

Suttantapiṭake Dīghanikāye

Sīlakkhandhavaggaṇāyā

Samvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosatttherena katā

SĪLAKKHANDHAVAGGAṬṬHAKATHĀ



Buddhavasse 2552

Marammavasse 1370

AD. 2008

සමස්ථ ධර්මකාමය විකේතනාලය

සීලකුසුමවග්ග



ඉදිරිපත් කරනු ලබන්නේ
සමස්ථ ධර්මකාමය විකේතනාලය

ඉදිරිපත් කරනු ලබන්නේ

පිටුව

Romanized from Myanmar version published in 1989

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 07

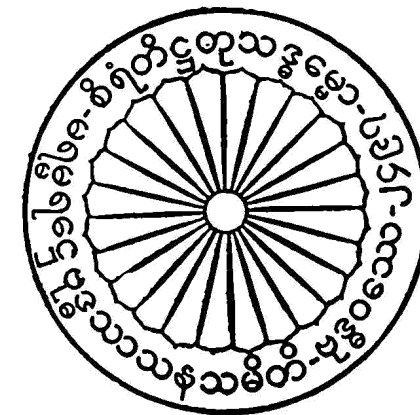
First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

၈၁၄

သုတ္တန် ပိဋကေ ဒီဃနိကာယေ

သီလကုမ္ပဝဂ္ဂနိဗ္ဗာန်



မရမ္မရဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိယာ
ဗုဒ္ဓဏယန္တလယေ ဗုဒ္ဓါနိကာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၀၀

မရမ္မဝဿေ ၁၃၁၈

၁၉၅၆

Nidānakathā

Sirimatā amhākaṃ Buddhena Bhagavatā Arahatā Sammāsambuddhena sakalalokapatthaṭamahākaruṇāsinehasiniddhahadayena sabbattha appaṭihatasabbaññutānāvarenañādiñānobhāsasamujjalitena sanarāmaralokagurunā sadevakassa lokassa atthāya hitāya sukhāya dhammo ca vinayo ca desito paññatto, so pariyattipaṭipattipaṭivedhavasena vibhattlesu tīsu saddhammesu pariyattisaddhammo nāma, tadeva ca sāsanaṭṭhitiyā pamāṇaṃ, satiyeva hi tasmim itare uppajjanti, nāsati, vuttañhetam **Aṅguttaraṭṭhakathāyaṃ**— (Aṃ-Tṭha 1. 72 piṭṭhe)

“Suttantesu asantesu, pamuṭṭhe vinayamhi ca.
Tamo bhavissati loko, sūriye atthaṅgate yathā.

Suttante rakkhite sante, paṭipatti hoti rakkhitā.
Paṭipattiyam ṭhito dhīro, yogakkhemā na dhamṣatī”ti.

Teneva ca saddhammaciraṭṭhitikāmino theravarā Mahākassapādayo pariyattisaddhammasaṅkhātāṃ Tepiṭakaṃ Buddhavacanaṃ saṅgītimāropetvā Buddhasāsaṇaṃ samrakkhimsu, taṃkālikā ca rājāno saddhammābhivuddhikāmaṃ tesam saṅgītikārānaṃ amanubalappadānena sahāyattamupāgamuṃ.

Tathā hi catūhādhikatimāsaparinibbute Bhagavati Mahākassapattherappamukhehi pañcahi arahantasatehi Rājagahe **paṭhamā dhammasaṅgīti** katā rañño Māgadhassa Ajātasattuno visesānuggahamādāya.

Vassasataparibbute ca Bhagavati Mahāyasattherappamukhehi sattahi arahantasatehi Vesāliyaṃ **duṭṭhiyā dhammasaṅgīti** katā, tadā ca Kālāsoko mahīpati tesam sahāyattamupāgato.

Tathāgataparibbānato pana dvinnam vassasatānamupari pañcattimsatime vasse Mahāmoggaliputtatissattherappamukhehi arahantasahashehi Pāṭaliputte **tatiyā dhammasaṅgīti** katā sakalalokapatthāyasaṃsaṃ Dhammāsokassa bhūpatino niratisayānuggaham laddhāna.

နိဒါနကဏ္ဍ

သိရိမတော အမှတ်ကံ ဗုဒ္ဓေန ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သကလ-
လောကပတ္ထဋ္ဌမဟာကရုဏာသိနေဟသိနိဒ္ဒဟဒယေန သဗ္ဗတ္ထ အပ္ပဋ္ဌိဟတ-
သဗ္ဗညုတာနာဝရဏာဒိဉ္ဇာဏောဘာသသမုဇ္ဇလိတေန သနရာမရလောကဂုရုနာ
သဒေဝကဿ လောကဿ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဓမ္မော စ ဝိနယော စ
ဒေသိတော ပညတ္တော၊ သော ပရိယတ္တိပဋိပတ္တိပဋိဝေဝေသေန ဝိဘတ္တေသု
တိသု သဒ္ဓမ္မေသု ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မော နာမ၊ တဒေဝ စ သာသနဋ္ဌိတိယာ
ပမာဏံ၊ သတိယေဝ ဟိ တသ္မိံ ဣတရေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ နာသတိ၊ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ
အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယံ—

“သုတ္တန္တေသု အသန္တေသု၊ ပမုဇ္ဇေ ဝိနယမိ စ။
တမော ဘဝိဿတိ လောကော၊ သူရိယေ အတ္ထင်္ဂတေ ယထာ။

သုတ္တန္တေ ရက္ခိတေ သန္တေ၊ ပဋိပတ္တိ ဟောတိ ရက္ခိတာ။
ပဋိပတ္တိယံ ဌိတော ဓိရော၊ ယောဂက္ခေမာ န ဓံသတိ”တိ။

တေနော စ သဒ္ဓမ္မစိရဋ္ဌိတိကာမာ ထေရဝရာ မဟာကဿပါဒယော
ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မသင်္ခါတံ တေဝိဇ္ဇကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ သင်္ဂီတိမာရောပေတွာ ဗုဒ္ဓသာသနံ
သိရက္ခိံသု၊ တံကာလိကာ စ ရာဇာနော သဒ္ဓမ္မဘိဝုဋ္ဌိကာမာ တေသံ သင်္ဂီတိ-
ကာရာနမနုဗလပ္ပဒါနေန သဟာယတ္တမုပါဂမုံ။

တထာ ဟိ စတူဟာဓိကတိမာသပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ မဟာကဿ-
ပတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ ပဉ္စဟိ အရဟန္တသတေဟိ ရာဇဂဟေ **ပဌမာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ**
ကတာ ရညော မာဂဓဿ အဇာတသတ္တုနော ဝိသေသာနုဂ္ဂဟမာဒါယ။

ဝဿသတပရိနိဗ္ဗုတေ စ ဘဂဝတိ မဟာယသတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ သတ္တဟိ
အရဟန္တသတေဟိ ဝေသာလိယံ **ဒုတိယာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ၊ တဒါ စ
ကာလာသောကော မဟိပတိ တေသံ သဟာယတ္တမုပါဂတော။

တထာဂတပရိနိဗ္ဗာနတော ပန ဒွိန္ဒံ ဝဿသတာနမုပရိ ပဉ္စတ္ထိံသတိမေ
ဝဿေ မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿတ္ထေရပ္ပမုခေဟိ အရဟန္တသဟဿေဟိ ပါဠိလိ-
ပုတ္တေ **တတိယာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ** ကတာ သကလလောကပတ္ထဋ္ဌယဿ ဓမ္မာ-
သောကဿ ဘူပတိနော နိရတိသယာနုဂ္ဂဟံ လဒ္ဓါန။

kāle bahutarā bahutarā jāyeyyūṃ, taṃkālikā ca pacchimā janā te sodhetuṃ
asamatthā yathādhīpetarā Pāliya attharā na sammā jāneyyūṃ, evamete
saddhammassa sammosāya antaradhānāya saṃvatteyyūṃ.

Vuttaṃ hetarā **Aṅguttaranikāye**— (Am 1. 60 piṭṭhe)

‘Dveme bhikkhave dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya
saṃvattanti, katame dve, dunnikkhittarā ca padabyañjanarā attho ca
dunnīto, dunnikkhittassa bhikkhave padabyañjanassa atthopi dunnayo hoti,
ime kho bhikkhave dve dhammā saddhammassa sammosāya antaradhānāya
saṃvattanti’ti.

Yarṇnūna mayarā te sodhetvā nimmalarā parisuddharā Buddhavacanarā
sampatiṭṭhāpeyyāma, tadassa saddhammaciraṭṭhitiyā bahujanahitāya
bahujanasukhāya ca, tarā pana na sukaraṃ sampādetuṃ aññatra
dhammikaṛājūnamanuggahenā”ti.

Sā panāyarā kathā patthaṭā sādhananaparamparāya, sutā ca **U Nu**
nāmadheyyaggamahāmacappamukhehi Marammaratṭhissarehi, sutvāna te
evarā samacintesuṃ sammantayimāsu ca “na kho panetarā amhākarā
patirūparā, ye mayarā pubbakehi dhammikehi dhammarājūhi
samanuggahitassa Buddhasāsanassa parihānikāraṇarā passamānāyeva
ajjhupekkhitvā appossukkā vihareyyāma, yarṇnūna mayarā
sāsanopakārupāye sampādetvā visesato ca ādhunikapāvacanapotthakesu
dissamāne saṃsayaṭṭhānīye pamādalekhapāṭhe saṃsodhetukāmānarā
mahātherānarā ajjhāsayaṃ paripūretvā Buddhasāsanarā anuggaṇheyyāmā”ti,
atha te sabbepi sāsanānuggahāya katasanniṭṭhānā ahesuṃ.

Anuggahitukāmehipi ca tehi na sakkā āṇāya kātuṃ vinā
mahājanacchandasañjātopadesena, mahājanappatinidhibhūtā hi etarahi
Marammikā rājāno, upadeso ca santhāgārasamitiyarā
mahājanappatinidhibhūtānarā matisajjivānarā chandeneva samuppajjati,
tasmā Buddhasāsanānuggahāya santhāgārasamitiyarā ekaṃ
dhammupadesarā paññāpetvā **Buddhasāsanasamiti** nāma mahāsamiti
samuṭṭhāpitā. Tassā kho pana samitiyā sabhāpati hoti
Thadosirīsudhammopādhidhārī **Sīr U Thwin**vhayo mahāsetṭhi, upasabhāpati
pana *Thadosirīsudhammopādhidhārī*yeva **U Thein Maung**vhayo
padhānaḍḍavinicchayamandiramhi mahākkhadassādhipati,
sabbakammavidhāyako pana

နိဒါနကထာ

[၈]

ကာလေ ဗဟုတရာ ဗဟုတရာ ဘဝေယျုံ၊ တံကာလိကာ စ ပစ္စိမာ ဇနာ
တေ သောစေတုံ အသမတ္တာ ယထာဓိပ္ပေတံ ပါဠိယာ အတ္ထံ န သမ္မာ ဇာနေယျုံ၊
ဝေမေတေ သဒ္ဓမ္မဿ သမ္မောသာယ အန္တရဓာနာယ သံဝတ္တယျုံ။

ဝုတ္တံ ဟေတံ **အင်္ဂုတ္တရနိကာယေ**—

‘ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ သဒ္ဓမ္မဿ သမ္မောသာယ အန္တရဓာနာယ သံဝတ္တန္တိ၊
ကတမေ ဒွေ၊ ဒုန္တိက္ခိတ္တံ စ ပဒေယျန္တံ အတ္ထော စ ဒုန္တိတော၊ ဒုန္တိက္ခိတ္တဿ ဘိက္ခဝေ
ပဒေယျန္တဿ အတ္ထောပိ ဒုန္တယော ဟောတိ၊ ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒွေ ဓမ္မာ
သဒ္ဓမ္မဿ သမ္မောသာယ အန္တရဓာနာယ သံဝတ္တန္တိ’တိ။

ယံနူန မယံ တေ သောစေတွာ နိဗ္ဗလံ ပရိသုဒ္ဓိ ဗုဒ္ဓဝစနံ သမ္ပတိဋ္ဌာပေယျာမ၊
တဒဿ သဒ္ဓမ္မစိရဋ္ဌိတိယာ ဗဟုဇနဟိတာယ ဗဟုဇနသုခါယ စ၊ တံ ပန
န သုကရံ သမ္မာဒေတုံ အညတြ ဓမ္မိကရာဇနမနုဂ္ဂဟေနာ”တိ။

သာ ပနာယံ ကထာ ပတ္ထဋ္ဌာ သာဓုဇနပရမ္ပရာယ၊ သုတာ စ **ဦးနု** နာမ-
ဓေယျဂ္ဂမဟာမစ္စပ္ပမုခေဟိ မရမ္ပရဋ္ဌိဿရေဟိ၊ သုတွာန တေ ဧဝံ သမစိန္တေသုံ
သမ္ပန္နယိံသု စ “န” ခေါ ပနေတံ အမှာကံ ပတိရူပံ၊ ယေ မယံ ပုဗ္ဗကေဟိ
ဓမ္မိကေဟိ ဓမ္မရာဇဟိ သမနုဂ္ဂဟိတဿ ဗုဒ္ဓသာသနဿ ပရိဟာနိကာရဏံ
ပဿမာနာယေဝ အဇ္ဈုပေက္ခိတွာ အပ္ပေါသုက္ကာ ဝိဟရေယျာမ၊ ယံနူန မယံ
သာသနောပကာရပါယေ သမ္မာဒေတွာ ဝိသေသတော စ အာရုဏိကပါဝစန-
ပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနေ သံသယဋ္ဌာနီယေ ပမာဒလေခပါဋ္ဌေ သံသောစေတု-
ကာမာနံ မဟာထေရာနံ အဇ္ဈာသယံ ပရိပူရေတွာ ဗုဒ္ဓသာသနံ အနုဂ္ဂဏေယျာ-
မာ”တိ၊ အထ တေ သဗ္ဗေပိ သာသနာနုဂ္ဂဟာယ ကတသန္တိဋ္ဌာနာ အဟေသုံ။

အနုဂ္ဂဟိတုကာမေဟိပိ စ တေဟိ န သက္ကာ အာဏာယ ကာတုံ ဝိနာ
မဟာဇနန္တသဉ္စာတောပဒေသေန၊ မဟာဇနပ္ပတိနိဓိဘူတာ ဟိ ဧတရဟိ
မရမ္ပိကာ ရာဇာနော၊ ဥပဒေသော စ သန္တောဂါရသမိတိယံ မဟာဇနပ္ပတိ-
နိဓိဘူတာနံ မတိသဇီဝါနံ ဆန္ဒေနဝ သမုပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓသာသနာနုဂ္ဂဟာယ
သန္တောဂါရသမိတိယံ ဧကံ ဓမ္မုပဒေသံ ပညာပေတွာ **ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိ**
နာမ မဟာသမိတိ သမုဋ္ဌာပိတာ။ တဿာ ခေါ ပန သမိတိယာ သဘာပတိ
ဟောတိ သတိုးသိရိသုဓမ္မောပါမိဓာရီ **ဆာဦးသွင်**ဂ္ဂယော မဟာသေဋ္ဌိ၊ ဥပ-
သဘာပတိ ပန သတိုးသိရိသုဓမ္မောပါမိဓာရီယေဝ **ဦးသိမ်းမောင်**ဂ္ဂယော
ပဓာနဉ္စရိန္ဒယမန္တိရမ္ပိ မဟာက္ခဒဿာမိပတိ၊ သဗ္ဗကမ္မဝိဓာယကော ပန

hitadharo *Thadomahāsa*resīthūpādhiko **U Chan Htun**vhayo
upadesikādhīpatipadhānanīvedimahāmantī. Bhaṇḍuppadako pana
raṭṭhissarānaṃ patinidhibhūto **U Win** nāmadheyyo
sāsanaṭṭhānikamahāmatto.

Atha te Buddhasāsanasamitikā “yāyeva kho panatthāya
samuṭṭhāpitāyaṃ samiti, tadatthamidāni visesato kāhāmā”ti
Marammaratṭhebhipākaṭaḡaṇasamudayasamudite tattha tattha
padhānanāyakabhūte paropaṇṇāsamahāthere dīghadassino nimantiya
evamārocesuṃ “ayaṃ bhante amhākaṃ Buddhasāsanamahāsamiti
Buddhasāsanānuggahatthāyeva raṭṭhissarānaṃ dhammupadesena
samuṭṭhāpitā, sacedāni bhante pubbe viya dhammasaṅgītiṃ katvā sāsanaṃ
paggaṇhituṃ yujjeyya, mahātherā ca tathā kātumiccheyyuṃ, vissatthāva
bhante karontu, mayaṃ tattha kāyañāpaccayabalehi niravasesaṃ byāvaṭā
bhavissāmā”ti.

Atha kho te mahātherā “dhammasaṅgītiṃ karissāmā”ti katasanniṭṭhānā
evaṃ pativedesuṃ “kattabbāyevesā dhammasaṅgīti, nesā na kattabbā, tasmā
mayaṃ dāni piṭakapotthakāni pañcamasaṅgītisilālekhāya samānetvā
tāniyeva sarīraṃ katvā Pāliśaṃsodhanapubbaṅgamaṃ dhammasaṅgītiṃ
kassāma, yāya ādhunikapotthakesu paramparāparivattanavasena sañjātā
pamādalekhapāṭhā ca nirākariyissanti, visodhitañca suparisuddhaṃ
pāvacanamūlaṃ labhitvā taṃ muddāpetvā sakalaloke nānāraṭṭhesu
nānādesesu byāpanavasena Buddhasāsanassa ciraṭṭhiti ca sādhiyissati, sabbe
ca Theravādikā raṭṭhā Marammaratṭhasahitā ekato hutvā Buddhasāsanāṃ
abhūtapubbapaggahena paggaṇhituṃ labhissanti, sā ca purimikā pañca
saṅgītiyo upanidhāya **chaṭṭhasaṅgīti** nāma bhavissati, tañca sabbaṃ
bhavissati bahujanahitāya bahujanasukhāya atthāya hitāya sukhāya
devamanussānaṃ, bahūni panettha āvassakakiccāni paṭikacceva
samādapetabbāni tumhākamāyattāni, tasmā saṅgītikālavavatthānādikiccam
tumhākāmyeva bhāro hotū”ti.

Atha te Buddhasāsanasamitikā sāsanaṭṭhānakānaṃ mahātherānaṃ
chandañca ruciñca samādāya ovādañca sirasā sampaṭicchitvā therānaṃ ceva
attano ca kattabbakiccānaṃ pariniṭṭhānasamayaṃ sallakkhetvā “ayaṃ
chaṭṭhasaṅgīti Sammāsambuddhaparinibbānato catussatādhikānaṃ dvinnāṃ
vassasahassānamupari

ဟိတဓရော သတိုးမဟာသရေစည်သူပါမိကော **ဦးချန်ထွန်း**၌ယော ပဓာနဉ္စ-
ဝိနိစ္ဆယမန္တရိ မဟာက္ခဒဿော၊ ဘဏ္ဍုပ္ပါဒကော ပန ရဋ္ဌိဿရာနံ ပတိနိဓိ-
ဘူတော **ဦးဝင်း** နာမဓေယျော သာသနဋ္ဌာနိကမဟာမတ္တော။

အထ တေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိကာ “ယာယေဝ ခေါ ပနတ္ထာယ သမုဋ္ဌာ-
ပိတာယံ သမိတိ၊ တဒတ္ထမိဒါနိ ဝိသေသတော ကာဟာမာ”တိ မရမ္မရဋ္ဌေ-
ဘိပါကဋ္ဌဂုဏသမုဒယသမုဒိတေ တတ္ထ တတ္ထ ပဓာနနာယကဘူတေ ပရော-
ပဏ္ဏာသမဟာထေရေ ဒီဃဒဿိနော နိမန္တိယ ဝေမာရောစေသုံ “အယံ ဘန္တေ
အမှာကံ ဗုဒ္ဓသာသနမဟာသမိတိ ဗုဒ္ဓသာသနာနုဂ္ဂဟတ္ထာယေဝ ရဋ္ဌိဿရာနံ
ဓမ္မပဒေသေန သမုဋ္ဌာပိတာ၊ သစေဒါနိ ဘန္တေ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဓမ္မသင်္ဂီတိ” ကတွာ
သာသနံ ပဂ္ဂဏိတုံ ယုဇ္ဇေယျ၊ မဟာထေရာ စ တထာ ကာတုမိစ္ဆေယျ၊
ဝိဿတ္တာဝ ဘန္တေ ကရေန္တု၊ မယံ တတ္ထ ကာယဉာဏပစ္စယဗလေဟိ နိရဝေသံ
ဗျာဝဋ္ဌာ ဘဝိဿာမာ”တိ။

အထ ခေါ တေ မဟာထေရာ “ဓမ္မသင်္ဂီတိ” ကရိဿာမာ”တိ ကတသန္နိဋ္ဌာနာ
ဧဝံ ပတိဝေဒေသုံ “ကတ္တဗ္ဗာယေဝေသာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ၊ နေသာ န ကတ္တဗ္ဗာ၊
တသ္မာ မယံ ဒါနိ ပိဋကပေါတ္ထကာနိ ပဉ္စမသင်္ဂီတိသိလာလေခါယ သမာ-
နေတွာ တာနိယေဝ သရီရံ ကတွာ ပါဠိသံသောဓနပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဓမ္မသင်္ဂီတိ” ကဿာမ၊
ယာယ အာဓုနိကပေါတ္ထကေသု ပရမ္မရာပရိဝတ္တနဝေသေန သဉ္စာတာ ပမာဒ-
လေခပါဌာ စ နိရာကရိယိဿန္တိ၊ ဝိသောဓိတဉ္စ သုပရိသုဋ္ဌံ ပါဝစနမူလံ
လဘိတွာ တံ မုဋ္ဌါပေတွာ သကလလောကေ နာနာရဋ္ဌေသု နာနာဒေသေသု
ဗျာပနဝေသေန ဗုဒ္ဓသာသနဿ စိရဋ္ဌိတိ စ သာမိယိဿတိ၊ သဗ္ဗေ စ ထေရဝါဒိကာ
ရဋ္ဌာ မရမ္မရဋ္ဌသဟိတာ ဧကတော ဟုတွာ ဗုဒ္ဓသာသနံ အဘူတပုဗ္ဗပဂ္ဂဟေန
ပဂ္ဂဏိတုံ လဘိဿန္တိ၊ သာ စ ပုရိမိကာ ပဉ္စ သင်္ဂီတိယော ဥပနိဓာယ **ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိ**
နာမ ဘဝိဿတိ၊ တဉ္စ သဗ္ဗံ ဘဝိဿတိ ဗဟုဇနဟိတာယ ဗဟုဇနသုခါယ
အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဒေဝမနုဿာနံ၊ ဗဟူနိ ပနေတ္ထ အာဝဿကကိစ္စာနိ
ပဋိကစ္စေဝ သမာဒပေတဗ္ဗာနိ တုမှာကမာယတ္တာနိ၊ တသ္မာ သင်္ဂီတိကာလ-
ဝဝတ္ထာနာဒိကိစ္စံ တုမှာကံယေဝ ဘာရော ဟောတူ”တိ။

အထ တေ ဗုဒ္ဓသာသနသမိတိကာ သာသနပါလကာနံ မဟာထေရာနံ
ဆန္ဒဉ္စ ရုစိဉ္စ သမာဒါယ ဩဝါဒဉ္စ သိရသာ သမ္ပုဋ္ဌိက္ခိတွာ ထေရာနံ စေဝ
အတ္တနော စ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာနံ ပရိနိဋ္ဌာနသမယံ သလ္လက္ခေတွာ “အယံ ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိ
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပရိနိဋ္ဌာနတော စတုဿတာမိကာနံ ဌိန္တံ ဝဿသဟဿာနမုပရိ

aṭṭhanavutime vasse vesākhapuṇṇamito paṭṭhāya ārabhitabbā, dve ca vassāni kattabbā, pañcannaṃ ca sāsanaṃ vassasahassānamupadādhavasse vesākhapuṇṇamiyaṃ yeva pariniṭṭhāpetabbā”ti saṅgītikālaṃ vavatthapesuṃ.

Tato paṭṭhāya ca te punappunaṃ sannipatitvā sammantayitvā saṅgītiyā pubbakiccesu niraṇṭaraṃ byāvaṭṭaṃ honti, “mahantaṃ kho Jinasāsanaṃ mahatīyāyevetaṃ pūjāya pūjanīyaṃ”ti mantvā tehi kārāpitāni mahantamahantāni sāsanaṃ mandirāni, tattha saṅgītiṃ kurumānassa bhikkhusaṃghassa sukhassannisaṃjātaṃ sannipātaṭṭhānabhūtaṃ mahantaṃ saṅgītimandiraṃ Yangon nāma rājadhāniyaṃ **Sirīmaṅgalatthale Kaba Aye** (Lokasāma) nāmakassa cetiyassa āsanne selapabbataguhāvesena kārāpitāni tibhūmakāni pāyaso silā-iṭṭhakāyomayaṃ, evaṃ mahantampetaṃ ekasaṃvacchareneva pariniṭṭhāpitaṃ iddhiyā maññe nimmitaṃ, tañca bahi ṭhatvā apekkhattaṃ sayamaṃ jātase lapabbato viya dissati, anto pavisitvā olokayataṃ pana olokitolokitaṭṭhānato dassanīyaṃ pāsādikaṃ ramaṇīyaṃ atittikameva hutvā devavimānaṃ khāyati. Tassa panāvidūre aḍḍhateyyānaṃ saṅgītikārabhikkhusahassānaṃ nivāsappahonakā cattāro iṭṭhakamayā mahāpāsādā ceva iṭṭhakamayāyeva bhojanamahāsālā ca mahāsīmāpāsādādayo ca muddaṇayantasālā ca tattheva kārāpitā.

Mahātherāpi ca “saṅgītikiccaṃ nāma therādheyyaṃ, therānaṃ ovādeneva kattabbaṃ, na vinā tena, tasmā bhikkhusaṃghassa ceva upāsakānañca sabbampi saṅgītipaṭibaddhamovādaṃ dātum bhavitabbamettha ovādadāyakaṃ saṃghasabhāyapī”ti Marammaratṭhadhajūpame aggamahāpaṇḍitopādhidhārino ca ratṭhovādācariyasammate ca ratṭhavinayadharasammate ca aññe cābhipākaṭaṭagarubhāvanīyādiguṇagaṇasamaṅginoti parosataṃ nāyakamahāthere uccinitvā “chaṭṭhasaṅgīti-ovādācariyasamghanāyakasabhaṃ” nāmekāṃ padhānamahāsāṃghasabhaṃ patiṭṭhāpesuṃ, te ca nāyakamahātherā Sambuddhavadānaṃ ratanākaraṃ pāraṅge vividhasatthantaragahanāsaṅgacārīne therānuthere pañcavīsatiṃ matte samuccinitvā “chaṭṭhasaṅgītidhurandharasabhā”ti ca sammannitvā tassā sabhāya bhāraṃ niyyātesuṃ sabbāni saṅgītipaṭibaddhakiccāni saṃvidahituṃ. Te ca saṅgītidhurandharasabhikā therā sakalamarammaratṭhe **Nyaung Yan Sayadaw**ti abhipākaṭaṃ “Aggamahāpaṇḍito” pādhiṇā ceva “Abhidhajamahārāṭṭhagurū” pādhiṇā cāti

အဋ္ဌနဂုတိမေ ဝဿေ ဝေသာခပုဏ္ဏမိတော ပဋ္ဌာယ အာရဘိတဗ္ဗာ၊ ဒွေ စ ဝဿာနိ ကတ္တဗ္ဗာ၊ ပဉ္စန္ဒ စ သာသနဝဿသဟဿာနမုပမုဝဿေ ဝေသာခပုဏ္ဏမိယံယေဝ ပရိနိဋ္ဌာပေတဗ္ဗာ”တိ သင်္ဂီတိကာလံ ဝဝတ္ထပေသုံ။

တတော ပဋ္ဌာယ စ တေ ပုနပျုနံ သန္ဓိပတိတွာ သမ္ပန္နယိတွာ သင်္ဂီတိယာ ပုဗ္ဗကိစ္စေသု နိရုဇ္ဈရံ ဗျာဝဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ “မဟန္တံ ခေါ ဇိနသာသနံ မဟတိယာယေဝေတံ ပူဇာယ ပူဇနိယ”န္တိ မန္တော တေဟိ ကာရာပိတာနိ မဟန္တမဟန္တာနိ သာသနမန္တရာနိ၊ တတ္ထ သင်္ဂီတိ ကုရုမာနဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သုခသန္ဓိသဇ္ဇတ္ထံ သန္ဓိပတိဋ္ဌာနဘူတံ မဟန္တံ သင်္ဂီတိမန္တရံ ရန်ကုန် နာမ ရာဇဓာနိယံ သိရီမင်္ဂလတ္ထလေ ကန္တာအေး (လောကသာမ) နာမကဿ စေတီယဿ အာသန္ဓေ သေလပဗ္ဗတဂုဟာဝေသေန ကာရာပိတံ တိဘူမကံ ပါယသော သိလာဇဋ္ဌကာယောမယံ၊ ဧဝံ မဟန္တမ္ပေတံ ဧကသံဝစ္ဆရေနေဝ ပရိနိဋ္ဌာပိတံ ဣဒ္ဓိယာ မညေ နိဗ္ဗိတံ၊ တဉ္စ ဗဟိ ဌတွာ အပေက္ခာတံ သယံဇာတသေလပဗ္ဗတော ဝိယ ဒိဿတိ၊ အန္တော ပဝိသိတွာ ဩလောကယတံ ပန ဩလောကိတောလောကိတဋ္ဌာနတော ဒဿနိယံ ပါသာဒိကံ ရမဏိယံ အတိတ္ထိကရမေဝ ဟုတွာ ဒေဝဝိမာနမိဝ ခါယတိ။ တဿ ပနာဝိဒူရေ အမုတေယျာနံ သင်္ဂီတိကာရဘိက္ခုသဟဿာနံ နိဝါသပဟောနကာ စတ္တာရော ဣဋ္ဌကမယာ မဟာပါသာဒါ စေဝ ဣဋ္ဌကမယာယေဝ ဘောဇနမဟာသာလာ စ မဟာသီမာပါသာဒါဒယော စ မုဒ္ဒဏယန္တသာလာ စ တထေဝ ကာရာပိတာ။

မဟာထေရာပိ စ “သင်္ဂီတိကိစ္စံ နာမ ထေရာဓေယျံ၊ ထေရာနံ ဩဝါဒေနေဝ ကတ္တဗ္ဗံ၊ န ဝိနာ တေန၊ တဿ ဘိက္ခုသံဃဿ စေဝ ဥပါသကာနဉ္စ သဗ္ဗမ္ပိ သင်္ဂီတိပဋိဗ္ဗမောဝါဒံ ဒါတုံ ဘဝိတဗ္ဗမေတ္ထ ဩဝါဒဒါယကသံဃသဘာယဝီ”တိ မရမ္ပရဋ္ဌဓဇူပမေ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတောပါမိဓာရိနော စ ရဋ္ဌောဝါဒါစရိယသမ္ပတေ စ ရဋ္ဌဝိနယဓရသမ္ပတေ စ အညေ စာဘိပါကဋ္ဌဂရုဘာဝနိယာဒိဂုဏဂဏသမင်္ဂိနောတိ ပရောသတံ နာယကမဟာထေရေ ဥပိနိတွာ “ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိ-ဩဝါဒါစရိယသံဃနာယကသတံ” နာမကံ ပဓာနမဟာသံဃသတံ ပတိဋ္ဌာပေသုံ၊ တေ စ နာယကမဟာထေရာ သမ္ပုဒ္ဓဝစနရတနာကရပါရဂေ ဝိဝိဓသတ္တန္တရဂဟနာသင်္ဂါရိနေ ထေရာနုထေရေ ပဉ္စဝိသတိမတ္ထေ သမုပိနိတွာ “ဆဋ္ဌသင်္ဂီတိဓရန္တရသဘာ”တိ စ သမ္ပန္နိတွာ တဿာ သဘာယ ဘာရံ နိယျာတေသုံ သဗ္ဗာနိ သင်္ဂီတိပဋိဗ္ဗကိစ္စာနိ သံဝိဒဟိတုံ။ တေ စ သင်္ဂီတိဓရန္တရသဘိကာ ထေရာ သကလမရမ္ပရဋ္ဌေ ညောင့်ရမ်းဆရာတော်တိ အဘိပါကဋ္ဌ “အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတော” ပါမိနာ စေဝ “အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု” ပါမိနာ စာတိ

dvīhi Marammaraṭṭhissarasamappitopādhīhi virājitaṃ jātiyā āsītivassikaṃ
 upasampadāya saṭṭhivassaṃ “Bhadantarevataṃ” nāma mahātheravaraṃ
 sabhāpatiṃ katvā Tepiṭake Buddhavacane ceva nānāsatthesu ca kovide
 dhammācariyakavipadappatte bhikkhū uccinitvā aṭṭhadasādivaggavasena
 parosataṃ Pāḷivisodhakavagge ceva sambahule ca paṭivisodhakavagge
 bandhāpetvā visodhanappaṭivisodhanehi Buddhavacanāṃ suparisuddhattaṃ
 paṭipāpetvā dhammasaṅgītimakaṃsu yathā taṃ porāṇakasaṅgītikārā.

Evam saṅgītimāropitassa Tepiṭakassa Buddhavacanassa
 atthasaṃvaṇṇanābhūtā Aṭṭhakathāyo ca saṃvijjanti manoramāya
 tantinayānucchavikāya bhāsāya Ācariyabuddhaghosādīhi theravarehi katā.

Tāsampi Aṭṭhakathānaṃ sadesīyamūlehi ceva videsīyamūlehi ca
 saṃsanditvā Tepiṭakassa viya Buddhavacanassa
 visodhanapaṭivisodhanavasena mahātherā pāvacanadassino
 saṃvaṇṇanākovidā pāṭhasodhanamakāṃsu.

Icevamaṭṭhakathāyo ca pamādakhalitādhika paribhaṭṭhapāṭhānaṃ
 nirākaraṇavasena visodhitā ceva paṭivisodhitā ca hutvā
 Buddhasāsanamuddaṇayantālaye samappitā suṭṭhu muddāpaṇāya.

Muddāpaṇakāle ca Piṭakattayamuddāpaṇe viya mahātheravarā
 mūlasodheyyapattapāṭhakehi gahaṭṭhapaṇḍitehi ceva
 dhammācariyabhikkhupaṇḍitehi ca anekavāraṃ parisodhitaṃ
 osānasodheyyapattaṃ paṭivisodhitamūlapotthakena ceva aññehi sadesa
 desantarika Aṭṭhakathāpotthakehi ca vividhabyākaraṇādisatthehi ca
 punappunaṃ saṃsandetvā suvisada paribyattakaṇḍavāra vākyaccheda
 saṅketatañca sampāpetvā mahatā parissamena osānasodhanamakāṃsu.

Evametā Aṭṭhakathāyo theravādīnekāyika vibudhappamukhānaṃ
 sathāgamaratanālaya sārāgāhīnaṃ veyyākaraṇakesarīnaṃ
 accantanimmalañāṇavārīnā paridhovitā, tā vibudhappavarekagocarā
 vimuttirasassādādāyiniyo Piṭakattayassatthaṃ paribyattaṃ pakāsentīyo
 ciraṃ vilasantiyo lokatthasiddhiṃ sādhayantūti.

ဒို့ဟိ မရမ္မရဋ္ဌိဿရသမပ္ပိတောပါဠိဟိ ဝိရာဇိတံ ဇာတိယာ အာသီတိဝဿိကံ
 ဥပသမ္ပဒါယ သဋ္ဌိဝဿံ “ဘဒန္တရေဝတံ” နာမ မဟာထေရဝရံ သဘာပတိံ
 ကတွာ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ စေဝ နာနာသတ္တေသု စ ကောဝိဒေ ဓမ္မာစရိယ-
 ကဝိပဒပ္ပတ္တေ ဘိက္ခု။ ဥစ္စိနိတွာ အဋ္ဌဒသာဒိဝဂ္ဂဝသေန ပရောသတံ ပါဠိ-
 ဝိသောဓကဝဂ္ဂေ စေဝ သမ္ပဟုလေ စ ပဋိဝိသောဓကဝဂ္ဂေ ဗန္ဓာပေတွာ
 ဝိသောဓနပ္ပဋိဝိသောဓနေဟိ ဗုဒ္ဓဝစနံ သုပရိသုဒ္ဓတ္တံ ပဋိပါပေတွာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ-
 မကံသု ယထာ တံ ပေါရာဏကသင်္ဂီတိကာရာ။

ဧဝံ သင်္ဂီတိမာရောပိတဿ တေပိဋကဿ ဗုဒ္ဓဝစနဿ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ-
 ဘူတာ အဋ္ဌကထာယော စ သံဝိဇ္ဇန္တိ မနောရမာယ တန္တိနယာနုစ္ဆရိကာယ
 ဘာသာယ အာစရိယဗုဒ္ဓဇောသာဒိဟိ ထေရဝရေဟိ ကတာ။

တာသမ္ပိ အဋ္ဌကထာနံ သဒေသီယမူလေဟိ စေဝ ဝိဒေသီယမူလေဟိ စ
 သံသန္တိတွာ တေပိဋကဿ ဝိယ ဗုဒ္ဓဝစနဿ ဝိသောဓနပ္ပဋိဝိသောဓနဝသေန
 မဟာထေရာ ပါဝစနဒသိနော သံဝဏ္ဏနာကောဝိဒါ ပါဌသောဓနမကံသု။

ဣစ္စေဝမဋ္ဌကထာယော စ ပမာဒခလိတာမိက ပရိဘဋ္ဌပါဌာနံ နိရာကရဏ-
 ဝသေန ဝိသောဓိတာ စေဝ ပဋိဝိသောဓိတာ စ ဟုတွာ ဗုဒ္ဓသာသနမုဒ္ဒဏ-
 ယန္တာလယေ သမပ္ပိတာ သုဋ္ဌ၊ မုဒ္ဒါပဏာယ။

မုဒ္ဒါပဏကာလေ စ ပိဋကတ္တယမုဒ္ဒါပဏေ ဝိယ မဟာထေရဝရာ မူလသော-
 ဓေယျပတ္တပါဌကေဟိ ဂဟဋ္ဌပဏ္ဍိတေဟိ စေဝ ဓမ္မာစရိယ ဘိက္ခုပဏ္ဍိတေဟိ
 စ အနေကဝါရံ ပရိသောဓိတံ ဩသာနသောဓေယျပတ္တံ ပဋိဝိသောဓိတမူလ-
 ပေါတ္ထကေန စေဝ အညေဟိ သဒေသ ဒေသန္တရိက အဋ္ဌကထာပေါတ္ထကေဟိ
 စ ဝိဝိဓျာကရဏာဒိသတ္တေဟိ စ ပုနပ္ပုနံ သံသန္တေတွာ သုဝိသဒ ပရိဗုတ္တ-
 ကဏ္ဍဝါရ ဝါကျန္တေဒ သင်္ကေတတဉ္စ သမ္မာပေတွာ မဟတာ ပရိဿမေန
 ဩသာနသောဓနမကံသု။

ဧဝမေတာ အဋ္ဌကထာယော ထေရဝါဒိနေကာယိက ဝိဗုဓပ္ပမုခါနံ သတ္ထာ-
 ဂမရတနာလယ သာရဂါဟိနံ ဝေယျာကရဏကေသရိနံ အစ္စန္တနိမ္မလဉာဏ-
 ဝါရိနာ ပရိခေဝိတာ၊ တာ ဝိဗုဓပ္ပဝရေကဂေါစရာ ဝိမုတ္တိရသဿာဒဒါယိ-
 နိယော ပိဋကတ္တယဿတ္တံ ပရိဗုတ္တံ ပကာသေန္တိယော စိရံ ဝိလသန္တိယော
 လောကတ္ထသိဒ္ဓိံ သာယေန္တူတိ။

Tenetaṃ vuccati—

1. Mūlakam pariyattīva, sāsanassa Mahesino.
Pariyattippamāṇo hi, ciraṃ saddhammasaṅgīti.
2. Tasmā taṃ rakkhituṃ therā, dhammasaṅgāhakā purā.
Rājāno upanissāya, akaṃsu dhammasaṅgahe.
3. **Paṭhamam** dhammasaṅgītiṃ, **Ajātasatturājino**.
Anuggahena katvāna, pālayuṃ Jinasāsanam.
4. **Dutiyam** tu tathā katvā, **Kālāsokassa** rājino.
Kāle tamupanissāya, pālayuṃ Jinasāsanam.
5. **Tatiyam** pica katvāna, **Dhammāsokassa** rājino.
Anuggahena Buddhassa, sāsanam abhipālayuṃ.
6. **Catutthim** pana Laṅkāyaṃ, **Vaṭṭagāmaṇirājino**.
Kālamhi potthakāruḥham, katvāna pālayuṃ tathā.
7. Imasmiṃ Marammaratṭhepi, **Mindonnāma** narādhipam.
Rajjam samanussāsantam, ratanattayamāmakam.
8. Sannissāya mahātherā, thirasīlā guṇākarā.
Pañcamim dhammasaṅgītiṃ, karontā sāsanatṭhitim.
9. Patthayantā likhāpetvā, silāpaṭṭesu peṭakam.
Vāyāmena mahantena, pālayuṃ Jinasāsanam.
10. Ittham purā mahātherā, rājāno cāpi dhammikā.
Sāsanam paripālesuṃ, jīvitam viya attano.
11. Tathāpi khalitādāni, dissanti Piṭakattaye.
Paramparāya lekhāya, sañjātā muddaṇena ca.
12. Disvāna te mahātherā, vācentāva Tipeṭakam.
Vuccamānanayenevaṃ, cintesuṃ mantayimsu ca.
13. “Katvāna sādhuṇaṃ gantha-suddhikaṃ sāsanāyukaṃ.
Yamūna dhammasaṅgītiṃ, kareyyāma mayaṃ” iti.

တေနေတံ ဂုစ္စတိ—

- ၁။ မူလကံ ပရိယတ္တိဝ၊ သာသနဿ မဟေသိနေ။
ပရိယတ္တိပ္ပမာဏာ ဟိ၊ စိရံ သဒ္ဓမ္မသတ္တိတိ။
- ၂။ တသ္မာ တံ ရက္ခိတုံ ထေရာ၊ ဓမ္မသင်္ဂါဟကာ ပုရာ။
ရာဇာနေ ဥပနိဿာယ၊ အကံသု ဓမ္မသင်္ဂဟေ။
- ၃။ **ပဌမံ** ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ **အဇာတသတ္တု** ရာဇိနေ။
အနုဂ္ဂဟေန ကတွာန၊ ပါလယံ ဇိနသာသနံ။
- ၄။ **ဒုတိယံ** တု တထာ ကတွာ၊ **ကာလာသောကဿ** ရာဇိနေ။
ကာလေ တမုပနိဿာယ၊ ပါလယံ ဇိနသာသနံ။
- ၅။ **တတိယံ** ပိစ ကတွာန၊ **ဓမ္မာသောကဿ** ရာဇိနေ။
အနုဂ္ဂဟေန ဗုဒ္ဓဿ၊ သာသနံ အဘိပါလယံ။
- ၆။ **စတုတ္ထိံ** ပန လင်္ကာယံ၊ **ဝန္ဓဂါမဏိ** ရာဇိနေ။
ကာလမ္ပိ ပေါတ္ထကာရဉ္စ၊ ကတွာန ပါလယံ တထာ။
- ၇။ ဣမသ္မိံ မရမ္မရဋ္ဌေပိ၊ **မင်းတုန်း** နာမ နရာဓိပံ။
ရဉ္စ သမနုသာသန္တံ၊ ရတနတ္ထယမာမကံ။
- ၈။ သန္တိဿာယ မဟာထေရာ၊ ထိရသီလာ ဂုဏာကရာ။
ပဉ္စမိံ ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ ကရောက္ခာ သာသနဋ္ဌိတိ။
- ၉။ ပတ္ထယန္တာ လိခါပေတွာ၊ သိလာပဋေသု ပေဋကံ။
ဝါယာမေန မဟန္တေန၊ ပါလယံ ဇိနသာသနံ။
- ၁၀။ ဣတ္ထံ ပုရာ မဟာထေရာ၊ ရာဇာနေ စာပိ ဓမ္မိကာ။
သာသနံ ပရိပါလေသုံ၊ ဇိဝိတံ ဝိယ အတ္တနေ။
- ၁၁။ တထာပိ ခလိတာဒါနိ၊ ဒိဿန္တိ ပိဋကတ္ထယေ။
ပရမ္မရာယ လေခါယ၊ သဉ္ဇာတာ မုဒ္ဓဏေန စ။
- ၁၂။ ဒိသ္မာန တေ မဟာထေရာ၊ ဝါစေန္တောဝ တိပေဋကံ။
ဂုစ္စမာနနယေနဝံ၊ စိန္တေသုံ မန္တယိံသု စ။
- ၁၃။ “ကတွာန သာဓကံ ဂန္ထ- သုဒ္ဓိကံ သာသနာယုကံ။
ယံနူန ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ ကရေယျာမ မယံ” ဣတိ။

14. Etamatthaṃ suṇitvāna, U Nu nāma mahāsayo.
Marammavisaye **agga-mahāmacca**dhurandharo.
15. “Sāsanāyattakiccāni, sampādentā visesato.
Saṅgītiyañca therānaṃ, sampūrentā manorathaṃ.
16. Yathā rakkhimsu porāṇā, surājāno tathā mayaṃ.
Saṃrakkheyyāma Sambuddha-sāsanam” iti cintiya.
17. Mahāmaccehi aññehi, saṅgamehi ca mantiya.
Suppatiṭṭhāpayitvāna, **Buddhasāsanasaṅgama**ṃ.
18. Mahātherānamādāya, chandaṃ idha nivāsinaṃ.
Aññesu Sihaḷādīsu, videsesu ca vāsinaṃ.
19. Kāretvā dhammasaṅgītiṃ, sodhetvā Satthusāsanam.
Saddhammānuggahatthāya, karaṃ daḥaparakkamaṃ.
20. **Sirīmaṅgalavikhyāte**, thalasmim pavare subhe.
Cetiyaśāvidūramhi, **Kaba Aye** itisaññino.
21. Guhāvesena kāretvā, mahāsaṅgītimandiraṃ.
Āvāsādiñca bhikkhūnaṃ, kāresi muddaṇālayaṃ.
22. Ganthasaṃsodhanaṃ dhamma-saṅgītiyā tu paṇḍitā.
Mahātheravarākaṃsu, satimantā punappunaṃ.
23. Muddāpente ca passitvā, mahātherehi pañcahi.
Sodheyyapattamosānaṃ, nimmalattaṃ supāpitaṃ.
24. Katvā suvisadaṃ Buddha-bhāsitaṃ Piṭakattayaṃ.
Yathā muddāpitaṃ āsi, sāsanatthaṃ Mahesino.
25. Tathā Aṭṭhakathāyo ca, saṃsodhetvā punappunaṃ.
Suṭṭhu muddāpitā honti, sabbalokatthasiddhiyāti.

- ၁၄။ တေမတ္ထံ သုဏိတွာန၊ ဦးနု နာမ မဟာသယော။
မရမ္ပဝိသယေ အဂ္ဂ- မဟာမစ္စရရန္တရော။
- ၁၅။ “သာသနာယတ္တကိစ္စာနိ၊ သမ္မာဒေန္တာ ဝိသေသတော။
သင်္ဂီတိယဉ္စ ထေရာနံ၊ သမ္ပုရေန္တာ မနောရထံ။
- ၁၆။ ယထာ ရက္ခိံသု ပေါရာဏာ၊ သုရာဇာနော တထာ မယံ။
သံရက္ခေယျာမ သမ္ပုဒ္ဓ- သာသနံ” ဣတိ စိန္တိယ။
- ၁၇။ မဟာမစ္စေဟိ အညေဟိ၊ သင်္ဂမေဟိ စ မန္တိယ။
သုပ္ပတိဋ္ဌာပယိတွာန၊ ဗုဒ္ဓသာသနသင်္ဂမံ။
- ၁၈။ မဟာထေရာနမာဒါယ၊ ဆန္တံ ဣဓ နိဝါသိနံ။
အညေသု သီဟဋ္ဌာဒိသု၊ ဝိဒေသေသု စ ဝါသိနံ။
- ၁၉။ ကာရေတွာ ဓမ္မသင်္ဂီတိံ၊ သောဓေတွာ သတ္ထုသာသနံ။
သဒ္ဓမ္မာနုဂ္ဂဟတ္ထာယ၊ ကရံ ဒဠပရက္ကမံ။
- ၂၀။ သိရိမင်္ဂလဝိချာတေ၊ ထလသ္မိံ ပဝရေ သုဘော။
စေတိယသာဝိဒူရမ္ပိ၊ ကမ္ဘာအေး ဣတိသညိနော။
- ၂၁။ ဂုဟာဝေသေန ကာရေတွာ၊ မဟာသင်္ဂီတိမန္တိရံ။
အာဝါသာဒိဉ္စ ဘိက္ခူနံ၊ ကာရေသိ မုဒ္ဓဏာလယံ။
- ၂၂။ ဂန္ထသံသောဓနံ ဓမ္မ- သင်္ဂီတိယာ တု ပဏ္ဍိတာ။
မဟာထေရဝရာကံသု၊ သတိမန္တာ ပုနပ္ပုနံ။
- ၂၃။ မုဒ္ဓါပေန္တေ စ ပဿိတွာ၊ မဟာထေရေဟိ ပဉ္စဟိ။
သောဓေယျပတ္တမောသာနံ၊ နိဗ္ဗလတ္တံ သုပါဝိတံ။
- ၂၄။ ကတွာ သုဝိသဒံ ဗုဒ္ဓ၊ ဘာသိတံ ပိဋကတ္တယံ။
ယထာ မုဒ္ဓါဝိတံ အာသိ၊ သာသနတ္ထံ မဟေသိနော။
- ၂၅။ တထာ အဋ္ဌကထာယော စ၊ သံသောဓေတွာ ပုနပ္ပုနံ။
သုဋ္ဌ၊ မုဒ္ဓါဝိတာ ဟောတိ၊ သဗ္ဗလောကတ္ထသိဒ္ဓိယာတိ။

Sīlakkhandhavaggaṭṭhakathā

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

Mātikā		Piṭṭhaṅka
	Ganthārambhakathā ...	1
	Nidānakathā	
Paṭhamamahāsaṅgītikathā	...	3
1. Brahmajālasutta		
Paribbājakakathāvaṇṇanā	...	27
Cūḷasīlavaṇṇanā	...	55
Majjhimasīlavaṇṇanā	...	79
Mahāsīlavaṇṇanā	...	87
Pubbantakappikasassatavādavaṇṇanā	...	92
Ekaccasassatavādavaṇṇanā	...	101
Antānantavādavaṇṇanā	...	105
Amarāvikkhepavādavaṇṇanā	...	106
Adhiccasamuppannavādavaṇṇanā	...	108
Aparantakappikavādavaṇṇanā	...	109
Saññīvādavaṇṇanā	...	109
Asaññīnevasaññīnāsaññīvādavaṇṇanā	...	110
Ucchedavādavaṇṇanā	...	110
Diṭṭhadhammanibbānavādavaṇṇanā	...	111
Paritassitavipphanditavāravaṇṇanā	...	113
Phassapaccayavāravaṇṇanā	...	114
Diṭṭhigatikādhittānavatṭakathāvaṇṇanā	...	114
Vivatṭakathādivaṇṇanā	...	116

မာတိကာ	ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ	ပဌမဗျူဟာသင်္ဂီတိကထာ	ပဌမဗျူဟာသင်္ဂီတိကထာ	ပဌမဗျူဟာသင်္ဂီတိကထာ
	ဝိဇ္ဇာရမ္ဘကထာ.....			
	နိဒါနကထာ			
	ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ			
	၁-ဗြဟ္မဇာလသုတ္တ			
	ပရိဗ္ဗာဇကကထာဝတ္ထုနာ			
	စူဠသီလဝတ္ထုနာ			
	မဇ္ဈိမသီလဝတ္ထုနာ			
	မဟာသီလဝတ္ထုနာ			
	ပုဗ္ဗန္တကပိကသဿတဝါဒဝတ္ထုနာ			
	ဧကစသဿတဝါဒဝတ္ထုနာ			
	အန္တာနန္တဝါဒဝတ္ထုနာ			
	အမရာဝိက္ခေပဝါဒဝတ္ထုနာ			
	အဓိစ္စသမုပ္ပန္တဝါဒဝတ္ထုနာ			
	အပရန္တကပိကဝါဒဝတ္ထုနာ			
	သညီဝါဒဝတ္ထုနာ			
	အသညီဝါဒဝတ္ထုနာ			
	ဥစ္ဆေဒဝါဒဝတ္ထုနာ			
	ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒဝတ္ထုနာ			
	ပရိတသိတဝိပ္ပန္နိတဝါဒဝတ္ထုနာ			
	ဇဿပစ္စယဝါဒဝတ္ထုနာ			
	ဒိဋ္ဌိဂတိကာမိဋ္ဌာနဝဂ္ဂကထာဝတ္ထုနာ			
	ဝိဝဇ္ဇကထာဝတ္ထုနာ			

Mātikā

Pitṭhaṅka

မာတိကာ

ပိဋက

2. Sāmaññaphalasutta

၂-သာမညဖလသုတ္တ

Rājāmaccaḥkathāvaṇṇanā	...	...	122
Komārabhaccajīvakakathāvaṇṇanā	...	...	132
Sāmaññaphalapucchāvaṇṇanā	...	...	138
Pūraṇakassapavādavaṇṇanā	...	...	144
Makkhaligosālavadavaṇṇanā	...	...	146
Ajītakesakambalavadavaṇṇanā	...	...	149
Pakudhakaccāyanavādavaṇṇanā	...	...	151
Nigaṇṭhanāṭaputtavadavaṇṇanā	...	...	151
Sañcayabelatṭhaputtavadavaṇṇanā	...	...	151
Paṭhamasandiṭṭhikasāmaññaphalavaṇṇanā	...	...	152
Dutiyasandiṭṭhikasāmaññaphalavaṇṇanā	...	...	153
Paṇītatarasāmaññaphalavaṇṇanā	...	...	154
Cūḷa-majjhima-mahāsīlavaṇṇanā	...	...	164
Indriyasaṃvarakathā	...	...	165
Satisampajaññakathā	...	...	165
Santosakathā	...	...	182
Nīvaraṇappahānakathā	...	...	187
Paṭhamajjhānakathā	...	...	194
Dutiyajjhānakathā	...	...	195
Tatīyajjhānakathā	...	...	196
Catutthajjhānakathā	...	...	196
Vipassanāñāṇakathā (1)	...	...	196
Manomayiddhiñāṇakathā (2)	...	...	198
Iddhividhañāṇādīkathā (3-7)	...	...	199
Āsavakkhayañāṇakathā (8)	...	...	200
Ajātasattu-upāsakattapaṭivedanākathā	...	...	203
Saraṇagamanakathā	...	...	205

ရာဇာမဇ္ဇကထာဝတ္ထုနာ			၁၂၂
ကောမာရဘစ္ဆဇီဝကကထာဝတ္ထုနာ			၁၃၂
သာမညဖလပုစ္ဆာဝတ္ထုနာ			၁၃၈
ပုရဏကဿပဝါဒဝတ္ထုနာ			၁၄၄
မက္ခလိဂေါသာလဝါဒဝတ္ထုနာ			၁၄၆
အဇိတကေသကဗ္ဗလဝါဒဝတ္ထုနာ			၁၄၉
ပကုဓကဗ္ဗာယနဝါဒဝတ္ထုနာ			၁၅၁
နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တဝါဒဝတ္ထုနာ			၁၅၁
သဗ္ဗယဗေလဋ္ဌပုတ္တဝါဒဝတ္ထုနာ			၁၅၁
ပဌမသန္တိဋ္ဌိကသာမညဖလဝတ္ထုနာ			၁၅၂
ပဏီတတရသာမညဖလဝတ္ထုနာ			၁၅၄
စူဠသီလဝတ္ထုနာ			၁၆၄
ဣန္ဒြိယသံဝရကထာ			၁၆၅
သတိသမ္ပဇညကထာ			၁၆၅
သန္တောသကထာ			၁၈၂
နီဝရဏပ္ပဟာနကထာ			၁၈၇
ပဌမဈာနကထာ			၁၉၄
ဒုတိယဈာနကထာ			၁၉၅
တတိယဈာနကထာ			၁၉၆
စတုတ္ထဈာနကထာ	...		၁၉၆
ဝိပဿနာဉာဏကထာ (၁)			၁၉၆
မနောမယိဒ္ဓိဉာဏကထာ (၂)			၁၉၈
ဣဒ္ဓိဝိဓ္ဓေဏာဒိကထာ (၃-၇)			၁၉၉
အာသဝက္ခယဉာဏကထာ (၈)			၂၀၀
အဇာတသတ္တုဥပါသကတ္တပဋိဝေဒနာကထာ			၂၀၃
သရဏဂမနကထာ			၂၀၅

				သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ			[၄]
Mātikā		Piṭṭhaṅka		မာတိကာ			ပိုဒ်
Upāsakavidhikathā	...	...	209				
3. Ambaṭṭhasutta				၃-အဗ္ဗဗ္ဗသုတ္တ			
Addhānagamanavaṇṇanā	...	...	213	အဗ္ဗါနဂမနဝဏ္ဏနာ			၂၁၃
Pokkharasātivatthuvaṇṇanā	...	...	217	ပေါက္ခရသာတိဝတ္ထဝဏ္ဏနာ			၂၁၇
Ambaṭṭhamāṇavakathā	...	...	220	အဗ္ဗဗ္ဗမာဏဝကထာ			၂၂၀
Paṭhama-ibbhavādavaṇṇanā	...	...	226	ပဌမဗ္ဗတ္တဝါဒဝဏ္ဏနာ			၂၂၆
Dutiya-ibbhavādavaṇṇanā	...	...	228	ဒုတိယဗ္ဗတ္တဝါဒဝဏ္ဏနာ			၂၂၈
Tatiya-ibbhavādavaṇṇanā	...	...	229	တတိယဗ္ဗတ္တဝါဒဝဏ္ဏနာ			၂၂၉
Dāsiputtavādavaṇṇanā	...	...	229	ဒါသိပုတ္တဝါဒဝဏ္ဏနာ			၂၂၉
Ambaṭṭhavaṁsakathā	...	...	237	အဗ္ဗဗ္ဗဝံသကထာ			၂၃၇
Khattiyasetṭhabhāvavaṇṇanā	...	...	238	ခတ္တိယသေဠဘာဝဝဏ္ဏနာ			၂၃၈
Vijjācaraṇakathāvaṇṇanā	...	...	239	ဝိဇ္ဇာစရဏကထာဝဏ္ဏနာ			၂၃၉
Catu-apāyamukhakathāvaṇṇanā	...	...	240	စတုအပါယမုခကထာဝဏ္ဏနာ			၂၄၀
Pubbaka-isibhāvānuyogavaṇṇanā	...	...	243	ပုဗ္ဗကဇ္ဇသိဘာဝါနုယောဂဝဏ္ဏနာ			၂၄၃
Dvelakkhaṇadassanavaṇṇanā	...	...	245	ဒွေလက္ခဏဒဿနဝဏ္ဏနာ			၂၄၅
Pokkharasātibuddhūpasāṅkamanavaṇṇanā	...	...	247	ပေါက္ခရသာတိဗုဒ္ဓပုဿင်္ဂမနဝဏ္ဏနာ			၂၄၇
Pokkharasāti-upāsakattapaṭivedanākathāvaṇṇanā	...	...	248	ပေါက္ခရသာတိဥပါသကတ္တပဋိဝေဒနာဝဏ္ဏနာ			၂၄၈
4. Soṇadaṇḍasutta				၄-သောဏဒဏ္ဍသုတ္တ			
Soṇadaṇḍaguṇakathā	...	...	250	သောဏဒဏ္ဍဂုဏကထာ			၂၅၀
Buddhaguṇakathā	...	...	252	ဗုဒ္ဓဂုဏကထာ			၂၅၂
Soṇadaṇḍaparivittakkavaṇṇanā	...	...	257	သောဏဒဏ္ဍပရိဝိတက္ကဝဏ္ဏနာ			၂၅၇
Brāhmaṇapaññānattivaṇṇanā	...	...	258	ဗြာဟ္မဏပညတ္တိဝဏ္ဏနာ			၂၅၈
Sīlapaññākathāvaṇṇanā	...	...	259	သီလပညာကထာဝဏ္ဏနာ			၂၅၉
Soṇadaṇḍa-upāsakattapaṭivedanākathā	...	...	261	သောဏဒဏ္ဍဥပါသကတ္တပဋိဝေဒနာကထာ			၂၆၁
5. Kūṭadantasutta				၅-ကူဒဏ္ဍသုတ္တ			
Mahāvijitarājyaññākathāvaṇṇanā	...	...	263	စတုပရိက္ခာရဝဏ္ဏနာ			၂၆၅
Catuparikkhāraṇavaṇṇanā	...	...	265	အဋ္ဌပရိက္ခာရဝဏ္ဏနာ			၂၆၆

Mātikā

Pitṭhaṅka

Atṭhaparikkhāraṇaṇā	...	...	266
Catuparikkhārādivaṇṇanā	...	...	267
Niccadāna-anukulayaññaṇaṇā	...	...	270
Kūṭadanta-upāsakattapaṭivedanākathāvaṇṇanā	...	...	275

6. Mahālisutta

Brāhmaṇadūtavattuvaṇṇanā	...	...	276
Oṭṭhaddhalicchavivattuvaṇṇanā	...	...	276
Ekaṁsabhāvitasamādhivaṇṇanā	...	...	278
Catu-ariyaphalavaṇṇanā	...	...	279
Ariya-aṭṭhaṅgikamaggavaṇṇanā	...	...	280
Dvepabbajitavattuvaṇṇanā	...	...	282

7. Jāliyasutta

Dvepabbajitavattuvaṇṇanā	...	...	283
--------------------------	-----	-----	-----

8. Mahāsīhanādasutta

Acelakassapavattuvaṇṇanā	...	...	287
Samanuyuñjāpanakathāvaṇṇanā	...	...	290
Ariya-aṭṭhaṅgikamaggavaṇṇanā	...	...	291
Tapopakkamakathāvaṇṇanā	...	...	291
Tapopakkamaniratthakatāvaṇṇanā	...	...	294
Sīlasamādhipaññāsampadāvaṇṇanā	...	...	295
Sīhanādakathāvaṇṇanā	...	...	295
Titthiyaparivāsakathāvaṇṇanā	...	...	297

9. Poṭṭhapādasutta

Poṭṭhapādaparibbājakavattuvaṇṇanā	...	...	300
Abhisāññānirodhakathāvaṇṇanā	...	...	303
Ahetukasaññuppadanirodhakathāvaṇṇanā	...	...	305

[၄]

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

မာတိကာ			ပိဋက
စတုပရိက္ခာရာဒီဝဏ္ဏနာ			၂၆၇
နိစ္စဒါနအနုကုလယညဝဏ္ဏနာ			၂၇၀
ကုဋေန္တပုပါသကတ္တပဋိဝေဒနာဝဏ္ဏနာ			၂၇၅

၆-မဟာလိသုတ္တ

မြာဟ္မဏဒူတဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၂၇၆
ဩဋ္ဌလိစ္ဆဝိဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၂၇၆
စတုအရိယဖလဝဏ္ဏနာ	...		၂၇၉
အရိယအဋ္ဌဂီကမဂ္ဂဝဏ္ဏနာ			၂၈၀
ဒွေ ပဗ္ဗဇိတဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၂၈၂

၇-ဇာလိယသုတ္တ

ဒွေ ပဗ္ဗဇိတဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၂၈၃
------------------------	------	------	-----

၈-မဟာသီဟနာဒသုတ္တ

အစေလကဿပဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၂၈၇
သမနယုဉ္ဇာပနကထာဝဏ္ဏနာ		...	၂၉၀
အရိယအဋ္ဌဂီကမဂ္ဂဝဏ္ဏနာ			၂၉၁
တပေါပက္ကမကထာဝဏ္ဏနာ			၂၉၁
တပေါပက္ကမနိရတ္တကထာဝဏ္ဏနာ			၂၉၄
သီလသမာဓိပညာသမ္ပဒါဝဏ္ဏနာ			၂၉၅
သီဟနာဒကထာဝဏ္ဏနာ			၂၉၅
တိတ္ထိယပရိဝါသကထာဝဏ္ဏနာ			၂၉၇

၉-ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တ

ပေါဋ္ဌပါဒပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၃၀၀
အဘိသညာနိရောဓကထာဝဏ္ဏနာ			၃၀၃
အဟေတုကသညပ္ပါဒနိရောဓကထာဝဏ္ဏနာ			၃၀၅
သညာအတ္တကထာဝဏ္ဏနာ			၃၀၉

Mātikā			Piṭṭhāṅka	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ			[၃]
Saññā-attakathāvaṇṇanā	...	...	309	မာတိကာ			ပိဋကံ
Cittahatthisāriputtapoṭṭhapādavatthuvaṇṇanā	...	...	312	စိတ္တဟတ္ထိသာရိပုတ္တပေါဋ္ဌပါဒဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၃၁၂
Ekamsikadhammavaṇṇanā	...	...	313	ဧကံသိကဓမ္မဝဏ္ဏနာ			၃၁၃
Tayo-attapaṭilābhavaṇṇanā	...	...	313	တယောအတ္တပဋိလာဘဝဏ္ဏနာ			၃၁၃
10. Subhasutta				၁၀-သုဘသုတ္တ			
Subhamāṇavakavatthuvaṇṇanā	...	...	317	သုဘမာဏဝကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၃၁၇
Sīlakkhandhavaṇṇanā	...	...	319	သီလက္ခန္ဓဝဏ္ဏနာ			၃၁၉
Samādhikkhandhavaṇṇanā	...	...	320	သမာဓိက္ခန္ဓဝဏ္ဏနာ			၃၂၀
11. Kevaṭṭasutta				၁၁-ကေဝဋ္ဌသုတ္တ			
Kevaṭṭagahapatiputtavatthuvaṇṇanā	...	...	321	ကေဝဋ္ဌဂဟပတိပုတ္တဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၃၂၁
Iddhipāṭihāriyavaṇṇanā	...	...	321	ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယဝဏ္ဏနာ			၃၂၁
Ādesanāpāṭihāriyavaṇṇanā	...	...	322	အာဒေသနာပါဋိဟာရိယဝဏ္ဏနာ			၃၂၂
Anusāsanāpāṭihāriyavaṇṇanā	...	...	322	အနုသာသနီပါဋိဟာရိယဝဏ္ဏနာ			၃၂၂
Bhūtanīrodhesakavatthuvaṇṇanā	...	...	323	ဘူတနိရောဓေသကဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၃၂၃
12. Lohiccasutta				၁၂-လောဟိဇ္ဇသုတ္တ			
Lohiccabrāhmaṇavatthuvaṇṇanā	...	...	327	လောဟိဇ္ဇဗြာဟ္မဏဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၃၂၇
Lohiccabrāhmaṇānuyogavaṇṇanā	...	...	328	လောဟိဇ္ဇဗြာဟ္မဏာနုယောဂဝဏ္ဏနာ			၃၂၈
Tayocodanārahasatthuvaṇṇanā	...	...	329	တယော စောဒနာရဟသတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၃၂၉
Nacodanārahasatthuvaṇṇanā	...	...	330	နစောဒနာရဟသတ္ထုဝဏ္ဏနာ			၃၃၀
13. Tevijjasutta				၁၃-တေဝိဇ္ဇသုတ္တ			
Vāseṭṭhamāṇavānuyogavaṇṇanā	...	...	333	အစိရဝတီနဒိဥပမာကထာ			၃၃၄
Aciravatīnadī-upamākathā	...	...	334				
Saṃsandanakathāvaṇṇanā	...	...	335				
Brahmalokamaggadesanāvaṇṇanā	...	...	337				

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Dīghanikāya

Sīlakkhandhavaggaṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Ganthārambhakathā

Karuṇāsītalahaḍayaṃ, paññāpajjotavihatamohatamaṃ.
Sanarāmaralokagaruṃ, vande **Sugataṃ** gativimuttaṃ.
Buddhopi Buddhabhāvaṃ, bhāvetvā ceva sacchikatvā ca.
Yaṃ upagato gatamalaṃ, vande tamanuttaraṃ **dhammaṃ**.
Sugatassa orasānaṃ, puttānaṃ mārāsenamathanānaṃ.
Aṭṭhannampi samūhaṃ, sirasā vande **ariyasamghaṃ**.
Iti me pasannamatino, ratanattayavandanāmayāṃ puññaṃ.
Yaṃ suvihatanāraṃ, hutvā tassānubhāvena.
Dīghassa dīghasutta-ṇkitassa nipuṇassa **āgamavarassa**.
Buddhānubuddhasaṃva-ṇṇitassa saddhāvahagūṇassa.
Atthappakāsanatthaṃ, **Aṭṭhakathā** ādito vasisatehi¹.
Pañcahi yā saṅgītā, anusaṅgītā ca pacchāpi.
Sīhaḍadīpaṃ pana ā, bhatātha vasinā Mahāmahindena.
Thapitā Sīhaḍabhāsāya, dīpavāsīnamatthāya.

1. Vasisatehi (Sī, Syā)

ဒီဃနိကာယ

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဂန္ထာရမ္ဘကထာ

ကရုဏာသီတလဟဒယံ၊ ပညာပဇ္ဇောတဝိဟတမောဟတမံ။
သနရာမရလောကဂရံ၊ ဝန္တေ သုဂတံ ဂတိဝိမုတ္တံ။
ဗုဒ္ဓေါပိ ဗုဒ္ဓဘာဝံ၊ ဘာဝေတွာ စေဝ သန္တိကတွာ စ။
ယံ ဥပဂတော ဂတမလံ၊ ဝန္တေ တမနုတ္တရံ ဓမ္မံ။
သုဂတဿ ဩရသာနံ၊ ပုတ္တာနံ မာရသေနမထနာနံ။
အဋ္ဌန္တမ္ပိ သမူဟံ၊ သိရသာ ဝန္တေ အရိယသံဃံ။
ဣတိ မေ ပသန္တမတိနော၊ ရတနတ္ထယဝန္တနာမယံ ပုညံ။
ယံ သုဝိဟတန္တရာယော၊ ဟုတွာ တဿာနုဘာဝေန။
ဒီဃဿ ဒီဃသုတ္တု၊ ကိတဿ နိပုဏဿ အာဂမဝရဿ။
ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓသံဝ၊ ဣတဿ သဒ္ဓါဝဟဂုဏဿ။
အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ၊ အဋ္ဌကထာ အာဒိတော ဝသီသတေဟိ^၁။
ပဇ္ဇဟိ ယာ သင်္ဂီတာ၊ အနုသင်္ဂီတာ စ ပစ္ဆာပိ။
သီဟဋ္ဌဒီပံ ပန အာ၊ ဘတတထ ဝသီနာ မဟာမဟိန္ဒေန။
ဌပိတာ သီဟဋ္ဌဘာသာယ၊ ဒီပဝါသီနမတ္ထာယ။

၁-ဝသီသတေဟိ (သီ၊ သျာ)

Apanetvāna tatohaṃ, Sīhaḷabhāsaṃ manoramāṃ bhāsaṃ.
Tantīnāyānucchavikāṃ, āropento vigatadosaṃ.

Samayaṃ avilomento, therānaṃ theravaṃsapadipānaṃ¹.
Sunipūṇavinicchayānaṃ, Mahāvihāre nivāsīnaṃ.

Hitvā punappunāgata, matthaṃ atthaṃ pakāsayissāmi.
Sujanassa ca tuṭṭhatthaṃ, ciraṭṭhitatthañca dhammassa.

Sīlakathā dhutadhammā, kammaṭṭhānāni ceva sabbāni.
Cariyāvidhānasahito, jhānasamāpattivitthāro.

Sabbā ca abhiññāyo, paññāsaṅkalananicchayo² ceva.
Khandhādhātāyatani-ndriyāni ariyāni ceva cattāri.

Saccāni paccayākā-radesanā supārisuddhanipūṇanayā.
Avimuttatantimaggā, vipassanābhāvanā ceva.

Iti pana sabbāṃ yasmā, **Visuddhimagge** mayā supārisuddhaṃ.
Vuttaṃ tasmā bhiyyo, na taṃ idha vicārayissāmi.

“Majjhe **Visuddhimaggo**, esa catunnampi āgamānañhi.
Ṭhatvā pakāsayissati, tattha yathābhāsitaṃ atthaṃ”.

Iceva kato tasmā, tampi gahetvāna saddhimetāya.
Aṭṭhakathāya vijānatha, Dīghāgamanissitaṃ atthanti.

Nidānakathā

Tattha **dīghāgamo** nāma Sīlakkhandhavaggo Mahāvaggo
Pāthikavaggoti³ vaggato tivaggo hoti, suddato catuttimsasuttasaṅgaho. Tassa
vaggesu **Sīlakkhandhavaggo** ādi, suddesu **Brahmajālaṃ**. Brahmajālāssāpi

1. Theravaṃsapadipānaṃ (Syā), Theravaṃsadīpānaṃ (Sī)

2. Paññāsaṅkalananicchayo (Sī), paññāsaṅkalavinicchayo (Syā),
paññāsaṅgahavinicchayo (Ka)

3. Pāṭikavaggoti (Sī), Pāṭiyavaggoti (Syā)

အပနေတွာန တတောဟံ၊ သီဟဋ္ဌဘာသံ မနောရမံ ဘာသံ။
တန္တိနယာနုစ္ဆရိကံ၊ အာရောပေန္တော ဝိဂတဒေါသံ။

သမယံ အဝိလောမေန္တော၊ ထေရာနံ ထေရဝံသဒီပနီ^၁။
သုနိပုဏ္ဏဝိနိစ္ဆယာနံ၊ မဟာဝိဟာရေ နိဝါသီနံ။

ဟိတွာ ပုနပ္ပုနာဂတ၊ မတ္တံ အတ္တံ ပကာသယိဿာမိ။
သုဇနဿ စ တုဋ္ဌတ္တံ၊ စိရဋ္ဌိတတ္ထဉ္စ ဓမ္မဿ။

သီလကထာ ဓုတဓမ္မာ၊ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ စေဝ သဗ္ဗာနိ။
စရိယာဝိဓာနသဟိတော၊ ဈာနသမာပတ္တိဝိတ္တာရော။

သဗ္ဗာ စ အဘိညာယော၊ ပညာသင်္ကလနနိစ္ဆယော^၂ စေဝ။
ခန္ဓာဓာတာယတနိ၊ န္ဒြိယာနိ အရိယာနိ စေဝ စတ္တာရိ။

သစ္စာနိ ပစ္စယာကာ၊ ရဒေသနာ သုပရိသုဒ္ဓနိပုဏ္ဏနယာ။
အဝိမုတ္တတန္တိမဂ္ဂ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ စေဝ။

ဣတိ ပန သဗ္ဗံ ယသ္မာ၊ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ** မယာ သုပရိသုဒ္ဓိ။
ဝုတ္တံ တသ္မာ ဘိယျော၊ န တံ ဣမ ဝိစာရယိဿာမိ။

“မဇ္ဈေ **ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ**၊ ဒေဝ စတုန္တုဋ္ဌိ အာဂမာနဉ္စ။
ဌတွာ ပကာသယိဿတိ၊ တတ္ထ ယထာဘာသိတမတ္တံ”။

ဣစ္စေဝ ကတော တသ္မာ၊ တမ္ပိ ဂဟေတွာန သဒ္ဓိမေတာယ။
အဋ္ဌကထာယ ဝိဇာနထ၊ ဒီဃာဂမနိသိတံ အတ္တန္တိ။

နိဒါနကထာ

တတ္ထ **ဒီဃာဂမေ** နာမ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂေါ မဟာဝဂ္ဂေါ ပါထိကဝဂ္ဂေါတိ^၁
ဝဂ္ဂတော တိဝဂ္ဂေါ ဟောတိ၊ သုတ္တတော စတုတ္ထိသုတ္တသင်္ဂဟော။ တဿ
ဝဂ္ဂေသု **သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂေါ** အာဒိ၊ သုတ္တေသု **ဗြဟ္မဇာလံ**။ ဗြဟ္မဇာလဿာပိ

၁-ထေရဝံသဒီပနီ (သျှာ)၊ ထေရဝံသဒီပနီ (က)

၂-ပညာသင်္ကလနနိစ္ဆယော (သီ)၊ ပညာသကလဝိနိစ္ဆယော (သျှာ)၊ ပညာသင်္ကဟဝိနိစ္ဆယော (က)

၃-ပါဠိကဝဂ္ဂေါတိ (သီ)၊ ပါထိကဝဂ္ဂေါတိ (သျှာ)

“evaṃ me sutan”ti-ādikaṃ āyasmatā Ānandena paṭhamamahāsaṅgītikāle vuttaṃ nidānamādi.

Paṭhamamahāsaṅgītikathā

Paṭhamamahāsaṅgīti nāma cesā kiñcāpi Vinayapiṭake tantimārūḷhā, nidānakosallatthaṃ pana idhāpi evaṃ veditabbā. Dhammacakkappavattanaṃhi ādiṃ katvā yāva Subhaddaparibbājakavinayanā katabuddhahicce Kusinārāyaṃ upavattane Mallānaṃ sālavane yamakasālānamantare visākhapuṇṇamādivase¹ paccūsasamaye anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbute Bhagavati Lokanāthe Bhagavato dhātubhājanādivase sannipatitānaṃ sattannaṃ bhikkhusatasahassānaṃ saṃghatthero āyasmā Mahākassapo sattāhaparinibbute Bhagavati Subhaddena vuḍḍhapabbajitena “alaṃ āvuso² mā socittha, mā paridevittha, sumuttā mayaṃ tena mahāsamaṇena, upaddutā ca homa³ ‘idaṃ vo kappati, idaṃ vo na kappatī’ti, idāni pana mayaṃ yaṃ icchissāma, taṃ karissāma. Yaṃ na icchissāma, na taṃ karissāma”ti vuttavacanamanussaranto, īdisassa ca saṃghasannipātassa puna dullabhabhāvaṃ maññamāno “thānaṃ kho panetaṃ vijjati, yaṃ pāpabhikkhū ‘atītasaṭṭhukaṃ pāvācanan’ti maññamānā pakkhaṃ labhitvā nacirasseva saddhammaṃ antaradhāpeyyuṃ. Yāva ca dhammavinayo tiṭṭhati, tāva anātisaṭṭhukameva pāvācananṃ hoti. Vuttañhetuṃ Bhagavatā—

‘Yo vo Ānanda mayā dhammo ca vinayo ca desito paññatto, so vo mamaccayena satthā’ti⁴.

Yannūnāhaṃ dhammañca vinayañca saṅgāyeyyaṃ yathayidaṃ sāsanaṃ addhaniyaṃ assa ciraṭṭhitikaṃ.

Yañcāhaṃ Bhagavatā—

‘Dhāressasi pana me tvaṃ Kassapa sāṇāni paṃsukūlāni nibbasanāni’ti vatvā cīvare sādharmaṇaparibhogena.

‘Ahaṃ bhikkhave yāvade⁵ ākaṅkhāmi vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkaṃ savicāraṃ vivekajaṃ pītisukhaṃ

1. Visākhapuṇṇamādivase (Syā)

3. Mayaṃ homa (Vi 4. 480 piṭṭhe)

5. Yāvadeva (Sī, Syā) Saṃ 1. 412 piṭṭhe.

2. Vi 4. 480; Dī 2. 134 piṭṭhe.

4. (Dī 2. 126 piṭṭhe)

ကထာ]

ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ

၃

“ဧဝံ မေ သုတ”န္တိအာဒိကံ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန ပဌမမဟာသင်္ဂီတိ-ကာလေ ဝုတ္တံ နိဒါနမာဒိ။

ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ

ပဌမမဟာသင်္ဂီတိ နာမ စေသာ ကိဉ္ဇာပိ ဝိနယဝိဇ္ဇကေ တန္တိမာရူဠာ၊ နိဒါန-ကောသလ္လတ္တံ ပန ဣဓာပိ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနဉ္စိ အာဒိ^၁ ကတွာ ယာဝ သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကဝိနယနာ ကတဗုဒ္ဓကိစ္စေ ကုသိနာရာယံ ဥပဝတ္ထနေ မလ္လာနံ သာလဝနေ ယမကသာလာနမန္တရေ ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ^၂ ပစ္စုသသမယေ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ လောကနာထေ ဘဂဝတော ဓာတုဘာဇနဒိဝသေ သန္တိပတိတာနံ သတ္တန္တံ ဘိက္ခုသတသဟဿာနံ သံသတ္ထေရာ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ သတ္တာဟပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ သုဘဒ္ဒေန ဝုဗုဗုဇိတေန “အလံ အာဝုသော^၂ မာ သောစိတ္တ၊ မာ ပရိဒေဝိတ္တ၊ သုမုတ္တာ မယံ တေန မဟာသမဏေန၊ ဥပဒ္ဓုတာ စ ဟောမ^၃ ‘ဣဒံ ဝေါ ကပ္ပတိ၊ ဣဒံ ဝေါ န ကပ္ပတိ’တိ၊ ဣဒါနိ ပန မယံ ယံ ဣတ္ထိဿာမ၊ တံ ကရိဿာမ၊ ယံ န ဣတ္ထိဿာမ၊ န တံ ကရိဿာမာ”တိ ဝုတ္တဝစနမနုဿရန္တော၊ ဤဒိဿသ စ သံသသန္တိပါတဿ ပုနံ ဒုလ္လဘဘာဝံ မညမာနော “ဌာနံ ခေါ ပနေတံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ယံ ပါပဘိက္ခူ ‘အတိတသတ္ထုကံ ပါဝစန’န္တိ မညမာနာ ပက္ခံ လဘိတွာ နစိရဿေဝ သဒ္ဓမ္မံ အန္တရဓာပေယျံ။ ယာဝ စ ဓမ္မဝိနယော တိဋ္ဌတိ၊ တာဝ အနတိတသတ္ထုကမေဝ ပါဝစနံ ဟောတိ။ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ ဘဂဝတာ—

‘ယော ဝေါ အာနန္ဒ မယာ ဓမ္မော စ ဝိနယော စ ဒေသိတော ပညတ္တော၊ သော ဝေါ မမစ္စယေန သတ္တာ’တိ^၄။

ယန္တူနာဟံ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယေယျံ ယထယိဒံ သာသနံ အဒ္ဓနိယံ အဿ စိရဉ္ဇိတိကံ။

ယဉ္ဇာဟံ ဘဂဝတာ—

‘ဓာရေဿသိ ပန မေ တွံ ကဿပ သာဏာနိ ပံသုကုလာနိ နိဗ္ဗသနာနိ’တိ ဝတွာ စိဝရေ သာဓာရဏပရိဘောဂေန။

‘အဟံ ဘိက္ခဝေ ယာဝဒေ^၅ အာကခါမိ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ

၁-ဝိသာခပုဏ္ဏဒိဝသေ(သျှာ) ၂-ဝိ ၄-၄၈၀၊ ဒီ ၂-၁၃၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-မယံ ဟောမ (ဝိ ၄-၄၈၀-ပိဋ္ဌေ) ၄-(ဒီ ၂-၁၂၆-ပိဋ္ဌေ) ၅-ယာဝဒေဝ (သိ၊ သျှာ) သံ ၁-၄၁၂-ပိဋ္ဌေ။

paṭhamam jhānam upasampajja viharāmi, Kassapopi bhikkhave yāvade ākaṅkhati vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharatī'ti.

Evamādinā nayena navānupubbavīhārachaḷabhiññāppabhede uttarimanussadhamme attanā samasamaṭṭhapanena ca anuggahito, tathā ākāse paṇim cāletvā alaggacittatāya ceva candopamapaṭipadāya ca pasamsito, tassa kimaññaṁ āṇaṇyam¹ bhavissati. Nanu maṁ Bhagavā rājā viya sakakavaca-issariyānuppadānena attano kulavaṁsappaṭiṭṭhāpakam puttam 'saddhammavaṁsappaṭiṭṭhāpako me ayam bhavissatī'ti mantvā iminā asādhāraṇena anuggahena anuggahesi, imāya ca uḷārāya pasamsāya pasamsī'ti cintayanto dhammavinayasaṅgāyanattham bhikkhūnam ussāham janesi. Yathāha—

“Atha kho āyasmā Mahākassapo bhikkhū āmantesi ‘ekamidāham āvuso samayam Pāvāya Kusināram addhānamaggappaṭipanno mahatā bhikkhusaṁghena saddhim pañcamatthehi bhikkhusatehī'ti’² sabbam **Subhaddakaṇḍam** vitthārato veditabbam. Attham panassa mahāparinibbānāvasāne āgataṭṭhāneyeva kathayissāma.

Tato param āha—

“Handa mayam āvuso dhammañca vinayañca saṅgāyāma, pure adhammo dippati³, dhammo paṭibāhiyyati⁴, pure avinayo dippati, vinayo paṭibāhiyyati, pure adhammavādino balavanto honti, dhammavādino dubbalā honti, pure avinayavādino balavanto honti, vinayavādino dubbalā hontī'ti.

Bhikkhū āhamsu “tena hi bhante thero bhikkhū uccinatū”ti. Thero pana sakalanavaṅgasatthusāsanapariyattidhare puthujjanasotāpannasakadāgāmi-anāgāmisukkhavipassaka khīṇāsavabhikkhū anekasate anekasahassee

1. Āṇaṇyam (Sī, Syā)

2. Dī 2. 133; Vi 4. 480 piṭṭhesu.

3. Dibbati (Ka) Vi 4. 481 piṭṭhe.

4. Paṭibāhiyyati (Sī, Syā)

ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ ဝိဟရာမိ၊ ကဿပေါပိ ဘိက္ခဝေ ယာဝဒေ အာကံတိ ဝိဝိဇ္ဇေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိဇ္ဇေ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ သဝိတက္ကံ သဝိစာရံ ဝိဝေကဇံ ဝိတိသုခံ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ ဝိဟရတိ’တိ။

ဝေမာဒိနာ နယေန နဝါနုပုဗ္ဗဝိဟာရဆဋ္ဌဘိညာပုဘောဒေ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ အတ္တနာ သမသမဋ္ဌပနေန စ အနုဂ္ဂဟိတော၊ တထာ အာကာသေ ပါဏိ စာလေဘွာ အလဂ္ဂစိတ္တတာယ စေဝ စန္ဒောပမပဋိပဒါယ စ ပသံသိတော၊ တဿ ကိမညံ အာဏဏျံ ဘဝိဿတိ။ နန မံ ဘဂဝါရာဇာ ဝိယ သကကဝစ-ဣဿရိယာနုပုဒါနေန အတ္တနော ကုလဝံသပုတိဋ္ဌာပကံ ပုတ္တံ ‘သဒ္ဓမ္မဝံသပုတိ-ဋ္ဌာပကော မေ အယံ ဘဝိဿတိ’တိ မန္တော ဣမိနာ အသာဓာရဏေန အနုဂ္ဂဟေန အနုဂ္ဂဟေသိ၊ ဣမာယ စ ဥဋ္ဌာရာယ ပသံသာယ ပသံသိ’တိ စိန္တယန္တော ဓမ္မဝိနယသင်္ဂါယနတ္ထံ ဘိက္ခူနံ ဥဿာဟံ ဇနေသိ။ ယထာဟ—

“အထ ခေါ အာယသွာ မဟာကဿပေါ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ-ဧကမိဒါဟံ အာဝုသော သမယံ ပါဝါယ ကုသိနာရံ အဒ္ဓါန-မဂ္ဂပုဋိပန္နော မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ ပဉ္စမတ္ထေဟိ ဘိက္ခု-သတေဟိ’တိ၊ သဗ္ဗံ သုဘဒ္ဓကဏ္ဍံ ဝိတ္တာရတော ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အတ္ထံ ပနဿ မဟာပရိနိဗ္ဗာနာဝသာနေ အာဂတဋ္ဌာနေယေဝ ကထ-ယိဿာမ။

တတော ပရံ အာဟ—

“ဟန္တ မယံ အာဝုသော ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယာမ၊ ပုရေ အဓမ္မော ဒိပ္ပတိ၊ ဓမ္မော ပဋိဗောဟိယျတိ၊ ပုရေ အဝိနယော ဒိပ္ပတိ၊ ဝိနယော ပဋိဗောဟိယျတိ၊ ပုရေ အဓမ္မဝါဒိနော ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ ဓမ္မဝါဒိနော ဒုဗ္ဗလာ ဟောန္တိ၊ ပုရေ အဝိနယဝါဒိနော ဗလဝန္တော ဟောန္တိ၊ ဝိနယဝါဒိနော ဒုဗ္ဗလာ ဟောန္တိ”တိ။

ဘိက္ခူ အာဟံသု “တေန ဟိ ဘန္တေ ထေရော ဘိက္ခူ ဥဗ္ဗိနတူ”တိ။ ထေရော ပန သကလနဝင်္ဂသတ္တုသာသနပရိယတ္တိဓရေ ပုထုဇ္ဇနသောတာပန္နသကဒါဂါမိ အနာဂါမိ သုက္ခဝိပဿက ခိဏာသဝဘိက္ခူ အနေကသတေ အနေကသဟဿေ

၁-အာနန္တိ (သီ၊ သျှာ)

၂-ဒီ ၂-၁၃၃-ပိဋ္ဌေ။

၃-ဒိဗ္ဗတိ (က) ဝိ ၄-၄၈၁-ပိဋ္ဌေ။

၄-ပဋိဗောဟိယတိ (သီ၊ သျှာ)

ca vajjetvā tipīṭakasabbapariyattippabhedadhare paṭisambhidāppatte mahānubhāve yebhuyyena Bhagavato etadaggaṃ āropite tevijjādibhede khīṇāsavabhikkhūyeva ekūnapañcasate pariggahesi. Ye sandhāya idaṃ vuttaṃ “atha kho āyasmā Mahākassapo ekenūnāni¹ pañca arahantasatāni uccinī”ti².

Kissa pana thero ekenūnamakāsīti? Āyasmato Ānandattherassa okāsakaraṇatthaṃ. Tenahāyasmataṃ sahāpi vināpi na sakkā dhammasaṅgītiṃ kātum. So hāyasmā sekkho sakaraṇīyo, tasmā sahāpi na sakkā. Yasmā panassa kiñci³ Dasabaladesitaṃ⁴ Suttageyyādikaṃ appaccakkhaṃ nāma natthi. Yathāha—

“Dvāsīti⁵ Buddhato gaṇhim, dve sahasāni bhikkhuto.
Caturāsītisahassāni, ye me dhammā pavattino”ti⁶.

Tasmā vināpi na sakkā.

Yadi evaṃ sekkhopi samāno dhammasaṅgītiyā bahukārattā therena uccinitabbo assa, atha kasmā na uccinitoti? Parūpavādavivajjanato. Thero hi āyasmante Ānande ativiya vissattho ahosi, tathā hi naṃ sirasmiṃ palitesu jātesupi “na vāyaṃ⁷ kumārako mattamaññāsī”ti kumārakavādena ovadati. Sakyakulappasuto cāyasmā Tathāgatassa bhātā cūḷapituputto. Tattha keci bhikkhū chandāgamanam viya maññamānā “bahū asekkhapaṭisambhidāppatte bhikkhū ṭhapetvā Ānandaṃ sekkhapaṭisambhidāppattaṃ thero uccinī”ti upavadeyyum, taṃ parūpavādaṃ parivajjento “Ānandaṃ vinā dhammasaṅgīti na sakkā kātum, bhikkhūnaṃyeva naṃ anumatiyā gahessāmī”ti na uccini.

Atha sayameva bhikkhū Ānandassatthāya theram yācimsu. Yathāha—

“Bhikkhū āyasmantaṃ Mahākassapaṃ etadavocum ‘ayaṃ bhante āyasmā Ānando kiñcāpi sekkho, abhabbo chandā dosā mohā bhayā agatiṃ gantum, bahu cānena Bhagavato santike dhammo ca vinayo ca pariyatto, tena hi bhante thero

1. Ekenūna (Sī)

2. Vi 4. 481 piṭṭhe.

3. Yaṃ kiñci (Ka)

4. Dasabalena desitaṃ (Ka)

5. Dvāsītiṃ (Sī)

6. Khu 2. 347 piṭṭhe.

7. Nevāyaṃ (Syā) Saṃ 1. 418 piṭṭhe passitabbaṃ.

ကထာ]

ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ

၅

စ ဝဇ္ဇေတွာ တိပိဋကသဗ္ဗပရိယတ္တိပုဘေဒဓရေ ပဋိသတ္တိဒါပုတ္တေ မဟာနုဘာဝေ ယေဘုယျေန ဘဂဝတော တေဒဂ္ဂံ အာရောပိတေ တေဝိဇ္ဇာဒိဘေဒေ ဒီဏာ-သဝဘိက္ခုယေဝ ကေနပဉ္စသတေ ပရိဂ္ဂဟေသိ။ ယေ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ “အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ကေနနုနာနိ^၁ ပဉ္စ အရဟန္တသတာနိ ဥစ္စိနိ”တိ^၂။

ကိုဿ ပန ထေရော ကေနနုနမကာသိတိ။ အာယသ္မတော အာနန္ဒတ္ထေရဿ ဩကာသကရဏတ္ထံ။ တေနဟာယသ္မတာ သဟာပိ ဝိနာပိ န သက္ကာ ဓမ္မ-သင်္ဂီတိ^၃ ကာတုံ။ သော ဟာယသ္မာ သေက္ခော သကရဏီယော၊ တသ္မာ သဟာပိ န သက္ကာ။ ယသ္မာ ပနဿ ကိစ္ဆိ^၄ ဒသဗလဒေသိတံ^၅ သုတ္တဂေယျာဒိကံ အပ္ပစ္စန္ဓံ နာမ နတ္ထိ။ ယထာဟ—

“ဒွါသိတိ^၆ ဗုဒ္ဓတော ဂဏှိ^၇၊ ဒွေ သဟဿာနိ ဘိက္ခုတော။
စတုရာသိတိသဟဿာနိ၊ ယေ မေ ဓမ္မာ ပဝတ္တိနော”တိ^၈။

တသ္မာ ဝိနာပိ န သက္ကာ။

ယဒိ ဧဝံ သေက္ခောပိ သမာနော ဓမ္မသင်္ဂီတိယာ ဗဟုကာရတ္တာ ထေရေန ဥစ္စိနိတဗ္ဗော အဿ၊ အထ ကသ္မာ န ဥစ္စိနိတောတိ။ ပရူပဝါဒဝိဝဇ္ဇနတော။ ထေရော ဟိ အာယသ္မန္တေ အာနန္ဒေ အတိဝိယ ဝိဿတ္ထော အဟောသိ၊ တထာ ဟိ နံ သိရသ္မိ^၉ ပလိတေသု ဇာတေသုပိ “န ဝါယံ^{၁၀} ကုမာရကော မတ္တမညာသိ”တိ ကုမာရကဝါဒေန ဩဝဒတိ။ သကျကုလပုသုတော စာယသ္မာ တထာဂတဿ ဘာတာ စူဠပိတုပ္ပတ္တော။ တတ္ထ ကေစိ ဘိက္ခု၊ ဆန္ဒာဂမနံ ဝိယ မညမာနာ “ဗဟူ အသေက္ခပဋိသတ္တိဒါပုတ္တေ ဘိက္ခု၊ ဌပေတွာ အာနန္ဒံ သေက္ခပဋိသတ္တိဒါပုတ္တံ ထေရော ဥစ္စိနိ”တိ ဥပဝဒေယျ၊ တံ ပရူပဝါဒံ ပရိဝဇ္ဇေန္တော အာနန္ဒံ ဝိနာ ဓမ္မသင်္ဂီတိ^{၁၁} န သက္ကာ ကာတုံ၊ ဘိက္ခုနံယေဝ နံ အနုမတိယာ ဂဟေဿာမိတိ န ဥစ္စိနိ။

အထ သယမေဝ ဘိက္ခု၊ အာနန္ဒဿတ္တာယ ထေရံ ယာစိ^{၁၂} သု။ ယထာဟ—

“ဘိက္ခု၊ အာယသ္မန္တံ မဟာကဿပံ တေဒဝေါစုံ—အယံ ဘန္တေ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ကိဉ္ဇာပိ သေက္ခော အဘဗ္ဗော ဆန္ဒာ ဒေါသာ မောဟာ ဘယာ အဂတိ^{၁၃} ဂန္တု၊ ဗဟု စာနေန ဘဂဝတော သန္တိကေ ဓမ္မော စ ဝိနယော စ ပရိယတ္တော၊ တေန ဟိ ဘန္တေ ထေရော

၁-ကေနနုန (သိ)

၂-ဝိ ၄-၄၈၁-ပိဋက

၃-ယံ ကိစ္ဆိ (က)

၄-ဒသဗလေန ဒေသိတံ (က)

၅-ဒွါသိတိ (သိ)

၆-ဒု ၂-၃၄၇-ပိဋက

၇-နေဝါယံ (သျှာ)

āyasmantampi Ānandaṃ uccinatū'ti. Atha kho āyasmā Mahākassapo āyasmantampi Ānandaṃ uccinī'ti¹.

Evam bhikkhūnaṃ anumatiyā uccinitena tenāyasmatā saddhiṃ pañca therasatāni ahesuṃ.

Atha kho therānaṃ bhikkhūnaṃ etadahosi “kattha nu kho mayaṃ dhammañca vinayañca saṅgāyeyyāma”ti. Atha kho therānaṃ bhikkhūnaṃ etadahosi “Rājagahe kho mahāgocaraṃ pahūtasenāsaṇaṃ, yannūna mayaṃ Rājagahe vassaṃ vasantā dhammañca vinayañca saṅgāyeyyāma, na aññe bhikkhū Rājagahe vassaṃ upagaccheyyun”ti².

Kasmā pana nesaṃ etadahosi? Idaṃ pana amhākaṃ thāvarakammaṃ, koci visabhāgapuggalo saṅghamajjhaṃ pavisitvā ukkoṭeyyāti. Athāyasmā Mahākassapo ñattidutiyena kammena sāvesi—

“Suṇātu me āvuso saṅgho, yadi saṅghassa pattakallaṃ saṅgho imāni pañca bhikkhusatāni sammanneyya ‘Rājagahe vassaṃ vasantāni³ dhammañca vinayañca saṅgāyituṃ, na aññehi bhikkhūhi Rājagahe vassaṃ vasitabban’ti. Esā ñatti.

Suṇātu me āvuso saṅgho, saṅgho imāni pañca bhikkhusatāni sammannati ‘Rājagahe vassaṃ vasantāni dhammañca vinayañca saṅgāyituṃ, na aññehi bhikkhūhi Rājagahe vassaṃ vasitabban’ti. Yassāyasmato khamati imesaṃ pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ sammuti⁴ ‘Rājagahe vassaṃ vasantānaṃ dhammañca vinayañca saṅgāyituṃ, na aññehi bhikkhūhi Rājagahe vassaṃ vasitabban’ti, so tuṇhassa, yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Sammatāni saṅghena imāni pañca bhikkhusatāni ‘Rājagahe vassaṃ vasantāni dhammañca vinayañca saṅgāyituṃ, na aññehi bhikkhūhi Rājagahe vassaṃ vasitabban’ti, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”ti.

1. Vi 4. 481 piṭṭhe.

3. Vasantā (Sī)

2. Vi 4. 481 piṭṭhe.

4. Sammati (Syā)

အာယသ္မန္တမ္ပိ အာနန္ဒံ ဥတ္တိနတူ”တိ။ အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ အာယသ္မန္တမ္ပိ အာနန္ဒံ ဥတ္တိနိတိ”။

ဧဝံ ဘိက္ခုနံ အနုမတိယာ ဥတ္တိနိတေန တေနာယသ္မတာ သဒ္ဓိံ ပဉ္စ ထေရသတာနိ အဟေသုံ။

အထ ခေါ ထေရနံ ဘိက္ခုနံ တေဒဟောသိ “ကတ္ထ န ခေါ မယံ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယေယျာမာ”တိ။ အထ ခေါ ထေရနံ ဘိက္ခုနံ တေဒဟောသိ “ရာဇဂဟံ ခေါ မဟာဂေါစရံ ပဟူတသေနာသနံ၊ ယန္တုန မယံ ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဝသန္တာ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယေယျာမ၊ န အညေ ဘိက္ခု ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆေယျ”န္တိ”။

ကသ္မာ ပန နေသံ တေဒဟောသိ “ဣဒံ ပန အမှာကံ ထာဝရကမ္ပံ၊ ကောဝိ ဝိသဘာဝပုဂ္ဂလော သံဃမဇ္ဈံ ပဝိသိတွာ ဥက္ကောဋေယျာ”တိ။ အထာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ဥတ္တိဒုတိယေန ကမ္ပေန သာဝေသိ—

“သုဏာတု မေ အာဝုသော သံဃော၊ ယဒိ သံဃဿ ပတ္တကလ္လိံ သံဃော ဣမာနိ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ သမ္ပန္နေယျ ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဝသန္တာနိ” ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယိတုံ၊ န အညေဟိ ဘိက္ခုဟိ ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဝသိတဗ္ဗန္တိ။ သော ဥတ္တိ။

သုဏာတု မေ အာဝုသော သံဃော၊ သံဃော ဣမာနိ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ သမ္ပန္နတိ ‘ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဝသန္တာနိ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယိတုံ၊ န အညေဟိ ဘိက္ခုဟိ ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဝသိတဗ္ဗန္တိ။ ယဿာယသ္မတော ခမတိ ဣမေသံ ပဉ္စန္ဓံ ဘိက္ခုသတာနံ သမ္ပတိ” ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယိတုံ၊ န အညေဟိ ဘိက္ခုဟိ ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဝသိတဗ္ဗန္တိ၊ သော တုဏှဿ၊ ယဿ နက္ခမတိ၊ သော ဘာသေယျ။

သမ္ပတာနိ သံဃေန ဣမာနိ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ ‘ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဝသန္တာနိ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယိတုံ၊ န အညေဟိ ဘိက္ခုဟိ ရာဇဂဟေ ဝဿံ ဝသိတဗ္ဗန္တိ၊ ခမတိ သံဃဿ၊ တသ္မာ တုဏှိ၊ ဧဝမေတံ ဓာရယာမီ”တိ။

Ayaṃ pana kammavācā Tathāgatassa parinibbānato ekavīsatime divase katā. Bhagavā hi visākhapuṇṇamāyaṃ paccūsasamaye parinibbuto, athassa sattāhaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ sarīraṃ gandhamālādīhi pūjayimsu. Evaṃ sattāhaṃ sādhuḥkīlanadivasā nāma ahesuṃ. Tato sattāhaṃ citakāya agginā jhāyi, sattāhaṃ sattipaṇjaraṃ katvā sandhāgārasālāyaṃ¹ dhātupūjaṃ karimsūti ekavīsati divasā gatā. Jeṭṭhamūlasukkapakkhapañcamiyaṃyeve dhātuyo bhājayimsu. Etasmiṃ dhātubhājanadivase sannipatitassa mahābhikkhusaṃghassa Subhaddena vuḍḍhapabbajitena kataṃ anācāraṃ ārocetvā, vuttanayeneva ca bhikkhū uccinitvā ayaṃ kammavācā katā.

Imaṃca pana kammavācaṃ katvā thero bhikkhū āmantesi “āvuso idāni tumhākaṃ cattālisa divasā okāso kato, tato paraṃ ayaṃ nāma no palibodho atthi”ti vattum na labbhā, tasmā etthantare yassa rogapalibodho vā ācariyupajjhāyapalibodho vā mātāpitupalibodho vā atthi, pattaṃ vā pana pacitabbaṃ cīvaraṃ vā kātabbaṃ, so taṃ palibodhaṃ chinditvā taṃ karaṇīyaṃ karotū”ti.

Evaṃca pana vatvā thero attano pañcasatāya parisāya parivuto Rājagahaṃ gato. Aññepi mahātherā attano attano parivāre gahetvā sokasallasamappitaṃ mahājanaṃ assāsetukāmā taṃ taṃ disaṃ pakkantā. Puṇṇatthero pana sattasatabhikkhuparivāro “Tathāgatassa parinibbānaṭṭhānaṃ āgatāgataṃ mahājanaṃ assāsessāmī”ti Kusinārāyameva aṭṭhāsi.

Āyasmā Ānando yathā pubbe aparinibbutassa, evaṃ parinibbutassāpi Bhagavato sayameva pattacīvaramādāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ yena Sāvatti tena cārikaṃ pakkāmi. Gacchato gacchato panassa parivārā bhikkhū gaṇanapathaṃ vītivattā. Tenāyasmato gatagataṭṭhāne mahāparidevo ahosi. Anupubbena pana Sāvatti manuppatte there Sāvattivāsino manussā “thero kira āgato”ti sutvā gandhamālādihatthā paccuggantvā “bhante² Ānanda pubbe Bhagavatā saddhiṃ āgacchatha, ajja kuhiṃ

1. Santhāgārasālāyaṃ (Sī, Syā, I) Ma-Ṭṭha 2. 173 piṭṭhepi.

2. Nanu bhante (Syā)

အယံ ပန ကမ္မဝါစာ တထာဂတဿ ပရိနိဗ္ဗာနတော ကေဝိသတိမေ ဒိဝသေ ကတာ။ ဘဂဝါ ဟိ ဝိသာပုဏ္ဏမာယံ ပစ္စုသသမယေ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ အထဿ သတ္တာဟံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇယိံသု။ ဧဝံ သတ္တာဟံ သာဓုကီဠနဒိဝသာ နာမ အဟေသုံ။ တတော သတ္တာဟံ စိတကာယ အဂ္ဂိနာ ဈာယိ၊ သတ္တာဟံ သတ္တိပဉ္စရံ ကတွာ သန္ဓာဂါရသာလာယံ ဓာတုပူဇံ ကရိံသုတိ ကေဝိသတိ ဒိဝသာ ဂတာ။ ဇေဋ္ဌမူလသုက္ကပက္ခပဉ္စမိယံ-ယေဝ ဓာတုယော ဘာဇယိံသု။ ဧတသ္မိ ဓာတုဘာဇနဒိဝသေ သန္ဓိပတိ-တဿ မဟာဘိက္ခုသံဃဿ သုဘဒ္ဒေန ဝုဗ္ဗပဗ္ဗဇိတေန ကတံ အနာစာရံ အာရောစေတွာ ဝုတ္တနယေနေဝ စ ဘိက္ခု ဥစ္စိနိတွာ အယံ ကမ္မဝါစာ ကတာ။

ဣမဉ္စ ပန ကမ္မဝါစံ ကတွာ ထေရော ဘိက္ခု အာမန္တေသိ “အာဝုသော ဣဒါနိ တုမှာကံ စတ္တာလိသ ဒိဝသာ ဩကာသော ကတော၊ တတော ပရံ ‘အယံ နာမ နော ပလိဗောဓော အတ္ထိ’တိ ဝတ္တံ န လဗ္ဘာ၊ တဿ ဧတ္တန္တရေ ယဿ ရောဂပလိဗောဓော ဝါ အာစရိယုပဇ္ဈာယပလိဗောဓော ဝါ မာတာ-ပိတုပလိဗောဓော ဝါ အတ္ထိ ပတ္တံ ဝါ ပန ပစိတဗ္ဗံ စိဝရံ ဝါ ကာတဗ္ဗံ၊ သော တံ ပလိဗောဓံ ဆိန္ဒိတွာ တံ ကရဏီယံ ကရေတူ”တိ။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ထေရော အတ္တနော ပဉ္စသတာယ ပရိသာယ ပရိဝုတော ရာဇဂဟံ ဂတော။ အညေပိ မဟာထေရာ အတ္တနော အတ္တနော ပရိဝါရေ ဂဟေတွာ သောကသလ္လသမပ္ပိတံ မဟာဇနံ အဿာသေတုကာမာ တံ တံ ဒိသံ ပက္ကန္တာ။ ပုဏ္ဏတ္ထေရော ပန သတ္တသတဘိက္ခုပရိဝါရော တထာဂတဿ ပရိနိဗ္ဗာနဌာနံ အာဂတာဂတံ မဟာဇနံ အဿာသေသာမီတိ ကုသိနာရာယ-မေဝ အဋ္ဌာသိ။

အာယသ္မာ အာနန္ဒော ယထာ ပုဗ္ဗေ အပရိနိဗ္ဗုတဿ၊ ဧဝံ ပရိနိဗ္ဗုတဿာပိ ဘဂဝတော သယမေဝ ပတ္တစိဝရမာဒါယ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ယေန သာဝတ္ထိ တေန စာရိကံ ပက္ကာမိ။ ဂစ္ဆတော ဂစ္ဆတော ပနဿ ပရိဝါရာ ဘိက္ခု ဂဏနပထံ ဝိတိဝတ္တာ။ တေနာယသ္မတာ ဂတဂတဌာနေ မဟာပရိ-ဒေဝေါ အဟောသိ။ အနုပုဗ္ဗေန ပန သာဝတ္ထိမနုပ္ပတ္တေ ထေရေ သာဝတ္ထိ-ဝါသိနော မနုဿာ “ထေရော ကိရ အာဂတော”တိ သုတွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟတ္ထာ ပစ္စုဂန္ဓာ “ဘန္တေ” အာနန္ဒ ပုဗ္ဗေ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆတေ၊ အဇ္ဇေ ကုဟိ

Bhagavantam ṭhapetvā āgatatthā”ti-ādīni vadamānā parodiṃsu. Buddhassa Bhagavato parinibbānadvase viya mahāparidevo ahosi.

Tatra sudarṇ āyasmā Ānando aniccatādīpaṭṭisaṃyuttāya dhammiyā kathāya taṃ mahājanam saññāpetvā Jetavanam pavisitvā Dasabalena vasitagandhakuṭṭim vanditvā dvāram vivaritvā mañcapīṭham nīharitvā papphoṭetvā gandhakuṭṭim sammajjitvā milātamālākacavaram chaḍḍetvā mañcapīṭham atiharitvā puna yathāṭhāne ṭhapetvā Bhagavato ṭhitakāle karaṇīyam vattam sabbamakāsi. Kurumāno ca nhānakoṭṭhaka¹ sammajjana-udakūpaṭṭhāpanādīkālesu gandhakuṭṭim vanditvā “nanu Bhagavā ayaṃ tumhākaṃ nhānakālo, ayaṃ dhammadesanākālo, ayaṃ bhikkhūnam ovādadānakālo, ayaṃ sīhaseyyakappanakālo², ayaṃ mukhadhovanakālo”ti-ādīnā nayena paridevamānova akāsi, yathā taṃ Bhagavato guṇagaṇāmatarasaññutāya paṭiṭṭhitapemo ceva akhīṇāsavo ca anekesu ca jātisatasahassesu aññamaññassūpakārasañjanitacittamaddavo. Tamenam aññatarā devatā “bhante Ānanda tumhe evam paridevamānā katham aññe assāsessathā”ti saṃvejesi. So tassā vacanena saṃvigghahadayo santhambhitvā Tathāgatassa parinibbānato pabhuti ṭhānanisajjabahulattā ussannadhātukam kāyam samassāsetum dutiyadvase khīravirecanam pivitvā vihāreyeva nisīdi. Yam sandhāya Subhena māṇavena pahitam māṇavakam etadavoca—

“Akālo kho māṇavaka, atthi me ajja bhesajjamattā pītā, appeva nāma svepi upasaṅkameyyāmā”ti³.

Dutiyadvase Cetakattherena pacchāsamaṇena gantvā Subhena māṇavena puṭṭho imasmim Dīghanikāye **Subhasuttaṃ** nāma dasamaṃ suttamabhāsi.

Atha Ānandatthero Jetavanamahāvihāre khaṇḍaphullappaṭṭisaṅkharānam kārapetvā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya bhikkhusaṃgham ohāya Rājagaham

1. Nahānakoṭṭhaka (Sī)

2. Sīhaseyyam kappanakālo (Sī), sīhaseyyākappanakālo (Syā) 3. Dī 1. 188 piṭṭhe.

ဘဝန္တံ ဌပေတွာ အာဂတတ္ထာ”တိအာဒိနိ ဝဒမာနာ ပရောဒိံသု။ ဗုဒ္ဓဿ ဘဝဝတော ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသေ ဝိယ မဟာပရိဒေဝေါ အဟောသိ။

တကြ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ အာနန္ဒော အနိစ္စတာဒိပဋိသံယုတ္တယ ဓမ္မိယာ ကထာယ တံ မဟာဇနံ သညာပေတွာ ဇေတဝနံ ပဝိသိတွာ ဒသဗလေန ဝသိတဂန္ဓကုဋ် ဝန္တိတွာ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ မဇ္ဇဝိဋ္ဌိ နိဟရိတွာ ပပ္ဖေါဋ္ဌေတွာ ဂန္ဓကုဋ် သမ္ပုဇ္ဈိတွာ မိလာတမာလာကစဝရံ ဆဇ္ဇေတွာ မဇ္ဇဝိဋ္ဌိ အတိဟရိတွာ ပုန ယထာဌာနေ ဌပေတွာ ဘဝဝတော ဌိတကာလေ ကရဏီယံ ဝတ္တံ သဗ္ဗမကာသိ။ ကုရုမာနော စ နှာနကောဋ္ဌက^၁ သမ္ပုဇ္ဈနဉာဏပဋ္ဌာပနာဒိကာလေသု ဂန္ဓကုဋ် ဝန္တိတွာ “နန ဘဝဝါ အယံ တုမှာကံ နှာနကာလော၊ အယံ ဓမ္မဒေသနာကာလော၊ အယံ ဘိက္ခုနံ ဩဝါဒဒါနကာလော၊ အယံ သီဟသေယျကပ္ပနကာလော^၂၊ အယံ မုခဓောဝနကာလော”တိအာဒိနာ နယေန ပရိဒေဝမာနောဝ အကာသိ။ ယထာ တံ ဘဝဝတော ဂုဏဂဏာမတရသညတာယ ပတိဋ္ဌိတပေမော စေဝ အခါဏာသဝေါ စ အနေကေသု စ ဇာတိသတသဟဿေသု အညမညသုပကာရသန္ဓနိတိတ္တမဒ္ဒဝေါ။ တမေန အညတရာ ဒေဝတာ “ဘန္တေ အာနန္ဒ တုမှေ ဧဝံ ပရိဒေဝမာနာ ကထံ အညေ အဿာသေဿထာ”တိ သံဝေဇေသိ။ သော တဿာ ဝစနေန သံဝိဂ္ဂဟဒယော သန္တိဋ္ဌိတွာ တထာဂတဿ ပရိနိဗ္ဗာနတော ပဘုတိ ဌာနနိသဇ္ဇဗဟုလတ္တာ ဉဿန္တဓာတုကံ ကာယံ သမဿာသေတုံ ဒုတိယဒိဝသေ ဒီရဝိရေစနံ ပိဝိတွာ ဝိဟာရေယေဝ နိသီဒိ။ ယံ သန္ဓာယ သုဘေန မာဏဝေန ပဟိတံ မာဏဝကံ တေဒဝေါစ—

“အကာလော ခေါမာဏဝက၊ အတ္ထိ မေ အဇ္ဇ ဘောသဇ္ဇမတ္တာ ပီတာ၊ အပ္ပေဝ နာမ သွေဝိ ဥပသင်္ကမေယျာမာ”တိ^၃။

ဒုတိယဒိဝသေ စေတကတ္ထေရေန ပစ္ဆာသမဏေန ဂန္ဓာ သုဘေန မာဏဝေန ပုဋ္ဌော ဣမသ္မိံ ဒီဃနိကာယေ သုဘသုတ္တံ နာမ ဒသမံ သုတ္တမဘာသိ။

အထ အာနန္ဒတ္ထေရော ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ ခဏ္ဍဗုလ္လပုဋိသင်္ခရဏံ ကာရာပေတွာ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ဘိက္ခုသံဃံ ဩဟာယ ရာဇဂဟံ

၁-နှာနကောဋ္ဌက (သီ)

၂-သီဟသေယျ ကပ္ပနကာလော (သီ)၊ သီဟသေယျကပ္ပနကာလော (သျာ)

၃-ဒီ ၁-၁၈၈-ပိဋ္ဌေ။

gato, tathā aññepi dhammasaṅgāhakā bhikkhūti. Evañhi gate te sandhāya idaṃ vuttaṃ “atha kho therā bhikkhū Rājagahaṃ agamaṃsu dhammañca vinayañca saṅgāyitun”¹. Te āsaḥhīpunṇamāyaṃ² uposathaṃ katvā pāṭipadadivase sannipatitvā vassaṃ upagacchimṃsu.

Tena kho pana samayena Rājagahaṃ parivāretvā aṭṭhārasa mahāvihārā honti, te sabbepi chaḍḍitapatita-uklāpā ahesuṃ. Bhagavato hi parinibbāne sabbepi bhikkhū attano attano pattacīvaramādāya vihāre ca pariveṇe ca chaḍḍetvā agamaṃsu. Tattha katikavattaṃ kurumānā therā “Bhagavato vacanapūjanatthaṃ, titthiyavādaparimocanatthañca paṭhamamāṃ māsam khaṇḍaphullappaṭisaṅkharāṇaṃ karomā”³ti cintesuṃ. Titthiyā hi evaṃ vadeyyuṃ “samaṇassa Gotamassa sāvaka Satthari titeyeva vihāre paṭijaggimṃsu, parinibbute chaḍḍesuṃ, kulānaṃ mahādhana-pariccāgo vinassati”⁴ti. Tesañca vādaparimocanatthaṃ cintesunti vuttaṃ hoti. Evaṃ cintayitvā ca pana katikavattaṃ karimṃsu. Yaṃ sandhāya vuttaṃ—

“Atha kho therānaṃ bhikkhūnaṃ etadahosi ‘Bhagavatā kho āvuso khaṇḍaphullappaṭisaṅkharāṇaṃ vaṇṇitaṃ, handa mayaṃ āvuso paṭhamamāṃ māsam khaṇḍaphullappaṭisaṅkharāṇaṃ karoma, majjhimamāṃ māsam sannipatitvā dhammañca vinayañca saṅgāyissāmā’⁵ti”³.

Te dutiyadivase gantvā rājadvāre aṭṭhaṃsu. Rājā āgantvā vanditvā “kiṃ bhante āgatatthā”⁶ti attanā kattabbakiccaṃ pucchi. Therā aṭṭhārasamahāvihārappaṭisaṅkharāṇatthāya hatthakammaṃ paṭivedesuṃ. Rājā hatthakammakārake manusse adāsi. Therā paṭhamamāṃ māsam sabbavihāre paṭisaṅkharāpetvā rañño ārocesuṃ “niṭṭhitaṃ mahārāja vihārappaṭisaṅkharāṇaṃ, idāni Dhammavinayasaṅgahaṃ karomā”⁷ti. Sādhu bhante visaṭṭhā⁴ karoṭha, mayhaṃ āṇācakkam tumhākañca dhammacakkam hotu, āṇāpetha bhante kiṃ karomīti. Saṅgahaṃ karontānaṃ bhikkhūnaṃ sannisajjaṭṭhānaṃ mahārājāti. Kattha karomi bhanteti. Vebhārapabbatapasse Sattapaṇṇiguhādvāre⁵ kātuṃ yuttaṃ mahārājāti. “Sādhu bhante”⁶ti kho rājā Ajātasattu

1. Vi 4. 482 piṭṭhe.

2. Āsaḥhīpunṇamāyaṃ (Syā)

3. Vi 4. 482 piṭṭhe.

4. Vissatthā (Sī), vissatṭhā (Syā)

5. Sattapaṇṇiguhādvāre (Sī), Sattapaṇṇaguhādvāre (Syā)

ကထာ]

ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ

၉

ဂတော၊ တထာ အညေဝိ ဓမ္မသင်္ဂါဟကာ ဘိက္ခုတိ။ ဧဝံ ဂတေ တေ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ “အထ ခေါ် ထေရာ ဘိက္ခု ရာဇဂဟံ အဂမံသု ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယိတု”^၁န္တိ။ တေ အာသဠပုဏ္ဏမာယံ^၂ ဥပေါသထံ ကတွာ ပါဠိပဒဒိဝေသေ သန္ဓိပတိတွာ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆိံသု။

တေန ခေါ် ပန သမယေန ရာဇဂဟံ ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌာရသ မဟာဝိဟာရာ ဟောန္တိ။ တေ သဗ္ဗေဝိ ဆဒ္ဓိတပတိတဥက္ကာပါ အဟေသုံ။ ဘဂဝတော ဟိ ပရိနိဗ္ဗာနေ သဗ္ဗေဝိ ဘိက္ခု အတ္တနော အတ္တနော ပတ္တစိဝရမာဒါယ ဝိဟာရေ စ ပရိဝေဏေ စ ဆဋ္ဌေတွာ အဂမံသု။ တတ္ထ ကတိကဝတ္တံ ကုရမာနာ ထေရာ ဘဂဝတော ဝစနပူဇနတ္ထံ တိတ္ထိယဝါဒပရိမောစနတ္ထဉ္စ ပဌမံ မာသံ ခဏ္ဍုလုပ္ပဋိသင်္ခရဏံ ကရောမာတိ စိန္တေသုံ။ တိတ္ထိယာ ဟိ ဧဝံ ဝဒေယျံ “သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝကာ သတ္တရိ ဌိတေယေဝ ဝိဟာရေ ပဋိဇဏိံသု၊ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဆဋ္ဌေသုံ၊ ကုလာနံ မဟာနေပရိစ္စာဂေါ ဝိနဿတိ”^၃တိ။ တေသဉ္စ ဝါဒပရိမောစနတ္ထံ စိန္တေသုန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဧဝံ စိန္တယိတွာ စ ပန ကတိကဝတ္တံ ကရိံသု။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

“အထ ခေါ် ထေရာနံ ဘိက္ခုနံ ဧတဒဟောသိ—ဘဂဝတာခေါ် အာဝုသော ခဏ္ဍုလုပ္ပဋိသင်္ခရဏံ ဝဏ္ဏိတံ၊ ဟန္တ မယံ အာဝုသော ပဌမံ မာသံ ခဏ္ဍုလုပ္ပဋိသင်္ခရဏံ ကရောမ၊ မဇ္ဈိမံ မာသံ သန္ဓိပတိတွာ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယိဿာမာ”^၄တိ။

တေ ဒုတိယဒိဝေသေ ဂန္ဓာ ရာဇဒွါရေ အဋ္ဌံသု။ ရာဇာ အာဂန္ဓာ ဝန္တိတွာ “ကိံ ဘန္တေ အာဂတတ္ထာ”^၅တိ အတ္တနာ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ပုစ္ဆိ။ ထေရာ အဋ္ဌာရသ မဟာဝိဟာရပဋိသင်္ခရဏတ္ထာယ ဟတ္ထကမ္ပံ ပဋိဝေဒေသုံ။ ရာဇာ ဟတ္ထကမ္ပကာရကေ မနုဿေ အဒါသိ။ ထေရာ ပဌမံ မာသံ သဗ္ဗဝိဟာရေ ပဋိသင်္ခရပေတွာ ရညော အာရောစေသုံ “နိဋ္ဌိတံ မဟာရာဇ ဝိဟာရပဋိသင်္ခရဏံ၊ ဣဒါနိ ဓမ္မဝိနယသင်္ဂဟံ ကရောမာ”^၆တိ။ သာဓု ဘန္တေ ဝိသဋ္ဌာ^၇ ကရောထ၊ မယံ အာဏာစက္ကံ တုမှာကဉ္စ ဓမ္မစက္ကံ ဟောတု၊ အာဏာပေထ ဘန္တေ ကိံ ကရောမီတိ။ သင်္ဂဟံ ကရောန္တာနံ ဘိက္ခုနံ သန္ဓိသဇ္ဇဋ္ဌာနံ မဟာရာဇာတိ။ ကတ္ထ ကရောမိ ဘန္တေတိ။ ဝေဘာရပဗ္ဗတပဿေ သတ္တပဏ္ဍိဂဟာဒွါရေ^၈ ကာတုံ ယုတ္တံ မဟာရာဇာတိ။ “သာဓု ဘန္တေ”^၉တိ ခေါ် ရာဇာ အဇာတသတ္တံ

၁-ဝိ ၄-၄၀၂-ဝိဇ္ဇေ။

၂-အာသဠပုဏ္ဏမာယံ (သုဉ္စ)

၃-ဝိ ၄-၄၀၂-ဝိဇ္ဇေ။

၄-ဝိသတ္ထာ (သိ)၊ ဝိသဋ္ဌာ (သု)

၅-သတ္တပဏ္ဍိဂဟာဒွါရေ (သိ)၊ သတ္တပဏ္ဍိဂဟာဒွါရေ (သု)

Vissakammunā¹ nimmitasadisam suvibhattabhittithambhasopānam
 nānāvidhamālākammalatākammavacittam abhibhavantamiva
 rājabhavanavibhūtim avahasantamiva devavimānasirim siriya nīketanamiva,
²ekanipātattitthamiva ca devamanussanayanavihaṅgānam
 lokarāmaṇeyyakamiva sampañḍitam dātṭhabbasāramaṇḍam maṇḍampan
 kārāpetvā vividhakusumadāmōlambakaviniggalantacāruvitānam
 nānāratanavacitta³ maṇikotṭimatalamiva ca nam
 nānāpupphūpahāravacittasupariniṭṭhitabhūmikamma
 brahmavimānasadisam alaṅkaritvā tasmim mahāmaṇḍape pañcasatānam
 bhikkhūnam anagghāni pañca kappiyapaccattharaṇasatāni paññāpetvā
 dakkhiṇabhāgam nissāya uttarābhimukham therāsanam maṇḍapamajjhe
 puratthābhimukham Buddhassa Bhagavato āsanāraham dhammāsanam
 paññāpetvā dantakhacitam bījaniñcettha ṭhapetvā bhikkhusamghassa
 ārocāpesi “niṭṭhitam bhante mama kiccan”ti.

Tasmiṇca pana divase ekacce bhikkhū āyasmantaṃ Ānandaṃ sandhāya
 evamāhaṃsu “imasmiṃ bhikkhusamghe eko bhikkhu vissagandham vāyanto
 vicarati”ti. Thero taṃ sutvā “imasmiṃ bhikkhusamghe añño vissagandham
 vāyanto vicaraṇakabhikkhu nāma natthi, addhā ete maṃ sandhāya vadanti”ti
 samvegāṃ āpajji. Ekacce nam āhaṃsuyeva “sve āvuso Ānanda sannipāto,
 tvaṇca sekkho sakaraṇiyo, tena te na yuttam sannipātam gantum, appamatto
 hohi”ti.

Atha kho āyasmā Ānando “sve sannipāto, na kho metaṃ patirūpaṃ,
 yvāhaṃ sekkho samāno sannipātam gaccheyyan”ti bahudeva rattiṃ
 kāyagatāya satiyā vītināmetvā rattiya paccūsasamaye caṅkamā orohitvā
 vihāram pavisitvā “nipajjissāmi”ti kāyam āvajjesi, dve pādā bhūmito muttā,
 apattaṇca sīsam bimbohanam⁴, etasmim antare anupādāya āsavehi cittaṃ
 vimucci. Ayaṇhi āyasmā caṅkamena bahi vītināmetvā visesaṃ nibbattetum
 asakkonto cintesi “nanu maṃ Bhagavā etadavoca ‘katapuññosi tvaṃ
 Ānanda, padhānamanuyuñja, khippaṃ hohisi anāsavo’ti⁵. Buddhānaṃ
 kathādosā nāma natthi, mama pana accāraddham vīriyam, tena me cittaṃ
 uddhaccāya samvattati, handāham vīriyasamatham⁶ yojemi”ti caṅkamā
 orohitvā pādadhovanaṭṭhāne ṭhatvā pāde

1. Vissukammunā (Syā), Visukammunā (Ka)

3. Ratanavacitta (Sī, Syā)

5. (Dī 2. 119 piṭṭhe)

6. Vīriyasamataṃ (Sī-Ṭī Abhinava 1. 76 piṭṭhe)

2. Jalantamiva (Syā, Ka)

4. Bibbohanam (Syā)

ဝိဿကမ္မုနာ^၁ နိဗ္ဗိတသဒိသံ သုဝိဘတ္တဘိတ္တိယန္တသောပါနံ နာနာဝိမောလာ-
 ကမ္မလတာကမ္မဝိစိတ္တံ အဘိဘဝန္တမိဝ ရာဇဘဝနဝိဘူတိ အဝဟသန္တမိဝ ဒေဝ-
 ဝိမာနသိရိ သိရိယာ နိကေတနမိဝ^၂ ဧကနိပါတတိတ္ထမိဝ စ ဒေဝမနုဿနယန-
 ဝိဟင်္ဂါနံ လောကရာမဏေယျကမိဝ သမ္ဗုဏ္ဏိတံ ဒဠဗ္ဗသာရမဏ္ဏံ မဏ္ဏပံ
 ကာရာပေတွာ ဝိဝိကေသုမဒါမောလဗ္ဗကဝိနိဂ္ဂလန္တစာရဝိတာနံ နာနာရတန-
 ဝိစိတ္တံ^၃ မဏိကောဠိမတလမိဝ စ နံ နာနာပုပ္ဖုပဟာရဝိစိတ္တသုပရိနိဋ္ဌိတဘူမိကမ္မံ
 ဗြဟ္မဝိမာနသဒိသံ အလင်္ကရိတွာ တသ္မိံ မဟာမဏ္ဏပေ ပဉ္စသတနံ ဘိက္ခုနံ
 အနုဂ္ဂါနိ ပဉ္စ ကပ္ပိယပစ္စတ္တရဏသတနံ ပညပေတွာ ဒက္ခိဏဘာဂံ နိဿာယ
 ဥတ္တရာဘိမုခံ ထေရာသနံ မဏ္ဏပမဇ္ဈေ ပုရတ္တာဘိမုခံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော
 အာသနာရဟံ ဓမ္မာသနံ ပညပေတွာ ဒန္တခရိတံ ဗိဇ္ဇနိဇ္ဈေတ္တ ဌပေတွာ ဘိက္ခု-
 သံဃဿ အာရောစာပေသိ “နိဋ္ဌိတံ ဘန္တေ မမ ကိစ္စ”န္တိ။

တသ္မိဉ္စ ပန ဒိဝသေ ဧကစ္စေ ဘိက္ခု အာယသ္မန္တံ အာနန္တံ သန္ဓာယ
 ဝေမာဟံသု “ဣမသ္မိံ ဘိက္ခုသံဃေ ဧကော ဘိက္ခု ဝိဿဂန္တံ ဝါယန္တော
 ဝိစရတိ”တိ။ ထေရော တံ သုတွာ ဣမသ္မိံ ဘိက္ခုသံဃေ အညော ဝိဿဂန္တံ
 ဝါယန္တော ဝိစရဏကဘိက္ခု နာမ နတ္ထိ။ အဒ္ဓါ ဧတေ မံ သန္ဓာယ ဝဒန္တိတိ
 သံဝေဂံ အာပဇ္ဇိ။ ဧကစ္စေ နံ အာဟံသုယေဝ “သေ အာဝုသော အာနန္တ
 သန္တိပါတော၊ တွဉ္စ သေက္ခော သကရဏိယော၊ တေန တေန န ယုတ္တံ သန္တိပါတံ
 ဂန္တိ၊ အပ္ပမတ္တော ဟောဟိ”တိ။

အထ ခေါ အာယသ္မာ အာနန္တော “သေ သန္တိပါတော၊ န ခေါ မေတံ
 ပတိရူပံ၊ ယွာဟံ သေက္ခော သမာနော သန္တိပါတံ ဂစ္ဆေယျ”န္တိ ဗဟုဒေဝ ရတ္တိံ
 ကာယဂတာယ သတိယာ ဝိတိနာမေတွာ ရတ္တိယာ ပစ္စုသသမယေ စက်မာ
 ဩရောဟိတွာ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ “နိပဇ္ဇိဿာမိ”တိ ကာယံ အာဝဇ္ဇေသိ၊ ဧ
 ပါဒါ ဘူမိတော မုတ္တာ၊ အပတ္တန္တ သိသံ ဗိဇ္ဇောဟနံ^၄၊ ဧတသ္မိံ အန္တရေ
 အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုတ္တိ။ အယဉ္စ အာယသ္မာ စက်မေန ဗဟိ
 ဝိတိနာမေတွာ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ခောန္တော စိန္တေသိ “နန မံ
 ဘဂဝါ ဧတဒေဝါစ ‘ကတပုညောသိ တုံ အာနန္တ၊ ပဓာနမနုယုဉ္စ၊ ခိပ္ပံ
 ဟောဟိသိ အနာသဝေါ’တိ”။ ဗုဒ္ဓါနန္တ ကထာဒေါသော နာမ နတ္ထိ၊ မမ ပန
 အစ္စာရန္တံ ဝိရိယံ၊ တေန မေ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စာယ သံဝတ္တတိ၊ ဟန္တာဟံ ဝိရိယသမတံ
 ယောဇေမိ”တိ စက်မာ ဩရောဟိတွာ ပါဒဓောဝနဌာနေ ဌတွာ ပါဒေ

၁-ဝိသုကမ္မုနာ (သျှာ)၊ ဝိသုကမ္မုနာ (က)

၃-ရတနဝိစိတ္တ (သိ၊ သျှာ)

၂-ဇေယျမိဝ (သျှာ၊ က)

၅-(ဒီ ၂-၁၁၉-ပိဋ)

၄-ဗိဇ္ဇောဟနံ (သျှာ)

dhovitvā vihāraṃ pavisitvā mañcake nisīditvā “thokaṃ vissamissāmi”ti kāyaṃ mañcake apanāmesi. Dve pādā bhūmito muttā, sīsaṃ bimbohanamappattam, etasmiṃ antare anupādāya āsavehi cittaṃ vimuttaṃ, catu-iriyāpathavirahitaṃ therassa arahattaṃ. Tena “imasmiṃ sāsane anipanno anisinno aṭṭhito acaṅkamanto ko bhikkhu arahattaṃ patto”ti vutte “ānandatthero”ti vattum vaṭṭati.

Atha therā bhikkhū dutiyadivase pañcamiyaṃ kālapakkhassa¹ katabhattakiccā pattacīvaraṃ paṭisāmetvā dhammasabhāyaṃ sannipatimsu. Atha kho āyasmā Ānando arahā samāno sannipātaṃ agamāsi. Kathaṃ agamāsi? Idānimhi sannipātamajjhaṃ pavisanāraho”ti haṭṭhatuṭṭhacitto ekaṃsaṃ cīvaraṃ katvā bandhanā muttatālapakkaṃ viya, Paṇḍukambale nikkhittajātimaṇi viya, vigatavalāhake nabhe samuggatapunṇacando viya, bālātapasamphassavikasitareṇupīṇjaragabbhaṃ padumaṃ viya ca parisuddhena pariyodātena sappabhena sassirīkena ca mukhavarena attano arahattappattim ārocayamāno viya agamāsi. Atha naṃ disvā āyasmato Mahākassapassa etadahosi “sobhati vata bho arahattappatto Ānando, sace Satthā dhareyya, addhā ajjānandassa sādhuḥkāraṃ dadeyya, handa dānissāhaṃ Satthārā dātabbaṃ sādhuḥkāraṃ dadāmi”ti tikkhattum sādhuḥkāramadāsi.

Majjhimabhāṇakā pana vadanti “ānandatthero attano arahattappattim nāpetukāmo bhikkhūhi saddhiṃ nāgato, bhikkhū yathāvuḍḍhaṃ attano attano pattāsane nisīdantā Ānandattherassa āsanaṃ ṭhapetvā nisinnā. Tattha keci evamāhaṃsu ‘etaṃ āsanaṃ kassā’ti. Ānandassāti. Ānando pana kuhiṃ gatoti. Tasmiṃ samaye thero cintesi ‘idāni mayhaṃ gamanakālo’ti. Tato attano ānubhāvaṃ dassento pathaviyaṃ nimujjitvā attano āsaneyeva attānaṃ dassesi”ti. Ākāseṇa gantvā nisīdīti eke. Yathā vā tathā vā hotu, sabbathāpi taṃ disvā āyasmato Mahākassapassa sādhuḥkāradānaṃ² yuttameva.

Evam āgate pana tasmiṃ āyasmante³ Mahākassapatthero bhikkhū āmantesi “āvuso kiṃ⁴ paṭhamāṃ saṅgāyāma dhammaṃ vā vinayaṃ vā”ti.

1. Pakkhassa (Sī, Syā)

3. Āyasmā (Ka)

2. Sādhuḥkāraṃ dānaṃ (Syā)

4. Kaṃ (Syā, Ka)

ခေဝိတော ဝိဟာရံ ပဝိသိတော မဇ္ဈကေ နိသိဒ္ဓိတော “ထောက် ဝိသမိဿာမီ”တိ ကာယံ မဇ္ဈကေ အပနာမေသိ။ ဒွေ ပါဒါ ဘူမိတော မုတ္တာ၊ သီသံ ဗိမ္ဗောဟန-မပ္ပတ္တိ၊ တေသ္မိ အန္တရေ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုတ္တံ၊ စတုရရိယာ-ပထဝီရဟိတံ ထေရဿ အရဟတ္တံ။ တေန “ဗုဒ္ဓသိဉ္စ သာသနေန အနိပန္နော အနိသိန္နော အဋ္ဌိတော အစက်မန္တော ကော ဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပတ္တော”တိ ဝုတ္တေ “အာနန္ဒတ္ထေရော”တိ ဝတ္တု ဝုဇ္ဇတိ။

အထ ထေရော ဘိက္ခု။ ဒုတိယဒိဝေ ပဉ္စမိယံ ကာဠပက္ခဿ^၁ ကတဘတ္တ-ကိစ္စာ ပတ္တဝီဝရံ ပဋိသာမေတွာ ဓမ္မသဘာယံ သန္တိပတိံသု။ အထ ခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော အရဟာ သမာနော သန္တိပတိံ အဂမာသိ။ ကထံ အဂမာသိ။ ဣဒါနိဉ္စ သန္တိပတိမဇ္ဈံ ပဝိသနာရဟေတိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌစိတ္တော ဧကံသံ စိဝရံ ကတွာ ဗန္ဓနာ မုတ္တတာလပက္ကံ ဝိယ ပဏ္ဍုကမ္ပလေ နိက္ခိတ္တဇာတိမဏိ ဝိယ ဝိဂတဝလာဟကေ နဘေ သမုဂ္ဂတပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ဗာလာတပသမ္ပဿဝိက-သိတရေဏုပိဉ္စရဂန္တိ ပဒုမံ ဝိယ စ ပရိသုဒ္ဓေန ပရိယောဒါတေန သပ္ပဘေန သဿိရိကေန စ မုခဝရေန အတ္တနော အရဟတ္တပ္ပတ္တိ အာရောစယမာနော ဝိယ အဂမာသိ။ အထ နံ ဒိသ္မာ အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ တေဒဟေသိ “သောဘတိ ဝတံ ဘော အရဟတ္တပ္ပတ္တော အာနန္ဒော၊ သစေ သတ္တာ ဓရေယျ၊ အဗ္ဗါ အဇ္ဇာနန္ဒဿ သာဓကောရံ ဒဒေယျ၊ ဟန္တ ဒါနိဿာဟံ သတ္တာရာ ဒါတဗ္ဗံ သာဓကောရံ ဒဒါမီ”တိ တိက္ခတ္တု သာဓကောရမဒါသိ။

မဇ္ဈိမဘာဏကာ ပန ဝဒန္တိ “အာနန္ဒတ္ထေရော အတ္တနော အရဟတ္တပ္ပတ္တိ ဣပေတုကာမော ဘိက္ခုဟိ သန္တိ နာဂတော၊ ဘိက္ခု ယထာဝုဗ္ဗံ အတ္တနော အတ္တနော ပတ္တာသနေ နိသိဒ္ဓန္တော အာနန္ဒတ္ထေရဿ အာသနံ ဌပေတွာ နိသိန္တော။ တတ္ထ ကေစ ဧဝမာဟံသု ‘ဧတံ အာသနံ ကဿာ’တိ။ အာနန္ဒဿာတိ။ အာနန္ဒော ပန ကုဟိ ဂတောတိ။ တသ္မိ သမယေ ထေရော စိန္တေသိ ‘ဣဒါနိ မယံ ဂမနကာလော’တိ။ တတော အတ္တနော အာနုဘာဝံ ဒဿေန္တော ပထဝီယံ နိမုဇ္ဇိတွာ အတ္တနော အာသနေယေဝ အတ္တာနံ ဒဿေသိ”တိ။ အာကာသေန ဂန္တော နိသိဒ္ဓိတိဝိ ဧကေ။ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ ဟောတု၊ သဗ္ဗထာဝိ တံ ဒိသ္မာ အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ သာဓကောရဒါနံ^၂ ယုတ္တမေဝ။

ဧဝံ အာဂတေ ပန တသ္မိ အာယသ္မန္တေ^၃ မဟာကဿပတ္ထေရော ဘိက္ခု အာမန္တေသိ “အာဝုသော ကိံ^၄ ပဌမံ သင်္ဂါယာမ ဓမ္မံ ဝါ ဝိနယံ ဝါ”တိ။

၁-ဗက္ခဿ (သီ၊ သျာ)

၃-အာယသ္မာ (က)

၂-သာဓကောရဿ ဒါနံ (သျာ)

၄-ကံ (သျာ၊ က)

Bhikkhū āhaṃsu “bhante Mahākassapa * **vinayo nāma Buddhasāsanassa āyu, vinaye thite sāsanaṃ thitaṃ**¹ hoti, tasmā paṭhamam vinayaṃ saṅgāyāmā”ti. Kaṃ dhuraṃ katvāti. Āyasmantaṃ Upālīnti. Kim Ānando nappahotīti. No nappahoti, api ca kho pana Sammāsambuddho dharamānoyeva vinayapariyattim nissāya āyasmantaṃ Upālīm etadagge thapesi “etadaggaṃ bhikkhave mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ vinayadharānaṃ yadidaṃ Upālī”ti². Tasmā Upālitttheraṃ pucchitvā vinayaṃ saṅgāyāmāti.

Tato thero vinayaṃ pucchanaṭṭhāya attanāva attānaṃ sammanni. Upālitttheropi vissajjanaṭṭhāya sammanni. Tatrāyaṃ Pāli atha kho āyasmā Mahākassapo saṅghaṃ nāpesi—

“Suṇātu me āvuso saṅgho, yadi saṅghassa pattakallaṃ, ahaṃ Upālīm vinayaṃ puccheyyan”ti.

Āyasmāpi Upālī saṅghaṃ nāpesi—

“Suṇātu me bhante saṅgho, yadi saṅghassa pattakallaṃ, ahaṃ āyasmatā Mahākassapena vinayaṃ puṭṭho vissajjeyyan”ti.

Evam attānaṃ sammannitvā āyasmā Upālī uṭṭhāyāsanaṃ ekamsaṃ cīvaraṃ katvā there bhikkhū vanditvā dhammāsane nisīdi dantakhacitaṃ bījanim³ gahetvā, tato Mahākassapatthero therāsane nisīditvā āyasmantaṃ Upālīm vinayaṃ pucchi “paṭhamam āvuso Upālī pārājikaṃ kattha paññattan”ti. Vesāliyaṃ bhanteti. Kaṃ ārabbhāti. Sudinnaṃ Kalandaputtaṃ ārabbhāti. Kismim vatthusminti. Methunadhammeti.

Atha kho āyasmā Mahākassapo āyasmantaṃ Upālīm paṭhamassa pārājikassa vatthumpi pucchi, nidānampi pucchi, puggalampi pucchi, paññattimpi pucchi, anupaññattimpi pucchi, āpattimpi pucchi, anāpattimpi pucchi, puṭṭho puṭṭho āyasmā Upālī vissajjesi.

Kim panettha paṭhamapārājike kiñci apañetabbaṃ vā pakkipitabbaṃ vā atthi natthīti. Apañetabbaṃ natthi. Buddhassa hi Bhagavato bhāsīte apañetabbaṃ nāma natthi. Na hi Tathāgatā ekabyañjanaṃ niratthakaṃ vadanti. Sāvakaṇaṃ pana

* Vi-Ṭṭha 1. 11; Theragāthā-Ṭṭha 1. 476; Khuddakapāṭha-Ṭṭha 82 piṭṭhesupī.

1. Thitaṃ nāma (Ka) 2. Am 1. 25 piṭṭhe. 3. Vījanim (Sī, Syā, I)

ဘိက္ခု အာဟံသု “ဘန္တေ မဟာကဿပ **ဝိနယော နာမ ဗုဒ္ဓသာသနဿ အာယု၊ ဝိနယေ ဌိတေ သာသနံ ဌိတံ နာမ ဟောတိ၊** တသ္မာ ပဌမံ ဝိနယံ သင်္ဂါယာမာ”တိ။ ကံ ဓရံ ကတွာတိ။ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိန္တိ။ ကိံ အာနန္ဒော နပ္ပဟောတိတိ။ နော နပ္ပဟောတိ။ အပိ စ ခေါ ပန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဓရမာနော-ယေဝ ဝိနယပရိယတ္တိံ နိဿာယ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိံ တေဒဂ္ဂေ ဌပေသိ “တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခုနံ ဝိနယဓရာနံ ယဒိဒံ ဥပါလိံ”တိ။ တသ္မာ ဥပါလိတ္ထေရံ ပုစ္ဆိတွာ ဝိနယံ သင်္ဂါယာမာတိ။

တတော ထေရော ဝိနယံ ပုစ္ဆနတ္ထာယ အတ္တနာဝ အတ္တာနံ သမ္ဗန္တိ။ ဥပါလိတ္ထေရောပိ ဝိဿဇ္ဇနတ္ထာယ သမ္ဗန္တိ။ တကြာယံ ပါဠိ အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ သံဃံ ဉပေသိ—

“သုဏာတု မေ အာဂုသော သံဃော၊ ယဒိ သံဃဿ ပတ္တကလ္လံ၊ အဟံ ဥပါလိံ ဝိနယံ ပုစ္ဆေယျ”န္တိ။

အာယသ္မာပိ ဥပါလိံ သံဃံ ဉပေသိ—

“သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံဃော၊ ယဒိ သံဃဿ ပတ္တကလ္လံ၊ အဟံ အာယသ္မတာ မဟာကဿပေန ဝိနယံ ပုဋ္ဌော ဝိဿဇ္ဇေယျ”န္တိ။

ဧဝံ အတ္တာနံ သမ္ဗန္တိတွာ အာယသ္မာ ဥပါလိံ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဧကံသံ စိဝရံ ကတွာ ထေရေ ဘိက္ခု ဝန္တိတွာ ဓမ္မာသနေ နိသီဒိ ဒန္တခစိတံ ဗီဇနိံ^၂ ဂဟေတွာ၊ တတော မဟာကဿပတ္ထေရော ထေရာသနေ နိသီဒိတွာ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိံ ဝိနယံ ပုစ္ဆိ။ “ပဌမံ အာဂုသော ဥပါလိံ ပါရာဇိကံ ကတ္တ ပညတ္တ”န္တိ။ ဝေသာလိယံ ဘန္တေတိ။ ကံ အာရဗ္ဘာတိ။ သုဒိန္တံ ကလန္တပုတ္တံ အာရဗ္ဘာတိ။ ကိသ္မိံ ဝတ္ထုသိန္တိ။ မေထုနဓမ္မေတိ။

အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိံ ပဌမဿ ပါရာဇိကဿ ဝတ္ထုမိ ပုစ္ဆိ၊ နိဒါနမိ ပုစ္ဆိ၊ ပုဂ္ဂလမိ ပုစ္ဆိ၊ ပညတ္တိမိ ပုစ္ဆိ၊ အနုပညတ္တိမိ ပုစ္ဆိ၊ အာပတ္တိမိ ပုစ္ဆိ၊ အနာပတ္တိမိ ပုစ္ဆိ၊ ပုဋ္ဌော ပုဋ္ဌော အာယသ္မာ ဥပါလိံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

ကိံ ပနေတ္ထ ပဌမပါရာဇိကေ ကိသ္မိံ အပနေတဗ္ဗံ ဝါ ပက္ခိရိတဗ္ဗံ ဝါ အတ္ထိ နတ္ထိတိ။ အပနေတဗ္ဗံ နတ္ထိ။ ဗုဒ္ဓဿ ဟိ ဘဂဝတော ဘာသိတေ အပနေတဗ္ဗံ နာမ နတ္ထိ။ န ဟိ တထာဂတာ ဧကဗျဉ္ဇနမိ နိရတ္ထကံ ဝေန္တိ။ သာဝကာနံ ပန

devatānaṃ vā bhāsita apanetabbampi hoti, taṃ dhammasaṅgāhakattherā apanayimsu. Pakkhipitabbaṃ pana sabbatthāpi atthi, tasmā yaṃ yattha pakkhipitum yuttaṃ, taṃ¹ pakkhipimsueva. Kiṃ pana tanti? “Tena samayenā”ti vā, “tena kho pana samayenā”ti vā, “atha kho”ti vā, “evaṃ vutte”ti vā, “etadavocā”ti vā, evamādikāṃ sambandhavacanamatthaṃ. Evaṃ pakkhipitabbayuttaṃ pakkhipitvā pana “idaṃ paṭhamapārājikaṃ”ti ṭhapesum. Paṭhamapārājike saṅghamārūḷhe pañca arahantasatāni saṅghaṃ āropitanayeneva gaṇasajjhāyamakaṃsu “tena samayena Buddho Bhagavā Verañjāyaṃ viharatī”ti. Tesāṃ sajjhāyāraddhakāleyeva sādhuḥkāraṃ dadamānā viya mahāpathavī udakapariyantaṃ katvā akampittha.

Eteneva nayena sesāni tīṇi pārājikāni saṅghaṃ āropetvā “idaṃ pārājikakaṇḍaṃ”ti ṭhapesum. Terasa saṅghādisesāni “terasakaṇḍaṃ”ti ṭhapesum. Dve sikkhāpadāni “aniyatāni”ti ṭhapesum. Timsa sikkhāpadāni “nissaggiyāni pācittiyāni”ti ṭhapesum. Dvenavuti sikkhāpadāni “pācittiyāni”ti ṭhapesum. Cattāri sikkhāpadāni “pāṭidesanīyāni”ti ṭhapesum. Pañcasattati sikkhāpadāni “sekhiyāni”ti ṭhapesum. Satta dhamme “adhikaraṇasamathā”ti ṭhapesum. Evaṃ sattavīsādhikāni² dve sikkhāpadasatāni “Mahāvibhaṅgo”ti kittetvā ṭhapesum. Mahāvibhaṅgāvasānepi purimanayeneva mahāpathavī akampittha.

Tato Bhikkhunīvibhaṅge aṭṭha sikkhāpadāni “pārājikakaṇḍaṃ nāma idan”ti ṭhapesum. Sattarasa sikkhāpadāni “sattarasakaṇḍaṃ”ti ṭhapesum. Timsa sikkhāpadāni “nissaggiyāni pācittiyāni”ti ṭhapesum. Chasatthisasikkhāpadāni “pācittiyāni”ti ṭhapesum. Aṭṭha sikkhāpadāni “pāṭidesanīyāni”ti ṭhapesum. Pañcasattati sikkhāpadāni “sekhiyāni”ti ṭhapesum. Satta dhamme “adhikaraṇasamathā”ti ṭhapesum. Evaṃ tīṇi sikkhāpadasatāni, cattāri ca sikkhāpadāni “Bhikkhunīvibhaṅgo”ti kittetvā “ayaṃ Ubhatovibhaṅgo nāma catusatṭhibhāṇavāro”ti ṭhapesum. Ubhatovibhaṅgāvasānepi vuttanayeneva mahāpathavikampo ahosi³.

Etenevupāyena asītibhāṇavārāparimāṇaṃ Khandhakaṃ, pañcavīsātibhāṇavārāparimāṇaṃ Parivāraṇca saṅghaṃ āropetvā “idaṃ Vinayapīṭakaṃ nāmā”ti

1. Tampi (Sī, Syā) 2. Vīsādhikāni (Sī, Ka) 3. Mahāpathavī akampittha (Sī, Syā)

ဒေဝတာနံ ဝါ ဘာသိတေ အပနေတဗ္ဗိ ဟောတိ၊ တံ ဓမ္မသင်္ဂါဟကတ္ထေရာ အပနယိံသု။ ပက္ခိပိတဗ္ဗိ ပန သဗ္ဗတ္ထာပိ အတ္ထိ၊ တဿာ ယံ ယတ္ထ ပက္ခိပိတံ ယုတ္တိ၊ တံ ပက္ခိပိသုယေဝ။ ကိံ ပန တန္တိ။ တေန သမယေနာတိ ဝါ၊ တေန ခေါ ပန သမယေနာတိ ဝါ၊ အထ ခေါတိ ဝါ၊ ဧဝံ ဝုတ္တေတိ ဝါ၊ တေဒဝေါစာတိ ဝါ၊ ဧဝံမာဒိကံ သဗ္ဗန္တဝစနမတ္တံ။ ဧဝံ ပက္ခိပိတဗ္ဗယုတ္တံ ပက္ခိပိတွာ ပန “ဣဒံ ပဌမ-ပါရာဇိက”န္တိ ဌပေသုံ။ ပဌမပါရာဇိကေ သင်္ဂဟမာရူဠေ ပဉ္စ အရဟန္တသတာနိ သင်္ဂဟံ အာရောပိတနယေနော ဂဏသဇ္ဈာယမကံသု “တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ဝေရဇ္ဇာယံ ဝိဟရတိ”တိ။ တေသံ သဇ္ဈာယာရဒ္ဓကာလေယေဝ သာဓုကာရံ ဒေမာနာ ဝိယ မဟာပထဝီ ဥဒကပရိယန္တိ ကတွာ အကမ္ဘိတ္တ။

ဧတေနော နယေန သေသာနိ တိဏိ ပါရာဇိကာနိ သင်္ဂဟံ အာရောပေတွာ “ဣဒံ ပါရာဇိကကဏ္ဍ”န္တိ ဌပေသုံ။ တေရသ သံဃာဒိသေသာနိ “တေရသက”န္တိ ဌပေသုံ။ ဒွေ သိက္ခာပဒါနိ “အနိယတာနိ”တိ ဌပေသုံ။ တိံသ သိက္ခာပဒါနိ “နိဿဂ္ဂိယာနိ ပါစိတ္တိယာနိ”တိ ဌပေသုံ။ ဒွေနဝုတိ သိက္ခာပဒါနိ “ပါစိတ္တိယာ-နိ”တိ ဌပေသုံ။ စတ္တာရိ သိက္ခာပဒါနိ “ပါဠိဒေသနိယာနိ”တိ ဌပေသုံ။ ပဉ္စ-သတ္တတိ သိက္ခာပဒါနိ “သေခိယာနိ”တိ ဌပေသုံ။ သတ္တ ဓမ္မေ “အဓိကရဏ-သမထာ”တိ ဌပေသုံ။ ဧဝံ သတ္တဝိသာမိကာနိ^၂ ဒွေ သိက္ခာပဒသတာနိ “မဟာ-ဝိဘင်္ဂေါ”တိ ကိတ္တေတွာ ဌပေသုံ။ မဟာဝိဘင်္ဂါဝသာနေပိ ပုရိမနယေနော မဟာပထဝီ အကမ္ဘိတ္တ။

တတော ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂေါ အဋ္ဌ သိက္ခာပဒါနိ “ပါရာဇိကကဏ္ဍံ နာမ ဣဒံ”န္တိ ဌပေသုံ။ သတ္တရသ သိက္ခာပဒါနိ “သတ္တရသက”န္တိ ဌပေသုံ။ တိံသ သိက္ခာ-ပဒါနိ “နိဿဂ္ဂိယာနိ ပါစိတ္တိယာနိ”တိ ဌပေသုံ။ ဆသဋ္ဌိသတသိက္ခာပဒါနိ “ပါစိတ္တိယာနိ”တိ ဌပေသုံ။ အဋ္ဌ သိက္ခာပဒါနိ “ပါဠိဒေသနိယာနိ”တိ ဌပေသုံ။ ပဉ္စသတ္တတိ သိက္ခာပဒါနိ “သေခိယာနိ”တိ ဌပေသုံ။ သတ္တ ဓမ္မေ “အဓိ-ကရဏသမထာ”တိ ဌပေသုံ။ ဧဝံ တိဏိ သိက္ခာပဒသတာနိ စတ္တာရိ စ သိက္ခာ-ပဒါနိ “ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂေါ”တိ ကိတ္တေတွာ “အယံ ဥဘတော ဝိဘင်္ဂေါ နာမ စတုသဋ္ဌိဘာဏဝါရေ”တိ ဌပေသုံ။ ဥဘတောဝိဘင်္ဂါဝသာနေပိ ဝုတ္တနယေ-နေဝ မဟာပထဝီကမ္မော အဟောသိ^၃။

ဧတေနဝုပါယေန အသိဘိဘာဏဝါရပရိမာဏံ ခန္ဓကံ ပဉ္စဝိသတိဘာဏ-ဝါရပရိမာဏံ ပရိဝါရဉ္စ သင်္ဂဟံ အာရောပေတွာ “ဣဒံ ဝိနယဝိဋ္ဌကံ နာမာ”တိ

၁-တမ္ဘိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဝိသာမိကာနိ (သီ၊ က) ၃-မဟာပဋ္ဌဝီ အကမ္ဘိတ္တ (သီ၊ သျာ)

ārabbhāti. Suppiyañca paribbājakam, Brahmadatañca māṇavanti. ¹Kisimim vatthusminti. Vaṇṇāvaṇṇeti¹. Atha kho āyasmā Mahākassapo āyasmantaṃ Ānandaṃ Brahmajālassa nidānampi pucchi, puggalampi pucchi, ¹vatthumpi pucchi¹. Āyasmā Ānando vissajjesi. Vissajjanāvasāne pañca arahantasatāni gaṇasajjhāyamakamsu. Vuttanayeneva ca pathavikampo ahosi.

Evam Brahmajālaṃ saṅgāyitvā tato paraṃ “Sāmaññaphalaṃ panāvuso Ānanda kattha bhāsitaṃ”ti-ādinā nayena pucchāvissajjanānukkamena saddhim Brahmajālena sabbepi terasa suttante saṅgāyitvā “ayaṃ Sīlakkhandhavaggo nāmā”ti kittetvā ṭhapesum.

Tadanantaram Mahāvaggaṃ, tadanantaram Pāthikavagganti evam tivaggasaṅghaṃ catuttimsasuttapaṭimaṇḍitaṃ catusaṭṭhibhāṇavārāparimāṇaṃ tantim saṅgāyitvā “ayaṃ **Dīghanikāyo** nāmā”ti vatvā āyasmantaṃ Ānandaṃ paṭicchāpesum “āvuso imaṃ tuyhaṃ nissitake vācehi”ti.

Tato anantaram asītibhāṇavārāparimāṇaṃ **Majjhimanikāyaṃ** saṅgāyitvā Dhammasenāpatisāriputtattherassa nissitake paṭicchāpesum “imaṃ tumhe pariharathā”ti.

Tato anantaram satabhāṇavārāparimāṇaṃ **Samyuttanikāyaṃ** saṅgāyitvā Mahākassapattheraṃ paṭicchāpesum “bhante imaṃ tumhākaṃ nissitake vācethā”ti.

Tato anantaram vīsātibhāṇavārasatāparimāṇaṃ **Aṅguttaranikāyaṃ** saṅgāyitvā Anuruddhattheraṃ paṭicchāpesum “imaṃ tumhākaṃ nissitake vācethā”ti.

Tato anantaram Dhammasaṅghavibhaṅgadhātukathāpuggalapaññattikathāvatthuyamakapaṭṭhānaṃ abhidhammoti vuccati. Evam saṃvaṇṇitaṃ sukhumaññagocaraṃ tantim saṅgāyitvā “idaṃ **Abhidhammapiṭakaṃ** nāmā”ti vatvā pañca arahantasatāni sajjhāyamakamsu. Vuttanayeneva pathavikampo ahosīti.

Tato paraṃ Jātaṃ Niddeso Paṭisambhidāmaggo Apadānaṃ Suttanipāto Kuddakapāṭho Dhammapadaṃ Udānaṃ Itivuttakaṃ Vimānavatthu Petavatthu

1-1. Imāni padāni Cūlavagge 483 piṭṭhe na dissanti.

ကထာ]

ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ

၁၅

အာရဗ္ဗာတိ။ သုပ္ပိယဉ္စ ပရိဘူတကံ ဗြဟ္မဒတ္တဉ္စ မာဏဝန္တိ။^၁ ကိသ္ဿိံ ဝတ္ထုသိန္တိ။ ဝတ္ထုဝတ္ထုတိ။ အထ ခေါ် အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ အာယသ္မန္တံ အာနန္တံ ဗြဟ္မဇာလဿ နိဒါနဗ္ဗိ ပုစ္ဆိ၊ ပုဂ္ဂလဗ္ဗိ ပုစ္ဆိ၊ ဝတ္ထုဗ္ဗိ ပုစ္ဆိ။ အာယသ္မာ အာနန္တော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဝိဿဇ္ဇနာဝသာနေ ပဉ္စ အရဟန္တသတာနိ ဂဏသဇ္ဈာယမကံသု။ ဝုတ္တနယေနော စ ပထဝိကမ္မော အဟောသိ။

ဧဝံ ဗြဟ္မဇာလံ သင်္ဂါယိတွာ တတော ပရံ “သာမညဇလံ ပနာဝုသော အာနန္တ ကတ္ထ ဘာသိတ”န္တိအာဒိနာ နယေန ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနာနုတ္တမေန သဗ္ဗိ ဗြဟ္မဇာလေန သဗ္ဗေဝိ တေရသ သုတ္တန္တေ သင်္ဂါယိတွာ “အယံ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂေါ နာမာ”တိ ကိတ္တေတွာ ဌပေသုံ။

တဒနန္တရံ မဟာဝဂ္ဂံ၊ တဒနန္တရံ ပါထိကဝဂ္ဂန္တိ ဧဝံ တိဝဂ္ဂသင်္ဂဟံ စတုတ္ထိံသ- သုတ္တပဋိမဏ္ဍိတံ စတုသဋ္ဌိဘာဏဝါရပရိမာဏံ တန္တိံ သင်္ဂါယိတွာ “အယံ **ဒီဃနိကာယော** နာမာ”တိ ဝတွာ အာယသ္မန္တံ အာနန္တံ ပဋိစ္ဆာပေသုံ “အာဝုသော ဣမံ တုယံ နိဿိတကေ ဝါစေဟိ”တိ။

တတော အနန္တရံ အသီတိဘာဏဝါရပရိမာဏံ **မဇ္ဈိမနိကာယံ** သင်္ဂါယိတွာ ဓမ္မသေနာပတိသာရိပုတ္တတ္ထေရဿ နိဿိတကေ ပဋိစ္ဆာပေသုံ “ဣမံ တုမှ ပရိဟရေသ”တိ။

တတော အနန္တရံ သတဘာဏဝါရပရိမာဏံ **သံယုတ္တနိကာယံ** သင်္ဂါယိတွာ မဟာကဿပတ္ထေရံ ပဋိစ္ဆာပေသုံ “ဘန္တေ ဣမံ တုမှကံ နိဿိတကေ ဝါစေ- ထာ”တိ။

တတော အနန္တရံ ဝိသတိဘာဏဝါရသတပရိမာဏံ **အင်္ဂုတ္တရနိကာယံ** သင်္ဂါယိတွာ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရံ ပဋိစ္ဆာပေသုံ “ဣမံ တုမှကံ နိဿိတကေ ဝါစေ- ထာ”တိ။

တတော အနန္တရံ ဓမ္မသင်္ဂဟဝိဘင်္ဂဓာတုကထာပုဂ္ဂလပညတ္တိကထာဝတ္ထု- ယမကပဋ္ဌာနံ အဘိဓမ္မောတိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ သံဝဏ္ဏိတံ သုခုမဉာဏဂေါစရံ တန္တိံ သင်္ဂါယိတွာ “ဣဒံ **အဘိဓမ္မပိဋကံ** နာမာ”တိ ဝတွာ ပဉ္စ အရဟန္တသတာနိ သဇ္ဈာယမကံသု။ ဝုတ္တနယေနော ပထဝိကမ္မော အဟောသိတိ။

တတော ပရံ ဇာတကံ နိဒ္ဒေသော ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂေါ အပဒါနံ သုတ္တ- နိပါတော ခုဒ္ဒကပါဌော ဓမ္မပဒံ ဥဒါနံ ဣတိဝုတ္တကံ ဝိမာနဝတ္ထု ပေတဝတ္ထု

Theragāthā Therīgāthāti imañ tantin saṅgāyitvā “**Khuddakagantho** nāmāyan”ti ca vatvā “Abhidhammapīṭakasmiṃyeva saṅgahaṃ āropayimsū”ti dīghabhāṇakā vadanti. Majjhimabhāṇakā pana “Cariyāpīṭakabuddhavaṃsehi saddhiṃ sabbampetaṃ khuddakaganthaṃ nāma Suttantapīṭake pariyāpannan”ti vadanti.

Evameva sabbampi Buddhavacanāṃ rasavasena ekavidhaṃ, dhammavinayavasena duvidhaṃ, paṭhamamajjhimapacchimavasena tividhaṃ. Tathā piṭakavasena. Nikāyavasena pañcavidhaṃ, aṅgavasena navavidhaṃ, dhammakkhandhavasena caturāsītisahassavidhanti veditabbāṃ.

Kathaṃ **rasavasena ekavidhaṃ**? Yañhi Bhagavatā anuttaraṃ sammāsambodhiṃ abhisambujjhivā yāva anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyati, etthantare pañcacattālīsa vassāni devamanussanāgayakkhādayo anusāsantena vā paccavekkhantena vā vuttaṃ, sabbāṃ taṃ ekarasaṃ vimuttirasameva hoti. Evaṃ rasavasena ekavidhaṃ.

Kathaṃ **dhammavinayavasena duvidhaṃ**? Sabbameva cetāṃ dhammo ceva vinayo cāti saṅkhyāṃ gacchati. Tattha Vinayapīṭakaṃ **vinayo**, avasesaṃ Buddhavacanāṃ **dhammo**. Tenevāha “yannūna mayaṃ dhammañca vinayañca saṅgāyeyyāmā”ti¹. “Ahaṃ Upālīṃ vinayaṃ puccheyyāṃ, Ānandaṃ dhammaṃ puccheyyāṃ”ti² ca. Evaṃ dhammavinayavasena duvidhaṃ.

Kathaṃ **paṭhamamajjhimapacchimavasena tividhaṃ**? Sabbameva idaṃ paṭhamabuddhavacanāṃ majjhimabuddhavacanāṃ pacchimabuddhavacananti tippabhedāṃ hoti. Tattha—

“Anekajāṭisaṃsāraṃ, sandhāvissaṃ anibbisaṃ.
Gahakāraṃ gavesanto, dukkhā jāti punappunaṃ.
Gahakāraka diṭṭhosi, puna gehaṃ na kāhasi.
Sabbā te phāsukā bhaggā, gahakūṭaṃ visaṅkhatāṃ.
Visaṅkhāragataṃ cittaṃ, taṇhānaṃ khayamajjhagā”ti³.

Idaṃ paṭhamabuddhavacanāṃ. Keci “yadā have pātubhavanti dhammā”ti⁴ Khandhake udānagāthaṃ vadanti. Esā pana pāṭipadadivase sabbaññubhāvappattassa somanassamayañāṇena paccayākāraṃ paccavekkhantassa uppannā udānagāthāti veditabbā.

1. Vi 4. 481 piṭṭhe.

3. Khu 1. 36 Dhammapade.

2. Vi 4. 482-3 piṭṭhesu.

4. Vi 3. 2; Khu 1. 79 piṭṭhesu.

ထေရဂါထာ ထေရီဂါထာတို့ ဣမံ တန္တိ သင်္ဂါယိတွာ “**ခုဒ္ဒကဂန္ထော** နာမာယ”န္တိ စ ဝတွာ “အဘိဓမ္မပိဋကသို့”ယေဝ သင်္ဂဟံ အာရောပယိသု”တိ ဒီဃဘာဏကာ ဝဒန္တိ။ မဇ္ဈိမဘာဏကာ ပန “စရိယာပိဋကဗုဒ္ဓဝံသေဟိ သဒ္ဓိံ သဗ္ဗဓမ္မတံ ခုဒ္ဒကဂန္ထံ နာမ သုတ္တန္တပိဋကေ ပရိယာပန္တ”န္တိ ဝဒန္တိ။

ဧဝမေတံ သဗ္ဗဗ္ဗိ ဗုဒ္ဓဝစနံ ရသဝသေန ဧကဝိဓံ၊ ဓမ္မဝိနယဝသေန ဒုဝိဓံ၊ ပဌမမဇ္ဈိမပစ္ဆိမဝသေန တိဝိဓံ။ တထာ ပိဋကဝသေန။ နိကာယဝသေန ပဉ္စဝိဓံ၊ အင်္ဂဝသေန နဝိဓံ၊ ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန စတုရာသီတိသဟသဝိဓန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ကထံ **ရသဝသေန ဧကဝိဓံ**။ ယဉ္ဇိ ဘဂဝတာ အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓိတွာ ယာဝ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယတိ။ ဧတ္တန္တရေ ပဉ္စစက္ကာလီသဝသာနိ ဒေဝမနုဿနာဂယက္ခာဒယော အနုသာသန္တေန ဝါ ပဇ္ဇဝေက္ခန္တေန ဝါ ဝုတ္တံ၊ သဗ္ဗံ တံ ဧကရသံ ဝိမုတ္တိရသမေဝ ဟောတိ။ ဧဝံ ရသဝသေန ဧကဝိဓံ။

ကထံ **ဓမ္မဝိနယဝသေန ဒုဝိဓံ**။ သဗ္ဗမေဝ စေတံ ဓမ္မော စေဝ ဝိနယော စာတိ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ တတ္ထ ဝိနယပိဋကံ ဝိနယော၊ အဝသေသံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဓမ္မော။ တေနောဝါဟ “ယန္တူန မယံ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယေယျာမာ”တိ။ “အဟံ ဥပါလိ” ဝိနယံ ပုစ္ဆေယျံ၊ အာနန္တံ ဓမ္မံ ပုစ္ဆေယျ”န္တိ စ။ ဧဝံ ဓမ္မဝိနယဝသေန ဒုဝိဓံ။

ကထံ **ပဌမမဇ္ဈိမပစ္ဆိမဝသေန တိဝိဓံ**။ သဗ္ဗမေဝ ဟိဒံ ပဌမဗုဒ္ဓဝစနံ မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနံ ပစ္ဆိမဗုဒ္ဓဝစနန္တိ တိပုဘေဒံ ဟောတိ။ တတ္ထ—

အနေကဇာတိသံသာရံ၊ သန္တာဝိသံ အနိဗ္ဗိသံ။
ဂဟကာရံ ဂဝေသန္တော၊ ဒုက္ခာ ဇာတိ ပုနပ္ပုနံ။
ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌေသိ၊ ပုန ဂေဟံ န ကာဟသိ။
သဗ္ဗာ တေ ဖာသုကာ ဘဂ္ဂါ၊ ဂဟကူဠံ ဝိသင်္ခတံ။
ဝိသင်္ခါရဂတံ စိတ္တံ၊ တဏှာနံ ခယမဇ္ဈဂါတိ”။

ဣဒံ ပဌမဗုဒ္ဓဝစနံ။ ဧကေ “ယဒါ ဟဝေ ပါတုဘဝန္တိ ဓမ္မာ”တိ ခန္ဓကေ ဥဒါနဂါထံ ဝဒန္တိ။ ယော ပန ပါဠိပဒဒိဝေသ သဗ္ဗညုဘာဝပ္ပတ္တဿ သောမနဿမယဉာဏေန ပစ္စယာကာရံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ ဥပ္ပန္နာ ဥဒါနဂါထာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

Yaṃ pana parinibbānakāle abhāsi “handa dāni bhikkhave āmantayāmi vo, vayadhammā saṅkhārā, appamādena sampādetthā”¹ti idam pacchimabuddhavacanam. Ubhinnamantare yaṃ vuttam, etam majjhimabuddhavacanam nāma. Evaṃ paṭhamamajjhimapacchimabuddhavacanavasena tividham.

Katham **piṭakavasena tividham**? Sabbampi cetam Vinayapiṭakam, Suttantapiṭakam, Abhidhammapiṭakanti tippabhedameva hoti. Tattha paṭhamasaṅgītiyaṃ saṅgītañca asaṅgītañca sabbampi samodhānetvā ubhayāni pātimokkhāni, dve Vibhaṅgā, dvāvāsati² Khandhakā, soḷasa parivārāti idam **Vinayapiṭakam** nāma. Brahmajālādicatuttimsasuttasaṅgaho Dīghanikāyo, Mūlapariyāyasuttādidīyaḍḍhasatadvesuttasaṅgaho Majjhimānikāyo, Ogharaṇasuttādisattasuttasahasasattasatadvāsāṭṭhisuttasaṅgaho Saṃyuttanikāyo, Cittapariyādānasuttādinavasuttasahasapañcasattapaññāsasuttasaṅgaho Aṅguttaranikāyo, Khuddakapāṭhadhammapada-udāna-itivuttakasuttanipātavimānavatthupetavatthutheraḡāthātheriḡāthājātakaniddesapaṭisambhidāmagga³apadānabuddhavaṃsacariyāpiṭakavasena pannarasappabhedo Khuddakanikāyoti idam **Suttantapiṭakam** nāma. Dhammasaṅgaho Vibhaṅgo Dhātukathā Puggalapaññatti Kathāvatthu Yamakam Paṭṭhānanti idam **Abhidhammapiṭakam** nāma. Tattha—

Vividhavisesanayattā, vinayanato ceva kāyavācānam.
Vinayatthavidūhi ayaṃ, vinayo “vinayo”ti akkhāto.

Vividhā hi ettha pañcavidhapātimokkhuddesapārājikādisatta-āpattikkhandhamātikā Vibhaṅgādippabhedā nayā, visesabhūtā ca daḥhikammasithilakaraṇappayojanā anupaññattinayā, kāyikavācasika-ajjhācāranisedhanato cesa kāyaṃ vācañca vineti, tasmā vividhanayattā, visesanayattā, kāyavācānam vinayanato ceva “vinayo”ti akkhāto. Tenetametassa vacanatthakosallattham vuttam—

Vividhavisesanayattā, vinayanato ceva kāyavācānam.
Vinayatthavidūhi ayaṃ, vinayo vinayoti akkhātoti.

1. Dī 2. 128 piṭṭhe.

2. Dvāsīti (Syā)

3. Paṭisambhidā (Sī, Syā)

ကထာ]

ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ

၁၇

ယံ ပန ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ အဘာသိ “ဟန္တ ဒါနိ ဘိက္ခဝေ အာမန္တယာမိ ဝေါ။ ဝယဓမ္မာ သင်္ခါရာ၊ အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေထာ”^၁တိ ဣဒံ ပစ္ဆိမဗုဒ္ဓဝစနံ။ ဥဘိန္ဒမန္တရေ ယံ ဝုတ္တံ၊ ဧတံ မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနံ နာမ။ ဧဝံ ပဌမမဇ္ဈိမပစ္ဆိမဗုဒ္ဓ-ဝစနဝသေန တိဝိဓံ။

ကထံ **ဝိဇ္ဇကဝသေန တိဝိဓံ**။ သဗ္ဗမ္ပိ စေတံ ဝိနယဝိဇ္ဇကံ သုတ္တန္တဝိဇ္ဇကံ အဘိဓမ္မဝိဇ္ဇကန္တိ တိပ္ပဘေဒမေဝ ဟောတိ။ တတ္ထ ပဌမသင်္ဂီတိယံ သင်္ဂီတဉ္စ အသင်္ဂီတဉ္စ သဗ္ဗမ္ပိ သမောဓာနေတွာ ဥဘယာနိ ပါတိမောက္ခာနိ ဒွေ ဝိဘင်္ဂါ ဒွါဝိသတိ၊ ခန္ဓကာ သောဠသပရိဝါရာတိ ဣဒံ ဝိနယဝိဇ္ဇကံ နာမ။ မြဟ္မဇာလာဒိစတုတ္ထိသသုတ္တသင်္ဂဟော ဒီဃနိကာယော၊ မူလပရိယာယ-သုတ္တာဒိဒိယသုတ္တသုတ္တသင်္ဂဟော မဇ္ဈိမနိကာယော၊ ဩဃတရဏ-သုတ္တာဒိသုတ္တသုတ္တသဟဿသုတ္တသတဒ္ဓါသဋ္ဌိသုတ္တသင်္ဂဟော သံယုတ္တနိကာ-ယော၊ စိတ္တပရိယာဒိသုတ္တာဒိနဝသုတ္တသဟဿပဉ္စသတသတ္တပညာသသုတ္တ-သင်္ဂဟော အင်္ဂုတ္တရနိကာယော၊ ခုဒ္ဒကပါဌဓမ္မပဒဥဒါန ဣတိဝုတ္တက သုတ္တ-နိပါတ ဝိမာနဝတ္ထု ပေတဝတ္ထု ထေရဂါထာ ထေရီဂါထာ ဇာတက နိဗ္ဗေသ-ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂ^၂ အပဒါန ဗုဒ္ဓဝံသ စရိယာဝိဇ္ဇကဝသေန ပန္နရသပ္ပဘေဒေါ ခုဒ္ဒက-နိကာယောတိ ဣဒံ သုတ္တန္တဝိဇ္ဇကံ နာမ။ ဓမ္မသင်္ဂဟော ဝိဘင်္ဂါ ဓာတုကထာ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ကထာဝတ္ထု ယမကံ ပဋ္ဌာနန္တိ ဣဒံ အဘိဓမ္မဝိဇ္ဇကံ နာမ။ တတ္ထ—

ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာ၊ ဝိနယနတော စေဝ ကာယဝါစာနံ။
ဝိနယတ္ထဝိဇ္ဇဟိ အယံ၊ ဝိနယော ဝိနယောတိ အက္ခာတော။

ဝိဝိဓာ ဟိ ဧတ္ထ ပဉ္စဝိပေါတိမောက္ခုဒ္ဓေသပါရာဇိကာဒိ သတ္တ အာပတ္တိက္ခန္ဓ-မာတိကာ ဝိဘင်္ဂါဒိပ္ပဘေဒါ နယာ၊ ဝိသေသဘူတာ စ ဒဠိကမ္မသိထိလကရဏပ္ပ-ယောဇနာ အနုပညတ္တိနယာ၊ ကာယိကဝါစသိကအဇ္ဈာစာရနိသေခနတော စေသ ကာယံ ဝါစဉ္စ ဝိနေတိ၊ တသ္မာ ဝိဝိဓနယတ္တာ ဝိသေသနယတ္တာ ကာယဝါစာနံ ဝိနယနတော စေဝ ဝိနယောတိ အက္ခာတော။ တေနေတမေ-တဿ ဝစနတ္ထကောသလ္လတ္တံ ဝုတ္တံ—

ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာ၊ ဝိနယနတော စေဝ ကာယဝါစာနံ။
ဝိနယတ္ထဝိဇ္ဇဟိ အယံ၊ ဝိနယော ဝိနယောတိ အက္ခာတောတိ။

၁-ဒီ ၂-၁၂၀-မိဇ္ဇေ။

၂-ဒွါသိတိ(သျှာ)

၃-ပဋိသန္တိဒါ(သိ၊ သျှာ)

Itaram pana—

Atthānam sūcanato, suvuttato savanatotha sūdanato.

Suttāṇā suttasabhā-gato ca “suttan”ti¹ akkhātam.

Taṇhi attatthaparattādhede atthe sūceti. Suvuttā cettha atthā veneyyajjhāsayanulomena² vuttattā. Savati cetam atthe sassamiva phalam, pasavatīti vuttam hoti. Sūdati cetam³ dhenu viya khīram, paggharāpetīti vuttam hoti. Suṭṭhu ca ne tāyati, rakkhatīti vuttam hoti. Suttasabhāgañcetaṃ, yathā hi tacchakānam suttam pamāṇam hoti, evametampi viññūnam. Yathā ca suttena saṅgahitāni pupphāni na vikiriyanti na viddhamsiyanti, evameva tena saṅgahitā atthā. Tenetametassa vacanattakosallattham vuttam—

“Atthānam sūcanato, suvuttato savanatotha sūdanato.

Suttāṇā suttasabhā-gato ca ‘suttan’ti akkhātan”ti.

Itaro pana—

Yam ettha vuḍḍhimanto, salakkhaṇā pūjitā paricchinna.

Vuttādhikā ca dhammā, abhidhammo tena akkhāto.

Ayañhi abhisaddo vuḍḍhilakkhaṇapūjitaparicchinnaḍhikesu dissati. Tathā hesa “bālā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti”ti-ādisu⁴ vuḍḍhiyam āgato. “Yā tā rattiyo abhiññātā abhilakkhitā”ti-ādisu⁵ lakkhaṇe. “Rājābhiraṇā manujindo”ti-ādisu⁶ pūjite. “Paṭibalo vinetum abhidhamme abhivinaye”ti-ādisu⁷ paricchinne. Aññamaññasaṅkaravirahite dhamme ca vinaye cāti vuttam hoti. “Abhikkantena vaṇṇenā”ti-ādisu⁸ adhike.

Ettha ca “rūpūpapattiyā maggam bhāveti mettāsahagatena cetasā ekaṃ disam pharivā viharati”ti-ādinā⁹ nayena vuḍḍhimantopi dhammā vuttā.

“Rūpārammaṇam vā satdārammaṇam vā”ti-ādinā¹⁰ nayena ārammanādīhi

1. Suttam suttanti (Sī, Syā)

3. Sūdati ca (Sī), sūdati atthe (Syā, Sī)

5. Ma 1. 25 piṭṭhe.

7. Vi 3. 97 piṭṭhe.

9. Abhi 1. 44 piṭṭhādīsu.

2. Nulomavasena (Syā)

4. Ma 3. 307; Saṃ 3. 71 piṭṭhādīsu.

6. Ma 2. 351; Khu 1. 368 piṭṭhe.

8. Khu 2. 10 piṭṭhe.

10. Abhi 1. 17 piṭṭhe.

ဣတရံ ပန—

အတ္တာနံ သူစနတော၊ သုဝုတ္တတော သဝနတောထ သူဒနတော။

သုတ္တာဏာ သုတ္တသဘာ၊ဂတော စ သုတ္တန္တိ အက္ခာတံ။

တဦး အတ္တတ္ထပရတ္တာဒိဘေဒေ အတ္တေ သူစေတိ။ သုဝုတ္တာ စေတ္တ အတ္တာ၊ ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုလောမေန^၂ ဝုတ္တတ္တာ။ သဝတိ စေတံ အတ္တေ သဿမိဝ ဖလံ၊ ပသဝတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သူဒတိ စေတံ^၃ ခေန ဝိယ ဒီရံ၊ ပဋ္ဌရာပေတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုဋ္ဌ၊ စ နေ တာယတိ၊ ရက္ခတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တသဘာ-ဂဇ္ဇေတံ၊ ယထာ ဟိ တစ္ဆကာနံ သုတ္တံ ပမာဏံ ဟောတိ၊ ဧဝမေတဦး ဝိညာနံ။ ယထာ စ သုတ္တေန သင်္ဂဟိတာနိ ပုပ္ဖါနိ န ဝိကိရိယန္တိ န ဝိဇ္ဇိသိယန္တိ၊ ဧဝမေဝ တေန သင်္ဂဟိတာ အတ္တာ။ တေနတမေတဿ ဝစနတ္တကောသလတ္ထံ ဝုတ္တံ—

“အတ္တာနံ သူစနတော၊ သုဝုတ္တတော သဝနတောထ သူဒနတော။

သုတ္တာဏာ သုတ္တသဘာ၊ဂတော စ သုတ္တန္တိ အက္ခာတံ”န္တိ။

ဣတရော ပန—

ယံ ဧတ္ထ ဝုဗ္ဗိမန္တော၊ သလက္ခဏာ ပူဇိတာ ပရိစ္ဆိန္တာ။

ဝုတ္တာမိကာ စ ဓမ္မော၊ အဘိဓမ္မော တေန အက္ခာတော။

အယဉ္ဇိ အဘိသဒ္ဓေါ ဝုဗ္ဗိလက္ခဏပူဇိတပရိစ္ဆိန္တာမိကေသု ဒိဿတိ။ တထာ ဟေသ “ဗာဠာ မေ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ အဘိက္ကမန္တိ နော ပဋိက္ကမန္တိ”တိအာဒိသု^၄ ဝုဗ္ဗိယံ အာဂတော။ “ယာ တာ ရတ္တိယော အဘိညာတာ အဘိလက္ခိတာ”တိ-အာဒိသု^၅ သလက္ခဏေ။ “ရာဇာဘိရာဇာ မနုဇိန္တော”တိအာဒိသု^၆ ပူဇိတေ။ “ပဋိဗလော ဝိနေတုံ အဘိဓမ္မေ အဘိဝိနယေ”တိအာဒိသု^၇ ပရိစ္ဆိန္တေ။ အညမည-သင်္ဂရိရဟိတေ ဓမ္မေ စ ဝိနယေ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ “အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာ”တိအာဒိသု^၈ အမိကေ။

ဧတ္ထ စ “ရူပပပတ္တိယာ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ မေတ္တာသဟဂတေန စေတဿ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတ္တာ ဝိဟရတိ”တိအာဒိနာ^၉ နယေန ဝုဗ္ဗိမန္တောပိ ဓမ္မော ဝုတ္တာ။ “ရူပါရမ္မဏံ ဝါ သဒ္ဓါရမ္မဏံ ဝါ”တိအာဒိနာ နယေန အာရမ္မဏာဒိဟိ

၁-သုတ္တံ သုတ္တန္တိ(သီ၊သျှာ) ၂-နုလောမဝေနေ(သျှာ) ၃-သူဒတိ စ(သီ)၊ သူဒတိ အတ္တေ(သျှာ)
၄-မ ၃-၃၀၇၊ သံ ၃-၇၁-ပိဋ္ဌာဒိသု။ ၅-မ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။ ၆-မ ၂-၃၅၁၊ ၃ ၁-၃၆၈-ပိဋ္ဌေ။
၇-မိ ၃-၉၇-ပိဋ္ဌေ။ ၈-ဒ ၂-၁၀-ပိဋ္ဌေ။ ၉-အဘိ ၁-၄၄-ပိဋ္ဌာဒိသု။

lakkhaṇīyattā salakkhaṇāpi. “Sekkha dhammā, asekkha dhammā, lokuttarā dhammā”ti-ādinā¹ nayena pūjitāpi, pūjārahāti adhippāyo. “Phasso hoti, vedanā hoti”ti-ādinā² nayena sabhāvapāricchinnattā paricchinnāpi. “Mahaggatā dhammā, appamāṇā dhammā, anuttarā dhammā”ti-ādinā³ nayena adhikāpi dhammā vuttā. Tenetametassa vacanattakosallattham vuttam—

“Yaṁ ettha vuḍḍhimanto, salakkhaṇā pūjitā paricchinnā.
Vuttādhikā ca dhammā, abhidhammo tena akkhāto”ti.

Yaṁ panettha avasiṭṭham, tam—

Piṭakam piṭakatthavidū, pariyattibhājanatthato⁴ āhu.
Tena samodhānetvā, tayopi vinayādayo ñeyyā.

Pariyattipi hi “mā piṭakasampadānenā”ti-ādīsu⁵ piṭakanti vuccati. “Atha puriso āgaccheyya kudālapīṭakamādāyā”ti-ādīsu⁶ yaṁ kiñci bhājanampi. Tasmā piṭakam piṭakatthavidū pariyattibhājanatthato āhu.

Idāni **tena samodhānetvā tayopi vinayādayo ñeyyā**ti tena evaṁ duvidhatthena piṭakasaddena saha samāsam katvā vinayo ca so piṭakañca pariyattibhāvato, tassa tassa atthassa bhājanato cāti Vinayapiṭakam, yathāvutteneva nayena suttantañca tam piṭakañcāti Suttantapiṭakam, abhidhammo ca so piṭakañcāti Abhidhammapiṭakanti evamete tayopi vinayādayo ñeyyā.

Evam ñatvā ca punapi tesuyeva piṭakesu nānappakāraḥkosallattham—

Desanāsāsanakathā-bhedam tesu yathāraham.
Sikkhāppahānagambhīra-bhāvañca paridīpaye.
Pariyattibhedam sampattim, vipattiñcāpi yaṁ yaḥim.
Pāpuṇāti yathā bhikkhu, tampi sabbam vibhāvaye.

Tatrāyaṁ paridīpanā, vibhāvanā ca—etāni hi tīṇi piṭakāni yathākkamam āṇā vohāra paramatthadesanā
yathāparādhayathānulomayathādharmasāsanāni samvarāsamvara
dīṭṭhiviniveṭhana nāmarūpapāricchedakathāti ca vuccanti.

1. Abhi 1. 2, 5 piṭṭhesu. 2. Abhi 1. 17 piṭṭhe. 3. Abhi 1. 2, 13 piṭṭhesu.
4. Pariyattibhājana... (Sī, Syā) 5. Am 1. 189 piṭṭhādīsu.
6. Ma 1. 178; Am 1. 205 piṭṭhesu.

ကထာ]

ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ

၁၉

လက္ခဏီယတ္တာသလက္ခဏာပိ။ “သေက္ခာ ဓမ္မာ, အသေက္ခာ ဓမ္မာ, လောကုတ္တရာ ဓမ္မာ”တိအာဒိနာ နယေန ပူဇိတာပိ။ ပူဇာရဟာတိ အဓိပ္ပာယော။ “ဗသော ဟောတိ, ဝေဒနာ ဟောတိ”တိအာဒိနာ နယေန သဘာဝပရိစ္ဆိန္ဒတ္တာ ပရိစ္ဆိန္ဒာပိ။ “မဟဂ္ဂတာ ဓမ္မာ, အပ္ပမာဏာ ဓမ္မာ, အနုတ္တရာ ဓမ္မာ”တိအာဒိနာ နယေန အဓိကာပိ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ။ တေနတမေတဿ ဝစနတ္ထကောသလ္လတ္ထံ ဝုတ္တံ—

“ယံ ဧတ္ထ ဝုဇိမန္တော၊ သလက္ခဏာ ပူဇိတာ ပရိစ္ဆိန္ဒာ။
ဝုတ္တာဓိကာ စ ဓမ္မာ၊ အဘိဓမ္မော တေန အက္ခာတော”တိ။

ယံ ပနေတ္ထ အဝိသိဋ္ဌံ၊ တံ—

ပိဋကံ ပိဋကတ္ထဝိဒု၊ ပရိယတ္တိဗ္ဗာဇနတ္ထတော^၁ အာဟု။
တေန သမောဓာနေတွာ၊ တယောပိ ဝိနယာဒယော ဥေယျာ။

ပရိယတ္တိပိ ဟိ “မာ ပိဋကသမ္ပဒါနေနာ”တိအာဒိသု၊ ပိဋကန္တိ ဝုစ္စတိ။ “အထ ပရိသော အာဂစ္ဆေယျ ကုဒါလပိဋကမာဒါယာ”တိအာဒိသု၊ ယံ ကိဉ္စိ ဘာဇနမ္ပိ။ တသ္မာ ပိဋကံ ပိဋကတ္ထဝိဒု ပရိယတ္တိဘာဇနတ္ထတော အာဟု။

ဣဒါနိ **တေန သမောဓာနေတွာ တယောပိ ဝိနယာဒယော ဥေယျာ**တိ တေန ဧဝံ ဒုဝိဓတ္ထေန ပိဋကသမ္ပဒေန သဟ သမာသံ ကတွာ ဝိနယော စ သော ပိဋကဉ္စ ပရိယတ္တိဘာဝတော တဿ တဿ အတ္ထဿ ဘာဇနတော စာတိ ဝိနယပိဋကံ၊ ယထာဝုတ္တေန နယေန သုတ္တန္တဉ္စ တံ ပိဋကဉ္စာတိ သုတ္တန္တပိဋကံ၊ အဘိဓမ္မော စ သော ပိဋကဉ္စာတိ အဘိဓမ္မပိဋကန္တိ ဧဝမေတေ တယောပိ ဝိနယာဒယော ဥေယျာ။

ဧဝံ ဥတွာ စ ပုနပိ တေသုယေဝ ပိဋကေသု နာနပ္ပကာရကောသလ္လတ္ထံ—

ဒေသနာသာသနကထာ၊ ဘေဒံ တေသု ယထာရဟံ။
သိက္ခာပုဟာနဂန္ထိရ၊ ဘာဝဉ္စ ပရိဒီပယေ။
ပရိယတ္တိဘေဒံ သမ္ပတ္တိ၊ ဝိပတ္တိဉ္စာပိ ယံ ယဟိ။
ပါပုဏာတိ ယထာ ဘိက္ခု၊ တမ္ပိ သမ္ပံ ဝိဘာဝယေ။

တကြာယံ ပရိဒီပနာ ဝိဘာဝနာ စ။ ဧတာနိ ဟိ တိဏိ ပိဋကနိ ယထာက္ကမံ အာဏာဝေါဟာရပရမတ္ထဒေသနာ ယထာပရာဓယထာနုလောမယထာဓမ္မ- သာသနာနိ သံဝရာသံဝရဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌန နာမရူပပရိစ္ဆေဒကထာတိ စ ဝုစ္စန္တိ။

၁-ပရိယတ္တိဘာဇန....(သီ၊ သျှာ) ၂-အံ ၁-၁၇၉-ပိဋ္ဌာဒိသု။ ၃-မ ၁-၁၇၈၊ အံ ၁-၂၀၅-ပိဋ္ဌေ။

Ettha hi Vinayaṭṭakam āṇārahena Bhagavatā āṇābhullato desitattā **āṇādesanā**, Suttantapiṭakam vohārakusalena Bhagavatā vohārabāhullato desitattā **vohāradesanā**, Abhidhammapiṭakam paramatthakusalena Bhagavatā paramatthabāhullato desitattā **paramatthadesanā**ti vuccati.

Tathā paṭhamam ye te pacurāparādhā sattā, te yathāparādhām ettha sāsītāti **yathāparādhāsāsanam**, dutiyam anekajjhāsayanusayacariyādhimuttikā sattā yathānulomam ettha sāsītāti **yathānulomasāsanam**, tatiyam dhammapuñjamatte “aham mamā”ti saññino sattā yathādhammam ettha sāsītāti **yathādhammasāsananti** vuccati.

Tathā paṭhamam ajjhācārapiṭakhabhūto samvarāsamvaro ettha kathitoti **samvarāsamvarakathā**, **samvarāsamvaroti** khuddako ceva mahanto ca samvaro, kammākammam viya, phalāphalam viya ca, dutiyam dvāsaṭṭhiḍḍhipaṭipakhabhūtā ḍiṭṭhiviniveṭhanā ettha kathitāti **ḍiṭṭhiviniveṭṭhanakathā**, tatiyam rāgāḍiṭṭhipakhabhūto nāmarūpaparicchedo ettha kathitoti **nāmarūpaparicchedakathā**ti vuccati.

Tisupi cetesu tisso sikkhā, tīṇi pahānāni, catubbidho ca gambhīrabhāvo veditabbo. Tathāhi Vinayaṭṭake visesena **adhisīlasikkhā** vuttā, Suttantapiṭake **adicittasikkhā**, Abhidhammapiṭake **adhipaññāsikkhā**.

Vinayaṭṭake ca **vītikkamappahānam** kilesānam vītikkamapaṭipakkhattā sīlassa. Suttantapiṭake **pariyuṭṭhānappahānam** pariyuṭṭhānapaṭipakkhattā samādhissa. Abhidhammapiṭake **anusayappahānam** anusayapaṭipakkhattā paññāya. Paṭhame ca **tadaṅgappahānam**, itaresu **vikkhambhanasamucchedappahānāni**. Paṭhame ca **duccaritasamkilesappahānam**, itaresu **taṇhāḍiṭṭhisamkilesappahānam**¹.

Ekamekasmiñcettha catubbidhopi dhammatthadesanāpaṭivedhagambhīrabhāvo veditabbo. Tattha **dhammoti** tanti². **Atthoti** tassāyeve attho. **Desanā**ti tassā manasā vavatthāpitāya tantiyā desanā. **Paṭivedhoti** tantiyā, tanti-atthassa ca yathābhūtāvabodho. Tisupi cetesu ete dhammatthadesanāpaṭivedhā yasmā sasadīhi viya

1. Taṇhāḍiṭṭhisamkilesānam pahānam (Sī) Abhi-Ṭṭha 1. 23 piṭṭhepi.

2. Pāḷi (Vi-Ṭṭha 1. 18 piṭṭhe).

ဧတ္ထ ဟိ ဝိနယပိဋကံ အာဏာရဟေန ဘဂဝတာ အာဏာဗဟုလ္လတော ဒေသိတတ္တာ **အာဏာဒေသနာ**။ သုတ္တန္တပိဋကံ ဝေါဟာရကုသလေန ဘဂဝတာ ဝေါဟာရဗဟုလ္လတော ဒေသိတတ္တာ **ဝေါဟာရဒေသနာ**။ အဘိဓမ္မပိဋကံ ပရမတ္ထကုသလေန ဘဂဝတာ ပရမတ္ထဗဟုလ္လတော ဒေသိတတ္တာ **ပရမတ္ထဒေသနာ**တိ ဝုစ္စတိ။

တထာ ပဌမံ “ယေ တေ ပဗ္ဗရာပရာဓာ သတ္တာ၊ တေ ယထာပရာဓံ ဧတ္ထ သာသိတာ”တိ **ယထာပရာဓသနံ**။ ဒုတိယံ “အနေကဇ္ဈာသယာနုသယ-စရိယာဓိမုတ္တိကာ သတ္တာ ယထာနုလောမံ ဧတ္ထ သာသိတာ”တိ **ယထာနုလောမသနံ**။ တတိယံ ဓမ္မပုဉ္ဇမတ္ထေ “အဟံ မမာ”တိ သညိနော သတ္တာ ယထာဓမ္မံ ဧတ္ထ သာသိတာတိ **ယထာဓမ္မသနာ**နန္တိ ဝုစ္စတိ။

တထာ ပဌမံ အဇ္ဈာစာရပဋိပက္ခဘူတော သံဝရာသံဝရော ဧတ္ထ ကထိတောတိ **သံဝရာသံဝရကထာ**။ သံဝရာသံဝရောတိ ခုဒ္ဒကော စေဝ မဟန္တော စ သံဝရော၊ ကမ္မာကမ္မံ ဝိယ ဖလာဖလံ ဝိယ စ၊ ဒုတိယံ “ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိပဋိပက္ခဘူတာ ဒိဋ္ဌိဝိနိ-ဝေဌနာ ဧတ္ထ ကထိတာ”တိ **ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနကထာ**။ တတိယံ “ရာဂါဒိပဋိပက္ခ-ဘူတော နာမရူပပရိစ္ဆေဒေါ ဧတ္ထ ကထိတော”တိ **နာမရူပပရိစ္ဆေဒကထာ**တိ ဝုစ္စတိ။

တိသုပိ စေတေသု တိဿော သိက္ခာ တိဏိ ပဟာနာနိ စတုဗ္ဗိဓော စ ဂန္ထိရ-ဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တထာဟိ ဝိနယပိဋကေ ဝိသေသေန **အဓိသီလသိက္ခာ** ဝုတ္တာ၊ သုတ္တန္တပိဋကေ **အဓိဝိတ္တသိက္ခာ**၊ အဘိဓမ္မပိဋကေ **အဓိပညာသိက္ခာ**။

ဝိနယပိဋကေ စ ဝိတိက္ကမပ္ပဟာနံ ကိလေသာနံ၊ ဝိတိက္ကမပဋိပက္ခတ္တာ သီလဿ။ သုတ္တန္တပိဋကေ ပရိယုဋ္ဌာနပ္ပဟာနံ၊ ပရိယုဋ္ဌာနပဋိပက္ခတ္တာ သမာဓိဿ။ အဘိဓမ္မပိဋကေ အနုသယပ္ပဟာနံ၊ အနုသယပဋိပက္ခတ္တာ ပညာယ။ ပဌမေ စ တဒဂ်ပ္ပဟာနံ၊ ဣတရေသု ဝိက္ခမ္ဘနသမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနာနိ။ ပဌမေ စ ဒုစ္စရိတသံကိလေသပ္ပဟာနံ၊ ဣတရေသု တဏှာဒိဋ္ဌိသံကိလေသပ္ပဟာနံ။

ဧကမေကသ္မိဇ္ဇေတ္ထ စတုဗ္ဗိဓောပိ ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓဂန္ထိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တတ္ထ ဓမ္မောတိ တန္တိ။ **အတ္ထော**တိ တဿာယေဝ အတ္ထော။ **ဒေသနာ**တိ တဿာ မနသာ ဝဝတ္ထာပိတာယ တန္တိယာ ဒေသနာ။ **ပဋိဝေဓော**တိ တန္တိယာ တန္တိအတ္ထဿ စ ယထာဘူတာဝဗောဓော။ တိသုပိ စေတေသု ဧတေ ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓာ ယသ္မာ သဿာဒီဟိ ဝိယ

mahāsamuddo mandabuddhīhi dukkhogāḷhā, alabbhaneyyapatiṭṭhā ca, tasmā gambhīrā. Evaṃ ekamekasmim ettha catubbidhopi gambhīrabhāvo veditabbo.

Aparo nayo, **dhammoti** hetu, vuttañhetam “hetumhi nāṇam dhammapaṭisambhidā”ti¹. **Atthoti** hetuphalam, vuttañhetam “hetuphale nāṇam atthapaṭisambhidā”ti¹. **Desanā**ti paññatti, yathādhammam dhammābhilāpoti adhippāyo. Anulomapaṭilomasanākhepavittārādivasena vā kathanam. **Paṭivedhoti** abhisamayo, so ca lokiyalokuttaro visayato, asammohato ca atthānurūpaṃ dhammesu, dhammānurūpaṃ atthesu, paññattipathānurūpaṃ paññattisu avabodho. Tesam tesam vā tattha tattha vuttadhammānam paṭivijjhitabbo salakkhaṇasaṅkhāto aviparītasabhāvo.

Idāni yasmā etesu piṭakesu yaṃ yaṃ dhammajātam vā atthajākam vā, yā cāyaṃ yathā yathā nāpetabbo attho sotūnam nāṇassa abhimukho hoti, tathā tathā tadatthajotikā desanā, yo cettha aviparītāvabodhasaṅkhāto paṭivedho, tesam tesam vā dhammānam paṭivijjhitabbo salakkhaṇasaṅkhāto aviparītasabhāvo. Sabbampetaṃ anupacitakusalasambhārehi duppaññehi sasādīhi viya mahāsamuddo dukkhogāḷham, alabbhaneyyapatiṭṭhāñca, tasmā gambhīram. Evampi ekamekasmim ettha catubbidhopi gambhīrabhāvo veditabbo.

Ettāvatā ca—

Desanāsāsanakathā-bhedam tesu yathāraham.
Sikkhāppahānagambhīra-bhāvañca paridīpayeti—

Ayaṃ gāthā vutatthāva hoti.

Pariyattibhedam sampattim, vipattiñcāpi yaṃ yaṃ.
Pāpuṇāti yathā bhikkhu, tampi sabbam vibhāvayeti—

Ettha pana tisu piṭakesu tividho pariyattibhedo daṭṭhabbo. Tisso hi pariyattiyo alagaddūpamā, nissaraṇatthā, bhaṇḍāgārikapariyattīti.

Tattha yā duggahitā, upārambhādi hetu pariyāpuṭā, ayaṃ **alagaddūpamā**. Yaṃ sandhāya vuttam “seyyathāpi bhikkhave puriso alagaddatthiko

1. Abhi 2. 307 piṭṭhe.

မဟာသမုဒ္ဒေါ မန္တုဒ္ဓိဟိ ဒုက္ခောဂါဠာ အလန္တနေယျပတိဋ္ဌာ စ၊ တသ္မာ ဂန္တိရာ။ ဧဝံ ဧကမေကသ္မိံ ဣတ္ထ စတုဗ္ဗိဓောပိ ဂန္တိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အပရော နယော၊ ဓမ္မောတိ ဟေတု၊ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ “ဟေတုမှိ ဉ္ဇကံ ဓမ္မပဋိသန္တိဒါ”တိ။ အတ္ထောတိ ဟေတုဖလံ၊ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ “ဟေတုဖလေ ဉ္ဇကံ အတ္ထပဋိသန္တိဒါ”တိ။ ဒေသနာတိ ပညတ္တိ၊ ယထာဓမ္မံ ဓမ္မာဘိလာပေါတိ အဓိပ္ပာယော။ အနုလောမပဋိလောမသင်္ခေပဝိတ္တာရာဒိဝသေန ဝါ ကထနံ။ ပဋိဝေဓောတိ အဘိသမယော၊ သော စ လောကီယလောကုတ္တရော ဝိသယတော အသမ္မောဟတော စ အတ္တာနုရူပံ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုရူပံ အတ္ထေသု ပညတ္တိပထာနုရူပံ ပညတ္တိသု အဝဓောဓော။ တေသံ တေသံ ဝါ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တဓမ္မာနံ ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗော သလက္ခဏသင်္ခါတော အဝိပရိတသဘာဝေါ။

ဣဒါနိ ယသ္မာ ဧတေသု ပိဋကေသု ယံ ယံ ဓမ္မဇာတံ ဝါ အတ္ထဇာတံ ဝါ၊ ယာ စာယံ ယထာ ယထာ ဉ္ဇပေတဗ္ဗော အတ္ထော သောတူနံ ဉ္ဇကသ္မ အဘိမုခေါ ဟောတိ၊ တထာ တထာ တဒတ္ထဇာတိကာ ဒေသနာ၊ ယော စေတ္ထ အဝိပရိတာဝဓောသင်္ခါတော ပဋိဝေဓော၊ တေသံ တေသံ ဝါ ဓမ္မာနံ ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗော သလက္ခဏသင်္ခါတော အဝိပရိတသဘာဝေါ။ သဗ္ဗဓမ္မေတံ အနုပ-
စိတကုသလသန္တာရေဟိ ဒုပ္ပညေဟိ သသာဒိဟိ ဝိယ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဒုက္ခောဂါဠာ အလန္တနေယျပတိဋ္ဌာ၊ တသ္မာ ဂန္တိရံ။ ဧဝံ ဧကမေကသ္မိံ ဣတ္ထ စတုဗ္ဗိဓောပိ ဂန္တိရဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

တ္ထောဝတာ စ—

ဒေသနာသာသနကထာ၊ ဘေဒံ တေသု ယထာရဟံ။
သိက္ခာပုဟာနဂန္တိရ၊ ဘာဝဉ္စ ပရိဒီပယေတိ—

အယံ ဂါထာ ဝုတ္တတ္ထာဝ ဟောတိ။

ပရိယတ္တိဘေဒံ သမ္ပတ္တိံ၊ ဝိပတ္တိဉ္စာပိ ယံ ယဟိ။
ပါပုဏာတိ ယထာ ဘိက္ခု၊ တမ္ပိ သမ္ပံ ဝိဘာဝယေတိ—

ဣတ္ထ ပန တီသု ပိဋကေသု တိဝိဓော ပရိယတ္တိဘေဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တိဿော ဟိ ပရိယတ္တိယော အလဂန္တုပမာ နိဿရဏတ္တာ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိတိ။

တတ္ထ ယာ ဒုဂ္ဂဟိတာ၊ ဥပါရန္တဒိဟေတု ပရိယာပုဋ္ဌာ၊ အယံ **အလဂန္တုပမာ**။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ပရိသော အလဂန္တုတ္တိကော

alagaddagavesī alagaddapariyesanaṃ caramāno, so passeyya mahantaṃ alagaddaṃ, tamenāṃ bhoge vā naṅguṭṭhe vā gaṇheyya, tassa so alagaddo paṭiparivattitvā¹ hatthe vā bāhāyaṃ vā aññatarasmiṃ vā aṅgapaccaṅge dāṃseyya, so tattonidānaṃ maraṇaṃ vā nigaccheyya maraṇamattaṃ vā dukkhaṃ. Taṃ kissa hetu? Duggahitattā bhikkhave alagaddassa. Evameva kho bhikkhave idhekacce moghapurisā dhammaṃ pariyāpuṇanti, Suttaṃ -pa- vedallaṃ, te taṃ dhammaṃ pariyāpuṇitvā tesaṃ dhammānaṃ paññāya atthaṃ na upaparikkhanti, tesaṃ te dhammā paññāya atthaṃ anupaparikkhantaṃ na nijjhānaṃ khamanti, te upārambhānisāsa ceva dhammaṃ pariyāpuṇanti itivādappamokkhānisāsa ca, yassa catthāya dhammaṃ pariyāpuṇanti, tañcassa atthaṃ nānubhonti, tesaṃ te dhammā duggahitā dīgharattaṃ ahitāya dukkhāya saṃvattanti. Taṃ kissa hetu? Duggahitattā bhikkhave dhammānaṃ”ti².

Yā pana suggahitā sīlakkhandhādīpāripūrimyeva ākaṅkhamānena pariyāpuṇā, na upārambhādīhetu, ayaṃ **nissaraṇatthā**. Yaṃ sandhāya vuttaṃ “tesaṃ te dhammā suggahitā dīgharattaṃ hitāya sukhāya saṃvattanti. Taṃ kissa hetu? Suggahitattā bhikkhave dhammānaṃ”ti³.

Yaṃ pana pariññātakhandho pahīnakilesa bhāvitamaggo paṭividdhākuppo sacchikatanirodho khīṇāsavo kevalaṃ pavenīpālanatthāya vaṃsānurakkhaṇatthāya pariyāpuṇāti, ayaṃ **bhaṇḍāgārikapariyattī**.

Vinaye pana suppaṭipanno bhikkhu sīlasampadaṃ nissāya tisso vijjā pāpuṇāti tāsāmyeva ca tattha pabhedavacanato. Sutte suppaṭipanno samādhisampadaṃ nissāya cha abhiññā pāpuṇāti tāsāmyeva ca tattha pabhedavacanato. Abhidhamme suppaṭipanno paññāsampadaṃ nissāya catasso paṭisambhidā pāpuṇāti tāsāṃ⁴ tattheva pabhedavacanato, evametesu suppaṭipanno yathākkamena imaṃ vijjāttayachalabhiññācatuppaṭisambhidābhedaṃ sampattiṃ pāpuṇāti.

Vinaye pana duppaṭipanno anuññātasukhasamphassa-attharaṇapāvuraṇādīphassasāmaññato paṭikkhittesu upādinna-kaphassādīsu anavajjasāññī hoti

1. Paṭinivattitvā (Ka)

3. Ma 1. 187 piṭṭhe.

2. Ma 1. 186 piṭṭhe.

4. Tāsāmyeva (Syā)

အလဂဒ္ဒဂဝေသီ အလဂဒ္ဒပရိယေသနံ စရမာနော၊ သော ပသေယျ မဟန္တိ အလဂဒ္ဒံ၊ တမေနံ ဘောဂေ ဝါ နဂုံဋ္ဌေ ဝါ ဂဏေယျ၊ တဿ သော အလဂဒ္ဒေါ ပဋိပရိဝတ္တိတွာ^၁ ဟတ္ထေ ဝါ ဗာဟာယံ ဝါ အညတရသ္မိံ^၂ ဝါ အင်္ဂပစ္စင်္ဂေ ခံသေယျ၊ သော တတောနိဒါနံ မရဏံ ဝါ နိဂစ္ဆေယျ မရဏမတ္တံ ဝါ ဒုက္ခံ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ ဒုဂ္ဂဟိတတ္တာ ဘိက္ခဝေ အလဂဒ္ဒဿ။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဣဓေကစ္စ မောဃပုရိသာ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ၊ သုတ္တံ။ ပ။ ဝေဒလ္လံ၊ တေ တံ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏိတွာ တေသံ ဓမ္မာနံ ပညာယ အတ္ထံ န ဥပပရိက္ခန္တိ၊ တေသံ တေ ဓမ္မာ ပညာယ အတ္ထံ အနုပပရိက္ခန္တိ န နိဇ္ဈာနံ ခမန္တိ၊ တေ ဥပါရက္ခနိသံသာ စေဝ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ ဣတိဝါဒပုမောက္ခာနိသံသာ စ၊ ယဿ စတ္တာယ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ၊ တဉ္ဇဿ အတ္ထံ နာနုဘောန္တိ၊ တေသံ တေ ဓမ္မာ ဒုဂ္ဂဟိတာ ဒီဃရတ္တံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ ဒုဂ္ဂဟိတတ္တာ ဘိက္ခဝေဓမ္မာနံ”န္တိ ၂။

ယာ ပန သုဂ္ဂဟိတာ သီလက္ခန္ဓာဒီပရိပူရိယေဝ အာကင်္ခမာနေန ပရိယာပုဏ္ဏာ၊ န ဥပါရက္ခဒိဟေတု၊ အယံ နိဿရဏတ္တာ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “တေသံ တေ ဓမ္မာ သုဂ္ဂဟိတာ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ သံဝတ္တန္တိ။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ သုဂ္ဂဟိတတ္တာ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာနံ”န္တိ ၃။

ယံ ပန ပရိညာတက္ခန္ဓော ပဟိနကိလေသော ဘာဝိတမဂ္ဂေါ ပဋိဝိဒ္ဓါကုပ္ပေါ သစ္စိကတနိရောဓော ဝိဇ္ဇာသဝေါ ကေဝလံ ပဝေဏီပါလနတ္ထာယ ဝံသာနုရက္ခဏတ္ထာယ ပရိယာပုဏာတိ၊ အယံ **ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိ**တိ။

ဝိနယေ ပန သုပ္ပဋိပန္နော ဘိက္ခု သီလသမ္ပဒံ နိဿာယ တိသော ဝိဇ္ဇာ ပါပုဏာတိ၊ တာသံယေဝ စ တတ္ထ ပဘေဒဝစနတော။ သုတ္တေ သုပ္ပဋိပန္နော သမာဓိသမ္ပဒံ နိဿာယ ဆ အဘိညာ ပါပုဏာတိ၊ တာသံယေဝ စ တတ္ထ ပဘေဒဝစနတော။ အဘိဓမ္မေ သုပ္ပဋိပန္နော ပညာသမ္ပဒံ နိဿာယ စတသော ပဋိသန္တိဒါ ပါပုဏာတိ၊ တာသန္ဉံ^၄ တတ္ထေဝ ပဘေဒဝစနတော၊ ဧဝမေတေသု သုပ္ပဋိပန္နော ယထာက္ကမေန ဣမံ ဝိဇ္ဇာတ္ထယဆဋ္ဌဘိညာစတုပ္ပဋိသန္တိဒါဘေဒံ သမ္ပတ္တိံ^၅ ပါပုဏာတိ။

ဝိနယေ ပန သုပ္ပဋိပန္နော အနုညာတသုခသမ္ပဿအတ္ထရဏပါဝရဏာဒိဗဿ-သာမညတော ပဋိက္ခိတ္တေသု ဥပါဒိန္နကဗဿာဒိသု အနဝဇ္ဇသညီ ဟောတိ

၁-ပဋိနိဝတ္တိတွာ (က)

၃-မ ၁-၁၀၇-ဝိဇ္ဇေ။

၂-မ ၁-၁၀၆-ဝိဇ္ဇေ။

၄-တာသံယေဝ (သျှာ)

vuttampi hetam “tathāham Bhagavatā dhammam desitam ājānāmi, yathā yeme antarāyikā dhammā antarāyikā vuttā Bhagavatā, te paṭisevato nālam antarāyāyā”¹. Tato dussīlabhāvaṃ pāpuṇāti. Sutte duppaṭipanno “cattārome bhikkhave puggalā santo samvijjamānā”² ti-ādīsu² adhippāyaṃ ajānanto duggahitaṃ gaṇhāti, yaṃ sandhāya vuttaṃ “attanā duggahitena amhe ceva abbhācikkhati, attānañca khaṇati, bahuñca apuññaṃ pasavati”³. Tato micchādīṭṭhitaṃ pāpuṇāti. Abhidhamme duppaṭipanno dhammacintaṃ atidhāvanto acinteyyāni cinteti. Tato cittakkhepaṃ pāpuṇāti, vuttañhetam “cattārimāni bhikkhave acinteyyāni na cintetabbāni, yāni cinto ummādaṃ vighātassa bhāgi assā”⁴. Evametesu duppaṭipanno yathākkamena imaṃ dussīlabhāva micchādīṭṭhitā cittakkhepabhedam vipattiṃ pāpuṇāti.

Ettāvatā ca—

Pariyattibhedam sampattiṃ, vipattiñcāpi yaṃ yaṃ.

Pāpuṇāti yathā bhikkhu, tampi sabbaṃ vibhāvayeti—

Ayampi gāthā vuttatthā⁵ hoti. Evaṃ nānappakārato piṭakāni nātvā tesam vasenetam Buddhavacanam tividhanti nātabbam.

Katham nikāyavasena pañcavidham? Sabbameva cetam Dīghanikāyo Majjhimanikāyo Saṃyuttanikāyo Aṅguttaranikāyo Khuddakanikāyoti pañcappabhedam hoti. Tattha katamo **Dīghanikāyo**? Tivaggasaṅgahāni Brahmajālādini catuttimsa suttāni.

Catuttimsa suttantā, tivaggo yassa saṅgaho.

Esa Dīghanikāyoti, paṭhamo anulomikoti.

Kasmā panesa Dīghanikāyoti vuccati? Dīghappamāṇānam suttānam samūhato, nivāsato ca. Samūhanivāsā hi nikāyoti⁶ vuccanti. “Nāham bhikkhave aññaṃ ekanikāyampi samanupassāmi evaṃ cittaṃ, yathayidaṃ

1. Vi 2. 175; Ma 1. 182 piṭṭhe.

3. Vi 2. 177; Ma 1. 185 piṭṭhe.

5. Vuttatthāva (Ka) Abhi-Ṭṭha 1. 25; Vi-Ṭṭha 1. 21 piṭṭhesu passitabbam.

6. Nikāyāti (Sī)

2. Am 1. 311 piṭṭhādīsu.

4. Am 1. 392 piṭṭhe.

ကထာ]

ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ

၂၃

ဝုတ္တုဗ္ဗိ ဟေတံ “တထာဟံ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမိ၊ ယထာ ယေမေ အန္တရာယိကာ ဓမ္မာ အန္တရာယိကာ ဝုတ္တာ ဘဂဝတာ၊ တေ ပဋိသေဝတော နာလံ အန္တရာယာယာတိ”။ တတော ဒုဿီလဘာဝံ ပါပဏာတိ။ သုတ္တေ ဒုပ္ပုပ္ပန္နော “စတ္တာရေမေ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာ သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနာ”တိအာဒိသု^၂ အဓိပ္ပါယ် အဇာနန္တော ဒုဂ္ဂဟိတံ ဂဏာတိ၊ ယံ သန္တာယ ဝုတ္တံ “အတ္တနာ ဒုဂ္ဂဟိတေန အမှေ စေဝ အပ္ပာစိက္ခတိ၊ အတ္တာနန္တ ခဏတိ၊ ဗဟုဉ္စ အပုညံ ပသဝတိ”တိ^၃။ တတော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတံ ပါပဏာတိ။ အဘိဓမ္မေ ဒုပ္ပုပ္ပန္နော ဓမ္မစိန္တံ အတိဓာဝန္တော အစိန္တေယျာနိဝိ စိန္တတိ။ တတော စိတ္တက္ခေပံ ပါပဏာတိ၊ ဝုတ္တုဗ္ဗေတံ “စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ အစိန္တေယျာနိ န စိန္တေတဗ္ဗာနိ၊ ယာနိ စိန္တေန္တော ဥပ္ပာဒဿ ဝိသုတဿ ဘာဂီ အဿာ”တိ^၄။ ဧဝမေတေသု ဒုပ္ပုပ္ပန္နော ယထာက္ခမေန ဣမံ ဒုဿီလဘာဝံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတာ စိတ္တက္ခေပဘေဒံ ဝိပတ္တိံ ပါပဏာတိတိ။

တ္တောဝတာ စ—

ပရိယတ္တိဘေဒံ သမ္ပတ္တိံ၊ ဝိပတ္တိဉ္စာပိ ယံ ယဟိံ။

ပါပဏာတိ ယထာ ဘိက္ခု၊ တမ္ပိ သမ္ပံ ဝိဘာဝယေတိ။

အယမ္ပိ ဂါထာ ဝုတ္တုတ္တာဝါ ဟေတိ။ ဧဝံ နာနပ္ပကာရတော ပိဋကနိ ဥတ္တာ တေသံ ဝသေနတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ တိဝိဇ္ဇန္တိ ဤတမ္ပိ။

ကထံ နိကာယဝသေန ပဉ္စဝိမံ၊ သဗ္ဗမေဝ စေတံ ဒီဃနိကာယော မဇ္ဈိမ-နိကာယော သံယုတ္တနိကာယော အင်္ဂုတ္တရနိကာယော ခုဒ္ဒကနိကာယောတိ ပဉ္စပ္ပဘေဒံ ဟေတိ။ တတ္ထ ကတမော **ဒီဃနိကာယော**။ တိဝဂ္ဂသင်္ဂဟာနိ မြဟူဇာလာဒိနိ စတုတ္ထိံသ သုတ္တာနိ။

စတုတ္ထိံသေဝ သုတ္တန္တာ၊ တိဝဂ္ဂေါ ယဿ သင်္ဂဟော။

ဧသ ဒီဃနိကာယောတိ၊ ပဌမော အနုလောမိကောတိ။

ကသ္မာ ပနေသ ဒီဃနိကာယောတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီဃပ္ပမာဏာနံ သုတ္တာနံ သမူဟတော နိဝါသတော စ။ သမူဟနိဝါသာ ဟိ နိကာယောတိ^၆ ဝုစ္စန္တိ။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဧကနိကာယမ္ပိ သမနုပဿာမိ ဧဝံ စိတ္တံ၊ ယထာယိဒံ

၁-ဝိ ၂-၁၇၅၊ မ ၁-၁၀၂-ပိဋ္ဌေ။

၃-ဝိ ၂-၁၇၅၊ မ ၁-၁၀၅-ပိဋ္ဌေ။

၅-ဝုတ္တုတ္တာ (သီ၊ သျာ)

၂-အံ ၁-၃၁၁-ပိဋ္ဌာဒိသု။

၄-အံ ၁-၃၉၂-ပိဋ္ဌေ။

၆-နိကာယာတိ (သီ)

bhikkhave tiracchānagatā pāṇā¹. Pāṇikanikāyo cikkhallikanikāyo”ti²
evamādāni cettha sādhaṇāni sāsanaṭṭha, lokato ca. Evaṃ sesānampi
nikāyabhāve vacanatto veditabbo.

Katamo **Majjhimanikāyo**? Majjhimappamāṇāni
pañcadasavaggasaṅgahāni Mūlapariyāyasuttādāni diyaḍḍhasataṃ, dve ca
suttāni.

Dīyaḍḍhasatasuttantā, dve ca suttāni yattha so.
Nikāyo majjhimo pañca-dasavaggapariggahoti.

Katamo **Saṃyuttanikāyo**? Devatāsaṃyuttādivasena kathitāni
oghataṇḍāni satta suttasahassāni, satta ca suttasatāni, dvāsaṭṭhi ca suttāni.

Satta suttasahassāni, satta suttasatāni ca.
Dvāsaṭṭhi ceva suttantā, eso Saṃyuttasaṅgahoti.

Katamo **Aṅguttaranikāyo**? Ekeka-aṅgāṭirekavasena kathitāni
Cittapariyādānādāni nava suttasahassāni, pañca suttasatāni, sattapaññāsaṅga
suttāni.

Nava suttasahassāni, pañca suttasatāni ca.
Sattapaññāsasuttāni, saṅkhyā Aṅguttare ayanti.

Katamo **Khuddakanikāyo**? Sakalaṃ Vinayapiṭakaṃ,
Abhidhammapiṭakaṃ, Khuddakapāṭhādayo ca pubbe dassitā
pañcadasappabhedā, ṭhapetvā cattāro nikāye avasesaṃ Buddhavacananti.

Ṭhapetvā caturopete, nikāye dīgha-ādike.
Tadaññaṃ Buddhavacanaṃ, nikāyo khuddako matoti.

Evaṃ nikāyavasena pañcavidhaṃ.

Kathaṃ aṅgavasena navavidhaṃ? Sabbameva hidaṃ Suttaṃ Geyyaṃ
Veyyākaraṇaṃ Gāthā Udānaṃ Itivuttakaṃ Jātakaṃ Abbhutadhammaṃ
Vedallanti navappabhedāni hoti. Tattha
Ubhatovibhaṅganiddesaṃkhandhakaparivāra, Suttanipāṭe
Maṅgalasuttaratanaṣuttanālakasuttatuvaṭṭakasuttāni, aññāmpi ca
suttanāmakāni

1. Saṃ 2. 123 piṭṭhe.

2. Pāṇini 3. 3. 41 sutte.

ဘိက္ခုဝေ တိရစ္ဆာန်ဂတာ ပါဏာ^၁။ ပေါဏိကနိကာယော စိက္ခလိကနိကာ-
ယောတိဝေမာဒိနိ စေတ္ထ သာဓကောနိ သာသနတော လောကတော စ။ ဧဝံ
သေသာနမ္ပိ နိကာယဘာဝေ ဝစနတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ကတမော **မဇ္ဈိမနိကာယော**။ မဇ္ဈိမပ္ပမာဏာနိ ပဉ္စသဝဂ္ဂသင်္ဂဟာနိ
မူလပရိယာယသုတ္တာဒိနိ ဒိယဗုဒ္ဓသတံ ခွေ စ သုတ္တာနိ။

ဒိယဗုဒ္ဓသတသုတ္တန္တာ၊ ခွေ စ သုတ္တာနိ ယတ္ထ သော။
နိကာယော မဇ္ဈိမော ပဉ္စသဝဂ္ဂပရိဂ္ဂဟောတိ။

ကတမော **သံယုတ္တနိကာယော**။ ဒေဝတာသံယုတ္တာဒိဝေသန ကထိတာနိ
ဩဇတရဏာဒိနိ သတ္တ သုတ္တသဟဿာနိ သတ္တ စ သုတ္တသတာနိ ဒွါသဋ္ဌိ စ
သုတ္တာနိ။

သတ္တ သုတ္တသဟဿာနိ၊ သတ္တ သုတ္တသတာနိ စ။
ဒွါသဋ္ဌိ စေဝ သုတ္တန္တာ၊ ဧသော သံယုတ္တသင်္ဂဟောတိ။

ကတမော **အင်္ဂုတ္တရနိကာယော**။ ဧကေကအင်္ဂါတိရေကဝေသန ကထိတာနိ
စိတ္တပရိယာဒါနာဒိနိ နဝ သုတ္တသဟဿာနိ ပဉ္စ သုတ္တသတာနိ သတ္တပညာသမ္ဘူ
သုတ္တာနိ။

နဝ သုတ္တသဟဿာနိ၊ ပဉ္စ သုတ္တသတာနိ စ။
သတ္တပညာသသုတ္တာနိ၊ သင်္ချာ အင်္ဂုတ္တရေ အယန္တိ။

ကတမော **ခုဒ္ဒကနိကာယော**။ သကလံ ဝိနယပိဋကံ အဘိဓမ္မပိဋကံ ခုဒ္ဒက-
ပါဌာဒယော စ ပုဗ္ဗေ ဒဿိတာ ပဉ္စသပ္ပဘေဒါ၊ ဌပေတွာ စတ္တာရော
နိကာယေ အဝေသသံ ဗုဒ္ဓဝစနံ။

ဌပေတွာ စတုရောပေတေ၊ နိကာယေ ဒီဃအာဒိကေ။
တဒညံ ဗုဒ္ဓဝစနံ၊ နိကာယော ခုဒ္ဒကော မတောတိ။

ဧဝံ နိကာယဝေသန ပဉ္စဝိဓံ။

ကထံ အင်္ဂဝေသန နဝဝိဓံ။ သဗ္ဗမေဝ ဟိဒံ သုတ္တံ ဂေယျံ ဝေယျာကရဏံ
ဂါယာ ဥဒါနံ ဣတိဝုတ္တကံ ဇာတကံ အပ္ပုတဓမ္မံ ဝေဒလ္လန္တိ နဝပ္ပဘေဒံ
ဟောတိ။ တတ္ထ ဥဘတောဝိဘင်္ဂိဒ္ဓေသခန္ဓကပရိဝါရာ သုတ္တနိပါတေ မင်္ဂလ-
သုတ္တရတနသုတ္တနာလကသုတ္တတုဝဋ္ဌကသုတ္တာနိ စ အညမ္ပိ စ သုတ္တနာမကံ

tathāgatavacanam **“Suttan”**ti veditabban. Sabbampi sagāthakam suttam **“Geyyan”**ti veditabban, visesena Saṃyuttake sakalopi Sagāthāvaggo. Sakalampi Abhidhammapiṭakam, niggāthakam suttam, yañca aññampi aṭṭhahi aṅgehi asaṅgahitam Buddhavacanam, tam **“Veyyākaraṇan”**ti veditabban. Dhammapadam Theragāthā Therīgāthā Suttanipāte nosuttanāmikā suddhikagāthā ca **“Gāthā”**ti veditabbā. Somanassañāṇamayikagāthāpaṭisaṃyuttā dve-asīti suttantā **“Udānan”**ti veditabban. “Vuttam hetam Bhagavatā”ti¹ ādinayappavattā dasuttarasatasuttantā **“itivuttakan”**ti veditabban. Apaṇṇakajātakādīni paññāsādhikāni pañca jātakasatāni **“Jātakan”**ti veditabban. “Cattārome bhikkhave acchariyā abbhutā dhammā Ānande”ti² ādinayappavattā sabbepi acchariyabbhutadhammapaṭisaṃyuttā suttantā **“Abbhutadhamman”**ti veditabban. Cūḷavedalla Mahāvedalla Sammādiṭṭhi Sakkapañha Saṅkhārabhājanīya Mahāpuṇṇamasuttādayo³ sabbepi vedañca tuṭṭhiñca laddhā laddhā pucchitasuttantā **“Vedallan”**ti veditabban. Evaṃ aṅgavasena navavidham.

Katham dhammakkhandhavasena caturāsītisahassavidham? Sabbameva cetam Buddhavacanam—

“Dvāsīti Buddhato gaṇhim, dve saḥassāni bhikkhuto.
Caturāsītisahassāni, ye me dhammā pavattino”ti⁴.

Evaṃ paridīpitadhammakkhandhavasena caturāsītisahassappabhedaṃ hoti. Tattha ekānusandhikam suttam eko dhammakkhandho. Yam anekānusandhikam, tattha anusandhivasena dhammakkhandhagaṇanā. Gāthābandhesu pañhapucchanam eko dhammakkhandho, vissajjanam eko. Abhidhamme ekamekam tikadukabhājanam, ekamekañca cittavārabhājanam eko dhammakkhandho. Vinaye atthi vatthu, atthi mātikā, atthi padabhājanīyam, atthi antarāpatti, atthi āpatti, atthi anāpatti, atthi tikacchedo. Tattha ekameko koṭṭhāso ekameko dhammakkhandhoti veditabbo. Evaṃ dhammakkhandhavasena caturāsītisahassavidham.

Evametam abhedato rasavasena ekavidham, bhedato dhammavinayādivasena duvidhādibhedam Buddhavacanam saṅgāyanta Mahākassapappamukhena vasīgaṇena

1. Khu 1. 195 piṭṭhādīsu.

3. Suttantādayo (Sī)

2. Dī 2. 119; Am 1. 448 piṭṭhesu.

4. Khu 2. 347 piṭṭhe Theragāthāyaṃ.

တထာဂတဝစနံ “သုတ္တ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သဗ္ဗမ္ပိ သဂါထကံ သုတ္တံ “ဝေယျ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသေသေန သံယုတ္တကေ သကလောပိ သဂါထာဝဂ္ဂေါ။ သကလမ္ပိ အဘိဓမ္မပိဋကံ နိဂ္ဂါထကံ သုတ္တံ။ ယဉ္စ အညမ္ပိ အဋ္ဌဟိ အင်္ဂေဟိ အသင်္ဂဟိတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ။ တံ “ဝေယျာကရဏ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဓမ္မပဒံ ထေရဂါထာ ထေရိဂါထာ သုတ္တနိပါတေ နောသုတ္တနာမိကာ သုဒ္ဓိကဂါထာ စ “ဂါထာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သောမနဿညာဏမယိကဂါထာပဋိသံယုတ္တာ ဒွေအသီတိသုတ္တန္တ “ဥဒါန”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ “ဝုတ္တံ ဟေတံ ဘဂဝတာ”တိအာဒိနယပ္ပဝတ္တာ ဒသုတ္တရသတ-သုတ္တန္တ “ဇုတိဝုတ္တက”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အပဏ္ဏကဇာတကာဒိနိ ပညာသာဓိကာနိ ပဉ္စ ဇာတကသတာနိ “ဇာတက”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ စတ္တာရေမေ ဘိက္ခဝေ အစ္ဆရိယာ အပ္ပုတာ ဓမ္မာ အာနန္ဒေတိ^၁ အာဒိနယပ္ပဝတ္တာ သဗ္ဗေပိ အစ္ဆရိ-ယပ္ပုတဓမ္မပဋိသံယုတ္တသုတ္တန္တ “အနုတဓမ္မ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ စူဠဝေဒလ္လ မဟာဝေဒလ္လ သမ္မာဒိဋ္ဌိသက္ကပဉ္စ သင်္ခါရဘာဇနိယ မဟာပုဏ္ဏမသုတ္တာဒယော^၂ သဗ္ဗေပိ ဝေဒဉ္စ တုဋ္ဌိဉ္စ လဒ္ဓါ လဒ္ဓါ ပုစ္ဆိတသုတ္တန္တ “ဝေဒလ္လ”န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ အင်္ဂဝသေန နဝရိဓံ။

ကထံ ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန စတုရသီတိသဟဿဝရိဓံ။ သဗ္ဗမေဝ စေတံ ဗုဒ္ဓဝစနံ—

ဒွါသီတိ ဗုဒ္ဓတော ဂဏှိ^၁၊ ဒွေ သဟဿာနိ ဘိက္ခုတော။
စတုရသီတိသဟဿာနိ၊ ယေ မေ ဓမ္မာ ပဝတ္တိနောတိ။

ဧဝံ ပရိဒီပိတဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန စတုရသီတိသဟဿပ္ပဘေဒံ ဟောတိ။ တတ္ထ ဧကေနသန္ဓိကံ သုတ္တံ ဧကော ဓမ္မက္ခန္ဓော။ ယံ အနေကာနသန္ဓိကံ တတ္ထ အနသန္ဓိဝသေန ဓမ္မက္ခန္ဓဂဏနာ။ ဂါထာဗန္ဓေသု ပဉ္စာပုစ္ဆနံ ဧကော ဓမ္မက္ခန္ဓော၊ ဝိဿဇ္ဇနံ ဧကော။ အဘိဓမ္မေ ဧကမေကံ တိကဒုကဘာဇနံ ဧကမေကဉ္စ စိတ္တဝါရဘာဇနံ ဧကမေကော ဓမ္မက္ခန္ဓော။ ဝိနယေ အတ္ထိ ဝတ္ထု၊ အတ္ထိ မာတိကာ၊ အတ္ထိ ပဒဘာဇနိယံ၊ အတ္ထိ အန္တရာပတ္တိ၊ အတ္ထိ အာပတ္တိ၊ အတ္ထိ အနာပတ္တိ၊ အတ္ထိ တိကစ္ဆေဒေါ။ တတ္ထ ဧကမေကော ကောဋ္ဌာသော ဧကမေကော ဓမ္မက္ခန္ဓောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန စတုရသီတိ-သဟဿဝရိဓံ။

ဧဝမေတံ အဘေဒတော ရသဝသေန ဧကဝရိဓံ၊ ဘေဒတော ဓမ္မဝိနယာဒိ-ဝသေန ဒုဝိဓာဒိဘေဒံ ဗုဒ္ဓဝစနံ သင်္ဂါယန္တေန မဟာကဿပပုဗ္ဗမေန ဝသီဂဏေန

“ayaṃ dhammo, ayaṃ vinayo, idaṃ paṭhamabuddhavadānaṃ. Idaṃ majjhimbuddhavadānaṃ, idaṃ pacchimbuddhavadānaṃ. Idaṃ Vinayapiṭakaṃ, idaṃ Suttantapiṭakaṃ, idaṃ Abhidhammapiṭakaṃ. Ayaṃ Dīghanikāyo -pa- ayaṃ Khuddakanikāyo, imāni suttādāni navaṅgaṇi, imāni caturāsītīdhammakhandhasahassāni”ti imaṃ pabbhaṃ vavatthapetvāva saṅgītaṃ. Na kevalaṅca imameva, aññampi uddānasaṅgaha vaggasaṅgaha peyyālasaṅgaha-ekakanipāta dukanipātādīnipātasāṅgaha saṃyuttasaṅgaha paṇṇāsasaṅgahādi-anekavidhaṃ tīsu piṭakesu sandissamaṇaṃ saṅghapabbhaṃ vavatthapetvā eva sattahi māsehi saṅgītaṃ.

Saṅgītipariyosāne cassa “idaṃ Mahākassapaṭṭherena Dasabalassa sāsanaṃ pañcavassasahassaparimāṇakālaṃ pavattanasamatthaṃ katan”ti saṅgītatappamodā sādhuṅgaṃ viya dadamānā ayaṃ mahāpathavī udakapariyantaṃ katvā anekappaṅgaṃ kampaṃ saṅkampaṃ sampakampaṃ sampavedhi, anekāni ca acchariyāni pāturaheṣanti ayaṃ paṭhamamahāsaṅgīti nāma. Yā loke—

Satehi pañcahi katā, tena “pañcasatā”ti ca.

Thereheva katattā ca, “Therikā”ti pavuccatīti¹.

“အယံ ဓမ္မော၊ အယံ ဝိနယော၊ ဣဒံ ပဌမဗုဒ္ဓဝစနံ၊ ဣဒံ မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနံ၊ ဣဒံ ပဇ္ဇိမဗုဒ္ဓဝစနံ၊ ဣဒံ ဝိနယပိဋကံ၊ ဣဒံ သုတ္တန္တပိဋကံ၊ ဣဒံ အဘိဓမ္မပိဋကံ၊ အယံ ဒီဃနိကာယော။ ပ။ အယံ ခုဒ္ဒကနိကာယော၊ ဣမာနိ သုတ္တာဒိနိ နဝင်္ဂါနိ၊ ဣမာနိ စတုရသီတိဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ”တိ ဣမံ ပဘောဒံ ဝဝတ္ထပေတွာဝ သင်္ဂီတံ။ န ကေဝလဉ္စ ဣမမေဝ၊ အညဗ္ဗိ ဥဒ္ဓါနသင်္ဂဟဝဂ္ဂသင်္ဂဟပေယျာလသင်္ဂဟ-ဧကကနိပါတ ဒုကနိပါတဒိနိပါတသင်္ဂဟ သံယုတ္တသင်္ဂဟ ပဏ္ဏာသသင်္ဂဟဒိ-အနေကဝိဓံ တီသု ပိဋကေသု သန္ဓိဿမာနံ သင်္ဂဟပဘောဒံ ဝဝတ္ထပေတွာ ဧဝ သတ္တဟိ မာသေဟိ သင်္ဂီတံ။

သင်္ဂီတိပရိယောသာနေ စဿ “ဣဒံ မဟာကဿပတ္ထေရေန ဒသဗလဿ သာသနံ ပဉ္စဝဿသဟဿပရိမာဏကာလံ ပဝတ္တနသမတ္ထံ ကတ”န္တိ သဉ္ဇာတပ္ပမောဒါ သာဓုကာရံ ဝိယ ဒဒမာနာ အယံ မဟာပထဝီ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ အနေကပ္ပကာရံ ကမ္ပိ သင်္ဂမ္ပိ သမ္ပကမ္ပိ သမ္ပဝေဓိ၊ အနေကာနိ စ အတ္ထရိယာနိ ပါတုရဟေသုန္တိ၊ အယံ ပဌမမဟာသင်္ဂီတိ နာမ။ ယာ လောကေ—

သတေဟိ ပဉ္စဟိ ကတာ၊ တေန ပဉ္စသတာတိ စ။
ထေရေဟေဝ ကတတ္တာ စ၊ ထေရိကာတိ ပဝုစ္စတိတိ။

1. Vi-Tṭha 1. 23 piṭṭhepi.

1. Brahmajālasutta

Paribbājakakathāvaṇṇanā

Imissā paṭhamamahāsaṅgītiyā vattamānāya vinayasaṅgahāvasāne Suttantapiṭake ādinikāyassa ādisuttaṃ Brahmajālaṃ pucchantena āyasmatā Mahākassapena “Brahmajālaṃ āvuso Ānanda kattha bhāsitaṃ”ti evamādivuttavacanapariyosāne yattha ca bhāsitaṃ, yañcārabbha bhāsitaṃ, taṃ sabbaṃ pakāsento āyasmā Ānando “evaṃ me sutan”ti-ādimāha. Tena vuttaṃ “Brahmajālassāpi ‘evaṃ me sutan’ti-ādikaṃ āyasmatā Ānandena paṭhamamahāsaṅgītikāle vuttaṃ nidānamādī”ti.

1. Tattha **evanti** nipātapadaṃ. **Meti**-ādīni nāmapadāni. **Paṭipanno hotīti** ettha **paṭīti** upasaggapadaṃ. **Hotīti** ākhyātapadanti iminā tāva nayena padavibhāgo veditabbo.

Atthato pana **evam**saddo tāva upamūpadesasampahamsanagaraṇavacanasampaṭiggahākāranidassanāvadh āraṇādi-anekatthappabhedo. Tathāhesa “evaṃ jātena maccena, kattabbaṃ kusalaṃ bahun”ti-evamādīsu¹ upamāyaṃ āgato. “Evaṃ te abhikkamitabbaṃ, evaṃ te paṭikkamitabban”ti-ādīsu² upadese. “Evametam Bhagavā, evametam Sugatā”ti-ādīsu³ sampahamsane. “Evamevaṃ⁴ panāyaṃ vasalī yasmim vā tasmim vā tassa muṇḍakassa samaṇakassa vaṇṇaṃ bhāsati”ti-ādīsu⁵ garahaṇe. “Evaṃ bhanteti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosun”ti-ādīsu⁶ vacanasampaṭiggahe⁷. “Evaṃ byākho ahaṃ bhante Bhagavatā dhammaṃ desitaṃ ājānāmī”ti-ādīsu⁸ ākāre. “Ehi tvaṃ māṇavaka, yena samaṇo Ānando tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā mama vacanena samaṇaṃ Ānandaṃ appābādhaṃ appātaṅkaṃ lahuṭṭhānaṃ balaṃ phāsuvihāraṃ puccha ‘Subho māṇavo Todeyyaputto bhavantaṃ Ānandaṃ appābādhaṃ appātaṅkaṃ lahuṭṭhānaṃ balaṃ phāsuvihāraṃ pucchati’ti, evaṃca vadehi ‘sādhu kira bhavaṃ Ānando yena

1. Khu 1. 21 piṭṭhe.	2. Am 1. 439 piṭṭhe.	3. Am 1. 193 piṭṭhe.
4. Evameva (Ka)	5. Saṃ 1. 162 piṭṭhe.	6. Ma 1. 1 piṭṭhe.
7. Vacanapaṭiggahe (Syā)		8. Ma 1. 325; Vi 2. 176 piṭṭhesu.

၁-ဗြဟ္မဇာလသုတ္တ

ပရိဗ္ဗာဇကကထာဝဏ္ဏနာ

ဣမိဿာ ပဌမမဟာသင်္ဂီတိယာ ဝတ္တမာနာယ ဝိနယသင်္ဂဟဝဿာနေ သုတ္တန္တပိဋကေ အာဒိနိကာယဿ အာဒိသုတ္တံ ဗြဟ္မဇာလံ ပုစ္ဆန္နေန အာယသ္မတာ မဟာကဿပေန “ဗြဟ္မဇာလံ အာဝုသော အာနန္ဒ ကတ္တ ဘာသိတ”န္တိ ဧဝမာဒိဝတ္တဝစနပရိယောဿာနေ ယတ္ထ စ ဘာသိတံ၊ ယဉ္ဇာရဗ္ဗ ဘာသိတံ၊ တံ သဗ္ဗံ ပကာသေန္တော အာယသ္မာ အာနန္ဒော “ဧဝံ မေ သုတ”န္တိ- အာဒိမာဟ။ တေန ဝုတ္တံ “ဗြဟ္မဇာလဿာပိ ဧဝံ မေ သုတန္တိအာဒိကံ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကာလေ ဝုတ္တံ နိဒါနမာဒိ”တိ။

၁။ တတ္ထ ဧဝန္တိ နိပါတပဒံ။ မေတိအာဒိနိ နာမပဒါနိ။ ပဋိပန္နော ဟောတီတိ ဧတ္ထ ပဋိတိ ဥပသဂ္ဂပဒံ။ ဟောတီတိ အာချာတပဒန္တိ ဣနိနာ တာဝ နယေန ပဒဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အတ္ထတော ပန ဧဝံသဒ္ဓေါ တာဝ ဥပမူပဒေသသမ္ပဟံသနဂရဟဏဝစန- သမ္ပုဂ္ဂဟာကာရနိဒဿနာဝဓာရဏာဒိအနေကတ္ထပ္ပဘေဒေါ။ တထာဟေသ “ဧဝံ ဇာတေန မစ္စေန၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟု”န္တိဧဝမာဒိသု^၁ ဥပမာယံ အာဂတော။ “ဧဝံ တေ အဘိက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ တေ ပဋိက္ကမိတဗ္ဗံ”န္တိအာဒိသု^၂ ဥပဒေသေ။ “ဧဝမေတံ ဘဂဝါ၊ ဧဝမေတံ သုဂတာ”တိအာဒိသု^၃ သမ္ပဟံသနေ။ “ဧဝမေဝံ^၄ ပနာယံ ဝသလီ ယသ္မိံ ဝါ တသ္မိံ ဝါ တဿ မုဏ္ဍကဿ သမဏကဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ”တိအာဒိသု^၅ ဂရဟဏေ။ “ဧဝံ ဘန္တေတိ ခေါ တေ ဘိက္ခု၊ ဘဂဝတော ပစ္စသေသာသု”န္တိအာဒိသု^၆ ဝစနသမ္ပုဂ္ဂဟေ^၇။ “ဧဝံ ဗျာ ခေါ အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမိ”တိအာဒိသု^၈ အာကာရေ။ “ဧဟိ တံ မာဏဝက၊ ယေန သမဏော အာနန္ဒော တေနုပသင်္ကမ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ မမ ဝစနေန သမဏံ အာနန္ဒံ အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတင်္ဂံ လဟုဠာနံ ဗလံ ဖာသုဝိဟာရံ ပုစ္ဆ ‘သုဘော မာဏဝေါ တောဒေယျပုတ္တော ဘဝန္တိ အာနန္ဒံ အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတင်္ဂံ လဟုဠာနံ ဗလံ ဖာသုဝိဟာရံ ပုစ္ဆတိ’တိ၊ ဧဝဉ္စ ဝဒေဟိ၊ သာဓု ကိရ ဘဝံ အာနန္ဒော ယေန

၁-ခု ၁-၂၁-ပိဋေ။	၂-အံ ၁-၄၃၉-ပိဋေ။	၃-အံ ၁-၁၉၃-ပိဋေ။
၄-ဧဝမေဝ (က)	၅-သံ ၁-၁၆၂-ပိဋေ။	၆-မ ၁-၁-ပိဋေ။
၇-ဝစနပုစ္ဆိဟေ (သျှာ)		၈-မ ၁-၃၂၅-ပိဋေ။

Subhassa māṇavassa Todeyyaputtassa nivesanaṃ, tenupasaṅkamatu anukampaṃ upādāyā'ti¹ ādīsu¹ nidassane. “Taṃ kiṃ maññatha kālāmā, ime dhammā kusalā vā akusalā vāti, Akusalā bhante. Sāvajjā vā anavajjā vāti. Sāvajjā bhante. Viññugarahitā vā viññuppasatthā vāti. Viññugarahitā bhante. Samattā samādinna ahitāya dukkhāya saṃvattanti no vā, kathaṃ vo² ettha hotīti. Samattā bhante samādinna ahitāya dukkhāya saṃvattanti, evaṃ no ettha hotīti³ ādīsu² avadhāraṇe. Svāyamidha ākāraṇidassanāvadhāraṇesu daṭṭhabbo.

Tattha ākāratthena **evaṃ**saddena etamatthaṃ dīpeti—
nānāyananipunaṃ manekajjhāsayasamuṭṭhānaṃ atthabyañjanasampannaṃ vividhapāṭihāriyaṃ dhammatthadesanāpaṭivedhagambhīraṃ sabbasattānaṃ sakasakabhāsānurūpato sotapathamāgacchantāṃ tassa Bhagavato vacanaṃ sabbappakārena ko samatto viññātum, sabbathāmena pana sotukāmataṃ³ janetvāpi evaṃ me sutāṃ, mayāpi ekenākārena sutanti.

Nidassanatthena “nāhaṃ sayambhū, na mayā idaṃ sacchikatan”ti attānaṃ parimocento evaṃ me sutāṃ, mayāpi evaṃ sutanti idāni vattabbaṃ sakalaṃ suttaṃ nidasseti.

Avadhāraṇatthena “etadaggaṃ bhikkhave mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ bahussutānaṃ yadidaṃ Ānando, gatimantānaṃ, satimantānaṃ, dhitimantānaṃ, upaṭṭhākānaṃ yadidaṃ Ānando”ti⁴ evaṃ Bhagavatā “āyasmā Ānando atthakusalo dhammakusalo byañjanakusalo niruttikusalo pubbāparakusalo”ti⁵ evaṃ dhammasenāpatinā ca pasatthabhāvānurūpaṃ attano dhāraṇabalaṃ dassento sattānaṃ sotukāmataṃ janeti “evaṃ me sutāṃ, tañca kho atthato vā byañjanato vā anūnāmanādhikaṃ, evameva na aññathā daṭṭhabban”ti.

Mesaddo tīsu atthesu dissati. Tathā hissa “gāthābhigītaṃ me abhojaneyyaṃ”ti-ādīsu⁶ mayāti attho. “Sādhu me bhante Bhagavā saṃkhittena Dhammaṃ desetū”ti-ādīsu⁷ mayhanti attho. “Dhammadāyādā me

1. Dī 1. 188 piṭṭhe.

2. Kathaṃ vā (Sī, syā, ka) Am 1. 190 piṭṭhe. Dī-Tī 1. 36 Piṭṭhe oloketabbā.

3. Sotukāmyataṃ (Sī, syā) 4. Am 1. 25 piṭṭhe.

5. Am 2. 177 piṭṭhe.

6. Khu 1. 292; Saṃ 1. 169 piṭṭhesu

7. Saṃ 2. 285 piṭṭhe.

သုဘဿ မာဏဝဿ တောဒေယျပုတ္တဿ နိဝေသနံ၊ တေနပသင်္ကမတု အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ”တိအာဒိသု^၁ နိဒဿနေ။ “တံ ကိံ မညထ ကာလာမာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ကုသလာ ဝါ အကုသလာ ဝါတိ။ အကုသလာ ဘန္တေ။ သာဝဇ္ဇာ ဝါ အနဝဇ္ဇာ ဝါတိ။ သာဝဇ္ဇာ ဘန္တေ။ ဝိညဂရဟိတာ ဝါ ဝိညပ္ပသတ္တာ ဝါတိ။ ဝိညဂရဟိတာ ဘန္တေ။ သမတ္တာ သမာဒိန္နာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ နော ဝါ၊ ကထံ ဝေါ^၂ ဧတ္ထ ဟောတိတိ။ သမတ္တာ ဘန္တေ သမာဒိန္နာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ဧဝံ နော ဧတ္ထ ဟောတိ”တိအာဒိသု အဝဓာရဏေ။ သွာယမိဓ အာကာရနိဒဿနာဝဓာရဏေသု ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

တတ္ထ အာကာရတ္ထေန ဧဝံသဒ္ဓေန တေမတ္ထံ ဒီပေတိ၊ နာနာနယနိပုဏမနေ- ကဇ္ဈာသယသမုဋ္ဌာနံ အတ္ထဗျူဓနသမ္ပန္နံ ဝိဝိဓပါဠိဟာရိယံ ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိ- ဝေဓဂ္ဂိရံ သဗ္ဗသတ္တာနံ သကသကဘာသာနုရူပတော သောတပထမာဂစ္ဆန္တိ တဿ ဘဂဝတော ဝစနံ သဗ္ဗပ္ပကာရေန ကော သမတ္တော ဝိညာတုံ၊ သဗ္ဗထာမေန ပန သောတုကာမတံ^၃ ဇနေတွာပိ ဧဝံ မေ သုတံ၊ မယာပိ ဧကေနာကာရေန သုတန္တိ။

နိဒဿနတ္ထေန “နာဟံ သယမ္ပ၊ န မယာ ဣဒံ သတ္ထိကတ”န္တိ အတ္တာနံ ပရိမောစေန္တော ဧဝံ မေ သုတံ၊ မယာပိ ဧဝံ သုတန္တိ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ သကလံ သုတ္တံ နိဒဿေတိ။

အဝဓာရဏတ္ထေန “တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခုနံ ဗဟု- သုတာနံ ယဒိဒံ အာနန္တော၊ ဂတိမန္တာနံ၊ သတိမန္တာနံ၊ ဓိတိမန္တာနံ၊ ဥပဋ္ဌာကာနံ ယဒိဒံ အာနန္တော”တိ^၄ ဧဝံ ဘဂဝတော “အာယသ္မာ အာနန္တော အတ္ထကုသလော ဓမ္မကုသလော ဗျူဓကုသလော နိရုတ္တိကုသလော ပုဗ္ဗာပရကုသလော”တိ^၅ ဧဝံ ဓမ္မသေနာပတိနာ စ ပသတ္တဘာဝါနုရူပံ အတ္တနော ဓာရဏဗလံ ဒဿေန္တော သတ္တာနံ သောတုကာမတံ ဇနေတိ “ဧဝံ မေ သုတံ၊ တဉ္စ ခေါ အတ္ထတော ဝါ ဗျူဓကတော ဝါ အနုနမနမိကံ၊ ဧဝမေဝ န အညထာ ဒဋ္ဌဗ္ဗ”န္တိ။

မေသဒ္ဓေါ တိသု အတ္ထေသု ဒိဿတိ။ တထာ ဟိဿ “ဂါထာဘိဂီတံ မေ အဘောဇနေယျ”န္တိအာဒိသု^၆ မယာတိ အတ္ထော။ “သာဓု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ သံဝိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေတူ”တိအာဒိသု^၇ မယုန္တိ အတ္ထော။ “ဓမ္မဒါယာဒါ မေ

၁-ဒီ ၁-၁၈၈-ပိဋ္ဌေ။

၂-ကထံ ဝါ (သီ၊ သျာ၊ က) အံ ၁-၁၉၀-ပိဋ္ဌေ။ ပုရာဏဒီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။

၃-သောတုကာမုတံ (သီ၊ သျာ) ၄-အံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။ ၅-အံ ၁-၁၇၇-ပိဋ္ဌေ။

၆-ဒု ၁-၂၉၂-ပိဋ္ဌေ။

၇-သံ ၂-၂၈၅-ပိဋ္ဌေ။

bhikkhave bhavathā”ti-ādīsu¹ mamāti attho. Idha pana “mayā sutan”ti ca “mama sutan”ti ca atthadvaye yujjati.

Sutanti ayaṃ **sutasaddo** sa-upasaggo ca anupasaggo ca gamanavissutakilinna upacitānuyoga sota viññeyya sota dvārānusāra viññātādi-aneakatthappabhedo. Tathā hissa “senāya pasuto”ti-ādīsu gacchantoti attho. “Sutadhammassa passato”ti-ādīsu² vissutadhammassāti attho. “Avassutā avassutassā”ti-ādīsu³ kilinnākilinnassāti attho. “Tumhehi puññaṃ pasutaṃ anappakan”ti-ādīsu⁴ upacitanti attho. “Ye jhānappasutā dhīrā”ti-ādīsu⁵ jhānānuyuttāti attho. “Diṭṭhaṃ sutam mutan”ti-ādīsu⁶ sotaviññeyyanti attho. “Sutadharo sutasannicayo”ti-ādīsu⁷ sotadvārānusāraviññātadharoti attho. Idha panassa sotadvārānusārena upadhāritanti vā upadhāraṇanti vāti attho. Mesaddassa hi mayāti atthe sati “evaṃ mayā sutam sotadvārānusārena upadhāritan”ti yujjati. Mamāti atthe sati “evaṃ mama sutam sotadvārānusārena upadhāraṇan”ti yujjati.

Evametesu tīsu padesu **evanti** sotaviññādiviññānakiccanidassanam. **Meti** vuttaviññānasamaṅgipuggalanidassanam. **Sutanti** assavanabhāvapaṭikkhepato anūnādhikāviparītaggaṇanidassanam. Tathā **evanti** tassā sotadvārānusārena pavattāya viññānavīthiyā nānappakārena ārammaṇe pavattibhāvappakāsanam. **Meti** attappakāsanam. **Sutanti** dhammappakāsanam. Ayañhettha saṅkhepo “nānappakārena ārammaṇe pavattāya viññānavīthiyā mayā na aññaṃ kataṃ, idaṃ pana kataṃ ‘ayaṃ dhammo suto’ti”.

Tathā **evanti** niddisitabbadhammappakāsanam. **Meti** puggalappakāsanam. **Sutanti** puggalakiccappakāsanam. Idaṃ vuttam hoti—yam suttam niddisissāmi, tam mayā evam sutanti.

Tathā **evanti** yassa cittasantānassa nānākārappavattiyā nānatthabyañjanaggahaṇam hoti, tassa nānākāraniddeso. **Evanti** hi ayamākārappaññatti. **Meti** kattuniddeso. **Sutanti** visayaniddeso. Ettāvata

1. Ma 1. 15 piṭṭhe. 2. Khu 1. 88 piṭṭhe. 3. Vi 2. 276 piṭṭhe.
4. Khu 1. 9; Khu 2. 130 piṭṭhesu. 5. Khu 1. 40 Dhammapade.
6. Ma 1. 189 piṭṭhe. 7. Ma 1. 277; Am 1. 331 piṭṭhādīsu.

သုတ္တ]

ပရိဗ္ဗာဇကကထာဝတ္ထုနာ

၂၉

ဘိက္ခဝေ ဘဝထာ”တိအာဒိသု^၁ မမာတိ အတ္ထော။ ဣမ ပန မယာ သုတန္တိ စ မမ သုတန္တိ စ အတ္ထဒ္ဓယေ ယုဇ္ဇတိ။

သုတန္တိ အယံ **သုတသဒ္ဓေါ** သဥပသဂ္ဂေါ စ အနုပသဂ္ဂေါ စ ဂမနဝိသုတ-ကိလိန္တုဥပစိတာနုယောဂသောတဝိညေယျသောတဒ္ဓါရာနုသာရဝိညာတာဒိ-အနေကတ္ထပ္ပဘေဒေါ။ တထာ ဟိဿ “သေနာယ ပသုတော”တိအာဒိသု ဂစ္ဆန္တောတိ အတ္ထော။ “သုတဓမ္မဿ ပဿတော”တိအာဒိသု^၂ ဝိသုတဓမ္မဿာတိ အတ္ထော။ “အဝသုတာ အဝသုတဿာ”တိအာဒိသု^၃ ကိလိန္တုကိလိန္တုဿာတိ အတ္ထော။ “တုမေဟိ ပုညံ ပသုတံ အနပ္ပက”န္တိအာဒိသု^၄ ဥပစိတန္တိ အတ္ထော။ “ယေ ဈာနပသုတာ မိရာ”တိအာဒိသု^၅ ဈာနာနုယုတ္တာတိ အတ္ထော။ “ဒိဋ္ဌိသုတံ မုတ”န္တိအာဒိသု^၆ သောတဝိညေယျန္တိ အတ္ထော။ “သုတဓရေ သုတသန္တိ-စယော”တိအာဒိသု^၇ သောတဒ္ဓါရာနုသာရဝိညာတဓရေတိ အတ္ထော။ ဣမ ပနဿ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ဥပဓာရိတန္တိ ဝါ ဥပဓာရဏန္တိ ဝါတိ အတ္ထော။ မေသဒ္ဓဿ ဟိ မယာတိ အတ္ထေ သတိ ဧဝံ မယာ သုတံ သောတဒ္ဓါရာ-နုသာရေန ဥပဓာရိတန္တိ ယုဇ္ဇတိ။ မမာတိ အတ္ထေ သတိ ဧဝံ မမ သုတံ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ဥပဓာရဏန္တိ ယုဇ္ဇတိ။

ဧဝမေတေသု တီသု ပဒေသု ဧဝန္တိ သောတဝိညာဏာဒိဝိညာဏကိစ္စ-နိဒဿနံ။ ဧတိ ဝုတ္တဝိညာဏသမင်္ဂိပုဂ္ဂလနိဒဿနံ။ **သုတန္တိ** အဿဝနဘာဝ-ပဋိက္ခေပတော အနုနာဓိကာဝိပရိတဂ္ဂဟဏနိဒဿနံ။ တထာ ဧဝန္တိ တဿာ သောတဒ္ဓါရာနုသာရေန ပဝတ္တာယ ဝိညာဏဝိထိယာ နာနပ္ပကာရေန အာရမ္မ-ဏေ ပဝတ္တိဘာဝပ္ပကာသနံ။ ဧတိ အတ္ထပ္ပကာသနံ။ **သုတန္တိ** ဓမ္မပ္ပကာသနံ။ အယဉ္ဇေတ္ထ သင်္ခေပေါ “နာနပ္ပကာရေန အာရမ္မဏေ ပဝတ္တာယ ဝိညာဏ-ဝိထိယာ မယာ န အညံ ကတံ၊ ဣဒံ ပန ကတံ အယံ ဓမ္မော သုတော”တိ။

တထာ ဧဝန္တိ နိဗ္ဗိသိတဗ္ဗဓမ္မပ္ပကာသနံ။ ဧတိ ပုဂ္ဂလပ္ပကာသနံ။ **သုတန္တိ** ပုဂ္ဂလကိစ္စပ္ပကာသနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယံ သုတ္တံ နိဗ္ဗိသိဿာမိ၊ တံ မယာ ဧဝံ သုတန္တိ။

တထာ ဧဝန္တိ ယဿ စိတ္တသန္တာနဿ နာနာကာရပ္ပဝတ္တိယာ နာနတ္ထ-ဗျဉ္ဇနဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ၊ တဿ နာနာကာရနိဗ္ဗေသော။ ဧဝန္တိ ဟိ အယမာ-ကာရပညတ္တိ။ ဧတိ ကတ္တုနိဗ္ဗေသော။ **သုတန္တိ** ဝိသယနိဗ္ဗေသော။ ဧတ္တာဝတာ

၁-မ ၁-၁၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒ-၁-ဂဂ-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဝိ ၂-၂၇၆-ပိဋ္ဌေ။ ၄-ဒ ၁-၉-ပိဋ္ဌေ။
၅-ဒ ၁-၄၀-ဓမ္မပဒေ။ ၆-မ ၁-၁၈၉-ပိဋ္ဌေ။ ၇-မ ၁-၂၇၇-ပိဋ္ဌေ။

nānākārappavattena cittasantānena taṃ samaṅgino kattu visaye gahaṇasanniṭṭhānaṃ¹ kataṃ hoti.

Athavā **evanti** puggalakiccaniddeso. **Sutanti** viññāṇakiccaniddeso. **Meti** ubhayakiccayuttapuggalaniddeso. Ayaṃ panettha saṅkhepo—mayā savanakiccaviññāṇasamaṅginā puggalena viññāṇavasena laddhasavanakiccavohārena sutanti.

Tattha **evanti** ca **meti** ca saccikaṭṭhaparamatthavasena avijjamānapaññatti. Kiñhettha taṃ paramatthato atthi, yaṃ evanti vā meti vā niddesaṃ labhetha. **Sutanti** vijjamānapaññatti. Yañhi taṃ ettha sotena upaladdhaṃ, taṃ paramatthato vijjamānanti. Tathā **evanti** ca **meti** ca taṃ taṃ upādāya vattabbato upādāpaññatti². **Sutanti** diṭṭhādīni upanidhāya vattabbato upanidhāpaññatti. Ettha ca “**evan**”tivacanena asammohaṃ dīpeti. Na hi sammūlho nānappakārapaṭivedhasamattho hoti. “**Sutan**”tivacanena sutassa asammosaṃ dīpeti. Yassa hi sutam sammutṭham³ hoti, na so kālantarena mayā sutanti paṭijānāti⁴. Iccassa asammohena paññāsisiddhi, asammosena pana satisiddhi. Tattha paññāpubbaṅgamāya satiyā byañjanāvadhāraṇasamatthata, satipubbaṅgamāya paññāya atthapaṭivedhasamatthata. Tadubhayasamatthatāyogena atthabyañjanasampannassa dhammakosassa anupālanasamatthato dhammabhaṇḍāgārikattasiddhi.

Aparo nayo, “**evan**”ti vacanena yoniso manasikāraṃ dīpeti ayoniso manasikaroto hi nānappakārapaṭivedhābhāvato. “**Sutan**”ti vacanena avikkhepaṃ dīpeti vikkhittacittassa savanābhāvato. Tathā hi vikkhittacitto puggalo sabbasampattiyā vuccamānopi “na mayā sutam, puna bhaṇathā”ti bhaṇati. Yoniso manasikārena cettha attasammāpaṇidhiṃ, pubbe ca katapuññataṃ sādheti sammā appaṇihitattassa, pubbe akatapuññassa vā tadabhāvato. Avikkhepena saddhammassavanam, sappurisūpanissayañca sādheti. Na hi vikkhittacitto⁵ sotum sakkoti, na ca sappurise anupassayamānassa savanam atthīti.

1. Kattuvisayaggahaṇasanniṭṭhānaṃ (Syā, Ka)

2. Upādāyapaññatti (Sī)

3. Pammutṭham (Sī, Syā)

4. Paṭivijānāti (Sī), pajānāti (Syā)

5. Vikkhitto (Sī, Syā)

နာနာကာရပွဲဝတ္ထေန စိတ္တသန္တာနေန တံသမင်္ဂီနော ကတ္ထု ဝိသယဂဟဏသန္တိ-ဋ္ဌာနံ^၁ ကတံ ဟောတိ။

အထဝါ ဧဝံန္တိ ပုဂ္ဂလကိစ္စနိဒ္ဒေသော။ သုတန္တိ ဝိညာဏကိစ္စနိဒ္ဒေသော။ မေတိ ဥဘယကိစ္စယုတ္တပုဂ္ဂလနိဒ္ဒေသော။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ မယာ သဝနကိစ္စဝိညာဏသမင်္ဂီနာ ပုဂ္ဂလေန ဝိညာဏဝသေန လဒ္ဓသဝနကိစ္စ-ဝေါဟာရေန သုတန္တိ။

တတ္ထ ဧဝံန္တိ စ မေတိ စ သတ္တိကဋ္ဌပရမတ္ထဝသေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ။ ကိဉ္ဇေတ္ထ တံ ပရမတ္ထတော အတ္တိ၊ ယံ ဧဝံန္တိ ဝါ မေတိ ဝါ နိဒ္ဒေသံ လဘေတ။ သုတန္တိ ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ။ ယဉ္စိ တံ ဧတ္ထ သောတေန ဥပလဒ္ဓံ၊ တံ ပရမတ္ထတော ဝိဇ္ဇမာနန္တိ။ တထာ ဧဝံန္တိ စ မေတိ စ တံ တံ ဥပါဒါယ ဝတ္တဗ္ဗတော ဥပါဒါ-ပညတ္တိ^၂။ သုတန္တိ ဒိဋ္ဌာဒိနိ ဥပနိဓာယ ဝတ္တဗ္ဗတော ဥပနိဓာပညတ္တိ။ ဧတ္ထ စ ဧဝံန္တိဝစနေန အသမ္မောဟံ ဒီပေတိ။ န ဟိ သမ္မုဇ္ဇော နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓ-သမတ္ထော ဟောတိ။ သုတန္တိဝစနေန သုတဿ အသမ္မောသံ ဒီပေတိ။ ယဿ ဟိ သုတံ သမ္မုဋ္ဌံ^၃ ဟောတိ၊ န သော ကာလန္တရေန မယာ သုတန္တိ ပဋိဇာနာတိ^၄။ ဣစ္စဿ အသမ္မောဟေန ပညာသိဒ္ဓိ၊ အသမ္မောသေန ပန သတိ-သိဒ္ဓိ။ တတ္ထ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ သတိယာ ဗျဉ္ဇနာဝဓာရဏသမတ္တတာ၊ သတိ-ပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ပညာယ အတ္ထပဋိဝေဓသမတ္တတာ။ တဒုဘယသမတ္တတာယောဂေန အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နဿ ဓမ္မကောသဿ အနုပါလနသမတ္တတော ဓမ္မဘဏ္ဍာ-ဝါရိကတ္တသိဒ္ဓိ။

အပရော နယော၊ ဧဝံန္တိ ဝစနေန ယောနိသော မနသိကာရံ ဒီပေတိ။ အယောနိသော မနသိကရောတော ဟိ နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓဘာဝတော။ သုတန္တိ ဝစနေန အဝိက္ခေပံ ဒီပေတိ၊ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တဿ သဝနဘာဝတော။ တထာ ဟိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ပုဂ္ဂလော သဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ ဝုစ္စမာနောပိ “န မယာ သုတံ၊ ပန ဘဏထာ”တိ ဘဏတိ။ ယောနိသော မနသိကာရေန စေတ္ထ အတ္တသမ္မာပဏိဓိ^၅ ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတံ သာဓေတိ၊ သမ္မာ အပ္ပဏိဟိတတ္တဿ ပုဗ္ဗေ အကတပုညဿ ဝါ တဒဘာဝတော။ အဝိက္ခေပေန သဒ္ဓမ္မဿဝနံ သပ္ပုရိသုပနိဿယဉ္စ သာဓေတိ။ န ဟိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော^၁ သောတုံ သက္ကောတိ၊ န စ သပ္ပုရိသေ အနုပဿယမာနဿ သဝနံ အတ္တိတိ။

၁-ကတ္ထုဝိသယ ဂဟဏသန္တိဋ္ဌာနံ (သီ)

၂-ဥပါဒါယပညတ္တိ (သီ)

၃-ပဗ္ဗုဋ္ဌံ (သီ၊ သျာ)

၄-ပဋိဝိဇာနာတိ (သီ)၊ ပဇာနာတိ (သျာ)

၅-ဝိက္ခိတ္တော (သီ၊ သျာ)

Aparo nayo, yasmā “**evan**”ti yassa cittasantānassa nānākārappavattiyā nānatthabyañjanaggahaṇaṃ hoti, tassa nānākāraniddeso”ti vuttaṃ. So ca evaṃ bhaddako ākāro na sammā appaṇihitattano, pubbe akatapuññassa vā hoti, tasmā “**evan**”ti iminā bhaddakenākārena pacchimacakkadvayasampattimattano dīpeti, “**sutan**”ti savanayogena purimacakkadvayasampattim. Na hi appatirūpadese vasato, sappurisūpanissayavirahitassa vā savanaṃ atthi. Iccassa pacchimacakkadvayasiddhiyā āsayasuddhi siddhā hoti, purimacakkadvayasiddhiyā payogasuddhi. Tāya ca āsayasuddhiyā adhigamabyattisiddhi, payogasuddhiyā āgamabyattisiddhi. Iti payogāsayasuddhassa āgamādhigamasampannassa vacanaṃ aruṇuggaṃ viya sūriyassa udayato, yoniso manasikāro viya ca kusalakammassa, arahati Bhagavato vacanassa pubbaṅgamaṃ bhavitunti ṭhāne¹ nidānaṃ ṭhapento “**evam me sutan**”ti-ādimāha.

Aparo nayo, “**evan**”ti iminā nānappakārapaṭivedhadīpakena vacanena attano atthapaṭibhānapaṭisambhi dāsampattisabbhāvaṃ dīpeti. “**Sutan**”ti iminā sotabbappabhedapaṭivedhadīpakena dhammaniruttipaṭisambhi dāsampattisabbhāvaṃ. **Evan**ti ca idaṃ yoniso manasikāradīpakam vacanaṃ bhāsamāno “ete mayā dhammā manasānupekkhitā dīṭṭhiyā suppaṭividdhā”ti dīpeti. “**Sutan**”ti idaṃ savanayogadīpakavacanaṃ bhāsamāno “bahū mayā dhammā sutā dhātā² vacasā paricitā”ti dīpeti. Tadubhayenāpi atthabyañjanapāripūrim dīpento savane ādaraṃ janeti. Atthabyañjanaparipuṇṇaṃhi dhammaṃ ādarena assuṇanto mahatā hitā paribāhiro hotīti tasmā ādaraṃ janetvā sakkaccaṃ ayaṃ dhammo sotabboti.

“**Evaṃ me sutan**”ti iminā pana sakalena vacanena āyasmā Ānando tathāgatappaveditaṃ dhammaṃ attano adahanto asappurisabhūmiṃ atikkamati, sāvakattaṃ paṭijānanto sappurisabhūmiṃ okkamati. Tathā asaddhammā cittaṃ vuṭṭhāpeti, saddhamme cittaṃ patiṭṭhāpeti. “Kevalaṃ sutamevetarā mayā, tasseva pana Bhagavato vacanaṃ”ti dīpento attānaṃ parimoceti, Satthāraṃ apadisati, Jinavacanaṃ appeti, dhammanettim patiṭṭhāpeti.

1. Ṭhāne thero (Syā)

2. Dhātā (Sī, Syā, I)

အပရော နယော၊ “ယသ္မာ ဧဝံ ယသ္မာ စိတ္တသန္တာနဿ နာနာကာရပ-
ဝတ္တိယာ နာနတ္ထဗျဉ္ဇနဂဟဏံ ဟောတိ၊ တဿ နာနာကာရနိဋ္ဌေသော”တိ ဝုတ္တံ။
သော စ ဧဝံ ဘဒ္ဒကော အာကာရော န သမ္မာ အပ္ပဏိဟိတတ္တနော ပုဗ္ဗေ
အကတပုညဿ ဝါ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဣမိနာ ဘဒ္ဒကေနာကာရေန
ပစ္စိမစက္ကဒ္ဓယသမ္ပတ္တိမတ္တနော ဒီပေတိ၊ သုတန္တိ သဝနယောဂေန ပုရိမစက္က-
ဒ္ဓယသမ္ပတ္တိ။ န ဟိ အပ္ပတိရူပဒေသေ ဝသတော သပ္ပုရိသုပနိဿယဝိရဟိတဿ
ဝါသဝနံ အတ္တိ။ ဣစ္စဿ ပစ္စိမစက္ကဒ္ဓယသိဒ္ဓိယာ အာသယသုဒ္ဓိ သိဒ္ဓါ ဟောတိ။
ပုရိမစက္ကဒ္ဓယသိဒ္ဓိယာ ပယောဂသုဒ္ဓိ၊ တာယ စ အာသယသုဒ္ဓိယာ အဓိဂမ-
ဗျတ္တိသိဒ္ဓိ၊ ပယောဂသုဒ္ဓိယာ အာဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ။ ဣတိ ပယောဂါသယသုဒ္ဓဿ
အာဂမာဓိဂမသမ္ပန္နဿ ဝစနံ အရုဏဂုံ ဝိယ သူရိယဿ ဥဒယတော ယောနိ-
သော မနသိကာရော ဝိယ စ ကုသလကမ္မဿ အရဟတိ ဘဂဝတော ဝစနဿ
ပုဗ္ဗင်္ဂံ ဘဝိတုန္တိ ဌာနေ နိဒါနံ ဌပေန္တော “ဧဝံ မေ သုတ”န္တိအာဒိမာဟ။

အပရော နယော၊ ဧဝံ ဣမိနာ နာနပ္ပကာရပဋိဝေဓီပကေန ဝစနေန
အတ္တနော အတ္တပဋိဘာနပဋိသန္တိဒါသမ္ပတ္တိသမ္ဘာဝံ ဒီပေတိ။ သုတန္တိ ဣမိနာ
သောတဗ္ဗပုဘေဒပဋိဝေဓီပကေန ဓမ္မနိရုတ္တိပဋိသန္တိဒါသမ္ပတ္တိသမ္ဘာဝံ။ ဧဝံ
စ ဣဒံ ယောနိသော မနသိကာရဒီပကံ ဝစနံ ဘာသမာနော “ဧတေ မယာ ဓမ္မာ
မနသာနုပေက္ခိတာ ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပုဋိဝိဒ္ဓါ”တိ ဒီပေတိ။ သုတန္တိ ဣဒံ သဝနယောဂ-
ဒီပကံ ဝစနံ ဘာသမာနော “ဗဟူ မယာ ဓမ္မာ သုတာ ဓာတာ ၂ဝစသာ ပရိဝိ-
တာ”တိ ဒီပေတိ။ တဒုဘယေနာပိ အတ္တဗျဉ္ဇနပါရိပုရိ ဒီပေန္တော သဝနေ အာဒရံ
ဇနေတိ။ အတ္တဗျဉ္ဇနပါရိပုရိ ဓမ္မံ အာဒရေန အဿုဏန္တော မဟတာ ဟိတာ
ပရိဗာဟိရော ဟောတိတိ၊ တသ္မာ အာဒရံ ဇနေတွာ သက္ကစ္စံ အယံ ဓမ္မော
သောတဗ္ဗောတိ။

ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဣမိနာ ပန သကလေန ဝစနေန အာယသ္မာ အာနန္တော
တထာဂတပုဝေဒိတံ ဓမ္မံ အတ္တနော အဒဟန္တော အသပ္ပုရိသဘူမိံ အတိက္ကမတိ။
သာဝကတ္ထံ ပဋိဇာနန္တော သပ္ပုရိသဘူမိံ ဩက္ကမတိ။ တထာ အသဒ္ဓမ္မာ စိတ္တံ
ဝုဋ္ဌာပေတိ၊ သဒ္ဓမ္မေ စိတ္တံ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ “ကေဝလံ သုတမေဝေတံ မယာ၊
တဿေဝ ဘဂဝတော ဝစနံ”န္တိ ဒီပေန္တော အတ္တာနံ ပရိမောစေတိ၊ သတ္တာရံ
အပဒိသတိ၊ ဇိနဝစနံ အပ္ပေတိ၊ ဓမ္မနေတ္တိံ ပတိဋ္ဌာပေတိ။

Apica “evaṃ me sutan”ti attanā uppāditabhāvaṃ appaṭijānanto purimasavanam¹ vivaranto “sammukhā paṭiggahitamidaṃ mayā tassa Bhagavato catuvesārajjavīsārādassa dasabaladharassa āsabhaṭṭhānaṭṭhāyino sīhanādanādino sabbasattuttamassa Dhammissarassa Dhammarājassa Dhammādhipatino dhammadīpassa dhammasaraṇassa saddhammavaracakkavattino Sammāsambuddhassa vacanaṃ, na ettha atthe vā dhamme vā pade vā byañjane vā kaṅkhā vā vimati vā kātabbā”ti sabbesaṃ devamanussānaṃ imasmiṃ dhamme assaddhiyaṃ vināseti, saddhāsampadaṃ uppādeti. Tenetaṃ vuccati—

“Vināsayati assaddhaṃ, saddhaṃ vaḍḍheti sāsane.

‘Evaṃ me suta’miccevaṃ, vadaṃ Gotamasāvako”ti.

Ekanti gaṇanaparicchedaniddeso. **Samayanti** paricchinnaniddeso. **Ekam** samayanti aniyamitaparidīpanaṃ. Tattha samayasaddo—

Samavāye khaṇe kāle, samūhe hetudiṭṭhisu.

Paṭilābhe pahāne ca, paṭivedhe ca dissati.

Tathā hissa “appevanāma svepi upasaṅkameyyāma kālañca samayañca upādāyā”ti-evamādisu² samavāyo attho. “Ekova kho bhikkhave khaṇo ca samayo ca brahmacariyavāsāyā”ti-ādīsu³ khaṇo. “Uṇhasamayo pariāhasamayo”ti-ādīsu⁴ kālo. “Mahāsamayo pavanasmīn”ti-ādīsu⁵ samūho. “Samayopi kho te Bhaddāli appaṭividdho ahosi, Bhagavā kho Sāvattthiyaṃ viharati, Bhagavāpi maṃ jānissati ‘Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī’ti. Ayampi kho te Bhaddāli samayo appaṭividdho ahosi”ti-ādīsu⁶ hetu. “Tena kho pana samayena uggahamāno paribbājako samaṇamaṇḍikāputto⁷ samayappavādake tindukācīre ekasālake Mallikāya ārāme paṭivasatī”ti-ādīsu⁸ diṭṭhi.

“Diṭṭhe dhamme ca yo attho, yo cattho samparāyiko.

Atthābhisamayā dhīro, ‘paṇḍito’ti pavuccatī”ti—

1. Purimavacanaṃ (Ka)

2. Dī 1. 188 piṭṭhe.

3. Am 3. 61 piṭṭhe.

4. Vi 2. 155 piṭṭhe.

5. Dī 2. 201 piṭṭhe.

6. Ma 2. 102 piṭṭhe.

7. Samaṇamaṇḍikāputto (Sī)

8. Ma 2. 214 piṭṭhe.

အဝိစ “ဧဝံ မေ သုတ”န္တိ အတ္တနာ ဥပ္ပါဒိတဘာဝံ အပ္ပုဋ္ဌိဇာနန္တော ပုရိမဝစနံ^၁ ဝိဝရန္တော “သမ္မုခါ ပဋိဂ္ဂဟိတမိဒံ မယာ တဿ ဘဂဝတော စတုဝေသာရဇ္ဇ-ဝိသာရဒဿ ဒသဗလရေဿ အာသဘဋ္ဌာနဋ္ဌာယိနော သီဟနာဒနာဒိနော သဗ္ဗသတ္တုတ္တမဿ ဓမ္မိဿရဿ ဓမ္မရာဇဿ ဓမ္မာဓိပတိနော ဓမ္မဒီပဿ ဓမ္မသရဏဿ သဒ္ဓမ္မဝရစက္ကဝတ္တိနော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ၊ န ဧတ္ထ အတ္ထေ ဝါ ဓမ္မေ ဝါ ပဒေ ဝါ ဗျဉ္ဇနေ ဝါ ကင်္ခါ ဝါ ဝိမတိ ဝါ ကာတဗ္ဗာ”တိ သဗ္ဗေသံ ဒေဝမနုဿာနံ ဣမသ္မိံ ဓမ္မေ အဿဒ္ဓိယံ ဝိနာသေတိ၊ သဒ္ဓါသမ္ပဒံ ဥပ္ပါဒေတိ။ တေနေတံ ဝုစ္စတိ—

“ဝိနာသယတိ အဿဒ္ဓိ၊ သဒ္ဓိ ဝဇ္ဇေတိ သာသနေ။

ဧဝံ မေ သုတမိစ္စဝံ၊ ဝဒံ ဂေါတမသာဝကော”တိ။

ဧကန္တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒနိဗ္ဗေသော။ သမယန္တိ ပရိစ္ဆိန္နနိဗ္ဗေသော။ ဧကံ သမယန္တိ အနိယမိတပရိဒီပနံ။ တတ္ထ သမယ သဒ္ဓေါ—

သမဝါယေ ခဏေ ကာလေ၊ သမူဟေ ဟေတုဒိဋ္ဌိသု။

ပဋိလာဘေ ပဟာနေ စ၊ ပဋိဝေဓေ စ ဒိဿတိ။

တထာ ဟိဿ “အပ္ပေဝနာမ သွေပိ ဥပသင်္ကမေယျာမ ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ဥပါဒါယာ”တိ ဧဝမာဒိသု^၂ သမဝါယော အတ္ထော။ “ဧကောဝ ခေါဘိက္ခဝေ ခဏော စ သမယော စ မြဟ္မစရိယဝါသာယာ”တိအာဒိသု^၃ ခဏော။ “ဥက္က-သမယော ပရိဋ္ဌာဟသမယော”တိအာဒိသု^၄ ကာလော။ “မဟာသမယော ပဝနသ္မိ”န္တိအာဒိသု^၅ သမူဟော။ “သမယောပိ ခေါတေ ဘဒ္ဒါလိ အပ္ပုဋ္ဌိဝိဒ္ဓေါ အဟောသိ၊ ဘဂဝါ ခေါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ၊ ဘဂဝါပိ မံ ဇာနိဿတိ ဘဒ္ဒါလိ နာမ ဘိက္ခု သတ္တုသာသနေ သိက္ခာယ အပရိပူရကာရိတိ။ အယမ္ပိ ခေါ တေ ဘဒ္ဒါလိ သမယော အပ္ပုဋ္ဌိဝိဒ္ဓေါ အဟောသိ”တိအာဒိသု^၆ ဟေတု။ “တေန ခေါ ပန သမယေန ဥဂ္ဂဟမာနော ပရိဗ္ဗာဇကော သမဏမုဏ္ဍိကာပုတ္တော^၇ သမယပ္ပဝါဒကေ တိန္ဒြကာစီရေ ဧကသာလကေ မလ္လိကာယ အာရာမေ ပဋိဝေတိ”တိအာဒိသု^၈ ဒိဋ္ဌိ။

“ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ စ ယော အတ္ထော၊ ယော စတ္ထော သမ္ပရာယိကော။

အတ္တာဘိသမယာ မိရော၊ ပဏ္ဍိတောတိ ပဝုစ္စတိ”တိ။

၁-ပုရိမသဝစနံ (သီ၊ သျှာ)

၂-ဒီ ၁-၁၀၀-ပိဋ္ဌေ။

၃-အံ ၃-၆၁-ပိဋ္ဌေ။

၄-ဝိ ၂-၁၅၅-ပိဋ္ဌေ။

၅-ဒီ ၂-၂၀၁-ပိဋ္ဌေ။

၆-မ ၂-၁၀၂-ပိဋ္ဌေ။

၇-သမဏမုဏ္ဍိကာပုတ္တော (သီ)

၈-မ ၂-၂၁၄-ပိဋ္ဌေ။

ādīsu¹ paṭilābho. “Sammā mānāṭisamayā antamakāsi dukkhassā”ti-ādīsu² pahānaṃ. “Dukkhassa pīḷanaṭṭho saṅkhataṭṭho santāpaṭṭho vipariṇāmaṭṭho abhisamayāṭṭho”ti-ādīsu³ paṭivedho. Idha panassa kālo attho. Tena saṃvacchara-
utumāsaddhamāsarattidivapubbaṇhamajjhanhikasāyanhapaṭhamamajjhimapa
cchimayāmamuhuttādīsu kālappabhedabhūtesu samayesu ekaṃ samayanti
dīpeti.

Tattha kiñcāpi etesu saṃvaccharādīsu samayesu yaṃ yaṃ suttam
yasmim yasmim saṃvacchare utumhi māse pakkhe rattibhāge vā
divasabhāge vā vuttam, sabbaṃ taṃ therassa suviditam suvavatthāpitam
paññāya. Yasmā pana “evaṃ me sutam asukasamvacchare asuka-utumhi
asukamāse asukapakkhe asukarattibhāge asukadivasabhāge vā”ti evaṃ vutte
na sakkā sukhena dhāretum vā uddisitum vā uddisāpetum vā, bahu ca
vattabbaṃ hoti, tasmā ekeneva padena tamattham samodhānetvā “ekaṃ
samayan”ti āha. Ye vā ime gabbhokkantisamayo⁴ jāṭisamayo
saṃvegasamayo abhinikkhamanasamayo dukkarakārikasamayo
māravijayasamayo abhisambodhisamayo diṭṭhadhammasukhavihārasamayo
desanāsamayo parinibbānasamayoti evamādayo Bhagavato devamanussesu
atīviya pakāsā⁵ anekakālappabhedā eva samayā, tesu samayesu
desanāsamayasāṅkhātā ekaṃ samayanti dīpeti. Yo cāyaṃ
ñāṇakaruṇākiccasamayesu karuṇākiccasamayo,
attahitaparahitapaṭipattisamayesu parahitapaṭipattisamayo, sannipatitānaṃ
karaṇīyadvayasamayesu dhammikathāsamayo, desanāpaṭipattisamayesu
desanāsamayo, tesupi samayesu aññatarāṃ samayaṃ sandhāya “**ekaṃ
samayan**”ti āha.

Kasmā panettha yathā abhidhamme “yasmim samaye kāmāvacaran”ti⁶
ca ito aññesu ca suttapadesu “yasmim samaye bhikkhave bhikkhu vivicceva
kāmehi”ti⁷ ca bhumavacananiddeso kato, vinaye ca “tena samayena
Buddho Bhagavā”ti⁸ karaṇavacanena, tathā akatvā “ekaṃ samayan”ti
upayogavacananiddeso katoti? Tattha tathā, idha ca aññathā

1. Saṃ 1. 90 piṭṭhe. 2. Ma 1. 15 piṭṭhe; 3. Khu 9. 293 Piṭisambhidāmagge.
4. Gabbhavokkantisamayo(Ka)
5. Pakāsītā, (Ka) suppakāsā (Aṃ-Tṭha 1. 9 piṭṭhe)
6. Abhi 1. 17 piṭṭhe. 7. Aṃ 1. 535 piṭṭhe. 8. Vi 1. 1, 50 piṭṭhādīsu.

သုတ္တံ]

ပရိဗ္ဗာဇကကထာဝဏ္ဏနာ

၃၃

အာဒီသု^၁ ပဋိလာဘော။ “သမ္မာ မာနာဘိသယော အန္တမကာသိ
ဒုက္ခဿာ”တိအာဒီသု^၂ ပဟာနံ။ “ဒုက္ခဿ ပိဋနဋ္ဌော သင်္ခတဋ္ဌော သန္တာပဋ္ဌော
ဝိပရိဏာမဋ္ဌော အဘိသမယဋ္ဌော”တိအာဒီသု^၃ ပဋိဝေဓော။ ဣဓ ပနဿ
ကာလော အတ္ထော။ တေန သံဝစ္ဆရဉ္စတုမာသမုမာသရတ္တိဒိဝပုဗ္ဗဏ္ဍုနိက-
သာယနပဌမမဇ္ဈိမပစ္ဆိမယာမမုဟုတ္တာဒီသု ကာလပ္ပဘေဒဘူတေသု သမယေသု
ဧကံ သမယန္တိ ဒီပေတိ။

တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ဧတေသု သံဝစ္ဆရာဒီသု သမယေသု ယံ ယံ သုတ္တံ ယသ္မိ
ယသ္မိ သံဝစ္ဆရေ ဉ္စတုမိ မာသေ ပက္ခေ ရတ္တိဘာဂေ ဝါ ဒိဝသဘာဂေ
ဝါ ဝုတ္တံ၊ သမ္ပံ တံ ထေရဿ သုဝိဒိတံ သုဝတ္ထာပိတံ ပညာယ။ ယသ္မာ ပန ဧဝံ
မေ သုတံ အသုကသံဝစ္ဆရေ အသုကဉ္စတုမိ အသုကမာသေ အသုကပက္ခေ
အသုကရတ္တိဘာဂေ အသုကဒိဝသဘာဂေ ဝါတိ ဧဝံ ဝုတ္တေ န သက္ကာ သုခေန
ဓာရေတုံ ဝါ ဥဒ္ဓိသိတုံ ဝါ ဥဒ္ဓိသာပေတုံ ဝါ၊ ဗဟု စ ဝတ္ထဗ္ဗံ ဟောတိ၊ တသ္မာ
ဧကေနဝ ပဒေန တမတ္ထံ သမောဓာနေတွာ ဧကံ သမယန္တိ အာဟ။ ယေ ဝါ
ဣမေ ဂဗ္ဘောက္ကန္တိသမယော^၄ ဇာတိသမယော သံဝေဂသမယော အဘိနိက္ခ-
မနသမယော ဒုက္ခရကာရိကသမယော မာရဝိဇယသမယော အဘိသမ္ပောဓိ-
သမယော ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဘာရသမယော ဒေသနာသမယော ပရိနိဗ္ဗာနသမ-
ယောတိဝေမာဒယော ဘဂဝတော ဒေဝမနုဿေသု အတိဝိယ ပကာသာ^၅
အနေကကာလပ္ပဘေဒါ ဧဝံ သမယာ။ တေသု သမယေသု ဒေသနာ-
သမယသင်္ခါတံ ဧကံ သမယန္တိ ဒီပေတိ။ ယေ စာယံ ဉ္စကကရုဏာကိစ္စ-
သမယေသု ကရုဏာကိစ္စသမယော၊ အတ္တဟိတပရဟိတပဋိပတ္တိသမယေသု
ပရဟိတပဋိပတ္တိသမယော၊ သန္တိပတိတာနံ ကရုဏီယဒ္ဓယသမယေသု ဓမ္မိ-
ကထာသမယော၊ ဒေသနာပဋိပတ္တိသမယေသု ဒေသနာသမယော၊ တေသုပိ
သမယေသု အညတရံ သမယံ သန္တာယ “**ဧကံ သမယ**”န္တိ အာဟ။

ကသ္မာ ပနေတ္ထ ယထာ အဘိဓမ္မေ “ယသ္မိ” သမယေ ကာမာဝစရ”န္တိ စ
ဣတော အညေသု စ သုတ္တပဒေသု “ယသ္မိ” သမယေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝိဝိဇ္ဇေဝ
ကာမေဟိ”တိ စ ဘုဗ္ဗဝစနနိဒ္ဒေသော ကတော၊ ဝိနယေ စ “တေန သမယေန
ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ”တိ ကရုဏဝစနေန၊ တထာ အကတွာ “ဧကံ သမယ”န္တိ
ဥပယောဂဝစနနိဒ္ဒေသော ကတောတိ။ တတ္ထ တထာ ဣဓ စ အညထာ
အတ္ထသမ္ဘဝတော။ တတ္ထ ဟိ အဘိဓမ္မေ ဣတော အညေသု သုတ္တပဒေသု

၁-သံ ၁-၉၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၁-၁၅-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၉-၂၉၃-ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂေ။
၄-ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိသမယော (က) ၅-ပကာသိတာ (က)
ဒီ-ဋ္ဌ ၁-၃

atthasambhavato. Tattha hi abhidhamme, ito aññesu suttapadesu ca adhikaraṇattho, bhāvena bhāvalakkhaṇattho ca sambhavati. Adhikaraṇañhi kālattho, samūhattho ca samayo, tattha tattha vuttānaṃ phassādidhammānaṃ khaṇasamavāyahetusaṅkhātassa ca samayassa bhāvena tesaṃ bhāvo lakkhīyati, tasmā tadatthajotanattham tattha bhumma vacananiddeso kato.

Vinaye ca hetu-attho, karaṇattho ca sambhavati. Yo hi so sikkhāpadapaññattisamayo Sāriputtādīhipi dubbhiññeyyo, tena samayena hetubhūtena, karaṇabhūtena ca sikkhāpadāni paññāpayanto, sikkhāpadapaññattihetuṇca apekkhamāno Bhagavā tattha tattha vihāsi, tasmā tadatthajotanattham tattha karaṇavacanena niddeso kato.

Idha, pana aññasmiṇca evaṃ jātike accantasamyogatto sambhavati. Yañhi samayaṃ Bhagavā imaṃ, aññaṃ vā suttantaṃ desesi, accantameva taṃ samayaṃ karuṇāvihārena vihāsi, tasmā tadatthajotanattham idha upayogavacananniddeso katoti.

Tenetaṃ vuccati—

“Taṃ taṃ atthamapekkhitvā¹, bhummena karaṇena ca. Aññatra samayo vutto, upayogena so idhā”ti.

Porāṇa pana vaṇṇayanti “tasmiṃ samaye”ti vā ‘tena samayenā’ti vā ‘ekaṃ samayan’ti² vā abhilāpamattabhedo esa, sabbattha bhumma evattho”ti. Tasmā “ekaṃ samayan”ti vuttepi “ekasmiṃ samaye”ti attho veditabbo.

Bhagavāti garu. Garuṃ hi loke “Bhagavā”ti vadanti. Ayaṇca sabbaguṇavasiṭṭhatāya sabbasattānaṃ garu, tasmā “Bhagavā”ti veditabbo. Porāṇehi vuttaṃ—

“Bhagavā”ti vacanaṃ seṭṭhaṃ, ‘Bhagavā’ti vacanamuttamaṃ. Garu gāravayutto so, Bhagavā tena vuccatī”ti.

Api ca—

“Bhāgyavā bhaggavā yutto, bhagehi ca vibhattavā. Bhattavā vantagamano, bhavesu Bhagavā tato”ti—

1. Atthamavekkhitvā (Sī, Syā)

2. Taṃ samayanti (Sī, Syā, Ka)

စ အဓိကရဏတ္ထော ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏတ္ထော စ သမ္ဘဝတိ။ အဓိကရဏဉ္စိကာလတ္ထော သမူဟတ္ထော စ သမယော၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တာနံ ဖဿာဒိဓမ္မာနံ ခဏသမဝါယဟေတုသင်္ခါတဿ စ သမယဿ ဘာဝေန တေသံ ဘာဝေါလက္ခိယတိ။ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ တတ္ထ ဘုဗ္ဗဝစနိဒ္ဒေသော ကတော။

ဝိနယေ စ ဟေတုအတ္ထော ကရဏတ္ထော စ သမ္ဘဝတိ။ ယော ဟိ သော သိက္ခာပဒပညတ္တိသမယော သာရိပုတ္တာဒိဟိဝိ ဒုဝိညေယျော၊ တေန သမယေန ဟေတုဘူတေန ကရဏဘူတေန စ သိက္ခာပဒါနိ ပညာပယန္တော သိက္ခာပဒပညတ္တိဟေတု အပေက္ခမာနော ဘဂဝါ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဟာသိ။ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ တတ္ထ ကရဏဝစနေန နိဒ္ဒေသော ကတော။

ဣဓ ပန အညသ္မိဉ္စ ဧဝံ ဇာတိကေ အစ္စန္တသံယောဂတ္ထော သမ္ဘဝတိ။ ယဉ္စိ သမယံ ဘဂဝါ ဣမံ အညံ ဝါ သုတ္တန္တံ ဒေသေသိ အစ္စန္တမေဝ တံ သမယံ ကရဏာဝိဟာရေန ဝိဟာသိ။ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ ဣဓ ဥပယောဂဝစနိဒ္ဒေသော ကတောတိ။

တေနတံ ဝုစ္စတိ—

“တံ တံ အတ္ထမပေက္ခိတွာ၊ ဘုဗ္ဗေန ကရဏေန စ။

အညတြိ သမယော ဝုတ္တော၊ ဥပယောဂေန သော ဣဓာ”တိ။

ပေါရာဏာ ပန ဝဏ္ဏယန္တိ “တသ္မိံ သမယေ”တိ ဝါ “တေန သမယေနာ”တိ ဝါ “ဧကံ သမယ”န္တိ၊ ဝါ အဘိလာပမတ္တဘေဒေါ သေ၊ သဗ္ဗတ္ထ ဘုဗ္ဗမေဝတ္ထောတိ။ တသ္မာ “ဧကံ သမယ”န္တိ ဝုတ္တေဝိ “ဧကသ္မိံ သမယေ”တိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဘဂဝါတိ ဂရု။ ဂရုံ ဟိ လောကေ ဘဂဝါတိ ဝေဒန္တိ။ အယဉ္စ သဗ္ဗရဏ-ဝိသိဋ္ဌတာယ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဂရု၊ တသ္မာ ဘဂဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပေါရာဏေဟိဝိ ဝုတ္တိ—

“ဘဂဝါတိ ဝစနံ သေဋ္ဌံ၊ ဘဂဝါတိ ဝစနမုတ္တမံ။

ဂရု ဂါရဝယုတ္တော သော၊ ဘဂဝါ တေန ဝုစ္စတိ”တိ။

အပိ စ—

ဘာဂျဝါ ဘဂ္ဂဝါ ယုတ္တော၊ ဘဂေဟိ စ ဝိဘတ္တဝါ။

ဘတ္တဝါ ဝန္တဂမနော၊ ဘဝေသု ဘဂဝါ တတောတိ—

Imissā gāthāya vasenassa padassa vitthārato attho¹ veditabbo. So ca *
Visuddhimagge Buddhānussatiniddese vuttoyevea.

Ettāvatā cettha “**evaṃ me sutan**”tivacanena yathāsutaṃ dhammaṃ
dassento Bhagavato dhammakāyaṃ paccakkhaṃ karoti. Tena “nayidaṃ
atikkantasatthukaṃ pāvacaṇaṃ, ayaṃ vo satthā”ti Satthu adassanena
ukkaṇṭhitaṃ jaṇaṃ samassāseti.

“**Ekam samayaṃ Bhagavā**”tivacanena tasmim samaye Bhagavato
avijjamānabhāvaṃ dassento rūpakāyaparinibbānaṃ sādheti. Tena
“evaṃvidhassa nāma ariyadhammassa desako² dasabaladharo
vajirasaṅghātasamānakāyo sopi Bhagavā parinibbuto, kena aññena jīvite āsā
janetabbā”ti jīvitamadamattaṃ jaṇaṃ samvejeti, saddhamme cassa ussāhaṃ
janeti.

“**Evan**”ti ca bhaṇanto desanāsampattiṃ niddisati. “**Me sutan**”ti
sāvakasampattiṃ. “**Ekam samayan**”ti kālasampattiṃ. “**Bhagavā**”ti
desakasampattiṃ.

Antarā ca Rājagahaṃ, antarā ca nālandanti antarāsaddo
kāraṇakhaṇacittavemajjhavivarādīsu dissati. “Tadantaraṃ ko jāneyya
aññatra Tathāgatā”ti³ ca, “janā saṅgama mantenti mañca tañca
kimantaran”ti ca ādīsu⁴ hi kāraṇe antarāsaddo. “Addasa maṃ bhante
aññatarā itthi vijjantarikāya bhājanaṃ dhovanti”ti-ādīsu⁵ khaṇe.
“Yassantarato na santi kopā”ti-ādīsu⁶ citte. “Antarā vosānamāpādī”ti-ādīsu⁷
vemajjhe. “Api cāyaṃ bhikkhave tapodā dvannaṃ mahānirayānaṃ
antarikāya āgacchatī”ti-ādīsu⁸ vivare. Svāyamidha vivare vattati, tasmā
Rājagahassa ca Nālandāya ca vivareti evametthattho veditabbo⁹.
Antarāsaddena pana yuttattā upayogavacaṇaṃ kataṃ. Īdisesu ca ṭhānesu
akkharacintakā “antarā gāmañca nadiñca yāti”ti evaṃ ekameva
antarāsaddaṃ payujjanti, so dutiyapadenapi yojetabbo hoti, ayojyamāne
upayogavacaṇaṃ na pāpuṇāti. Idha pana yojetvā eva¹⁰ vuttoti.

1. Vitthārattho (Ka)

* Visuddhi 1. 203 piṭṭhe.

2. Desetā (Syā)

3. Aṃ 2. 308; Aṃ 3. 367 piṭṭhe.

4. Saṃ 1. 203 piṭṭhe.

5. Ma 2. 112 piṭṭhe.

6. Khu 1. 100 Udāne.

7. Aṃ 3. 382 piṭṭhe.

8. Vi 1. 149 piṭṭhe.

9. Daṭṭhabbo (Sī, Syā)

10. Evaṃ (Syā)

ဣဒိဿာ ဂါထာယ ဝသေနဿ ပဒဿ ဝိတ္ထာရတ္ထော^၁ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော
စ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဗုဒ္ဓါနဿတိနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တောယေဝ။

တ္ထောဝတာ စေတ္ထ ဧဝံ မေ သုတန္တိဝစနေန ယထာသုတံ ဓမ္မံ ဒဿေန္တော
ဘဂဝတော ဓမ္မကာယံ ပစ္စက္ခံ ကရေတိ။ တေန “နယိဒိ အတိက္ကန္တသတ္ထုကံ
ပါဝစနံ၊ အယံ ဝေါ သတ္ထာ”တိ သတ္ထု အဒဿနေန ဥက္ကဏ္ဍိတံ ဇနံ
သမဿာသေတိ။

ဧကံ သမယံ ဘဂဝါတိဝစနေန တသ္မိံ သမယေ ဘဂဝတော အဝိဇ္ဇမာနဘာဝံ
ဒဿေန္တော ရူပကာယပရိနိဗ္ဗာနံ သာဓေတိ။ တေန “ဧဝံဝိဿေ နာမ
အရိယဓမ္မဿ ဒေသကော^၂ ဒသဗလဓရော ဝဇီရသင်္ဘာတသမာနကာယော
သောဝိ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ ကေန အညေန ဇီဝိတေ အာသာ ဇနေတဗ္ဗာ”တိ
ဇီဝိတမဒမတ္တံ ဇနံ သံဝေဇေတိ၊ သဒ္ဓမ္မေ စဿ ဥဿာဟံ ဇနေတိ။

ဧဝန္တိ စ ဘဏန္တော ဒေသနာသမ္ပတ္တိံ နိဒ္ဒိသတိ။ မေ သုတန္တိ သာဝက-
သမ္ပတ္တိံ။ ဧကံ သမယန္တိ ကာလသမ္ပတ္တိံ။ ဘဂဝါတိ ဒေသကသမ္ပတ္တိံ။

အန္တရာ စ ရာဇဂဟံ အန္တရာ စ နာဠန္ဒန္တိ အန္တရာသဒ္ဓေါ ကာရဏခဏစိတ္တ-
ဝေမဇ္ဈဝိဝရာဒိသု ဒိဿတိ။ “တဒန္တရံကော ဇာနေယျ အညတြ တထာဂတာ”တိ^၁
စ, “ဇနာ သင်္ဃမ္မ မန္တေန္တိ မဉ္ဇ တဉ္စ ကိမန္တရ”န္တိ စ အာဒိသု^၂ ဟိ ကာရဏေ
အန္တရာသဒ္ဓေါ။ “အဒ္ဓသ မံ ဘန္တေ အညတရာ ဣတ္ထိ ဝိဇ္ဇန္တရိကာယ ဘာဇနံ
ဓောဝန္တိ”တိအာဒိသု^၃ ခဏေ။ “ယဿန္တရတော န သန္တိ ကောပါ”တိအာဒိသု^၄
ဝိတ္ထေ။ “အန္တရာ ဝေါသာနမာပါဒိ”တိအာဒိသု^၅ ဝေမဇ္ဈေ။ “အဝိ စာယံ
ဘိက္ခဝေ တပေါဒါ ဒိန္တံ မဟာနိရယာနံ အန္တရိကာယ အာဂစ္ဆတိ”တိအာဒိသု^၆
ဝိဝရေ။ သွာယမိဝ ဝိဝရေ ဝတ္တတိ၊ တသ္မာ ရာဇဂဟဿ စ နာဠန္ဒာယ စ
ဝိဝရေတိဝေမေတ္ထတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော^၇။ အန္တရာသဒ္ဓေန ပန ယုတ္တတ္တာ
ဥပယောဂဝစနံ ကတံ။ ဤဒိသေသု စ ဌာနေသု အက္ခရစိန္တကာ “အန္တရာ
ဂါမဉ္စ နဒိဉ္စ ယာတိ”တိဧဝံ ကေမေဝ အန္တရာသဒ္ဓိ ပယုဇ္ဇန္တိ၊ သော
ဒုတိယပဒေနပိ ယောဇေတဗ္ဗော ဟောတိ၊ အယောဇီယမာနေ ဥပယောဂဝစနံ
န ပါပုဏာတိ။ ဣဓ ပန ယောဇေတွာဧဝံ^၈ ဝုတ္တောတိ။

၁-ဝိတ္ထာရတော အတ္ထော (သီ၊ သျာ)

၂-ဒေသေတာ(သျာ)

၃-အံ ၂-၃၀၈၊ အံ ၃-၃၆၇-ပိဋ္ဌေ။

၄-သံ ၁-၂၀၃-ပိဋ္ဌေ။

၅-မ ၂-၁၁၂-ပိဋ္ဌေ။

၆-ခု ၁-၁၀၀-ဥဒါနေ။

၇-မ ၁-၂၅၁-ပိဋ္ဌေ။

၈-ဝိ ၁-၁၄၉-ပိဋ္ဌေ။

၉-ဒဋ္ဌဗ္ဗော (သီ၊ သျာ)

၁၀-ဧဝံ (သျာ)

Addhānamaggapaṭipanno hotīti addhānasaṅkhātāṃ maggaṃ paṭipanno hoti, “dīghamaggaṃ”ti attho. Addhānagamanasamayassa hi Vibhaṅge “aḍḍhayojanaṃ gacchissāmīti bhuñjitabban”ti-ādivacanato¹ aḍḍhayojanampi addhānamaggo hoti. Rājagahato pana Nālandā yojanameva.

Mahatā bhikkhusaṅghena saddhinti mahatāti guṇamahattenapi mahatā, saṅkhyāmahattenapi mahatā. So hi bhikkhusaṅgho guṇehi² mahā ahosi appicchatādiguṇasamannāgatattā. Saṅkhyāyapi mahā pañcasatasāṅkhyattā. Bhikkhūnaṃ saṅgho bhikkhusaṅgho, tena bhikkhusaṅghena. Diṭṭhisīlasāmaññasāṅghātasāṅkhātāna samaṇagaṇenāti attho. **Saddhinti** ekato.

Pañcamattehi bhikkhusatehīti pañca mattā etesanti **pañcamattāni**. **Mattāti** pamāṇaṃ vuccati, tasmā yathā “bhojane mattaññū”ti vutte “bhojane mattaṃ jānāti pamāṇaṃ jānāti”ti attho hoti, evamidhāpi “tesaṃ bhikkhusatānaṃ pañcamattā pañcapamāṇaṃ”ti³ evamattho daṭṭhabbo. Bhikkhūnaṃ satāni bhikkhusatāni, tehi pañcamattehi bhikkhusatehi.

Suppiyopi kho paribbājakoti Suppiyoti tassa nāmaṃ. **Pikāro** maggapaṭipannasabhāgatāya puggalasampiṇḍanatto. **Khokāro** padasandhikaro byañjanasiliṭṭhatāvasena vutto. **Paribbājakoti** sañjayassa antevāsī channaparibbājako. Idam vuttaṃ hoti “yadā Bhagavā taṃ addhānamaggaṃ paṭipanno, tadā Suppiyopi paribbājako paṭipanno⁴ ahosī”ti, atītakālattho hettha **hotisaddo**.

Saddhim antevāsinaṃ Brahmaddattena māṇavenāti-ettha ante vasatīti **antevāsī**, samīpacāro santikāvacaro sissoti attho. **Brahmadattoti** tassa nāmaṃ. **Māṇavoti** sattopi coropi taruṇopi vuccati.

“Coditā devadūtehi, ye pamajjanti māṇavā.

Te dīgharattaṃ socanti, hīnakāyūpagā narā”ti⁵—

1. Vi 2. 101 piṭṭhe.

2. Guṇehi (Sī)

3. Pañcamattā pamāṇāti (Sī-Tī Abhinava 1. 183 piṭṭhe.)

4. Maggapaṭipanno (Syā, Ka), addhānamaggapaṭipanno (Ka) 5. Ma 3. 225 piṭṭhe.

အဒ္ဓါနမဂ္ဂပုဋိပန္နော ဟောတိတိ အဒ္ဓါနသင်္ခါတံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ “ဒီဃမဂ္ဂ”န္တိ အတ္ထော။ အဒ္ဓါနဂမနသမယဿ ဟိ ဝိဘဏ် “အမုယောဇနံ ဂစ္ဆိဿာမီတိ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိအာဒိဝစနတော^၁ အမုယောဇနံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ ဟောတိ။ ရာဇဂဟတော ပန နာဠန္ဒာ ယောဇနမေဝ။

မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိန္တိ မဟတာတိ ဂုဏမဟတ္တေနပိ မဟတာ၊ သင်္ချာမဟတ္တေနပိ မဟတာ။ သော ဟိ ဘိက္ခုသံဃော ဂုဏဟိပိ^၂ မဟာ အဟောသိ အပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏသမန္တာဂတတ္တာ။ သင်္ချာယပိ မဟာ ပဉ္စသတ-သင်္ချတ္တာ။ ဘိက္ခုနံ သံဃော ဘိက္ခုသံဃော၊ တေန ဘိက္ခုသံဃေန။ ဒိဋ္ဌိ-သီလသာမညသင်္ဘာတသင်္ခါတေန သမဏဂဏေနာတိ အတ္ထော။ သဒ္ဓိန္တိ ဧကတော။

ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိတိ ပဉ္စ မတ္တာ ဧတေသန္တိ ပဉ္စမတ္တာနိ။ မတ္တာတိ ပမာဏံ ဂုစ္စတိ။ တသ္မာ ယထာ “ဘောဇနေ မတ္တဉ္စ”တိ ဂုတ္တေ “ဘောဇနေ မတ္တံ ဇာနာတိ ပမာဏံ ဇာနာတိ”တိ အတ္ထော ဟောတိ။ ဧဝိဓာပိ “တေသံ ဘိက္ခုသတာနံ ပဉ္စမတ္တာ ပဉ္စပမာဏ”န္တိ^၃ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဘိက္ခုနံ သတာနိ ဘိက္ခုသတာနိ၊ တေဟိ ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ။

သုပ္ပိယောပိ ခေါ ပရိဗ္ဗာဇကောတိ သုပ္ပိယောတိ တဿ နာမံ။ ဝိကာရော မဂ္ဂပုဋိပန္နသဘာဝတာယ ပုဂ္ဂလသမ္ပိဏ္ဏနတ္ထော။ **ခေါ**ကာရော ပဒသန္တိကာရော ဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာဝသေန ဂုတ္တော။ **ပရိဗ္ဗာဇကော**တိ သဉ္ဇယဿ အန္တေဝါသိ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော။ ဣဒံ ဂုတ္တံ ဟောတိ “ယဒါ ဘဂဝါ တံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော၊ တဒါ သုပ္ပိယောပိ ပရိဗ္ဗာဇကော ပဋိပန္နော^၄ အဟောသိ”တိ၊ အတိတကာ-လတ္ထော ဟေတ္ထ ဟောတိသဒ္ဓေါ။

သဒ္ဓိံ အန္တေဝါသိနာ ဗြဟ္မဒတ္တေန မာဏဝေနာတိတ္ထေ အန္တေ ဝသတိတိ အန္တေဝါသိ။ သမိပစာရော သန္တိကာဝစရော သိဿောတိ အတ္ထော။ **ဗြဟ္မဒတ္တော**တိ တဿ နာမံ။ **မာဏဝေါ**တိ သတ္တောပိ စောရောပိ တရုဏောပိ ဂုစ္စတိ။

“စောဒိတာ ဒေဝဒူတေဟိ၊ ယေ ပမဇ္ဇန္တိ မာဏဝါ။

တေ ဒီဃရတ္တံ သောစန္တိ၊ ဟိနကာယူပဂါ နရာ”တိ^၅—

၁-ဝိ ၂-၁၀၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဂုဏဟိ (သိ) ၃-ပဉ္စမတ္တာ ပမာဏာတိ (ဒီကာ)

၄-မဂ္ဂပုဋိပန္နော (သျှ၊က)၊ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပုဋိပန္နော (က) ၅-မ ၃-၂၂၅-ပိဋ္ဌေ။

Ādīsu hi satto “māṇavo”ti vutto. “Māṇavehipi samāgacchanti katakammehipi akatakammehipī”ti-ādīsu¹ coro. “Ambaṭṭho māṇavo Aṅgako² māṇavo”ti-ādīsu³ taruṇo “māṇavo”ti vutto. Idhāpi ayamevattho. Idañhi vuttaṃ hoti “Brahmadattena nāma taruṇantevāsinaṃ saddhin”ti.

Tatrāti tasmim addhānamagge, te su vā dvīsu janesu. **Sudanti** nipātamattaṃ. **Anekapariyāyenāti** pariyāyasaddo tāva vāradesanākāraṇesu vattati. “Kassa nu kho Ānanda ajja pariyāyo bhikkhuniyo ovaditun”ti-ādīsu⁴ hi vāre pariyāyasaddo vattati. “Madhupiṇḍikapariyāyotveva naṃ dhārehī”ti-ādīsu⁵ desanāyaṃ. “Imināpi kho te rājāñña pariyāyena evaṃ hotū”ti-ādīsu⁶ kāraṇe. Svāyamidhāpi kāraṇe vattati, tasmā ayamettha attho “anekavidhena kāraṇenā”ti, bahūhi kāraṇehīti vuttaṃ hoti.

Buddhassa avaṇṇaṃ bhāsatiti avaṇṇavirahitassa aparimāṇavaṇṇasamannāgatassāpi Buddhassa Bhagavato “yaṃ loke jātivuḍḍhesu kattaḃbaṃ abhivādanādisāmīcikkammaṃ ‘sāmaggirasō’ti vuccati, taṃ samaṇassa Gotamassa natthi, tasmā arasarūpo samaṇo Gotamo, nibbhogo, akiriyavādo, ucchedavādo, jegucchī, venayiko, tapassī, apagabbho. Natthi samaṇassa Gotamassa uttarimanussadhammo alamariyañāṇadassanaviseso, takkapariyāhataṃ samaṇo Gotamo dhammaṃ deseti vīmaṃsānucaritaṃ sayampaṭibhānaṃ. Samaṇo Gotamo na sabbaññū, na Lokavidū, na anuttaro, na aggapuggalo”ti evaṃ taṃ taṃ akāraṇameva kāraṇanti vatvā tathā tathā avaṇṇaṃ dosaṃ nindaṃ bhāsati.

Yathā ca Buddhassa, evaṃ dhammassāpi taṃ taṃ akāraṇameva kāraṇato vatvā “samaṇassa Gotamassa dhammo durakkhāto duppaṭivedito anīyyāniko anupasamasamvattaniko”ti tathā tathā avaṇṇaṃ bhāsati.

1. Ma 2. 112 piṭṭhe. 2. Aṅgātiko (Sī); Maṇḍabyo (Syā) 3. Dī 1. 84, 116 piṭṭhe.

4. Ma 3. 315 piṭṭhe. 5. Ma 1. 161 piṭṭhe. 6. Dī 2. 255 piṭṭhe.

အာဒီသု ဟိ သတ္တော “မာဏဝေါ”တိ ဝုတ္တော။ “မာဏဝေါဟိ သမာ-
ဂစ္ဆန္တိ ကတကမ္မေဟိ အကတကမ္မေဟိ”တိအာဒီသု^၁ စောရော။ “အဗ္ဗုဋ္ဌော
မာဏဝေါ အင်္ဂကော^၂ မာဏဝေါ”တိအာဒီသု^၃ တရုဏော “မာဏဝေါ”တိ
ဝုတ္တော။ ဣဓာပိ အယမေဝတ္တော။ ဣဒဉ္စိ ဝုတ္တံ ဟောတိ “ဗြဟ္မဒတ္တေန နာမ
တရုဏန္တေဝါသိနာ သဒ္ဓိ”န္တိ။

တကြာတိ တသ္မိံ အဗ္ဗါနမဂ္ဂေ တေသု ဝါဒီသု ဇနေသု။ သုဒန္တိ နိပါတမတ္တံ။
အနေကပရိယာယေနာတိ ပရိယာယသဒ္ဓေါ တာဝ ဝါရဒေသနာကာရဏေသု
ဝတ္တတိ။ “ကဿ န ခေါ အာနန္ဒ အဇ္ဇ ပရိယာယော ဘိက္ခုနိယော ဩဝဒိတု”န္တိ-
အာဒီသု^၄ ဟိ ဝါရေ ပရိယာယသဒ္ဓေါ ဝတ္တတိ။ “မဓုပိဏ္ဍိကပရိယာယောတွေဝ နံ
ဓာရေဟိ”တိအာဒီသု^၅ ဒေသနာယံ။ “ဣဓိနာပိ ခေါ တေ ရာဇဉှ ပရိယာယေန
ဧဝံ ဟောတူ”တိအာဒီသု^၆ ကာရဏေ။ သွာယမိဓာပိ ကာရဏေ ဝတ္တတိ။ တသ္မာ
အယမေတ္ထ အတ္တော “အနေကဝိဓေန ကာရဏေနာ”တိ။ “ဗဟူဟိ ကာရ-
ဏေဟိ”တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဗုဒ္ဓဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိတိ အဝဏ္ဏဝိရဟိတဿ အပရိမာဏဝဏ္ဏသမန္တာ-
ဂတဿာပိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော “ယံ လောကေ ဇာတိဝုဇေသု ကတ္တဗ္ဗံ
အဘိဝါဒနာဒိသာမီစိကပ္ပံ ‘သာမဂ္ဂိရသော’တိ ဝုတ္တတိ။ တံ သမဏဿ
ဂေါတမဿ နတ္ထိ။ တသ္မာ အရသရူပေါ သမဏော ဂေါတမော၊ နိဗ္ဗောဂေါ၊
အင်္ဂါရိယဝါဒေါ၊ ဥဇ္ဈေဒဝါဒေါ၊ ဇေဂုတ္တိ၊ ဝေနယိကော၊ တပဿိ၊ အပဂဗ္ဗော။
နတ္ထိ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥတ္တရိမနုဿမေဓော အလမရိယဉာဏဒဿန-
ဝိသေသော၊ တက္ကပရိယာဟတံ သမဏော ဂေါတမော ဓမ္မံ ဒေသေတိ
ဝိမံသာနုစရိတံ သယမ္ပဋိဘာနံ။ သမဏော ဂေါတမော န သဗ္ဗညု၊ န
လောကဝိဇ္ဇု၊ န အနုတ္တရော၊ န အဂ္ဂပုဂ္ဂလော”တိ ဧဝံ တံ တံ အကာရဏမေဝ
ကာရဏန္တိ ဝတ္တော တထာ တထာ အဝဏ္ဏံ ဒေါသံ နိန္ဒံ ဘာသတိ။

ယထာ စ ဗုဒ္ဓဿ၊ ဧဝံ ဓမ္မဿာပိ တံ တံ အကာရဏမေဝ ကာရဏတော
ဝတ္တော “သမဏဿ ဂေါတမဿ ဓမ္မော ဒုရက္ခာတော ဒုပ္ပငိုဝေဒိတော
အနိယျာနိကော အနုပသမသံဝတ္တနိကော”တိ တထာ တထာ အဝဏ္ဏံ
ဘာသတိ။

၁-မ ၂-၁၁၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အင်္ဂါတိကော (သိ)၊ မဏ္ဍုဗျော (သျှော) ၃-ဒီ ၁-၈၄၊ ၁၁၆-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၃-၃၁၅-ပိဋ္ဌေ။ ၅-မ ၁-၁၆၁-ပိဋ္ဌေ။ ၆-ဒီ ၂-၂၅၅-ပိဋ္ဌေ။

Yathā ca dhammassa, evaṃ saṃghassāpi yaṃ vā taṃ vā akāraṇameva kāraṇato vatvā “micchāpaṭipanno samaṇassa Gotamassa sāvakasaṃgho, kuṭilapaṭipanno paccaṇīkapaṭipadaṃ ananulomapaṭipadaṃ adhammānulanomapaṭipadaṃ paṭipanno”ti tathā tathā avaṇṇaṃ bhāsati.

Antevāsī panassa “amhākaṃ ācariyo aparāmasitabbaṃ parāmasati, anakkamitabbaṃ akkamati, svāyaṃ aggaṃ gilanto viya, hatthena asidhāraṃ parāmasanto viya, muṭṭhinā Sineruṃ padāletukāmo viya, kakacadantapantiyaṃ kīḷamāno viya, pabhinnamadaṃ caṇḍahatthim hatthena gaṇhanto viya ca vaṇṇārahasseva ratanattayassa avaṇṇaṃ bhāsamāno anayabyasanaṃ pāpuṇissati. Ācariye kho pana gūthaṃ vā aggaṃ vā kaṇṭakaṃ vā kaṇhasappaṃ vā akkamante, sūlaṃ vā abhirūhante, halāhalaṃ vā visaṃ khādante, khārodakaṃ¹ vā pakkhalante, narakapapātaṃ vā papatante na antevāsinaṃ taṃ sabbamanukātappaṃ hoti. Kammassakā hi sattā attano kammānurūpameva gatiṃ gacchanti. Neva pitā puttassa kammena gacchati, na putto pitu kammena, na mātā puttassa, na putto mātuyā, na bhātā bhaginiyā, na bhaginī bhātu, na ācariyo antevāsino, na antevāsī ācariyassa kammena gacchati. Mayhañcācariyo tiṇṇaṃ ratanānaṃ avaṇṇaṃ bhāsati, mahāsāvajjo kho panāriyūpavādo”ti evaṃ yoniso ummujjivā ācariyavādaṃ maddamāno sammā kāraṇameva kāraṇato apadisanto anekapariyāyena tiṇṇaṃ ratanānaṃ vaṇṇaṃ bhāsītumāraddho yathā taṃ paṇḍitajātiko kulaputto. Tena vuttaṃ “Suppiyassa pana paribbājakassa antevāsī Brahmaddatto māṇavo anekapariyāyena Buddhassa vaṇṇaṃ bhāsati, dhammassa vaṇṇaṃ bhāsati, saṃghassa vaṇṇaṃ bhāsati”ti.

Tattha **vaṇṇanti vaṇṇasaddo** saṇḥāna jāti rūpāyatana kāraṇa pamāṇaguṇapasaṃsādīsu dissati. Tattha “mahantaṃ sapparājavaṇṇaṃ abhinimminivā”ti-ādīsu² saṇḥānaṃ vuccati. “Brāhmaṇova³ seṭṭho vaṇṇo hīno añño vaṇṇo”ti-ādīsu⁴ jāti. “Paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato”ti-ādīsu⁵ rūpāyatanaṃ.

1. Nakhabhedakaṃ (I), kharodakaṃ (Tikā)

2. Saṃ 1. 107 piṭṭhe.

3. Brahmaṇāva (Syā)

4. Ma 2. 355 piṭṭhe.

5. Dī 1. 106 piṭṭhe.

ယထာ စ ဓမ္မဿ၊ ဧဝံ သံဃဿာပိ ယံ ဝါ တံ ဝါ အကာရဏမေဝ ကာရဏတော ဝတ္တာ “မိစ္ဆာပဋိပန္နော သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝက-သံဃော ကုဋ္ဌိလပဋိပန္နော ပစ္စနိကပဋိပဉ် အနန္တလောမပဋိပဉ် အဓမ္မာနုလောမ-ပဋိပဉ် ပဋိပန္နော”တိ တထာ တထာ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။

အန္တေဝါသီ ပနဿ “အမှာကံ အာစရိယော အပရာမသိတဗ္ဗံ ပရာမသတိ၊ အနတ္တမိတဗ္ဗံ အက္ကမတိ၊ သွာယံ အဂ္ဂိံ ဂိလန္တော ဝိယ ဟတ္ထေန အသိဓာရံ ပရာမသန္တော ဝိယ မုဋ္ဌိနာ သိနေရံ ပဒါလေတုကာမော ဝိယ ကကစဒန္တပန္နိယံ ကိဋ္ဌမာနော ဝိယ ပဘိန္ဒမဒံ စဏ္ဍဟတ္ထိံ ဟတ္ထေန ဂဏ္ဍန္တော ဝိယ စ ဝဏ္ဏာ-ရဟဿေဝ ရတနတ္ထယဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသမာနော အနယဗျသနံ ပါပုဏိဿတိ။ အာစရိယေ ခေါ ပန ဂူယံ ဝါ အဂ္ဂိံ ဝါ ကဏ္ဍကံ ဝါ ကဏ္ဍသပ္ပံ ဝါ အက္ကမန္တေ သူလံ ဝါ အဘိရူပန္တေ ဟလာဟလံ ဝါ ဝိသံ ခါဒန္တေ ခါရောဒကံ” ဝါ ပက္ခလန္တေ နရကပပါတံ ဝါ ပပတန္တေ န အန္တေဝါသီနာ တံ သဗ္ဗမနုကာတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ကမ္မဿကာ ဟိ သတ္တာ အတ္တနော ကမ္မာနုရူပမေဝ ဂတိံ ဂစ္ဆန္တိ။ နေဝ ပိတာ ပုတ္တဿ ကမ္မေန ဂစ္ဆတိ န ပုတ္တော ပိတု ကမ္မေန၊ န မာတာ ပုတ္တဿ န ပုတ္တော မာတုယာ၊ န ဘာတာ ဘဂိနိယာ န ဘဂိနီ ဘာတု န အာစရိယော အန္တေဝါသီနော န အန္တေဝါသီ အာစရိယဿ ကမ္မေန ဂစ္ဆတိ။ မယုဇ္ဇာစရိယော တိဏ္ဏံ ရတနာနံ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ၊ မဟာသာဝဇ္ဇော ခေါ ပနာရိယူပဝါဒေါ”တိ ဧဝံ ယောနိသော ဥဗ္ဗုဇ္ဇိတွာ အာစရိယဝါဒံ မဒ္ဒမာနော သမ္မာ ကာရဏမေဝ ကာရဏတော အပဒိသန္တော အနေကပရိယာယေန တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတုမာရဒ္ဒေါ ယထာ တံ ပဏ္ဍိတဇာတိကော ကုလပုတ္တော။ တေန ဝုတ္တံ “သုပ္ပိယဿ ပန ပရိဗ္ဗာဇကဿ အန္တေဝါသီ မြဟ္မဒတ္တော မာဏဝေါ အနေကပရိယာယေန ဗုဒ္ဓဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ၊ ဓမ္မဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ၊ သံဃဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ”တိ။

တတ္ထ “ဝဏ္ဏ” န္တိ ဝဏ္ဏသဒ္ဒေါ သဏ္ဌာန ဇာတိ ရူပါယတန ကာရဏ ပမာဏ-ဂုဏပသံသာဒီသု ဒိဿတိ။ တတ္ထ “မဟန္တံ သပ္ပရာဇေဏ္ဏံ အဘိနိဗ္ဗိတိတွာ”တိ-အာဒီသု သဏ္ဌာနံ ဝုတ္တတိ။ “မြာဟ္မဏောဝံ သေဋ္ဌော ဝဏ္ဏော ဟိနော အညော ဝဏ္ဏော”တိအာဒီသု ဇာတိ။ “ပရမာယ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ သမန္နာ-ဂတော”တိအာဒီသု ရူပါယတနံ။

၁-နဘေဒကံ (ဇု)၊ ခရောဒကံ (ဋိကာ) ၂-သံ ၁-၁၀၇-ပိဋေ။ ၃-မြာဟ္မဏာဝ(သျာ) ၄-မ ၂-၃၅၅-ပိဋေ။ ၅-ဒီ ၁-၁၀၆-ပိဋေ။

“Na harāmi na bhañjāmi, ārā siṅghāmi vārijaṃ.

Atha kena nu vaṇṇena, ‘gandhattheno’ ti vuccatī” ti¹—

ādīsu kārāṇaṃ. “Tayo pattassa vaṇṇā” ti-ādīsu² pamāṇaṃ. “Kadā saññūlhā pana te gahapati ime samaṇassa Gotamassa vaṇṇā” ti-ādīsu³ guṇo. “Vaṇṇārahassa vaṇṇaṃ bhāsati” ti-ādīsu * pasaṃsā. Idha guṇopi, pasaṃsāpi. Ayaṃ kira taṃ taṃ bhūtaṃ kārāṇaṃ apadisanto anekapariyāyena ratanattayassa guṇūpasañhitaṃ pasaṃsaṃ abhāsī. Tattha “itipi so Bhagavā Arahāṃ Sammasambuddho” ti-ādīnaṃ nayena “ye bhikkhave Buddhhe pasannā, agge te pasannā” ti-ādīna⁴ “ekapuggalo bhikkhave loke uppajjamāno uppajjati -pa- asamo asamasamo” ti-ādīna⁵ ca nayena Buddhassa vaṇṇo veditabbo. “Svākkhāto Bhagavatā dhammo” ti ca “ālayasamugghāto vaṭṭupacchedo” ti⁶ ca “ye bhikkhave ariye aṭṭhaṅgike magge pasannā, agge te pasannā” ti ca evamādīhi⁶ nayehi dhammassa vaṇṇo veditabbo. “Suppaṭipanno Bhagavato sāvakaṃsaṅgho” ti ca “ye bhikkhave saṅghe pasannā, agge te pasannā” ti⁷ ca evamādīhi pana nayehi saṅghassa vaṇṇo veditabbo. Pahontena pana dhammakathikena Pañcanikāye navaṅgaṃ Satthusāsaṇaṃ caturāsītīdhammakhandhasahassāni ogāhitvā Buddhādīnaṃ vaṇṇo pakāsetabbo. Imasmiṃ hi ṭhāne Buddhādīnaṃ guṇe pakāseto atitthena pakkhando⁸ dhammakathikoti na sakkā vattum. Īdisesu hi ṭhānesu dhammakathikassa thāmo veditabbo. Brahmadatto pana māṇavo anussavādimattasambandhitena⁹ attano thāmena ratanattayassa vaṇṇaṃ bhāsati.

Iti ha te ubho ācariyantevāsīti evaṃ te dve ācariyantevāsikā.

Aññaṃaññassāti añña-aññassa. Ujuvipaccanīkavādāti īsakampi apariharitvā ujumeva vividhapaccanīkavādā, anekavāraṃ viruddhavādā eva hutvāti attho. Ācariyena hi ratanattayassa avaṇṇe bhāsīte antevāsī vaṇṇaṃ bhāsati, puna itaro avaṇṇaṃ, itaro vaṇṇanti evaṃ ācariyo sārapphalake visarukkha-āṇiṃ ākoṭayamāno

1. Saṃ 1. 206 piṭṭhe.

3. Ma 2. 49 piṭṭhe.

4. Khu 1. 254; Aṃ 1. 343 piṭṭhesu.

6. Khu 1. 254; Aṃ 1. 343 piṭṭhesu.

8. Pakkhanto (Sī, Syā)

2. Vi 1. 353 piṭṭhe.

* Aṃ 1. 309 piṭṭhe

5. Aṃ 1. 22 piṭṭhe.

7. Aṃ 1. 344 piṭṭhe.

9. Anussavādimattasamvaddhitena (Sī, Syā)

သုတ္တ]

ပရိဗ္ဗာဏကထာဝတ္ထုနာ

၃၉

“န ဟရာမိ န ဘဇ္ဇာမိ၊ အာရာ သိဃံမိ ဝါရိဇံ။

အထ ကေန န ဝဏ္ဏေန၊ ဂန္ဓတ္ထေနောတိ ဝုစ္စတိ” တိ^၁—

အာဒိသု ကာရဏံ။ “တယော ပတ္တဿ ဝဏ္ဏာ” တိအာဒိသု^၂ ပမာဏံ။ “ကဒါ သညုဇ္ဇာ ပန တေ ဂဟပတိ ဣမေ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝဏ္ဏာ” တိ- အာဒိသု^၃ ဂုဏော။ “ဝဏ္ဏာရဟဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ” တိအာဒိသု ပသံသာ။ ဣဓ ဂုဏောပိ၊ ပသံသာပိ။ အယံ ကိရ တံ တံ ဘူတမေဝ ကာရဏံ အပဒိသန္တော အနေကပရိယာယေန ရတနတ္ထယဿ ဂုဏူပသဉ္စိတံ ပသံသံ အဘာသိ။ တတ္ထ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ” တိအာဒိနာ နယေန “ယေ ဘိက္ခဝေ ဗုဒ္ဓေ ပသန္တာ အဂ္ဂေ တေ ပသန္တာ” တိအာဒိနာ^၄ “ဧကပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပ။ အသမော အသမသမော” တိ- အာဒိနာ^၅ စ နယေန ဗုဒ္ဓဿ ဝဏ္ဏော ဝေဒိတဗ္ဗော။ “သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော” တိ စ “အာလယသမုပ္ပါတော ဝဇ္ဇုပစ္ဆေဒေါ” တိ^၆ စ “ယေ ဘိက္ခဝေ အရိယေ အဋ္ဌဂီကေ မဂ္ဂေ ပသန္တာ၊ အဂ္ဂေ တေ ပသန္တာ” တိ စ ဧဝမာဒိတိ^၆ နယေတိ ဓမ္မဿ ဝဏ္ဏော ဝေဒိတဗ္ဗော။ “သုပ္ပုပ္ပန္နော ဘဂဝတော သာဝက- သံဃော” တိ စ “ယေ ဘိက္ခဝေ သံဃေ ပသန္တာ၊ အဂ္ဂေ တေ ပသန္တာ” တိ^၇ စ ဧဝမာဒိတိ ပန နယေတိ သံဃဿ ဝဏ္ဏော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဟောန္တေန ပန ဓမ္မကထိကေန ပဉ္စနိကာယေ နဝံ^၈ သတ္တုသာသနံ စတုရာသီတိဓမ္မက္ခန္ဓ- သဟဿာနိ ဩဂါဟိတွာ ဗုဒ္ဓါဒိနံ ဝဏ္ဏော ပကာသေတဗ္ဗော။ ဣမသ္မိ^၉ ဟိ ဌာနေ ဗုဒ္ဓါဒိနံ ဂုဏေ ပကာသေန္တော အတိတ္ထေန ပက္ခန္ဓော^၉ ဓမ္မကထိကောတိ န သက္ကာ ဝတ္ထု။ ဤဒိသေသု ဟိ ဌာနေသု ဓမ္မကထိကဿ ထာမော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မြဟ္မဒတ္တော ပန မာဏဝေါ အနုဿဝါဒိမတ္တသမ္ပန္နိတေန^၉ အတ္တေနော ထာမေန ရတနတ္ထယဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။

ဣတိဟ တေ ဥဘော အာစရိယန္တေဝါသီတိဧဝံ တေ ဒွေ အာစရိယန္တေ- ဝါသီကာ။ **အညမညဿာတိ** အညောအညဿ။ **ဥဇ္ဇမိပစ္စနိကဝါဒါတိ** ဤသကမ္ပိ အပရိဟရိတွာ ဥဇ္ဇမေဝ ဝိဝိပစ္စနိကဝါဒါ။ အနေကဝါရံ ဝိရုဒ္ဓဝါဒါဧဝ ဟုတွာတိ အတ္တော။ အာစရိယေန ဟိ ရတနတ္ထယဿ အဝဏ္ဏေ ဘာသိတေ အန္တေဝါသီ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ ပုန ဣတရော အဝဏ္ဏံ၊ ဣတရော ဝဏ္ဏန္တိဧဝံ အာစရိယော သာရဗလကေ ဝိသရုက္ခအာဏိ^၁ အာကောဋယမာနော

၁-သံ ၁-၂၀၆-ပိဋ္ဌေ။

၄-ရ ၁-၂၅၄-ပိဋ္ဌေ။

၇-အံ ၁-၃၄၄-ပိဋ္ဌေ။

၂-ဝိ ၁-၃၅၃-ပိဋ္ဌေ။

၅-အံ ၁-၂၂-ပိဋ္ဌေ။

၈-ပက္ခန္ဓော (သီ၊ သျာ)

၃-မ ၂-၄၉-ပိဋ္ဌေ။

၆-အံ ၁-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ။

၉-အနုဿဝါဒိမတ္တသံဝဇ္ဇိတေန (သီ၊ သျာ)

viya punappunam ratanattayassa avanṇam bhāsati. Antevāsī pana suvaṇṇarajatamaṇimayāya āṇiyā taṁ āṇim paṭibāhayamāno¹ viya punappunam ratanattayassa vaṇṇam bhāsati. Tena vuttam “ujuvipaccanīkavādā”ti.

Bhagavantam piṭṭhito piṭṭhito anubandhā honti bhikkhusamghañcāti Bhagavantañca bhikkhusamghañca pacchato pacchato dassanam avijahantā iriyāpathānubandhanena anubandhā² honti, sisānulokino hutvā anugatā hontīti attho.

Kasmā pana Bhagavā taṁ addhānam paṭipanno, kasmā ca Suppiyo anubandho, kasmā ca so ratanattayassa avanṇam bhāsati? Bhagavā tāva tasmim kāle Rājagahaparivattakesu aṭṭhārasasu mahāvihāresu aññatarasmim vasitvā pātova sarīrapaṭijagganam katvā bhikkhācāravelāyam bhikkhusamghaparivuto Rājagahe piṇḍāya carati. So taṁ divasaṁ bhikkhusamghassa sulabhapiṇḍapātān katvā pacchābhattam piṇḍapātapaṭikkanto bhikkhusamgham pattacīvaram gāhāpetvā “Nāḷandaṁ gamissāmi”ti Rājagahato nikkhamitvā taṁ addhānam paṭipanno. Suppiyopi kho tasmim kāle Rājagahaparivattake aññatarasmim paribbājakārāme vasitvā paribbājakaparivuto Rājagahe bhikkhāya carati. Sopi taṁ divasaṁ paribbājakaparisāya sulabhabhikkham³ katvā bhuttapātarāso paribbājake paribbājakaparikkhāram gāhāpetvā “Nāḷandaṁ gamissāmi”cceva Bhagavato taṁ maggaṁ paṭipannabhāvaṁ ajānantova anubandho. Sace pana jāneyya, nānubandheyya. So ajānitvāva gacchanto gīvaṁ ukkhipitvā olokayamāno Bhagavantam addasa Buddhasiriyā sobhamānam rattakambalaparikkhittamiva jaṅgamakanakagirisikharam.

Tasmim kira samaye Dasabalassa sarīrato nikkhamitvā chabbaṇṇarasmiyo samantā asītihatthappamāṇe padese ādhāvanti vidhāvanti ratanāveḷaratanadāma-ratanacuṇṇavippakiṇṇam viya, pasāritaratanacittakañcanapaṭamiva, rattasuvaṇṇarasanisiṇcamānamiva, ukkāsataniṭṭasamākulamiva⁴, nirantaravippakiṇṇakaṇikārapupphamiva, vāyuvegakkhattacīnapitṭhacūṇṇamiva, indadhanuvijjulatātārāgaṇappabhāvisara⁵ vipphuritaviccharitamiva ca taṁ vanantaram hoti.

1. Paṭibāhiyamāno (Sī, Ka) 2. Anubaddhā (Sī) 3. Sulabhapiṇḍapātān (Sī)
4. Ukkasannipātasamākulamiva (Syā) 5. Tārāgaṇappabhāya(Ka)

ဝိယ ပုနပွန် ရတနတ္ထယဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ အန္တေဝါသီ ပန သုဝဏ္ဏ-
ရတမဏိမယာယ အာဏိယာ တံ အာဏိံ ပဋိဗဟယမာနော^၁ ဝိယ ပုနပွန်
ရတနတ္ထယဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဥဇုဝိပစ္စနိကဝါဒါ”တိ။

ဘဂဝန္တံ ဝိဇ္ဇိတော ဝိဇ္ဇိတော အနုဗန္ဓာ ဟောန္တိ ဘိက္ခုသံသဉ္ဇာတိ
ဘဂဝန္တဉ္စ ဘိက္ခုသံသဉ္စ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော ဒဿနံ အဝိဇ္ဇဟန္တာ
ဣရိယာပထာနုဗန္ဓနေန အနုဗန္ဓာ^၂ ဟောန္တိ၊ သိသာနုလောကိနော ဟုတွာ
အနုဂတာ ဟောန္တိတိ အတ္ထော။

ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ တံ အဒ္ဓါနံ ပဋိပန္နော၊ ကသ္မာ စ သုပ္ပိယော အနုဗန္ဓော၊
ကသ္မာ စ သော ရတနတ္ထယဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိတိ။ ဘဂဝါ တာဝ တသ္မိံ
ကာလေ ရာဇဂဟပရိဝတ္တကေသု အဋ္ဌာရသသု မဟာဝိဟာရေသု အညတရသ္မိံ
ဝသိတွာ ပါတောဝ သရီရပုဋ္ဌဇ္ဇနံ ကတွာ ဘိက္ခဝာရဝေလယံ ဘိက္ခုသံသ-
ပရိဝုတော ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ သော တံ ဒိဝသံ ဘိက္ခုသံသဿ
သုလဘဝိဏ္ဍပါတံ ကတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော ဘိက္ခုသံသံ
ပတ္တဝီဝရံ ဂါဟာပေတွာ “နာဠန္ဒံ ဂမိဿာမိ”တိ ရာဇဂဟတော နိက္ခမိတွာ တံ
အဒ္ဓါနံ ပဋိပန္နော။ သုပ္ပိယောပိ ခေါ တသ္မိံ ကာလေ ရာဇဂဟပရိဝတ္တကေ
အညတရသ္မိံ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ ဝသိတွာ ပရိဗ္ဗာဇကပရိဝုတော ရာဇဂဟေ
ဘိက္ခယ စရတိ။ သောပိ တံ ဒိဝသံ ပရိဗ္ဗာဇကပရိသာယ သုလဘဘိက္ခံ
ကတွာ ဘုတ္တပါတရာသော ပရိဗ္ဗာဇကေ ပရိဗ္ဗာဇကပရိက္ခာရံ ဂါဟာပေတွာ
နာဠန္ဒံ ဂမိဿာမိစ္စေဝ ဘဂဝတော တံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နဘာဝံ အဇာနန္တောဝ
အနုဗန္ဓော။ သစေ ပန ဇာနေယျ၊ နာနုဗန္ဓေယျ။ သော အဇာနိတွာဝ
ဂစ္ဆန္တော ဂိဝံ ဥက္ခိပိတွာ ဩလောကယမာနော ဘဂဝန္တံ အဒ္ဓဿ ဗုဒ္ဓသိရိယာ
သောဘမာနံ ရတ္တကမ္ပလပရိက္ခိတ္တမိဝ ဇင်္ဂမကနကရိသိခရံ။

တသ္မိံ ကိရ သမယေ ဒသဗလဿ သရီရတော နိက္ခမိတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော
သမန္တာ အသီတိဟတ္ထပ္ပမာဏေ ပဒေသေ အာဓာဝန္တိ ဝိဓာဝန္တိ ရတနာဝေဠ-
ရတနဒါမ ရတနစုဏ္ဏဝိပ္ပကိဏ္ဏံ ဝိယ ပသာရိတရတနစိတ္တကဉ္စနပဋိမိဝ ရတ္တ-
သုဝဏ္ဏရသနိသိဉ္ဇမာနမိဝ ဥက္ကာသတနိပါတသမာကုလမိဝ^၃ နိရန္တရဝိပ္ပကိဏ္ဏ-
ကဏိကာရပုပ္ဖမိဝ ဝါယုဝေဂက္ခိတ္တနိပဋ္ဌာဏ္ဏမိဝ ဣန္ဒနုရိဇ္ဈာလတာတာရာ-
ဂဏပ္ပဘာဝိသရ^၄ ဝိပျုရိတဝိစ္စရိတမိဝ စ တံ ဝနန္တရံ ဟောတိ။

၁-ပဋိဗဟယမာနော (သီ၊က) ၂-အနုဗန္ဓာ (သီ) ၃-သုလဘဝိဏ္ဍပါတံ (သီ)
၄-ဥက္ခိသန္တိပါတသမာကုလမိဝ (သျှာ) ၅-တာရာဂဏပ္ပဘာယ (က)

* Asīti anubyañjanānurañjitañca pana Bhagavato sarīraṃ vikasitakamaluppalamiva saraṃ, sabbapāliphullamiva pārīcchattakam, tārāmarīcivikasitamiva gaganatalaṃ siriyā avahasantamiva, byāmapabhāparikkhepavilāsiniṃ cassa dvattiṃsavaralakkhaṇamālā ganthetvā ṭhapitadvattiṃsacandamālāya dvattiṃsasūriyamālāya paṭipāṭiyā ṭhapitadvattiṃsacakkavatti dvattiṃsasakkadevarāja¹ dvattiṃsamahābrahmānaṃ sirim siriyā abhibhavanti iva. Tañca pana Bhagavantaṃ parivāretvā ṭhitā bhikkhū sabbeva appicchā santuṭṭhā pavivittā asaṃsaṭṭhā codakā pāpagarahino vattāro vacanakkhamā sīlasampannā samādhi paññā vimutti vimuttiñāṇadassanasampannā. Tesam majjhe Bhagavā rattakambalapākāraparikkhitto viya kañcanathambho, rattapadumasaṇḍamajjhagatā viya suvaṇṇanāvā, pavāḷavedikāparikkhitto viya aggikkhandho, tārāgaṇaparivārito viya puṇṇacando, migapakkhīnampi cakkhūni pīṇayati, pageva devamanussānaṃ. Tasmiñca pana divase yebhuyyena asītimahātherā meghavaṇṇaṃ paṃsukūlaṃ ekaṃsaṃ karitvā kattaradaṇḍaṃ ādāya suvammavammitā viya gandhahatthino vigatadosā vantadosā bhinnakilesā vijaṭṭhitaṭṭhā chinnabandhanā Bhagavantaṃ parivārayimāsu. So sayam vītarāgo vītarāgehi, sayam vītadoso vītadosehi, sayam vītamoho vītamohēhi, sayam vītataṇho vītataṇhēhi, sayam nikkilesa nikkilesehi, sayam Buddhō anubuddhehi parivārito, pattaparivāritaṃ viya kesaraṃ², kesaraparivāritā viya kaṇṇikā, aṭṭhanāgasahassaparivārito viya Chaddanto nāgarājā, navutihaṃsahassaparivārito viya Dhataratṭho haṃsarājā, senaṅgaparivārito viya cakkavattirājā, devagaṇaparivārito viya Sakko devarājā, brahmagaṇaparivārito viya hārīto mahābrahmā³, aparimitakālasaṇcitapuññābalanibbattāya acinteyyāya anopamāya Buddhālīlāya cando viya gaganatalaṃ taṃ maggaṃ paṭipanno hoti.

Athevaṃ Bhagavantaṃ anopamāya Buddhālīlāya gacchantāṃ, bhikkhū ca okkhittacakkhū santindriye santamānase uparinabhe ṭhitā⁴ puṇṇacandaṃ viya Bhagavantaṃyeva namassamāne disvā⁵ paribbājako attano paraṃ avalokesi. Sā hoti kājadaṇḍake olambetvā

1. Dvattiṃsadevarāja (Sī, Syā)

2. Migaparivārito viya kesaro (Syā)

4. Taṃ (Ka)

* Ma-Ṭṭha 3. 15 piṭṭhepi.

3. Mahābrahmā (Ka)

5. Disvā (Sī)

သုတ္တ]

ပရိဗ္ဗာဇကကထာဝဏ္ဏနာ

၄၁

အသီတိ အနုဗျဉ္ဇနာနုရဉ္စိတဉ္စ ပန ဘဂဝတော သရီရံ ဝိကသိတကမလုပ္ပလမိဝ သရံ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လမိဝ ပါရိစ္ဆတ္တကံ တာရာမရိစိဝိကသိတမိဝ ဂဂနတလံ သိရိယာ အဝဟသန္တမိဝ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခေပဝိလာသိနိ စသ ခုတ္တိသဝရ- လက္ခဏမာလာ ဂန္တေတွာ ဌပိတခုတ္တိသစန္ဒမာလာယ ခုတ္တိသသုရိယ- မာလာယ ပဋိပါဠိယာ ဌပိတခုတ္တိသစက္ကဝတ္တိ ခုတ္တိသသက္ကဒေဝရာဇ ခုတ္တိသ- မဟာဗြဟ္မာနံ သိရိ သိရိယာ အဘိဘဝန္တမိဝ။ တဉ္စ ပန ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတာ ဘိက္ခု သဗ္ဗေဝ အပ္ပိစ္ဆာ သန္တုဋ္ဌာ ပဝိဝိတ္တာ အသံသဋ္ဌာ စောဒကာ ပါပဂရဟိနော ဝတ္တာရော ဝစနက္ခမာသီလသမ္ပန္နာ သမာဓိပညာ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိ- ဉ္ဇကာဒဿနသမ္ပန္နာ။ တေသံ မဇ္ဈေ ဘဂဝါ ရတ္တကမ္မလပါကာရပရိက္ခိတ္တော ဝိယ ကဉ္စနထဇ္ဈော၊ ရတ္တပဒုမသဏ္ဌမဇ္ဈဂတာ ဝိယ သုဝဏ္ဏနာဝါ၊ ပဝါဠေဝဒိကာ- ပရိက္ခိတ္တော ဝိယ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော၊ တာရာဂဏပရိဝါရိတော ဝိယ ပုဏ္ဏစန္ဒော၊ မိဂပက္ခိနဋ္ဌိ စက္ခုနိ ဝိဇာယတိ၊ ပဂေဝ ဒေဝမနုဿာနံ။ တသ္မိဉ္စ ပန ဒိဝသေ ယေဘုယျေန အသီတိမဟာထေရာ မေဃဝဏ္ဏံ ပံသုကူလံ ဧကံသံ ကရိတွာ ကတ္တရဒဏ္ဍံ အာဒါယ သုဝဓမ္မဝဋ္ဌိတာ ဝိယ ဂန္ဓဟတ္ထိနော ဝိဂတဒေါသာ ဝန္တဒေါသာ ဘိန္တကိလေသာ ဝိဇဋ္ဌိတဇဇော ဆိန္ဒုဗန္ဓနာ ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရယိသု။ သော သယံ ဝိတရာဂေါ ဝိတရာဂေဟိ၊ သယံ ဝိတဒေါသော ဝိတဒေါသေဟိ၊ သယံ ဝိတမောဟော ဝိတမောဟေဟိ၊ သယံ ဝိတတဏှော ဝိတတဏှေဟိ၊ သယံ နိတ္တိလေသော နိတ္တိလေသေဟိ၊ သယံ ဗုဒ္ဓေါ အနုဗုဒ္ဓေဟိ ပရိဝါရိတော၊ ပတ္တပရိဝါရိတံ ဝိယ ကေသရံ^၁၊ ကေသရပရိဝါရိတာ ဝိယ ကဏ္ဍိကာ၊ အဋ္ဌနာဂသဟဿပရိဝါရိတော ဝိယ ဆဒ္ဒန္တော နာဂရာဇော၊ နဂုတိဟံသ- သဟဿပရိဝါရိတော ဝိယ ဓေတရဋ္ဌော ဟံသရာဇော၊ သေနင်္ဂပရိဝါရိတော ဝိယ စက္ကဝတ္တိရာဇော၊ ဒေဝဂဏပရိဝါရိတော ဝိယ သက္ကော ဒေဝရာဇော၊ ဗြဟ္မဂဏ- ပရိဝါရိတော ဝိယ ဟာရိတော မဟာဗြဟ္မာ^၂၊ အပရိမိတကာလသဉ္စိတပုညဗလ- နိဗ္ဗတ္တာယ အစိန္တေယျာယ အနောပမာယ ဗုဒ္ဓလီလာယ စန္ဒော ဝိယ ဂဂနတလံ တံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နော ဟောတိ။

အထေဝံ ဘဂဝန္တံ အနောပမာယ ဗုဒ္ဓလီလာယ ဂစ္ဆန္တံ ဘိက္ခု စ ဩက္ခိတ္တစက္ခု သန္တိန္ဒြိယေ သန္တမာနသေ ဥပရိနဘေ ဌိတံ^၃ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဝိယ ဘဂဝန္တံယေဝ နမဿမာနေ ဒိသ္မာဝံ^၄ ပရိဗ္ဗာဇကော အတ္တနော ပရိသံ အဝလောကေသိ။ သာ ဟောတိ ကာဇဒဏ္ဍကေ ဩလမ္ပေတွာ

၁-ခုတ္တိသဒေဝရာဇ (သီ၊ သျှာ)

၂-မဟာဗြဟ္မာ (က)

၂-မိဂပရိဝါရိတော ဝိယ ကေသရော (သျှာ)

၄-တံ (က)

၅-ဒိသ္မာ (သီ)

gahitoluggaviluggapiṭṭhakatidaṇḍamorapiñcha mattikāpatta pasibbaka kuṇḍikādi-ane-kaparikkhārahārabharitā “asukassa hatthā sobhanā¹ asukassa pādā”ti evamādinirattakavacanā mukharā vikiṇṇavācā adassanīyā apāsādikā. Tassa taṃ disvā vippaṭṭisāro udapādi.

Idāni tena Bhagavato vaṇṇo vattabbo bhavya. Yasmā panesa lābhasakkārahāniyā ceva pakkhahāniyā ca nīccampi Bhagavantam usūyati². Aññatitthiyānañhi yāva Buddho loke nuppajjati, tāvadeva lābhasakkārā nibbattanti, Buddhuppādato pana paṭṭhāya parihīnalābhasakkārā honti, sūriyuggamane khajjopanakā viya nissirīkatam āpajjanti. Upatissakolitānañca Sañcayassa santike pabbajitakāleyeva paribbājakā mahāparisā ahesum, tesu pana pakkantesu sāpi tesam parisā bhinnā. Iti imehi dvīhi kāraṇehi ayaṃ paribbājako yasmā nīccampi Bhagavantam usūyati, tasmā taṃ usūyavisuggāram ugghiranto ratanattayassa avaṇṇameva bhāsātīti veditabbo.

2. Atha kho Bhagavā Ambalaṭṭhikāyaṃ Rājāgārake ekarattivāsam upagacchi saddhim bhikkhusamghenāti Bhagavā tāya Buddhaliṭāya gacchamāno anupubbena Ambalaṭṭhikādvāram pāpuṇitvā sūriyam oloketvā “akālo dāni gantum, atthasamīpam gato³ sūriyo”ti Ambalaṭṭhikāyaṃ Rājāgārake ekarattivāsam upagacchi.

Tattha Ambalaṭṭhikāti rañño uyyānam. Tassa kira dvārasamīpe taruṇa-ambarukkho atthi, taṃ “Ambalaṭṭhikā”ti vadanti. Tassa avidūre bhavattā uyyānampi “Ambalaṭṭhikā”tveva saṅkhyam gataṃ. Taṃ chāyūdakasampannam pākāraparikkhittam suyojitadvāram mañjusā viya suguttam. Tattha rañño kīlanattham paṭibhānacittaviccittam agāram akamsu. Taṃ “Rājāgārakan”ti vuccati.

Suppiyopi khoti Suppiyopi tasmim thāne sūriyam oloketvā “akālo dāni gantum, bahū khuddakamahallakā paribbājakā, bahuparissayo cāyam maggo corehipi vālayakkhehipi vālamigehipi. Ayaṃ kho pana samaṇo Gotamo uyyānam pavittho, samaṇassa ca Gotamassa

1. Sobhanā (Syā, Ka)

2. Ussūyati (Syā, Ka)

3. Atthaṅgasamīpam gato (Syā), atthaṅgato (Ka)

ဂဟိတောလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂဝိဋ္ဌကတိဒဏ္ဍမောရပိဉ္ဇမတ္တိကာပတ္တ ပသိဗ္ဗက ကုဏ္ဍိကာဒိ- အနေကပရိက္ခာရဘာရဘရိတာ “အသုကဿ ဟတ္ထာသောဘဏာ” အသုကဿ ပါဒါ”တိဝေမာဒိနိရတ္တကဝစနာ မုခရာ ဝိကိဏ္ဍဝါစာ အဒဿနိယာ အပါ- သာဒိကာ။ တဿ တံ ဒိသ္မာ ဝိပုဋ္ဌိသာရော ဥပပါဒိ။

ဣဒါနိ တေန ဘဂဝတော ဝဏ္ဏော ဝတ္တဗ္ဗော ဘဝေယျ။ ယသ္မာ ပနေသ လာဘသက္ကာရဟာနိယာ စေဝ ပက္ခဟာနိယာ စ နိစ္စမ္ပိ ဘဂဝန္တံ ဥဿယတိ^၂။ အညတိတ္ထိယာနဉ္စိ ယာဝ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ နုပုဇ္ဇတိ၊ တာဝဒေဝ လာဘ- သက္ကာရာ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒတော ပန ပဋ္ဌာယ ပရိဟိနလာဘသက္ကာရာ ဟောန္တိ၊ သူရိယုဂ္ဂမနေ ခဇ္ဇောပနကာ ဝိယ နိဿိရိကတံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဥပတိဿ- ကောလိတာနဉ္စ သဉ္ဇယဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗတိတကာလေယေဝ ပရိဗ္ဗာဇကာ မဟာပရိသာ အဟေသုံ၊ တေသု ပန ပက္ခန္ဓေသု သာပိ တေသံ ပရိသာ ဘိန္နာ။ ဣတိ ဣမေဟိ ဒွိဟိ ကာရဏေဟိ အယံ ပရိဗ္ဗာဇကာ ယသ္မာ နိစ္စမ္ပိ ဘဂဝန္တံ ဥဿယတိ။ တသ္မာ တံ ဥဿယဝိသုဂ္ဂါရံ ဥဂ္ဂိရန္တော ရတနတ္ထယဿ အဝဏ္ဏမေဝ ဘာသတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂။ အထ ခေါ ဘဂဝါ အဗ္ဗလဋ္ဌိကာယံ ရာဇာဂါရကေ ကေရတ္တိဝါသံ ဥပဂစ္ဆိ သန္တိ^၁ ဘိက္ခုသံဃေနာတိ ဘဂဝါ တာယ ဗုဒ္ဓလိလာယ ဂစ္ဆမာနော အနုပဗ္ဗေန အဗ္ဗလဋ္ဌိကာဒ္ဓါရံ ပါပုဏိတွာ သူရိယံ ဩလောကေတွာ “အကာလော ဒါနိ ဂန္တု အတ္ထသမိပံ ဂတော^၂ သူရိယော”တိ အဗ္ဗလဋ္ဌိကာယံ ရာဇာဂါရကေ ကေရတ္တိဝါသံ ဥပဂစ္ဆိ။

တတ္ထ အဗ္ဗလဋ္ဌိကာတိ ရညော ဥယျာနံ။ တဿ ကိရ ဒွါရသမိပေ တရုဏ- အဗ္ဗရက္ခော အတ္ထိ၊ တံ “အဗ္ဗလဋ္ဌိကာ”တိ ဝဒန္တိ။ တဿ အဝိဒူရေ ဘဝတ္တာ ဥယျာနမ္ပိ အဗ္ဗလဋ္ဌိကာတွေဝ သင်္ချံ ဂတံ။ တံ ဆာယူဒကသမ္ပန္နံ ပါကာရ- ပရိက္ခိတ္တံ သုယောဇိတဒ္ဓါရံ မဉ္ဇူသာ ဝိယ သုဂုတ္တံ။ တတ္ထ ရညော ကိဋ္ဌနတ္ထံ ပဋိဘာနစိတ္တဝိစိတ္တံ အဂါရံ အကံသု။ တံ “ရာဇာဂါရက”န္တိ ဝုစ္ဆတိ။

သုပ္ပိယောဝိ ခေါတိ သုပ္ပိယောဝိ တသ္မိံ ဌာနေ သူရိယံ ဩလောကေတွာ “အကာလော ဒါနိ ဂန္တု၊ ဗဟူ ခုဒ္ဒကမဟလ္လကာ ပရိဗ္ဗာဇကာ၊ ဗဟုပရိဿယော စာယံ မဂ္ဂေါ စောရေဟိဝိ ဝါဠယက္ခေဟိဝိ ဝါဠမိဂေဟိဝိ။ အယံ ခေါ ပန သမဏော ဂေါတမော ဥယျာနံ ပဝိဋ္ဌော၊ သမဏဿ စ ဂေါတမဿ

၁-သောဘနာ (သိ)

၂-ဥဿယတိ (သျှ၊က)

၃-အတ္ထသမိပံ ဂတော (သျှ၊)၊ အတ္ထဂတော (က)

vasanaṭṭhāne devatā ārakkhaṃ gaṇhanti, handāhampi idha ekarattivāsaṃ upagantvā sveva gamissāmī”ti tadevuyyānaṃ pāvisi. Tato bhikkhusaṃgho Bhagavato vattaṃ dassetvā attano attano vasanaṭṭhānaṃ sallakkhesi. Paribbājakopi uyyānassa ekapasse paribbājakaparikkhāre otāretvā vāsaṃ upagacchi saddhiṃ attano parisāya. Pāḷiyamārūḷhavaseneva pana “saddhiṃ attano antevāsinaṃ Brahmadaṭṭena māṇavenā”ti vuttaṃ.

Evam vāsaṃ upagato pana so paribbājako rattibhāge Dasabalaṃ olokesi. Tasmiṃca samaye samantā vippakiṇṇatārakā viya padīpā jalanti, majjhe Bhagavā nisinno hoti bhikkhusaṃgho ca Bhagavantam parivāretvā, tattha ekabhikkhusapi hatthakukkuccaṃ vā pādakukkuccaṃ vā ukkāsitāsaddo vā khipitāsaddo vā natthi. Sā hi parisā attano ca sikkhitasikkhatāya, Satthari ca gāravenāti dvīhi kāraṇehi nivāte padīpasikhā viya niccalā sannisināva ahosi. Paribbājako taṃ vibhūtiṃ disvā attano parisam olokesi. Tattha keci hattham khipanti, keci pādaṃ, keci vippalapanti, keci nillālitaṭṭhā paggharitaṭṭhā dante khādantā kākacchamānā gharugharupassāsino¹ sayanti. So ratanattayassa guṇavaṇṇe vattabbepi issāvasena puna avaṇṇameva ārabhi². Brahmadaṭṭo pana vuttanayeneva vaṇṇaṃ. Tena vuttaṃ “**tatrāpi sudaṃ Suppiyo paribbājako**”ti sabbaṃ vattabbaṃ. Tattha **tatrāpi**ti tasmimpi, Ambalaṭṭhikāyaṃ uyyāneti attho.

3. **Sambahulānanti** bahukānaṃ. Tattha vinayapariyāyena tayo janā “sambahulā”ti vuccanti, tato paraṃ saṃgho. Suttantapariyāyena pana tayo tayova, tato paṭṭhāya sambahulā. Idha suttantapariyāyena “sambahulā”ti veditabbā. **Maṇḍalamāḷeti** katthaci dve kaṇṇikā gahetvā haṃsavattakacchannena katā kūṭāgārasālāpi “maṇḍalamāḷo”ti vuccati, katthaci ekaṃ kaṇṇikaṃ gahetvā thambhapantiṃ parikkhipitvā katā upaṭṭhānasālāpi “Maṇḍalamāḷo”ti vuccati, idha pana nisīdanasālā “Maṇḍalamāḷo”ti veditabbo. **Sannisinānanti** nisajjanavasena. **Sannipatitānanti** samodhānavasena. **Ayaṃ saṅkhiyadhammoti** saṅkhiyā³ vuccati

1. Ghurugharupassāsino (Sī)

2. Vadati (Syā)

3. Saṅkhiyāti (Syā, Ka)

သုတ္တံ]

ပရိဗ္ဗာဇကကထာဝဏ္ဏနာ

၄၃

ဝသနဋ္ဌာနေ ဒေဝတာ အာရက္ခံ ဂဏှန္တိ၊ ဟန္တာဟမ္ပိ ဣဓ ကေရတ္တိဝါသံ ဥပဂန္တော သွေဝ ဂမိဿာမီ”တိ တဒေဝယျာနံ ပါဝိသိ။ တတော ဘိက္ခုသံဃော ဘဂဝတော ဝတ္တံ ဒဿေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ သလ္လက္ခေသိ။ ပရိဗ္ဗာဇကောပိ ဥယျာနဿ ကေပဿေ ပရိဗ္ဗာဇကပရိက္ခာရေ ဩတာရေတွာ ဝါသံ ဥပဂန္တိ သဒ္ဓိံ အတ္တနော ပရိသာယ။ ပါဠိယမာရုဠဝသေနော ပန “သဒ္ဓိံ အတ္တနော အန္တေဝါသိနာ မြဟ္မဒတ္တေန မာဏဝေနာ”တိ ဝုတ္တံ။

ဧဝံ ဝါသံ ဥပဂတော ပန သော ပရိဗ္ဗာဇကော ရတ္တိဘာဂေ ဒသဗလံ ဩလောကေသိ။ တသ္မိဉ္စ သမယေ သမန္တာ ဝိပုကိဏ္ဏတာရကာ ဝိယ ပဒီပါ ဇလန္တိ၊ မဇ္ဈေ ဘဂဝါ နိသိန္ဒော ဟောတိ ဘိက္ခုသံဃော စ ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရေတွာ၊ တတ္ထ ကေဘိက္ခုသမ္ပိ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ ဝါ ပါဒကုက္ကုစ္စံ ဝါ ဥက္ကာသိတသဒ္ဓေါ ဝါ နိဝိတသဒ္ဓေါ ဝါ နတ္ထိ။ သာ ဟိ ပရိသာ အတ္တနော စ သိက္ခိတသိက္ခတာယ သတ္တရိ စ ဂါရဝေနာတိ ဒွိဟိ ကာရဏေဟိ နိဝါတေ ပဒီပသီခါ ဝိယ နိစ္စလာ သန္တိသိန္ဒာဝံ အဟောသိ။ ပရိဗ္ဗာဇကော တံ ဝိဘူတိံ ဒိသ္မာ အတ္တနော ပရိသံ ဩလောကေသိ။ တတ္ထ ကေမိ ဟတ္ထံ ခိပန္တိ၊ ကေမိ ပါဒံ၊ ကေမိ ဝိပုလပန္တိ၊ ကေမိ နိလ္လာလိတဇိဝါ ပုပ္ဖရိတခေဋ္ဌာ ဒန္တေ ခါဒန္တာ ကာကစ္ဆမာနာ သရုသရုပဿာသိန္ဒော^၁ သယန္တိ။ သော ရတနတ္ထယဿ ဂုဏဝဏ္ဏေ ဝတ္ထဗ္ဗေပိ ဣဿာဝသေန ပုန အဝဏ္ဏမေဝ အာရဘိ^၂။ မြဟ္မဒတ္တော ပန ဝုတ္တနယေနော ဝဏ္ဏံ။ တေန ဝုတ္တံ “တတြာပိ သုဒံ သုပ္ပိယော ပရိဗ္ဗာဇကော”တိ သဗ္ဗံ ဝတ္ထဗ္ဗံ။ တတ္ထ **တတြာပိ**တိ တသ္မိဉ္စ၊ အဗ္ဗလဋ္ဌိကာယံ ဥယျာနေတိ အတ္တော။

၃။ **သမ္ပဟုလာနန္တိ** ဗဟုကာနံ။ တတ္ထ ဝိနယပရိယာယေန တယော ဇနာ “သမ္ပဟုလာ”တိ ဝုစ္စန္တိ၊ တတော ပရံ သံဃော။ သုတ္တန္တပရိယာယေန ပန တယော တယောဝ၊ တတော ပဋ္ဌာယ သမ္ပဟုလာ။ ဣဓ သုတ္တန္တပရိယာယေန “သမ္ပဟုလာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **မဏ္ဍလမာဠေတိ** ကတ္တမိ ဒွေ ကဏ္ဍိကာ ဂဟေတွာ ဟံသဝဋ္ဋကစ္ဆန္တေန ကတာ ကုဋ္ဌာဂါရသာလာပိ “မဏ္ဍလမာဠေ”တိ ဝုစ္စတိ၊ ကတ္တမိ ဧကံ ကဏ္ဍိကံ ဂဟေတွာ ထမ္ပပန္တိ ပရိက္ခိပိတွာ ကတာ ဥပဋ္ဌာနသာလာပိ “မဏ္ဍလမာဠေ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဣဓ ပန နိသိဒနသာလာ “မဏ္ဍလမာဠေ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **သန္တိသိန္ဒာနန္တိ** နိသဇ္ဇနဝသေန။ **သန္တိပတိတာနန္တိ** သမောဓာနဝသေန။ **အယံ သဒ္ဓိယဓမ္မောတိ** သဒ္ဓိယာ^၃ ဝုစ္စတိ

၁-သုရုသရုပဿာသိန္ဒော (သိ)

၂-ဝေဒတိ (သျှာ)

၃-သဒ္ဓိယာတိ (သျှာ၊ က)

kathā, kathādharmoti attho. **Udapādīti** uppanno. Katamo pana soti?
“Acchariyam āvuso”ti-evamādi. Tattha andhassa pabbatārohaṇam viya
 niccam na hotīti **acchariyam**. Ayam tāva saddanayo¹. Ayam pana
 Atthakathānayo—accharāyogganti **acchariyam**, accharam paharitam yuttanti
 attho. Abhūtapubbam bhūtanti **abbhutam**. Ubhayampetaṃ
 vimhayassevādhivacanam. **Yāvañcidanti** yāva ca idam. Tena
 suppaṭiveditāya appameyyataṃ dasseti.

Tena Bhagavatā jānatā -pa- **suppaṭiveditā**ti etthāyam saṅkhepattho—yo
 so Bhagavā samatimsa pāramiyo pūretvā sabbakilese bhañjitvā anuttaram
 sammāsambodhim abhisambuddho, tena Bhagavatā tesam tesam sattānam
 āsayānusayam **jānatā**, hatthatale ṭhapitam āmalakam viya sabbañe
 yyadhammam **passatā**.

Api ca pubbenivāsādīhi **jānatā**, dibbena cakkhunā **passatā**. Tīhi vijjāhi
 chahi vā pana abhiññāhi **jānatā**, sabbattha appaṭihatena samantacakkhunā
passatā. Sabbadhammajānanasamatthāya vā paññāya **jānatā**, sabbasattānam
 cakkhuvisayātītāni tirokuṭṭadigatānīpi rūpāni ativisuddhena maṃsacakkhunā
passatā. Atthahitasādhikāya vā samādhipadaṭṭhānāya paṭivedhapaññāya
jānatā, parahitasādhikāya karuṇāpadaṭṭhānāya desanāpaññāya **passatā**.

Arīnam hatattā, paccayādīnañca arahattā **Arahatā**. Sammā sāmāñca
 sabbadhammānam buddhattā **Sammāsambuddhena**. Antarāyikadhamme vā
jānatā. Niyyānikadhamme **passatā**. Kilesārīnam hatattā **Arahatā**². Sammā
 sāmāñca sabbadhammānam buddhattā **Sammāsambuddhenā**ti evam
 catuvesārajjasena catūhākārehi thomitena sattānam **nānādhimuttikatā**
 nānājjhāsayatā **suppaṭiveditā** yāva ca suṭṭhu paṭiveditā.

Idānissa suppaṭiveditabhāvaṃ dassetuṃ **“ayam hī”**ti-ādimāha. Idam
 vuttam hoti—yā ca ayam Bhagavatā “dhātuso bhikkhave sattā saṃsandanti
 samenti, hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi saddhim saṃsandanti samenti,
 kalyāṇādhimuttikā kalyāṇādhimuttikehi saddhim saṃsandanti samenti.
 Atītampi kho bhikkhave addhānam dhātusova sattā saṃsandimsu samimsu,

1. Pāṇini 6. 1. 147 suttaṃ passitabbaṃ.

2. Paccayādīnam arahatā (Syā, Ka)

ကထာ၊ ကထာဓမ္မောတိ အတ္ထော။ **ဥပပါဒီ**တိ ဥပပန္နော။ ကတမော ပန သောတိ
 အတ္ထရိယံ အာရုသောတိဝေမာဒိ။ တတ္ထ အန္ဓဿ ပဗ္ဗတာရောဟဏံ ဝိယ နိစ္စံ
 န ဟောတိတိ **အတ္ထရိယံ**။ အယံ တာဝ သဒ္ဓနယော။ အယံ ပန အဋ္ဌကထာနယော
 အတ္ထရာယောဂန္တိ **အတ္ထရိယံ**။ အတ္ထရံ ပဟရိတံ ယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ အဘူတပုဗ္ဗ
 ဘူတန္တိ **အတ္တုတံ**။ ဥဘယဓမ္မေတံ ဝိမှယသေဝါဝိဝေခံ။ **ယာဝဉ္စိဒန္တိ** ယာဝ စ
 ဣဒံ။ တေန သုပ္ပုဋ္ဌိဝိဒိတတာယ အပ္ပမေယျတံ ဒသေတိ။

တေန ဘဂဝတာ ဇာနတာ။ ပ။ သုပ္ပုဋ္ဌိဝိဒိတာတိတ္ထောယံ သင်္ခေပတ္ထော။
 ယော သော ဘဂဝါ သမတိံသ ပါရမိယော ပူရေတွာ သဗ္ဗကိလေသေ ဘဉ္ဇိတွာ
 အနတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ တေန ဘဂဝတာ တေသံ တေသံ
 သတ္တာနံ အာသယာနုသယံ **ဇာနတာ**၊ ဟတ္ထတလေ ဌဝိတံ အာမလကံ ဝိယ
 သဗ္ဗဉ္ဇေယျဓမ္မံ **ပဿတာ။**

အဝိ စ ပုဗ္ဗေနိဝါသာဒီဟိ **ဇာနတာ**၊ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ **ပဿတာ။** တိဟိ
 ဝိဇ္ဇာဟိ ဆဟိ ဝါ ပန အဘိညာဟိ **ဇာနတာ**၊ သဗ္ဗတ္ထ အပ္ပုဋ္ဌိဟတေန သမန္တ-
 စက္ခုနာ **ပဿတာ။** သဗ္ဗဓမ္မဇာနသမတ္တာယ ဝါ ပညာယ **ဇာနတာ**၊
 သဗ္ဗသတ္တာနံ စက္ခုဝိသယာတိတာနိ တိရောက္ခန္ဓာဒိဂတာနိဝိ ရူပါနိ အတိ-
 ဝိသုဒ္ဓေန မံသစက္ခုနာ **ပဿတာ။** အတ္တဟိတသာမိကာယ ဝါ သမာဓိပဒဋ္ဌာနာယ
 ပဋိဝေဓပညာယ **ဇာနတာ**၊ ပရဟိတသာမိကာယ ကရုဏာပဒဋ္ဌာနာယ
 ဒေသနာပညာယ **ပဿတာ။**

အရိနံ ဟတတ္တာ ပစ္စယာဒိနန္တ အရဟတ္တာ **အရဟတာ။** သမ္မာ သာမဉ္ဇ
 သဗ္ဗဓမ္မာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန။ အန္တရာယိကဓမ္မေ ဝါ **ဇာနတာ။**
 နိယျာနိကဓမ္မေ **ပဿတာ။** ကိလေသာရိနံ ဟတတ္တာ **အရဟတာ**။ သမ္မာ
 သာမဉ္ဇ သဗ္ဗဓမ္မာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန**တိဝေ စတုဝေသာရဇ္ဇဝသေန
 စတူဟာကာရေဟိ ထောမိတေန သတ္တာနံ နာနာဓိမုတ္တိကတာ နာနဇ္ဈာသယတာ
 သုပ္ပုဋ္ဌိဝိဒိတာ ယာဝ စ **သုဋ္ဌု ပဋိဝိဒိတာ။**

ဣဒါနိဿ သုပ္ပုဋ္ဌိဝိဒိတဘာဝံ ဒသေတံ **အယံ** ဟိတိအာဒိမာဟ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ
 ဟောတိ ယာ စ အယံ ဘဂဝတာ “ဓာတုသော ဘိက္ခဝေ သတ္တာ သံသန္တန္တိ
 သမေန္တိ၊ ဟိနာဓိမုတ္တိကာ ဟိနာဓိမုတ္တိကေဟိ သန္တိ သံသန္တန္တိ သမေန္တိ၊
 ကလျာဏာဓိမုတ္တိကာ ကလျာဏာဓိမုတ္တိကေဟိ သန္တိ သံသန္တန္တိ သမေန္တိ။
 အတိတမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဋ္ဌါနံ ဓာတုသောဝ သတ္တာ သံသန္တိသု သမိသု၊

hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi -pa- kalyāṇādhimuttikā
 kalyāṇādhimuttikehi saddhim saṁsandimsu samimsu, anāgatampi kho
 bhikkhave addhānaṁ -pa- saṁsandissanti samessanti, etarahipi kho
 bhikkhave paccuppannaṁ addhānaṁ dhātusova sattā saṁsandanti samenti,
 hīnādhimuttikā hīnādhimuttikehi -pa- kalyāṇādhimuttikā
 kalyāṇādhimuttikehi saddhim saṁsandanti samenti”¹ti¹ evaṁ sattānaṁ
 nānādhimuttikatā, nānājjhāsayaṭṭhā, nānādiṭṭhikatā, nānākhaṇṭhitā, nānārucitā
 nāliya minantena viya, tulāya tulayantena viya ca nānādhimuttikatāññāna
 sabbaññutaññāna veditā, sā yāva suppaṭiveditā. Dvepi nāma sattā
 ekajjhāsayaṭṭhā dullabhā lokasmiṁ, ekasmiṁ gantukāme eko ṭhātukāmo hoti,
 ekasmiṁ pivitukāme eko bhuñjitukāmo. Imesu cāpi dvīsu ācariyantevāsīsu
ayaṁ hi Suppiyo paribbājako -pa- Bhagavantaṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandhā
honti bhikkhusaṁghaṇṇatī. Tattha itihameti itiha ime, evaṁ imeti attho.
 Sesam vuttanayameva.

4. **Atha kho Bhagavā tesaṁ bhikkhūnaṁ imaṁ saṅkhiyadhammaṁ**
viditvāti ettha viditvāti sabbaññutaññāna jānitvā. Bhagavā hi katthaci
 maṁsacakkhunā disvā jānāti “addasā kho Bhagavā mahantaṁ
 dārukkhandhaṁ Gaṅgāya nadiyā sotena vuyhamānaṁ”²ti-ādīsu² viya.
 Katthaci dibbacakkhunā disvā jānāti “addasā kho Bhagavā dibbena
 cakkhunā visuddhena atikkantaṁanusakena tā devatāyo sahasasseva³
 Pāṭaligāme vatthūni pariggaṇhantiyo”⁴ti-ādīsu⁴ viya. Katthaci pakatisotena
 sutvā jānāti “assosi kho Bhagavā āyasmato Ānandassa Subhaddena
 paribbājakena saddhim imaṁ kathāsallāpan”⁵ti-ādīsu⁵ viya. Katthaci
 dibbasotena sutvā jānāti “assosi kho Bhagavā dibbāya sotadhātuyā
 visuddhāya atikkantaṁanusikāya Sandhānassa gahapatissa Nigrodhena
 paribbājakena saddhim imaṁ kathāsallāpan”⁶ti-ādīsu⁶ viya. Idha pana
 sabbaññutaññāna sutvā aññāsi. Kim karonto aññāsi?
 Pacchimayāmakiccaṁ. Kiccaṁ nāmetaṁ sātthakaṁ, niratthakanti
 duvidhaṁ hoti. Tattha niratthakakiccaṁ Bhagavatā Bodhipallāṇkeyeva
 arahattamaggena samugghātaṁ kataṁ, sātthakaṁyeva

1. Saṁ 1. 368 piṭṭhe.

2. Saṁ 2. 386 piṭṭhe.

3. Sahasseva (Syā)

4. Dī 2. 74 piṭṭhe; Khu 1. 186 Udānapi.

5. Dī 2. 124 piṭṭhe.

6. Dī 3. 31 piṭṭhe.

သုတ္တ]

ပရိဗ္ဗာဇကကထာဝဏ္ဏနာ

၄၅

ဟိနာဓိမုတ္တိကာ ဟိနာဓိမုတ္တိကေဟိ။ပ။ ကလျာဏာဓိမုတ္တိကာ ကလျာဏာဓိ-
 မုတ္တိကေဟိ သဒ္ဓိံ သံသဒ္ဓိံသု သမိံသု။ အနာဂတဗ္ဗိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဒ္ဓါနံ။ပ။
 သံသဒ္ဓိံသန္တိ သမေသန္တိ။ တေရဟိပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ပစ္စုပ္ပန္တံ အဒ္ဓါနံ
 ဓာတုသောဝ သတ္တာ သံသန္တိ သမေန္တိ။ ဟိနာဓိမုတ္တိကာ ဟိနာဓိမုတ္တိကေဟိ။ပ။
 ကလျာဏာဓိမုတ္တိကာ ကလျာဏာဓိမုတ္တိကေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္တိ သမေန္တိ”^၁တိ-
 ဧဝံ သတ္တာနံ နာနာဓိမုတ္တိကတာ၊ နာနဇ္ဈာသယတာ၊ နာနာဒိဋ္ဌိကတာ၊
 နာနာခန္တိတာ၊ နာနာရုစိတာ၊ နာဠိယာ မိနန္တေန ဝိယ တုလယ တုလယန္တေန
 ဝိယ စ နာနာဓိမုတ္တိကတဉ္စာဏေန နာဠိယတဉ္စာဏေန ဝိဒိတာ။ သာ ယာဝ
 သုပ္ပုဋိဝိဒိတာ။ ဒွေပိ နာမ သတ္တာ ဧကဇ္ဈာသယာ ဒုလ္လဘာ လောကသ္မိံ။
 ဧကသ္မိံ ဂန္တုကာမေ ဧကော ဌာတုကာမော ဟောတိ။ ဧကသ္မိံ ပိဝိတုကာမေ
 ဧကော ဘုဒ္ဓိတုကာမော။ ဣမေသု စာပိ ဒွိသု အာစရိယန္တေဝိသိသု အယံ ဟိ
သုပ္ပိယော ပရိဗ္ဗာဇကော။ပ။ ဘဂဝန္တံ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓာ
ဟောန္တိ ဘိက္ခုသံသဉ္စာတိ။ တတ္ထ ဣတိဟမေတိ ဣတိဟ ဣမေ၊ ဧဝံ ဣမေတိ
 အတ္ထော။ သေသံ ဝုတ္တနယမေဝ။

၄။ အထ ခေါ ဘဂဝါ တေသံ ဘိက္ခုနံ ဣမံ သမိယဓမ္မံ ဝိဒိတွာတိ-
 ဣတ္ထ ဝိဒိတွာတိ သဗ္ဗညုတဉ္စာဏေန ဇာနိတွာ။ ဘဂဝါ ဟိ ကတ္ထမိ ဓံသစက္ခုနာ
 ဒိသ္မာ ဇာနာတိ “အဒ္ဓဿ ခေါ ဘဂဝါ မဟန္တံ ဒါရုက္ခန္တံ ဂင်္ဂါယ နဒိယာ
 သောတေန ဝုပ္ပမာန”^၁န္တိအာဒိသု^၁ ဝိယ။ ကတ္ထမိ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဒိသ္မာ ဇာနာတိ
 “အဒ္ဓဿ ခေါ ဘဂဝါ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဝိသုဒ္ဓေန အတိက္ကန္တမာနုသကေန တာ
 ဒေဝတာယော သဟဿသေဝ^၂ ပါဠိလိဂါမေ ဝတ္ထုနိ ပရိဂ္ဂဟန္တိယော”^၃တိ-
 အာဒိသု^၃ ဝိယ။ ကတ္ထမိ ပကတိသောတေန သုတွာ ဇာနာတိ “အသောသိ
 ခေါ ဘဂဝါ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ သုဘဒ္ဓေန ပရိဗ္ဗာဇကေန သဒ္ဓိံ ဣမံ
 ကထာသလ္လာပ”^၄န္တိအာဒိသု^၄ ဝိယ။ ကတ္ထမိ ဒိဗ္ဗသောတေန သုတွာ ဇာနာတိ
 “အသောသိ ခေါ ဘဂဝါ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ ဝိသုဒ္ဓါယ အတိက္ကန္တ-
 မာနုသိကာယ သန္ဓာနဿ ဂဟပတိဿ နိဂြောဓေန ပရိဗ္ဗာဇကေန သဒ္ဓိံ ဣမံ
 ကထာသလ္လာပ”^၅န္တိအာဒိသု^၅ ဝိယ။ ဣမ ပန သဗ္ဗညုတဉ္စာဏေန သုတွာ
 အညာသိ။ ကိံ ကရေန္တော အညာသိ။ ပစ္စိမယာမကိစ္စံ၊ ကိစ္စန္တ နာမေတံ
 သာတ္ထကံ နိရုတ္တကန္တိ ဒုဝိဓံ ဟောတိ။ တတ္ထ နိရုတ္တကကိစ္စံ ဘဂဝတာ
 ဗောဓိပလ္လင်္ဂေယေဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သမုပ္ပါတံ ကတံ။ သာတ္ထကံယေဝ

၁-သံ ၂-၃၈၆-ပိဋ္ဌေ။

၂-သဟဿေဝ (သုာ)

၃-ဒိ ၂-၇၄-ပိဋ္ဌေ၊ ၄ ၁-၁၈၆-ဥဒါနေပိ။

၄-ဒိ ၂-၁၂၄-ပိဋ္ဌေ။

၅-ဒိ ၃-၃၁-ပိဋ္ဌေ။

pana Bhagavato kiccaṃ hoti. Taṃ pañcavidhaṃ purebhattakiccaṃ
pacchābhattakiccaṃ purimayāmakiccaṃ majjhimayāmakiccaṃ
pacchimayāmakiccanti.

Tatridaṃ purebhattakiccaṃ—

* Bhagavā hi pātova uṭṭhāya upaṭṭhākānuggahatthaṃ,
sarīraphāsukatthañca mukhadhovanādisarīraparikammaṃ katvā yāva
bhikkhācāraṇelā, tāva vivittāsane vītinaṃmetvā bhikkhācāraṇelāyaṃ nivāsetvā
kāyabandhanaṃ bandhitvā cīvaraṃ pārupitvā pattamādāya kadāci ekako,
kadāci bhikkhusaṃghaparivuto gāmaṃ vā nigamaṃ vā piṇḍāya pavisati
kadāci pakatiyā, kadāci anekehi pāṭihāriyehi vattamānehi. Seyyathidaṃ¹?
Piṇḍāya pavisato Lokanāthassa purato purato gantvā mudugataṃvātā
pathaviṃ sodhenti, valāhakā udakaphusitāni muñcantā magge reṇuṃ
vūpasametvā upari vitānaṃ hutvā tiṭṭhanti, apare vātā pupphāni
upasaṃharitvā magge okiranti, unnatā bhūmippadesā onamanti, onatā
unnamanti, pādanikkhepasamaye samāva bhūmi hoti, sukhasamphassāni
padumapupphāni vā pāde sampaṭicchanti. Indakhīlassa anto ṭhapitamatte
dakkhiṇapāde sarīrato chabbapaṇṇarasmiyo nikkhamitvā suvaṇṇarasapiṇḍarāni
viya, citrapaṭaparikkhittāni viya ca pāsādakūṭāgārādāni alaṅkarontiyo ito cito
ca dhāvanti, hatthi assa vihaṅgādayo sakasakaṭṭhānesu ṭhitāyeva
madhurenākārena saddaṃ karonti, tathā bherivīṇādāni tūriyāni,
manussānañca kāyūpagāni ābharaṇāni. Tena saññāṇena manussā jānanti
“ajja Bhagavā idha piṇḍāya pavitṭho”ti. Te sunivatthā supārutā
gandhapupphādāni ādāya gharā nikkhamitvā antaravīthiṃ paṭipajjitvā
Bhagavantaṃ gandhapupphādāhi sakkaccaṃ pūjetvā vanditvā “amhākaṃ
bhante dasa bhikkhū, amhākaṃ vīsati. Paññāsaṃ -pa- sataṃ dethā”ti yācitvā
Bhagavatopi pattaṃ gahetvā āsanaṃ paññāpetvā sakkaccaṃ piṇḍapātena
paṭimānenti. Bhagavā katabhattakicco tesāṃ sattānaṃ cittasantānāni
oloketvā tathā dhammaṃ deseti, yathā keci saraṇagamanesu paṭiṭṭhahanti,
keci pañcasu sīlesu, keci sotāpattisakadāgāmi-anāgāmiphalānaṃ
aññatarasmiṃ, keci pabbajitvā aggaphale arahatteti. Evaṃ mahājānaṃ
anuggahetvā uṭṭhāyāsanaṃ vihāraṃ gacchati. Tattha gantvā maṇḍalamāle
paññattavarabuddhāsane nisīdati bhikkhūnaṃ

* Am-Ṭṭha 1. 48 piṭṭhepi.

1. Seyyathidaṃ (Sī, Syā, I)

ပန ဘဂဝတော ကိစ္စံ ဟောတိ။ တံ ပဉ္စဝိဓံ ပုရောဟိတကိစ္စံ ပစ္ဆိမယာမကိစ္စံ
ပုရိမယာမကိစ္စံ မဇ္ဈိမယာမကိစ္စံ ပစ္ဆိမယာမကိစ္စန္တိ။

တတြိဒံ ပုရောဟိတကိစ္စံ—

ဘဂဝါ ဟိ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ ဥပဋ္ဌာကာနုဂဟတ္ထံ သရီရဗာသုကတ္ထဉ္စ
မုခေဝနာဒိသရီရပရိကမ္ပံ ကတွာ ယာဝ ဘိက္ခာစာရဝေလာ၊ တာဝ
ဝိဝိတ္တာသနေ ဝိတိနာမေတွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယံ နိဝါသေတွာ ကာယဗန္ဓနံ
ဗန္ဓိတွာ စိဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တမာဒါယ ကဒါစိ ဧကကော၊ ကဒါစိ ဘိက္ခု-
သံဃပရိပုတော ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ ကဒါစိ ပကတိယာ၊
ကဒါစိ အနေကေဟိ ပါရိဟာရိယေဟိ ဝတ္တမာနေဟိ။ သေယျထိဒံ၊ ပိဏ္ဍာယ
ပဝိသတော လောကနာထဿ ပုရတော ပုရတော ဂန္ဓာ မုဒုဂတဝါတာ
ပထဝီ သောဓေန္တိ၊ ဝလာဟကာ ဥဒကဗုသိတာနိ မုဉ္ဇန္တာ မဂ္ဂေ ရေဏုံ
ဝူပသမေတွာ ဥပရိ ဝိတာနံ ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တိ၊ အပရေ ဝါတာ ပုပ္ဖါနိ ဥပသံ-
ဟရိတွာ မဂ္ဂေ ဩကိရန္တိ၊ ဥန္တတာ ဘူမိပုဒေသာ ဩနမန္တိ၊ ဩနတာ ဥန္တမန္တိ၊
ပါဒနိက္ခေပသမယေ သမာဝ ဘူမိ ဟောတိ၊ သုခသမ္ပဿာနိ ပဒုမပုပ္ဖါနိ ဝါ
ပါဒေ သမ္ပုဋ္ဌန္တိ။ ဣန္ဒြိယဿ အန္တော ဌဝိတမတ္တေ ဒက္ခိဏပါဒေ သရီရတော
ဆဗ္ဗဏ္ဍရသ္မိယော နိက္ခမိတွာ သုဝဏ္ဏရသပိဉ္ဇရာနိ ဝိယ စိတြပဋ္ဌပရိက္ခိတ္တာနိ ဝိယ
စ ပါသာဒကုဋ္ဌာဂါရာဒိနိ အလင်္ကရေန္တိယော ဣတော စိတော စ ဓာဝန္တိ၊
ဟတ္ထိ အဿ ဝိဟင်္ဂါဒယော သကသကဋ္ဌာနေသု ဌိတာယေဝ မရုရေနာကာရေန
သဒ္ဓံ ကရေန္တိ၊ တထာ ဘေရိဝိဏာဒိနိ တူရိယာနိ မနုဿာနဉ္စ ကာယူပဂါနိ
အာဘရဏာနိ။ တေန သညာဏေန မနုဿာ ဇာနန္တိ “အဇ္ဇ ဘဂဝါ ဣဓ
ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌော”တိ။ တေ သုနိဝတ္ထာ သုပါရတာ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒိနိ အာဒါယ သရာ
နိက္ခမိတွာ အန္တရဝိထိ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဘဂဝန္တိ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒိဟိ သက္ကန္တံ ပူဇေတွာ
ဝန္တိတွာ “အမှာကံ ဘန္တေ ဒသ ဘိက္ခု၊ အမှာကံ ဝိသတိ။ ပညာသံ။ ပ။ သတံ
ဒေထာ”တိ ယာစိတွာ ဘဂဝတောပိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အာသနံ ပညပေတွာ
သက္ကန္တံ ပိဏ္ဍပါတေန ပဋိမာနေန္တိ။ ဘဂဝါ ကတဘတ္တကိစ္စော တေသံ သက္ကန္တံ
စိတ္တသန္တာနာနိ ဩလောကေတွာ တထာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ယထာ ကေစိ သရဏ-
ဂမနေသု ပတိဋ္ဌဟန္တိ၊ ကေစိ ပဉ္စသု သီလေသု၊ ကေစိ သောတာပတ္တိ-
သကဒါဂါမိအနာဂါမိဖလာနံ အညတရသ္မိ၊ ကေစိ ပဗ္ဗဇိတွာ အဂ္ဂဖလေ
အရဟတ္တေတိ။ ဧဝံ မဟာဇနံ အနုဂဟေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆတိ။

bhattakiccapariyosānaṃ āgamayamāno. Tato bhikkhūnaṃ
bhattakiccapariyosāne upaṭṭhāko Bhagavato nivedeti, atha Bhagavā
gandhakuṭim pavisati. Idam tāva **purebhattakiccam**.

Atha¹ Bhagavā evaṃ katapurebhattakicco gandhakuṭiyā upaṭṭhāne²
nisīditvā pāde pakkhāletvā pādapiṭṭhe ṭhatvā bhikkhusaṃghaṃ ovadati
“bhikkhave appamādena sampādettha, dullabho Buddhuppādo lokasmiṃ,
dullabho manussattapaṭilābho, dullabhā sampatti³, dullabhā pabbajjā,
dullabhaṃ saddhammassavanan”ti. Tattha keci Bhagavantam
kammaṭṭhānaṃ pucchanti. Bhagavā tesam cariyānurūpaṃ kammaṭṭhānaṃ
deti. Tato sabbepi Bhagavantam vanditvā attano attano
rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni gacchanti. Keci araṇṇam, keci rukkhamūlam, keci
pabbatādīnaṃ aṇṇataraṃ, keci Cātumahārājikabhavanaṃ⁴ -pa- keci
Vasavattibhavananti. Tato Bhagavā gandhakuṭim pavisitvā sace ākaṅkhati,
dakkhiṇena passena sato sampajāno muhuttaṃ sīhaseyyaṃ kappeti. Atha
samassāsitaḥkāyo vuṭṭhahitvā dutiyabhāge lokaṃ voloketi. Tatiyabhāge yaṃ
gāmaṃ vā nigamaṃ vā upanissāya viharati, tattha mahājano purebhattaṃ
dānaṃ datvā pacchābhattaṃ sunivattho supāruto gandhapupphādīni ādāya
vihāre sannipatati. Tato Bhagavā sampattaparisaṃ anurūpena paṭihāriyena
gantvā dhammasabhāyaṃ paññattavarabuddhāsane nisajja dhammaṃ deseti
kālayuttaṃ samayayuttaṃ, atha kālaṃ viditvā parisam uyyojeti, manussā
Bhagavantam vanditvā pakkamanti. Idam **pacchābhattakiccam**.

So evaṃ niṭṭhitapacchābhattakicco sace gattāni osiñcitukāmo hoti,
Buddhāsanaṃ vuṭṭhāya nhānakotṭhakaṃ pavisitvā upaṭṭhākena paṭiyādita-
udakena gattāni utum gaṇhāpeti. Upaṭṭhākopi Buddhāsanaṃ ānetvā
gandhakuṭipariveṇe paññāpeti. Bhagavā surattadupaṭṭam nivāsetvā
kāyabandhanaṃ bandhitvā uttarāsaṅgaṃ ekamsaṃ karitvā tattha gantvā
nisīdati ekakova muhuttaṃ paṭisallīno, atha bhikkhū tato tato āgamma

1. Atha kho (Sī, Syā, Ka) Am-Ṭṭha 1. 49 piṭṭhe passitabbaṃ.

2. Upaṭṭhākena paññattāsane (Sī), upaṭṭhāne paññattāsane (Ka)

3. Khaṇasampatti (Sī, Syā) Sī-Ṭṭi Abhinava 1. 208 piṭṭhe oloketabbā.

4. Cātummahārājikabhavanaṃ (Sī, Syā)

သုတ္တံ]

ပရိဗ္ဗာဇကကထာဝဏ္ဏနာ

၄၇

တတ္ထ ဂန္ဓာ မဏ္ဍလမာဠေ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိဒ္ဓတိ ဘိက္ခုနံ ဘတ္တ-
ကိစ္စပရိယောသာနံ အာဂမယမာနေ။ တတော ဘိက္ခုနံ ဘတ္တကိစ္စပရိယော-
သာနေ ဥပဋ္ဌာကော ဘဂဝတော နိဝေဒတိ။ အထ ဘဂဝါ ဂန္ဓကုဋ် ပဝိသတိ။
ဇုဒ္ဓံ တာဝ ပုရောဘတ္တကိစ္စံ။

အထ^၁ ဘဂဝါ ဧဝံ ကတပုရောဘတ္တကိစ္စော ဂန္ဓကုဋ်ယာ ဥပဋ္ဌာနေ^၂
နိသိဒ္ဓိတွာ ပါဒေ ပက္ခာလေတွာ ပါဒဝိဇ္ဇေ ဌတွာ ဘိက္ခုသံသံ ဩဝဒတိ
“ဘိက္ခဝေ အပ္ပမာဒေန သမ္မာဒေထ၊ ဒုလ္လဘော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ လောကသ္မိံ၊
ဒုလ္လဘော မနုဿတ္တပဋိလာဘော၊ ဒုလ္လဘာ သမ္ပတ္တိ^၃၊ ဒုလ္လဘာ ပဗ္ဗဇာ၊
ဒုလ္လဘံ သဒ္ဓမ္မဿဝန”န္တိ။ တတ္ထ ကေစိ ဘဂဝန္တံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆန္တိ။
ဘဂဝါပိ တေသံ စရိယာနုရူပံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒေတိ။ တတော သဗ္ဗေပိ ဘဂဝန္တံ
ဝဋ္ဋိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဌာနာနိ ဂစ္ဆန္တိ။ ကေစိ အရညံ၊
ကေစိ ရုက္ခမူလံ၊ ကေစိ ပဗ္ဗတာဒိနံ အညတရံ၊ ကေစိ စာတုမဟာရာဇိက-
ဘဝနံ^၄။ ပ။ ကေစိ ဝသဝတ္တိဘဝနန္တိ။ တတော ဘဂဝါ ဂန္ဓကုဋ် ပဝိသိတွာ
သစေ အာကင်္ခတိ။ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သတော သမ္ပဇာနော မဟုတ္တံ
သီဟသေယျံ ကပ္ပေတိ။ အထ သမဿာသိတကာယော ဝုဋ္ဌဟိတွာ ဒုတိယ-
ဘာဂေ လောကံ ခေါလောကေတိ။ တတိယဘာဂေ ယံ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ
ဝါ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ တတ္ထ မဟာဇနော ပုရောဘတ္တံ ဒါနံ ဒတွာ
ပစ္ဆာဘတ္တံ သုနိဝတ္ထော သုပါရတော ဂန္ဓပုပ္ဖါဒိနိ အာဒါယ ဝိဟာရေ
သန္တိပတတိ။ တတော ဘဂဝါ သမ္ပတ္တပရိသာယ အနုရူပေန ပါဠိဟာရိယေန
ဂန္ဓာ ဓမ္မသဘာယံ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသဇ္ဇ ဓမ္မံ ဒေသေတိ ကာလယုတ္တံ
သမယယုတ္တံ၊ အထ ကာလံ ဝိဒိတွာ ပရိသံ ဥယျောဇေတိ။ မနုဿာ ဘဂဝန္တံ
ဝဋ္ဋိတွာ ပက္ခမန္တိ။ ဇုဒ္ဓံ ပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စံ။

သော ဧဝံ နိဋ္ဌိတပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စော သစေ ဂတ္တာနိ ဩသိဋ္ဌိတုကာမော
ဟောတိ။ ဗုဒ္ဓါသနာ ဝုဋ္ဌာယ နှာနကောဋ္ဌကံ ပဝိသိတွာ ဥပဋ္ဌာကေန
ပဋိယာဒိတဥဒကေန ဂတ္တာနိ ဥတုံ ဂဏှာပေတိ။ ဥပဋ္ဌာကောပိ ဗုဒ္ဓါသနံ
အာနေတွာ ဂန္ဓကုဋ်ပရိဝေဏေ ပညပေတိ။ ဘဂဝါ သုရတ္တဒုပဋ္ဌံ နိဝါသေတွာ
ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကေသံ ကရိတွာ တတ္ထ ဂန္ဓာ နိသိဒ္ဓတိ
ဧကကောဝ မဟုတ္တံ ပဋိသလ္လိနော၊ အထ ဘိက္ခု တတော တတော အာဂမ္မ
ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တိ။ တတ္ထ ဧကစ္စေ ပဋိ ပုစ္ဆန္တိ၊ ဧကစ္စေ ကမ္မဋ္ဌာနံ၊

၁-အထ ခေါ(သီ၊ သျှ၊ က) ၂-ဥပဋ္ဌာကေန ပညတ္တသနေ (သီ)၊ ဥပဋ္ဌာနေ ပညတ္တသနေ (က)

၃-ဓမ္မသမ္ပတ္တိ (သီ၊ သျှ) ၄-စာတုမဟာရာဇိကဘဝနံ (သီ၊ သျှ)

Bhagavato upaṭṭhānaṃ āgacchanti. Tattha ekacce pañhaṃ pucchanti, ekacce kammaṭṭhaṇaṃ, ekacce dhammassavanaṃ yācanti. Bhagavā tesāṃ adhippāyaṃ sampādentō purimayāmaṃ vītināmeti. Idaṃ **purimayāmakiccaṃ**.

Purimayāmakiccapariyosāne pana bhikkhūsu Bhagavantāṃ vanditvā pakkantesu sakaladasasahassilokadhātudevātāyo okāsaṃ labhamānā Bhagavantāṃ upasaṅkamitvā pañhaṃ pucchanti yathābhisaṅkhataṃ antamaso caturakkharampi. Bhagavā tāsāṃ devatānaṃ pañhaṃ vissajjento majjhimayāmaṃ vītināmeti. Idaṃ **majjhimayāmakiccaṃ**.

* Pacchimayāmaṃ pana tayo koṭṭhāse katvā purebhattato paṭṭhāya nisajjāya pīṭassa sarīrassa kilāsubhāvamocanattāṃ ekam koṭṭhāsaṃ caṅkamaṇa vītināmeti, dutiyakoṭṭhāse gandhakuṭim pavisitvā dakkhiṇena passena sato sampajāno sīhaseyyaṃ kappeti, tatiyakoṭṭhāse paccuṭṭhāya nisīditvā purimabuddhānaṃ santike dānasīlādivasena katādhikārapuggaladassanattāṃ Buddhacakkhunā lokaṃ voloketi. Idaṃ **pacchimayāmakiccaṃ**.

Tasmim pana divase Bhagavā purebhattakiccaṃ Rājagahe pariyosāpetvā pacchābhatte maggaṃ āgato, purimayāme bhikkhūnaṃ kammaṭṭhānaṃ kathetvā majjhimayāme devatānaṃ pañhaṃ vissajjjetvā pacchimayāme caṅkamaṇa āruya caṅkamamāno pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ imaṃ sabbaññutaññānaṃ ārabba pavattaṃ kathaṃ sabbaññutaññāneva sutvā aññāsīti. Tena vuttaṃ “pacchimayāmakiccaṃ karonto aññāsī”ti.

Ñatvā ca panassa etadahosi “ime bhikkhū mayhaṃ sabbaññutaññānaṃ ārabba guṇaṃ kathenti, etesaṇca sabbaññutaññānakiccaṃ na pākātaṃ, mayhameva pākātaṃ, mayi pana gate etc attano kathaṃ niraṇṭaraṃ ārocessanti, tato nesaṃ ahaṃ taṃ aṭṭhuppattim katvā tividhaṃ sīlaṃ vibhajanto dvāsaṭṭhiyā ṭhānesu appaṭivattiyaṃ sīhanādaṃ nadanto paccayākāraṃ samodhānetvā Buddhaguṇe pākāte katvā Sineruṃ ukkhipento viya, suvaṇṇakūṭena nabhaṃ paharanto viya ca dasasahassilokadhātukampanaṃ Brahmajālasuttantaṃ arahattnikūṭena niṭṭhāpento desessāmi, sā me desanā parinibbutassāpi pañca vassasahassāni sattānaṃ amatamahānibbānaṃ sampāpikā¹ bhavissatī”ti. Evaṃ cintetvā **yena maṇḍalamālo**

* Am-Ṭṭhā 50 piṭṭhepi.

1. Amatamahāparinibbānasampāpikā (Sī)

ကေစ္စေ ဓမ္မဿဝနံ ယာစန္တိ။ ဘဂဝါ တေသံ အဓိပ္ပါယ် သမ္ပာဒေန္တော ပုရိမယာမံ ဝီတိနာမေတိ။ ဣဒံ **ပုရိမယာမကိစ္စံ**။

ပုရိမယာမကိစ္စပရိယောသာနေ ပန ဘိက္ခုသု ဘဂဝန္တံ ဝနိတွာ ပတ္တန္တေသု သကလဒဿသဟဿိလောကဓာတုဒေဝတာယော ဩကာသံ လဘမာနာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စ ပုစ္ဆန္တိ ယထာဘိသင်္ခတံ အန္တမသော စတုရက္ခရမ္ပိ။ ဘဂဝါ တာသံ ဒေဝတာနံ ပဉ္စ ဝိဿဇ္ဇေန္တော မဇ္ဈိမယာမံ ဝီတိနာမေတိ။ ဣဒံ **မဇ္ဈိမယာမကိစ္စံ**။

ပစ္ဆိမယာမံ ပန တယော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ပုရောဘတ္တတော ပဋ္ဌာယ နိသဇ္ဇာယ ဝိဋ္ဌိတဿ သရီရဿ ကိလာသုဘာဝမောစနတ္ထံ ဧကံ ကောဋ္ဌာသံ စက်မေန ဝီတိနာမေတိ။ ဒုတိယကောဋ္ဌာသေ ဂန္ဓကုဋ် ပဝိသိတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သတော သမ္ပဇာနော သီဟသေယျံ ကပ္ပေတိ။ တတိယကောဋ္ဌာသေ ပစ္စုပ္ပာယ နိသိဒိတွာ ပုရိမဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ ဒါနသီလာဒိဝေနေ ကတာမိကာရ-ပုဂ္ဂလဒဿနတ္ထံ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေတိ။ ဣဒံ **ပစ္ဆိမယာမကိစ္စံ**။

တသ္မိံ ပန ဒိဝေသေ ဘဂဝါ ပုရောဘတ္တကိစ္စံ ရာဇဂဟေ ပရိယောသာပေတွာ ပစ္ဆာဘတ္တေ မဂ္ဂံ အာဂတော၊ ပုရိမယာမေ ဘိက္ခုနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ မဇ္ဈိမယာမေ ဒေဝတာနံ ပဉ္စ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပစ္ဆိမယာမေ စက်မံ အာရုယ ဝက်မမာနော ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနံ ဣမံ သဗ္ဗညုတညာဏံ အာရဗ္ဗ ပဝတ္တံ ကထံ သဗ္ဗညုတညာဏေနော သုတွာ အညာသီတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ပစ္ဆိမယာမ-ကိစ္စံ ကရေန္တော အညာသီ”တိ။

ဥတွာ စ ပနဿ ဧတဒဟောသိ “ဣမေ ဘိက္ခု မယံ သဗ္ဗညုတညာဏံ အာရဗ္ဗ ဂုဏံ ကထေန္တိ၊ ဧတေသဉ္စ သဗ္ဗညုတညာဏကိစ္စံ န ပါကဋံ၊ မယမေဝ ပါကဋံ၊ မယိ ပန ဂတေ ဧတေ အတ္တနော ကထံ နိရန္တရံ အာရောစေသန္တိ၊ တတော နေသံ အဟံ တံ အဋ္ဌပ္ပတ္တိံ ကတွာ တိရိမံ သီလံ ဝိဘဇန္တော ဒွါသဋ္ဌိယာ ဌာနေသု အပ္ပဋိဝတ္တိယံ သီဟနာဒံ နဒန္တော ပစ္စယာကာရံ သမောဓာနေတွာ ဗုဒ္ဓဂုဏေ ပါကဋေ ကတွာ သိနေရုံ ဥက္ခိပေန္တော ဝိယ သုဝဏ္ဏကုဋေနေ နဘံ ပဟရန္တော ဝိယ စ ဒဿသဟဿိလောကဓာတုကမ္ပနံ မြဟူဇာလသုတ္တန္တံ အရဟတ္တနိက္ခုဋေနေ နိဋ္ဌာပေန္တော ဒေသေဿာမိ၊ သာမေ ဒေသနာ ပရိနိဗ္ဗုတဿာဝိ ပဉ္စဝဿသဟဿာနိ သတ္တာနံ အမတမဟာ-နိဗ္ဗာနံ သမ္ပာဝိကာ ဘဝိဿတိ”တိ။ ဧဝံ စိန္တေတွာ ယေန မဏ္ဍလမာဠော

tenupasaṅkamīti. Yenāti yena disābhāgena so upasaṅkamitabbo. Bhummatthe vā etaṃ karaṇavacanāṃ, yasmim¹ padese so maṇḍalamālo, tattha gatoti ayamettha attho.

Paññatte āsane nisīdīti Buddhakāle kira yattha yattha ekopi bhikkhu viharati, sabbattha Buddhāsanāṃ paññattameva hoti. Kasmā? Bhagavā kira attano santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā phāsukaṭṭhāne viharante manasi karoti “asuko mayhaṃ santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā gato sakkhissati² nu kho visesaṃ nibbattetum no vā”ti. Atha naṃ passati kammaṭṭhānaṃ vissajjetvā akusalavitakkaṃ vitakkayamānaṃ, tato “kathaṇhi nāma mādisassa satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā viharantaṃ imaṃ kulaputtaṃ akusalavitakkā abhibhavitvā anamatagge vaṭṭadukkhe saṃsādessantī”ti³ tassa anuggahatthaṃ tattheva atthānaṃ dassetvā taṃ kulaputtaṃ ovaditvā ākāsaṃ uppatitvā puna attano vasaṇaṭṭhānameva gacchati. Athevaṃ ovadiyamānā te bhikkhū cintayimsu “satthā amhākaṃ manāṃ jānitvā āgantvā amhākaṃ samīpe ṭhitāmyeva attānaṃ dasseti, tasmim khaṇe ‘bhante idha nisīdatha, idha nisīdatha’ti āsanapariyesanaṃ nāma bhāro”ti, te āsanaṃ paññapetvā viharanti. Yassa pīṭhaṃ atthi, so taṃ paññapeti. Yassa natthi, so mañcaṃ vā phalakaṃ vā kaṭṭhaṃ vā pāsāṇaṃ vā vālukaṃ puñjaṃ⁴ vā paññapeti. Taṃ alabhamānā purāṇapaṇṇānipi saṅkaḍḍhitvā tattha paṃsukūlaṃ pattharivā ṭhapenti. Idha pana rañño nisīdanāsaṇameva atthi, taṃ papphoṭetvā paññapetvā parivāretvā te bhikkhū Bhagavato adhimuttikaññāmaṃ ārabha guṇaṃ thomayamānā nisīdimsu. Taṃ sandhāya vuttaṃ “paññatte āsane nisīdī”ti.

Evam nisinno pana jānantoyeva kathāsamuṭṭhāpanatthaṃ bhikkhū pucchi. Te cassa sabbaṃ kathayimsu. Tena vuttaṃ “**nisajja kho Bhagavā**”ti-ādi. Tattha **kāya nutthāti** katamāya nu kathāya sannisinnā bhavathāti attho. **Kāya netthāti** pi pālī, tassā katamāya nu etthāti attho. **Kāya notthāti** pi pālī, tassāpi purimoyeva attho.

1. Tasmā yasmim (Sī, Syā)

3. Saṃsāressantīti (Ka); Saṃsīdessantīti (Syā)

2. Sakkhī (Sī), asakkhī (Syā)

4. Vālīkaṃ puñjaṃ (Sī)

တေနုပသင်္ကမိတိ။ ယေနာတိ ယေန ဒိသာဘာဂေန သော ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော။ ဘုဗ္ဗတ္ထေ ဝါ ဧတံ ကရဏဝစနံ၊ ယသ္မိ^၁ ပဒေသေ သော မဏ္ဍလမာဠော၊ တတ္ထ ဂတောတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။

ပညတ္တော အာသနေ နိသီဒိတိ ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ ယတ္ထ ယတ္ထ ဧကောပိ ဘိက္ခု ဝိဟရတိ၊ သဗ္ဗတ္ထ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညတ္တမေဝ ဟောတိ။ ကသ္မာ၊ ဘဂဝါ ကိရ အတ္တနော သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဖာသုကဋ္ဌာနေ ဝိဟရန္တေ မနသိ ကရေတိ “အသုကော မယံ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဂတော သက္ခိယတိ^၂ န ခေါ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နော ဝါ”တိ။ အထ နံ ပဿတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိသန္တိတွာ အကုသလဝိတက္ကံ ဝိတက္ကယမာနံ၊ တတော “ကထဉ္စ နာမ မာဒိသဿ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝိဟရန္တံ ဣမံ ကုလပုတ္တံ အကုသလဝိတက္ကာ အဘိဘဝိတွာ အနမတဂ္ဂေ ဝဇ္ဇဒုက္ခေ သံသာရေသန္တိ”တိ^၃ တဿ အနုဂ္ဂဟတ္ထံ တတ္ထေဝ အတ္တာနံ ဒေသေတွာ တံ ကုလပုတ္တံ ဩဝဒိတွာ အာကာသံ ဥပ္ပတိတွာ ပုန အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ အထေဝံ ဩဝဒိယမာနာ တေ ဘိက္ခု စိန္တယိံသု “သတ္တာ အမှာကံ မနံ ဇာနိတွာ အာဂန္တော အမှာကံ ‘သမိပေ ဌိတံယေဝ အတ္တာနံ ဒေသေတိ၊ တသ္မိ ခဏေ ‘ဘန္တေ ဣဓ နိသီဒထ၊ ဣဓ နိသီဒထာ’တိ အာသနပရိယေသနံ နာမ ဘာရေ”တိ။ တေ အာသနံ ပညပေတွာဝ ဝိဟရန္တိ။ ယဿ ဝိဋ္ဌံ အတ္ထိ၊ သော တံ ပညပေတိ။ ယဿ နတ္ထိ၊ သော မဉ္ဇံ ဝါ ဖလကံ ဝါ ကဋ္ဌံ ဝါ ပါသာဏံ ဝါ ဝါလုကပုဉ္ဇံ^၄ ဝါ ပညပေတိ။ တံ အလဘမာနာ ပုရာဏပဏ္ဏာနိပိ သင်္ကမိတွာ တတ္ထ ပံသုကုလံ ပတ္တရိတွာ ဌပေန္တိ။ ဣဓ ပန ရညော နိသီဒနာသနမေဝ အတ္ထိ၊ တံ ပပွေဝိဇ္ဇေတွာ ပညပေတွာ ပရိဝါရေတွာ တေ ဘိက္ခု ဘဂဝတော အဓိမုတ္တိကဉ္စာဏမာရဗ္ဗ ဂုဏံ ထောမယမာနာ နိသီဒိံသု။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ပညတ္တော အာသနေ နိသီဒိ”တိ။

ဧဝံ နိသီန္တော ပန ဇာနန္တောယေဝ ကထာသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ ဘိက္ခု ပုစ္ဆိ။ တေ စဿ သဗ္ဗံ ကထယိံသု။ တေန ဝုတ္တံ “နိသန္တ ခေါ ဘဂဝါ”တိအာဒိ။ တတ္ထ ကာယ နုတ္တတိ ကတမာယ န ကထာယ သန္တိသိန္တာ ဘဝထာတိ အတ္ထော။ ကာယ နေတ္ထာတိပိ ပါဠိ၊ တဿာ ကတမာယ နုတ္တတိ အတ္ထော။ ကာယ နောတ္ထာတိပိ ပါဠိ၊ တဿာပိ ပုရိမောယေဝ အတ္ထော။

၁-တသ္မာ ယသ္မိ (သီ၊ သျာ)

၂-သက္ခိယတိ (သီ)၊ သံသီဒေသန္တိတိ (သျာ)

၃-ဋ္ဌ ၁-၄

၂-သက္ခိ (သီ)၊ အသက္ခိ (သျာ)

၄-ဝါလိကပုဉ္ဇံ (သီ)

Antarākathāti kammaṭṭhānamanasikāra-uddesaparipucchādīnaṃ antarā aññā ekā kathā. **Vippakatā**ti mama āgamanapaccayā apariniṭṭhitā sikkhā appattā. Tena kim dasseti? “Nāhaṃ tumhākaṃ kathābhaṅgatthaṃ āgato, ahaṃ pana sabbaññutāya tumhākaṃ kathaṃ niṭṭhāpetvā matthakappattaṃ katvā dassāmīti āgato”ti nisajjeva sabbaññupavāraṇaṃ pavāreti. **Ayaṃ kho no bhante antarākathā vippakatā, atha Bhagavā anuppattoti etthāpi** ayamadhippāyo—ayaṃ bhante amhākaṃ Bhagavato Sabbaññutaññānaṃ ārabha guṇakathā vippakatā, na rājakathādikā tiracchānakathā, atha Bhagavā anupatto, taṃ no idāni niṭṭhāpetvā desethāti¹.

Ettāvatā ca yaṃ āyasmataṃ Ānandena kamalakuvalayujjalavimalasādhurasasalilāya pokkharāṇiyā sukhāvatarāṇatthaṃ nimmalasilātalaracanavilāsa² sobhitaratanasopānaṃ vippakiṇṇamuttātālasadisavālukākīṇṇa³ paṇḍarabhūmibhāgaṃ tittthaṃ viya, suvibhattabhittivicitravedikāparikkhattassa nakkhattapathaṃ phusitukāmatāya viya, vijambhita⁴ samussayassa pāsādarassa sukhārohaṇatthaṃ dantamayasaṇhamuduphalakakañcanalatāvinaddhamāṇigaṇappabhāsamuday ujjalasobhaṃ sopānaṃ viya, suvaṇṇavalayanūpurādisaṅghaṭṭanasaddasammissitakathitahasitamadhurassar agehajanavicaritassa ulārissariyavibhavasobhitassa mahāgharassa sukhappavesanatthaṃ suvaṇṇarajatamaṇimuttapavālādijutivissaravijjotitasuppatiṭṭhitavisāladvārābhaṃ mahādvāraṃ viya ca atthabyañjanasampannassa buddhaguṇānubhāvasamsūcakassa imassa suttassa sukhāvagahaṇatthaṃ kāladesadesakavatthu parisāpadesapaṭimaṇḍitaṃ nidānaṃ bhāsitaṃ, tassatthavaṇṇanā samattāti.

5. Idāni “**mamaṃ vā bhikkhave pare avaṇṇaṃ bhāseyyun**”ti-ādinaṃ nayena Bhagavatā nikkhattassa suttassa vaṇṇanāya okāso anupatto. Sā panesā suttavaṇṇanā yasmā suttanikkhepaṃ vicāretvā vuccamānā pākāṭa hoti, tasmā suttanikkhepaṃ tāva vicārayissāma. Cattāro hi suttanikkhepā attajjhāsayo parajjhāsayo pucchāvasiko aṭṭhuppattikoti.

1. Dethāti (Sī), dassethāti (Ka)

3. Puṇṇa (Syā), cuṇṇa (Ka)

2. Vilasita (Sī), vilāsita (Syā)

4. Pavijambhita (Sī, Syā)

အန္တရာကထာတိ ကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရဥဒ္ဓေသပရိပုစ္ဆာဒီနံ အန္တရာ အညာ ကော ကထာ။ **ဝိပူကတာ**တိ မမ အာဂမနပစ္စယာ အပရိနိဋ္ဌိတာ သိခံ အပ္ပတ္တာ။ တေန ကိံ ဒေသေတိ “နာဟံ တုမှာကံ ကထာဘင်္ဂတ္ထံ အာဂတော၊ အဟံ ပန သဗ္ဗညုတာယ တုမှာကံ ကထံ နိဋ္ဌာပေတွာ မတ္တကပ္ပတ္တံ ကတွာ ဒဿာမိတိ အာဂတော”တိ နိသဇ္ဇေ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေတိ။ **အယံ ခေါ နော ဘန္တေ အန္တရာကထာ ဝိပူကတာ၊ အထ ဘဂဝါ အနုပ္ပတ္တော**တိ ဣတိ အယမဓိပ္ပာယ်။ အယံ ဘန္တေ အမှာကံ ဘဂဝတော သဗ္ဗညုတညာဏံ အာရဗ္ဗ ဂုဏကထာ ဝိပူကတာ၊ န ရာဇကထာဒီကာ တိရစ္ဆာနကထာ၊ အထ ဘဂဝါ အနုပ္ပတ္တော၊ တံ နော ဣဒါနိ နိဋ္ဌာပေတွာ ဒေသေထာတိ။

ဤတာဝတာ စ ယံ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန ကမလကုလယုဇ္ဇလဝိမလ- သာရသသလိလာယ ပေါက္ခရဏိယာ သုခါဝတရဏတ္ထံ နိဗ္ဗလသိလာတလရစန- ဝိလာသ၊^၂ သောဘိတရတနသောပါနံ ဝိပူကိဏ္ဍမုတ္တာတလသဒိသဝါလုကာ- ကိဏ္ဍိ^၃ ပဏ္ဍရဘူမိဘာဂံ တိတ္ထံ ဝိယ သုဝိဘတ္တဘိတ္တိဝိစိတြဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တဿ နက္ခတ္တပထံ ဖုသိတုကာမတာယ ဝိယ၊ ဝိဇ္ဇန္တိတ^၄ သမုဿယဿ ပါသာဒဝရဿ သုခါရောဟဏတ္ထံ ဒန္တမယသဏ္ဍမုဒုလကကဉ္စနလတာဝိနန္ဒမဏိဂဏပ္ပဘာ- သမုဒယုဇ္ဇလသောဘံ သောပါနံ ဝိယ၊ သုဝဏ္ဏဝလယနူပရာဒိသဗ်ဇန- သဒ္ဓသမ္ဗိသိတကထိတဟသိတမရဿရဂေဟဇနဝိစရိတဿ ဥဋ္ဌာရိဿရိယ- ဝိဘဝသောဘိတဿ မဟာဗရဿ သုပ္ပဝေသနတ္ထံ သုဝဏ္ဏရဇတ- မဏိမုတ္တပဝါဋ္ဌာဒိဇုတိဝိဿရဝိဇ္ဇောတိတသုပ္ပတိဋ္ဌိတဝိသာလဒ္ဓါရဗဟံ မဟာ- ဒ္ဓါရံ ဝိယ စ အတ္ထဗျူဋ္ဌသမ္ပန္နဿ ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဘာဝသံသုစကဿ ဣမဿ သုတ္တဿ သုခါဝဂဟဏတ္ထံ ကာလဒေသဒေသကဝတ္ထုပရိသာပဒေသပဋိမဏ္ဍိတံ နိဒါနံ ဘာသိတံ၊ တဿတ္ထဝဏ္ဏနာ သမတ္တာတိ။

၅။ ဣဒါနိ “မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျ”န္တိအာဒိနာ နယေန ဘဂဝတာ နိက္ခိတ္တဿ သုတ္တဿ ဝဏ္ဏနာယ ဩကာသော အနုပ္ပတ္တော။ သာ ပနေသာ သုတ္တဝဏ္ဏနာ ယသ္မာ သုတ္တနိက္ခေပံ ဝိစာရေတွာ ဝုစ္စမာနာ ပါကဋာ ဟောတိ၊ တသ္မာ သုတ္တနိက္ခေပံ တာဝ ဝိစာရယိဿာမ။ စတ္တာရော ဟိ သုတ္တနိက္ခေပါ အတ္တဇ္ဈာသယော ပရဇ္ဈာသယော ပုစ္ဆာဝသိကော အဋ္ဌပ္ပတ္တိကောတိ။

၁-ဒေထာတိ (သီ)၊ ဒေသေထာတိ (က)

၃-ပုဏ္ဏ (သျှာ)၊ ဖုဏ္ဏ (က)

၂-ဝိလသိတ (သီ)၊ ဝိလာသိတ (သျှာ)

၄-ပဝိဇ္ဇန္တိတ (သီ၊ သျှာ)

* Tattha yāni suttāni Bhagavā parehi anajjhittā kevalaṃ attano ajjhāsayeneva kathesi. Seyyathidaṃ, Ākaṅkheyyasuttaṃ Vatthasuttaṃ Mahāsatipaṭṭhānaṃ Mahāsaḷāyatanavibhaṅgasuttaṃ Ariyavaṃsasuttaṃ sammappadhānasuttantahāraṃ iddhipāda-indriyabalabojjhaṅgamaggaṅgasuttantahāraṃ evamādīni. Tesāṃ **attajjhāsayo nikkhepo**.

Yāni pana “paripakkā kho Rāhulassa vimutti-paripācaniyā dhammā, yannūnāhaṃ Rāhulaṃ uttariṃ āsavānaṃ khaye vineyyaṃ”¹ ti evaṃ paresaṃ ajjhāsayānaṃ, khantiṃ, manāṃ, abhinīhāraṃ, bujjhaṇabhāvaṃ avekkhitvā parajjhāsayavasena kathitāni. Seyyathidaṃ? Cūḷārāhulovādasuttaṃ Mahārāhulovādasuttaṃ Dhammacakkapavattanaṃ Dhātuvibhaṅgasuttanti evamādīni. Tesāṃ **parajjhāsayo nikkhepo**.

Bhagavantaṃ pana upasaṅkamitvā catasso parisā cattāro vaṇṇā nāgā supaṇṇā gandhabbā asurā yakkhā mahārājāno Tāvatisādayo devā mahābrahmāti evamādayo “bojjhaṅgā bojjhaṅgā”² ti bhante vuccanti.³ “Nīvaraṇā nīvaraṇā”⁴ ti bhante vuccanti. Ime nu kho bhante pañcupādānakkhandhā⁵. Kim sūda vittaṃ purisassa seṭṭhanti-ādinā⁶ nayena pañhaṃ pucchanti. Evaṃ puttānaṃ Bhagavatā yāni kathitāni Bojjhaṅgasamyuttādīni, yāni vā panaññānīpi Devatāsamīyuttamārasamīyuttābrahmasamīyuttasakkapañhacūḷavedallamahāve dallasāmaññaphala-āḷavakasūcilomakharalomasuttādīni. Tesāṃ **pucchāvasiko nikkhepo**.

Yāni pana tāni uppannaṃ kārāṇaṃ paṭicca kathitāni. Seyyathidaṃ? Dhammāyādaṃ cūḷasīhanādaṃ candūpamaṃ⁷ puttamaṃsūpamaṃ dārakkhandhūpamaṃ aggikkhandhūpamaṃ pheṇapiṇḍūpamaṃ pāricchattakūpamanti-evamādīni. Tesāṃ **aṭṭhuppattiko nikkhepo**.

Evametesu catūsu nikkhepesu imassa suttassa aṭṭhuppattiko nikkhepo. Aṭṭhuppattiyā hi⁸ idaṃ Bhagavatā nikkhittaṃ. Katarāya aṭṭhuppattiyā? Vaṇṇāvaṇṇe. Ācariyo ratanattayassa avaṇṇaṃ abhāsī, antevāsī vaṇṇaṃ. Iti imaṃ vaṇṇāvaṇṇaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā desanākusalo Bhagavā “mamaṃ vā bhikkhave pare avaṇṇaṃ bhāseyyun”⁹ ti desanaṃ ārabhi. Tattha

* Ma-Tṭha 1. 17; Am-Tṭha 1. 14 piṭṭhesupī.
2. Saṃ 3. 75 piṭṭhe. 3. Ma 3. 66 piṭṭhe.
5. Candūpamaṃ sūriyūpamaṃ(Ka)

1. Saṃ 2. 324 piṭṭhe.
4. Saṃ 1. 216; Khu 1. 306 piṭṭhesu.
6. Aṭṭhuppattiyā hi (Sī, Ka)

သုတ္တ]

ပရိဗ္ဗာဏကထာဝတ္ထုနာ

၅၁

တတ္ထ ယာနိ သုတ္တာနိ ဘဂဝါ ပရေဟိ အနန္တဋ္ဌော ကေဝလံ အတ္တနော အဇ္ဈာသယေနော ကထေသိ။ သေယျထိဒံ၊ အာကဓေယျသုတ္တံ ဝတ္ထသုတ္တံ မဟာသတိပဋ္ဌာနံ မဟာသဋ္ဌာယတနဝိဘင်္ဂသုတ္တံ အရိယဝိသုတ္တံ သမ္ပပဓာန-သုတ္တန္တဟာရကော ဣဒ္ဓိပါဒဇုန္တိယဗလဗောဇ္ဈင်္ဂမဂ္ဂသုတ္တန္တဟာရကောတိ ဧဝမာဒိနိ။ တေသံ အတ္တဇ္ဈာသယော နိက္ခေပေါ။

ယာနိ ပန “ပရိပက္ခာ ခေါ ရာဟုလဿ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယာ ဓမ္မာ၊ ယန္တုနာဟံ ရာဟုလံ ဥတ္တရိ အာသဝါနံ ခယေ ဝိနေယျ”^၁ နိ ဧဝံ ပရေသံ အဇ္ဈာသယံ ခန္တိမနံ အဘိနိဟာရံ ဗုဇ္ဈနဘာဝဉ္စ အဝေက္ခိတွာ ပရဇ္ဈာသယဝသေန ကထိတာနိ။ သေယျထိဒံ၊ စူဠရာဟုလောဝါဒသုတ္တံ မဟာရာဟုလောဝါဒသုတ္တံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနံ ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တန္တိ ဧဝမာဒိနိ။ တေသံ ပရဇ္ဈာသယော နိက္ခေပေါ။

ဘဂဝန္တံ ပန ဥပသင်္ကမိတွာ စတသော ပရိသာ စတ္တာရော ဝတ္ထာ နာဂါ သုပက္ခာ ဂန္ဓဗ္ဗာ အသုရာ ယက္ခာ မဟာရာဇာနော တာဝတိံသာဒယော ဒေဝါ မဟာဗြဟ္မာတိ ဧဝမာဒယော “ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ”^၂ တိ ဘန္တေ ဝုစ္ဆန္တိ။ “နိဝရဏာ နိဝရဏာ”^၃ တိ ဘန္တေ ဝုစ္ဆန္တိ။ ဣမေ န ခေါ ဘန္တေ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ။ ကိံ သူမ ဝိတ္တံ ပရိဿယ သေဋ္ဌန္တိအာဒိနာ နယေန ပဉ္စ ပုစ္ဆန္တိ။ ဧဝံ ပုဋ္ဌေန ဘဂဝတာ ယာနိ ကထိတာနိ ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ္တာဒိနိ၊ ယာနိ ဝါ ပနညာနိဝိ ဒေဝတာသံယုတ္တ မာရသံယုတ္တ ဗြဟ္မသံယုတ္တ သက္ကပဉ္စ စူဠဝေဒလ္လ မဟာဝေဒလ္လ သာမညဗလ အာဠဝက သူစိလောမ ခရလောမ သုတ္တာဒိနိ တေသံ ပုစ္ဆာဝသိကော နိက္ခေပေါ။

ယာနိ ပန တာနိ ဥပ္ပန္နံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ကထိတာနိ။ သေယျထိဒံ၊ ဓမ္မဒါယာဒံ စူဠသီဟနာဒံ စန္ဒူပမံ^၄ ပုတ္တမံသုပမံ ဒါရုက္ခန္တူပမံ အဂ္ဂိက္ခန္တူပမံ ဖေဏဝိဇ္ဇာပမံ ပါရိစ္ဆတ္တကူပမန္တိ ဧဝမာဒိနိ၊ တေသံ အဋ္ဌပ္ပတ္တိကော နိက္ခေပေါ။

ဧဝမေတေသု စတုသု နိက္ခေပေသု ဣမဿ သုတ္တဿ အဋ္ဌပ္ပတ္တိကော နိက္ခေပေါ။ အဋ္ဌပ္ပတ္တိယာ ဟိ^၅ ဣဒံ ဘဂဝတာ နိက္ခိတ္တံ။ ကတရာယ အဋ္ဌပ္ပတ္တိယာ။ ဝတ္ထာဝတ္ထော။ အာစရိယော ရတနတ္ထယဿ အဝဏ္ဏံ အဘာသိ၊ အန္တေဝါသိ ဝဏ္ဏံ။ ဣတိ ဣမံ ဝတ္ထာဝဏ္ဏံ အဋ္ဌပ္ပတ္တိံ ကတွာ ဒေသနာကုသလော ဘဂဝါ “မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျ”^၆ နိ ဒေသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ

mamanti sāmivacanāṃ, mamāti attho. **Vāsaddo** vikappanattho. **Pareti** paṭiviruddhā sattā. **Tatrāti** ye avaṇṇaṃ vadanti, tesu.

“**Na āghāto**”ti-ādīhi kiñcāpi tesāṃ bhikkhūnaṃ āghātoyeva natthi, atha kho āyatim kulaputtānaṃ īdisesupi thānesu akusalupattim paṭisedhento dhammanettim thapeti. Tattha āhanati cittanti **āghāto**, kopassetam adhivacanāṃ. Appatītā honti tena atuṭṭhā asomanassikāti **appaccayo**, domanassassetam adhivacanāṃ. Neva attano, na paresam hitam abhirādhayatīti **anabhiraddhi**, kopassetam adhivacanāṃ. Evamettha dvīhi padehi saṅkhārakkhandho, ekena vedanākkhandhoti dve khandhā vuttā. Tesāṃ vasena sesānampi sampayuttadhammānaṃ kāraṇaṃ paṭikkhittameva.

Evam paṭhamena nayena manopadosaṃ nivāretvā dutiyena nayena tattha ādīnavam dassento āha “**tatra ce tumhe assatha kupitā vā anattamanā vā, tumhaṃyevassa tena antarāyo**”ti. Tattha **tatra ce tumhe assathāti** tesu avaṇṇabhāsakesu, tasmim vā avaṇṇe tumhe bhavēyyātha ce, yadi bhavēyyāthāti attho. **Kupitā** kopena, **anattamanā** domanassena. **Tumhaṃyevassa tena antarāyoti** tumhākaṃyeva tena kopena, tāya ca anattamanatāya paṭhamajjhānādīnaṃ antarāyo bhavēyya.

Evam dutiyena nayena ādīnavam dassetvā tatiyena nayena vacanattasallakkhaṇamattepi asamattatam dassento “**api nu tumhe paresan**”ti-ādīmāha. Tattha **paresanti** yesam kesañci. Kupito hi neva Buddhapaccekabuddha-ariyasāvakānaṃ, na mātāpitūnaṃ, na paccatthikānaṃ subhāsitaḍḍabbhāsitaṃ attham ājānāti. Yathāha—

“Kuddho attham na jānāti, kuddho dhammam na passati.

Andhamānaṃ¹ tadā hoti, yaṃ kodho sahate naraṃ.

Anatthajanano kodho, kodho cittappakopano.

Bhayamantarato jātaṃ, taṃ jano nāvabujjhati”ti.

1. Andhatamaṃ (Syā, Ka) Am 2. 471; Khu 1. 252; Khu 7. 12; Khu 8. 251 piṭṭhesu.

မမန္တိ သာမိဝစနံ၊ မမာတိ အတ္ထော။ ဝါသဒ္ဓေါ ဝိကပ္ပနတ္ထော။ ပရေတိ ပဋိဝိရုဒ္ဓါ သတ္တာ။ တတြာတိ ယေ အဝဏ္ဏံ ဝဒန္တိ တေသု။

န အာဃာတောတိအာဒီဟိ ကိဉ္ဇာပိ တေသံ ဘိက္ခုနံ အာဃာတောယေဝ နတ္ထိ။ အထ ခေါ အာယတိံ ကုလပုတ္တာနံ ဤဒိသေသုပိ ဌာနေသု အကုသ-လုပ္ပတ္တိံ ပဋိသေဓေန္တော ဓမ္မနေတ္တိံ ဌပေတိ။ တတ္ထ အာဟနတိ စိတ္တန္တိ **အာဃာတော**၊ ကောပဿေတံ အဓိဝစနံ။ အပ္ပတိတာ ဟောန္တိ တေန အတုဋ္ဌာ အသောမနသိကာတိ **အပ္ပစ္စယော**၊ ဒေါမနဿေတံ အဓိဝစနံ။ နေဝ အတ္တနော န ပရေသံ ဟိတံ အဘိရာယတိတိ **အနဘိရုဒ္ဓိ**၊ ကောပဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဧဝမေတ္ထ ဦးဟိ ပဒေဟိ သင်္ခါရက္ခန္ဓော၊ ဧကေန ဝေဒနာက္ခန္ဓောတိ ဋ္ဌေ ခန္ဓာ ဝုတ္တာ။ တေသံ ဝသေန သေသာနမ္ပိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ကာရဏံ ပဋိက္ခိတ္တမေဝ။

ဧဝံ ပဌမေန နယေန မနောပဒေါသံ နိဝါရေတွာ ဒုတိယေန နယေန တတ္ထ အာဒိနဝံ ဒဿေန္တော အာဟ “တတြ ဝေ တုမေ အဿထ ကုပိတာ ဝါ အနတ္တမနာ ဝါ တုမှယေဝဿ တေန အန္တရာယော”တိ။ တတ္ထ **တတြ ဝေ တုမေ အဿထ**တိ တေသု အဝဏ္ဏဘာသကေသု၊ တသ္မိံ ဝါ အဝဏ္ဏေ တုမေ ဘဝေယျာထ ဝေ၊ ယဒိ ဘဝေယျာထာတိ အတ္ထော။ ကုပိတာ ကောပေန၊ အနတ္တမနာ ဒေါမနဿေန။ **တုမှယေဝဿ တေန အန္တရာယော**တိ တုမှာကံ-ယေဝ တေန ကောပေန၊ တာယ စ အနတ္တမနတာယ ပဌမဇ္ဈာနာဒိနံ အန္တရာယော ဘဝေယျ။

ဧဝံ ဒုတိယေန နယေန အာဒိနဝံ ဒဿေတွာ တတိယေန နယေန ဝစနတ္ထသလ္လက္ခဏမတ္ထေပိ အသမတ္ထတံ ဒဿေန္တော “အပိ နု တုမေ ပရေသ”န္တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပရေသန္တိ** ယေသံ ကေသဉ္စိ။ ကုပိတော ဟိ နေဝ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓအရိယသာဝကာနံ န မာတာပိတုနံ န ပစ္စတ္တိကာနံ သုဘာသိတ-ဒုပ္ပာသိတဿ အတ္ထံ အာဇာနာတိ။ ယထာဟ—

“ကုဒ္ဓေါ အတ္ထံ န ဇာနာတိ၊ ကုဒ္ဓေါ ဓမ္မံ န ပဿတိ။

အန္တတမံ^၁ တဒါ ဟောတိ၊ ယံ ကောဓော သဟတေ နရံ။

အနတ္တဇနနော ကောဓော၊ ကောဓော စိတ္တပ္ပကောပနော။

ဘယမန္တရတော ဇာတံ၊ တံ ဇနော နာဝဗုဇ္ဈတိ”တိ။

Evam sabbathāpi avaṇṇe manopadosaṃ nisedhetvā idāni paṭipajjitabbākāraṃ dassento “**tatra tumhehi abhūtaṃ abhūtato**”ti-ādimāha.

Tattha **tatra tumhehī**ti tasmim̐ avaṇṇe tumhehi. **Abhūtaṃ abhūtato nibbeṭhetabbanti** yaṃ abhūtaṃ, taṃ abhūtabhāveneva apanetabbam̐. Kathaṃ? “**Itipetaṃ abhūtaṃ**”ti-ādinā nayena. Tatrāyaṃ yojanā”tumhākaṃ Satthā na sabbaññū, dhammo durakkhāto, saṃgho duppaṭipanno”ti-ādīni sutvā na tuṇhī bhavitabbam̐, evaṃ pana vattabbam̐ “**itipetaṃ abhūtaṃ**, yaṃ tumhehi vuttaṃ, taṃ imināpi kāraṇena abhūtaṃ, imināpi kāraṇena atacchaṃ, **natthi cetam̐ amhesu** na ca panetaṃ amhesu saṃvijjati, sabbaññūyeva amhākaṃ Satthā, svakkhāto dhammo, suppaṭipanno saṃgho, tatra idaṇcīdaṇca kāraṇaṃ”ti. Ettha ca dutiyaṃ padaṃ paṭhamassa, catutthaṇca tatiyassa vevacananti veditabbam̐. Idaṇca avaṇṇeyeva nibbeṭhanam̐ kātabbam̐, na sabbattha. Yadi hi “tvaṃ dussīlo, tavācariyo dussīlo, idaṇcīdaṇca tayā kataṃ, tavācariyena katan”ti vutte tuṇhībhūto adhvāseti, āsaṅkanīyo hoti. Tasmā manopadosaṃ akatvā avaṇṇo nibbeṭhetabbo. “Oṭṭhosi goṇosi”ti-ādinā¹ pana nayena dasahi akkosavatthūhi akkosantaṃ puggalaṃ ajjupekkhitvā adhvāsanakhantiyeva tattha kātabbā.

6. Evam̐ avaṇṇabhūmiyaṃ tādīlakkhaṇaṃ dassetvā idāni vaṇṇabhūmiyaṃ dassetuṃ “**mamaṃ vā bhikkhave pare vaṇṇaṃ bhāseyyun**”ti-ādimāha. Tattha **pareti** ye keci pasannā devamanussā. Ānandanti etenāti **Ānando**, pītiyā etaṃ adhivacanam̐. Sumanassa bhāvo **somanassaṃ**, cetasikasukhassetaṃ adhivacanam̐. Uppilāvino² bhāvo **uppilāvitattaṃ**. Kassa uppilāvitattanti? **Cetasoti**, uddhaccāvahāya uppilāpanapītiyā etaṃ adhivacanam̐. Idhāpi³ dvīhi padehi saṅkhārakkhandho, ekena vedanākkhandho vutto.

Evam̐ paṭhamanayena uppilāvitattaṃ nivāretvā dutiyena tattha ādinavaṃ dassento “**tatra ce tumhe assathā**”ti-ādimāha. Idhāpi **tumhaṃ yevassa tena antarāyoti** tena uppilāvitattena tumhākaṃyeva

1. Vi 2. 9 piṭṭhe.

2. Ubbillāvino (Sī, Syā)

3. Iti idhāpi (Syā)

သုတ္တံ]

ပရိဗ္ဗာဇကကထာဝဏ္ဏနာ

၅၃

ဧဝံ သဗ္ဗထာဝရံ အဝဏ္ဏေ မနောပဒေါသံ နိသေခေတွာ ဣဒါနိ ပဋိပဇ္ဇိ-
တဗ္ဗာကာရံ ဒဿေန္တော “တတြ တုမေဟိ အဘူတံ အဘူတတော”တိ-
အာဒိမာဟ။

တတ္ထ တတြ တုမေဟိတိ တသ္မိံ အဝဏ္ဏေ တုမေဟိ။ အဘူတံ အဘူတတော
နိဗ္ဗေဒေတဗ္ဗန္တိ ယံ အဘူတံ၊ တံ အဘူတဘာဝေနော အပနေတဗ္ဗံ။ ကထံ၊
ဣတိပေတံ အဘူတန္တိအာဒိနာ နယေန။ တတြာယံ ယောဇနာ—တုမာကံ
သတ္တာ န သဗ္ဗညု၊ ဓမ္မော ဒုရက္ခာတော၊ သံဃော ဒုပ္ပုပ္ပန္နောတိအာဒိနိ
သုတ္တာ န တုဏှိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ပန ဝတ္ထဗ္ဗံ “ဣတိပေတံ အဘူတံ၊ ယံ တုမေဟိ
ဝုတ္တံ၊ တံ ဣမိနာဝိ ကာရဏေန အဘူတံ၊ ဣမိနာဝိ ကာရဏေန အတန္တံ၊ နတ္ထိ
စေတံ အမေသု၊ န စ ပနေတံ အမေသု သံဝိဇ္ဇတိ၊ သဗ္ဗညုယော အမာကံ
သတ္တာ၊ သုက္ခာတော ဓမ္မော၊ သုပ္ပုပ္ပန္နော သံဃော၊ တတြ ဣဒဗ္ဗိဒဗ္ဗ
ကာရဏ”န္တိ။ ဧတ္ထ စ ဒုတိယံ ပဒံ ပဌမဿ၊ စတုတ္ထဉ္စ တတိယဿ ဝေဝစနန္တိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဒဉ္စ အဝဏ္ဏေယော နိဗ္ဗေဒနံ ကာတဗ္ဗံ၊ န သဗ္ဗတ္ထ။ ယဒိ ဟိ “တံ
ဒုဿီလော တဝါစရိယော ဒုဿီလော၊ ဣဒဗ္ဗိဒဉ္စ တယာ ကတံ၊ တဝါစရိယေန
ကတ”န္တိ ဝုတ္တေ တုဏှိဘူတော အဝါသေတိ၊ အာသင်္ဂနီယော ဟောတိ။
တသ္မာ မနောပဒေါသံ အကတွာ အဝဏ္ဏော နိဗ္ဗေဒေတဗ္ဗော။ ဩဌောသိ
ဂေါဏောသီတိအာဒိနာ ပန နယေန ဒသဟိ အက္ခောသဝတ္ထုဟိ အက္ခော-
သန္တိ ပုဂ္ဂလံ အဇ္ဈုပေက္ခိတွာ အဝါသနာန္တိယော တတ္ထ ကာတဗ္ဗာ။

၆။ ဧဝံ အဝဏ္ဏဘူမိယံ တာဒိလက္ခဏံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ဝဏ္ဏဘူမိယံ
ဒဿေတွံ “မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ ဝဏ္ဏံ ဘာသေယျ”န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ
ပရေတိ ယေ ကေဝိ ပသန္တာ ဒေဝမနုဿာ။ အာနန္ဒန္တိ ဧတေနာတိ
အာနန္ဒော၊ ဝီတိယာ ဧတံ အဝိဝနံ။ သုမနဿ ဘာဝေါ သောမနဿံ၊
စေတသိကသုခဿေတံ အဝိဝနံ။ ဥပ္ပိလာဝိနော^၁ ဘာဝေါ ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထံ။
ကဿ ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထန္တိ? စေတသောတိ၊ ဥဒ္ဓစ္စာဝဟာယ ဥပ္ပိလာပနဝီတိယာ
ဧတံ အဝိဝနံ။ ဣဓာဝိ^၂ ဒွိဟိ ပဒေဟိ သင်္ခါရက္ခန္ဓော၊ ဧကေန ဝေဒနာက္ခန္ဓော
ဝုတ္တော။

ဧဝံ ပဌမနယေန ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထံ နိဝါရေတွာ ဒုတိယေန တတ္ထ အာဒိနဝံ
ဒဿေန္တော “တတြ စေ တုမေ အဿထာ”တိအာဒိမာဟ။ ဣဓာဝိ တုမံ
ယေဝဿ တေန အန္တရာယောတိ တေန ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထေန တုမာကံယော

၁-ဥပ္ပိလာဝိနော (သီ၊ သျာ)

၂-ဣတိ ဣဓာဝိ (သျာ)

paṭhamajjhānādīnaṃ antarāyo bhavēyyāti¹ attho veditabbo. Kasmā panetaṃ vuttaṃ. Nanu Bhagavatā—

“Buddho’ti kittayantassa, kāye² bhavati yā pīti.

Vameva hi sā pīti. kasiṇenāpi Jambudīpassa.

‘Dhammo’ti kittayantassa -pa- kasiṇenāpi Jambudīpassa.

‘Saṃgho’ti kittayantassa, kāye² bhavati yā pīti.

Vameva hi sā pīti, kasiṇenāpi Jambudīpassā”ti ca.

“Ye bhikkhave Buddhhe pasannā, agge te pasannā”ti * ca evamādihi anekasatehi suttehi ratanattaye pītisomanassameva vaṇṇitanti? Saccam vaṇṇitaṃ, taṃ pana nekkhammanissitaṃ. Idha “amhākaṃ Buddho, amhākaṃ dhammo”ti-ādīnā³ nayena āyasmato Channassa uppannasadisam gehassitaṃ pītisomanassam adhippetam. Idāhi jhānādīpaṭilābhāya antarāyakaram hoti. Tenevāyasmā Channopi yāva Buddho na parinibbāyi, tāva visesaṃ nibbatteturā nāsakkhi, parinibbānakāle paññattena pana brahmadāṇḍena tajjito taṃ pītisomanassam pahāya visesaṃ nibbattesi. Tasmā antarāyakaramyeva sandhāya idaṃ vuttanti veditabbaṃ. Ayañhi lobhasahagatā⁴ pīti, lobho ca kodhasadisova. Yathāha—

“Luddho atthaṃ na jānāti, luddho dhammaṃ na passati.

Andhamtaṃ tadā hoti, yaṃ lobho sahate naram.

Anatthajanano lobho, lobho cittappakopano⁵.

Bhayamantarato jātaṃ, taṃ jano nāvabujjhatī”ti⁶.

Tatīyavāro pana idha anāgatopi atthato āgatoyevāti veditabbo. Yatheva hi kuddho, evaṃ luddhopi atthaṃ na jānātīti.

Paṭipajjitabbākārāḍṣaṇavāre panāyaṃ yojanā—“tumhākaṃ Satthā sabbaññū Arahāṃ Sammāsambuddho, dhammo svakkhāto, saṃgho suppaṭipanno”ti-ādīni sutvā na tuṇhī bhavitabbaṃ, evaṃ pana paṭijānitabbaṃ “itipetaṃ

1. Assāti (Sī, Syā)

* Am 1. 343; Khu 1. 254 piṭṭhesu.

4. Rāgasahagatā (Sī, Ka)

6. Am 2. 471; Khu 1. 252; Khu 7. 12; Khu 8. 251 piṭṭhesu.

2. Yassa kāye (Sī, Syā)

3. Amhākaṃ saṃghoti-ādīnā (Ka)

5. Cittapalujjano (Syā)

ပဌမဇ္ဈာနာဒိနံ အန္တရာယော ဘဝေယျာတိ^၁ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကသ္မာ ပနေတံ ဝုတ္တံ။ နန ဘဂဝတာ—

“ဗုဒ္ဓေါတိ ကိတ္တယန္တဿ၊ ကာယေ^၂ ဘဝတိ ယာ ပီတိ။

ဝရမေဝ ဟိ သာ ပီတိ၊ ကသိဏေနာပိ ဇမ္ဗုဒ္ဓိပဿ။

ဓမ္မောတိ ကိတ္တယန္တဿ။ ပ။ ကသိဏေနာပိ ဇမ္ဗုဒ္ဓိပဿ။

သံသောတိ ကိတ္တယန္တဿ၊ ကာယေ^၂ ဘဝတိ ယာ ပီတိ။

ဝရမေဝ ဟိ သာ ပီတိ၊ ကသိဏေနာပိ ဇမ္ဗုဒ္ဓိပဿာ”တိ စ။

“ယေ ဘိက္ခဝေ ဗုဒ္ဓေ ပသန္တာ၊ အဂ္ဂေ တေ ပသန္တာ”တိ စ ဝေမာဒီဟိ အနေကသတေဟိ သုတ္တေဟိ ရတနတ္ထယေ ပီတိသောမနဿမေဝ ဝုတ္တိတန္တိ။ သစ္စံ ဝုတ္တိတံ၊ တံ ပန နေက္ခမ္ပနိဿိတံ။ ဣဓ “အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ အမှာကံ ဓမ္မော” တိအာဒိနာ^၁ နယေန အာယသ္မတော ဆန္ဓဿ ဥပ္ပန္နသဒိသံ ဂေဟသိတံ ပီတိသောမနဿံ အဓိပ္ပေတံ။ ဣဒဉ္စိ ဈာနာဒိပဋိလဘာယ အန္တရာယကရံ ဟောတိ။ တေနောယသ္မာ ဆန္ဓောပိ ယာဝ ဗုဒ္ဓေါ န ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ တာဝ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နာသက္ခိ၊ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ ပညတ္တေန ပန မြဟူဒဏ္ဍေန တဇ္ဇိတော တံ ပီတိသောမနဿံ ပဟာယ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ တသ္မာ အန္တရာယကရံယေဝ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အယဉ္စိ လောဘ-သဟဂတာ^၄ ပီတိ၊ လောဘော စ ကောဓသဒိသောဝ။ ယထာဟ—

“လုဒ္ဓေါ အတ္ထံ န ဇာနာတိ၊ လုဒ္ဓေါ ဓမ္မံ န ပဿတိ။

အန္တိတမံ တဒါ ဟောတိ၊ ယံ လောဘော သဟတေ နရံ။

အနတ္တဇနနော လောဘော၊ လောဘော စိတ္တပ္ပကောပနော^၅။

ဘယမန္တရတော ဇာတံ၊ တံ ဇနော နာဝဗုဇ္ဈတိ”တိ^၆။

တတိယဝါရော ပန ဣဓ အနာဂတောပိ အတ္တတော အာဂတော-ယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထေဝ ဟိ ကုဒ္ဓေါ။ ဧဝံ လုဒ္ဓေါပိ အတ္ထံ န ဇာနာတိတိ။

ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗာကာရဒဿနဝါရေ ပနာယံ ယောဇနာ—တုမှာကံ သတ္တာ သဗ္ဗညူ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဓမ္မော သုက္ခာတော၊ သံသော သုပ္ပဋိပန္နောတိ-အာဒိနိ သုတွာ န တုဏှိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ပန ပဋိဇာနိတဗ္ဗံ “ဣတိပေတံ

၁-အသာတိ (သီ၊ သျာ)

၂-ယဿ ကာယေ (သီ၊ သျာ)

၃-အမှာကံ သံသောတိအာဒိနာ (က)

၄-ရာဂသဟဂတာ (သီ၊ က)

၅-စိတ္တပ္ပလုဇနော (သျာ)

၆-ခု ၁-၂၅၂-ပိဋေ။

bhūtaṃ, yaṃ tumhehi vuttaṃ, taṃ imināpi kāraṇena bhūtaṃ, imināpi kāraṇena tacchaṃ. So hi Bhagavā itipi Arahaṃ, itipi Sammāsambuddho. Dhammo itipi svakkhāto, itipi sandiṭṭhiko. Saṃgho itipi suppaṭipanno, itipi ujuppaṭipanno”ti. “Tvaṃ sīlavā”ti pucchitenāpi sace sīlavā, “sīlavāhamasmī”ti paṭijānitabbameva. “Tvaṃ paṭhamassa jhānassa lābhī -pa-arahā”ti puṭṭhenāpi sabhāgānaṃ bhikkhūnaṃyeveva paṭijānitabbaṃ. Evañhi pāpicchatā ceva parivajjitā hoti, sāsanassa ca amoghatā dīpitā hotīti. Sesam vuttanayeneva veditabbaṃ.

Cūlasīlavanṇanā

7. **Appamattakaṃ kho panetaṃ bhikkhavi** ko¹ anusandhi? Idam suttam dvīhi padehi ābaddham² vaṇṇena ca avaṇṇena ca. Tattha avaṇṇo “itipetaṃ abhūtaṃ, itipetaṃ atacchan”ti ettheva udakantaṃ patvā aggi viya nivatto. Vaṇṇo pana “bhūtaṃ bhūtato paṭijānitabbaṃ ‘itipetaṃ bhūtaṃ’ti” evaṃ anuvattatiyeveva. So pana duvidho Brahmaddattena bhāsita vaṇṇo ca bhikkhusaṃghena “acchariyaṃ āvuso”ti-ādinā nayena āradhavaṇṇo ca. Tesu bhikkhusaṃghena vuttavaṇṇassa upari suññatāpakāsane anusandhiṃ dassessati. Idha pana Brahmaddattena vuttavaṇṇassa anusandhiṃ dassetuṃ “appamattakaṃ kho panetaṃ bhikkhave”ti desanā āradhā.

Tattha **appamattakanti** parittassa nāmaṃ. **Oramattakanti** tasseeva vevacanaṃ. **Mattā**ti vuccati pamāṇaṃ. Appaṃ mattā etassāti **appamattakaṃ**. Oraṃ mattā etassāti **oramattakaṃ**. Sīlameva **sīlamattakaṃ**. Idam vuttaṃ hoti—appamattakaṃ kho panetaṃ bhikkhave oramattakaṃ sīlamattakaṃ nāma, yena “Tathāgatassa vaṇṇaṃ vadāmi”ti ussāhaṃ katvāpi vaṇṇaṃ vadamāno puthujjano vadeyyāti. Tattha siyā, nanu idam sīlaṃ nāma yogino aggavibhūsaṃ. Yathāhu porāṇa—

“Sīlaṃ yogissa’laṅkāro, sīlaṃ yogissa maṇḍanaṃ.

Sīlehi’laṅkato³ yogī, maṇḍane aggataṃ gato”ti.

1. Kā (Syā)

2. Āradham (Syā)

3. Sīlehalāṅkato (Sī)

သုတ္တံ]

စူဠသီလဝတ္ထုနာ

၅၅

ဘူတံ၊ ယံ တုမေဟိ ဝုတ္တံ၊ တံ ဣဒါနံ ကာရဏေန ဘူတံ၊ ဣဒါနံ ကာရဏေန တစ္ဆံ။ သော ဟိ ဘဂဝါ ဣတိပိ အရဟံ၊ ဣတိပိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဓမ္မော ဣတိပိ သုက္ခာတော၊ ဣတိပိ သန္တိဋ္ဌိကော။ သံသော ဣတိပိ သုပ္ပုဋ္ဌိ-ပန္နော၊ ဣတိပိ ဥဇုပ္ပုဋ္ဌိပန္နော”တိ။ တံ သီလဝါတိ ပုစ္ဆိတေနာပိ သစေ သီလဝါ “သီလဝါဟမသ္မိ”တိ ပဋိဇာနိတဗ္ဗမေဝ။ တံ ပဌမဿ ဈာနဿ လာဘီ။ ပ။ အရဟတံ ပုဋ္ဌေနာပိ သဘာဝါနံ ဘိက္ခုနံယေဝ ပဋိဇာနိတဗ္ဗံ။ ဧဝံ ပါပိစ္ဆတာ စေဝ ပရိဝုဇ္ဈိတာ ဟောတိ၊ သာသနဿ စ အမောဃတာ ဒီပိတာ ဟောတိတိ။ သေသံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

စူဠသီလဝတ္ထုနာ

၇။ **အပ္ပမတ္တကံ ခေါ ပနေတံ ဘိက္ခဝေတိ** ကော^၁ အနုသန္နိ။ ဣဒံ သုတ္တံ ဦးဟိ ပဒေဟိ အာဗဒ္ဓံ^၂ ဝဏ္ဏေန စ အဝဏ္ဏေန စ။ တတ္ထ အဝဏ္ဏော “ဣတိ-ပေတံ အဘူတံ၊ ဣတိပေတံ အတစ္ဆံ”န္တိ ဧတ္ထေဝ ဥဒကန္တံ ပတွာ အဂ္ဂိ ဝိယ နိဝဏ္ဏော။ ဝဏ္ဏော ပန ဘူတံ ဘူတတော ပဋိဇာနိတဗ္ဗံ “ဣတိပေတံ ဘူတံ”န္တိ ဧဝံ အနုဝတ္တတိယေဝ။ သော ပန ဒုဝိဓော မြဟ္မဒတ္တေန ဘာသိတဝဏ္ဏော စ ဘိက္ခုသံဃေန အတ္ထရိယံ အာဝုသောတိအာဒိနာ နယေန အာရဒ္ဓဝဏ္ဏော စ။ တေသု ဘိက္ခုသံဃေန ဝုတ္တဝဏ္ဏဿ ဥပရိ သုညတာပကာသနေ အနုသန္နိ^၃ ဒဿေသတိ။ ဣမ ပန မြဟ္မဒတ္တေန ဝုတ္တဝဏ္ဏဿ အနုသန္နိ^၃ ဒဿေတုံ “အပ္ပမတ္တကံ ခေါ ပနေတံ ဘိက္ခဝေ”တိ ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။

တတ္ထ **အပ္ပမတ္တကန္တိ** ပရိတ္တဿ နာမံ။ **ဩရမတ္တကန္တိ** တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **မတ္တာ**တိ ဝုစ္ဆတိ ပမာဏံ။ အပ္ပံ မတ္တာ တေဿာတိ **အပ္ပမတ္တကံ**။ ဩရံ မတ္တာ တေဿာတိ **ဩရမတ္တကံ**။ သီလမေဝ **သီလမတ္တကံ**။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—အပ္ပ-မတ္တကံ ခေါ ပနေတံ ဘိက္ခဝေ ဩရမတ္တကံ သီလမတ္တကံ နာမ ယေန “တထာ-ဂတဿ ဝဏ္ဏံ ဝဒါမိ”တိ ဥဿာဟံ ကတွာပိ ဝဏ္ဏံ ဝဒမာနော ပုထုဇ္ဇနော ဝဒေယျာတိ။ တတ္ထ သိယာ၊ နန ဣဒံ သီလံ နာမ ယောဂိနော အဂ္ဂဝိဘူသနံ။ ယထာဟု ပေါရာဏာ—

“သီလံ ယောဂိဿ’လင်္ကာရော၊ သီလံ ယောဂိဿ မဏ္ဍနံ။
သီလေဟိ’လင်္ကတော^၁ ယောဂီ၊ မဏ္ဍနေ အဂ္ဂတံ ဂတော”တိ။

၁-ကာ (သျှာ)

၂-အာရဒ္ဓံ (သျှာ)

၃-သီလေဟလင်္ကတော (သီ)

Bhagavatāpi ca anekesu suttasatesu sīlaṃ mahantameva katvā kathitaṃ.
Yathāha “ākaṅkheyya ce bhikkhave bhikkhu ‘sābrahmacārīnaṃ piyo cassaṃ
maṇāpo ca garu ca bhāvanīyo cā’ti, sīlesvevassa paripūrakārī”ti¹ ca.

“Kikīva aṇḍaṃ camarīva vāladhiṃ,
Piyaṃva puttaṃ nayaṇaṃva ekakaṃ.
Tatheva sīlaṃ anurakkhamānā,
Supesalā hotha sadā sagāravā”ti * ca.

“Na pupphagandho paṭivātameti,
Na candanaṃ taggaramallikā² vā.
Satañca gandho paṭivātameti,
Sabbā disā sappuriso pavāyati.

Candanaṃ tagaraṃ vāpi, uppalaṃ atha vassikī.
Etesaṃ gandhajātānaṃ, sīlagandho anuttaro.

Appamatto ayaṃ gandho, yvāyaṃ tagaracandanaṃ³.
Yo ca sīlavataṃ gandho, vāti devesu uttamo.

Tesaṃ sampannasīlānaṃ, appamādavihāriṇaṃ.
Sammadaññā vimuttānaṃ, māro maggaṃ na vindaṭī”ti ca.

“Sīle patiṭṭhāya nara sapañño, cittaṃ paññañca bhāvayaṃ.
Ātāpi nipako bhikkhu, so imaṃ vijaṭaye jaṭaṇ”ti⁴ ca.

“Seyyathāpi bhikkhave ye keci bījagāmaḥbhūtagāmā vuḍḍhiṃ virūḷhiṃ
vepullaṃ āpajjanti, sabbe te pathaviṃ nissāya pathaviyaṃ patiṭṭhāya
evamete bījagāmaḥbhūtagāmā vuḍḍhiṃ virūḷhiṃ vepullaṃ āpajjanti,
evameva kho bhikkhave bhikkhu sīlaṃ nissāya sīle patiṭṭhāya satta
bojjhaṅge bhāvento satta bojjhaṅge bahulīkaronto vuḍḍhiṃ virūḷhiṃ
vepullaṃ pāpuṇāti dhammesū”ti⁵ ca evaṃ aññānipi anekāni suttāni
daṭṭhabbāni. Evamanekesu suttasatesu sīlaṃ mahantameva katvā kathitaṃ.
Taṃ

1. Ma 1. 39 piṭṭhe.

* Visuddhi 1. 34 piṭṭhepi.

2. Tagaramallikā (bahūsu) Khu 1. 21; Aṃ 1. 227; Khu 11. 317 piṭṭhesu.

3. Tagaracandani (Sī, Syā, I)

4. Saṃ 1. 13 piṭṭhe.

5. Saṃ 3. 119 Bījasuttaṃ, tañca 43 piṭṭhe viya daṭṭhabbaṃ.

ဘဝတာပိ စ အနေကေသု သုတ္တသတေသု သီလံ မဟန္တမေဝ ကတွာ
ကထိတံ။ ယထာဟ “အာကဇံယျ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ‘သမ္ဗုဒ္ဓဇာရိနံ
ပိယော စသံ မနာပေါ စ ဂရု စ ဘာဝနိယော စာ’တိ၊ သီလေသျေဝဿ
ပရိပူရကာရီ”တိ^၁ စ။

“ကိုကိုဝ အဏ္ဏံ စမရိဝ ဝါလဓိ၊
ပိယံ ပုတ္တံ နယနံဝ ဧကကံ။
တထေဝ သီလံ အနုရက္ခမာနာ၊
သုပေသလာ ဟောထ သဒါ သဂါရဝါ”တိ စ။

“န ပုပ္ဖဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတိ၊
န စန္ဒနံ တဂ္ဂရမလ္လိကာ^၂ ဝါ။
သတဉ္စ ဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတိ၊
သဗ္ဗာ ဒိသာ သပ္ပုရိသော ပဝါယတိ။
စန္ဒနံ တဂရံ ဝါဝိ၊ ဥပ္ပလံ အထ ဝသိကီ။
ဧတေသံ ဂန္ဓဇာတာနံ၊ သီလဂန္ဓော အနုတ္တရော။
အပ္ပမတ္တော အယံ ဂန္ဓော၊ ယွာယံ တဂရစန္ဒနံ^၃။
ယော စ သီလဝတံ ဂန္ဓော၊ ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမော။
တေသံ သမ္ဗန္ဓသီလာနံ၊ အပ္ပမာဒဝိဟာရိနံ။
သမ္ဗဒညာ ဝိမုတ္တာနံ၊ မာရော မဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတိ”တိ စ။

“သီလေ ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စ ဘာဝယံ။
အာတာပိ နိပကော ဘိက္ခု၊ သော ဣမံ ဝိဇ္ဇယေ ဇဉ်”န္တိ^၄ စ။

“သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ယေ ကေစိ ဗီဇဂါမဘူတဂါမာ ဝုဗ္ဗိံ ဝိရုဋ္ဌိံ
ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇန္တိ၊ သဗ္ဗေ တေ ပထဝီ နိဿာယ ပထဝီယံ ပတိဋ္ဌာယ
ဧဝမေတေ ဗီဇဂါမဘူတဂါမာ ဝုဗ္ဗိံ ဝိရုဋ္ဌိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဧဝမေဝ
ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သီလံ နိဿာယ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ
ဘာဝေန္တော သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဗဟုလိကရောန္တော ဝုဗ္ဗိံ ဝိရုဋ္ဌိံ ဝေပုလ္လံ
ပါပုဏာတိ ဓမ္မေသု”တိ^၅ စ ဧဝံ အညာနိဝိ အနေကာနိ သုတ္တာနိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ။
ဧဝမနေကေသု သုတ္တသတေသု သီလံ မဟန္တမေဝ ကတွာ ကထိတံ။ တံ

၁-မ ၁-၃၉-ပိဋ္ဌေ။

၂-တဂရမလ္လိကာ (ဗဟုသု) ၃ ၁-၂ ၁-ဓမ္မပဒေ။

၃-တဂရစန္ဒနံ (သီ၊ သျာ၊ ဣ)

၄-သံ ၁-၁၃-ပိဋ္ဌေ။

၅-သံ ၃-၁၁၉-ဗီဇသုတ္တံ၊ တဉ္စ ၄၃-ပိဋ္ဌေ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

kasmā imasmim̐ ṭhāne “appamattakan”ti āhāti? Upari guṇe upanidhāya. Sīlañhi samādhim̐ na pāpuṇāti, samādhi paññam̐ na pāpuṇāti, tasmā uparimam̐ upanidhāya heṭṭhimam̐ oramattakam̐ nāma hoti. Katham̐ sīlam̐ samādhim̐ na pāpuṇāti? Bhagavā hi abhisambodhito sattame samvacchare Sāvattthinagaradvāre kaṇḍambarukkhāmūle dvādasayojane ratanamaṇḍape yojanappamāṇe ratanapallaṅke nisīditvā tiyojanike dibbasetacchatte dhāriyamāne dvādasayojanāya parisāya attādānaparidīpanam̐ titthiyamaddanam̐ “uparimakāyato aggikkhandho pavattati, heṭṭhimakāyato udakadhārā pavattati -pa- ekekalomakūpato aggikkhandho pavattati, ekekalomakūpato udakadhārā pavattati, channam̐ vaṇṇānan”ti- ādinayappavattam̐ Yamakapāṭihāriyam̐ dasseti. Tassa suvaṇṇavaṇṇasarīrato suvaṇṇavaṇṇā rasmiyo uggantvā yāva bhavaggā gacchanti, sakaladasasahassacakkavāḷassa alaṅkaraṇakālo viya hoti, dutiyā dutiyā rasmiyo purimāya purimāya yamakayamakā viya¹ ekakkhaṇe viya pavattanti.

Dvinnaṅca cittānam̐ ekakkhaṇe pavatti nāma natthi. Buddhānam̐ pana Bhagavantānam̐ bhavaṅgaparivāsassa lahukatāya, pañcahākārehi āciṇṇavasitāya ca tā ekakkhaṇe viya pavattanti. Tassā tassā pana rasmiyā āvajjanaparikkammādhiṭṭhānāni visum̐ visum̐yeva.

Nīlarasmi-atthāya hi Bhagavā nīlakasiṇam̐ samāpajjati, pītarasmi-atthāya pītakasiṇam̐, lohita-odātarasmi-atthāya lohita odātakasiṇam̐, aggikkhandhatthāya tejokasiṇam̐, udakadhārathāya āpokasiṇam̐ samāpajjati. Satthā caṅkamati, nimmito tiṭṭhati vā nisīdati vā seyyam̐ vā kappeti² sabbam̐ vitthāretabbam̐. Ettha ekampi sīlassa kiccam̐ natthi, sabbam̐ samādhikiccameva. Evaṁ sīlam̐ samādhim̐ na pāpuṇāti.

Yam̐ pana Bhagavā kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni pāramiyo pūretvā ekūnatimsavassakāle cakka vattisirīnivāsabhūtā bhavanā nikkhamma Anomānadītīre pabbajitvā chabbassāni padhānayogam̐ katvā visākhapuṇṇamāyam̐ Uruvelagāme Sujātāya dinnam̐ pakkhattadibbojam̐ madhupāyāsam̐ paribhuñjitvā sāyanhasamaye dakkhiṇuttarena Bodhimaṇḍam̐

1. Purimayamakā viya(Ka)

2. Khu 9. 121 piṭṭhe.

ကသွာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ “အပ္ပမတ္တက”န္တိ အာဟာတိ။ ဥပရိ ဂုဏေ ဥပနိဓာယ။ သီလဉ္စိ သမာဓိံ န ပါပုဏာတိ၊ သမာဓိ ပညံ န ပါပုဏာတိ၊ တသ္မာ ဥပရိမံ ဥပနိဓာယ ဟေဉ္စိမံ ဩရမတ္တကံ နာမ ဟောတိ။ ကထံ သီလံ သမာဓိံ န ပါပုဏာတိ။ ဘဂဝါ ဟိ အဘိသမ္ဗောဓိတော သတ္တမေ သံဝစ္ဆရေ သာဝတ္ထိနဂရဒ္ဓါရေ ကဏ္ဍမ္ဗရုက္ခမူလေ ဒွါဒသယောဇနေ ရတနမဏ္ဍပေ ယောဇနပ္ပမာဏေ ရတနပလ္လင်္ကေ နိသီဒိတွာ တိယောဇနိကေ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တေ ဓာရယမာနေ ဒွါဒသယောဇနာယ ပရိသာယ အတ္တာဒါနပရိဒီပနံ တိတ္ထိယမဒ္ဓနံ “ဥပရိမကာယတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ၊ ဟေဉ္စိမကာယတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ။ ပ။ ဧကေကလောမကူပတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ၊ ဧကေက- လောမကူပတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ ဆန္တံ ဝဏ္ဏာနံ”န္တိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တံ ယမကပါဠိဟာရိယံ ဒဿေတိ။ တဿ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏသရီရတော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ ရသ္မိယော ဥဂ္ဂန္ဓော ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဂစ္ဆန္တိ၊ သကလဒသသဟဿစက္ကဝါဠဿ အလင်္ကရဏကာလော ဝိယ ဟောတိ၊ ဒုတိယာ ဒုတိယာ ရသ္မိယော ပုရိမာယ ပုရိမာယ ယမကယမကာ ဝိယ^၁ ဧကက္ခန္ဓေ ဝိယ ပဝတ္တန္တိ။

ဒွိန္ဒူ စိတ္တာနံ ဧကက္ခန္ဓေ ပဝတ္တိ နာမ နတ္ထိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန ဘဂဝန္တာနံ ဘဝဂ်ပရိဝါသဿ လဟုကတာယ ပဉ္စဟာကာရေဟိ အာစိဏ္ဏဝသိတာယ စ တာ ဧကက္ခန္ဓေ ဝိယ ပဝတ္တန္တိ။ တဿာ တဿာ ပန ရသ္မိယာ အာဝဇ္ဇန- ပရိကမ္မာဓိဋ္ဌာနာနိ ဝိသု ဝိသုယေဝ။

နီလရသ္မိအတ္ထာယ ဟိ ဘဂဝါ နီလကသိဏံ သမာပဇ္ဇေတိ၊ ဝီတရသ္မိ- အတ္ထာယ ဝီတကသိဏံ၊ လောဟိတဩဒါတရသ္မိအတ္ထာယ လောဟိတဩဒါတ- ကသိဏံ၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓတ္ထာယ တေဇောကသိဏံ၊ ဥဒကဓာရတ္ထာယ အာပေါ- ကသိဏံ သမာပဇ္ဇေတိ။ သတ္တာ စက်မတိ၊ နိဗ္ဗိတော တိဋ္ဌတိ ဝါ နိသီဒတိ ဝါ သေယျံ ဝါ ကပ္ပေတိတိ သဗ္ဗံ ဝိတ္တာရေတဗ္ဗံ။ ဧတ္ထ ဧကမ္ပိ သီလဿ ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗံ သမာဓိကိစ္စမေဝ။ ဧဝံ သီလံ သမာဓိံ န ပါပုဏာတိ။

ယံ ပန ဘဂဝါ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ပါရမိယော ပူရေတွာ ဧကေနတိံသဝဿကာလေ စက္ကဝတ္ထိသိရိနိဝါသဘူတာ ဘဝနာ နိက္ခမ္မ အနောမာနဒီတိရေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဆဗ္ဗဿာနိ ပဓာနယောဂံ ကတွာ ဝိသာဒပုဏ္ဏမာယံ ဥရုဝေလဂါမေ သုဇာတာယ ဒိန္တံ ပက္ခိတ္တဒိဗ္ဗောဇံ မရပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သာယန္တသမယေ ဒက္ခိဏုတ္တရေန ဗောဓိမဏ္ဍိ

pavisitvā assatthadumarājānaṃ tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ katvā
pubbuttarabhāge t̥hito tiṇasanthāraṃ santharivā tisandhipallaṅkaṃ ābhujitvā
caturaṅgasamannāgataṃ mettākammaṭṭhānaṃ pubbaṅgamaṃ katvā
vīriyādhiṭṭhānaṃ adhiṭṭhāya cuddasahatthapallaṅkavaragato suvaṇṇapīṭhe
t̥hapitaṃ¹ rajatakkhandhaṃ viya paññāsahatthaṃ bodhikkhandhaṃ piṭṭhito
katvā upari mañichattena viya bodhisākhāya dhāriyamāno suvaṇṇavaṇṇe
cīvare pavālasadisēsu bodhi-aṅkuresu patamānesu sūriye atthaṃ
upagacchante mārabalaṃ vidhamitvā paṭhamayāme pubbenivāsaṃ
anussaritvā majjhimayāme dibbacakkhuṃ visodhetvā paccūsakāle
sabbabuddhānamāciṇṇe paccayākāre ñāṇaṃ otāretvā
ānāpānacatutthajjhānaṃ nibbattetvā tadeva pādakaṃ katvā vipassanaṃ
vaḍḍhetvā maggapaṭipāṭiyā adhigatena catutthamaggena sabbakilese
khepetvā sabbabuddhagūṇe paṭivijjhi, idamassa paññā-kiccaṃ. Evaṃ
samādhi paññaṃ na pāpuṇāti.

Tattha yathā hatthe udakaṃ pātiyaṃ udakaṃ na pāpuṇāti, pātiyaṃ
udakaṃ ghaṭe udakaṃ na pāpuṇāti, ghaṭe udakaṃ kolambe udakaṃ na
pāpuṇāti, kolambe udakaṃ cāṭikaṃ udakaṃ na pāpuṇāti, cāṭiyaṃ udakaṃ
mahākumbhiyaṃ udakaṃ na pāpuṇāti, mahākumbhiyaṃ udakaṃ kusobbhe
udakaṃ na pāpuṇāti, kusobbhe udakaṃ kandare udakaṃ na pāpuṇāti,
kandare udakaṃ kunnadiyaṃ udakaṃ na pāpuṇāti, innadiyaṃ udakaṃ
pañcamahānadiyaṃ udakaṃ na pāpuṇāti, pañcamahānadiyaṃ udakaṃ
cakkavāḷamahāsamudde udakaṃ na pāpuṇāti, cakkavāḷamahāsamudde
udakaṃ Sinerupādake mahāsamudde udakaṃ na pāpuṇāti. Pātiyaṃ udakaṃ
upanidhāya hatthe udakaṃ parittaṃ -pa- sinerupādakamahāsamudde udakaṃ
upanidhāya cakkavāḷamahāsamudde udakaṃ parittaṃ². Iti uparūpari
udakaṃ bahukaṃ upādāya heṭṭhā heṭṭhā udakaṃ parittaṃ hoti.

Evameva upari upari guṇe upādāya heṭṭhā heṭṭhā sīlaṃ appamattakaṃ
oramattakanti veditabbaṃ. Tenāha “appamattakaṃ kho panetaṃ bhikkhave
oramattakaṃ sīlamattakan”ti.

Yena puthujjanoti ettha—

“Duve puthujjanā vuttā, Buddhenādiccabandhunā.
Andho puthujjano eko, kalyāṇeko puthujjano”ti³.

1. T̥hitaṃ (Syā)

2. Parittanti (Sī, Syā)

3. Ma-T̥ṭha 1. 22; Am-T̥ṭha 1. 47; Paṭisaṃ-T̥ṭha 2. 51; Abhi-T̥ṭha 1. 384; Itivuttaka-T̥ṭha
78 piṭṭhesupi.

ပဝိသိတွာ အဿတ္တဒုမရာဇာနံ တိက္ခတ္ထု ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပုဗ္ဗတ္ထရဘာဂေ
ဌိတော တိဏသန္တာရံ သန္တရိတွာ တိသန္ဓိပလ္လင်္ဂံ အာဘုဇိတွာ စတုရင်္ဂ-
သမန္တာဂတံ မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတွာ ဝိရိယာဓိဋ္ဌာနံ အဓိဋ္ဌာယ စုဒ္ဓသ-
ဟတ္ထပလ္လင်္ဂဝရဂတော သုဝဏ္ဏဝိဋ္ဌေ ဌဝိတံ^၁ ရဇတက္ခန္ဓံ ဝိယ ပညာသဟတ္ထံ
ဗောဓိက္ခန္ဓံ ဝိဋ္ဌိတော ကတွာ ဥပရိ မဏိဆတ္တေန ဝိယ ဗောဓိသာခါယ ဓာရိယ-
မာနော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေ စိဝရေ ပဝါဠသဒိသေသု ဗောဓိအင်္ဂုရေသု ပတ-
မာနေသု သူရိယေ အတ္ထံ ဥပဂစ္ဆန္တေ မာရဗလံ ဝိဓေတွာ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေ-
နိဝါသံ အနုဿရိတွာ မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓေတွာ ပစ္စုသကာလေ
သဗ္ဗဒုဒ္ဓါနမာစိဏ္ဏေ ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ အာနာပါန-
စတုတ္ထဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ တဒေဝ ပါဒကံ ကတွာ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ မဂ္ဂပဋိ-
ပါဋိယာ အဓိဂတေန စတုတ္ထမဂ္ဂေန သဗ္ဗကိလေသေ ခေပေတွာ သဗ္ဗဒုဒ္ဓဂုဏေ
ပဋိဝိဇ္ဇိ။ ဣဒမဿ ပညာကိစ္စံ။ ဧဝံ သမာဓိ ပညံ န ပါပုဏာတိ။

တတ္ထ ယထာ ဟတ္ထေ ဥဒကံ ပါတိယံ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ပါတိယံ
ဥဒကံ ဃဇေ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ဃဇေ ဥဒကံ ကောလဓမ္မေ ဥဒကံ န ပါပု-
ဏာတိ၊ ကောလဓမ္မေ ဥဒကံ စာဋိယံ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ စာဋိယံ ဥဒကံ
မဟာကုမ္ဘိယံ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ မဟာကုမ္ဘိယံ ဥဒကံ ကုသောဓမ္မေ ဥဒကံ
န ပါပုဏာတိ၊ ကုသောဓမ္မေ ဥဒကံ ကန္တရေ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ကန္တရေ
ဥဒကံ ကုန္တဒိယံ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ကုန္တဒိယံ ဥဒကံ ပဉ္စမဟာနဒိယံ ဥဒကံ န
ပါပုဏာတိ၊ ပဉ္စမဟာနဒိယံ ဥဒကံ စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဓေ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊
စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဓေ ဥဒကံ သိနေရူပါဒကေ မဟာသမုဒ္ဓေ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ။
ပါတိယံ ဥဒကံ ဥပနိဓာယ ဟတ္ထေ ဥဒကံ ပရိတ္တံ။ ပ။ သိနေရူပါဒကမဟာ-
သမုဒ္ဓေ ဥဒကံ ဥပနိဓာယ စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဓေ ဥဒကံ ပရိတ္တံ။^၂။ ဣတိ ဥပရူ-
ပရိ ဥဒကံ ဗဟုကံ ဥပါဒါယ ဟေဋ္ဌာ ဟေဋ္ဌာ ဥဒကံ ပရိတ္တံ ဟောတိ။

ဧဝမေဝ ဥပရိ ဥပရိ ဂုဏေ ဥပါဒါယ ဟေဋ္ဌာ ဟေဋ္ဌာ သီလံ အပ္ပမတ္တကံ
ဩရမတ္တကန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တေနာဟ “အပ္ပမတ္တကံ ခေါ ပနေတံ ဘိက္ခဝေ
ဩရမတ္တကံ သီလမတ္တက”န္တိ။

ယေန ပုထုဇ္ဇနောတိ ဧတ္ထ—

ဒုဝေ ပုထုဇ္ဇနာ ဂုတ္တာ၊ ဗုဒ္ဓေနာဒိစ္စဗန္ဓုနာ။

အန္ဓော ပုထုဇ္ဇနော ဧကော၊ ကလျာဏေကော ပုထုဇ္ဇနောတိ။

Tattha yassa khandhadhātu-āyatanādīsū
uggahaparipucchāsavanadhāraṇapaccavekkhaṇāni natthi, ayaṃ
andhaputhujjano. Yassa tāni atthi, so **kalyāṇaputhujjano**. Duvidhopi
panesa—

Puthūnaṃ jananaḍḍhi, kāraṇehi puthujjano.
Puthujjanantogadhattā, puthuvāyaṃ jano iti.

So hi puthūnaṃ nānappakārānaṃ kilesāḍḍhi jananaḍḍhi kāraṇehi
puthujjano. Yathāha—

“Puthu¹ kilese janentīti puthujjanā, puthu avihatasakkāyadīṭṭhikāti
puthujjanā, puthu satthārānaṃ mukhullokikāti puthujjanā, puthu sabbagatīhi
avutṭhitāti puthujjanā, puthu nānābhisaṅkhāre abhisāṅkharontīti puthujjanā,
puthu nānā-oghehi vuyhanti, puthu nānāsantāpehi santappanti, puthu
pariāhehi pariḍayhanti, puthu pañcasu kāmagaṇesu rattā giddhā gathitā²
mucchitā ajjhosaṇṇā³ laggā laggitā palibuddhātī puthujjanā, puthu pañcahi
nīvaraṇehi āvutā nivutā ovutā⁴ pihitā paṭicchannā paṭikujjitāti puthujjanā”ti.

Puthūnaṃ vā gaṇanapathamattānaṃ ariyadhammaparammukhānaṃ
nīcadhammasamācārānaṃ janānaṃ antogadhattāti **puthujjano**, puthu vā
ayaṃ visumyeva saṅkhyāṃ gato, visamsaṭṭho sīlasutādiguṇayuttehi ariyehi
janehīti puthujjanoti.

* **Tathāgatassāti** aṭṭhahi kāraṇehi Bhagavā Tathāgato—tathā āgatoti
Tathāgato, tathā gatoti Tathāgato, tathalakkhaṇaṃ āgatoti Tathāgato,
tathadhamme yāthāvato abhisambuddhoti Tathāgato, tathadassitāya
Tathāgato, tathavāditāya Tathāgato, tathākāritāya Tathāgato,
abhibhavanaṭṭhena Tathāgatoti.

Kathaṃ Bhagavā **tathā āgatoti Tathāgato**? Yathā sabbalokahitāya
ussukkamāpannā purimakā Sammāsambuddhā āgatā, yathā Vipassī Bhagavā
āgato, yathā Sikhī Bhagavā, yathā Vessabhū Bhagavā, yathā Kakusandho
Bhagavā, yathā Koṇāgamano Bhagavā, yathā Kassapo Bhagavā āgatoti⁵.
Kim vuttaṃ hoti—yena abhinīhārena

1. Puthū (Syā) 2. Gadhitā (Syā, Ka) 3. Ajjhopannā (Ka) 4. Ophuṭā (Ka)

* Ma-Ṭṭha 1. 47; Aṃ-Ṭṭha 1. 80; Udāna-Ṭṭha-113; Itivuttaka-Ṭṭha-111;

Theragāthā-Ṭṭha 1. 42; Buddhavaṃsa-Ṭṭha 18; Mahāniddeśa-Ṭṭha 153 piṭṭhesupī.

5. Āgato (Sī)

ယုတ္တ]

စူဠသီလဝဏ္ဏနာ

၅၉

တတ္ထ ယဿ ခန္ဓဓာတုအာယတနာဒိသု ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာသဝနဓာရဏ-
ပစ္စဝေက္ခကာနိ နတ္ထိ၊ အယံ အန္ဓပုထုဇ္ဇနော။ ယဿ တာနိ အတ္ထိ၊ သော
ကလျာဏပုထုဇ္ဇနော။ ဒုဝိဓောပိ ပနေသ—

ပုထုနံ ဇနနာဒိဟိ၊ ကာရဏေဟိ ပုထုဇ္ဇနော။
ပုထုဇ္ဇနန္တောဂတ္တာ၊ ပုထုဝါယံ ဇနော ဣတိ။

သော ဟိ ပုထုနံ နာနပ္ပကာရာနံ ကိလေသာဒိနံ ဇနနာဒိဟိ ကာရဏေဟိ
ပုထုဇ္ဇနော။ ယထာဟ “ပုထု” ကိလေသေ ဇနေန္တိတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု
အဝိဟတသက္ကာယဒိဋ္ဌိကာတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု သတ္တာရာနံ မုခံ ဥလ္လောကိ-
ကာတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု သဗ္ဗဂတိတိ အဝုဋ္ဌိတာတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု နာနာဘိ-
သင်္ခါရေ အဘိသင်္ခါရေန္တိတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု နာနာဩဇေဟိ ဝုယန္တိ၊ ပုထု
သန္တာပေဟိ သန္တပ္ပန္တိ၊ ပုထု ပရိဋ္ဌာပေဟိ ပရိဋ္ဌယန္တိ၊ ပုထု ပဉ္စသု ကာမ-
ဂုဏေသု ရတ္တာ ဂိဇ္ဈိ ဂတိတာ၊ မုတ္တိတာ အဇ္ဈောပန္နာ၊ လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာ ပလိ-
ဗုဒ္ဓါတိ ပုထုဇ္ဇနာ၊ ပုထု ပဉ္စဟိ နိဝရဏေဟိ အာဝုတာ နိဝုတာ ဩဝုတာ၊
ပိဟိတာ ပဋိစ္ဆန္တာ ပဋိကုဋ္ဌိတာတိ ပုထုဇ္ဇနာ”တိ။ ပုထုနံ ဂဏနပထမတိတာနံ
အရိယဓမ္မပရမ္ပါနံ နိစဓမ္မသမာစာရာနံ ဇနာနံ အန္တောဂတ္တာပိ ပုထုဇ္ဇနော၊
ပုထုဝါယံ ဝိသုယေဝ သင်္ချံ ဂတော ဝိသံသဋ္ဌော သီလသုတာဒိဂုဏယုတ္တေဟိ
အရိယေဟိ ဇနေဟိတိ ပုထုဇ္ဇနောတိ။

တထာဂတဿာတိ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ဘဂဝါ တထာဂတော။
တထာ အာဂတောတိ တထာဂတော၊ တထာ ဂတောတိ တထာ-
ဂတော၊ တထလက္ခဏံ အာဂတောတိ တထာဂတော၊ တထဓမ္မေ ယာထာ-
ဂတော အဘိသမ္ပုဒ္ဓေါတိ တထာဂတော၊ တထဒဿိတာယ တထာဂတော၊
တထဝါဒိတာယ တထာဂတော၊ တထာကာရိတာယ တထာဂတော၊ အဘိ-
ဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတောတိ။

ကထံ ဘဂဝါ တထာ အာဂတောတိ တထာဂတော။ ယထာ သဗ္ဗလောက-
ဟိတာယ ဥဿုက္ကမာပန္နာ ပုရိမကာ သမ္မာသမ္ပုဒ္ဓါ အာဂတာ၊ ယထာ
ဝိပဿီ ဘဂဝါ အာဂတော၊ ယထာ သိဒ္ဓိ ဘဂဝါ၊ ယထာ ဝေဿဘူ ဘဂဝါ၊
ယထာ ကကုသန္ဓော ဘဂဝါ၊ ယထာ ကောဏာဂမနော ဘဂဝါ၊ ယထာ
ကဿပေါ ဘဂဝါ အာဂတော။ ကိံ ပုတ္တံ ဟောတိ—ယေန အဘိနိဟာရေန

၁-ပုထု (သျှာ)
၄-ဩဇော (က)

၂-ဂဓိတာ (သျှာ၊က)

၃-အဇ္ဈောသန္တာ (သျှာ၊က)
၅-အာဂတောတိ (သျှာ၊က)

ete Bhagavanto āgatā, teneva amhākampi Bhagavā āgato. Atha vā yathā Vipassī Bhagavā -pa- yathā Kassapo Bhagavā dānapāramim pūretvā, sīlanekkhammapaññāviriyakhantisacca-adhiṭṭhānamettā-upekkhāpāramim pūretvā imā dasa pāramiyo dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyoti samatimsa pāramiyo pūretvā aṅgapariccāgaṃ nayanadhanarajjaputtadārapariccāganti¹ ime pañca mahāpariccāge pariccajitvā pubbayogapubbacariyadhammakkhānañātattacariyādayo pūretvā Buddhacariyāya² koṭim patvā āgato, tathā amhākampi Bhagavā āgato. Atha vā yathā Vipassī Bhagavā -pa- Kassapo Bhagavā cattāro satipaṭṭhāne cattāro sammappadhāne cattāro iddhipāde pañcendriyāni pañca balāni satta bojjhaṅge ariyaṃ aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ bhāvetvā brūhetvā āgato, tathā amhākampi Bhagavā āgato evaṃ tathā āgatoti Tathāgato.

Yatheva lokamhi vipassi-ādayo,
Sabbaññubhāvaṃ munayo idhāgatā.
Tathā ayaṃ sakyamunīpi āgato,
Tathāgato vuccati tena cakkhumāti.

Evaṃ tathā āgatoti Tathāgato. (1)

Kathaṃ **tathā gatoti Tathāgato?** Yathā sampatijāto Vipassī Bhagavā gato -pa- Kassapo Bhagavā gato.

Kathaṃ so Bhagavā gato? So hi sampatijātova samehi pādehi pathaviyaṃ patiṭṭhāya uttarābhimukho³ sattapadavītiḥārena gato. Yathāha “sampatijāto kho Ānanda bodhisatto samehi pādehi patiṭṭhahitvā uttarābhimukho sattapadavītiḥārena gacchati setamhi chatte anuhīramāne⁴, sabbā ca disā anuviloketi, āsabhiṃ vācam⁵ bhāsati ‘aggohamasmi lokassa, jettāhamasmi lokassa, seṭṭhohamasmi lokassa, ayamantimā jāti, natthi dāni punabbhavo’ti”.

1. Dhanaputtadārajivitapariccāganti (Syā)

3. Uttarenamukho (Dī 2. 13 piṭṭhe.)

5. Āsabhiṃca vācam (Sī), āsabhi vācam (Syā)

2. Buddhacariyāya (Syā)

4. Anudhāriyamāne (Syā, Ka)

ဧတေ ဘဂဝန္တော အာဂတာ၊ တေနော အမှာကမ္ပိ ဘဂဝါ အာဂတော။ အထ ဝါ ယထာ ဝိပဿီ ဘဂဝါ။ပ။ ယထာ ကဿပေါ ဘဂဝါ ဒါနပါရမီ^၁ ပူရေတွာ၊ သီလနေက္ခမ္ပပညာဝိရိယ^၂ နှစ်သစ္စအဓိဋ္ဌာနမေတ္တာဥပေက္ခာပါရမီ^၃ ပူရေတွာ ဣမာ ဒသ ပါရမိယော ဒသ ဥပပါရမိယော ဒသ ပရမတ္ထပါရမိယောတိ သမတိ^၄ သ ပါရမိယော ပူရေတွာ အင်္ဂပရိစ္ဆာဂံ နယနဓနရဇ္ဇပုတ္တဒါရပရိစ္ဆာဂန္တိ^၅ ဣမေ ပဉ္စ မဟာပရိစ္ဆာဂေ ပရိစ္စတိတွာ ပုဗ္ဗယောဂပုဗ္ဗစရိယဓမ္မက္ခန္ဓာနဉာတတ္ထ-စရိယာဒယော ပူရေတွာ ဗုဒ္ဓိစရိယာယ^၂ ကောဋိ^၁ ပတ္တာ အာဂတော၊ တထာ အမှာကမ္ပိ ဘဂဝါ အာဂတော။ အထ ဝါ ယထာ ဝိပဿီ ဘဂဝါ။ပ။ ကဿပေါ ဘဂဝါ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ စတ္တာရော သမ္ပပ္ပဓာနေ စတ္တာရော ဣဗ္ဗိပါဒေ ပဋိန္ဒြိယာနိ ပဉ္စ ဗလာနိ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ အရိယံ အဋ္ဌကိကံ မဂ္ဂံ ဘာဝေတွာ မြူဟေတွာ အာဂတော၊ တထာ အမှာကမ္ပိ ဘဂဝါ အာဂတော ဧဝံ တထာ အာဂတောတိ တထာဂတော။

ယထေဝ လောကမ္ပိ ဝိပဿီအာဒယော၊
သဗ္ဗညုဘာဝံ မုနယော ဣဓာဂတာ။
တထာ အယံ သကျမုနိပိ အာဂတော၊
တထာဂတော ဝုစ္စတိ တေန စက္ခုမာတိ။

ဧဝံ တထာ အာဂတောတိ တထာဂတော။ (၁)

ကထံ တထာ ဂတောတိ တထာဂတော။ ယထာ သမ္ပတိဇာတော ဝိပဿီ ဘဂဝါ ဂတော။ပ။ ကဿပေါ ဘဂဝါ ဂတော။

ကထဉ္စ သော ဘဂဝါ ဂတော၊ သော ဟိ သမ္ပတိဇာတောဝ သမေဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ ဥတ္တရာဘိမုခေါ^၁ သတ္တပဒဝိတိဟာရေန ဂတော။ ယထာဟ “သမ္ပတိဇာတော ခေါ အာနန္ဒ ဗောဓိသတ္တော သမေဟိ ပါဒေဟိ ပတိဋ္ဌဟိတွာ ဥတ္တရာဘိမုခေါ သတ္တပဒဝိတိဟာရေန ဂစ္ဆတိ သေတမ္ပိ ဆတ္တေ အနုဓာရိယမာနေ^၂၊ သဗ္ဗာ စ ဒိသာ အနုဝိလောကေတိ၊ အာသဘိ^၃ ဝါဝံ^၄ ဘာသတိ ‘အဂ္ဂေါဟမသ္မိ လောကဿ၊ ဇေဋ္ဌောဟမသ္မိ လောကဿ၊ သေဋ္ဌော-ဟမသ္မိ လောကဿ၊ အယမန္တိမာ ဇာတိ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဗဝေါ’တိ”။

၁-ခနပုတ္တဒါရဗိတပရိစ္ဆာဂန္တိ (သျှာ)

၂-ဥတ္တရေနမုခေါ (ဒီ ၂-၁၃-ပိဋ္ဌေ)

၅-အာသဘိဉ္စ ဝါဝံ (သီ)၊ အာသဘိ ဝါဝံ (သျှာ)

၂-ဗုဒ္ဓစရိယာယ (သျှာ)

၄-အနုဟိရမာနေ (သီ)

Tañcassa gamanaṃ tathaṃ ahosi avitathaṃ anekesaṃ
viseśadhigamānaṃ pubbanimittabhāvena. Yañhi so sampatijātova samehi
pādehi patiṭṭhahi, idamassa caturiddhipādapaṭilābhassa pubbanimittaṃ.

Uttarābhimukhabhāvo pana sabbalokuttarabhāvassa pubbanimittaṃ.

Sattapadavītihāro sattabojjhaṅgaratanapaṭilābhassa.

“Suvaṇṇadaṇḍā vītipatanti cāmarā”ti ettha vuttacāmarukkhepo pana
sabbatitthiyanimmathanassa¹.

Setacchattadhāraṇaṃ arahattavimuttivaravimalasetacchattapaṭilābhassa,

Sattamapadūpari ṭhatvā sabbadisānuvilokanaṃ
sabbaññutānāvaraṇaṇāṇapaṭi- lābhassa,

Āsabhivācābhāsaṇaṃ appaṭivattiyavaradhammacakkappavattanassa
pubbanimittaṃ.

Tathā ayaṃ Bhagavāpi gato. Tañcassa gamanaṃ tathaṃ ahosi avitathaṃ
tesaṃyeva viseśadhigamānaṃ pubbanimittabhāvena.

Tenāhu porāṇa—

“Muhuttajātova Gavampatī yathā,
Samehi pādehi phusī vasundharaṃ.
So vikkamī satta padāni Gotamo,
Setañca chattaṃ anudhārayuṃ marū.

Gantvāna so satta padāni Gotamo,
Disā vilokesi samā samantato.
Aṭṭhaṅgupetaṃ giramabbhudīrayi,
Sīho yathā pabbatamuddhaniṭṭhito”ti.

Evam tathā gatoti Tathāgato.

Atha vā yathā Vipassī Bhagavā -pa- yathā Kassapo Bhagavā, ayampi
Bhagavā tatheva nekkhammena kāmacchandaṃ pahāya gato, abyāpādena
byāpādaṃ, ālokasaññāya thinamiddhaṃ, avikkhepena uddhaccakukkuccaṃ,
dhammavavatthānena vicikicchaṃ pahāya gato², ñāṇena avijjaṃ padāletvā³

1. Nimmaddanassa (Ka)

2. Pahāya (Ka)

3. Padāletvā gato (Sī, Syā, Ka)

တဉ္ဇဿ ဂမနံ တထံ အဟောသိ အဝိတထံ အနေကေသံ ဝိသေသာမိဂမာနံ
ပုဗ္ဗနိမိတ္တဘာဝေန။ ယဉ္ဇိ သော သမ္ပတိဇာတောဝ သမေဟိ ပါဒေဟိ ပတိဋ္ဌဟိ။
ဣဒမဿ စတုရိဒ္ဓိပါဒပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။

ဥတ္တရာဘိမုခဘာဝေါ ပန သဗ္ဗလောကုတ္တရဘာဝဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။

သတ္တပဒဝိတိဟာရော သတ္တဗောဇ္ဈင်္ဂရတနပဋိလာဘဿ။

“သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာ ဝိတိပတန္တိ စာမရာ”တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တစာမရက္ခေပေါ ပန
သဗ္ဗတိတ္ထိယနိမ္မဒ္ဓနဿ^၁။

သေတစ္ဆတ္တဓာရဏံ အရဟတ္တဝိမုတ္တိဝရဝိမလသေတစ္ဆတ္တပဋိလာဘဿ။

သတ္တမပဒူပရိ ဌတွာ သဗ္ဗဒိသာနုဝိလောကနံ သဗ္ဗညုတနာဝရဏဉာဏ-
ပဋိလာဘဿ။

အာသဘိဝါစာဘာသနံ အပ္ပဋိဝတ္တိယဝရဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။
တထာ အယံ ဘဂဝါဝိ ဂတော၊ တဉ္ဇဿ ဂမနံ တထံ အဟောသိ အဝိတထံ၊
တေသံယေဝ ဝိသေသာမိဂမာနံ ပုဗ္ဗနိမိတ္တဘာဝေန။

တေနာဟု ပေါရာဏာ—

“မုဟုတ္တဇာတောဝ ဂဝမ္ပတိ ယထာ၊
သမေဟိ ပါဒေဟိ ဖုသိ ဝသုန္ဓရံ။
သော ဝိက္ကမိ သတ္တ ပဒါနိ ဂေါတမော၊
သေတဉ္ဇ ဆတ္တံ အနုဓာရယံ မရူ။
ဂန္ဓာန သော သတ္တ ပဒါနိ ဂေါတမော၊
ဒိသာ ဝိလောကေသိ သမာ သမန္တတော။
အဋ္ဌင်္ဂပေတံ ဂိရမဗ္ဗုဒ္ဓိရယံ၊
သီဟော ယထာ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိဋ္ဌိတော”တိ။

ဧဝံ တထာ ဂတောတိ တထာဂတော။

အထ ဝါ ယထာ ဝိပဿီ ဘဂဝါ။ပ။ ယထာ ကဿပေါ ဘဂဝါ၊ အယဉ္ဇိ
ဘဂဝါ တထေဝ နေက္ခမ္ပေန ကာမစ္ဆန္တံ ပဟာယ ဂတော၊ အဗျာပါဒေန
ဗျာပါဒံ၊ အာလောကသညာယ ထိနမိဒ္ဓံ၊ အဝိက္ခေပေန ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုဒ္ဓံ၊
ဓမ္မဝဝတ္ထာနေန ဝိစိကိစ္ဆံ ပဟာယ^၂ ဉာဏေန အဝိဇ္ဇံ ပဒါလေတွာ^၃

၁-နိမ္မထနဿ (သီ၊ သျှာ) ၂-ပဟာယ ဂတော (သီ၊ သျှာ၊ က) ၃-ပဒါလေတွာ ဂတော (သီ၊ သျှာ၊ က)

pāmojjena aratim vinodetvā, paṭhamajjhānena nīvaraṇakavāṭaṃ ugghāṭetvā,
dutiyaajjhānena vitakkavicāraṃ vūpasametvā, tatiyaajjhānena pītiṃ virājetvā¹,
catutthajjhānena sukhadukkhaṃ pahāya, ākāsañācāyatanasamāpattiya
rūpañācāyatanasamāpattiya viññāṇaṇcāyatanasamāpattiya
ākāsañācāyatanasamāpattiya viññāṇaṇcāyatanasamāpattiya
nevañācāyatanasamāpattiya ākiñcaññāyatanasamāpattiya
samatikkamitvā gato.

Aniccānupassanāya niccasaññaṃ pahāya, dukkhānupassanāya
sukhasaññaṃ, anattānupassanāya attasaññaṃ, nibbidānupassanāya nandim,
virāgānupassanāya rāgaṃ, nirodhānupassanāya samudayaṃ,
paṭinissaggānupassanāya ādānaṃ, khayānupassanāya ghanasaññaṃ,
vayānupassanāya āyūhanaṃ, vipariṇāmanupassanāya dhuvasaññaṃ,
animittānupassanāya nimittaṃ² appaṇihitānupassanāya paṇidhiṃ,
suññatānupassanāya abhinivesaṃ, adhipaṇṇādharmavipassanāya
sārādānābhinivesaṃ, yathābhūtañāḍadassanena sammohābhinivesaṃ,
ādīnavānupassanāya ālayābhinivesaṃ, paṭisaṅkhānupassanāya
appaṭisaṅkhaṃ, vivaṭṭānupassanāya saṃyogābhinivesaṃ, sotāpattimaggena
diṭṭhekaṭṭhe kilese bhañjitvā³, sakadāgāmaggena oḷārike kilese pahāya,
anāgāmaggena aṇusahagata kilese samugghāṭetvā, arahattamaggena
sabbakilese samucchinditvā gato, evampi tathā gatoti Tathāgato. (2)

Kathaṃ tathalakkhaṇaṃ āgatoti Tathāgato? Pathavīdhātuyā
kakkhaḷattalakkhaṇaṃ tathā avitathaṃ, āpodhātuyā paggharaṇalakkhaṇaṃ,
tejo dhātuyā uṇhattalakkhaṇaṃ, vāyodhātuyā vitthambhanalakkhaṇaṃ
ākāsadhātuyā asamphuṭṭhalakkhaṇaṃ, viññāṇadhātuyā vijānanalakkhaṇaṃ.

Rūpassa ruppanalakkhaṇaṃ, vedanāya vedayitalakkhaṇaṃ, saññāya
sañjānanalakkhaṇaṃ, saṅkhārānaṃ abhisāṅkharāṇalakkhaṇaṃ, viññāṇassa
vijānanalakkhaṇaṃ.

1. Virajjitvā (Syā)

2. Nimittasaññaṃ (Sī, Syā), nimittaṃ saññaṃ (Ka) passa Khu 9. 44
Paṭisambhidāmagge.

3. Bhajitvā (Syā)

ပါမောဇ္ဇေန အရတိ ဝိနောဒေတွာ၊ ပဌမဇ္ဈာနေန နိဝရဏကဝါဠိ
ဥဠါဠေတွာ၊ ဒုတိယဇ္ဈာနေန ဝိတက္ကဝိစာရံ ဂူပသမေတွာ၊ တတိယဇ္ဈာနေန
ပီတိ ဝိရာဇေတွာ^၁၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနေန သုခဒုက္ခံ ပဟာယ၊ အာကာသာနဉ္စာယ-
တနသမာပတ္တိယာ ရူပသညာပဋိသညာနာနတ္တသညာယော သမတိက္ကမိတွာ
ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိယာ အာကာသာနဉ္စာယတနသညံ၊ အာကိဉ္စ-
ညာယတနသမာပတ္တိယာ ဝိညာဏဉ္စာယတနသညံ၊ နေဝသညာနာသညာ-
ယတနသမာပတ္တိယာ အာကိဉ္စညာယတနသညံ သမတိက္ကမိတွာ ဂတော။

အနိစ္စာနုပဿနာယ နိစ္စသညံ ပဟာယ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာယ သုခသညံ၊
အနတ္တာနုပဿနာယ အတ္တသညံ၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာယ နန္ဒိ^၂၊ ဝိရာဂါနုပဿနာယ
ရာဂံ၊ နိရောဓာနုပဿနာယ သမုဒယံ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာယ အာဒါနံ၊
ခယာနုပဿနာယ ဃနသညံ၊ ဝယာနုပဿနာယ အာယုဟနံ၊ ဝိပရိဏာမာ-
နုပဿနာယ ဓုဝသညံ၊ အနိမိတ္တာနုပဿနာယ နိမိတ္တံ^၂၊ အပ္ပဏိဟိတာ-
နုပဿနာယ ပဏိဝိ^၃၊ သုညတာနုပဿနာယ အဘိနိဝေသံ၊ အဓိပညာဓမ္မ-
ဝိပဿနာယ သာရာဒါနာဘိနိဝေသံ၊ ယထာဘူတဉ္စာယနေန သမ္မောဟာ-
ဘိနိဝေသံ၊ အာဒိနဝါနုပဿနာယ အာလယာဘိနိဝေသံ၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာယ
အပ္ပဋိသင်္ခံ^၃၊ ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာယ သံယောဂါဘိနိဝေသံ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန
ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌေ ကိလေသေ ဘဉ္စိတွာ^၃၊ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန ဩဠာရိကေ ကိလေသေ
ပဟာယ၊ အနာဂါမိမဂ္ဂေန အဏုသဟဂတေ ကိလေသေ သမုဠါဠေတွာ၊
အရဟတ္တမဂ္ဂေန သဗ္ဗကိလေသေ သမုဠိန္ဒိတွာ ဂတော၊ ဧဝမိ တထာ ဂတောတိ
တထာဂတော။ (၂)

ကထံ တထလက္ခဏံ အဂတောတိ တထာဂတော။ ပထဝီဓာတုယာ
ကက္ခဋ္ဌတ္တလက္ခဏံ တထံ အဝိတထံ။ အာပေါဓာတုယာ ပဠာရဏလက္ခဏံ။
တေဇောဓာတုယာ ဥဏှတ္တလက္ခဏံ။ ဝါယောဓာတုယာ ဝိတ္ထန္တလက္ခဏံ။
အာကာသဓာတုယာ အသမ္ပုဋ္ဌလက္ခဏံ။ ဝိညာဏဓာတုယာ ဝိဇာနနလက္ခဏံ။

ရူပသံ ရူပနလက္ခဏံ။ ဝေဒနာယ ဝေဒယိတလက္ခဏံ။ သညာယ သဉ္စာနန-
လက္ခဏံ။ သင်္ခါရာနံ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏံ။ ဝိညာဏဿ ဝိဇာနနလက္ခဏံ။

၁-ဝိရာဇိတွာ (သျှာ) ၂-နိမိတ္တသညံ (သီ၊ သျှာ)၊ နိမိတ္တံ သညံ (က) ပဿ ဒု ၉-၄၄-ပဋိသင်္ခါဒါမဂ္ဂေ။
၃-ဘဉ္စိတွာ (သျှာ)

Vitakkassa abhiniropanalakkhaṇaṃ, vicārassa anumajjanalakkhaṇaṃ, pītiyā pharaṇalakkhaṇaṃ, sukhassa sātālakkhaṇaṃ, cittekaggatāya avikkhepalakkhaṇaṃ, phassassa phusanalakkhaṇaṃ.

Saddhindriyassa adhimokkhalakkhaṇaṃ, vīriyindriyassa paggahalakkhaṇaṃ, satindriyassa upaṭṭhānalakkhaṇaṃ, samādhindriyassa avikkhepalakkhaṇaṃ, paññindriyassa pajāṇanalakkhaṇaṃ.

Saddhābalassa assaddhiye akampiyalakkhaṇaṃ, vīriyabalassa kosajje, satibalassa muṭṭhassacce, samādhibalassa uddhacce, paññābalassa avijjāya akampiyalakkhaṇaṃ.

Satisambojjhaṅgassa upaṭṭhānalakkhaṇaṃ, dhammavicayasambojjhaṅgassa pavicayalakkhaṇaṃ, vīriyasambojjhaṅgassa paggahalakkhaṇaṃ, pītisambojjhaṅgassa pharaṇalakkhaṇaṃ, passaddhisambojjhaṅgassa vūpasamalakkhaṇaṃ, samādhisambojjhaṅgassa avikkhepalakkhaṇaṃ, upekkhāsambojjhaṅgassa paṭisaṅkhānalakkhaṇaṃ.

Sammādiṭṭhiyā dassanalakkhaṇaṃ, sammāsaṅkappassa abhiniropanalakkhaṇaṃ, sammāvācāya pariggahalakkhaṇaṃ, sammākammantassa samuṭṭhānalakkhaṇaṃ¹, sammā-ājīvassa vodānalakkhaṇaṃ, sammāvāyāmassa paggahalakkhaṇaṃ, sammāsatiyā upaṭṭhānalakkhaṇaṃ, sammāsamādhissa avikkhepalakkhaṇaṃ.

Avijjāya aññānalakkhaṇaṃ, saṅkhārānaṃ cetanālakkhaṇaṃ, viññāṇassa vijāṇanalakkhaṇaṃ, nāmassa namanalakkhaṇaṃ, rūpassa ruppanalakkhaṇaṃ, saḷāyatanassa āyatanalakkhaṇaṃ, phassassa phusanalakkhaṇaṃ, vedanāya vedayitalakkhaṇaṃ, taṇhāya hetulakkhaṇaṃ, upādānassa gahaṇalakkhaṇaṃ, bhavassa āyūhanalakkhaṇaṃ, jātiyā nibbatilakkhaṇaṃ, jarāya jīraṇalakkhaṇaṃ, maraṇassa cutilakkhaṇaṃ.

Dhātūnaṃ suññatālakkhaṇaṃ, āyatanānaṃ āyatanalakkhaṇaṃ, satipaṭṭhānānaṃ upaṭṭhānalakkhaṇaṃ, sammappadhānānaṃ padahanalakkhaṇaṃ, iddhipādānaṃ ijjhanalakkhaṇaṃ, indriyānaṃ adhipatilakkhaṇaṃ, balānaṃ akampiyalakkhaṇaṃ, bojjhaṅgānaṃ niyyānalakkhaṇaṃ, maggassa hetulakkhaṇaṃ.

1. Samuṭṭhānalakkhaṇaṃ (Ka) Am-Ṭṭha 1. 83 piṭṭhe passitabbaṃ.

သုတ္တံ

စူဠသီလဝဏ္ဏနာ

၆၃

ဝိတက္ကဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏံ။ ဝိစာရဿ အနုမဇ္ဇနလက္ခဏံ။ ဝီတိယာ ဖရဏလက္ခဏံ။ သုခဿ သာတလက္ခဏံ။ စိတ္တေကဂ္ဂတာယ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ။ ဖဿဿ ဖုသနလက္ခဏံ။

သဒ္ဓိန္ဒြိယဿ အဓိမောက္ခလက္ခဏံ။ ဝီရိယိန္ဒြိယဿ ပဂ္ဂဟလက္ခဏံ။ သတိန္ဒြိယဿ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ။ သမာဓိန္ဒြိယဿ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ။ ပညိန္ဒြိယဿ ပဇာနနလက္ခဏံ။

သဒ္ဓါဗလဿ အဿဒ္ဓိယေ အကမ္ဘိယလက္ခဏံ။ ဝီရိယဗလဿ ကောသဇ္ဇေ။ သတိဗလဿ မုဋ္ဌဿစ္ဇေ။ သမာဓိဗလဿ ဥဒ္ဓစ္စေ။ ပညာဗလဿ အဝိဇ္ဇာယ အကမ္ဘိယလက္ခဏံ။

သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ။ ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ ပဝိစယလက္ခဏံ။ ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ ပဂ္ဂဟလက္ခဏံ။ ဝီတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ ဖရဏလက္ခဏံ။ ပဿဒ္ဓိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ ဝုပသမလက္ခဏံ။ သမာဓိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ။ ဥပေက္ခာသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂဿ ပဋိသင်္ခါနလက္ခဏံ။

သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဒဿနလက္ခဏံ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏံ။ သမ္မာဝါစာယ ပရိဂ္ဂဟလက္ခဏံ။ သမ္မာကမ္မန္တဿ သမုဋ္ဌာနလက္ခဏံ။ သမ္မာအာဇီဝဿ ဝေါဒါနလက္ခဏံ။ သမ္မာဝါယာမဿ ပဂ္ဂဟလက္ခဏံ။ သမ္မာသတိယာ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ။ သမ္မာသမာဓိဿ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ။

အဝိဇ္ဇာယ အညာဏလက္ခဏံ။ သင်္ခါရာနံ စေတနာလက္ခဏံ။ ဝိညာဏဿ ဝိဇာနနလက္ခဏံ။ နာမဿ နမနလက္ခဏံ။ ရူပဿ ရူပနလက္ခဏံ။ သဋ္ဌာယတနဿ အာယတနလက္ခဏံ။ ဖဿဿ ဖုသနလက္ခဏံ။ ဝေဒနာယ ဝေဒယိတလက္ခဏံ။ တဏှာယ ဟေတုလက္ခဏံ။ ဥပါဒါနဿ ဂဟဏလက္ခဏံ။ ဘဝဿ အာယူဟနလက္ခဏံ။ ဇာတိယာ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ။ ဇရာယ ဇီရဏလက္ခဏံ။ မရဏဿ စုတိလက္ခဏံ။

ဓာတုနံ သုညတာလက္ခဏံ။ အာယတနာနံ အာယတနလက္ခဏံ။ သတိပဋ္ဌာနာနံ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏံ။ သမ္ပပ္ပဓာနာနံ ပဒဟနလက္ခဏံ။ ဣဒ္ဓိပါဒါနံ ဣဇ္ဈနလက္ခဏံ။ ဣန္ဒြိယာနံ အဓိပတိလက္ခဏံ။ ဗလာနံ အကမ္ဘိယလက္ခဏံ။ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ နိယျာနလက္ခဏံ။ မဂ္ဂဿ ဟေတုလက္ခဏံ။

Saccānaṃ tathalakkhaṇaṃ, samathassa avikkhepalakkhaṇaṃ, vipassanāya anupassanālakkaṇaṃ, samathavipassanānaṃ ekarasalakkhaṇaṃ, yuganaddhānaṃ anativattanalakkhaṇaṃ.

Sīlavisuddhiyā saṃvaralakkhaṇaṃ, cittavisuddhiyā avikkhepalakkhaṇaṃ, diṭṭhivisuddhiyā dassanalakkhaṇaṃ.

Khaye ñāṇassa samucchedanalakkhaṇaṃ¹, anuppāde ñāṇassa passaddhilakkhaṇaṃ.

Chandassa mūlalakkhaṇaṃ, manasikārassa samuṭṭhāpanalakkhaṇaṃ, phassassa samodhānalakkhaṇaṃ, vedanāya samosaraṇalakkhaṇaṃ, samādhissa pamukhalakkhaṇaṃ, satiyā ādhipateyyalakkhaṇaṃ, paññāya tatuttariyalakkhaṇaṃ², vimuttiyā sārallakkhaṇaṃ, amatogadhassa nibbānassa pariyosānalakkhaṇaṃ tathaṃ avitathā. Etāṃ tathalakkhaṇaṃ ñāṇagatiyā āgato avirajjhivā patto anuppattoti Tathāgato. Evaṃ tathalakkhaṇaṃ āgatoti Tathāgato. (3)

Kathaṃ tathadhamme yāthāvato abhisambuddhoti Tathāgato?

Tathadhammā nāma cattāri ariyasaccāni. Yathāha “cattārimāni bhikkhave tathāni avitathāni anaññathāni. Katamāni cattāri? “Idaṃ dukkhaṃ”ti bhikkhave tathametāṃ avitathametāṃ anaññathametāṃ”ti³ vitthāro. Tāni ca Bhagavā abhisambuddho, tasmā tathānaṃ dhammānaṃ abhisambuddhattā Tathāgatoti vuccati. Abhisambuddhattho hettha gatasaddo.

Api ca jarāmarāṇassa jātippaccayasambhūtasamudāgataṭṭho tatho avitatho anaññatho -pa- saṅkhārānaṃ avijjāpaccayasambhūtasamudāgataṭṭho tatho avitatho anaññatho -pa- tathā avijjāya saṅkhārānaṃ paccayaṭṭho, saṅkhārānaṃ viññāṇassa paccayaṭṭho -pa- jātiyā jarāmarāṇassa paccayaṭṭho tatho avitatho anaññatho. Taṃ sabbaṃ Bhagavā abhisambuddho. Tasmāpi tathānaṃ dhammānaṃ abhisambuddhattā Tathāgatoti vuccati. Evaṃ tathadhamme yāthāvato abhisambuddhoti Tathāgato. (4)

Kathaṃ tathadassitāya Tathāgato? Bhagavā yaṃ sadevake loke -pa- sadevamanussāya aparimāṇāsu lokadhātūsu

1. Samucchedalakkhaṇaṃ (Ka)

2. Taduttariyalakkhaṇaṃ (Syā)

3. Saṃ 3. 377 piṭṭhe.

သစ္စာနံ တထလက္ခဏံ။ သမထဿ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ။ ဝိပဿနာယ အနုပဿနာလက္ခဏံ။ သမထဝိပဿနာနံ ဧကရသလက္ခဏံ။ ယုဂနန္ဒါနံ အနုတိဝတ္တနလက္ခဏံ။

သီလဝိသုဒ္ဓိယာ သံဝရလက္ခဏံ။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ အဝိက္ခေပလက္ခဏံ။ ဒိဋ္ဌိ-ဝိသုဒ္ဓိယာ ဒဿနလက္ခဏံ။

ခယေ ဉာဏဿ သမုဇ္ဈေဒနလက္ခဏံ^၁။ အနုပ္ပါဒေ ဉာဏဿ ပဿဒ္ဓိလက္ခဏံ။

ဆန္ဒဿ မူလလက္ခဏံ။ မနသိကာရဿ သမုဋ္ဌာပနလက္ခဏံ။ ဖဿဿ သမောဓာနလက္ခဏံ။ ဝေဒနာယ သမောသရဏလက္ခဏံ။ သမာဓိဿ ပမုခ-လက္ခဏံ။ သတိယာ အာဓိပတေယျလက္ခဏံ။ ပညာယ တတုတ္တရိယလက္ခဏံ^၂။ ဝိမုတ္တိယာ သာရလက္ခဏံ။ အမတောဂဿ နိဗ္ဗာနဿ ပရိယောသာနလက္ခဏံ တထံ အဝိတထံ။ ဧဝံ တထလက္ခဏံ ဉာဏဂတိယာ အာဂတော အဝိရုဇ္ဈိတွာ ပတ္တော အနုပ္ပတ္တောတိ တထာဂတော။ ဧဝံ တထလက္ခဏံ အာဂတောတိ တထာဂတော။ (၃)

ကထံ တထဓမ္မေ ယာထာဂတော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ တထာဂတော။ တထဓမ္မာ နာမ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ။ ယထာဟ “စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ တထာနိ အဝိတထာနိ အနုညထာနိ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ၊ “ဇုဒ္ဓံ ဒုက္ခ”န္တိ ဘိက္ခဝေ တထမေတံ အဝိတထမေတံ အနုညထမေတံ”န္တိ^၃ ဝိတ္ထာရော။ တာနိ စ ဘဂဝါ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ တသ္မာ တထာနံ ဓမ္မာနံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ တထာ-ဂတောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ ဟေတ္ထ ဂတသဒ္ဓေါ။

အဝိ စ ဇရာမရဏဿ ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော တထော အဝိတထော အနုညထော။ ပ။ သင်္ခါရာနံ အဝိဇ္ဇာပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော တထော အဝိတထော အနုညထော။ ပ။ အဝိဇ္ဇာယ သင်္ခါရာနံ ပစ္စယဋ္ဌော။ သင်္ခါရာနံ ဝိညာဏဿ ပစ္စယဋ္ဌော။ ပ။ ဇာတိယာ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယဋ္ဌော တထော အဝိတထော အနုညထော။ တံ သဗ္ဗံ ဘဂဝါ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ တသ္မာပိ တထာနံ ဓမ္မာနံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ တထဓမ္မေ ယာထာဂတော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ တထာဂတော။ (၄)

ကထံ တထဒဿိတာယ တထာဂတော။ ဘဂဝါ ယံ သဒေဝကေ လောကေ။ ပ။ သဒေဝမနုဿာယ ပဇာယ အပရိမာဏာသု လောကဓာတူသု

aparimāṇānaṃ sattānaṃ cakkhuvāre āpāthamāgacchantānaṃ rūpārammaṇānaṃ nāma atthi, taṃ sabbākārato jānāti passati. Evaṃ jānatā, passatā ca tena taṃ itthānīttādivasena vā diṭṭhasutamutaviññātesu labbhamānakapadavasena vā “katamaṃ taṃ rūpaṃ rūpāyatanam, yaṃ rūpaṃ catunnaṃ mahābhūtānaṃ upādāya vaṇṇanibhā sanidassanaṃ sappatighaṃ nīlaṃ pītakaṃ”¹ ti-ādinā¹ nayena anekehi nāmehi terasahi vārehi dvepaññāsāya nayehi vibhajjamānaṃ tathameva hoti, vitathaṃ natthi. Esa nayo sotadvārādīsupi āpāthamāgacchantesu saddādīsu. Vuttañcetam² Bhagavatā “yaṃ bhikkhave sadevakassa lokassa -pa- sadevamanussāya diṭṭhiṃ sutam mutam viññātānaṃ pattam pariyesitaṃ anuvicaritaṃ manasā, tamahaṃ jānāmi, tamahaṃ abbhāññāsim, taṃ Tathāgataṃ viditaṃ, taṃ Tathāgato na upaṭṭhāsī”³ ti³. Evaṃ tathadassitāya Tathāgato. Tattha tathadassī-atthe Tathāgatoti padasambhavo veditabbo. (5)

Kathaṃ tathavāditāya Tathāgato? Yaṃ rattim Bodhimāṇe aparājitaṃ pallaṅke nisinnō tiṇṇaṃ mārānaṃ matthakaṃ madditvā anuttaraṃ sammāsambodhiṃ abhisambuddho, yañca rattim yamakasālānamantare anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi, etthantare pañcacattālīsavassaparimāṇe kāle paṭhamabodhiyāpi majjhimabodhiyāpi pacchimabodhiyāpi yaṃ Bhagavatā bhāsitaṃ suttaṃ geyyaṃ -pa- vedallaṃ, taṃ sabbaṃ atthato ca byañjanato ca anupavajjaṃ anūnāmanādhikaṃ sabbākārāparipuṇṇaṃ rāgamadanimmadanaṃ, dosamohamadanimmadanaṃ. Natthi tattha vālaggamattampi avakkhalitaṃ⁴, sabbaṃ taṃ ekamuddikāya lañchitaṃ viya, ekanāḷiyā mitaṃ viya, ekatulāya tulitaṃ viya ca tathameva hoti avitathaṃ anaññathaṃ. Tenāha “yañca Cunda rattim Tathāgato anuttaraṃ sammāsambodhiṃ abhisambujjhati, yañca rattim anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyati, yaṃ etasmiṃ antare bhāsati lapati niddisati, sabbaṃ taṃ tatheva hoti, no aññathā. Tasmā ‘Tathāgato’⁵ ti vuccatī”⁵ ti⁵. Gadattho hettha gatasaddo. Evaṃ tathavāditāya Tathāgato.

1. Abhi 1. 162 piṭṭhe.

2. Vuttañhetam (Sī, Ka)

3. Am 1. 333 piṭṭhe.

4. Apakkhalitaṃ (Sī)

5. Dī 3. 111 piṭṭhe.

အပရိမာဏာနံ သတ္တာနံ စက္ခုဒွါရေ အာပါထမာဂစ္ဆန္တိ ရူပါရမ္မဏံ နာမ အတ္ထိ၊ တံ သဗ္ဗကာရတော ဇာနာတိ ပဿတိ။ ဧဝံ ဇာနတာ ပဿတာ စ တေန တံ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာဒိဝသေန ဝါ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတေသု လဗ္ဘမာနက- ပဒဝသေန ဝါ “ကတမံ တံ ရူပံ ရူပါယတနံ၊ ယံ ရူပံ စတုန္တံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ဝဏ္ဏနိဘာ သနိဒဿနံ သပ္ပုဋ်ဃံ နီလံ ပီတက”န္တိအာဒိနာ^၁ နယေန အနေကေဟိ နာမေဟိ တေရသဟိ ဝါရေဟိ ဒွေပညာသာယ နယေဟိ ဝိဘဇ္ဇမာနံ တထမေဝ ဟောတိ၊ ဝိတထံ နတ္ထိ။ ဧသ နယော သောတဒွါရ- ဒီသုပိ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တေသု သဒ္ဓါဒီသု။ ဝုတ္တဇ္ဇေတံ^၂ ဘဂဝတာ “ယံ ဘိက္ခဝေ သဒေဝကဿ လောကဿ။ ပ။ သဒေဝမနုဿာယ ပဇာယ ဒိဋ္ဌ သုတံ မုတံ ဝိညာတံ ပတ္တံ ပရိယေသိတံ အနုဝိစရိတံ မနဿ၊ တမဟံ ဇာနာမိ။ တမဟံ အဗ္ဘညာသိ”^၃ တိ^၃။ ဧဝံ တထဒဿိတာယ တထာဂတော။ တတ္ထ တထဒဿိအတ္ထေ တထာဂတောတိ ပဒသမ္ဘဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၅)

ကထံ တထဝါဒိတာယ တထာဂတော။ ယံ ရတ္ထိ^၁ ဘဂဝါ ဗောဓိမဏ္ဍေ အပရာဇိတပလ္လင်္ဂေ^၁ နိဿိန္နော တိဏ္ဍံ မာရာနံ မတ္တကံ မဒ္ဓိတွာ အနတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိ^၂ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ယဉ္စ ရတ္ထိ^၃ ယမကသာလာနမန္တရေ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ ဧတ္ထန္တရေ ပဉ္စစက္ကာလီသ- ဝဿပရိမာဏေ ကာလေ ပဌမဗောဓိယာပိ မဇ္ဈိမဗောဓိယာပိ ပစ္ဆိမဗောဓိယာပိ ယံ ဘဂဝတာ ဘာသိတံ သုတ္တံ ဂေယျံ။ ပ။ ဝေဒလ္လိ၊ တံ သဗ္ဗံ အတ္ထတော စ ဗျဉ္ဇနတော စ အနုပဝဇ္ဇံ အနုနမနိကံ သဗ္ဗကာရပရိပုဏ္ဏံ ရာဂမဒနိဗ္ဗဒနံ၊ ဒေါသမောဟမဒနိဗ္ဗဒနံ။ နတ္ထိ တတ္ထ ဝါလဂ္ဂမတ္တန္တိ အဝက္ခလိတံ^၄၊ သဗ္ဗံ တံ ဧကမုဒ္ဓိကာယ လဉ္ဇိတံ ဝိယ၊ ဧကနာဠိယာ မိတံ ဝိယ၊ ဧကတုလာယ တုလိတံ ဝိယ စ၊ တထမေဝ ဟောတိ အဝိတထံ အနညထံ။ တေနာဟ “ယဉ္စ စုန္တ ရတ္ထိ^၅ တထာဂတော အနတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိ^၆ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ယဉ္စ ရတ္ထိ^၇ အနုပါ- ဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ ယံ ဧတသ္မိ^၈ အန္တရေ ဘာသတိ လပတိ နိဗ္ဓိသတိ၊ သဗ္ဗံ တံ တထေဝ ဟောတိ၊ နော အညထာ။ တသ္မာ ‘တထာဂတော’တိ ဝုစ္စတိ”^၉ တိ^၉။ ဂဒတ္ထော ဟေတ္ထ ဂတသဒ္ဓေါ။ ဧဝံ တထဝါဒိ- တာယ တထာဂတော။

၁-အဘိ ၁-၁၆၂-ပိဋက။ ၂-ဝုတ္တဇ္ဇေတံ (သီ၊ က) ၃-အံ ၁-၃၃၃-ပိဋက။

၄-အပက္ခလိတံ (သီ) ၅-အံ ၁-၃၃၂-ပိဋက။

Api ca āgadanam **āgado**, vacananti attho. Tatho aviparīto āgado assāti dakārassa takāram katvā Tathāgatoti evametasmim atthe padasiddhi veditabbā. (6)

Katham **tathākāritāya Tathāgato?** Bhagavato hi vācāya kāyo anulomati, kāyassapi vācā, tasmā yathāvādī tathākārī, yathākārī tathāvādī ca hoti. Evambhūtaṃ cassa yathā vācā, kāyopi tathā gato pavattoti attho. Yathā ca kāyo, vācāpi taṭṭā gatā pavattāti Tathāgato. Tenevāha “yathāvādī bhikkhave Tathāgato tathākārī, yathākārī tathāvādī. Iti yathāvādī tathākārī, yathākārī tathāvādī. Tasmā ‘Tathāgato’ ti vuccatī”¹. Evaṃ tathākāritāya Tathāgato. (7)

Katham **abhibhavanaṭṭhena Tathāgato?** Upari Bhavaggaṃ heṭṭhā Avīcim pariyantaṃ katvā tiriyaṃ aparimāṇāsu lokadhātūsu sabbasatte abhibhavati sīlenapi samādhināpi paññāyapi vimuttiyāpi vimuttiñāṇadassanenapi, na tassa tulā² vā pamāṇam vā atthi, atulo appameyyo anuttaro rājātirājā devadevo sakkānamatisakko, brahmānamatibrahmā. Tenāha “sadevake bhikkhave loke -pa-sadevamanussāya Tathāgato abhibhū anabhibhūto aññadatthu daso Vasavattī, tasmā ‘Tathāgato’ ti vuccatī”¹.

Tatrevaṃ padasiddhi veditabbā. Agado viya **agado**. Ko panesa? Desanāvilāsamayo ceva³ puññussayo ca. Tena hesa mahānubhāvo bhisakko dibbāgadena sappe viya sabbaparappavādino sadevakañca lokam abhibhavati. Iti sabbalokābhibhavane tatho aviparīto desanāvilāsamayo ceva puññussayo ca agado assāti dakārassa takāram katvā Tathāgatoti veditabbo. Evaṃ abhibhavanaṭṭhena Tathāgato. (8)

Api ca tathāya gatotipi Tathāgato, tatham gatotipi Tathāgato. **Gatoti** avagato atīto patto paṭipannoti attho.

1. Am 1. 332 piṭṭhe.

2. Tulo (Ka)

3. Desanāvilāso ceva (Sī, Syā)

အပိ စ အာဂဒနံ အာဂဒေါ၊ ဝစနန္တိ အတ္ထော။ တထော အဝိပရိတော အာဂဒေါ အဿာတိ ဒကာရဿ တကာရံ ကတွာ တထာဂတောတိဝေမေ-တသ္မိံ အတ္ထေ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (၆)

ကထံ တထာကာရိတယ တထာဂတော။ ဘဂဝတော ဟိ ဝါစာယ ကာယော အနုလောမေတိ၊ ကာယဿပိ ဝါစာ၊ တဿွာ ယထာဝါဒိ တထာကာရိ၊ ယထာကာရိ တထာဝါဒိ စ ဟောတိ။ ဧဝံဘူတဿ စဿ ယထာ ဝါစာ၊ ကာယောပိ တထာ ဂတော ပဝတ္ထောတိ အတ္ထော။ ယထာ စ ကာယော၊ ဝါစာပိ တထာ ဂတာ ပဝတ္ထာတိ တထာဂတော။ တေနောဟ “ယထာဝါဒိ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော တထာကာရိ၊ ယထာကာရိ တထာဝါဒိ။ ဣတိ ယထာဝါဒိ တထာကာရိ၊ ယထာကာရိ တထာဝါဒိ။ တဿွာ ‘တထာဂတော’တိ ဝုစ္ဆတိ”တိ။ ဧဝံ တထာကာရိတယ တထာဂတော။ (၇)

ကထံ အဘိဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတော။ ဥပရိ ဘဝဂ္ဂံ ဟေဋ္ဌာ အဝိစိ ပရိယန္တိ ကတွာ တိရိယံ အပရိမာဏာသု လောကဓာတုသု သဗ္ဗသတ္တေ အဘိဘဝတိ သီလေနပိ သမာဓိနာပိ ပညာယပိ ဝိမုတ္တိယာပိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနေနပိ၊ န တဿ တုလာ^၂ ဝါ ပမာဏံ ဝါ အတ္ထိ၊ အတုလော အပ္ပမေယျော အနုတ္တရော ရာဇာတိရာဇော ဒေဝဒေဝေါ သက္ကာနမတိသက္ကော၊ မြဟ္မာနမတိမြဟ္မာ။ တေနာဟ “သဒေဝကေ ဘိက္ခဝေ လောကေ။ ပ။ သဒေဝမနုဿာယ ပဇာယ တထာဂတော အဘိဘူ အနဘိဘူတော အဉ္ဈဒတ္ထု ဒသော ဝဿဝတ္ထိ၊ တဿွာ ‘တထာဂတော’တိ ဝုစ္ဆတိ”တိ။

တကြေဝံ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဂဒေါ ဝိယ အဂဒေါ။ ကော ပနေသ၊ ဒေသနာဝိလာသမယော စေဝ^၃ ပုညဿယော စ။ တေန ဟေသ မဟာ-နဘာဝေါ ဘိသက္ကော ဒိဗ္ဗာဂဒေန သပ္ပေ ဝိယ သဗ္ဗပရပုဂ္ဂါဒိနေ သဒေဝကဉ္စ လောကံ အဘိဘဝတိ။ ဣတိ သဗ္ဗာလောကာဘိဘဝနေ တထော အဝိပရိတော ဒေသနာဝိလာသမယော စေဝ ပုညဿယော စ အဂဒေါ အဿာတိ ဒကာ-ရဿ တကာရံ ကတွာ တထာဂတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ အဘိဘဝနဋ္ဌေန တထာဂတော။ (၈)

အပိ စ တထာယ ဂတောတိပိ တထာဂတော၊ ကထံ ဂတောတိပိ တထာဂတော။ ဂတောတိ အဂတော အတိတော ပတ္ထော ပဋိပန္နောတိ အတ္ထော။

၁-အံ ၁-၃၃၂-ပိဋ္ဌေ။

၂-တုလော (က)

၃-ဒေသနာဝိလာသော စေဝ (သီ၊ သျာ)

Tattha sakalalokaṃ tīraṇapariññāya tathāya gato avagatoti Tathāgato.
 Lokasamudayaṃ pahānapariññāya tathāya gato atītoti Tathāgato.
 Lokanīrodhaṃ sacchikiriyāya tathāya gato pattoti Tathāgato.
 Lokanīrodhagāminīṃ paṭipadaṃ tathaṃ gato paṭipannoti Tathāgato. Tena
 vuttaṃ Bhagavatā—

“Loko bhikkhave Tathāgatena abhisambuddho, lokasmā Tathāgato
 viśaṃyutto. Lokasamudayo bhikkhave Tathāgatena abhisambuddho,
 lokasamudayo Tathāgatassa pahīno. Lokanīrodho bhikkhave
 tathāgatena abhisambuddho, lokanīrodho Tathāgatassa sacchikato.
 Lokanīrodhagāminī paṭipadā bhikkhave Tathāgatena abhisambuddhā,
 lokanīrodhagāminī paṭipadā Tathāgatassa bhāvitā. Yaṃ bhikkhave
 sadevakassa lokassa -pa- sabbaṃ taṃ Tathāgatena abhisambuddhaṃ.
 Tasmā ‘Tathāgato’ ti vuccatī”¹.

Tassapi evaṃ attho veditabbo. Idampi ca Tathāgatassa
 Tathāgatabhāvadīpane mukhamattameva. Sabbākārena pana Tathāgatova
 Tathāgatassa Tathāgatabhāvaṃ vaṇṇeyya.

Katamañca taṃ bhikkhavi yena appamattakena oramattakena
 sīlamattakena puthujjano Tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyya, taṃ
 katamanti pucchati. Tattha pucchā nāma adiṭṭhajotanā pucchā
 diṭṭhasaṃsandanā pucchā vimaticchedanā pucchā anumātipucchā
 kathetukamyatā pucchāti pañcavidhā hoti.

Tattha katamā * **adiṭṭhajotanā pucchā**². Pakatiyā lakkhaṇaṃ aññātāṃ
 hoti adiṭṭhaṃ atulitaṃ atīritaṃ avibhūtaṃ avibhāvitaṃ, tassa ñāṇāya
 dassanāya tulanāya tīraṇāya vibhāvanāya pañhaṃ pucchati, ayaṃ
 adiṭṭhajotanā pucchā.

Katamā * **diṭṭhasaṃsandanā pucchā**. Pakatiyā lakkhaṇaṃ ñātāṃ hoti
 diṭṭhiṃ tulitaṃ tīritaṃ vibhūtaṃ vibhāvitaṃ, tassa aññehi paṇḍitehi saddhiṃ
 saṃsandanatthāya pañhaṃ pucchati, ayaṃ diṭṭhasaṃsandanā pucchā.

1. Aṃ 1. 331 piṭṭhe.

2. Tattha adiṭṭhajotanāpucchā nāma (Sī, Ka)

* Khu 7. 263; Khu 8. 50 piṭṭhesu.

သုတ္တ]

စူဠသီလဝဏ္ဏနာ

၆၇

တတ္ထ သကလလောကံ တိရုဏပရိညာယ တထာယ ဂတော အဝဂတောတိ
 တထာဂတော။ လောကသမုဒယံ ပဟာနပရိညာယ တထာယ ဂတော အတိ-
 တောတိ တထာဂတော။ လောကနိရောဓံ သန္တိကိရိယာယ တထာယ ဂတော
 ပတ္တောတိ တထာဂတော။ လောကနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒံ တထံ ဂတော
 ပဋိပန္နောတိ တထာဂတော။ တေန ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ “လောကော ဘိက္ခဝေ
 တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ လောကသ္မာ တထာဂတော ဝိသံယုတ္တော။
 လောကသမုဒယော ဘိက္ခဝေ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ လောကသမု-
 ဒယော တထာဂတဿ ပဟိန္နော။ လောကနိရောဓော ဘိက္ခဝေ တထာဂတေန
 အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ လောကနိရောဓော တထာဂတဿ သန္တိကတော။ လောက-
 နိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါ ဘိက္ခဝေ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ လောက-
 နိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါ တထာဂတဿ ဘာဝိတာ။ ယံ ဘိက္ခဝေ သဒေဝကဿ
 လောကဿ။ ပ။ သဗ္ဗံ တံ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓံ။ တသ္မာ ‘တထာ-
 ဂတော’တိ ဝုစ္စတိ”^၁။ တဿပိ ဧဝံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒမ္ပိ စ
 တထာဂတဿ တထာဂတဘာဝဒီပနေ မုခမတ္တမေဝ။ သဗ္ဗာကာရေန ပန
 တထာဂတောဝ တထာဂတဿ တထာဂတဘာဝံ ဝဏ္ဏေယျ။

ကတမဉ္စ တံ ဘိက္ခဝေတိ ယေန အပ္ပမတ္တကေန ဩရမတ္တကေန သီလ-
 မတ္တကေန ပုထုဇ္ဇနော တထာဂတဿ ဝဏ္ဏံ ဝဒမာနော ဝဒေယျ။ တံ ကတမဉ္စ
 ပုစ္ဆတိ။ တတ္ထ ပုစ္ဆာ နာမ အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ ပုစ္ဆာ
 ဝိမတိစ္ဆေဒနာ ပုစ္ဆာ အနုမတိပုစ္ဆာ ကထေတုကမျတာ ပုစ္ဆာတိ ပဉ္စဝိဓာ
 ဟောတိ။

တတ္ထ ကတမာ **အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာ**^၂။ ပကတိယာ လက္ခဏံ အညာတံ
 ဟောတိ အဒိဋ္ဌံ အတုလိတံ အတိရိတံ အဝိဘူတံ အဝိဘာဝိတံ၊ တဿ ဉာဏာယ
 ဒဿနာယ တုလနာယ တိရုဏာယ ဝိဘာဝနာယ ပဉ္စ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ အဒိဋ္ဌ-
 ဇောတနာ ပုစ္ဆာ။

ကတမာ **ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ ပုစ္ဆာ**။ ပကတိယာ လက္ခဏံ ဉာတံ ဟောတိ ဒိဋ္ဌံ
 တုလိတံ တိရိတံ ဝိဘူတံ ဝိဘာဝိတံ၊ တဿ အညေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ သဒ္ဓိံ
 သံသန္ဓနတ္ထာယ ပဉ္စ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ ဒိဋ္ဌသံသန္ဓနာ ပုစ္ဆာ။

Katamā **vimaticchedanā pucchā**. Pakatiyā saṃsayapakkhando hoti vimatipakkhando dvelhakajāto “evaṃ nu kho, na nu kho, kinnu kho, kathaṃ nu kho”ti so vimaticchedanattāya pañhaṃ pucchati, ayaṃ vimaticchedanā pucchā.

Katamā **anumatipucchā**. Bhagavā bhikkhūnaṃ anumatiyā pañhaṃ pucchati “taṃ kiṃ maññatha bhikkhave ‘rūpaṃ niccaṃ vā aniccaṃ vā’ti. Aniccaṃ bhante. Yaṃ pañāniccaṃ, ‘dukkhaṃ vā taṃ sukhaṃ vā’ti. Dukkhaṃ bhante”ti¹ sabbaṃ vattabbaṃ, ayaṃ anumati-pucchā.

Katamā **kathetukamyatā pucchā**. Bhagavā bhikkhūnaṃ kathetukamyatāya pañhaṃ pucchati. “Cattārome bhikkhave satipaṭṭhānā. Katame cattāro² -pa- aṭṭhime bhikkhave maggaṅgā. Katame aṭṭhā”ti, ayaṃ kathetukamyatā pucchā.

Iti imāsu pañcasu pucchāsu aditṭhassa tāva kassaci dhammassa abhāvato Tathāgatassa aditṭhajotanā pucchā natthi. “Idaṃ nāma aññehi paṇḍitehi samaṇabrāhmaṇehi saddhiṃ saṃsanditvā desessāmi”ti samannāhārasseva anuppajjanato diṭṭhasaṃsandanaṃ pucchāpi natthi. Yasmā pana Buddhānaṃ ekadhammepi āsappaṇā parisappaṇā natthi, Bodhimaṇḍeyeva sabbā kaṅkhā chinnā, tasmā vimaticchedanā pucchāpi natthi yeva. Avasesā pana dve pucchā Buddhānaṃ atthi, tāsu ayaṃ kathetukamyatā pucchā nāma.

8. Idāni taṃ kathetukamyatāya pucchāya pucchitamatthaṃ kathetum “**pāṇātipātāṃ pahāyā**”ti-ādimāha.

* Tattha pāṇassa atipāto pāṇātipāto, pāṇavadho pāṇaghātoto vuttaṃ hoti, **pāṇoti** cettha vohārato satto, paramatthato jīvitindriyaṃ, tasmim̐ pana pāṇe pāṇasaññino jīvitindriyupacchedaka-upakkamasamuṭṭhāpikā kāyavacīdvārānaṃ aññataradvārappavattā vadhakacetanā pāṇātipāto. So guṇavirahitesu tiracchānagatādīsu pāṇesu khuddake pāṇe appasāvajjo, mahāsarīre mahāsāvajjo, kasmā? Payogamahantatāya. Payogasamattepi vatthumahantatāya. Guṇavantesu manussādīsu appaguṇe pāṇe appasāvajjo, mahāguṇe mahāsāvajjo. Sarīraguṇānaṃ pana samabhāve sati kilesānaṃ,

1. Saṃ 2. 55; Vi 3. 19 piṭṭhesu.

2. Saṃ 3. 144 piṭṭhe.

* Abhi-Ṭṭha 1. 140; Vi-Ṭṭha 2. 39 piṭṭhesupi.

ကတမာ **ဝိမတိစ္ဆေဒနာ ပုစ္ဆာ**။ ပကတိယာ သံသယပက္ခန္ဓော ဟောတိ ဝိမတိပက္ခန္ဓော ဒွေဋ္ဌကဇာတော “ဝေ န ခေါ, န န ခေါ, ကိန္န ခေါ, ကထံ န ခေါ”တိ သော ဝိမတိစ္ဆေဒနတ္ထာယ ပဉ္စ ပုစ္ဆတိ။ အယံ ဝိမတိစ္ဆေဒနာ ပုစ္ဆာ။

ကတမာ **အနုမတိပုစ္ဆာ**။ ဘဂဝါ ဘိက္ခုနံ အနုမတိယာ ပဉ္စ ပုစ္ဆတိ “တံ ကိ” မညထ ဘိက္ခဝေ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ”တိ။ အနိစ္စံ ဘန္တေ။ ယံ ပနာနိစ္စံ၊ ဒုက္ခံ ဝါ တံ သုခံ ဝါတိ။ ဒုက္ခံ ဘန္တေတိ သဗ္ဗံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ အယံ အနုမတိပုစ္ဆာ။

ကတမာ **ကထေတုကမျတာ ပုစ္ဆာ**။ ဘဂဝါ ဘိက္ခုနံ ကထေတုကမျတာယ ပဉ္စ ပုစ္ဆတိ။ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ သတိပဋ္ဌာနာ။ ကတမေ စတ္တာရော။ ပ။ အဋ္ဌိမေ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂင်္ဂါ။ ကတမေ အဋ္ဌာတိ။ အယံ ကထေတုကမျတာ ပုစ္ဆာ။

ဣတိ ဣမာသု ပဉ္စသု ပုစ္ဆာသု အဋ္ဌိဿ တာဝ ကဿဝိ ဓမ္မဿ အဘာဝတော တထာဂတဿ အဋ္ဌိဇ္ဇတောနာ ပုစ္ဆာ နတ္ထိ။ “ဣဒံ နာမ အညေဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ သဒ္ဓိ” သံသန္တိတော ဒေသေဿာမိ”တိ သမန္တာဟာရဿေဝ အနုပုဇ္ဇနတော ဒိဋ္ဌသံသန္တနာ ပုစ္ဆာပိ နတ္ထိ။ ယသ္မာ ပန ဗုဒ္ဓါနံ ဧကဓမ္မေပိ အာသပ္ပနာ ပရိသပ္ပနာ နတ္ထိ၊ ဗောဓိမဏ္ဍေ ယေဝ သဗ္ဗာ ကင်္ခါ ဆိန္နာ၊ တသ္မာ ဝိမတိစ္ဆေဒနာ ပုစ္ဆာပိ နတ္ထိ ယေဝ။ အဝသေသာ ပန ဒွေ ပုစ္ဆာ ဗုဒ္ဓါနံ အတ္ထိ၊ တာသု အယံ ကထေတုကမျတာ ပုစ္ဆာနာမ။

ဂ။ ဣဒါနိ တံ ကထေတုကမျတာယ ပုစ္ဆာယ ပုစ္ဆိတမတ္ထံ ကထေတုံ “ပါဏာတိပါတံ ပဟာယာ”တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ ပါဏဿ အတိပါတော ပါဏာတိပါတော၊ ပါဏဝေဝေ ပါဏ-ဃာတောတိ ဂုတ္တံ ဟောတိ။ **ပါဏော**တိ စေတ္တ ဝေါဟာရတော သတ္တော၊ ပရမတ္ထတော ဇီဝိတိန္ဒြိယံ၊ တသ္မိံ ပန ပါဏေ ပါဏသညိနော ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ ကာယဝစီဒ္ဓါရာနံ အညတရဒ္ဓါရပ္ပဝတ္တာ ဝကေစေတနာ ပါဏာတိပါတော။ သော ဂုဏဝိရဟိတေသု တိရစ္ဆာနဂတာ-ဒီသု ပါဏေသု ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟာသရီရေ မဟာသာဝဇ္ဇော၊ ကသ္မာ? ပယောဂမဟန္တတာယ။ ပယောဂသမတ္တေပိ ဝတ္ထုမဟန္တတာယ။ ဂုဏဝန္တေသု မနုဿာဒီသု အပ္ပဂုဏေ ပါဏေ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟာဂုဏေ မဟာသာဝဇ္ဇော။ သရီရဂုဏာနံ ပန သမဘာဝေ သတိ ကိလေသာနံ

upakkamānañca mudutāya appasāvajjo, tibbatāya mahāsāvajjoti veditabbo.

Tassa pañca sambhārā honti—pāṇo pāṇasaññitā vadhakacittam upakkamo tena maraṇanti. Cha payogā—sāhatthiko, āṇattiko, nissaggiyo, thāvaro, vijjāmayo, iddhimayoti. Imasmim panatthe vitthāriyamāne ativiya papañco¹ hoti, tasmā tam na vitthārayāma, aññañca evarūpaṃ. Atthikehi pana * Samantapāsādikam Vinayaṭṭhakatham oloketvā gahetabbam.

Pahāyāti imam pāṇātipātacetanāsāṅkhātam dussīlyam pajahitvā. **Paṭivirato**ti pahīnakālato paṭṭhāya tato dussīlyato orato viratova. Natthi tassa “vītikkaṃissāmī”ti cakkhusotaviññeyyā dhammā, pageva kāyikāti imināva nayena aññesupi evarūpesu padesu attho veditabbo.

Samaṇoti Bhagavā samitapāpatāya laddhavohāro. **Gotamoti** gottavasena. Na kevalaṇca Bhagavā yeva pāṇātipātā paṭivirato, bhikkhusaṅghopi paṭivirato, desanā pana ādito paṭṭhāya evaṃ āgatā. Attham pana dīpentena bhikkhusaṅghavasenapi dīpetum vaṭṭati.

⁺ **Nihatadaṇḍo nihitasatthoti** parūpaghātattthāya daṇḍam vā sattham vā ādāya avattanato nikkhattadaṇḍo ceva nikkhattasattho cāti attho, ettha ca ṭhapetvā daṇḍam sabbampi avasesam upakaraṇam sattānam viheṭhanabhāvato² **satthanti** veditabbam. Yam pana bhikkhū kattaradaṇḍam vā dantakaṭṭham vā³ pipphalikam vā gahetvā vicaranti, na tam parūpaghātattthāya. Tasmā “nihatadaṇḍo nihitassattho”tveva saṅkhyam gacchati.

Lajjīti pāpajigucchanaḥkhaṇāya lajjāya samannāgato. **Dayāpannoti** dayam mettacittatam āpanno. **Sabbapāṇabhūtāhitānukampīti** sabbe pāṇabhūte hitena anukampako, tāya dayāpannatāya sabbesam pāṇabhūtānam hitacittakoti attho. **Viharatīti** iriyati yapeti yāpeti

1. Atipapañco (Sī, Syā)

⁺ Abhi-Ṭṭha 3. 86 piṭṭhepi.

3. Kaṭṭham vā vāsīm vā (Syā), dantakaṭṭhavāsīm vā

(Sī-Ṭī Abhinava 1. 328 piṭṭhe pāṭhantaram; Ma-Ṭṭha 2. 110 piṭṭhepi.)

* Vi-Ṭṭha 2. 39 piṭṭhādīsu.

2. Vihimsanabhāvato (Sī)

သုတ္တံ]

စူဠသီလဝဏ္ဏနာ

၆၉

ဥပက္ကမာနဉ္စ မုဒုတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ တိဗ္ဗတာယ မဟာသာဝဇ္ဇောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

တဿပဉ္စ သန္တရာ ဟောန္တိ—ပါဏော၊ ပါဏသညိတာ၊ ဝဏေစိတ္တံ၊ ဥပက္ကမော၊ တေန မရဏန္တိ။ ဆပယောဂါ—သာဟတ္ထိကော၊ အာဏတ္ထိကော၊ နိဿဂ္ဂိယော၊ ထာဝရော၊ ဝိဇ္ဇာမယော၊ ဣဒ္ဓိမယောတိ။ ဣမသ္မိ^၁ ပနတ္ထေ ဝိတ္ထာရိယမာနေ အတိဝိယ ပပဉ္စော^၂ဟောတိ။ တဿာ တံ န ဝိတ္ထာရယာမ၊ အညဉ္စ ဧဝရူပံ။ အတ္ထိကေဟိ ပန သမန္တပါသာဒိကံ ဝိနယဋ္ဌကထံ ဩလောကေတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ။

ပဟာယာတိ ဣမံ ပါဏာတိပါတစေတနာသင်္ခါတံ ဒုဿီလျံ ပဇေဟိတွာ။ **ပဋိဝိရတော**တိ ပဟိနကာလတော ပဋ္ဌာယ တတော ဒုဿီလျတော ဩရတော ဝိရတောဝ။ နတ္ထိ တဿ ဝိတိက္ကမိဿာမီတိ စက္ခုသောတဝိညေယျာ ဓမ္မာ ပဂေဝ ကာယိကာတိ ဣမိနာဝ နယေန အညေသုပိ ဧဝရူပေသုပဒေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

သမဏောတိ ဘဂဝါ သမိတပါပတာယ လဒ္ဓဝေါဟာရော။ **ဂေါတမော**တိ ဂေါတ္ထဝသေန။ န ဧကဝလဉ္စ ဘဂဝါ ယေဝ ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတော၊ ဘိက္ခုသံဃောပိ ပဋိဝိရတော၊ ဒေသနာ ပန အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဧဝံ အာဂတာ၊ အတ္ထံ ပန ဒီပေန္တေန ဘိက္ခုသံဃဝသေနာပိ ဒီပေတုံ ဝနုတိ။

နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္တောတိ ပရူပဃာတတ္ထာယ ဒဏ္ဍံ ဝါ သတ္တံ ဝါ အာဒါယ အဝတ္တနတော နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍော စေဝ နိက္ခိတ္တသတ္တော စာတိ အတ္ထော၊ ဧတ္ထ စ ဌပေတွာ ဒဏ္ဍံ သဗ္ဗမ္ပိ အဝသေသံ ဥပကရဏံ သတ္တာနံ ဝိဟေဌန-ဘာဝတော^၂ သတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယံ ပန ဘိက္ခု ကတ္တရဒဏ္ဍံ ဝါ ဒန္တကဋ္ဌံ ဝါ ဝါသိ^၃ ပိပ္ပလိကံ ဝါ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ၊ န တံ ပရူပဃာတတ္ထာယ။ တဿာ နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္တောတွေဝ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။

လန္တီတိ ပါပဇီရုစ္ဆနလက္ခဏာယ လန္ဇာယ သမန္တာဂတော။ **ဒယာပန္နော**တိ ဒယံ မေတ္တစိတ္တံ အာပန္နော။ **သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္ပီ**တိ သဗ္ဗေ ပါဏ-ဘူတေ ဟိတေန အနုကမ္ပကော၊ တာယ ဒယာပန္နတာယ သဗ္ဗေသံ ပါဏဘူတာနံ ဟိတစိတ္တကောတိ အတ္ထော။ **ဝိဟရတီ**တိ ဣရိယတိ ယပေတိ ယာပေတိ

၁-အတိပဉ္စော (သီ၊ သျာ)

၂-ဝိဟိသနဘာဝတော (သီ)

၃-ကဋ္ဌံ ဝါ ဝါသိ^၃ ဝါ(သျာ)၊ ဒန္တကဋ္ဌဝါသိ^၃ ဝါ(က)

pāleti. **Iti vā hi bhikkhavedi** evaṃ vā bhikkhave. Vāsaddo upari
“adinnādānaṃ pahāyā”ti-ādāni apekkhitvā vikappattho vutto, evaṃ sabbattha
purimaṃ vā pacchimam vā apekkhitvā vikappabhāvo veditabbo.

Ayaṃ panettha saṅkhepo—bhikkhave puthujjano Tathāgatassa vaṇṇam
vadamāno evaṃ vadeyya “samaṇo Gotamo pāṇam na hanati na ghāteti na
tattha samanūñño hoti, virato imasmā dussīlyā, aho vata re Buddhaguṇā
mahantā”ti, iti mahantaṃ ussāham katvā vaṇṇam vatthukāmopi
appamattakam oramattakam¹ ācārasīlamattakameva vakkhati. Upari
asādhāraṇabhāvam nissāya vaṇṇam² vatthum na sakkhissati. Na kevalaṇca
puthujjanova, sotāpannasakadāgāmi-anāgāmi-arahantopi Paccekabuddhāpi
na sakkontiyeva, Tathāgatoyeva pana sakkoti, taṃ vo upari vakkhāmīti
ayamettha sādhippāyā atthavaṇṇanā. Ito param pana apubbapadameva
vaṇṇayissāma.

Adinnādānaṃ pahāyāti ettha adinnassa ādānaṃ adinnādānaṃ,
parasamharaṇam³ theyyam, corikāti vuttaṃ hoti. Tattha **adinnanti**
parapariggahitaṃ, yattha paro yathākāmakāritaṃ āpajjanto adaṇḍāraho
anupavajjo ca hoti, tasmim⁴ parapariggahite parapariggahitasaññino
tadādāyaka-upakkamasamuṭṭhāpikā theyyacetanā adinnādānaṃ. Taṃ hīne
parasantake appasāvajjam, paṇīte mahāsāvajjam, kasmā? Vatthupaṇītatāya.
Vatthusamatte sati guṇādhikānaṃ santake vatthusmim mahāsāvajjam. Taṃ
taṃ guṇādhikam upādāya tato tato hīnaguṇassa santake vatthusmim
appasāvajjam.

Tassapaṇca sambhārā honti—parapariggahitaṃ, parapariggahitasaññitā,
theyyacittaṃ, upakkamo, tena haraṇanti. Cha payogā—sāhatthikādayova. Te
ca kho yathānurūpaṃ theyyāvahāro, pasayhāvahāro, paṭicchannāvahāro,
parikappāvahāro, kusāvahāroti imesaṃ avahārānaṃ vasena pavattā,
ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana Samantapāsādikāyaṃ⁵ vutto.

1. Idam padam natthi Sī-Syā-potthakesu.

2. Guṇam (Sī, Syā)

3. Parassa haraṇam (Sī, Syā, Ka Abhi-Ṭṭha 1. 140 piṭṭhepi.)

4. Tasmim pana (Sī)

5. Vi-Ṭṭha 1. 261 piṭṭhādīsu.

ပါလေတိ။ **ဣတိ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေတိ** ဧဝံ ဝါ ဘိက္ခဝေ။ ဝါသဒ္ဓေါ
ဥပရိ “အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယာ”တိအာဒိနိ အပေက္ခိတွာ ဝိကပ္ပတ္ထော ဝုတ္တော။
ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ပုရိမံ ဝါ ပစ္ဆိမံ ဝါ အပေက္ခိတွာ ဝိကပ္ပဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ—ဘိက္ခဝေ ပုထုဇ္ဇနော တထာဂတဿ ဝဏ္ဏံ
ဝဒမာနော ဧဝံ ဝဒေယျ “သမဏော ဂေါတမော ပါဏံ န ဟနတိ န ဃာတေတိ
န တတ္ထ သမနုညော ဟောတိ။ ဝိရတော ဣမဿ ဒုဿီလျာ၊ အဟော ဝတ
ရေ ဗုဒ္ဓဂုဏာ မဟန္တာ”တိ။ ဣတိ မဟန္တ ဥဿာဟံ ကတွာ ဝဏ္ဏံ ဝတ္ထု-
ကာမောပိ အပ္ပမတ္တကံ ဩရမတ္တကံ^၁ အာစာရသီလမတ္တကမေဝ ဝက္ခတိ။ ဥပရိ
အသာဓာရဏဘာဝံ နိဿာယ ဝဏ္ဏံ^၂ ဝတ္ထု န သက္ခိဿတိ။ န ကေဝလဉ္စ
ပုထုဇ္ဇနောဝ၊ သောတာပန္နသကဒါဂါမိအနာဂါမိအရဟန္တာပိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါပိ
န သက္ခောန္တိယေဝ၊ တထာဂတောယေဝ ပန သက္ခောတိ။ တံ ဝေါ ဥပရိ
ဝက္ခာမီတိ။ အယမေတ္ထ သာမိပ္ပါယာ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။ ဣတော ပရံ ပန အပုဗ္ဗပဒ-
မေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။

အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယာတိ ဧတ္ထ အဒိန္နဿ အာဒါနံ အဒိန္နာဒါနံ၊ ပရသံ-
ဟရဏံ^၃ ယေယျ။ စောရိကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ **အဒိန္နန္တိ** ပရပရိဂ္ဂဟိတံ၊
ယတ္ထ ပရော ယထာကာမကာရိတံ အာပဇ္ဇန္တော အဒဏ္ဍာရဟော အနုပဝဇ္ဇော
စ ဟောတိ။ တသ္မိ^၄ ပရပရိဂ္ဂဟိတေ ပရပရိဂ္ဂဟိတသညိနော တဒါဒါယက-
ဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ ယေယျစေတနာ အဒိန္နာဒါနံ။ တံ ဟိနေ ပရသန္တကေ
အပ္ပသာဝဇ္ဇံ၊ ပဏီတေ မဟာသာဝဇ္ဇံ၊ ကဿာ^၅ ဝတ္ထုပဏီတတာယ။ ဝတ္ထုသမတ္ထေ
သတိ ဂုဏာဓိကာနံ သန္တကေ ဝတ္ထုသ္မိ မဟာသာဝဇ္ဇံ။ တံ တံ ဂုဏာဓိကံ
ဥပါဒါယ တတော တတော ဟိနဂုဏဿ သန္တကေ ဝတ္ထုသ္မိ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ။

တဿ ပဉ္စ သမ္ဘာရာ ဟောန္တိ—ပရပရိဂ္ဂဟိတံ၊ ပရပရိဂ္ဂဟိတသညိတာ၊
ယေယျစိတ္တံ၊ ဥပက္ကမော၊ တေန ဟရဏန္တိ။ ဆ ပယောဂါ—သာဟတ္ထိကာ-
ဒယောဝ။ တေ စ ခေါ ယထာနုရူပံ ယေယျာဝဟာရော၊ ပသယျာဝဟာရော၊
ပဋိစ္စန္ဓာဝဟာရော၊ ပရိကပ္ပိဝဟာရော၊ ကုသာဝဟာရေတိ ဣမေသံ
အဝဟာရာနံ ဝသေန ပဝတ္တာ၊ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဝိတ္တာရော ပန
သမန္တပါသာဒိကာယံ ဝုတ္တော။

၁-ဣဒံ ပဒံ နတ္ထိ သီ-သျှာပေါတ္ထကေသု။

၃-ပရဿ ဟရဏံ (သီ၊ သျှာ၊ က)

၂-ဂုဏံ (သီ၊ သျှာ)

၄-တသ္မိံ ပန (သီ)

* Dinnameva ādiyatīti **dinnādāyī**. Cittenapi dinnameva paṭikaṅkhatīti **dinnapāṭikaṅkhī**. Thenetīti theno. Na thenena **athenena**. Athenattāyeve **sucibhūtena**. **Attanāti** attabhāvena, athenaṃ sucibhūtaṃ attānaṃ katvā viharatīti vuttaṃ hoti. Sesam paṭhamasikkhāpade vuttanayeneva yojetabbam. Yathā cidha¹, evaṃ sabbattha.

Abrahmacariyanti aśeṭṭhacariyaṃ. Brahmaṃ seṭṭhaṃ ācāraṃ caratīti **brahmacārī**. **Ārācārīti** abrahmacariyato dūracārī. **Methunāti** rāgapariyuṭṭhānavasena sadisattā “methunakā”ti laddhavohārehi paṭisevitabbato methunāti saṅkhyāṃ gatā asaddhammā. **Gāmadhammāti** gāmaṃvāsīnaṃ dhammā.

Musāvādaṃ pahāyāti ettha **musāti** visamvādanapurekkhārassa atthabhañjanako vacīpayogo, kāyapayogo vā, visamvādanādhippāyena panassa paravisamvādakakāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā cetanā musāvādo.

Aparo nayo, **musāti** abhūtaṃ atacchaṃ vatthu. **Vādoti** tassa bhūtato tacchato viññāpanaṃ. Lakkhaṇato pana atathaṃ vatthum tathato paraṃ viññāpetukāmassa tathāviññattisamuṭṭhāpikā cetanā musāvādo. So yamattaṃ bhañjati, tassa appatāya appasāvajjo, mahantatāya mahāsāvajjo.

Api ca gahaṭṭhānaṃ attano santakaṃ adātukāmatāya natthīti-ādinayappavatto appasāvajjo, sakkhinā hutvā atthabhañjanatthaṃ vutto mahāsāvajjo. Pabbajitānaṃ appakampi telaṃ vā sappim vā labhitvā hasādhippāyena “ajja gāme telaṃ nadī maññe sandatī”ti pūraṇakathānayaena pavatto appasāvajjo, “aditṭhaṃyeve pana ditṭhin”ti-ādinā nayena vadantānaṃ mahāsāvajjo.

Tassa cattāro sambhārā honti—atathaṃ vatthu, visamvādanacittaṃ, tajjo vāyāmo, parassa tadatthavijānananti. Eko payogo sāhatthikova. So kāyena vā kāyapaṭibaddhena vā vācāya vā paravisamvādanakiriyākaraṇena daṭṭhabbo. Tāya ce kiriyāya paro tamatthaṃ jānāti, ayaṃ kiriyasamuṭṭhāpikacetanākkhaṇe²veva musāvādakammunā bajjhati.

* Ma-Ṭṭha 2. 110 piṭṭhepi.

1. Yathāpidha (Syā)

2. Samuṭṭhāpakacetanākkhaṇe²veva (Ka)

သုတ္တ]

စူဠသီလဝဏ္ဏနာ

၇၁

ဒိန္နမေဝ အာဒိယတိတိ **ဒိန္နာဒါယီ**။ စိတ္တေနပိ ဒိန္နမေဝ ပဋိကံတိတိ **ဒိန္နပါဒိကဗီ**။ ထေနေတိတိ ထေနော။ န ထေနေန **အထေနေန**။ အထေနေတ္တာယေဝ **သုစိဘူတေန**။ **အတ္တနာတိ** အတ္တဘာဝေန။ အထေနံ သုစိဘူတံ အတ္တာနံ ကတွာ ဝိဟရတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သေသံ ပဌမသိက္ခာပဒေ ဝုတ္တနယေနဝ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ယထာ စိမ္မိ၊ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ။

အဗြဟ္မစရိယန္တိ အသေဋ္ဌစရိယံ။ ဗြဟ္မံ သေဋ္ဌံ အာစာရံ စရတိတိ ဗြဟ္မစာရီ။ **အာရာစာရိတိ** အဗြဟ္မစရိယတော ဒူရစာရီ။ **မေထုနာတိ** ရာဂပရိယုဋ္ဌာနဝသေန သဒိသတ္တာ မေထုနကာတိ လဒ္ဓဝေါဟာရေဟိ ပဋိသေဝိတဗ္ဗတော မေထုနာတိ သင်္ချံ ဂတာ အသဒ္ဓမ္မာ။ **ဂါမေဗ္ဗာတိ** ဂါမဝါသိနံ ဓမ္မာ။

မုသာဝါဒံ ပဟာယာတိ ဧတ္ထ **မုသာတိ** ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿ အတ္ထဘဉ္ဇနကော ဝစီပယောဂေါ ကာယပယောဂေါ ဝါ၊ ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပါယေန ပနဿ ပရဝိသံဝါဒကကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။

အပရော နယော၊ **မုသာတိ** အဘူတံ အတစ္ဆံ ဝတ္ထု။ **ဝါဒေါတိ** တဿ ဘူတတော တစ္ဆတော ဝိညာပနံ။ လက္ခဏတော ပန အတထံ ဝတ္ထု တထတော ပရံ ဝိညာပေတုကာမဿ တထာဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ သော ယမတ္ထံ ဘဉ္ဇတိ၊ တဿ အပ္ပတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟန္တတာယ မဟာသာဝဇ္ဇော။

အဝိ စ ဂဟဋ္ဌာနံ အတ္တနော သန္တကံ အဒါတုကာမတာယ နတ္ထိတိအာဒိနယပ္ပဝတ္ထော အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ သက္ခိနာ ဟုတွာ အတ္တဘဉ္ဇနတ္ထံ ဝုတ္တော မဟာသာဝဇ္ဇော။ ပဗ္ဗဇိတာနံ အပ္ပကမ္မိ တေလံ ဝါ သပ္ပိ ဝါ လဘိတွာ ဟသာဓိပ္ပါယေန “အဇ္ဇ ဂါမေ တေလံ နဒီ မညေ သန္တတိ”တိ ပူရဏကထာနယေန ပဝတ္ထော အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ အဒိဋ္ဌိယေဝ ပန ဒိဋ္ဌန္တိအာဒိနာ နယေန ဝဒန္တာနံ မဟာသာဝဇ္ဇော။

တဿ စတ္တာရော သမ္ဘာရာ ဟောန္တိ—အတထံ ဝတ္ထု၊ ဝိသံဝါဒနိတ္ထံ၊ တဇ္ဇော ဝါယာမော၊ ပရဿ တဒတ္ထဝိဇာနန္တိ။ ဧကော ပယောဂေါ သာဟတ္ထိကောဝ။ သော ကာယေန ဝါ ကာယပဋိဗဒ္ဓေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ ပရဝိသံဝါဒနကိရိယာကရဏေန ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တာယ စေ ကိရိယာယ ပရော တမတ္ထံ ဇာနာတိ၊ အယံ ကိရိယသမုဋ္ဌာပိကစေတနာက္ခဏေယေဝ^၂ မုသာဝါဒကမ္မုနာ ဗုဇ္ဈတိ။

Yasmā pana yathā kāyakāyapaṭibaddhavācāhi param̐ visam̐vādeti, tathā “idamassa bhaṇāhī”ti āṇāpentopi paṇṇam̐ likhitvā purato nissajjantopi “ayamattho evam̐ daṭṭhabbo”ti¹ kuḍḍādīsu² likhitvā ṭhapentopi, tasmā ettha āṇattikanissaggiyathāvarāpi payogā yujjanti, Aṭṭhakathāsu pana anāgatattā vīmaṁsitvā gahetabbā.

Saccam̐ vadatīti **saccavādī**. Saccena saccam̐ sandahati ghaṭetīti **saccasandho**, na antarantarā musā vadatīti attho. Yo hi puriso kadāci musā vadati, kadāci saccam̐, tassa musāvādena antaritattā saccam̐ saccena na ghaṭīyati, tasmā so na saccasandho. Ayam̐ pana na tādiso, jīvitahetupi musā avatvā saccena saccam̐ sandahatiyevāti saccasandho.

Thetoti thiro, thirakathoti³ attho. Eko hi puggalo haliddirāgo viya⁴, thusarāsimhi nikhātakhāṇu viya, assapiṭṭhe ṭhapita kumbhaṇḍamiva ca na thirakatho hoti, eko pāsāṇalekhā viya, indakhīlo viya ca thirakatho hoti, asinā sīsam̐ chindantepi dve kathā na katheti, ayam̐ vuccati theto.

Paccayikoti pattiyāyitabbako⁵, saddhāyitabbakoti attho. Ekacco hi puggalo na paccayiko hoti, “idam̐ kena vuttam̐, asukenā”ti vutte “mā tassa vacanam̐ saddahathā”ti vattabbatam̐ āpajjati. Eko paccayiko hoti, “idam̐ kena vuttam̐, asukenā”ti vutte “yadi tena vuttam̐, idameva pamāṇam̐, idāni upaparikkhitabbam̐ natthi, evameva idan”ti vattabbatam̐ āpajjati, ayam̐ vuccati paccayiko. **Avisam̐vādako lokassāti** tāya saccavāditāya lokam̐ na visam̐vādetīti attho.

Pisunam̐ vācam̐ pahāyāti-ādīsu yāya vācāya yassa tam̐ vācam̐ bhāsati, tassa hadaye attano piyabhāvam̐, parassa ca suññabhāvam̐ karoti, sā pisunā vācā.

Yāya pana attānampi param̐pi pharusam̐ karoti, yā vācā sayampi pharusā, neva kaṇṇasukhā na hadayaṅgamā⁶, ayam̐ **pharusā vācā**.

1. Veditabboti (Sī, Syā)

2. Tirokuṭṭādīsu (Sī-Ṭī Abhinava 1. 337 piṭṭhe)

3. Ṭhitakathoti (Syā, Ka) Ṭīkā oloketabbā.

5. Pati-ayitabbako (Sī), paṭiyāyitabbako (Syā)

4. Haliddarāgo viya (Syā)

6. Hadayasukhā (Syā)

ယသ္မာ ပန ယထာ ကာယကာယပဋိဗ္ဗဝါစာဟိ ပရံ ဝိသံဝါဒေတိ၊ တထာ “ဣဒမဿ ဘဏာဟိ”တိ အာဏာပေဇ္ဇောပိ ပဏ္ဍိ လိဒိတွာ ပုရတော နိဿဇ္ဇေဇ္ဇောပိ “အယမတ္ထော ဧဝံ ဒဠ္ဋဗ္ဗော”တိ ကုဉ္ဇာဒိသု ၊ လိဒိတွာ ဌပေဇ္ဇောပိ၊ တသ္မာ ဧတ္ထ အာဏတ္တိကနိဿဂ္ဂိယထာဝရာပိ ပယောဂါ ယုဇ္ဇန္တိ၊ အဠကထာသု ပန အနာဂတတ္တာ ဝိမံသိတွာ ဂဟေတဗ္ဗော။

သစ္စံ ဝဒတိတိ **သစ္စဝါဒီ**။ သစ္စေန သစ္စံ သန္တဟတိ သဇ္ဇေတိတိ **သစ္စသန္တော**၊ န အန္တရန္တရာ မုသာ ဝဒတိတိ အတ္ထော။ ယော ဟိ ပုရိသော ကဒါဏိ မုသာ ဝဒတိ၊ ကဒါဏိ သစ္စံ၊ တဿ မုသာဝါဒေန အန္တရိတတ္တာ သစ္စံ သစ္စေန န သဋ္ဌိယတိ၊ တသ္မာ သော န သစ္စသန္တော။ အယံ ပန န တာဒိသော၊ ဇီဝိတ-ဟေတုပိ မုသာ အဝတ္တာ သစ္စေန သစ္စံ သန္တဟတိယေဝါတိ သစ္စသန္တော။

ထေတောတိ ထိရော၊ ထိရကထောတိ^၁ အတ္ထော။ ဧကော ဟိ ပုဂ္ဂလော ဟလိဒ္ဓိရာဂေါ ဝိယ^၂ ထုသရာသိမ္ပိ နိခါတခါဏု ဝိယ အဿပိဋ္ဌေ ဌပိတ-ကုမ္ဘဏ္ဍဝိဝံ စ န ထိရကထော ဟောတိ၊ ဧကော ပါသာဏလေခါ ဝိယ ဣန္ဒြိလော ဝိယ စ ထိရကထော ဟောတိ၊ အသိနာ သီသံ ဆိန္ဒန္တေပိ ခွေကထာ န ကထေတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ထေတော။

ပစ္စယိကောတိ ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော^၁၊ သဒ္ဓါယိတဗ္ဗကောတိ အတ္ထော။ ဧကော ဟိ ပုဂ္ဂလော န ပစ္စယိကော ဟောတိ၊ “ဣဒံ ကေန ဝုတ္တံ၊ အသုကေနာ”တိ ဝုတ္တေ “မာ တဿ ဝစနံ သဒ္ဓဟထာ”တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ ဧကော ပစ္စယိကော ဟောတိ၊ “ဣဒံ ကေန ဝုတ္တံ၊ အသုကေနာ”တိ ဝုတ္တေ “ယဒိ တေန ဝုတ္တံ၊ ဣဒမေဝ ပမာဏံ၊ ဣဒါနိ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗံ နတ္ထိ၊ ဧဝမေဝ ဣဒံ”န္တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပစ္စယိကော။ **အဝိသံဝါဒကော လောကဿာ**တိ တာယ သစ္စဝါဒိတာယ လောကံ န ဝိသံဝါဒေတိတိ အတ္ထော။

ဝိသုဏံ ဝါစံ ပဟာယာတိအာဒိသု ယာယ ဝါစာယ ယဿ တံ ဝါစံ ဘာသတိ၊ တဿ ဟဒယေ အတ္တနော ဝိယဘာဝံ ပရဿ စ သုညဘာဝံ ကရေတိ၊ သာ ဝိသုဏာ ဝါစာ။

ယာယ ပန အတ္တာနမ္ပိ ပရမ္ပိ ဖရသံ ကရေတိ၊ ယာ ဝါစာ သယမ္ပိ ဖရသာ၊ နေဝ ကဏ္ဍသုခါ န ဟဒယာဓိမာ^၆၊ အယံ ဖရသာ ဝါစာ။

၁-ဝေဒိတဗ္ဗောတိ (သီ၊ သျာ)

၃-ဋ္ဌိတကထောတိ (သျာ၊ က) ဋ္ဌိကာ ဩလောကေတဗ္ဗော။

၅-ပတိအယိတဗ္ဗကော (သီ)၊ ပဋိယာယိတဗ္ဗကော (သျာ)

၂-တိရောကုဉ္ဇာဒိသု (က)

၄-ဟလိဒ္ဓိရာဂေါ ဝိယ (သျာ)

၆-ဟဒယသုခါ (သျာ)

Yena samphaṃ palapati niratthakaṃ, so **samphappalāpo**.

Tesaṃ mūlabhūtā cetanāpi piṣuṇavācādināmaeva labhati, sā eva ca idhādhīpetāti.

Tattha saṃkiliṭṭhacittassa paresaṃ vā bhedaṃ attano piyakamyatāya vā kāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā cetanā piṣuṇavācā. Sā yassa bhedaṃ karoti, tassa appaṇatāya appasāvajjā, mahāṇatāya mahāsāvajjā.

Tassā cattāro sambhārā—bhinditabbo paro “iti ime nānā bhavissanti vinā bhavissanti”ti bhedapurekkhārātā vā “iti ahaṃ piyo bhavissāmi vissāsiko”ti piyakamyatā vā, tajjo vāyāmo, tassa tadatthavijānananti.

Imesaṃ bhedaṃ yesaṃ “ito sutvā”ti vuttānaṃ santike sutāṃ, tesaṃ bhedaṃ. **Bhinnānaṃ vā sandhātāti** dvinnāṃ mittānaṃ vā samānupajjhāyakādīnaṃ vā kenacideva kāraṇena bhinnānaṃ ekamekaṃ upasaṅkamitvā “tumhākaṃ idise kule jātānaṃ evaṃ bahussutānaṃ idaṃ na yuttan”ti-ādīni vatvā sandhānaṃ¹ kattā anukattā². **Anuppadātāti** sandhānānuppadātā. Dve jane samagge disvā “tumhākaṃ evarūpe kule jātānaṃ evarūpehi guṇehi samannāgatānaṃ anucchavikametan”ti-ādīni vatvā dalhīkammanāṃ kattāti attho. Samaggo ārāmo assāti **samaggārāmo**, yattha samaggā natthi, tattha vasitumpi na icchatīti attho. “**Samaggarāmo**”tipi pālī, ayamevettha attho. **Samaggaratoti** samaggesu rato, te pahāya aññattha gantumpi na icchatīti attho. Samagge disvāpi sutvāpi nandatīti **samagganandī**. **Samaggakaraṇiṃ vācaṃ bhāsītāti** yā vācā satte samaggeyeva karoti, taṃ sāmaggiguṇaparidīpikameva vācaṃ bhāsati, na itaranti.

Parassa mamacchedakakāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā ekantapharusacetanā pharusā vācā, tassā āvibhāvatthamidaṃ vatthu—eko kira dārako mātu vacanaṃ anādiyitvā araṇṇaṃ gacchati, taṃ mātā nivattetumasakkonti “caṇḍā taṃ mahimsī³ anubandhatū”ti akkosi. Athassa tatheva araṇṇe

1. Sandhānassa (Syā)

2. Idaṃ padaṃ Sī-potthake natthi, evaṃ Ma-Ṭṭha 2. 111 piṭṭhe Cūḷahatthipadopamasuttepi

3. Mahisī (Sī, Syā)

သုတ္တ]

စူဠသီလဝဏ္ဏနာ

၇၃

ယေန သမ္ဗု ပလပတိ နိရတ္တကံ၊ သော သမ္ဗုပ္ပလာပေ။

တေသံ မူလဘူတာ စေတနာပိ ပိသုဏဝါစာဒိနာမမေဝ လဘတိ၊ သာ ဧဝံ ဣဓာမိပ္ပေတာတိ။

တတ္ထ သံကိလိဋ္ဌစိတ္တဿ ပရေသံ ဝါ ဘေဒါယ အတ္တနော ပိယကမျတာယ ဝါ ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ ပိသုဏဝါစာ။ သာ ယဿ ဘေဒံ ကရေတိ၊ တဿ အပ္ပဂုဏတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟာဂုဏတာယ မဟာသာဝဇ္ဇော။

တဿာ စတ္တာရော သမ္ဘရာ—ဘိန္ဒိတဗ္ဗော ပရော၊ “ဣတိ ဣမေ နာနာ ဘဝိဿန္တိ ဝိနာ ဘဝိဿန္တိ”တိ ဘေဒပုရေက္ခာရတာ ဝါ၊ “ဣတိ အဟံ ပိယောဘဝိဿာမိ ဝိဿာသိကော”တိ ပိယကမျတာ ဝါ၊ တဇ္ဇော ဝါယာမော၊ တဿ တဒတ္ထဝိဇာနနန္တိ။ **ဣမေသံ ဘေဒါယာတိ** ယေသံ ဣတောတိ ဂုတ္တာနံ သန္တိကေ သုတံ၊ တေသံ ဘေဒါယ။

ဘိန္ဒာနံ ဝါ သန္တာတာတိ ခြန္တံ မိတ္တာနံ ဝါ သမာနုပဇ္ဈာယကာဒိနံ ဝါ ကေနစိဒေဝ ကာရဏေန ဘိန္ဒာနံ ကေမေကံ ဥပသင်္ကမိတွာ “တုမှာကံ ဤဒိသေ ကုလေ ဇာတာနံ ဧဝံ ဗဟုဿုတာနံ ဣဒံ န ယုတ္တ”န္တိအာဒိနိ ဝတွာ သန္တာနံ ဝတ္တာ အနုကတ္တာ။ **အနုပ္ပဒါတာတိ** သန္တာနာနုပ္ပဒါတာ။ ဒွေ ဇနေ သမဂ္ဂေ ဒိသွာ “တုမှာကံ ဧဝရူပေ ကုလေ ဇာတာနံ ဧဝရူပေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္တာဂတာနံ အနုတ္ထဝိကမေတ”န္တိအာဒိနိ ဝတွာ ဒဠိကမ္ပံ ကတ္တာတိ အတ္ထော။ သမဂ္ဂေါ အာရာမော အဿာတိ **သမဂ္ဂါရာမော**၊ ယတ္ထ သမဂ္ဂါ နတ္ထိ၊ တတ္ထ ဝသိတုမ္ပိ န ဣတ္ထတိတိ အတ္ထော။ သမဂ္ဂရာမောတိပိ ပါဠိ၊ အယမေဝေတ္ထ အတ္ထော။ **သမဂ္ဂရတောတိ** သမဂ္ဂေသု ရတော၊ တေ ပဟာယ အညတ္ထ ဂန္တုမ္ပိ န ဣတ္ထတိတိ အတ္ထော။ သမဂ္ဂေ ဒိသွာပိ သုတွာပိ နန္ဒတိတိ **သမဂ္ဂနန္ဒိ**။ **သမဂ္ဂကရုဏီ ဝါစံ ဘာသိတာတိ** ယာ ဝါစာ သတ္ထေ သမဂ္ဂေယေဝ ကရေတိ၊ တံ သာမဂ္ဂိဂုဏ-ပရိဒိပိကမေဝ ဝါစံ ဘာသတိ၊ န ဣတရန္တိ။

ပရဿ မဗ္ဗန္တေဒကကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ ကေန္တဖရုံသစေတနာ ဖရုဿ ဝါစာ၊ တဿာ အာဝိဘာဝတ္ထမိဒံ ဝတ္ထု—ဧကော ကိရ ဒါရကော မာတုဝစနံ အနာဒိယိတွာ အရညံ ဂစ္ဆတိ၊ တံ မာတာ နိဝတ္တေတုမသက္ကောန္တိ “စဏ္ဍာ တံ မဟိံသီ? အနုဗန္ဓတူ”တိ အက္ကောသိ။ အထဿ တထေဝ အရညေ

၁-သန္တာနဿ (သျှာ)

၂-ဣဒံ ပဒံ သီ ပေါတ္ထကေ နတ္ထိ၊ ဧဝံ စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တေပိ။

၃-မဟိံသီ (သီ၊သျှာ)

mahimsī utthāsi. Dārako “yaṃ mama mātā mukhena kathesi, taṃ mā hotu, yaṃ cittaṃ cintesi, taṃ hotū”ti saccakiriyamakāsi. Mahimsī tattheva baddhā viya atthāsi. Evaṃ mammacchedakopi payogo cittasaṇhatāya na pharusā vācā hoti. Mātāpitāro hi kadāci puttake evaṃ vadanti “corā vo¹ khaṇḍākhaṇḍaṃ karontū”ti, uppalapattampi ca nesaṃ upari patantaṃ na icchanti. Ācariyupajjhāyā ca kadāci nissitake evaṃ vadanti “kiṃ ime ahirikā anottappino caranti, niddhamatha² ne”ti, atha ca nesaṃ āgamādhigamasampattiṃ icchanti. Yathā ca cittasaṇhatāya pharusā vācā na hoti, evaṃ vacanasāṇhatāya aphaṇḍā vācā na hoti. Na hi mārāpetukāmassa “imaṃ sukhaṃ sayāpethā”ti vacanaṃ aphaṇḍā vācā hoti, cittapharusatāya panesā pharusā vācāva. Sā yaṃ sandhāya pavattitā, tassa appaṇḍatāya appasāvajjā, mahāguṇatāya mahāsāvajjā. Tassā tayo sambhārā—akkositaḥ parō, kupitacittaṃ, akkosananti.

Nelāti elāṃ vuccati doso, nāssā elanti nelā, niddosāti attho, “nelāṅgo setapacchādo”ti³ ettha vuttanelāṃ viya. **Kaṇṇasukhāti** byañjanamadhuratāya kaṇṇānaṃ sukhā, sūcivijjhanāṃ viya kaṇṇasūlaṃ na janeti. Atthamadhuratāya sakalasārīre kopāṃ ajanetvā pemaṃ janetīti **pemaṇīyā**. Hadayaṃ gacchati, appaṭihaññamānā sukhena cittaṃ pavisaṭīti **hadayaṅgamā**. Guṇaparipuṇṇatāya pure bhavāti **porī**. Pure saṃvaḍḍhanārī viya sukumārātipi **porī**. Purassa esātipi **porī**, nagaravāsīnaṃ kathāti attho. Nagaravāsīno hi yuttakathā honti, pitimattaṃ “pitā”ti vadanti, bhātimattaṃ “bhātā”ti vadanti, mātimmattaṃ “mātā”ti vadanti. Evarūpī kathā bahuno janassa kantā hotīti **bahujanakantā**. Kantabhāveneva bahuno janassa manāpā cittavuḍḍhikarāti **bahujanamanāpā**.

Anatthaviññāpikā kāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā akusalacetanā samphappalāpo. So āsevanamandatāya appasāvajjo, āsevanamahantatāya mahāsāvajjo. Tassa dve sambhārā—
Bhāratayuddhasītāharaṇādinirattakakathāpurekkhārātā,
tathārūpīkathākathanañcāti.

1. Te (Ka), Abhi-Ṭṭha 1. 143 piṭṭhe passitabbaṃ.

2. Niddharatha (Ka)

3. Khu 1. 173 Udāne.

မဟိံသီ ဥဋ္ဌာသိ။ ဒါရကော “ယံ မမ မာတာ မုခေန ကထေသိ၊ တံ မာ ဟောတု၊ ယံ စိတ္တေန စိန္တေသိ၊ တံ ဟောတု”တိ သစ္စကိရိယမကာသိ။ မဟိံသီ တတ္ထေဝ ဗဒ္ဓါ ဝိယ အဋ္ဌာသိ။ ဧဝံ မဗ္ဗန္တေဒကောပိ ပယောဂေါ စိတ္တသဏ္ဌတာယ န ဖရဿ ဝါစာ ဟောတိ။ မာတာပိတရော ဟိ ကဒါစိ ပုတ္တကေ ဧဝံ ဝဒန္တိ “စောရာ ဝေါ” ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ကရေန္တု”တိ၊ ဥပ္ပလပတ္တမ္ပိ စ နေသံ ဥပရိ ပတန္တံ န ဣန္တိ။ အာစရိယုပဇ္ဈာယာ စ ကဒါစိ နိဿိတကေ ဧဝံ ဝဒန္တိ “ကိ” ဣမေ အဟိရိကာ အနောတ္တပ္ပိနော စရန္တိ၊ နိဗ္ဗမထ^၂ နေ”တိ၊ အထ စ နေသံ အာဂမာဓိဂမသမ္ပတ္တိံ ဣန္တိ။ ယထာ စ စိတ္တသဏ္ဌတာယ ဖရဿ ဝါစာ န ဟောတိ၊ ဧဝံ ဝစနသဏ္ဌတာယ အဖရဿ ဝါစာ န ဟောတိ။ န ဟိ မာရာ-ပေတုကာမဿ “ဣမံ သုခံ သယာပေတော”တိ ဝစနံ အဖရဿ ဝါစာ ဟောတိ၊ စိတ္တဖရဿတာယ ပနေသာ ဖရဿ ဝါစာဝ။ သာ ယံ သန္ဓာယ ပဝတ္တိတာ၊ တဿ အပ္ပဂုဏတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ မဟာဂုဏတာယ မဟာသာဝဇ္ဇော။ တဿာ တယော သတ္တရာ—အက္ခောသိတဗ္ဗော ပရော၊ ကုပိတစိတ္တံ၊ အက္ခောသနာတိ။

နေလာတိ ဧဝံ ဝုစ္စတိ ဒေါသော၊ နာဿာ ဧလန္တိ နေလာ၊ နိဒ္ဒေါသာတိ အက္ခော၊ “နေလင်္ဂါသေတပစ္စာဒေါ”တိ ဧတ္ထ^၃ ဝုတ္တနေလံ ဝိယ။ **ကဏ္ဍသုခေါ**တိ ဗျဉ္ဇနမရတောယ ကဏ္ဍာနံ သုခါ၊ သူစိဝိဇ္ဈနံ ဝိယ ကဏ္ဍသုလံ န ဇနေတိ။ အတ္ထမရတောယ သကလသရီရေ ကောပံ အဇနေတွာ ပေမံ ဇနေတိတိ **ပေမနီယာ**။ ဟဒယံ ဂစ္ဆတိ၊ အပ္ပဋ္ဌိဟညမာနာ သုခေန စိတ္တံ ပဝိသတိတိ **ဟဒယင်္ဂမာ**။ ဂုဏပရိပုဏ္ဏတာယ ပုရေ ဘဝါတိ **ပေါရိ**။ ပုရေ သံဝဇ္ဇနာရိ ဝိယ သုကုမာရာတိပိ **ပေါရိ**။ ပုရဿ သောတိပိ **ပေါရိ**၊ နဂရဝါသိနံ ကထာတိ အက္ခော။ နဂရဝါသိနော ဟိ ယုတ္တကထာ ဟောန္တိ၊ ပိတိမတ္တံ ပိတာတိ ဝဒန္တိ၊ ဘာတိမတ္တံ ဘာတာတိ ဝဒန္တိ၊ မာတိမတ္တံ မာတာတိ ဝဒန္တိ။ ဧဝရူပိ ကထာ ဗဟုနော ဇနဿ ကန္တာ ဟောတိတိ **ဗဟုဇနကန္တာ**။ ကန္တဘာဝေနေဝ ဗဟုနော ဇနဿ မနာပါ စိတ္တဝုဗ္ဗိကရာတိ **ဗဟုဇနမနာပါ**။

အနတ္ထဝိညာပိကာ ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ အကုသလစေတနာ သမ္ပပ္ပလာပေါ။ သော အာသေဝနမန္တတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော၊ အာသေဝန-မဟန္တတာယ မဟာသာဝဇ္ဇော။ တဿ ဒွေ သတ္တရာ—ဘာရတယုဒ္ဓ-သိတာဟရဏာဒိနိရတ္တကကထာပုရေက္ခာရတာ၊ တထာရူပိကထာကထနဉ္စ။

* Kālena vadatīti **kālavādī**, vattabbayuttakālaṃ sallakkhetvā vadatīti attho. Bhūtaṃ tathaṃ tacchaṃ sabhāvameva vadatīti **bhūtavādī**. Diṭṭhadhammikasamparāyikatthasannissitameva katvā vadatīti **atthavādī**. Navalokuttaradhammasannissitaṃ katvā vadatīti **dhammavādī**. Saṃvaravinayapahānavinayasannissitaṃ katvā vadatīti **vinayavādī**.

Nidhānaṃ vuccati ṭhapanokāso, nidhānamassā atthīti **nidhānavatī**, hadaye nidhātābbayuttaṃ vācaṃ bhāsītīti attho. **Kālenā**ti evarūpiṃ bhāsamānopi ca “ahaṃ nidhānavatīṃ vācaṃ bhāsissāmī”ti na akālena bhāsati, yuttakālaṃ pana apekkhitvāva bhāsītīti attho. **Sāpadesanti** sa-upamaṃ, sakāraṇanti attho. **Pariyantavatinti** paricchedaṃ dassetvā yathāssā paricchedo paññāyati, evaṃ bhāsītīti attho. **Atthasamhitanti** anekehipi nayehi vibhajantena pariyādātum asakkuṇeyyatāya atthasampannaṃ bhāsati. Yaṃ vā so atthavādī atthaṃ vadati tena atthena sahitattā atthasamhitanti vācaṃ bhāsati, na aññaṃ nikkhipitvā aññaṃ bhāsītīti vuttaṃ hoti.

10. * **Bījagāma**bhūtagāmasamārambhāti mūlabījaṃ khandhabījaṃ phalubījaṃ aggabījaṃ bījabījanti pañcavidhassa bījagāmassa ceva yassa kassaci nīlaṇarukkhaḍḍikassa bhūtagāmassa ca samārambhā, chedanabhedanapacanādibhāvena¹ vikopānā paṭiviratoti attho.

Ekabhattikoti pātarāsabhattaṃ, sāyamāsabhattanti dve bhattāni, tesu pātarāsabhattaṃ antomajjhanhikena² paricchinnam, itaraṃ majjhanhikato uddham anto-arūṇena. Tasmā antomajjhanhike dasakkhattum bhuñjamānopi ekabhattikova hoti. Taṃ sandhāya vuttaṃ “ekabhattiko”ti.

Rattiyā bhojanaṃ ratti, tato uparatoti **rattūparato**. Atikkante majjhanhike yāva sūriyatthaṅgamanā bhojanaṃ **vikālabhojanaṃ** nāma, tato viratattā **virato vikālabhojanā**. Kadā virato, Anomānadītīre pabbajitadivasato paṭṭhāya.

Sāsanassa ananulomattā visūkaṃ³ paṭṇābhūtaṃ dassananti **visūkadassanaṃ**. Attanā naccananaccāpanādivasena naccā ca gītā ca vāditā ca

* Abhi-Ṭṭha 3. 88; Ma-Ṭṭha 112 piṭṭhesu.

2. Antomajjhantikena (Sī, Syā)

1. Chedanapacanādibhāvena (Sī)

3. Visukaṃ(Ka)

ကာလေန ဝဒတိတိ **ကာလဝါဒီ**၊ ဝတ္ထုဗျုတ္တကုလံ သလ္လက္ခေတွာ ဝဒတိတိ အတ္ထော။ ဘူတံ တထံ တစ္ဆံ သဘာဝမေဝ ဝဒတိတိ **ဘူတဝါဒီ**။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကတ္ထသန္နိသိတမေဝ ကတွာ ဝဒတိတိ **အတ္ထဝါဒီ**။ နဝ-လောကုတ္တရဓမ္မသန္နိသိတံ ကတွာ ဝဒတိတိ **ဓမ္မဝါဒီ**။ သံဝရဝိနယပဟာန-ဝိနယသန္နိသိတံ ကတွာ ဝဒတိတိ **ဝိနယဝါဒီ**။

နိဓာနံ ဝုစ္စတိ ဌပနောကာသော၊ နိဓာနမဿာ အတ္ထိတိ **နိဓာနဝတိ**၊ ဟဒယေ နိဓာတဗျုတ္တကံ ဝါစံ ဘာသိတာတိ အတ္ထော။ **ကာလေနာ**တိ ဝေရူပိ ဘာသမာနောပိ စ “အဟံ နိဓာနဝတိ” ဝါစံ ဘာသိဿာမိ”တိ န အကာလေန ဘာသတိ၊ ယုတ္တကုလံ ပန အပေက္ခိတွာဝ ဘာသတိတိ အတ္ထော။ **သာပဒေသန္တိ** သဉ္စပမံ၊ သကာရဏန္တိ အတ္ထော။ **ပရိယန္တဝတိန္တိ** ပရိစ္ဆေဒံဒေသေတွာ ယထာဿာ ပရိစ္ဆေဒေါ ပညာယတိ၊ ဧဝံ ဘာသတိတိ အတ္ထော။ **အတ္ထသံဟိတန္တိ** အနေကေဟိပိ နယေဟိ ဝိဘဇန္တေန ပရိယာဒါတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အတ္ထသမ္ပန္နံ ဘာသတိ။ ယံ ဝါ သော အတ္ထဝါဒီ အတ္ထံ ဝဒတိ တေန အတ္ထေန သဟိတတ္တာ အတ္ထသံဟိတံ ဝါစံ ဘာသတိ၊ န အညံ နိက္ခိပိတွာ အညံ ဘာသတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁၀။ **ဗီဇဂါမဘူတဂါမသမာရန္တာ**တိ မူလဗီဇံ ခန္ဓဗီဇံ ဖဋ္ဌဗီဇံ အဂ္ဂဗီဇံ ဗီဇဗီဇန္တိ ပဉ္စဝိသေ ဗီဇဂါမဿ စေဝ ယဿ ကဿစိ နီလတိဏရုက္ခာ-ဒိကဿ ဘူတဂါမဿ စ သမာရန္တာ၊ ဆေဒနဘေဒနပဝနာဒိဘာဝေနာ^၁ ဝိကောပနာ ပဋိဝိရတောတိ အတ္ထော။

ကေဘတ္တိကောတိ ပါတရာသဘတ္တံ သာယမာသဘတ္တန္တိ ဒွေ ဘတ္တာနိ၊ တေသု ပါတရာသဘတ္တံ အန္တောမဇ္ဈိန္တိကေန^၂ ပရိစ္ဆိန္တိ၊ ဣတရံ မဇ္ဈိန္တိကတော ဥဒ္ဓံ အန္တောအရုဏေန။ တသ္မာ အန္တောမဇ္ဈိန္တိကေ ဒသက္ခတ္တံ ဘုဉ္ဇမာနောပိ ကေဘတ္တိကောဝ ဟောတိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ကေဘတ္တိကော”တိ။

ရတ္တိယာ ဘောဇနံ ရတ္တိ၊ တတော ဥပရတောတိ **ရတ္တုပရတော**။ အတိက္ကန္တေ မဇ္ဈိန္တိကေ ယာဝ သုရိယတ္တင်္ဂမနာ ဘောဇနံ ဝိကာလဘောဇနံ နာမ၊ တတော ဝိရတတ္တာ **ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ**။ ကဒါ ဝိရတော၊ အနောမာနဒိတိရေ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ။

သာသနဿ အနန္တလောမတ္တာ ဝိသုကံ^၃ ပဋ္ဌာဏီဘူတံ ဒဿနန္တိ ဝိသုက-ဒဿနံ။ အတ္တနာ နစ္စနနစ္စာပနာဒိဝသေန နစ္စာ စ ဂီတာ စ ဝါဒိတာ စ

antamaso mayūranaccādivasenapi pavattānaṃ naccādīnaṃ visūkabhūtā dassanā cāti **naccagītavāditavisūkadassanā**. Naccādīni hi attanā payojetum vā parehi payojāpetum vā payuttāni passitum vā **neva** bhikkhūnaṃ, na bhikkhunīnañca vaṭṭanti.

Mālādīsu **mālā**ti yaṃ kiñci pupphaṃ. **Gandhanti** yaṃ kiñci gandhajātāṃ. **Vilepananti** chavirāgatarāṇaṃ. Tattha piḷandhanto **dhāreti** nāma, ūnaṭṭhānaṃ pūrento **maṇḍeti** nāma, gandhavasena, chavirāgavasena ca sādīyanto **vibhūseti** nāma. Ṭhānaṃ vuccati kārāṇaṃ, tasmā yāya dussīlyacetanāya tāni mālādhārāṇādīni mahājano karoti, tato paṭiviratoti attho.

Uccāsayaṇaṃ vuccati pamāṇāṭikkantaṃ. **Mahāsayaṇanti** akappiyapaccattharaṇaṃ, tato paṭiviratoti attho.

Jātarūpanti suvaṇṇaṃ. **Rajatanti** kahāpaṇo, lohamāsako jatumāśako dārumāsakoti ye vohāraṃ gacchanti. Tassa ubhayassāpi paṭiggahaṇā paṭivirato, neva naṃ uggaṇhāti, na uggaṇhāpeti, na upanikkhittaṃ sādīyatīti attho.

Āmakadhaññapaṭiggahaṇāti sāli vīhi yava godhūma kaṅgu varaka kudrūsakasaṅkhātassa sattavidhassāpi āmakadhaññassa paṭiggahaṇā. Na kevalaṅca etesaṃ paṭiggahaṇameva, āmasanampi bhikkhūnaṃ na vaṭṭatiyeva. Āmakamaṃsapaṭiggahaṇāti ettha aññatra odissa anuññātā **āmakamaṃsamacchānaṃ paṭiggahaṇameva** bhikkhūnaṃ na vaṭṭati, no āmasanaṃ.

Itthikumārikapaṭiggahaṇāti ettha **itthī**ti purisantaragatā, itarā kumārikā nāma, tāsāṃ paṭiggahaṇampi āmasanampi akappiyameva.

Dāsīdāsaṭiggahaṇāti ettha dāsīdāsavaseneva tesāṃ paṭiggahaṇaṃ¹ na vaṭṭati. “Kappiyakārakaṃ dammi, ārāmikaṃ dammi”ti evaṃ vutte pana vaṭṭati.

Ajeḷakādīsu khattavatthupariyosānesu kappiyākappiyanayo vinayavasena² upaparikkhitabbo. Tattha **khettaṃ** nāma yasmim pubbaṇṇaṃ ruhati. Vatthu nāma yasmim aparāṇṇaṃ ruhati. Yattha vā ubhayampi ruhati, taṃ **khettaṃ**.

1. Paṭiggahaṇampi (Sī, Ka), Ma-Ṭṭha 2. 113 piṭṭhe passitabbaṃ.

2. Vi-Ṭṭha 2. 156 piṭṭhe.

အန္တမသော မယူရနစ္စာဒိဝသေနပိ ပဝတ္တာနံ နစ္စာဒိနံ ဝိသုကဘူတာ ဒဿနာ စာတိ နစ္စာဒိတဝါဒိတဝိသုကဒဿနာ။ နစ္စာဒိနိ ဟိ အတ္တနာ ပယောဇေတုံ ဝါ ပရေဟိ ပယောဇာပေတုံ ဝါ ပယုတ္တာနိ ပဿိတုံ ဝါ နေဝ ဘိက္ခုနံ န ဘိက္ခုနိနဉ္စ ဝဇ္ဇန္တိ။

မာလာဒီသု မာလာတိ ယံ ကိဉ္စ ပုပ္ဖံ။ ဂန္ဓန္တိ ယံ ကိဉ္စ ဂန္ဓဇာတံ။ ဝိလေပနန္တိ ဆဝိရာဂကရဏံ။ တတ္ထ ပိဋန္တန္တော ဓာရေတိ နာမ၊ ဦးဌာနံ ပူရေန္တော မဏ္ဍေတိ နာမ၊ ဂန္ဓဝသေန ဆဝိရာဂဝသေန စ သာဒိယန္တော ဝိဘူသေတိ နာမ။ ဌာနံ ဝုစ္စတိ ကာရဏံ၊ တသ္မာ ယာယ ဒုဿီလျစေတနာယ တာနိ မာလာဓာရဏာဒိနိ မဟာဇေနော ကရေတိ၊ တတော ပဋိဝိရတောတိ အတ္ထော။

ဥစ္စာသယနံ ဝုစ္စတိ ပမာဏာတိက္ကန္တံ။ မဟာသယနန္တိ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏံ၊ တတော ဝိရတောတိ အတ္ထော။

ဇာတဂူပန္တိ သုဝဏ္ဏံ။ ရဇတန္တိ ကဟာပဏော၊ လောဟမာသကော ဇတုမာသကော ဒါရမာသကောတိ ယေ ဝေါဟာရံ ဂစ္ဆန္တိ။ တဿ ဥဘယဿာပိ ပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဝိရတော၊ နေဝ နံ ဥဂ္ဂဏှာတိ န ဥဂ္ဂဏှာပေတိ န ဥပနိက္ခိတ္တံ သာဒိယတိတိ အတ္ထော။

အာမကဉ္စပဋိဂ္ဂဟဏာတိ သာလိဝီဟိ ယဝ ဂေါမကင်္ဂ ဝရက ကုဒြိသက- သင်္ခါတဿ သတ္တဝိဓဿာပိ အာမကဉ္စဿ ပဋိဂ္ဂဟဏာ။ န ကေဝလဉ္စ ဧတေသံ ပဋိဂ္ဂဟဏမေဝ၊ အာမသနမ္ပိ ဘိက္ခုနံ န ဝဇ္ဇတိယေဝ။ အာမကမံသ- ပဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဧတ္ထ အညတြ ဩဒိဿ အနုညာတာ အာမကမံသမစ္ဆာနံ ပဋိဂ္ဂဟဏမေဝ ဘိက္ခုနံ န ဝဇ္ဇတိ၊ နော အာမသနံ။

ဣတ္ထိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဧတ္ထ ဣတ္ထိတိ ပုရိသန္တရဂတာ၊ ဣတရာ ကုမာရိကာ နာမ၊ တာသံ ပဋိဂ္ဂဟဏမ္ပိ အာမသနမ္ပိ အကပ္ပိယမေဝ။

ဒါသိဒါသပဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဧတ္ထ ဒါသိဒါသဝသေနေဝ တေသံ ပဋိဂ္ဂဟဏံ န ဝဇ္ဇတိ။ “ကပ္ပိယကာရကံ ဒမ္ပိ၊ အာရာမိကံ ဒမ္ပိ”တိဓေ ဝုတ္တေ ပန ဝဇ္ဇတိ။

အဇေဋ္ဌကာဒီသု ခေတ္တဝတ္ထုပရိယောသာနေသု ကပ္ပိယာကပ္ပိယနယော ဝိနယဝသေန ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗော။ တတ္ထ ခေတ္တံ နာမ ယသ္မိံ ပုဗ္ဗဏ္ဏံ ရဟတိ။ ဝတ္ထု နာမ ယသ္မိံ အပရဏ္ဏံ ရဟတိ။ ယတ္ထ ဝါ ဥဘယမ္ပိ ရဟတိ၊ တံ ခေတ္တံ။

tadatthāya akatabhūmibhāgo **vatthu**. Khettaṭṭhūsaṇṇa cettha
vāpitaḷākādīnīpi saṅgahitāneva.

Dūteyyaṃ vuccati dūtakammaṃ, gihīnaṃ pahitaṃ paṇṇaṃ vā sāsanaṃ
vā gahetvā tattha tattha gamaṇaṃ. **Pahiṇagamaṇaṃ** vuccati gharā gharaṃ
pesitassa khuddakagamaṇaṃ. **Anuyogo** nāma tadubhayakaraṇaṃ, tasmā
dūteyyapahiṇagamaṇaṇaṃ anuyogāti evamettha attho veditabbo.

Kayavikkāyāti kayā ca vikkayā ca. Tulākūṭādisu **kūṭanti** vañcanaṃ.
Tattha tulākūṭaṃ tāva rūpakūṭaṃ aṅgakūṭaṃ gahaṇakūṭaṃ
paṭicchannakūṭanti catubbidhaṃ hoti. Tattha **rūpakūṭaṃ** nāma dve tulā
samarūpā katvā gaṇhanto mahatiyā gaṇhāti, dadanto khuddikāya deti.
Aṅgakūṭaṃ nāma gaṇhanto pacchābhāge hatthena tulaṃ akkamati, dadanto
pubbābhāge. **Gahaṇakūṭaṃ** nāma gaṇhanto mūle rajjuraṃ gaṇhāti, dadanto
agge. **Paṭicchannakūṭaṃ** nāma tulaṃ susiraṃ katvā anto ayacuṇṇaṃ
pakkhipitvā gaṇhanto taṃ pacchābhāge karoti, dadanto aggabhāge.

Kaṃso vuccati suvaṇṇapāti, tāya vañcanaṃ **kaṃsakūṭaṃ**. Kathaṃ?
Ekaṃ suvaṇṇapātiṃ katvā aññā dve tisso lohapaṭiyo suvaṇṇavaṇṇe karoti,
tato janapadaṃ gantvā kiñcīdeva aḍḍhaṃ kulaṃ pavisitvā
“suvaṇṇabhājanāni kiṇṇathā”ti vatvā agghe pucchite samagghataraṃ¹
dātukāmaṃ honti. Tato tehi “kathaṃ imesaṃ suvaṇṇabhāvo jānitabbo”ti vutte
“vīmaṇsitvā gaṇhathā”ti suvaṇṇapātiṃ pāsāṇe ghaṇsitvā sabbā pātiyo datvā
gacchati.

Mānakūṭaṃ nāma hadayabhedasikhābhedarajjubhedavasena tividdhaṃ
hoti. Tattha **hadayabhedo** sappitelādiminanaḷakāle labbhati. Tāni hi gaṇhanto
hetṭhāchiddena mānena “saṇikaṃ āsiṇcā”ti vatvā antobhājane bahuṃ
paggharāpetvā gaṇhāti, dadanto chiddaṃ pidhāya sīghaṃ pūretvā deti.

Sikhābhedo tilaṇḍulādiminanaḷakāle labbhati. Tāni hi gaṇhanto saṇikaṃ
sikhāṃ ussāpetvā gaṇhāti, dadanto vegena puretvā sikhāṃ chindanto deti.

1. Mahagghataraṃ (Sī) Abhi-Ṭṭha 3. 90; Ma-Ṭṭha 2. 114 piṭṭhesu passitabbaṃ.

တဒတ္ထာယ အကတဘူမိဘာဂေါ ဝတ္ထု။ ခေတ္တဝတ္ထုသီသေန စေတ္တ ဝါပိတဠာ-
ကာဒိနိပိ သင်္ဂဟိတာနေဝ။

ဒုတေယျံ ဝုစ္စတိ ဝုတ္တကမ္မံ၊ ဂိဟိနံ ပဟိတံ ပဏ္ဍိ ဝါ သာသနံ ဝါ ဂဟေတွာ
တတ္ထ တတ္ထ ဂမနံ။ **ပဟိတဂမနံ** ဝုစ္စတိ ဃရာ ဃရံ ပေသိတဿ ခုဒ္ဒကဂမနံ။
အနုယောဂေါ နာမ တဒုဘယကရဏံ။ တသ္မာ ဒုတေယျပဟိတဂမနာနံ
အနုယောဂါတိဝေမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗျော။

ကယဝိက္ကယာတိ ကယာ စ ဝိက္ကယာ စ။ တုလာကုဋာဒိသု ဣဋ္ဌန္တိ ဝဉ္ဇနံ။
တတ္ထ တုလာကုဋံ နာမ ရူပကုဋံ အင်္ဂကုဋံ ဂဟဏကုဋံ ပဋိစ္ဆန္တကုဋန္တိ စတုဗ္ဗိဓံ
ဟောတိ။ တတ္ထ **ရူပကုဋံ** နာမ ဒွေ တုလာ သမရူပါ ကတွာ ဂဏှန္တော
မဟတိယာ ဂဏှာတိ။ ဒဒန္တော ခုဒ္ဒိကာယ ဒေတိ။ **အင်္ဂကုဋံ** နာမ ဂဏှန္တော
ပစ္ဆာဘာဂေ ဟတ္ထေန တုလံ အက္ကမတိ။ ဒဒန္တော ပုဗ္ဗဘာဂေ။ **ဂဟဏကုဋံ** နာမ
ဂဏှန္တော မူလေ ရဇ္ဇံ ဂဏှာတိ။ ဒဒန္တော အဂ္ဂေ။ **ပဋိစ္ဆန္တကုဋံ** နာမ တုလံ
သုသိရံ ကတွာ အန္တော အယဇ္ဇဏံ ပက္ခိပိတွာ ဂဏှန္တော တံ ပစ္ဆာဘာဂေ
ကရေတိ။ ဒဒန္တော အဂ္ဂဘာဂေ။

ကံသော ဝုစ္စတိ သုဝဏ္ဏပါတိ။ တာယ ဝဉ္ဇနံ **ကံသကုဋံ**။ ကထံ? ဧကံ
သုဝဏ္ဏပါတိံ ကတွာ အညာ ဒွေ တိသော လောဟပါတိယော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေ
ကရေတိ။ တတော ဇနပဒံ ဂန္ဓာ ကိဉ္ဇိဒေဝ အမံ ကုလံ ပဝိသိတွာ “သုဝဏ္ဏ-
ဘာဇနာနိ ကိဏထာ”တိ ဝတွာ အဋ္ဌေ ပုစ္ဆိတေ သမဋ္ဌတရံ ခါတုကာမာ
ဟောန္တိ။ တတော တေဟိ “ကထံ ဣမေသံ သုဝဏ္ဏဘာဂေါ ဇာနိတဗျော”တိ
ဝုတ္တေ “ဝိမံသိတွာ ဂဏှထာ”တိ သုဝဏ္ဏပါတိံ ပါသာဏေ ဃံသိတွာ သဗ္ဗာ
ပါတိယော ဒတွာ ဂစ္ဆတိ။

မာနကုဋံ နာမ ဟဒယဘေဒသိခါဘေဒရဇ္ဇဘေဒဝသေန တိဝိဓံ ဟောတိ။
တတ္ထ **ဟဒယဘေဒေါ** သပ္ပိတေလာဒိမိနနကာလေ လဗ္ဘတိ။ တာနိ ဟိ
ဂဏှန္တော ဟေဠာဆိဒ္ဓေန မာနေန “သဏိကံ အာသိဉ္ဇာ”တိ ဝတွာ အန္တော-
ဘာဇနေ ဗဟံ ပဋ္ဌရာပေတွာ ဂဏှာတိ။ ဒဒန္တော ဆိဒ္ဓံ ပိဓာယ သီဃံ ပူရေတွာ
ဒေတိ။

သိခါဘေဒေါ တိလတဏှုလာဒိမိနနကာလေ လဗ္ဘတိ။ တာနိ ဟိ
ဂဏှန္တော သဏိကံ သိခံ ဥဿာပေတွာ ဂဏှာတိ။ ဒဒန္တော ဝေဂေန
ပူရေတွာ သိခံ ဆိန္ဒန္တော ဒေတိ။

Rajjubhedo khattavatthuminanakāle labbhati. Lañjaṃ alabhantā hi khattaṃ amahantampi mahantaṃ katvā minanti.

Ukkoṭanādīsu **ukkoṭananti** assāmike sāmike kātum lañjaggahaṇaṃ. **Vañcananti** tehi tehi upāyehi paresaṃ vañcanaṃ. Tatridamekaṃ vatthu—eko kira luddako migañca migapotakañca gahetvā āgacchati, tameko dhutto “kiṃ bho migo agghati, kiṃ migapotako”ti āha. “Migo dve kahāpaṇe, migapotako ekan”ti ca vutte ekaṃ kahāpaṇaṃ datvā migapotakaṃ gahetvā thokaṃ gantvā nivatto “na me bho migapotakena attho, migam me dehī”ti āha. Tena hi dve kahāpaṇe dehīti. So āha “nanu te bho mayā paṭhamam eko kahāpaṇo dinno”ti. Āma dinnoti. “Imaṃ migapotakaṃ gaṇha, evaṃ so ca kahāpaṇo, ayañca kahāpaṇagghanaṃ migapotakoti dve kahāpaṇā bhavissanti”ti. So “kāraṇaṃ vadatī”ti sallakkhetvā migapotakaṃ gahetvā migam adāsīti. **Nikatī**ti yogavasena vā māyāvasena vā apāmaṅgaṃ pāmaṅganti, amaṇiṃ maṇinti, asuvaṇṇaṃ suvaṇṇanti katvā patirūpakena vañcanaṃ. **Sāciyogoti** kuṭīlayogo, etesaṃyeva ukkoṭanādīnametaṃ nāmaṃ. Tasmā ukkoṭanasāciyogo vañcanasāciyogo nikatisāciyogoti evamettha attho daṭṭhabbo. Keci aññaṃ dassetvā aññaṃ parivattanaṃ sāciyogoti vadanti, taṃ pana vañcaneneva saṅgahitaṃ.

Chedanādīsu **chedananti** hatthacchedanādi. **Vadhoti** māraṇaṃ. **Bandhoti** rajjubandhanādīhi bandhanaṃ. **Viparāmosoti** himaviparāmoso gumbaviparāmosoti duvidho. Yaṃ himapātasamaye himena paṭicchannā hutvā maggappaṭipannaṃ janaṃ musanti, ayaṃ **himaviparāmoso**. Yaṃ gumbādīhi paṭicchannā musanti, ayaṃ **gumbaviparāmoso**. **Ālopo** vuccati gāmanigamādīnaṃ vilopakaraṇaṃ. **Sahasākāroti**¹ sāhasikakiriyā, geḥaṃ pavisitvā manussānaṃ ure satthaṃ ṭhapetvā icchitabhaṇḍānaṃ gahaṇaṃ. Evametasmā chedana -pa- sahasākārā paṭivirato samaṇo Gotamoti. Iti vā hi bhikkhave puthujjano Tathāgatassa vaṇṇaṃ vadamāno vadeyyāti.

Ettāvatā cūlasīlaṃ² niṭṭhitaṃ hoti.

1. Sāhasakāro (?)

2. Cullasīlaṃ (Sī, Syā)

ရုဇ္ဈာဘေဒေါ ခေတ္တဝတ္ထုမိနနကာလေ လပ္ပတိ။ လဉ္စ အလဘန္တာ ဟိ ခေတ္တံ အမဟန္တမ္ပိ မဟန္တံ ကတွာ မိနန္တိ။

ဥက္ကောဋ္ဌနာဒီသု ဥက္ကောဋ္ဌနန္တိ အဿာမိကေ သာမိကေ ကာတုံ လဉ္စ-ဂ္ဂဟဏံ။ ဝဉ္စနန္တိ တေဟိ တေဟိ ဥပါယေဟိ ပရေသံ ဝဉ္စနံ။ တတြိဒမေကံ ဝတ္ထု—ဧကော ကိရ လုဒ္ဓကော မိဂဉ္စ မိဂပေါတကဉ္စ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆတိ၊ တမေကော ဓုတ္တော“ကိ” ဘော မိဂေါ အဂ္ဂတိ၊ ကိ” မိဂပေါတကော”တိ အာဟ။ “မိဂေါ ဒွေ ကဟာပဏေ၊ မိဂပေါတကော ဧက”န္တိ စ ဓုတ္တေ ဧကံ ကဟာပဏံ ဒတွာ မိဂပေါတကံ ဂဟေတွာ ထောကံ ဂန္တာ နိဝတ္တော “န မေ ဘော မိဂပေါတကေန အတ္ထော၊ မိဂံ မေ ဒေဟိ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဒွေ ကဟာပဏေ ဒေဟိတိ။ သော အာဟ “နန တေ ဘော မယာ ပဌမံ ဧကော ကဟာပဏော ဒိန္နောတိ။ အာမ ဒိန္နောတိ။ ဣဒံ မိဂပေါတကံ ဂဏှ၊ ဧဝံ သော စ ကဟာပဏော အယဉ္စ ကဟာပဏဂ္ဂနကော မိဂပေါတကောတိ ဒွေ ကဟာပဏာ ဘဝိဿန္တိတိ။ သော “ကာရဏံ ဝဒတိ”တိ သလ္လက္ခေတွာ မိဂ-ပေါတကံ ဂဟေတွာ မိဂံ အဒါသိတိ။ နိကတိတိ ယောဂဝသေန ဝါ မာယာ-ဝသေန ဝါ အပါမဂ်ံ ပါမဂ်န္တိ၊ အမဏိ” မဏိန္တိ၊ အသုဝဏ္ဏံ သုဝဏ္ဏန္တိ ကတွာ ပတိရူပကေန ဝဉ္စနံ။ သာဝိယောဂေါတိ ကုဋိလယောဂေါ၊ ဧတေသံ-ယေဝ ဥက္ကောဋ္ဌနာဒီနမေတံ နာမံ။ တသ္မာ ဥက္ကောဋ္ဌနသာဝိယောဂေါ ဝဉ္စန-သာဝိယောဂေါ နိကတိသာဝိယောဂေါတိဝေမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကေဝိ အညံ ဒသေတွာ အညဿ ပရိဝတ္တနံ သာဝိယောဂေါတိ ဝဒန္တိ၊ တံ ပန ဝဉ္စနေနေဝ သင်္ဂဟိတံ။

ဆေဒနာဒီသု ဆေဒနန္တိ ဟတ္ထစ္ဆေဒနာဒီ။ ဝဇောတိ မာရဏံ။ ဗန္ဓောတိ ရုဇ္ဈာဗန္ဓနာဒီဟိ ဗန္ဓနံ။ ဝိပရာမောသောတိ ဟိမဝိပရာမောသော ဂုမ္ဘဝိပရာမော-သောတိ ဒုဝိမော။ ယံ ဟိမပေါတသမယေ ဟိမေန ပဋိစ္ဆန္တာ ဟုတွာ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နံ ဇနံ မုသန္တိ၊ အယံ ဟိမဝိပရာမောသော။ ယံ ဂုမ္ဘာဒီဟိ ပဋိစ္ဆန္တာ မုသန္တိ၊ အယံ ဂုမ္ဘဝိပရာမောသော။ အာလောပေါ ဂုစ္ဆတိ ဂါမနိဂမာဒိနံ ဝိလောပကရဏံ။ သဟသာကာရောတိ^၁ သာဟသိကကိရိယာ။ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ မနုဿာနံ ဥရေ သတ္တံ ဌပေတွာ ဣတ္ထိတဘဏ္ဍာနံ ဂဟဏံ။ ဧဝေတသ္မာ ဆေဒန။ ပ။ သဟသာကာရာ ပဋိဝိရတော သမဏော ဂေါတမောတိ။ ဣတိ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ ပုထုဇ္ဇေနော တထာဂတဿ ဝဏ္ဏံ ဝဒမာနော ဝဒေယျာတိ။

တ္ထောဝတာ ဂူဠသီလံ^၂ နိဋ္ဌိတံ ဟောတိ။

Majjhimasīlavanṇanā

11. Idāni majjhimasīlaṃ vitthārento “yathā vā paneke bhonto”ti-ādimāha. Tatrāyaṃ anuttānapadavaṇṇanā. **Saddhādeyyānī**ti kammaṇca phalaṇca idhalokaṇca paralokaṇca saddahitvā dinnāni. “Ayaṃ me ñāti”ti vā “mitto”ti vā “idaṃ paṭikarissati, idaṃ vā tena katapubban”ti vā evaṃ na dinnānīti attho. Evarindinnāni hi na saddhādeyyāni nāma honti. **Bhojanānī**ti desanāsīsamattametaṃ, atthato pana saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā cīvarāni pārūpitvā senāsanāni sevamānā gilānabhesajjaṃ paribhuñjamānāti sabbametaṃ vuttameva hoti.

Seyyathidanti nipāto. Tassattho—katamo so bījagāmaḥ bhūtagāmo, yassa samārambhaṃ anuyuttā viharantīti. Tato taṃ dassento **mūlabījanti**-ādimāha. Tattha **mūlabījaṃ** nāma haliddi siṅgiveraṃ¹ vacā vacattaṃ² ativisā kaṭukaroḥiṇī usīraṃ bhaddamuttakanti³ evamādi. **Khandhabījaṃ** nāma assattho nigrodho pilakkho⁴ udumbaro kacchako kapitthanoti-evamādi. **Phalubījaṃ** nāma ucchu naḷo veḷūti-evamādi. **Aggabījaṃ** nāma ajjakaṃ⁵ phaṇijjakaṃ hiriveranti-evamādi. **Bījabījaṃ** nāma pubbaṇṇaṃ aparāṇṇanti-evamādi. Sabbañhetāṃ rukkhato viyojitaṃ viruhanasamatthameva “bījagāmo”ti vuccati. Rukkhato pana aviyojitaṃ asukkhaṃ “bhūtagāmo”ti vuccati. Tattha bhūtagāmasamārambho pācittiyavatthu, bījagāmasamārambho dukkaṭavatthūti veditabbo.

12. **Sannidhikāraparibhoganti** sannidhikatassa paribhogaṃ. Tattha duvidhā kathā vinayavasena ca sallekhavasena ca. Vinayavasena tāva yaṃ kiñci annaṃ ajja paṭiggahitaṃ aparajju sannidhikāraṃ hoti, tassa paribhoge pācittiyaṃ. Attanā laddhaṃ pana sāmaṇerānaṃ datvā tehi laddhaṃ ṭhapāpetvā dutiyadivase bhuñjituṃ vaṭṭati, sallekho pana na hoti.

Pānasannidhimhipi esevanayo. Tattha **pānaṃ** nāma ambapānādīni aṭṭha pānāni, yāni ca tesāṃ anulomāni. Tesāṃ vinicchayo Samantapāsādikāyaṃ⁶ vutto.

1. Haliddaṃ saṅgaveraṃ (Syā), Vi 2. 52 piṭṭhe passitabbaṃ.

2. Vacatthaṃ (Sī), vapatthaṃ (Syā)

3. Bhaddamuddhakanti (Syā)

5. Ajjukaṃ (Vi 2. 52 piṭṭhe.)

4. Milakkhu (Syā, Ka)

6. Vi-Ṭṭha 3. 383 piṭṭhe.

သုတ္တ]

မဇ္ဈိမသီလဝဏ္ဏနာ

၇၉

မဇ္ဈိမသီလဝဏ္ဏနာ

၁၁။ ဣဒါနိ မဇ္ဈိမသီလံ ဝိတ္တာရေန္တော “ယထာ ဝါပနေကေဘောန္တော”တိ-အာဒိမာဟ။ တတြာယံ အနတ္တာနုပဒဝဏ္ဏနာ။ သဒ္ဓါဒေယျာနီတိ ကမ္မဉ္စ ဖလဉ္စ ဣလောကဉ္စ ပရလောကဉ္စ သဒ္ဓဟိတွာ ဒိန္နာနိ။ အယံ မေ ဉှတိတိ ဝါ မိတ္တောတိ ဝါ ဣဒံ ပဋိကရိဿတိ။ ဣဒံ ဝါ တေန ကတပုဗ္ဗန္တိ ဝါ ဧဝံ န ဒိန္နာနီတိ အတ္တော။ ဧဝံဒိန္နာနိ ဟိ န သဒ္ဓါဒေယျာနိ နာမ ဟောန္တိ။ ဘောဇနာနီတိ ဒေသနာသီသမတ္တမေတံ။ အတ္တတော ပန သဒ္ဓါဒေယျာနိ ဘောဇနာနိ ဘုဒ္ဓိတွာ စိဝရာနိ ပါရပိတွာ သေနာသနာနိ သေဝမာနာ ဂိလာန-ဘောသဇ္ဇံ ပရိဘုဉ္ဇမာနာတိ သဗ္ဗမေတံ ဝုတ္တမေဝ ဟောတိ။

သေယျထိဒန္တိ နိပါတော။ တဿတ္ထော ကတမော သော ဗီဇဂါမဘူတ-ဂါမော၊ ယဿ သမာရမ္ဘံ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိတိ။ တတော တံ ဒဿေန္တော မူလဗီဇန္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ မူလဗီဇံ နာမ ဟလိဒ္ဓိ သိဂီဝေရံ^၁ ဝစာ ဝစတ္တံ^၂ အတိဝိသာ ကဋ္ဌကရောဟိဏီ ဥသိရံ ဘဒ္ဒမုတ္တကန္တိ^၃ ဧဝမာဒိ။ ခန္ဓဗီဇံ နာမ အဿတ္ထော နိဂြောဓော ပိလက္ခော^၄ ဥဒုဗ္ဗရော ကစ္ဆကော ကပိတ္တနောတိ-ဧဝမာဒိ။ ဖဠဗီဇံ နာမ ဥစ္ဆု နဋ္ဌော ဝေဠုတိဧဝမာဒိ။ အဂ္ဂဗီဇံ နာမ အဇ္ဇကံ ဖဏိဇ္ဇကံ ဟိရိဝေရန္တိဧဝမာဒိ။ ဗီဇဗီဇံ နာမ ပုဗ္ဗဏ္ဍိ အပရုဏ္ဏန္တိဧဝမာဒိ။ သဗ္ဗဉ္စေတံ ရုက္ခတော ဝိယောဇိတံ ဝိရုဟနသမတ္တမေဝ “ဗီဇဂါမော”တိ ဝုစ္စတိ။ ရုက္ခတော ပန အဝိယောဇိတံ အသုက္ခံ “ဘူတဂါမော”တိ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ ဘူတဂါမသမာရမ္ဘော ပါစိတ္တိယဝတ္ထု၊ ဗီဇဂါမသမာရမ္ဘော ဒုက္ကဋ္ဌ-ဝတ္ထုတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

- ၁၂။ သန္တိမိကာရပရိဘောဂန္တိ သန္တိမိကတဿ ပရိဘောဂံ။ တတ္ထ ဒုဝိဓာ ကထာ ဝိနယဝသေန စ သလ္လေခဝသေန စ။ ဝိနယဝသေန တာဝ ယံ ကိဉ္စိ အန္တံ အဇ္ဇ ပဋိဂ္ဂဟိတံ အပရုဇ္ဈ သန္တိမိကာရကံ ဟောတိ။ တဿ ပရိဘောဂေ ပါစိတ္တိယံ။ အတ္တနာ လဒ္ဓိ ပန သာမဏေရာနံ ဒတွာ တေဟိ လဒ္ဓိ ဌပါပေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ဘုဒ္ဓိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သလ္လေခေါ ပန န ဟောတိ။

ပါနသန္တိမိဒ္ဓိဝိ ဒေသဝနယော။ တတ္ထ ပါနံ နာမ အဗ္ဗပါနာဒီနိ အဋ္ဌ ပါနာနိ၊ ယာနိ စ တေသံ အနုလောမာနိ။ တေသံ ဝိနိစ္ဆယော သမန္တပါသာဒိ-ကာယံ ဝုတ္တော။

၁-ဟလိဒ္ဓိ သင်္ဂဝေရံ (သျှာ)

၂-ဘဒ္ဒမုတ္တကန္တိ (သျှာ)

၂-ဝစတ္တံ (သီ)၊ ဝပတ္တံ (သျှာ)

၄-မိလက္ခ (သျှာ၊ က)

Vatthasannidhimhi anadhiṭṭhitam avikappitam sannidhi ca hoti, sallekhaṇa kopeti, ayaṃ pariyāyakathā. Nippariyāyato pana ticīvarasantuṭṭhena bhavitabbaṃ, catuttham labhitvā aññassa dātabbaṃ. Sace yassa kassaci dātum na sakkoti, yassa pana dātukāmo hoti. So uddesatthāya vā paripucchatthāya vā gato, āgatamatte dātabbaṃ, adātum na vaṭṭati. Cīvare pana appahonte satiyā paccāsāya anuññātakāle¹ ṭhapetum vaṭṭati. Sūcisuttacīvarakārakānaṃ alābhena tato parampi vinayakammaṃ katvā ṭhapetum vaṭṭati. “Imasmim jigne puna idisaṃ kuto labhissāmī”ti pana ṭhapetum na vaṭṭati, sannidhi ca hoti, sallekhaṇa kopeti.

Yānasannidhimhi yānaṃ nāma vayhaṃ ratho sakaṭaṃ sandamānikā sivikā pāṭaṅkīti, netaṃ pabbajitassa yānaṃ. Upāhanā pana pabbajitassa yānaṃyeva. Ekabhikkhussa hi eko araṇṇatthāya eko dhotapādakatthāyāti ukkaṃsato dve upāhanasaṅghāṭā vaṭṭanti, tatiyaṃ labhitvā aññassa dātabbo. “Imasmim jigne aññaṃ kuto labhissāmī”ti hi ṭhapetum na vaṭṭati, sannidhi ca hoti, sallekhaṇa kopeti.

Sayanasannidhimhi sayananti mañco. Ekassa bhikkhuno eko gabbhe, eko divāṭhāneti ukkaṃsato dve mañcā vaṭṭanti. Tato uttari labhitvā aññassa bhikkhuno vā gaṇassa vā dātabbo, adātum na vaṭṭati. Sannidhi ca hoti, sallekhaṇa kopeti.

Gandhasannidhimhi bhikkhuno kaṇḍukacchuchavidosaḍḍi-ābādhe² sati gandhā vaṭṭanti. Te gandhe āharāpetvā tasmiṃ roge vūpasante aññesaṃ vā ābādhikānaṃ dātabbā, dvāre pañcaṅguligharadhūpanādīsu vā upanetabbā. “Puna roge sati bhavissanti”ti pana ṭhapetum na vaṭṭati, sannidhi³ ca hoti, sallekhaṇa kopeti.

Āmisanti vuttāvasesaṃ datṭhabbaṃ. Seyyathidaṃ? Idhekacco bhikkhu “tathārūpe kāle upakārāya bhavissati”ti tilataṇḍulamuggamāsanālikeraloṇamacchamaṃsavallūrasappitelaguḷabhājanā dīni āharāpetvā ṭhapeti. So vassakāle kālasseva sāmaṇerehi yāgum pacāpetvā paribhuñjitvā “sāmaṇera udakakaddame dukkhaṃ gāmaṃ pavisitum, gaccha asukaṃ

1. Anuññātakālaṃ (Sī) 2. ...chavirogādi-ābādhe (Ka) 3. Gandhasannidhi (bahūsu)

ဝတ္ထသန္နိမိတ္တိ အနုမိတ္တိတံ အဝိကပ္ပိတံ သန္နိမိ စ ဟောတိ။ သလ္လေခန္ဓ ကောပေတိ။ အယံ ပရိယာယကထာ။ နိပ္ပရိယာယတော ပန တိစိဝရသန္တုဋ္ဌေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ စတုတ္ထံ လဘိတွာ အညဿ ဒါတဗ္ဗံ။ သစေ ယဿ ကဿစိ ဒါတုံ န သက္ကောတိ။ ယဿ ပန ဒါတုကာမော ဟောတိ။ သော ဥဒ္ဓေသတ္ထာယ ဝါ ပရိပုစ္ဆတ္ထာယ ဝါ ဂတော။ အာဂတမတ္ထေ ဒါတဗ္ဗံ။ အဒါတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ စိဝရေ ပန အပ္ပဟောန္တေ သတိယာ ပစ္စာသာယ အနုညာတကာလံ^၁ ဌပေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ သူစိသုတ္တစိဝရကာရကာနံ အလာဘေန တတော ပရမ္ပိ ဝိနယကမ္ပံ ကတွာ ဌပေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ “ဣမသ္မိံ ဇိဏ္ဏေ ပုန ဤဒိသံ ကုတော လဘိဿာမီ”တိ ပန ဌပေတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ သန္နိမိ စ ဟောတိ သလ္လေခန္ဓ ကောပေတိ။

ယာနသန္နိမိတ္တိ ယာနံ နာမ ဝယံ ရထော သကဉ္စ သန္တမာနိကာ သိဝိကာ ပါဠိကီတိ။ နေတံ ပဗ္ဗဇိတဿ ယာနံ။ ဥပါဟနာ ပန ပဗ္ဗဇိတဿ ယာနံ-ယေဝ။ ဧကဘိက္ခုဿ ဟိ ဧကော အရညတ္ထာယ, ဧကော ဓောတပါဒကတ္ထာ-ယာတိ ဥက္ကံသတော ဒွေ ဥပါဟနသင်္ဘာဋှာ ဝဇ္ဇန္တိ။ တတိယံ လဘိတွာ အညဿ ဒါတဗ္ဗော။ “ဣမသ္မိံ ဇိဏ္ဏေ အညံ ကုတော လဘိဿာမီ”တိ ဟိ ဌပေတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ သန္နိမိ စ ဟောတိ သလ္လေခန္ဓ ကောပေတိ။

သယနသန္နိမိတ္တိ သယနန္တိ မဇ္ဇော။ ဧကဿ ဘိက္ခုနော ဧကော ဂစ္ဆေ ဧကော ဒိဝါဌာနေတိ ဥက္ကံသတော ဒွေ မဇ္ဇာ ဝဇ္ဇန္တိ။ တတော ဥတ္တရိ လဘိတွာ အညဿ ဘိက္ခုနော ဝါ ဂဏဿ ဝါ ဒါတဗ္ဗော။ အဒါတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ သန္နိမိ စ ဟောတိ သလ္လေခန္ဓ ကောပေတိ။

ဂန္ဓသန္နိမိတ္တိ ဘိက္ခုနော ကဏ္ဍကဏ္ဍဆဝိဒေါသာဒိအာဗာဓေ^၂ သတိ ဂန္ဓာ ဝဇ္ဇန္တိ။ တေ ဂန္ဓေ အာဟရာပေတွာ တသ္မိံ ရောဂေ ဝုပသန္တေ အညေသံ ဝါ အာဗာဓိကာနံ ဒါတဗ္ဗော။ ဒွါရေ ပဇ္ဇာရိယရူပနာဒိသု ဝါ ဥပနေတဗ္ဗော။ “ပုန ရောဂေ သတိ ဘဝိဿန္တိ”တိ ပန ဌပေတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ သန္နိမိ^၃ စ ဟောတိ သလ္လေခန္ဓ ကောပေတိ။

အာမိသန္တိ ဝုတ္တာဝသေသံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သေယျထိဒံ။ ဣဓေကစ္စော ဘိက္ခု “တထာ-ရူပေ ကာလေ ဥပကာရာယ ဘဝိဿတိ”တိ တိလတဏှာလမုဂ္ဂမာသနာဋ္ဌိကေရ-လောဏမစ္ဆမံသဝလ္လုရသပ္ပိတေလဂုဋ္ဌဘာဇနာဒိနိ အာဟရာပေတွာ ဌပေတိ။ သော ဝဿကာလေ ကာလဿေဝ သာမဏေရေဟိ ယာဂုံ ပစာပေတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ “သာမဏေရ ဥဒကကဒ္ဓမေ ဒုက္ခံ ဂါမံ ပဝိသိတုံ၊ ဂစ္ဆ အသုကံ

၁-အနုညာတကာလေ (သျှာ၊ က) ၂-.....ဆဝိရောဂါဒိအာဗာဓေ (က) ၃-ဂန္ဓသန္တိ (ဗဟုသု)

kulaṃ gantvā mayhaṃ vihāre nisinnabhāvaṃ ārocehi, asukakulato dadhi-ādāni āharā”ti peseti. Bhikkhūhi “kiṃ bhante gāmaṃ pavisissathā”ti vuttepi “duppaveso āvuso idāni gāmo”ti vadati. Te “hotu bhante, acchatha tumhe, mayaṃ bhikkhaṃ pariyesitvā āharissāmā”ti gacchanti. Atha sāmaṇeropī¹ dadhi-ādāni āharitvā bhattañca byañjanañca sampādetvā upaneti, taṃ bhuñjantasseva upaṭṭhākā bhattaṃ paṇanti, tatopi manāpaṃ manāpaṃ bhuñjati. Atha bhikkhū piṇḍapātaṃ gahetvā āgacchanti, tatopi manāpaṃ manāpaṃ gīvāyāmakam bhuñjatiyeva. Evaṃ catumāsampi vītināmeti. Ayaṃ vuccati bhikkhu “muṇḍakuṭumbikajīvikaṃ jīvati, na samaṇajīvikan”ti. Evarūpo āmisasannidhi nāma hoti.

Bhikkhuno pana vasanaṭṭhāne ekā taṇḍulanāli, eko gulapiṇḍo, catubhāgamattaṃ sappīti ettakaṃ nidhetuṃ vaṭṭati akāle sampattacorānaṃ atthāya. Te hi ettakampi āmisapaṭisaṇṭhāraṃ² alabhantā jīvitaṃ voropeyyuṃ, tasmā sace ettakaṃ natthi, āharāpetvāpi ṭhapetuṃ vaṭṭati. Aphāsukakāle ca yadetta kappiyaṃ, taṃ attanāpi paribhuñjitum vaṭṭati. Kappiyakuṭiyaṃ pana bahuṃ ṭhapentassāpi sannidhi nāma natthi. Tathāgatassa pana taṇḍulanāli-ādāsu vā yaṃ kiñci caturatanamattaṃ vā³ pilotikakhaṇḍaṃ “idaṃ me ajja vā sve vā bhavissatī”ti ṭhapitaṃ nāma natthi.

13. Visūkadassanesu **naccaṃ** nāma yaṃ kiñci naccaṃ, taṃ maggaṃ gacchantenāpi gīvaṃ pasāretvā daṭṭhuṃ na vaṭṭati. Vitthāraviniṇṇayo panettha * Samantapāsādikāyaṃ vuttanayeneva veditabbo. Yathā cettha, evaṃ sabbesu sikkhāpadapaṭisaṃyuttesu suttapadesu. Ito parañhi ettakampi avatvā tattha tattha payojanamattameva vaṇṇayissāmāti.

Pekkanti naṭasamajjaṃ⁴. **Akkhānanti** Bhāratayujjhanādikaṃ. Taṃ yasmim ṭhāne kathīyati, tattha gantumpi na vaṭṭati. **Paṇissaranti** kamsatālaṃ, “pāṇitālaṃ”tipi vadanti. **Vetālaṃ**ti ghanatālaṃ, “mantena matasarīruṭṭhāpanaṃ”tipi eke. **Kumbhathūṇanti** caturassa-ambanakatālaṃ, “kumbhasaddaṃ”tipi eke

1. Sāmaṇero (Sī, Ka)

2. Paṭisaṇṭhāraṃ (Syā) paṭisandhāraṃ (Ka)

3. Caturāṅgulamattaṃ vā (Syā)

* Vi-Ṭṭha 3. 201 piṭṭhe.

4. Naṭasamajjā (Sī), naṭadisamajjaṃ (Syā)

သုတ္တ]

မဇ္ဈိမသီလဝဏ္ဏနာ

၈၁

ကုလံ ဂန္ဓာ မယံ ဝိဟာရေ နိသိန္နဘာဝံ အာရောစေဟိ။ အသုကံကုလတော ဒမိအာဒိနိ အာဟာရ”တိ ပေသေတိ။ ဘိက္ခုဟိ “ကို ဘန္ဓေ ဂါမံ ပဝိ-သိဿထာ”တိ ဝုတ္တေဝိ “ဒုပ္ပဝေသော အာဝုသော ဣဒါနိ ဂါမော”တိ ဝဒတိ။ တေ “ဟောတု ဘန္ဓေ အစ္ဆယ တုမေ၊ မယံ ဘိက္ခု ပရိယေသိတွာ အာဟာရိဿာ-မာ”တိ ဂစ္ဆန္တိ။ အထ သာမဏေရောပိ^၁ ဒမိအာဒိနိ အာဟာရိတွာ ဘတ္တဉ္စ ဗျဉ္စနဉ္စ သမ္ပာဒေတွာ ဥပနေတိ။ တံ ဘုဉ္စန္ဓဿေဝ ဥပဋ္ဌာကာ ဘတ္တံ ပဟိဏန္တိ။ တတောပိ မနာပံ မနာပံ ဘုဉ္စတိ။ အထ ဘိက္ခု ပိဏ္ဍပိတံ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆန္တိ။ တတောပိ မနာပံ မနာပံ ဂိဝါယာမကံ ဘုဉ္စတိယေဝ။ ဧဝံ စတုမာသမ္ပိ ဝိတိနာမေတိ။ အယံ ဝုတ္တေ ဘိက္ခု “မုဏ္ဍကုဋုမ္မိကဇီဝိကံ ဇီဝတိ၊ န သမဏဇီဝိက”န္တိ။ ဧဝရူပေါ အာမိသသန္ဓိမိ နာမ ဟောတိ။

ဘိက္ခုနော ပန ဝသနဋ္ဌာနေ ဧကော တဏှာလနာဋိ ဧကော ဂုဠဝိဏ္ဏော စတုဘာဂမတ္တံ သပ္ပိတိ ဧတ္တကံ နိဓေတုံ ဝဇ္ဇတိ အကာလေ သမ္ပတ္တစောရာနံ အတ္တယ။ တေ ဟိ ဧတ္တကမ္ပိ အာမိသပဋိသန္ဓာရံ^၂ အလဘန္တော ဇီဝိတာပိ ဝေါရောပေယျံ။ တသ္မာ သစေ ဧတ္တကံ နတ္ထိ။ အာဟာရပေတွာပိ ဌပေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ အဗာသုကကာလေ စ ယဒေတ္ထ ကပ္ပိယံ။ တံ အတ္တနာပိ ပရိဘုဉ္စတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ကပ္ပိယကုဋိယံ ပန ဗဟုံ ဌပေန္တဿာပိ သန္ဓိမိ နာမ နတ္ထိ။ တထာ-ဂတဿ ပန တဏှာလနာဋိအာဒိသု ဝါ ယံ ကိဉ္စိ စတုရတနမတ္တံ ဝါ^၃ ပိလောတိကဓဏ္ဍံ “ဣဒံ မေ အဇ္ဇ ဝါ သွေ ဝါ ဘဝိဿတိ”တိ ဌပိတံ နာမ နတ္ထိ။

၁၃။ ဝိသုကံဒဿနေသု နန္ဒိ နာမ ယံ ကိဉ္စိ နန္ဒိ။ တံ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တေနာပိ ဂိဝံ ပသာရေတွာ ဒဋ္ဌံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိတ္ထာရဝိနိစ္ဆယော ပနေတ္ထ သမန္တပါသာဒိကာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထာ စေတ္ထ။ ဧဝံ သဗ္ဗေသု သိက္ခာပဒပဋိ-သိယုတ္တေသု သုတ္တပဒေသု။ ဣတော ပရိဉ္စိ ဧတ္တကမ္ပိ အဝတွာ တတ္ထ တတ္ထ ပယောဇနမတ္တမေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမာတိ။

ပေက္ခန္တိ နဋသမဇ္ဇိ^၄။ အက္ခာနန္တိ ဘာရတယုဇ္ဈနာဒိကံ။ ယသ္မိံ ဌာနေ ကထိယတိ။ တတ္ထ ဂန္တုမ္ပိ န ဝဇ္ဇတိ။ ပါဏိသရန္တိ ကံသတာဋ္ဌံ၊ ပါဏိတာဋ္ဌန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဝေတာဋ္ဌန္တိ ဃနတာဋ္ဌံ၊ မန္တေန မတသရိရဌာပနန္တိပိ ဧကေ။ ကုမ္မဏ္ဍ-ဏန္တိ စတုရဿအဗ္ဗဏကတာဋ္ဌံ၊ ကုမ္မသဒ္ဓန္တိပိ ဧကေ။ သောဘနကန္တိ

၁-သာမဏေရော (သီက)

၂-ပဋိသန္ဓာရံ (သျှာ)၊ ပဋိသန္ဓာရံ (က)

၃-စတုရတနမတ္တံ ဝါ (သျှာ)

၄-နဋသမဇ္ဇော (သီ)၊ နဋသမဇ္ဇော (သျှာ)

ဒီ-၄ ၁-၆

sobhanakanti naṭānaṃ abbhokkīraṇaṃ, sobhanakaraṃ¹ vā, paṭibhānacittanti vuttaṃ hoti. **Caṇḍālanti** ayogulakīḷā, “caṇḍālānaṃ sāṇadhovanakīḷā”tipi vadanti. **Vaṃsanti** veḷum ussāpetvā kīḷanaṃ.

Dhovananti aṭṭhidhovanāṃ, ekaccesu kira janapadesu kālaṅkate² nātake na jhāpenti, nikhaṇitvā ṭhapenti. Atha nesaṃ pūtibhūtaṃ kāyaṃ nātva nīharitvā aṭṭhīni dhovitvā gandhehi makkhetvā ṭhapenti. Te nakkhattakāle ekasmiṃ ṭhāne aṭṭhīni ṭhapetvā ekasmiṃ ṭhāne surādīni ṭhapetvā rodantā paridevantā suraṃ pivanti. Vuttampi cetāṃ “atthi bhikkhave dakkhiṇesu janapadesu dhovanāṃ nāma, tattha hoti annampi pānampi khajjampi bhojjampi leyyampi³ peyyampi naccampi gītampi vāditampi. Atthetaṃ bhikkhave dhovanāṃ, netaṃ natthīti vadāmi”ti⁴. Ekacce pana “indajālena aṭṭhidhovanāṃ dhovanāṃ”tipi⁵ vadanti.

Hatthiyuddhādīsu bhikkhuno neva hatthi-ādīhi saddhiṃ yujjhitaṃ, na te yujjhāpetuṃ, na yujjhante daṭṭhuṃ vaṭṭati. **Nibbuddhanti** mallayuddhaṃ. **Uyyodhikanti** yattha sampahāro dissati. **Balagganti** balagaṇanaṭṭhānaṃ. **Senābyūhanti** senāniveso, sakaṭabyūhādivasena senāya nivesanaṃ. **Anīkadassananti** “tayo hatthi pacchimaṃ hatthānīkaṃ”ti-ādina⁶ nayena vuttassa anīkassa dassanaṃ.

14. Pamādo ettha tiṭṭhatīti **pamādaṭṭhānaṃ**, jūtañca taṃ pamādaṭṭhānañcāti **jūtappamādaṭṭhānaṃ**. Ekekāya pantiyā aṭṭha aṭṭha padāni assāti **aṭṭhapadaṃ**. **Dasapadepe** eseṃ nayo. **Ākāsaṃ** aṭṭhapadadasapadesu viya ākāseyeva kīḷanaṃ. **Parihārapathanti** bhūmiyaṃ nānāpathamaṇḍalaṃ katvā tattha tattha pariharitabbāṃ pathaṃ pariharantānaṃ kīḷanaṃ. **Santikanti** santikakīḷanaṃ⁷. Ekajjhaṃ ṭhapitā sārīyo vā sakkharāyo vā acālentā nakheneva apanenti ca upanenti ca, sace tattha kāci calati, parājayo hoti, evarūpāya kīḷāyetaṃ adhivacanaṃ. **Khalikanti** jūtaṃ phalake pāsakakīḷanaṃ. **Ghaṭikā** vuccati dīghadaṇḍakena rassadaṇḍakam paharaṇakīḷanaṃ. **Salākahatthanti** lākhāya vā mañjiṭṭhikāya⁸ vā piṭṭhodakena vā salākahatthaṃ temetvā

1. Sobhanagharakaṃ (Sī), sobhanagaraṃ (Syā)

2. Kālakate (Sī, Syā, I)

3. Lehampi (Syā)

4. Am 3. 431 piṭṭhe.

5. Aṭṭhidhovananti (Sī)

6. Vi 2. 143 piṭṭhe

7. Santikakīḷakīḷanaṃ(Sī) Vi-Ṭṭha 2. 204 piṭṭhe passitabbam.

8. Mañceṭṭhikāya (Sī)

နဋ္ဌာနံ အပ္ပေတ္တိရဏံ၊ သောဘနကရံ^၁ ဝါ၊ ပဋိဘာနစိတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ စက္ကာလန္တိ အယောဂုဋ္ဌကိဋ္ဌာ၊ စက္ကာလာနံ သာဏဓောဝနကိဋ္ဌာတိဝိ ဝဒန္တိ။ ဝံသန္တိ ဝေဠု ဥဿာပေတွာ ကိဋ္ဌနံ။

ဓောဝနန္တိ အဋ္ဌိဓောဝနံ၊ ကေစ္စေသု ကိရ ဇနပဒေသု ကာလကံတေ^၂ ဤတကေ န ဈာပေန္တိ၊ နိခဏိတွာ ဌပေန္တိ။ အထ နေသံ ပူတိဘူတံ ကာယံ ဥတွာ နိဟရိတွာ အဋ္ဌိနိ ဓောဝိတွာ ဂန္ဓေဟိ မက္ခေတွာ ဌပေန္တိ။ တေ နက္ခတ္တကာလေ ကေသ္မိံ ဌာနေ အဋ္ဌိနိ ဌပေတွာ ကေသ္မိံ ဌာနေ သုရာဒိနိ ဌပေတွာ ရောဒန္တာ ပရိဒေဝန္တာ သုရံ ပိဝန္တိ။ ဝုတ္တန္တိ စေတံ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ဒက္ခိဏေသု ဇနပဒေသု အဋ္ဌိဓောဝနံ နာမ၊ တတ္ထ ဟောတိ အန္တမ္ပိ ပါနမ္ပိ ခဇ္ဇမ္ပိ ဘောဇ္ဇမ္ပိ လေယျမ္ပိ^၃ ပေယျမ္ပိ။ နစ္စမ္ပိ ဂီတမ္ပိ ဝါဒိတမ္ပိ။ အတ္ထေတံ ဘိက္ခဝေ ဓောဝနံ၊ နေတံ နတ္ထိတိ ဝဒါမိ”တိ^၄။ ကေစ္စေ ပန ဣန္ဒြာဇာလေန အဋ္ဌိဓောဝနံ ဓောဝနန္တိ^၅ ဝဒန္တိ။

ဟတ္ထိယုဒ္ဓါဒိသု ဘိက္ခုနော နေဝ ဟတ္ထိအာဒိဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈိတုံ၊ န တေ ယုဇ္ဈာပေတုံ၊ န ယုဇ္ဈန္တေ ဒဠု ဝဇ္ဇတိ။ နိဗ္ဗုဒ္ဓန္တိ မလ္လယုဒ္ဓံ။ ဥပယျာဓိကန္တိ ယတ္ထ သမ္ပဟာရော ဒိဿတိ။ ဗလဂ္ဂန္တိ ဗလဂဏနဋ္ဌာနံ။ သေနာဗျူဟန္တိ သေနာနိဝေသော၊ သကဋုဗျူဟာဒိဝေသေန သေနာယ နိဝေသနံ။ အနိကဒဿနန္တိ “တယော ဟတ္ထိ ပစ္ဆိမံ ဟတ္ထာနိက”န္တိအာဒိနာ^၆ နယေန ဝုတ္တဿ အနိကဿ ဒဿနံ။

၁၄။ ပမာဒေါ ဧတ္ထ တိဋ္ဌတိတိ ပမာဒဋ္ဌာနံ။ ဇူတဉ္စ တံ ပမာဒဋ္ဌာနဉ္စာတိ ဇူတပ္ပမာဒဋ္ဌာနံ။ ဧကေကာယ ပန္တိယာ အဋ္ဌ အဋ္ဌ ပဒါနိ အဿာတိ အဋ္ဌပဒံ။ ဒသပဒေဝိ ဧသေဝ နယော။ အာကာသန္တိ အဋ္ဌပဒဒသပဒေသု ဝိယ အာကာသေယေဝ ကိဋ္ဌနံ။ ပရိဟာရပထန္တိ ဘူမိယံ နာနာပထမဏ္ဍလံ ကတွာ တတ္ထ တတ္ထ ပရိဟရိတမ္ပံ ပထံ ပရိဟရန္တာနံ ကိဋ္ဌနံ။ သန္တိကန္တိ သန္တိကကိဋ္ဌနံ^၇။ ကေဠိဌဝိတာ သာရိယော ဝါ သက္ခရာယော ဝါ အစာလေန္တာ နခေနေဝ အပနေန္တိ စ ဥပနေန္တိ စ၊ သစေ တတ္ထ ကာစိ စလတိ၊ ပရာဇယော ဟောတိ၊ ဧဝူပါယ ကိဋ္ဌာယေတံ အဓိဝစနံ။ ခလိကန္တိ ဇူတဖလကေ ပါသကကိဋ္ဌနံ။ ဃဒ္ဓိကာ ဝုတ္တတိ ဒီဃဒဏ္ဍကေန ရဿဒဏ္ဍကံ ပဟရဏကိဋ္ဌနံ။ သလာကဟတ္ထန္တိ လာခါယ ဝါ မဇ္ဈိဋ္ဌကာယ^၈ ဝါ ပိဋ္ဌောဒကေန ဝါ သလာကဟတ္ထံ တေမေတွာ

၁-သောဘနဃရကံ (သီ)၊ သောဘနဂရကံ (သျှာ)

၂-ကာလကတေ (သီ၊ သျှာ၊ ဣ)

၃-လေယျမ္ပိ (သျှာ)

၄-အံ ၃-၄၃၁-ပိဋ္ဌေ။

၅-အဋ္ဌိဓောဝနန္တိ (သီ)

၆-ဝိ ၂-၁၄၃-ပိဋ္ဌေ။

၇-သန္တိကကိဋ္ဌာကိဋ္ဌနံ (သီ)

၈-မဇ္ဈိဋ္ဌကာယ (သီ)

“kiṃ hotū”ti bhūmiyaṃ vā bhittiyaṃ vā taṃ paharivā hatthi-assādirūpadassanakīḷanaṃ. **Akkhanti** gulakīḷā. **Paṅgacīraṃ** vuccati paṇṇanālikā, taṃ dhamantā kīḷanti. **Vaṅkakanti** gāmadārakānaṃ kīḷanaṃ khuddakanaṅgalaṃ. **Mokkhacikā** vuccati samparivattanakīḷā, ākāse vā daṇḍakaṃ gahetvā bhūmiyaṃ vā sīsaṃ ṭhapetvā heṭṭhupariyabhāvena parivattanakīḷāti vuttaṃ hoti. **Ciṅgulikaṃ** vuccati tālapaṇṇādīhi kataṃ vātappahārena paribbhamanacakkaṃ. **Pattāḷhakaṃ** vuccati paṇṇanālikā, tāya vālukādīni minantā kīḷanti. **Rathakanti** khuddakarathaṃ. **Dhanukanti** khuddakadhanumeva. **Akkharikā** vuccati ākāse vā piṭṭhiyaṃ vā akkharajānanakīḷā. **Manesikā** nāma manasā cintitajānanakīḷā. **Yathāvajjaṃ** nāma kāṇakuṇikhujjādīnaṃ yaṃ yaṃ vajjaṃ, taṃ taṃ payojetvā dassanakīḷā.

15. **Āsandinti** pamāṇātikkantāsaṇaṃ. “Anuyuttā viharantī”ti idaṃ apekkhitvā pana sabbapadesu upayogavacanaṃ kataṃ. **Pallaṅkoti** pādesu vālarūpāni ṭhapetvā kato. **Gonakoti** dīghalomako mahākojavo, caturaṅgulādhikāni kira tassa lomāni. **Cittakanti** vānavicittaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ. **Paṭikāti** uṇṇāmayo setattharaṇo¹. **Paṭalikāti** ghanapupphako uṇṇāmayattharaṇo, yo “āmalakapatto”tipi² vuccati. **Tūlikāti** tiṇṇaṃ tūlānaṃ aññatarapuṇṇā tūlikā. **Vikatikāti** sīhabyagghādirūpavicitra uṇṇāmayattharaṇo. **Uddalomīti** ubhayatodasaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ, keci “ekato-uggatapupphan”ti³ vadanti. **Ekantalomīti** ekatodasaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ, keci “ubhato-uggatapupphan”ti vadanti. **Kaṭṭissanti** ratanaparisibbitaṃ koseyyakaṭṭissamayaṃ⁴ paccattharaṇaṃ. **Koseyyanti** ratanaparisibbimeva kosiyaṃsuttamayaṃ paccattharaṇaṃ. “Suddhakoseyyaṃ pana vaṭṭatī”ti vinaye * vuttaṃ. Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ pana “ṭhapetvā tūlikaṃ sabbāneva gonakādīni ratanaparisibbitāni na vaṭṭantī”ti vuttaṃ.

Kuttakanti soḷasannaṃ nāṭakitthīnaṃ ṭhatvā naccanayoggaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ. **Hatthatharaṃ** assattharanti hatthi-assapiṭṭhesu attharaṇa-attharakāyeva⁵. Rathattharepi eseṇa nayo. **Ajinappaveṇīti** ajinacammehi mañcappamāṇeṇa

1. Setapaccattharaṇo (Syā) Vi-Ṭṭha 3. 369 piṭṭhe passitabbaṃ.

2. Amilātapattotipi (Sī), ālamakapattotipi (Syā) 3. ...uggatapupphantipi (Syā, Ka)

4. Koseyyakaṭṭhissamayaṃ (Sī, Syā) * Vi-Ṭṭha 3. 369 piṭṭhe.

5. Attharaṇaka-attharakāva (Sī), attharaṇa-attharaṇāniyeṇa (Ka)

သုတ္တ]

မဇ္ဈိမသီလဝဏ္ဏနာ

၈၃

“ကို”ဟောတူ”တိ ဘူမိယံ ဝါ ဘိတ္တိယံ ဝါ တံ ပဟရိတွာ ဟတ္ထိအဿာဒိရူပဒဿနကီဠနံ။ အက္ခန္တိ ရဠကီဠာ။ ပင်္ဂစီရံ ဝုစ္ဆတိ ပဏ္ဏနာဠိကံ။ တံ မေန္တာကီဠန္တိ။ ဝင်္ကန္တိ ဝါမဒါရကာနံ ကီဠနကံ ခုဒ္ဒကနင်္ဂလံ။ မောက္ခစိကာ ဝုစ္ဆတိ သမ္ပရိဝတ္တနကီဠာ။ အာကာသေ ဝါ ဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ဝါ သီသံ ဌပေတွာ ဟေဋ္ဌပရိယဘာဝေန ပရိဝတ္တနကီဠာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဖိန့်လိကံ ဝုစ္ဆတိ တာလပဏ္ဏာဒိဟိ ကတံ ဝါတပ္ပဟာရေန ပရိတ္တမနစက္ကံ။ ပတ္တာဠကံ ဝုစ္ဆတိ ပဏ္ဏနာဠိကာ။ တာယ ဝါလုကာဒိနိ မိနန္တာ ကီဠန္တိ။ ရထကန္တိ ခုဒ္ဒကရထံ။ ဓနုကန္တိ ခုဒ္ဒကခနုမေဝ။ အက္ခရိကာ ဝုစ္ဆတိ အာကာသေ ဝါ ပိဋ္ဌိယံ ဝါ အက္ခရဇာနနကီဠာ။ မနေသိကာ နာမ မနသာ စိန္တိတဇာနနကီဠာ။ ယထာဝန္တံ နာမ ကာဏကုဏီရဇာဒိနံ ယံယံ ဝဇ္ဇံ။ တံတံ ပယောဇေတွာ ဒဿနကီဠာ။

၁၅။ အာသန္တိန္တိ ပမာဏာတိက္ကန္တာသနံ။ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိတိ ဣဒံ အပေက္ခိတွာ ပန သဗ္ဗပဒေသု ဥပယောဂဝစနံ ကတံ။ ပလ္လင်္ကောတိ ပါဒေသု ဝါဠုပပါနိ ဌပေတွာ ကတော။ ဂေါနကောတိ ဒီဃလောမကော မဟာကောဇေဝါ။ စတုရင်္ဂလာမိကာနိ ကိရ တဿ လောမာနိ။ ဖိတ္တကန္တိ ဝါနဝိစိတ္တံ ဥဏ္ဍာမယတ္ထရဏံ။ ပဋိကာတိ ဥဏ္ဍာမယော သေတတ္ထရဏော။ ပဋ္ဌလိကာတိ ဃနပုပ္ဖကော ဥဏ္ဍာမယတ္ထရဏော။ ယော အာမလကပတ္တောတိပိ^၁ ဝုစ္ဆတိ။ ဘူလိကာတိ တိဏ္ဍံ တူလာနံ အညတရပုပ္ဖော တူလိကာ။ ဝိကတိကာတိ သီဟဗျုပ္ပါဒိရူပဝိစိတြော ဥဏ္ဍာမယတ္ထရဏော။ ဥဒ္ဓလောမိတိ ဥဘယတောဒသံ ဥဏ္ဍာမယတ္ထရဏံ။ ကေစိ ကေတောဥဂ္ဂတပုပ္ဖန္တိ^၂ ဝဒန္တိ။ ကေန္တလောမိတိ ကေတောဒသံ ဥဏ္ဍာမယတ္ထရဏံ။ ကေစိ ဥဘတောဥဂ္ဂတပုပ္ဖန္တိ ဝဒန္တိ။ ကန္တိဿန္တိ ရတနပရိသိဗ္ဗိတံ ကောသေယျကန္တိဿ^၃ မယပစ္စတ္ထရဏံ။ ကောသေယျန္တိ ရတနပရိသိဗ္ဗိတမေဝ ကောသီယသုတ္တမယပစ္စတ္ထရဏံ။ သုဒ္ဓကောသေယျံ ပန ဝဇ္ဇတိတိ ဝိနယေ ဝုတ္တံ။ ဒီဃနိကာယဠကထာယံ ပန “ဌပေတွာ တူလိကံ သဗ္ဗာနေဝ ဂေါနကာဒိနိ ရတနပရိသိဗ္ဗိတာနိ န ဝဇ္ဇန္တိ”တိ ဝုတ္တံ။ ဣတ္ထကန္တိ သောဠသန္တံ နာဠကိတ္တိနံ ဌတွာ နစ္စနယောဂံ ဥဏ္ဍာမယတ္ထရဏံ။ ဟတ္ထတ္ထရံ အဿတ္ထရန္တိ ဟတ္ထိအဿပိဋ္ဌိသု အတ္ထရဏအတ္ထရကာယေဝ^၄။ ရထတ္ထရေပိ ဇေသေဝ နယော။ အဇိနပ္ပဝေဏီတိ အဇိနစမ္ပေဟိ မဉ္ဇုပမာဏေန သိဗ္ဗေတွာ

၁-သေတပစ္စတ္ထရဏော (သျှာ) ၂-အဓိလာတပဇ္ဇောတိပိ (သီ)၊ အာလမကပတ္တောတိပိ (သျှာ)

၃-.....ဥဂ္ဂတပုပ္ဖန္တိ (သျှာ၊ က) ၄-ကောသေယျကန္တိဿ (သီ၊ သျှာ)

၅-အတ္ထရဏကအတ္ထရကာဝ (သီ)၊ အတ္ထရဏအတ္ထရကာနိယေဝ (က)

sibbitvā katā paveṇī. **Kadalimigapavarapaccattharaṇanti**

kadalimigacammaṃ nāma atthi, tena kataṃ pavarapaccattharaṇaṃ, uttamapaccattharaṇanti attho. Taṃ kira setavatthassa upari kadalimigacammaṃ pattharivā sibbitvā karonti. **Sa-uttaracchadanti** saha uttaracchadena, uparibaddhena rattavitānena saddhanti attho. Setavitānampi heṭṭhā akappiyapaccattharaṇe sati na vaṭṭati, asati pana vaṭṭati.

Ubhatolohitakūpadhānanti sīsūpadhānañca pādūpadhānañcāti mañcassa ubhatolohitakaṃ upadhānaṃ, etaṃ na kappati. Yaṃ pana ekameva upadhānaṃ ubhosu passesu rattaṃ vā hoti padumavaṇṇaṃ vā vicitraṃ vā, sace pamāṇayuttaṃ, vaṭṭati. Mahā-upadhānaṃ pana paṭikkhittaṃ. Alohitakāni dvepi vaṭṭantiyeva. Tato uttari labhitvā aññesaṃ dātabbāni. Dātuṃ asakkonto mañce tiriyaṃ attharivā upari paccattharaṇaṃ datvā nipajjitumpi labhati. Āsandī-ādīsu pana vuttanayeneva paṭipajjitabbaṃ. Vuttañhetāṃ anujānāmi bhikkhave āsandiya pāde chinditvā paribhuñjitum, pallaṅkassa vāle bhinditvā paribhuñjitum, tūlikaṃ vijaṭetvā bibbohanaṃ kātum, avasesaṃ bhummattharaṇaṃ kātun”ti¹.

16. **Ucchādanā**dīsu mātukucchito nikkhantadārakānaṃ sarīragandho dvādasavassapattakāle² nassati³, tesaṃ sarīraduggandhaharaṇatthāya gandhacūṇṇādīhi ucchādenti, evarūpaṃ ucchādanaṃ na vaṭṭati. Puññavante pana dārake ūrūsu nipajjāpetvā telena makkhetvā hatthapāda-ūrunābhi-ādīnaṃ saṇṭhānasampādanatthaṃ parimaddanti, evarūpaṃ parimaddanaṃ na vaṭṭati.

Nhāpananti tesaṃyeva dārakānaṃ gandhādīhi nhāpanaṃ⁴.

Sambāhananti mahāmallānaṃ viya hatthapāde muggarādīhi paharivā bāhuvaḍḍhanaṃ. **Ādāsanti** yaṃ kiñci ādāsaṃ pariharitum na vaṭṭati.

Añjananti alaṅkārañjanaṃeva. **Mālāti** baddhamālā vā abaddhamālā vā.

Vilepananti yaṃ kiñci chavirāgakaṇaṃ. **Mukhacūṇṇaṃ mukhalepananti** mukhe kāḷapīlakādīnaṃ haraṇatthāya mattikakakkaṃ denti, tena lohite calite sāsapakakkaṃ denti, tena dose khādite tilakakkaṃ denti, tena lohite sannisinne haliddikakkaṃ denti, tena chavivaṇṇe ārūḷhe mukhacūṇṇakena mukhaṃ cūṇṇanti, taṃ sabbaṃ na vaṭṭati.

1. Vi 4. 295 piṭṭhe.

2. Dvādasavassamattakāle (Sī), dvādasamattavassapattakāle (Syā)

3. Na nassati (Sī)

4. Nahāpanaṃ (Sī), nahāpanaṃ viya (Syā), nhāpanaṃ viya nhāpanaṃ (Ka)

ကတာ ပဝေဏီ။ ကဒလီမိဂပဝရပစ္စတ္တရဏန္တိ ကဒလီမိဂစမ္ပံ နာမ အတ္ထိ၊ တေန ကတံ ပဝရပစ္စတ္တရဏံ၊ ဥတ္တမပစ္စတ္တရဏန္တိ အတ္ထော။ တံ ကိရ သေတ-ဝတ္ထဿ ဥပရိ ကဒလီမိဂစမ္ပံ ပတ္တရိတွာ သိဗေတွာ ကရေန္တိ။ သဥတ္တရစ္ဆဒန္တိ သဟ ဥတ္တရစ္ဆဒေန၊ ဥပရိဗဒ္ဓေန ရတ္တဝိတာနေန သဒ္ဓိန္တိ အတ္ထော။ သေတ-ဝိတာနမ္ပိ ဟေဋ္ဌာ အကပ္ပိယပစ္စတ္တရဏေ သတိ န ဝဇ္ဇတိ၊ အသတိ ပန ဝဇ္ဇတိ။ ဥဘတော လောဟိတကူပဓာနန္တိ သီသုပဓာနဉ္စ ပါသုပဓာနဉ္စာတိ မဉ္ဇဿ ဥဘတောလောဟိတကံ ဥပဓာနံ၊ ဧတံ န ကပ္ပတိ။ ယံ ပန ဧကမေဝ ဥပဓာနံ ဥဘောသု ပဿေသု ရတ္တံ ဝါ ဟောတိ ပဒုမဝဏ္ဏံ ဝါ ဝိစိတြိ ဝါ၊ သစေ ပမာဏယုတ္တံ၊ ဝဇ္ဇတိ။ မဟာဥပဓာနံ ပန ပဋိက္ခိတ္တံ။ အလောဟိတကာနိ ဒွေဝိ ဝဇ္ဇန္တိယေဝ။ တတော ဥတ္တရိ လဘိတွာ အညေသံ ဒါတဗ္ဗာနိ။ ဒါတုံ အသက္ခောန္တော မဉ္ဇေ တိရိယံ အတ္တရိတွာ ဥပရိ ပစ္စတ္တရဏံ ဒတွာ နိပဇ္ဇိတုမ္ပိ လဘတိ။ အာသန္တိအာဒိသု ပန ဝုတ္တနယေနေဝ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာသန္တိယာ ပါဒေ ဆိန္တိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ၊ ပလ္လင်္ကဿ ဝါဠေ ဘိန္တိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ၊ တူလိကံ ဝိဇေဋ္ဌေတွာ မိဗ္ဗောဟနံ ကာတုံ၊ အဝသေသံ ဘုမ္မတ္တရဏံ ကာတု”န္တိ။

၁၆။ ဥစ္ဆာဒနာဒိသု မာတုကုတ္တိတော နိက္ခန္တဒါရကာနံ သရိရဂန္ဓော ဒွါဒသဝဿပတ္တကာလေ^၂ နဿတိ^၃၊ တေသံ သရိရဒုဂ္ဂန္ဓဟရဏတ္ထာယ ဂန္ဓစုဏ္ဏာဒီဟိ ဥစ္ဆာဒေန္တိ၊ ဧဝရူပံ ဥစ္ဆာဒနံ န ဝဇ္ဇတိ။ ပုညဝန္တေ ပန ဒါရကေ ဦရူသု နိပဇ္ဇာပေတွာ တေလေန မက္ခေတွာ ဟတ္ထပါဒဦရုနာဘိအာဒိနံ သဏ္ဌာနသမ္ပာဒနတ္ထံ ပရိမဒ္ဓန္တိ၊ ဧဝရူပံ ပရိမဒ္ဓနံ န ဝဇ္ဇတိ။

နှာပနန္တိ တေသံယေဝ ဒါရကာနံ ဂန္ဓာဒီဟိ နှာပနံ^၄။ သမ္ပာ-ဟနန္တိ မဟာမလ္လာနံ ဝိယ ဟတ္ထပါဒေ မုဂ္ဂရာဒီဟိ ပဟရိတွာ ဗာဟုဝဇ္ဇနံ။ အာဒါသန္တိ ယံ ကိဉ္စိ အာဒါသံ ပရိဟရိတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ အဉ္ဇနန္တိ အလင်္ကာ-ရဉ္ဇနမေဝ။ မာလာတိ ဗဒ္ဓမာလာ ဝါ အဗဒ္ဓမာလာ ဝါ။ ဝိလေပနန္တိ ယံ ကိဉ္စိ ဆဝိရာဂကရဏံ။ မုခရုဏ္ဏံ မုခလေပနန္တိ မုခေ ကာဠဝိဠကာဒိနံ ဟရဏတ္ထာယ မတ္တိကကဏ္ဍံ ဒေန္တိ၊ တေန လောဟိတေ စလိတေ သာသပကဏ္ဍံ ဒေန္တိ၊ တေန ဒေါသေ ခါဒိတေ တိလကဏ္ဍံ ဒေန္တိ၊ တေန လောဟိတေ သန္တိသိန္ဓေ ဟလိဒ္ဓိကဏ္ဍံ ဒေန္တိ၊ တေန ဆဝိဝဏ္ဏေ အာရူဠေ မုခရုဏ္ဏကေန မုခံ စုဏ္ဏေန္တိ၊ တံ သဗ္ဗံ န ဝဇ္ဇတိ။

၁-ဝိ ၄-၂၉၅ ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒွါဒသဝဿပတ္တကာလေ (သိ)၊ ဒွါဒသမတ္တဝဿပတ္တကာလေ (သျှာ) ၃-န နဿတိ (သိ) ၄-နဟာပနံ (သိ)၊ နဟာပနံ ဝိယ (သျှာ)၊ နှာပနံ ဝိယ နှာပနံ (က)

Hatthabandhādīsu hatthe vicitrasaṅkhakapālādīni bandhitvā vicaranti, tam vā aññam vā sabbampi hatthābharaṇam na vaṭṭati. Apare sikham bandhitvā vicaranti, suvaṇṇacīrakamuttalatādīhi ca tam parikkhipanti, tam sabbam na vaṭṭati. Apare catuhatthadaṇḍam vā aññam vā pana alaṅkatadaṇḍakam gahetvā vicaranti, tathā itthipurisarūpādivicittam bhesajjanālikam suparikkhittam vāmapasse olaggitam, apare kaṇṇikaratanaparikkhittakosam atitikhīṇam asim, pañcavaṇṇasuttasibbitam makaradantakādivicittam chattam, suvaṇṇarajatādivicitrā morapiñchādiparikkhittā upāhanā, keci ratanamattāyāmaṁ caturaṅgulavittthatam kesantaparicchedam dassetvā meghamukhe vijjulataṁ viya nalāṭe uṇhīsapattam bandhanti, cūlāmaṇim dhārenti, cāmaravālabhījanim dhārenti, tam sabbam na vaṭṭati.

17. * Aniyyānikattā saggamokkhamaggānam tiracchānabhūtā kathāti **tiracchānakathā**. Tattha rājānam ārabha “mahāsammato Mandhātā Dhammāsoko evaṁ mahānubhāvo”ti-ādinā nayena pavattā kathā **rājakathā**. Esa nayo **corakathādīsu**. Tesu “asuko rājā abhirūpo dassanīyo”ti-ādinā nayena gehassitakathāva **tiracchānakathā** hoti. “Sopi nāma evaṁ mahānubhāvo khayam gato”ti evaṁ pavattā pana kammaṭṭhānabhāve tiṭṭhati. Coresu “mūladevo evaṁ mahānubhāvo, moghamālo evaṁ mahānubhāvo”ti tesam kammaṁ paṭicca “aho sūrā”ti gehassitakathāva **tiracchānakathā**. Yuddhepi Bhāratayuddhādīsu “asukena asuko evaṁ mārīto evaṁ viddho”ti kāmāssādavaseneva kathā **tiracchānakathā**. “Tepi nāma khayam gatā”ti evaṁ pavattā pana sabbattha kathā kammaṭṭhānameva hoti. Api ca annādīsu “evaṁ vaṇṇavantam gandhavantaṁ rasavantaṁ phassasampannam khādimha bhuñjīmha”ti kāmāssādavasena kathetum na vaṭṭati. Sāthakam pana katvā “pubbe evaṁ vaṇṇādisampannam annam pānam vattham sayanam mālam gandham sīlavantānam adamha, cetiye pūjam karīmha”ti kathetum vaṭṭati. **Ñātikathādīsu** pana “amhākam ñātakā sūrā samatthā”ti vā “pubbe mayam evaṁ vicitrehi yānehi vicarīmha”ti vā assādavasena vattum na vaṭṭati. Sāthakam pana katvā “tepi no ñātakā khayam gatā”ti vā “pubbe mayam evarūpā upāhanā saṁghassa adamhā”ti vā kathetum vaṭṭati¹.

* Ma-Tṭha 3. 155; Ma 2. 181; Saṁ 3. 368; Am 3. 358; Vi 2. 213; Khu 7. 286 pitṭhesupī.

1. Kathetabbam (sabbattha)

သုတ္တ]

မဇ္ဈိမသီလဝဏ္ဏနာ

၀၅

ဟတ္ထဗန္ဓာဒီသု ဟတ္ထေ ဝိစိတြသန္ဓ်ကပါလာဒီနိ ဗန္ဓိတွာ ဝိစရန္တိ၊ တံ ဝါ အညံ ဝါ သဗ္ဗမ္ပိ ဟတ္ထာဘရဏံ န ဝဇ္ဇတိ။ အပရေ သိခံ ဗန္ဓိတွာ ဝိစရန္တိ၊ သုဝဏ္ဏစီရကမုတ္တလတာဒီဟိ စ တံ ပရိက္ခိပန္တိ၊ တံ သဗ္ဗံ န ဝဇ္ဇတိ။ အပရေ စတုဟတ္ထဒဏ္ဍံ ဝါ အညံ ဝါ ပန အလင်္ကတဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ၊ တထာ ဣတ္ထိပုရိသရူပါဒီဝိစိတ္တံ ဘေသဇ္ဇနာဠိကံ သုပရိက္ခိတ္တံ ဝါမပဿေ ဩလဂ္ဂိတံ၊ အပရေ ကဏ္ဍိကရတနပရိက္ခိတ္တကောသံ အတိတိခိဏံ အသိံ၊ ပဉ္စဝဏ္ဏသုတ္တ- သိဗ္ဗိတံ မကရဒန္တကာဒီဝိစိတ္တံ ဆတ္တံ၊ သုဝဏ္ဏရတတာဒီဝိစိတြာ မောရဝိဇ္ဇာဒီ- ပရိက္ခိတ္တာ ဥပါဟနာ၊ ကေစိ ရတနမတ္တာယာမံ စတုရင်္ဂလဝိတ္တတံ ကေသန္တ- ပရိစ္ဆေဒံ ဒဿေတွာ မေဃမုခေ ဝိဇ္ဇုလတံ ဝိယ နလာဠေ ဥဏှိသပဉ္စံ ဗန္ဓန္တိ၊ စူဠာမဏိံ ဓာရေန္တိ၊ စာမရဝါလဗီဇနိံ ဓာရေန္တိ၊ တံ သဗ္ဗံ န ဝဇ္ဇတိ။

၁၇။ အနိယျာနိကတ္တာ သဂ္ဂမောက္ခမဂ္ဂါနံ တိရစ္ဆာနဘူတာ ကထာတိ **တိရစ္ဆာနကထာ**။ တတ္ထ ရာဇာနံ အာရဟ္မ မဟာသမ္ပတော မန္ဓာတာ ဓမ္မာသောကော ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါတိအာဒိနာ နယေန ပဝတ္တာ ကထာ **ရာဇကထာ**။ ဧသ နယော **စောရကထာဒီသု**။ တေသု အသုကော ရာဇာ အဘိရူပေါ ဒဿနိယောတိအာဒိနာ နယေန ဂေဟသိတကထာဝံ **တိရစ္ဆာန- ကထာ** ဟောတိ။ သောဝိ နာမ ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါ ခယံ ဂတောတိ ဧဝံ ပဝတ္တာ ပန ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝေ တိဋ္ဌတိ။ စောရေသု မူလဒေဝေါ ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါ၊ မေဃမာလော ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါတိ တေသံ ကမ္မံ ပဋိစ္စ အဟော သူရာတိ ဂေဟသိတကထာဝံ **တိရစ္ဆာနကထာ**။ ယုဒ္ဓေဝိ ဘာရတ- ယုဒ္ဓါဒီသု အသုကေန အသုကော ဧဝံ မာရိတော ဧဝံ ဝိဒ္ဓေါတိ ကာမဿာဒ- ဝသေနဝံ ကထာ **တိရစ္ဆာနကထာ**။ တေဝိ နာမ ခယံ ဂတာတိဧဝံ ပဝတ္တာ ပန သဗ္ဗတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနမေဝ ဟောတိ။ အဝိ စ အန္ဓာဒီသု ဧဝံ ဝဏ္ဏဝန္တံ ဂန္ဓဝန္တံ ရသဝန္တံ ဖဿသမ္ပန္တံ ခါဒိမှ ဘုဉ္ဇိမှာတိ ကာမဿာဒဝသေန ကထေတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ သာတ္ထကံ ပန ကတွာ ပုဗ္ဗေ ဧဝံ ဝဏ္ဏာဒီသမ္ပန္တံ အန္တံ ပါနံ ဝတ္ထံ သယနံ မာလံ ဂန္တံ သီလဝန္တာနံ အဒမ္ပ၊ စေတိယေ ပူဇံ ကရိမှာတိ ကထေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ **ဉာတိကထာဒီသု** ပန “အမှာကံ ဉာတကာ သူရာ သမတ္တာ”တိ ဝါ “ပုဗ္ဗေ မယံ ဧဝံ ဝိစိတြေဟိ ယာနေဟိ ဝိစရိမှာ”တိ ဝါ အဿာဒဝသေန ဝတ္ထု န ဝဇ္ဇတိ။ သာတ္ထကံ ပန ကတွာ “တေဝိ နော ဉာတကာ ခယံ ဂတာ”တိ ဝါ “ပုဗ္ဗေ မယံ ဧဝရူပါဥပါဟနာ သံဃဿ အဒမ္ပာ”တိ ဝါ ကထေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ **ဂါမကထာဝိ** သုနိဝိဋ္ဌဒုန္တိဝိဋ္ဌသုဘိက္ခုဒုန္တိကွာဒီဝသေန ဝါ “အသုကဂါမဝါသိနော သူရာ

Gāmakathāpi sunivīṭṭhadunnivīṭṭhasubhikkhadubbhikkhādivasena vā “asukagāmaṁvāsino sūrā samatthā”ti vā evaṁ assādasena na vaṭṭati. Sāttakam̐ pana katvā “saddhā pasannā”ti vā “khayavayaṁ gatā”ti vā vattum̐ vaṭṭati. **Nigamanagarajanapadakathādīsupi** eśeva nayo.

Itthikathāpi vaṇṇasaṇṭhānādīni paṭicca assādavassena na vaṭṭati, “saddhā pasannā khayavayaṁ gatā”ti evameva vaṭṭati. **Sūrakathāpi** “nandimitto nāma yodho sūro aho”ti assādasena na vaṭṭati. “Saddho aho”ti khayam̐ gato”ti evameva vaṭṭati. **Visikhākathāpi** “asukā visikhā sunivīṭṭhā dunnivīṭṭhā sūrā samatthā”ti assādasena na vaṭṭati. “Saddhā pasannā khayavayaṁ gatā”ti evameva vaṭṭati.

Kumbhatṭhānakathāti udakatṭhānakathā, udakatitthakathātipi vuccati, kumbhadāsikathā vā, sāpi “pāsādikā naccitum̐ gāyitum̐ chekā”ti assādasena na vaṭṭati. “Saddhā pasannā”ti-ādīnā nayeneva vaṭṭati. **Pubbapetakathā**ti atītañātikathā. Tattha vattamānañātikathāsādiso vinicchayo.

Nānattakathāti purimāpacchimakathāhi vimuttā avasesā nānāsabhā vā niratthakakathā. **Lokakkhāyikā**ti “ayaṁ loko kena nimmito? Asukena nāma nimmito. Kāko seto aṭṭhīnam̐ setattā. Balākā¹ rattā lohitassa rattattā”ti- evamādikā lokāyatavitaṇḍasallāpakathā.

Samuddakkhāyikā nāma “kasmā samuddo sāgaro? Sāgaradevena khato, tasmā sāgaro. ‘Khato me’ti hatthamuddāya sayam̐ niveditattā samuddo”ti- evamādikā niratthakā samuddakkhāyanakathā. **Bhavoti vuḍḍhi, Abhavoti hāni.** “Iti bhavo, iti abhavo”ti yaṁ vā taṁ vā niratthakakāraṇam̐ vatvā pavattitakathā **itibhavābhavakathā.**

18. **Viggāhikakathā**ti viggahakathā² sārāmbhakathā. Tattha * **sahitam̐ meti** mayham̐ vacanam̐ sahitam̐ siliṭṭham̐, atthayuttam̐ kāraṇayuttanti attho. **Asahitam̐ teti** tuyham̐ vacanam̐ asahitam̐ asiliṭṭham̐. **Adhiciṇṇam̐ te viparāvattanti** yaṁ tuyham̐ dīgharattāciṇṇavasena suppaguṇam̐, taṁ mayham̐ ekavacaneneva viparāvattam̐ parivattitvā ṭhitam̐, na kiñci jānāsīti attho.

1. Bakā (Ka)

2. Viggāhakathā (SYa)

* Ma-Ṭṭha 3. 164 piṭṭhepi.

သမတ္တာ”တိ ဝါ ဧဝံ အဿာဒဝသေန န ဝဇ္ဇတိ။ သာတ္ထကံ ပန ကတွာ “သဒ္ဓါ ပသန္တာ”တိ ဝါ “ဃယဝယံ ဂတာ”တိ ဝါ ဝတ္ထု ဝဇ္ဇတိ။ နိဂမနဂရဇနပဒ- ကထာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဣတ္ထိကထာပိ ဝတ္ထုသဏ္ဌာနာဒီနိ ပဋိစ္စ အဿာဒဝသေန န ဝဇ္ဇတိ။ သဒ္ဓါ ပသန္တာ ဃယဝယံ ဂတာတိ ဧဝမေဝ ဝဇ္ဇတိ။ သူရကထာပိ နန္ဒိမိတ္တော နာမ ယောဓော သူရော အဟောသီတိ အဿာဒဝသေန န ဝဇ္ဇတိ။ သဒ္ဓါ အဟောသိ ဃယံ ဂတာတိ ဧဝမေဝ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိသီခါကထာပိ “အသုကာ ဝိသီခါ သုနိဝိဋ္ဌာ ဒုန္နိဝိဋ္ဌာ သူရ သမတ္တာ”တိ အဿာဒဝသေန န ဝဇ္ဇတိ။ သဒ္ဓါ ပသန္တာ ဃယဝယံ ဂတာတိ ဧဝမေဝ ဝဇ္ဇတိ။

ကုမ္ဘန္ဓာနကထာတိ ဥဒကဋ္ဌာနကထာ၊ ဥဒကတိတ္ထကထာတိပိ ဝုစ္စတိ၊ ကုမ္ဘဒါသိကထာ ဝါ၊ သာပိ “ပါသာဒိကာ နန္ဒိတုံ ဂါယိတုံ ဆေကာ”တိ အဿာဒဝသေန န ဝဇ္ဇတိ။ သဒ္ဓါ ပသန္တာတိအာဒိနာ နယေနဝ ဝဇ္ဇတိ။ ပုဗ္ဗပေတကထာတိ အတိတဉ္စတိကထာ။ တတ္ထ ဝတ္ထမာနဉ္စတိကထာသဒိသော ဝိနိစ္ဆယော။

နာနတ္ထကထာတိ ပုရိမပစ္စိမကထာဟိ ဝိမုတ္တာ အဝသေသာ နာနာ- သဘာဝါ နိရတ္ထကကထာ။ လောကဗျာယိကာတိ အယံ လောကော ကေန နိမ္မိတော၊ အသုကေန နာမ နိမ္မိတော။ ကာကော သေတော၊ အဋ္ဌိနံ သေတတ္တာ။ ဗလာကာ^၁ ရတ္တာ၊ လောဟိတဿ ရတ္တတ္တာတိဝေမာဒိကာ လောကာယတ- ဝိတဏ္ဏသလ္လာပကထာ။

သမုဒ္ဒန္တာယိကာ နာမ ကဿ သမုဒ္ဓေါ သာဂရော၊ သာဂရဒေဝေန ခတော၊ တဿ သာဂရော။ ခတော မေတိ ဟတ္ထမုဒ္ဓါယ သယံ နိဝေဒိတတ္တာ “သမုဒ္ဓေါ”တိဝေမာဒိကာ နိရတ္ထကာ သမုဒ္ဒန္တာယနကထာ။ အဝေါတိ ဝုဗ္ဗိ။ အဘဝေါတိ ဟာနိ။ ဣတိ ဘဝေါ ဣတိ အဘဝေါတိ ယံ ဝါ တံ ဝါ နိရတ္ထက- ကာရဏံ ဝတွာ ပဝတ္တိတကထာ ဣတိဘဝါဘဝကထာ။

၁၈။ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာတိ ဝိဂ္ဂဟကထာ^၂ သာရမ္ဘကထာ။ တတ္ထ သဟိတံ မေတိ မယံ ဝစနံ သဟိတံ သိလိဋ္ဌံ၊ အတ္ထယုတ္တံ ကာရဏယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ အသဟိတံ တေတိ တုယံ ဝစနံ အသဟိတံ အသိလိဋ္ဌံ။ အဝိမိတ္တံ တေ ဝိပရာဝတ္တန္တိ ယံ တုယံ ဒီဃရတ္တာဝိဏ္ဏဝသေန သုပ္ပရဏံ၊ တံ မယံ ကေဝစနေနေဝ ဝိပရာဝတ္တံ ပရိဝတ္တိတွာ ဌိတံ၊ န ကိဉ္စ ဇာနာသီတိ အတ္ထော။

Āropito te vādoti mayā tava vāde doso¹ āropito. **Cara vādappamokkhāyāti** dosamocanattham cara vicara, tattha tattha gantvā sikkhāti attho. **Nibbeṭhehi vā sace pahosīti** atha sayam pahoti, idāneva nibbeṭṭhehīti.

19. Dūteyyakathāyaṃ **idha gacchāti** ito asukam nāma ṭhānam gaccha. **Amutrāgacchāti** tato asukam nāma ṭhānam āgaccha. **Idam harāti** ito idam nāma hara. **Amutra idam āharāti** asukaṭṭhānato idam nāma idha āhara. Saṅkhepato pana idam dūteyyam nāma ṭhapetvā pañca sahadhammike ratanattayassa upakārapaṭisaṃyuttaṃca gihisāsanaṃ aññesaṃ na vaṭṭati.

20. **Kuhakāti**-ādīsu tividhena kuhanavattunā lokam kuhayanti vimhāpayantīti kuhakā. Lābhasakkārattikā hutvā lapantīti **lapakā**. Nimittam sīlametesanti **nemittikā**. Nippeso sīlametesanti **nippesikā**. Lābhena lābham nijigīsanti magganti pariyasantīti **lābhena lābham nijigīsītāro**, kuhanā, lapanā, nemittikatā, nippesikatā, lābhena lābham nijigīsanaṭṭhāni etāhi samannāgatānaṃ puggalānaṃ etaṃ adhivacanāṃ. Ayamettha saṅkhepo. Vitthārena panetā kuhanādikā **Visuddhimagge**² Sīlaniddeseyeva Pālīṃca Atṭhakathaṃca āharitvā pakāsītati.

Ettāvatā majjhimasīlam niṭṭhitam hoti.

Mahāsīlavanṇanā

21. Ito param mahāsīlam hoti. **Aṅganti** hatthapādādīsu yena kenaci evarūpena aṅgena samannāgato dīghāyu yasavā hotīti-ādinayappavattam aṅgasattham. **Nimittanti** nimittasattham. Paṇḍurājā kira tisso muttāyo mutṭhiyaṃ katvā nemittikaṃ pucchi “kim me hatthe”ti. So itocito ca vilokesi, tasmiṃca samaye gharagolikāya makkhikā gayhantī³ muttā, so “muttā”ti āha. Puna “katī”ti puṭṭho kukkuṭassa tikkhattum ravantassa saddam sutvā “tisso”ti āha. Evaṃ tam tam ādisitvā nimittamanuyuttā viharanti.

1. Tava doso (Sī); Ma-Ṭṭha 3. 164 piṭṭhe passitabham.

2. Visuddhi 1. 22 piṭṭhādīsu.

3. Gahetvā (Syā, Ka)

သုတ္တံ]

မဟာသီလဝဏ္ဏနာ

၇၇

အာရောဂီတော တေ ဝါဒေါတိ မယာ တဝ ဒေါသော^၁ အာရောဂီတော။ စရ ဝါဒပ္ပမောက္ခာယာတိ ဒေါသမောစနတ္ထံ စရ ဝိစရ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္ဓာ သိက္ခာတိ အတ္ထော။ နိဗ္ဗေဋ္ဌဟိ ဝါ သဝေ ပဟောသီတိ အထ သယံ ပဟောသိ၊ ဣဒါနိမေဝ နိဗ္ဗေဋ္ဌဟိတိ။

၁၉။ ဒုတေယျကထာယံ ဣမ ဂန္ဓာတိ ဣတော အသုကံ နာမ ဌာနံ ဂစ္ဆ။ အမုတြာဂန္ဓာတိ တတော အသုကံ နာမ ဌာနံ အာဂစ္ဆ။ ဣဒံ ဟရတိ ဣတော ဣဒံ နာမ ဟရ။ အမုတြ ဣဒံ အာဟရတိ အသုကဋ္ဌာနတော ဣဒံ နာမ ဣမ အာဟရ။ သင်္ခေပတော ပန ဣဒံ ဒုတေယျ နာမ ဌာပေတွာ ပဉ္စ သဟမ္ပိကေ ရတနတ္ထယဿ ဥပကာရပဋိသံယုတ္တဉ္စ ဂိဟိသာသနံ အညေသံ န ဝဇ္ဇတိ။

၂၀။ ကုဟကာတိအာဒိသု တိဝိစေန ကုဟနဝတ္ထုနာ လောကံ ကုဟယန္တိ ဝိမ္မာပယန္တိတိ ကုဟကာ။ လာဘသက္ကာရတ္ထိကာ ဟုတွာ လပန္တိတိ လပကာ။ နိမိတ္တံ သီလမေတေသန္တိ နေမိတ္တိကာ။ နိပ္ပေသော သီလမေတေသန္တိ နိပ္ပေသိကာ။ လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသန္တိ မဂ္ဂန္တိ ပရိယေသန္တိတိ လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသိတာရော၊ ကုဟနာ လပနာ နေမိတ္တိကတာ နိပ္ပေသိကတာ လာဘေန လာဘံ နိဇိဂိသနတာတိ တောဟိ သမန္နာဂတာနံ ပုဂ္ဂလာနံ ဧတံ အဝိဝစနံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဝိတ္တာရေန ပနေတာ ကုဟနာဒိကာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ သီလနိဗ္ဗေသေယေဝ ပါဠိဉ္စ အဋ္ဌကထဉ္စ အာဟရိတွာ ပကာသိတာတိ။

တ္ထောဝတာ မဇ္ဈိမသီလံ နိဋ္ဌိတံ ဟောတိ။

မဟာသီလဝဏ္ဏနာ

၂၁။ ဣတော ပရံမဟာသီလံ ဟောတိ။ အင်္ဂန္တိ ဟတ္ထပါဒါဒိသု ယေန ကေနစိ ဧဝရူပေန အင်္ဂေန သမန္နာဂတော ဒိဿာယု ယသဝါ ဟောတိတိအာဒိနယပ္ပ-ဝတ္ထံ အင်္ဂသတ္ထံ။ နိမိတ္တန္တိ နိမိတ္တသတ္ထံ။ ပဏ္ဍုရာဇာ ကိရ တိသော မုတ္တာယော မုပ္ပိယံ ကတွာ နေမိတ္တိကံ ပုပ္ဖိ “ကိ” မေ ဟတ္ထေ”တိ။ သော ဣတောစိတော စ ဝိလောကေသိ၊ တသ္မိဉ္စ သမယေ ဃရဂေါလိကာယ မက္ခိကာ ဂယန္တိ^၂ မုတ္တာ၊ သော “မုတ္တာ”တိ အာဟ။ ပုန “ကတိ”တိ ပုဋ္ဌော ကုက္ကုဋ္ဌဿ တိက္ခတ္တံ၊ ရဝန္တဿ သဒ္ဓိ သုတွာ “တိသော”တိ အာဟ။ ဧဝံ တံ တံ အာဒိသိတွာ နိမိတ္တမနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ။

၁-တဝ ဝါဒ ဒေါသော (သျှ၊က)

၂-ဂဟေတွာ (သျှ၊က)

Uppātanti asanipātādīnaṃ mahantānaṃ uppatitaṃ¹, taṃ hi disvā “idaṃ bhavissati, evaṃ bhavissati”ti ādisanti. **Supinanti** yo pubbaṇhasamaye supinaṃ passati, evaṃvipāko hoti. Yo idaṃ nāma passati, tassa idaṃ nāma hotīti-ādinā nayena supinakaṃ anuyuttā viharanti. **Lakkhaṇanti** iminā lakkhaṇena samannāgato rājā hoti, iminā uparājāti-ādikaṃ.

Mūsikacchinnanti undūrakhāyitaṃ. Tenāpi hi ahate vā vatthe, anahate vā vatthe ito paṭṭhāya evaṃ chinne idaṃ nāma hotīti ādisanti. **Aggihomanti** evarūpena dārunā evaṃ hute idaṃ nāma hotīti aggijuhanaṃ².

Dabbihomādīnapi aggihomāneva, evarūpāya dabbiyā īdischi kaṇādīhi hute idaṃ nāma hotīti evaṃ pavattivaseṇa pana visuṃ vuttāni.

Tattha **kaṇoti** kuṇḍako. **Taṇḍulāti** sāli-ādīnañceva tiṇajātīnañca taṇḍulā.

Sappīti gosappi-ādikaṃ. **Telanti** tilatelādikaṃ. Sāsapādīni pana mukhena gahetvā aggimhi pakkhipanaṃ, vijjaṃ parijappitvā juhanaṃ vā **mukhahomaṃ**. Dakkhiṇakkhakajaṇṇulohitādīhi juhanaṃ **lohitahomaṃ**.

Aṅgavijjāti pubbe aṅgameva disvā byākaraṇavasena aṅgaṃ vuttaṃ, idha aṅgalaṭṭhim³ disvā vijjaṃ parijappitvā “ayaṃ kulaputto vā no vā, sirīsampanno vā no vā”ti-ādibyaṅkaraṇavasena aṅgavijjā vuttā. **Vatthuvijjāti** gharavatthu-ārāmaṇvatthādīnaṃ guṇadosasallakkhaṇavijjā. Mattikādivisesaṃ disvāpi hi vijjaṃ parijappitvā heṭṭhā pathaviyaṃ timsaratanamatte, ākāse ca asītiratanamatte padese guṇadosaṃ passanti. **Khattavijjāti**

abbheyyamāsurakkharājasatthādīsatthaṃ⁴. **Sivavijjāti** susāne pavisitvā santikaraṇavijjā, siṅgālarutavijjātipi⁵ vadanti. **Bhūtavijjāti** bhūtavejjamanto.

Bhūrivijjāti bhūrighare vasantena uggahetabbamanto. **Ahivijjāti** sappadaṭṭhatikicchanavijjā ceva sappāvahāyanavijjā ca. **Visavijjāti** yāya purāṇavisāṃ vā rakkhanti, navavisāṃ vā karonti visavantameva⁶ vā.

Vicchikavijjāti vicchikadaṭṭhatikicchanavijjā.

1. Uppādaṃ (Sī), uppātaṃ (Syā)
2. Aggim juhanti (Ka)
3. Aṅgulaṭṭhim (bahūsu) Dī-Ṭī 1. 130; Sī-Ṭī Abhinava 1. 371 piṭṭhesu passitabbaṃ.
4. Aṅgeyyamāsurakkhādī nītisatthaṃ (Sī), ajjheyya... (Syā)
5. Sigālarutavijjātipi (Sī)
6. Visatantameva (Sī) visamantameva (Syā)

ဥပ္ပါတန္တိ အသနိပါတာဒိနံ မဟန္တာနံ ဥပ္ပတိတံ^၁၊ တံ ဟိ ဒိဿာ “ဣဒံ ဘဝိဿတိ၊ ဧဝံ ဘဝိဿတိ”တိ အာဒိသန္တိ။ သုဝိနန္တိ ယော ပုဗ္ဗဏှသမယေ သုဝိနံ ပဿတိ၊ ဧဝံဝိပါကော ဟောတိ။ ယော ဣဒံ နာမ ပဿတိ၊ တဿ ဣဒံ နာမ ဟောတိတိအာဒိနာ နယေန သုဝိနကံ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ လက္ခန္တိ ဣမိနာ လက္ခဏေန သမန္တာဂတော ရာဇာ ဟောတိ၊ ဣမိနာ ဥပရာဇာတိအာဒိကံ။ မူသိကန္တိဋ္ဌန္တိ ဥန္တုရခါယိတံ။ တေနာပိ ဟိ အဟတေ ဝါ ဝတ္ထေ အနဟတေ ဝါ ဝတ္ထေ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဧဝံ ဆိန္ဓေ ဣဒံ နာမ ဟောတိတိ အာဒိသန္တိ။ အဂ္ဂိဟောမန္တိ ဧဝရူပေန ဒါရုနာ ဧဝံ ဟုတေ ဣဒံ နာမ ဟောတိတိ အဂ္ဂိဟောနံ^၂။ ဒဗ္ဗိဟောမာဒိနိဝိ အဂ္ဂိဟောမာနေဝ၊ ဧဝရူပါယ ဒဗ္ဗိယာ ဤဒိဿေဟိ ကဏာဒိဟိ ဟုတေ ဣဒံ နာမ ဟောတိတိ ဧဝံ ပဝတ္ထိဝသေန ပန ဝိသု ဝုတ္တာနိ။

တတ္ထ ကဏောတိ ကုဏ္ဍကော။ တဏှုလောတိ သာလိအာဒိနဉ္စေတိဏဇာတိနဉ္စ တဏှုလော။ သဒ္ဓိတိ ဂေါသပ္ပိအာဒိကံ။ တေလန္တိ တိလ-တေလာဒိကံ။ သာသပါဒိနိ ပန မုခေန ဂဟေတွာ အဂ္ဂိမိ ပက္ခိပနံ၊ ဝိဇ္ဇံ ပရိဇ္ဇေပ္ပိတွာ ဇဟနံ ဝါ မုခဟောမံ။ ဒက္ခိဏက္ခကဇဏှုလောဟိတာဒိဟိ ဇဟနံ လောဟိတဟောမံ။ အင်္ဂိဇ္ဇာတိ ပုဗ္ဗေ အင်္ဂမေဝ ဒိဿာ ဗျာကရဏ-ဝသေန အင်္ဂံ^၃ ဝုတ္တံ၊ ဣဓ အင်္ဂလဋ္ဌိ^၄ ဒိဿာ ဝိဇ္ဇံ ပရိဇ္ဇေပ္ပိတွာ အယံ ကုလပုတ္တော ဝါ နော ဝါ၊ သိရိသမ္ပန္နော ဝါ နော ဝါတိအာဒိဗျာကရဏ-ဝသေန အင်္ဂိဇ္ဇာ ဝုတ္တာ။ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာတိ ဃရဝတ္ထုအာရာမဝတ္ထာဒိနံ ဂုဏဒေါသသလ္လက္ခဏဝိဇ္ဇာ။ မတ္တိကာဒိဝိသေသံ ဒိဿာပိ ဟိ ဝိဇ္ဇံ ပရိဇ္ဇေပ္ပိတွာ ဟေဋ္ဌာ ပထဝီယံ တိသရတနမတ္ထေ၊ အာကာသေ စ အသီတိရတနမတ္ထေ ပဒေသေ ဂုဏဒေါသံ ပဿန္တိ။ ခတ္တဝိဇ္ဇာတိ အဗ္ဗေယျမာသုရက္ခ-ရာဇသတ္တာဒိသတ္တံ^၅။ သိဝိဇ္ဇာတိ သုသာနေ ပဝိသိတွာ သန္တိကရဏဝိဇ္ဇာ၊ သိင်္ဂါလရုတဝိဇ္ဇာတိဝိ^၆ ဝဒန္တိ။ ဘူတဝိဇ္ဇာတိ ဘူတဝေဇ္ဇမန္တော။ ဘူရိဝိဇ္ဇာတိ ဘူရိဃရေ ဝသန္တေန ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗမန္တော။ အဟိဝိဇ္ဇာတိ သပ္ပဒဋ္ဌတိကိစ္ဆနဝိဇ္ဇာ စေဝ သပ္ပါဝါယနဝိဇ္ဇာ စ။ ဝိသဝိဇ္ဇာတိ ယာယ ပုရာဏဝိသံ ဝါ ရက္ခန္တိ၊ နဝိသံ ဝါ ကရေန္တိ ဝိသဝန္တမေဝ^၆ ဝါ။ ဝိစ္စိကဝိဇ္ဇာတိ ဝိစ္စိကဒဋ္ဌတိကိစ္ဆနဝိဇ္ဇာ။

- ၁-ဥပ္ပါဒ် (သီ)၊ ဥပ္ပတိ (သျှာ)
- ၂-အဂ္ဂိ ဇဟနံ (က)
- ၃-အင်္ဂလဋ္ဌိ (ဇိကာ)
- ၄-အင်္ဂေယျမာသုရက္ခာဒိ နိတိသတ္တံ (သီ)၊ အဗ္ဗေယျ.... (သျှာ)
- ၅-သိင်္ဂါလရုတဝိဇ္ဇာတိဝိ (သီ)
- ၆-ဝိသဝန္တမေဝ (သီ)၊ ဝိသမန္တရမေဝ (သျှာ)

Mūsikavijjāyapi eseva nayo. **Sakuṇavijjāti** sapakkhaka-apakkhaka-dvipada-catuppadānaṃ rutagatādivasena sakuṇañānaṃ. **Vāyasavijjāti** kākarutañānaṃ, taṃ visuññeva satthaṃ, tasmā visuṃ vuttaṃ.

Pakkajjhānanti paripākagatacintā, idāni “ayaṃ ettakaṃ jīvissati, ayaṃ ettakaṃ”¹ti evaṃ pavattaṃ aditṭhañānanti¹ attho. **Saraparittānanti** sararakkhaṇaṃ, yathā attano upari na āgacchati, evaṃ karaṇavijjā. **Migacakkanti** idaṃ sabbasaṅgāhikaṃ sabbasakuṇacatuppadānaṃ rutañānavasena vuttaṃ.

22. **Maṇilakkhaṇādīsu** evarūpo maṇi pasattho, evarūpo apasattho, sāmīno ārogya-issariyādīnaṃ hetu hoti, na hotīti-evaṃ vaṇṇasaṅgāhādivasena maṇi-ādīnaṃ lakkhaṇaṃ anuyuttā viharantīti attho. Tattha **āvudhanti** ṭhapetvā asi-ādīni avasesaṃ āvudhaṃ. **Itthilakkhaṇādīnapi** yamhi kule te itthipurisādayo vasaṃti, tassa vuḍḍhihānivaseneva veditabbāni. **Ajalakkhaṇādīsu** pana evarūpānaṃ ajādīnaṃ maṃsaṃ khāditabbāni, evarūpānaṃ na khāditabbanti ayaṃ viseso veditabbo.

Api cettha **godhāya lakkhaṇe** citta-kammapiḷandhanādīsupi evarūpāya godhāya sati idaṃ nāma hotīti ayaṃ viseso veditabbo. Idañcettha vatthu—ekasmiṃ kira vihare citta-kamme² godhaṃ aggaṃ dhamamānaṃ akaṃsu, tato paṭṭhāya bhikkhūnaṃ mahāvivādo jāto. Eko āgantukabhikkhu taṃ disvā makkhesi, tato paṭṭhāya vivādo mandībhūto hoti. **Kaṇṇikālakkhaṇaṃ** piḷandhanakaṇṇikāyapi gehakaṇṇikāyapi vasena veditabbāni. **Kacchapalakkhaṇaṃ** godhālakkhaṇasadisameva. **Migalakkhaṇaṃ** sabbasaṅgāhikaṃ sabbacatuppadānaṃ lakkhaṇavasena vuttaṃ.

23. **Raṇṇaṃ niyyānaṃ bhavissatīti** asukadivase asukanakkhattena asukassa nāma raṇṇo niggaṃanaṃ bhavissatīti-evaṃ rājūnaṃ pavāsagamaṇaṃ³ byākaroti. Esa nayo sabbattha. Kevalaṃ panettha **aniyyānanti** vippavuttānaṃ puna āgamaṇaṃ. **Abbhantarānaṃ raṇṇaṃ upayānaṃ bhavissati**, **bāhirānaṃ raṇṇaṃ apayānanti** antonagare amhākaṃ rājā paṭiviruddhaṃ bahirājānaṃ upasaṅkamissati, tato tassa paṭikkamaṇaṃ bhavissatīti evaṃ raṇṇaṃ

1. Ariṭṭhaṃ ñānanti (Sī), aditṭhañānanti (Syā)

2. Cittakammena (Syā)

3. Saṅgāmagamaṇaṃ (Ka)

သုတ္တံ]

မဟာသီလဝဏ္ဏနာ

၈၉

မူသိကဝိဇ္ဇာယမိ ဧသေဝ နယော။ သကုဏဝိဇ္ဇာတိ သပက္ခကအပက္ခကဒ္ဓိပဒ-စတုပ္ပဒါနံ ရုတဂတာဒိဝသေန သကုဏဉ္ဇနံ။ ဝါယသဝိဇ္ဇာတိ ကာကရုတဉ္ဇနံ။ တံ ဝိသုညေဝ သတ္ထံ၊ တသ္မာ ဝိသု ဝုတ္တံ။

ပက္ခဏ္ဍာနန္တိ ပရိပါကဂတစိန္တာ၊ ဣဒါနိ “အယံ ဧတ္တကံ ဇိဝိဿတိ၊ အယံ ဧတ္တကံ”^၁န္တိ ဧဝံ ပဝတ္တံ အာဒိဋ္ဌဉ္ဇနန္တိ^၂ အတ္ထော။ သရပရိတ္တာဏန္တိ သရရက္ခဏံ၊ ယထာ အတ္တနော ဥပရိ န အာဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ကရဏဝိဇ္ဇာ။ မိဂစက္ကန္တိ ဣဒံ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကံ သဗ္ဗသကုဏစတုပ္ပဒါနံ ရုတဉ္ဇနာဝသေန ဝုတ္တံ။

၂၂။ မဏိလက္ခဏာဒိသု ဧဝရူပေါ မဏိ ပသတ္ထော၊ ဧဝရူပေါ အပသတ္ထော၊ သာမိနော အာရောဂုဇ္ဈဿရိယာဒိနံ ဟေတု ဟောတိ၊ န ဟောတိတိဧဝံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒိဝသေန မဏိအာဒိနံ လက္ခဏံ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိတိ အတ္ထော။ ဝံတ္ထ အာဝုဇ္ဇန္တိ ဌပေတွာ အသိအာဒိနိ အဝသေသံ အာဝုဇ္ဇံ။ ဣတ္ထိလက္ခဏာဒိနိယိ ယမိ ကုလေ တေ ဣတ္ထိပုရိသာဒယော ဝသန္တိ၊ တဿ ပုရိဟာနိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အလက္ခဏာဒိသု ပန ဧဝရူပါနံ အဇာဒိနံ မံသံ ခါဒိတဗ္ဗံ၊ ဧဝရူပါနံ န ခါဒိတဗ္ဗန္တိ အယံ ဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။

အဝိ စေတ္ထ ဂေါဓာယ လက္ခဏေ စိတ္တကမ္မပိဋန္နနာဒိသုပိ ဧဝရူပါယ ဂေါဓာယ သတိ ဣဒံ နာမ ဟောတိတိ အယံ ဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒဗ္ဗေတ္ထ ဝတ္ထု—ကေသိန္တိ ကိရ ဝိဟာရေ စိတ္တကမ္မေ^၂ ဂေါဓံ အဂ္ဂိ^၁ မေမာနံ အကံသု၊ တတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုနံ မဟာဝိဝါဒေါ ဇာတော။ ဧကော အာဂန္တုကဘိက္ခု တံ ဒိသော မက္ခေသိ၊ တတော ပဋ္ဌာယ ဝိဝါဒေါ မန္တိဘူတော ဟောတိ။ ကဏ္ဍိကလက္ခဏံ ပိဋန္နနကဏ္ဍိကာယပိ ဂေဟကဏ္ဍိကာယပိ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကမ္ဘပလက္ခဏံ ဂေါဓာလက္ခဏသဒိသမေဝ။ မိဂလက္ခဏံ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကံ သဗ္ဗစတုပ္ပဒါနံ လက္ခဏာဝသေန ဝုတ္တံ။

၂၃။ ရညံ နိယျာနံ ဘဝိဿတိတိ အသုကဒိဝသေ အသုကနက္ခတ္တေန အသုကဿ နာမ ရညော နိဂ္ဂမနံ ဘဝိဿတိတိဧဝံ ရာဇနံ ပဝါသဂမနံ^၃ ဗျာကရေတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထံ။ ကေဝလံ ပနေတ္ထ အနိယျာနန္တိ ဝိပုဝုတ္တာနံ ပုန အာဂမနံ။ အပ္ပန္နရာနံ ရညံ ဥပယာနံ ဘဝိဿတိ၊ ဗဟိရာနံ ရညံ အပယာနန္တိ အန္တောနဂရေ အမှာကံ ရာဇာ ပဋိဝိရုဒ္ဓံ ဗဟိရာဇာနံ ဥပသင်္ဂါမိဿတိ၊ တတော တဿ ပဋိက္ခမနံ ဘဝိဿတိတိဧဝံ ရညံ

၁-အရိဋ္ဌ ဉ္ဇနန္တိ (သိ)၊ အဒိဋ္ဌဉ္ဇနန္တိ (သျှ) ၂-စိတ္တကမ္မေန (သျှ) ၃-သင်္ဂါမဂမနံ (က)

upayānāpayānaṃ byākaroti. Dutiyapadepe eśeva nayo. Jayaparājayā pākāṭāyeva.

24. **Candaggāhādayo** asukadivase Rāhu candaṃ gahessatīti byākaraṇavaseneva vedītabbā. Api ca nakkhattassa aṅgārakādīgahasamāyogopi nakkhattagāhoyeva. **Ukkāpātoti** ākāśato ukkānaṃ patanaṃ. **Disāḍāhoti** disākālusiyaṃ aggisikhadhūmasikhādīhi ākulabhāvo viya. **Devadudrabhīti** sukkhavalāhakagajjanaṃ. **Uggamananti** udayanaṃ. **Okkamananti** atthaṅgamaṃ. **Samkilesanti** avisuddhatā. **Vodānanti** visuddhatā. **Evamvipākoti** lokassa evamvividhasukhadukkhāvaho.

25. **Suvutthikāti** devassa sammādhārānuppaveccanaṃ. **Dubbutthikāti** avaggāho, vassavibandhoti¹ vuttaṃ hoti. **Muddāti** hatthamuddā. **Gaṇanā** vuccati acchiddakagaṇanā². **Sanhānanti** saṅkalanasatuppādanādivasena³ piṇḍagaṇanā. Yassa sā paṇṇā hoti, so rukkhampi disvā ettakāni ettha paṇṇānīti jānāti. **Kāveyyanti** “cattārome bhikkhave kavī. Katame cattāro? Cintākavi sutakavi atthakavi paṭibhānakavī”ti⁴. Imesaṃ catunnaṃ kavīnaṃ attano cintāvasena vā “Vessantaro nāma rājā ahoṣī”ti-ādīni sutvā sutavasena vā “imassa ayaṃ attho, evaṃ taṃ yojessāmi”ti evaṃ atthavasena vā kiñcīdeva disvā “tappaṭibhāgaṃ kattaḍḍaṃ⁵ karissāmi”ti evaṃ ṭhānuppattikapaṭibhānavasena vā jīvikatthāya kabyakaraṇaṃ⁶. **Lokāyatam** vuttameva.

26. **Āvāhanaṃ** nāma imassa dāraḥ asukakulato asukanakkhattena dārikaṃ ānethāti āvāhakaṇaṃ. **Vivāhananti** imaṃ dārikaṃ asukassa nāma dāraḥ asukanakkhattena detha, evamassā vuḍḍhi bhavissatīti vivāhakaṇaṃ. **Samvaraṇanti** samvaraṇaṃ nāma⁷ ajja nakkhattaṃ sundaraṃ, ajjeva samaggā hotha, iti vo viyogo na bhavissatīti evaṃ samaggakaraṇaṃ. **Vivaraṇaṃ**⁸ nāma sace viyujjitukāmattha, ajjeva

1. Vassamandoti (Syā)

3. Saṅkalanasatuppādanādivasena (Ka)

5. Idaṃ padaṃ natthi Sī-potthake.

6. Kammakaraṇaṃ (Sī), kattaḍḍakaraṇaṃ (Syā)

7. Samvadananti samvadanāṃ nāma (Sī, Syā)

2. Acchiddakagaṇanā (Syā, Ka)

4. Am 1. 553 piṭṭhe.

8. Vivadanaṃ (Sī, Syā)

ဥပယာနာပယာနံ ဗျာကရေတိ။ ဒုတိယပဒေပိ ဒေသဝ နယော။ ဇယပရာဇယာ ပါကဋ္ဌာယေဝ။

၂၄။ စန္ဒဂါဟာဒယော အသုကဒိဝသေ ရာဟု စန္ဒံ ဂဟေသတိတိ ဗျာကရဏဝသေနဝ ဝေဒိတဗျာ။ အပိ စ နက္ခတ္တဿ အင်္ဂါရကာဒိဂါဟသမာ-ယောဂေါပိ နက္ခတ္တဂါဟောယေဝ။ ဥက္ကာပါတောတိ အာကာသတော ဥက္ကာနံ ပတနံ။ ဒိသာဒါတောတိ ဒိသာကာလသိယံ အဂ္ဂိသိခရူမသိခါဒိဟိ အာကုလ-ဘာဝေါ ပိယ။ ဒေဝဒုဗြဟ္မတိ သုက္ခဝလာဟကဝဇ္ဇနံ။ ဥဂ္ဂမနန္တိ ဥဒယနံ။ ဩက္ကမနန္တိ အတ္ထင်္ဂမနံ။ သံကိလေသန္တိ အဝိသုဒ္ဓတာ။ ဝေါဒါနန္တိ ဝိသုဒ္ဓတာ။ ဝေဝိပါကောတိ လောကဿ ဧဝံဝိဝေသုဒ္ဓက္ခာဝဟော။

၂၅။ သုဇုဋ္ဌိကာတိ ဒေဝဿ သမ္မာဓာရာနုပုဝေစ္ဆနံ။ ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိကာတိ အဝဂ္ဂါ-ဟော၊ ဝဿဝိဗန္ဓောတိ^၁ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဗုဒ္ဓါတိ ဟတ္ထဗုဒ္ဓါ။ ဂဏနာ ဝုစ္ဆတိ အတ္ထိဒ္ဓကဂဏနာ^၂။ သင်္ခါနန္တိ သင်္ကလနသဗ္ဗုပ္ပါဒနာဒိဝသေန^၃ ပိဏ္ဏဂဏနာ။ ယဿ သာ ပဂုဏာ ဟောတိ။ သော ရုက္ခမ္ပိ ဒိသွာ ဧတ္ထကာနိ ဧတ္ထ ပဏ္ဏာနိတိ ဇာနာတိ။ ကာဝေယျန္တိ “စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ ကဝိ။ ကတမေ စတ္တာရော စိန္တာကဝိ သုတကဝိ အတ္ထကဝိ ပဋိဘာနကဝိ”တိ^၄။ ဣမေသံ စတုန္တံ ကဝိနံ အတ္တနော စိန္တာဝသေန ဝါ “ဝေဿန္တရော နာမ ရာဇာ အဟောသိ”တိအာဒိနိ သုတ္တာ သုတဝသေန ဝါ ဣမဿ အယံ အတ္ထော၊ ဧဝံ တံ ယောဇေဿာမိတိ ဧဝံ အတ္တဝသေန ဝါ ကိဉ္စိဒေဝ ဒိသွာ တပုဋ္ဌိဘာဂံ ကတ္ထဗ္ဗံ^၅ ကရိဿာမိတိ ဧဝံ ဌာနုပ္ပတ္တိကပဋိဘာနဝသေန ဝါ ဇီဝိကတ္ထာယ ကဗျကရဏံ^၆။ လောကာယတံ ဝုတ္တမေဝ။

၂၆။ အာဝါဟနံ နာမ ဣမဿ ဒါရကဿ အသုကကုလတော အသုက-နက္ခတ္တေန ဒါရိကံ အာနေထာတိ အာဝါဟကရဏံ။ ဝိဝါဟနန္တိ ဣမံ ဒါရိကံ အသုကဿ နာမ ဒါရကဿ အသုကနက္ခတ္တေန ဒေထ၊ ဧဝမဿာ ဝုဇ္ဈိ ဘဝိဿတိတိ ဝိဝါဟကရဏံ။ သံဝရဏန္တိ သံဝရဏံ နာမ^၇ အဇ္ဇ နက္ခတ္တံ သုန္ဒရံ၊ အဇ္ဇေဝ သမဂ္ဂါ ဟောထ၊ ဣတိ ဝေါ ပိယောဂေါ န ဘဝိဿတိတိ ဧဝံ သမဂ္ဂကရဏံ။ ဝိဝရဏံ^၈ နာမ သစေ ဝိယုဇ္ဈိတုကာမတ္ထ၊ အဇ္ဇေဝ

၁-ဝဿမန္တောတိ(သျှာ)

၃-သင်္ကလနသဗ္ဗုပ္ပါဒနာဒိဝသေန(က)

၅-ဣဒံ ပဒံ နတ္ထိ သီပေါတ္ထကေ။

၇-သံဝဒနန္တိ သံဝဒနံ နာမ(သီ၊ သျှာ)

၂-အတ္ထိဒ္ဓကဂဏနာ(သျှာ၊ က)

၄-အံ ၁-၅၅၃-ပိဋေ။

၆-ကမ္မကရဏံ(သီ)၊ ကတ္ထဗျကရဏံ(သျှာ)

၈-ဝိဝဒနံ(သီ၊ သျှာ)

viyujjatha, iti vo puna saṃyogo na bhavissatīti evaṃ viśaṃyogakaraṇaṃ. **Samkirananti** utthānaṃ vā iṇaṃ vā dinnāṃ dhanāṃ ajja saṅkaḍḍhatha, ajja saṅkaḍḍhitañhi taṃ thāvaram hotīti evaṃ dhanapiṇḍāpanaṃ. **Vikirananti** sace payoga-uddhārādivasena dhanāṃ payojitukāmattha, ajja payojitaṃ diguṇacatugguṇaṃ hotīti evaṃ dhanapayojāpanaṃ. **Subhagakaraṇanti** piyamanāpakaraṇaṃ vā sassirīkakaraṇaṃ vā. **Dubbhagakaraṇanti** tabbiparītaṃ. **Viruddhagabbhakaraṇanti** viruddhassa vilīnassa aṭṭhitassa vinassamānassa¹ gabbhassa karaṇaṃ, puna avināsāya bhesajjadānanti attho. * Gabbho hi vātena pāṇakehi kammunā cāti tīhi kāraṇehi vinassati. Tattha vātena vinassante nibbāpanīyaṃ sītalaṃ bhesajjaṃ deti, pāṇakehi vinassante pāṇakānaṃ paṭikammaṃ karoti, kammunā vinassante pana buddhāpi paṭibāhitum na sakkonti.

Jivhānibandhananti mantena jivhāya bandhakaraṇaṃ².

Hanusamhanananti mukhabandhamantena yathā hanukaṃ cāletum na sakkonti, evaṃ bandhakaraṇaṃ². **Hatthābhijappananti** hatthānaṃ parivattanatthaṃ mantajappanaṃ. Tasmim kira mante sattapadantare ṭhatvā jappite itaro hatthe parivattetvā khipati. **Kaṇṇajappananti** kaṇṇehi saddaṃ assavanatthāya vijjāya jappanaṃ. Taṃ kira jappitvā vinicchayaṭṭhāne yaṃ icchatī, taṃ bhaṇati, paccatthiko taṃ na suṇāti, tato paṭivacanaṃ sampādetum na sakkoti. **Ādāsapañhanti** ādāse devataṃ otāretvā pañhapucchanāṃ³. **Kumārikapañhanti** kumārikāya sarīre devataṃ otāretvā pañhapucchanāṃ. **Devapañhanti** dāsiyā sarīre devataṃ otāretvā pañhapucchanāṃ. **Ādiccupaṭṭhānanti** jīvikatthāya ādiccapāricariyā. **Mahatupaṭṭhānanti** tatheva mahābrahmapāricariyā. **Abbhujjalananti** mantena mukhato aggijālānīharaṇaṃ. **Sirivhāyananti** “ehi siri, mayhaṃ sire⁴ patiṭṭhāhi”ti evaṃ sirena siriyā avhāyanaṃ.

27. **Santikammanti** devaṭṭhānaṃ gantvā “sace me idaṃ nāma samijjhissati, tumhākaṃ iminā ca iminā ca upahāraṃ karissāmi”ti samiddhikāle kattabbaṃ santipaṭissavakammaṃ. Tasmim pana samiddhe tassa karaṇaṃ **paṇidhikammaṃ** nāma. **Bhūrikammanti** bhūrihare vasitvā gahitamantassa payogakaraṇaṃ. **Vassakammaṃ** vossakammanti ettha **vassoti** puriso, **vossoti** paṇḍako. Iti

1. Matassa (Syā, Ka)

* Vi-Ṭṭha 2. 64 piṭṭhepi.

2. Thaddhakarāṇaṃ (Sī) 3. Pañhapucchanāṃ (Syā, Ka) 4. Sarīre (Syā, Ka)

ဝိယုဇ္ဇထ၊ ဣတိ ဝေါ ပုန သံယောဂေါ န ဘဝိဿတိတိဓံ ဝိသံယောဂ-
ကရဏံ။ သံကိရဏန္တိ ဥဋ္ဌာနံ ဝါ ဣဏံ ဝါ ဒိန္တံ ဓနံ အဇ္ဇ သက်ဗုဒ္ဓ၊ အဇ္ဇ
သက်ဗိတဉ္စိ တံ ထာဝရံ ဟောတိတိဓံ ဓနပိဏ္ဍာပနံ။ ဝိကိရဏန္တိ
သစေ ပယောဂဥဉ္စါရာဒိဝသေန ဓနံ ပယောဇိတုကာမတ္ထ၊ အဇ္ဇ ပယောဇိတံ
ဒိဂုဏစတုဂ္ဂဏံ ဟောတိတိဓံ ဓနပယောဇာပနံ။ သုဘဂကရဏန္တိ
ဝိယမနာပကရဏံ ဝါ သဿိရိကကရဏံ ဝါ။ ဂုဗ္ဘဂကရဏန္တိ တဗ္ဗိပရိတံ။
ဝိရုဒ္ဓဂုဗ္ဘကရဏန္တိ ဝိရုဒ္ဓဿ ဝိလိနဿ အဋ္ဌိတဿ မတဿ ဂဗ္ဘဿ^၁ ကရဏံ။
ပုန အဝိနာသဿ ဘောသဇ္ဇဒါနန္တိ အတ္ထော။ ဂဗ္ဘော ဟိ ဝါတေန ပါဏကေဟိ
ကမ္မနာ စာတိ တိဟိ ကာရဏေဟိ ဝိနဿတိ။ တတ္ထ ဝါတေန ဝိနဿန္တေ
နိဗ္ဗာပနိယံ သီတလံ ဘောသဇ္ဇံ ဒေတိ၊ ပါဏကေဟိ ဝိနဿန္တေ ပါဏကာနံ
ပဋိကမ္ပံ ကရေတိ၊ ကမ္မနာ ဝိနဿန္တေ ပန ဗုဒ္ဓါပိ ပဋိဗာဟိတုံ န သက္ကောန္တိ။

ဇိဝှါနိဗ္ဗန္တန္တိ မန္တေန ဇိဝှါယ ဗန္ဓကရဏံ^၂။ ဟနသံဟနနန္တိ မုခဗန္ဓမန္တေန
ယထာ ဟနကံ စာလေတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဧဝံ ဗန္ဓကရဏံ^၂။ ဟတ္တာဘိဇ္ဇပ္ပနန္တိ
ဟတ္တာနံ ပရိဝတ္တနတ္ထံ မန္တဇ္ဇပ္ပနံ။ တသ္မိံ ကိရ မန္တေ သတ္တပဒန္တရေ ဌတော
ဇ္ဇပိတေ ဣတရော ဟတ္ထေ ပရိဝတ္တေတွာ ဒိပတိ။ ကဏ္ဍဇ္ဇပ္ပနန္တိ ကဏ္ဍေဟိ သဒ္ဓိ
အဿဝနတ္ထာယ ဝိဇ္ဇာယ ဇ္ဇပ္ပနံ။ တံ ကိရ ဇ္ဇပိတွာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ ယံ ဣစ္ဆတိ။
တံ ဘဏတိ၊ ပစ္စတ္တိကော တံ န သုဏတိ၊ တတော ပဋိဝစနံ သမ္မာဒေတုံ
န သက္ကောတိ။ အာဒါသပဉ္စန္တိ အာဒါသေ ဒေဝတံ ဩတာရေတွာ ပဉ္စ-
ပုစ္ဆနံ။^၃ ကုမာရိကပဉ္စန္တိ ကုမာရိကာယ သရီရေ ဒေဝတံ ဩတာရေတွာ ပဉ္စ-
ပုစ္ဆနံ။ ဒေဝပဉ္စန္တိ ဒါသိယာ သရီရေ ဒေဝတံ ဩတာရေတွာ ပဉ္စပုစ္ဆနံ။
အာဒိစ္စပဉ္စာနန္တိ ဇီဝိကတ္ထာယ အာဒိစ္စပါရိစရိယာ။ မဟတုပဉ္စာနန္တိ တထေဝ
မဟာဗြဟ္မပါရိစရိယာ။ အန္တုဇ္ဇလနန္တိ မန္တေန မုခတော အဂ္ဂိဇာလာနိဟရဏံ။
သိရိဝှါယနန္တိ “ဧဟိ သိရိ၊ မယံ သိရေ^၄ ပတိဋ္ဌာဟိ”တိဓံ သိရေန သိရိယာ
အဝှါယနံ။

၂၇။ သန္တိကမ္ပန္တိ ဒေဝဋ္ဌာနံ ဂန္တော သစေ မေ ဣဒံ နာမ သမိဇ္ဈိဿတိ၊
တုမ္မာကံ ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ဥပဟာရံ ကရိဿာမိတိ သမိဇ္ဈိကာလေ ကတ္တမ္ပံ
သန္တိပဋိဿဝကမ္ပံ။ တသ္မိံ ပန သမိဇ္ဈေ တဿ ကရဏံ ပဏိဗိကမ္ပံ နာမ။
ဘူရိကမ္ပန္တိ ဘူရိဗရေ ဝသိတွာ ဂဟိတမန္တဿ ပယောဂကရဏံ။ ဝဿကမ္ပံ
ဝေါဿကမ္ပန္တိတ္ထေ ဝဿောတိ ပုရိသော၊ ဝေါဿောတိ ပဏ္ဏကော။ ဣတိ

၁-ဝိနဿမာနဿ ဂဗ္ဘဿ (သိ)

၂-ထွေကရဏံ (သိ)

၃-ပဉ္စာပုစ္ဆနံ (သျှာ၊ က)

၄-သရီရေ (သျှာ၊ က)

vossassa vassakaraṇaṃ vassakammaṃ, vassassa vossakaraṇaṃ vossakammaṃ. Taṃ pana karonto acchandikabhāvamattaṃ pāpeti, na liṅgaṃ antaradhāpetuṃ sakkoti. **Vatthukammanti** akatavatthusmiṃ gehapatiṭṭhāpanaṃ. **Vatthuparikammanti** “idañcidañcāharathā”ti vatvā vatthubalikammakaraṇaṃ. **Ācamaṇanti** udakena mukhasuddhikaraṇaṃ. **Nhāpananti** aññesaṃ nhāpanaṃ. **Juhananti** tesaṃ atthāya aggijuhanaṃ. **Vamananti** yogaṃ datvā¹ vamanakaraṇaṃ. **Virecanepi** eseṇa nayo. **Uddhamvirecananti** uddhaṃ dosānaṃ nīharaṇaṃ. **Adhovirecananti** adho dosānaṃ nīharaṇaṃ. **Sisavirecananti** sirovirecanaṃ. **Kaṇṇatelaṇti** kaṇṇānaṃ bandhanatthaṃ vā vaṇaharaṇatthaṃ vā bhesajjatelapacanaṃ. **Nettatappananti** akkhitappanatelaṃ. **Natthukammanti** telena yojetvā natthukaraṇaṃ. **Añjananti** dve vā tīṇi vā paṭalāni nīharaṇasamatthaṃ khārañjanaṃ. * **Paccañjananti** nibbāpanīyaṃ sītalabhesajjañjanaṃ². **Sālākiyanti** salākavejjakammaṃ. **Sallakattiyanti** sallakattavejjakammaṃ. **Dārakatikicchā** vuccati komārabhaccavejjakammaṃ. **Mūlabhesajjānaṃ anuppādananti** iminā kāyatikicchanaṃ³ dasseti. **Osadhīnaṃ paṭimokkhoti** khārādīni datvā tadanurūpe vaṇe gate tesaṃ apanayanaṃ.

Ettāvatā mahāsīlaṃ niṭṭhitaṃ hoti.

Pubbantakappikasassatavādavaṇṇanā

28. Evaṃ Brahmaddattena vuttavaṇṇassa anusandhivasena tividhaṃ sīlaṃ vitthāretvā idāni bhikkhusaṃghena vuttavaṇṇassa anusandhivasena “atthi bhikkhave aññeva dhammā gambhīrā duddasā”ti-ādinā nayena suññatāpakāsaṇaṃ ārabhi. Tattha dhammāti guṇe desanāyaṃ pariyattiyaṃ nissatteti-evamādīsu dhammasaddo vattati.

“Na hi dhammo adhammo ca, ubho samavipākino.
Adhammo nirayaṃ neti, dhammo pāpeti suggaṭṭi”ti⁴.

Ādīsu hi guṇe dhammasaddo. “Dhammaṃ vo bhikkhave desessāmi ādikalyāṇaṃ”ti-ādīsu⁵ desanāyaṃ. “Idha bhikkhu dhammaṃ pariyāpuṇāti

1. Katvā (Ka)

2. Bhāvanīyasītalabhesajjañjanaṃ (Sī)

4. Khu 2. 272 piṭṭhe.

* Saccañjanaṃ (Sī-Tī Abhinava 1. 377 piṭṭhe)

3. Kāyatikicchakaṃ (Syā), kāyatikicchataṃ (Ka)

5. Ma 3. 327 piṭṭhe.

ဝေါဿဿ ဝဿကရဏံ ဝဿကမ္ပံ၊ ဝဿဿ ဝေါဿကရဏံ ဝေါဿကမ္ပံ။ တံ ပန ကရောန္တော အတ္တန္တိကဘာဝမတ္တံ ပါပေတိ၊ န လိင်္ဂံ အန္တရဓာပေတုံ သက္ကောတိ။ ဝတ္ထုကမ္ပန္တိ အကတဝတ္ထုသ္မိံ ဂေဟပတိဋ္ဌာပနံ။ ဝတ္ထု-ပရိကမ္ပန္တိ “ဣဒဉ္ဇိဒဉ္ဇာဟရဏာ”တိ ဝတ္တာ ဝတ္ထုဗလိကမ္ပကရဏံ။ အာဝဓနန္တိ ဥဒကေန မုခသုဒ္ဓိကရဏံ။ နှာပနန္တိ အညေသံ နှာပနံ။ ဂုဟနန္တိ တေသံ အတ္တယ အဂ္ဂိဇုဟနံ။ ဝဓနန္တိ ယောဂံ ဒတ္တာ ဝဓနကရဏံ။ ဝိရေစနေဝိ ဒေဝေ နယော။ ဥဒ္ဓိဝိရေစနန္တိ ဥဒ္ဓိ ဒေါသာနံ နိဟရဏံ။ အဓောဝိရေစနန္တိ အဓော ဒေါသာနံ နိဟရဏံ။ သီသဝိရေစနန္တိ သိရေဝိရေစနံ။ ကဏ္ဍတေလန္တိ ကဏ္ဍာနံ ဗန္ဓနတ္ထံ ဝါ ဝဏဟရဏတ္ထံ ဝါ ဘေသဇ္ဇတေလပစနံ။ နေတ္တပုနန္တိ အက္ခိတပုနတေလံ။ နတ္ထုကမ္ပန္တိ တေလေန ယောဇေတွာ နတ္ထုကရဏံ။ အဇ္ဇနန္တိ ဒွေ ဝါ တိဏိ ဝါ ပဋ္ဌလာနိ နိဟရဏသမတ္တံ ခါရဉ္ဇနံ။ ပစ္စဉ္ဇနန္တိ နိဗ္ဗာပနိယံ သီတလဘေသဇ္ဇဉ္ဇနံ^၂။ သာလာကီယန္တိ သလာကဝေဇ္ဇကမ္ပံ။ သလ္လကတ္တိယန္တိ သလ္လကတ္တဝေဇ္ဇကမ္ပံ။ ခါရကတိကိစ္ဆာ ဝုစ္စတိ ကောမာရဘဝေဇ္ဇကမ္ပံ။ မူလဘေသဇ္ဇာနံ အနုပ္ပါဒနန္တိ ဣမိနာ ကာယတိကိစ္ဆနံ^၃ ဒေသေတိ။ ဩသဓိနံ ပဋိမောက္ခောတိ ခါရာဒိနိ ဒတ္တာ တဒနုရူပေ ဝဏေ ဂတေ တေသံ အပနယနံ။

တ္ထောဝတာ မဟာသီလံ နိဋ္ဌိတံ ဟောတိ။

ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကဿသတဝါဒဝဏ္ဏနာ

၂၀။ ဧဝံ မြဟ္မဒတ္တေန ဝုတ္တဝဏ္ဏဿ အနုသန္ဓိဝသေန တိဝိဓံ သီလံ ဝိတ္တာရေတွာ ဣဒါနိ ဘိက္ခုသံဃေန ဝုတ္တဝဏ္ဏဿ အနုသန္ဓိဝသေန “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ ဓမ္မာ ဂမ္ဘိရာ ဒုဒ္ဓသာ”တိအာဒိနာ နယေန သုညတာပကာသနံ အာရဘိ။ တတ္ထ ဓမ္မာတိ ဂုဏေ ဒေသနာယံ ပရိယတ္တိယံ နိဿတ္တေတိဝေမာဒိသု ဓမ္မသဒ္ဓေါ ဝတ္တတိ။

“န ဟိ ဓမ္မော အဓမ္မော စ၊ ဥဘော သမဝိပါကိနော။

အဓမ္မော နိရယံ နေတိ၊ ဓမ္မော ပါပေတိ သုဂ္ဂတိ”န္တိ^၄။

အာဒိသု ဟိ ဂုဏေ ဓမ္မသဒ္ဓေါ။ “ဓမ္မံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အာဒိကလျာဏ”န္တိအာဒိသု^၅ ဒေသနာယံ။ “ဣဓ ဘိက္ခု ဓမ္မံ ပရိယာပုဏာတိ

၁-ကတ္တာ (က)

၂-ဘာဝနီယသီတလဘေသဇ္ဇဉ္ဇနံ (သီ)

၃-ကာယတိကိစ္ဆကံ (သျှာ)၊ ကာယတိကိစ္ဆတံ (က) ၄-ခု ၂-၂၇၂-ပိဋကေ။ ၅-မ ၃-၂၇၂-ပိဋကေ။

Suttaṃ Geyyan”ti-ādīsu¹ pariyattiyaṃ. “Tasmim kho pana samaye dhammā honti, khandhā honti”ti-ādīsu² nissatte. Idha pana guṇe vattati. Tasmā atthi bhikkhave aññeva Tathāgatassa guṇāti evamettha attho daṭṭhabbo.

Gambhīrāti mahāsamuddo viya makasaṭṭhaṃ sūciyā aññatra Tathāgatā aññesaṃ nāṇena alabbhaneyyapatiṭṭhā, gambhīrattāyeva **duddasā**, duddasattāyeva **duranubodhā**. Nibbutasabbapariḷāhattā **santā**, santārammaṇesu pavattanatopi **santā**. Atittikaraṇaṭṭhena **paṇītā** sādurasabhojanaṃ viya. Uttamaññāvisayattā na takkena avacaritabbāti **atakkāvacarā**. **Nipuṇā**ti saṃhasukhumasabhāvattā. Bālānaṃ avisayattā paṇḍitehiyeva veditabbāti **paṇḍitavedanīyā**.

Ye Tathāgato sayam abhiññā sacchikatvā pavedetīti ye dhamme Tathāgato anaññaneyyo hutvā sayameva abhivisiṭṭhena nāṇena paccakkhaṃ katvā pavedetī dīpeti katheti pakāsetīti attho. **Yehīti** yehi guṇadhammehi. **Yathābhuccanti** yathābhūtaṃ. **Vaṇṇaṃ sammā vadamānā vadeyyunti** Tathāgatassa vaṇṇaṃ vattukāmā sammā vadeyyuṃ, ahāpetvā vattuṃ sakkuṇeyyunti attho. Katame ca pana te dhammā Bhagavatā evaṃ thomitāti? Sabbaññutaññāṇaṃ. Yadi evaṃ kasmā bahuvacananiddeso³ katoti? Puthucittasamāyogato ceva puthu-ārammaṇato ca. Tañhi catūsu ñāṇasampayuttamahākriyacittesu labbhati, na cassa koci dhammo ārammaṇaṃ nāma na hoti. Yathāha “atītaṃ sabbaṃ jānātīti sabbaññutaññāṇaṃ, tattha āvaraṇaṃ natthīti anāvaraṇaññāṇaṃ”ti-ādī⁴. Iti puthucittasamāyogato, punappunaṃ uppattivaseṇa puthu-ārammaṇato ca bahucavananiddeso katoti.

“Aññevā”ti idaṃ panettha vavatthāpanavacanaṃ, “aññeva, na pāṇātipātā veramaṇi-ādayo. Gambhīrāva, na uttānā”ti-evaṃ sabbapadehi yojetabbaṃ. Sāvakapāramiññāṇāhi gambhīraṃ, paccakabodhiññāṇaṃ pana tato gambhīrataranti tattha vavatthānaṃ natthi, sabbaññutaññāṇaṃ ca tatopi gambhīrataranti tatthāpi vavatthānaṃ natthi, ito panaññāṃ gambhīrataraṃ natthi, tasmā gambhīrāvāti vavatthānaṃ labbhati. Tathā duddasāva duranubodhāvāti sabbaṃ veditabbaṃ.

1. Am 2. 76 piṭṭhe.

2. Abhi 1. 35 piṭṭhe

3. Puthuvacananiddeso (Sī, Syā)

4. Khu 9. 126 Paṭisambhidāmagge.

သုတ္တံ ဂေယျ”န္တိအာဒိသု^၁ ပရိယတ္တိယံ။ “တသ္မိံ ခေါပန သမယေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ၊ ခန္ဓာ ဟောန္တိ”တိအာဒိသု^၂ နိဿတ္တေ။ ဣမ ပန ဂုဏေ ဝတ္တတိ။ တသ္မာ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အညေဝ တထာဂတဿ ဂုဏာတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

. ဂန္တိရာတိ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဝိယ မကသတုဏ္ဏသုစိယာ အညတြ တထာဂတာ အညေသံ ဉာဏေန အလဗ္ဗနေယျပတိဋ္ဌာ၊ ဂန္တိရတ္တာယေဝ **ဒုဒ္ဓသာ**၊ ဒုဒ္ဓသတ္တာယေဝ **ဒုရနုဗောဓာ**။ နိဗ္ဗုတသဗ္ဗပရိဋ္ဌာဟတ္တာ **သန္တာ**၊ သန္တာ-ရမ္မဏေသု ပဝတ္တနတောပိ သန္တာ။ အတိတ္ထိကရဏဋ္ဌေန **ပဏီတာ** သာဒုရသ-ဘောဇနံ ဝိယ။ ဥတ္တမဉာဏဝိသယတ္တာ န တက္ကေန အဝစရိတဗ္ဗာတိ **အတက္ကာဝစရာ**။ နိပုဏာတိ သက္ကသုရမသဘာဝတ္တာ။ ဗာလာနံ အဝိသယတ္တာ ပဏ္ဍိတေဟိယေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ **ပဏ္ဍိတဝေဒနိယာ**။

ယေ တထာဂတော သယံ အဘိညာ သန္တိကတွာ ပဝေဒေတိတိ ယေ ဓမ္မေ တထာဂတော အနညနေယျော ဟုတ္တာ သယမေဝ အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန ပစ္စက္ခံ ကတွာ ပဝေဒေတိ ဒီပေတိ ကထေတိ ပကာသေတိတိ အတ္ထော။ **ယေဟိတိ** ယေဟိ ဂုဏဓမ္မေဟိ။ **ယထာဘူစန္ဒန္တိ** ယထာဘူတံ။ **ဝဏ္ဏံ သမ္မာ ဝဒမာနာ ဝဒေယျန္တိ** တထာဂတဿ ဝဏ္ဏံ ဝတ္တုကာမာ သမ္မာ ဝဒေယျံ၊ အဟာပေတွာ ဝတ္တု သက္ကဏေယျန္တိ အတ္ထော။ ကတမေ စ ပန တေ ဓမ္မာ ဘဂဝတာ ဧဝံ ထောမိတာတိ? သဗ္ဗညုတညာဏံ။ ယဒိ ဧဝံ ကသ္မာ ဗဟုဝစန-နိဒ္ဒေသော? ကတောတိ? ပုထုစိတ္တသမာယောဂတော စေဝ ပုထုအာရမ္မဏတော စ။ တဗ္ဗိ စတုသု ဉာဏသမ္ပယုတ္တမဟာဂြိယစိတ္တေသု လဗ္ဗတိ၊ န စသ ကောစိ ဓမ္မော အာရမ္မဏံ နာမ န ဟောတိ။ ယထာဟ “အတိတံ သဗ္ဗံ ဇာနာတိတိ သဗ္ဗညုတညာဏံ၊ တတ္ထ အာဝရဏံ နတ္ထိတိ အနာဝရဏဉာဏ”န္တိအာဒိ^၅။ ဣတိ ပုထုစိတ္တသမာယောဂတော ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပတ္တိဝသေန ပုထုအာရမ္မဏတော စ ဗဟုဝစနနိဒ္ဒေသော ကတောတိ။

အညေ ဝါတိ ဣဒံ ပနေတ္ထ ဝဝတ္တာပနဝစနံ၊ “အညေဝ၊ န ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိအာဒယော။ ဂန္တိရာဝ၊ န ဥတ္တာနာ”တိဧဝံ သဗ္ဗပဒေဟိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ သာဝကပါရမီဉာဏဗ္ဗိ ဂန္တိရံ၊ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏံ ပန တတော ဂန္တိရတရန္တိ တတ္ထ ဝဝတ္တာနံ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗညုတညာဏဉာဏံ တတောပိ ဂန္တိရတရန္တိ တတ္ထာပိ ဝဝတ္တာနံ နတ္ထိ၊ ဣတော ပနညံ ဂန္တိရတရံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဂန္တိရာဝါတိ ဝဝတ္တာနံ လဗ္ဗတိ။ တထာ ဒုဒ္ဓသာဝ ဒုရနုဗောဓာဝါတိ သဗ္ဗံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-အံ ၂-၇၆-ပိဋ္ဌေ။

၂-အဘိ ၁-၃၅-ပိဋ္ဌေ

၃-ပုထုဝစနနိဒ္ဒေသော (သီ၊ သျာ)

၄-ဒ ၉-၁၂၆-ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂေ။

Katame ca te bhikkhave ayaṃ pana tesāṃ dhammānaṃ kathetukamyatā pucchā. **Santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā**ti-ādi pucchāvissajjanāṃ. Kasmā panetaṃ evaṃ āradhanti ce? Buddhānañhi cattāri tṛhānāni patvā gajjitaṃ mahantaṃ hoti, ñāṇaṃ anupavisati, Buddhañāṇassa mahantabhāvo paññāyati, desanā gambhīrā hoti tilakkhaṇāhatā suññatāpaṭisaṃyuttā. Katamāni cattāri? Vinayapaññattiṃ, bhūmantaraṃ, paccayākāraṃ, samayantaranti. Tasmā “idaṃ lahuṃ, idaṃ garuṃ, idaṃ satekicchaṃ, idaṃ atekicchaṃ, ayaṃ āpatti, ayaṃ anāpatti, ayaṃ chejjagāminī, ayaṃ vuṭṭhānagāminī, ayaṃ desanāgāminī, ayaṃ lokavajjā, ayaṃ paṇṇattivajjā, imasmim vatthusmim idaṃ paññāpetabban”ti yaṃ evaṃ otiṇṇe vatthusmim sikkhāpadapaññāpanaṃ nāma, tattha aññesaṃ thāmo vā balaṃ vā natthi, avisayo esa aññesaṃ, Tathāgatasseva visayo. Iti vinayapaññattiṃ patvā Buddhānaṃ gajjitaṃ mahantaṃ hoti, ñāṇaṃ anupavisati -pa- suññatāpaṭisaṃyuttāti.

Tathā “ime cattāro satipaṭṭhānā nāma -pa- ariyo aṭṭhaṅgiko maggo nāma, pañca khandhā nāma, dvādasa āyatanāni nāma, aṭṭhārasa dhātuyo nāma, cattāri ariyasaccāni nāma, bāvisatindriyāni nāma, nava hetū nāma, cattāro āhārā nāma, satta phassā nāma, satta vedanā nāma, satta saññā nāma, satta cetanā nāma, satta cittāni nāma, etesu ettakā kāmāvacarā dhammā nāma, ettakā rūpāvacara-arūpāvacarapariyāpannā dhammā nāma, ettakā lokiyā dhammā nāma, ettakā lokuttarā dhammā nāma”ti catuvīsatisamantapaṭṭhānaṃ anantanayaṃ Abhidhammapiṭakaṃ vibhajitvā kathetuṃ aññesaṃ thāmo vā balaṃ vā natthi, avisayo esa aññesaṃ, Tathāgatasseva visayo. Iti bhūmantarapaccichedaṃ patvā Buddhānaṃ gajjitaṃ mahantaṃ hoti, ñāṇaṃ anupavisati -pa- suññatāpaṭisaṃyuttāti.

Tathā ayaṃ¹ avijjā saṅkhārānaṃ navahākārehi paccayo hoti, uppādo hutvā paccayo hoti, pavattaṃ hutvā. Nimittaṃ. Āyūhanaṃ. Saṃyogo. Palibodho. Samudayo. Hetu. Paccayo hutvā paccayo hoti, tathā saṅkhārādayo viññāṇādīnaṃ. Yathāha “kathaṃ paccayapariggahe paññā dhammaṭṭhitiñāṇaṃ? Avijjā saṅkhārānaṃ uppādaṭṭhiti ca pavattaṭṭhiti ca

1. Yā ayaṃ (bahūsu)

ကတမေ စ တေ ဘိက္ခဝေတိ အယံ ပန တေသံ ဓမ္မာနံ ကထေတုကမ္ပတာ ပုစ္ဆာ။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ ကေ သမဏဗြာဟ္မဏာတိအာဒိ ပုစ္ဆာဝိသုဇ္ဇနံ။ ကသ္မာ ပနေတံ ဧဝံ အာရဒ္ဓန္တိ စေ။ ဗုဒ္ဓါနိဗ္ဗိ စတ္တာရိ ဌာနာနိ ပတွာ ဂစ္ဆိတံ မဟန္တံ ဟောတိ။ ဤဏံ အနုပရိသတိ။ ဗုဒ္ဓဉာဏဿ မဟန္တဘာဝေါ ပညာယတိ။ ဒေသနာ ဂစ္ဆိရာ ဟောတိ တိလက္ခဏာဟတာ သုညတာပဋိသံယုတ္တာ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ? ဝိနယပညတ္တိံ, ဘူမန္တရံ, ပစ္စယာကာရံ, သမယန္တရန္တိ။ တသ္မာ “ဣဒံ လဟုကံ၊ ဣဒံ ဂရုကံ၊ ဣဒံ သတေကိန္တိ၊ ဣဒံ အတေကိန္တိ၊ အယံ အာပတ္တိ၊ အယံ အနာပတ္တိ၊ အယံ ဆေဇ္ဇဂါမိနီ၊ အယံ ဝုဠာနဂါမိနီ၊ အယံ ဒေသနာဂါမိနီ၊ အယံ လောကဝဇ္ဇာ၊ အယံ ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇာ၊ ဣမသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ ဣဒံ ပညပေတဗ္ဗ”န္တိ ယံ ဧဝံ ဩတိဏ္ဏေ ဝတ္ထုသ္မိံ သိက္ခာပဒပညာပနံ နာမ၊ တတ္ထ အညေသံ ထာမော ဝါ ဗလံ ဝါ နတ္ထိ၊ အဝိသယော သေ အညေသံ၊ တထာဂတဿေဝ ဝိသယော။ ဣတိ ဝိနယပညတ္တိံ ပတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ဂစ္ဆိတံ မဟန္တံ ဟောတိ။ ဤဏံ အနုပရိသတိ။ ပ။ သုညတာပဋိသံယုတ္တာတိ။

တထာ “ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ နာမ။ ပ။ အရိယော အဋ္ဌကိကော မဂ္ဂေါ နာမ၊ ပဉ္စ ခန္ဓာ နာမ၊ ဒွါဒသ အာယတနာနိ နာမ၊ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော နာမ၊ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ နာမ၊ ဗာဝိသတိန္ဒြိယာနိ နာမ၊ နဝ ဟေတု နာမ၊ စတ္တာရော အာဟာရာ နာမ၊ သတ္တ ဖဿာ နာမ၊ သတ္တ ဝေဒနာ နာမ၊ သတ္တ သညာ နာမ၊ သတ္တ စေတနာ နာမ၊ သတ္တ စိတ္တာနိ နာမ၊ ဧတေသု ဧတ္တကာ ကာမာဝစရာ ဓမ္မာ နာမ၊ ဧတ္တကာ ရူပါဝစရအရူပါ-ဝစရပရိယာပန္နာ ဓမ္မာ နာမ၊ ဧတ္တကာ လောကိယာ ဓမ္မာ နာမ၊ ဧတ္တကာ လောကုတ္တရာ ဓမ္မာ နာမာ”တိ စတုရိသတိသမန္တပဋ္ဌာနံ အနန္တနယံ အဘိဓမ္မ-ပိဋကံ ဝိဘဇိတွာ ကထေတုံ အညေသံ ထာမော ဝါ ဗလံ ဝါ နတ္ထိ၊ အဝိသယော သေ အညေသံ၊ တထာဂတဿေဝ ဝိသယော။ ဣတိ ဘူမန္တရပရိစ္ဆေဒံ ပတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ဂစ္ဆိတံ မဟန္တံ ဟောတိ။ ဤဏံ အနုပရိသတိ။ ပ။ သုညတာ-ပဋိသံယုတ္တာတိ။

တထာ အယံ^၁ အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရာနံ နဝဟာကာရေဟိ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ဥပ္ပါဒေါ ဟုတွာ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ပဝတ္တံ ဟုတွာ။ နိမိတ္တံ။ အာယုဟနံ။ သံယောဂေါ။ ပလိဗောဓော။ သမုဒယော။ ဟေတု။ ပစ္စယော ဟုတွာ ပစ္စယော ဟောတိ၊ တထာ သင်္ခါရာဒယော ဝိညာဏာဒိနံ။ ယထာဟ “ကထံ ပစ္စယ-ပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ—အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရာနံ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ စ ပဝတ္တဋ္ဌိတိ စ

nimittaṭṭhiti ca āyūhanaṭṭhiti ca saṃyogaṭṭhiti ca palibodhaṭṭhiti ca samudayaṭṭhiti ca hetuṭṭhiti ca paccayaṭṭhiti ca, imehi navahākārehi avijjā paccayo, saṅkhārā paccayasamuppannā, ubhomete dhammā paccayasamuppannāti paccayapariggahe paññā dhammaṭṭhitiñāṇaṃ. Atītampi addhānaṃ. Anāgatampi addhānaṃ avijjā saṅkhārānaṃ uppādaṭṭhiti ca -pa- jāti jarāmarāṇassa uppādaṭṭhiti ca -pa- paccayaṭṭhiti ca, imehi navahākārehi jāti paccayo, jarāmarāṇaṃ paccayasamuppannaṃ, ubhomete dhammā paccayasamuppannāti paccayapariggahe paññā dhammaṭṭhitiñāṇaṃ”¹ti¹ evamimaṃ tassa tassa dhammassa tathā tathā paccayabhāvena pavattaṃ tivaṭṭaṃ tiyaddhaṃ tisandhiṃ catusaṅkhepaṃ vīsataṅkāraṃ paṭiccasamuppādaṃ vibhajitvā kathetum aññesaṃ thāmo vā balaṃ vā natthi, avisayo esa aññesaṃ, Tathāgatasseva visayo. Iti paccayākāraṃ patvā Buddhānaṃ gajjitaṃ mahantaṃ hoti, ñāṇaṃ anupavisati -pa- suññatāpaṭisaṃyuttāti.

Tathā cattāro janā sassatavādā nāma, cattāro ekaccasassatavādā, cattāro antānantikā, cattāro amarāvikkhepikā, dve adhiccassamuppannikā, soḷasa saññīvādā, aṭṭha asaññīvādā, aṭṭha nevasaññīnāsaññīvādā, satta ucchedavādā, pañca diṭṭhadhammanibbānavādā nāma, te idaṃ nissāya idaṃ gaṇhantīti dvāsaṭṭhi diṭṭhigatāni bhinditvā nijaṭṭhaṃ niggumbaṃ katvā kathetum aññesaṃ thāmo vā balaṃ vā natthi, avisayo esa aññesaṃ, Tathāgatasseva visayo. Iti samayantaraṃ patvā Buddhānaṃ gajjitaṃ mahantaṃ hoti, ñāṇaṃ anupavisati, Buddhañāṇassa mahantatā paññāyati, desanā gambhīrā hoti tilakkhaṇāhatā suññatāpaṭisaṃyuttāti.

Imasmim̐ pana ṭhāne samayantaraṃ labbhati, tasmā sabbaññūtaññāṇassa mahantabhāvadassanattamaṃ, desanāya ca suññatāpakāsanavibhāvanattamaṃ² samayantaraṃ anupavisanto Dhammarājā “**santi bhikkhave eke samaṇabrāhmaṇā**”³ti evaṃ pucchāvissajjanaṃ ārabhi.

29. Tattha **santī**ti atthi saṃvijjanti upalabbhanti. **Bhikkhavi**ti ālapanavacanāṃ. **Eke**ti ekacce. **Samaṇabrāhmaṇā**ti pabbajjūpagatabhāvena samaṇā, jātiyā brāhmaṇā. Lokena vā “samaṇā”⁴ti ca “brahmaṇā”⁵ti ca evaṃ sammatā. Pubbantaṃ kappetvā vikappetvā gaṇhantīti **pubbantakappikā**,

1. Khu 9. 48 Paṭisambhidāmagge.

2. Suññatāpakāsanattamaṃ (Sī), suññatāpakāsanabhāvatamaṃ (Syā)

သုတ္တ]

ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကသဿတဝါဒဝတ္ထုနာ

၉၅

နိမိတ္တဋ္ဌိတိ စ အာယူဟနဋ္ဌိတိ စ သံယောဂဋ္ဌိတိ စ ပလိဗောဓဋ္ဌိတိ စ သမုဒယဋ္ဌိတိ စ ဟေတုဋ္ဌိတိ စ ပစ္စယဋ္ဌိတိ စ၊ ဣမေဟိ နဝဟာကာရေဟိ အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယော၊ သင်္ခါရာ ပစ္စယသမုပ္ပန္နာ၊ ဥဘောပေတေ ဓမ္မာ ပစ္စယသမုပ္ပန္နာတိ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ။ အတိတဗ္ဗိ အဒ္ဓါနံ။ အနာဂတဗ္ဗိ အဒ္ဓါနံ အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရာနံ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ စ။ပ။ ဇာတိ ဇရာမရဏဿ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ စ။ပ။ ပစ္စယဋ္ဌိတိ စ၊ ဣမေဟိ နဝဟာကာရေဟိ ဇာတိ ပစ္စယော၊ ဇရာမရဏံ ပစ္စယသမုပ္ပန္နံ၊ ဥဘောပေတေ ဓမ္မာ ပစ္စယသမုပ္ပန္နာတိ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ”^၁ ဧဝိမံ တဿ တဿ ဓမ္မဿ တထာ တထာ ပစ္စယဘာဝေန ပဝတ္တံ တိဝဋ္ဌံ တိယဒ္ဓံ တိသန္ဓိံ စတုသင်္ခေပံ ဝိသတာကာရံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ဝိဘဇိတွာ ကထေတုံ အညေသံ ထာမော ဝါ ဗလံ ဝါ နတ္ထိ၊ အဝိသယော ဧသ အညေသံ၊ တထာဂတဿေဝ ဝိသယော။ ဣတိ ပစ္စယာကာရံ ပတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ဂစ္ဆိတံ မဟန္တံ ဟောတိ၊ ဉာဏံ အနုပရိသတိ။ပ။ သုညတာပဋိသံယုတ္တာတိ။

တထာ စတ္တာရော ဇနာ သဿတဝါဒါ နာမ၊ စတ္တာရော ဧကစ္စသဿတဝါဒါ၊ စတ္တာရော အန္တာနန္တိကာ၊ စတ္တာရော အမရာဝိက္ခေပိကာ၊ ဒွေ အဓိစ္စသမုပ္ပန္တိကာ၊ သောဠသ သညီဝါဒါ၊ အဠ အသညီဝါဒါ၊ အဠ နေဝသညီနာသညီဝါဒါ၊ သတ္တ ဥစ္ဆေဒဝါဒါ၊ ပဉ္စ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒါ နာမ။ တေ ဣဒံ နိဿယ ဣဒံ ဂဏန္တိတိ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဘိဒ္ဓိတွာ နိဇ္ဈိန္ဒ နိဂ္ဂမ္မိကတွာ ကထေတုံ အညေသံ ထာမော ဝါ ဗလံ ဝါ နတ္ထိ၊ အဝိသယော ဧသ အညေသံ၊ တထာဂတဿေဝ ဝိသယော။ ဣတိ သမယန္တရံ ပတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ဂစ္ဆိတံ မဟန္တံ ဟောတိ၊ ဉာဏံ အနုပရိသတိ၊ ဗုဒ္ဓဉာဏဿ မဟန္တာ ပညာယတိ၊ ဒေသနာ ဂစ္ဆိရာ ဟောတိ တိလက္ခဏာဟတာ သုညတာပဋိသံယုတ္တာတိ။

ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ သမယန္တရံ လဗ္ဘတိ၊ တသ္မာ သဗ္ဗညုတညာဏဿ မဟန္တာဝဒဿနတ္ထံ ဒေသနာယ စ သုညတာပကာသနဝိဘာဝနတ္ထံ^၂ သမယန္တရံ အနုပရိသန္တော ဓမ္မရာဇာ “သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ”^၃တိ ဧဝံ ပုစ္ဆာဝိသန္တေနံ အာရဘိ။

၂၉။ တတ္ထ သန္တိတိ အတ္ထိ သံဝိဇ္ဇန္တိ ဥပလဗ္ဘန္တိ။ ဘိက္ခဝေတိ အာလပနဝစနံ။ ဧကေတိ ဧကစ္စေ။ သမဏဗြာဟ္မဏာတိ ပဗ္ဗဇူပဂတဘာဝေန သမဏာ၊ ဇာတိယာ ဗြာဟ္မဏာ။ လောကေန ဝါ သမဏာတိ စ ဗြာဟ္မဏာတိ စ ဧဝံ သမ္မတာ။ ပုဗ္ဗန္တံ ကပ္ပေတွာ ဝိကပ္ပေတွာ ဂဏန္တိတိ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ၊ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပေါ

၁-၃ ၉-၄၀-ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂေ။

၂-သုညတာပကာသနတ္ထံ (သိ)၊ သုညတာပကာသနဘာဝတ္ထံ (သျှ)

pubbantakappo vā etesaṃ atthīti pubbantakappikā. Tattha **antoti** ayaṃ saddo anta-abbhantaramariyādalāmakaparabhāgakoṭṭhāsesu dissati. “Antapūro udarapūro”ti-ādīsu * hi ante antasaddo. “Caranti loka parivārachannā, anto asuddhā bahi sobhamānā”ti-ādīsu¹ abbhantare. “Kāyabandhanassa anto jīratī². Sā haritantaṃ vā panthantaṃ vā selantaṃ vā udakantaṃ vā”ti-ādīsu³ mariyādāyaṃ. “Antamidam bhikkhave jīvikānaṃ yadidaṃ piṇḍolyan”ti-ādīsu⁴ lāmake. “Esevanto dukkhassā”ti-ādīsu⁵ parabhāge. Sabbapaccayasāṅkhayo hi dukkhassa parabhāgo koṭṭi vuccati. “Sakkāyo kho āvuso eko anto”ti-ādīsu⁶ koṭṭhāse. Svāyaṃ idhāpi koṭṭhāse vattati.

Kappasaddopi “tiṭṭhatu bhante Bhagavā kappam⁷, atthi kappo nipajjitum⁸, kappakatenā akappakataṃ saṃsibbitaṃ hotīti⁹ evaṃ āyukappalesakappavinayakappādīsu sampahulesu atthesu vattati. Idha taṇhādīṭṭhīsu vattatīti veditabbo. Vuttampi cetam “kappāti dve kappā taṇhākappo ca diṭṭhikappo cā”ti¹⁰. Tasmā taṇhādīṭṭhivasena atītaṃ khandhakotṭhāsaṃ kappetvā pakappetvā ṭhitāti **pubbantakappikā**ti evamettha attho veditabbo. Tesam evaṃ pubbantaṃ kappetvā ṭhitānaṃ punappunaṃ uppajjanavasena pubbantameva anugatā diṭṭhīti **pubbantānudiṭṭhino**. Te evaṃ diṭṭhino taṃ pubbantaṃ ārabha āgamma paṭicca aññampi janaṃ diṭṭhigatikaṃ karontā anekavihitāni adhivuttipadāni¹¹ abhivadanti aṭṭhārasahi vatthūhi.

Tattha **anekavihitānīti** anekavidhāni. **Adhivuttipadānīti** adhivacanapadāni. Atha vā bhūtaṃ atthaṃ abhibhavitvā yathāsabhāvato aggahetvā pavattanato **adhivuttiyoti** diṭṭhiyo vuccanti. Adhivuttīnaṃ padāni adhivuttipadāni, diṭṭhidīpakāni vacanānīti attho. **Aṭṭhārasahi vatthūhīti** aṭṭhārasahi kāraṇehi.

* Khu 1. 308 piṭṭhe.

1. Saṃ 1. 79 piṭṭhe.

2. Vi 4. 277 piṭṭhe.

3. Ma 1. 246 piṭṭhe.

4. Saṃ 2. 76 piṭṭhe.

5. Saṃ 1. 311 piṭṭhe.

6. Am 2. 351 piṭṭhe.

7. Dī 2. 86 piṭṭhe.

8. Am 3. 148 piṭṭhe.

9. Vi 2. 159 piṭṭhe.

10. Khu 7. 74 piṭṭhe.

11. Adhimuttipadāni (Syā, Ka) Ma 3. 18; Am 3. 285 piṭṭhesu passitabbaṃ.

ဝါဇေတသံ အတ္ထိတိ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ။ တတ္ထ အန္တောတိ အယံ သဒ္ဓေါ အန္တအပ္ပန္တရ-မရိယာဒလာမကပရဘာဂကောဋ္ဌာသေသု ဝိဿတိ။ “အန္တပူရော ဥဒရပူရော”တိ-အာဒိသု ဟိ အန္တေ အန္တသဒ္ဓေါ။ “စရန္တိ လောကေ ပရိဝါရဆန္တာ၊ အန္တော အသုဒ္ဓါ ဗဟိ သောဘမာနာ”တိအာဒိသု^၁ အပ္ပန္တရေ။ “ကာယဗန္ဓနဿ အန္တော ဇီရတိ^၂။ သာ ဟရိတန္တံ ဝါ ပန္နန္တံ ဝါ သေလန္တံ ဝါ ဥဒကန္တံ ဝါ”တိ-အာဒိသု^၃ မရိယာဒါယံ။ “အန္တမိဒံ ဘိက္ခဝေ ဇီဝိကာနံ ယဒိဒံ ပိဏ္ဍောလျ”န္တိ-အာဒိသု^၄ လာမကေ။ “ဧသေဝန္တော ဒုက္ခဿာ”တိအာဒိသု^၅ ပရဘာဂေ။ သဗ္ဗပစ္စယသင်္ခယော ဟိ ဒုက္ခဿ ပရဘာဂေါ ကောဋီတိ ဝုစ္စတိ။ “သက္ကာယော ခေါ အာဝုသော ဧကော အန္တော”တိအာဒိသု^၆ ကောဋ္ဌာသေ။ သွာယံ ဣဓာပိ ကောဋ္ဌာသေ ဝတ္တတိ။

ကပ္ပသဒ္ဓေါပိ တိဋ္ဌတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ကပ္ပံ^၇၊ အတ္ထိ ကပ္ပေါ နိပဇ္ဇိတုံ^၈၊ ကပ္ပကတေန အကပ္ပကတံ သံသိဗ္ဗိတံ ဟောတိတိ^၉ ဧဝံ အာယုကပ္ပလေသ-ကပ္ပဝိနယကပ္ပါဒိသု သမ္ပဟုလေသု အတ္ထေသု ဝတ္တတိ။ ဣဓ တဏှာဒိဋ္ဌိသု ဝတ္တတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “ကပ္ပေါတိ ဒွေ ကပ္ပါ တဏှာကပ္ပေါ စ ဒိဋ္ဌိကပ္ပေါ စာ”တိ^{၁၀}။ တသ္မာ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန အတိတံ ခန္ဓကောဋ္ဌာသံ ကပ္ပေတွာ ပကပ္ပေတွာ ဌိတာတိ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ တေသံ ဧဝံ ပုဗ္ဗန္တံ ကပ္ပေတွာ ဌိတာနံ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန ပုဗ္ဗန္တမေဝ အနဂတာ ဒိဋ္ဌိတိ ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိနော။ တေ ဧဝံဒိဋ္ဌိနော တံ ပုဗ္ဗန္တံ အာရပ္ပ အာဂမ္မ ပဋိစ္စ အညမ္ပိ ဇနံ ဒိဋ္ဌိဂတိကံ ကရေန္တာ အနေကဝိဟိတာနိ အဓိမုတ္တိပဒါနိ^{၁၁} အဘိဝေန္တိ အဋ္ဌာရသဟိ ဝတ္ထုဟိ။

တတ္ထ အနေကဝိဟိတာနိတိ အနေကဝိဓာနိ။ အဓိမုတ္တိပဒါနိတိ အဓိဝစန-ပဒါနိ။ အထ ဝါ ဘူတံ အတ္ထံ အဘိဘဝိတွာ ယထာသဘာဝတော အဂ္ဂ-ဟေတွာ ပဝတ္တနတော အဓိမုတ္တိယောတိ ဒိဋ္ဌိယော ဝုစ္စန္တိ။ အဓိမုတ္တိနံ ပဒါနိ အဓိမုတ္တိပဒါနိ၊ ဒိဋ္ဌိဒီပကာနိ ဝစနာနိတိ အတ္ထော။ အဋ္ဌာရသဟိ ဝတ္ထုဟိတိ အဋ္ဌာရသဟိ ကာရဏေဟိ။

၁-သံ ၁-၇၉-ပိဋ္ဌေ။

၂-ဝိ ၄-၂၇၇-ပိဋ္ဌေ။

၃-မ ၁-၂၄၆-ပိဋ္ဌေ။

၄-သံ ၂-၇၆-ပိဋ္ဌေ။

၅-သံ ၁-၃၁၁-ပိဋ္ဌေ။

၆-အံ ၂-၃၅၁-ပိဋ္ဌေ။

၇-ဒီ ၂-၈၆-ပိဋ္ဌေ။

၈-အံ ၃-၁၄၈-ပိဋ္ဌေ။

၉-ဝိ ၂-၁၅၉-ပိဋ္ဌေ။

၁၀-ခု ၆-၇၄-ပိဋ္ဌေ။

၁၁-အဓိမုတ္တိပဒါနိ (သီ)

30. Idāni yehi aṭṭhārasahi vatthūhi abhivadanti, tesam kathetukamyatāya pucchāya “te ca bhonto”ti-ādinā nayena pucchitvā tāni vatthūni vibhajitvā dassetum “**santi bhikkhave**”ti-ādimāha. Tattha vadanti etenāti **vādo**, diṭṭhigatassetam adhivacanam, sassato vādo etesanti **sassatavādā**, sassatadiṭṭhinoti attho. Eteneva nayena ito paresampi evarūpanam padānam attho veditabbo. **Sassatam attānañca lokañcāti** rūpādīsu aññataram “attā”ti ca “loko”ti ca gahetvā tam sassatam amaram niccam dhuvam paññapenti. Yathāha “rūpam attā ceva loko ca sassato cāti attānañca lokañca paññapenti, tathā vedanam. Saññam. Saṅkhāre. Viññānam attā ceva loko ca sassato cāti attānañca lokañca paññapenti”ti¹.

31. **Ātappamanvāyāti**-ādīsu vīriyam kilesānam ātāpanabhāvena ātappanti vuttam. Tadeva padahanavasena **padhānam**. Punappunam yuttavasena **anuyogoti** evam tippabhedam vīriyam anvāya āgamma paṭiccāti attho. **Appamādo** vuccati satiyā avippavāso. **Sammā manasikāro**ti upāyamanasikāro paṭhamanasikāro, atthato ñāṇanti vuttam hoti. Yasmiñhi manasikāre ṭhitassa pubbenivāsānussatiñānam ijjhati, ayam imasmiñ ṭhāne “manasikāro”ti adhippeto. Tasmā vīriyañca satīñca ñāṇañca āgammāti ayamettha saṅkhepattho. **Tathārūpanti** tathājātikam. **Cetosamādhinti** cittasamādhim. **Phusatīti** vindati paṭilabhati. **Yathā samāhite** citteti yena samādhinā sammā āhite suṭṭhu ṭhapite cittamhi. **Anekavihitam pubbenivāsanti**-ādīnam attho **Visuddhimagge**² vutto.

So evamāhāti so evam jhānānubhāvasampanno hutvā diṭṭhigatiko evam vadati. **Vañjhoti** vañjhapasuvañjhātālādayo viya aphalo kassaci ajanakoti. Etena “attā”ti ca “loko”ti ca gahitānam jhānādīnam rūpādījanakabhāvam paṭikkhipati. Pabbatakūṭam viya ṭhitoti **kūṭatṭho**. **Esikatṭhāyitṭhitoti** esikatṭhāyī viya hutvā ṭhitoti esikatṭhāyitṭhito. Yathā sunikhāto esikatṭhambho niccalo tiṭṭhati, evam ṭhitoti attho. Ubhayenapi lokassa vināsābhāvam dīpeti. Keci pana “**īsikatṭhāyitṭhitoti** Pālīn vatvā muñje³ īsikā viya ṭhito”ti

1. Khu 9. 149 piṭṭhe vitthāro.

2. Visuddhi 2. 40 piṭṭhe.

3. Muñjato (Ka)

သုတ္တံ]

ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကသဿတဝါဒဝဏ္ဏနာ

၉၇

၃၀။ ဣဒါနိ ယေဟိ အဋ္ဌာရသဟိ ဝတ္ထုဟိ အဘိဝဒန္တိ၊ တေသံ ကထေတု-ကဗျတာယ ပုစ္ဆာယ “တေ စ ခေါ ဘောန္တော”တိအာဒိနာ နယေန ပုစ္ဆိတွာ တာနိ ဝတ္ထုနိ ဝိဘဇိတွာ ဒဿေတုံ “သန္တိ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ၊ ဒိဋ္ဌိဂတဿေတံ အဓိဝစနံ။ သဿတော ဝါဒေါဧတေသန္တိ သဿတဝါဒါ၊ သဿတဒိဋ္ဌိနောတိ အတ္ထော။ ဧတေနဝ နယေန ဣတော ပရေသမ္ပိ ဧဝရူပါနံ ပဒါနံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သဿတံ အတ္တာနဉ္စ လောကဉ္စာတိ ရူပါဒိသု အညတရံ အတ္တာတိ စ လောကောတိ စ ဂဟေတွာ တံ သဿတံ အမရံ နိစ္စံ ဓုဝံ ပညပေန္တိ။ ယထာဟ “ရူပံ အတ္တာ စေဝ လောကော စ သဿတော စာတိ အတ္တာနဉ္စ လောကဉ္စ ပညပေန္တိ၊ တထာ ဝေဒနံ။ သညံ။ သင်္ခါရေ။ ဝိညာဏံ အတ္တာ စေဝ လောကော စ သဿတော စာတိ အတ္တာနဉ္စ လောကဉ္စ ပညပေန္တိ”တိ။

၃၁။ အာတပ္ပမန္တာယာတိအာဒိသု ဝိရိယံ ကိလေသာနံ အာတာပန-ဘာဝေန အာတပ္ပန္တိ ဝုတ္တံ။ တဒေဝ ပဒဟနဝသေန ပဓာနံ။ ပုနပုနံ ယုတ္တဝသေန အနုယောဂေါတိ ဧဝံ တိပုဘေဒံ ဝိရိယံ အန္ဓာယ အာဂမ္မ ပဋိစ္စာတိအတ္ထော။ အပ္ပမာဒေါ ဝုစ္စတိသတိယာ အဝိပ္ပဝါသော။ သမ္မာ မနသိ-ကာရောတိ ဥပါယမနသိကာရော ပထမနသိကာရော၊ အတ္ထတော ဣဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယသ္မိဉ္စ မနသိကာရေ ဌိတဿ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဣဏံ ဣဇ္ဈတိ၊ အယံ ဣမသ္မိဉ္စ ဌာနေ မနသိကာရောတိ အဓိပ္ပေတော။ တဿာ ဝိရိယဉ္စ သတိဉ္စ ဣဏဉ္စ အာဂမ္မာတိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော။ တထာရူပန္တိ တထာ-ဇာတိကံ။ စေတောသမာဓိန္တိ စိတ္တသမာဓိ။ ဖုသတိတိ ဝိန္နတိ ပဋိလဘတိ။ ယထာ သမာဟိတေ စိတ္တောတိယေန သမာဓိနာ သမ္မာ အာဟိတေ သုဠု ဌပိတေ စိတ္တမ္ပိ။ အနေကဝိဟိတံ ပုဗ္ဗေနိဝါသန္တိအာဒိနံ အတ္ထော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တော။

သော ဝေမာဟာတိ သော ဧဝံ ဈာနာနုဘာဝသမ္ပန္တော ဟုတွာ ဒိဋ္ဌိ-ဂတိကော ဧဝံ ဝဒတိ။ ဝဉ္စောတိ ဝဉ္စပသုဝဉ္စတာလာဒယော ဝိယ အလောကဿစိ အဇနကောတိ။ ဧတေန “အတ္တာ”တိ စ “လောကော”တိ စ ဂဟိတာနံ ဈာနာဒိနံ ရူပါဒိဇနကဘာဝံ ပဋိက္ခိပတိ။ ပဗ္ဗတကူဠံ ဝိယ ဌိတောတိ ကူဠဋ္ဌော။ သိက္ခာယိဋ္ဌိတောတိ သိက္ခာယိ ဝိယ ဟုတွာ ဌိတောတိ သိက္ခာယိဋ္ဌိတော။ ယထာ သုနိခါတော သိက္ခာယိဋ္ဌော နိစ္စလော တိဌတိ၊ ဧဝံ ဌိတောတိ အတ္ထော။ ဥဘယေနပိ လောကဿ ဝိနာသာဘာဝံ ဒီပေတိ။ ကေစိ ပန ဤသိက္ခာယိဋ္ဌိတောတိ ပါဠိ ဝတွာ မုဉ္ဇေ ဤသိကာ ဝိယ ဌိတောတိ

၁-မုဉ္ဇော (က)

vadanti. Tatrāyamadhippāyo—yadidaṃ jāyatīti vuccati, taṃ muñjato īsikaṃ viya vijjamānameva nikkhamati. Yasmā ca īsikaṭṭhāyitṭhito, tasmā teva¹ sattā sandhāvanti, ito aññattha gacchantīti attho.

Sam̐sarantīti aparāparam̐ sañcaranti. **Cavantīti** evaṃ saṅkhyāṃ gacchanti. Tathā **uppajjantīti**. Atṭhakathāyaṃ pana pubbe “sassato attā ca loko cā”ti vatvā idāni “te ca sattā sandhāvanti”ti-ādinā vacanena ayaṃ diṭṭhigatiko attanāyeva attano vādaṃ bhindati, diṭṭhigatikassa dassanaṃ nāma na nibaddhaṃ, thusarāsimhi nikhātakhāṇu viya cañcalaṃ, ummattakapacchiyaṃ pūvakhaṇḍagūthagomayādīni viya cettha sundarampi asundarampi hotiyevevāti vuttaṃ. **Atthitveva sassatisamanti** ettha **sassatīti** niccaṃ vijjamānatāya mahāpathaviṃ va maññati, tathā Sinerupabbatacandimasūriye, tato tehi samaṃ attānaṃ maññamānā atthitveva sassatisamanti vadanti.

Idāni “**sassato attā ca loko cā**”ti-ādikāya paṭiññāya sādhanatthaṃ hetuṃ dassento taṃ kissa hetu? Ahaṃ hi ātappamanvāyā”ti-ādimāha. Tattha **imināmahaṃ etaṃ jānāmīti** iminā visesādhigamena ahaṃ etaṃ paccakkhato jānāmi, na kevalaṃ saddhāmattakeneva vadāmīti dasseti, makāro panettha padasandhikaraṇatthaṃ vutto. **Idaṃ bhikkhave paṭhamam̐ ṭhānanti** catūhi vatthūhīti vatthusaddena vuttesu catūsu ṭhānesu idaṃ paṭhamam̐ ṭhānaṃ, idaṃ² jātisatasahassamattānussaraṇam̐ paṭhamam̐ kāraṇanti attho.

32-33. Upari vāradvayepi ese va nayo. Kevalaṃhi ayaṃ vāro anekajātisatasahassānussaraṇavasena vutto. Itare dasacattālīsaṃvattavivattakappānussaraṇavasena. Mandapañño hi titthiyo anekajātisatasahassamattam̐ anussarati, majjhimapañño dasaṃvattavivattakappāni, tikkhapañño cattālīsaṃ, na tato uddham̐.

34. Catutthavāre takkayatīti **takkī**, takko vā assa atthīti **takkī**, takketvā vitakketvā diṭṭhigāhino etaṃ adhivacanaṃ. Vīmaṃsāya samannāgatoti **vīmaṃsī**. Vīmaṃsā nāma tulanā rucanā khamanā. Yathā hi puriso yaṭṭhiyā udakaṃ vīmaṃsitvā otarati, evameva yo tulayitvā

1. Te ca (Syā, Ka)

2. Iti (Syā)

ဝဒန္တိ။ တကြာယမဓိပ္ပါယော—ယဒိဒံ ဇာယတီတိ ဝုစ္ဆတိ၊ တံ မုဉ္ဇတော ဤသိကာ ဝိယ ဝိဇ္ဇမာနမေဝ နိက္ခမတိ။ ယသ္မာ စ ဤသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတော၊ တသ္မာ တေဝ^၁ သတ္တာ သန္ဓာဝန္တိ၊ ဣတော အညတ္တ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။

သံသရန္တီတိ အပရာပရံ သဇ္ဇရန္တိ။ **စဝန္တီတိ** ဧဝံ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ တထာ ဥပပဇ္ဇန္တီတိ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန ပုဗ္ဗေ “သဿတော အတ္တာ စ လောကော စာ”တိ ဝတ္တာ ဣဒါနိ တေ စ သတ္တာ သန္ဓာဝန္တီတိအာဒိနာ ဝစနေန အယံ ဒိဋ္ဌိဂတိကော အတ္တနာယေဝ အတ္တနော ဝါဒံ ဘိန္ဒတိ၊ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဒဿနံ နာမ န နိဗ္ဗိဒ္ဓံ၊ ထုသရာသိမှိ နိခါတခါဏု ဝိယ စဉ္ဇလံ၊ ဥမ္မတ္တကပစ္စယံ ပူဝေဏ္ဍဂူထဂေါမယာဒိနိ ဝိယ စေတ္ထ သုန္ဓရမ္ပိ အသုန္ဓရမ္ပိ ဟောတိယေဝါတိ ဝုတ္တံ။ **အတ္ထိက္ခေဝ သဿတိ-သမန္တိ** ဧတ္ထ **သဿတိတိ** နိစ္စံ ဝိဇ္ဇမာနတာယ မဟာပထဝီဝံ မညတိ၊ တထာ သိနေရပဗ္ဗတစန္ဒိမသုရိယေ။ တတော တေဟိ သမံ အတ္တာနံ မညမာနာ အတ္ထိက္ခေဝ သဿတိသမန္တိ ဝဒန္တိ။

ဣဒါနိ **သဿတော အတ္တာ စ လောကော စာ**တိအာဒိကာယ ပဋိညာယ သာဓနတ္ထံ ဟေတု ဒဿေန္တော “တံ ကိဿ ဟေတု အဟပ္ပိ အာတပ္ပ-မန္တာယာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဣဒိနာမဟံ ဧဝံ ဇာနာမီတိ** ဣဒိနာ ဝိသေသာမိဂမေန အဟံ ဧဝံ ပစ္စက္ခတော ဇာနာမိ၊ န ကေဝလံ သဒ္ဓါမတ္တ-ကေနဝ ဝဒါမီတိ ဒဿေတိ၊ မကာရော ပနေတ္ထ ပဒသန္တိကရဏတ္ထံ ဝုတ္တော။ **ဣဒံ ဘိက္ခေဝ ပဌမံ ဌာနန္တိ** စတုဟိ ဝတ္ထုဟိတိ ဝတ္ထုသဒ္ဓေန ဝုတ္တေသု စတုသု ဌာနေသု ဣဒံ ပဌမံ ဌာနံ၊ ဣဒံ^၂ ဇာတိသတသဟဿမတ္တာနုဿရဏံ ပဌမံ ကာရဏန္တိ အတ္ထော။

၃၂-၃၃။ ဥပရိ ဝါရဒ္ဓယေပိ ဧသေဝ နယော။ ကေဝလဂ္ဂိ အယံ ဝါရော အနေကဇာတိသတသဟဿာနုဿရဏဝသေန ဝုတ္တော။ ဣတရေ ဒသစတ္တာ-လီသသံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇကပ္ပိနုဿရဏဝသေန။ မန္တပညော ဟိ တိတ္ထိယော အနေက-ဇာတိသတသဟဿမတ္တံ အနုဿရတိ၊ မဇ္ဈိမပညော ဒသသံဝဇ္ဇဝိဝဇ္ဇကပ္ပိနိ၊ တိက္ခပညော စတ္တာလီသံ၊ န တတော ဥဒ္ဓံ။

၃၄။ စတုတ္ထဝါရေ တက္ကယတီတိ **တက္ကီ**၊ တက္ကော ဝါ အဿ အတ္ထိတိ **တက္ကီ**၊ တက္ကေတွာ ဝိတက္ကေတွာ ဒိဋ္ဌိဂါဟိနော ဧဝံ အဓိဝစနံ။ ဝိမံသာယ သမန္တာ-ဂတောတိ **ဝိမံသီ**။ ဝိမံသာ နာမ တုလနာ ရုစ္စနာ ခမနာ။ ယထာ ဟိ ပုရိသော ယဋ္ဌိယံ ဥဒကံ ဝိမံသိတွာ ဩတရတိ၊ ဧဝမေဝ ယော တုလယိတွာ

2. Khu 9. 132 Paṭisambhidāmagge.

tāva diṭṭhiṭṭhānā “sassato attā ca loko cā”ti evaṃgahitā ādinnā, pavattitāti attho. **Evaṃ parāmatṭhā**ti nirāsaṅkacittatāya punappunam āmatṭhā parāmatṭhā, “idameva saccam, moghamaññan”ti pariniṭṭhāpitā. Kāraṇasaṅkhātā pana diṭṭhiṭṭhānā yathā gayhamānā diṭṭhiyo samuṭṭhāpentī, evaṃ ārammaṇavasena ca pavattanavasena ca āsevanavasena ca **gahitā**. Anādīnavadassitāya punappunam gahaṇavasena **parāmatṭhā**. **Evaṃgatikā**ti evaṃ nirayatiracchānapettivisayatikanam aññataragatikā. “**Evaṃabhisamparāyā**”ti idam purimapadasseva vevacanam, evaṃvidhaparalokāti vuttam hoti.

Taṇca Tathāgato pajānātīti na kevalaṇca Tathāgato sakāraṇam sagatikam diṭṭhigatameva pajānāti, atha kho taṇca sabbam pajānāti, tato ca uttaritaram silaṇceva samādhīṇca sabbaññutaññāṇaṇca pajānāti. **Taṇca pajānam**¹ na **parāmasatī**ti taṇca evaṃvidham anuttaram visesam pajānantopi “aham pajānamī”ti taṇhādiṭṭhimānaparāmāsavasena taṇca na parāmasatī. **Aparāmasato cassa paccattaññeva nibbuti veditā**ti evaṃ aparāmasato cassa aparāmāsapaccayā² sayameva attanāyeve tesam parāmāsakilesānam nibbuti veditā, pākāṇam bhikkhave Tathāgatassa nibbānanti dasseti.

Idāni yathāpaṭipannena Tathāgatena sā nibbuti adhigatā, tam paṭipattim dassetuṃ yāsu vedanāsu rattā³ titthiyā “idha sukhino bhavissāma, ettha sukhino bhavissāmā”ti diṭṭhigahanam⁴ pavisanti, tāsamyeva vedanānam vasena kammaṭṭhānam ācikkhanto “**vedanānam samudayañcā**”ti-ādimāha. Tattha **yathābhūtam veditvāti** “avijjāsamudayā vedanāsamudayoti -pa-. Taṇhāsamudayā. Kammasamudayā. Phassasamudayā vedanāsamudayoti paccayasamudayaṭṭhena vedanākkhandhassa udayam passati. Nibbattilakkhaṇam passantopi vedanākkhandhassa udayam passatī”ti⁵ imesam pañcannam lakkhaṇānam vasena vedanānam samudayam yathābhūtam veditvā, “avijjānirodhā vedanānirodhoti -pa-. Taṇhānirodhā. Kammanirodhā. Phassanirodhā vedanānirodhoti paccayanirodhaṭṭhena vedanākkhandhassa vayan

1. Pajānam (bahūsu)

3. Ratā (Syā)

5. Khu 9. 54 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.

2. Aparappaccayā (Sī)

4. Diṭṭhigahanam (Bahusu)

တာဝ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ “သဿတော အတ္တာ စ လောကော စာ”တိ ဧဝံဂဟိတာ အာဒိန္နာ၊ ပဝတ္တိတာတိ အတ္ထော။ **ဧဝံပရာမဋ္ဌာ**တိ နိရာသင်္ကစိတ္တတာယ ပုနပျုန် အာမဋ္ဌာ ပရာမဋ္ဌာ၊ “ဣဒမေဝ သစ္စံ၊ မောသမည”န္တိ ပရိနိဋ္ဌာပိတာ။ ကာရဏ-သင်္ခါတာ ပန ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာ ယထာ ဂယမာနာ ဒိဋ္ဌိယော သမုဋ္ဌာပေန္တိ။ ဧဝံ အာရမ္မဏဝသေန စ ပဝတ္တနဝသေန စ အာသေဝနဝသေန စ ဂဟိတာ။ အနာဒိနဝဒဿိတာယ ပုနပျုန် ဂဟဏဝသေန ပရာမဋ္ဌာ။ **ဧဝံဂတိကာ**တိ ဧဝံ နိရယတိရစ္ဆာနပေတ္တိဝိသယဂတိကာနံ အညတရဂတိကာ။ **ဧဝံအဘိ-သမ္ပရာယာ**တိ ဣဒံ ပုရိမပဒဿေဝ ဝေဝစနံ၊ ဧဝံဝိပေရလောကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

တဉ္စ တထာဂတော ပဇာနာတိတိ န ကေဝလဉ္စ တထာဂတော သကာရဏံ သဂတိကံ ဒိဋ္ဌိဂတမေဝ ပဇာနာတိ၊ အထ ခေါ တဉ္စ သဗ္ဗံ ပဇာနာတိ၊ တတော စ ဥတ္တရိတရံ သီလဉ္စေဝ သမာဓိဉ္စေဝ သဗ္ဗညုတညာဏဉ္စေဝ ပဇာနာတိ။ **တဉ္စ ပဇာနနံ**^၁ န **ပရာမသတိ**တိ တဉ္စ ဧဝံဝိဓံ အနတ္တရံ ဝိသေသံ ပဇာနန္တောပိ အဟံ ပဇာနာမိတိ တဏှာဒိဋ္ဌိမာနပရာမာသဝသေန တဉ္စ န ပရာမသတိ။ **အပရာမသတော စဿ ပစ္စတ္တဉ္စေဝ နိဗ္ဗုတိ ဝိဒိတာ**တိ ဧဝံ အပရာမသတော စဿ အပရာမသပစ္စယာ^၂ သယမေဝ အတ္တနာယေဝ တေသံ ပရာမသကိလေသာနံ နိဗ္ဗုတိ ဝိဒိတာ၊ ပါကဋံ ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿ နိဗ္ဗာနန္တိ ဒဿေတိ။

ဣဒါနိ ယထာပဋိပန္နေန တထာဂတေန သာ နိဗ္ဗုတိ အဓိဂတာ၊ တံ ပဋိပတ္တိ^၃ ဒဿေတုံ ယာသု ဝေဒနာသု ရတ္တာ^၄ တိတ္ထိယာ “ဣဓ သုခိနော ဘဝိဿာမ၊ ဧတ္ထ သုခိနော ဘဝိဿာမာ”တိ ဒိဋ္ဌိဂဟနံ^၅ ပဝိသန္တိ၊ တာသံယေဝ ဝေဒနာနံ ဝသေန ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခန္တော ဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္စောတိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ**တိ “အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ဝေဒနာ-သမုဒယောတိ။ ပ။ တဏှာသမုဒယာ။ ကမ္မသမုဒယာ။ ဖဿသမုဒယာ ဝေဒနာ-သမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဉ္စေန ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ”တိ^၆ ဣမေသံ ပဉ္စန္ဒိလက္ခဏာနံ ဝသေန ဝေဒနာနံ သမုဒယံ ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ၊ “အဝိဇ္ဇာ-နိရောဓာ ဝေဒနာနိရောဓောတိ။ ပ။ တဏှာနိရောဓာ။ ကမ္မနိရောဓာ။ ဖဿ-နိရောဓာ ဝေဒနာနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဉ္စေန ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဝယံ

၁-ပဇာနံ (?)

၄-ဒိဋ္ဌိဂဟဏံ (ဗဟူသု)

၂-အပရာမသယာ (သီ)

၃-ရတာ (သျှာ)

၅-၃ ၉-၅၄-ပိဋ္ဌေ။

passati. Vipariṇāmalakkhaṇaṃ passantopi vedanākkhandhassa vayaṃ
passatī”ti¹ imesaṃ pañcannaṃ lakkhaṇānaṃ vasena vedanānaṃ
atthaṅgamaṃ yathābhūtaṃ viditvā, “yaṃ vedanaṃ paṭicca uppajjati sukhaṃ
somanassaṃ, ayaṃ vedanāya assādo”ti² evaṃ **assādañca yathābhūtaṃ
viditvā**, “yaṃ vedanā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṃ vedanāya
ādinavo”ti² evaṃ **ādīnavañca yathābhūtaṃ viditvā**, “yo vedanāya
chandarāgavinayo chandarāgappahānaṃ, idaṃ vedanāya nissaraṇaṃ”ti²
evaṃ **nissaraṇañca yathābhūtaṃ viditvā** vigatachandarāgatāya anupādāno
anupādāvimutto bhikkhave Tathāgato yasmim upādāne sati kiñci
upādiyeyya, upādinnattā ca khandho bhaveyya, tassa abhāvā kiñci
dhammaṃ anupādiyitvā vimutto bhikkhave Tathāgatoti.

37. **Ime kho te bhikkhave** ye vo³ ahaṃ “katame ca te bhikkhave
dhammā gambhīrā”ti apucchim, ime kho te bhikkhave “tañca Tathāgato
pajānāti, tato ca uttaritaraṃ pajānāti”ti evaṃ niddiṭṭhā
sabbaññutaññāpadhammā gambhīrā duddasā -pa- paṇḍitavedanīyāti
veditabbā. Yehi Tathāgatassa neva puthujjano, na sotāpannādīsu aññataro
vaṇṇaṃ yathābhūtaṃ vattum sakkoti, atha kho Tathāgatova yathābhūtaṃ
vaṇṇaṃ sammā vadamāno vadeyyāti evaṃ pucchamānenāpi⁴
sabbaññutaññānameva puṭṭhaṃ, niyyātentenāpi tadeva niyyātitaṃ, antarā
pana diṭṭhiyo vibhattāti.

Paṭhamabhāṇavāraṇṇanā niṭṭhitā.

Ekaccasassatavādavaṇṇanā

38. **Ekaccasassatikā**ti⁵ ekaccasassatavādā, te duvidhā honti
sattekaccasassatikā, saṅkhārekaccasassatikāti. Duvidhāpi idha gahitāyeva.

39. **Yanti** nipātamattaṃ. **Kadācī**ti kismiñci kālā. **Karahacī**ti tasseva
vevacanaṃ. **Dīghassa addhunoti** dīghassa kālāssa. **Accayenāti**

1. Khu 9. 54 piṭṭhe.

3. Ye te (Ka) Sī-Ṭi Abhinava 1. 410 piṭṭhe.

5. Tattha ekaccasassatikāti (Syā, Ka)

2. Saṃ 2. 24 piṭṭhe.

4. Vuccamānenāpi (Syā)

သုတ္တံ]

ကေစ္စသဿတဝါဒဝဏ္ဏနာ

၁၀၁

ပဿတိ။ ဝိပရိကာမလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ”တိ။
ဣမေသံ ပဉ္စန္ဓံ လက္ခဏာနံ ဝသေန ဝေဒနာနံ အတ္ထင်္ဂမံ ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ၊
“ယံ ဝေဒနံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခံ သောမနဿ၊ အယံ ဝေဒနာယ အဿာဒေါ”တိ-၂
ဧဝံ အဿာဒဉ္စ ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ၊ “ယံ ဝေဒနာ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ ဝိပရိ-
ကာမဓမ္မာ၊ အယံ ဝေဒနာယ အာဒိနဝေါ”တိ-၂ ဧဝံ အာဒိနဝဉ္စ ယထာဘူတံ
ဝိဒိတွာ၊ “ယော ဝေဒနာယ ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ၊ ဣဒံ ဝေဒနာယ
နိဿရဏ”န္တိ-၂ ဧဝံ နိဿရဏဉ္စ ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ ဝိဂတဆန္ဒရာဂတာယ
အနုပါဒါနော အနုပါဒါဝိမုတ္တော ဘိက္ခဝေ တထာဂတော၊ ယသ္မိံ ဥပါဒါနေ
သတိ ကိဉ္စ ဥပါဒိယေယျ၊ ဥပါဒိန္နတ္တာ စ ခန္ဓော ဘဝေယျ၊ တဿ အဘာဝါ
ကိဉ္စ ဓမ္မံ အနုပါဒိယိတွာဝ ဝိမုတ္တော ဘိက္ခဝေ တထာဂတောတိ။

၃၇။ **ဣမေ ခေါ တေ ဘိက္ခဝေ**တိ ယေ တေ? အဟံ “ကတမေ စ တေ
ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ ဂမ္ဘိရာ”တိ အပုစ္ဆိံ၊ ဣမေ ခေါ “တေ ဘိက္ခဝေ တဉ္စ
တထာဂတော ပဇာနာတိ၊ တတော စ ဥတ္တရိတရံ ပဇာနာတိ”တိဧဝံ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ
သဗ္ဗညုတညာဏဓမ္မာ ဂမ္ဘိရာ ဒုဒ္ဒဿ။ပ။ ပဏ္ဍိတဝေဒနိယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
ယေဟိ တထာဂတဿ နေဝ ပုထုဇ္ဇနော၊ န သောတာပန္နာဒီသု အညတရော
ဝဏ္ဏံ ယထာဘူတံ ဝတ္တံ သက္ကောတိ၊ အထ ခေါ တထာဂတောဝ ယထာဘူတံ
ဝဏ္ဏံ သဗ္ဗာ ဝဒမာနော ဝဒေယျာတိဧဝံ ပုစ္ဆမာနေနာပိ၊ သဗ္ဗညုတ-
ညာဏမေဝ ပုဋ္ဌံ၊ နိယျာတေန္တေနာပိ တဒေဝ နိယျာတိတံ၊ အန္တရာ ပန
ဒိဋ္ဌိယော ဝိဘတ္တာတိ။

ပဌမဘာဏဝါရဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ကေစ္စသဿတဝါဒဝဏ္ဏနာ

၃၈။ **ကေစ္စသဿတိကာ**တိ^၁ ကေစ္စသဿတဝါဒါ၊ တေ ဒုဝိဓော ဟောန္တိ
သတ္တေကေစ္စသဿတိကာ သင်္ခါရေကေစ္စသဿတိကာတိ။ ဒုဝိဓာပိ ဣဓ
ဂဟိတာယေဝ။

၃၉။ ယန္တိ နိပါတမတ္တံ။ **ကဒါစိ**တိ ကိသ္မိဉ္စိ ကာလေ။ **ကရဟစိ**တိ
တဿေဝ ဝေဝေဓံ။ **ဒီဃဿ အဗ္ဗု**နောတိ ဒီဃဿ ကာလဿ။ **အစ္စယေနာ**တိ

၁-ခု ၉-၅၄ ပိဋ္ဌေ။

၄-ဝုစ္စမာနေနာပိ(သျှာ)

၂-သံ ၂-၂၄-ပိဋ္ဌေ။

၅-တတ္ထ ကေစ္စသဿတိကာတိ(သျှာ၊က)

၃-ယေ ဝေါ(သီ၊သျှာ)

atikkamena. **Samvattatīti** vinassati. **Yebhuyyenāti** ye uparibrahmalokesu vā arūpesu vā nibbattanti, tadavasese sandhāya vuttam. Jhānāmanena nibbattattā **manomayā**. Pīti tesam bhakkho āhāroti **pītibhakkhā**. Attanova tesam pabhāti **sayampabhā**. Antalikkhe carantīti **antalikkhacarā**. Subhesu uyyānavimānakapparukkhādīsu tiṭṭhantīti **subhaṭṭhāyino**. Subhā vā manorammavatthābharaṇā hutvā tiṭṭhantīti **subhaṭṭhāyino**. **Ciram dīghamaddhānanti** ukkaṁsena aṭṭha kappe.

40. **Vivattatīti** saṇṭhāti. **Suññam brahmavimānanti** pakatiyā nibbattasattānam natthitāya suññam, brahmakāyikabhūmi nibbattatīti attho. Tassa kattā vā kārētā vā natthi, **Visuddhimagge** * vuttanayena pana kammappaccaya-utusamuṭṭhānā ratanabhūmi nibbattati. Pakatinibbattatīṭhānesuyeva¹ cettha uyyānakapparukkhādayo nibbattanti. Atha sattānam pakatiyā vasitaṭṭhāne nikanti uppajjati, te paṭhamajjhānam bhāvetvā tato otaranti, tasmā “**atha kho aññataro satto**”ti-ādimāha. **Āyukkhayā vā puññakkhayā vāti** ye uḷāram puññakammaṁ katvā yattha katthaci appāyuke devaloke nibbattanti, te attano puññabalena ṭhātuṁ na sakkonti, tassa pana devalokassa āyupparamāṇeneva cavantīti āyukkhayā cavantīti vuccanti. Ye pana parittam puññakammaṁ katvā dīghāyukadevaloke nibbattanti, te yāvatāyukam ṭhātuṁ na sakkonti, antarāva cavantīti puññakkhayā cavantīti vuccanti. **Dīghamaddhānam tiṭṭhatīti** kappam vā upaḍḍhakappam vā.

41. **Anabhiratīti** aparassāpi sattassa āgamanapatthanā. Yā pana paṭighasampayuttā ukkaṇṭhitā, sā brahmaloke natthi. **Paritassanāti** ubbijjanā phandanā, sā panesā tāsātassanā taṇhātassanā diṭṭhitassanā nāṇatassanāti catubbidhā hoti. Tattha “jātim paṭicca bhayaṁ bhayānakam chambhitattam lomahamso cetaso utrāso. Jaram. Byādhim. Maraṇam paṭicca -pa- utrāso”ti² ayam **tāsātassanā** nāma. “Aho vata aññepi sattā itthattam āgacchayyun”ti³ ayam **taṇhātassanā** nāma. “Paritassitavipphanditamevā”ti⁴ ayam **diṭṭhitassanā** nāma. “Tepi Tathāgatassa

* Visuddhi 2. 51 piṭṭhe.

2. Abhi 2. 381 piṭṭhe.

1. Pakatinibbattatīṭhāneyeva (Syā)

3. Dī 3. 24 piṭṭhe.

4. Dī 1. 36 piṭṭhe.

အတိက္ကမေန။ **သံဝဋ္ဌတိတိ** ဝိနဿတိ။ **ယေဘုယျေနာတိ** ယေ ဥပရိမြဟ္မဇာလောကေသု ဝါ အရူပေသု ဝါ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ တဒဝသေသေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဈာနမနေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာ **မနောမယာ**။ ဝီတိ တေသံ ဘက္ခော အာဟာရေတိ **ဝီတိဘက္ခော**။ အတ္တနောဝ တေသံ ပဘာတိ **သယံပဘာ**။ အန္တလိက္ခေ စရန္တိတိ **အန္တလိက္ခေရာ**။ သုဘေသု ဥယျာနဝိမာနကပ္ပရက္ခာဒိသု တိဋ္ဌန္တိတိ **သုဘဋ္ဌာယိနော**။ သုဘာ ဝါ မနောရမ္မဝတ္ထဘရဏာ ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တိတိ **သုဘဋ္ဌာယိနော**။ **ဝိရံ ဒီဃမဒ္ဓါနန္တိ** ဥက္ကံသေန အဋ္ဌ ကပ္ပေ။

၄၀။ **ဝိဝဋ္ဌတိတိ** သဏ္ဌာတိ။ **သုညံ မြဟ္မဝိမာနန္တိ** ပကတိယာ နိဗ္ဗတ္တသတ္တာနံ နတ္ထိတာယ သုညံ၊ မြဟ္မကာယိကဘူမိ နိဗ္ဗတ္တတိတိ အတ္ထော။ တဿ ကတ္တာ ဝါ ကာရေတာ ဝါ နတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေန ပန ကမ္မပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာနာ ရတနဘူမိ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ပကတိနိဗ္ဗတ္တိဋ္ဌာနေသုယေဝံ စေတ္ထ ဥယျာနကပ္ပရက္ခာဒယော နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ အထ သတ္တာနံ ပကတိယာ ဝသိတဋ္ဌာနေ နိကန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေ ပဌမဇ္ဈာနံ ဘာဝေတွာ တတော ဩတရန္တိ။ တသ္မာ အထ ခေါ အညတရော သတ္ထောတိအာဒိမာဟ။ **အာယုက္ခယာ ဝါ ပုညက္ခယာ ဝါ**တိ ယေ ဥဋ္ဌာရံ ပုညကမ္မံ ကတွာ ယတ္ထ ကတ္ထဝိ အပ္ပါယုကေ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ တေ အတ္တနော ပုညဗလေန ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ။ တဿ ပန ဒေဝလောကဿ အာယုပ္ပမာဏေနဝ စန္တိတိ အာယုက္ခယာ စန္တိတိ ဝုစ္စန္တိ။ ယေ ပန ပရိတ္တံ ပုညကမ္မံ ကတွာ ဒီဃာယုကဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ တေ ယာဝတာယုကံ ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ။ အန္တရာဝ စန္တိတိ ပုညက္ခယာ စန္တိတိ ဝုစ္စန္တိ။ **ဒီဃမဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌတိတိ** ကပ္ပံ ဝါ ဥပဗုဒ္ဓကပ္ပံ ဝါ။

၄၁။ **အနဘိရတိတိ** အပရဿာပိ သတ္တဿ အာဂမနပတ္တနာ။ ယာ ပန ပဋိသသမ္ပယုတ္တာ ဥက္ကဏ္ဍိတာ၊ သာ မြဟ္မလောကေ နတ္ထိ။ **ပရိတဿနာတိ** ဥဗ္ဗိဇ္ဇနာ ဖန္ဒနာ၊ သာ ပနေသာ တာသတဿနာ တဏှာတဿနာ ဒိဋ္ဌိတဿနာ ဉာဏတဿနာတိ စတုဗ္ဗိမော ဟောတိ။ တတ္ထ “ဇာတိ” ပဋိစ္စ ဘယံ ဘယာနကံ ဆန္ဒိတတ္ထံ လောမဟံသော စေတသော ဥတြာသော။ ဇရံ။ ဗျာဓိ။ မရဏံ ပဋိစ္စ။ ပ။ ဥတြာသော”တိ^၂ အယံ **တာသတဿနာ** နာမ။ “အဟော ဝတ အညေပိ သတ္တာ ဣတ္ထတ္ထံ အာဂစ္ဆေယျ”န္တိ^၃ အယံ **တဏှာတဿနာ** နာမ။ “ပရိတဿိတဝိပ္ပန္နိတမေဝါ”တိ အယံ **ဒိဋ္ဌိတဿနာ** နာမ။ “တေပိ တထာဂတဿ

dhammadesanaṃ sutvā yebhuyyena bhayaṃ saṃvegaṃ santāsaṃ āpajjantī”ti¹ ayaṃ **ñāṇatassanā** nāma. Idha pana taṇhātassanāpi diṭṭhitassanāpi vaṭṭati. **Brahmavimānanti** idha pana paṭhamābhiniḃbattassa atthitāya suññanti na vuttaṃ. **Upapajjantīti** upapattivasena upagacchanti. **Sahabyatanti** sahabhāvaṃ.

42. **Abhibhūti** abhibhavitvā ṭhito “jetṭhakohamasmi”ti. **Anabhibhūtoti** aññehi anabhibhūto. **Aññadatthūti** ekaṃsavacane nipāto. Dassanavasena **daso**, sabbaṃ passāmīti attho. **Vasavattīti** sabbaṃ janāṃ vase vattemi. **Issaro kattā nimmātāti** ahaṃ loke issaro, ahaṃ lokassa kattā ca nimmātā ca, pathavīhimavantasinerucakkavāḷamahāsamuddacandimasūriyā mayā nimmitāti. **Setṭho sajītāti** ahaṃ lokassa uttamo ca sajītā² ca “tvam khattiyo nāma hoti, tvam brahmaṇo. Vesso. Suddo. Gahaṭṭho. Pabbajito nāma. Antamaso tvam oṭṭho hohi, goṇo hohi”ti evaṃ “sattānaṃ saṃvisajetā³ ahan”ti maññati. **Vasī pitā bhūtabhabyānanti** ahamasmi ciṇṇavasitāya vasī, ahaṃ pitā bhūtānaṃca bhabyānaṃcāti maññati. Tattha aṇḍajalābujā sattā anto-aṇḍakose ceva antovatthimhi ca **bhabyā** nāma, bahi nikkhantakālato paṭṭhāya **bhūtā** nāma. Saṃsedajā paṭhamacittakkhaṇe **bhabyā**, dutiyato paṭṭhāya **bhūtā**. Opaṭṭikā paṭhama-iriyāpathe **bhabyā**, dutiyato paṭṭhāya **bhūtāti** veditabbā. Te sabbepe mayhaṃ puttāti saññāya “ahaṃ pitābhūtabhabyānan”ti maññati.

Idāni kārāṇato⁴ sādhetukāmo “mayā ime sattā nimmitā”ti paṭiññāṃ katvā “**taṃ kissa hetū**”ti-ādimāha. **Itthattanti** itthabhāvaṃ, brahmabhāvanti attho. **Iminā mayanti** attano kammavasena cutāpi upapannāpi ca kevalaṃ maññānāmatteneva “iminā mayaṃ nimmitā”ti maññāmanā vaṅkacchiddena⁵ vaṅka-āṇī viya onamitvā tasseva pādamūlaṃ gacchantīti.

43. **Vaṇṇavantataro cāti** vaṇṇavantataro⁶, abhirūpo pāsādikoti attho. **Mahesakkhataroti** issariyaparivārasena mahāyasataro.

1. Saṃ 2. 70; Am 1. 342 piṭṭhesu.

3. Saṃvibhajitā (Syā); Saṃvibhajetā (Ka)

5. Vaṅkacchidde (Sī)

2. Sajjitā (Syā)

4. Kārāṇavasena (Ka)

6. Vaṇṇavantataro ca (Sī, Syā)

ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ယေဘုယျေန ဘယံ သံဝေဂံ သန္တာသံ အာပဇ္ဇန္တိ”တိ^၁ အယံ ဉာဏတဿနာ နာမ။ ဣမ ပန တဏှာတဿနာပိ ဒိဋ္ဌိတဿနာပိ ဝဇ္ဇတိ။ ဗြဟ္မဗိမာနန္တိ ဣမ ပန ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တဿ အတ္ထိတာယ သုညန္တိ န ဝုတ္တံ။ ဥပပဇ္ဇန္တိတိ ဥပပတ္တိဝသေန ဥပဂစ္ဆန္တိ။ သဟဗျတန္တိ သဟဘာဝံ။

၄၂။ အဘိဘူတိ အဘိဘဝိတွာ ဌိတော ဇေဋ္ဌကောဟမသ္မိတိ။ အနဘိ-ဘူတောတိ အညေဟိ အနဘိဘူတော။ အညဒတ္တူတိ ကေသဝစနေ နိပါတော။ ဒဿနဝသေန ဒသော၊ သဗ္ဗံ ပဿာမိတိ အတ္ထော။ ဝသဝတ္တိတိ သဗ္ဗံ ဇနံ ဝသေ ဝတ္ထေမိ။ ဣဿရော ကတ္တာ နိဗ္ဗာတတိ အဟံ လောကေ ဣဿရော၊ အဟံ လောကဿ ကတ္တာ စ နိဗ္ဗာတာ စ၊ ပထဝီဟိမဝန္တ သိနေရ စက္ကဝါဠမဟာ-သမုဒ္ဒ စန္ဒိမသုရိယာ မယာ နိဗ္ဗိတာတိ။ သေဋ္ဌော သဇိတာတိ အဟံ လောကဿ ဥတ္တမော စ သဇိတာ၊ စ “တံ ခတ္ထိယော နာမ ဟောဟိ၊ တံ ဗြဟ္မဏော။ ဝေဿော။ သုဒ္ဓေါ။ ဂဟဋ္ဌော။ ပဗ္ဗဇိတော နာမ။ အန္တမသော တံ ဩဋ္ဌော ဟောဟိ၊ ဂေါဏော ဟောဟိ”တိ ဧဝံ သတ္တာနံ သံဝိသဇေတာ^၂ အဟန္တိ မညတိ။ ဝသီ ဝိတာ ဘူတဘဗျာနန္တိ အဟမသ္မိ စိတ္တဝသိတာယ ဝသီ၊ အဟံ ဝိတာ ဘူတာနဉ္စ ဘဗျာနဉ္စတိ မညတိ။ တတ္ထ အဏ္ဏဇဇလာဗုဇာ သတ္တာ အန္တောဏ္ဏကောသေ စေဝ အန္တောဝတ္တိမိ စ ဘဗျာ နာမ၊ ဗဟိ နိက္ခန္တိ-ကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘူတာ နာမ။ သံသေဒဇာ ပဌမစိတ္တက္ခဏေ ဘဗျာ၊ ဒုတိယတော ပဋ္ဌာယ ဘူတာ။ ဩပပါတိကာ ပဌမဇ္ဈိယာပထေ ဘဗျာ၊ ဒုတိယတော ပဋ္ဌာယ ဘူတာတိ ဝေဒိတဗျာ။ တေ သဗ္ဗေပိ မယံ ပုတ္တာတိ သညာယ “အဟံ ဝိတာ ဘူတဘဗျာန”န္တိ မညတိ။

ဣဒါနိ ကာရဏတော^၃ သာဓေတုကာမော “မယာ ဣမေ သတ္တာ နိဗ္ဗိ-တာ”တိ ပဋိညံ ကတွာ “တံ ကိဿ ဟေတူ”တိအာဒိမာဟ။ ဣတ္ထန္တိ ဣတ္ထဘာဝံ၊ ဗြဟ္မဘာဝန္တိ အတ္ထော။ ဣမိနာ မယန္တိ အတ္တနော ကမ္မဝသေန စုတာပိ ဥပပန္နာပိ စ ကေဝလံ မညနာမတ္ထေန ဝ “ဣမိနာ မယံ နိဗ္ဗိတာ”တိ မညမာနာ ဝက်စ္ဆိဒ္ဓေ^၄ ဝက်အာဏီ ဝိယ ဩနမိတွာ တဿေဝ ပါဒမူလံ ဂစ္ဆန္တိတိ။

၄၃။ ဝတ္ထဝန္တတရော စာတိ ဝတ္ထဝန္တတရော^၆၊ အဘိရူပေါ ပါသာဒိ-ကောတိ အတ္ထော။ မဟေသက္ခတရောတိ ဣဿရိယပရိဝါရဝသေန မဟာ-ယသတရော။

၁-အံ ၁-၃၄၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သဇိတာ (သျှာ) ၃-သံဝိဘဇိတာ (သျှာ)၊ သံဝိဘဇေတာ (က)
၄-ကာရဏဝသေန (က) ၅-ဝက်စ္ဆိဒ္ဓေန (သျှာ၊ က) ၆-ဝတ္ထဝန္တတရော စ (သီ၊ သျှာ)

44. **Thānaṃ kho panetanti** kāraṇaṃ kho panetaṃ. So tato cavitvā aññatra na gacchati, idheva āgacchati, taṃ sandhāyetaṃ vuttaṃ. **Agārasmāti** gehā. **Anagāriyanti** pabbajjāṃ. Pabbajjā hi yasmā agārassa hitaṃ kasigorakkhādikammaṃ tattha¹ natthi, tasmā anagāriyanti vuccati. **Pabbajatīti** upagacchati. **Tato paraṃ nānussaratīti** tato pubbenivāsā paraṃ na sarati, saritum asakkonto tattha ṭhatvā diṭṭhiṃ gaṇhāti.

Niccoti-ādīsu tassa upapattiṃ apassanto “nicco”ti vadati, maraṇaṃ apassanto “**dhuvo**”ti, sadābhāvato “**sassato**”ti, jarāvasenāpi vipariṇāmassa abhāvato “**avipariṇāmadhammo**”ti. Sesamettha paṭhamavāre uttānamevāti.

45-46. Dutiyavāre khiddāya padussanti vinassantīti **khiddāpadosikā**, “padūsikā”tipi paḷiṃ likhanti, sā Aṭṭhakathāyaṃ natthi. **Ativelanti** atikālaṃ, aticiranti attho. **Hassakhiḍḍāratidhammasamāpannāti** hassaratidhammañceva khiddāratidhammañca samāpannā anuyuttā, keḷihassasukhañceva kāyikavācasikakīlāsukhañca anuyuttā, vuttappakāraratidhammasamaṅgino hutvā viharantīti attho.

Sati sammussatīti khādanīyabhojanīyesu sati sammussati. Te kira puññavisesādhigatena mahantena attano sirivibhavena nakkhattaṃ kīlantaṃ tāya sampattimahantatāya² “āhāraṃ paribhuñjīmha, na paribhuñjīmha”tipi na jānanti. Atha ekāhārātikkaṃamanato paṭṭhāya niraṇṭaraṃ khādanāpi pivantāpi cavantiyeve, na tiṭṭhanti. Kasmā? Kammajatejassa balavatāya karajakāyassa mandatāya. Manussānañhi kammajatejo mando, karajakāyo balavā. Tesāṃ kammajatejassa mandatāya karajakāyassa balavatāya sattāhampi atikkamitvā uṇhodaka-acchayāgu-ādīhi sakkā vatthum upatthambhetum. Devānaṃ pana tejo balavā hoti, karaṇaṃ mandam. Te ekaṃ āhāraṃ atikkamitvāva saṇṭhātum na sakkonti. Yathā nāma gimhānaṃ majjhanhike tattapāsāṇe ṭhapitaṃ padumaṃ vā uppalaṃ vā sāyanhasamaye ghaṭasatenāpi siñciyamānaṃ pākatiṃ na hoti, vinassatiyeve. Evameva pacchā niraṇṭaraṃ khādanāpi pivantā picavantiyeve,

1. Taṃ tattha (Syā, Ka) Vi-Ṭṭha 1. 169; Ma-Ṭṭha 1. 105; An-Ṭṭha 2. 375 piṭṭhesupi.

2. Sampattiyā mahantatāya (Ka)

၄၄။ **ဌာနံ ခေါ ပနေတန္တိ** ကာရဏံ ခေါ ပနေတံ။ သော တတော စဝိတွာ အညတြ န ဂစ္ဆတိ၊ ဣဓေ အာဂစ္ဆတိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **အဂါရသ္မာတိ** ဂေဟာ။ **အနဂါရိယန္တိ** ပဗ္ဗဇ္ဇံ။ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဟိ ယသ္မာ အဂါရဿ ဟိတံ ကသိဂေါရက္ခာဒိကမ္ပံ တတ္ထံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ အနဂါရိယန္တိ ဝုစ္ဆတိ။ **ပဗ္ဗဇတိ**တိ ဥပဂစ္ဆတိ။ **တတော ပရံ နာနုဿရတိ**တိ တတော ပုဗ္ဗေနိဝါသာ ပရံ န သရတိ၊ သရိတုံ အသက္ကောန္တော တတ္ထ ဌာတွာ ဒိဋ္ဌိံ ဂဏှတိ။

နိစ္စောတိအာဒိသု တဿ ဥပပတ္တိံ အပဿန္တော **နိစ္စောတိ** ဝဒတိ၊ မရဏံ အပဿန္တော **ရဝေတိ**၊ သဒါဘာဝတော **သဿတောတိ**၊ ဇရာဝသေနာပိ ဝိပရိကာမဿ အဘာဝတော အဝိပရိကာမဓမ္မောတိ။ သေသမေတ္ထ ပဌမဝါရေ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

၄၅-၄၆။ ဒုတိယဝါရေ ခိန္နာယ ပဒုဿန္တိ ဝိနဿန္တိတိ **ခိန္နာပဒေါသိကာ**၊ ပဒုသိကာတိဝိ ပါဠိံ လိခန္တိ၊ သာ အဋ္ဌကထာယံ နတ္ထိ။ **အတိဝေလန္တိ** အတိကာလံ၊ အတိဝိရန္တိ အတ္ထော။ **ဟဿခိန္နာရတိဓမ္မသမာပန္နာတိ** ဟဿရတိ-ဓမ္မဇ္ဇေဝ ခိန္နာရတိဓမ္မဇ္ဇ သမာပန္နာ အနုယုတ္တာ၊ ကေဠိဟဿသုခဇ္ဇေဝ ကာယိကဝါစသိကကိဋ္ဌာသုခဇ္ဇ အနုယုတ္တာ၊ ဝုတ္တပ္ပကာရရတိဓမ္မသမာပိနော ဟုတွာ ဝိဟရန္တိတိ အတ္ထော။

သတိ သမ္ပုဿတိတိ ခါဒနိယဘောဇနိယေသု သတိ သမ္ပုဿတိ။ တေ ကိရ ပုညဝိသေသာဓိဂတေန မဟန္တေန အတ္တနော သိရိဝိဘဝေန နက္ခတ္တံ ကိဋ္ဌန္တာ တာယ သမ္ပတ္တိမဟန္တတာယ၊ “အာဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇိမှ၊ န ပရိဘုဉ္ဇိမှ”တိဝိ န ဇာနန္တိ။ အထ ကောဟာရာတိက္ကမနတော ပဋ္ဌာယ နိရန္တရံ ခါဒန္တာပိ ဝိဝိန္တာပိ စဝန္တိယေဝ၊ န တိဋ္ဌန္တိ။ ကသ္မာ? ကမ္မဇတေဇဿ ဗလဝတာယ ကရဇကောယဿ မန္တတာယ။ မနုဿာနဉ္စိ ကမ္မဇတေဇော မန္တော၊ ကရဇကောယော ဗလဝါ။ တေသံ တေဇဿ မန္တတာယ ကရဇကောယဿ ဗလဝတာယ သတ္တာဟမ္ပိ အတိက္ကမိတွာ ဥက္ခေယကအတ္ထယာဂု-အာဒိဟိ သက္ကာ ဝတ္ထု ဥပတ္တန္တေတုံ။ ဒေဝါနံ ပန တေဇော ဗလဝါ ဟောတိ၊ ကရဇံ မန္တံ။ တေ ဧကံ အာဟာရဝေလံ အတိက္ကမိတွာဝ သက္ကာတုံ န သက္ကောန္တိ။ ယထာ နာမ ဝိမှာနံ မဇ္ဈိန္ဒကေ တတ္ထပါသာဏေ ဌပိတံ ပဒုမံ ဝါ ဥပ္ပလံ ဝါ သာယနသမယေ သုဋ္ဌသတေနာပိ သိဋ္ဌိယမာနံ ပါကတိကံ န ဟောတိ၊ ဝိနဿတိယေဝ။ ဝေမေဝ ပစ္ဆာ နိရန္တရံ ခါဒန္တာပိ ဝိဝိန္တာပိ စဝန္တိယေဝ၊

na tiṭṭhanti. Tenāha “*satiyā sammosā te devā tamhā kāyā cavantī*”ti. Katame pana te devāti? “*Ime devā*”ti¹ Aṭṭhakathāyaṃ vicāraṇā natthi, “*devānaṃ kammajatejo balavā hoti, karaṇaṃ mandan*”ti avisesena vuttattā pana ye keci kabalīkārāhārūpajīvino devā evaṃ karonti, teyeva cavantīti veditabbā. Keci panāhu “*nimmānarati Paranimmitavasavattino te devā*”ti. Khiddāpadussanamatteneva hete “*khiddāpadosikā*”ti vuttā. Sesamettha purimanayeneva veditabbam.

47-48. Tatiyavāre manena padussanti vinassantīti **manopadosikā**, etc Cātumahārājikā. Tesu kira eko devaputto “*nakkhattaṃ kīlissāmī*”ti saporivāro rathena vīthim paṭipajjati, athañño nikkhamanto taṃ purato gacchantāṃ disvā “*bho*”² ayaṃ kapaṇo aditṭhapubbaṃ viya etaṃ disvā pītiyā uddhumāto viya, bhijjamāno viya ca gacchati”ti kujjhati. Purato gacchantopi nivattitvā taṃ kuddhaṃ disvā kuddhā nāma suviditā³ hontīti iddhabhāvamassa ñatvā “*tvaṃ kuddho mayhaṃ kiṃ karissasi, ayaṃ sampatti mayā dānasīlādīnaṃ vasena laddhā, na tuyhaṃ vasenā*”ti paṭikujjhati. Ekasmiñhi kuddhe itaro akuddho rakkhati, ubhosu pana kuddhesu ekassa kodho itarassa paccayo hoti, tassapi kodho itarassa paccayo hotīti ubho kandantānaṃyeva orodhānaṃ cavantī. Ayamettha dhammatā. Sesam vuttanayeneva veditabbam.

49-52. Takkīvāre⁴ ayaṃ cakkhādīnaṃ bhedaṃ passati, cittaṃ pana yasmā purimaṃ purimaṃ pacchimassa pacchimassa paccayaṃ datvāva nirujjhati, tasmā cakkhādīnaṃ bhedato balavatarampi cittassa bhedaṃ na passati. So taṃ apassanto yathā nāma sakuṇo ekaṃ rukkhaṃ jahitvā aññasmim⁵ niliyati, evameva imasmim attabhāve bhinne cittaṃ aññatra gacchatīti gahetvā evamāha. Sesamettha vuttanayeneva veditabbam.

Antānantavādavaṇṇanā

53. **Antānantikā**ti antānantavādā, antaṃ vā anantaṃ vā antānantam vā nevantānantam vā ārabba pavattavādāti attho.

1. Ime nāmāti (Sī, Syā)

2. Disvā kiṃ bho (Sī, Syā)

3. Suvijjānā (Syā), suvijānā (Ka)

4. Takkīvāde (Ka)

5. Ekasmim (Ka)

န တိဋ္ဌန္တိ။ တေနာဟ “**သတိယာ သဗ္ဗေသာ တေ ဒေဝါ တမှာ ကာယာ စန္ဒန္တိ**”တိ။ ကတမေ ပန တေ ဒေဝါတိ။ ဣမေ ဒေဝါတိ^၁ အဋ္ဌကထာယံ ဝိစာရဏာ နတ္ထိ။ “ဒေဝါနံ ကမ္မဇတေဇော ဗလဝါ ဟောတိ၊ ကရဇံ မန္တ”န္တိ အဝိသေသေန ဝုတ္တတ္တာ ပန ယေ ကေစိ ကဗဠိကာရာဟာရူပဇီဝိနော ဒေဝါ ဧဝံ ကရေန္တိ။ တေယေဝ စန္ဒန္တိတိ ဝေဒိတဗျာ။ ကေစိ ပနာဟု “**နိဗ္ဗာနရတိ-ပရနိဗ္ဗိတဝသဝတ္တိနော တေ ဒေဝါ**”တိ။ ဒိဋ္ဌာပဒုဿနမတ္တေနဝ ဟေတေ ဒိဋ္ဌာပဒေါသိကာတိ ဝုတ္တာ။ သေသမေတ္တ ပုရိမနယေနဝ ဝေဒိတဗျံ။

၄၇-၄၈။ တတိယဝါရေ မနေန ပဒုဿန္တိ ဝိနဿန္တိတိ **မနောပဒေါသိကာ**၊ ဧတေ စာတုမဟာရာဇိကာ။ တေသု ကိရ ဧကော ဒေဝပုတ္တော နက္ခတ္တံ ကိဋ္ဌိဿာမိတိ သပရိဝါရော ရထေန ဝီထိ^၂ ပဋိပဇ္ဇတိ။ အထညော နိက္ခမန္တော တံ ပုရတော ဂစ္ဆန္တိ ဒိဿာ ဘော^၂ အယံ ကပဏော အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ဝိယ ဧတံ ဒိဿာ “**ဝီတိယာ ဥဗ္ဗုမာတော ဝိယ ဘိဇ္ဇမာနော ဝိယ စ ဂစ္ဆတိ**”တိ ကုဇ္ဈတိ။ ပုရတော ဂစ္ဆန္တောပိ နိဝတ္တိတွာ တံ ကုဒ္ဒံ ဒိဿာ ကုဒ္ဒါ နာမ သုဝိဒိတာ^၃ ဟောန္တိတိ ကုဒ္ဒဘာဝမဿ ဥတွာ “**တွံ ကုဒ္ဒေါ မယံ ကိံ ကရိဿသိ၊ အယံ သမ္ပတ္တိ မယာ ဒါနသီလာဒိနံ ဝသေန လဒ္ဓါ၊ န တုယံ ဝသေနာ**”တိ ပဋိကုဇ္ဈတိ။ ဧကသိဉ္စိ ကုဒ္ဒေ ဣတရော အကုဒ္ဒေါ ရက္ခတိ။ ဥဘောသု ပန ကုဒ္ဒေသု ဧကဿ ကောဓော ဣတရဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ တဿပိ ကောဓော ဣတရဿ ပစ္စယော ဟောတိတိ ဥဘော ကန္တန္တာနယေဝ ဩရောဓာနံ စန္ဒန္တိ။ အယမေတ္တ ဓမ္မတာ။ သေသံ ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗျံ။

၄၉-၅၂။ တက္ကိဝါဒေ^၄ အယံ စက္ခာဒိနံ ဘေဒံ ပဿတိ။ စိတ္တံ ပန ယသ္မာ ပုရိမံ ပုရိမံ ပစ္စိမဿ ပစ္စိမဿ ပစ္စယံ ဒတွာဝ နိရုဇ္ဈတိ။ တသ္မာ စက္ခာဒိနံ ဘေဒတော ဗလဝတရမ္ပိ စိတ္တဿ ဘေဒံ န ပဿတိ။ သော တံ အပဿန္တော ယထာ နာမ သကုဏော ဧကံ ရုက္ခံ ဇဟိတွာ အညသ္မိ^၅ နိလိယတိ။ ဧဝမေဝ ဣမသ္မိ^၅ အတ္တဘာဝေ ဘိန္ဒေ စိတ္တံ အညတြ ဂစ္ဆတိတိ ဂဟေတွာ ဧဝမာဟ။ သေသမေတ္တ ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗျံ။

အန္တာနန္ဒဝါဒဝတ္ထုနာ

၅၃။ **အန္တာနန္ဒိကာ**တိ အန္တာနန္ဒဝါဒါ၊ အန္တံ ဝါ အနန္တံ ဝါ အန္တာနန္တံ ဝါ နေဝန္တာနာနန္တံ ဝါ အာရဗ္ဗ ပဝတ္တဝါဒါတိ အတ္ထော။

၁-ဣမေ နာမာတိ (သီ၊ သျာ)

၂-ဒိဿာ ကိံ ဘော (သီ၊ သျာ)

၃-သုဝိဒိတာ (သျာ)၊ သုဝိဇာနာ (က)

၄-တက္ကိဝါရေ (သျာ၊ က)

၅-ဧကသ္မိ (က)

54-60. **Antasaññī lokasmim viharatī**ti paṭibhāganimitam
cakkavāḷapariyantam avaḍḍhetvā tam “loko”ti gahetvā antasaññī lokasmim
viharati, cakkavāḷapariyantam katvā vaḍḍhitakasiṇo¹ pana anantasaññī hoti,
uddhamadho avaḍḍhetvā pana tiriyaṃ vaḍḍhetvā uddhamadho antasaññī
tiriyaṃ anantasaññī. Takkīvādo vuttanayeneva veditabbo. Ime cattāropi
attanā diṭṭhapubbānusāreneva diṭṭhiyā gahitattā pubbantakappikesu pavitṭhā.

Amarāvikkhepavādavaṇṇanā

61. Na maratīti **amarā**. Kā sā? “Evantipi me no”ti-ādinā nayena
pariyantarahitā diṭṭhigatikassa diṭṭhi ceva vācā² ca. Vividho khepoti
vikkhepo, amarāya diṭṭhiyā vācāya ca vikkhepoti **amarāvikkhepo**, so etesaṃ
atthīti **amarāvikkhepikā**. Aparo nayo, **amarā** nāma ekā macchajāti, sā
ummujjananimujjanādivasena udake sandhāvamānā gahetuṃ na sakkāti
evameva ayampi vādo itocito ca sandhāvati, gāhaṃ na upagacchatīti
amarāvikkhepoti vuccati, so etesaṃ atthīti **amarāvikkhepikā**.

62. “Idaṃ kusalan”ti yathābhūtaṃ nappajānātīti dasa
kusalakammapathe yathābhūtaṃ nappajānātīti attho. Akusalepi dasa
akusalakammapatthāva adhippetā. **So mamassa vighātōti** “musā mayā
bhaṇitaṃ”ti vipaṭṭisārappattiyā mama vighātō assa, dukkhaṃ bhavyeyyāti
attho. **So mamassa antarāyoti** so mama saggassa ceva maggassa ca antarāyo
assa. **Musāvādabhayā musāvādaparijegucchāti** musāvāde ottappena ceva
hiriya ca. **Vācāvikkhepaṃ āpajjatīti** vācāya vikkhepaṃ āpajjati. Kīdisaṃ?
Amarāvikkhepaṃ, apariyantavikkhepanti attho.

Evantipi me noti-ādīsu “evantipi me no”ti aniyamitavikkhepo. **Tathātipi**
me noti “sassato attā ca loko cā”ti vuttaṃ sassatavādaṃ paṭikkhipati.
Aññathātipi me noti sassatato aññathā³ vuttaṃ ekaccasassataṃ⁴
paṭikkhipati. **Notipi me noti** “na

၁၀၆

ဒီဃနိကာယ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ [၁-မြဟူဇာလ

၅၄-၆၀။ **အန္တသညီ လောကသို့** ဝိဟရတိတိ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ စက္ကဝါဠ-
ပရိယန္တံ အဝဇေတွာ တံ “လောကော”တိ ဂဟေတွာ အန္တသညီ လောကသို့
ဝိဟရတိ၊ စက္ကဝါဠပရိယန္တံ ကတွာ ဝနိတကသိဏော^၁ ပန အနန္တသညီ ဟောတိ၊
ဥဒ္ဓမ္မဓော အဝဇေတွာ ပန တိရိယံ ဝဇေတွာ ဥဒ္ဓမ္မဓော အန္တသညီ တိရိယံ
အနန္တသညီ။ တက္ကိဝါဒေါ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣမေ စက္ကာရောပိ
အတ္တနာ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနသာရေန ဝေဒိယာ ဂဟိတတ္တာ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကေသု ပဝိဋ္ဌာ။

အမရာဝိက္ခေပဝါဒဝဏ္ဏနာ

၆၁။ န မရတိတိ **အမရာ**။ ကာ သာ? ဝေန္တိပိ မေ နောတိအာဒိနာ နယေန
ပရိယန္တရဟိတာ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဒိဋ္ဌိ စေဝ ဝါစာ^၂ စ။ ဝိဝိဓော ခေပေါတိ
ဝိက္ခေပေါ၊ အမရာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဝါစာယ စ ဝိက္ခေပေါတိ **အမရာဝိက္ခေပေါ**၊
သော ဧတေသံ အတ္ထိတိ **အမရာဝိက္ခေပိကာ**။ အပရော နယော၊ အမရာ နာမ
ဧကာ မစ္ဆဇာတိ၊ သာ ဥဗ္ဗုဇနနိမုဇ္ဇနာဒိဝသေန ဥဒကေ သန္တာဝမာနာ
ဂဟေတုံ န သက္ကာတိဝေမေဝ အယဗ္ဗိ ဝါဒေါ ဣတောစိတော စ သန္တာဝတိ၊
ဂါဟံ န ဥပဂစ္ဆတိတိ အမရာဝိက္ခေပေါတိ ဝုစ္ဆတိ၊ သော ဧတေသံ အတ္ထိတိ
အမရာဝိက္ခေပိကာ။

၆၂။ “**ဣဒံ ကုသလ**”န္တိ ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိတိ ဒသကုသလကမ္မပထေ
ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိတိ အတ္ထော။ အကုသလေပိ ဒသ အကုသလကမ္မ-
ပထာဝ အဓိပ္ပေတာ။ သော မမဿ ဝိဃာတောတိ “မုသာ မယာ ဘဏိတ”န္တိ
ဝိပုဋ္ဌိသာရုပ္ပတ္တိယာ မမ ဝိဃာတော အဿ၊ ဒုက္ခံ ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။
သော မမဿ **အန္တရာယော**တိ သော မမ သဂ္ဂဿ စေဝ မဂ္ဂဿ စ အန္တရာ-
ယော အဿ။ **မုသာဝါဒဘယာ မုသာဝါဒပရိဇေုန္နာ**တိ မုသာဝါဒေ
ဩတ္တပ္ပေန စေဝ ဟိရိယာ စ။ **ဝါစာဝိက္ခေပံ အာပဇ္ဇတိ**တိ ဝါစာယ ဝိက္ခေပံ
အာပဇ္ဇတိ။ ကိဒိသံ? အမရာဝိက္ခေပံ၊ အပရိယန္တဝိက္ခေပန္တိ အတ္ထော။

ဝေန္တိပိ မေ နောတိအာဒိသု ဝေန္တိပိ မေ နောတိ အနိယမိတဝိက္ခေပေါ။
တထာတိပိ မေ နောတိ “သဿတော အတ္တာ စ လောကော စာ”တိ ဝုတ္တံ
သဿတဝါဒံ ပဋိက္ခိပတိ။ **အညထာတိပိ မေ နော**တိ သဿတတော
အညထာ^၃၊ ဝုတ္တံ ဧကစ္စသဿတံ^၄ ပဋိက္ခိပတိ။ **နော တိပိ မေ နော**တိ “န

1. Vaḍḍhitakasiṇe (Syā, Ka)

2. Vādā (Syā)

3. Aññathāpīti (Ka)

4. Ekaccasassataṃ ekacca-asassataṃ (Syā, Ka)

၁-ဝနိတကသိဏေ(သျှာ၊က)

၂-ဝါစါ(သျှာ)

၃-အညထာဝိတိ(က)

၄-ဧကစ္စသဿတံ ဧကစ္စအသဿတံ(သျှာ၊က)

hoti Tathāgato param maraṇā”ti vuttaṃ ucchedaṃ paṭikkhipati. **No notipi me noti** “neva hoti na na hoti”ti vuttaṃ takkīvādaṃ paṭikkhipati. Sayam pana “idaṃ kusalan”ti vā “akusalan”ti vā puṭṭho na kiñci byākaroti. “Idaṃ kusalan”ti puṭṭho “evantipi me no”ti vadati. Tato “kiṃ akusalan”ti vutte “tathātipi me no”ti vadati. “Kiṃ ubhayato aññathā”ti vutte “aññathātipi me no”ti vadati. Tato “tividhenāpi na hoti, kiṃ te laddhī”ti vutte “notipi me no”ti vadati. Tato “kiṃ no noti te¹ laddhī”ti vutte “no notipi me no”ti evaṃ vikkhepameva āpajjati, ekasmimpi pakkhe na tiṭṭhati.

63. **Chando vā rāgo vāti** ajānantopi² sahasā kusalameva “kusalan”ti vatvā akusalameva “akusalan”ti vatvā “mayā asukassa nāma evaṃ byākataṃ, kiṃ taṃ subyākatan”ti aññe paṇḍite pucchitvā tehi “subyākataṃ bhadramukha, ‘kusalameva tayā kusalaṃ akusalameva akusalan’ti byākatan”ti vutte “natthi mayā sadiso paṇḍito”ti evaṃ me tattha chando vā rāgo vā assāti attho. Ettha ca chando dubbalarāgo, rāgo balavarāgo. **Doso vā paṭigho vāti** kusalaṃ pana “akusalan”ti, akusalaṃ vā³ “kusalan”ti vatvā aññe paṇḍite pucchitvā tehi “dubyākataṃ tayā”ti vutte “ettakampi nāma na jānāmī”ti tattha me assa doso vā paṭigho vāti attho. Idhāpi doso dubbalakodho, paṭigho balavakodho.

Taṃ mamassa upādānaṃ, so mamassa vighātoti taṃ chandarāgadvayaṃ mama upādānaṃ assa, dosapaṭighadvayaṃ vighāto. Ubhayampi vā daḷhaggahaṇavasena upādānaṃ, vihananavasena vighāto. Rāgo hi amuñcitukāmatāya ārammaṇaṃ gaṇhāti jalūkā viya. Doso vināsetukāmatāya āsīviso viya. Ubhopi cete santāpakaṭṭhena vihanantiyevāti “upādānaṃ”ti ca “vighāto”ti ca vuttā. Sesam paṭhamavārasadisameva.

1. No noti kiṃ te (Syā)

2. Appaṭijānantopi (Syā), asampajānantopi (Ka)

3. Akusalañca (Sī)

သုတ္တံ]

အမရဝိက္ခေပဝါဒဝတ္ထုနာ

၁၀၇

ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာ”တိ ဝုတ္တံ ဥစ္ဆေဒံ ပဋိက္ခိပတိ။ **နော နောတိမိ မေ နော**တိ “နေဝ ဟောတိ န န ဟောတိ”တိ ဝုတ္တံ တက္ကိဝါဒံ ပဋိက္ခိပတိ။ သယံ ပန “ဣဒံ ကုသလ”န္တိ ဝါ “အကုသလ”န္တိ ဝါ ပုဋ္ဌော န ကိဉ္စိ ဗျာကရေတိ။ “ဣဒံ ကုသလ”န္တိ ပုဋ္ဌော “ဧဝန္တိမိ မေ နော”တိ ဝဒတိ။ တတော “ကိ” အကုသလ”န္တိ ဝုတ္တေ “တထာတိမိ မေ နော”တိ ဝဒတိ။ “ကိ” ဥဘယတော အညထာ”တိ ဝုတ္တေ “အညထာတိမိ မေ နော”တိ ဝဒတိ။ တတော “တိဝိဇ္ဇေနာပိ န ဟောတိ၊ ကိ” တေ လဒ္ဓိ”တိ ဝုတ္တေ “နောတိမိ မေ နော”တိ ဝဒတိ။ တတော “ကိ”နော နောတိ တေ”လဒ္ဓိ”တိ ဝုတ္တေ “နော နောတိမိ မေ နော”တိ ဧဝံ ဝိက္ခေပမေဝ အာပဇ္ဇတိ၊ ဧကသိမ္ဗိ ပက္ခေ န တိဋ္ဌတိ။

၆၃။ **ဆန္ဒော ဝါ ရာဂေါ ဝါ**တိ အဇာနန္တောပိ၊ သဟသာ ကုသလ-မေဝ “ကုသလ”န္တိ ဝတ္တာ အကုသလမေဝ “အကုသလ”န္တိ ဝတ္တာ မယာ အသုကဿ နာမ ဧဝံ ဗျာကတံ၊ ကိ” တံ သုဗျာကတန္တိ အညေ ပဏ္ဍိတေ ပုစ္ဆိတွာ တေဟိ “သုဗျာကတံ ဘဒြမုခ ကုသလမေဝ တယာ ကုသလံ အကုသလမေဝ အကုသလန္တိ ဗျာကတ”န္တိ ဝုတ္တေ နတ္ထိ မယာ သဒိသော ပဏ္ဍိတောတိ ဧဝံ မေ တတ္ထ ဆန္ဒော ဝါ ရာဂေါ ဝါ အဿာတိ အတ္ထော။ ဧတ္ထ စ ဆန္ဒော ဒုဗ္ဗလရာဂေါ၊ ရာဂေါ ဗလဝရာဂေါ။ **ဒေါသော ဝါ ပဋိသော ဝါ**တိ ကုသလံ ပန “အကုသလ”န္တိ အကုသလံ ဝါ၊ “ကုသလ”န္တိ ဝတ္တာ အညေ ပဏ္ဍိတေ ပုစ္ဆိတွာ တေဟိ “သုဗျာကတံ တယာ”တိ ဝုတ္တေ ဧတ္ထကမ္ပိ နာမ န ဇာနာမိတိ တတ္ထ မေ အဿ ဒေါသော ဝါ ပဋိသော ဝါတိ အတ္ထော။ ဣဓာပိ ဒေါသော ဒုဗ္ဗလကောဓော၊ ပဋိသော ဗလဝကောဓော။

တံ မမဿ ဥပါဒါနံ၊ သော မမဿ ဝိဿာတောတိ တံ ဆန္ဒရာဂဒွယံ မမ ဥပါဒါနံ အဿ၊ ဒေါသပဋိသဒ္ဓယံ ဝိဿာတော။ ဥဘယမ္ပိ ဝါ ဒဠဂ္ဂဟဏ-ဝသေန ဥပါဒါနံ၊ ဝိဟနနဝသေန ဝိဿာတော။ ရာဂေါ ဟိ အမုဉ္ဇိတု-ကာမတာယ အာရမ္မဏံ ဂဏှာတိ ဇလူကာ ဝိယ။ ဒေါသော ဝိနာသေတု-ကာမတာယ အာသိဝိသော ဝိယ။ ဥဘောပိ စေတေ သန္တာပကဋ္ဌေန ဝိဟနန္တိ-ယေဝါတိ “ဥပါဒါနံ”န္တိ စ “ဝိဿာတော”တိ စ ဝုတ္တာ။ သေသံ ပဌမဝါရသဒိ-သမေဝ။

၁-နော နောတိ ကိ” တေ (သျှာ)

၂-အပ္ပဋိဇာနန္တောပိ (သျှာ)၊ အသမ္ပဇာနန္တောပိ (က)

၃-အကုသလဉ္စ (သိ)

64. **Paṇḍitā**ti paṇḍiccena samannāgatā. **Nipunā**ti saṇhasukhumabuddhino saṇhasukhumam atthantaram¹ paṭivijjhanasamatthā. **Kataparappavādā**ti viññātaparappavādā ceva parehi saddhim katavādaparicayā ca. **Vālavedhirūpā**ti vālavedhidhanuggahasadisā. **Vobhindantā**² **maññeti** vālavedhi viya vālam sukhumānipi paresam diṭṭhigatāni attano paññāgatena³ bhindantā viya carantīti attho. **Te maṃ tatthā**ti te samaṇabrāhmaṇā maṃ tesu kusalākusalesu. **Samanuyuñjeyyunti** “kim kusalam, kim akusalanti attano laddhim vadā”ti laddhim puccheyyum. **Samanugāheyyunti** “idam nāma”ti vutte “kena kāraṇena etamattam gāhayen”ti⁴ kāraṇam puccheyyum. **Samanubhāseyyunti** “iminā nāma kāraṇenā”ti vutte kāraṇe dosam dassetvā “na tvaṃ idam jānāsi, idam pana gaṇha, idam vissajjehi”ti evam samanuyuñjeyyum. **Na sampāyeyyanti** na sampādeyyam, sampādetvā kathetum na sakkuṇeyyanti attho. **So mamassa vighātoti** yaṃ taṃ punappunam vatvāpi asampāyanam nāma, so mama vighāto assa, oṭṭhatālujivhāgalasosanadukkhameva assāti attho. Sesametthāpi paṭhamavārasadisameva.

65-66. **Mandoti** mandapañño, apaññassevetam nāmaṃ. **Momūhoti** atisammūlho. **Hoti tathāgatoti**-ādīsu satto “tathāgato”ti adhippeto. Sesamettha uttānameva. Imepi cattāro pubbe pavattadhammānusāreneva diṭṭhiyā gahitattā pubbantakappikesu pavitṭhā.

Adhiccasmuppannavādavaṇṇanā

67. “Adhiccasmuppanno attā ca loko cā”ti dassanam adhiccasmuppannam, tam etesam atthīti **adhiccasmuppannikā**. **Adhiccasmuppannanti** akāraṇasmuppannam.

68-73. **Asaññasattā**ti desanāsīsametaṃ, acittuppadā rūpamattaka-attabhāvātī⁵ attho. Tesam evam uppatti veditabbā—ekacco hi titthāyatane pabbajitvā vāyokasīṇe parikammaṃ katvā catutthajjhānam nibbattetvā jhānā vuṭṭhāya “citte dosam passati, citte sati

1. Sukhuma-atthantaram (Sī, Ka)

2. Te bhindantā (Ka) (Khu 7. 139; Khu 8. 176; Khu 9. 377 piṭṭhesu passitabbam.)

3. Paññābalena (Syā)

4. Gāhayāti (Sī, Syā)

5. Acittuppadarūpamattaka-attabhāvātī (Sī)

၆၄။ ပဏ္ဍိတတိ ပဏ္ဍိစွေန သမန္တာဂတာ။ နိပုဏတိ သက္ကသုဓမ္မဗ္ဗိနော သုဓမ္မအတ္တန္တရံ^၁ ပဋိဝိဇ္ဈနသမတ္တာ။ ကတပရပ္ပဝါဒါတိ ဝိညာတပရပ္ပဝါဒါ စေ ပရေဟိ သဒ္ဓိ^၂ ကတဝါဒပရိစယာ စ။ ဝါလဝေဓိရူပါတိ ဝါလဝေဓိနေဂ္ဂဟ-သဒ္ဓိသာ။ တေ ဘိန္ဒန္တာ^၃ မညေတိ ဝါလဝေဓိ ဝိယ ဝါလံ သုဓမ္မာနိပိ ပရေသံ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ အတ္တနော ပညာဂတေန^၄ ဘိန္ဒန္တာ ဝိယ စရန္တိတိ အတ္ထော။ တေ မံ တတ္ထာတိ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ မံ တေသု ကုသလာကုသလေသု။ သမနုယုဇ္ဇေယျုန္တိ “ကိံ ကုသလံ၊ ကိံ အကုသလန္တိ အတ္တနော လဒ္ဓိံ ဝဒါ”တိ လဒ္ဓိံ ပုစ္ဆေယျု။ သမနုဂါဟေယျုန္တိ “ဣဒံ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ကေန ကာရဏေန တေမတ္ထံ ဂါဟေယျု”န္တိ^၅ ကာရဏံ ပုစ္ဆေယျု။ သမနုဘာသေယျုန္တိ “ဣဒံ နာမ ကာရဏေနာ”တိ ဝုတ္တေ ကာရဏေ ဒေါသံ ဒေသေတွာ “န တံ ဣဒံ ဇာနာသိ၊ ဣဒံ ပန ဂဏှ၊ ဣဒံ ဝိဿဇ္ဇေဟိ”တိဝေံ သမနုယုဇ္ဇေယျု။ န သမ္ပာယေယျုန္တိ န သမ္ပာဒေယျံ၊ သမ္ပာဒေတွာ ကထေတုံ န သက္ကုဏေယျုန္တိ အတ္ထော။ သော မမဿ ဝိဿာတောတိ ယံ တံ ပုနပျုနံ ဝတွာပိ အသမ္ပာယနံ နာမ၊ သော မမ ဝိဿာတော အဿ၊ ဩဠတာလုဇိဝှိဂလသောသနဒုက္ခမေဝ အဿာတိ အတ္ထော။ သေသမေတ္တာပိ ပဌမဝါရသဒိသမေဝ။

၆၅-၆၆။ မန္တောတိ မန္တပညော၊ အပညသေဝေတံ နာမံ။ မောမူဟောတိ အတိသမ္မုဇ္ဇော။ ဟောတိ တထာဂတောတိအာဒိသု သတ္ထော “တထာ-ဂတော”တိ အဓိပ္ပေတော။ သေသမေတ္တ ဥတ္တာနမေဝ။ ဣမေပိ စတ္တာရော ပုဗ္ဗေ ပဝတ္တဓမ္မာနုသာရေနေဝ ဒိဋ္ဌိယာ ဂဟိတတ္တာ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကေသု ပဝိဋ္ဌာ။

အဓိစ္စသမုပ္ပန္နဝါဒဝဏ္ဏနာ

၆၇။ “အဓိစ္စသမုပ္ပန္နော အတ္တာ စ လောကော စာ”တိ ဒဿနံ အဓိစ္စ-သမုပ္ပန္နံ၊ တံ ဧတေသံ အတ္တိတိ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိကာ။ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိ အကာရဏသမုပ္ပန္နံ။

၆၈-၇၃။ အသညသတ္တာတိ ဒေသနာသိသမေတံ၊ အစိတ္တုပ္ပါဒါ ရူပမတ္တက-အတ္တဘာဝါတိ^၁ အတ္ထော။ တေသံ ဧဝံ ဥပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ—ကေစ္စော ဟိ တိတ္ထာယတနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝါယောကသိဏေ ပရိကမ္ပံ ကတွာ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနာ ဝုဠာယ “စိတ္တေ ဒေါသံ ပဿတိ၊ စိတ္တေ သတိ

၁-သက္ကသုဓမ္မံ အတ္တန္တရံ(သျှာ)

၄-ဂါဟယာတိ(သိ၊ သျှာ)

၂-ဝေါ ဘိန္ဒန္တာ(သိ)

၅-အစိတ္တုပ္ပါဒရူပမတ္တကအတ္တဘာဝါတိ(သိ)

၃-ပညာဗလေန(သျှာ)

hatthacchedādīdukkhañceva sabbabhayāni ca honti, alaṃ iminā cittaena, acittakabhāvova santo”ti evaṃ citte dosaṃ passitvā aparihīnajjhāno kālaṃ katvā asaṇṇasattesu nibbattati, cittaṃmassa cuticittanīrodhena idheva nivattati, rūpakkhandaṃhamattameva tattha pātubhavati. Te tattha yathā nāma jiyāvegukkhitto saro yattako jiyāvego, tattakameva ākāse gacchati, evameva jhānavegukkhittā upapajjitvā yattako jhānavego, tattakameva kālaṃ tiṭṭhanti, jhānavege pana parihīne tattha rūpakkhandaṃ antaradhāyati, idha pana paṭisandhisaññā uppajjati. Yasmā pana tāya idha uppannasaṇṇāya tesam tattha cuti paññāyati, tasmā “saññuppadā ca pana te devā tamhā kāyā cavantī”ti vuttaṃ. **Santatāyāti** santabhāvāya. Sesamettha uttānameva. Takkīvādopi vuttanayeneva veditabboti.

Aparantakappikavādavaṇṇanā

74. Evaṃ aṭṭhārasa pubbantakappike dassetvā idāni catucattārīsa aparantakappike dassetuṃ “**santi bhikkhave**”ti-ādimāha. Tattha anāgatakoṭṭhāsasaṅkhātāṃ aparantaṃ kappetvā gaṇhantīti **aparantakappikā**, aparantakappo vā etesaṃ atthīti **aparantakappikā**. Evaṃ sesampi pubbe vuttapakāranayeneva veditabbaṃ.

Saññīvādavaṇṇanā

75. **Uddhamāghātanikāti āghātaṃ** vuccati maraṇaṃ, uddhamāghātaṃ attānaṃ vadantīti **uddhamāghātanikā**. “Saññī”ti pavatto vādo saññīvādo, so etesaṃ atthīti **saññīvādā**.

76-77. **Rūpī attāti-ādīsu** kasiṇarūpaṃ “attā”ti, tattha pavattasaṇṇāñcassa “saññā”ti gahetvā vā ājīvakādayo viya takkamatteneva vā “rūpī attā hoti, arogo paraṃ maraṇā saññī”ti naṃ paññapenti. Tattha **ārogo**ti nicco. Arūpasamāpattinimittaṃ pana “attā”ti, samāpattisaṇṇāñcassa “saññā”ti gahetvā vā nigaṇṭhādayo viya takkamatteneva vā “arūpī attā hoti, arogo paraṃ maraṇā saññī”ti naṃ paññapenti. Tatiyā pana missakagāhavasena pavattā diṭṭhi. Catutthā takkagāheneva.

သုတ္တံ]

သညီဝါဒဝတ္ထုနာ

၁၀၉

ဟတ္ထစ္ဆေဒါဒိဒုက္ခဉ္ဇေဝ သဗ္ဗဘယာနိ စ ဟောန္တိ။ အလံ ဣမိနာ စိတ္တေန၊ အစိတ္တကဘာဝေါဝသန္တော”တိ။ ဧဝံစိတ္တေ ဒေါသံ ပဿိတွာ အပရိဟိနဇ္ဈာနော ကာလံ ကတွာ အသညသတ္တေသု နိဗ္ဗတ္တတိ။ စိတ္တမဿ စုတိစိတ္တနိရောဓေန ဣဓေဝ နိဝတ္တတိ။ ရူပက္ခန္ဓမတ္တမေဝ တတ္ထ ပါတုဘဝတိ။ တေ တတ္ထ ယထာ နာမ ဇိယာဝေဂက္ခိတ္တောသရောယတ္တကော ဇိယာဝေဂေါ။ တတ္ထကမေဝ အာကာသေ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝမေဝ ဈာနဝေဂက္ခိတ္တာ ဥပပဇ္ဇိတွာ ယတ္တကော ဈာနဝေဂေါ။ တတ္ထကမေဝ ကာလံ တိဋ္ဌန္တိ။ ဈာနဝေဂေ ပန ပရိဟိနေန တတ္ထ ရူပက္ခန္ဓော အန္တရဓာယတိ။ ဣဓ ပန ပဋိသန္ဓိသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယသ္မာ ပန တာယ ဣဓ ဥပ္ပန္နသညာယ တေသံ တတ္ထ စုတိ ပညာယတိ။ တသ္မာ “သညုပ္ပါဒါ စ ပန တေ ဒေဝါ တမှာ ကာယာ စဝန္တိ”တိ ဝုတ္တံ။ **သန္တတယာတိ** သန္တဘာဝါယ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝ။ တက္ကိဝါဒေါပိ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။

အပရန္တကပ္ပိကဝတ္ထုနာ

၇၄။ ဧဝံ အဋ္ဌာရသ ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကေ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ စတုစတ္တာရိသ အပရန္တကပ္ပိကေ ဒဿေတုံ “သန္တိ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ အနာဂတ- ကောဋ္ဌာသသင်္ခါတံ အပရန္တ ကပ္ပေတွာ ဂဏှန္တိတိ **အပရန္တကပ္ပိကာ**၊ အပရန္တကပ္ပေါ ဝါ ဧတေသံ အတ္ထိတိ **အပရန္တကပ္ပိကာ**။ ဧဝံ သေသမ္ပိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရနယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သညီဝါဒဝတ္ထုနာ

၇၅။ **ဥဒ္ဓမာဃာတနိကာ**တိ အာဃာတနံ ဝုစ္ဆတိ မရဏံ၊ ဥဒ္ဓမာဃာတနာ အတ္တာနံ ဝဒန္တိတိ **ဥဒ္ဓမာဃာတနိကာ**။ သညီတိ ပဝတ္ထော ဝါဒေါသညီဝါဒေါ၊ သော ဧတေသံ အတ္ထိတိ **သညီဝါဒါ**။

၇၆-၇၇။ **ရူပီ အတ္တာ**တိအာဒိသု ကသိဏရူပံ “အတ္တာ”တိ တတ္ထ ပဝတ္ထ- သညဉ္ဇဿ “သညာ”တိ ဂဟေတွာ ဝါ အာဇီဝကာဒယော ဝိယ တက္ကမတ္တေန ဝါ “ရူပီ အတ္တာ ဟောတိ၊ အရောဂေါ ပရံ မရဏာ သညီ”တိ နံ ပညပေန္တိ။ တတ္ထ **အရောဂေါ**တိ နိစ္စော။ အရူပသမာပတ္တိနိမိတ္တံ ပန “အတ္တာ”တိ သမာပတ္တိသ- ညဉ္ဇဿ “သညာ”တိ ဂဟေတွာ ဝါ နိဂဏှာဒယော ဝိယ တက္ကမတ္တေန ဝါ “အရူပီ အတ္တာ ဟောတိ၊ အရောဂေါ ပရံ မရဏာ သညီ”တိ နံ ပညပေန္တိ။ တတိယာ ပန မိဿကဂါဟဝသေန ပဝတ္ထာ ဒိဋ္ဌိ။ စတုတ္ထာ တက္ကဂါဟေနဝ။

Dutiyacatukkaṃ antānantikavāde vuttanayeneva veditabbaṃ. Tatiyacatukke samāpannakavasena ekattasaññī asamāpannakavasena nānattasaññī parittakasiṇavasena parittasaññī, vipulakasiṇavasena appamāṇasaññīti veditabbā. Catutthacatukke pana dibbena cakkhunā tikacatukkajjhānabhūmiyaṃ nibbattamānaṃ disvā “ekantasukhī”ti gaṇhāti, niraye nibbattamānaṃ disvā “ekantadukkhī”ti, manussesu nibbattamānaṃ disvā “sukhadukkhī”ti, vehapphaladevesu nibbattamānaṃ disvā “adukkhamasukhī”ti gaṇhāti. Viseso hi pubbenivāsānussatiññalābhino pubbantakappikā honti, dibbacakkhukā aparantakappikāti.

Asaññīnevasaññīnāsaññīvādavaṇṇanā

78-83. Asaññīvādo saññīvāde ādimhi vuttānaṃ dvinnam catukkānaṃ vasena veditabbo. Tathā nevasaññīnāsaññīvādo. Kevalaññī tatha “saññī attā”ti gaṇhantānaṃ tā diṭṭhiyo, idha “**asaññī**”ti ca “**nevasaññīnāsaññī**”ti ca. Tatha na ekantena kāraṇaṃ pariyesitabbaṃ. Diṭṭhigatikassa hi gāho ummattakapacchisadisoti vuttametam.

Ucchedavādavaṇṇanā

84. Ucchedavāde **satoti** vijjāmānassa. **Ucchedanti** upacchedam. **Vināsanti** adassanaṃ. **Vibhavanti** bhāvavigamaṃ. Sabbānetāni aññamaññavevacanāneva. Tatha dve janā ucchedadiṭṭhiṃ gaṇhanti lābhī ca alābhī ca. Lābhī arahato¹ dibbena cakkhunā cutim disvā upapattim apassanto. Yo vā cutimattameva daṭṭhum sakkoti na upapātā², so ucchedadiṭṭhiṃ gaṇhāti. Alābhī ca “ko paralokaṃ na jānāti”ti kāmāsukhagiddhatāya vā “yathā rukkhato paṇṇāni patitāni na puna viruhanti, evameva sattā”ti-ādinā takkena vā ucchedam gaṇhāti. Idha pana taṇhādiṭṭhinaṃ vasena tathā ca aññathā ca vikappetvāva imā satta diṭṭhiyo uppannāti veditabbā.

85. Tatha **rūpīti** rūpavā. **Cātumahābhūtikoti** catumahābhūtamayo. Mātāpitūnaṃ etanti **mātāpettikam**, kim tam? Sukkasopitaṃ,

1. Anussaranto (Syā, Ka)

2. Upapattim (Sī, Syā)

ဒုတိယစတုတ္ထံ အန္တာနန္တိကဝါဒေ ဂုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတိယ-စတုတ္ထေ သမာပန္နကဝသေန ဧကတ္တသညိ၊ အသမာပန္နကဝသေန နာနတ္တသညိ၊ ပရိတ္တကသိဏဝသေန ပရိတ္တသညိ၊ ဝိပုလကသိဏဝသေန အပ္ပမာဏသညိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စတုတ္ထစတုတ္ထေ ပန ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ တိကစတုတ္ထဇ္ဈာနဘူမိယံ နိဗ္ဗတ္တမာနံ ဒိဿာ “ဧကန္တသုခီ”တိ ဂဏှာတိ။ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တမာနံ ဒိဿာ “ဧကန္တဒုက္ခီ”တိ။ မနုဿေသု နိဗ္ဗတ္တမာနံ ဒိဿာ “သုခဒုက္ခီ”တိ။ ဝေဟပ္ပလ-ဒေဝေသု နိဗ္ဗတ္တမာနံ ဒိဿာ “အဒုက္ခမသုခီ”တိ ဂဏှာတိ။ ဝိသေသတော ဟိ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏလာဘိနော ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ ဟောန္တိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာ အပရန္တကပ္ပိကာတိ။

အသညိဝါဒဝတ္ထနာ

၇၈-၈၃။ အသညိဝါဒေါ သညိဝါဒေ အာဒိမိ ဂုတ္တာနံ ဒိန္နံ စတုတ္တာနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ တထာ နေဝသညိနာသညိဝါဒေါ။ ဧကဝလဉ္စိ တတ္ထ “သညိ အတ္တာ”တိ ဂဏှန္တာနံ တာ ဒိဋ္ဌိယော။ ဣမ “အသညိ”တိ စ “နေဝ-သညိနာသညိ”တိ စ။ တတ္ထ န ဧကန္တေန ကာရဏံ ပရိယေသိတဗ္ဗံ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကဿ ဟိ ဂါဟော ဥဗ္ဗတ္တကပစ္စိသဒိသောတိ ဂုတ္တမေတံ။

ဥစ္ဆေဒဝါဒဝတ္ထနာ

၈၄။ ဥစ္ဆေဒဝါဒေ သတောတိ ဝိဇ္ဇမာနဿ။ ဥစ္ဆေဒန္တိ ဥပစ္ဆေဒံ။ ဝိနာသန္တိ အဒဿနံ။ ဝိဘဝန္တိ ဘာဝဂိဝံ။ သဗ္ဗာနေတာနိ အညမညဝေဝစနာနေဝ။ တတ္ထ ဒွေ ဇနာ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိံ ဂဏှန္တိ လာဘီ စ အလာဘီ စ။ လာဘီ အရဟတော^၁ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ စုတိံ ဒိဿာ ဥပပတ္တိံ အပဿန္တော။ ယော ဝါ စုတိမတ္တမေဝ ဒဋ္ဌာ သက္ကောတိ န ဥပပါတံ^၂၊ သော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိံ ဂဏှာတိ။ အလာဘီ စ “ကော ပရလောကံ န ဇာနာတိ”တိ ကာမသုခဂိဇ္ဈတာယ ဝါ “ယထာ ရုက္ခတော ပဏ္ဏာနိ ပတိတာနိ န ပုန ဝိရဟန္တိ၊ ဧဝမေဝ သတ္တာ”တိ-အာဒိနာ တက္ကေန ဝါ ဥစ္ဆေဒံ ဂဏှာတိ။ ဣမ ပန တဏှာဒိဋ္ဌိနံ ဝသေန တထာ စ အညထာ စ ဝိကပ္ပေတွာဝ ဣမာ သတ္တ ဒိဋ္ဌိယော ဥပ္ပန္နာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၈၅။ တတ္ထ ရူပီတိ ရူပဝါ။ စာတုမဟာဘူတိကောတိ စတုမဟာဘူတ-မယော။ မာတာပိတူနံ ဧတန္တိ မာတာပေတ္တိကံ။ ကိံ တံ? သုက္ကသောဏိတံ။

၁-အနုဿရန္တော (သျှာ၊ က)

၂-ဥပပတ္တိံ (သီ၊ သျှာ)

mātāpettike sambhūto jātoti **mātāpettikasambhavo**. Iti rūpakāyasīsena manussattabhāvaṃ “attā”ti vadati. **Ittheketi** itthaṃ eke, evameketi attho.

86. Dutīyo taṃ paṭikkhipitvā dibbattabhāvaṃ vadati. **Dibboti** devaloke sambhūto. **Kāmāvacaroti** chakāmāvacaradevapariyāpanno. Kabaḷikāraṃ¹ āhāraṃ bhakkhatīti **kabaḷikārāhārabhakkho**.

87. **Manomayoti** jhānāmanena nibbatto. **Sabbaṅgapaccaṅgīti** sabbaṅgapaccaṅgayutto. **Ahīndriyoti** paripuṇṇindriyo. Yāni brahmaloke atthi, tesāṃ vasena, itaresaṅca saṇṭhānavasenetāṃ vuttāṃ.

88-92. **Sabbaso rūpasāññānaṃ samatikkamāti**-ādīnaṃ attho **Visuddhimagge** * vutto. **Ākāsānañcāyatanūpagoti**-ādīsu pana **Ākāsānañcāyatanabhavaṃ** upagatoti evamattho veditabbo. Sesamettha uttānamevāti.

Diṭṭhadhammanibbānavādavaṇṇānā

93. Diṭṭhadhammanibbānavāde “**diṭṭhadhammo**”ti paccakkhadhammo vuccati, tattha tattha paṭiladdhattabhāvassetaṃ adhivacanaṃ, diṭṭhadhamme nibbānaṃ **diṭṭhadhammanibbānaṃ**, imasmim yeva attabhāve dukkhavūpasamananti² attho, taṃ vadantīti **diṭṭhadhammanibbānavādā**, **paramadiṭṭhadhammanibbānanti** paramaṃ diṭṭhadhammanibbānaṃ, uttamanti attho.

94. **Pañcahi kāmagaṇehīti** manāpiyarūpādīhi pañcahi kāmakoṭṭhāsehi, bandhanehi vā. **Samappitoti** suṭṭhu appito allīno hutvā. **Samaṅgībhūtoti** samannāgato. **Paricāretīti** tesu kāmagaṇesu yathāsukhaṃ indriyāni cāreti sañcāreti ito cito ca upaneti. Atha vā palaṭati³ ramati kīḷati. Ettha ca duvidhā kāmagaṇā mānusakā⁴ ceva dibbā ca. **Mānusakā** Mandhātukāmagaṇasadisā daṭṭhabbā, **dibbā** Paranimmitavasavattidevarājassa kāmagaṇasadisāti. Evarūpe kāme upagatānañhi te diṭṭhadhammanibbānasampattiṃ paññāpenti.

1. Kabaḷim kārāṃ (Sī) * Visuddhi 1. 322 piṭṭhe.

2. Dukkavūpasamoti (Syā)

3. Laṭati (bahūsu) Sī-Tī Abhinava 1. 450 piṭṭhe.

4. Mānusikā (Ka)

မာတာပေတ္တိကေ သမ္ဘူတော ဇာတောတိ **မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝေါ**။ ဣတိ ရူပကာယသီသေန မနုဿတ္တဘာဝံ “အတ္တာ”တိ ဝဒတိ။ **ဣတ္ထကေတိ** ဣတ္ထံ ကေ၊ ဧဝမေကေတိ အတ္ထော။

၈၆။ ဒုတိယော တံ ပဋိက္ခိပိတ္တာ ဒိဗ္ဗတ္တဘာဝံ ဝဒတိ။ **ဒိဗ္ဗောတိ** ဒေဝ-လောကေ သမ္ဘူတော။ **ကာမာဝစရော**တိ ဆ ကာမာဝစရဒေဝပရိယာပနော။ ကဗဠိကာရံ^၁ အာဟာရံ ဘက္ခတိတိ ကဗဠိကာရာဟာရဘက္ခော။

၈၇။ **မနောမယော**တိ ဈာနမနေန နိဗ္ဗတ္တော။ **သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂ**တိ သဗ္ဗင်္ဂ-ပစ္စင်္ဂယုတ္တော။ **အဟိနိန္ဒြိယော**တိ ပရိပုဏ္ဏိန္ဒြိယော။ ယာနိ ဗြဟ္မလောကေ အတ္ထိ၊ တေသံ ဝသေန ဣတရေသဉ္စ သဏ္ဌာနဝသေနတံ ဝုတ္တိ။

၈၈-၉၂။ **သဗ္ဗသော** ရူပသညာနံ **သမတိက္ကမာ**တိအာဒိနံ အတ္ထော ဝိသုဒ္ဓိ-မဂ္ဂေ ဝုတ္တော။ **အာကာသာနဉ္စာယတနူပဂေါ**တိအာဒိသု ပန အာကာသာ-နဉ္စာယတနဘဝံ ဥပဂတောတိ ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒဝတ္ထုနာ

၉၃။ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒေ **ဒိဋ္ဌဓမ္မော**တိ ပစ္စက္ခဓမ္မော ဝုစ္စတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ပဋိလဒ္ဓတ္တဘာဝသေတံ အဓိဝစနံ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ နိဗ္ဗာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနံ၊ ဣမသ္မိ-ယေဝ အတ္တဘာဝေ ဒုက္ခဝပသမနန္တိ^၂ အတ္ထော။ တံ ဝဒန္တိတိ **ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန-ဝါဒေါ**၊ ပရမဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနန္တိ ပရမံ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနံ ဥတ္တမန္တိ အတ္ထော။

၉၄။ **ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ**တိ မနာဝိယရူပါဒိဟိ ပဉ္စဟိ ကာမကောဋ္ဌာ-သေဟိ ဗန္ဓနေဟိ ဝါ။ **သမပ္ပိတော**တိ သုဠ အပ္ပိတော အလ္လီနော ဟုတွာ။ **သမင်္ဂါဘူတော**တိ သမန္တာဂတော။ **ပရိစာရေတိ**တိ တေသု ကာမဂုဏေသု ယထာသုခံ ဣန္ဒြိယာနိ စာရေတိ သဉ္စာရေတိ ဣတောဝိတော စ ဥပနေတိ။ အထ ဝါ လဠတိ ရမတိ ကိဠတိ။ ဧတ္ထ စ ဒုဝိဓာ ကာမဂုဏာ မာနုသကာ^၃ စေဝ ဒိဗ္ဗာ စ။ မာနုသကာ မန္တာတုကာမဂုဏသဒိသာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ ဒိဗ္ဗာ ပရနိဗ္ဗိတ-ဝသဝတ္တိဒေဝရာဇဿ ကာမဂုဏသဒိသာတိ။ ဧဝရူပေ ကာမေ ဥပဂတာနဉ္စိ တေ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိ^၄ ပညပေန္တိ။

95. Dutiyavāre hutvā abhāvaṭṭhena **aniccā**, paṭipīḷanaṭṭhena **dukkhā**, pakatijahanaṭṭhena **vipariṇāmadhammā**ti veditabbā. **Tesaṃ vipariṇāmaññathābhāvā**ti tesaṃ kāmānaṃ vipariṇāmasaṅkhātā aññathābhāvā, yampi me ahosi, tampi me natthīti vuttanayena **uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā**. Tattha antonijjhāyanalakkhaṇo soko, tannissitalāppanalakkhaṇo **paridevo**, kāyappaṭipīḷanalakkhaṇaṃ **dukkhaṃ**, manovighātalakkhaṇaṃ **domanassaṃ**, visādalakkhaṇo **upāyāso**, vivicceva **kāmehi**ti-ādīnamattho **Visuddhimagge** * vutto.

96. **Vitakkitaṃ** abhiniropanavasena pavatto vitakko. **Vicāritaṃ** anumajjanavasena pavatto vicāro. **Etenetaṃ** etena vitakkiteṇa ca vicāriteṇa ca etaṃ paṭhamajjhānaṃ oḷārikaṃ sakaṇṭhakaṃ viya khāyati.

97-98. **Pīṭigatanti** pīṭiyeva. **Cetaso ubbilāvitattanti**¹ cittassa ubbilabhāvakaraṇaṃ. **Cetaso ābhogoti** jhānā vuṭṭhāya tasmim sukhe punappunaṃ cittassa ābhogo manasikāro samannāhāroti. Sesamettha diṭṭhadhammanibbānavāde uttānameva.

Ettāvatā sabbāpi dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo kathitā honti. Yāsaṃ satteva ucchedadiṭṭhiyo, sesā sassatadiṭṭhiyo.

100-104. Idāni “imehi kho te bhikkhave”ti iminā vārena sabbepi te aparantakappike² ekajjhaṃ niyyātetvā sabbaññutaññānaṃ vissajjati. Puna imehi kho te bhikkhave”ti-ādīnā vārena sabbepi te pubbantāparantakappike³ ekajjhaṃ niyyātetvā tadeva ñānaṃ vissajjati. Iti “katame ca te bhikkhave dhammā”ti-ādīnhi pucchamānopi sabbaññutaññānameva pucchitvā vissajjamānopi sattānaṃ ajjhāsayaṃ tulāya tulayanto viya, Sinerupādato vālukaṃ uddharanto viya dvāsaṭṭhi diṭṭhigatāni uddharitvā sabbaññutaññānameva vissajjati. Evamayā yathānusandhivasena desanā āgatā.

Tayo hi suttassa anusandhī—pucchānusandhi ajjhāsayaṇusandhi yathānusandhīti. Tattha “evaṃ vutte aññataro bhikkhu Bhagavantam etadavoca ‘kim

* Visuddhi 1. 135 piṭṭhe.

1. Uppilāvitattam (Ka), Dī-Tī 1. 176; Sī-Tī Abhinava 1. 452 piṭṭhesu.

2. Pubbantakappike (Syā, Ka)

3. Aparantakappike pubbantāparantakappike ca (Syā, Ka)

၉၅။ ဒုတိယဝါရေ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ၊ ပဋိပဋ္ဌနဋ္ဌေန ဒုက္ခာ၊ ပကတိဇဟနဋ္ဌေန ဝိပရိဏာမဓမ္မာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တေသံ ဝိပရိဏာမညထာ-ဘာဝါတိ တေသံ ကာမာနံ ဝိပရိဏာမသင်္ခါတာ အညထာဘာဝါ၊ ယမ္ပိ မေ အဟောသိ၊ တမ္ပိ မေ နတ္ထိတိ ဝုတ္တနယေန ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ သောကပရိဒေဝဒုက္ခ-ဒေါမနဿုပါယာသာ။ တတ္ထ အန္တောနိဇ္ဈာယနလက္ခဏော သောကော၊ တန္တိသိတလာလပ္ပနလက္ခဏော ပရိဒေဝေါ၊ ကာယပ္ပဋိပဋ္ဌနလက္ခဏံ ဒုက္ခံ၊ မနောဝိဇာတလက္ခဏံ ဒေါမနဿံ၊ ဝိသာဒလက္ခဏော ဥပါယာသော၊ ဝိဝိဇ္ဇေဝ ကာမေဟိတိအာဒိနမတ္ထော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တော။

၉၆။ ဝိတက္ကိတန္တိ အဘိနိရောပနဝသေန ပဝတ္တော ဝိတက္ကော။ ဝိစာရိတန္တိ အနုမဇ္ဇနဝသေန ပဝတ္တော ဝိစာရော။ စေတေနတန္တိ စေတေန ဝိတက္ကိတေန စ ဝိစာရိတေန စ ဧတံ ပဌမဇ္ဈာနံ ဩဋ္ဌာရိကံ သကဏ္ဍကံ ဝိယ ခါယတိ။

၉၇-၉၈။ ဝီတိဂတန္တိ ဝီတိယေဝ။ စေတသော ဥပ္ပိလာဝိတက္ကန္တိ စိတ္တဿ ဥပ္ပိလဘာဝကရဏံ။ စေတသော အဘောဂေါတိ ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ တသ္မိ သုခေ ပုနပ္ပုနံ စိတ္တဿ အဘောဂေါ မနသိကာရော သမန္နာဟာရေတိ။ သေသမေတ္ထ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒေ ဥတ္တာနမေဝ။

တ္ထောဝတာ သဗ္ဗာပိ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိယော ကထိတာ ဟောန္တိ။ ယာသံ သတ္ထေဝ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယော၊ သေသာ သဿတဒိဋ္ဌိယော။

၁၀၀-၁၀၄။ ဣဒါနိ “ဣမေဟိ ခေါ တေ ဘိက္ခဝေ”တိဣမိနာ ဝါရေန သဗ္ဗေပိ တေ အပရန္တကပ္ပိကေ^၁ ကေဇ္ဈံ နိယျာတေတွာ သဗ္ဗညုတညာဏံ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ပုန “ဣမေဟိ ခေါ တေ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိနာ ဝါရေန သဗ္ဗေပိ တေ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိကေ^၂ ကေဇ္ဈံ နိယျာတေတွာ တဒေဝ ဉာဏံ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ဣတိ “ကတမေ စ တေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ”တိအာဒိမိ ပုစ္ဆ-မာနောပိ သဗ္ဗညုတညာဏမေဝ ပုစ္ဆိတွာ ဝိဿဇ္ဇမာနောပိ သတ္တာနံ အဇ္ဈာသယံ တုလယ တုလယန္တော ဝိယ သိနေရူပါဒတော ဝါလုကံ ဥဒ္ဓရန္တော ဝိယ ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဥဒ္ဓရိတွာ သဗ္ဗညုတညာဏမေဝ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ဧဝမယံ ယထာနုသန္ဓိဝသေန ဒေသနာ အာဂတာ။

တယော ဟိ သုတ္တဿ အနုသန္ဓိ—ပုစ္ဆာနုသန္ဓိ အဇ္ဈာသယာနုသန္ဓိ ယထာနု-သန္ဓိတိ။ တတ္ထ “ဧဝံ ဝုတ္တေ အညတရော ဘိက္ခု ဘဂဝန္တံ တေဒဝေါစ ကိ”

nu kho bhante orimaṃ tīraṃ, kiṃ pārimaṃ tīraṃ, ko majjhe saṃsīdo¹, ko thale ussādo², ko manussaggāho, ko amanussaggāho, ko āvaṭṭaggāho, ko antopūtibhāvo'ti"³ evaṃ pucchantānaṃ Bhagavatā vissajjitasuttavasena **pucchānusandhi** veditabbo.

“Atha kho aññatarassa bhikkhuno evaṃ cetaso parivitaṃko udapādi ‘iti kira bho rūpaṃ anattā. Vedanā. Saññā. Saṅkhārā. Viññāṇaṃ anattā, anattakatāni kira kammāni kamattānaṃ phusissantī’ti⁴. Atha kho Bhagavā tassa bhikkhuno cetasā ceto parivitaṃkamaññāya bhikkhū āmantesi—‘thānaṃ kho panetaṃ bhikkhave vijjati, yaṃ idhekacco moghapuriso avidvā avijjāgato taṇhādhipeyyena cetasā satthu sāsanaṃ atidhāvitaṃbhaṃ maññeyya ‘iti kira bho rūpaṃ anattā -pa- phusissantī’ti. Taṃ kiṃ maññātha bhikkhave rūpaṃ niccaṃ vā aniccaṃ vā’ti⁴. Evaṃ paresaṃ ajjhāsayaṃ veditvā Bhagavatā vuttasuttavasena **ajjhāsayaṇusandhi** veditabbo.

Yena pana dhammena ādimhi desanā uṭṭhitā, tassa dhammassa anurūpadhammavasena vā paṭipakkhavasena vā yesu suttesu upari desanā āgacchati, tesāṃ vasena **yathānusandhi** veditabbo. Seyyathidaṃ? **Ākaṅkheyyasutte**⁵ heṭṭhā sīlena desanā uṭṭhitā, upari cha abhiññā āgatā. **Vatthasutte**⁶ heṭṭhā kilesena desanā uṭṭhitā, upari brahmavihārā āgatā. **Kosambiyasutte**⁷ heṭṭhā bhaṇḍanena desanā uṭṭhitā, upari sārāṇīyadhammā āgatā. **Kakacūpame**⁸ heṭṭhā akkhantiyā uṭṭhitā, upari kakacūpamā āgatā. Imasmimpi Brahmajāle heṭṭhā diṭṭhivasena desanā uṭṭhitā upari suññatāpakāsaṇaṃ āgataṃ. Tena vuttaṃ “evamayaṃ yathānusandhivasena desanā āgatā”ti.

Paritassitavipphanditavāraṇṇanā

105-117. Idāni mariyādavibhāgadassanattamaṃ “**tatra bhikkhave**”ti-ādikaṃ desanā āradhā. **Tadapi tesāṃ bhavataṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ ajānataṃ apassataṃ vedayitaṃ taṇhāgatānaṃ paritassitavipphanditamevāti** yena

1. Saṃsādo (Sī), Saṃsāro (Syā)

2. Ussāro (Ka)

3. Saṃ 2. 387 piṭṭhe.

4. Ma 3. 69 piṭṭhe.

5. Ma 1. 39 piṭṭhe.

6. Ma 1. 43 piṭṭhe.

7. Ma 1. 395 piṭṭhe.

8. Ma 1. 173 piṭṭhe.

သုတ္တံ]

ပရိတသိတဝိပဉ္စိတဝါရဝဏ္ဏနာ

၁၁၃

န ခေါ် ဘန္တေ ဩရိမံ တီရံ ကိံ ပါရိမံ တီရံ ကော မဇ္ဈေ သံသီဒေါ^၁ ကော ထလေ ဥဿာဒေါ^၂ ကော မနုဿဂ္ဂါဟော ကော အမနုဿဂ္ဂါဟော ကော အာဝဇ္ဇဂ္ဂါဟော ကော အန္တောပူတိဘာဝေါ”တိ^၃ ဧဝံ ပုစ္ဆန္တာနံ ဘဂဝတာ ဝိဿဇ္ဇိတသုတ္တဝသေန ပုစ္ဆာနုသန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အထ ခေါ် အညတရဿ ဘိက္ခုနော ဧဝံ စေတသော ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ “ဣတိ ကိရ ဘော ရူပံ အနတ္တာ။ ဝေဒနာ။ သညာ။ သင်္ခါရာ။ ဝိညာဏံ အနတ္တာ။ အနတ္တကတာနိ ကိရ ကမ္မာနိ ကမတ္တာနံ ဖုသိဿန္တိ”တိ^၄။ အထ ခေါ် ဘဂဝါ တဿ ဘိက္ခုနော စေတသာ စေတော ပရိဝိတက္ကမညာယ ဘိက္ခု အာမန္တေသိ “ဌာနံ ခေါ် ပနေတံ ဘိက္ခဝေ ဝိဇ္ဇတိ၊ ယံ ဣဓေကဇ္ဈော မောဃပုရိသော အဝိဒ္ဓါ အဝိဇ္ဇာဂတော တဏှာမိပတေယျေန စေတသာ သတ္တု သာသနံ အတိဓာဝိတဗ္ဗံ မညေယျ ‘ဣတိ ကိရ ဘော ရူပံ အနတ္တာ။ ပ။ ဖုသိဿန္တိ’တိ။ တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ, အနိစ္စံ ဝါ”တိ^၅။ ဧဝံ ပရေသံ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ ဘဂဝတာ ဝုတ္တသုတ္တဝသေန အဇ္ဈာသယာနုသန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ယေန ပန ဓမ္မေန အာဒိမိ ဒေသနာ ဥဋ္ဌိတာ၊ တဿ ဓမ္မဿ အနုရူပဓမ္မ-ဝသေန ဝါ ပဋိပက္ခဝသေန ဝါ ယေသု သုတ္တေသု ဥပရိ ဒေသနာ အာဂစ္ဆတိ၊ တေသံ ဝသေန ယထာနုသန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သေယျထိဒံ၊ အာကဇံယျသုတ္တေ ဟေဋ္ဌာ သီလေန ဒေသနာ ဥဋ္ဌိတာ၊ ဥပရိ ဆ အဘိညာ အာဂတာ။ ဝတ္ထသုတ္တေ ဟေဋ္ဌာ ကိလေသေန ဒေသနာ ဥဋ္ဌိတာ၊ ဥပရိ မြဟ္မဝိဟာရာ အာဂတာ။ ကောသမ္မကသုတ္တေ ဟေဋ္ဌာ ဘဏ္ဍနေန ဥဋ္ဌိတာ၊ ဥပရိ သာရဏီယဓမ္မာ အာဂတာ။ ကကစူပမေ ဟေဋ္ဌာ အက္ခန္တိယာ ဥဋ္ဌိတာ၊ ဥပရိ ကကစူပမာ အာဂတာ။ ဣမသ္မိမ္မိ မြဟ္မဇာလေ ဟေဋ္ဌာ ဒိဋ္ဌိဝသေန ဒေသနာ ဥဋ္ဌိတာ၊ ဥပရိ သုညတာပကာသနံ အာဂတံ။ တေန ဝုတ္တံ “ဧဝမယံ ယထာနုသန္တိဝသေန ဒေသနာ အာဂတာ”တိ။

ပရိတသိတဝိပဉ္စိတဝါရဝဏ္ဏနာ

၁၀၅-၁၁၇။ ဣဒါနိ မရိယာဒဝိဘာဂဒဿနတ္ထံ “တတြ ဘိက္ခဝေ”တိအာဒိကာ ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။ တဒဝိ တေသံ ဘဝတံ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ အဇာနတံ အပဿတံ ဝေဒယိတံ တဏှာဂတာနံ ပရိတသိတဝိပဉ္စိတမေဝါတိ ယေန

၁-သံသာဒေါ(သီ)၊ သံသာရော(သျှာ)

၂-ဥဿာရော(က)

၃-သံ ၂-၃၈၇-ပိဋ္ဌေ။

၄-မ ၃-၆၉-ပိဋ္ဌေ။

၅-ဋ္ဌ ၁-ဂ

diṭṭhi-assādena diṭṭhisukhena diṭṭhivedayitena te somanassajātā sassataṃ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi, tadapi tesāṃ bhavantānaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ yathābhūtaṃ dhammānaṃ sabhāvaṃ ajānantānaṃ apassantānaṃ vedayitaṃ taṇhāgatānaṃ kevalaṃ taṇhāgatānaṃyeva taṃ vedayitaṃ, tañca kho panetaṃ paritassitavipphanditameva. Diṭṭhisāṅkhātena ceva taṇhāsāṅkhātena ca paritassitena vipphanditameva calitameva kampitameva thusarāsimhi nikhātakhāṇusadisāṃ, na sotāpannassa dassanamiva niccalanti dasseti. Esa nayo ekaccasassatavādādīsipi.

Phassapaccayavāraṇṇanā

118-130. Puna “**tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā sassatavādā**”ti-
ādi paramparapaccayadassanatthaṃ āradham. Tattha **tadapi phassapaccayā**ti yena diṭṭhi-assādena diṭṭhisukhena diṭṭhivedayitena te somanassajātā sassataṃ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi, tadapi taṇhādiṭṭhi pariphanditaṃ vedayitaṃ phassapaccayāti dasseti. Esa nayo sabbattha.

131-143. Idāni tassa paccayassa diṭṭhivedayite balavabhāvadassanatthaṃ puna “**tatra bhikkhave yete samaṇabrāhmaṇā sassatavādā**”ti-ādimāha. Tattha **te vata aññatara phassā**ti te vata samaṇabrāhmaṇā taṃ vedayitaṃ vinā phassena paṭisaṃvedessantīti kārāṇametaṃ natthīti. Yathā hi patato gehassa upatthambhanatthāya thūṇā nāma balavapaccayo hoti, na taṃ thūṇāya anupatthambhitaṃ thātum sakkoti, evameva phassopi vedanāya balavapaccayo, taṃ vinā idaṃ diṭṭhivedayitaṃ natthīti dasseti. Esa nayo sabbattha.

Diṭṭhigatikādhiṭṭhānavatṭakathāvaṇṇanā

144. Idāni “**tatra bhikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā sassatavādā sassataṃ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi, yepi te samaṇabrāhmaṇā ekaccasassatikā**”ti-ādinā nayena sabbadiṭṭhivedayitāni sampiṇḍeti. Kasmā? Upari phasse pakkipanattāya. Kathaṃ? Sabbe te chahi phassāyatanehi phussa phussa paṭisaṃvedentīti. Tattha cha phassāyatanaṃ nāma cakkhuphassāyatanaṃ, sota. Ghāna. Jivhā. Kāya. Manophassāyatanaṃ imāni cha. Sañjāti samosaraṇa kārāṇa paṇṇattimattatthesu hi

ဒိဋ္ဌိအဿာဒေန ဒိဋ္ဌိသုခေန ဒိဋ္ဌိဝေဒယိတေန တေ သောမနဿဇာတာ သဿတံ အတ္တာနဉ္စ လောကဉ္စ ပညပေန္တိ စတူဟိ ဝတ္ထုဟိ။ တဒပိ တေသံ ဘဝန္တာနံ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ ယထာဘူတံ ဓမ္မာနံ သဘာဝံ အဇာနန္တာနံ အပဿန္တာနံ ဝေဒယိတံ တဏှာဂတာနံ ကေဝလံ တဏှာဂတာနံယေဝ တံ ဝေဒယိတံ။ တဉ္စ ခေါ ပနေတံ ပရိတဿိတဝိပ္ပန္နိတမေဝ။ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတေန စေတဏှာသင်္ခါတေန စ ပရိတဿိတေန ဝိပ္ပန္နိတမေဝ စလိတမေဝ ကမ္မိတမေဝ ထုသရာသိမှိ နိခါတခါဏုသဒိသံ၊ န သောတာပန္နဿ ဒဿနမိဝ နိစ္စလန္တိ ဒဿေတိ။ ဧသ နယော ဧကစ္စသဿတဝါဒါဒိသုပိ။

ဖဿပစ္စယဝါရဝဏ္ဏနာ

၁၁၈-၁၃၀။ ပုန “တတြ ဘိက္ခဝေ ယေ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ သဿတဝါဒါ”တိအာဒိ ပရမ္ပရပစ္စယဒဿနတ္ထံ အာရဒ္ဓိ။ တတ္ထ **တဒပိ ဖဿပစ္စယာ**တိ ယေန ဒိဋ္ဌိအဿာဒေန ဒိဋ္ဌိသုခေန ဒိဋ္ဌိဝေဒယိတေန တေ သောမနဿဇာတာ သဿတံ အတ္တာနဉ္စ လောကဉ္စ ပညပေန္တိ စတူဟိ ဝတ္ထုဟိ။ တဒပိ တဏှာဒိဋ္ဌိ ပရိဖန္နိတံ ဝေဒယိတံ ဖဿပစ္စယာတိ ဒဿေတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

၁၃၁-၁၄၃။ ဣဒါနိ တဿ ပစ္စယဿ ဒိဋ္ဌိဝေဒယိတေ ဗလဝဘာဝဒဿနတ္ထံ ပုန “တတြ ဘိက္ခဝေ ယေ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ သဿတဝါဒါ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **တေ ဝတ အညတြ ဖဿာ**တိ တေ ဝတ သမဏဗြာဟ္မဏာ တံ ဝေဒယိတံ ဝိနာ ဖဿေန ပဋိသံဝေဒိဿန္တိတိ ကာရဏမေတံ နတ္ထိတိ။ ယထာ ဟိ ပတတော ဂေဟဿ ဥပတ္တန္တနတ္ထာယ ထူဏာ နာမ ဗလဝပစ္စယော ဟောတိ။ န တံ ထူဏာယ အနုပတ္တန္တိတံ ဌာတုံ သက္ကောတိ။ ဧဝမေဝ ဖဿောပိ ဝေဒနာယ ဗလဝပစ္စယော တံ ဝိနာ ဣဒံ ဒိဋ္ဌိဝေဒယိတံ နတ္ထိတိ ဒဿေတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

ဒိဋ္ဌိဂတိကာမိဋ္ဌာနဝနုကထာဝဏ္ဏနာ

၁၄၄။ ဣဒါနိ တတြ ဘိက္ခဝေ ယေ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ သဿတဝါဒါ သဿတံ အတ္တာနဉ္စ လောကဉ္စ ပညပေန္တိ စတူဟိ ဝတ္ထုဟိ။ ယေပိ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဧကစ္စသဿတိကာတိအာဒိနာ နယေန သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဝေဒယိတာနိ သမ္ပိဏ္ဍေတိ။ ကဿော? ဥပရိ ဖဿေ ပက္ခိပနတ္ထာယ။ ကထံ? သဗ္ဗေ တေ ဆဟိ ဖဿာယတနေဟိ ဖုဿ ဖုဿ ပဋိသံဝေဒေန္တိတိ။ တတ္ထ ဆ ဖဿာယတနာနိ နာမ စက္ခူဖဿာယတနံ၊ သောတ။ ဃာန။ ဇိဝှါ။ ကာယ။ မနောဖဿာယတနန္တိ ဣမာနိ ဆ။ သဗ္ဗာတိသမောသရဏ ကာရဏပဏ္ဏတ္တိမတ္တတ္ထေသု ဟိ

ayaṃ āyatanasaddo pavattati. Tattha “Kambojo assānaṃ āyatanaṃ, gunnaṃ Dakkhiṇāpatho”ti sañjātiyaṃ pavattati, sañjātiṭṭhāneti attho. “Manorame āyatane, sevanti naṃ vihaṅgamā”ti¹ samosaraṇe. “Sati sati-āyatane”ti² kāraṇe. “Araññāyatane paṇṇakuṭṭisu sammanti”ti³ paṇṇattimatte. Svāyamidha sañjāti-ādi-atthattayepi yujjati. Cakkhādīsu hi phassapañcamakā dhammā sañjāyanti samosaranti, tāni ca tesāṃ kāraṇanti āyatanāni. Idha pana “cakkhuṇca paṭicca, rūpe ca uppajjati cakkhuviññānaṃ, tiṇṇaṃ saṅgati phasso”ti⁴ iminā nayena phassasīseneva desanaṃ āropetvā phassaṃ ādīṃ katvā paccayaparamparaṃ⁵ dassetuṃ phassāyatanādīni vuttāni.

Phussa phussa paṭisaṃvedentīti phusitvā phusitvā paṭisaṃvedenti. Ettha ca kiñcāpi āyatanānaṃ phusanakiccaṃ viya vuttaṃ, tathāpi na tesāṃ phusanakiccatā veditabbā. Na hi āyatanāni phusanti, phassova taṃ taṃ ārammaṇaṃ phusati, āyatanāni pana phasse upanikkhipitvā dassitāni, tasmā sabbe te cha phassāyatanasambhavena phassena rūpādīni ārammaṇāni phusitvā taṃ diṭṭhivedanaṃ paṭisaṃvedayantīti evamettha attho veditabbo.

Tesaṃ vedanāpaccayā taṇhāti-ādīsu **vedanā**ti chaphassāyatanasambhavā vedanā. Sā rūpatāṇhādibhedāya taṇhāya upanissayaakoṭiyā paccayo hoti. Tena vuttaṃ “tesaṃ vedanāpaccayā taṇhā”ti. Sā pana catubbidhassa upadānassa upanissayaakoṭiyā ceva sahaajātakotiyaṃ ca paccayo hoti. Tathā upadānaṃ bhavassa, bhavo jātiyaṃ upanissayaakoṭiyā paccayo hoti.

Jātiti panettha savikārā pañcakkhandhā daṭṭhabbā. Jāti jarāmaraṇassa ceva sokādīnaṃ upanissayaakoṭiyā paccayo hoti. Ayamettha saṅkhapo, vitthārato pana paṭiccasamuppādakathā **Visuddhimagge** * vuttā, idha panassa payojanamattameva veditabbaṃ. Bhagavā hi vaṭṭakathaṃ kathento “purimā bhikkhave koṭi na paññāyati avijjāya, ‘ito pubbe avijjā nāhosi, atha pacchā samabhavi’ti evañcetaṃ⁶ bhikkhave vuccati, atha ca pana paññāyati ‘idappaccayā avijjā’ti”⁷ evaṃ avijjāsīsenā vā “purimā bhikkhave

1. Am 2. 36 piṭṭhe.

2. Am 1. 256 piṭṭhe.

3. Sam 1. 228 piṭṭhe.

4. Sam 1. 300 piṭṭhe.

5. Paccayaparamparāyā (Ka)

* Visuddhi 2. 148 piṭṭhe.

6. Evañcidam (Sī, Syā, Ka)

7. Am 3. 346 piṭṭhe.

သုတ္တ]

ဒိဋ္ဌိဂတိကာမိဋ္ဌာနဝဋ္ဋကထာဝဏ္ဏနာ

၁၁၅

အယံ အာယတနသဒ္ဓေါပဝတ္တတိ။ တတ္ထ “ကမ္မောဇော အဿာနံ အာယတနံ၊ ဂုန္တံ ဒက္ခိဏာပထော”တိ သဉ္ဇာတိယံ ပဝတ္တတိ။ သဉ္ဇာတိဌာနေတိ အတ္ထော။ “မနောရမေ အာယတနေ၊ သေဝန္တိ နံ ဝိဟင်္ဂမာ”တိ သမောသရဏေ။ “သတိ သတိအာယတနေ”တိ ကာရဏေ။ “အရညာယတနေ ပဏ္ဏကုဋီသုသမ္ပန္တိ”တိ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တေ။ သွာယမိမ သဉ္ဇာတိအာဒိအတ္တတ္တယေဝိ ယုဇ္ဇတိ။ စက္ခာဒိသု ဟိ ဖဿပဉ္စမကာ ဓမ္မာ သဉ္ဇာယန္တိ သမောသရန္တိ။ တာနိ စ တေသံ ကာရဏန္တိ အာယတနာနိ။ ဣမ ပန “စက္ခုပ ဝဋ္ဋိစ္စ ရူပေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ၊ တိဏ္ဍိ သင်္ဂတိ ဖဿော”တိ ဣဒိန္ဒြိယန နယေန ဖဿသီသေန ဝေသနံ အာရောပေတွာ ဖဿံ အာဒိ ကတွာ ပစ္စယပရမ္ပရံ ဖဿေတုံ ဖဿာယတနာဒိနိ ဝုတ္တာနိ။

ဗုဿ ဗုဿ ပဋိသံဝေဒန္တိတိ ဖုသိတွာ ဖုသိတွာ ပဋိသံဝေဒန္တိ။ ဧတ္ထ စ ကိဉ္ဇာပိ အာယတနာနံ ဖုသနကိစ္စံ ဝိယ ဝုတ္တံ၊ တထာပိ န တေသံ ဖုသနကိစ္စတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ န ဟိ အာယတနာနိ ဖုသန္တိ၊ ဖဿောဝ တံ တံ အာရမ္မဏံ ဖုသတိ၊ အာယတနာနိ ပန ဖဿေ ဥပနိက္ခိပိတွာ ဒဿိတာနိ၊ တဿှာ သဗ္ဗေ တေ ဆ ဖဿာယတနသမ္ပဝေန ဖဿေန ရူပါဒိနိ အာရမ္မဏာနိ ဖုသိတွာ တံ ဒိဋ္ဌိဝေဒနံ ပဋိသံဝေဒယန္တိတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗာ။

တေသံ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာတိအာဒိသု ဝေဒနာတိ ဆ ဖဿာယတန-သမ္ပဝါ ဝေဒနာ။ သာ ရူပတဏှာဒိဘေဒါယ တဏှာယ ဥပနိဿယကောဋိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “တေသံ ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ”တိ။ သာ ပန စတုဗ္ဗိဓဿ ဥပါဒါနဿ ဥပနိဿယကောဋိယာ စေဝ သဟဇာတ-ကောဋိယာ စ ပစ္စယော ဟောတိ။ တထာ ဥပါဒါနံ ဘဝဿ။ ဘဝေါ ဇာတိယာ ဥပနိဿယကောဋိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။

ဇာတိတိ ပနေတ္ထ သဝိကာရာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဇာတိ ဇရာမရဏဿ စေဝ သောကာဒိနဉ္စ ဥပနိဿယကောဋိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေါ၊ ဝိတ္ထာရတော ပန ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ၊ ဣမ ပနဿ ပယောဇနမတ္တမေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဘဂဝါ ဟိ ဝဋ္ဋကထံ ကထေန္တော “ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဋိ န ပညာယတိ အဝိဇ္ဇာယ၊ ‘ဣတော ပုဗ္ဗေ အဝိဇ္ဇာ နာဟောသိ၊ အထ ပစ္စာ သမဘဝိ’တိ ဧဝေတံ ဘိက္ခဝေ ဝုတ္တတိ။ အထ စ ပန ပညာယတိ “ဣဒပ္ပစ္စယာ အဝိဇ္ဇာ”တိ ဧဝံ အဝိဇ္ဇာသီသေန ဝါ ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ

၁-အံ ၂-၃၆-ပိဋ္ဌေ။

၂-အံ ၁-၂၅၆-ပိဋ္ဌေ။

၃-သံ ၁-၂၂၈-ပိဋ္ဌေ။

၄-သံ ၁-၃၀၀-ပိဋ္ဌေ။

၅-ပစ္စယပရမ္ပရာယာ (က)

၆-ဝေဒိဋ္ဌိ (သီ၊ သျာ၊ က)

၇-အံ ၁-၃၄၆-ပိဋ္ဌေ။

koṭi na paññāyati bhavataṇhāya -pa- ‘idappaccayā bhavataṇhā’ti”¹ evaṃ taṇhāsīsenā vā “purimā bhikkhave koṭi na paññāyati bhavadiṭṭhiyā -pa- ‘idappaccayā bhavadiṭṭhi’ti” * evaṃ diṭṭhisīsenā vā kathesi. Idha pana diṭṭhisīsenā kathento vedanārāgena uppajjamānā diṭṭhiyo kathetvā vedanāmūlakam paṭiccasamuppādam kathesi, tena idam dasseti “evamete diṭṭhigatikā idam dassanam gahetvā tisu bhavesu catūsu yonīsu pañcasu gatīsu sattasu viññāṇaṭṭhitīsu navasu sattāvāsesu ito ettha etto idhāti sandhāvantā saṃsaranā yante yuttaṅgaṇo viya, thambhe upanibaddhakukkuro² viya vātena vippannaṭṭhanāvā viya ca vaṭṭadukkhameva anuparivattanti, vaṭṭadukkhato sīsam ukkhipitum na sakkontī”ti.

Vivaṭṭakathādivaṇṇanā

145. Evaṃ diṭṭhigatikādhiṭṭhānam vaṭṭam kathetvā idāni yuttayogabhikkhu-adhiṭṭhānam katvā vivaṭṭam dassento “**yato kho bhikkhave bhikkhū**”ti-ādimāha. Tattha yatoti yadā. **Channam phassāyatanānanti** yehi chahi phassāyatanehi phusitvā paṭisamvedayamānānam³ diṭṭhigatikānam vaṭṭam vattati, tesamyeva channam phassāyatanānam. **Samudayanti**-ādīsu “avijjāsamudayā cakkhusamudayo”ti-ādinā * vedanākammaṭṭhāne vuttanayena phassāyatanānam samudayādayo⁴ veditabbā. Yathā pana tattha “phassasamudayā, phassanirodhā”ti vuttam, evamidha tam cakkhādīsu “āhārasamudayā āhāranirodhā”ti veditabbam, manāyatane “nāmarūpasamudayā, nāmarūpanirodhā”ti.

Uttaritam pajānātīti diṭṭhigatiko diṭṭhimeva jānātī⁵. Ayam pana diṭṭhiñca diṭṭhito ca uttaritam sīlasamādhipaññāvimuttinti yāva arahattā jānāti. Ko evam jānātīti? Khīṇāsavo jānāti, anāgāmī, sakadāgāmī, sotāpanno, bahussuto, gāthadhāro bhikkhu jānāti, āraddhavipassako jānāti, desanā pana arahattanikūṭeneva niṭṭhāpitāti.

1. Am 3. 348 piṭṭhe. * Gavesitabbamidam.

3. Paṭisamvediyamānānam (Sī, Ka)

* Hetṭhā 100 piṭṭhe (Khu 9. 54 piṭṭhe nissitapāli)

2. Upanibandhakukkuṭo (Ka)

4. Samudayo (Sī, Syā)

5. Pajānāti (Sī, Syā)

ကောဠိ န ပညာယတိ ဘဝတဏှာယ။ပ။ “ဣဒပ္ပတ္တယာ ဘဝတဏှာ”တိ^၁ ဧဝံ တဏှာသီသေန ဝါ ပုရိမာ ဘိက္ခဝေ ကောဠိ န ပညာယတိ ဘဝဒိဋ္ဌိယာ။ပ။ “ဣဒပ္ပတ္တယာ ဘဝဒိဋ္ဌိ”တိ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိသီသေန ဝါ ကထေသိ။ ဣဓ ပန ဒိဋ္ဌိသီသေန ကထေန္တော ဝေဒနာရာဂေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဒိဋ္ဌိယော ကထေတွာ ဝေဒနာမူလကံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကထေသိ၊ တေန ဣဒံ ဒေသေတိ “ဧဝမေတေ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ ဣဒံ ဒေသနံ ဂဟေတွာ တီသု ဘဝေသု စတုသု ယောနီသု ပဉ္စသု ဂတီသု သတ္တသု ဝိညာဏဋ္ဌိတီသု နဝသု သတ္တာဝါသေသု ဣတော ဧတ္ထ ဧတ္တော ဣဓာတိ သန္ဓာဝန္တာ သံသရန္တာ ယန္တေ ယုတ္တဂေါဏော ဝိယ ထမ္ပေ ဥပနိဗ္ဗကုတ္တရော^၂ ဝိယ ဝါတေန ဝိပုဉ္ဇဋ္ဌနာဝါ ဝိယ စ ဝဇ္ဇဒုက္ခမေဝ အနုပရိဝတ္တန္တိ၊ ဝဇ္ဇဒုက္ခတော သီသံ ဥက္ခိပ္ပိတုံ န သက္ကာန္တိ”တိ။

ဝိဝေသကထာဒီပနီ

၁၄၅။ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိဂတိကာမိဋ္ဌာနံ ဝဇ္ဇံ ကထေတွာ ဣဒါနိ ယုတ္တယောဂဘိက္ခု- အမိဋ္ဌာနံ ကတွာ ဝိဝေသံ ဒေသေန္တော “ယတော ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု”တိ- အာဒိမာဟ။ တတ္ထ ယတောတိ ယဒါ။ ဆန္တံ ဖဿာယတနာနန္တိ ယေဟိ ဆဟိ ဖဿာယတနေဟိ ဖုသိတွာ ပဋိသံဝေဒယမာနာနံ^၃ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ ဝဇ္ဇံ ဝတ္တတိ၊ တေသံယေဝ ဆန္တံ ဖဿာယတနာနံ။ သမုဒယန္တိအာဒိသု အဝိဇ္ဇာ- သမုဒယာ စက္ခုသမုဒယောတိအာဒိနာ ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာနေ ဝုတ္တနယေန ဖဿာယတနာနံ သမုဒယာဒယော^၄ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယထာ ပန တတ္ထ “ဖဿ- သမုဒယာ ဖဿနိရောဓာ”တိ ဝုတ္တံ၊ ဧဝံမိ တံ စက္ခုဒိသု “အာဟာရသမုဒယာ အာဟာရနိရောဓာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ မနာယတနေ “နာမရူပသမုဒယာ နာမရူပ- နိရောဓာ”တိ။

ဥတ္တရိတရံ ပဇာနာတိတိ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ ဒိဋ္ဌိမေဝ ဇာနာတိ^၅။ အယံ ပန ဒိဋ္ဌိဉ္စ ဒိဋ္ဌိတော စ ဥတ္တရိတရံ သီလသမာဓိပညာဝိပုတ္တိန္တိ ယာဝ အရဟတ္တာ ဇာနာတိ။ ကော ဧဝံ ဇာနာတိတိ? ခိကာသဝေါ ဇာနာတိ၊ အနာဂါမီ၊ သကဒါဂါမီ၊ သောတာပန္နော၊ ဗဟုဿုတော၊ ဂန္ထဝရော ဘိက္ခု ဇာနာတိ၊ အာရဒ္ဓဝိပဿကော ဇာနာတိ။ ဒေသနာ ပန အရဟတ္တနိက္ခုဋေနေဝ နိဋ္ဌာပိတံတိ။

၁-အံ ၁-၃၄၈-ဝိဇ္ဇေ။
၄-သမုဒယော (သီ၊ သျှာ)

၂-ဥပနိဗ္ဗကုတ္တရော (က)

၃-ပဋိသံဝေဒယမာနာနံ (သီ၊ က)
၅-ပဇာနာတိ (သီ၊ သျှာ)

146. Evaṃ vivaṭṭaṃ kathetvā idāni “sesanājālavimutto diṭṭhigatiko nāma natthi”ti dassanattamaṃ puna “**ye hi keci bhikkhave**”ti ārabhi. Tattha **antojālīkatā**ti imassa mayhaṃ desanājālassa antoyeva katā. **Ettha sitāvā**ti etasmiṃ mama desanājāle sitā nissitā avasitāva. **Ummujjamānā ummujjantī**ti kiṃ vuttaṃ hoti—te adho osīdantāpi uddhaṃ uggacchantāpi mama desanājāle sitāva hutvā osīdanti ca uggacchanti ca. **Ettha pariāpannā**ti ettha mayhaṃ desanājāle pariāpannā, etena ābaddhā antojālīkatā ca hutvā ummujjamānā ummujjanti, na hettha asaṅgahito diṭṭhigatiko nāma atthīti.

Sukhamacchikenāti saṇha-acchikena sukhumacchiddenāti attho. Ke vaṭṭo viya hi Bhagavā, jālaṃ viya desanā, paritta-udakaṃ viya dasasahassilokadhātu, oḷārikā pāṇā viya dvāsaṭṭhi diṭṭhigatikā, tassa tīre ṭhatvā oloketassa oḷārikānaṃ pāṇānaṃ antojālīkatabhāvadassanaṃ viya Bhagavato sabbadiṭṭhigatānaṃ desanājālassa antokatabhāvadassananti¹ evamettha opammasaṃsandanaṃ veditabbaṃ.

147. Evaṃ imāhi dvāsaṭṭhiyā diṭṭhīhi sabbadiṭṭhīnaṃ saṅgahitattā sabbesaṃ diṭṭhigatikānaṃ etasmiṃ desanājāle pariāpannabhāvaṃ dassetvā idāni attano katthaci apariāpannabhāvaṃ dassento “**ucchinnabhavanettiko bhikkhave Tathāgatassa kāyo**”ti-ādimāha. Tattha nayanti etāyāti **netti**. **Nayantī**ti gīvāya bandhitvā ākaḍḍhanti, rajjuyā etaṃ nāmaṃ. Idha pana nettisadisatāya bhavataṇhā **nettī**ti adhippetā. Sā hi mahājanaṃ gīvāya bandhitvā taṃ taṃ bhavaṃ neti upanetīti **bhavanetti**, arahattamaggasatthena ucchinnā bhavanetti assāti **ucchinnabhavanettiko**.

Kāyassa bheda uddhanti kāyassa bhedato uddhaṃ. **Jīvitapariyādānā**ti jīvitassa sabbaso pariādinnaṭṭā parikkhīṇattā, puna appaṭisandhikabhāvāti attho. **Na naṃ dakkhantī**² taṃ Tathāgataṃ devā vā manussā vā na dakkhissanti, appaṇṇattikabhāvaṃ gamissatīti³ attho.

1. Antogadhabhāvadassananti (Ka)

2. Na taṃ dakkhintīti (Si)

3. Gamissantīti (Syā)

သုတ္တံ]

ဝိဝေကထာဝိဝေကနာ

၁၁၇

၁၄၆။ ဧဝံ ဝိဝေကထာဝိဝေကနာ ဣဒါနိ “ဒေသနာဇာလဝိမုတ္တော ဒိဋ္ဌိဂတိကော နာမ နတ္ထိ”တိ ဒဿနတ္ထံ ပုန “ယေဟိ ကေဝိ ဘိက္ခဝေ”တိ အာရဘိ။ တတ္ထ အန္တော ဇာလိကတာတိ ဣမဿ မယံ ဒေသနာဇာလဿ အန္တောယေဝ ကတာ။ ဧတ္ထ သိတာ ဝါတိ တေသ္မိ မမ ဒေသနာဇာလေ သိတာ နိဿိတာ အဝသိတာဝ။ ဥမ္မုဇ္ဈမာနာ ဥမ္မုဇ္ဈန္တိတိ ကိံ ပုတ္တံ ဟောတိ—တေ အဓော ဩသိဒန္တာပိ ဥဗ္ဗုဇ္ဈန္တာပိ မမ ဒေသနာဇာလေ သိတာဝ ဟုတွာ ဩသိဒန္တိ စ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ စ။ ဧတ္ထ ပရိယာပန္နာတိ ဧတ္ထ မယံ ဒေသနာဇာလေ ပရိယာပန္နာ၊ တေန အာဗဒ္ဓါ အန္တောဇာလိကတာ စ ဟုတွာ ဥမ္မုဇ္ဈမာနာ ဥမ္မုဇ္ဈန္တိ၊ န ဟေတ္ထ အသင်္ဂဟိတော ဒိဋ္ဌိဂတိကော နာမ အတ္ထိတိ။

သုခုမန္တိကေနာတိ သဏ္ဌာနန္တိကေနာ၊ သုခုမန္တိဒ္ဓေနာတိ အတ္ထော။ ကေဝိ ဝိယ ဟိ ဘဂဝါ၊ ဇာလံ ဝိယ ဒေသနာ၊ ပရိတ္တဥဒကံ ဝိယ ဒဿသဟ- သိလောကဓာတု၊ ဩဇ္ဇာရိကာ ပါဏာ ဝိယ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတိကာ။ တဿ တိရေ ဌတွာ ဩလောကေန္တဿ ဩဇ္ဇာရိကာနံ ပါဏာနံ အန္တောဇာလိကတဘာဝ- ဒဿနံ ဝိယ ဘဂဝတော သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဂတာနံ ဒေသနာဇာလဿ အန္တောကတ- ဘာဝဒဿနန္တိ^၁ ဝေမေတ္ထ ဩပမ္မသံသန္တနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁၄၇။ ဧဝံ ဣမာဟိ ဒွါသဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌိဟိ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိနံ သင်္ဂဟိတတ္ထာ သဗ္ဗေသံ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ တေသ္မိ ဒေသနာဇာလေ ပရိယာပန္နဘာဝံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အတ္တေနာ ကတ္ထမိ အပရိယာပန္နဘာဝံ ဒဿေန္တော “ဥမ္မုဇ္ဈဘဝနေတ္ထိကော ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿ ကာယော”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ နယန္တိ တောယာတိ နေတ္ထိ။ နယန္တိတိ ဂိဝါယ ဗန္ဓိတွာ အာကမုန္တိ၊ ရဇ္ဇုယာ တေ နာမံ။ ဣမ ပန နေတ္ထိသဒိသတာယ ဘဝတဏှာ နေတ္ထိတိ အဓိပ္ပေတာ။ သာ ဟိ မဟာဇနံ ဂိဝါယ ဗန္ဓိတွာ တံ တံ ဘဝံ နေတိ ဥပနေတိတိ ဘဝနေတ္ထိ။ အရဟတ္တမဂ္ဂ- သတ္ထေန ဥမ္မုဇ္ဈာ ဘဝနေတ္ထိ အဿာတိ ဥမ္မုဇ္ဈဘဝနေတ္ထိကော။

ကာယဿ ဘေဒါ ဥဒန္တိ ကာယဿ ဘေဒတော ဥဒ္ဓံ။ ဇီဝိတပရိယာ- ခါနာတိ ဇီဝိတဿ သဗ္ဗသော ပရိယာဒိန္နတ္ထာ ပရိက္ခိဏတ္ထာ၊ ပုန အပ္ပုဋ္ဌိသန္တိက- ဘာဝါတိ အတ္ထော။ န တံ ဒန္တန္တိတိ^၂ တံ တထာဂတံ ဒေဝါ ဝါ မနုဿာ ဝါ န ဒက္ခိဿန္တိ၊ အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ ဂမိဿတိတိ^၃ အတ္ထော။

၁-အန္တောဂတောဒဿနန္တိ (က)

၂-န တံ ဒန္တန္တိတိ (သိ)

၃-ဂမိဿန္တိတိ (သျာ)

Seyyathāpi bhikkhavi upamāyaṃ pana idaṃ saṃsandanaṃ—
 ambarukkho viya hi Tathāgatassa kāyo, rukkhe jātamahāvaṇṇo¹ viya taṃ
 nissāya pubbe pavattataṇhā. Tasmim vaṇṇe upanibaddhā
 pañcapakkadvādasapakka-aṭṭhārasapakkaparimāṇā ambapiṇḍī viya taṇhāya
 sati taṇhūpanibandhanā hutvā āyatim nibbattanakā pañcakkhandhā
 dvādasāyatanāni aṭṭhārasa dhātuyo. Yathā pana tasmim vaṇṇe chinne sabbāni
 tāni ambāni tadanvayāni honti, taṃyeva vaṇṇaṃ anugātāni vaṇṇacchedā²
 chinnāniyevāti attho, evameva ye bhavanettivaṇṇassa anupacchinnattā
 āyatim uppajjeyyūṃ pañcakkhandhā dvādasāyatanāni aṭṭhārasa dhātuyo,
 sabbe te dhammā tadanvayā honti, bhavanettim anugatā, tāya chinnāya
 chinnāniyevāti attho.

Yathā pana tasmimpi rukkhe maṇḍūkakaṇṭakavisasamphassaṃ āgamma
 anupubbena sussitvā mate “imasmim ṭhāne evarūpo nāma rukkho ahoṣī”ti
 vohāramattameva hoti, na taṃ rukkhaṃ koci passati, evaṃ
 ariyamaggasamphassaṃ āgamma taṇhāsinehassa pariyādinattā anupubbena
 sussitvā viya bhinne imasmim kāye kāyassa bheda uddhaṃ jīvitapariyādānā
 na taṃ dakkhanti, Tathāgatampi devamanussā na dakkhissanti, “evarūpassa
 nāma kira Satthuno idaṃ sāsanaṃ”ti vohāramattameva bhavissatīti
 anupādisesanibbānadhātuṃ pāpetvā desanaṃ niṭṭhāpesi.

148. **Evam vutte āyasmā Ānandoti** evaṃ Bhagavatā imasmim sutte
 vutte thero ādito paṭṭhāya sabbaṃ suttaṃ samannāharitvā evaṃ
 Buddhabalaṃ dīpetvā kathitasuttassa na Bhagavatā nāmaṃ gahitaṃ,
 handassa nāmaṃ gaṇhāpessāmīti cintetvā Bhagavantaṃ etadavoca.

Tasmātiha tvanti-ādīsu ayamattahayojanā—Ānanda yasmā imasmim
 dhammapariyāye idhatthopi paratthopi vibhatto, tasmātiha tvaṃ imaṃ
 dhammapariyāyaṃ “Atthajālan”tipi naṃ dhārehi, yasmā panettha bahū
 tantidhammā kathitā, tasmā “Dhammajālan”tipi naṃ dhārehi, yasmā ca ettha
 seṭṭhaṭṭhena brahmaṃ sabbaññutaññānaṃ vibhattaṃ, tasmā
 “Brahmajālan”tipi naṃ dhārehi, yasmā ettha dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo vibhattā,
 tasmā “Diṭṭhijālan”tipi naṃ dhārehi, yasmā pana imaṃ dhammapariyāyaṃ
 sutvā devaputtamāraṃpi khandhamāraṃpi maccumāraṃpi

1. Jātamahāvaṇṇo (Syā)

2. Vaṇṇe chinne (Ka)

သေယျထာပိ ဘိက္ခုဝေတိ ဥပမာယံ ပန ဣဒံ သံသန္တနံ။ အဗ္ဗရက္ခော ဝိယ
 ဟိ တထာဂတဿ ကာယော၊ ရုက္ခေ ဇာတမဟာဝဏ္ဏော^၁ ဝိယ တံ နိဿာယ
 ပုဗ္ဗေ ပဝတ္တတဏှာ။ တသ္မိံ ဝဏ္ဏေ ဥပနိဗ္ဗဒ္ဓါ ပဉ္စပက္ကဒ္ဓါဒသပက္ကအဋ္ဌာရသ-
 ပက္ကပရိမာဏာ အဗ္ဗပိဏ္ဏိ ဝိယ တဏှာယ သတိ တဏှပုနိဗ္ဗန္ဓနာ ဟုတွာ
 အာယတိံ နိဗ္ဗတ္တနကာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဒွါဒသာယတနာနိ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော။
 ယထာ ပန တသ္မိံ ဝဏ္ဏေ ဆိန္ဓေ သဗ္ဗာနိ တာနိ အဗ္ဗာနိ တဒန္တယာနိ ဟောန္တိ၊
 တံယေဝ ဝဏ္ဏံ အနုဂတာနိ ဝဏ္ဏေဒါ^၂ ဆိန္ဓာနိယေဝါတိ အတ္ထော။ ဧဝမေဝ
 ယေ ဘဝနေတ္ထိဝဏ္ဏဿ အနုပစ္စိန္တတ္တာ အာယတိံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ ပဉ္စက္ခန္ဓာ
 ဒွါဒသာယတနာနိ အဋ္ဌာရသဓာတုယော၊ သဗ္ဗေ တေ ဓမ္မာ တဒန္တယာ ဟောန္တိ၊
 ဘဝနေတ္ထိံ အနုဂတာ၊ တာယ ဆိန္ဓာယ ဆိန္ဓာယေဝါတိ အတ္ထော။

ယထာ ပန တသ္မိမ္ပိ ရုက္ခေ မဏ္ဍုကကဏ္ဍကဝိသသမ္ဗဿ အာဂမ္မ အနုပုဗ္ဗေန
 သုဿိတွာ မတေ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧဝရူပေါ နာမ ရုက္ခော အဟောသိ”တိ
 ဝေါဟာရမတ္တမေဝ ဟောတိ၊ န တံ ရုက္ခံ ကောစိ ပဿတိ။ ဧဝံ အရိယမဂ္ဂ-
 သမ္ဗဿ အာဂမ္မ တဏှာသိနေဟဿ ပရိယာဒိန္တတ္တာ အနုပုဗ္ဗေန သုဿိတွာ
 ဝိယ ဘိန္ဓေ ဣမသ္မိံ ကာယေ ကာယဿ ဘေဒါ ဥဒ္ဓံ ဇီဝိတပရိယာဒါနာ န တံ
 ဒက္ခန္တိ၊ တထာဂတမ္ပိ ဒေဝမနုဿာ န ဒက္ခိဿန္တိ၊ ဧဝရူပဿ နာမ ကိရ
 သတ္တုနော ဣဒံ သာသနန္တိ ဝေါဟာရမတ္တမေဝ ဘဝိဿတိတိ အနုပါဒိသေသ-
 နိဗ္ဗာနဓာတုံ ပါပေတွာ ဒေသနံ နိဋ္ဌပေသိ။

၁၄၈။ **ဧဝံ ဝုတ္တေ အာယသ္မာ အာနန္ဒော**တိ ဧဝံ ဘဂဝတာ ဣမသ္မိံ
 သုတ္တေ ဝုတ္တေ ထေရော အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ သုတ္တံ သမန္တာဟရိတွာ ဧဝံ
 ဗုဒ္ဓဗလံ ဒီပေတွာ ကဓိတသုတ္တဿ န ဘဂဝတာ နာမံ ဂဟိတံ၊ ဟန္တဿ
 နာမံ ဂဏှာပေဿာမိတိ စိန္တေတွာ ဘဂဝန္တံ တေဒဝေါစ။

တသ္မာတိဟ တွန္တိအာဒိသု အယမတ္တယောဇနာ—အာနန္ဒ ယသ္မာ ဣမသ္မိံ
 ဓမ္မပရိယာယေ ဣတ္ထောပိ ပရတ္ထောပိ ဝိဘတ္တော၊ တသ္မာတိဟ တံ ဣမံ
 ဓမ္မပရိယာယံ “အတ္ထဇာလ”န္တိပိ နံ ဓာရေဟိ၊ ယသ္မာ ပနေတ္ထ ဗဟူ တန္တိဓမ္မာ
 ကထိတာ၊ တသ္မာ “ဓမ္မဇာလ”န္တိပိ နံ ဓာရေဟိ၊ ယသ္မာ စ ဧတ္ထ သေဋ္ဌဋ္ဌေန
 မြဟ္မံ သဗ္ဗညုတညာဏံ ဝိဘတ္တံ၊ တသ္မာ “မြဟ္မဇာလ”န္တိပိ နံ ဓာရေဟိ၊
 ယသ္မာ ဧတ္ထ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိယော ဝိဘတ္တော၊ တသ္မာ “ဒိဋ္ဌိဇာလ”န္တိပိ နံ ဓာရေဟိ၊
 ယသ္မာ ပန ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ သုတွာ ဒေဝပုတ္တမာရမ္ပိ ခန္ဓမာရမ္ပိ မဇ္ဈမာရမ္ပိ

၁-ဇာတမဟာဝဏ္ဏော (သျှာ)

၂-ဝဏ္ဏေ ဆိန္ဓေ (က)

desiyamānesu tassa tassa diṭṭhigatassa pariyosāne pariyosāneti dvāsaṭṭhiyā ṭhānesu akampitthāti veditabbā.

Tattha aṭṭhahi kāraṇehi pathavīkampo veditabbo—dhātukkhobhena iddhimato ānubhāvena, bodhisattassa gabbhokkantiyā, mātukucchito nikkhamanena, sambodhippattiyā, dhammacakkappavattanena, āyusaṅkhārōssajjanena, parinibbānenāti. Tesam vinicchayaṁ “aṭṭha kho ime Ānanda hetū aṭṭha paccayā mahato bhūmicālassa pātubhāvāyā”ti * evaṁ mahāparinibbāne āgatāya tantiyā vaṇṇanākāle vakkhāma. Ayaṁ pana mahāpathavī aparesupī aṭṭhasu ṭhānesu akampittha mahābhinikkhamane, Bodhimaṇḍūpasaṅkamane, paṁsukūlaggahaṇe, paṁsukūladhovane, Kālakārāmasutte, ¹Gotamakasutte, Vessantarajātaka, imasmiṁ Brahmajāleti. Tattha mahābhinikkhamanabodhimaṇḍūpasaṅkamanesu vīriyabalena akampittha. Paṁsukūlaggahaṇe dvisahassadīpaparivāre cattāro mahādīpe pahāya pabbajitvā susānaṁ gantvā paṁsukūlaṁ gaṇhantena “dukkaraṁ Bhagavatā katan”ti acchariyavegābhihatā akampittha. Paṁsukūladhovanavessantarajātakesu akālakampanena akampittha. Kālakārāmagotamakasuttesu “ahaṁ sakkhī Bhagavā”ti sakkebhāvena akampittha. Imasmiṁ pana Brahmajāle dvāsaṭṭhiyā diṭṭhigatesu vijaṭetvā niggumbaṁ katvā desiyamānesu sādhu-kāradānavasena akampitthāti veditabbā.

Na kevalaṁca etesu ṭhānesuyeva pathavī akampittha, atha kho tīsu saṅgahesupī Mahāmahindattherassa imaṁ dīpaṁ āgantvā Jotivane nisīditvā dhammaṁ desitadivasepi akampittha. Kalyāṇiyavihāre ca Piṇḍapātiyattherassa cetiyaṅgaṇaṁ sammajjitvā tattheva nisīditvā Buddhārammaṇaṁ pītiṁ gahetvā imaṁ suttantaṁ āradhassa suttapariyosāne udakapariyantaṁ katvā akampittha. Lohapāsādassa pācīna-ambalaṭṭhikaṭṭhānaṁ² nāma ahoṣi. Tattha nisīditvā dīghabhāṇakattherā Brāhmajālasuttaṁ ārabhiṁsu, tesam sajjhāyapariyosānepi³ udakapariyantameva katvā pathavī akampitthāti.

* Dī 2. 90; Aṁ 3. 132 piṭṭhesu.

1. Kālakārāmasutte (Sī, Ka) Aṁ 1. 333 piṭṭhe passitabbaṁ.

2. Pācīnaṁ Ambalaṭṭhikaṭṭhānaṁ (Sī, Ka)

3. Sajjhāyanapariyosānepi (Ka)

ဒေသိယမာနေသု တဿ တဿ ဒိဋ္ဌိဂတဿ ပရိယောသာနေ ပရိယောသာ-
နေတိ ဒွါသဋ္ဌိယာ ဌာနေသု အကမ္ပိတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

တတ္ထ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ပထဝီကမ္ပော ဝေဒိတဗ္ဗော—ဓာတုက္ခောဘေန၊ ဣဒ္ဓိမတော အာနုဘာဝေန၊ ဗောဓိသတ္တဿ ဂန္တောက္ကန္တိယာ၊ မာတုကုမ္ဘိတော နိက္ခမနေန၊ သမ္ပောဓိပ္ပတ္တိယာ၊ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနေန၊ အာယုသင်္ခါရေဿဇ္ဇနေန၊ ပရိနိဗ္ဗာနေနာတိ။ တေသံ ဝိနိစ္ဆယံ “အဋ္ဌ ခေါ ဣမေ အာနန္ဒ ဟေတူ အဋ္ဌ ပစ္စယာ မဟတော ဘူမိစာလဿ ပါတုဘာဝါယာ”တိ ဧဝံ မဟာပရိ-
နိဗ္ဗာနေ အာဂတာယ တန္တိယာ ဝဏ္ဏနာကာလေ ဝက္ခာမ။ အယံ ပန မဟာပထဝီ အပရေသုပိ အဋ္ဌသု ဌာနေသု အကမ္ပိတ္ထ မဟာဘိနိက္ခမနေ၊ ဗောဓိမဏ္ဍုပသင်္ကမနေ၊ ပံသုကုလဂ္ဂဟဏေ၊ ပံသုကုလဓောဝနေ၊ ကာဠကရာမ-
သုတ္တေ၊ ဂေါတမကသုတ္တေ၊ ဝေဿန္တရဇာတကေ၊ ဣမသ္မိံ မြဟူဇာလေတိ။ တတ္ထ မဟာဘိနိက္ခမနေဗောဓိမဏ္ဍုပသင်္ကမနေသု ဝိရိယဗလေန အကမ္ပိတ္ထ။ ပံသုကုလဂ္ဂ-
ဟဏေ ဒွိသဟဿဒီပပရိဝါရေ စတ္တာရေ မဟာဒီပေ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ သုသာနံ ဂန္ဓာ ပံသုကုလံ ဂဏန္တေန ဒုက္ကရံ ဘဂဝတာ ကတန္တိ အတ္ထရိယ-
ဝေဂါဘိဟတာ အကမ္ပိတ္ထ။ ပံသုကုလဓောဝနေဝေဿန္တရဇာတကေသု အကာ-
လကမ္ပနေန အကမ္ပိတ္ထ။ ကာဠကရာမဂေါတမကသုတ္တေသု “အဟံ သက္ခိ ဘဂဝါ”တိ သက္ခိဘာဝေန အကမ္ပိတ္ထ။ ဣမသ္မိံ ပန မြဟူဇာလေ ဒွါသဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌိဂတေသု ဝိဇ္ဇေတွာ နိဂ္ဂုမ္ဘံ ကတွာ ဒေသိယမာနေသု သာဓုကာရဒါနဝသေန အကမ္ပိတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

န ကေဝလဉ္စ ဧတေသု ဌာနေသုယေဝ ပထဝီ အကမ္ပိတ္ထ။ အထ ခေါ တီသု သင်္ကဟေသုပိ မဟာမဟိန္ဒတ္ထေရဿ ဣမံ ဒီပံ အာဂန္ဓာ ဇောတိဝနေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ ဒေသိတဒီဝသေပိ အကမ္ပိတ္ထ။ ကလျာဏိယဝိဟာရေ စ ပိဏ္ဍပါတိယတ္ထေ-
ရဿ စေတိယင်္ဂဏံ သမ္ပဇ္ဇိတွာ တတ္ထေဝ နိသီဒိတွာ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပီတိံ ဂဟေတွာ ဣမံ သုတ္တန္တံ အာရဒ္ဓဿ သုတ္တပရိယောသာနေ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ အကမ္ပိတ္ထ။ လောဟပါသာဒဿ ပါစိနအမ္မလဋ္ဌိကဋ္ဌာနံ^၂ နာမ အဟောသိ။ တတ္ထ နိသီဒိတွာ ဒီဃဘာဏကတ္ထေရာ မြဟူဇာလသုတ္တံ အာရဘိံသု၊ တေသံ သဇ္ဈာယပရိယောသာနေပိ^၃ ဥဒကပရိယန္တမေဝ ကတွာ ပထဝီ အကမ္ပိတ္တာတိ။

၁-ကာလကရာမသုတ္တေ (သီ၊ က)

၂-ပါစိန အမ္မလဋ္ဌိကဋ္ဌာနံ (သီ၊ က)

၃-သဇ္ဈာယနပရိယောသာနေပိ (က)

Evam yassānubhāvena, akampittha anekaso.
Medanī suttasetṭhassa, desitassa sayambhunā.

Brahmajālassa tassīdha, dhammaṃ atthañca paṇḍitā.
Sakkaccaṃ uggahetvāna, paṭipajjantu yonisoti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Brahmajālasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

သုတ္တံ]

ဝိဝဿကထာဒိဝဏ္ဏနာ

၁၂၁

ဧဝံ ယဿာနုဘာဝေန၊ အကမ္ပိတ္တ အနေကသော။
မေဒနီ သုတ္တသေဋ္ဌဿ၊ ဒေသိတဿ သယမ္ဘုနာ။
ဗြဟ္မဇာလဿ တသီဓ၊ ဓမ္မံ အတ္ထု ပဏ္ဍိတာ။
သက္ကစ္ဆံ ဥဂ္ဂဟေတွာန၊ ပဋိပဇ္ဇန္တိ ယောနိသောတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ

ဗြဟ္မဇာလသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

2. Sāmaññaphalasutta

Rājāmaccaḥāvaṇṇanā

150. **Evam me sutam -pa- Rājagaheti** Sāmaññaphalasuttam. Tatrāyam apubbapadavaṇṇanā¹. **Rājagaheti** evamnamake nagare. Tañhi Mandhātu-mahāgovindādīhi pariggahitattā Rājagahanti vuccati. Aññepettha pakāre vaṇṇayanti, kiṃ tehi, nāmamattametam tassa nagarassa. Tam panetam Buddhakāle ca cakkavattikāle ca nagaram hoti, sesakāle suññam hoti yakkhapariggahitam, tesam vasanavanam² hutvā tiṭṭhati. **Viharatīti** avisesena iriyāpathadibbabrahma-ariyavihāresu aññataravihāra-samaṅgiparidīpanametam. Idha pana ṭhānagamananissajjasayanappabhedesu iriyāpathesu aññatara-iriyāpathasamāyogaparidīpanam. Tena ṭhitopi gacchantopi nisinnopi sayānopi Bhagavā viharaticceva veditabbo. So hi ekam iriyāpathabādhanam aññena iriyāpathena vicchinditvā aparipatantam³ attabhāvam harati pavatteti, tasmā viharatīti vuccati.

Jīvakassa Komārabhaccassa ambavaneti idamassa yaṃ gocaragāmaṃ upanissāya viharati, tassa samīpanivāsanaṭṭhānaparidīpanam⁴. Tasmā **Rājagahe viharati Jīvakassa Komārabhaccassa ambavaneti** Rājagahasamīpe Jīvakassa Komārabhaccassa ambavane viharatīti evamettha attho veditabbo. Samīpatthe hetam bhumma vacanam. Tattha jīvatīti **Jīvako**, kumārena bhatoti **Komārabhacco**. Yathāha “kiṃ bhaṇe etam kākehi samparikiṇṇanti? Dārako devāti. Jīvati bhaṇeti? Jīvati devāti. Tena hi bhaṇe tam dārakam amhākam antepuram netvā dhātīnam detha posetunti⁵. Tassa jīvatīti **Jīvakoti** nāmaṃ akaṃsu. Kumārena posāpitoti **Komarabhaccoti** nāmaṃ akaṃsū”ti⁶ ayaṃ panettha saṅkhepo. Vitthārena pana Jīvakavatthu Khandhake āgatameva. Vinicchayakathāpissa **Samantapāsādikāya**⁷ Vinayaṭṭhakathāyaṃ vuttā.

1. Anupubbapadavaṇṇanā (Syā, Ka)

2. Vasantavanam (Sī), vasaṇaṭṭhānam vanam (Ka)

4. Samīpe nivāsanaṭṭhānaparidīpanam (Sī, Ka)

6. Vi 3. 379 piṭṭhe.

3. Apatantam (Sī, Ka)

5. Vi 3. 378 piṭṭhe.

7. Vi-Ṭṭha 3. 396 piṭṭhe.

၂-သာမညဖလသုတ္တ

ရာဇာမဇ္ဈကထာဝဏ္ဏနာ

၁၅၀။ **ဧဝံ မေ သုတံ။ပ။ ရာဇဂဟေတိ** သာမညဖလသုတ္တံ။ တတြာယံ အပ္ပပဒဝဏ္ဏနာ^၁။ **ရာဇဂဟေတိ** ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ တဌိ မန္ဓာတုမဟာဂေါ-ဝိန္ဓာဒီဟိ ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ ရာဇဂဟန္တိ ဝုစ္စတိ။ အညေပေတ္တ ပကာရေ ဝဏ္ဏယန္တိ။ ကိံ တေဟိ။ နာမမတ္တမေတံ တဿ နဂရဿ။ တံ ပနေတံ ဗုဒ္ဓကာလေ စ စက္ကဝတ္တိကာလေ စ နဂရံ ဟေတိ။ သေသကာလေ သုညံ ဟေတိ ယက္ခပရိဂ္ဂဟိတံ။ တေသံ ဝသနဝနံ^၂ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ **ဝိဟရတိတိ** အဝိသေသေန ဣရိယာပထဒိဗ္ဗဗြဟ္မာရိယဝိဟာရေသု အညတရဝိဟာရသမဂ္ဂိ-ပရိဒီပနမေတံ။ ဣမ ပန ဌာနဂမနနိသဇ္ဇသယနပ္ပဘေဒသု ဣရိယာပထေသု အညတရဣရိယာပထသမာယောဂပရိဒီပနံ။ တေန ဌိတောပိ ဂစ္ဆန္တောပိ နိဿိန္တောပိ သယာနောပိ ဘဂဝါ ဝိဟရတိစ္စေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သော ဟိ ဧကံ ဣရိယာပထဗာဓနံ အညေန ဣရိယာပထေန ဝိစ္ဆိန္တော အပရိပတန္တိ^၃ အတ္တ-ဘာဝံ ဟရတိ ပဝတ္တေတိ။ တသ္မာ ဝိဟရတိတိ ဝုစ္စတိ။

ဇိဝကဿ ကောမာရဘစ္စဿ အဗ္ဗဝနေတိ ဣဒမဿ ယံ ဂေါရဂါမံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ တဿ သမိပနိဝါသနဌာနပရိဒီပနံ^၄။ တသ္မာ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဇိဝကဿ ကောမာရဘစ္စဿ အဗ္ဗဝနေတိ ရာဇဂဟသမိပေ ဇိဝကဿ ကောမာရဘစ္စဿ အဗ္ဗဝနေ ဝိဟရတိတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သမိပတ္တေ ဟေတံ ဘုဗ္ဗဝနံ။ တတ္ထ ဇိဝတိတိ **ဇိဝကော**။ ကုမာရေန ဘတောတိ **ကောမာရဘစ္စော**။ ယထာဟ “ကိံ ဘဏေ ဧတံ ကာကေဟိ သမ္ပရိကိဏ္ဏန္တိ။ ဒါရကော ဒေဝါတိ။ ဇိဝတိ ဘဏေတိ။ ဇိဝတိ ဒေဝါတိ။ တေန ဟိ ဘဏေ တံ ဒါရကံ အမှာကံ အန္တေပုရံ နေတွာ ဓာတိနံ ဒေထ ပေါသေတုန္တိ^၅။ တဿ ဇိဝတိတိ ဇိဝကောတိ နာမံ အကံသု။ ကုမာရေန ပေါသာပိတောတိ ကောမာရဘစ္စောတိ နာမံ အကံသု”တိ^၆ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဝိတ္ထာရေန ပန ဇိဝကဝတ္ထု ခန္ဓကေ အာဂတမေဝ။ ဝိနိစ္ဆယကထာပိဿ သမန္တပါသာဒိကာယ ဝိနယဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တာ။

၁-အနုပ္ပပဒဝဏ္ဏနာ (သျှာ၊ က)

၂-အပတန္တိ (သီ၊ က)

၅-ဝိ ၃-၃၇၈-ပိဋ္ဌေ။

၂-ဝသန္တဝနံ (သီ)၊ ဝသနဌာနံ ဝနံ (က)

၄-သမိပေ နိဝါသနဌာနပရိဒီပနံ (သီ၊ က)

၆-ဝိ ၃-၃၇၉-ပိဋ္ဌေ။

Ayaṃ pana Jīvako ekasmiṃ samaye Bhagavato dosābhisannam kāyaṃ virecetvā Siveyyakaṃ dussayugaṃ datvā vatthānumodanāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhāya cintesi “mayā divasassa dvattikkhattum Buddhupaṭṭhānam gantabham, idaṃca Veḷuvanam¹ atidūre, mayham pana ambavanam uyyānam āsannataram, yannūnāham ettha Bhagavato vihāram kāreyyan”ti. So tasmim ambavane rattiṭṭhānadivāṭṭhānaleṇakuṭimaṇḍapādini sampādetvā Bhagavato anucchavikaṃ gandhakuṭim kārāpetvā ambavanam aṭṭhārasahatthubbedhena tambapaṭṭavanṇena pākārena parikkhipāpetvā Buddhappamukham bhikkhusaṃgham² sacīvarabhaddena santappetvā dakkhiṇodakam pādetvā vihāram niyyātesi³. Tam sandhāya vuttam “Jivakassa Komārabhaccassa ambavane”ti.

Adḍhateḷasehi bhikkhusatehīti adḍhasatena ūnehi terasahi bhikkhusatehi. **Rājāti**-ādīsu rājati attano issariyasampattiyā catūhi saṅgahavatthūhi mahājanam rañjeti vadḍhetīti **rājā**. Magadhānam issaroti **Māgadho**. “Ajātoyeva rañño sattu bhavissatī”ti nemittakehi niddiṭṭhoti **Ajātasattu**.

Tasmim kira kucchigate deviyā evarūpo dohaḷo uppajji “aho vatāham rañño dakkhiṇabāhulohitam piveyyan”ti, sā “bhāriye ṭhāne dohaḷo uppanno, na sakkā kassaci ārocetun”ti tam kathetum asakkontī kisā⁴ dubbaṇṇā ahoṣi. Tam rājā pucchi “bhadde tuyham attabhāvo na pakativāṇṇo, kim kāraṇan”ti. Mā puccha mahārājāti. Bhadde tvaṃ attano⁵ ajjhāsayaṃ mayham akathentī kassa kathessasīti tathā tathā nibandhitvā kathāpesi. Suvā ca “bāle kim ettha tuyham bhāriyasaññā ahoṣi”ti vejjam pakkosāpetvā suvaṇṇasatthakena bāhum phālāpetvā suvaṇṇasarakena lohitaṃ gahetvā udakena sambhinditvā pāyesi. Nemittakā tam sutvā “esa gabbho rañño sattu bhavissati, iminā rājā haññissatī”ti byākarimsu. Devī sutvā “mayham kira kucchito nikkhanto rājānam māressatī”ti gabbham pātetukāmā uyyānam gantvā kucchim maddāpesi, gabbho na patati. Sā punappunam gantvā tatheva kāresi. Rājā “kimattham

1. Gijjhakūṭam Veḷuvanam (Syā, Ka)

2. Buddhappamukhassa bhikkhusaṃghassa (Ka)

4. Kīsā (Syā)

3. Niyyādesi (Syā)

5. Tuyham (bahūsu)

အယံ ပန ဇီဝကော ဧကသ္မိံ သမယေ ဘဂဝတော ဒေါသာဘိသန္ဓိကယံ ဝိရေစေတွာ သိဝေယျကံ ဒုဿယကံ ဒတွာ ဝတ္ထာနုမောဒနာပရိယော-သာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ စိန္တေသိ “မယာ ဒိဝဿသုတ္တိက္ခတ္တံ ဗုဒ္ဓပဋ္ဌာနံ ဂန္တဗ္ဗံ၊ ဣဒဉ္စ ဝေဠုဝနံ” အတိဉ္စရေ၊ မယံ ပန အဗ္ဗဝနံ ဥယျာနံ အာသန္ဓတရံ၊ ယန္တုနာဟံ ဧတ္ထ ဘဂဝတော ဝိဟာရံ ကာရေယျ”န္တိ။ သော တသ္မိံ အဗ္ဗဝနေ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနလေဏကုဋ်မဏ္ဍပါဒိနိ သမ္မာဒေတွာ ဘဂဝတော အနုစ္စဝိကံ ဂန္ဓကုဋ် ကာရာပေတွာ အဗ္ဗဝနံ အဋ္ဌာရသဟတ္ထုဗ္ဗေနေ တဗ္ဗပဋ္ဌဝဏ္ဏေန ပါကာရေန ပရိက္ခိပါပေတွာ ဗုဒ္ဓပုဗ္ဗံ ဘိက္ခုသံဃံ၊ သဝီရိဘတ္တေန သန္တပေတွာ ဒက္ခိဏောဒကံ ပါတေတွာ ဝိဟာရံ နိယျာ-တေသိ”။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ဇီဝကဿ ကောမာရဘတ္တဿ အဗ္ဗဝနေ”တိ။

အစုတေဋ္ဌသေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိတိ အစုသတေန ဦနေဟိ တေရသဟိ ဘိက္ခု-သတေဟိ။ **ရာဇာ**တိအာဒိသု ရာဇတိ အတ္တနော ဣဿရိယသမ္ပတ္တိယာ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ မဟာဇနံ ရဇေတိ ဝဇေတိတိ **ရာဇာ**။ မဂဓာနံ ဣဿရေတိ **မာဂဓော**။ အဇာတောယေဝ ရညော သတ္တု ဘဝိဿတိတိ နေမိတ္တကေဟိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာတိ **အဇာတသတ္တု**။

တသ္မိံ ကိရ ကုစ္ဆိဂတေ ဒေဝိယာ ဧဝရူပေါ ဒေါဟဋ္ဌော ဥပ္ပဇိ “အဟော ဝတာဟံ ရညော ဒက္ခိဏဗာဟုလောဟိတံ ဝိဝေယျ”န္တိ၊ သာ “ဘာရိယေ ဌာနေ ဒေါဟဋ္ဌော ဥပ္ပန္နော၊ န သက္ကာ ကဿမိ အာရောစေတု”န္တိ တံ ကထေတုံ အသက္ကာန္တိ ကိသာ၊ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာ အဟောသိ။ တံ ရာဇာ ပုစ္ဆိ “ဘဒ္ဒေ တုယံ အတ္တဘာဝေါ န ပကတိဝဏ္ဏော၊ ကိံ ကာရဏ”န္တိ။ မာ ပုစ္ဆ မဟာရာဇာတိ။ ဘဒ္ဒေ တံ အတ္တနော^၁ အဇ္ဈာသယံ မယံ အကထေန္တိ ကဿ ကထေဿသိတိ တထာ တထာ နိဗ္ဗန္တိတွာ ကထာပေသိ။ သုတွာ စ “ဗာလေ ကိံ ဧတ္ထ တုယံ ဘာရိယသညာ အဟောသိ”တိ ဝေဇ္ဇံ ပက္ခောသာပေတွာ သုဝဏ္ဏသတ္တကေန ဗာဟံ ဖာလာပေတွာ သုဝဏ္ဏသရကေန လောဟိတံ ဂဟေတွာ ဥဒကေန သမ္ဘိန္တိတွာ ပါယေသိ။ နေမိတ္တကာ တံ သုတွာ “သေ ဂဟော ရညော သတ္တု ဘဝိဿတိ၊ ဣဒိနာ ရာဇာ ဟညိဿတိ”တိ ဗျာကရိံသု။ ဒေဝိ သုတွာ “မယံ ကိရ ကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တော ရာဇာနံ မာရေဿတိ”တိ ဂစ္ဆံ ပါတေတုကာမာ ဥယျာနံ ဂန္ဓာ ကုစ္ဆိ မဒ္ဒါပေသိ။ ဂဟော န ပကတိ။ သာ ပုနပ္ပုနံ ဂန္ဓာ တထေဝ ကာရေသိ။ ရာဇာ ကိမတ္တံ

၁-ဝိဇ္ဇာကုဋ် ဝေဠုဝနံ (သျှာ၊က)

၃-နိယျာဒေသိ (သျှာ)

၂-ဗုဒ္ဓပုဗ္ဗသု ဘိက္ခုသံဃဿ (က)

၄-ကိသာ (သျှာ)

၅-တုယံ (ဗဟုသု)

ayaṃ abhiṇhaṃ uyyānaṃ gacchatī”ti parivīmaṃsanto taṃ kāraṇaṃ sutvā
 “bhadde tava kucchiyaṃ ‘putto’ti vā ‘dhītā’ti vā na paññāyati, ‘attano
 nibbattadāraṃ evamakāsi’ti mahā aguṇarāsiṃ no Jambudīpatale āvi
 bhavissati, mā tvaṃ evaṃ karohī”ti nivāretvā ārakkhaṃ adāsi. Sā
 gabbhavuṭṭhānakāle “māressāmī”ti cintesi. Tadāpi ārakkhamanussā dāraṃ
 apanayīṃsu. Athāparena samayena vuḍḍhippattaṃ kumāraṃ deviyā
 dassesuṃ. Sā taṃ disvāva puttasiṃhaṃ uppādesi, tena naṃ māretuṃ
 nāsakkhi. Rājāpi anukkamena puttassa oparajjamadāsi.

Athekasmim samaye Devadatto rahogato cintesi “Sāriputtassa parisā
 mahā, Moggallānassa parisā mahā Kassapassa parisā ca mahātī¹ evamime
 visuṃ visuṃ dhurā, ahampi ekaṃ dhuraṃ nīharāmī”ti. So “na sakkā vinā
 lābhena parisāṃ uppādetuṃ, handāhaṃ lābhaṃ nibbattemī”ti cintetvā
 Khandhake * āgatanayena Ajātasattuṃ kumāraṃ iddhipāṭihāriyena
 pasādetvā sāyaṃpātāṃ pañcahi rathasatehi upaṭṭhānaṃ āgacchantāṃ
 ativissatthaṃ ṇatvā ekadivasaṃ upasaṅkamitvā etadavoca “pubbe kho
 kumāra manussā dīghāyukā, etarahi appāyukā, tena hi tvaṃ kumāra pitaraṃ
 hantvā rājā hohi, ahaṃ Bhagavantaṃ hantvā Buddho bhavissāmī”ti
 kumāraṃ pituvadhe uyyojeti.

So “ayyo Devadatto mahānubhāvo, etassa aviditaṃ nāma natthī”ti
 ūruyā potthaniyaṃ² bandhitvā divā divassa bhīto ubbiggo ussaṅkī utraṣṭo
 antepuraṃ pavisitvā vuttappakāraṃ vippakāraṃ akāsi. Atha naṃ amaccā
 gahetvā anuyuñjitvā “kumāro ca hantabbo, Devadatto ca sabbe ca bhikkhū
 hantabbā”ti sammantayitvā³ “rañño āṇāvasena karissāmā”ti rañño
 ārocesuṃ.

Rājā ye amaccā māretukāmā ahesuṃ, tesāṃ ṭhānantarāṇi acchinditvā,
 ye na māretukāmā, te uccesu ṭhānesu ṭhapetvā kumāraṃ pucchi “kissa pana
 tvaṃ kumāra maṃ māretukāmosi”ti. Rajjenamhi deva atthikoti. Rājā tassa
 rajjaṃ adāsi.

1. Parisāti (Si)

2. Potthaniyaṃ (Syā), potthanikaṃ (Ka)

* Vi 4. 350 piṭṭhe.

3. Mantayīṃsu (Ka)

အယံ အဘိဏ္ဍိ ဥယျာနံ ဂစ္ဆတိတိ ပရိဝိသန္တော တံ ကံရဏံ သုတွာ
 “ဘဒ္ဒေ တဝ ကုစ္ဆိယံ ပုတ္တောတိ ဝါ စိတာတိ ဝါ န ပညာယတိ၊ အတ္တနော
 နိဗ္ဗတ္တဒါရဏံ ဝေမကာသီတိ မဟာ အဂုဏာရာသိပိ နော ဇမ္ဗုဒီပတလေ အာဝိ
 ဘဝိဿတိ၊ မာ တံ ဧဝံ ကရောဟိ”တိ နိဝါရေတွာ အာရက္ခံ အဒါသိ။ သာ
 ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနကာလေ “မာရေဿာမီ”တိ စိန္တေသိ။ တဒါပိ အာရက္ခမနုဿာ
 ဒါရဏံ အပနယိံသု။ အထာပရေန သမယေန ပုရိပ္ပတ္တံ ကုမာရံ ဒေဝိယာ
 ဒဿေသုံ။ သာ တံ ဒိသ္မာဝ ပုတ္တသိနေဟံ ဥပ္ပါဒေသိ၊ တေန နံ မာရေတုံ
 နာသက္ခိ။ ရာဇာပိ အနုက္ကမေန ပုတ္တဿ ဩပရဇ္ဈမဒါသိ။

အထေကသ္မိံ သမယေ ဒေဝဒတ္တော ရဟောဂတော စိန္တေသိ “သာရိပုတ္တဿ
 ပရိသာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ပရိသာ မဟာကဿပဿ ပရိသာတိ”^၁
 ဝေမိမေ ဝိသုံ ဝိသုံ ဓုရာ၊ အဟမ္မိ ဧကဓုရံ နိဟရာမီ”တိ။ သော “န
 သက္ကာ ဝိနာ လာဘေန ပရိသံ ဥပ္ပါဒေတုံ၊ ဟန္တာဟံ လာဘံ နိဗ္ဗတ္တေမီ”တိ
 စိန္တေတွာ ခန္ဓကေ အာဂတနယေန အဇာတသတ္တံ ကုမာရံ ဣဒ္ဓိပဋိဟာရိယေန
 ပသာဒေတွာ သာယံပတိ ပဉ္စဟိ ရထသတေဟိ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တိ
 အတိဝိဿတ္တံ ဥတွာ ဧကဒိဝသံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတဒဝေါစ “ပုဗ္ဗေ ခေါ ကုမာရ
 မနုဿာ ဒီဃာယုကာ၊ ဧတရဟိ အပ္ပါယုကာ၊ တေန ဟိ တံ ကုမာရ ပိတရံ
 ဟန္တာ ရာဇာ ဟောဟိ၊ အဟံ ဘဂဝန္တံ ဟန္တာ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမီ”တိ ကုမာရံ
 ပိတုဝေ ဥယျောဇေတိ။

သော “အယျော ဒေဝဒတ္တော မဟာနုဘာဝေါ၊ ဧတဿ အဝိဒိတံ နာမ
 နတ္ထိ”တိ ဦရုယာ ပေါတ္တနိယံ^၂ ဗန္ဓိတွာ ဒိဝါ ဒိဝဿ ဘိတော ဥဗ္ဗိဂ္ဂေါ ဥဿင်္ဂီ
 ဥတြိတ္ထော အန္တေပုရံ ပဝိသိတွာ ပုတ္တပ္ပကာရံ ဝိပ္ပကာရံ အကာသိ။ အထ နံ
 အမစ္စာ ဂဟေတွာ အနုယုတ္တိတွာ “ကုမာရော စ ဟန္တဗ္ဗော ဒေဝဒတ္တော စ
 သဗ္ဗေ စ ဘိက္ခု ဟန္တဗ္ဗာ”တိ သမ္ပန္တယိတွာ^၃ ရညော အာဏာဝသေန
 ကရိဿာမာတိ ရညော အာရောစေသုံ။

ရာဇာ ယေ အမစ္စာ မာရေတုကာမာ အဟေသုံ၊ တေသံ ဌာနန္တရာနိ
 အတ္ထိန္ဒိတွာ၊ ယေ န မာရေတုကာမာ၊ တေ ဥစ္စေသု ဌာနေသု ဌပေတွာ
 ကုမာရံ ပုစ္ဆိ “ကိဿ ပန တံ ကုမာရ မံ မာရေတုကာမောသိ”တိ။ ရဇ္ဇေနမ္ပိ
 ဒေဝ အတ္ထိကောတိ။ ရာဇာ တဿ ရဇ္ဇံ အဒါသိ။

၁-ပရိသာ စ မဟာတိ (သျှာ၊က)

၂-ပေါတ္တနိယံ (သျှာ)၊ ပေါတ္တနိကံ (က)

၃-မန္တယိသု (က)

So “Mayhaṃ manoratho nipphanno”ti Devadattassa ārocesi. Tato naṃ so āha “tvaṃ siṅgālaṃ antokatvā bheripariyonaddhapuriso viya ‘sukiccakārimhī’ti maññasi, katipāheneva te pitā tayā kataṃ avamānaṃ cintetvā sayameva rājā bhavissatī”ti. Atha bhante kiṃ karomīti? Mūlaghaccaṃ¹ ghātehīti. Nanu bhante mayhaṃ pitā na satthavajjhoti? Āhārupacchedena naṃ mārehīti. So pitaraṃ tāpanagehe pakkhipāpesi, **tāpanagehaṃ** nāma kammakaraṇatthāya kataṃ dhūmagharaṃ. “Mama mātaraṃ ṭhapetvā aññassa daṭṭhuṃ mā dethā”ti āha. Devī suvaṇṇasarake bhattaṃ pakkhipitvā ucchaṅgenādāya pavisati. Rājā taṃ bhuñjitvā yāpeti. So “mayhaṃ pitā kathaṃ yāpetī”ti pucchitvā taṃ pavattim sutvā “mayhaṃ mātu ucchaṅgaṃ² katvā pavisitum mā dethā”ti-āha. Tato paṭṭhāya devī moḷiyaṃ pakkhipitvā pavisati. Tampi sutvā “moḷim bandhitvā pavisitum mā dethā”ti. Tato suvaṇṇapādukāsu bhattaṃ ṭhapetvā pidahitvā pādukā āruya pavisati. Rājā tena yāpeti. Puna “kathaṃ yāpetī”ti pucchitvā tamatthaṃ sutvā “pādukā āruya pavisitumpi mā dethā”ti āha. Tato paṭṭhāya devī gandhodakena nhāyitvā sarīraṃ catumadhurena makkhetvā pārūpitvā pavisati. Rājā tassā sarīraṃ lehitvā yāpeti. Puna pucchitvā taṃ pavattim sutvā “ito paṭṭhāya mayhaṃ mātu pavesanaṃ nivārethā”ti āha. Devī dvāramūle ṭhatvā “sāmi Bimbisāra etaṃ daharakāle māretum na adāsi, attano sattum attanāva posesi, idaṃ pana dāni te pacchimadassanaṃ, nāhaṃ ito paṭṭhāya tumhe passitum labhāmi, sace mayhaṃ doso atthi, khamatha devā”ti roditvā kanditvā nivatti.

Tato paṭṭhāya rañño āhāro natthi. Rājā maggaphalasukhena caṅkamaṇa yāpeti. Ativiya’ssa attabhāvo virocati. So “kathaṃ me bhaṇe pitā yāpetī”ti pucchitvā “caṅkamaṇa deva³ yāpeti, ativiya cassa attabhāvo virocatī”ti sutvā caṅkamaṇaṃ dānissa hāressāmīti cintetvā “mayhaṃ pitu pāde khurena phāletvā loṇatelenā makkhetvā khadiraṅgārehi vītaccitehi pacathā”ti nhāpīte pesesi. Rājā te disvā “nūna mayhaṃ putto kenaci saññatto bhavissati, ime mama

1. Mūlacchaṃ (Syā), mūlacchejjaṃ (Ka)

2. Uccaṅge (Syā, Ka), uccaṅgaṃ (Sī-Tī Abhinava 2. 8 piṭṭhe.)

3. Caṅkameneva (Ka)

သုတ္တ]

ရာဇာမစ္ဆကထာဝဏ္ဏနာ

၁၂၅

သော မယ့် မနောရထော နိပ္ပန္နောတိ ဒေဝဒတ္တဿ အာရောစေသိ။ တတော နံ သော အာဟ “တံ သိင်္ဂါလံ အန္တောကတွာ ဘေရိပရိယောနဒ္ဓ- ပုရိသော ဝိယ သုက္ခိကာရိမ္ပတိ မညသိ၊ ကတိပါဟေနေဝ တေ ဝိတာ တယာ ကတံ အဝမာနံ စိန္တေတွာ သယမေဝ ရဇာ ဘဝိဿတိ”တိ။ အထ ဘန္တေ ကိံ ကရေမိတိ။ မူလသစ္စံ^၁ သာတေဟိတိ။ နန ဘန္တေ မယ့် ဝိတာ န သတ္တဝေဇ္ဇောတိ။ အာဟာရပစ္စေဒေန နံ မာရေဟိတိ။ သော ဝိတရံ တာပနဂေဟေ ပက္ခိပါပေသိ၊ တာပနဂေဟံ နာမ ကမ္မကရဏတ္ထာယ ကတံ ဓူမသရံ။ “မမ မာတရံ ဌပေတွာ အညဿ ဒဠု မာ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ဒေဝိ သုဝဏ္ဏသရကေ ဘတ္တံ ပက္ခိပိတွာ ဥစ္ဆရ်နာဒါယ ပဝိသတိ။ ရဇာ တံ ဘုဒ္ဓိတွာ ယာပေတိ။ သော “မယ့် ဝိတာ ကထံ ယာပေတိ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္ထိံ သုတွာ “မယ့် မာတု ဥစ္ဆရ်^၂ ကတွာ ပဝိသိတုံ မာ ဒေထာ”တိ အာဟ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒေဝိ မောဠိယံ ပက္ခိပိတွာ ပဝိသတိ။ တမ္ပိ သုတွာ “မောဠိ” ဗန္ဓိတွာ ပဝိသိတုံ မာ ဒေထာ”တိ။ တတော သုဝဏ္ဏပါဒုကာသု ဘတ္တံ ဌပေတွာ ဝိဒဟိတွာ ပါဒုကာ အာရယ ပဝိသတိ။ ရဇာ တေန ယာပေတိ။ ပုန “ကထံ ယာပေတိ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တမတ္ထံ သုတွာ “ပါဒုကာ အာရယ ပဝိသိတုမ္ပိ မာ ဒေထာ”တိ အာဟ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒေဝိ ဂန္ဓောဒကေန နှာယိတွာ သရိရံ စတုမရရေန မက္ခေတွာ ပါရုပိတွာ ပဝိသတိ။ ရဇာ တဿာ သရိရံ လေဟိတွာ ယာပေတိ။ ပုန ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္ထိံ သုတွာ “ဣတော ပဋ္ဌာယ မယ့် မာတု ပဝေသနံ နိဝါရေထာ”တိ အာဟ။ ဒေဝိ ဒွါရမူလေ ဌတွာ သာမိ ဗိမ္ဗိသာရ ဧတံ ဒဟရကာလေ မာရေတုံ န အဒါသိ၊ အတ္တနော သတ္တံ အတ္တနာဝ ပေါသေသိ၊ ဣဒံ ပန ဒါနိ တေ ပစ္စိမဒဿနံ၊ နာဟံ ဣတော ပဋ္ဌာယ တုမှေ ပဿိတုံ လဘာမိ၊ သစေ မယ့် ဒေါသော အတ္ထိ ခမထ ဒေဝါတိ ရောဒိတွာ ကန္တိတွာ နိဝတ္ထိ။

တတော ပဋ္ဌာယ ရညော အာဟာရော နတ္ထိ။ ရဇာ မဂ္ဂဗလသုခေန စက်မေန ယာပေတိ။ အတိဝိယံ သံ အတ္တဘာဝေါ ဝိရောစတိ။ သော “ကထံ မေ ဘဏေ ဝိတာ ယာပေတိ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “စက်မေန ဒေဝိ ယာပေတိ၊ အတိ- ဝိယ စသံ အတ္တဘာဝေါ ဝိရောစတိ”တိ သုတွာ စက်မံ ဒါနိဿ ဟာရေဿာ- မိတိ စိန္တေတွာ “မယ့် ဝိတု ပါဒေ ဒုရေန ဖာလေတွာ လောဏတေလေန မက္ခေတွာ ခဒိရင်္ဂါရေဟိ ဝိတစ္ဆိတေဟိ ပစထာ”တိ နှာပိတေ ပေသေသိ။ ရဇာ တေ ဒိသုာ “နူန မယ့် ပုတ္တော ကေနစိ သညတ္တော ဘဝိဿတိ၊ ဣမေ မမ

၁-မူလသစ္စံ(သျှာ)၊ မူလသစ္စံ(က) ၂-ဥစ္ဆရ်(သျှာ၊က)၊ ဥစ္ဆရ်(ဋီကာ) ၃-စက်မေန(က)

massukaraṇatthāyāgatā”ti cintesi. Te gantvā vanditvā aṭṭhaṁsu. Kasmā āgatatthāti ca puṭṭhā taṁ sāsanaṁ ārocesuṁ. Tumhākaṁ rañño manam karoṭhāti ca vuttā nisīda devāti vatvā ca rājānaṁ vanditvā “deva mayaṁ rañño āṇaṁ karoma, mā amhākaṁ kujjhittha, na yidaṁ tumhādisānaṁ dhammarājūnaṁ anucchavikaṁ”ti vatvā vāmahatthena gopphake gahetvā dakkhiṇahatthena khuraṁ gahetvā pādatalāni phāletvā loṇatelenā makkhetvā khadiraṅgārehi vītaccitehi pacim̐su. Rājā kira pubbe cetiyaṅgaṇe sa-upāhano agamāsi, nisajjanatthāya paññattakataṣārakaṇca adhotehi pādehi akkami, tassāyaṁ nissandoti vadanti. Rañño balavavedanā uppannā. So “aho Buddho, aho dhammo, aho saṁgho”ti anussaranto yeva cetiyaṅgaṇe khittamālā viya milāyitvā cātumahārājikadevaloke Vessavaṇassa¹ paricārako **Janavasabho** nāma yakkho hutvā nibbatti.

Taṁ divasameva Ajātasattussa putto jāto, puttassa jātabhāvaṇca pitu matabhāvaṇca nivedetuṁ dve lekḥā ekakkhaṇe ya eva āgatā. Amaccā “paṭhamam puttassa jātabhāvaṁ ārocessāmā”ti taṁ lekhaṁ rañño hatthe ṭhapesuṁ. Rañño taṁkhaṇe ya eva puttasiṇho uppajjitvā sakalasarīraṁ khobhetvā aṭṭhimiṇjaṁ āhacca aṭṭhāsi. Tasmim̐ khaṇe pitugūṇamaññāsi “mayi jātepi mayhaṁ pitu evameva siṇho uppanno”ti. So “gacchatha bhaṇe, mayhaṁ pitaraṁ vissajjetha vissajjethā”ti āha. Kim̐ vissajjāpetha² devāti itaraṁ lekhaṁ hatthe ṭhapayim̐su.

So taṁ pavattim̐³ sutvā rodamāno mātu samīpaṁ gantvā “ahosi nu kho amma mayhaṁ pitu mayi jāte siṇho”ti. Sā āha “bālaputta kim̐ vadesi, tava daharakāle aṅguliyaṁ pīlakā uṭṭhahi⁴, atha taṁ rodamānaṁ saññāpetuṁ asakkontā taṁ gahetvā vinicchayaṭṭhāne nisinnassa tava pitu santikaṁ agamaṁsu. Pitā te aṅgulim̐ mukhe ṭhapesi, pīlakā mukhe ya eva bhijji. Atha kho pitā tava siṇhena taṁ lohitaṁ issakaṁ pubbaṁ anuṭṭhubhitvā⁵ ajjhohari. Evarūpo te pitu siṇho”ti. So roditvā paridevitvā pitu sarīrakiccaṁ akāsi.

1. Vessavaṇassa (Syā)

2. Vissajjāpesi (Sī)

3. Taṁ matappavattim̐ (Ka)

4. Uṭṭhāsi (Sī, Syā)

5. Anuṭṭhubhitvā (Ka), anuṭṭhahitvā (Syā, Ka)

မသုကရဏတ္ထာယာဂတာ”တိ စိန္တေသိ။ တေ ဂန္ဓာ ဝန္တိတွာ အဋ္ဌံသု။ ကသ္မာ အာဂတတ္ထာတိ စ ပုဋ္ဌာ တံ သာသနံ အာရောစေသံ။ တုမှာကံ ရညော မနံ ကရောထာတိ စ ပုတ္တာ နိသီဒ ဒေဝါတိ ဝတွာ စ ရာဇာနံ ဝန္တိတွာ “ဒေဝ မယံ ရညော အာဏံ ကရောမ၊ မာ အမှာကံ ကုဇ္ဈိတ္ထ၊ န ယိဒံ တုမှာဒိသာနံ ဓမ္မရာဇနံ အနုစ္ဆရိက”န္တိ ဝတွာ ဝါမဟတ္ထေန ဂေါပ္ပကေ ဂဟေတွာ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန ခုရံ ဂဟေတွာ ပါဒတလာနိ ဖာလေတွာ လောဏတေလေန မက္ခေတွာ ခဒိရင်္ဂါ-ရေဟိ ဝိတစ္ဆိတေဟိ ပစိံသု။ ရာဇာ ကိရ ပုဗ္ဗေ စေတိယင်္ဂဏေ သဥပါဟနော အဂမာသိ။ နိသဇ္ဇနတ္ထာယ ပညတ္တကဋ္ဌသာရကဉ္စ အစောတေဟိ ပါဒေဟိ အက္ကမိ၊ တဿာယံ နိဿန္တောတိ ဝဒန္တိ။ ရညော ဗလဝဝေဒနာ ဥပ္ပန္နာ။ သော “အဟော ဗုဒ္ဓေါ၊ အဟော ဓမ္မော၊ အဟော သံဃော”တိ အနုဿရန္တော ယေဝ စေတိယင်္ဂဏေ ဒိတ္တမာလာဝိယ မိလာယိတွာ စာတုမဟာရာဇိက-ဒေဝလောကေ ဝေဿဝဏဿ^၁ ပရိစာရကော ဇနဝသဘော နာမ ယက္ခော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။

တံ ဒီဝသမေဝ အဇာတသတ္တုဿ ပုတ္တော ဇာတော၊ ပုတ္တဿ ဇာတဘာဝဉ္စ ပိတုမတဘာဝဉ္စ နိဝေဒေတုံ ခွေ လေခါ ဧကက္ခဏေယေဝ အာဂတာ။ အမစ္စာ “ပုဋ္ဌမံ ပုတ္တဿ ဇာတဘာဝံ အာရောစေသံမာ”တိ တံ လေခံ ရညော ဟတ္ထေ ဌပေသုံ။ ရညော တင်္ဂဏေယေဝ ပုတ္တသိနေဟော ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ သကလသရိရံ ခေါဘေတွာ အဋ္ဌိမိန္ဒံ အာဟစ္စ အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ပိတုဂုဏမညာသိ “မယိ ဇာတေပိ မယံ ပိတု ဝေမေဝ သိနေဟော ဥပ္ပန္နာ”တိ။ သော “ဂစ္ဆထ ဘဏေ မယံ ပိတရံ ဝိဿဇ္ဇေထာ”တိ အာဟ။ ကိံ ဝိဿဇ္ဇာပေထ^၂ ဒေဝါတိ ဣတရံ လေခံ ဟတ္ထေ ဌပယိံသု။

သော တံ ပဝတ္တိံ^၃ သုတွာ ရောဒမာနော မာတုသမိပံ ဂန္ဓာ “အဟောသိ န ခေါ အဗ္ဗ မယံ ပိတု မယိ ဇာတေ သိနေဟော”တိ။ သာ အာဟ “ဗာလ-ပုတ္တ ကိံ ဝဒေသိ၊ တဝ ဒဟရကာလေ အင်္ဂုလိယာ ဝိဋ္ဌကာ ဥဋ္ဌဟိ^၄၊ အထ တံ ရောဒမာနံ သညာပေတုံ အသက္ကောန္တာ တံ ဂဟေတွာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ နိသိန္ဓဿ တဝ ပိတု သန္တိကံ အဂမံသု။ ပိတာ တေ အင်္ဂုလိံ မုခေ ဌပေသိ၊ ဝိဋ္ဌကာ မုခေယေဝ ဘိဇ္ဇိ။ အထ ခေါ ပိတာ တဝ သိနေဟေန တံ လောဟိတမိဿကံ ပုဗ္ဗံ အနိဋ္ဌုဘိတွာဝ^၅ အဇ္ဈောဟရိ။ ဧဝရူပေါ တေ ပိတု သိနေဟော”တိ။ သော ရောဒိတွာ ပရိဒေဝိတွာ ပိတု သရိရကိစ္စံ အကာသိ။

၁-ဝေဿဝဏ္ဏဿ (သျှာ)

၂-ဝိဿဇ္ဇာပေထိ (သိ)

၃-တံ မတပွဝတ္တိံ (က)

၄-ဥဋ္ဌာသိ (သိ၊ သျှာ)

၅-အနုဋ္ဌုဘိတွာ (သိ)၊ အနုဋ္ဌဟိတွာဝ (သျှာ၊ က)

* Devadattopi Ajātasattum upasaṅkamitvā purise mahārāja āṇāpehi “ye samaṇaṃ Gotamaṃ jīvitaṃ voropessanti”ti vatvā tena dinne purise pesetvā sayam Gijjhakūṭaṃ āruya yantena silaṃ pavijjhivā Nāḷagirihaṭṭhim muñcāpetvāpi kenaci upāyena Bhagavantam māretum asakkonto parihīnalābhasakkāro pañca vatthūni yācitvā tāni alabhamāno “tehi janaṃ saññāpessāmī”ti saṃghabhedaṃ katvā Sāriputtamoggallānesu parisam ādāya pakkantesu uṇhalohitaṃ mukhena chaḍḍetvā nava māse gilānamañce nipajjitvā vippaṭisārajāto “kuhiṃ etarahi Satthā vasatī”ti pucchitvā “Jetavane”ti vutte “mañcakena maṃ āharitvā Satthāraṃ dassethā”ti vatvā āhāriyamāno Bhagavato dassanārahassa kammassa akatattā Jetavane pokkharaṇīsamīpeyeva dvedhā bhinnam pathaviṃ pavisitvā mahāniraye patiṭṭhitoti. Ayamettha saṅkhepo, vitthārakathānayo **Khandhake*** āgato, āgatattā¹ pana sabbaṃ na vuttanti. Evaṃ ajātoyeva rañño sattū bhavissatīti nemittakehi niddiṭṭhoti Ajātasattu.

Vedehiputtoti ayaṃ Kosalarañño dhītāya putto, na Videharañño.

Vedehīti pana paṇḍitādhivacanametam. Yathāha “vedehikā gahapatānī,² ayyo Ānando vedehamunī”ti³. Tatrāyaṃ vacanattho—vidanti etenāti **vedo**, ñāṇassetam adhivacanam, vedena īhati ghaṭati vāyamatīti **Vedehī**, Vedehiyā putto **Vedehiputto**.

Tadahūti tasmim ahu, tasmim divaseti attho. Upavasanti etthāti **uposatho**, **upavasanti**ti sīlena vā anasanena⁴ vā upetā hutvā vasanti attho. Ayaṃ panettha atthuddhāro—“āyāmāvuso Kappina uposatham gamissāmā”ti-ādīsu pātimokkhuḍdeso uposatho. “Evaṃ aṭṭhaṅgasamannāgato kho visākhe uposatho upavuttho”ti-ādīsu⁵ sīlam. “Suddhassa ve sadā phaggu, suddhassuposatho sadā”ti-ādīsu⁶ upavāso. “Upasatho nāma nāgarāja”ti-ādīsu⁷

* Vi 4. 351 piṭṭhādīsu vitthāro.

2. Ma 1. 176 piṭṭhe.

4. Anussukena (Syā)

6. Ma 1. 48 piṭṭhe.

1. Vitthārakathānayo Khandhake āgatattā (Sī)

3. Vedehimunīti (Syā) Saṃ 1. 419 piṭṭhe.

5. Aṃ 3. 84 piṭṭhe.

7. Dī 2. 142 piṭṭhe.

သုတ္တ]

ရာဇာမစ္ဆကထာဝဏ္ဏနာ

၁၂၇

ဒေဝဒတ္တောပိ အဇာတသတ္တု ဥပသင်္ကမိတွာ ပုရိသေ မဟာရာဇ အာဏာပေဟိ “ယေ သမဏံ ဂေါတမံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသန္တိ”တိ ဝတွာ တေန ဒိန္နံ ပုရိသေ ပေသေတွာ သယံ ဂိဇ္ဈကုဋံ အာရယု ယန္တေန သိလံ ပရိစ္ဆိတ္တာ နာဠာဂိရိဟတ္ထိ မုဉ္ဇာပေတွာပိ ကေနစိ ဥပါယေန ဘဂဝန္တံ မာရေတုံ အသက္ကောန္တော ပရိဟိန္ဒလဘသက္ကာရော ပဉ္စ ဝတ္ထုနိ ယာစိတွာ တာနိ အလဘမာနော တေဟိ ဇနံ သညာပေသာမီတိ သံသဘေဒံ ကတွာသာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေသု ပရိသံ အာဒါယ ပက္ကန္တေသု ဥက္ကလောဟိတံ မုခေန ဆဇ္ဇေတွာ နဝမာသေဂိလာနမဉ္ဇေ နိပဇ္ဇိတွာ ဝိပုဋ္ဌိသာရဇာတော “ကုဟိံ ဧတရဟိ သတ္တာ ဝသတိ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဇေတဝနေ”တိ ဝုတ္တေ မဉ္ဇကေန မံ အာဟရိတွာ သတ္တာရံ ဒေသေထာတိ ဝတွာ အာဟရိယမာနော ဘဂဝတော ဒဿနာရဟဿ ကမ္မဿ အကတတ္တာ ဇေတဝနေ ပေါက္ခရဏီသမိပေယေဝ ဒွေဓာ ဘိန္တံ ပထဝီပဝိသိတွာ မဟာနိရယေ ပတိဋ္ဌိတောတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္တာရကထာနယော ခန္ဓကေ အာဂတော။ အာဂတတ္တာ ပန သဗ္ဗံ န ဝုတ္တန္တိ။ ဧဝံ အဇာတောယေဝ ရညော သတ္တု ဘဝိသတိတိ နေမိတ္တကေဟိ နိဗ္ဗိဇ္ဇာတိ အဇာတသတ္တု။

ဝေဒေဟိပုတ္တောတိ အယံ ကောသလရညော မိတာယ ပုတ္တော၊ န ဝိဒေဟရညော။ ဝေဒေဟိတိ ပန ပဏ္ဍိတာမိဝစနမေတံ။ ယထာဟ “ဝေဒေဟိကာ ဂဟပတာနိ၊^၂ အယျော အာနန္ဒော ဝေဒေဟမုနိ”တိ^၃။ တတြာယံ ဝစနတ္ထော—ဝိဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝေဒေါ၊ ဉာဏသေတံ အမိဝစနံ။ ဝေဒေန ဤဟတိ သဋ္ဌတိ ဝါယမတိတိ ဝေဒေဟိ။ ဝေဒေဟိယာ ပုတ္တော ဝေဒေဟိပုတ္တော။

တဒဟူတိ တသ္မိံ အဟု၊ တသ္မိံ ဒိဝသေတိ အတ္ထော။ ဥပဝသန္တိ ဧတ္တာတိ ဥပေါသထော၊ ဥပဝသန္တိတိ သီလေန ဝါ အနသနေန^၄ ဝါ ဥပေတာဟုတွာ ဝသန္တိတိ အတ္ထော။ အယံ ပနေတ္ထ အတ္ထုဒ္ဓါရေ—“အာယာမာဝသော ကပ္ပိန ဥပေါသထံ ဂမိဿာမာ”တိအာဒိသု ပါတိမောက္ခုဒ္ဓေသော ဥပေါသထော။ “ဧဝံ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော ခေါ ဝိသာခေ ဥပေါသထော ဥပဝုတ္တော”တိအာဒိသု^၅ သီလံ။ “သုဒ္ဓဿ ဝေ သဒါ ဖဂ္ဂ၊ သုဒ္ဓဿပေါသထော သဒါ”တိအာဒိသု^၆ ဥပဝါသော။ “ဥပေါသထော နာမ နာဂရာဇာ”တိအာဒိသု^၇

၁-ဝိတ္တာရကထာနယော ခန္ဓကေ အာဂတတ္တာ (သီ)

၃-ဝေဒေဟိမုနိတိ (သျှာ)၊ သံ ၁-၄၁၉ ပိဋ္ဌေ။

၅-အံ ၃-၈၄ ပိဋ္ဌေ။ ၆-မ ၁-၄၈ ပိဋ္ဌေ။

၂-မ ၁-၁၇၆ ပိဋ္ဌေ။

၄-အနုဿုကေန (သျှာ)

၇-ဒီ ၂-၁၄၂ ပိဋ္ဌေ။

paññatti. “Na bhikkhave tadahuposathe sabhikkhukā āvāsā”¹ti-ādīsu¹
upavasitabbadivaso. Idhāpi so-eva adhippeto. So panesa aṭṭhamī cātuddasī
pannarasābhedenā tividdho. Tasmā sesadvayanivāraṇattham “pannarase”²ti
vuttam. Teneva vuttam “upavasanti etthāti uposatho”³ti.

Komudiyāti kumudavatiyā. Tadā kira kumudāni supupphitāni honti,
tāni ettha santīti **komudī**. **Cātumāsiniyāti** cātumāsiyā, sā hi catunnam
māsānam pariyosānabhūtāti **cātumāsī**. Idha pana cātumāsinīti vuccati.
Māsapuṇṇatāya, utupuṇṇatāya, samvaccharapuṇṇatāya puṇṇā sampuṇṇāti
puṇṇā. “**Mā**”⁴ iti cando vuccati, so ettha puṇṇoti **puṇṇamā**. Evaṃ puṇṇāya
puṇṇamāyāti imasmim padadvaye ca attho veditabbo.

Rājāmaccaparivutoti evarūpāya rajataghaṭaviniggatāhi khīradhārāhi
dhoviyamānadisābhāgāya viya, rajatavimānaniccharitehi² muttāvaḷi-
sumanakusumadāma-setadukūlakumudavisarehi samparikīṇṇāya viya ca
caturupakkilesavimuttapuṇṇacandappabhāsamudayobhāsītāya rattiyā
rājāmaccehi parivutoti attho. **Upāripāsādavaragatoti** pāsādavarassa
uparigato. Mahārahe samussitasetacchatte kañcanāsane nisinno hoti. Kasmā
nisinno? Niddāvinodanattam. Ayañhi rājā pitari upakkantadivasato
paṭṭhāya “niddam okkamissāmi”³ti nimilitamattesu³ yeva akkhīsu sattisata-
abbhāhato viya kandanānoyeva⁴ pabujjhi. “Kimetan”⁵ti ca vutte “na kiñci”⁵ti
vadati. Tenassa amanāpā niddā, iti niddāvinodanattam nisinno. Api ca
tasmin divase nakkhattam saṅghuṭṭham hoti, sabbam nagaram
sittasammatṭham⁵ vippakīṇṇavālukaṃ
pañcavaṇṇakusumalājapūṇṇaghaṭapaṭimaṇḍitagharadvāram
samussitadhajapaṭākavicitrasamujjalitadīpamālālāṅkatasabbadisābhāgam
vīthisabhāgena racchāsabhāgena nakkhattakīlaṃ anubhavamānena
mahājanena samākiṇṇam hoti iti nakkhattadivasatāyapi nisinnoti vadanti.
Evaṃ pana vatvāpi “rājakulassa nāma sadāpi nakkhattameva,
niddāvinodanattamyeva panesa nisinno”⁵ti sannitṭhānam katham.

1. Vi 3. 187 piṭṭhe.

2. Viccharitehi (Syā, Ka), viccutehi (Ka)

3. Nimmilitamattesu (Syā)

4. Phandamānoyeva (Syā)

5. Susiṭṭhasammatṭham (Syā), susammatṭham (Ka)

ပညတ္တိ။ “န ဘိက္ခဝေ တဒဟုပေါသထေ သဘိက္ခုကာ အာဝါသာ”^၁တိ-
အာဒိသု^၁ ဥပဝသိတဗ္ဗဒိဝသော။ ဣဓာပိ သောဓေ အဓိပ္ပေတော။ သော
ပနေသ အဋ္ဌမိ စာတုဒ္ဓသိ ပန္နရသိဘေဒေန တိဝိဓော။ တသ္မာ သေသဒ္ဓယ-
နိဝါရဏတ္ထံ ပန္နရသေတိ ဝုတ္တံ။ တေနော ဝုတ္တံ “ဥပဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ
ဥပေါသထော”^၂တိ။

ကောမုဒိယာတိ ကုမုဒဝတိယာ။ တဒါကိရ ကုမုဒါနိ သုပုပ္ဖိတာနိ ဟောန္တိ၊
တာနိ ဧတ္ထ သန္တိတိ ကောမုဒိ။ **စာတုမာသိနိယာ**တိ စာတုမာသိယာ၊ သာ ဟိ
စတုန္တံ မာသာနံ ပရိယောသာနဘူတာတိ စာတုမာသိ။ ဣဓ ပန စာတု-
မာသိနိတိ ဝုတ္တံ။ မာသပုဏ္ဏတာယ ဥတုပုဏ္ဏတာယ သံဝစ္ဆရပုဏ္ဏတာယ ပုဏ္ဏာ
သမ္ပုဏ္ဏာတိ ပုဏ္ဏာ။ မာ ဣတိ စန္ဒော ဝုတ္တံ၊ သော ဧတ္ထပုဏ္ဏာတိ ပုဏ္ဏမာ။
ဧဝံ ပုဏ္ဏာယ ပုဏ္ဏမာယာတိ ဣမသ္မိ^၃ ပဒဒ္ဓယေ စ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ရာဇာမစ္စပရိဝုတောတိ ဧဝရူပါယ ရဇတဃဋ္ဌဝိနိဂ္ဂတာဟိ ဒီရဓာရာဟိ
ဓောဝိယမာနဒိသာဘာဂါယ ဝိယ ရဇတဝိမာနဝိစ္စုတေဟိ^၂ မုတ္တာဝဋ္ဌိသုမန-
ကုသုမဒါမသေတဒုကူလကုမုဒဝိသရေဟိ သမ္ပရိကိဏ္ဏာယ ဝိယ စ စတုရပုတ္တိ-
လေသဝိမုတ္တပုဏ္ဏစန္ဒပ္ပဘာသမုဒယောဘာသိတာယ ရတ္တိယာ ရာဇာမစ္စေဟိ ပရိ-
ဝုတောတိ အတ္ထော။ **ဥပရိပါသာဒဝရဂတော**တိ ပါသာဒဝရဿ ဥပရိဂတော။
မဟာရဟေ သမုသိတသေတစ္ဆတ္ထေ ကံဉ္ဇနာသနေ နိသိန္ဒော ဟောတိ။ ကသ္မာ
နိသိန္ဒော? နိဒ္ဒါဝိနောဒနတ္ထံ။ အယဉ္ဇိ ရာဇာ ပိတရိ ဥပက္ကန္တဒိဝသတော
ပဋ္ဌာယ “နိဒ္ဒါ ဩက္ကမိဿာမိ”^၁တိ နိဗ္ဗိလိတမတ္တေသု^၁ ယေဝ အက္ခိသု သတ္တိသတ-
အဗ္ဘာဟတောဝိယ ကန္ဓမာနော ယေဝ^၂ ပဗုဇ္ဈိ။ ကိမေတန္တိ စ ဝုတ္တေ န ကိဇ္ဇိတိ
ဝဒတိ။ တေနဿ အမနာပါ နိဒ္ဒါ၊ ဣတိ နိဒ္ဒါဝိနောဒနတ္ထံ နိသိန္ဒော။ အပိ စ
တသ္မိ^၃ ဒိဝသေ နက္ခတ္တံ သဃ်ဉ္ဇံ ဟောတိ၊ သဗ္ဗံ နဂရံ သိတ္တသမ္ပဋ္ဌံ^၄ ဝိပုကိဏ္ဏဝါလုကံ
ပဉ္စဝဏ္ဏကုသုမလာဇပုဏ္ဏဃဋ္ဌပဋိမဏ္ဍိတဃရဒ္ဓါရံ သမုသိတဓဇပဋ္ဌာကဝိစိတြိ-
သမုဇ္ဈလိတဒီပမာလာလင်္ကတသဗ္ဗဒိသာဘာဂံ ဝိထိသဘာဂေန ရစ္ဆာသ-
ဘာဂေန နက္ခတ္တကိဉ္ဇံ အနုဘဝမာနေန မဟာဇနေန သမာကိဏ္ဏံ ဟောတိ ဣတိ
နက္ခတ္တဒိဝသတာယပိ နိသိန္ဒောတိ ဝဒန္တိ။ ဧဝံ ပန ဝတ္တပိ “ရာဇကုလဿ နာမ
သဒါဝိ နက္ခတ္တမေဝ၊ နိဒ္ဒါဝိနောဒနတ္ထံယေဝ ပနေသ နိသိန္ဒော”^၅တိ သန္နိဋ္ဌာနံ
ကတံ။

၁-ဝိ ၃-၁၈၇-ဝိဇ္ဇေ။

၂-ဝိစ္စရိတေဟိ (သျှာ၊ က)

၃-နိဗ္ဗိလိတမတ္တေသု (သျှာ)

၄-ဗန္ဓမာနောယေဝ (သျှာ)

၅-သုသိဋ္ဌသမ္ပဋ္ဌံ (သျှာ)၊ သုသမ္ပဋ္ဌံ (က)

Udānaṃ udānesīti udāhāraṃ udāhari. Yathā hi yaṃ telaṃ mānaṃ gahetuṃ na sakkoti vissanditvā gacchati, taṃ “avaseko”ti vuccati. Yaṃca jalaṃ taḷākāṃ gahetuṃ na sakkoti ajjhottharivā gacchati, taṃ “ogho”ti vuccati, evameva yaṃ pītivacanaṃ hadayaṃ gahetuṃ na sakkoti, adhikaṃ hutvā anto asaṇṭhahitvā bahi nikkhamati taṃ “**udānaṃ**”ti vuccati, evarūpaṃ pītimayaṃ vacanaṃ nicchāresīti attho.

Dosināti dosāpagatā, abbhā, mahikā, dhūmo, rajo,¹ rāhūti imehi pañcahi² upakkilesehi virahitāti vuttaṃ hoti. Tasmā **ramaṇīyāti**-ādīni pañca thomanavacanāni. Sā hi mahājanassa manaṃ ramayatīti **ramaṇīyā**. Vuttadosavimuttāya candappabhāya obhāsītattā ati viya surūpāti **abhirūpā**. Dassitum³ yuttāti **dassanīyā**. Cittam pasādetīti **pāsādikā**. Divasamāsādīnaṃ lakkhaṇaṃ bhavituṃ yuttāti **lakkhaṇīyā**.

Kaṃ nu khvajjāti kaṃ nu kho ajja. **Samaṇaṃ vā brāhmaṇaṃ vāti** samitapāpatāya samaṇaṃ, bāhitapāpatāya brāhmaṇaṃ. **Yaṃ no payirupāsātoti** vacanabyattayo⁴ esa, yaṃ amhākaṃ pañhapucchanavasena payirupāsantānaṃ madhuraṃ dhammaṃ sutvā cittaṃ pasīdeyyāti attho. Iti rājā iminā sabbenapi vacanena obhāsanimittakammaṃ akāsi. Kassa akāsīti? Jīvākassa. Kimatthaṃ? Bhagavato dassanatthaṃ. Kim Bhagavantam sayam dassanāya upagantuṃ na sakkotīti? Āma na sakkoti. Kasmā? Mahāparādhatāya.

Tena hi Bhagavato upaṭṭhāko ariyasāvako attano pitā mārīto, Devadatto ca tameva nissāya Bhagavato bahuṃ anattamākāsi, iti mahāparādho esa, tāya mahāparādhatāya sayam gantuṃ na sakkoti. Jīvako pana Bhagavato upaṭṭhāko, “tassa piṭṭhichāyāya Bhagavantam passissāmi”ti obhāsanimittakammaṃ akāsi. Kim Jīvako pana “mayham idam obhāsanimittakammaṃ”ti jānātīti? Āma jānāti. Atha kasmā tuṇhī ahoṣīti? Vikkhepapacchedanatthaṃ.

Tassaṃ hi parisati⁵ channaṃ satthārānaṃ upaṭṭhākā bahū sannipatitā, te asikkhitānaṃ payirupāsanaṃ sayampi asikkhitāva. Te mayi Bhagavato

1. Dhūmarajo (Syā)

2. Catūhi (Syā) idam padaṃ natthi Sī-potthake, Sī-Ṭī Abhinava 2. 14 piṭṭhe oloketabbā.

3. Dakkhituṃ (Sī)

4. Vacanabyattayogo (Syā, Ka)

5. Tassaṃ hi parisatiṃ (Sī), tasmiṇhi parisati (Syā, Ka)

သုတ္တံ]

ရာဇာမစ္ဆကထာဝဂ္ဂနာ

၁၂၉

ဥဒါနံ ဥဒါနေသီတိ ဥဒါဟာရံ ဥဒါဟရိ။ ယထာ ဟိ ယံ တေလံ မာနံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဝိဿန္တိတွာ ဂစ္ဆတိ။ တံ အဝသေကောတိ ဝုစ္ဆတိ။ ယဉ္ဇ ဇလံ တဋ္ဌာကံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ အဇ္ဈောတ္တရိတွာ ဂစ္ဆတိ။ တံ ဩဇောတိ ဝုစ္ဆတိ။ ဧဝမေဝ ယံ ပီတိဝစနံ ဟဒယံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ အဓိကံ ဟုတွာ အန္တော အသဏ္ဍဟိတွာ ဗဟိ နိက္ခမတိ။ တံ ဥဒါနန္တိ ဝုစ္ဆတိ။ ဧဝရူပံ ပီတိမယံ ဝစနံ နိစ္ဆာရေသီတိ အတ္ထော။

ဒေါသိနာတိ ဒေါသာပဂတာ၊ အပ္ပာ၊ မဟိကာ၊ ဓူမော၊ ရဇော၊^၁ ရာဟူတိ ဣမေဟိ ပဉ္ဇဟိ^၂ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဝိရဟိတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တသ္မာ **ရမဏီယာ**တိအာဒိနိ ပဉ္ဇ ထောမနဝစနာနိ။ သာ ဟိ မဟာဇနဿ မနံ ရမယ-တိတိ **ရမဏီယာ**။ ဝုတ္တဒေါသဝိမုတ္တာယ စန္ဒပ္ပဘာယ ဩဘာသိတတ္တာ အတိဝိယသုရူပါတိ **အဘိရူပါ**။ ဒဿိတုံ^၃ ယုတ္တာတိ **ဒဿနီယာ**။ စိတ္တံ ပသာဒေ-တိတိ **ပါသာဒိကာ**။ ဒိဝသမာသာဒိနံ လက္ခဏံ ဘဝိတုံ ယုတ္တာတိ **လက္ခဉာ**။

ကံ န ခုဇ္ဇာတိ ကံ န ခေါ အဇ္ဇ။ **သမဏံ ဝါ မြာဟဏံ ဝါ**တိ သမိတပါပ-တာယ သမဏံ။ ဗာဟိတပါပတာယ မြာဟဏံ။ **ယံ နော ပယိရူပါသတော**တိ ဝစနဗျတ္တယော^၄ သေ၊ ယံ အမှာကံ ပဉ္ဇပုစ္ဆနဝသေန ပယိရူပါသန္တာနံ မဓရံ ဓမ္မံ သုတွာ စိတ္တံ ပသိဒေယျာတိ အတ္ထော။ ဣတိ ရာဇာ ဣဒိနာ သဗ္ဗေနပိ ဝစနေန ဩဘာသနိမိတ္တကမ္မံ အကာသိ။ ကဿ အကာသိတိ? ဇီဝကဿ။ ကိမတ္ထံ? ဘဂဝတော ဒဿနတ္ထံ။ ကိံ ဘဂဝန္တံ သယံ ဒဿနာယ ဥပဂန္တံ န သက္ကောတိတိ? အာမ န သက္ကောတိ။ ကသ္မာ? မဟာပရာဇတာယ။

တေန ဟိ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာကော အရိယသာဝကော အတ္တနော ပိတာ မာရိတော၊ ဒေဝဒတ္တော စ တမေဝ နိဿာယ ဘဂဝတော ဗဟံ အနတ္ထ-မကာသိ။ ဣတိ မဟာပရာဇော သေ၊ တာယ မဟာပရာဇတာယ သယံ ဂန္တံ န သက္ကောတိ။ ဇီဝကော ပန ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာကော၊ တဿ ပိဋိဆာယာယ ဘဂဝန္တံ ပဿိဿာမိတိ ဩဘာသနိမိတ္တကမ္မံ အကာသိ။ ကိံ ဇီဝကော ပန “မယံ ဣဒံ ဩဘာသနိမိတ္တကမ္မံ”န္တိ ဇာနာတိတိ? အာမ ဇာနာတိ။ အထ ကသ္မာ တုဏှိ အဟောသိတိ? ဝိက္ခေပပစ္ဆေဒနတ္ထံ။

တဿံ ဟိ ပရိသတိ^၅ ဆန္တံ သတ္တာရာနံ ဥပဋ္ဌာကာ ဗဟူ သန္နိပတိတာ၊ တေ အသိက္ခိတာနံ ပယိရူပါသနေန သယမ္ပိ အသိက္ခိတာဝ။ တေ မယံ ဘဂဝတော

၁-ဓူမရဇော (သျှာ) ၂-စတူဟိ (သျှာ) ဣဒံ ပဒံ နတ္ထိ သီပေါတ္တကော၊ ဇီကာ ပန ဩလောကေတဗ္ဗာ။

၃-ဒက္ခိတုံ (သီ) ၄-ဝစနဗျတ္တယောဂေါ (သျှာ၊ က)

၅-တဿံ ဟိ ပရိသတိ (သီ)၊ တသ္မိဒ္ဓိ ပရိသတိ (သျှာ၊ က)

guṇakatham āraddhe antarantarā uṭṭhāyuṭṭhāya attano satthārānaṃ guṇaṃ kathessanti, evaṃ me Satthu guṇakathā pariyosānaṃ na gamissati. Rājā pana imesaṃ kulūpake upasaṅkamitvā gahitāsāratāya tesaṃ guṇakathāya anattamano hutvā maṃ paṭipucchissati, athāhaṃ nibbikkhepaṃ Satthu guṇaṃ kathetvā rājānaṃ Satthu santikaṃ gahetvā gamissāmīti jānantova vikkhepapacchedanattamaṃ tuṇhī ahoṣīti.

Tepi amaccā evaṃ cintesuṃ “ajja rājā pañcahi padehi rattim thometi, addhā kañci samaṇaṃ vā brāhmaṇaṃ vā upasaṅkamitvā pañhaṃ pucchitvā dhammaṃ sotukāmo, yassa cesa dhammaṃ sutvā pasīdissati, tassa ca mahantaṃ sakkāraṃ karissati. Yassa pana kulūpako samaṇo rājakulūpako hoti, bhaddaṃ tassā”ti.

151. Te evaṃ cintetvā “ahaṃ attano kulūpakasamaṇassa vaṇṇaṃ vatvā rājānaṃ gahetvā gamissāmi, ahaṃ gamissāmī”ti attano attano kulūpakānaṃ vaṇṇaṃ kathetuṃ āraddhā. Tenāha “**evaṃ vutte aññataro rājāmacco**”ti-ādi. Tattha **Pūraṇoti** tassa satthupaṭiññaṃ nāmaṃ. **Kassapoti** gottamaṃ. So kira aññatarassa kulassa ekūnadāsaṃsaṃ pūrayamāno jāto, tenassa “**Pūraṇo**”ti nāmaṃ akaṃsu. Maṅgaladāsattā cassa “dukkaṭaṇ”ti¹ vattā natthi, “akataṃ vā na katan”ti. So “kimahaṃ ettha vasāmi”ti palāyi. Athassa corā vatthāni acchindimṃsu, so paṇṇena vā tiṇena vā paṭicchādetumpi ajānanto jātārūpeneva ekaṃ gāmaṃ pāvisi. Manussā taṃ disvā “ayaṃ samaṇo arahā appiccho, natthi iminā sadiso”ti pūvabhaddādīni gahetvā upasaṅkamanti. So “mayhaṃ sātakaṃ anivatthabhāvena idaṃ uppannaṃ”ti tato paṭṭhāya sātakaṃ labhitvāpi na nivāsesi, tadeva pabbajjāṃ aggaḥesi, tassa santike aññepi aññepīti pañcasatamanussā pabbajimṃsu. Taṃ sandhāyāha “Pūraṇo Kassapo”ti.

Pabbajitasamūhasaṅkhāto saṃgho assa atthīti **saṅghī**. Sveva gaṇo assa atthīti **gaṇī**. Ācārasikkhāpanavasena tassa gaṇassa ācariyoti **gaṇācariyo**. **Ñātoti** paññāto pākaṭo. “Appiccho

1. Sukataṃ dukkaṭanti (Syā, Ka)

ရုဏကထံ အာရဒ္ဓေ အန္တရန္တရာ ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ အတ္တနော သတ္တာရာနံ ရုဏံ ကထေသန္တိ။ ဧဝံ မေ သတ္ထု ရုဏကထာ ပရိယောသာနံ န ဂမိဿတိ။ ရာဇာ ပန ဣမေသံ ကုလူပကေ ဥပသင်္ကမိတွာ ဂဟိတာသာရတာယ တေသံ ရုဏကထာယ အနတ္တမနော ဟုတွာ မံ ပဋိပုစ္ဆိဿတိ။ အထာဟံ နိဗ္ဗိက္ခေပံသတ္ထု ရုဏံ ကထေတွာ ရာဇာနံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီတိ ဇာနန္တော ဝိက္ခေပပစ္စေဒနတ္ထံ တုဏှိ အဟောသီတိ။

တေဝိ အမစ္စာ ဧဝံ စိန္တေသုံ “အဇ္ဇ ရာဇာ ပဉ္စဟိ ပဒေဟိ ရတ္တိ” ထောမေတိ။ အဒ္ဓါ ကိဉ္စိ သမဏံ ဝါ ပြာဟ္မဏံ ဝါ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စ ပုစ္ဆိတွာ ဓမ္မံ သောတုကာမော၊ ယဿ စေသ ဓမ္မံ သုတွာ ပသိဒ္ဓိဿတိ။ တဿ စ မဟန္တံ သက္ကာရံ ကရိဿတိ။ ယဿ ပန ကုလူပကော သမဏော ရာဇကုလူပကော ဟောတိ။ ဘဒ္ဒိ တဿာ”တိ။

၁၅၁-၁၅၂။ တေ ဧဝံ စိန္တေတွာ “အဟံ အတ္တနော ကုလူပကသမဏဿ ဝဏ္ဏံ ဝတွာ ရာဇာနံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမိ၊ အဟံ ဂမိဿာမီ”တိ အတ္တနော အတ္တနော ကုလူပကာနံ ဝဏ္ဏံ ကထေတုံ အာရဒ္ဓါ။ တေနာဟ “ဧဝံ ဝုတ္တေ အညတရော ရာဇာမစ္စော”တိအာဒိ။ တတ္ထ ပူရဏောတိ တဿ သတ္ထု-ပဋိညဿ နာမံ။ ကဿပေါတိ ဂေါတ္တိ။ သော ကိရ အညတရဿ ကုလဿ ဧကေနဒါသသတံ ပူရယမာနော ဇာတော၊ တေနဿ ပူရဏောတိ နာမံ အကံသု။ မင်္ဂလဒါသတ္တာ စဿ “ဒုက္ကဋ္ဌ”န္တိ ဝတ္တာ နတ္ထိ၊ အကတံ ဝါ န ကတန္တိ။ သော “ကိမဟံ ဧတ္ထ ဝသာမီ”တိ ပလာယိ။ အထဿ စောရာ ဝတ္တာနိ အတ္ထိန္တိသု။ သော ပဏ္ဏေန ဝါ တိဏေန ဝါ ပဋိစ္ဆာဒေတုမ္ပိ အဇာနန္တော ဇာတရူပေနေဝ ဧကံ ဂါမံပါရိသိ။ မနဿာ တံဒိသု “အယံ သမဏော အရဟာ အပ္ပိစ္ဆော၊ နတ္ထိ ဣမိနာ သဒိသော”တိ ပုဝဘတ္တာဒိနိ ဂဟေတွာ ဥပသင်္ကမန္တိ။ သော “မယံ သာဠကံ အနိဝတ္တဘာဝေန ဣဒံ ဥပ္ပန္န”န္တိ တတော ပဋ္ဌာယ သာဠကံ လဘိတွာပိ န နိဝါသေသိ။ တဒေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အဂ္ဂဟေသိ။ တဿ သန္တိကေ အညေပိ အညေဝီတိ ပဉ္စသတမနဿာ ပဗ္ဗဇ္ဇိသု။ တံ သန္တာယာဟ “ပူရဏော ကဿပေါ”တိ။

ပဗ္ဗဇ္ဇိတသမူဟသင်္ခါတော သံဃော အဿ အတ္ထိတိ သင်္ခါ။ သွေဝ ဂဏော အဿ အတ္ထိတိ ဂဏီ။ အာစာရသိက္ခာပနဝသေန တဿ ဂဏဿ အာစရိယောတိ ဂဏာစရိယော။ ဉာတောတိ ပညာတော ပါကဋော။ “အပ္ပိစ္ဆော

santuṭṭho, appicchatāya vatthampi na nivāseti”ti evaṃ samuggato yaso assa atthīti yasassī. **Titthakaroti** laddhikaro. **Sādhusammato**ti ayam sādhu sundaro sappurisoti evaṃ sammato. **Bahujanassāti** assutavato andhabālaputhujjanassa. Pabbajitāto paṭṭhāya atikkantā bahū rattiyo jānātīti **rattaññū**. Ciraṃ pabbajitassa assāti **cirapabbajito**, acirapabbajitassa hi kathā okappanīyā na hoti. Tenāha “cirapabbajito”ti. **Addhagatoti** addhānaṃ gato, dve tayo rājaparivaṭṭe atītōti adhippāyo. **Vayo-anuppattoti** pacchimavayaṃ anupatto. Idam ubhayampi “daharassa kathā okappanīyā na hoti”ti etaṃ sandhāya¹ vuttaṃ.

Tuṇhī ahoṣīti suvaṇṇavaṇṇaṃ madhurarasaṃ ambapakkam khāditukāmo puriso āharitvā hatthe ṭhapitaṃ kājarapakkaṃ disvā viya jhānābhiññādiguṇayuttaṃ tilakkhaṇabbhāhataṃ madhuraṃ dhammakathaṃ sotukāmo pubbe Pūraṇassa dassanenāpi anattamano idāni guṇakathāya suṭṭhutaṃ anattamano hutvā tuṇhī ahoṣi. Anattamano samānopi pana “sacāhaṃ etaṃ tajjetvā gīvāyaṃ gahetvā nīharāpessāmi, yo yo kathesi, taṃ taṃ rājā evaṃ karotī”ti bhīto aññopi koci kiñci na kathessatī”ti amanāpampi taṃ kathaṃ adhivāsetvā tuṇhī eva ahoṣi.

152. Athañño “ahaṃ attano kulūpakassa vaṇṇaṃ kathessāmi”ti cintetvā vuttaṃ ārabhi. Tena vuttaṃ “**aññataropi kho**”ti-ādi. Taṃ sabbaṃ vuttanayeneva veditabbaṃ. Ettha pana **Makkhalī**ti tassa nāmaṃ. Gosālāya jātattā **Gosālō**ti dutiyaṃ nāmaṃ. Taṃ kira sakaddamāya bhūmiyā telaghaṇaṃ gahetvā gacchantāṃ “tāta mā khalī”ti sāmiko āha. So pamādena khalitvā patitvā² sāmikassa bhayena palāyituṃ āraddho. Sāmiko upadhāvitvā dussakaṇṇe aggahesi, so sātakaṃ chaḍḍetvā acelako hutvā palāyi. Sesam Pūraṇasadisameva.

153. **Ajī**toti tassa nāmaṃ. Kesakambalaṃ dhāretīti **Kesakambalo**. Iti nāmadvayaṃ saṃsanditvā “Ajito Kesakambalo”ti

1. Sandhāya (Sī), taṃ sandhāya (Ka)

2. Idam padam natthi Sī-potthake.

သုတ္တံ]

ရာဇာမစ္ဆကထာဝတ္ထုနာ

၁၃၁

သန္တုဋ္ဌော၊ အပ္ပိစ္ဆတယ ဝတ္ထု၌ န နိဝါသေတိ”တိ ဧဝံ သမုဂ္ဂတော ယသော အဿ အတ္ထိတိ ယသသီ။ တိတ္ထကရောတိ လဒ္ဓိကရော။ သာဓုသမ္ပတောတိ အယံ သာဓု သုန္ဒရော သပ္ပရိသောတိဧဝံ သမ္ပတော။ ဗဟုဇနဿာတိ အသုတဝတော အန္ဓဗာလပုထုဇနဿ။ ပဗ္ဗဇိတတော ပဋ္ဌာယ အတိက္ကန္တာ ဗဟု ရတ္တိယော ဇာနာတိတိ ရတ္တည။ စိရံ ပဗ္ဗဇိတဿ အဿာတိ စိရပဗ္ဗဇိတော၊ အစိရပဗ္ဗဇိတဿ ဟိ ကထာ ဩကပ္ပနိယာ န ဟောတိ၊ တေနာဟ “စိရပဗ္ဗဇိတော”တိ။ အဒ္ဓဂတောတိ အဒ္ဓါနံ ဂတော၊ ဒွေ တယော ရာဇပရိဝဇ္ဇေ အတိတောတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝယောအနုပ္ပတ္တောတိ ပစ္စိမဝယံ အနုပ္ပတ္တော။ ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ “ဒဟရဿ ကထာ ဩကပ္ပနိယာ န ဟောတိ”တိ ဧတံ သန္ဓာယ^၁ ဝုတ္တံ။

တုဏှိ အဟောသီတိ သုဝတ္ထဝတ္ထံ မရရသံ အဗ္ဗပက္ကံ ခါဒိတုကာမော ပုရိသော အာဟရိတွာ ဟတ္ထေ ဌပိတံ ကာဇရပက္ကံ ဒိသ္မာ ဝိယ ဈာနာ-ဘိညာဒိဂုဏယုတ္တံ တိလက္ခဏန္တာဟတံ မရရံ ဓမ္မကထံသောတုကာမော ပုဗ္ဗေ ပူရဏဿ ဒဿနေနာပိ အနတ္တမနော ဣဒါနိ ဂုဏကထာယ သုဋ္ဌတရံ အနတ္တမနော ဟုတွာ တုဏှိ အဟောသီ။ အနတ္တမနော သမာနောပိ ပန “သစာဟံ ဧတံ တဇ္ဇေတွာ ဂီဝါယံ ဂဟေတွာ နိဟရာပေဿာမိ၊ ‘ယော ယော ကထေသိ၊ တံ တံ ရာဇာ ဧဝံ ကရေတိ’တိ ဘိတော အညောပိ ကောစိ ကိဉ္စိ န ကထေသတိ”တိ အမနာပမ္ပိ တံ ကထံ အဓိဝါသေတွာ တုဏှိ ဧဝံ အဟောသီ။ အထညော “အဟံ အတ္တနော ကုလူပကဿ ဝတ္ထံ ကထေဿာမိ”တိ စိန္တေတွာ ဝတ္ထု အာရဘိ။ တေန ဝုတ္တံ အညတရောပိ ခေါတိအာဒိ။ တံ သဗ္ဗ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တ္ထေ ပန မက္ခလီတိ တဿ နာမံ။ ဂေါသာလာယ ဇာတတ္တာ ဂေါသာလောတိ ဒုတိယံ နာမံ။ တံ ကိရ သကဒ္ဓမာယ ဘူမိယာ တေလသဋ္ဌံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တံ “တာတ မာ ခလီ”တိ သာမိကော အာဟ။ သော ပမာဒေန ခလိတွာ ပတိတွာ^၂ သာမိကဿ ဘယေန ပလာယိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ သာမိကော ဥပဓာဝိတွာ ဒုဿကဏ္ဍေ အဂ္ဂဟေသိ၊ သော သာဋကံ ဆဇ္ဇေတွာ အစေလကော ဟုတွာ ပလာယိ။ သေသံ ပူရဏသဒိသမေဝ။

၁၅၃။ အဇိတောတိ တဿ နာမံ။ ကေသကမ္ပလံ ဓာရေတိတိ ကေသ-ကမ္ပလော။ ဣတိ နာမဒွယံ သံသန္တိတွာ အဇိတော ကေသကမ္ပလောတိ

၁-သန္ဓာယ (သီ)၊ တံ သန္ဓာယ (က)

၂-ဣဒံ ပဒံ နတ္ထိ သီပေါတ္တကေ။

vuccati. Tattha **Kesakambalo nāma** manussakesehi katakambalo. Tato paṭikiṭṭhatarāṃ vatthāṃ nāma natthi. Yathāha “seyyathāpi bhikkhave yāni kānici tantāvutānaṃ vatthānaṃ¹, kesakambalo tesāṃ paṭikiṭṭho akkhāyati. Kesakambalo bhikkhave sīte sīto, uṇhe uṇho, dubbaṇṇo duggandho dukkhasamphasso”ti².

154. **Pakudhoti** tassa nāmaṃ. **Kaccāyanoti** gottam. Iti nāmagottam saṃsanditvā “Pakudho Kaccāyano”ti vuccati. Sītudakapaṭikkhattako esa, vaccaṃ katvāpi udakakiccaṃ na karoti, uṇhodakaṃ vā kañjiyaṃ vā labhitvā karoti, nadim vā maggodakaṃ vā atikkamma “sīlaṃ me bhinnan”ti vālikāthūpaṃ katvā sīlaṃ adhiṭṭhāya gacchati. Evarūpo nissirikaladdhiko esa.

155. **Sañcayoti** tassa nāmaṃ. Belatṭhassa puttoti **Belatṭhaputto**.

156. Amhākaṃ gaṇṭhanakilesa palibundhanakilesa natthi, kilesagaṇṭharahitā³ mayanti evaṃvāditāya laddhanāmasena **Nigaṇṭho**. Nāṭassa⁴ putto **Nāṭaputto**.

Komarabhaccajīvakakathāvaṇṇanā

157. **Atha kho rājā**ti rājā kira tesāṃ vacanaṃ sutvā cintesi “ahaṃ yassa yassa vacanaṃ na sotukāmo, so so eva kathesi. Yassa panamhi vacanaṃ sotukāmo, esa nāgavasāṃ pivitvā ṭhito supaṇṇo viya tuṇhībhūto, anatto vata me”ti. Athassa etadahosi “Jīvako upasantassa Buddhassa Bhagavato upaṭṭhāko, sayampi upasanto, tasmā vattasampanno bhikkhu viya tuṇhībhūto va nisinno, na esa mayi akathente kathessati, hatthimhi kho pana maddante hatthisseva pādo gahetabbo”ti tena saddhim sayam mantetumāraddho. Tena vuttaṃ “atha kho rājā”ti. Tattha **kiṃ tuṇhī**ti kena kāraṇena tuṇhī. Imesaṃ amaccānaṃ attano attano kulūpakasamaṇassa vaṇṇaṃ kathentānaṃ mukhaṃ nappahoti. Kiṃ yathā etesaṃ, evaṃ tava kulūpakasamaṇo natthi, kiṃ tvaṃ daliddo, na te mama pitarā issariyaṃ dinnam, udāhu assaddhoti pucchati.

1. Tantāvutāni vatthāni (Sī, Syā) Sī-Ṭī Abhinava 2. 17 piṭṭhepi; Am-Ṭīha 2. 242 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

2. Am 1. 290 piṭṭhe.

3. Kilesagaṇṭhirahitā (Sī, Ka)

4. Nāṭassa (Sī)

ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ **ကေသကမ္မလော နာမ** မနုဿကေသေဟိ ကတကမ္မလော။ တတော ပဋိကိဋ္ဌတရံ ဝတ္ထံ နာမ နတ္ထိ။ ယထာဟ “သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ယာနိ ကာနိမိ တန္တာဝုတာနံ ဝတ္ထာနံ”။ ကေသကမ္မလော တေသံ ပဋိကိဋ္ဌော အက္ခာယတိ။ ကေသကမ္မလော ဘိက္ခဝေ သီတေ သီတော၊ ဥဏှေ ဥဏှော၊ ဒုဗ္ဗဏှော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဒုက္ခသမ္ပယော”တိ ၂။

၁၅၄။ **ပကုဓော**တိ တဿ နာမံ။ **ကစ္ဆာယနော**တိ ဂေါတ္တံ။ ဣတိ နာမ-ဂေါတ္တံ သံသန္တိတွာ ပကုဓော ကစ္ဆာယနောတိ ဝုစ္စတိ။ သီတုဒကပဋိကိဋ္ဌကော သေ၊ ဝစ္စံ ကတွာပိ ဥဒကကိစ္စံ န ကရေတိ၊ ဥဏှောဒကံ ဝါ ကဗ္ဗိယံ ဝါ လဘိတွာ ကရေတိ၊ နဒိ ဝါ မဂ္ဂေါဒကံ ဝါ အတိက္ကမ္မ “သီလံ မေ ဘိန္န”န္တိ ဝါလိကထူပံ ကတွာ သီလံ အဓိဋ္ဌာယ ဝစ္စတိ။ ဧဝရူပေါ နိဿိရိကလဒ္ဓိကော သေ။

၁၅၅။ **သဉ္ဇယော**တိ တဿ နာမံ။ ဗေလဋ္ဌဿ ပုတ္တောတိ **ဗေလဋ္ဌပုတ္တော**။

၁၅၆။ အမှာကံ ဂဏှနကိလေသော ပလိပုန္နနကိလေသော နတ္ထိ၊ ကိလေသ-ဂဏှရဟိတာ^၁ မယန္တိဧဝံဝါဒိတာယ လဒ္ဓနာမဝသေန **နိဂဏှော**။ နာဋဿ^၂ ပုတ္တော **နာဋပုတ္တော**။

ကောမာရဘစ္စဇိဝကကထာဝဏှနာ

၁၅၇။ **အထ ခေါ ရာဇာ**တိ ရာဇာ ကိရ တေသံ ဝစနံ သုတွာ စိန္တေသိ “အဟံ ယဿ ယဿ ဝစနံ န သောတုကာမော၊ သော သော ဧဝ ကထေသိ။ ယဿ ပနမိ ဝစနံ သောတုကာမော၊ သေ နာဂဝသံ ဝိဝိတွာ ဌိတော သုပဏှော ဝိယ တုဏှိဘူတော၊ အနတ္တော ဝတ မေ”တိ။ အထဿ တေဒဟောသိ “ဇိဝကော ဥပသန္တဿ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာကော၊ သယမ္ပိ ဥပသန္တော၊ တဿ ဝတ္ထသမ္ပန္နော ဘိက္ခု ဝိယ တုဏှိဘူတော နိဿိန္တော၊ န သေ မယိ အကထေန္တေ ကထေသတိ၊ ဟတ္ထိမ္ပိ ခေါ ပန မဒ္ဓန္တေ ဟတ္ထိဿေဝ ပါဒေါ ဂဟေတဗ္ဗော”တိ တေန သဒ္ဓိံ သယံ မန္တေတုမာရဗ္ဗေါ၊ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ ရာဇာ”တိ။ တတ္ထ **ကိံ တုဏှိ**တိ ကေန ကာရဏေန တုဏှိ။ ဣမေသံ အမစ္စာနံ အတ္တနော အတ္တနော ကုလူပကသမဏဿ ဝဏှံ ကထေန္တာနံ မုခံ

၁-တန္တာဝုတာနိ ဝတ္ထာနိ (သီ၊ သျာ)
၂-ကိလေသဂဏှရဟိတာ (သီ၊ က)

၂-အံ ၁-၂၉၀-ဝိဇ္ဇေ။
၄-နာထဿ (သီ)

Tato Jīvakassa etadahosi “ayaṃ rājā maṃ kulūpakasamaṇassa guṇaṃ kathāpeti, na dāni me tuṇhībhāvassa kālo, yathā kho panime rājānaṃ vanditvā nisinnāva attano kulūpakasamaṇānaṃ guṇaṃ kathayimāsu, na mayhaṃ evaṃ Satthu guṇe kathetum yuttan”ti uṭṭhāyāsanaṃ Bhagavato viharābhīmukho pañcapatīṭṭhitena vanditvā dasanakhasamodhānasamujjalaṃ añjaliṃ sirasi paggahevā “mahārāja mā maṃ evaṃ cintayittha ‘ayaṃ yaṃ vā taṃ vā samaṇaṃ upasaṅkamaṃ’ti, mama Satthuno hi mātukucchi-okkamane, mātukucchito nikkhamane, mahābhinnikkhamane, sambodhiyaṃ, dhammacakkappavattane ca dasasahassilokadhātu kampittha, evaṃ yamakaṇṭhāhāriyaṃ akāsi, evaṃ devorohaṇaṃ, ahaṃ Satthuno guṇe kathayissāmi, ekaggacitto suṇa mahārāja”ti vatvā “**ayaṃ deva Bhagavā Arahāṃ Sammāsambuddho**”ti-ādimāha. Tattha * **taṃ kho pana Bhagavantanti** itthambhūtākhyānatthe upayogavacanaṃ, tassa kho pana Bhagavatoti attho. **Kalyāṇoti** kalyāṇaguṇasamannāgato, seṭṭhoti vuttaṃ hoti. **Kittisaddoti** kittiyeva, thutighoso vā. **Abbhuggatoti** sadevakaṃ lokaṃ ajjhottharivā uggato. Kinti? Itipi so Bhagavā Arahāṃ Sammāsambuddho -pa- Bhagavāti.

Tatrāyaṃ padasambandho—so Bhagavā itipi Arahāṃ, itipi Sammāsambuddho -pa- itipi Bhagavāti, iminā ca iminā ca kāraṇenāti vuttaṃ hoti. Tattha ārakattā, arīnaṃ, arānaṃca hatattā paccayādīnaṃ arahattā pāpakaraṇe rahābhāvāti imehi tāva kāraṇehi so Bhagavā Arahanti veditabboti-ādinā nayena mātikaṃ nikkhipitvā sabbāneva cetāni padāni **Visuddhimagge**¹ Buddhānussatiniddese vitthāritānīti tato nesaṃ vitthāro gahetabbo.

Jīvako pana ekamekassa padassa atthaṃ niṭṭhāpetvā “evaṃ mahārāja Arahāṃ mayhaṃ Satthā evaṃ Sammāsambuddho -pa- evaṃ Bhagavā”ti vatvā “**taṃ devo Bhagavantaṃ payirupāsatu, appeva nāma devassa Bhagavantaṃ payirupāsato cittaṃ pasīdeyyā**”ti āha. Ettha ca **taṃ devo payirupāsatūti** vadanto “mahārāja tumhādisānañhi satenapi sahassevenapi satahassevenapi

သုတ္တ]

ကောမာရဘဒ္ဒဇီဝကကထာဝဏ္ဏနာ

၁၃၃

နပ္ပဟောတိ။ ကိံ ယထာ ဧတေသံ၊ ဧဝံ တဝ ကုလူပကသမဏော နတ္ထိ ကိံ တံ ဒလိဒ္ဓေါ၊ န တေ မမ ပိတရာ ဣဿရိယံ ဒိန္နံ၊ ဥဒါဟု အဿဒ္ဓေါတိ ပုစ္ဆတိ။

တတော ဇီဝကဿ ဧတဒဟောသိ “အယံ ရာဇာ မံ ကုလူပကသမဏဿ ဂုဏံ ကထာပေတိ၊ န ဒါနိ မေ တုဏှိဘာဝဿ ကာလော၊ ယထာ ခေါ ပနိမေ ရာဇာနံ ဝဋ္ဌိတွာ နိသိန္နာဝ အတ္တနော ကုလူပကသမဏာနံ ဂုဏံ ကထာယိသု၊ န မယံ ဧဝံ သတ္တု ဂုဏေ ကထေတုံ ယုတ္တ”န္တိ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဘဂဝတော ဝိဟာရာဘိမုခေါ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝဋ္ဌိတွာ ဒသနခသမောဓာန-သမုဇ္ဈလံ အဉ္စလိံ သိရသိ ပဂ္ဂဟေတွာ “မဟာရာဇ မာ မံ ဧဝံ စိန္တယိတ္ထ ‘အယံ ယံ ဝါ တံ ဝါ သမဏံ ဥပသင်္ကမတိ’တိ၊ မမ သတ္တုနော ဟိ မာတုကုစ္ဆိ-ဩက္ကမနေ၊ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမနေ၊ မဟာဘိနိက္ခမနေ၊ သမ္ဗောဓိယံ၊ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနေ စ၊ ဒသသဟဿိလောကဓာတု ကမ္မိတ္ထ၊ ဧဝံ ယမက-ပါဠိဟာရိယံ အကာသိ၊ ဧဝံ ဒေဝေါရောဟဏံ၊ အဟံ သတ္တုနော ဂုဏေ ကထာယိဿာမိ၊ ဧကဂ္ဂစိတ္တော သုဏ မဟာရာဇာ”တိ ဝတွာ “အယံ ဒေဝ ဘဂဝါ အရဟံ သမ္ဗာသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **တံ ခေါ ပန ဘဂဝန္တန္တိ** ဣတ္ထန္တုတာချာနတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ၊ တဿ ခေါ ပန ဘဂဝတောတိ အတ္ထော။ **ကလျာဏော**တိ ကလျာဏဂုဏသမန္နာဂတော၊ သေဋ္ဌောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ကိတ္တိသဒ္ဓေါ**တိ ကိတ္တိ ယေဝ။ ထုတိဃောသော ဝါ။ **အန္တုဂ္ဂတော**တိ သဒေဝကံ လောကံ အဇ္ဈောတ္တရိတွာ ဥဂ္ဂတော။ ကိန္တိ? ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္ဗာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ပ။ ဘဂဝါတိ။

တတြာယံ ပဒသမ္ဗန္ဓော—သော ဘဂဝါ ဣတိပိ အရဟံ။ ဣတိပိ သမ္ဗာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ပ။ ဣတိပိ ဘဂဝါတိ။ ဣမိနာ စ ဣမိနာ စ ကာရဏေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ အာရကတ္တာ၊ အရိနံ၊ အရာနဉ္စ ဟတတ္တာ၊ ပစ္စယာဒိနံ အရဟတ္တာ၊ ပါပကရဏေ ရဟဘာဝါတိ ဣမေဟိ တာဝ ကာရဏေဟိ သော ဘဂဝါ အရဟန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗောတိအာဒိနာ နယေန မာတိကံ နိက္ခိပိတွာ သဗ္ဗာနေဝ စေတာနိ ပဒါနိ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဗုဒ္ဓါနုဿတိနိဒ္ဓေသေ ဝိတ္ထာရိတာနိတိ တတော နေသံ ဝိတ္ထာရော ဂဟေတဗ္ဗော။

ဇီဝကော ပန ဧကမေကဿ ပဒဿ အတ္ထံ နိဋ္ဌာပေတွာ “ဧဝံ မဟာရာဇ အရဟံ မယံ သတ္တု ဧဝံ သမ္ဗာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ပ။ ဧဝံ ဘဂဝါ”တိ ဝတွာ “တံ ဒေဝေါ ဘဂဝန္တိ ပယိရူပါသတု အပ္ပေဝ နာမ ဒေဝဿ တံ ဘဂဝန္တိ ပယိရူပါသတော စိတ္တံ ပသိဒေယျာ”တိ အာဟ။ ဧတ္ထ စ **တံ ဒေဝေါ ပယိရူပါသတု**တိ ဝဒန္တော “မဟာရာဇ တုမှာဒိသာနဉ္စိ သတေနပိ သဟဿေနပိ သတသဟဿေနပိ

* Vi-Ṭṭha 1. 84 piṭṭhepi.

1. Visuddhi 1. 192 piṭṭhe.

puṭṭhassa mayhaṃ Satthuno sabbesaṃ cittaṃ gahetvā kathetuṃ thāmo ca balañca atthi, vissatthaṃ¹ upasaṅkamitvā puccheyyāsi mahārājā”ti āha.

158. Raññopi Bhagavato guṇakathaṃ suṇantassa sakalasarīraṃ pañcavaṇṇāya pītiyā niraṇṭaraṃ phuṭaṃ ahosi. So taṅkhaṇaṇṇeva gantukāmo hutvā “imāya kho pana velāya mayhaṃ Dasabalassa santikaṃ gacchato na añño koci khippaṃ yānāni yojetuṃ sakkhissati aññatra Jīvaka”ti cintetvā “**tena hi samma Jīvaka hatthiyānāni kappāpehi**”ti āha.

Tattha **tenahī**ti uyyojanatthe nipāto, gaccha samma Jīvakaṃ vuttaṃ hoti. **Hatthiyānāni**ti anekesu assarathādīsu yānesu vijjamānesupi hatthiyānaṃ uttamaṃ, uttamassa santikaṃ uttamayānaneva gantabbanti ca, assayānarathayānāni sasaddāni, dūratova tesāṃ saddo suyyati, hatthiyānassa padānupadaṃ gacchantāpi saddaṃ na suṇanti. Nibbutassa pana kho Bhagavato santike nibbutheva yānehi gantabbanti ca cintayitvā “hatthiyānāni”ti āha.

Pañcamattāni hatthinikāsatāniti pañca kareṇusatāni. **Kappāpetvā**ti ārohaṇasajjanaṃ² kāretvā. **Ārohaṇiyanti** ārohaṇayoggaṃ, opaguyhanti attho. Kim panesa raññā vuttaṃ akāsi avuttanti? Avuttaṃ. Kasmā? Paṇḍitatāya. Evaṃ kirassa ahosi—rājā “imāya velāya gacchāmī”ti vadati, rājāno ca nāma bahupaccatthikā. Sace antarāmagge koci antarāyo hoti, mampi garahissanti “Jīvako ‘rājā me kathaṃ gaṇhātī’ti akālepi rājānaṃ gahetvā nikkhamatī”ti. Bhagavantampi garahissanti “samaṇo Gotamo ‘mayhaṃ kathā vattatī’ti kālāṃ asallakkhetvā dhammaṃ kathetī”ti. Tasmā yathā neva mayhaṃ, na Bhagavato garahā uppajjati, rañño ca rakkhā susaṃvihitā hoti, tathā karissāmīti.

Tato “itthiyo nissāya purisānaṃ bhayaṃ nāma natthi, sukhaṃ itthiparivuto gamissāmī”ti pañca hatthinikāsatāni kappāpetvā pañca itthisatāni purisavesaṃ gāhāpetvā “asitomarahatthā rājānaṃ parivāreyyāthā”ti³ vatvā puna cintesi “imassa rañño imasmiṃ attabhāve

1. Vissattho (bahūsu) Sī-Tī Abhinava 2. 21 piṭṭhe passitabbaṃ.

2. Ārohaṇasajjāni (bahūsu)

3. Parivāressathāti (Sī)

ပုဋ္ဌဿ မယံ သတ္တုနော သဗ္ဗေသံ စိတ္တံ ဂဟေတွာ ကထေတုံ ထာမော စ ဗလဉ္စ အတ္ထိ၊ ဝိဿတ္ထော^၁ ဥပသင်္ဂမိတွာ ပုစ္ဆေယျာသိ မဟာရာဇော”တိ အာဟ။

ရညောပိ ဘဂဝတော ဂုဏကထံ သုဏန္တဿ သကလသရီရံ ပဉ္စဝဏ္ဏာယ ဝီတိယာ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌံ အဟောသိ။ သော တင်္ဂဏဉ္စေဝ ဂန္တုကာမော ဟုတွာ “ဣမာယ ခေါ ပန ဝေလာယ မယံ ဒသဗလဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆတော န အညော ကောစိ ခိပ္ပံ ယာနာနိ ယောဇေတုံ သက္ခိဿတိ အညတြ ဇီဝကာ”တိ စိန္တေတွာ “တေန ဟိ သမ္ပ ဇီဝက ဟတ္ထိယာနာနိ ကပ္ပါပေဟိ”တိ အာဟ။

၁၅၈။ တတ္ထ **တေနဟိ**တိ ဥယျောဇနတ္ထေ နိပါတော။ ဂစ္ဆ သမ္ပ ဇီဝကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ဟတ္ထိယာနာနိ**တိ အနေကေသု အဿရထာဒိသု ယာနေသု ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ ဟတ္ထိယာနံ ဥတ္တမံ၊ ဥတ္တမဿ သန္တိကံ ဥတ္တမယာနေနေဝ ဂန္တဗ္ဗန္တိ စ၊ အဿယာနရထယာနာနိ သသဒ္ဓါနိ၊ ဒုရတောဝ တေသံ သဒ္ဓေါ သုယုတိ၊ ဟတ္ထိယာနဿ ပဒါနပဒံ ဂစ္ဆန္တာပိ သဒ္ဓိ န သုဏန္တိ။ နိဗ္ဗုတဿ ပန ခေါ ဘဂဝတော သန္တိကေ နိဗ္ဗုတေဟေဝ ယာနေဟိ ဂန္တဗ္ဗန္တိ စ စိန္တယိတွာ ဟတ္ထိယာနာနိတိ အာဟ။

ပဉ္စမတ္တာနိ ဟတ္ထိနိကာသတာနိတိ ပဉ္စ ကရေဏသတာနိ။ **ကပ္ပါပေတွာ**တိ အာရောဟဏသဇ္ဇာနိ^၂ ကာရေတွာ။ **အာရောဟဏီယန္တိ** အာရောဟဏယောဂံ၊ ဩပဂယန္တိ အတ္ထော။ ကိံ ပနေသ ရညာ ဝုတ္တံ အကာသိ အဝုတ္တန္တိ? အဝုတ္တံ။ ကသ္မာ? ပဏ္ဍိတတာယ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ—ရာဇော ဣမာယ ဝေလာယ ဂစ္ဆာမိတိ ဝဒတိ၊ ရာဇောနော စ နာမ ဗဟုပစ္စတ္ထိကာ။ သစေ အန္တရာမဂ္ဂေ ကောစိ အန္တရာယော ဟောတိ၊ မမ္ပိ ဂရဟိဿန္တိ “ဇီဝကော ‘ရာဇော မေ ကထံ ဂဏှာတိ’တိ အကာလေပိ ရာဇာနံ ဂဟေတွာ နိက္ခမတိ”တိ။ ဘဂဝန္တမ္ပိ ဂရဟိဿန္တိ “သမဏော ဂေါတမော ‘မယံ ကထာ ဝတ္တတိ’တိ ကာလံ အသလ္လက္ခေတွာဝ ဓမ္မံ ကထေတိ”တိ။ တသ္မာ ယထာ နေဝ မယံ န ဘဂဝတော ဂရဟာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ရညော စ ရက္ခာ သုသံဝိဟိတာ ဟောတိ၊ တထာ ကရိဿာမိတိ။

တတော ဣတ္ထိယော နိဿာယ ပုရိသာနံ ဘယံ နာမ နတ္ထိ၊ သုခံ ဣတ္ထိပရိ-ဝုတော ဂမိဿာမိတိ ပဉ္စ ဟတ္ထိနိကာသတာနိ ကပ္ပါပေတွာ ပဉ္စ ဣတ္ထိသတာနိ ပုရိသဝေသံ ဂါဟာပေတွာ “အသိတောမရဟတ္ထာ ရာဇာနံ ပရိဝါရေယျာ-ထာ”တိ^၃ ဝတွာ ပန စိန္တေသိ “ဣမဿ ရညော ဣမသ္မိ” အတ္တဘာဝေ

၁-ဝိဿဋ္ဌံ (ဋီကာ)

၂-အာရောဟဏသဇ္ဇာနာ (?)

၃-ပရိဝါရေယထာတိ (သိ)

maggaphalānaṃ upanissayo natthi, Buddhā ca nāma upanissayaṃ disvāva dhammaṃ kathenti. Handāhaṃ mahājanaṃ sannipātāpemi, evaṃhi sati Satthā kassacideva upanissayena dhammaṃ desessati, sā mahājanassa upakārāya bhavissatī”ti. So tattha tattha sāsanaṃ pesesi, bheriṃ carāpesi “ajja rājā Bhagavato santikaṃ gacchati, sabbe attano vibhavānurūpena rañño ārakkhaṃ gaṇhantū”ti.

Tato mahājano cintesi “rājā kira Satthudassanattham¹ gacchati, kīdisi vata bho dhammadesanā bhavissati, kiṃ no nakkhattakīlāya, tattheva gamissāmā”ti. Sabbe gandhamālādīni² gahetvā rañño āgamaṇaṃ ākaṅkhamānā magge aṭṭhaṃsu. Jīvakopi rañño paṭivedesi “**kappitāni kho te deva hatthiyānāni, yassa dāni kālāṃ maññasi**”ti. Tattha yassa dāni kālāṃ maññasi³ti upacāravacanametam. Idam vuttam hoti “yaṃ tayā āṇattam, taṃ mayā kataṃ, idāni tvaṃ yassa gamanassa vā agamanassa vā kālāṃ maññasi, tadeva attano ruciyā karohi”ti.

159. **Pacceka itthiyoti** pāṭiyekkā³ itthiyo, ekekissā hatthiniyā ekekaṃ itthinti vuttam hoti. **Ukkāsu dhāriyamānāsūti** daṇḍadīpikāsu dhāriyamānāsu. **Mahañca⁴ rājānubhāvenāti** mahatā ca rājānubhāvena. **Mahaccātipi** pālī, mahatīyāti attho, liṅgavipariyāso⁵ esa. **Rājānubhāvo** vuccati rājiddhi. Kā panassa rājiddhi? Tiyojanasatānaṃ dvinnam mahārattānaṃ issariyasirī. Tassa hi “asukadivasam rājā Tathāgataṃ upasaṅkamissatī”ti paṭhamataram samvidahane asatipi taṅkhaṇaṇṇeva pañca itthisatāni purisavesam gahetvā paṭimukkaveṭṭhanāni amse āsattakhaggāni maṇidaṇḍatomare gahetvā nikkhamiṃsu. Yaṃ sandhāya vuttam “pacceka itthiyo āropetvā”ti.

Aparāpi soḷasasahassakhattiyanāṭakittiyo rājānaṃ parivāresuṃ. Tāsaṃ pariyaṇte khujjavāmanakakirātādayo, tāsaṃ pariyaṇte antepurapālakā vissāsikapurisā, tesam pariyaṇte vicitraśavilāsino saṭṭhisahassamattā mahāmattā, tesam pariyaṇte vividhālāṅkarapaṭimaṇḍitā

1. Bhagavato dassanattham (Syā)

2. Gandhapupphādīni (Syā)

3. Pāṭi-ekkā (Sī), paṭi-ekā (Syā)

4. Mahacca (sabbattha)

5. Liṅgavipariyāyo (Ka)

သုတ္တ]

ကောမာရဘစ္ဆဝိကကထာဝဏ္ဏနာ

၁၃၅

မဂ္ဂဗလာနံ ဥပနိဿယော နတ္ထိ၊ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဥပနိဿယံ ဒိသ္မာဝ ဓမ္မံ ကထေန္တိ။ ဟန္တာဟံ မဟာဇနံ သန္တိပါတပေမိ၊ ဧဝံ သတိ သတ္တာ ကဿစိ ဒေဝ ဥပနိဿယေန ဓမ္မံ ဒေသေသတိ၊ သာ မဟာဇနဿ ဥပကာရာယ ဘဝိသတိ”တိ။ သော တတ္ထ တတ္ထ သာသနံ ပေသေသိ၊ ဘေရိ ဝရာပေသိ “အဇ္ဇ ရာဇာ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂစ္ဆတိ၊ သဗ္ဗေ အတ္တနော ဝိဘဝါနရူပေန ရညော အာရက္ခံ ဂဏှန္တိ”တိ။

တတော မဟာဇနော စိန္တေသိ “ရာဇာ ကိရ သတ္တုဒဿနတ္ထံ” ဂစ္ဆတိ၊ ကိဒိသိ ဝတ ဘော ဓမ္မဒေသနာ ဘဝိသတိ၊ ကိ နော နက္ခတ္တကိဋ္ဌာယ၊ တတ္ထေဝ ဂမိဿာမာ”တိ။ သဗ္ဗေ ဂန္ဓမာလာဒိနိ^၂ ဂဟေတွာ ရညော အာဂမနံ အာကန္ဓ-မာနာ မဂ္ဂေ အဋ္ဌိသု။ ဇိဝကောပိ ရညော ပဋိဝေဒေသိ “ကပ္ပိတာနိ ခေါ တေ ဒေဝ ဟတ္ထိယာနာနိ၊ ယဿ ဒါနိ ကာလံ မညသိ”တိ။ တတ္ထ ယဿ ဒါနိ ကာလံ မညသိတိ ဥပစာရဝစနမေတံ။ ဣဒံ ဝတ္ထံ ဟောတိ “ယံ တယာ အာဏတ္ထံ၊ တံ မယာ ကတံ၊ ဣဒါနိ တံ ယဿ ဂမနဿ ဝါ အဂမနဿ ဝါ ကာလံ မညသိ၊ တဒေဝ အတ္တနော ရုစိယာ ကရေဟိ”တိ။

၁၅၉။ ပစ္စေကာ ဣတ္ထိယောတိ ပါဠိယေက္ကာ၊ ဣတ္ထိယော၊ ဧကေကိဿာ ဟတ္ထိနိယာ ဧကေကံ ဣတ္ထိန္တိ ဝတ္ထံ ဟောတိ။ ဥက္ကာသု ဓာရိယမာနာသုတိ ဒဏ္ဍဒိပိကာသု ဓာရိယမာနာသု။ မဟေရာဇာနဘာဝေနာတိ မဟတာ ရာဇာနဘာဝေန။ မဟေရာဇာတိပိ ပါဠိ၊ မဟတိယာတိ အတ္ထော၊ လိင်္ဂဝိပရိ-ယာယော^၄ သေ။ ရာဇာနဘာဝေါ ဝုစ္ဆတိ ရာဇိန္ဒြိ။ ကာ ပနဿ ရာဇိန္ဒြိ? တိယောဇနသတာနံ ဦန္တံ မဟာရဋ္ဌာနံ ဣဿရိယသိရိ။ တဿ ဟိ အသုကဒိဝသံ ရာဇာ တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိဿတိတိ ပဌမတရံ သံဝိဒဟနေ အသတိပိ တင်္ဂဏညေဝ ပဉ္စ ဣတ္ထိသတာနိ ပုရိသဝေသံ ဂဟေတွာ ပဋိမုက္ကဝေဌနာနိ အံသေ အာသတ္တခဂ္ဂါနိ မဏိဒဏ္ဍတောမရေ ဂဟေတွာ နိက္ခမိသု။ ယံ သန္ဓာယ ဝတ္ထံ “ပစ္စေကာ ဣတ္ထိယော အာရောပေတွာ”တိ။

အပရာပိ သောဠသသဟဿခတ္ထိယနာဠကိတ္ထိယော ရာဇာနံ ပရိဝါရေသုံ။ တာသံ ပရိယန္တေ ခုဇ္ဇဝါမနကကိရာတာဒယော။ တာသံ ပရိယန္တေ အန္တေ-ပုရပါလကာ ဝိဿာသိကပုရိသာ။ တေသံ ပရိယန္တေ ဝိစိတြဝေသဝိလာသိနော သဋ္ဌိသဟဿမတ္တာ မဟာမတ္တာ။ တေသံ ပရိယန္တေ ဝိဝိဓာလင်္ကာရပဋိမုက္ကိတာ

၁-ဘဂဝတော ဒဿနတ္ထံ (သျှာ)

၂-ပါဠိက္ကာ (သိ)၊ ပဋိက္ကာ (သျှာ)

၂-ဂန္ဓပုပ္ဖါဒိနိ (သျှာ)

၄-လိင်္ဂဝိပရိယာသော (သိ)

nānappakāra-āvudhahatthā vijjādharataruṇā viya navutisahassamattā
 raṭṭhiyaputtā, tesam pariyanṭe satagghanikāni¹ nivāsetvā
 pañcasatagghanikāni ekamsam katvā sunhātā suvilittā
 kañcanamālādinānābharaṇasobhitā dasasahassamattā brāhmaṇā
 dakkhiṇahattham ussāpetvā jayasaddam ghosentā² gacchanti, tesam
 pariyanṭe pañcaṅgikāni tūriyāni³, tesam pariyanṭe dhanupantiparikkhapo,
 tassa pariyanṭe hatthighaṭṭā, hatthīnam pariyanṭe gīvāya gīvam paharamānā
 assapanti, assapariyanṭe aññamaññasaṅghaṭṭanā rathā, rathapariyanṭe bāhāya
 bāyam paharayamānā yodhā, tesam pariyanṭe attano attano anurūpāya
 ābharaṇasampattiyā virocāmāno aṭṭhārasa seniyo⁴. Iti yathā pariyanṭe thatvā
 khitto saro rājānam na pāpuṇāti, evam Jīvako Komārabhacco rañño parisam
 samvidahitvā attanā rañño avidūreneva gacchati “sace koci upaddavo hoti,
 sabbapaṭhamam⁵ rañño jīvitadānam dassāmī”ti. Ukkānam pana ettakāni
 satāni vā sahasāni vāti paricchedo natthīti evarūpim rājiddhim sandhāya
 vuttam “mahañca rājānubhāvena, yena Jīvakassa Komārabhaccassa
 ambavanam, tena pāyāsī”ti.

Ahudeva bhayanti ettha cittutrāsabhayaṃ nāṇabhayaṃ
 ārammaṇabhayaṃ ottappabhayaṃ catubbidham bhayaṃ, tattha “jātim
 paṭicca bhayaṃ bhayānākan”ti-ādinā * nayena vuttam cittutrāsabhayaṃ
 nāma. “Tepi Tathāgatassa dhammadesanam sutvā yebhuyyena bhayaṃ
 samvegam santāsam āpajjantī”ti⁷ evamāgataṃ nāṇabhayaṃ nāma. “Etam
 nūna tam bhayaabheravam āgacchatī”ti⁸ ettha vuttam ārammaṇabhayaṃ
 nāma.

“Bhīrum pasamsanti na hi tattha sūram,
 Bhayā hi santo na karonti pāpan”ti⁹—

Idam ottappabhayaṃ nāma. Tesu idha cittutrāsabhayaṃ, ahu ahoṣīti
 attho. **Chambhitattanti** chambhitassa bhāvo. Sakalasarīracalananti attho.
Lomahamsoti lomahamsanam, uddham ṭhitalomatāti attho. So panāyam
 lomahamsa dhammassavanādīsu pīti-uppattikāle pītiyāpi

1. Satasahassagghanikāni (Sī) 2. Ghosantā (Ka) 3. Turiyāni (Sī, Syā)
 4. Seniyo (Sī) 5. Paṭhamatarām (Ka) 6. Evarūpaṃ (Syā, Ka) * Abhi 2. 381 piṭṭhe.
 7. Sam 2. 78; Am 1. 342 piṭṭhesu. 8. Ma 1. 25 piṭṭhe. 9. Sam 1. 21 piṭṭhe.

နာနပ္ပကာရအာဝုဓဟတ္တာ ဝိဇ္ဇာဓရတရုဏာ ဝိယ နဂုတိသဟဿမတ္တာ ရဋ္ဌိယ-
 ပုတ္တာ။ တေသံ ပရိယန္တေ သတ္တုနိကာနိ^၁ နိဝါသေတွာ ပဉ္စသတ္တုနိကာနိ
 ဧကံသံ ကတွာ သုန္ဒာတာ သုဝိလိတ္တာ ကဉ္စနမာလာဒိနာနာဘရဏသောဘိတာ
 ဒသသဟဿမတ္တာ ပြာဟ္မဏာ ဒက္ခိဏဟတ္ထံ ဥဿာပေတွာ ဇယသဒ္ဓိ
 ဘောသန္တာ^၂ ဂစ္ဆန္တိ။ တေသံ ပရိယန္တေ ပဉ္စဂီကာနိ တူရိယာနိ^၃။ တေသံ
 ပရိယန္တေ ဓနုပန္တိပရိက္ခေပေါ။ တဿ ပရိယန္တေ ဟတ္ထိဃဋ္ဌာ။ ဟတ္ထိနံ ပရိယန္တေ
 ဂိဝါယ ဂိဝံ ပဟရမာနာ အဿပန္တိ။ အဿပရိယန္တေ အညမညံ သဃ်ဇနရတာ။
 ရထပရိယန္တေ ဗာဟာယ ဗာဟံ ပဟရယမာနာ ယောဓာ။ တေသံ ပရိယန္တေ
 အတ္တနော အတ္တနော အနုရူပါယ အာဘရဏသမ္ပတ္တိယာ ဝိရောဓမာနာ
 အဋ္ဌာရသ သေနိယော^၄။ ဣတိ ယထာ ပရိယန္တေ ဌတွာ ဒိတ္တော သရော ရာဇာနံ
 န ပါပုဏာတိ။ ဧဝံ ဇီဝကော ကောမာရဘစ္စော ရညော ပရိသံ သံဝိဒဟိတွာ
 အတ္တနာ ရညော အဝိဇ္ဇာရေနဝ ဂစ္ဆတိ “သစေ ကောမိ ဥပဒ္ဓဝေါ ဟောတိ၊
 ပဌမတရံ^၅ ရညော ဇိဝိတဒါနံ ဒဿာမိ”တိ။ ဥက္ကာနံ ပန ဧတ္တကာနိ သတာနိ
 ဝါ သဟဿာနိ ဝါတိ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိတိ ဧဝရူပိ^၆ ရာဇိဒ္ဓိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ
 “မဟစ္စရာဇာနုဘာဝေန ယေန ဇီဝကဿ ကောမာရဘစ္စဿ အဗ္ဗဝနံ၊ တေန
 ပါယာသိ”တိ။

အဟု ဒေဝ ဘယန္တိ ဧတ္ထ စိတ္တုတြာသဘယံ၊ ဉာဏဘယံ၊ အာရမ္မဏဘယံ၊
 ဩတ္တပ္ပဘယန္တိ စတုဗ္ဗိဓံ ဘယံ၊ တတ္ထ “ဇာတိံ ပဋိစ္စ ဘယံ ဘယာနက”န္တိ-
 အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ စိတ္တုတြာသဘယံ နာမ။ “တေပိ တထာဂတဿ
 ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ယေဘုယျေန ဘယံ သံဝေဂံ သန္တာသံ အာပဇ္ဇန္တိ”တိ^၇ ဧဝ-
 မာဂတံ ဉာဏဘယံ နာမ။ “ဧတံ နူန တံ ဘယဘေရဝံ အာဂစ္ဆတိ”တိ^၈ ဧတ္ထ
 ဝုတ္တံ အာရမ္မဏဘယံ နာမ။

“ဘိရုံ ပသံသန္တိ န ဟိ တတ္ထ သူရံ၊
 ဘယာ ဟိ သန္တော န ကရေန္တိ ပါပ”န္တိ^၉—

ဣဒံ ဩတ္တပ္ပဘယံ နာမ။ တေသု ဣဓ စိတ္တုတြာသဘယံ၊ အဟု အဟောသီတိ
 အတ္တော။ **ဆန္တိတတ္ထန္တိ** ဆန္တိတဿ ဘာဝေါ။ သကလသရီရစလနန္တိ အတ္တော။
လောမဟံသောတိ လောမဟံသနံ၊ ဥဒ္ဓိံ ဌိတလောမတာတိ အတ္တော။ သော
 ပနာယံ လောမဟံသော ဓမ္မဿဝနာဒိသု ဝိတိဥပ္ပတ္တိကာလေ ဝိတိယာဝိ

၁-သတသဟဿသတ္တုနိကာနိ (သီ) ၂-ဘောသန္တာ (သီ၊ သျာ) ၃-တူရိယာနိ (သီ၊ သျာ)
 ၄-သေနိယော (သီ) ၅-သဗ္ဗပဌမံ (သီ၊ သျာ) ၆-ဧဝရူပံ (သျာ၊ က)
 ၇-သံ ၂-၇၀-ဝိဇ္ဇေ။ ၈-မ ၁-၂၅-ဝိဇ္ဇေ။ ၉-သံ ၁-၂၁-ဝိဇ္ဇေ။

hoti, bhīrukajātikānaṃ sampahārapisācādidassanesu bhayenāpi. Idha bhayalomahamsoti veditabbo.

Kasmā panesa bhītoti? Andhakārenāti eke vadanti. Rājagahe kira dvattiṃsa mahādvārāni catusatṭhi khuddakadvārāni. Jīvakaṃ ambavanānaṃ pākārassa ca Gijjhakūṭassa ca antarā hoti. So pācīnadvārena nikkhamitvā pabbatacchāyāya pāvisi, tattha pabbatakūṭena cando chādito, pabbatacchāyāya ca rukkhacchāyāya ca andhakāraṃ ahoṣīti, tampi akāraṇaṃ. Tadā hi ukkānaṃ sataṣaṣṣānampi¹ paricchedo natthi.

Ayaṃ pana appasaddataṃ nissāya Jīvake āsaṅkāya bhīto. Jīvako kirassa uparipāsāde yeva ārocesi “mahārāja appasaddakāmo Bhagavā, appasaddeneva upasaṅkamitabbo”ti. Tasmā rājā tūriyasaddamnivāresi. Tūriyāni kevalaṃ gahitamattāneva honti, vācāmpī uccaṃ anicchārayamānā² accharāsaññāya gacchanti, ambavanepi kassaci khipitasaddopi na suyyati. Rājāno ca nāma saddābhiratā honti. So taṃ appasaddataṃ nissāya ukkaṇṭhito Jīvakepi āsaṅkaṃ uppādesi “ayaṃ Jīvako ‘mayhaṃ ambavane adḍhateḷasāni bhikkhusatāni’ti āha. Ettha ca khipitasaddamattampi na suyyati, abhūtaṃ maññe, esa vañcetaṃ maṃ nagarato nīharitvā purato balakāyaṃ upaṭṭhapetvā³ maṃ gaṇhitvā attanā⁴ chattaṃ ussāpetukāmo. Ayañhi pañcannaṃ hatthīnaṃ balaṃ dhāreti. Mama ca avidūreneva gacchati, santike ca me āvudhahattho ekapurisopi natthi. Aho vata me anatto”ti. Evaṃ bhāyitvā ca pana abhīto viya sandhāretumpi nāsakkhi. Attano bhītabhāvaṃ tassa āvi akāsi. Tena vuttaṃ “**atha kho rājā -pa- na nigghoso**”ti. Tattha **sammāti** vayasābhilāpo esa, kacci maṃ vayasāti vuttaṃ hoti. **Na palambhesīti** yaṃ natthi, taṃ atthīti vatvā kacci maṃ na vippalambheyyāsi⁵. **Nigghosoti** kathāsallāpanigghoso.

Mā bhāyi mahārājāti Jīvako “ayaṃ rājā maṃ na jānāti ‘nāyaṃ paraṃ jīvitaṃ voropeti’ti, sace kho pana naṃ na assāsessāmi,

1. Sataṣaṣṣatopi (Sī), sataṣaṣṣāpi (Ka)

2. Anuccāramānā (SYā)

3. Uṭṭhapetvā (Sī, SYā)

4. Attano (Sī, SYā)

5. Vippalambhayasi (Sī)

သုတ္တံ]

ကောမာရဘစ္စဇီဝကကယာဝဏ္ဏနာ

၁၃၇

ဟောတိ။ ဘိရုကဇာတိကာနံ သမ္ပဟာရပိသာစာဒိဒဿနေသု ဘယေနာပိ။ ဣဓ ဘယလောမဟံသောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ကသ္မာ ပနေသ ဘိတောတိ။ အန္ဓကာရေနာတိ ဧကေ ဝဒန္တိ။ ရာဇဂဟေ ကိရ ဒ္ဒတ္တိံသ မဟာဒ္ဒါရာနိ စတုသဋ္ဌိ ခုဒ္ဒကဒ္ဒါရာနိ။ ဇီဝကဿ အဗ္ဗဝနံ ပါကာရဿ စ ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌဿ စ အန္တရာ ဟောတိ။ သော ပါစိနဒ္ဒါရေန နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗတစ္ဆာယာယ ပါဝိသိ။ တတ္ထ ပဗ္ဗတကုဋ္ဌေန စန္ဒော ဆာဒိတော၊ ပဗ္ဗတစ္ဆာယာယ စ ရုက္ခစ္ဆာယာယ စ အန္ဓကာရံ အဟောသီတိ။ တမ္ပိ အကာရဏံ။ တဒါ ဟိ ဥက္ကာနံ သတသဟဿာနမ္ပိ^၁ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။

အယံ ပန အပ္ပသဒ္ဓတံ နိဿာယ ဇီဝကေ အာသင်္ကာယ ဘိတော။ ဇီဝကော ကိရဿ ဥပရိပါသာဒေ ယေဝ အာရောစေသိ “မဟာရာဇ အပ္ပသဒ္ဓကာမော ဘဂဝါ၊ အပ္ပသဒ္ဓေနဝ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော”တိ။ တသ္မာ ရာဇာ တူရိယသဒ္ဓိ နိဝါရေသိ။ တူရိယာနိ ကေဝလံ ဂဟိတမတ္တာနေဝ ဟောန္တိ။ ဝါစမ္ပိ ဥစ္စံ အနိစ္ဆာရယမာနာ^၂ အတ္တရာသညာယ ဂစ္ဆန္တိ။ အဗ္ဗဝနေပိ ကဿမိ ခိပိတသဒ္ဓေါပိ န သုယျတိ။ ရာဇာနော စ နာမ သဒ္ဓါဘိရတာ ဟောန္တိ။ သော တံ အပ္ပသဒ္ဓတံ နိဿာယ ဥက္ကဏ္ဍိတော ဇီဝကေပိ အာသင်္ကာ^၃ ဥပ္ပါဒေသိ။ အယံ ဇီဝကော “မယံ အဗ္ဗဝနေ အစုတေဋ္ဌသာနိ ဘိက္ခုသတာနိ”တိ အာဟ။ ဧတ္ထ စ ခိပိတသဒ္ဓမတ္တမ္ပိ န သုယျတိ။ အဘူတံ မညေ၊ ဧသ ဝဇ္ဇေတွာ မံ နဂရတော နိဟရိတွာ ပုရတော ဗလကာယံ ဥပဋ္ဌပေတွာ^၄ မံ ဂဏှိတွာ အတ္တနာ^၅ ဆတ္တံ ဥဿာပေတုကာမော။ အယဉ္ဇိ ပဉ္စန္ဒံ ဟတ္ထိနံ ဗလံ ဓာရေတိ။ မမ စ အဝိဒူရေနေနဝ ဂစ္ဆတိ။ သန္တိကေ စ မေ အာဝုဓေဟတ္ထော ဧကပုရိသောပိ နတ္ထိ။ အဟော ဝတ မေ အနတ္ထောတိ။ ဧဝံ ဘာယိတွာ စ ပန အဘိတော ဝိယ သန္တာရေတုမ္ပိ နာသက္ခိ။ အတ္တနော ဘိတဘာဝံ တဿ အာဝိ အကာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ ရာဇာ။ ပ။ န နိဋ္ဌေါသော”တိ။ တတ္ထ သမ္မာတိ ဝယဿာဘိလာပေါ ဧသ၊ ကစ္စိ မံ ဝယဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ န ပလန္တေသီတိ ယံ နတ္ထိ တံ အတ္တိတိ ဝတွာ ကစ္စိ မံ န ဝိပ္ပလန္တယသိ^၆။ နိဋ္ဌေါသောတိ ကထာသလ္လံပနိဋ္ဌေါသော။

မာ ဘာယိ မဟာရာဇာတိ ဇီဝကော “အယံ ရာဇာ မံ န ဇာနာတိ ‘နာယံ ပရံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတိ’တိ၊ သစေ ခေါ ပန နံ န အဿာသေဿာမိ၊

၁-သတသဟဿတောပိ (သီ)၊ သတသဟဿာပိ (က)

၂-အနုစ္စာရမာနာ (သျှာ)

၃-ဥဋ္ဌာပေတွာ (သီ၊ သျှာ)

၄-အတ္တနော (သီ၊ သျှာ)

၅-ဝိပ္ပလန္တေယျာသိ (သျှာ၊ က)

vinasseyyā”ti cintayitvā daḥhaṃ katvā samassāsento “**mā bhāyi mahārājā**”ti vatvā “**na taṃ devā**”ti-ādimāha. **Abhikkamā**ti abhimukho kama gaccha, pavissāti attho. Sakim vutte pana daḥhaṃ na hotīti taramānova dvikkhattum āha. **Ete maṇḍalamāle dīpā jhāyantīti** mahārāja corabalaṃ nāma na dīpe jāletvā tiṭṭhati, etc ca maṇḍalamāle dīpā jalanti, etāya dīpasāññāya yāhi mahārājāti vadati.

Sāmaññaphalapucchāvaṇṇanā

160. **Nāgassa bhūmīti** yattha sakkā hatthim abhirūḥhena gantum, ayaṃ nāgassa bhūmi nāma. **Nāgā paccorohitvāti** viharassa bahidvāraḥkothake hatthito orohitvā. Bhūmiyaṃ patiṭṭhitasamakārameva pana Bhagavato tejo rañño sarīraṃ phari. Athassa tāvadeva sakalasarīrato sedā muccimṣu¹, sātakā piḷetvā apanetabbā viya ahesum. Attano aparādhaṃ saritvā mahābhayaṃ uppajji. So ujukaṃ Bhagavato santikaṃ gantum asakkonto Jīvakaṃ hatthe gahetvā āramacārikaṃ caramāno viya “idaṃ te samma Jīvaka suṭṭhu kāritaṃ, idaṃ suṭṭhu kāritaṃ”ti viharassa vaṇṇaṃ bhaṇamāno anukkamena **yena maṇḍalamālaṃ dvāraṃ tenupasaṅkami**, sampattoti attho.

“**Kahaṃ pana sammā**”ti kasmā pucchīti. Eke tāva “ajānanto”ti vadanti. Iminā kira daharakāle pitarā saddhim āgamma Bhagavā diṭṭhapubbo, pacchā pana pāpamittasamsaggena pitughātaṃ katvā abhimāre pesetvā Dhanapālaṃ muñcāpetvā² mahāparādho hutvā Bhagavato sammukhībhaṇaṃ na upagatapubboti asaṅjānanto pucchati. Taṃ akāraṇaṃ, Bhagavā hi ākiṇṇavaralakkhaṇo anubyañjanapaṭimaṇḍito chabbaññāhi rasmīhi sakalaṃ āramaṃ obhāsetvā tāragāṇaparivuto viya puṇṇacando bhikkhugaṇaparivuto maṇḍalamālamajjhe nisinno, taṃ ko na jāneyya. Ayaṃ pana attano issariyalīlāya³ pucchati. Pakati hesā rājakulānaṃ, yaṃ jānantāpi⁴ ajānantā viya pucchanti. Jīvako pana taṃ sutvā ayaṃ rājā “pathaviyaṃ thatvā kuhiṃ pathavīti, nabhaṃ ulloketvā kuhiṃ candimasūriyāti, Sinerumūle

1. Muñcimṣu (Syā, Ka)

3. Issariyalīlāya (Sī), issariyalīlāya (Syā)

2. Pamuñcāpetvā (Syā, Ka)

4. Sañjānantāpi (Sī)

ဝိနသေယျာ”တိ စိန္တယိတွာ ဒဠ္ဋိ ကတွာ သမဿာသေန္တော “မာ ဘာယိ မဟာရာဇာ”တိ ဝတွာ “န တံ ဒေဝါ”တိ အာဒိမာဟ။ အဘိက္ကမာတိ အဘိမုခေါ ကမ ဂစ္ဆ၊ ပဝိသာတိ အတ္ထော။ သကံ ဝုတ္တေ ပန ဒဠ္ဋိ န ဟောတီတိ တရ-မာနောဝ ခြိက္ခတ္တံ အာဟ။ **တေ မဏ္ဍလမာဠေ ဒီပါ ချာယန္တိ**တိ မဟာရာဇ စောရမလံ နာမ န ဒီပေ ဇာလေတွာ တိဋ္ဌတိ၊ တေ စ မဏ္ဍလမာဠေ ဒီပါ ဇလန္တိ။ တောယ ဒီပသညာယ ယာဟိ မဟာရာဇာတိ ဝဒတိ။

သာမညဖလပုစ္ဆာဝဏ္ဏနာ

၁၆၀။ နာဂဿ ဘူမီတိ ယတ္ထ သက္ကာ ဟတ္ထိ အဘိရူဠေန ဂန္တံ၊ အယံ နာဂဿ ဘူမိ နာမ။ နာဂါ ပစ္စောရေဟိတွာတိ ဝိဟာရဿ ဗဟိဒ္ဓါရ-ကောဋ္ဌကေ ဟတ္ထိတော ဩရေဟိတွာ။ ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌိတသမကာလမေဝ ပန ဘဂဝတော တေဇော ရညော သရီရံ ဖရိ။ အထဿ တာဝဒေဝ သကလ-သရီရတော သေဒါ မုဏ္ဍိသု^၁၊ သာဠကာ ပိဠေတွာ အပနေတဗ္ဗာ ဝိယ အဟေသု။ အတ္တနော အပရာဓံ သရိတွာ မဟာဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော ဥဇုကံ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တံ အသက္ခောန္တော ဇီဝကံ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ အာရာမစာရိကံ စရမာနော ဝိယ “ဣဒံ တေ သမ္ပ ဇီဝက သုဠှ ကာရိတံ၊ ဣဒံ သုဠှ ကာရိတံ”န္တိ ဝိဟာရဿ ဝဏ္ဏံ ဘဏမာနော အနုက္ကမေန ယေန မဏ္ဍလမာဠဿ ဒွါရံ တေနပသကံမိ၊ သမ္ပတ္တောတိ အတ္ထော။

ကဟံ ပန သမ္ဗာတိ ကသ္မာ ပုစ္ဆိတိ။ ကေ တာဝ “အဇာနန္တော”တိ ဝဒန္တိ။ ဣမိနာ ကိရ ဒဟရကာလေ ဝိတရာ သဒ္ဓိ အာဂမ္ဘ ဘဂဝါ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ ပစ္ဆာ ပန ပါပမိတ္တသံသဂ္ဂေန ဝိတုဃာတံ ကတွာ အဘိမာရေ ပေသေတွာ နေပါလံ မုဇ္ဇာပေတွာ^၂ မဟာပရာဓော ဟုတွာ ဘဂဝတော သမ္ပဒိဘာဝံ န ဥပဂတ-ပုဗ္ဗောတိ အသဇ္ဇာနန္တော ပုစ္ဆတိတိ။ တံ အကာရဏံ၊ ဘဂဝါ ဟိ အာကိဏ္ဏ-ဝရလက္ခဏော အနုဗျဉ္ဇနပဋိမဏ္ဍိတော ဆဗ္ဗဏ္ဏာဟိ ရသ္မိဟိ သကလံ အာရာမံ ဩဘာသေတွာ တာရာဂဏပရိဝုတော ဝိယ ပုဏ္ဏစန္ဒော ဘိက္ခုဂဏပရိဝုတော မဏ္ဍလမာဠမဇ္ဈေ နိသိန္တော၊ တံ ကော န ဇာနေယျ။ အယံ ပန အတ္တနော ဣဿရိယလီလာယ^၃ ပုစ္ဆတိ။ ပကတိ ဟေသာ ရာဇကုလာနံ၊ ယံ ဇာနန္ဒာပိ^၄ အဇာနန္ဒာ ဝိယ ပုစ္ဆန္တိ။ ဇီဝကော ပန တံ သုတွာ အယံ ရာဇာ ပထဝီယံ ဌတွာ ကုဟိ ပထဝီတိ၊ နဘံ ဥလ္လောကေတွာ ကုဟိ စန္ဒိမသုရိယာတိ၊ သိနေရုမူလေ

၁-မုဏ္ဍိသု (သျှ၊ က)

၃-ဣဿရိယလီလာယ (သီ)၊ ဣဿရိယလီလာယ (သျှ)

၂-ပမုဇ္ဇာပေတွာ (သျှ၊ က)

၄-သဇ္ဇာနန္ဒာပိ (သီ)

ṭhatvā kuhiṃ Sinerū”ti vadamāno viya Dasabalassa purato ṭhatvā “kuhiṃ Bhagavā”ti pucchati. Handassa Bhagavantam dassessāmīti cintetvā yena Bhagavā tenañjaliṃ paṇāmetvā “**eso mahārājā**”ti-ādimāha. **Purakkhatoti** parivāretvā nisinnassa purato nisinno.

161. **Yena Bhagavā tenupasaṅkamīti** yattha Bhagavā tattha gato, Bhagavato santikaṃ upagatoti¹ attho. **Ekamantaṃ aṭṭhāsīti** Bhagavantam vā bhikkhusaṃgham vā asaṅghaṭṭayamāno attano ṭhātuṃ anucchavike ekasmiṃ padese Bhagavantam abhivādetvā ekova aṭṭhāsī. **Tuṇhībhūtaṃ tuṇhībhūtaṃ** yato yato anuviloketi, tato tato tuṇhībhūtamevāti attho. Tattha hi ekabhikkhussapi hatthakukkuccam vā pādakukkuccam vā khipitasaddo vā natthi, sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitaṃ nāṭakaparivāram Bhagavato abhimukhe² ṭhitaṃ rājānam vā rājaparisam vā ekabhikkhupi na olokesi. Sabbe Bhagavantamyeva olokayamānā nisīdimsu.

Rājā tesam upasame pasīditvā vigatapaṅkatāya vipasannarahadamiva upasantindriyam bhikkhusaṃgham punappunam anuviloketvā udānam udānesi. Tattha **imināti** yena kāyikena ca vācasikena ca mānasikena ca sīlūpasamena bhikkhusaṃgho upasanto, iminā upasamenāti dīpeti. Tattha aho vata me putto pabbajitvā ime bhikkhū viya upasanto bhaveyyāti nayidaṃ sandhāya esa evamāha. Ayaṃ pana bhikkhusaṃgham disvā pasanno puttaṃ anussari. Dullabhañhi laddhā, acchariyaṃ vā disvā piyānam ñātimittādīnaṃ anussaraṇam nāma lokassa pakatiyeva. Iti bhikkhusaṃgham disvā puttaṃ anussaramāno esa evamāha.

Api ca putte āsaṅkāya tassa upasamaṃ icchamānopesa evamāha. Evaṃ kirassa ahosi, putto me pucchissati “mayham pitā daharo, ayyako me kuhiṃ”ti. So “pitarā te ghātito”ti sutvā “ahampi pitaram ghātetvā rajjam kāressāmī”ti maññissati. Iti putte āsaṅkāya tassa upasamaṃ icchamānopesa evamāha. Kiñcāpi hi esa evamāha, atha kho naṃ putto ghātesatiyeva³. Tasmiñhi vaṃse pituvadho pañcaparivaṭṭo⁴ gato. Ajātasattu Bimbisāram ghātesi, Udayo

1. Upasaṅkamanto (Sī, Syā)

2. Purato (Sī, Syā)

3. Ghātesiyeva (Sī)

4. Pañcaparivaṭṭe (Sī, Syā)

သုတ္တံ]

သာမညဗလပုစ္ဆာဝဏ္ဏနာ

၁၃၉

ဌတွာ ကုဟိံ သိနေရူတိ ဝဒမာနော ဝိယ ဒသဗလဿ ပုရတော ဌတွာ ကုဟိံ ဘဂဝါတိ ပုစ္ဆတိ။ ဟန္တဿ ဘဂဝန္တံ ဒဿေဿာမီတိ စိန္တေတွာ ယေန ဘဂဝါ တေနဉ္စလိံ ပဏာမေတွာ “ဧသော မဟာရာဇာ”တိ အာဒိမာဟ။ **ပုရက္ခတော**တိ ပရိဝါရေတွာ နိသိန္တဿ ပုရတော နိသိန္တော။

၁၆၁။ **ယေန ဘဂဝါ တေနပသင်္ကမီတိ** ယတ္ထ ဘဂဝါ တတ္ထ ဂတော၊ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဥပဂတောတိ^၁ အတ္ထော။ **ကေမန္တံ အဋ္ဌာသီတိ** ဘဂဝန္တံ ဝါ ဘိက္ခုသံဃံ ဝါ အသင်္ဃန္ဓယမာနော အတ္တနော ဌာတုံ အနုစ္စရိကေ ကေသ္မိံ ပဒေသေ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ကောဝ အဋ္ဌာသိ။ **တုဏှိဘူတံ တုဏှိဘူတန္တိ** ယတော ယတော အနုရိလောကေတိ၊ တတော တတော တုဏှိဘူတမေဝါတိ အတ္ထော။ တတ္ထ ဟိ ကေဘိက္ခုဿပိ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ ဝါ ပါဒကုက္ကုစ္စံ ဝါ ဒိပိတသဒ္ဓေါ ဝါ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ နာဠကပရိဝါရံ ဘဂဝတော အဘိမုခေ^၂ ဌိတံ ရာဇာနံ ဝါ ရာဇပရိသံ ဝါ ကေဘိက္ခုပိ န ဩလောကေသိ။ သဗ္ဗေ ဘဂဝန္တံ ယေဝ ဩလောကယမာနာ နိသိဒိံသု။

ရာဇာ တေသံ ဥပသမေ ပသီဒိတွာ ဝိဂတပင်္ကတယ ဝိပုသန္ဓရဟဒမိဝ ဥပသန္တိန္ဒြိယံ ဘိက္ခုသံဃံ ပုနပျုနံ အနုရိလောကေတွာ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ တတ္ထ **ဣမိနာတိ** ယေန ကာယိကေန စ ဝါစသိကေန စ မာနသိကေန စ သီလူပသမေန ဘိက္ခုသံဃော ဥပသန္တော၊ **ဣမိနာ** ဥပသမေနာတိ ဒီပေတိ။ တတ္ထ အဟော ဝတ မေ ပုတ္တော ပဗ္ဗဇိတွာ ဣမေ ဘိက္ခု။ ဝိယ ဥပသန္တော ဘဝေယျာတိ နယိဒိံ သန္ဓာယ သေ ဧဝမာဟ။ အယံ ပန ဘိက္ခုသံဃံ ဒိသွာ ပသန္တော ပုတ္တံ အနုဿရိ။ ဒုလ္လဘဉ္စိ လဒ္ဓါ အစ္စရိယံ ဝါ ဒိသွာ ဝိယာနံ ဉှုတိမိတ္တာဒိနံ အနုဿရဏံ နာမ လောကဿ ပကတိယေဝ။ ဣတိ ဘိက္ခုသံဃံ ဒိသွာ ပုတ္တံ အနုဿရမာနော သေ ဧဝမာဟ။

အပိ စ ပုတ္တေ အာသင်္ကာယ တဿ ဥပသမံ ဣစ္ဆမာနောပေသ ဧဝမာဟ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ၊ ပုတ္တော မေ ပုစ္ဆိဿတိ “မယံ ပိတာ ဒဟရေ။ အယျကော မေ ကုဟိ”န္တိ။ သော “ပိတရာ တေ ဃာတိတော”တိ သုတွာ အဟဗ္ဗိ ပိတရံ ဃာတေတွာ ရဇ္ဇံ ကာရေဿာမီတိ မဉ္ဇိဿတိ။ ဣတိ ပုတ္တေ အာသင်္ကာယ တဿ ဥပသမံ ဣစ္ဆမာနောပေသ ဧဝမာဟ။ ကိဉ္ဇာပိ ဟိ သေ ဧဝမာဟ။ အထ ခေါ နံ ပုတ္တော ဃာတေဿတိယေဝ^၃။ တသ္မိဉ္စိ ဝံသေ ပိတု-ဝဇော ပဉ္စပရိဝဇ္ဇေ^၄ ဂတော။ အဇာတသတ္တု မိမ္ဗိသာရံ ဃာတေသိ။ ဥဒယော

၁-ဥပသင်္ကမန္တော (သိ၊ သျှာ)

၂-ပုရတော (သိ၊ သျှာ)

၃-ဃာတေသိယေဝ (သိ)

၄-ပဉ္စပရိဝဇ္ဇော (က)

Ajātasattum, tassa putto Mahāmuṇḍiko nāma Udayam, tassa putto Anuruddhā nāma Mahāmuṇḍikam, tassa putto Nāgadāso nāma Anuruddham. Nāgadāsam pana “vaṁsacchedakarājāno ime, kim imehī”ti raṭṭhavāsino kupitā ghātesum.

“**Agamā kho tvaṁ**”ti kasmā evamāha? Bhagavā kira rañño vacībhede akateyeva cintesi “ayam rājā āgantvā tuṇhī niravo ṭhito, kim nu kho cintesi”ti. Athassa cittam nātvā “ayam mayā saddhim sallapitum asakkonto bhikkhusamghanam anuviloketvā puttam anussari, nu kho panāyam mayi anālapante kiñci kathetum sakkhissati, karomi tena saddhim kathāsallāpan”ti. Tasmā rañño vacanānantaram “**agamā kho tvaṁ mahārāja yathāpeman**”ti āha, tassattho—mahārāja yathā nāma unname vuṭṭham udakam yena ninnam tena gacchati, evameva tvaṁ bhikkhusamghanam anuviloketvā yena pemaṁ tena gatoti.

Atha rañño etadahosi “aho acchariyā Buddhaguṇā, mayā sadiso Bhagavato aparādhakārako¹ nāma natthi, mayā hissa aggupaṭṭhāko ghātito, Devadattassa ca katham gahetvā abhimārā pesitā, Nāḷāgiri mutto, mam nissāya Devadattena silā paviddhā, evamamahāparādham nāma mam ālapato Dasabalassa mukham nappahoti, aho Bhagavā pañcahākārehi tādilakkhaṇe suppatiṭṭhato, evarūpaṁ nāma Satthāraṁ pahāya bahiddhā na pariyessissāmā”ti so somanassajāto Bhagavantam ālapanto “**piyo me bhante**”ti-ādimāha.

162. **Bhikkhusamghassa añjalim paṇāmetvā**ti evam kirassa ahosi “Bhagavantam vanditvā ito cito ca gantvā bhikkhusamghanam vandantena ca Bhagavā piṭṭhito kātabbo hoti, garukāropi cesa² na hoti. Rājānam vanditvā uparājānam vandantenapi hi rañño agāravo kato hoti”ti. Tasmā Bhagavantam vanditvā ṭhitaṭṭhāneyeva bhikkhusamghassa añjalim paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdi. **Kaṇḍideva desanti** kañci okāsam.

1. Aparādhako (Ka)

2. Cassa (Syā, Ka)

အဇာတသတ္တု။ တဿ ပုတ္တော မဟာမုဏ္ဍိကော နာမ ဥဒယံ။ တဿ ပုတ္တော အနုရုဒ္ဓေါ နာမ မဟာမုဏ္ဍိကံ။ တဿ ပုတ္တော နာဂဒါသော နာမ အနုရုဒ္ဓိ။ နာဂဒါသံ ပန “ဝံသစ္ဆေဒကရာဇာနော ဣမေ၊ ကိံ ဣမေဟိ”တိ ရဋ္ဌဝါသိနော ကုပိတာ ဃာတေသုံ။

အဂမာ ခေါ် တွန့် ကသွာ ဝေမာဟ။ ဘဂဝါ ကိရ ရညော ဝစီဘေဒေ အကတေယေဝ စိန္တေသိ “အယံ ရာဇာ အာဂန္တာ တုဏှိ နိရဝေါ ဌိတော၊ ကိံန ခေါ် စိန္တေသိ”တိ။ အထဿ စိတ္တံ ဥတွာ “အယံ မယာ သဒ္ဓိံ သလ္လပိတုံ အသက္ကောန္တော ဘိက္ခုသံဃံ အနုဝိလောကေတွာ ပုတ္တံ အနုဿရိ၊ န ခေါ် ပနာယံ မယိ အနာလပန္တေ ကိန္တိ ကထေတုံ သက္ခိဿတိ၊ ကရောမိ တေန သဒ္ဓိံ ကထာသလ္လာပ”န္တိ။ တသွာ ရညော ဝစနာနန္တရံ “**အဂမာ ခေါ် တွန့် မဟာရာဇ ယထာပေမ**”န္တိ အာဟ။ တဿတ္ထော—မဟာရာဇ ယထာ နာမ ဥန္တမေ ဝုဋ္ဌံ ဥဒကံ ယေန နိန္တံ တေန ဂစ္ဆတိ။ ဧဝမေဝ တုံ ဘိက္ခုသံဃံ အနုဝိလောကေတွာ ယေန ပေမံ တေန ဂတောတိ။

အထ ရညော ဧတဒဟောသိ “အဟော အစ္ဆရိယာ ဗုဒ္ဓဂုဏာ၊ မယာ သဒ္ဓိသော ဘဂဝတော အပရာဇကောရကော” နာမ နတ္ထိ။ မယာ ဟိဿ အဂ္ဂုပဋ္ဌာကော ဃာတိတော၊ ဒေဝဒတ္တဿ စ ကထံ ဂဟေတွာ အဘိမာရာ ပေသိတာ၊ နာဠာဂိရိ မုတ္တော၊ မံ နိဿာယ ဒေဝဒတ္တေန သီလာ ပဝိဒ္ဓါ၊ ဧဝံ မဟာပရာမံ နာမ မံ အာလပတော ဒသဗလဿ မုခံ နပ္ပဟောတိ၊ အဟော ဘဂဝါ ပဉ္စဟာကာရေဟိ တာဒိလက္ခဏေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတော။ ဧဝရူပံ နာမ သတ္တာရံ ပဟာယ ဗဟိဒ္ဓါ န ပရိယေသိဿာမာ”တိ သော သောမနဿ-ဇာတော ဘဂဝန္တံ အာလပန္တော “ပိယော မေ ဘန္တေ”တိအာဒိမာဟ။

၁၆၂။ **ဘိက္ခုသံဃဿ အဉ္ဇလိံ ပဏာမေတွာ**တိ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ ဘဂဝန္တံ ဝဋ္ဌိတွာ ဣတောစိတော စ ဂန္တာ ဘိက္ခုသံဃံ ဝန္တန္တေန စ ဘဂဝါ ပိဋ္ဌိတော ကာတဗ္ဗော ဟောတိ၊ ဂရုကာရောပိ စေသ^၂ န ဟောတိ။ ရာဇာနံ ဝဋ္ဌိတွာ ဥပရာဇာနံ ဝန္တန္တေနပိ ဟိ ရညော အဂါရဝေါ ကတော ဟောတိ။ တသွာ ဘဂဝန္တံ ဝဋ္ဌိတွာ ဌိတဋ္ဌာနေယေဝ ဘိက္ခုသံဃဿ အဉ္ဇလိံ ပဏာမေတွာ ကေမန္တံ နိသိဒိ။ **ကဋ္ဌိဒေဝ ဒေသန္တိ** ကဋ္ဌိ ဩကာသံ။

၁-အပရာဇကော (က)

၂-စသ (သျှ၊ ဣ)

Athassa Bhagavā pañhapucchane ussāhaṃ janento āha “**puccha mahārāja, yadākaṅkhasī**”ti. Tassattho”puccha yadi ākaṅkhasi, na me pañhavissajjane bhāro atthi”. Atha vā “puccha yaṃ ākaṅkhasi, sabbaṃ te vissajjessāmī”ti sabbaññupavāraṇaṃ pavāresi asādhāraṇaṃ Paccekabuddha-aggasāvaka mahāsāvakehi. Te hi “yadākaṅkhasī”ti na vadanti, “sutvā vedissāmā”ti¹ vadanti. Buddhā pana “pucchāvuso yadākaṅkhasī”ti² vā “puccha mahārāja, yadākaṅkhasī”ti vā

“Puccha vāsava maṃ pañhaṃ, yaṃ kiñci manasicchasi.
Tassa tasseva pañhassa, ahaṃ antaṃ karomi te”ti³ vā

“tena hi tvaṃ bhikkhu sake āsane nisīditvā puccha yadākaṅkhasī”ti⁴ vā

“Bāvarissa⁵ ca tuyhaṃ vā, sabbesaṃ sabbasaṃsayāṃ.
Katāvakāsā pucchavho, yaṃ kiñci manasicchathā”ti vā

“Puccha maṃ sabhiya pañhaṃ, yaṃ kiñci manasicchasi.
Tassa tasseva pañhassa, ahaṃ antaṃ karomi te”ti⁶ vā

Tesaṃ tesaṃ yakkhanarindadevasamaṇabrāhmaṇaparibbājānaṃ
sabbaññupavāraṇaṃ pavārenti. Anacchariyañcetaṃ, yaṃ Bhagavā
Buddhabhūmiṃ patvā etaṃ pavāraṇaṃ pavāreyya. Yo bodhisattabhūmiyaṃ
padesañāṇe ʈhito

“Koṇḍañña pañhāni viyākarohi,
Yācanti taṃ isayo sādthurūpā.
Koṇḍañña eso manujesu dhammo,
Yaṃ vuddhamāgacchati esa bhāro”ti⁷—

Evam Sakkādīnaṃ atthāya isihi yācito

“Katāvakāsā pucchantu bhonto,
Yaṃ kiñci pañhaṃ manasābhipatthitaṃ.
Ahañhi taṃ taṃ vo viyākarissaṃ⁸,
Ñātvā sayāṃ lokamimaṃ parañcā”ti⁷—

1. Kathessāmāti (Sī)

2. Saṃ 1. 209, 216 piṭṭhesu.

3. Dī 2. 220 piṭṭhe.

4. Ma 3. 66 piṭṭhe.

5. Bāvariyaṣsa (Sī, Ka) Khu 1. 433 piṭṭhe.

6. Khu 1. 357 piṭṭhe.

7. Khu 6. 7 piṭṭhe.

8. Byākarissaṃ (Sī, Syā)

သုတ္တ]

သာမညဗလပုစ္ဆာဝဏ္ဏနာ

၁၄၁

အထသ ဘဂဝါ ပဉ္စပုစ္ဆနေ ဥဿာဟံ ဇနေန္တော အာဟ “**ပုစ္ဆ မဟာရာဇ၊ ယဒါကန္ဒသီ**”တိ။ တဿတ္ထော—“ပုစ္ဆ ယဒိ အာကန္ဒသီ၊ န မေ ပဉ္စ-
ဝိဿဇ္ဇေန ဘာရော အတ္ထိ”။ အထ ဝါ “ပုစ္ဆ ယံ အာကန္ဒသီ၊ သဗ္ဗံ တေ
ဝိဿဇ္ဇေဿာမီ”တိ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ အသာဓာရဏံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ-
အဂ္ဂသာဝကမဟာသာဝကေဟိ။ တေ ဟိ ယဒါကန္ဒသီတိ န ဝေန္တိ၊ သုတ္တာ
ဝေဒိဿာမာတိ^၁ ဝေန္တိ။ ဗုဒ္ဓါ ပန “ပုစ္ဆာဝုသော ယဒါကန္ဒသီ”တိ^၂ ဝါ၊
“ပုစ္ဆ မဟာရာဇ၊ ယဒါကန္ဒသီ”တိ ဝါ၊

ပုစ္ဆ ဝါသဝ မံ ပဉ္စ၊ ယံ ကိန္တိ မနသိန္တသိ။

တဿ တဿေဝ ပဉ္စဿ၊ အဟံ အန္တိ ကရောမိ တေတိ^၃ ဝါ၊

တေန ဟိ တံ ဘိက္ခု သကေ အာသနေ နိသီဒိတွာ ပုစ္ဆ ယဒါကန္ဒသီတိ^၄ ဝါ၊

ဗာဝရိဿ^၅ စ တုယံ ဝါ၊ သဗ္ဗေသံ သဗ္ဗသံသယံ။

ကတာဝကာသာ ပုစ္ဆေဝါ၊ ယံ ကိန္တိ မနသိန္တထာတိ ဝါ၊

ပုစ္ဆ မံ သဘိယ ပဉ္စ၊ ယံ ကိန္တိ မနသိန္တသိ။

တဿ တဿေဝ ပဉ္စဿ၊ အဟံ အန္တိ ကရောမိ တေတိ^၆ ဝါ၊

တေသံ တေသံ ယံကွနရိန္ဒဒေဝသမဏဗြာဟ္မဏပရိဗ္ဗာဇကောနံ သဗ္ဗညုပဝါ-
ရဏံ ပဝါရေန္တိ။ အနန္တရိယဇ္ဇေတံ၊ ယံ ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓဘူမိ^၇ ပတွာ ဧတံ ပဝါရဏံ
ပဝါရေယျ။ ယော ဗောဓိသတ္တဘူမိယံ ပဒေသဉ္စုတေ ဌိတော

“ကောဏ္ဍည ပဉ္စာနိ ဝိယာကရေဟိ၊
ယာစန္တိ တံ ဣသယော သာဓုရူပါ။
ကောဏ္ဍည ဧသော မနုဇေသု ဓမ္မော၊
ယံ ဝုဒ္ဓမာဂစ္ဆတိ ဧသ ဘာရော”တိ^၈—

ဧဝံ သက္ကာဒိနံ အတ္ထာယ ဣသိဟိ ယာစိတော

“ကတာဝကာသာ ပုစ္ဆန္တ၊ ဘောန္တော၊
ယံ ကိန္တိ ပဉ္စ မနသာဘိပတ္တိတံ။
အဟဉ္စိ တံ တံ ဝေါ ဝိယာကရိဿံ^၉၊
ဥတွာ သယံ လောကမိမံ ပရန္တာ”တိ^၇—

၁-ကထေဿာမာတိ (သီ)

၂-သံ ၁-၂၀၉-၂၁၆-ပိဋေသု။

၃-ဒီ ၂-၂၂၀-ပိဋေ။

၄-မ ၃-၆၆-ပိဋေ။

၅-ဗာဝရိယဿ (သီ၊ က) ၃ ၁-၄၃၃-ပိဋေ။

၆-၃ ၁-၃၅၇-ပိဋေ။

၇-၃ ၆-၇-ပိဋေ။

၈-ဗျာကရိဿံ (သီ၊ သျှာ)

Evam Sarabhaṅgakāle. Sambhavaajātake ca sakalajambudīpaṃ
tikkhattum vicaritvā pañhānaṃ antakaraṃ adisvā suciratenā¹ brāhmaṇena
pañhaṃ puṭṭhum okāse kārite jātiyā sattavassiko rathikāya paṃsum kīlanto
pallaṅkamābhujitvā antaravīthiyaṃ nisinnova

“Taggha te ahamakkhissam, yathāpi kusalo tathā.

Rājā ca kho taṃ jānāti, yadi kāhati vā na vā”ti²—

Sabbaññupavāraṇaṃ pavāresi.

163. Evam Bhagavatā sabbaññupavāraṇāya pavāritāya attamano rājā
pañhaṃ pucchanto “**yathā nu kho imāni bhante**”ti-ādimāha. Tattha
sippameva **sippāyatanam**. Puthusippāyatanānīti bahūni sippāni.
Seyyathidanti katame pana te. “**Hatthārohā**”ti-ādīhi ye taṃ taṃ sippaṃ
nissāya jīvanti, te dasseti³. Ayañhissādhippāyo—“yathā imesaṃ
sippūpajīvīnaṃ taṃ taṃ sippaṃ nissāya sandiṭṭhikaṃ sippaphalaṃ
paññāyati, sakkā nu kho evaṃ sandiṭṭhikaṃ sāmāññaphalaṃ paññāpetun”ti.
Tasmā sippāyatanāni āharitvā⁴ sippūpajīvino dasseti.

Tattha **hatthārohā**ti sabbepi hatthācariyahatthivejjahatthimeṇḍādayo⁵
dasseti. **Assārohā**ti sabbepi assācariya-assavejja-assameṇḍādayo⁶. **Rathikā**ti
sabbepi rathācariyarathayodharatharakkhādayo. **Dhanuggahā**ti dhanu-
ācariyā issāsā. **Celakā**ti ye yuddhe jayadhajam gahetvā purato gacchanti.
Calakāti “idha rañño ṭhānaṃ hotu, idha asukamahāmattassā”ti evaṃ
senābyūhakārakā. **Piṇḍadāyakā**ti sāhasikamahāyodhā. Te kira parasenaṃ
pavisitvā parasīsaṃ piṇḍamiva chetvā chetvā dayanti⁷, uppatitvā uppatitvā
niggacchantīti attho. Ye vā saṅgāmamajjhe yodhānaṃ bhattapātiṃ gahetvā
parivisanti, tesampetaṃ nāmaṃ. **Uggā rājaputtā**ti uggatuggatā
saṅgāmāvacarā rājaputtā. **Pakkhandinoti** ye “kassa sīsaṃ vā āvudhaṃ vā

1. Sucikarena (Syā), cusirakena (Ka)

2. Khu 5. 380 piṭṭhe.

3. Dīpeti (Syā)

4. Ārabhitvā (Syā, Ka)

5. Hatthibandhādayo (Sī, Syā) Sī-Ṭī Abhinava 2. 32 piṭṭhe pana oloketabbā.

6. Assabandhādayo (Sī, Syā)

7. Upanayanti (Syā, Ka)

ဧဝံ သရဘင်္ဂကာလေ။ သမ္ပဝဇာတကေ စ သကလဇမ္ပဒီပံ တိက္ခတ္ထံ
ဝိစရိတွာ ပဉ္စာနံ အန္တကရံ အဒိသ္မာ သုစရိတေန^၁ မြာဟ္မဏေန ပဉ္စံ ပုဋ္ဌံ
ဩကာသေ ကာရိတေ ဇာတိယာ သတ္တဝသိကော ရထိကာယ ပံသုံ
ကိဋ္ဌန္တော ပလ္လင်္ကမာဘုဇိတွာ အန္တရိဝိထိယံ နိသိန္တောဝ

“တဋ္ဌ တေ အဟမက္ခိယံ၊ ယထာပိ ကုသလော တထာ။

ရာဇာ စ ခေါ တံ ဇာနာတိ၊ ယဒိ ကာဟတိ ဝါ န ဝါ”တိ^၂—

သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ။

၁၆၃။ ဧဝံ ဘဂဝတာ သဗ္ဗညုပဝါရဏာယ ပဝါရိတာယ အတ္ထမနော
ရာဇာ ပဉ္စံ ပုစ္ဆန္တော “ယထာ န ခေါ ဣမာနိ ဘန္တေ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ
သိပ္ပမေဝ သိပ္ပါယတနံ။ **ပုထုသိပ္ပါယတနာ**နိတိ ဗဟူနိ သိပ္ပါနိ။ **သေယျထိဒန္တိ**
ကတမေ ပန တေ။ ဟတ္ထာရောဟတိအာဒိဟိ ယေ တံ တံ သိပ္ပံ နိဿာယ
ဇီဝန္တိ၊ တေ ဒဿေတိ^၃။ အယဉ္ဇိဿာမိပ္ပါယော—“ယထာ ဣမေသံ သိပ္ပပဇိဝိနံ
တံ တံ သိပ္ပံ နိဿာယ သန္တိဉ္ဇိကံ သိပ္ပဖလံ ပညာယတိ။ သက္ကာ န ခေါ
ဧဝံ သန္တိဉ္ဇိကံ သာမညဖလံ ပညာပေတု”န္တိ။ တဿ သိပ္ပါယတနာနိ
အာဟရိတွာ^၄ သိပ္ပပဇိဝိနော ဒဿေတိ။

“တတ္ထ **ဟတ္ထာရောဟတိ** သဗ္ဗေပိ ဟတ္ထာစရိယဟတ္ထိဝေဇ္ဇဟတ္ထိမေဏ္ဍာ-
ဒယော^၅ ဒဿေတိ။ **အဿာရောဟတိ** သဗ္ဗေပိ အဿာစရိယအဿဝေဇ္ဇ-
အဿမေဏ္ဍာဒယော^၆။ **ရထိကာ**တိ သဗ္ဗေပိ ရထာစရိယရထယောစရထ-
ရက္ခာဒယော။ **ဓနုဂ္ဂဟတိ** ဓနုအာစရိယာ ဣဿာသာ။ **စေလကာ**တိ ယေ
ယုဒ္ဓေ ဇယဓဇံ ဂဟေတွာ ပုရတော ဂစ္ဆန္တိ။ **စလကာ**တိ ဣဓ ရညော
ဌာနံ ဟောတု၊ ဣဓ အသုကမဟာမတ္တဿာတိ ဧဝံ သေနာဗျူဟကာရကာ။
ဝိဇ္ဇာဒါယကာတိ သာဟသိကမဟာယောဓာ။ တေ ကိရ ပရသေနံ ပရိသိတွာ
ပရသိသံ ဝိဇ္ဇာမိဝ ခေတွာ ခေတွာ ဒယန္တိ^၇၊ ဥပ္ပတိတွာ ဥပ္ပတိတွာ
နိဂ္ဂစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော။ ယေ ဝါ သင်္ဂါမမဇ္ဈေ ယောဓာနံ ဘတ္တပတိ^၈ ဂဟေတွာ
ပရိဝိသန္တိ၊ တေသမ္ပေတံ နာမံ။ **ဥဂ္ဂါ ရာဇပုတ္တ**တိ ဥဂ္ဂတုဂ္ဂတာ သင်္ဂါမာ-
ဝစရာ ရာဇပုတ္တာ။ **ပက္ခန္တိနော**တိ ယေ “ကဿ သိသံ ဝါ အာဝုဓံ ဝါ

၁-သုစရိတေန (သျှာ)၊ သုစရိကေန (က) ၂-ဒု ၅-၃၀၀-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဒီပေတိ (သျှာ)

၄-အာရဟိတွာ (သျှာ၊ က) ၅-ဟတ္ထိဗန္ဓာဒယော (သီ၊ သျှာ) ဇီကာ ပန ဩလောကေကဗျာ။

၆-အဿဗန္ဓာဒယော (သီ၊ သျှာ) ၇-ဥပနယန္တိ (သျှာ၊ က)

āharāmā”ti vatvā “asukassā”ti vuttā saṅgāmaṃ pakkhanditvā tadeva āharanti, ime pakkhandantīti pakkhandino. **Mahānāgā**ti mahānāgā viya mahānāgā, hatthi-ādīsupi abhimukhaṃ āgacchantesu anivattitayodhānametaṃ adhivacanaṃ. Sūrāti ekantasūrā, ye sajalikāpi sacammikāpi samuddaṃ taritum sakkonti. **Cammayodhinoti** ye cammakāṇcukāṃ vā pavisitvā saraparittānacammaṃ vā gahetvā yujjhanti. **Dāsikaputtā**ti balavasinehā gharadāsayodhā¹. **Ālārikā**ti pūvikā². **Kappakā**ti nhāpikā³. **Nhāpakā**ti ye nhāpenti. **Sūdā**ti bhattakārakā⁴. **Mālākārā**dayo pākāṭāyeva. **Gaṇakā**ti acchiddakapāṭhakā⁵. **Muddikā**ti hatthamuddāya gaṇanaṃ nissāya jīvino. **Yāni vā panaññānipī**ti ayakāradantakāraccittakārādīni. **Evaṃ gatānī**ti evaṃ pavattāni. **Te diṭṭheva** dhammeti te hatthārohādayo tāni puthusippāyatanāni dassetvā rājakulato mahāsampattim labhamānā sandiṭṭhikameva sippaphalaṃ upajīvanti. **Sukhentī**ti sukhitāṃ karonti. **Pīṇentī**ti pīṇitāṃ thāmalūpetāṃ karonti. **Uddhaggikā**disu upari phalanibbattanato uddhaṃ aggamassā atthīti **uddhaggikā**. Saggāṃ arahatīti sovaṃgikā. Sukho vipāko assāti sukhavipākā. Suṭṭhu agge rūpasaddagandharasaphoṭṭhabba-āyuvanṇasukhayasa-ādhipateyyasaṅkhāte dasa dhamme samvatteti nibbatteti **saggasamvattanikā**, taṃ evarūpaṃ dakkhiṇaṃ dānaṃ patiṭṭhapentīti attho. **Sāmaññaphalanti** ettha paramatthato maggo sāmaññaṃ. Ariyaphalaṃ sāmaññaphalaṃ. Yathāha “katamañca bhikkhave sāmaññaṃ. Ayameva ariyo atṭhaṅgiko maggo. Seyyathidaṃ? Sammādiṭṭhi -pa- sammāsamaḍḍhi. Idam vuccati bhikkhave sāmaññaṃ. Katamāni ca⁶ bhikkhave sāmaññaphalāni? Sotāpattiphalaṃ -pa- arahattaphalaṃ”ti. Taṃ esa rājā na jānāti. Upaṇi āgataṃ pana dāsakassakopamaṃ sandhāya pucchati.

Atha Bhagavā pañhaṃ avissajjetvāva cintesi “ime bahū aññatitthiyasāvakā rājāmacca idhāgatā, te kaṇhapakkhañca sukkapakkhañca dīpetvā kathiyamāne ‘amhākaṃ rājā mahantena ussāhena idhāgato, tassāgatakālato paṭṭhāya samaṇo Gotamo samaṇakolāhalaṃ

1. Gharadāsikaputtā (Syā, Ka)

3. Nahāpitā (Sī)

5. Acchiddapāṭhakā (Sī), acchindakapāṭhakā (Ka)

6. Katamañca (Sī, Syā, Ka) Sam 3. 20 piṭṭhe.

2. Bhattakārakā (Sī, Ka)

4. Sūpikā (Sī)

အာဟာရမာ”တိ “ဝတ္ထာ အသုကဿာ”တိ ဝတ္ထာ သင်္ဂါမံ ပက္ခန္ဓိတွာ တဒေဝ အာဟာရန္တိ။ ဣမေ ပက္ခန္ဓိန္တိ ပက္ခန္ဓိနော။ **မဟာနာဂါ**တိ မဟာနာဂါ ဝိယ မဟာနာဂါ။ ဟတ္ထိအာဒိသုပိ အဘိဓမ္မံ အာဂစ္ဆန္တေသု အနိဝတ္တိတယောဓာန-မေတံ အဓိဝစနံ။ **သူရု**တိ ကေန္တသူရု။ ယေ သဇာလိကာပိ သဓမ္မိကာပိ သမုဒ္ဓံ တရိတုံ သက္ကောန္တိ။ **ဓမ္မယောဓိနော**တိ ယေ ဓမ္မကဉ္စကံ ဝါ ပဝိသိတွာ သရပရိတ္တာဏစမ္ပံ ဝါ ဂဟေတွာ ယုဇ္ဈန္တိ။ **ဒါသိကပုတ္တာ**တိ ဗလဝသိနေဟာ ဃရဒါသယောဓာ။ **အာဠာရိကာ**တိ ပူဝိကာ။ **ကပ္ပကာ**တိ နှာပိကာ။ **နှာပကာ**တိ ယေ နှာပေန္တိ။ **သူဒါ**တိ ဘတ္တကာရကာ။ မာလာကာရာဒယော ပါကဠာယေဝ။ **ဂဏကာ**တိ အန္တိဒ္ဓကပါဌကာ။ **မုဒ္ဓိကာ**တိ ဟတ္ထမုဒ္ဓါယ ဂဏနံ နိဿာယ ဇီဝိနော။ **ယာနိ ဝါ ပနညာနိ**တိ အယကာရဒန္တကာရ-စိတ္တကာရာဒိနိ။ **ဝေဂတာနိ**တိ ဝေ ပဝတ္တာနိ။ **တေ ဒိဋ္ဌေ** ဓမ္မေတိ တေ ဟတ္တာရောဟာဒယော တာနိ ပုထုသိပ္ပါယတနာနိ ဒဿေတွာ ရာဇကုလတော မဟာသမ္ပတ္တိံ လာမာနာ သန္တိဒ္ဓကမေဝ သိပ္ပဗလံ ဥပဇိဝန္တိ။ **သုခေန္တိ**တိ သုခိတံ ကရေန္တိ။ **ဝိဇ္ဇေန္တိ**တိ ဝိဇ္ဇိတံ ထာမဗလူပေတံ ကရေန္တိ။ **ဥဒ္ဓဂိကာ**ဒိသု ဥပရိ ဗလနိဗ္ဗတ္တနတော ဥဒ္ဓံ အဂ္ဂမဿာ အတ္ထိတိ **ဥဒ္ဓဂိကာ**။ သဂ္ဂံ အရဟတိတိ **သောဝဂ္ဂိကာ**။ သုခေါ ဝိပါကော အဿာတိ **သုခဝိပါကာ**။ သုဠု အဂ္ဂေ ရူပသဒ္ဓဂန္ဓရသဖောဠုဗ္ဗအာယုဝဏ္ဏသုခယသအာဓိပတေယျသင်္ခါတေ ဒသ ဓမ္မေ သံဝတ္ထေတိ နိဗ္ဗတ္တေတိတိ **သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ**။ တံ ဧဝရူပံ ဒက္ခိဏံ ဒါနံ ပတိဋ္ဌပေန္တိတိ အတ္ထော။ **သာမညဗလန္တိ**တ္ထေ ပရမတ္ထတော မဂ္ဂေါသာမညံ။ အရိယဗလံ သာမညဗလံ။ ယထာဟ “ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေ သာမညံ၊ အယမေဝ အရိယော အဠာရိကာ မဂ္ဂေါ။ သေယျထိဒံ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ပ။ သမ္မာသမာဓိ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ သာမညံ။ ကတမာနိ စ ဘိက္ခဝေ သာမညဗလာနိ။ သောတာပတ္တိဗလံ။ ပ။ အရဟတ္တဗလ”န္တိ။ တံ သေ ရာဇာ န ဇာနာတိ။ ဥပရိ အာဂတံ ပန ဒါသကဿကောပမံ သန္ဓာယ ပုစ္ဆတိ။

အထ ဘဂဝါ ပဉ္စ အဝိဿဇေတွာဝ စိန္တေသိ “ဣမေ ဗဟူ အညတိတ္ထိယ-သာဝကာ ရာဇာမစ္စာ ဣဓာဂတာ၊ တေ ကဏ္ဍပက္ခန္ဓ သုက္ကပက္ခန္ဓ ဒီပေတွာ ကထိယမာနေ အမှာကံ ရာဇာ မဟန္တေန ဥဿာဟေန ဣဓာဂတော၊ တဿာ-ဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ သမဏော ဂေါတမော သမဏကောလာဟလံ

၁-သရဒါသိကပုတ္တာ (သျှ၊ က)

၃-နှာပိကာ (သိ)

၅-အန္တိဒ္ဓပါဌကာ (သိ)၊ အန္တိဒ္ဓကပါဌကာ (က)

၂-ဘတ္တကာရကာ (သိ၊ က)

၄-သူပိကာ (သိ)

၆-ကတမဉ္စ (သိ၊ သျှ၊ က) သံ ၃-၂၀-ဝိဋ္ဌေ။

samaṇabhaṇḍanameva kathetī'ti ujjhāyissanti, na sakkaccaṃ dhammaṃ
sossanti, raññā pana kathiyamāne ujjhāyitum na sakkhissanti, rājānameva
anuvattissanti. Issarānuvattako hi loko. Handāhaṃ rañño bhāraṃ
karomī'ti rañño bhāraṃ karonto “**abhijānāsi no tvan**”ti-ādimāha.

164. Tattha **abhijānāsi no tvanti** abhijānāsi nu tvam. Ayañca no-saddo
parato “pucchitā”tipadena yojetabbo. Idañhi vuttaṃ hoti “mahārāja tvam
imaṃ pañhaṃ aññe samaṇabrāhmaṇe pucchitā¹ nu, abhijānāsi ca naṃ
puṭṭhabhāvaṃ, na te sammutṭhan”ti. **Sace te agarūti** sace tuyhaṃ yathā te²
byākarimṃsu, tathā idha bhāsituṃ bhāriyaṃ na hoti, yadi na koci
aphāsukabhāvo atthi, bhāsassūti attho. **Na kho me bhanteti** kiṃ sandhāyāha,
paṇḍitapatirūpakānañhi santike kathetuṃ dukkhaṃ hoti, te pade pade
akkhare akkhare dosameva vadanti. Ekantapaṇḍitā pana kathaṃ sutvā
sukathitaṃ pasamsanti, dukkathitesu Pāḷipada-atthabyañjanesu yaṃ yaṃ
virujjhati, taṃ taṃ ujukaṃ katvā denti. Bhagavatā ca sadiso ekantapaṇḍito
nāma natthi. Tenāha “**na kho me bhante garu, yatthassa Bhagavā nisinno,**
Bhagavantarūpo vā”ti.

Pūraṇakassapavādaṇṇanā

165. **Ekamidāhanti** ekaṃ idha ahaṃ. **Sammodanīyaṃ**³ **kathaṃ**
sāraṇīyaṃ vītisāretvāti sammodajanakaṃ saritabbayuttakaṃ kathaṃ
pariyosāpetvā.

166. **Karoto kho mahārāja kārayatoti-ādīsu karototi** sahatthā
karontassa. **Kārayatoti** āṇattiyā kārentassa. **Chindatoti** paresaṃ hatthādīni
chindantassa. **Pacatotī** pare daṇḍena uppīlentassa⁴. **Socayatoti** parassa
bhaṇḍaharaṇādīhi socayato. **Socāpayatoti** sokaṃ⁵ sayam karontassapi parehi

1. Pucchittha (Sī) Saddanītipadamālā oloketabbā.

2. Yathā te te (Syā)

3. Ettha sammodanīyaṃ (Sī, Ka)

4. Pīlentassa tajjentassa vā (Syā, Ka)

5. Bhaṇḍaharaṇādīhi sokaṃ (Sī, Syā)

သမဏဘဏ္ဍာနမေဝ ကထေတိတိ ဥဇ္ဈာယိသန္တိ၊ န သက္ကစ္စံ ဓမ္မံ သောသန္တိ၊
ရညာ ပန ကထိယမာနေ ဥဇ္ဈာယိတုံ န သက္ကိသန္တိ၊ ရာဇာနမေဝ အနု-
ဝတ္တိသန္တိ။ ဣဿရာနုဝတ္တကော ဟိ လောကော။ ဟန္တာဟံ ရညောဝ ဘာရံ
ကရောမိ”တိ ရညော ဘာရံ ကရောန္တော အဘိဇာနာသိ နော ဣန္ဒိ-
အာဒိမာဟ။

၁၆၄။ တတ္ထ အဘိဇာနာသိ နော ဣန္ဒိ အဘိဇာနာသိ န တုံ။ အယဉ္ဇ
နောသဒ္ဓေါ ပရတော ပုစ္ဆိတာတိပဒေန ယောဇေတဗ္ဗော။ ဣဒဉ္စိ ပုတ္တံ
ဟောတိ “မဟာရာဇ တံ ဣမံ ပဉ္စံ အညေ သမဏဗြာဟ္မဏေ ပုစ္ဆိတာ” န၊
အဘိဇာနာသိ စ နံ ပုဋ္ဌဘာဝံ န တေ သမ္ပုဋ္ဌ”န္တိ။ သစေ တေ အဂ္ဂတိ သစေ
တုယံ ယထာ တေ^၂ ဗျာကရိသု၊ တထာ ဣဓ ဘာသိတုံ ဘာရိယံ န ဟောတိ၊
ယဒိ န ကောစိ အဖာသုကဘာဝေါ အတ္ထိ၊ ဘာသဿုတိ အတ္ထော။ န ခေါ
မေ ဘန္တေတိ ကိံ သန္တာယာဟ၊ ပဏ္ဍိတပတိရူပကာနဉ္စိ သန္တိကေ ကထေတုံ
ဒုက္ခံ ဟောတိ၊ တေ ပဒေ ပဒေ အက္ခရေ အက္ခရေ ဒေါသမေဝ ဝဒန္တိ။
ကေန္တပဏ္ဍိတာ ပန ကထံ သုတွာ သုကထိတံ ပသံသန္တိ၊ ဒုက္ခထိတေသု ပါဠိ-
ပဒအတ္ထဗျူနေသု ယံ ယံ ဝိရုဇ္ဈတိ၊ တံ တံ ဥဇှကံ ကတွာ ဒေန္တိ။ ဘဂဝတာ
စ သဒိသော ကေန္တပဏ္ဍိတော နာမ နတ္ထိ။ တေနာဟ “န ခေါ မေ ဘန္တေ ဂရု၊
ယတ္ထဿ ဘဂဝါ နိသိန္ဓော ဘဂဝန္တရူပေါ ဝါ”တိ။

ပူရဏကဿပဝါဒဝဏ္ဏနာ

၁၆၅။ ကေမိဒါဟန္တိ ဧကံ ဣဓ အဟံ။ သမ္မောဒနိယံ^၃ ကထံ
သာရဏိယံ ဝီတိသာရေတွာတိ သမ္မောဒဇနကံ သရိတဗ္ဗယုတ္တကံ ကထံ ပရိ-
ယောသာပေတွာ။

၁၆၆။ ကရေတော ခေါ မဟာရာဇ ကာရယတောတိအာဒိသု ကရေ-
တောတိ သဟတ္တာ ကရေန္တဿ။ ကာရယတောတိ အာဏတ္ထိယာ ကာရေ-
န္တဿ။ ဆိန္ဒတောတိ ပရေသံ ဟတ္တာဒိနိ ဆိန္ဒန္တဿ။ ပစတောတိ ပရေ
ဒုဏ္ဍေန ဝိဇ္ဇေန္တဿ^၄။ သောစယတောတိ ပရဿ ဘဏ္ဍဟရဏာဒိဟိ
သောစယတော။ သောစာပယတောတိ သောကံ^၅ သယံ ကရေန္တဿပိ ပရေဟိ

၁-ပုစ္ဆိတ္ထ (သီ) သဒ္ဓနိတိပဒမာလာ ဩလောကေတဗ္ဗော။

၂-ယထာ တေ တေ (သျှာ)

၃-ဧတ္ထ သမ္မောဒနိယံ (သီ၊ က)

၄-ဝိဇ္ဇေန္တဿ တဇ္ဇေန္တဿ ဝါ (သျှာ၊ က)

၅-ဘဏ္ဍဟရဏာဒိဟိ သောကံ (သီ၊ သျှာ)

kārāpentassapi. **Kilamatoti**¹ āhārupacchedabandhanāgārappavesanādīhi sayam kilamantassapi parehi kilamāpentassapi. **Phandato phandāyapatoti** param phandantaṃ phandanakāle sayampi phandato parampi phandāpayato. **Pāṇamatipātāpayatoti** pāṇaṃ hanantassapi hanāpentassapi. Evaṃ sabbattha karaṇakāraṇavaseneva attho veditabbo.

Sandhinti gharasandhim. **Nillopanti** mahāvilopam. **Ekāgārikanti** ekameva gharaṃ parivāretvā vilumpanam. **Paripantheti** āgatāgatānam acchindanattam magge tiṭṭhato. **Karoto na karīyati pāpanti** “yam kiñci pāpaṃ karomī”ti saññāya karotopi pāpaṃ na karīyati, natthi pāpaṃ. Sattā pana “pāpaṃ karomā”ti evaṃsaññino hontīti dīpeti. **Khurapariyantena** khuraneminā, khuradhārasadisapariyanta vā. **Ekam maṃsakhanti** ekam maṃsarāsīm. Puñjanti tasseva vevacanam. **Tatonidānanti** ekamaṃsakhakaraṇanidānam.

Dakkhiṇanti dakkhiṇatīre manussā kakkhaḷā dāruṇā, te sandhāya “hananto”ti-ādimāha. Uttaratīre sattā saddhā honti pasannā Buddhamāmakā dhammāmakā saṃghamāmakā, te sandhāya “dadanto”ti-ādimāha. Tattha **yajantoti** mahāyāgaṃ karonto. **Damenāti** indriyadamenā, uposathakammena vā. **Saṃyamenāti** sīlasaṃyamena. Saccavajjenāti saccavacanena. **Āgamoti** āgamanam, pavattīti attho. Sabbathāpi pāpapuññānam kiriyameva paṭikkhipati.

Ambaṃ puṭṭho labujam byākaroti nāma yo “kīdiso ambo, kīdisāni vā ambassa khandhapaṇṇapupphaphalānī”ti vutte “edisō labujo, edisāni vā labujassakhandhapaṇṇapupphaphalānī”ti byākaroti. **Vijiteti** āpavattidese. **Apasādetabbanti** viheṭhetabbam. **Anabhinanditvāti** “sādhu sādhu”ti evaṃ pasamsam akatvā. **Appaṭikkositvāti** bāla dubbhāsitaṃ tayā bhāsitaṃ evaṃ appaṭibāhitvā. **Anuggaṇhantoti** sāravasena aggaṇhanto. **Anikkujjantoti** sāravaseneva idaṃ nissaraṇam, ayaṃ paramatthoti hadaye atṭhapento. **Byañjanaṃ pana tena uggahitañceva nikkujjitañca.**

1. Kilamayato (Syā)

သုတ္တ]

ပူရဏကဿပဝါဒဝတ္ထုနာ

၁၄၅

ကာရာပေန္တဿပိ။ **ကီလမတော**တိ^၁ အာဟာရပစ္စေဒဗန္ဓနာဂါရပ္ပဝေသနာဒီဟိ သယံ ကီလမန္တဿပိ ပရေဟိ ကီလမာပေန္တဿပိ။ **ဖန္ဒတော ဖန္ဒာပယတော**တိ ပရံ ဖန္ဒန္တံ ဖန္ဒနကာလေ သယမ္ပိ ဖန္ဒတော ပရမ္ပိ ဖန္ဒာပယတော။ **ပါဏမတိ-ပါတာပယတော**တိ ပါဏံ ဟနန္တဿပိ ဟနာပေန္တဿပိ။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ကရဏ-ကာရဏဝသေနေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗျော။

သန္တိန္တိ သရသန္တိ။ **နိဗ္ဗောပန္တိ** မဟာဝိလောပံ။ **ကောဂါရိကန္တိ** ကေမေဝ သရံ ပရိဝါရေတ္တာ ဝိလုပ္ပနံ။ **ပရိပန္နော**တိ အာဂတာဂတာနံ အတ္ထိန္နနတ္ထံ မဂ္ဂေ တိဋ္ဌတော။ **ကရောတော န ကရိယတိ** ပါပန္တိ ယံ ကိဉ္စိ ပါပံ ကရေမိတိ သညာယ ကရောတောပိ ပါပံ န ကရိယတိ၊ နတ္ထိ ပါပံ။ သတ္တာ ပန ပါပံ ကရောမာတိ ဧဝံသညိနော ဟောန္တိတိ ဒီပေတိ။ **ခုရပရိယန္တေနာ**တိ ခုရနေမိနာ၊ ခုရဓာရသဒိသပရိယန္တေန ဝါ။ **ကေ မံသခလန္တိ** ကေ မံသရာသိ။ **ပုဇ္ဇန္တိ** တဿေဝ ဝေဝစနံ။ **တတောနိဒါနန္တိ** ကေမံသခလကရဏနိဒါနံ။

ဒက္ခိဏန္တိ ဒက္ခိဏတိရေ မနဿာ ကက္ခဏာ ဒါရဏာ၊ တေ သန္ဓာယ “ဟနန္တော”တိအာဒိမာဟ။ ဥတ္တရတိရေ သတ္တာ သဒ္ဓါ ဟောန္တိ ပသန္ဓာ ဗုဒ္ဓမာမကာ ဓမ္မမာမကာ သံသမာမကာ၊ တေ သန္ဓာယ ဒဒန္တောတိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ယဇန္တော**တိ မဟာယာဂံ ကရောန္တော။ **ဒမေနာ**တိ ဣန္ဒြိယဒမေန ဥပေါသထကမ္ပေန ဝါ။ **သံယမေနာ**တိ သီလသံယမေန။ **သစ္စဝဇ္ဇေနာ**တိ သစ္စ-ဝစနေန။ **အာဂမော**တိ အာဂမနံ၊ ပဝတ္တိတိ အတ္ထော။ သဗ္ဗထာပိ ပါပ-ပုညာနံ ကြိယမေဝ ပဋိက္ခိပတိ။

အပ္ပံ ပုဋ္ဌော လဗုဇံ ဗျာကရေတိ နာမ၊ ယော ကီဒိသော အဓမ္မော ကီဒိ-သာနိ ဝါ အဓမ္မဿ ခန္ဓပဏ္ဏပုပ္ဖလောနီတိ ဝုတ္တေ ဒေသော လဗုဇော ဒေသာနိ ဝါ လဗုဇဿ ခန္ဓပဏ္ဏပုပ္ဖလောနီတိ ဗျာကရေတိ။ **ဝိဇိတေ**တိ အာဏာပဝတ္တိ-ဒေသေ။ **အပသာဒေတဗ္ဗန္တိ** ဝိဟေဋ္ဌေတဗ္ဗံ။ **အနဘိနန္တိတွာ**တိ “သာဓု သာဓု”တိ ဧဝံ ပသံသံ အကတွာ။ **အပ္ပဋိက္ခောသိတွာ**တိ ဗာလ ဒုပ္ပာသိတံ တယာ ဘာသိ-တန္တိ ဧဝံ အပ္ပဋိဗာဟိတွာ။ **အနုဂ္ဂဏ္ဏန္တော**တိ သာရတော အဂ္ဂဏ္ဏန္တော။ **အနိက္ခန္တော**တိ သာရဝသေနေဝ ဣဒံ နိဿရဏံ၊ အယံ ပရမတ္ထောတိ ဟဒယေ အဋ္ဌပေန္တော။ ဗျူနံ ပန တေန ဥဂ္ဂဟိတဇ္ဇေဝ နိက္ခန္တိတဉ္စ။

၁-ကီလမတော (သျှာ)

Makkhaligosālavadavaṇṇanā

168. Makkhalivāde paccayoti hetuvevacanameva¹, ubhayenāpi vijjamānameva kāyaduccaritādīnaṃ saṃkilesapaccayaṃ, kāyasucaritādīnaṃ visuddhipaccayaṃ paṭikkhipati. **Attakāreti** attakāro. Yena attanā katakammena ime sattā devattampi mārattampi brahmattampi sāvakabodhimpī paccekabodhimpī sabbaññutampi pāpuṇanti, tampi paṭikkhipati. Dutiyapadena² yaṃ parakāraṃ parassa ovādānusāsaniṃ nissāya ṭhapetvā mahāsattaṃ avaseso jano manussasobhagayataṃ ādiṃ katvā yāva arahattaṃ pāpuṇāti, taṃ parakāraṃ paṭikkhipati. Evamayaṃ bālo jīnacakke pahāraṃ deti nāma. **Natthi purisakāreti** yena purisakārena sattā vuttappakārā sampattiyo pāpuṇanti, tampi paṭikkhipati. **Natthi balanti** yaṃhi attano bale patiṭṭhitā sattā vīriyaṃ katvā tā sampattiyo pāpuṇanti, taṃ balaṃ paṭikkhipati. **Natthi vīriyanti**-ādīni sabbāni purisakārevevacanāneva. “Idaṃ no vīriyena idaṃ purisathāmena, idaṃ purisaparakkamena pavattan”ti evaṃ pavattavacanapaṭikkhepakaraṇavasena panetāni visuṃ ādīyanti.

Sabbe sattāti oṭṭhagoṇagadrabhādayo anavasese pariggaṇhāti. **Sabbe pāṇāti** ekindriyo pāṇo, dvindriyo pāṇoti-ādivasena vadati. **Sabbe bhūtāti** aṇḍakosavattthikosesu bhūte sandhāya vadati. **Sabbe jīvāti** sāliyavagodhūmādayo sandhāya vadati. Tesu hi so virūhanabhāvena jīvasaṇṇī. **Avasā abalā avīriyāti** tesam attano vaso vā balaṃ vā vīriyaṃ vā natthi. **Niyatisaṅgatibhāvaparīṇatāti** ettha **niyatīti** niyatā³. **Saṅgatīti** channaṃ abhijātīnaṃ tattha tattha gamanaṃ. **Bhāvoti** sabhāvoyeva. Evaṃ niyatiyā ca saṅgatiyā ca bhāvena ca parīṇatā nānappakārataṃ pattā. Yena hi yathā bhavitabbaṃ, so tatheva bhavati. Yena na bhavitabbaṃ, so na bhavatīti dasseti. **Chasvevābhijātīsūti** chasu eva abhijātīsu ṭhatvā sukhaṃca dukkhaṃca paṭisaṃvedenti, aññā sukhadukkhabhūmi natthīti dasseti.

Yonipamukhasatasahassānīti pamukhayonīnaṃ uttamayonīnaṃ cuddasasatasahassāni aññāni ca saṭṭhisatāni, aññāni ca chasatāni. **Pañca ca**

1. Paccayo hetuvevacanameva (Syā), paccayo hetūtivevacana meva (Ka)

2. Dutiyavādēna(Sī)

3. Niyattā (Sī)

မက္ခလိဂေါသာလဝါဒဝတ္ထုနာ

၁၆၇-၁၆၉။ မက္ခလိဂေါဒေ ပစ္စယောတိ ဟေတုဝေဝစနမေဝ^၁၊ ဥဘယေ-
နာဝိ ဝိဇ္ဇမာနမေဝ ကာယဒုစ္စရိတာဒိနံ သံကိလေသပစ္စယံ ကာယသုစ္စရိတာဒိနံ
ဝိသုဒ္ဓိပစ္စယံ ပဋိက္ခိပတိ။ **အတ္တကာရေတိ** အတ္တကာရေ။ ယေန အတ္တနာ
ကတကမ္မေန ဣမေ သတ္တာ ဒေဝတ္တဗ္ဗိ မာရတ္တဗ္ဗိ ဗြဟ္မတ္တဗ္ဗိ သာဝကဗောဓိဗ္ဗိ
ပစ္စေကဗောဓိဗ္ဗိ သဗ္ဗညုတဗ္ဗိ ပါပုဏန္တိ၊ တဗ္ဗိ ပဋိက္ခိပတိ။ ဒုတိယပဒေန^၂ ယံ
ပရကာရံ ပရဿ ဩဝါဒါနုသာသနိ^၃ နိဿာယ ဌပေတွာ မဟာသတ္တံ
အဝသေသော ဇနော မနုဿသောဘဂ္ဂတံ အာဒိ^၄ ကတွာ ယာဝ အရဟတ္တံ
ပါပုဏာတိ၊ တံ ပရကာရံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဝေမယံ ဗာလော ဇိနစက္ကေ ပဟာရံ
ဒေတိ နာမ။ **နတ္ထိ ပုရိသကာရေတိ** ယေန ပုရိသကာရေန သတ္တာ ဝုတ္တပ္ပကာရာ
သမ္ပတ္တိယော ပါပုဏန္တိ၊ တဗ္ဗိ ပဋိက္ခိပတိ။ **နတ္ထိ ဗလန္တိ** ယမ္ပိ အတ္တနော ဗလေ
ပတိဋ္ဌိတာ သတ္တာ ဝိရိယံ ကတွာ တာ သမ္ပတ္တိယော ပါပုဏန္တိ၊ တံ ဗလံ
ပဋိက္ခိပတိ။ **နတ္ထိ ဝိရိယန္တိ**အာဒိနိ သဗ္ဗာနိ ပုရိသကာရဝေဝစနာနေဝ။ “ဣဒံ
နော ဝိရိယေန ဣဒံ ပုရိသထာမေန ဣဒံ ပုရိသပရက္ကမေန ပဝတ္ထ”န္တိဝေဝ
ပဝတ္ထဝစနပဋိက္ခေပကရဏဝသေန ပနေတာနိ ဝိသု အာဒိယန္တိ။

သဗ္ဗေ သတ္တာတိ ဩဠဂေါဏဂဠဘာဒယော အနဝသေသေ ပရိဂ္ဂဏာတိ။
သဗ္ဗေ ပါဏာတိ ဧကိန္တိယော ပါဏော ဒွိန္တိယော ပါဏောတိအာဒိဝသေန
ဝဒတိ။ **သဗ္ဗေ ဘူတာတိ** အဏ္ဏကောသဝတ္ထိကောသေသု ဘူတေ သန္ဓာယ
ဝဒတိ။ **သဗ္ဗေ ဇီဝါတိ** သာလိယဝဂေါရမာဒယော သန္ဓာယ ဝဒတိ။ တေသု
ဟိ သော ဝိရူဟနဘာဝေန ဇီဝသညိ။ **အဝသာ အဗလာ အဝိရိယာတိ**
တေသံ အတ္တနော ဝသော ဝါ ဗလံ ဝါ ဝိရိယံ ဝါ နတ္ထိ။ **နိယတိသင်္ကတိဘာဝ-**
ပရိဏတတိ ဧတ္ထ နိယတိတိ နိယတာ^၅။ **သင်္ကတိတိ** ဆန္တံ အဘိဇာတိနံ
တတ္ထ တတ္ထ ဂမနံ။ **ဘာဝေါတိ** သဘာဝေါယေဝ။ ဧဝံ နိယတိယာ စ
သင်္ကတိယာ စ ဘာဝေန စ ပရိဏတာ နာနပ္ပကာရတံ ပတ္တာ။ ယေန ဟိ
ယထာ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သော တထေဝ ဘဝတိ။ ယေန န ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သော န
ဘဝတိတိ ဒေသေတိ။ **ဆသ္မေဝါဘိဇာတိသုတိ** ဆသု ဧဝ အဘိဇာတိသု ဌတွာ
သုခေ ဒုက္ခေ ပဋိသံဝေဒန္တိ။ အညာ သုခဒုက္ခဘူမိ နတ္ထိတိ ဒေသေတိ။

ယောနိပမုခသတသဟဿာနီတိ ပမုခယောနိနံ ဥတ္တမယောနိနံ စုဒ္ဓသသတ-
သဟဿာနိ အညာနိ စ သဋ္ဌိသတာနိ အညာနိ စ ဆသတာနိ။ **ဗန္ဓ စ**

၁-ပစ္စယော ဟေတုဝေဝစနမေဝ (သျှာ)၊ ပစ္စယော ဟေတုတိဝေဝစန မေဝ (က)

၂-ဒုတိယဝါဒေန (သိ)

၃-နိယတ္တာ (သိ)

kammuno satānīti pañcakammasatāni ca. Kevalaṃ takkamattakena niratthakaṃ diṭṭhiṃ dīpeti. **Pañca ca kammāni tīṇi ca kammānīti**-ādīsupi eseṇa nayo. Keci pañāhu “**pañca ca kammānīti** pañcendriyavasena bhaṇati, **tīṇīti** kāyakammādivasena”ti. **Kamme ca upaḍḍhakamme cāti** ettha panassa kāyakammañca vacīkammañca kammanti laddhi, manokammaṃ upaḍḍhakammanti. **Dvaṭṭhipaṭipadāti** dvāsaṭṭhi paṭipadāti vadati. **Dvaṭṭhantarakappāti** ekasmiṃ kappe catusaṭṭhi antarakappā nāma honti. Ayaṃ pana aññe dve ajānanto evamāha.

Chalābhijātiyoti kaṇhābhijāti nīlābhijāti lohitaḥbhijāti haliddābhijāti sukkābhijāti paramasukkābhijātīti imā cha abhijātiyo vadati. Tattha orabbhikā sākuṇikā¹ māgavikā sūkarikā luddā macchaghātakā corā coraghātakā bandhanāgārikā, ye vā panaññepi keci kurūrakammantā², ayaṃ **kaṇhābhijātīti** vadati. Bhikkhū **nīlābhijātīti** vadati, te kira catūsu paccayesu kaṇtake pakkhipitvā khādanti. “Bhikkhū kaṇtakavuttikā”ti³ ayañhissa Pāliyeṇa. Atha vā **kaṇtakavuttikā** eva nāma eke pabbajitāti vadati. **Lohitaḥbhijāti** nāma nigaṇṭhā ekasātakāti vadati. Ime kira purimehi dvīhi paṇḍaratarā. Gihī odātavasanā acelakasāvaka **haliddābhijātīti** vadati. Evaṃ attano paccayadāyake nigaṇṭhehi jettḥakatare karoti. Ājīvaka ājīvakinīyo **sukkābhijātīti** vadati. Te kira purimehi catūhi paṇḍaratarā. Nando vaccho kisā⁴ saṅkiccho, Makkhaligosālo, **paramasukkābhijātīti** vadati. Te kira sabbehi paṇḍaratarā.

Aṭṭha purisabhūmiyoti mandabhūmi khiḍḍābhūmi padavīmaṃsabhūmi ujugatabhūmi sekkhabhūmi samaṇabhūmi jinabhūmi pannabhūmīti imā aṭṭha purisabhūmiyoti vadati. Tattha jātaḍḍhasato paṭṭhāya satta divase sambādhaṭṭhānato nikkhantattā sattā mandā honti momūhā, ayaṃ **mandabhūmīti** vadati. Ye pana duggatito āgatā honti, te abhiṇhaṃ rodanti ceva viravanti ca, sugatito āgatā taṃ anussaritvā hasanti, ayaṃ **khiḍḍābhūmi** nāma. Mātāpitūnaṃ hatthaṃ vā pādāṃ vā mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā gahetvā bhūmiyaṃ padanikkhipanaṃ **padavīmaṃsabhūmi** nāma. Padasā gantum samatthakāle **ujugatabhūmi** nāma. Sippāni

1. Sākuntikā (Sī) Am 2. 337 piṭṭhe.

2. Garukammantā (Syā)

3. Am 2. 337 piṭṭhe.

4. Kīso (Syā), kiccho (Ka) Am 2. 337 piṭṭhe.

သုတ္တ]

မက္ခလိဂေါသာလဝါဒဝတ္ထုနာ

၁၄၇

ကမ္မုနော သတနီတိ ပဉ္စကမ္မသတနီ စ။ ကေဝလံ တက္ကမတ္တကေန နိရတ္ထကံ ဒိဋ္ဌိံ ဒီပေတိ။ ပဉ္စ စ ကမ္မာနိ တိဏိ စ ကမ္မာနိတိ အာဒိသုပိ ဒေသေ နယော။ ကေဝိ ပနာဟု “ပဉ္စ စ ကမ္မာနိတိ ပဉ္စိန္ဒြိယဝသေန ဘဏတိ။ တိဏိတိ ကာယကမ္မာဒိဝသေနာ”တိ။ **ကမ္မေ စ ဥပဗုဒ္ဓကမ္မေ စာတိ** ဧတ္ထ ပနဿ ကာယကမ္မဉ္စ ဝစီကမ္မဉ္စ ကမ္မန္တိ လဒ္ဓိ၊ မနောကမ္မံ ဥပဗုဒ္ဓကမ္မန္တိ။ **ဒုဋ္ဌိပဒ္ဓိပဒါတိ** ဒွါသဋ္ဌိ ပဒ္ဓိပဒါတိ ဝဒတိ။ **ဒုဋ္ဌန္တရကပ္ပတိ** ကေသ္မိံ ကပ္ပေ စတုသဋ္ဌိ အန္တရကပ္ပတိ နာမ ဟောန္တိ။ အယံ ပန အညေ ခွေ အဇာနန္တော ဝေမာဟ။

ဆဋ္ဌာဘိဇာတိယောတိ ကဏ္ဍာဘိဇာတိ နီလာဘိဇာတိ လောဟိတာဘိဇာတိ ဟလိဒွါဘိဇာတိ သုက္ကာဘိဇာတိ ပရမသုက္ကာဘိဇာတိတိ ဣမာ ဆ အဘိဇာတိယော ဝဒတိ။ တတ္ထ ဩရုပ္ပိကာ သာကုဏိကာ^၁ မာဂဂိကာ သူကရိကာ လုဒ္ဓါ မစ္ဆယာတကာ စောရာ စောရယာတကာ ဗန္ဓနာဂါရိကာ၊ ယေ ဝါ ပနညေပိ ကေဝိ ကုရုရကမ္မန္တာ^၂၊ အယံ ကဏ္ဍာဘိဇာတိတိ ဝဒတိ။ ဘိက္ခု နီလာဘိဇာတိတိ ဝဒတိ၊ တေ ကိရ စတုသု ပစ္စယေသု ကဏ္ဍကေ ပက္ခိပိတွာ ခါဒန္တိ။ “ဘိက္ခု ကဏ္ဍကရုတ္တိကာ”တိ^၃ အယဉ္ဇိဿ ပါဠိယေဝ။ အထ ဝါ ကဏ္ဍကရုတ္တိကာ ဧဝ နာမ ဧကေ ပဗ္ဗဇိတာတိ ဝဒတိ။ လောဟိတာဘိဇာတိ နာမ နိဂဏ္ဌာ^၄ ကေသာဠကာတိ ဝဒတိ။ ဣမေ ကိရ ပုရိမေဟိ ဒွိဟိ ပဏ္ဍရတရာ။ ဂိဟိ ဩဒါတဝသနာ အစေလကသာဝကာ ဟလိဒွါဘိဇာတိတိ ဝဒတိ။ ဧဝံ အတ္တနော ပစ္စယဒါယကေ နိဂဏ္ဌေဟိပိ ဇေဋ္ဌကတရေ ကရေတိ။ အာဇီဝကာ အာဇီဝကိနိယော သုက္ကာဘိဇာတိတိ ဝဒတိ။ တေ ကိရ ပုရိမေဟိ စတုဟိ ပဏ္ဍရတရာ။ နန္တော ဝစ္ဆော၊ ကိသာ^၅ သင်္ကိစ္ဆော၊ မက္ခလိဂေါသာလော၊ ပရမသုက္ကာဘိဇာတိတိ ဝဒတိ။ တေ ကိရ သဗ္ဗေဟိ ပဏ္ဍရတရာ။

အဋ္ဌ ပုရိသဘူမိယောတိ မန္တဘူမိ ဒိဋ္ဌာဘူမိ ပဒဝိမံသဘူမိ ဥဇုဂတဘူမိ သေက္ခဘူမိ သမဏဘူမိ ဇိနဘူမိ၊ ပန္နဘူမိတိ ဣမာ အဋ္ဌ ပုရိသဘူမိယောတိ ဝဒတိ။ တတ္ထ ဇာတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ သတ္တဒိဝသေ သမ္မာဓဋ္ဌာနတော နိက္ခန္တတ္တာ သတ္တာ မန္တာ ဟောန္တိ မောမူဟာ၊ အယံ မန္တဘူမိတိ ဝဒတိ။ ယေ ပန ဒုဂ္ဂတိတော အာဂတာ ဟောန္တိ၊ တေ အဘိက္ခံ ရောဒန္တိ စေဝ ဝိရဝန္တိ စ၊ သုဂတိတော အာဂတာ တံ အနုဿရိတွာ ဟသန္တိ၊ အယံ ဒိဋ္ဌာဘူမိ နာမ။ မာတာပိတုနံ ဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ မဉ္ဇံ ဝါ ဝိဋ္ဌံ ဝါ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ပဒနိက္ခိပနံ ပဒဝိမံသဘူမိ နာမ။ ပဒသာ ဂန္တံ သမတ္တကာလေ ဥဇုဂတဘူမိ နာမ။ သိပ္ပါနိ

၁-သာကုဏိကာ (သိ) အံ ၂-၃၃၇-ပိဋ္ဌေ။

၂-ဂရုကမ္မန္တာ (သျှာ)

၃-အံ ၂-၃၃၇-ပိဋ္ဌေ။

၄-ကိသော (သျှာ)၊ ကိစ္ဆော (က) အံ ၂-၃၃၇ ပိဋ္ဌေ။

sikkhitakāle **sekkhabhūmi** nāma. Gharā nikkhamma pabbajitakāle **samaṇabhūmi** nāma. Ācariyaṃ sevitvā jānanakāle **jinabhūmi** nāma. “Bhikkhu ca pannako¹ jino na kiñci āhā”ti evaṃ alābhiṃ samaṇaṃ **pannabhūmi**ti vadati.

Ekūnapaññāsa ājīvakasateti ekūnapaññāsa ājīvavuttisatāni. **Paribbājakasateti** paribbājakapabbajjāsātāni. **Nāgāvāsasateti** nāgamaṇḍalasatāni. **Vīse indriyasateti** vīsatiindriyasatāni. **Timse nirayasateti** timsa nirayasatāni. **Rajodhātuyoti** raja-okiraṇaṭṭhānāni, hatthapiṭṭhipādapiṭṭhādāni sandhāya vadati. **Satta saññīgabbhāti** oṭṭhagoṇagadrabha-ajapasumigamahimse sandhāya vadati. **Satta asaññīgabbhāti** sālivihiyavagodhūmakaṅguvarakakudrūsake sandhāya vadati. **Nigaṇṭhīgabbhāti** gaṇṭhimhi jātagabbhā ucchuvelunaḷādayo sandhāya vadati. **Satta devāti** bahū devā. So pana “sattā”ti vadati. Manussāpi anantā so “sattā”ti vadati. **Satta pisācāti** pesācā mahantamahantā sattāti vadati. **Sarāti** mahāsarā, Kaṇṇamuṇḍarathakāra-anotattasīhappapātachaddantamandākinikuṇāladahe gahetvā vadati.

Pavūṭāti² gaṇṭhikā. **Papātāti** mahāpapātā. **Papātasatānīti** khuddakapapātasatāni. **Supināti** mahāsupinā. **Supinasatānīti** khuddakasupinasatāni. **Mahākappinoti** mahākappānaṃ³ tattha ettakā⁴ mahāsarā vassasate vassasate kusaggena ekaṃ udakabinduṃ nīharitvā sattakkhattuṃ tamhi sare nirudake kate **eko mahākappoti** vadati. Evarūpānaṃ mahākappānaṃ caturāsītisatasahassāni khepetvā bāle ca paṇḍite ca⁵ dukkhassantaṃ karontīti ayamassa laddhi. Paṇḍitopi kira antarā visujjhituṃ na sakkoti, bālopi tato uddhaṃ na gacchati.

Sīlenāti acelakasīlena vā aññena vā yena kenaci. **Vatenāti** tādiseneva vatena. **Tapenāti** tapokammena. **Aparipakkaṃ paripāceti** nāma yo “ahaṃ paṇḍito”ti antarā visujjhati. **Paripakkaṃ phussa phussa byantiṃ karoti** nāma yo “ahaṃ bālo”ti vuttaparimāṇaṃ kālaṃ atikkamitvā yāti. **Hevaṃ natthīti** evaṃ natthi⁶. Tañhi ubhayampi na

1. Paṇṇako (Sī)

3. Mahākappānaṃ cullāsīti satasahassāni (Ka)

5. Bālo ca paṇḍito ca (Syā, Ka)

2. Sapuṭāti (Ka)

4. Ekamhā (Sī)

6. Hi evaṃ natthi (Ka)

သိက္ခိတကာလေ သေက္ခဘူမိ နာမ။ ဃာရာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတကာလေ သမဏဘူမိ နာမ။ အာစရိယံ သေဝိတွာ ဇာနနကာလေ ဇိနဘူမိ နာမ။ ဘိက္ခု ၈ ပန္နကော^၁ ဇိနော န ကိဉ္စိ အာဟာတိ ဧဝံ အလာဘိ^၂ သမဏံ ပန္နဘူမိတိ ဝဒတိ။

ကျေနပ်ညာသ အဇိဝကသတေတိ ကျေနပ်ညာသအာဇိဝကဝုတ္တိသတာနိ။ **ပရိဗ္ဗာဇကသတေတိ** ပရိဗ္ဗာဇကပဗ္ဗဇာသတာနိ။ **နာဂါဝါသသတေတိ** နာဂ-မဏ္ဍလသတာနိ။ **ဝိသေ ဣန္ဒြိယသတေတိ** ဝိသတိန္ဒြိယသတာနိ။ **တိသေ နိရယသတေတိ** တိသ နိရယသတာနိ။ **ရဇောဓာတုယောတိ** ရဇဩကိရဏ-ဌာနာနိ၊ ဟတ္ထဝိဠိပါဒဝိဠာဒိနိ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **သတ္တ သညိဂဗ္ဘာတိ** ဩဠဂေါဏဂဠာအဇပသုမိဂမဟိ^၃သေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **သတ္တ အသညိဂဗ္ဘာတိ** သာလိဝိဟိယဝဂေါဠပ ကင်္ဂဝရကကုဠိသကေ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **နိဂဏ္ဌိဂဗ္ဘာတိ** ဂဏ္ဌိမိ ဇာတဂဗ္ဘာ ဥစ္ဆုဇေဠနဠာဒယော သန္ဓာယ ဝဒတိ။ **သတ္တ ဒေဝါတိ** ဗဟူ ဒေဝါ။ သော ပန သတ္တာတိ ဝဒတိ။ မနုဿာပိ အနန္တာ၊ သော သတ္တာတိ ဝဒတိ။ **သတ္တ ဝိသာစာတိ** ဝိသာစာ မဟန္တမဟန္တာ သတ္တာတိ ဝဒတိ။ **သရာတိ** မဟာသရာ၊ ကဏ္ဍမုဏ္ဍရထကာရအနောတတ္ထ-သီဟပ္ပပါတဆဒ္ဒန္တမန္တာကိနိကုဏာလဒဟေ ဂဟေတွာ ဝဒတိ။

ပရုဠာတိ^၂ ဂဏ္ဌိကာ။ **ပပါတာတိ** မဟာပပါတာ။ **ပပါတသတာနိတိ** ခုဒ္ဒကပပါတသတာနိ။ **သုဝိနာတိ** မဟာသုဝိနာ။ **သုဝိနသတာနိတိ** ခုဒ္ဒကသုဝိန-သတာနိ။ **မဟာကပ္ပိနောတိ** မဟာကပ္ပိနံ^၃ တတ္ထ ကေမ္မာ^၄ မဟာသရာ ဝဿသတေ ဝဿသတေ ကုသဂ္ဂေန ဧကံ ဥဒကဗိန္ဒု နိဟရိတွာ သတ္တက္ခတ္တံ တမိ သရေ နိရုဒကေ ကတေ ဧကော မဟာကပ္ပေါတိ ဝဒတိ။ ဧဝရူပါနံ မဟာကပ္ပိနံ စတုရာသီတိသတသဟဿာနိ ခေပေတွာ ဗာလေ ၈ ပဏ္ဍိတေ ၈^၅ ဒုက္ခဿန္တံ ကရောန္တိတိ အယမဿ လဒ္ဓိ။ ပဏ္ဍိတောပိ ကိရ အန္တရာ ဝိသုဇ္ဈိတုံ န သက္ကောတိ။ ဗာလောပိ တတော ဥဒ္ဓံ န ဂစ္ဆတိ။

သီလေနာတိ အစေလကသီလေန ဝါ အညေန ဝါ ယေန ကေနစိ။ **ဝတေနာတိ** တာဒိသေနဝ ဝတေန။ **တပေနာတိ** တပေါကမ္ပေန။ အပရိပက္ကံ ပရိပါစေတိ နာမ၊ ယော “အဟံ ပဏ္ဍိတော”တိ အန္တရာ ဝိသုဇ္ဈိတိ။ ပရိပက္ကံ ဖုဿ ဖုဿ ဗျန္တိ^၆ ကရောတိ နာမ ယော “အဟံ ဗာလော”တိ ဝုတ္တပရိမာဏံ ကာလံ အတိက္ကမိတွာ ယာတိ။ **ဟေဝံ နတ္ထိတိ** ဧဝံ နတ္ထိ^၆။ တဌိ ဥဘယဌိ န

၁-ပဏ္ဍကော (သီ)

၃-မဟာကပ္ပိနံ စုလ္လာသီတိ သတသဟဿာနိ (က)

၅-ဗာလော ၈ ပဏ္ဍိတော ၈ (သျှ၊ က)

၂-သပုဠာတိ (က)

၄-ဧက္ကော (သျှ၊ က)

၆-ဟိ ဧဝံ နတ္ထိ (က)

sakkā kātunti dīpeti. **Doṇamiteti** doṇena mitaṃ viya. **Sukhadukkheti** sukhadukkhaṃ. **Pariyantakateti** vuttaparimāṇena kālena katapariyante. **Natthi hāyanavaḍḍhaneti** natthi hāyanavaḍḍhanāni. Na saṃsāro paṇḍitassa hāyati, na bālassa vaḍḍhatīti attho. **Ukkamsāvakaṃseti** ukkamsāvakaṃsā. Hāyanavaḍḍhanānametaṃ adhivacanāṃ.

Idāni tamatthaṃ upamāya sādheṇto “**seyyathāpi nāmā**”ti-ādimāha. Tattha **suttaguḥeti** veṭhetvā katasuttaguḥe. **Nibbeṭhiyamānamevapaletīti** pabbate vā rukkhagge vā thatvā khittaṃ suttaṃ pamaṇena nibbeṭhiyamānameva gacchati, sutte khīṇe tattheva tiṭṭhati na gacchati, evameva vuttakālato uddhaṃ na gacchatīti dasseti.

Ajitakesakambalavādavaṇṇanā

171. Ajitavāde * **natthi dinnanti** dinnaphalābhāvaṃ sandhāya vadati. **Yitthaṃ** vuccati mahāyāgo. **Hutanti** pāhunakasakkāro¹ adhippeto. Tampi ubhayaṃ phalābhāvameva sandhāya paṭikkhipati. **Sukatadukkaṭānanti**² sukatadukkaṭānaṃ³ kusalākusalānanti attho. **Phalaṃ vipākoti** yaṃ “phalaṃ”ti vā “vipāko”ti vā vuccati, taṃ natthīti vadati. **Natthi ayaṃ lokoti** paraloke ṭhitassa ayaṃ loko natthi, **natthi parolokoti** idha loka ṭhitassāpi paro loko natthi, sabbe tattha tattheva ucchijjantīti dasseti. **Natthi mātā natthi pitāti** tesu sammāpaṭipattimicchāpaṭipattīnaṃ phalābhāvavasena vadati. **Natthi sattā opapātikāti** cavitvā upapajjanakā sattā nāma natthīti vadati.

Cātumahābhūtikoti catumahābhūtamayo. **Pathavī pathavikāyanti** ajjhattikapathavīdhātu bāhirapathavīdhātum. **Anupetīti** anuyāti. **Anupagacchatīti** tasseva vevacanaṃ, anugacchatīti attho. Ubhayenāpi upeti, upagacchatīti dasseti. **Āpādisupi** eseṇa nayo. **Indriyānīti** manacchatṭhāni indriyāni. **Saṅkamantīti** ākāsaṃ pakkhandanti, **āsandipaṇcamāti** nipannamañcena pañcamā, mañco ceva cattāro mañcapāde gahetvā ṭhitā cattāro purisā

* Abhi-Ṭṭha 1. 415; Ma-Ṭṭha 2. 232; Saṃ-Ṭṭha 2. 311; Am-Ṭṭha 2. 234 piṭṭhesupi.

1. Pāhunakasakkāro (Sī), pāheṇakasakkāro (Ka)

2. Sukatadukkaṭānanti (Sī)

3. Sukatadukkaṭānaṃ (Sī)

သုတ္တ]

အဓိတကေသကဗ္ဗလဝါဒဝဏ္ဏနာ

၁၄၉

သက္ကာ ကာတုန္တိ ဒီပေတိ။ **ဒေါဏ္ဍိတေတိ** ဒေါဏ္ဍေန မိတံ ဝိယ။ **သုခဒုက္ခေတိ** သုခဒုက္ခံ။ **ပရိယန္တကေတိ** ဝုတ္တပရိမာဏေန ကာလေန ကတပရိယန္တေ။ **နတ္ထိ ဟာယနဝဇ္ဇနေတိ** နတ္ထိ ဟာယနဝဇ္ဇနာနိ။ န သံသာရော ပဏ္ဍိတဿ ဟာယတိ။ န ဗာလဿ ဝဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။ **ဥက္ကံသာဝကံသေတိ** ဥက္ကံသာဝကံသာ။ ဟာယနဝဇ္ဇနာနမေတံ အဓိဝေဒနံ။

ဣဒါနိ တမတ္ထံ ဥပမာယ သာဓေန္တော “သေယျထာပိ နာမာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **သုတ္တရဋ္ဌေတိ** ဝေဋ္ဌေတွာ ကတသုတ္တရဋ္ဌေ။ **နိဗ္ဗေဋ္ဌိယမာနမေဝ ပလေတိ**တိ ပဗ္ဗတေ ဝါ ရုက္ခေဝ ဝါ ဌတွာ ခိတ္တံ သုတ္တပ္ပမာဏေန နိဗ္ဗေဋ္ဌိယ-မာနမေဝ ဂစ္ဆတိ။ သုတ္တေ ခိဏေ တတ္ထေဝ တိဌတိ န ဂစ္ဆတိ။ ဝေမေဝ ဝုတ္တကာလတော ဥဋ္ဌံ န ဂစ္ဆတိတိ ဒေသေတိ။

အဓိတကေသကဗ္ဗလဝါဒဝဏ္ဏနာ

၁၇၀-၁၇၂။ အဓိတဝါဒေ နတ္ထိ ဒိန္နန္တိ ဒိန္နဗလာဘာဝံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ယိဋ္ဌံ ဝုစ္ဆတိ မဟာယာဂေါ။ ဟုတန္တိ ပဟေဏကသက္ကာရော^၁ အဓိပေတော။ တမ္ပိ ဥဘယံ ဗလာဘာဝမေဝ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ။ **သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနန္တိ**^၂ သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနံ^၃ ကုသလာကုသလာနန္တိ အတ္ထော။ **ဖလံ ဝိပါကောတိ** ယံ ဖလန္တိ ဝါ ဝိပါကောတိ ဝါ ဝုစ္ဆတိ။ တံ နတ္ထိတိ ဝဒတိ။ **နတ္ထိ အယံ လောကောတိ** ပရလောကေ ဌိတဿ အယံ လောကော နတ္ထိ။ **နတ္ထိ ပရော လောကောတိ** ဣမ လောကေ ဌိတဿာပိ ပရော လောကော နတ္ထိ။ သဗ္ဗေ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဥစ္ဆိဋ္ဌန္တိတိ ဒေသေတိ။ **နတ္ထိ မာတာ နတ္ထိ ဝိတာတိ** တေသု သမ္မာပဋိပတ္တိမိစ္ဆာပဋိပတ္တိနံ ဗလာဘာဝဝေဒန ဝဒတိ။ **နတ္ထိ သတ္တာ ဩပပါတိကာတိ** စဝိတွာ ဥပပဇ္ဇနကာ သတ္တာ နာမ နတ္ထိတိ ဝဒတိ။

စာတုမဟာဘူတိကောတိ စတုမဟာဘူတမယော။ **ပထဝီ ပထဝိကာယန္တိ** အဇ္ဈတ္တိကပထဝီဓာတု ဗာဟိရပထဝီဓာတု။ **အနုပေတိတိ** အနုယာယတိ။ **အနုပဂစ္ဆတိတိ** တသေဝ ဝေဝစနံ။ အနုဂစ္ဆတိတိပိ အတ္ထော။ ဥဘယေနာပိ ဥပေတိ၊ ဥပဂစ္ဆတိတိ ဒေသေတိ။ အာပါဒိသုပိ ဒေသေ နယော။ **ဣန္ဒြိယာနိတိ** မနုဇ္ဈဋ္ဌာနိ ဣန္ဒြိယာနိ အာကာသံ ပက္ခန္တန္တိ။ **အာသန္တိပဉ္စမာတိ** နိပန္နမဉ္ဇေန ပဉ္စမာ၊ မဉ္ဇော စေဝ စတ္တာရော မဉ္ဇူပါဒေ ဂဟေတွာ ဌိတာ စတ္တာရော ပုရိသာ စာတိ အတ္ထော။ **ယာဝါဠာဟနာတိ** ယာဝ သုသာနာ။ **ပဒါနိတိ** အယံ ဧဝံ

၁-ပဟေနကသက္ကာရော (သီ)၊ ပါဟနကသက္ကာရော (သျှာ)

၂-သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနန္တိ (သီ)

၃-သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနံ (သီ)

cāti attho. **Yāvālāhanā**ti yāva susānā. **Padānī**ti “ayaṃ evaṃ sīlavā ahosi, evaṃ dussīlo”ti-ādinā nayena pavattāni guṇāguṇapadāni, sarīrameva vā ettha padānīti adhippetam. **Kāpotakānī**ti kapotavaṇṇāni, pārāvatapakkhivaṇṇānīti attho. **Bhassantā**ti bhasmantā, ayameva vā pāḷi. **Āhuti**yoti yaṃ pāhunakasakkārādibhedam dinnadānam, sabbam tam chārikāvasānameva hoti, na tato param phaladāyakam hutvā gacchatīti attho. **Dattupaññattanti** dattūhi bālamanussehi paññattam. Idam vuttam hoti—bālehi abuddhīhi paññattamidam, dānam na paṇḍitehi, bālā denti, paṇḍitā gaṇhantīti dasseti.

Tattha Pūraṇo “karoto na karīyati pāpan”ti vadanto kammam paṭibāhati. Ajito “kāyassa bheda ucchiṇṇatī”ti vadanto vipākam paṭibāhati. Makkhali “natthi hetu”ti vadanto ubhayam paṭibāhati. Tattha kammam paṭibāhantenāpi vipāko paṭibāhito hoti, vipākam paṭibāhantenāpi kammam paṭibāhitam hoti. Iti sabbepe atthato ubhayappaṭibāhakā¹ ahetukavādā ceva akiriyavādā ca natthikavādā ca honti.

Ye vā pana tesam laddhim gahetvā rattiṭṭhāne divāṭṭhāne nisinnā sajjhāyanti vīmaṃsanti, tesam “karoto na karīyati pāpam, natthi hetu natthi paccayo, mato ucchiṇṇatī”ti tasmim ārammaṇe micchāsati santiṭṭhati, cittam ekaggaṃ hoti, javanāni javanti, paṭhamajavane satekicchā honti, tathā dutiyādīsu, sattame Buddhānampi atekicchā anivattino ariṭṭhakaṇṭakasadisā. Tattha koci ekam dassanam okkamati, koci dve koci tīnapi, ekasmim okkantepi, dvīsu tīsu okkantesupi niyatamicchādiṭṭhikova hoti, patto saggamaggāvaraṇaṇceva mokkhamaggāvaraṇaṇca, abhabbo tassattabhāvassa² anantaram saggampi gantum, pageva mokkham. Vaṭṭakhāṇu³ nāmesa satto pathavigopako, yebhuyyena evarūpassa bhavato vuṭṭhānam nāma natthi.

* Tasmā akalyāṇajanam, āsīvisamivoragam.
Ārakā parivajjeyya, bhūtikāmo vicakkhaṇoti.

1. Ubhayam paṭibāhakā (Ka)

2. Tassa bhavassa (Syā)

3. Vaṭṭakhāṇuko (Syā, Ka)

* Ma-Ṭṭha 3. 85 piṭṭhepi.

သီလဝါ အဟောသိ၊ ဧဝံ ဒုဿိလောတိအာဒိနာ နယေန ပဝတ္တာနိ ဂုဏာ-ဂုဏပဒါနိ၊ သရီရမေဝ ဝါ ဧတ္ထ ပဒါနိတိ အဓိပ္ပေတံ။ ကာပေါတကာနိတိ ကပေါတဝတ္တာနိ၊ ပါရာဝတပက္ခဝတ္တာနိတိ အတ္ထော။ ဘဿန္တာတိ ဘဿန္တ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဠိ။ အာဟုတိယောတိ ယံ ပဟေဏကသက္ကာရာဒိဘေဒိန္ဒဒါနံ၊ သဗ္ဗံ တံ ဆာရိကာဝသာနမေဝ ဟောတိ၊ န တတော ပရံ ဖလဒါယကံ ဟုတွာ ဂစ္ဆတိတိ အတ္ထော။ ဒတ္တုပညတ္တန္တိ ဒတ္တုဟိ ဗာလမနုဿေဟိ ပညတ္တံ။ ဣဒံ ဂုတ္တံ ဟောတိ—ဗာလေဟိ အဗုဒ္ဓိဟိ ပညတ္တမိဒံ ဒါနံ န ပဏ္ဍိတေဟိ။ ဗာလာ ဒေန္တိ၊ ပဏ္ဍိတာ ဂဏ္ဍန္တိတိ ဒဿေတိ။

တတ္ထ ပူရဏော “ကရောတော န ကရိယတိ ပါပ”န္တိ ဝဒန္တော ကမ္မံ ပဋိဗာဟတိ။ အဇိတော “ကာယဿ ဘေဒါ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ”တိ ဝဒန္တော ဝိပါကံ ပဋိဗာဟတိ။ မက္ခလိ “နတ္ထိ ဟေတု”တိ ဝဒန္တော ဥဘယံ ပဋိဗာဟတိ။ တတ္ထ ကမ္မံ ပဋိဗာဟန္တေနာပိ ဝိပါကော ပဋိဗာဟိတော ဟောတိ၊ ဝိပါကံ ပဋိဗာ-ဟန္တေနာပိ ကမ္မံ ပဋိဗာဟိတံ ဟောတိ။ ဣတိ သဗ္ဗေပေတေ အတ္ထတော ဥဘယပုဋိဗာဟကာ^၁ အဟေတုကဝါဒါ စေဝ အကြိယဝါဒါ စ နတ္ထိကဝါဒါ စ ဟောန္တိ။

ယေ ဝါ ပန တေသံ လဒ္ဓိံ ဂဟေတွာ ရတ္တိဌာနေ ဒိဝါဌာနေ နိဿိန္နာ သဇ္ဈာယန္တိ ဝိမံသန္တိ၊ တေသံ “ကရောတော န ကရိယတိ ပါပံ၊ နတ္ထိ ဟေတု နတ္ထိ ပစ္စယော၊ မတော ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ”တိ တသ္မိံ အာရမ္မဏေ မိစ္ဆာသတိ သန္တိဌတိ၊ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ၊ ဇဝနာနိ ဇဝန္တိ၊ ပဌမဇဝနေ သတေကိစ္ဆာ ဟောန္တိ၊ တထာ ဒုတိယာဒိသု၊ သတ္တမေ ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ အတေကိစ္ဆာ အနိဝတ္တိနေ အရိဌကဏ္ဍကသဒိသာ။ တတ္ထ ကောစိ ဧကံ ဒဿနံ ဩက္ကမတိ၊ ကောစိ ဒွေ၊ ကောစိ တိဏိဝိ၊ ကေသ္မိံ ဩက္ကန္တေပိ၊ ဒွိသု တိသု ဩက္ကန္တေသုပိ နိယတမိစ္ဆာ-ဒိဋ္ဌိကောဝ ဟောတိ၊ ပတ္ထော သဂ္ဂမဂ္ဂါဝရဏဇ္ဇေဝ မောက္ခမဂ္ဂါဝရဏဇ္ဇ၊ အဘဗ္ဗော တဿတ္တဘာဝဿ^၂ အနန္တရံ သဂ္ဂမ္ပိ ဂန္တိ၊ ပဂေဝ မောက္ခံ။ ဝဇ္ဇခါဏု^၃ နာမေသ သတ္ထော ပထဝိဂေါပကော၊ ယေဘုယျေန ဧဝရူပဿ ဘဝတော ဂုဌာနံ နတ္ထိ။

တသ္မာ အကလျာဏဇနံ၊ အာသိဝိသမိဝေါရဂံ။
အာရကာ ပရိဝဇ္ဇေယျ၊ ဘူတိကာမော ဝိစက္ခဏောတိ။

Pakudhakaccāyanavāḍavaṇṇanā

174. Pakudhavāde **akaṭā**ti akatā. **Akaṭavidhā**ti akatavidhānā, “evaṃ karohī”ti kenaci kārāpitāpi na hontīti attho. **Animmitā**ti iddhiyāpi na nimmitā. **Animmātā**ti animmāpitā, keci “animmāpetabbā”ti¹ padam vadanti, tam neva Pāliyaṃ, na Aṭṭhakathāyaṃ dissati. **Vañjhā**dipadattayaṃ * vuttatthameva. **Na iñjantī**ti esikatthambho viya ṭhitattā na calanti. **Na vipariṇamantī**ti² pakatim na jahanti. **Na aññamaññaṃ byābādhentī**ti na aññamaññaṃ upahananti. **Nālanti** na samatthā. **Pathavikāyoti**-ādīsu pathavīyeva pathavikāyo, pathavisamūho vā. **Tatthā**ti tesu jīvasattamesu kāyesu. **Sattannaṃ tveva kāyānanti** yathā muggarāsi-ādīsu pahataṃ satthaṃ muggādīnaṃ antarena pavisati, evaṃ sattannaṃ kāyānaṃ antarena chiddena vivarena satthaṃ pavisati. Tattha “ahaṃ imaṃ jīvitaṃ voropemī”ti kevalaṃ saññāmatameva hotīti dasseti.

Nigaṇṭhanāṭaputtavāḍavaṇṇanā

177. Nāṭaputtavāde **cātuyāmasaṃvarasaṃvutoti** catukoṭṭhāsena saṃvarena saṃvuto. **Sabbavāriyārīto** cāti vāritasabba-udako, paṭikkhittasabbasītodakoti attho. So kira sītodake sattasaññī hoti, tasmā na taṃ vaḷañjēti. **Sabbavāriyuttoti** sabbena pāpavāraṇena yutto. **Sabbavāridhutoti** sabbena pāpavāraṇena dhutapāpo. **Sabbavāriphuṭoti**³ sabbena pāpavāraṇena phuṭṭho. **Gatattoti** koṭippattacitto. **Yatattoti** saṃyatacitto. **Ṭhitattoti** suppatiṭṭhitacitto. Etassa vāde kiñci sāsanānulomampi atthi, asuddhaladdhitāya pana sabbā diṭṭhiyeva jātā.

Sañcayabelāṭṭhaputtavāḍavaṇṇanā

179-181. Sañcayavādo amarāvikkhepe vuttanayo eva.

1. Animmātabbāti (Sī)

* Heṭṭhā 97 piṭṭhe.

2. Na vipariṇāmentīti (Ka)

3. Sabbavāriphuṭṭhoti (Sī, Syā)

သုတ္တံ]

သဗ္ဗယဗေလဋ္ဌပုတ္တဝါဒဝဏ္ဏနာ

၁၅၁

ပကုဓကစ္ဆာယနဝါဒဝဏ္ဏနာ

၁၇၃-၁၇၅။ ပကုဓဝါဒေ အကဋ္ဌာတိ အကတော။ အကဋ္ဌဝိဓာတိ အကတဝိဓာနာ။ ဧဝံ ကရေဟိတိ ကေနစိ ကာရာပိတာပိ န ဟောန္တိတိ အတ္ထော။ အနိဗ္ဗိတာတိ ဣဒ္ဓိယာပိ န နိဗ္ဗိတာ။ အနိဗ္ဗာတာတိ အနိဗ္ဗာပိတာ။ ကေစိ အနိဗ္ဗာပေတဗ္ဗာတိ^၁ ပဒံ ဝဒန္တိ။ တံ နေဝ ပါဠိယံ, န အဋ္ဌကထာယံ ဒိဿတိ။ ဝဉ္စာဒိပဒတ္တယံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ န ဣဒ္ဓန္တိတိ သေကတ္ထန္တော ဝိယ ဌိတတ္တာ န စလန္တိ။ န ဝိပရိဏာမန္တိတိ^၂ ပကတိ^၃ န ဇဟန္တိ။ န အညမညံ ဗျာဗာဓေန္တိတိ န အညမညံ ဥပဟနန္တိ။ နာလန္တိ န သမတ္တာ။ ပထဝိ-ကာယောတိအာဒိသု ပထဝိယေဝ ပထဝိကာယော၊ ပထဝိသမူဟော ဝါ။ တတ္ထာတိ တေသု ဇီဝသတ္တမေသု ကာယေသု။ သတ္တန္တံ တွေဝ ကာယာနန္တိ ယထာ မုဂ္ဂရာသိအာဒိသု ပဟတံ သတ္တံ မုဂ္ဂါဒိနံ အန္တရေန ပဝိသတိ။ ဧဝံ သတ္တန္တံ ကာယာနံ အန္တရေန ဆိဒ္ဓေန ဝိဝရေန သတ္တံ ပဝိသတိ။ တတ္ထ အဟံ ဣမံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေမိတိ ကေဝလံ သညာမတ္တမေဝ ဟောတိတိ ဒဿတိ။

နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တဝါဒဝဏ္ဏနာ

၁၇၆-၁၇၈။ နာဋပုတ္တဝါဒေ စာတုယာမသံဝရသံဝုတောတိ စတုကောဋ္ဌာ-သေန သံဝရေန သံဝုတော။ သဗ္ဗဝါရိဝါရိတော စာတိ ဝါရိတသဗ္ဗဥဒကော၊ ပဋိက္ခိတ္တသဗ္ဗသိတောဒကောတိ အတ္ထော။ သော ကိရ သိတောဒကော သတ္တသညိ ဟောတိ၊ တသ္မာ န တံ ဝဋ္ဌဇ္ဇေတိ။ သဗ္ဗဝါရိယုတ္တောတိ သဗ္ဗေန ပါပဝါရဏေန ယုတ္တော။ သဗ္ဗဝါရိရုတောတိ သဗ္ဗေန ပါပဝါရဏေန ဓုတပါပေါ။ သဗ္ဗဝါရိရုဇ္ဇောတိ^၃ သဗ္ဗေန ပါပဝါရဏေန ဖုဇ္ဇော။ ဂတတ္တောတိ ကောဋိပုတ္တစိတ္တော။ ယတတ္တောတိ သံယတစိတ္တော။ ဌိတတ္တောတိ သုပ္ပတိဋ္ဌိတ-စိတ္တော။ ဧတဿ ဝါဒေ ကိဉ္စိ သာသနာနုလောမဗ္ဗိ အတ္ထိ၊ အသုဒ္ဓလဋ္ဌိတာယ ပန သဗ္ဗာ ဒိဋ္ဌိယေဝ ဇာတာ။

သဗ္ဗယဗေလဋ္ဌပုတ္တဝါဒဝဏ္ဏနာ

၁၇၉-၁၈၁။ သဗ္ဗယဝါဒေါ အမရာဝိက္ခေပေ ဝုတ္တနယောဓေ။

၁-အနိဗ္ဗာတဗ္ဗာတိ(သိ)

၂-န ဝိပရိဏာမေန္တိတိ(က)

၃-သဗ္ဗဝါရိရုဇ္ဇောတိ(သိ၊ သျှာ)

Paṭhamasandiṭṭhikasāmaññaphalavaṇṇanā

182. **Sohaṃ bhanteti** so ahaṃ bhante, vālukaṃ pīḷetvā telaṃ alabhamāno viya titthiyavādesu sāraṃ alabhanto Bhagavantāṃ pucchāmīti attho.

183. **Yathā te khomeyyāti** yathā te rucceyya. **Dāsoti** antojātadhanakkītakaramarānītasāmaṇḍāsabyopagatānaṃ aññataro. **Kammakāro**ti analaso kammakaraṇasīloyeva. **Dūrato** disvā paṭhamameva uṭṭhahatīti **pubbuṭṭhāyī**. Evaṃ uṭṭhito sāmīno āsanaṃ paññāpetvā pādadhovanādikkattabbakiccaṃ katvā pacchā nipatati seyyaṃ kappetīti¹ **pacchānipātī**. Sāmīkamhi vā sayanato avuṭṭhite pubbeyeva vuṭṭhātīti **pubbuṭṭhāyī**. Paccūsakālato paṭṭhāya yāva sāmīno rattim niddokkamaṇaṃ, tāva sabbakiccāni katvā pacchā nipatati seyyaṃ kappetīti **pacchānipātī**. “Kim karomi, kim karomī”ti evaṃ kim kārāmeva paṭisaṇṇanto vicaratīti **kim kārapaṭissāvī**. Manāpameva kiriyaṃ karotīti **manāpacārī**. Piyameva vadatīti **piyavādī**. Sāmīno tuṭṭhapapaṭṭhaṃ mukhaṃ ullokayamāno² vicaratīti **mukhullokako**.

Devo maññeti devo viya. **So vatassāhaṃ puññāni kareyyanti** so vata ahaṃ evarūpo assaṃ, yadi puññāni kareyyanti attho. “So vatassa’ssaṇ”tipi³ pāṭho, ayamevattho. **Yamūnāhanti** sace dānaṃ dassāmi, yaṃ rājā ekadivasaṃ deti, tato satabhāgampi yāvajīvaṃ na sakkhissāmi dātunti pabbajjāyaṃ ussāhaṃ katvā evaṃ cintanabhāvaṃ dasseti.

Kāyena saṃvutoti kāyena pihito hutvā akusalassa pavesanadvāraṃ thaketvāti attho. Eeva nayo sesapadadvayepi. **Ghāsacchādanaparamatāyāti** ghāsacchādanena paramatāya uttamatāya, etadatthampi anesanaṃ pahāya aggasallekhena santuṭṭhoti attho. **Abhirato paviveketi** “kāyaviveko ca vivekaṭṭhakāyānaṃ, cittaviveko ca nekkhammābhīratānaṃ paramavodānappattānaṃ, upadhiviveko ca nirupadhīnaṃ puggalānaṃ visaṅkhāragatānaṃ”ti⁴ evaṃ vutte tividhepi viveke rato,

1. Nipatati nisīdatīti (Sī)

2. Olokayamāno (Syā, Ka)

3. “Vatassāyaṇ”tipi (bahūsu) Sī-Tī Abhinava 2. 54; Dī-Tī 1. 230 piṭṭhepi oloketabbā.

4. Khu 7. 21 piṭṭhe.

ပဌမသန္တိဋ္ဌိကသာမညဖလဝဏ္ဏနာ

၁၈၂။ သောဟံ ဘန္တေတိ သော အဟံ ဘန္တေ၊ ဝါလုကံ ပီဇ္ဇေတွာ တေလံ အလဘမာနော ဝိယ တိတ္ထိယဝါဒေသု သာရံ အလဘန္တော ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆာမိတိ အတ္ထော။

၁၈၃။ ယထာ တေ ခမေယျာတိ ယထာ တေ ရုစ္ဆေယျ။ ဒါသောတိ အန္တောဇာတ ခနက္ကိတ ကရမရာနိတ သာမံဒါသဗျုပ္ပဂတာနံ အညတရော။ ကမ္မကာရောတိ အနလသော ကမ္မကရဏသီလောယေဝ။ ဒုရတော ဒိသ္မာ ပဌမမေဝ ဥဋ္ဌဟတိတိ ပုပ္ဖုဒ္ဓာယီ။ ဧဝံ ဥဋ္ဌိတော သာမိနော အာသနံ ပညပေတွာ ပါဒဓာဝနာဒိကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ကတွာ ပစ္ဆာ နိပတတိ နိသီဒတိတိ^၁ ပစ္ဆာနိပါတိ။ သာမိကမ္ပိ ဝါ သယနတော အဝုဋ္ဌိတေ ပုဗ္ဗေယေဝ ဝုဋ္ဌာတိတိ ပုပ္ဖုဒ္ဓာယီ။ ပစ္စုသကာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ သာမိနော ရတ္ထိံ နိဗ္ဗေဒိက္ခမနံ တာဝ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကတွာ ပစ္ဆာ နိပတတိ၊ သေယျံ ကပ္ပေတိတိ ပစ္ဆာနိပါတိ။ ကိံ ကရေမိ ကိံ ကရေမိတိဧဝံ ကိံကာရမေဝ ပဋိ-သုဏန္တော ဝိစရတိတိ ကိံကာရပဋိဿာဒိ။ မနာပမေဝ ကိရိယံ ကရေတိတိ မနာပစာရီ။ ဝိယမေဝ ဝဒတိတိ ဝိယဝါဒီ။ သာမိနော တုဋ္ဌပဟဋ္ဌံ မုခံ ဥလ္လောကယမာနော^၂ ဝိစရတိတိ ပုရုလ္လောကကော။

ဒေဝေါ မညေတိ ဒေဝေါ ဝိယ။ သော ဝတဿာဟံ ပုညာနိ ကရေယျန္တိ သော ဝတ အဟံ ဧဝရူပေါ အဿံ၊ ယဒိ ပုညာနိ ကရေယျန္တိ အတ္ထော။ သော ဝတဿ’ဿန္တိပိ^၃ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ ယံနုနာဟန္တိ သစေ ဒါနံ ဒဿာမိ၊ ယံ ရာဇာ ဧကဒိဝသံ ဒေတိ၊ တတော သတဘာဂမ္ပိ ယာဝဇီဝံ န သက္ခိဿာမိ ဒါတုန္တိ ပဗ္ဗဇ္ဇာယံ ဥဿာဟံ ကတွာ ဧဝံ စိန္တနဘာဝံ ဒဿေတိ။

ကာယေန သံဝုတောတိ ကာယေန ပိဟိတော ဟုတွာ အကုသလဿ ပဝေသနဒ္ဓါရံ ထကေတွာတိ အတ္ထော။ ဧသေဝ နယော သေသပဒဒ္ဓယေပိ။ ဃာသစ္ဆာဒနပရမတာယာတိ ဃာသစ္ဆာဒနေန ပရမတာယ ဥတ္တမတာယ၊ ဧတဒတ္ထမ္ပိ အနေသနံ ပဟာယ အဂ္ဂသလ္လေခေန သန္တုဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ အဘိရတော ပဝိဝေကေတိ “ကာယဝိဝေကော စ ဝိဝေကဋ္ဌကာယာနံ စိတ္တ-ဝိဝေကော စ နေက္ခမ္ဘာဘိရတာနံ ပရမဝေါဒါနပ္ပတ္တာနံ ဥပမိဝိဝေကော စ နိရူပမိနံ ပုဂ္ဂလာနံ ဝိသင်္ခါရဂတာနံ”န္တိ ဧဝံ ဝုတ္တေ တိဝိဝေပိ ဝိဝေကေ ရတော။

၁-နိပတတိ သေယျံ ကပ္ပေတိတိ (သျှာ၊က)

၂-ဩလောကယမာနော (သျှာ၊က)

၃-ဝတဿာယန္တိပိ (ဗဟုသု) ပုရာဏဋီကာ ပန ဩလောကေတဗ္ဗာ။

gaṇasaṅgaṇikaṃ pahāya kāyena eko viharati, cittakilesasaṅgaṇikaṃ pahāya aṭṭhasamāpattivāsena eko viharati, phalasamāpattim vā nirodhasamāpattim vā pavisitvā nibbānaṃ patvā viharatīti attho. **Yaggheti** codanatthe nipāto.

184. **Āsanenapi nimanteyyāmāti** nisinnāsaṇaṃ papphoṭetvā “idha nisīdathā”ti vadeyyāma. **Abhinimanteyyāmapī nantī** abhiharitvāpi¹ naṃ nimanteyyāma. Tattha duvidho abhihāro vācāya ceva kāyena ca. “Tumhākaṃ icchiticchitakkhaṇe amhākaṃ cīvarādīhi² vadeyyātha, yenattho”ti vadanto hi vācāya abhiharitvā nimanteti nāma. Cīvarādivekallaṃ sallakkhetvā “idaṃ gaṇhāthā”ti tāni dento pana kāyena abhiharitvā nimanteti nāma. Tadubhayampi sandhāya “abhinimanteyyāmapī naṃ”ti āha. Ettha ca **gilānapaccayabhesajjaparikkhāro**ti yaṃ kiñci gilānassa sappāyaṃ osadhaṃ. Vacanattho pana **Visuddhimagge** * vutto. **Rakkhāvaraṇaguttinti** rakkhāsaṅkhātāñceva āvaraṇasaṅkhātāñca guttiṃ. Sā panesā na āvudhahatthe purise ṭhapentena dhammikā nāma saṃvidahitā hoti. Yathā pana avelāya kaṭṭhahārikapaṇṇahārikādayo vihāraṃ na pavisanti, migaluddakādayo vihārasīmāya mige vā macche vā na gaṇhanti, evaṃ saṃvidahantena dhammikā nāma rakkhā saṃvihitā hoti, taṃ sandhāyāha “dhammikaṃ”ti.

185. **Yadi evaṃ santeti** yadi tava dāso tuyhaṃ santikā abhivādanādīni labheyya, evaṃ sante. **Addhāti** ekaṃsavacanametam. **Paṭhamanti** bhaṇanto aññassāpi atthitaṃ dīpeti, teneva ca rājā “sakkā pana bhante aññampi”ti-ādimāha.

Dutiyasandiṭṭhikasāmaññaphalavaṇṇanā

186. Kasatīti **kassako**. Gehassa pati³ ekagehamatte jeṭṭhakoti **gahapatiko**. Balisaṅkhātāṃ karaṃ karotīti **karakārako**. Dhaññarāsīm, dhanarāsīñca vadḍhetīti **rāsivaddhako**.

1. Abhinīharitvāpi (Syā)

2. Ahaṃ pavedāmīti cīvarādīhi (Syā), ahaṃ sādheṣsāmīti cīvarādīhi (Ka)

* Visuddhi 1. 33 piṭṭhe.

3. Pati gahapati (Ka)

သုတ္တ]

ပဌမသန္တိကသာမညဇလဝဏ္ဏနာ

၁၅၃

ဂဏသင်္ဂဏိကံ ပဟာယ ကာယေန ဧကော ဝိဟရတိ၊ စိတ္တကိလေသ-
သင်္ဂဏိကံ ပဟာယ အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသေန ဧကော ဝိဟရတိ၊ ဇလသမာပတ္တိ-
ဝါ နိရောဓသမာပတ္တိံ ဝါ ပဝိသိတွာ နိဗ္ဗာနံ ပတွာ ဝိဟရတိတိ အတ္ထော။
ယန္တေတိ စောဒနတ္ထေ နိပါတော။

၁၀၄။ အာသနေနိ နိမန္တေယျာမာတိ နိသိန္ဓာသနံ ပပ္ဖေါဋ္ဌေတွာ ဣဓ
နိသိဒ္ဓထာတိ ဝဒေယျာမ။ အဘိနိမန္တေယျာမိ နန္တိ အဘိဟရိတွာပိ^၁ နံ
နိမန္တေယျာမ။ တတ္ထ ဒုဝိဇော အဘိဟာရော ဝါစာယ စေဝ ကာယေန စ။
တုမှာကံ ဣတ္ထိတိတ္ထိတက္ခဏေ အမှာကံ စိဝရာဒိဟိ^၂ ဝဒေယျာထ ယေနတ္ထောတိ
ဝဒန္တော ဟိ ဝါစာယ အဘိဟရိတွာ နိမန္တေတိ နာမ။ စိဝရာဒိဝေကလုံ
သလ္လက္ခေတွာ ဣဒံ ဂဏှာထာတိ တာနိ ဒေန္တော ပန ကာယေန
အဘိဟရိတွာ နိမန္တေတိ နာမ။ တဒုဘယမ္ပိ သန္ဓာယ အဘိနိမန္တေယျာမိ
နန္တိ အာဟ။ ဧတ္ထ စ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရောတိ ယံ ကိဉ္စိ
ဂိလာနဿ သပ္ပယံ ဩသဓံ။ ဝစနတ္ထော ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တော။
ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိန္တိ ရက္ခာသင်္ခါတဇ္ဇေဝ အာဝရဏသင်္ခါတဇ္ဇေ ဂုတ္တိ။ သာ ပနေသာ
န အာဝရဏတ္ထေ ပရိသေ ဌပေန္တေန ဓမ္မိကာ နာမ သံဝိဒဟိတာ ဟောတိ။
ယထာ ပန အဝေလာယ ကဋ္ဌဟာရိကပဏ္ဏဟာရိကာဒယော ဝိဟာရံ န
ပဝိသန္တိ၊ မိဂလုဒ္ဓကာဒယော ဝိဟာရသီမာယ မိဂေ ဝါ မစ္ဆေ ဝါ န ဂဏှန္တိ၊
ဧဝံ သံဝိဒဟန္တေန ဓမ္မိကာ နာမ ရက္ခာ သံဝိဟိတာ ဟောတိ၊ တံ
သန္ဓာယာဟ “ဓမ္မိက”န္တိ။

၁၀၅။ ယဒိ ဧဝံ သန္တေတိ ယဒိ တဝ ဒါသော တုယံ သန္တိကာ
အဘိဝါဒနာဒိနိ လဘေယျ၊ ဧဝံ သန္တေ။ အဒ္ဓါတိ ဧကံသဝစနမေတံ။ ပဌမန္တိ
ဘဏန္တော အညဿာပိ အတ္ထိတံ ဒီပေတိ၊ တေနေဝ စ ရာဇာ သက္ကာ ပန
ဘန္တေ အညန္တိတိအာဒိမာဟ။

၁၀၆-၁၀၈။ ကသတိတိ ကဿကော။ ဂေဟဿ ပတိ^၃ ဧကဂေဟမတ္ထေ
ဇေဋ္ဌကောတိ ဂဟပတိကော။ ဗလိသင်္ခါတံ ကရံ ကရေတိတိ ကရကာရကော။
ညေရာသိ^၁ ဓနရာသိဉ္စ ဝဇေတိတိ ရာသိဝဇကော။

၁-အဘိနိဟရိတွာပိ (သျှာ)

၂-အဟံ ပဝေဒါဒိတိ စိဝရာဒိဟိ (သျှာ)၊ အဟံ သာဓေယျာဒိတိ စိဝရာဒိဟိ (က)

၃-ပတိ ဂဟပတိ (က)

Appaṃ vāti parittakam vā antamaso taṇḍulanālimattakampi.
Bhogakkhandhanti bhogarāsim. **Mahantaṃ** vāti vipulaṃ vā. Yathā hi
mahantaṃ pahāya pabbajitum dukkaraṃ, evaṃ appampīti dassanattamaṃ
ubhayamāha. Dāsavāre pana yasmā dāso attanopi anissaro, pageva
bhogaṇaṃ. Yañhi tassa dhanam, taṃ sāmikānaññeva hoti, tasmā
bhogaggahaṇaṃ na kataṃ. Ñātiyeva **ñātiparivaṭṭo**.

Paṇītatarasāmaññaphalavaṇṇanā

189. **Sakkā** pana **bhante aññampi diṭṭheva dhammeti** idha “evamevā”ti
na vuttaṃ. Taṃ kasmāti ce? “Evamevā”ti hi vuccamāne pahoti Bhagavā
sakalampi rattindivaṃ tato vā bhiyyopi evarūpāhi upamāhi sāmāññaphalaṃ
dīpetum. Tattha kiñcāpi etassa Bhagavato vacanasavane pariyantaṃ nāma
natthi, tathāpi attho tādisoyeva bhavissatīti cintetvā upari visesaṃ pucchanto
“evamevā”ti avatvā “**abhikkantatarāṇca paṇītatarāṇcā**”ti āha. Tattha
abhikkantataranti abhimaṇāpataraṃ, atiseṭṭhataranti¹ attho. **Paṇītataranti**
uttamataraṃ. **Tena hīti** uyyojanatthe nipāto. Savane uyyojento hi naṃ
evamāha. **Suṇohīti** abhikkantatarāṇca paṇītatarāṇca sāmāññaphalaṃ suṇāhi.

Sādhukaṃ manasikarohīti ettha pana sādhuṃ sādhuṃ ekatthametaṃ.
Ayañhi **sādhusaddo** āyācanasampaṭicchana sampahaṃsana sundara
dalhikammādīsu dissati. “Sādhu me bhante Bhagavā saṃkhittena dhammaṃ
desetū”ti-ādīsu² hi āyācane dissati. “Sādhu bhanteti kho so bhikkhu
Bhagavato bhāsitaṃ abhinanditvā anumoditvā”ti-ādīsu³ sampaṭicchane.
“Sādhu sādhu Sāriputtā”ti-ādīsu⁴ sampahaṃsane.

“Sādhu dhammaruci rājā, sādhu paññāṇavā naro.

Sādhu mittānamaddubbho⁵, pāpassākaraṇaṃ sukhaṃ”ti-

ādīsu⁶ sundare. “Tena hi brāhmaṇa suṇohi sādhuṃ manasi karohī”ti-
ādīsu⁷ sādhuṃ sādhuṃ addoyeva dalhikamme, āṇattiyantipi

1. Abhikkantatarāṃ atimaṇāpataranti (Sī, Ka)

3. Ma 3. 66 piṭṭhe.

6. Khu 6. 45 Ummāntijātake.

2. Saṃ 2. 294 piṭṭhe.

5. Mittānamadrubbho (Syā, Ka)

7. Am 2. 197 piṭṭhe.

အပွဲ ဝါတိ ပရိတ္တကံ ဝါ အန္တမသော တဏှာလနာဠိမတ္တကမ္ပိ။
ဘောဂက္ခန္ဓန္တိ ဘောဂရာသိ။ မဟန္တံ ဝါတိ ဝိပုလံ ဝါ။ ယထာ ဟိ မဟန္တံ
ပဏာယ ပဗ္ဗဇိတုံ ဒုက္ကရံ။ ဧဝံ အပ္ပဗ္ဗိတိ ဒဿနတ္ထံ ဥဘယမာဟ။ ဒါသဝါရေ
ပန ယသ္မာ ဒါသော အတ္တနောဝိ အနိဿရော၊ ပဂေဝ ဘောဂါနံ။ ယဉ္ဇိ
တဿ ဓနံ၊ တံ သာမိကာနုညေဝ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဘောဂဂ္ဂဟဏံ န ကတံ။
ဉ္ဇတိယေဝ ဉ္ဇတိပရိဝဇ္ဇော။

ပဏီတတရသာမညဗလဝဏ္ဏနာ

၁၈၉။ သက္ကာ ပန ဘန္တေ အညဗ္ဗိ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေတိ ဣဓ ဝေမေဝါတိ န
ဝုတ္တံ။ တံ ကသ္မာတိ စေ၊ ဝေမေဝါတိ ဟိ ဝုစ္စမာနေ ပဟောတိ ဘဂဝါ
သကလမ္ပိ ရတ္တိန္ဒြိယံ တတော ဝါ ဘိယျောပိ ဝေရူပါဟိ ဥပမာဟိ သာမညဗလံ
ဒီပေတုံ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ တေဿ ဘဂဝတော ဝစနသဝနေ ပရိယန္တံ နာမ နတ္ထိ၊
တထာပိ အတ္ထော တာဒိသောယေဝ ဘဝိဿတိတိ စိန္တေတွာ ဥပရိ ဝိသေသံ
ပုစ္ဆန္တော ဝေမေဝါတိ အဝတွာ “အဘိက္ကန္တတရဉ္စ ပဏီတတရဉ္စ”တိ အာဟ။
တတ္ထ အဘိက္ကန္တတရန္တိ အဘိမနာပတရံ အတိသေဋ္ဌတရန္တိ အတ္ထော။
ပဏီတတရန္တိ ဥတ္တမတရံ။ တေန ဟိတိ ဥယျောဇနတ္ထေ နိပါတော။ သဝနေ
ဥယျောဇန္တော ဟိ နံ ဝေမာဟ။ သုဏောဟိတိ အဘိက္ကန္တတရဉ္စ ပဏီတ-
တရဉ္စ သာမညဗလံ သုဏာတိ။

သာရကံ မနသိကရောဟိတိ ဧတ္ထ ပန သာရကံ သာရကံ ကေတ္တမေတံ။
အယဉ္ဇိ သာရသဒ္ဓေါ အာယာစနသမ္ပုဋ္ဌန္တနသမ္ပဟံသနသုန္နရဒဇ္ဇိကမ္ပာဒိသု
ဒိဿတိ။ “သာရ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ သံခိတ္တေန ဓမ္မံ ဒေသေတူ”တိအာဒိသု^၁
ဟိ အာယာစန ဒိဿတိ။ “သာရ ဘန္တေတိ ခေါ သော ဘိက္ခု ဘဂဝတော
ဘာသိတံ အဘိနန္ဒိတွာ အနုမောဒိတွာ”တိအာဒိသု^၂ သမ္ပုဋ္ဌန္တေန။ “သာရ
သာရ သာရိပုတ္တ”တိအာဒိသု^၃ သမ္ပဟံသန။

“သာရ ဓမ္မရူပိ ရာဇာ၊ သာရ ပညာဏဝါ နရော။

သာရ မိတ္တာနမဗျုဇ္ဈော^၁၊ ပါပသမာကရဏံ သုခံ”န္တိ-

အာဒိသု^၆ သုန္နရေ။ “တေန ဟိ ပြာဟုဏ သုဏောဟိ သာရကံ မနသိ
ကရောဟိ”တိအာဒိသု^၇ သာရကသဒ္ဓေါယေဝ ဒဇ္ဇိကမ္ပေ၊ အာဏတ္တိယန္တိပိ

၁-အဘိက္ကန္တတရံ အဘိမနာပတရန္တိ (သီ၊က)

၄-ဒီ ၃-၂၂၆-ပိဋ္ဌေ။

၆-ခု ၆-၄၄-ဥမ္မာဒန္တိဇာတကေ။

၂-သံ ၂-၂၉၄-ပိဋ္ဌေ။

၅-မိတ္တာနမဗျုဇ္ဈော (သျှ၊က)

၇-အံ ၂-၁၉၇-ပိဋ္ဌေ။

၃-မ ၃-၆၆-ပိဋ္ဌေ။

vuccati. Idhāpi ayaṃ¹ ettheva dalhīkamme ca āṇattiyañca veditabbo. Sundarepi vaṭṭati. Dalhīkammatthena hi dalhamimaṃ dhammaṃ suṇāhi sugghitaṃ gaṇhanto. Āṇatti-atthena mama āṇattiyā suṇāhi, sundaratthena sundaramimaṃ bhaddakaṃ dhammaṃ suṇāhīti evaṃ dīpitaṃ hoti.

Manasi karohīti āvajja, samannāharāti² attho, avikkhattacitto hutvā nisāmehi citte karohīti adhippāyo. Api cettha **suṇohīti** sotindriyavikkhepanivāraṇametam. **Sādhukaṃ manasi karohīti** manasikāre dalhīkammaniyojanena manindriyavikkhepanivāraṇam. Purimañcettha byañjanavipallāsaggāhavāraṇam, pacchimaṃ atthavipallāsaggāhavāraṇam. Purimena ca dhammassavane niyojete, pacchimena sutānaṃ dhammānaṃ dhāraṇūpaparikkhādīsu. Purimena ca sabyañjano ayaṃ dhammo, tasmā savanīyoti dīpeti. Pacchimena sāttho, tasmā sādhuṃ manasi kātābboti. Sādhukapadaṃ vā ubhayapadehi yojetvā yasmā ayaṃ dhammo dhammagambhīro ceva desanāgambhīro ca, tasmā suṇāhi sādhuṃ, yasmā atthagambhīro ca paṭivedhagambhīro ca, tasmā sādhuṃ manasi karohīti evaṃ yojanā veditabbā. **Bhāsissāmīti** “sakkā mahārājā”ti evaṃ paṭiññātaṃ sāmāññaphaladesanaṃ vitthārato bhāsissāmi. Desessāmīti hi saṃkhittadīpanaṃ hoti. Bhāsissāmīti vitthāradīpanaṃ. Tenāha Vaṅgīsatthero—

“Saṃkhittena deseti, vitthārena bhāsati.

Sālikāyiva nigghoso, paṭibhānaṃ udīrayī”ti³.

Evaṃ vutte ussāhajāto hutvā “evaṃ bhante”ti kho rājā Māgadho Ajātasattu Vedehiputto Bhagavato paccassosi Bhagavato vacanaṃ sampaṭicchī, paṭiggahesīti vuttaṃ hoti.

190. Athassa **Bhagavā etadavoca** etaṃ avoca, idāni vattabbaṃ “idha mahārājā”ti-ādiṃ sakalaṃ suttaṃ avocāti attho. Tattha **idhāti** desopadese⁴ nipāto, svāyaṃ katthaci lokaṃ upādāya vuccati. Yathāha “idha Tathāgato loka uppajjati”ti⁵. Katthaci sāsanaṃ.

1. Assa (bahūsu, Sī-Tī Abhinava 2. 58 piṭṭhepi) Dī-Tī 1. 233 piṭṭhe oloketabbā.

2. Āvajjaṃ samannāharāhīti (Syā)

3. Saṃ 1. 191 piṭṭhe.

4. Desāpadese (Sī, Syā)

5. Am 1. 169 piṭṭhe.

သုတ္တံ]

ပဏိတတရသာမညဖလဝဏ္ဏနာ

၁၅၅

ဝုစ္စတိ။ ဣဓာပိ အဿ^၁ ဧတ္ထေဝ ဒဠိကမ္မေ စ အာဏတ္တိယဉ္စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သုန္ဒရေပိ ဝဇ္ဇတိ။ ဒဠိကမ္မတ္ထေန ဟိ ဒဠိမိမံ ဓမ္မံ သုဏာဟိ သုဂ္ဂဟိတံ ဂဏန္တော။ အာဏတ္တိအတ္ထေန မမ အာဏတ္တိယာ သုဏာဟိ၊ သုန္ဒရတ္ထေန သုန္ဒရမိမံ ဘဒ္ဒကံ ဓမ္မံ သုဏာဟိတိ ဧဝံ ဒီပိတံ ဟောတိ။

မနသိ ကရောဟိတိ အာဝဇ္ဇ၊ သမန္တာဟရာတိ^၂ အတ္ထော၊ အဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ဟုတွာ နိဿာမေဟိ စိတ္တေ ကရောဟိတိ အဓိပ္ပါယော။ အပိ စေတ္ထ သုဏောဟိတိ သောတိန္ဒြိယဝိက္ခေပနိဝါရဏမေတံ။ သာဓကံ မနသိ ကရောဟိတိ မနသိကာရေ ဒဠိကမ္မနိယောဇနေန မနိန္ဒြိယဝိက္ခေပနိဝါရဏံ။ ပုရိမဇ္ဇေတ္ထ ဗျဉ္ဇနဝိပလ္လာသဂ္ဂါ-ဟဝါရဏံ၊ ပစ္ဆိမံ အတ္ထဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟဝါရဏံ။ ပုရိမေန စ ဓမ္မဿဝနေ နိယောဇေတိ၊ ပစ္ဆိမေန သုတာနံ ဓမ္မာနံ ဓာရဏပပရိက္ခာဒိသု။ ပုရိမေန စ သဗျဉ္ဇနေ၊ အယံ ဓမ္မော၊ တသ္မာ သဝနိယောတိ ဒီပေတိ။ ပစ္ဆိမေန သတ္ထော၊ တသ္မာ သာဓကံ မနသိ ကာတဗ္ဗောတိ။ သာဓကပဒံ ဝါ ဥဘယပဒေဟိ ယောဇေတွာ ယသ္မာ အယံ ဓမ္မော ဓမ္မဂန္တိရော စေဝ ဒေသနာဂန္တိရော စ၊ တသ္မာ သုဏာဟိ သာဓကံ၊ ယသ္မာ အတ္ထဂန္တိရော စ ပဋိဝေဓဂန္တိရော စ၊ တသ္မာ သာဓကံ မနသိ ကရောဟိတိ ဧဝံ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဘာသိဿာ-**မိတိ သက္ကာ မဟာရာဇာတိ ဧဝံ ပဋိညာတံ သာမညဖလဒေသနံ ဝိတ္ထာရတော ဘာသိဿာမိ။ ဒေသေဿာမိတိ ဟိ သံခိတ္တဒီပနံ ဟောတိ။ ဘာသိဿာမိတိ ဝိတ္ထာရဒီပနံ။ တေနာဟ ဝဂီသတ္ထေရေ—

“သံခိတ္တေနပိ ဒေသေတိ၊ ဝိတ္ထာရေနပိ ဘာသတိ။

သာဠိကာယိဝ နိဋ္ဌေါသော၊ ပဋိဘာနံ ဥဒါရယိ”တိ^၃။

ဧဝံ ဝုတ္တေ ဥဿာဟဇာတော ဟုတွာ “ဧဝံ ဘန္တေ”တိ ခေါရာဇာမာဂဓော အဇာတသတ္တ၊ ဝေဒေဟိပုတ္တော ဘဂဝတော ပစ္စသောသိ ဘဂဝတော ဝစနံ သမ္ပုဋ္ဌိန္တိ၊ ပဋိဂ္ဂဟေသိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁၉၀။ အထဿ ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစ ဧတံ အဝေါစ၊ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ “ဣဓ မဟာရာဇာ”တိအာဒိ သကလံ သုတ္တံ အဝေါစာတိ အတ္ထော။ တတ္ထ ဣဓာတိ ဒေသာပဒေသေ^၄ နိပါတော၊ သွာယံ ကတ္ထစိ လောကံ ဥပါဒါယ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ “ဣဓ တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”တိ။ ကတ္ထစိ သာသနံ။

၁-အယံ (ဗဟုသု) ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗော။

၂-သံ ၁-၁၉၁-ပိဋေ။

၂-အာဝဇ္ဇံ သမန္တာဟရာဟိတိ (သျှာ)

၄-ဒေသောပဒေသေ(က)

Tathāha “idheva bhikkhave paṭhamo samaṇo idha dutiyo samaṇo”¹.

Katthaci okāsaṃ. Yathāha—

“Idheva tiṭṭhamānassa, devabhūtaṃ me sato.

Punarāyu ca me laddho, evaṃ jānāhi mārisā”².

Katthaci padapūraṇamattameva. Yathāha “idhāhaṃ bhikkhave bhuttāvī assaṃ pavārito”³. Idha pana lokāṃ upādāya vuttoti veditabbo. **Mahārājā**ti yathā paṭiññātaṃ desanāṃ desetaṃ puna “mahārājā”⁴ti ālapati. Idāṃ vuttaṃ hoti “mahārāja imasmiṃ loke Tathāgato uppajjati ahaṃ -pa- Buddho Bhagavā”⁵ti. Tattha Tathāgatasaddo Brāhmagāle * vutto. **Arahanti**-ādayo **Visuddhimagge** + vitthāritā. **Loke uppajjati**ti ettha pana **lokoti** okāsaloko sattaloko saṅkhāralokoti tividdho. Idha pana sattaloko adhippeto. Sattaloke uppajjamānopi ca Tathāgato na devaloke na brahmaloke, manussalokeva uppajjati. Manussalokepi na aññasmim cakkavāle, imasmiṃ yeve cakkavāle. Tatrāpi na sabbaṭṭhānesu, “puratthimāya disāya Gajāṅgalaṃ⁴ nāma nigamo, tassāparena mahāsālo, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe, puratthimadakkhiṇāya disāya Sallavatī⁵ nāma nadī, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe, dakkhiṇāya disāya Setakaṇṇikaṃ nāma nigamo, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe, pacchimāya disāya Thūṇaṃ⁶ nāma brāhmaṇagāmo, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe, uttarāya disāya Usiraddhajo nāma pabbato, tato parā paccantimā janapadā, orato majjhe”⁷ti evaṃ paricchinne āyāmato tiyojanasate, vitthārato adḍhateyyayojanasate, parikkhepato navayojanasate Majjhimapadesa uppajjati. Na kevalaṇca Tathāgato, Paccekabuddhā aggasāvaka asītimahātherā Buddhamātā Buddhapitā cakkavattī rājā⁷ aññe ca sārappattā brāhmaṇagahapatikā etthevuppajjanti.

1. Am 1. 560 piṭṭhe.

2. Dī 2. 227 piṭṭhe.

3. Ma 1. 16 piṭṭhe.

* Heṭṭhā 59 piṭṭhe.

+ Visuddhi 1. 192 piṭṭhe.

4. Kajāṅgalaṃ (Sī), Jaṅgalo (Syā)

5. Salavatī (Sī), Salavatī (Ka)

6. Thūṇaṃ (Syā), Vi 3. 287 piṭṭhe passitabbari.

7. Cakkavattirājā (Ka)

ယထာဟ “ဣဓေဝ ဘိက္ခဝေ ပဌမော သမဏော၊ ဣဓ ဒုတိယော သမဏော”^၁။ ကတ္ထမိ ဩကာသံ။ ယထာဟ—

“ဣဓေဝ တိဋ္ဌမာနဿ၊ ဒေဝဘူတဿ မေ သတော။

ပုနရာယု စ မေ လဒ္ဓေါ၊ ဧဝံ ဇာနာဟိ မာရိသာ”^၂။

ကတ္ထမိ ပဒပူရဏမတ္တမေဝ။ ယထာဟ “ဣဓာဟံ ဘိက္ခဝေ ဘုတ္တာရိ အဿံ ပဝါရိတော”^၃။ ဣဓ ပန လောကံ ဥပါဒါယ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **မဟာရာဇာ**တိ ယထာ ပဋိညာတံ ဒေသနံ ဒေသေတုံ ပန မဟာရာဇာတိ အာလပတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ “မဟာရာဇ ဣမသ္မိံ လောကေ တထာဂတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ အရဟံ။ ပ။ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ”^၄။ တတ္ထ တထာဂတသဒ္ဓေါ မြဟ္မဇာလေ ဝုတ္တော။ အရဟန္တိ အာဒယော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္တာရိတာ။ **လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ**တိ ဧတ္ထ ပန **လောကော**တိ ဩကာသလောကော သတ္တလောကော သင်္ခါရ-လောကောတိ တိရိစ္ဆော။ ဣဓ ပန သတ္တလောကော အဓိပ္ပေတော။ သတ္တ-လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောပိ တထာဂတော န ဒေဝလောကေ န မြဟ္မလောကေ၊ မနုဿလောကေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မနုဿလောကေပိ န အညသ္မိံ စက္ကဝါဠေ၊ ဣမသ္မိံယေဝ စက္ကဝါဠေ။ တကြာပိ န သဗ္ဗဋ္ဌာနေသု၊ “ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ဂဇင်္ဂလံ^၅ နာမ နိဂမောတဿာပရေန မဟာသာလော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္နိမာ ဇနပဒါ ဩရတော မဇ္ဈေ၊ ပုရတ္ထိမဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ သလဋ္ဌဝတိ^၆ နာမ နဒီ၊ တတော ပရာ ပစ္စန္နိမာ ဇနပဒါ ဩရတော မဇ္ဈေ၊ ဒက္ခိဏာယ ဒိသာယ သေတကဏ္ဍိကံ နာမ နိဂမော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္နိမာ ဇနပဒါ ဩရတော မဇ္ဈေ၊ ပစ္စိမာယ ဒိသာယ ထုဏံ^၇ နာမ မြာဟ္မဏဂါမော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္နိမာ ဇနပဒါ ဩရတော မဇ္ဈေ၊ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ ဥသိရဒ္ဓဇော နာမ ပဗ္ဗတော၊ တတော ပရာ ပစ္စန္နိမာ ဇနပဒါ ဩရတော မဇ္ဈေ”^၈တိ ဧဝံ ပရိစ္ဆိန္နေ အာယာမတော တိယောဇနသတေ ဝိတ္တာရတော အမုတေယျယောဇနသတေ ပရိက္ခေပတော နဝယောဇနသတေ မဇ္ဈိမပဒေသေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ န ကေဝလဉ္စ တထာဂတော၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အဂ္ဂသာဝကာ အသီတိမဟာထေရာ ဗုဒ္ဓမာတာ ဗုဒ္ဓပိတာ စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ^၉ အညေ စ သာရပုတ္တာ မြာဟ္မဏဂဟပတိကာ ဧတ္ထေ-ဝုပ္ပဇ္ဇန္တိ။

၁-အံ ၁-၅၆၀-ပိဋ္ဌေ။

၂-ဒီ ၂-၂၂၇-ပိဋ္ဌေ။

၃-မ ၁-၁၆-ပိဋ္ဌေ။

၄-ကဇင်္ဂလံ (သီ)၊ ဇင်္ဂလော (သျှာ)

၅-သလဋ္ဌဝတိ (သီ)၊ သလ္လဝတိ (သျှာ) ၆-ထုနံ (သျှာ)

၇-စက္ကဝတ္တိရာဇာ (က)

Tattha Tathāgato Sujātāya dinnamadhupāyāsabhojanato yāva arahattamaggo, tāva **uppajjati** nāma, arahattaphale **uppanno** nāma. Mahābhinnikkhamanato vā yāva arahattamaggo, Tusitabhavanato vā yāva arahattamaggo, Dīpaṅkarapādamūlato vā yāva arahattamaggo, tāva **uppajjati** nāma, arahattaphale **uppanno** nāma. Idha¹ sabbapaṭhamam uppannabhāvaṃ sandhāya “uppajjati”ti vuttam. Tathāgato loka uppanno hotīti ayañhettha attho.

* **So imam lokanti** so Bhagavā imam lokam. Idāni vattabham nidasseti. **Sadevakanti** saha devehi sadevakam. Evam saha mārena **samārakam**, saha brahmunā **sabrahmakam**. Saha samaṇabrāhmaṇehi **sassamaṇabrāhmaṇim**. Pajātattā pajā, tam **pajam**. Saha devamanussehi **sadevamanussam**. Tattha sadevakavacanena pañcakāmāvacaradevaggahaṇam veditabham, samārakavacanena chaṭṭhakāmāvacaradevaggahaṇam, sabrahmakavacanena brahmakāyikādibrahmaggaṇam, sassamaṇabrāhmaṇivacanena sāsanassa paccatthikapaccāmittasamaṇabrāhmaṇaggahaṇam, samitapāpabāhitapāpasamaṇabrāhmaṇaggahaṇaṇca, pajāvacanena sattalokaggahaṇam, sadevamanussavacanena sammutideva-avasesamanussaggahaṇam. Evamettha tīhi padehi okāsalokena saddhim sattaloko. Dvīhi pajāvasena sattalokova gahitoti veditabbo.

Aparo nayo, sadevakaggahaṇena arūpāvacaradevaloko gahito, samārakaggahaṇena chakāmāvacaradevaloko, sabrahmakaggahaṇena rūpī brahmaloko, sassamaṇabrāhmaṇādiggaṇena catuparisavasena, sammutidevehi vā saha manussaloko, avasesasabbasattaloko vā.

Api cettha sadevakavacanena ukkaṭṭhaparicchedato sabbassa lokassa sacchikatabhāvamāha. Tato yesam ahosi “Māro mahānubhāvo chakāmāvacarissaro vasavattī, kim sopi etena sacchikato”ti, tesam vimatim vidhamanto “**samārakan**”ti āha. Yesam pana ahosi “brahmā mahānubhāvo ekaṅguliya ekasmim cakkavālasahassee ālokaṃ pharati,

1. Iti (Ka)

* Vi-Ṭṭha 1. 97 piṭṭhepi.

သုတ္တ]

ပဏိတတရသာမညဖလဝဏ္ဏနာ

၁၅၇

တတ္ထ တထာဂတော သုဇာတာယ ဒိန္နမရပါယာသဘောဇနတော ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ တာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ၊ အရဟတ္တဖလေ ဥပ္ပန္နော နာမ။ မဟာဘိနိက္ခမနတော ဝါ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ တုသိတာဘဝနတော ဝါ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ ဒီပင်္ကရပါဒမူလတော ဝါ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ တာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ နာမ၊ အရဟတ္တဖလေ ဥပ္ပန္နော နာမ။ ဣမံ သဗ္ဗပဌမံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ သန္ဓာယ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဝုတ္တံ။ တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပန္နော ဟောတိတိ အယဉ္ဇေတ္ထ အတ္ထော။

သော ဣမံ လောကန္တိ သော ဘဂဝါ ဣမံ လောကံ။ ဣဒါနိ ဝတ္ထဗ္ဗ နိဒဿေတိ။ သဒေဝကန္တိ သဟ ဒေဝေဟိ သဒေဝကံ။ ဧဝံ သဟ မာရေန သမာရကံ၊ သဟ မြဟ္ဗနာ သမြဟ္ဗကံ။ သဟ သမဏဗြာဟ္မဏေဟိ သဿမဏ-ဗြာဟ္မဏီ။ ပဇာတတ္တာ ပဇာ၊ တံ ပဇံ။ သဟ ဒေဝမနုဿေဟိ သဒေဝမနုဿံ။ တတ္ထ သဒေဝကဝစနေန ပဉ္စ ကာမာဝစရဒေဝဂ္ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သမာရက-ဝစနေန ဆဋ္ဌကာမာဝစရဒေဝဂ္ဂဟဏံ။ သမြဟ္ဗကဝစနေန မြဟ္ဗကာယိကာဒိ-မြဟ္ဗဂ္ဂဟဏံ။ သဿမဏဗြာဟ္မဏီဝစနေန သာသနဿ ပစ္စတ္ထိကပစ္စာမိတ္တ-သမဏဗြာဟ္မဏဂ္ဂဟဏံ သမိတပါပ ဗာဟိတပါပ သမဏဗြာဟ္မဏဂ္ဂဟဏဉ္စ။ ပဇာဝစနေန သတ္တလောကဂ္ဂဟဏံ။ သဒေဝမနုဿဝစနေန သမ္မုတိဒေဝ-အဝသေသမနုဿဂ္ဂဟဏံ။ ဧဝမေတ္ထ တိဟိ ပဒေဟိ ဩကာသလောကေန သဒ္ဓိံ သတ္တလောကော။ ဒွိဟိ ပဇာဝသေန သတ္တလောကောဝ ဂဟိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

အပရော နယော၊ သဒေဝကဂ္ဂဟဏေန အရူပါဝစရဒေဝလောကော ဂဟိတော။ သမာရကဂ္ဂဟဏေန ဆကာမာဝစရဒေဝလောကော။ သမြဟ္ဗ-ကဂ္ဂဟဏေန ရူပိ မြဟ္ဗလောကော။ သဿမဏဗြာဟ္မဏာဒိဂ္ဂဟဏေန စတု-ပရိသဝသေန သမ္မုတိဒေဝေဟိ ဝါ သဟ မနုဿလောကော၊ အဝသေသဗ္ဗ-သတ္တလောကော ဝါ။

အပိ စေတ္ထ သဒေဝကဝစနေန ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒတော သဗ္ဗဿ လောကဿ သစ္စိကတဘာဝမာဟ။ တတော ယေသံ အဟောသိ “မာရော မဟာနဘာဝေါ ဆကာမာဝစရိဿရော ဝသဝတ္တိ၊ ကိံ သောပိ ဧတေန သစ္စိကတော”တိ၊ တေသံ ဝိမတိံ ဝိဓမ္မေန္တော “သမာရက”န္တိ အာဟ။ ယေသံ ပန အဟောသိ “မြဟ္ဗာ မဟာနဘာဝေါ ကေဂ်လိယာ ကေသ္မိံ စက္ကဝါဠသဟဿေ အာလောကံ ဖရတိ၊

dvīhi -pa- dasahi aṅgulīhi dasasu cakkavāḷasahassesu ālokaṃ pharati, anuttarañca jhānasamāpattisukhaṃ paṭisaṃvedeti, kiṃ sopi sacchikato”ti, tesam vimatiṃ vidhamanto “**sabrahmakā**”ti āha. Tato ye cintesum¹ “puthū samaṇabrāhmaṇā sāsanaṃ paccatthikā, kiṃ tepi sacchikatā”ti, tesam vimatiṃ vidhamanto “**sassamaṇabrāhmaṇim pajan**”ti āha. Evaṃ ukkaṭṭhukkaṭṭhānaṃ sacchikatabhāvaṃ pakāsetvā atha sammutideve, avasesamānusse ca upādāya ukkaṭṭhaparicchedavasena sesasattalokassa sacchikatabhāvaṃ pakāseto “**sadevamanussan**”ti āha. Ayamettha bhāvānukkamo².

Porāṇā panāhu—**sadevakanti** devehi saddhiṃ avasesalokaṃ. **Samārakanti** mārena saddhiṃ avasesalokaṃ. **Sabrahmakanti** brahmehi saddhiṃ avasesalokaṃ. Evaṃ sabbepi tibhavūpage satte tīhākārehi tīsu padesu pakkhipitvā puna dvīhi padehi pariyādiyanto “**sassamaṇabrāhmaṇim pajam sadevamanussan**”ti āha. Evaṃ pañcahipi padehi tena tenākārena tedhātukameva pariyādinanti.

Sayam abhiññā sacchikatvā pavedetīti ettha pana **sayanti** sāmāṃ aparaneyyo hutvā. **Abhiññāti** abhiññāya, adhikena ñāṇena ñatvāti attho. **Sacchikatvāti** paccakkhaṃ katvā, etena anumānādipaṭikkhepo kato hoti. **Pavedetī**ti bodheti viññāpeti pakāseti.

So dhammaṃ deseti ādikalyāṇaṃ -pa- pariyosānakalyāṇanti so Bhagavā sattesu kāruṇṇatam paṭicca hitvāpi anuttaraṃ vivekasukhaṃ dhammaṃ deseti, tañca kho appaṃ vā bahuṃ vā desento ādikalyāṇādippakārameva deseti. Ādimhipi kalyāṇaṃ bhaddakaṃ anavajjameva katvā deseti, majjhepi, pariyosānapi kalyāṇaṃ bhaddakaṃ anavajjameva katvā desetīti vuttaṃ hoti. Tattha atthi desanāya ādimajjhapi pariyosānaṃ, atthi sāsanaṃ. Desanāya tāva catuppādikāyapi gāthāya paṭhamapādo **ādi** nāma, tato dve **majjham** nāma, ante eko **pariyosānaṃ** nāma. Ekānusandhikassa suttassa nidānaṃ **ādi**, “idamavocā”ti **pariyosānaṃ**,

1. Cinteyyūṃ (Ka)

2. Vibhāvanānukkamo (Syā), bhāvānukkamo (Ka)

ဒွိဟိ။ ပ။ ဒသဟိ အင်္ဂုလိဟိ ဒသသု စက္ကဝါဠသဟဿေသု အာလောကံ ဖရတိ။ အနုတ္တရဉ္စ ဈာနသမာပတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒတိ။ ကိံ သောပိ သတ္တိကတော”တိ။ တေသံ ဝိမတိံ ဝိမေန္တော သဗြဟ္မကန္တိ အာဟ။ တတော ယေ စိန္တေသုံ “ပုထုသမဏဗြာဟ္မဏာ သာသနဿ ပစ္စတ္တိကာ၊ ကိံ တေပိ သတ္တိကတော”တိ။ တေသံ ဝိမတိံ ဝိမေန္တော သဿမဏဗြာဟ္မဏိံ ပဇန္တိ အာဟ။ ဧဝံ ဥက္ကဋ္ဌုက္ကဋ္ဌာနံ သတ္တိကတဘာဝံ ပကာသေတွာ အထ သမ္ပုတိဒေဝေ အဝသေသမနုဿေ စ ဥပါဒါယ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒဝသေန သေသသတ္တလောကဿ သတ္တိကတဘာဝံ ပကာသေန္တော သဒေဝမနုဿန္တိ အာဟ။ အယမေတ္ထ ဘာဝါနုက္ကမော^၂။

ပေါရာဏာ ပနာဟု သဒေဝကန္တိ ဒေဝေဟိ သဒ္ဓိံ အဝသေသလောကံ။ သမာရကန္တိ မာရေန သဒ္ဓိံ အဝသေသလောကံ။ သဗြဟ္မကန္တိ ဗြဟ္မေဟိ သဒ္ဓိံ အဝသေသလောကံ။ ဧဝံ သဗ္ဗေပိ တိဘဂ္ဂပဂေ သတ္တေ တိဟာကာရေဟိ တီသု ပဒေသု ပက္ခိပိတွာ ပုန ဒွိဟိ ပဒေဟိ ပရိယာဒိယန္တော သဿမဏဗြာဟ္မဏိံ ပဇံ သဒေဝမနုဿန္တိ အာဟ။ ဧဝံ ပဉ္စဟိပိ ပဒေဟိ တေန တေနာကာရေန တေဓာတုကမေဝ ပရိယာဒိန္တန္တိ။

သယံ အဘိညာ သတ္တိကတွာ ပဝေဒေတိတိ ဧတ္ထ ပန သယန္တိ သာမံ အပရနေယျော ဟုတွာ။ အဘိညာတိ အဘိညာယ၊ အဓိကေန ဉာဏေန ဥတွာတိ အတ္ထော။ သတ္တိကတွာတိ ပစ္စက္ခံ ကတွာ၊ ဧတေန အနုမာနာဒိ-ပဋိက္ခေပေါ ကတော ဟောတိ။ ပဝေဒေတိတိ ဗောဓေတိ ဝိညာပေတိ ပကာသေတိ။

သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ။ ပ။ ပရိယောသာနကလျာဏန္တိ သော ဘဂဝါ သတ္တေသု ကာရုညတံ ပဋိစ္စ ဟိတွာပိ အနုတ္တရံ ဝိဝေကသုခံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ တဉ္စ ခေါ အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဒေသေန္တော အာဒိကလျာဏာဒိပ္ပကာရမေဝ ဒေသေတိ။ အာဒိပ္ပိပိ ကလျာဏံ ဘဒ္ဒကံ အနဝဇ္ဇမေဝ ကတွာ ဒေသေတိ၊ မဇ္ဈေပိ။ ပရိယောသာနေပိ ကလျာဏံ ဘဒ္ဒကံ အနဝဇ္ဇမေဝ ကတွာ ဒေသေတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတ္ထ အတ္ထိ ဒေသနာယ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ၊ အတ္ထိ သာသနဿ။ ဒေသနာယ တာဝ စတုပ္ပဒိကာယပိ ဂါထာယ ပဌမပါဒေါ အာဒိ နာမ၊ တတော ဒွေ မဇ္ဈံ နာမ၊ အန္တေ ဧကော ပရိယောသာနံ နာမ။ ဧကောသန္တိကဿ သုတ္တဿ နိဒါနံ အာဒိ၊ ဣဒမဝေါစာတိ ပရိယောသာနံ၊

၁-စိန္တေယျံ (က)

၂-ဝိဘာဝနာနုက္ကမော (သျှာ)၊ ဘာဝါနုက္ကမော (က)

ubhinnamantarā **majjham**. Anekānusandhikassa suttassa paṭhamānusandhi **ādi**, ante anusandhi **pariyosānam**, majjhe eko vā dve vā bahū vā **majjhameva**.

Sāsanassa pana sīlasamādhivipassanā **ādi** nāma. Vuttampi cetam “ko cādi kusalānam dhammānam, sīlañca suvisuddham diṭṭhi ca ujukā”¹. “Atthi bhikkhave majjhimā paṭipadā Tathāgatenā abhisambuddhā”²ti² evaṃ vutto pana ariyamaggo **majjham** nāma. Phalañceva nibbānañca **pariyosānam** nāma. “Etadatthamidam brāhmaṇa brahmacariyam, etaṃsāram, etaṃpariyosānam”³ti³ hi ettha phalam **pariyosānanti** vuttam. “Nibbānogadham hi āvuso Visākha brahmacariyam vussati nibbānaparāyaṇam nibbānapariyosānam”⁴ti⁴ ettha nibbānam **pariyosānanti** vuttam. Idha desanāya ādimajjhāpariyosānam adhippetam. Bhagavā hi dhammam desento ādimhi sīlam dassetvā majjhe maggam, pariyosāne nibbānam dasseti. Tena vuttam “so dhammam deseti ādikalyāṇam majjhekalyāṇam pariyosānakalyāṇam”⁵ti. Tasmā aññopi dhammakathiko dhammam kathento⁵.

* Ādimhi sīlam dasseyya, majjhe maggam vibhāvaye.

Pariyosānamhi⁶ nibbānam, esā kathikasaṇṭhitīti.

Sāttam **sabyañjananti** yassa hi yāgubhatta-itthipurisādivaṇṇanānissitā desanā hoti, na so sāttam deseti, Bhagavā pana tathārūpaṃ desanam pahāya catusatipatṭhānādinissitam desanam deseti. Tasmā sāttam desetīti vuccati. Yassa pana desanā ekabyañjanādiyuttā vā sabbanīroṭṭhabyañjanā vā sabbavissatṭhasabbaniggahitabyañjanā vā, tassa Damiḷakirātasavarādimilakkhūnam⁷ bhāsā viya byañjanapāripūriyā abhāvato abyañjanā nāma desanā hoti. Bhagavā pana

“Sithilam dhanitañca dīgharassam,
Garukam lahukañceva niggahitam.
Sambandhavavatthitam vimuttam,
Dasadhā byañjanabuddhiyā pabhedo”^{ti}—

1. Saṃ 3. 124-143 piṭṭhesu. 2. Saṃ 3. 148 piṭṭhe. 3. Ma 1. 265 piṭṭhe.

4. Ma 1. 379 piṭṭhe.

5. Desento (Sī, Syā)

* Ma-Ṭṭha 2. 107; Am-Ṭṭha 2. 168 piṭṭhesu.

6. Pariyosāne ca (Syā) pariyosāneva (Ka)

7. Damiḷakirātayavanādimilakkhūnam (Sī), ...yavanādi milakkhūnam (Syā)

သုတ္တံ]

ပဏိတတရသာမညဖလဝဏ္ဏနာ

၁၅၉

ဥတိန္ဒမန္တရာ မဇ္ဈိ။ အနေကာနုသန္တိကဿ သုတ္တဿ ပဌမာနုသန္တိ အာဒိ၊ အန္တေ အနုသန္တိ ပရိယောသာနံ၊ မဇ္ဈေ ဧကော ဝါ ဒွေ ဝါ ဗဟူ ဝါ မဇ္ဈမေဝ။

သာသနဿ ပန သီလသမာဓိဝိပဿနာ အာဒိ နာမ။ ဝုတ္တုဗ္ဗိ စေတံ “ကော စာဒိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၊ သီလဉ္စ သုဝိသုဒ္ဓိံ ဒိဋ္ဌိ စ ဥဇုကာ”^၁တိ။ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ မဇ္ဈိမာ ပဋိပဒါ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ”^၂တိ။ ဧဝံ ဝုတ္တော ပန အရိယမဂ္ဂေါ မဇ္ဈိ နာမ။ ဖလဉ္စေဝ နိဗ္ဗာနဉ္စ ပရိယောသာနံ နာမ။ “ဧတဒတ္ထမိဒံ မြာဟူဏ မြဟူစရိယံ၊ ဧတံ သာရံ၊ ဧတံ ပရိယောသာနံ”^၃တိ။ ဟိ ဧတ္ထ ဖလံ ပရိယောသာနန္တိ ဝုတ္တံ။ “နိဗ္ဗာနောဂမံ ဟိ အာဝုသော ဝိသာခ မြဟူစရိယံ ဝုဿတိ နိဗ္ဗာနပရာယနံ နိဗ္ဗာနပရိယောသာနံ”^၄တိ။ ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနံ ပရိယောသာနန္တိ ဝုတ္တံ။ ဣမ ဒေသနာယ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ အဓိပ္ပေတံ။ ဘဂဝါ ဟိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော အာဒိမိ သီလံ ဒေသေတွာ မဇ္ဈေ မဂ္ဂံ ပရိယောသာနေ နိဗ္ဗာနံ ဒေသေတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ မဇ္ဈေကလျာဏံ ပရိယောသာနကလျာဏံ”^၅တိ။ တသ္မာ အညောပိ ဓမ္မကထိကော ဓမ္မံ ကထေန္တော^၁။

အာဒိမိ သီလံ ဒေသေယျ၊ မဇ္ဈေ မဂ္ဂံ ဝိဘာဝယေ။

ပရိယောသာနမ္ပိ^၆ နိဗ္ဗာနံ၊ သော ကထိက သဏ္ဌိတိတိ။

သာတ္ထံ သဗျူနန္တိ ယဿ ဟိ ယာဂုဘတ္တဇ္ဇတ္ထိပရိသာဒိဝဏ္ဏနာနိဿိတာ ဒေသနာ ဟောတိ၊ န သော သာတ္ထံ ဒေသေတိ။ ဘဂဝါ ပန တထာရူပံ ဒေသနံ ပဟာယ စတုသတိပဋ္ဌာနာဒိနိဿိတံ ဒေသနံ ဒေသေတိ။ တသ္မာ သာတ္ထံ ဒေသေတိတိ ဝုတ္တံ။ ယဿ ပန ဒေသနာ ဧကဗျူနာဒိယုတ္တာ ဝါ သဗ္ဗနိရောဋ္ဌဗျူနာ ဝါ သဗ္ဗဝိသုဋ္ဌသဗ္ဗနိဂ္ဂဟိတဗျူနာ ဝါ၊ တဿ ဒမိဋ္ဌကိရာတ-သဝရာဒိမိလက္ခူနံ^၇ ဘာသာ ဝိယ ဗျူနပရိပူရိယာ အဘာဝတော အဗျူနာ နာမ ဒေသနာ ဟောတိ။ ဘဂဝါ ပန

“သိထိလံ ဓနိတဉ္စ ဒီဃရဿံ၊ ဂရုကံ လဟုကဉ္စ နိဂ္ဂဟိတံ။
သဗ္ဗန္ဒဝေတ္ထိတံ ဝိမုတ္တံ၊ ဒသဓာ ဗျူနဗုဒ္ဓိယာ ပဘေဒေါ”^၈တိ—

၁-သံ ၃-၁၂၄-ပိဋ္ဌေ။

၂-သံ ၃-၁၄၈-ပိဋ္ဌေ။

၃-မ ၁-၂၆၅-ပိဋ္ဌေ။

၄-မ ၁-၃၇၉-ပိဋ္ဌေ။

၅-ဒေသေန္တော (သီ၊ သျာ)

၆-ပရိယောသာနေ စ (သျာ) ပရိယောသာနေဝ (က)

၇-ဒမိဋ္ဌကိရာတယဝနာဒိမိလက္ခူနံ (သျှိ)၊ ယဝနာဒိ မိလက္ခူနံ (သျာ)

Evam vuttam dasavidham byañjanam amakkhetvā
paripuṇṇabyañjanameva katvā dhammam deseti, tasmā sabyañjanam
dhammam desetīti vuccati. **Kevalapariṇṇanti** ettha **kevalanti**
sakalādhivacanam. **Paripuṇṇanti** anūnādhikavacanam. Idam vuttam hoti—
sakalapariṇṇameva deseti, ekadesanāpi aparipuṇṇā natthīti. Upanetabba-
apanetabbassa abhāvato kevalapariṇṇanti veditabbam. **Parisuddhanti**
nirupakkilesam. Yo hi “imam dhammadesanam nissāya lābham vā sakkāram
vā labhissāmī”ti deseti, tassa aparisuddhā desanā hoti. Bhagavā pana
lokāmisānirapekkho hitapharaṇena mettābhāvanāya muduhadayo
ullumpanasabhāvasaṇṭhitena cittena deseti. Tasmā parisuddham dhammam
desetīti vuccati.

* **Brahmacariyam pakāsetīti** ettha panāyam brahmacariyasaddo dāne
veyyāvacce pañcasikkhāpadasīle appamaññāsu methunaviratiyam
sadārasantose vīriye uposathaṅgesu ariyamagge sāsāneti imesvatthesu
dissati.

“Kim te vataṁ kim pana brahmacariyam,
Kissa suciṇṇassa ayaṁ vipāko.
Iddhī jutī balavīriyūpapatti,
Idaṁca te nāga¹ mahāvimānam.

Ahaṁca bhariyā ca manussaloke,
Saddhā ubho dānapatī ahumhā.
Opānabhūtam me gharam tadāsi,
Santappitā samaṇabrāhmaṇā ca.

Tam me vataṁ tam pana brahmacariyam,
Tassa suciṇṇassa ayaṁ vipāko.
Iddhī jutī balavīriyūpapatti,
Idaṁca me dhīra mahāvimānam”ti²—

Imasmiñhi Puṇṇakajātaka dānam “brahmacariyam”ti vuttam.

“Kena pāṇi kāmadaḍḍo, kena pāṇi madhussavo.
Kena te brahmacariyena, puññam pāṇimhi ijjhati.

* Ma-Ṭṭha 1. 346; Am-Ṭṭha 2. 169 piṭṭhesupī.

2. Khu 6. 303-304 Vidhuraajātake.

1. Akkhāhi me nāga (Sī)

ဧဝံ ဝုတ္တံ ဒသဝိဓံ ဗျဉ္ဇနံ အမက္ခေတွာ ပရိပုဏ္ဏဗျဉ္ဇနမေဝ ကတွာ ဓမ္မံ
ဒေသေတိ။ တသ္မာ သဗျဉ္ဇနံ ဓမ္မံ ဒေသေတိတိ ဝုတ္တတိ။ **ကေဝလပရိပုဏ္ဏန္တိ**
တ္ထေ **ကေဝလန္တိ** သကလာဓိဝစနံ။ **ပရိပုဏ္ဏန္တိ** အနုနာဓိကဝစနံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ
ဟောတိ သကလပရိပုဏ္ဏမေဝ ဒေသေတိ။ ကေဝေသနာပိ အပရိပုဏ္ဏာ
နတ္ထိတိ။ ဥပနေတဗ္ဗအပနေတဗ္ဗဿ အဘာဝတော ကေဝလပရိပုဏ္ဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
ပရိသုဒ္ဓန္တိ နိရူပတ္တိလေသံ။ ယော ဟိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ နိဿာယ လာဘံ ဝါ
သက္ကာရံ ဝါ လဘိဿာမိတိ ဒေသေတိ။ တဿ အပရိသုဒ္ဓါ ဒေသနာ ဟောတိ။
ဘဂဝါ ပန လောကာဓိသနိရပေက္ခော ဟိတဖရဏေန မေတ္တာဘာဝနာယ
မုဒုဟဒယော ဥလ္လုမ္ပနသဘာဝသဏ္ဌိတေန စိတ္တေန ဒေသေတိ။ တသ္မာ ပရိသုဒ္ဓံ
ဓမ္မံ ဒေသေတိတိ ဝုတ္တတိ။

ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိတိ တေ ပနာယံ ဗြဟ္မစရိယသဒ္ဓေါ ဒါနေ
ဝေယျာဝစ္စေ ပဉ္စသိက္ခာပဒသီလေ အပ္ပမညာသု မေထုနဝိရတိယံ သဒါရ-
သန္တောသေ ဝီရိယေ ဥပေါသထဇော်သု အရိယမဂ္ဂေ သာသနေတိ ဣမေသုတ္တေသု
ဒိဿတိ။

“ကို” တေ ဝတံ ကိ” ပန ဗြဟ္မစရိယံ၊
ကိဿ သုစိဏ္ဏဿ အယံ ဝိပါကော။
ဣဒ္ဓိ ဇုတိ ဗလဝီရိယူပပတ္တိ၊
ဣဒဉ္စ တေ နာဂ^၁ မဟာဝိမာနံ။

အဟဉ္စ ဘရိယာ စ မနုဿလောကေ၊
သဒ္ဓါ ဥဘော ဒါနပတိ အဟုမ္မာ။
ဩပါနဘူတံ မေ ဃရံ တဒါသိ၊
သန္တပ္ပိတာ သမဏဗြာဟ္မဏာ စ။

တံ မေ ဝတံ တံ ပန ဗြဟ္မစရိယံ၊
တဿ သုစိဏ္ဏဿ အယံ ဝိပါကော။
ဣဒ္ဓိ ဇုတိ ဗလဝီရိယူပပတ္တိ၊
ဣဒဉ္စ မေ ဝီရ မဟာဝိမာနံ”န္တိ^၂—

ဣမသ္မိဉ္စ ပုဏ္ဏကဇာတကေ ဒါနံ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တံ။

“ကေန ပါဏိ ကာမဒဒေါ၊ ကေန ပါဏိ မဇုဿဝေါ။
ကေန တေ ဗြဟ္မစရိယေန၊ ပုညံ ပါဏိမိ ဣဇ္ဈတိ။

Tena pāṇi kāmado, tena pāṇi madhussavo.

Tena me brahmacariyena, puññaṃ pāṇimhi ijjhatī”ti¹.

Imasmim Aṅkurapetavatthumhi veyyāvaccam “brahmacariyan”ti vuttam. “Evaṃ kho taṃ bhikkhave tittiriyaṃ nāma brahmacariyaṃ ahoṣī”ti² imasmim Tittirajātake pañcasikkhāpadasīlaṃ “brahmacariyan”ti vuttam. “Taṃ kho pana me Pañcasikha brahmacariyaṃ neva nibbidāya na virāgāya na nirodhāya -pa- yāvadeva brahmalokūpapattiya”ti³ imasmim Mahāgovindasutte catasso appamaññāyo “brahmacariyan”ti vuttā. “Pare abrahmacārī bhavissanti, mayamettha brahmacārī bhavissāmā”ti⁴ imasmim Sallekhasutte methunavirati “brahmacariyan”ti vuttā.

“Mayañca bhariyā nātikkamāma,
Amhe ca bhariyā nātikkamanti.
Aññatra tāhi brahmacariyaṃ carāma,
Tasmā hi amhaṃ daharā na mīyare”ti⁵—

Mahādhammapālajātake sadārasantoso “brahmacariyan”ti vutto. “Abhijānāmi kho pañāhaṃ Sāriputta caturaṅgasamannāgataṃ brahmacariyaṃ caritā, tapassī sudam homī”ti⁶ Lomahaṃsanāsutte vīriyaṃ brahmacariyanti vuttam.

“Hīnena brahmacariyena, khattiye upapajjati.
Majjhimena ca devattaṃ, uttamaṃ visujjhatī”ti⁷—

Evaṃ Nimijātake attadamanavasena kato aṭṭhaṅgiko uposatho “brahmacariyan”ti vutto. “Idaṃ kho pana me Pañcasikha brahmacariyaṃ ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya -pa- ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo”ti⁸ Mahāgovindasuttasmim yeva ariyamaggo “brahmacariyan”ti vutto. “Tayidaṃ brahmacariyaṃ iddhañceva phītañca vitthārikaṃ bāhujaññaṃ puthubhūtaṃ yāva devamanussehi suppakāsitaṃ”ti⁹ Pāsādikāsutte sikkhattayaṅgahitaṃ sakalasāsaṇaṃ “brahmacariyan”ti vuttam. Imasmimpi thāne idameva “brahmacariyan”ti adhippetam. Tasmā **brahmacariyaṃ pakāsetī**ti so dhammaṃ deseti ādikalyāṇaṃ -pa- parisuddhaṃ. Evaṃ desento ca sikkhattayaṅgahitaṃ

1. Khu 2. 156 piṭṭhe.

2. Vi 4. 311 piṭṭhe.

3. Dī 2. 201 piṭṭhe.

4. Ma 1. 51 piṭṭhe.

5. Khu 5. 214 piṭṭhe.

6. Ma 1. 110 piṭṭhe.

7. Khu 5. 183 piṭṭhe.

8. Dī 2. 201 piṭṭhe.

9. Dī 3. 102 piṭṭhe.

သုတ္တ]

ပဏိတတရသာမညဖလဝဏ္ဏနာ

၁၆၁

တေန ပါဏိ ကာမဒေဝါ၊ တေန ပါဏိ မရသံဝေါ။

တေန မေ ဗြဟ္မစရိယေန၊ ပုညံ ပါဏိမိ ဣဇ္ဈတိ”တိ။

ဣမသ္မိ အင်္ဂုရပေတဝတ္ထုမိ ဝေယျာဝစ္စံ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တံ။ “ဧဝံ ခေါ တံ ဘိက္ခဝေ တိတ္ထိရိယံ နာမ ဗြဟ္မစရိယံ အဟောသီ”တိ။ ဣမသ္မိ တိတ္ထိရဇာတကေ ပဉ္စသိက္ခာပဒသီလံ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တံ။ “တံ ခေါ ပန မေ ပဉ္စသိခ ဗြဟ္မစရိယံ နေဝ နိဗ္ဗိဒါယ န ဝိရာဂါယ န နိရောဓာယ။ ပ။ ယာဝဒေဝ ဗြဟ္မလောကူပပတ္တိယာ”တိ။ ဣမသ္မိ မဟာဂေါရိန္ဒသုတ္တေ စတသော အပ္ပမညာယော ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တံ။ “ပရေ အဗြဟ္မစာရိ ဘဝိဿန္တိ၊ မယမေတ္ထ ဗြဟ္မစာရိ ဘဝိဿာမာ”တိ။ ဣမသ္မိ သလ္လေခသုတ္တေ မေထုနဝိရတိ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တံ။

“မယဉ္စ ဘရိယာ နာတိက္ကမာမ၊
အမေ စ ဘရိယာ နာတိက္ကမန္တိ။
အညတြ တာဟိ ဗြဟ္မစရိယံ စရာမ၊
တသ္မာ ဟိ အမှံ ဒဟရာ န မိယရေ”တိ။—

မဟာဓမ္မပါလဇာတကေ သဒါရသန္တောသော ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တော။ “အဘိဇာနာမိ ခေါ ပနာဟံ သာရိပုတ္တ စတုရင်္ဂသမန္တာဂတံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတာ၊ တပဿီ သုဒ္ဓံ ဟောမီ”တိ။ လောမဟံသနသုတ္တေ ဝိရိယံ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တံ။

“ဟိနေန ဗြဟ္မစရိယေန၊ ခတ္တိယေ ဥပပဇ္ဇတိ။
မဇ္ဈိမေန စ ဒေဝတ္ထံ၊ ဥတ္တမေန ဝိသုဇ္ဈတိ”တိ။—

ဧဝံ နိဗ္ဗိဇာတကေ အတ္တဒမနဝသေန ကတော အဋ္ဌကိကော ဥပေါသထော ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တော။ “ဣဒံ ခေါ ပန မေ ပဉ္စသိခ ဗြဟ္မစရိယံ ကေန္တနိဗ္ဗိဒါယ ဝိရာဂါယ နိရောဓာယ။ ပ။ အယမေဝ အရိယော အဋ္ဌကိကော မဂ္ဂေါ”တိ။ မဟာဂေါရိန္ဒသုတ္တသ္မိယေဝ အရိယမဂ္ဂေါ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တော။ “တယိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ ဣဒ္ဓဇ္ဇေဝ ဖိတဉ္စ ဝိတ္တာရိကံ ဗာဟုဇဉ် ပုထုဘူတံ ယာဝ ဒေဝ-မနုဿေဟိသုပ္ပကာသိတ”န္တိ။ ပါသဒိကသုတ္တေ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတံ သကလ-သာသနံ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဝုတ္တံ။ ဣမသ္မိဗ္ဗိ ဌာနေ ဣဒမေဝ ဗြဟ္မစရိယန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ တသ္မာ ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိတိ သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိကလျာဏံ။ ပ။ ပရိသုဒ္ဓံ။ ဧဝံ ဒေသေန္တော စ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတံ သကလသာသနံ ဗြဟ္မစရိယံ

၁-ခု ၂-၁၅၆-မိဋ္ဌေ။

၂-မိ ၄-၃၁၁-မိဋ္ဌေ။

၃-မိ ၂-၂၀၁-မိဋ္ဌေ။

၄-မ ၁-၅၁-မိဋ္ဌေ။

၅-ခု ၅-၂၁၄-မိဋ္ဌေ။

၆-မ ၁-၁၁၀-မိဋ္ဌေ။

၇-ခု ၅-၁၀၃-မိဋ္ဌေ။

၈-မိ ၂-၂၀၁-မိဋ္ဌေ။

၉-မိ ၃-၁၀၂-မိဋ္ဌေ။

မိ-ဋ္ဌ ၁-၁၁

sakalasāsanam brahmacariyam pakāsetīti evamettha attho daṭṭhabbo.

Brahmacariyanti seṭṭhaṭṭhena brahmabhūtānam cariyam, brahmabhūtānam vā Buddhādīnam cariyanti vuttam hoti.

191. **Tam dhammanti** tam vuttappakārasampadam dhammam. **Suṇāti gahapati vāti** kasmā paṭhamam gahapatim niddisati? Nihatamānattā, ussannattā ca. Yebhuyyena hi khattiyakulato pabbajitā jātīm nissāya mānam karonti. Brahmanakulā pabbajitā mante nissāya mānam karonti. Hīnajaccakulā pabbajitā attano attano vijātitāya paṭiṭṭhātum na sakkonti. Gahapatidārakā pana kacchehi sedam muñcantehi piṭṭhiyā loṇam pupphamānāya bhūmim kasitvā tādisassa mānassa abhāvato nihatamānadappā honti. Te pabbajitvā mānam vā dappam vā akatvā yathābalaṃ sakalabuddhavadanā uggahetvā vipassanāya kammam karontā sakkonti arahatte paṭiṭṭhātum. Itarehi ca kulehi nikkhamitvā pabbajitā nāma na bahukā, gahapatikāva bahukā. Iti nihatamānattā, ussannattā ca paṭhamam gahapatim niddisatīti.

* **Aññatarasmim vāti** itaresam vā kulānam aññatarasmim. **Paccājātoti** patijāto. **Tathāgate saddham paṭilabhatīti** parisuddham dhammam sutvā Dhammassānimhi Tathāgate “Sammāsambuddho vata so Bhagavā”ti saddham paṭilabhati. **Iti paṭisañcikkhatīti** evam paccavekkhati. **Sambādho gharāvāsoti** sacepi saṭṭhihatthe ghare yojanasatantarepi vā dve jāyampatikā vasanti, tathāpi nesam sakiñcanasapalibodhaṭṭhena gharāvāso sambādhoyeva. **Rajopathoti** rāgarajādīnam **uṭṭhānatṭhānanti** Mahā-aṭṭhakathāya vuttam. Āgamanapathotipi vadanti¹. Alagganaṭṭhena abbhokāso viyāti **abbhokāso**. Pabbajito hi kūṭāgāraranapāsādadevavimānādīsu pihitadvāravātapānesu paṭicchannesu vasantopi neva laggati na sajjati na bajjhati. Tena vuttam “abbhokāso pabbajjā”ti. Api ca **sambādho gharāvāso** kusalakiriya okāsābhāvato. **Rajopatho**² asamvutasañkāraṭṭhānam viya rajānam kilesarajānam sannipātaṭṭhānato. **Abbhokāso pabbajjā** kusalakiriya yathāsukham okāsasabbhāvato.

* Ma-Tṭha 2. 108; Am-Tṭha 2. 347 piṭṭhesupī.

1. Vaṭṭati (Syā, Ka)

2. Rajāpatho (Sī, Syā)

ပကာသေတိတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မြဟ္မစရိယန္တိ သေဋ္ဌဋ္ဌေန မြဟ္မဘူတံ စရိယံ။ မြဟ္မဘူတာနံ ဝါ ဗုဒ္ဓါဒိနံ စရိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟေတိ။

၁၉၁။ တံ ဓမ္မန္တိ တံ ဝုတ္တပ္ပကာရသမ္ပဒံ ဓမ္မံ။ သုဏာတိ ဂဟပတိ ဝါတိ ကဿာ ပဌမံ ဂဟပတိ နိဒ္ဒိသတိ။ နိဟတမာနတ္တာ ဥဿန္တတ္တာ စ။ ယေဘုယျေန ဟိ ခတ္တိယကုလတော ပဗ္ဗဇိတာ ဇာတိ နိဿာယ မာနံ ကရေန္တိ။ မြဟ္မဏ-ကုလာ ပဗ္ဗဇိတာ မန္တေ နိဿာယ မာနံ ကရေန္တိ။ ဟိနဇစ္စကုလာ ပဗ္ဗဇိတာ အတ္တနော အတ္တနော ဝိဇာတိတာယ ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဂဟပတိ-ဒါရကာ ပန ကစ္ဆေဟိ သေဒံ မုဉ္ဇန္တေဟိ ဝိဋ္ဌိယာ လောကံ ပုပ္ဖမာနာယ ဘူမိ ကသိတွာ တာဒိသဿ မာနဿ အဘာဝတော နိဟတမာနဒပ္ပါ ဟေန္တိ။ တေ ပဗ္ဗဇိတွာ မာနံ ဝါ ဒပ္ပံ ဝါ အကတွာ ယထာဗလံ သကလဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရေန္တော သက္ကောန္တိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာတုံ။ ဣတရေဟိ စ ကုလေဟိ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတာ နာမ န ဗဟုကာ။ ဂဟပတိကာဝ ဗဟုကာ။ ဣတိ နိဟတမာနတ္တာ ဥဿန္တတ္တာ စ ပဌမံ ဂဟပတိ နိဒ္ဒိသတိ။

အညတရသ္မိ ဝါတိ ဣတရေသံ ဝါ ကုလာနံ အညတရသ္မိ။ ပစ္စာဇာတောတိ ပတိဇာတော။ တထာဂတေ သဒ္ဓံ ပဋိလဘတိတိ ပရိသုဒ္ဓံ ဓမ္မံ သုတွာ ဓမ္မဿာမိမ္မိ တထာဂတေ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါ”တိ သဒ္ဓံ ပဋိလဘတိ။ ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခတိတိ ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခတိ။ သမ္မာဓော ဃရာ-ဝါသောတိ သစေပိ သဋ္ဌိဟတ္ထေ ဃရေ ယောဇနသတန္တရေပိ ဝါ ဒွေ ဇာယမ္ပတိကာ ဝသန္တိ။ တထာပိ နေသံ သကိဉ္ဇနသပလိဗောဓဋ္ဌေန ဃရာဝါသော သမ္မာဓောယေဝ။ ရဇောပထောတိ ရာဂရဇာဒိနံ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနန္တိ မဟာအဋ္ဌ-ကထာယံ ဝုတ္တံ။ အာဂမနပထောတိပိ ဝဒန္တိ။ အလဂ္ဂနဋ္ဌေန အဗ္ဘောကာသော ဝိယာတိ အဗ္ဘောကာသော။ ပဗ္ဗဇိတော ဟိ ကုဋ္ဌာဂါရရတနပါသာဒ-ဒေဝဝိမာနာဒိသု ပိတိတဒ္ဓါရဝါတပါနေသု ပဋိစ္ဆန္နေသု ဝသန္တေပိ နေဝ လဂ္ဂတိ န သဇ္ဇတိ န ဗဇ္ဈတိ။ တေန ဝုတ္တံ “အဗ္ဘောကာသော ပဗ္ဗဇော”တိ။ အပိ စ သမ္မာဓော ဃရာဝါသော ကုသလကိရိယာယ ဩကာသာဘာဝတော။ ရဇောပထော^၂ အသံဝုတသင်္ကာရဋ္ဌာနံ ဝိယ ရဇာနံ ကိလေသရဇာနံ သန္တိပါတဋ္ဌာနတော။ အဗ္ဘောကာသော ပဗ္ဗဇော ကုသလကိရိယာယ ယထာသုခံ ဩကာသသမ္ဘာဝတော။

Nayidaṃ sukaraṃ -pa- pabbajeyyanti etthāyaṃ saṅkhepakathā,
yadetaṃ sikkhattayabrahmacariyaṃ ekampi divasaṃ akhaṇḍaṃ katvā
carimakacittaṃ pāpetabbatāya ekantaparipuṇṇaṃ caritabbaṃ, ekadivasampi
ca kilesamalena amalīnaṃ katvā carimakacittaṃ pāpetabbatāya
ekantaparīsuddhaṃ. Saṅkhalikhitaṃ likhitasāṅkhasadisāṃ
dhotasāṅkhasappaṭibhāgaṃ caritabbaṃ. Idaṃ na sukaraṃ **agāraṃ**
ajjhāvasatā agāramajjhe vasantena ekantaparipuṇṇaṃ -pa- caritum,
yaṃnūnāhaṃ kese ca massuṇca ohāretvā kasāyarasapītātāya **kāsāyāni**
brahmacariyaṃ carantānaṃ anucchavikāni vatthāni **acchādetvā** paridahitvā
agārasmā nikkhamitvā anagāriyaṃ pabbajeyyanti. Ettha ca yasmā agārassa
hitaṃ kasivāṇijjādikammaṃ¹ **agāriyanti** vuccati, tañca pabbajjāya natthi,
tasmā pabbajjā anagāriyāti nātābbā, taṃ **anagāriyaṃ. Pabbajeyyanti**
paṭipajjeyyaṃ.

192. **Appaṃ vāti** saḥassato heṭṭhā bhogakkhandho appo nāma hoti,
saḥassato paṭṭhāya mahā. Ābandhanaṭṭhena nāti eva **nātiparivaṭṭo**. Sopi²
vīsatiyā heṭṭhā appo nāma hoti, vīsatiyā paṭṭhāya mahā.

193. **Pātimokkhasaṃvarasaṃvutoti** pātimokkhasaṃvarena
samannāgato. **Ācāragocarasaṃpannoti** ācārena ceva gocarena ca sampanno.
Aṇumattesūti appamattakesu. **Vajjesūti** akusaladhammesu. **Bhayadassāvīti**
bhayadassī. **Samādāyāti** sammā ādiyitvā. **Sikkhati sikkhāpadesūti**
sikkhāpadesu taṃ taṃ sikkhāpadaṃ samādiyitvā sikkhati. Ayamettha
saṅkhepo, vitthāro pana **Visuddhimagge** * vutto.

Kāyakammavacīkammaṇa samannāgato kusalenaparisuddhājīvoti ettha
ācāragocaraggahaṇena ca kusale kāyakammavacīkamme gahitepi yasmā
idaṃ ājīvapārisuddhisīlaṃ nāma na ākāse vā rukkhaggādīsū vā uppajjati,
kāyavacīdvāresuyeva pana uppajjati, tasmā tassa uppattidvāradassanattānaṃ
“kāyakammavacīkammaṇa samannāgato kusalenā”ti vuttaṃ. Yasmā pana
tena samannāgato, tasmā parisuddhājīvo.
Samaṇamuṇḍikaputtasuttantavasena³ vā etaṃ vuttaṃ. Tattha hi “katame ca
thapati kusalā sīlā?

1. Kasivaṇivajjādikammaṃ (Sī, Syā) Vi-Ṭṭha 1. 169 piṭṭhepi passitabbaṃ.

2. So hi (Sī, Ka)

* Visuddhi 1. 19; Abhi-Ṭṭha 2. 320; Ma-Ṭṭha 1. 160 piṭṭhesupi.

3. Meṇḍiyaputtasuttantavasena (Sī) Ma 2. 218 piṭṭhe.

သုတ္တ]

ပဏိတတရသာမညဖလဝတ္ထနာ

၁၆၃

နယိခံ သုကရံ။ပ။ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ ဧတ္ထာယံ သင်္ခေပကထာ၊ ယဒေတံ
သိက္ခတ္တယဗြဟ္မစရိယံ ကေမ္ပိ ဒိဝသံ အခဏံ ကတွာ စရိမကစိတ္တံ ပါပေတဗ္ဗ-
တာယ ကေန္တပရိပုဏ္ဏံ၊ စရိတဗ္ဗံ ကေဒိဝသမ္ပိ စ ကိလေသမလေန အမလီနံ
ကတွာ စရိမကစိတ္တံ ပါပေတဗ္ဗတာယ ကေန္တပရိသုဒ္ဓံ။ သင်္ခလိဒိတန္တိ လိဒိတ-
သင်္ခသဒိသံ ဓောတသင်္ခသပ္ပဋိဘာဂံ စရိတဗ္ဗံ။ ဣဒံ န သုကရံ အဂါရံ
အဇ္ဈာဝသတာ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တေန ကေန္တပရိပုဏ္ဏံ။ပ။ စရိတံ၊ ယံနူနာဟံ
ကေသေ စ မဿုဉ္စ ဩဟာရေတွာ ကသာယရသဝီတတာယ ကာသာယာနိ
ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တာနံ အနုစ္ဆရိကာနိ ဝတ္ထာနိ အစ္ဆာဒေတွာ ပရိဒဟိတွာ
အဂါရသွာ နိက္ခမိတွာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ။ ဧတ္ထ စ ယသွာ အဂါရသံ
ဟိတံ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကမ္ပံ^၁ အဂါရိယန္တိ ဝုစ္စတိ၊ တဉ္စ ပဗ္ဗဇာယ နတ္ထိ၊ တသွာ
ပဗ္ဗဇာ အနဂါရိယန္တိ ဉာတဗ္ဗာ၊ တံ အနဂါရိယံ။ ပဗ္ဗဇေယျန္တိ ပဋိပဇ္ဇေယျံ။

၁၉၂-၁၉၃။ အပွံ ဝါတိ သဟဿတော ဟေဋ္ဌာ ဘောဂက္ခန္ဓော အပ္ပေါ
နာမ ဟောတိ၊ သဟဿတော ပဋ္ဌာယ မဟာ။ အာဗန္ဓနဋ္ဌေန ဉာတိဝေ
ဉာတိပရိဝဇ္ဇော။ သောဝိ၂ ဝိသတိယာ ဟေဋ္ဌာ အပ္ပေါ နာမ ဟောတိ၊
ဝိသတိယာ ပဋ္ဌာယ မဟာ။ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတောတိ ပါတိမောက္ခ-
သံဝရေန သမန္တာဂတော။ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နောတိ အာစာရေန စေဝ
ဂေါစရေန စ သမ္ပန္နော။ အဏုမတ္တေယျတိ အပ္ပမတ္တကေသု။ ဝဇ္ဇေယျတိ
အကုသလဓမ္မေသု။ ဘယဒဿာဝီတိ ဘယဒဿိ။ သမာဒါယာတိ သမ္မာ
အာဒိယိတွာ။ သိက္ခတိ သိက္ခာပဒေယျတိ သိက္ခာပဒေသု တံ တံ သိက္ခာပဒံ
သမာဒိယိတွာ သိက္ခတိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရော ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ
ဝုတ္တော။

ကာယကမ္မဝစီကဓမ္မေန သမန္တာဂတော ကုသလေန ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါတိ
ဧတ္ထ အာစာရဂေါစရဂ္ဂဟဏေနော စ ကုသလေ ကာယကမ္မဝစီကဓမ္မေ ဂဟိ-
တေဝိ ယသွာ ဣဒံ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံ နာမ န အာကာသေ ဝါ ရုက္ခဂ္ဂါဒိသု
ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ကာယဝစီဒ္ဓါရေသုယေဝ ပန ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသွာ တဿ
ဥပ္ပတ္တိဒ္ဓါရဒဿနတ္ထံ ကာယကမ္မဝစီကဓမ္မေန သမန္တာဂတော ကုသလေနာတိ ဝုတ္တံ။
ယသွာ ပန တေန သမန္တာဂတော၊ တသွာ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါ။ သမဏမုဏ္ဍိကပုတ္တ-
သုတ္တန္တဝသေန^၃ ဝါ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ဟိ ကတမေ စ ထပတိ ကုသလာ သီလာ။

၁-ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကမ္ပံ (သီ၊ သျှာ)

၂-သော ဟိ (သီ၊ က)

၃-မေဏိယပုတ္တသုတ္တန္တဝသေန (သီ) မ ၂-၂၁၀-ပိဋ္ဌေ။

Kusalaṃ kāyakammaṃ kusalaṃ vacīkammaṃ, ājīvaparissuddhampi kho ahaṃ thapati sīlasmiṃ vadāmi”ti¹ vuttaṃ. * (Tasmā tassāpi desanāya pariyādānatthametam vuttanti veditabbaṃ.)

Sīlasampannoti Brahmajāle vuttena tividhena sīlena samannāgato² hoti. **Indriyesu guttadvāro**ti manacchaṭṭhesu indriyesu pihitadvāro hoti. **Satisampajañña**ena samannāgatoti “abhikkante paṭikkante”ti-ādīsu sattuṣu ṭhānesu satiyā ceva sampajaññaena ca samannāgato hoti. **Santuṭṭho**ti catūsu paccayesu tividhena santosena santuṭṭho³ hoti.

Cūlamajjhimamahāsīlavanṇanā

194-211. Evaṃ mātikaṃ nikkhipitvā anupubbena bhājento “**kathaṇca mahārāja bhikkhu sīlasampanno hoti**”ti-ādimāha. Tattha idampissa hoti sīlasminti idampi assa bhikkhuno pāṇātipātā veramaṇi sīlasmiṃ ekaṃ sīlaṃ hotīti attho. Paccattavacanatthe vā etaṃ bhummaṃ. Mahā-aṭṭhakathāyañhi idampi tassa samaṇassa sīlanti ayameva attho vutto. Sesaṃ Brahmajāle vuttanayeneva veditabbaṃ. **Idamassa hoti sīlasminti** idaṃ assa sīlaṃ hotīti attho.

212. Na kutoci bhayaṃ samanupassati, yadidaṃ sīlasamvaratoti yāni asaṃvaramūlakāni bhayāni uppajjanti, tesu yaṃ idaṃ bhayaṃ sīlasamvarato bhaveyya, taṃ kutoci ekasaṃvaratopi na samanupassati. Kasmā? Saṃvarato asaṃvaramūlakassa bhayassa abhāvā. **Muddhābhisittoti** yathāvidhānavihitena khattiyābhisekena muddhani avasitto. **Yadidaṃ paccatthikatoti** yaṃ kutoci ekapaccatthikatopi bhayaṃ bhaveyya, taṃ na samanupassati. Kasmā? Yasmā nihatapaccāmitto. **Ajjhattanti** niyakajjhattaṃ, attano santāneti attho. **Anavajjasukhanti** anavajjaṃ aninditaṃ kusalaṃ sīlapadaṭṭhānehi avippaṭisārapāmojjapītipassaddhidhammehi pariggahitaṃ kāyikacetāsikasukhaṃ paṭisaṃvedeti. **Evaṃ kho mahārāja bhikkhu sīlasampanno hotīti** evaṃ nirantaraṃ vitthāretvā dassitena tividhena sīlena samannāgato bhikkhu sīlasampanno nāma hotīti sīlakathaṃ niṭṭhāpesi.

1. Ma 2. 218 piṭṭhe.

* (Yasmā pana tena samannāgato, tasmā parisuddhājīvoti veditabbo) (Ka)

2. Sampanno (Sī, Syā)

3. Samannāgato santuṭṭho (Syā, Ka)

ကုသလံ ကာယကမ္မံ ကုသလံ ဝစီကမ္မံ၊ ပရိသုဒ္ဓံ အာဇီဝမ္ပိ ခေါ အဟံ ထပတိ သီလသ္မိံ ဝဒါမီတိ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ပန တေန သမန္နာဂတော၊ တသ္မာ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

သီလသမ္ပန္နောတိ ဗြဟ္မဇာလေ ဝုတ္တေန တိရိစ္ဆေ သီလေန သမန္နာဂတော ဟောတိ။ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဓါရောတိ မနုဇ္ဈဋ္ဌေသု ဣန္ဒြိယေသု ပိဟိတဒ္ဓါရော ဟောတိ။ သတိသမ္ပဇညေန သမန္နာဂတောတိ အဘိက္ကန္တေ ပဋိက္ကန္တေတိ- အာဒိသု သတ္တသု ဌာနေသု သတိယာ စေဝ သမ္ပဇညေန စ သမန္နာဂတော ဟောတိ။ သန္တုဋ္ဌောတိ စတုသု ပစ္စယေသု တိရိစ္ဆေန သန္တောသေန သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ။

စူဠသီလဝတ္ထုနာ

၁၉၄-၂၁၁။ ဧဝံ မာတိကံ နိက္ခိပိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဘာဇေန္တော “ကထဉ္စ မဟာရာဇ ဘိက္ခု သီလသမ္ပန္နော ဟောတိ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဣဒမ္ပိဿ ဟောတိ သီလသ္မိန္တိ ဣဒမ္ပိ အဿ ဘိက္ခုနော ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိ သီလသ္မိံ ဧကံ သီလံ ဟောတိတိ အတ္ထော။ ပစ္စတ္တဝစနတ္ထေ ဝါ ဧတံ ဘုဗ္ဗံ။ မဟာအဋ္ဌကထာယဉ္စ ဣဒမ္ပိ တဿ သမဏဿ သီလန္တိ အယမေဝ အတ္ထော ဝုတ္တော။ သေသံ ဗြဟ္မဇာလေ ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဒမ္ပိဿ ဟောတိ သီလသ္မိန္တိ ဣဒမ္ပိ အဿ သီလံ ဟောတိတိ အတ္ထော။

၂၁၂။ န ကုတောစိ ဘယံ သမနုပဿတိ၊ ယဒိဉံ သီလသံဝရတောတိ ယာနိ အသံဝရမူလကာနိ ဘယာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တေသု ယံ ဣဒံ ဘယံ သီလသံဝရတော ဘဝေယျ၊ တံ ကုတောစိ ဧကသံဝရတောပိ န သမနုပဿတိ။ ကသ္မာ? သံဝရတော အသံဝရမူလကဿ ဘယဿ အဘာဝါ။ မုဒ္ဓါဘိသိတ္တောတိ ယထာဝိဓာန- ပိဟိတေန ခတ္တိယဘိသေကေန မုဒ္ဓနိ အဝသိတ္တော။ ယဒိဉံ ပစ္စတ္တိကတောတိ ယံ ကုတောစိ ဧကပစ္စတ္တိကတောပိ ဘယံ ဘဝေယျ၊ တံ န သမနုပဿတိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ နိဟတပစ္စာမိတ္တော။ အဇ္ဈတ္တန္တိ နိယကဇ္ဈတ္တံ၊ အတ္တနော သန္တာနေတိ အတ္ထော။ အနဝဇ္ဇသုခန္တိ အနဝဇ္ဇံ အနိန္ဒိတံ ကုသလံ သီလပဒ- ဌာနေဟိ အဝိပ္ပဋိသာရပါမောဇ္ဇပိတိပဿဒ္ဓိဓမ္မေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတံ ကာယိက- စေတသိကသုခံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ ဧဝံ ခေါ မဟာရာဇ ဘိက္ခု သီလသမ္ပန္နော ဟောတိတိ ဧဝံ နိရန္တရံ ဝိတ္ထာရေတွာ ဒဿိတေန တိရိစ္ဆေန သီလေန သမန္နာဂတော ဘိက္ခု သီလသမ္ပန္နော နာမံ ဟောတိတိ သီလကထံ နိဋ္ဌာပေသိ။

Indriyasamvarakathā

213. Indriyesu guttadvārabhājānīye **cakkhunā rūpanti** ayaṃ * **cakkhusaddo** katthaci Buddhacakkhumhi vattati, yathāha “Buddhacakkhunā lokam volokesi”¹. Katthaci sabbaññutaññāṇasaṅkhāte samantacakkhumhi, yathāha “tathūpamaṃ dhammamayaṃ sumedha, pāsādamāruyha samantacakkhū”². Katthaci dhammacakkhumhi, “virajam vītamalam dhammacakkhum udapādī”³ hi ettha ariyamaggattayapaññā. “Cakkhum udapādī ñāṇam udapādī”⁴ ettha pubbenivāsādīñāṇam paññācakkhūti vuccati. “Dibbena cakkhunā”⁵ āgataṭṭhānesu dibbacakkhumhi vattati. “Cakkuñca paṭicca rūpe cā”⁶ ettha pasādacakkhumhi vattati. Idha paṇāyam pasādacakkhuvohārena cakkhuviññāṇe vattati, tasmā cakkhuviññāṇena rūpam disvāti ayametthattho. Sesapadesupi yaṃ vattabbaṃ siyā, taṃ sabbaṃ **Visuddhimagge** ⁺ vuttaṃ. **Abyāsekasukhanti** kilesabyāsekavirahitattā abyāsekaṃ asammissaṃ parisuddhaṃ adhicittasukhaṃ paṭisaṃvedetīti.

Satisampajaññakathā

214. Satisampajaññabhājānīyamhi **abhikkante paṭikkanteti** ettha tāva abhikkantaṃ vuccati gamanaṃ, paṭikkantaṃ nivattanaṃ, tadubhayampi catūsu iriyāpathesu labbhati, gamane tāva purato kāyaṃ abhiharanto abhikkamati nāma, paṇivattento paṭikkamati nāma. Thānēpi thitakova kāyaṃ purato onāmento abhikkamati nāma, pacchato apanāmento paṭikkamati nāma, Nissajjāya nisinnakova āsanassa purima-aṅgābhimukho saṃsaranto abhikkamati nāma, pacchima-aṅgapadesaṃ paccāsaṃsaranto paṭikkamati nāma. Nipajjanepi eseṃ nayo.

Sampajānakārī hotīti sampajaññena sabbakiccakārī. Sampajaññameva⁷ vā kārī. So hi abhikkantādīsu sampajaññaṃ karoteva, na katthaci sampajaññavirahito hoti. Tattha sātthakasampajaññaṃ, sappāyasampajaññaṃ, gocarasampajaññaṃ, asammohasampajaññanti catubbidhaṃ sampajaññaṃ. Tattha abhikkamanacitte uppanne cittavaseneva agantvā “kinnu me ettha gatena attho atthi natthi”⁸ ti atthānattham pariggahetvā atthapariggaṇhanaṃ **sātthakasampajaññaṃ**.

* Sam-Ṭṭha 3. 1 piṭṭhepi. 1. Vi 3. 9; Ma 1. 225; Ma 2. 293 piṭṭhesu.
2. Vi 3. 8; Ma 1. 225; Ma 2. 292 piṭṭhesu. 3. Ma 2. 346 piṭṭhe.
4. Vi 3. 15; Sam 3. 369 piṭṭhesu. 5. Vi 1. 5; Ma 1. 227 piṭṭhesu.
6. Ma 1. 326; Ma 3. 328; Sam 2. 261; Am 1. 372; Khu 10. 67 piṭṭhādīsu.
7. Sampajaññasēva (Sī, Syā)

သုတ္တံ]

သတိသမ္ပဇဉကထာ

၁၆၅

ဣန္ဒြိယသံဝရကထာ

၂၁၃။ ဣန္ဒြိယသု ဂုတ္တဒ္ဓါရဘာဇနိယေ **စက္ခုနာ ရူပန္တိ** အယံ စက္ခုသဒ္ဓေါ ကတ္တမိ ဗုဒ္ဓစက္ခုမိဝတ္တတိ၊ ယထာဟ “ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေသီ”^၁ တိ။ ကတ္တမိ သဗ္ဗညုတညာဏသင်္ခါတေ သမန္တစက္ခုမိ၊ ယထာဟ “တထူပမံ ဓမ္မမယံ သုမေဓ၊ ပါသာဒမာရယု သမန္တစက္ခု”^၂ တိ။ ကတ္တမိ ဓမ္မစက္ခုမိ၊ “ဝိရဇံ ဝိတမလံ ဓမ္မစက္ခု ဥဒပါဒီ”^၃ တိ၊ ဟိ ဧတ္ထ အရိယမဂ္ဂတ္ထယပညာ။ “စက္ခု ဥဒပါဒီ ဣဏံ ဥဒပါဒီ”^၄ တိ၊ ဧတ္ထ ပုဗ္ဗေနိဝါသာဒိဉာဏံ ပညာစက္ခုတိ ဝုစ္စတိ။ “ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ”^၅ တိ၊ အာဂတဋ္ဌာနေသု ဒိဗ္ဗစက္ခုမိ ဝတ္တတိ။ “စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စ ရူပေ စာ”^၆ တိ ဧတ္ထ ပသာဒ-စက္ခုမိ ဝတ္တတိ။ ဣမ ပနာယံ ပသာဒစက္ခုဝေါဟာရေန စက္ခုဝိညာဏေ ဝတ္တတိ၊ တသ္မာ စက္ခုဝိညာဏေန ရူပံ ဒိသ္မာတိ အယမေတ္ထေတ္တာ။ သေသပဒေသု^၇ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တိ။ **အဗျာသေကသုခန္တိ** ကိလေသ-ဗျာသေကဝိရဟိတတ္တာ အဗျာသေကံ အသမ္ဘိသံ ပရိသုဒ္ဓံ အဓိစိတ္တသုခံ ပဋိသံဝေဒတိတိ။

သတိသမ္ပဇဉကထာ

၂၁၄။ သတိသမ္ပဇဉဘာဇနိယမိ **အဘိက္ကန္တေ ပဋိက္ကန္တေ** တိ ဧတ္ထ တာဝ အဘိက္ကန္တံ ဝုစ္စတိ ဂမနံ၊ ပဋိက္ကန္တံ နိဝတ္တနံ၊ တဒုဘယမိ စတုသု ဣရိယာ-ပထေသု လဗ္ဘတိ၊ ဂမနေ တာဝ ပုရတော ကာယံ အဘိဟရန္တော အဘိက္ကမတိ နာမ။ ပဋိနိဝတ္တန္တော ပဋိက္ကမတိ နာမ။ ဌာနေပိ ဌိတကောဝ ကာယံ ပုရတော ဩနာမေန္တော အဘိက္ကမတိ နာမ၊ ပစ္ဆတော အပနာမေန္တော ပဋိက္ကမတိ နာမ။ နိသဇ္ဇာယ နိသိန္ဓကောဝ အာသနဿ ပုရိမအင်္ဂါဘိမုခေါ သံသရန္တော အဘိက္ကမတိ နာမ၊ ပစ္စိမအင်္ဂပဒေသံ ပစ္စာသံသရန္တော ပဋိက္ကမတိ နာမ။ နိပဇ္ဇနေပိ ဧသေဝ နယော။

သမ္ပဇာနကာရီ ဟောတိ တိ သမ္ပဇဉေန သဗ္ဗကိစ္စကာရီ။ သမ္ပဇဉမေဝ? ဝါ ကာရီ။ သော ဟိ အဘိက္ကန္တာဒိသု သမ္ပဇဉံ ကရေတေဝ။ န ကတ္တမိ သမ္ပဇဉဝိရဟိတော ဟောတိ။ တတ္ထ သာတ္ထကသမ္ပဇဉံ၊ သပ္ပာယသမ္ပဇဉံ၊ ဂေါရသမ္ပဇဉံ၊ အသမ္မောဟသမ္ပဇဉန္တိ စတုဗ္ဗိမံ သမ္ပဇဉံ။ တတ္ထ အဘိက္ကမ-နစိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ စိတ္တဝသေနေဝ အဂန္တော “ကိန္တု မေ ဧတ္ထ ဂတေန အတ္ထော အတ္ထိ နတ္ထိ”^၁ တိ အတ္တာနတ္ထံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အတ္ထပရိဂ္ဂဏှနံ သာတ္ထကသမ္ပဇဉံ။

၁-ဝိ ၃-၉-ပိဋေ။ ၂-ဝိ ၃-ဝ-ပိဋေ။ ၃-ဝိ ၃-၁၆-ပိဋေ။ ၄-ဝိ ၃-၁၅-ပိဋေ။
၅-မ ၁-၂၂၇-ပိဋေ။ ၆-သေသပဒေသုပိ (သု၊ က) ၇-သမ္ပဇဉဿေဝ (သိ၊ သု၊)

Tattha ca **atthoti** cetiyadassanabodhisamghathera-asubhadassanādivasena dhammato vaḍḍhi. Cetiyam vā bodhim vā disvāpi hi Buddhārammaṇam, samghadassanena samghārammaṇam pītiṃ uppādetvā tadeva khayavayato sammāsanto arahattaṃ pāpuṇāti. There disvā tesam ovāde paṭiṭṭhāya asutaṃ disvā tattha paṭhamajjhānam uppādetvā tadeva khayavayato sammāsanto arahattaṃ pāpuṇāti. Tasmā etesaṃ dassanaṃ sātthakanti vuttaṃ. Keci pana “āmisatopi vaḍḍhi atthoyeva, taṃ nissāya brahmacariyānuggahāya paṭipannattā”ti vadanti.

* Tasmim pana gamane sappāyāsappāyam pariggahetvā sappāyapariggaṇhanaṃ sappāyasampajāññaṃ. Seyyathidaṃ? Cetiyadassanaṃ tāva sātthakaṃ, sace pana cetiyassa mahāpūjāya dasadvādasayojanantare parisā sannipatanti, attano vibhavānurūpā itthiyopi purisāpi alaṅkatapaṭiyattā citta-kammārūpakāni viya sañcaranti. Tatra cassa itṭhe ārammaṇe lobho hoti, anitṭhe paṭigho, asamapekkhane moho uppajjati, kāyasaṃsaggāpattim vā āpajjati, jīvitabrahmacariyānaṃ vā antarāyo hoti, evaṃ taṃ ṭhānaṃ asappāyam hoti. Vuttappakāra-antarāyābhāve sappāyam. Bodhidassanepi ese va nayo. Samghadassanampi sātthaṃ¹. Sace pana antogāme mahāmaṇḍapaṃ karetvā sabbarattim dhammassavanaṃ karontesu manussesu vuttappakāreneva janasannipāto ceva antarāyo ca hoti, evaṃ taṃ ṭhānaṃ asappāyam hoti, antarāyābhāve sappāyam. Mahāparisaparivārānaṃ therānaṃ dassanepi ese va nayo.

Asubhadassanampi sātthaṃ, tadatthadīpanatthañca idaṃ vatthu—eko kira daharabhikkhu sāmaṇeraṃ gahetvā dantakaṭṭhatthāya gato, sāmaṇero maggā okkamitvā purato gacchanto asubhaṃ disvā paṭhamajjhānaṃ nibbattetvā tadeva pādakaṃ katvā saṅkhāre sammāsanto tīṇi phalāni sacchikatvā uparimaggatthāya kammaṭṭhānaṃ pariggahetvā aṭṭhāsi. Daharo taṃ apassanto “sāmaṇerā”ti pakkosi. So “mayā pabbajitadivasato paṭṭhāya bhikkhunā saddhim dve kathā nāma na kathitapubbā, aññasmimpi divase uparivisesaṃ nibbattessāmī”ti cintetvā “kim bhante”ti paṭivacanamadāsi. “Ehi”ti ca vutte ekavacaneneva āgantvā “bhante iminā tāva maggeneva gantvā mayā

* Ma-Ṭṭha 1. 258; Saṃ-Ṭṭha 3. 218; Abhi-Ṭṭha 2. 332 piṭṭhesupī.

1. Sātthakaṃ (Syā)

တတ္ထ စ အတ္ထောတိ စေတိယဒဿနဗောဓိသံဃထေရအသုဘဒဿနာဒိဝသေန ဓမ္မတော ဝုရိ။ စေတိယံ ဝါ ဗောဓိံ ဝါ ဒိဿာပိ ဟိ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ သံဃဒဿနေန သံဃာရမ္မဏံ ပီတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ တဒေဝ ခယဝယတော သမ္မသန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ထေရေ ဒိဿာ တေသံ ဩဝါဒေ ပတိဋ္ဌာယ အသုဘံ ဒိဿာ တတ္ထ ပဌမဇ္ဈာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ တဒေဝ ခယဝယတော သမ္မသန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ တဿ ဧတေသံ ဒဿနံ သာတ္ထကန္တိ ဝုတ္တံ။ ကေစ ပန အာမိ- သတောပိ ဝုရိ အတ္ထောယေဝ၊ တံ နိဿာယ မြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂဟာယ ပဋိပန္နတ္တာတိ ဝဒန္တိ။

တသ္မိံ ပန ဂမနေ သပ္ပိယာသပ္ပိယံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သပ္ပိယပရိဂ္ဂဏှနံ သပ္ပိယသမ္ပဇဉံ။ သေယျထိဒံ၊ စေတိယဒဿနံ တာဝ သာတ္ထကံ၊ သစေ ပန စေတိယဿ မဟာပူဇာယ ဒဿဒ္ဓါဒသယောဇနန္တရေ ပရိသာ သန္တိပတန္တိ၊ အတ္ထနော ဝိဘဝါနုရူပါ ဣတ္ထိယောပိ ပရိသာပိ အလင်္ကတပဋိယတ္တာ စိတ္တကမ္မ- ရူပကာနိ ဝိယ သဇ္ဇရန္တိ။ တတြ စဿ ဣဋ္ဌေ အာရမ္မဏေ လောဘော ဟောတိ၊ အနိဋ္ဌေ ပဋိသော၊ အသမပေက္ခနေ မောဟော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ကာယသံသဂ္ဂါပတ္တိံ ဝါ အာပဇ္ဇတိ။ ဇီဝိတမြဟ္မစရိယာနံ ဝါ အန္တရာယော ဟောတိ၊ ဧဝံ တံ ဌာနံ အသပ္ပိယံ ဟောတိ။ ဝုတ္တပ္ပကာရအန္တရာယာဘာဝေ သပ္ပိယံ။ ဗောဓိ- ဒဿနေပိ ဧသေဝ နယော။ သံဃဒဿနမ္ပိ သာတ္ထိံ^၁။ သစေ ပန အန္တောဂါမေ မဟာမဏ္ဍပံ ကာရေတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ ဓမ္မဿဝနံ ကရောန္တေသု မနုဿေသု ဝုတ္တပ္ပကာရေနေဝ ဇနသန္တိပါတော စေဝ အန္တရာယော စ ဟောတိ၊ ဧဝံ တံ ဌာနံ အသပ္ပိယံ ဟောတိ။ အန္တရာယာဘာဝေ သပ္ပိယံ။ မဟာပရိသပရိဝါရာနံ ထေရာနံ ဒဿနေပိ ဧသေဝ နယော။

အသုဘဒဿနမ္ပိ သာတ္ထိံ၊ တဒတ္ထဒီပနတ္ထဉ္စ ဣဒံ ဝတ္ထု—ဧကော ကိရ ဒဟရ- ဘိက္ခု သာမဏေရံ ဂဟေတွာ ဒန္တကဋ္ဌတ္ထာယ ဂတော၊ သာမဏေရော မဂ္ဂါ ဩက္ကမိတွာ ပုရတော ဂစ္ဆန္တော အသုဘံ ဒိဿာ ပဌမဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ တဒေဝ ပါဒကံ ကတွာ သင်္ခါရေ သမ္မသန္တော တိဏိ ဖလာနိ သမ္ဘိကတွာ ဥပရိမဂ္ဂတ္ထာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဒဟရော တံ အပဿန္တော သာမဏေရာတိ ပက္ခောသိ။ သော မယာ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ ဒွေ ကထာ နာမ န ကထိတပုဗ္ဗာ။ အညသ္မိမ္ပိ ဒိဝသေ ဥပရိ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေဿာ- မိတိ စိန္တေတွာ ကိံ ဘန္တေတိ ပဋိဝစနမဒါသိ။ ဧဟိတိ စ ဝုတ္တေ ဧကဝစနေနေဝ အာဂန္တော ဘန္တေ ဣမိနာ တာဝ မဂ္ဂေနေဝ ဂန္တော မယာ ဌိတောကာသေ

ṭhitokāse muhuttaṃ puratthābhimukho ṭhatvā olokethā”ti āha. So tathā katvā tena pattavisesameva pāpuṇi. Evaṃ ekaṃ asubhaṃ dinnam janānaṃ atthāya jātāṃ. Evaṃ sātthampi panetaṃ purisassa mātugāmāsubhaṃ asappāyaṃ, mātugāmassa ca purisāsubhaṃ asappāyaṃ. Sabhāgameva sappāyanti evaṃ sappāyapariggaṇhanam **sappāyasampajaññaṃ** nāma.

Evaṃ pariggahitasātthakasappāyassa pana aṭṭhatimsāya kammaṭṭhānesu attano cittaruciyaṃ kammaṭṭhānasaṅkhātāṃ gocaraṃ uggahetvā bhikkhācārāgocare taṃ gahetvāva gamanaṃ **gocarasampajaññaṃ** nāma. Tassāvibhāvanattham idaṃ catukkam veditabbaṃ—

Idhekacco bhikkhu harati na paccāharati, ekacco paccāharati na harati, ekacco pana neva harati na paccāharati, ekacco harati ca paccāharati cāti. Tattha yo bhikkhu divasaṃ caṅkameṇa, nisajjāya ca āvaraṇīyehi dhammehi cittaṃ parisodhetvā tathā rattiyā paṭhamayāme, majjhimayāme seyyaṃ kappetvā pacchimayāme pi nisajjacaṅkamehi vītināmetvā pageva cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇavattaṃ katvā Bodhirukkhe udakaṃ āsiñcitvā pāṇīyaṃ paribhojanīyaṃ paccupaṭṭhapetvā ācariyupajjhāyavattādīni sabbāni Khandhakavattāni samādāya vattati. So sarīraparikammaṃ katvā senāsanaṃ pavisitvā dve tayo pallaṅke usumaṃ gāhāpento kammaṭṭhānaṃ anuyuñjitvā bhikkhācāravelāyaṃ uṭṭhahitvā kammaṭṭhānasīseṇeva pattacīvaramādāya senāsanaṃ nikkhamitvā kammaṭṭhānaṃ manasi karontova cetiyaṅgaṇaṃ gantvā, sace Buddhānussatikammaṭṭhānaṃ hoti, taṃ avissajjetvāva cetiyaṅgaṇaṃ pavisati. Aññaṃ ce kammaṭṭhānaṃ hoti, sopānamūle ṭhatvā hatthena gahitabhaṇḍaṃ viya taṃ ṭhapetvā Buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā cetiyaṅgaṇaṃ āruya mahantaṃ cetiyaṃ ce, tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ katvā catūsu ṭhānesu vanditabbaṃ. Khuddakaṃ cetiyaṃ ce, tatheva padakkhiṇaṃ katvā aṭṭhasu ṭhānesu vanditabbaṃ. Cetiyaṃ vanditvā bodhiyaṅgaṇaṃ pattenāpi Buddhassa Bhagavato sammukhā viya nipaccakāraṃ dassetvā bodhi vanditabbā. So evaṃ cetiyaṅca bodhiṅca vanditvā paṭisāmitaṭṭhānaṃ gantvā paṭisāmitabhaṇḍakaṃ hatthena gaṇhanto viya nikkhattakammaṭṭhānaṃ gahetvā gāmasamīpe kammaṭṭhānasīseṇeva cīvaraṃ pārūpitvā gāmaṃ piṇḍāya pavisati. Atha naṃ manussā disvā “ayyo no āgato”ti paccuggantvā pattaṃ gahetvā āsanāsālāya vā gehe

သုတ္တံ]

သတိသမ္ပဇဉ်ကထာ

၁၆၇

မဟုတ္ဘဲ ပုရတ္တဘိမုခေါ် ဌတွာ ဩလောကေထာတိ အာဟ။ သော တထာ ကတွာ တေန ပတ္တဝိသေသမေဝ ပါပုဏိ။ ဧဝံ ဧကံ အသုဘံ ခြိန္တ ဇနာနံ အတ္တယ ဇာတံ။ ဧဝံ သတ္တဗ္ဗိ ပနေတံ ပုရိသဿ မာတုဂါမာသုဘံ အသပ္ပါယံ။ မာတုဂါမဿ စ ပုရိသာသုဘံ အသပ္ပါယံ။ သဘာဂမေဝ သပ္ပါယန္တိ ဧဝံ သပ္ပါယပရိဂ္ဂဏှနံ သပ္ပါယသမ္ပဇဉံ နာမ။

ဧဝံ ပရိဂ္ဂဟိတသာတ္တကသပ္ပါယဿ ပန အဋ္ဌတိသယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု အတ္တနော စိတ္တရူပိယံ ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ခါတံ ဂေါစရံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဘိက္ခာစာရ-ဂေါစရေ တံ ဂဟေတွာဝ ဂမနံ ဂေါစရသမ္ပဇဉံ နာမ။ တဿာဝိဘာဝနတ္ထံ ဣဒံ စတုတ္ထံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—

ဣဒေကေတွာ ဘိက္ခု ဟရတိ, န ပစ္စာဟရတိ၊ ဧကေတွာ ပစ္စာဟရတိ, န ဟရတိ၊ ဧကေတွာ ပန နေဝ ဟရတိ, န ပစ္စာဟရတိ၊ ဧကေတွာ ဟရတိ စ, ပစ္စာဟရတိ စာတိ။ တတ္ထ ယော ဘိက္ခု ဒိဝသံ စက်မေန နိသဇ္ဇာယ စ အာဝရဏီယေဟိ မေဗ္ဗေဟိ စိတ္တံ ပရိသောမေတွာ တထာ ရတ္တိယာ ပဌမယာမေ၊ မဇ္ဈိမယာမေ သေယျံ ကပ္ပေတွာ ပစ္ဆိမယာမေပိ နိသဇ္ဇစက်မေဟိ ဝီတိနာမေတွာ ပဂေဝ စေတိယာဏဗောဓိယာဏဝတ္ထံ ကတွာ ဗောဓိရက္ခေ ဥဒကံ အာသိဉ္ဇိတွာ ပါနိယံ ပရိဘောဇနိယံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ အာစရိယုပဇ္ဈာယဝတ္ထာဒီနိ သဗ္ဗာနိ ခန္ဓကဝတ္ထာနိ သမာဒါယ ဝတ္ထတိ။ သော သရိပရိကမ္မံ ကတွာ သေနာသနံ ပဝိသိတွာ ဒွေ တယော ပလ္လင်္ကေ ဥသုမံ ဂါဟာပေန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုယုဉ္ဇိတွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယံ ဥဋ္ဌဟိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနသိသေနေဝ ပတ္တဝိဝရမာဒါယ သေနာသနတော နိက္ခမိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တောဝ စေတိယာဏံ ဂန္ဓာ, သစေ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ တံ အဝိဿဇ္ဇေတွာဝ စေတိယာဏံ ပဝိသတိ။ အညံ စေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ သောပါနမူလေ ဌတွာ ဟတ္ထေန ဂဟိတဘဏှံ ဝိယ တံ ဌပေတွာ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ဝီတိ ဂဟေတွာ စေတိယာဏံ အာရုယ, မဟန္တံ စေတိယံ စေ၊ တိက္ခတ္ထံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ စတုသု ဌာနေသု ဝန္တိတဗ္ဗံ။ ခုဒ္ဒကံ စေတိယံ စေ၊ တထေဝ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အဋ္ဌသု ဌာနေသု ဝန္တိတဗ္ဗံ။ စေတိယံ ဝန္တိတွာ ဗောဓိယာဏံ ပတ္ထေနာပိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သမ္ပုခါ ဝိယ နိပစ္စာကာရံ ဒသေတွာ ဗောဓိ ဝန္တိတဗ္ဗာ။ သော ဧဝံ စေတိယဉ္စ ဗောဓိဉ္စ ဝန္တိတွာ ပဋိသမိတဋ္ဌာနံ ဂန္ဓာ ပဋိသမိတဘဏှကံ ဟတ္ထေန ဂဏှန္တော ဝိယ နိက္ခိတ္တကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဂါမသမိပေ ကမ္မဋ္ဌာနသိသေနေဝ စိဝရံ ပါရုပိတွာ ဂါမံ ပိဏှာယ ပဝိသတိ။ အထ နံ မနုဿာ ဒိသ္မာ အယျော နော အာဂတောတိ ပစ္စုဂန္ဓာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အာသနသာလာယ ဝါ ဂေဟေ

vā nisīdāpetvā yāguṃ datvā yāva bhaṭṭam na niṭṭhāti, tāva pāde dhovitvā telenā makkhetvā purato nisīditvā pañhaṃ vā pucchanti, dhammaṃ vā sotukāmā honti. Saccepi na kathāpentī, janasaṅgahatthaṃ dhammakathā nāma kātabbāyevāti Aṭṭhakathācariyā vadanti. Dhammakathā hi kammaṭṭhānavinimuttā nāma natthi, tasmā kammaṭṭhānasīseneva dhammakathaṃ kathetvā kammaṭṭhānasīseneva āhāraṃ paribhuñjitvā anumodanaṃ katvā¹ nivattiyamānehipi² manussehi anugatova gāmato nikkhamitvā tattha te nivattetvā maggaṃ paṭipajjati.

Atha naṃ puretaraṃ nikkhamitvā bahigāme katabhattakiccā sāmaṇeradahaṃbhikkhū disvā paccuggantvā pattacīvaramassa gaṇhanti. Porāṇakabhikkhū kira “amhākaṃ upajjhāyo ācariyo”ti na mukhaṃ oloketvā vattaṃ karonti, sampattaparicchadeneva karonti. Te taṃ pucchanti “bhante ete manussā tumhākaṃ kiṃ honti mātīpakkhato sambandhā pitīpakkhato”ti. Kiṃ disvā pucchathāti. Tumhesu etesaṃ pemaṃ bahumānanti. Āvuso yaṃ mātāpitūhipi dukkaraṃ, taṃ ete amhākaṃ karonti, pattacīvarampi no etesaṃ santakameva, etesaṃ ānubhāvena neva bhaye bhayaṃ, na chātake chātakaṃ jānāma³. Īdisā nāma upakārino natthīti tesāṃ guṇe kathento gacchati. Ayaṃ vuccati **harati na paccāharatīti**.

Yassa pana pageva vuttappakāraṃ vattapaṭipattim karontassa kammajatejodhātu pajjalati, anupādinnaṃ muñcitvā upādinnaṃ gaṇhāti, sarīrato sedā muccanti⁴, kammaṭṭhānaṃ vīthim nārohati, so pageva pattacīvaramādāya vegasāva cetiyaṃ vanditvā gorūpānaṃ nikkhamanavelāyameva gāmaṃ yāgubhikkhāya pavisitvā yāguṃ labhitvā āsanāsālaṃ gantvā pivati, athassa dvattikkhattuṃ ajjhoharaṇamatteneva kammajatejo upādinnaṃ muñcitvā anupādinnaṃ gaṇhāti, ghaṭasatena nhāto viya tejodhātu pariḷāhanibbānaṃ patvā kammaṭṭhānasīsena yāguṃ paribhuñjitvā pattañca mukhañca dhovitvā antarābhatte kammaṭṭhānaṃ manasikatvā avasesaṭṭhāne piṇḍāya caritvā kammaṭṭhānasīsena āhārañca paribhuñjitvā tato paṭṭhāya poṇkhānupōṇkhaṃ⁵ upaṭṭhahamānaṃ kammaṭṭhānaṃ gahetvā āgacchati, ayaṃ vuccati

1. Vatvā (Sī) 2. Nivattamānopi (Syā) 3. Jātaṃ nāma (Syā) 4. Muñcanti (Syā)

5. Pokhānupokhaṃ (Syā) Ma-Ṭṭha 1. 261; Saṃ-Ṭṭha 3. 221; Abhi-Ṭṭha 2. 335 piṭṭhesupi.

ဝါနိသီဒါပေတွာ ယာဂုံ ဒတွာ ယာဝ ဘတ္တံ န နိဋ္ဌာတိ၊ တာဝ ပါဒေ ဓောဝိတွာ တေလေန မက္ခေတွာ ပုရေတွာ တေ နိသီဒိတွာ ပဉ္စ ဝါ ပုစ္ဆန္တိ၊ ဓမ္မံ ဝါ သောတုကာမာ ဟောန္တိ။ သစေပိ န ကထာပေန္တိ၊ ဇနသင်္ဂဟတ္ထံ ဓမ္မကထာ နာမ ကာတဗ္ဗာယေဝါတိ အဋ္ဌကထာစရိယာ ဝဒန္တိ။ ဓမ္မကထာ ဟိ ကမ္မဋ္ဌာန-ဝိနိမုတ္တာ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ကမ္မဋ္ဌာနသီသေန ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနသီသေန အာဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ^၁ နိဝတ္တိယ-မာနေဟိပိ^၂ မနုဿေဟိ အနုဂတောဝ ဂါမတော နိက္ခမိတွာ တတ္ထ တေ နိဝတ္တေတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇတိ။

အထ နံ ပုရေတရံ နိက္ခမိတွာ ဗဟိဂါမေ ကတဘတ္တကိစ္စာ သာမဏေရ-ဒဟရဘိက္ခု။ ဒိသ္မာ ပစ္စုဂန္ဓာ ပတ္တစိဝရမဿ ဂဏန္တိ။ ပေါရာဏကဘိက္ခု။ ကိရ အမှာကံ ဥပဇ္ဈာယော အာစရိယောတိ န မုခံ ဩလောကေတွာ ဝတ္တံ ကရေန္တိ၊ သမ္ပတ္တပရိစ္ဆေဒေန န ကရေန္တိ။ တေ တံ ပုစ္ဆန္တိ “ဘန္တေ ဧတေ မနုဿာ တုမှာကံ ကိ” ဟောန္တိ မာတိပက္ခတော သမ္ပန္နာ ပိတိပက္ခတော”တိ။ ကိ” ဒိသ္မာ ပုစ္ဆထာတိ။ တုမှေသု ဧတေသံ ပေမံ ဗဟုမာနန္တိ။ အာရုသော ယံ မာတာပိတူဟိပိ ဒုက္ခရံ၊ တံ ဧတေ အမှာကံ ကရေန္တိ၊ ပတ္တစိဝရမ္ပိ နော ဧတေသံ သန္တကမေဝ၊ ဧတေသံ အာနုဘာဝေန နေဝ ဘယေ ဘယံ၊ န ဆာတကေ ဆာတကံ ဇာနာမ^၃။ ဤဒိသ္မာ နာမ အမှာကံ ဥပကာရိနော နတ္ထိတိ တေသံ ဂုဏေ ကထေန္တော ဂစ္ဆတိ။ အယံ ဂုစ္ဆတိ **ဟရတိ န ပစ္စာဟရတိ**တိ။

ယဿ ပန ပဂေဝ ဂုတ္တပ္ပကာရံ ဝတ္တပဋိပတ္တိံ ကရေန္တဿ ကမ္မဇတေဇော-ဓာတု ပဇ္ဇလတိ၊ အနုပါဒိန္နကံ မုဉ္ဇိတွာ ဥပါဒိန္နကံ ဂဏှာတိ၊ သရိရတော သေဒါ မုစ္ဆန္တိ^၄၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိထိ^၅ နာရောဟတိ၊ သော ပဂေဝ ပတ္တစိဝရ-မာဒါယ ဝေဂသာ စေတိယံ ဝန္တိတွာ ဂေါပုပါနံ နိက္ခမနဝေလာယမေဝ ဂါမံ ယာဂုဘိက္ခုယ ပဝိသိတွာ ယာဂုံ လဘိတွာ အာသနသာလံ ဂန္ဓာ ပိဝတိ၊ အထသ္မံ ဒုတ္တိက္ခတ္တု အဇ္ဈောဟရဏမတ္တေန န ကမ္မဇတေဇောဓာတု ဥပါဒိန္နကံ မုဉ္ဇိတွာ အနုပါဒိန္နကံ ဂဏှာတိ၊ ဃဋ္ဌသတေန နှာတော ဝိယ တေဇောဓာတု ပရိဋ္ဌာဟနိဗ္ဗာနံ ပတွာ ကမ္မဋ္ဌာနသီသေန ယာဂုံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ပတ္တဉ္စ မုခဉ္စ ဓောဝိတွာ အန္တရာဘတ္တေ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကတွာ အဝသေသဋ္ဌာနေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနသီသေန အာဟာရဉ္စ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ တတော ပဋ္ဌာယ ပေါဒါနု-ပေါဒိ^၆ ဥပဋ္ဌဟမာနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆတိ၊ အယံ ဂုစ္ဆတိ

၁-ဝတွာ (သီ)
၄-မုစ္ဆန္တိ (သျှာ)

၂-နိဝတ္တမာနေပိ (သျှာ)

၃-ဇာတိနာမ (သျှာ)
၅-ပေါဒါနုပေါဒိ (သျှာ)

paccāharati na haratīti. Edisā ca bhikkhū yāgum pivitvā vipassanaṃ ārabhitvā Buddhasāsane arahattaṃ pattā nāma gaṇanapathaṃ vītivattā. Sīhaḍāpeyeve tesu tesu gāmesu āsanasālāyaṃ na taṃ āsanamatthi, yattha yāgum pivitvā arahattaṃ pattā bhikkhū natthīti.

Yo pana pamādevihārī hoti nikkhattadhuro, sabbavattāni¹ bhinditvā pañcavidhacetokhīlavinibandhacitto viharanto “kammaṭṭhānaṃ nāma atthī”ti saññampi akatvā gāmaṃ piṇḍāya pavisitvā ananulomikena gihisaṃsaggena saṃsattho caritvā ca bhuñjitvā ca tuccho nikkhamati, ayaṃ vuccati **neva harati na paccāharatīti.**

Yo panāyaṃ “harati ca paccāharati cā”ti vutto, so gatapaccāgatikavattavaseneva veditabbo—attakāmā hi kulaputtā sāsane pabbajitvā dasapi vīsampi² tiṃsampi cattālīsampi paññāsampi satampi ekato vasantā katikavattaṃ katvā viharanti “āvuso tumhe na iṇaṭṭā na bhayaṭṭā na jīvikāpakatā pabbajitā, dukkhā muccitukāmā³ panettha pabbajitā, tasmā gamane uppannakilesaṃ gamaneyeva niggaṇhatha, tathā ṭhāne, nisajjāya sayane uppannakilesaṃ sayaneva niggaṇhathā”ti.

Te evaṃ katikavattaṃ katvā bhikkhācāraṃ gacchantā aḍḍha-usabha-usabha-aḍḍhagāvutagāvutantareshu pāsāṇā honti, tāya saññāya kammaṭṭhānaṃ manasi karontāva gacchanti. Sace kassaci gamane kilesa uppajjati, tattheva naṃ niggaṇhāti. Tathā asakkonto tiṭṭhati, athassa pacchato āgacchantopi tiṭṭhati. So “ayaṃ bhikkhu tuyhaṃ uppannavitakkaṃ jānāti, ananucchavikaṃ te etan”ti attānaṃ paṭicodetvā vipassanaṃ vadḍhetvā tattheva ariyabhūmiṃ okkamati. Tathā asakkonto nisīdati, athassa pacchato āgacchantopi nisīdatīti soyeva nayo. Ariyabhūmiṃ okkamitum asakkontipi taṃ kilesaṃ vikkhambhetvā kammaṭṭhānaṃ manasi karontova gacchati, na kammaṭṭhānavippayuttena cittena pādaṃ uddharati, uddharati ce paṭinivattitvā purimapādeyeve⁴ eti. Ālindakavāsī **Mahāphussadevatthero** viya.

1. Kattabbasabbavattāni (Syā)

2. Vīsatimpi (Sī)

3. Muñcitukāmā (Syā)

4. Purimapadesaṃyeve (Sī, Syā)

သုတ္တံ]

သတိသမ္ပဗ္ဗေကထာ

၁၆၉

ပစ္စာဟရတိ န ဟရတိတိ။ ဒေသံ စ ဘိက္ခု။ ယာဂံ ပိဝိတွာ ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ ဗုဒ္ဓသာသနော အရဟတ္တပ္ပတ္တာ နာမ ဂဏနပထံ ဝိတိဝတ္တာ။ သီဟဋ္ဌဒီပေယေဝ တေသု တေသု ဂါမေသု အာသနသာလာယံ ဝါ န တံ အာသနမတ္ထိ။ ယတ္ထ ယာဂံ ပိဝိတွာ အရဟတ္တပ္ပတ္တာ ဘိက္ခု နတ္ထိတိ။

ယော ပန ပမာဒဝိဟာရီ ဟောတိ။ နိက္ခိတ္တဓူရော သဗ္ဗဝတ္တာနိ^၁ ဘိန္ဒိတွာ ပဉ္စဝိဝေတောဒီလဝိနိဗန္ဓဝိတ္ထော ဝိဟရန္တော “ကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ အတ္ထိ”တိ သညမ္ပိ အကတွာ ဂါမံ ပိဏ္ဏာယ ပဝိသိတွာ အနန္တလောမိကေန ဂိဟိသံသဂ္ဂေန သံသဋ္ဌော စရိတွာ စ ဘုဒ္ဓိတွာ စ တုဇ္ဈော နိက္ခမတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ **နေဝ ဟရတိ န ပစ္စာဟရတိတိ။**

ယော ပနာယံ “ဟရတိ စ ပစ္စာဟရတိ စာ”တိ ဝုတ္တော၊ သော ဂတပစ္စာ-ဂတဝတ္ထဝသေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗော—အတ္တကာမာ ဟိ ကုလပုတ္တာ သာသနော ပဗ္ဗဇိတွာ ဒသပိ ဝိသမ္ပိ^၂ တိသမ္ပိ စတ္တာလိသမ္ပိ ပညာသမ္ပိ သတမ္ပိ ဧကတော ဝသန္တာ ကတိကဝတ္တံ ကတွာ ဝိဟရန္တိ။ အာဝုသော တုမှေ န ဣဏန္ဓာ န ဘယန္ဓာ န ဇီဝိကာပကတာ ပဗ္ဗဇိတာ၊ ဒုက္ခာ မုစ္စိတုကာမာ^၃ ပနေတ္ထ ပဗ္ဗဇိတာ၊ တသ္မာ ဂမနေ ဥပ္ပန္နကိလေသံ ဂမနေယေဝ နိဂ္ဂဏှထ၊ တထာ ဌာနေ, နိသဇ္ဇာယ၊ သယနေ ဥပ္ပန္နကိလေသံ သယနေဝ နိဂ္ဂဏှထာတိ။

တေ ဧဝံ ကတိကဝတ္တံ ကတွာ ဘိက္ခဝစာရံ ဂစ္ဆန္တာ အဗုဉ္ဇသဘဉ္ဇသဘ-အဗုဂါဝုတဂါဝုတန္တရေသု ပါသာဏာ ဟောန္တိ။ တာယ သညာယ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တာဝ ဂစ္ဆန္တိ။ သစေ ကဿမိ ဂမနေ ကိလေသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တတ္ထေဝ နံ နိဂ္ဂဏှာတိ။ တထာ အသက္ခောန္တော တိဋ္ဌတိ။ အထဿ ပစ္စတော အာဂစ္ဆန္တောပိ တိဋ္ဌတိ။ သော “အယံ ဘိက္ခု တုယံ ဥပ္ပန္နဝိတက္ကံ ဇာနာတိ။ အနန္တဝိကံ တေ ဧတ”န္တိ အတ္တာနံ ပဋိစောဒေတွာ ဝိပဿနံ ဝေဇေတွာ တတ္ထေဝ အရိယဘူမိ^၄ ဩက္ကမတိ။ တထာ အသက္ခောန္တော နိသိဒတိ။ အထဿ ပစ္စတော အာဂစ္ဆန္တောပိ နိသိဒတိတိ သောယေဝ နယော။ အရိယဘူမိ^၄ ဩက္ကမိတုံ အသက္ခောန္တောပိ တံ ကိလေသံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တာဝ ဂစ္ဆတိ။ န ကမ္မဋ္ဌာနဝိပ္ပယုတ္တေန စိတ္တေန ပါဒံ ဥဒ္ဓရတိ၊ ဥဒ္ဓရတိ စေ, ပဋိနိဝတ္တိတွာ ပုရိမပဒေသံယေဝ^၄ ဧတိ။ အာလိန္ဒကဝါသိ **မဟာဗုဿဒေဝတ္ထေရော** ဝိယ။

၁-ကတ္တဗ္ဗသဗ္ဗဝတ္တာနိ (သျှာ)

၂-ဝိသတိဗ္ဗိ (သိ)

၃-မုစ္စိတုကာမာ (သျှာ)

၄-ပုရိမပါဒေယေဝ (က)

So kira ekūnavīsativassāni gatapaccāgatikavattaṃ pūrento eva vihāsi, manussāpi sudam¹ antarāmagge kasantā ca vapantā ca maddantā ca kammāni ca tarontā theram tathā gacchantam disvā “ayaṃ thero punappunam nivattitvā gacchati, kinnu kho maggamūlho, udāhu kiñci pamuṭṭho”ti samullapanti. So taṃ anādiyitvā kammaṭṭhānāyuttacitteneva samaṇadhammaṃ karonto vīsativassabbhantare arahattaṃ pāpuṇi, arahattappattadivase cassa caṅkamanakoṭiyam adhivatthā devatā aṅgulīhi dīpaṃ ujjaletvā atthāsi. Cattāropi mahārājāno, Sakko ca Devānamindo, brahmā ca Sahampati upaṭṭhānam agamaṃsu. Tañca obhāsaṃ disvā vanavāsī **Mahātissatthero** taṃ dutiyadivase pucchi “rattibhāge āyasmato santike obhāso ahosi, kiṃ so obhāso”ti. Thero vikkhepaṃ karonto “obhāso nāma dīpobhāsopi hoti maṇi-obhāsopi”ti-evamādimāha. Tato paṭicchādetha tumheti nibaddho² “āmā”ti paṭijānitvā ārocesi.

Kālavallimaṇḍapavāsī **Mahānāgatthero** viya ca. Sopi kira gatapaccāgatikavattaṃ pūrento paṭhamam tava “bhagavato mahāpadhānam pūjessāmī”ti satta vassāni ṭhānacaṅkamameva adhiṭṭhāsi. Puna soḷasa vassāni gatapaccāgatikavattaṃ pūretvā arahattaṃ pāpuṇi. So kammaṭṭhānāyutteneva cittaena pādam uddharanto vippayuttena uddhaṭe paṭinivattento gāmasamīpaṃ gantvā “gāvī nu pabbajito nū”ti āsaṅkaniyapadese ṭhatvā cīvaram pārupitvā kacchakantarato udakena pattam dhovitvā udakagaṇḍusaṃ³ karoti. Kiṃ kāraṇā? “Mā me bhikkham dātum vā vanditum vā āgate manusse ‘dīghāyukā hothā’ti vacanamattenāpi kammaṭṭhānavikkhepo ahosi”ti. “Ajja bhante katimī”ti divasaṃ vā bhikkhugaṇanam vā pañham vā pucchito pana udakaṃ gilitvā āroceti. Sace divasādīni pucchakā na honti, nikkhamanavelāya gāmadvāre niṭṭhubhitvā yāti.

Kalambatitthavihāre vassūpagatā **paññāsabhikkhū** viya ca. Te kira āsaḥhipuṇṇamāyam katikavattaṃ akaṃsu “arahattaṃ appatvā aññamaññaṃ nālapissāmā”ti, gāmañca piṇḍāya pavisantā udakagaṇḍusaṃ katvā

1. Manussāpi addasaṃsu (Ka) Ma-Ṭṭha 1. 262; Saṃ-Ṭṭha 3. 222; Abhi-Ṭṭha 2. 336 piṭṭhesu passitabbaṃ.

2. Nibandho (Syā), nibbuddho (Ka)

3. Udakagaṇḍasaṃ (Syā)

သော ကိရ ကျေနပ်သတိဝဿာနိ ဂတပစ္စာဂတဝတ္တံ ပူရေန္တောဝေ ဝိဟာသိ။ မနုဿာပိ အဒ္ဓသံသု အန္တရာမဂ္ဂေ ကသန္တာ စ ဝပန္တာ စ မဒ္ဓန္တာ စ ကမ္မာနိ စ ကရေန္တာ ယေရံ တထာဂစ္ဆန္တိ။ ဒိဿာ “အယံ ယေရော ပုနပ္ပုနံ နိဝတ္တိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ကိန္နု ခေါ မဂ္ဂမုဋ္ဌော၊ ဥဒါဟု ကိဉ္စိ ပမုဋ္ဌော”တိ သမုလ္လပန္တိ။ သော တံ အနာဒိယိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနယုတ္တစိတ္တေနဝ သမဏဓမ္မံ ကရေန္တော ဝိသတိဝဿန္တန္တရေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အရဟတ္တပ္ပတ္တဒိဝေဝ စဿ စက်မနကောဋိယံ အဓိဝတ္တာ ဒေဝတာ အင်္ဂုလီဟိ ဒိပံ ဥဇ္ဇာလေတွာ အဋ္ဌာသိ။ စတ္တာရေပိ မဟာရာဇာနော သက္ကော စ ဒေဝါနမိန္ဒော မြဟ္တာ စ သဟမ္ပတိ ဥပဋ္ဌာနံ အဂမံသု။ တဉ္စ ဩဘာသံ ဒိဿာ ဝနဝါသိ မဟာတိဿတ္ထေရော တံ ဒုတိယဒိဝေဝ ပုစ္ဆိ “ရတ္တိဘာဂေ အာယသ္မတော သန္တိကေ ဩဘာသော အဟောသိ။ ကိံ သော ဩဘာသော”တိ။ ယေရော ဝိက္ခေပံ ကရေန္တော ဩဘာသော နာမ ဒီပေါဘာသောပိ ဟောတိ မဏိဩဘာသောဝီတိဝေမာဒိမာဟ။ တတော ပဋိစ္ဆာဒေဝေ တုမှေတိ နိဗ္ဗေဒါ အာမာတိ ပဋိဇာနိတွာ အာရောစေသိ။ ကာဠဝလ္လိမဏ္ဍပဝါသိ **မဟာ-နာဂတ္ထေရော** ဝိယ စ။

သောပိ ကိရ ဂတပစ္စာဂတဝတ္တံ ပူရေန္တော ပဌမံ တာဝ ဘဂဝတော မဟာပဓာနံ ပူဇေဿာမီတိ သတ္တဝဿာနိ ဌာနစက်မမေဝ အဓိဋ္ဌာသိ။ ပုန သောဠသဝဿာနိ ဂတပစ္စာဂတဝတ္တံ ပူရေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သော ကမ္မဋ္ဌာနယုတ္တေနဝ စိတ္တေန ပါဒံ ဥဒ္ဓရန္တော ဝိယုတ္တေန ဥဒ္ဓဇ္ဇေ ပဋိနိဝတ္တေန္တော ဂါမသမိပံ ဂန္တာ “ဂါဝိ န ပဗ္ဗဇိတော န”တိ အာသင်္ကနိယပဒေသေ ဌတွာ စိဝရံ ပါရုပိတွာ ကမ္မကန္တရတော ဥဒကေန ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ဥဒကဂဏ္ဍသံ ကရေတိ။ ကိံ ကာရဏာ၊ မာ မေ ဘိက္ခံ ဒါတုံ ဝါ ဝန္တိတုံ ဝါ အာဂတေ မနုဿေ ဒီဃာယုကာ ဟောထာတိ ဝစနမတ္တေနာပိ ကမ္မဋ္ဌာနဝိက္ခေပေါ အဟောသိတိ။ “အဇ္ဇ ဘန္တေ ကတိမိ”တိ ဒိဝသံ ဝါ ဘိက္ခုဂဏနံ ဝါ ပဉ္စ ဝါ ပုစ္ဆိတော ပန ဥဒကံ ဂိလိတွာ အာရောစေတိ။ သစေ ဒိဝသာဒိနိ ပုစ္ဆကာ န ဟောန္တိ။ နိက္ခမနဝေလာယ ဂါမဒ္ဓါရေ နိဠာဘိတွာဝ ယာတိ။

ကလမ္ပတိတ္ထဝိဟာရေ ဝဿူပဂတာ **ပညာသဘိက္ခု** ဝိယ စ။ တေ ကိရ အာသဋ္ဌိပုဏ္ဏမာယံ ကတိကဝတ္တံ အကံသု “အရဟတ္တံ အပ္ပတွာ အညမညံ နာလဝိဿာမာ”တိ။ ဂါမဉ္စ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တာ ဥဒကဂဏ္ဍသံ ကတွာ ပဝိသိသု။ ဒိဝသာဒိသု ပုစ္ဆိတေသု ဝုတ္တနယေနဝ ပဋိပဇ္ဇိသု။ တတ္ထ မနုဿာ

pavisimsu. Divasādīsu pucchitesu vuttanayeneva paṭipajjimsu. Tattha manussā niṭṭhubhanam disvā jānimsu “ajjeko āgato ajja dve”ti. Evañca cintesum “kinnu kho ete amhehiyeva saddhim na sallapanti, udāhu aññamaññampi. Sace aññamaññampi na sallapanti, addhā vivādajātā bhavissanti, etha ne aññamaññam khamāpessāmā”ti sabbe vihāram gantvā paññāsāya bhikkhūsu dvepi bhikkhū ekokāse nāddasamsu. Tato yo tesu cakkhumā puriso, so āha “na bho kalahakārakānam vasanokāso īdiso hoti, susammattham cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇam, sunikkhittā sammajjaniyo, sūpaṭṭhapitam¹ pānīyam paribhojanīyan”ti, te tatova nivattā. Tepi bhikkhū antotemāseyeva arahattam patvā mahāpavāraṇāya visuddhipavāraṇam pavāresum.

Evam Kālavallimaṇḍapavāsī Mahānāgattthero viya Kalambatitthavihāre vassūpagatabhikkhū viya ca kammaṭṭhānāyutteneva cittena pādam uddharanto gāmasamīpam gantvā udakagaṇḍūsam katvā vīthiyo sallakkhetvā yattha surāsoṇḍadhuttādayo, kalahakārakā, caṇḍahatthi-assādayo vā natthi, tam vīthim paṭipajjati. Tattha ca piṇḍāya caramāno na turitaturito viya javena gacchati. Na hi javena piṇḍapātiyadhutaṅgam nāma kiñci atthi. Visamabhūmibhāgappattam pana udakasakaṭam viya niccalo hutvā gacchati. Anugharam pavīṭṭho ca dātukāmam vā adātukāmam vā sallakkhetvā tadanurūpam kalam āgamento bhikkham paṭilabhitvā ādāya antogāme vā bahigāme vā vihārameva vā āgantvā yathā phāsuke patirūpe okāse nisīditvā kammaṭṭhānam manasi karonto āhāre paṭikūlasaññam upaṭṭhapetvā akkhabbhañjanavaṇalepanaputtamamsūpamavasena paccavekkhanto aṭṭhaṅgasamannāgataṁ āhāram āhāreti, neva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya -pa- bhuttāvī ca udakakiccam katvā muhuttaṁ bhattakilamatham paṭippassambhetvā yathā purebhattam, evam pacchābhattam purimayāmam pacchimayāmañca kammaṭṭhānameva manasi karoti, ayam vuccati **harati ca paccāharati cāti**.

Idam² pana haraṇapaccāharaṇasaṅkhātā gatapaccāgatikavattam pūrento yadi upanissayasampanno hoti, paṭhamavaye eva arahattam pāpuṇāti. No ce paṭhamavaye pāpuṇāti, atha majjhimavaye. No ce majjhimavaye

1. Sūpaṭṭhitam (Sī), supaṭṭhitam (Syā)

2. Imaṁ (Sī, Syā)

သုတ္တံ]

သတ်သမ္ပဇေကထာ

၁၇၁

နိဗ္ဗာန် ဒိဿာ ဇာနိသု “အဇ္ဇေကော အာဂတော, အဇ္ဇေ ဒွေ”တိ။ ဧဝံ စိန္တေသုံ “ကိန္နု ခေါ ဧတေ အမှေဟိယေဝ သဒ္ဓိ” န သလ္လပန္နိ၊ ဥဒါဟု အညမညမ္ပိ။ သစေ အညမညမ္ပိ န သလ္လပန္နိ၊ အဒ္ဓါ ဝိဝါဒဇာတာ ဘဝိဿန္တိ။ ဧဝံ နေ အညမညံ ခမာပေဿာမာ”တိ သဗ္ဗေ ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ ပညာဿာယ ဘိက္ခုသု ဒွေပိ ဘိက္ခု ဧကောကာသေ နာဒ္ဓသံသု။ တတော ယော တေသု စက္ခုမာ ပုရိသော၊ သော အာဟ “န ဘော ကလဟကာရကာနံ ဝသနော-ကာသော ဤဒိသော ဟောတိ၊ သုသမ္ပန္နံ စေတိယဂ်ဏဗောဓိယဂ်ဏံ၊ သုနိက္ခိတ္တာ သမ္ပဇနိယော၊ သုပဋ္ဌပိတံ^၁ ပါနိယံ ပရိဘောဇနိယ”န္တိ၊ တေ တတောဝ နိဝတ္တာ။ တေပိ ဘိက္ခု အန္တောတေမာသေယေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ မဟာပဝါရဏာယ ဝိသုဒ္ဓိပဝါရဏံ ပဝါရေသုံ။

ဧဝံ ကာဠဝလ္လိမဏ္ဍပဝါသီ မဟာနာဂတ္ထေရော ဝိယ၊ ကလမ္ပတိတ္ထဝိဟာရေ ဝဿုပဂတဘိက္ခု ဝိယ စ ကမ္ပဋ္ဌာနယုတ္တေနဝ စိတ္တေန ပါဒံ ဥဒ္ဓရန္တော ဂါမသမိပံ ဂန္ဓာ ဥဒကဂဏ္ဍသံ ကတွာ ဝိထိယော သလ္လက္ခေတွာ၊ ယတ္ထ သုရာသောဏ္ဍရတ္တာဒယော ကလဟကာရကာ စက္ခုမာတ္တိအဿာဒယော ဝါ နတ္ထိ၊ တံ ဝိထိံ ပဋိပဇ္ဇတိ။ တတ္ထ စ ပိဏ္ဍာယ စရမာနော န တုရိတတုရိတော ဝိယ ဇဝေန ဂစ္ဆတိ။ န ဟိ ဇဝေန ပိဏ္ဍပါတိယဓုတဂ် နာမ ကိန္တိ အတ္ထိ။ ဝိသမဘူမိဘာဂပုတ္တံ ပန ဥဒကသကဋံ ဝိယ နိစ္စလော ဟုတွာ ဂစ္ဆတိ။ အနုဗ္ဗရံ ပဝိဋ္ဌော စ ဒါတုကာမံ ဝါ အဒါတုကာမံ ဝါ သလ္လက္ခေတွာ တဒနုရူပံ ကာလံ အာဂမေန္တော ဘိက္ခု ပဋိလဘိက္ခု အာဒါယ အန္တောဂါမေ ဝါ ဗဟိဂါမေ ဝါ ဝိဟာရမေဝ ဝါ အာဂန္ဓာ ယထာ ဗာသုကေ ပတိရူပေ ဩကာသေ နိသိဒိတွာ ကမ္ပဋ္ဌာနံ မနသိကရေန္တော အာဟာရေ ပဋိကူလသညံ ဥပဋ္ဌပေတွာ အက္ခန္တန္တုနဝဏလေပနပုတ္တမံသုပမဝသေန ပစ္စဝေက္ခန္တော အဋ္ဌင်္ဂသမန္ဓာဂတံ အာဟာရံ အာဟာရေတိ၊ နေဝ ဒဝါယ န မဒါယ န မဏ္ဍနာယ န ဝိဘူ-သနာယ။ ပ။ ဘုတ္တာဝိ စ ဥဒကကိစ္စံ ကတွာ မုဟုတ္တံ ဘတ္တကိလမထံ ပဋိပု-ဿန္တေတွာ ယထာ ပုရေဘတ္တံ၊ ဧဝံ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပုရိမယာမံ ပစ္ဆိမယာမဉ္စ ကမ္ပဋ္ဌာနမေဝ မနသိ ကရေတိ၊ အယံ ဝုစ္ဆတိ **ဟရတိ စ ပစ္စာဟရတိ စာတိ**။

ဣဒံ^၂ ပန ဟရဏပစ္စာဟရဏသင်္ခါတံ ဂတပစ္စာဂတဝတ္တံ ပူရေန္တော ယဒိ ဥပနိဿယသမ္ပန္နော ဟောတိ၊ ပဋ္ဌမဝယေ ဧဝံ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ နော စေ ပဋ္ဌမဝယေ ပါပုဏာတိ၊ အထ မဇ္ဈိမဝယေ၊ နော စေ မဇ္ဈိမဝယေ ပါပုဏာတိ၊ အထ မရဏသမယေ၊ နော စေ မရဏသမယေ ပါပုဏာတိ။

၁-သုပဋ္ဌိတံ (သီ)၊ သုပဋ္ဌိတံ (သျာ)

၂-ဣဒံ (သီ၊ သျာ)

pāpuṇāti, atha maraṇasamaye. No ce maraṇasamaye pāpuṇāti, atha devaputto hutvā. No ce devaputto hutvā pāpuṇāti, anuppanne Buddhē nibbatto paccekabodhiṃ sacchikaroti. No ce paccekabodhiṃ sacchikaroti, atha Buddhānaṃ sammukhībhāve khippābhiñño vā hoti seyyathāpi thero * **Bāhiyo dārucīriyo**, Mahāpañño vā seyyathāpi thero Sāriputto, Mahiddhiko vā seyyathāpi thero Mahāmoggallāno, dhutavādo vā¹ seyyathāpi thero Mahākassapo. Dibbacakkhuko vā seyyathāpi thero Anuruddho. Vinayadharo vā seyyathāpi thero Upāli. Dhammakathiko vā seyyathāpi thero Puṇṇo Mantāniputto². Ārañhiko vā seyyathāpi thero Revato, bahussuto vā seyyathāpi thero Ānando, sikkhākāmo vā seyyathāpi thero Rāhulo Buddhaputtoti. Iti imasmīṃ catukke yvāyaṃ harati ca paccāharati ca, tassa gocarasaṃpajāññaṃ sikkhāpattāṃ hoti.

Abhikkamādīsu pana asammuyhanaṃ **asammohasāṃpajāññaṃ**, taṃ evaṃ veditabbaṃ—idha bhikkhu abhikkamanto vā paṭikkamanto vā yathā andhabālaputhujjanā abhikkamādīsu “attā abhikkamati, attanā abhikkamo nibbattito”ti vā, “ahaṃ abhikkamāmi, mayā abhikkamo nibbattito”ti vā sammuyhanti, tathā asammuyhanto “abhikkamāmī”ti citte uppajjamāne teneva cittaṇa saddhiṃ cittasaṃuṭṭhānavāyodhātu viññattim janayamānā uppajjati. Iti cittakiriyavāyodhātuvipphārasena ayaṃ kāyasammato atṭhisāṅghāto abhikkamati. Tassevaṃ abhikkamato ekekaṇḍuddharaṇe pathavīdhātu āpodhātūti dve dhātuyo omattā honti mandā, itarā dve adhimattā honti balavatiyo, tathā atiharaṇavītihaṇesu. Vosajjane tejodhātu vāyodhātūti dve dhātuyo omattā honti mandā, itarā dve adhimattā balavatiyo, tathā sannikkhepanasannirumbhanesu. Tattha uddharaṇe pavattā rūpārūpadhammā atiharaṇaṃ na pāpuṇanti, tathā atiharaṇe pavattā vītihaṇaṃ, vītihaṇe pavattā vossajjanaṃ, vossajjane pavattā sannikkhepanaṃ, sannikkhepane pavattā sannirumbhanaṃ na pāpuṇanti. Tattha tattheva pabbaṃ pabbaṃ sandhi sandhi odhi odhi hutvā

* Khu 1. 85 piṭṭhe Udāne.

1. Dhutavādī vā (Sī), dhutaṅgadharo vā (Syā)

2. Mantāniputto (Sī), Mantāniputto (Syā, Ka)

အထ ဒေဝပုတ္တော ဟုတွာ၊ နော စေ ဒေဝပုတ္တော ဟုတွာ ပါပုဏာတိ၊ အနုပ္ပန္န ဗုဒ္ဓေ နိဗ္ဗတ္တော ပစ္စေကဗောဓိံ သတ္တိကရေတိ။ နော စေ ပစ္စေက-ဗောဓိံ သတ္တိကရေတိ၊ အထ ဗုဒ္ဓါနံ သမ္မုဒိဘာဝေ ခိပ္ပါဘိညော ဟောတိ သေယျထာပိ ထေရော ဗာဟိယော ဒါရုစိရိယော၊ မဟာပညော ဝါ သေယျထာပိ ထေရော သာရိပုတ္တော၊ မဟိဒ္ဓိကော ဝါ သေယျထာပိ ထေရော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော၊ ဓုတဝါဒေါ ဝါ^၁ သေယျထာပိ ထေရော မဟာကဿပေါ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုကော ဝါ သေယျထာပိ ထေရော အနုရုဒ္ဓေါ၊ ဝိနယဓရော ဝါ သေယျထာပိ ထေရော ဥပါလိ၊ ဓမ္မကထိကော ဝါ သေယျထာပိ ထေရော ပုတ္တော မန္တာဏိပုတ္တော^၂၊ အာရညိကော ဝါ သေယျထာပိ ထေရော ရေဝတော၊ ဗဟုဿတော ဝါ သေယျထာပိ ထေရော အာနန္ဒော၊ သိက္ခာကာမော ဝါ သေယျထာပိ ထေရော ရာဟုလော ဗုဒ္ဓပုတ္တောတိ။ ဣတိ ဣမသ္မိံ စတုက္ကေယှာယံ ဟရတိ စ ပစ္စာဟရတိ စ၊ တဿ ဂေါရသမ္ပဇညံ သိခါပတ္တံ ဟောတိ။

အဘိက္ကမာဒီသု ပန အသမ္ပယုနံ **အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ**၊ တံ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ—ဣဓ ဘိက္ခု အဘိက္ကမန္တော ဝါ ပဋိက္ကမန္တော ဝါ ယထာ အန္ဓဗာလပုထုဇ္ဇနာ အဘိက္ကမာဒီသု “အတ္တာ အဘိက္ကမတိ အတ္တနာ အဘိက္ကမော နိဗ္ဗတ္တိတော”တိ ဝါ၊ “အဟံ အဘိက္ကမာမိ မယာ အဘိက္ကမော နိဗ္ဗတ္တိတော”တိ ဝါ သမ္ပယုန္တိ၊ တထာ အသမ္ပယုန္တော “အဘိက္ကမာမိ”တိ စိတ္တေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေ တေနေဝ စိတ္တေန သဒ္ဓိံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝါယောဓာတု ဝိညတ္တိံ ဇနယမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတိ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ပာရဝသေန အယံ ကာယသမ္ပတော အဋ္ဌိသင်္ခာတော အဘိက္ကမတိ။ တဿေဝံ အဘိက္ကမတော ဧကေနပါဒုဒ္ဓရဏေ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတုတိ ဒွေ ဓာတုယော ဩမတ္တာ ဟောန္တိ မန္တာ၊ ဣတရာ ဒွေ အဓိမတ္တာ ဟောန္တိ ဗလဝတိယော၊ တထာ အတိဟရဏဝိတိဟရဏေသု။ ဝေါဿဇ္ဇနေ တေဇောဓာတု ဝါယောဓာတုတိ ဒွေ ဓာတုယော ဩမတ္တာ ဟောန္တိ မန္တာ၊ ဣတရာ ဒွေ အဓိမတ္တာ ဗလဝတိယော၊ တထာ သန္တိက္ခေပန-သန္တိရုဇ္ဈနေသု။ တတ္ထ ဥဒ္ဓရဏေ ပဝတ္တာ ရူပါရူပဓမ္မာ အတိဟရဏံ န ပါပုဏန္တိ၊ တထာ အတိဟရဏေ ပဝတ္တာ ဝိတိဟရဏံ၊ ဝိတိဟရဏေ ပဝတ္တာ ဝေါဿဇ္ဇနံ၊ ဝေါဿဇ္ဇနေ ပဝတ္တာ သန္တိက္ခေပနံ၊ သန္တိက္ခေပနေ ပဝတ္တာ သန္တိရုဇ္ဈနံ န ပါပုဏန္တိ။ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပဗ္ဗံ ပဗ္ဗံ သန္တိ သန္တိ ဩမိ ဩမိ ဟုတွာ

tattakapāle pakkhattatīlāni viya paṭapaṭāyantā¹ bhijjanti. Tattha ko eko abhikkamati, kassa vā ekassa abhikkamanam. Paramatthato hi dhātūnamyeva gamanam, dhātūnam ṭhānam, dhātūnam nisajjanam, dhātūnam sayanam. Tasmim tasmin koṭṭhāse saddhim rūpena—

* Aññam uppajjate cittaṃ, aññam cittaṃ nirujjhati.

Avācimanusambandho, nadīsotova vattatīti.

Evam abhikkamādīsu asammuyhanam **asammohasampajaññam** nāmāti.

Niṭṭhito “abhikkante paṭikkante sampajānakārī hotī”ti padassa attho.

Ālokite vilokiteti ettha pana **ālokitaṃ** nāma purato pekkhanam.

Vilokitaṃ nāma anudisāpekkhanam. Aññānapi heṭṭhā upari pacchato pekkhanavasena olokita-ullokitaṭṭhalokitaṃ nāma honti, tāni idha na gahitāni. Sāruppavasena pana imāneva dve gahitāni, iminā vā mukhena sabbānapi tāni gahitānevāti.

Tattha “ālokesāmi”ti citte uppanne cittavaseneva anoloketvā atthapariggaṇhanam sātthakasampajaññam, tam āyasmantaṃ Nandaṃ kāyasakkhim katvā veditabban. Vuttañhetam Bhagavatā “sace bhikkhave Nandassa puratthimā disā āloketabbā hoti, sabbam cetasa samannāharitvā Nando puratthimam disam āloketi ‘evam me puratthimam disam ālokeyato na abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāsavissanti’²ti. Itiha tattha sampajāno hoti. Sace bhikkhave Nandassa pacchimā disā -pa- uttarā disā -pa- dakkhiṇā disā -pa- uddham -pa- adho -pa- anudisā anuviloketabbā hoti, sabbam cetasa samannāharitvā Nando anudisam anuviloketi ‘evam me anudisam anuvilokayato na abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāsavissanti’³ti. Itiha tattha sampajāno hoti”³ti.

Api ca idhāpi pubbe vuttacetiyadassanādivaseneva sātthakatā ca sappāyatā ca veditabbā, kammaṭṭhānassa pana avijahanameva **gocarasampajaññam**.

1. Taṭataṭāyanta (bahūsu) Moggallānabyākaraṇam oloketabban.

* Ma-Ṭṭha 1. 265; Saṃ-Ṭṭha 3. 225; Abhi-Ṭṭha 2. 339 piṭṭhesupi.

2. Anvāsaveyyunti (Sī, Syā)

3. Am 3. 14 piṭṭhe.

သုတ္တ]

သတိသမ္ပဇာနည်ကထာ

၁၇၃

တတ္ထကပါလေ ပက္ခိတ္တတိလာနိ ဝိယ ပဋပဋာယန္တာ^၁ ဘိဇ္ဇန္တိ။ တတ္ထ ကော ကော အဘိက္ကမတိ။ ကဿ ဝါ ကဿ အဘိက္ကမနံ။ ပရမတ္ထတော ဟိ ဓာတုနံ ယေဝ ဂမနံ၊ ဓာတုနံ ဌာနံ၊ ဓာတုနံ နိသဇ္ဇနံ၊ ဓာတုနံ သယနံ။ တသ္မိံ တသ္မိံ ကောဌာသေ သဗ္ဗိံ ရူပေန။

အညံ ဥပ္ပဇ္ဇတေ စိတ္တံ၊ အညံ စိတ္တံ နိရုဇ္ဈတိ။

အဝိစိ မနုဿမ္ပန္နော၊ နဒိသောတောဝ ဝတ္တတိတိ။

ဧဝံ အဘိက္ကမာဒိသု အသမ္ပယုနံ အသမ္ပောဟသမ္ပဇာနည် နာမာတိ။

နိဋ္ဌိတော အဘိက္ကန္တေ ပဋိက္ကန္တေ သမ္ပဇာနကာရိ ဟောတိတိ ပဒဿ အတ္ထော။

အာလောကိတေ ဝိလောကိတေတိ ဧတ္ထ ပန အာလောကိတံ နာမ ပုရတော ပေက္ခန္တံ။ ဝိလောကိတံ နာမ အနုဒိသာပေက္ခန္တံ။ အညာနိပိ ဟေဋ္ဌာ ဥပရိ ပစ္ဆ-တော ပေက္ခန္တဝသေန ဩလောကိတဥလ္လောကိတာပလောကိတာနိ နာမ ဟောန္တိ။ တာနိ ဣမ န ဂဟိတာနိ။ သာရုပ္ပဝသေန ပန ဣမာနေဝ ခွေ ဂဟိတာနိ။ ဣမိနာ ဝါ မုခေန သဗ္ဗာနိပိ တာနိ ဂဟိတာနေဝါတိ။

တတ္ထ “အာလောကေသံသီ”တိ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ စိတ္တဝသေနဝ အနော-လောကေတွာ အတ္ထပရိဂ္ဂဏှနံ သာတ္ထကသမ္ပဇာနည်၊ တံ အာယသန္တံ နန္တံ ကာယသက္ခိံ ကတွာ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တေဉ္ဇေတံ ဘဂဝတာ “သစေ ဘိက္ခဝေ နန္ဒဿ ပုရတ္ထိမာ ဒိသာ အာလောကေတဗ္ဗာ ဟောတိ။ သဗ္ဗံ စေတသာ သမန္တာဟရိတွာ နန္ဒော ပုရတ္ထိမံ ဒိသံ အာလောကေတိ ‘ဧဝံ မေ ပုရတ္ထိမံ ဒိသံ အာလောကယတော န အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿာ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ အန္ဓာသဝိဿန္တိ’^၂တိ။ ဣတိဟ တတ္ထ သမ္ပဇာနော ဟောတိ။ သစေ ဘိက္ခဝေ နန္ဒဿ ပစ္ဆိမာ ဒိသာ။ပ။ ဥတ္တရာ ဒိသာ။ပ။ ဒက္ခိဏာ ဒိသာ။ပ။ ဥဒ္ဓံ။ပ။ အဓော။ပ။ အနုဒိသာ အနုဝိလောကေတဗ္ဗာ ဟောတိ။ သဗ္ဗံ စေတသာ သမန္တာဟရိတွာ နန္ဒော အနုဒိသံ အနုဝိလောကေတိ ‘ဧဝံ မေ အနုဒိသံ အနုဝိလောကယတော န အဘိဇ္ဈာဒေါမနဿာ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ အန္ဓာသဝိဿန္တိ’^၂တိ။ ဣတိဟ တတ္ထ သမ္ပဇာနော ဟောတိ”^၃တိ။

အဝိ စ ဣဓာပိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တစေတိယဒဿနာဒိဝသေနဝ သာတ္ထကတာ စ သပ္ပာယတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ပန အဝိဇ္ဇာနမေဝ ဂေါရသမ္ပဇာနည်။

၁-တဋ္ဌာယန္တာ (ဗဟုသု) မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏံ ဩလောကေတဗ္ဗံ။

၂-အန္ဓာသဝိဿန္တိ (သီ၊ သျှာ) ၃-အံ ၃-၁၄-ပိဋ္ဌေ။

Tasmā ettha khandhadhātu-āyatanakammaṭṭhānikhehi attano kammaṭṭhānavaseneva, kaṣiṇādikammaṭṭhānikhehi vā pana kammaṭṭhānasīseneva ālokanavilokanaṃ kātabbhaṃ. Abbhantare attā nāma āloketā vā viloketā vā natthi, “ālokessāmī”ti pana citte uppajjamāne¹ teneva cittaena saddhiṃ cittasamuṭṭhānavāyodhātu viññattim janayamānā uppajjati. Iti cittakiriyavāyodhātuvipphāravasena heṭṭhimam akkhidalaṃ adho sīdati, uparimaṃ uddham laṅgheti. Koci yantakena vivaranto nāma natthi, tato cakkhuvinnāṇaṃ dassanakiccaṃ sādhetam uppajjatīti evaṃ pajānaṃ panettha **asammohasampajaññaṃ** nāma.

Api ca mūlapariññā-āgantukatāvakālikabhāvavasena pettha² asammohasampajaññaṃ veditabbaṃ. Mūlapariññāvasena tāva—

* Bhavaṅgāvajjanañceva, dassanaṃ sampañicchanam.
Santīraṇaṃ voṭṭhabbanam, javanam bhavati sattamam.

Tattha bhavaṅgaṃ upapattibhavassa aṅgakiccaṃ sādhayamānaṃ pavattati, taṃ āvaṭṭetvā kiriyamanodhātu āvajjanakiccaṃ sādhayamānā, tannirodhā cakkhuvinnāṇaṃ dassanakiccaṃ sādhayamānaṃ, tannirodhā vipākamanodhātu sampañicchanakiccaṃ sādhayamānā, tannirodhā vipākamanovinnāṇadhātu santīraṇakiccaṃ sādhayamānā, tannirodhā kiriyamanovinnāṇadhātu voṭṭhabbanakiccaṃ sādhayamānā, tannirodhā sattakkhattum javanaṃ javati. Tattha paṭhamajavanepi “ayaṃ itthī, ayaṃ puriso”ti rajjanadussanamuyhanavasena ālokitavilokitaṃ nāma na hoti. Dutiyajavanepi -pa- sattamajavanepi. Etesu pana yuddhamaṇḍale yodhesu viya heṭṭhupariyavasena bhijjivā patitesu “ayaṃ itthī, ayaṃ puriso”ti rajjanādivasena ālokitavilokitaṃ hoti. Evaṃ tāvettha **mūlapariññāvasena** asammohasampajaññaṃ veditabbaṃ.

Cakkhudvāre pana rūpe āpāthamāgate bhavaṅgacalanato uddham sakakicanipphādanavasena āvajjanādīsu uppajjitvā niruddhesu avasāne javanaṃ uppajjati, taṃ pubbe uppannānaṃ āvajjanādīnaṃ gehabhūte cakkhudvāre āgantukapuriso viya hoti. Tassa yathā paragehe kiñci yācitum pavittṭhassa

1. Uppannamatte (Syā), uppajjamānamatte (Ka)

2. Panettha (Syā)

* Ma-Ṭṭha 1. 266; Saṃ-Ṭṭha 3. 226; Abhi-Ṭṭha 2. 341 piṭṭhesupi.

တသ္မာ ဧတ္ထ ခန္ဓဓာတုအာယတနကမ္မဋ္ဌာနိကေဟိ အတ္တနော ကမ္မဋ္ဌာနဝသေ-
နေဝ၊ ကသိဏာဒိကမ္မဋ္ဌာနိကေဟိ ဝါ ပန ကမ္မဋ္ဌာနသီသေနေဝ အာလောကနံ
ဝိလောကနံ ကာတဗ္ဗံ။ အပ္ပန္နရေ အတ္တာ နာမ အာလောကေတာ ဝါ ဝိလော-
ကေတာ ဝါ နတ္ထိ။ အာလောကေသာမီတိ ပန စိတ္တေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေ^၁
တေနဝ စိတ္တေန သဒ္ဓိံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝါယောဓာတု ဝိညတ္တိ ဇနယမာနာ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတိ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ပာရဝသေန ဟေဋ္ဌိမံ အက္ခိဒလံ အဓော
သီဒတိ။ ဥပရိမံ ဥဒ္ဓံ လဗေတိ။ ကောစိ ယန္တကေန ဝိဝရန္တော နာမ နတ္ထိ။
တတော စက္ခုဝိညာဏံ ဒဿနကိစ္စံ သာဓေန္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဧဝံ ပဇာနနံ ပနေတ္ထ
အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ နာမ။ အဝိ စ မူလပရိညာအာဂန္တုကတာဝကာလိက-
ဘာဝဝသေနပေတ္ထ^၂ အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလပရိညာဝသေန
တာဝ—

ဘဝဂ်ဝဇ္ဇနဉ္စေဝ၊ ဒဿနံ သမ္ပုဋ္ဌိန္နံ။
သန္တိရဏံ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနံ၊ ဇဝနံ ဘဝတိ သတ္တမံ။

တတ္ထ ဘဝဂ်^၁ ဥပပတ္တိဘဝဿ အင်္ဂကိစ္စံ သာယမာနံ ပဝတ္တတိ။ တံ
အာဝဇ္ဇေတွာ ကိရိယမနောဓာတု အာဝဇ္ဇနကိစ္စံ သာယမာနာ၊ တံနိရောဓာ
စက္ခုဝိညာဏံ ဒဿနကိစ္စံ သာယမာနံ၊ တံနိရောဓာ ဝိပါကမနောဓာတု
သမ္ပုဋ္ဌိန္နကိစ္စံ သာယမာနာ၊ တံနိရောဓာ ဝိပါကမနောဝိညာဏဓာတု
သန္တိရဏကိစ္စံ သာယမာနာ၊ တံနိရောဓာ ကိရိယမနောဝိညာဏဓာတု
ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနကိစ္စံ သာယမာနာ၊ တံနိရောဓာ သတ္တက္ခတ္တံ ဇဝနံ ဇဝတိ။ တတ္ထ
ပဌမဇဝနေဝိ “အယံ ဣတ္ထိ၊ အယံ ပုရိသော”တိ ရဇ္ဇနဒုဿနမုယုနဝသေန
အာလောကိတဝိလောကိတံ နာမ န ဟောတိ။ ဒုတိယဇဝနေဝိ။ ပ။ သတ္တမ-
ဇဝနေဝိ။ ဧတေသု ပန ယုဒ္ဓမဏ္ဍလေ ယောဓေသု ဝိယ ဟေဋ္ဌပရိယဝသေန
ဘိဇ္ဇိတွာ ပတိတေသု “အယံ ဣတ္ထိ၊ အယံ ပုရိသော”တိ ရဇ္ဇနဒုဿန
အာလောကိတဝိလောကိတံ ဟောတိ။ ဧဝံ တာဝေတ္ထ မူလပရိညာဝသေန
အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

စက္ခုဒွါရေ ပန ရူပေ အာပါထမာဂတေ ဘဝဂ်စလနတော ဥဒ္ဓံ သကကိစ္စ-
နိပ္ပာဒနဝသေန အာဝဇ္ဇနာဒီသု ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဒ္ဓေသု အဝသာနေ ဇဝနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
တံ ပုဗ္ဗေ ဥပ္ပန္နာနံ အာဝဇ္ဇနာဒီနံ ဂေဟဘူတေ စက္ခုဒွါရေ အာဂန္တုကပုရိသော
ဝိယ ဟောတိ။ တဿ ယထာ ပရဂေဟေ ကိဉ္စိ ယာမိတုံ ပဝိဋ္ဌဿ အာဂန္တုက-
ပုရိသဿ ဂေဟဿာမိကေသု တုဏှိမာသိနေသု အာဏာကရဏံ န ယုတ္တိ။

āgantukapurisassa gehassāmikesu tuṇhīmāsinesu āṇākaraṇaṃ na yuttaṃ,
evaṃ āvajjanādīnaṃ gehabhūte cakkhudvāre āvajjanādīsipi arajjantesu,
adussantesu, amuyhantesu ca rajjanadussanamuyhanaṃ ayuttanti evaṃ
āgantukabhāvavasena asammohasampajaññaṃ veditabbaṃ.

Yāni panetāni cakkhudvāre voṭṭhabbanapariyosānāni cittāni uppajjanti,
tāni saddhim sampayuttadhammehi tattha tattheva bhijjanti, aññamaññaṃ na
passantīti ittarāni¹ tāvakālikāni honti. Tattha yathā ekasmim ghare sabbesu
mānussakesu² matesu avasesassa ekassa taṅkhaṇaṇṇeva maraṇadhammassa
na yuttā naccagītādīsū abhirati nāma, evameva ekadvāre sasampayuttesu³
āvajjanādīsū tattha tattheva matesu avasesassa taṅkhaṇeyeva
maraṇadhammassa javanassāpi rajjanadussanamuyhanavasena abhirati nāma
na yuttāti evaṃ **tāvakālikabhāvavasena** asammohasampajaññaṃ
veditabbaṃ.

Api ca khandhāyatanadhātupaccayapaccavekkhaṇavasena petarāṃ
veditabbaṃ. Ettha hi cakkhu ceva rūpā ca⁴ rūpakkhandho, dassanaṃ
viññāṇakkhandho, taṃsampayuttā vedanā vedanākkhandho, saññā
saññākkhandho, phassādikā saṅkhārakkhandho. Evametesāṃ pañcannaṃ
khandhānaṃ samavāye ālokanavilokanaṃ paññāyati. Tattha ko eko āloketi,
ko viloketi.

Tathā cakkhu cakkhāyatanam, rūpaṃ rūpāyatanam, dassanaṃ
manāyatanam, vedanādayo sampayuttadhammā dhammāyatanam.
Evametesāṃ catunnaṃ āyatanānaṃ samavāye ālokanavilokanaṃ paññāyati.
Tattha ko eko āloketi, ko viloketi.

Tathā cakkhu cakkhudhātu, rūpaṃ rūpadhātu, dassanaṃ
cakkhuvīññādhātu, taṃsampayuttā vedanādayo dhammā dhammadhātu.
Evmetāsāṃ catunnaṃ dhātūnaṃ samavāye ālokanavilokanaṃ paññāyati.
Tattha ko eko āloketi, ko viloketi.

Tathā cakkhu nissayapaccayo, rūpā ārammaṇapaccayo, āvajjanaṃ
anantarasamanantarūpanissayanatthivigatapaccayo, āloko
upanissayapaccayo, vedanādayo saḥajātāpaccayo⁵. Evametesāṃ paccayānaṃ

1. Itarāni (Sī, Syā) Ṭikā oloketabbā.

2. Mānussakesu (Ka)

3. Sampayuttesu (Syā, Ka)

4. Rūpañca (Sī)

5. Saḥajātādipaccayā (Syā, Ka) Dī-Ṭī 1. 250; Sī-Ṭī Abhinava 2. 96 piṭṭhesu
oloketabbā.

သုတ္တ]

သတိသမ္ပဇာနည်ကထာ

၁၇၅

ဧဝံ အာဝဇ္ဇနာဒီနံ ဂေဟဘူတေ စက္ခုဒွါရေ အာဝဇ္ဇနာဒီသုပိ အရဇ္ဇန္တေသု
အဒုဿန္တေသု အမုယုန္တေသု စ ရဇ္ဇနဒုဿနမုယုနံ အယုတ္တန္တိ ဧဝံ အာဂန္တုက-
ဘာဝဝသေန အသမ္မောဟသမ္ပဇာနည် ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ယာနိ ပနေတာနိ စက္ခုဒွါရေ ဝေါဠုဗ္ဗနပရိယောသာနာနိ စိတ္တာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊
တာနိ သဒ္ဓိံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေဟိ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ အညမညံ န ပဿန္တိတိ၊
ဣတ္တရာနိ တာဝကာလိကာနိ ဟောန္တိ။ တတ္ထ ယထာ ဧကသ္မိံ ဃရေ သမ္ပေသု
မာနုသကေသု၊ မတေသု အဝသေသဿ ဧကဿ တံဇ်ဏညေဝ မရဏဓမ္မဿ
န ယုတ္တာ နစ္စဂီတာဒီသု အဘိရတိ နာမ။ ဧဝမေဝ ဧကဒွါရေ သမ္ပယုတ္တေသု၊
အာဝဇ္ဇနာဒီသု တတ္ထ တတ္ထေဝ မတေသု အဝသေသဿ တံဇ်ဏေ ယေဝ
မရဏဓမ္မဿ ဇဝနဿာပိ ရဇ္ဇနဒုဿနမုယုနဝသေန အဘိရတိ နာမ န
ယုတ္တာတိ။ ဧဝံ တာဝကာလိကဘာဝဝသေန အသမ္မောဟသမ္ပဇာနည် ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အပိ စ ခန္ဓာယတနဓာတုပစ္စယပစ္စဝေက္ခဏဝသေနပေတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣ-
ဟိ စက္ခု စေဝ ရူပါ စ^၁ ရူပက္ခန္ဓော၊ ဒဿနံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော၊ တံသမ္ပယုတ္တာ
ဝေဒနာ ဝေဒနာက္ခန္ဓော၊ သညာ သညာက္ခန္ဓော၊ ဖဿာဒိကာ သင်္ခါရက္ခန္ဓော။
ဧဝမေတေသံ ပဉ္စန္ဓံ ခန္ဓာနံ သမဝါယေ အာလောကနဝိလောကနံ ပညာယတိ။
တတ္ထ ဧကော ဧကော အာလောကေတိ၊ ဧကော ဝိလောကေတိ။

တထာ စက္ခု စက္ခုယတနံ၊ ရူပံ ရူပါယတနံ၊ ဒဿနံ မနာယတနံ၊ ဝေဒနာ-
ဒယော သမ္ပယုတ္တဓမ္မော ဓမ္မာယတနံ။ ဧဝမေတေသံ စတုန္ဓံ အာယတနာနံ
သမဝါယေ အာလောကနဝိလောကနံ ပညာယတိ။ တတ္ထ ဧကော ဧကော
အာလောကေတိ၊ ဧကော ဝိလောကေတိ။

တထာ စက္ခု စက္ခုဓာတု၊ ရူပံ ရူပဓာတု၊ ဒဿနံ စက္ခုဝိညာဏဓာတု၊
တံသမ္ပယုတ္တာ ဝေဒနာဒယော ဓမ္မော ဓမ္မဓာတု။ ဧဝမေတေသံ စတုန္ဓံ ဓာတုနံ
သမဝါယေ အာလောကနဝိလောကနံ ပညာယတိ။ တတ္ထ ဧကော ဧကော
အာလောကေတိ၊ ဧကော ဝိလောကေတိ။

တထာ စက္ခု နိဿယပစ္စယော၊ ရူပါ အာရမ္မဏပစ္စယော၊ အာဝဇ္ဇနံ
အနန္တရသမန္တရူပနိဿယနတ္ထိဝိဂတပစ္စယော၊ အာလောကော ဥပနိဿယ-
ပစ္စယော၊ ဝေဒနာဒယော သဟဇာတပစ္စယော^၁။ ဧဝမေတေသံ ပစ္စယာနံ

၁-ဣတရာနိ (သီ၊ သျှာ) ဣကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။

၂-မာနုဿကေသု (က)

၃-သမ္ပယုတ္တေသု (သျှာ၊ က)

၄-ရူပဉ္စ (သီ)

၅-သဟဇာတာဒိပစ္စယာ (သျှာ၊ က) ဣကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။

samavāye ālokanavilokanam paññāyati. Tattha ko eko āloketi, ko viloketīti evamettha **khandhāyatanadhātupaccayapaccavekkhaṇavasenapi** asammohasampajaññam veditabham.

Samiñjite¹ pasāriteti pabbānam² samiñjanapasāraṇe. Tattha cittavaseneva samiñjanapasāraṇam akatvā hatthapādānam samiñjanapasāraṇapaccayā atthānattham pariggaṇhitvā atthapariggaṇhanam **sāttakasampajaññam**. Tattha hatthapāde aticiram samiñjetvā vā pasāretvā vā tḥitassa khaṇe khaṇe vedanā uppajjanti, cittaṁ ekaggataṁ na labhati, kammaṭṭhānam paripatati, visesaṁ nādhigacchati. Kāle samiñjentassa kāle pasārentassa pana tā vedanā nuppajjanti, cittaṁ ekaggam hoti, kammaṭṭhānam phātiṁ gacchati, visesamadhigacchatīti evaṁ atthānatthapariggaṇhanam veditabham.

Atthe pana satipi sappāyāsappāyam pariggaṇhitvā sappāyapariggaṇhanam **sappāyasampajaññam**. Tatrāyam nayo—

Mahācetiyaṅgaṇe kira daharabhikkhū sajjhāyam gaṇhanti, tesam piṭṭhipassesu daharabhikkhuniyo dhammam suṇanti. Tatreko daharo hattham pasārento kāyasamsaggaṁ patvā teneva kāraṇena gihī jāto. Aparo bhikkhu pādam pasārento aggamhi pasāresi, aṭṭhimāhacca pādo jhāyi. Aparo vammike pasāresi, so āsīvisena daṭṭho. Aparo cīvarakuṭidaṇḍake pasāresi, tam maṇisappo ḍamsi. Tasmā evarūpe asappāye apasāretvā sappāye pasāretabham. Idamettha sappāyasampajaññam.

Gocarasampajaññam pana Mahātheravattunā dīpetabham—**Mahāthero** kira divāṭṭhāne nisinno antevāsikehi saddhim kathayamāno sahasā hattham samiñjetvā puna yathāṭṭhāne ṭhapetvā saṇikam samiñjesi³, tam antevāsikā pucchimsu “kasmā bhante sahasā hattham samiñjetvā puna yathāṭṭhāne ṭhapetvā saṇikam samiñjayitthā”ti. Yato paṭhāyāham āvuso kammaṭṭhānam manasikātuṁ āraddho, na me kammaṭṭhānam muñcitvā hattho samiñjitapubbo, idāni pana me tumhehi saddhim kathayamānena kammaṭṭhānam muñcitvā samiñjito. Tasmā puna yathāṭṭhāne ṭhapetvā samiñjesinti.

1. Sammiñjite (Sī, Syā) 2. Pabbānam hatthapādānam (Ka) 3. Samiñjati (Ka)

သမဝါယေ အာလောကနဝိလောကနံ ပညာယတိ။ တတ္ထ ကော ဧကော အာလောကေတိ၊ ကော ဝိလောကေတိတိ ဧဝမေတ္ထ ခန္ဓာယတနဓာတုပစ္စယ-ပစ္စဝေက္ခဏဝသေနပိ အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သမိဉ္ဇိတေ^၁ **ပဿာရိတေ**တိ ပဗ္ဗာနံ^၂ သမိဉ္ဇနပဿာရဏေ။ တတ္ထ စိတ္တ-ဝသေနဝ သမိဉ္ဇနပဿာရဏံ အကတွာ ဟတ္ထပါဒါနံ သမိဉ္ဇနပဿာရဏပစ္စယာ အတ္ထာနတ္ထံ ပရိဂ္ဂဟိတော အတ္ထပရိဂ္ဂဟနံ သာတ္ထကသမ္ပဇညံ။ တတ္ထ ဟတ္ထပါဒေ အတိစိရံ သမိဉ္ဇေတွာ ဝါ ပဿာရေတွာ ဝါ ဌိတဿ ခဏေ ခဏေ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ စိတ္တံ ကေဂ္ဂတံ န လဘတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိပတတိ၊ ဝိသေသံ နာမိဂစ္ဆတိ။ ကာလေ သမိဉ္ဇန္တဿ ကာလေ ပဿာရေန္တဿ ပန တာ ဝေဒနာ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ စိတ္တံ ကေဂ္ဂံ ဟောတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဖာတိ^၃ ဂစ္ဆတိ၊ ဝိသေသမိဂစ္ဆတိတိ ဧဝံ အတ္ထာနတ္ထပရိဂ္ဂဟနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အတ္ထေ ပန သတိပိ သပ္ပါယာသပ္ပါယံ ပရိဂ္ဂဟိတွာ သပ္ပါယပရိဂ္ဂဟနံ သပ္ပါယသမ္ပဇညံ။ တတြာယံ နယော—

မဟာစေတိယင်္ဂဏေ ကိရ ဒဟရဘိက္ခု။ သဇ္ဈာယံ ဂဏန္တိ၊ တေသံ ဝိဇ္ဇိပသေသု ဒဟရဘိက္ခုနိယော ဓမ္မံ သုဏန္တိ။ တတြေကော ဒဟရော ဟတ္ထံ ပဿာရေန္တော ကာယသံသဂ္ဂံ ပတွာ တေနဝ ကာရဏေန ဂိဟိ ဇာတော။ အပရော ဘိက္ခု ပါဒံ ပဿာရေန္တော အဂ္ဂိမိ ပဿာရေသိ၊ အဋ္ဌိမာဟစ္စ ပါဒေါ ဈာယိ။ အပရော ဝံဇ္ဇိကေ ပဿာရေသိ၊ သော အာသီဝိသေန ခုဋ္ဌော။ အပရော စီဝရကုဋိဒဏ္ဍကေ ပဿာရေသိ၊ တံ မဏိသပ္ပေါ ခုသိ။ တသ္မာ ဧဝရူပေ အသပ္ပါယေ အပဿာရေတွာ သပ္ပါယေ ပဿာရေတဗ္ဗံ။ ဣဒမေတ္ထ သပ္ပါယ-သမ္ပဇညံ။

ဂေါစရသမ္ပဇညံ ပန မဟာထေရဝတ္ထုနာ ဒီပေတဗ္ဗံ—**မဟာထေရော** ကိရ ဒိဝါဌာနေ နိသိန္ဓော အန္တေဝါသိကေဟိ သဒ္ဓိံ^၁ ကထယမာနော သဟသာ ဟတ္ထံ သမိဉ္ဇေတွာ ပုန ယထာဌာနေ ဌပေတွာ သဏိကံ သမိဉ္ဇေသိ^၂၊ တံ အန္တေဝါသိကာ ပုစ္ဆိံသု “ကသ္မာ ဘန္တေ သဟသာ ဟတ္ထံ သမိဉ္ဇိတွာ ပုန ယထာဌာနေ ဌပေတွာ သဏိကံ သမိဉ္ဇိတ္တာ”တိ။ ယတော ပဌာယာဟံ အာဝုသော ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကာတုံ အာရဇ္ဈေ၊ န မေ ကမ္မဋ္ဌာနံ မုဉ္ဇိတွာ ဟတ္ထော သမိဉ္ဇိတပုဗ္ဗော၊ ဣဒါနိ ပန မေ တုမေဟိ သဒ္ဓိံ^၁ ကထယမာနေန ကမ္မဋ္ဌာနံ မုဉ္ဇိတွာ သမိဉ္ဇိတော။ တသ္မာ ပုန ယထာဌာနေ ဌပေတွာ သမိဉ္ဇေသိန္တိ။

၁-သမိဉ္ဇိတေ (သီ၊ သျှာ) . ၂-ပဗ္ဗာနံ ဟတ္ထပါဒါနံ (က) ၃-သမိဉ္ဇတိ (က)

Sādhu bhante bhikkhunā nāma evarūpena bhavitabbanti. Evametthāpi kammaṭṭhānāvijahanameva gocarasampajaññanti veditabbaṃ.

Abbhantare attā nāma koci samiñjento vā pasārento vā natthi, vuttappakāracittakiriyavāyodhātuvipphārena pana suttakadḍhanavasena dāruyantassa hatthapādalaṇaṃ viya samiñjanapasāraṇaṃ hotīti evaṃ pariḷānaṃ panettha **asammohasampajaññanti** veditabbaṃ.

Saṅghāṭipattacīvaradhāraṇeti ettha saṅghāṭicīvarānaṃ nivāsanaparupanavasena, pattassa bhikkhāpaṭiggahaṇādivasena¹ paribhogo **dhāraṇaṃ** nāma. Tattha saṅghāṭicīvaradhāraṇe tāva nivāsetvā pārupitvā ca piṇḍāya carato āmisalābho “sītassa paṭighātāyā”ti-ādinā nayena Bhagavatā vuttappakāroyeva ca attho attho nāma. Tassa vasena **sāttahasampajaññaṃ** veditabbaṃ.

Uṇhapakatikassa, pana dubbalassa ca cīvaraṃ sukhumaṃ sappāyaṃ, sītālukassa ghaṇaṃ dupaṭṭaṃ. Viparītaṃ asappāyaṃ. Yassa kassaci jīṇṇaṃ asappāyameva, aggaḷādīdānena hissa taṃ palibodhakaraṃ hoti. Tathā paṭṭaṇṇadukūlādibhedam² lobhanīyacīvaraṃ. Tādisañhi araññe ekakassa nivāsantarāyakaraṃ jīvitantarāyakarañcāpi hoti. Nippariyāyena pana yaṃ nimittakammādimicchājīvavasena uppannaṃ, yañcassa sevamānassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti, taṃ asappāyaṃ. Viparītaṃ sappāyaṃ. Tassa vasenettha **sappāyasampajaññaṃ**, kammaṭṭhānāvijahanavaseneva ca **gocarasampajaññaṃ** veditabbaṃ.

Abbhantare attā nāma koci cīvaraṃ pārupanto natthi, vuttappakāracittakiriyavāyodhātuvipphāreneva pana cīvarapārupanaṃ hoti. Tattha cīvarampi acetanaṃ, kāyopi acetano. Cīvaraṃ na jānāti “mayā kāyo pārupito”ti. Kāyopi na jānāti “ahaṃ cīvarena pārupito”ti. Dhātuyova dhātusamūhaṃ paṭicchādentī paṭapilotikāya potthakarūpapaṭicchādane viya. Tasmā neva sundaraṃ cīvaraṃ labhitvā somanassaṃ kātappaṃ, na asundaraṃ labhitvā domanassaṃ.

1. Bhikkhāgahaṇādivasena (Ka); Ma-Ṭṭha 1. 269; Saṃ-Ṭṭha 3. 229;

Abhi-Ṭṭha 2. 343 piṭṭhesupī passitabbaṃ.

2. Paṭṭadukūlādibhedam (Sī), paṭadukūlādibhedam (Syā)

သုတ္တ]

သတိသမ္ပဇညကထာ

၁၇၇

သာဓု ဘန္တေ ဘိက္ခုနာ နာမ ဧဝရူပေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ။ ဧဝမေတ္တာပိ ကမ္မဋ္ဌာနာ-
ဝိဇဟနမေဝ ဂေါစရသမ္ပဇညန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗိ။

အတ္တန္တရေ အတ္တာ နာမ ကောစိ သမိဇ္ဇေန္တော ဝါ ပသာရေန္တော ဝါ နတ္ထိ။ ဝုတ္တပ္ပကာရစိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ပာရေန ပန သုတ္တာကမ္မနဝသေန ဒါရုယန္တဿ ဟတ္ထပါဒစလနံ ဝိယ သမိဇ္ဇနပသာရဏံ ဟောတိတိဧဝံ ပရိဇာနနံ ပနေတ္ထ အသမ္မောဟသမ္ပဇညန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗိ။

သင်္ခါဒိပတ္တစိဝရဓာရဏေတိ ဧတ္ထ သင်္ခါဒိစိဝရာနံ နိဝါသနပါရူပနဝသေန ပတ္တဿ ဘိက္ခဝပဋိဂ္ဂဟဏာဒိဝသေန^၁ ပရိဘောဂေါ ဓာရဏံ နာမ။ တတ္ထ သင်္ခါဒိစိဝရဓာရဏေ တာဝ နိဝါသေတွာ ဝါ ပါရုပိတွာ ဝါ ပိဏ္ဍာယ စရတော အာမိသလာဘော သိတဿ ပဋိဿာတာယာတိအာဒိနာ နယေန ဘဂဝတာ ဝုတ္တပ္ပကာရော ယေဝ စ အတ္ထော အတ္ထော နာမ။ တဿ ဝသေန သာတ္ထကသမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗိ။

ဥဏှပကတိကဿ ပန ဒုဗ္ဗလဿ စ စိဝရံ သုခမံ သပ္ပာယ်။ သိတာလုကဿ ဃနံ ဒုပန္နံ။ ဝိပရိတံ အသပ္ပာယ်။ ယဿ ကဿစိ ဇိဏ္ဏံ အသပ္ပာယ်မေဝ၊ အဂ္ဂဋ္ဌာဒိဒါနေန ဟိဿ တံ ပလိဗောကေရံ ဟောတိ။ တထာ ပဇ္ဇုဏ္ဏ-
ဒုကူလာဒိဘေဒံ^၂ လောဘနီယံ စိဝရံ။ တာဒိသဌိ အရညေ ဧကကဿ နိဝါသန္တရာယကရံ ဇီဝိတန္တရာယကရဉ္စာပိ ဟောတိ။ နိပ္ပရိယာယေန ပန ယံ နိမိတ္တကမ္မာဒိမိစ္ဆာဇီဝဝသေန ဥပ္ပန္နံ ယဉ္ဇဿ သေဝမာနဿ အကုသလာ ဓမ္မာ အဘိဝုဇ္ဈန္တိ၊ ကုသလာ ဓမ္မာ ပရိဟာယန္တိ၊ တံ အသပ္ပာယ်။ ဝိပရိတံ သပ္ပာယ်။ တဿ ဝသေနတ္ထ သပ္ပာယ်သမ္ပဇညံ။ ကမ္မဋ္ဌာနာဝိဇဟနဝသေနဝ ဂေါစရ-
သမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗိ။

အတ္တန္တရေ အတ္တာ နာမ ကောစိ စိဝရံ ပါရူပေန္တော နတ္ထိ။ ဝုတ္တပ္ပကာရေန စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ပာရေနပန စိဝရပါရူပနံ ဟောတိ။ တတ္ထ စိဝရမ္ပိ အစေတနံ၊ ကာယောပိ အစေတနော။ စိဝရံ န ဇာနာတိ “မယာ ကာယော ပါရုပိတော”တိ။ ကာယောပိ န ဇာနာတိ “အဟံ စိဝရေန ပါရုပိတော”တိ။ ဓာတုယောဝ ဓာတုသမူဟံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တိ ပဋိပလောတိကာယ ပေါတ္ထက-
ရူပပဋိစ္ဆာဒနေ ဝိယ။ တသ္မာ နေဝ သုန္တရံ စိဝရံ လဘိတွာ သောမနဿ ကာတဗ္ဗိ၊ န အသုန္တရံ လဘိတွာ ဒေါမနဿ။

၁-ဘိက္ခဝဟဏာဒိဝသေန (က)

၂-ပဇ္ဇဒုကူလာဒိဘေဒံ (သိ)၊ ပဇ္ဇဒုကူလာဒိဘေဒံ (သျှာ)

Nāgavammikacetiyaṃ rukkhaḍḍisu hi keci mālāgandhadhūmavattadhādihi¹ sakkāraṃ karonti, keci gūthamuttakaddamaṇḍasatthappahārādīhi asakkāraṃ. Na tehi nāgavammikarukkhaḍḍayo somanassaṃ vā domanassaṃ vā karonti, evameva neva sundaraṃ cīvaraṃ labhitvā somanassaṃ kātabbhaṃ, na asundaraṃ labhitvā domanassanti evaṃ pavattapaṭisaṅkhānavasenettha **asammohasampajaññaṃ** veditabbaṃ.

Pattadhāraṇepi pattaṃ sahasāva aggahetvā “imaṃ gahetvā piṇḍāya caramāno bhikkhaṃ labhissāmi”ti evaṃ pattaggahaṇapaccayā paṭilabhitabba-atthavasena **sāttakāsampajaññaṃ** veditabbaṃ.

Kisadubbalaśārassa pana garupatto asappāyo, yassa kassaci catupañcagaṇṭhikāhato dubbisodhanīyo asappāyova. Duddhotapattopi na vaṭṭati, taṃ dhovantasseva cassa palibodho hoti. Mañivaṇṇapatto pana lobhanīyo cīvare vuttanayeneva asappāyo, nimittakammādivasena laddho, pana yañcassa sevamānassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā pariḥāyanti, ayaṃ ekanta-asappāyova. Viparīto sappāyo. Tassa vasenettha **sappāyasampajaññaṃ**. Kammaṭṭhānāvijāhanavaseneva ca **gocarasampajaññaṃ** veditabbaṃ.

Abbhantare attā nāma koci pattaṃ gaṇhanto natthi, vuttappakāracittakiriyavāyodhātuvipphāravaseneva pana pattaggahaṇaṃ nāma hoti. Tattha pattopi acetano, hatthāpi acetanā. Patta na jānāti “ahaṃ hatthehi gahito”ti. Hatthāpi na jānanti “pattaṃ amhehi gahito”ti. Dhātuyova dhātusamūhaṃ gaṇhanti saṇḍāsena aggivaṇṇapattaggahaṇe viyāti. Evaṃ pavattapaṭisaṅkhānavasenettha **asammohasampajaññaṃ** veditabbaṃ.

Api ca yathā chinnaḥ hatthapāde vaṇamukhehi paggharitaḥ pubbalohita kimikule nīlamakkhika samparikīṇṇe anāthasālāyaṃ nīpanne² anāthamanusse disvā, ye dayālukā purisā, te tesāṃ vaṇaṃ Mattacoḷakāni³ ceva kapālādīhi ca bhesajjāni upanāmenti. Tattha coḷakānīpi kesañci saṇhāni, kesañci thūlāni pāpuṇanti. Bhesajjakapālakānīpi

1. Mālāgandhadhūpavattadhādihi (Sī, Syā)

2. Nisinne (Ka) natthi Sī-potthake.

3. Vaṇapaṭṭacoḷakāni (Sī), vaṇapaṭṭacoḷakāni (Syā)

နာဂဝဗ္ဗိကစေတီယရုက္ခာဒီသု ဟိ ကေဝိ မာလာဂန္ဓဗူမဝတ္ထာဒီဟိ^၁ သက္ကာရံ ကရေန္တိ။ ကေဝိ ဂူထမုတ္တကဒ္ဓမဒဏ္ဍသတ္တပ္ပဟာရာဒီဟိ အသက္ကာရံ။ န တေဟိ နာဂဝဗ္ဗိကရုက္ခာဒယော သောမနဿံ ဝါ ဒေါမနဿံ ဝါ ကရေန္တိ။ ဧဝမေဝ နေဝ သုန္ဓရံ စိဝရံ လဘိတွာ သောမနဿံ ကာတဗ္ဗံ။ န အသုန္ဓရံ လဘိတွာ ဒေါမနဿန္တိဧဝံ ပဝတ္ထပဋိသင်္ခါနဝသေနတ္ထ အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ပတ္တဓာရဏေပိ ပတ္တံ သဟသာဝ အဂ္ဂဟေတွာ ဣမံ ဂဟေတွာ ပိဏ္ဍာယ စရမာနော ဘိက္ခု လဘိဿာမိတိ ဧဝံ ပတ္တဂ္ဂဟဏပစ္စယာ ပဋိလဘိတဗ္ဗ-အတ္ထဝသေန သတ္တကသမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ကိသဒ္ဓဗ္ဗလသရီရဿ ပန ဂရုပတ္တော အသပ္ပါယော၊ ယဿ ကဿစိ စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာဟတော ဒုဗ္ဗိသောဓနီယော အသပ္ပါယော။ ဒုဗ္ဗေါတပတ္တောပိ န ဝဇ္ဇတိ။ တံ ဓောဝန္တဿေဝ စဿ ပလိဗောဓော ဟောတိ။ မဏိဝဏ္ဏပတ္တော ပန လောဘနီယော စိဝရေ ဝုတ္တနယေနေဝ အသပ္ပါယော၊ နိမိတ္တကမ္မာဒိဝသေန လဒ္ဓေါ ပန ယဉ္ဇဿ သေဝမာနဿ အကုသလာ ဓမ္မာ အဘိဝေဇန္တိ။ ကုသလာ ဓမ္မာ ပရိဟာယန္တိ။ အယံ ဧကန္တအသပ္ပါယော။ ဝိပရိတော သပ္ပါယော။ တဿ ဝသေနတ္ထ သပ္ပါယသမ္ပဇညံ။ ကမ္မဋ္ဌာနာဝိဇဟနဝသေနေဝ စ ဂေါစရ-သမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အတ္တန္တရေ အတ္တာ နာမ ကောဝိ ပတ္တံ ဂဏ္ဍန္တော နတ္ထိ။ ဝုတ္တပ္ပကာရေန စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုပိပ္ပာရဝသေနေဝ ပတ္တဂ္ဂဟဏံ နာမ ဟောတိ။ တတ္ထ ပတ္တောပိ အစေတနော၊ ဟတ္တာပိ အစေတနာ။ ပတ္တော န ဇာနာတိ “အဟံ ဟတ္ထေဟိ ဂဟိတော”တိ ။ ဟတ္တာပိ န ဇာနန္တိ “အမေဟိ ပတ္တော ဂဟိ-တော”တိ။ ဓာတုယောဝ ဓာတုသမူဟံ ဂဏ္ဍန္တိ သဏ္ဌာသေန အဂ္ဂိဝဏ္ဏ-ပတ္တဂ္ဂဟဏေ ဝိယာတိ။ ဧဝံ ပဝတ္ထပဋိသင်္ခါနဝသေနတ္ထ အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အပိ စ ယထာ ဆိန္ဒဟတ္ထပါဒေ ဝဏမုခေဟိ ပဋ္ဌရိတပုဗ္ဗလောဟိတ-ကိမိကုလေ နိလမက္ခိကသမ္ပရိကိဏ္ဏေ အနာထသာလာယံ နိပန္နေ^၂ အနာထ-မနုဿေ ဒိသ္မာ၊ ယေ ဒယာလုကာ ပုရိသာ၊ တေ တေသံ ဝဏမတ္တစော-ဋ္ဌကာနိ^၃ စေဝ ကပါလာဒီဟိ စ ဘောသဇ္ဇာနိ ဥပနာမေန္တိ။ တတ္ထ စောဋ္ဌကာနိပိ ကေသဉ္စိ သဏ္ဌာနိ ကေသဉ္စိ ထုလာနိ ပါပုဏန္တိ။ ဘောသဇ္ဇကပါလကာနိပိ

၁-မာလာဂန္ဓဗူမဝတ္ထာဒီဟိ (သီ၊ သျာ)

၂-နိသိန္နေ (က) နတ္ထိ သီပေါတ္ထကေ။

၃-ဝဏပဋ္ဌစောဋ္ဌကာနိ (သီ)၊ ဝဏပဋ္ဌစောဋ္ဌကာနိ (သျာ)

kesaṇci susaṇṭhānāni kesaṇci dussaṇṭhānāni pāpuṇanti, na te tattha sumanā
vā dummanā vā honti. Vaṇapaṭicchādanamatteneva hi coḷakena
bhesajjapaṭiggahaṇamaTtenEva ca kapālAkena tesam attho. Evameva yo
bhikkhu vaṇacoḷakam viya cīvaram, bhesajjakapālakam viya ca pattam,
kapāle bhesajjamiva ca patte laddham bhikkham sallakkheti, ayaṁ
saṅghāṭipattacīvaradhāraṇe asammohasampajaññena uttamasampajānakārīti
veditabbo.

* Asitādīsu **asiteti** piṇḍapātabhojane. **Pītetī** yāgu-ādipāne. **Khāyiteti**
piṭṭhakhajjakādikhādane. **Sāyiteti** madhuphāṇitādisāyane. Tattha “neva
davāyā”ti-ādinā nayena vutto aṭṭhavidhopi attho attho nāma. Tasseva vasena
sāthakasampajaññam veditabham.

Lūkhapaṇītatittamadhurādīsu pana yena bhojanena yassa phāsu na hoti,
tam tassa assappāyam. Yam pana nimittakammādivasena paṭiladdham,
yañcassa bhuñjato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā
parihāyanti, tam ekanta-asappāyameva. Viparītam sappāyam. Tassa
vasenettha **sappāyasampajaññam**, kammaṭṭhānāvijahanavaseneva ca
gocarasampajaññam veditabham.

Abbhantare attā nāma koci bhuñjako natthi,
vuttappakāracittakiriyavāyodhātuvipphāreneva pana pattappaṭiggahaṇam
nāma hoti. Cittakiriyavāyodhātuvipphāreneva hatthassa patte otāraṇam
nāma hoti. Cittakiriyavāyodhātuvipphāreneva ālopakaraṇam, ālopa-
uddhāraṇam, mukhavivaraṇaṇca hoti, na koci kuñcīkāya, yantakena vā
hanukaṭṭhīni vivarati. Cittakiriyavāyodhātuvipphāreneva ālopassa mukhe
ṭhapanam, uparidantānam musalakiccasādhanaṁ, heṭṭhimadantānam
udukkhalakiccasādhanaṁ, jivhāya hatthakiccasādhanaṇca hoti. Iti tattha
aggajivhāya tanukakheḷo mūlajivhāya bahalakheḷo makkheti. Tam
heṭṭhādanta-udukkhale jivhāhatthaparivattakam kheḷodakena temitam
uparidantamusalasañcuṇṇitam koci katacchunā vā dabbīyā vā antopavesento
nāma natthi, vāyodhātuyāva pavisati. Paviṭṭham paviṭṭham koci
palālasanthāram katvā dhārento nāma natthi, vāyodhātuvaseneva tiṭṭhati.
Ṭhitam ṭhitam koci uddhanaṁ katvā aggim jāletvā pacanto nāma natthi,
tejodhātuyāva paccati¹. Pakkam pakkam² koci daṇḍakena

* Ma-Ṭṭha 1. 271; Saṁ-Ṭṭha 3. 231; Abhi-Ṭṭha 2. 345 piṭṭhesupi.

1. Pacati (Ka)

2. Pakkapakkam (Si)

သုတ္တ]

သတိသမ္ပဇာနည်ကထာ

၁၇၉

ကေသဉ္စိ သုသဏ္ဌာနာနိ ကေသဉ္စိ ဒုဿဏ္ဌာနာနိ ပါပုဏန္တိ။ န တေ တတ္ထ
သုမနာ ဝါ ဒုမ္မနာ ဝါ ဟောန္တိ။ ဝဏပဋိစ္ဆာဒနမတ္ထေန ဟိ စောဠကေန
ဘေသဇ္ဇပဋိဂ္ဂဟဏမတ္ထေန စ ကပါလကေန တေသံ အတ္ထော။ ဧဝမေဝ
ယော ဘိက္ခု ဝဏစောဠကံ ဝိယ စိဝရံ ဘေသဇ္ဇကပါလကံ ဝိယ စ ပတ္တံ
ကပါလေ ဘေသဇ္ဇမိဝ စ ပတ္ထေ လဒ္ဓံ ဘိက္ခု သလ္လက္ခေတိ။ အယံ သင်္ခါဒိပတ္တ-
စိဝရဓာရဏေ အသမ္မောဟသမ္ပဇာနည်န ဥတ္တမသမ္ပဇာနကာရိတိ ဝေဒိတဗျော။

အသိတာဒိသု အသိတေတိ ဝိဇ္ဇာပါတဘောဇနော။ ဝိတေတိ ယာဂုအာဒိ-
ပါနော။ ခါယိတေတိ ဝိဇ္ဇာဒိခါဒိနော။ သာယိတေတိ မရဇာဏိတာဒိသာယနော။
တတ္ထ နေဝ ဒဝါယာတိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တော အဗ္ဗုဓိဓာဝိ အတ္ထော
အတ္ထော နာမ။ တသေဝ ဝသေန သာတ္တကသမ္ပဇာနည် ဝေဒိတဗျံ။

လူခပဏိတတိတ္ထမရရသာဒိသု ပန ယေန ဘောဇနေန ယဿ ဖာသု န
ဟောတိ။ တံ တဿ အသပ္ပါယံ။ ယံ ပန နိမိတ္တကမ္မာဒိဝသေန ပဋိလဒ္ဓံ၊ ယဉ္ဇဿ
ဘုဉ္ဇတော အကုသလာ ဓမ္မာ အဘိဝေဒန္တိ။ ကုသလာ ဓမ္မာ ပရိဟာယန္တိ။ တံ
ကေန္တအသပ္ပါယမေဝ။ ဝိပရိတံ သပ္ပါယံ။ တဿ ဝသေနတ္ထ သပ္ပါယသမ္ပ-
ဇာနည်။ ကမ္မဋ္ဌာနာဝိဇာနဝသေန စ ဂေါရသမ္ပဇာနည် ဝေဒိတဗျံ။

အပ္ပန္နရေ အတ္တာ နာမ ကောစိ ဘုဉ္ဇကော နတ္ထိ။ ဝုတ္တပ္ပကာရစိတ္တကိရိယ-
ဝါယောဓာတုဝိပ္ပာရေနေဝ ပတ္တပ္ပဋိဂ္ဂဟကံ နာမ ဟောတိ။ စိတ္တကိရိယဝါယော-
ဓာတုဝိပ္ပာရေနေဝ ဟတ္ထဿ ပတ္ထေ ဩတာရဏံ နာမ ဟောတိ။ စိတ္တကိရိယ-
ဝါယောဓာတုဝိပ္ပာရေနေဝ အာလောပကဏံ အာလောပဥဒ္ဓါရဏံ မုခဝိရ-
ဏဉ္ဇ ဟောတိ။ န ကောစိ ကုဉ္ဇိကာယ ယန္တကေန ဝါ ဟနုကဉ္ဇိနိ ဝိဝရတိ။
စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ပာရေနေဝ အာလောပဿ မုခေ ဌပနံ၊ ဥပရိဒန္တာနံ
မုသလကိစ္စသာဓနံ၊ ဟေဋ္ဌမဒန္တာနံ ဥဒုက္ခလကိစ္စသာဓနံ၊ ဇိဝါယ ဟတ္ထကိစ္စ-
သာဓနဉ္ဇ ဟောတိ။ ဣတိ တတ္ထ အဂ္ဂဇိဝါယ တနုကဓေဋ္ဌော မူလဇိဝါယ
ဗဟလဓေဋ္ဌော မက္ခေတိ။ တံ ဟေဋ္ဌာဒန္တဥဒုက္ခလေ ဇိဝါဟတ္ထပရိဝတ္တကံ
ဓေဋ္ဌောဒကေန တေမိတံ ဥပရိဒန္တမုသလသဉ္ဇာဏိတံ ကောစိ ကဋ္ဌန္တနာ ဝါ
ဒဗ္ဗိယာ ဝါ အန္တောပဝေသန္တော နာမ နတ္ထိ။ ဝါယောဓာတုယာဝ ပဝိသတိ။
ပဝိဋ္ဌံ ပဝိဋ္ဌံ ကောစိ ပလာလသန္တာရံ ကတွာ ဓာရေန္တော နာမ နတ္ထိ။ ဝါယော-
ဓာတုဝသေန တိဋ္ဌတိ။ ဌိတံ ဌိတံ ကောစိ ဥဒ္ဓနံ ကတွာ အဂ္ဂိ ဇာလေတွာ
ပစန္တော နာမ နတ္ထိ။ တေဇောဓာတုယာဝ ပစ္စတိ။ ပက္ကံ ပက္ကံ ကောစိ ဒဏ္ဍကေန

vā yaṭṭhiyā vā bahi nīhārako nāma natthi, vāyodhātuyeva nīharati. Iti vāyodhātu atiharati ca vītiharati ca dhāreti ca parivatteti ca sañcuṇṇeti ca visoseti ca nīharati ca. Pathavīdhātu dhāreti ca parivatteti ca sañcuṇṇeti ca visoseti ca. Āpodhātu sineheti ca allattañca anupāleti. Tejodhātu antopaviṭṭhaṃ paripāceti. Ākāśadhātu añjaso hoti. Viññāṇadhātu tattha tattha sammāpayogamanvāya ābhujatīti evaṃ pavattapaṭisaṅkhānavasenettha **asammohasampajaññaṃ** veditabbaṃ.

Api ca gamanato pariyesanato paribhogato āsayato nidhānato aparipakkato paripakkato phalato nissandato sammakkhanatoti evaṃ dasavidhapaṭikūlabhāvapaccavekkhaṇatopettha asammohasampajaññaṃ veditabbaṃ. Vitthārakathā panettha **Visuddhimagge** *
āhārapaṭikūlasaññāniddesato gahetabbā.

Uccārapassāvakkammeti uccārassa ca passāvassa ca karaṇe. Tattha pattakāle uccārapassāvaṃ akarontassa sakalasarīrato sedā muccanti, akkhīni bhamanti, cittaṃ na ekaggaṃ hoti, aññe ca rogā uppajjanti. Karontassa pana sabbaṃ taṃ na hotīti ayamettha attho. Tassa vasena **sāttahasampajaññaṃ** veditabbaṃ.

Aṭṭhāne uccārapassāvaṃ karontassa pana āpatti hoti, ayaso vaḍḍhati, jīvitantarāyo hoti, patirūpe ṭhāne karontassa sabbaṃ taṃ na hotīti idamettha sappāyaṃ. Tassa vasena **sappāyasampajaññaṃ**,
kammaṭṭhānāvijāhanavaseneva ca **gocarasampajaññaṃ** veditabbaṃ.

Abbhantare attā nāma uccārapassāvakkammaṃ karonto natthi, cittakiriyavāyodhātuvipphāreneva pana uccārapassāvakkammaṃ hoti. Yathā vā pana pakke gaṇḍe gaṇḍabhedena pubbalohitaṃ akāmatāya nikkhamati. Yathā ca atibharitā¹ udakabhājanā udakaṃ akāmatāya nikkhamati. Evaṃ pakkāsayamuttavattḥisu sannicitā uccārapassāvā vāyuvegasamuppilīṭā akāmatāyapi nikkhamanti. So panāyaṃ evaṃ nikkhamanto uccārapassāvo

* Visuddhi 1. 336 piṭṭhe.

1. Abhibharitāya (Ka)

ဝါ ယဋ္ဌိယာ ဝါ ဗဟိ နိဟာရကော နာမ နတ္ထိ၊ ဝါယောဓာတုယေဝ နိဟရတိ။ ဣတိ ဝါယောဓာတု ပဋိဟရတိ စ၊ ဝိတိဟရတိ စ၊ ဓာရေတိ စ၊ ပရိဝတ္တေတိ စ၊ သဗ္ဗုဏ္ဏေတိ စ၊ ဝိသောသေတိ စ၊ နိဟရတိ စ။ ပထဝီဓာတု ဓာရေတိ စ၊ ပရိဝတ္တေတိ စ၊ သဗ္ဗုဏ္ဏေတိ စ၊ ဝိသောသေတိ စ။ အာပေါဓာတု သိနေဟေတိ စ၊ အလ္လတ္တဉ္စ အနုပါလေတိ။ တေဇောဓာတု အန္တောပဝိဋ္ဌံ ပရိပါစေတိ။ အာကာသဓာတု အဉ္စသော ဟေတိ။ ဝိညာဏဓာတု တတ္ထ တတ္ထ သမ္မာပယောဂမန္တာယ အာဘုဇံတိတိ ဧဝံ ပဝတ္ထပဋိသင်္ခါနဝသေနတ္ထ အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ 'ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အပိ စ ဂမနတော ပရိယေသနတော ပရိဘောဂတော အာသယတော နိဓာနတော အပရိပက္ကတော ပရိပက္ကတော ဖလတော နိဿန္တတော သမ္ပက္ခနတောတိ ဧဝံ ဒသဝိပဋိကူလဘာဝပစ္စဝေက္ခဏတောပေတ္ထ အသမ္မောဟသမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိတ္ထာရကထာ ပနေတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ အာဟာရပဋိကူလသညာနိဒ္ဒေသတော ဂဟေတဗ္ဗာ။

ဥစ္စာရပဿာဝကမ္ပေတိ ဥစ္စာရဿ စ ပဿာဝဿ စ ကရဏေ။ တတ္ထ ပတ္တကာလေ ဥစ္စာရပဿာဝံ အကရေန္တဿ သကလသရီရတော သေဒါ မုစ္ဆန္တိ၊ အက္ခိန္နိ ဘမန္တိ၊ စိတ္တံ န ကေဂ္ဂံ ဟေတိ၊ အညေ စ ရောဂါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ကရေန္တဿ ပန သဗ္ဗံ တံ န ဟေတိတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ တဿ ဝသေန သာတ္တကသမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အဋ္ဌာနေ ဥစ္စာရပဿာဝံ ကရေန္တဿ ပန အာပတ္တိ ဟေတိ၊ အယသော ဝဇုတိ၊ ဇီဝိတန္တရာယော ဟေတိ၊ ပတိရူပေ ဌာနေ ကံရေန္တဿ သဗ္ဗံ တံ န ဟေတိတိ ဣဒမေတ္ထ သပ္ပာယ်။ တဿ ဝသေန သပ္ပာယ်သမ္ပဇညံ။ ကမ္မဋ္ဌာနာဝိဇဟနဝသေနဝ စ ဂေါစရသမ္ပဇညံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

အပ္ပန္နရေ အတ္တာ နာမ ဥစ္စာရပဿာဝကမ္ပံ ကရေန္တော နတ္ထိ၊ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုပိပ္ပါရေနဝ ပန ဥစ္စာရပဿာဝကမ္ပံ ဟေတိ။ ယထာ ဝါ ပန ပက္ခေ ဂဏ္ဏေ ဂဏ္ဏဘေဒေန ပုဗ္ဗလောဟိတံ အကာမတာယ နိက္ခမတိ။ ယထာ စ အတိဘရိတာ^၁ ဥဒကဘာဇနာ ဥဒကံ အကာမတာယ နိက္ခမတိ။ ဧဝံ ပက္ကာသယမုတ္တဝတ္ထိသု သန္တိစိတာ ဥစ္စာရပဿာဝါ ဝါယုဝေဂသမုပ္ပိဋ္ဌိတာ အကာမတာယပိ နိက္ခမန္တိ။ သော ပနာယံ ဧဝံ နိက္ခမန္တော ဥစ္စာရပဿာဝေါ

neva tassa bhikkhuno attano hoti na parassa, kevalaṃ sarīranissandova hoti.
Yathā kim? Yathā udakatumbato purāṇudakaṃ chaḍḍentassa neva taṃ
attano hoti na paresaṃ, kevalaṃ paṭijaggaṇamatthameva hoti.
Evampavattapaṭisaṅkhānavasenettha **asammohasampajaññaṃ** veditabbam.

Gatādisu¹ **gateti** gamane. **Ṭhiteti** ṭhāne. **Nisinneti** nisajjāya. **Sutteti**
sayane. **Jāgariteti** jāgaraṇe. **Bhāsiteti** kathane. Tuṇhībhaṇeti akathane.
“Gacchanto vā gacchāmīti pajānāti, ṭhito vā ṭhitomhīti pajānāti, nisinno vā
nisinnomhīti pajānāti, sayāno vā sayānomhīti pajānāti”ti imasmiṃhi sutte *
addhāna-iriyāpathā kathitā, “abhikkante paṭikkante ālokite vilokite samiñjite
pasārite”ti imasmiṃ majjhima, “gate ṭhite nisinne sutte jāgarite”ti idha pana
khuddakacūṇika-iriyāpathā kathitā. Tasmā tesupī vuttanayeneva
sompajānakārītā veditabbā.

Tipiṭakamahāsivattthero panāha—yo ciraṃ gantvā vā caṅkamitvā vā
aparabhāge ṭhito iti paṭisaṅcikkhati “caṅkamanakāle pavattā
rūpārūpadhammā ettheva niruddhā”ti. Ayaṃ gate sompajānakārī nāma.

Yo sajjhāyaṃ vā karonto, pañhaṃ vā vissajjento, kammaṭṭhānaṃ vā
manasi karonto ciraṃ ṭhatvā aparabhāge nisinno iti paṭisaṅcikkhati
“ṭhitakāle pavattā rūpārūpadhammā ettheva niruddhā”ti. Ayaṃ ṭhite
sompajānakārī nāma.

Yo sajjhāyādikaraṇavaseneva ciraṃ nisīditvā aparabhāge uṭṭhāya iti
paṭisaṅcikkhati “nisinnakāle pavattā rūpārūpadhammā ettheva niruddhā”ti.
Ayaṃ nisinne sompajānakārī nāma.

Yo pana nipannako, sajjhāyaṃ vā karonto, kammaṭṭhānaṃ vā manasi
karonto niddaṃ okkamitvā aparabhāge uṭṭhāya iti paṭisaṅcikkhati
“sayanakāle pavattā rūpārūpadhammā ettheva niruddhā”ti. Ayaṃ sutte
jāgarite ca sompajānakārī nāma. Kiriyaamayacittānañhi² appavattaṃ suttaṃ
nāma, pavattaṃ jāgaritaṃ nāma.

1. Ma-Ṭṭha 1. 273; Saṃ-Ṭṭha 3. 233; Abhi-Ṭṭha 2. 347 piṭṭhesupī.

2. Kiriyaamayapavattāni (Si-Ṭṭi Abhinava 2. 107 piṭṭhe)

* Dī 2. 231; Ma 1. 70 piṭṭhesu.

သုတ္တံ]

သတိသမ္ပဇ်နကထာ

၁၀၁

နေဝ တဿ ဘိက္ခုနော အတ္တနော ဟောတိ န ပရဿ၊ ကေဝလံ သရီရ-
နိဿန္နောဝ ဟောတိ။ ယထာ ကိံ? ယထာ ဥဒကတုမ္ပတော ပုရာဏုဒကံ
ဆဇ္ဇန္တဿ နေဝ တံ အတ္တနော ဟောတိ န ပရေသံ၊ ကေဝလံ ပဋိဇဂ္ဂန-
မတ္တမေဝ ဟောတိ။ ဧဝံ ပဝတ္တပဋိသင်္ခါနဝသေနတ္ထ အသမ္မောဟသမ္ပဇ်နံ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဂတာဒိသု ဂတေတိ ဂမနေ။ ဌိတေတိ ဌာနေ။ နိသိန္နေတိ နိသဇ္ဇာယ။
သုတ္တေတိ သယနေ။ ဇာဂရိတေတိ ဇာဂရဏေ။ ဘာသိတေတိ ကထနေ။
တုဏှိဘာဝေတိ အကထနေ။ “ဂစ္ဆန္တော ဝါ ဂစ္ဆာမိတိ ပဇာနာတိ၊ ဌိတော
ဝါ ဌိတောမိတိ ပဇာနာတိ၊ နိသိန္နော ဝါ နိသိန္နောမိတိ ပဇာနာတိ၊ သယာ-
နော ဝါ သယာနောမိတိ ပဇာနာတိ”တိ ဣမသ္မိဉ္စ သုတ္တေ အဗ္ဗါနဇ္ဈရိယာပထာ
ကထိတာ။ “အဘိက္ကန္တေ ပဋိက္ကန္တေ အာလောကိတေ ဝိလောကိတေ သမိဉ္စိတေ
ပသာရိတေ”တိ ဣမသ္မိဉ္စ မဇ္ဈိမာ။ “ဂတေ ဌိတေ နိသိန္နေ သုတ္တေ ဇာဂရိတေ”တိ
ဣမ ပန ခုဒ္ဒကစုဏှိယဇ္ဈရိယာပထာ ကထိတာ။ တသ္မာ တေသုပိ ဝုတ္တနယေနဝ
သမ္ပဇာနကာရိတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

တိဝိဒူကမဟာသိဝတ္ထရာ ပနာဟ—ယော စိရံ ဂန္တော ဝါ စက်မိတွာ ဝါ
အပရဘာဂေ ဌိတော ဣတိ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ “စက်မနကာလေ ပဝတ္တာ ရူပါ-
ရူပဓမ္မာ ဧတ္ထေဝ နိရုဒ္ဓါ”တိ။ အယံ ဂတေ သမ္ပဇာနကာရီ နာမ။

ယော သဇ္ဈာယံ ဝါ ကရောန္တော ပဉ္စ ဝါ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ
မနသိကရောန္တော စိရံ ဌတွာ အပရဘာဂေ နိသိန္နော ဣတိ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ
“ဌိတကာလေ ပဝတ္တာ ရူပါရူပဓမ္မာ ဧတ္ထေဝ နိရုဒ္ဓါ”တိ။ အယံ ဌိတေ သမ္ပ-
ဇာနကာရီ နာမ။

ယော သဇ္ဈာယာဒိကရဏဝသေနဝ စိရံ နိသိဒိတွာ အပရဘာဂေ ဥဋ္ဌာယ
ဣတိ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ “နိသိန္နကာလေ ပဝတ္တာ ရူပါရူပဓမ္မာ ဧတ္ထေဝ နိရုဒ္ဓါ”တိ။
အယံ နိသိန္နေ သမ္ပဇာနကာရီ နာမ။

ယော ပန နိပန္နကော သဇ္ဈာယံ ဝါ ကရောန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ မနသိ-
ကရောန္တော နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိတွာ အပရဘာဂေ ဥဋ္ဌာယ ဣတိ ပဋိသဉ္စိက္ခတိ
“သယနကာလေ ပဝတ္တာ ရူပါရူပဓမ္မာ ဧတ္ထေဝ နိရုဒ္ဓါ”တိ။ အယံ သုတ္တေ
ဇာဂရိတေ စ သမ္ပဇာနကာရီ နာမ။ ကိရိယမယစိတ္တာနဉ္စိ အပ္ပဝတ္တနံ သောပွံ
နာမ၊ ပဝတ္တနံ ၊ ဇာဂရိတံ နာမ။

Yo pana bhāsamāno “ayaṃ saddo nāma oṭṭhe ca paṭicca dante ca jivhaṇca tāluṇca paṭicca cittassa ca tadanurūpaṃ payogaṃ paṭicca jāyati”ti sato sampajānava bhāsati. Ciraṃ vā pana kālaṃ sajjhāyaṃ vā katvā, dhammaṃ vā kathetvā, kammaṭṭhānaṃ vā pavattetvā, pañhaṃ vā vissajjetvā aparabhāge tuṇhībhūto iti paṭisañcikkhati “bhāsita-kāle uppannā rūpārūpadhammā ettheva niruddhā”ti. Ayaṃ bhāsita sampajānakārī nāma.

Yo tuṇhībhūto ciraṃ dhammaṃ vā kammaṭṭhānaṃ vā manasikatvā aparabhāge iti paṭisañcikkhati “tuṇhībhūta-kāle pavattā rūpārūpadhammā ettheva niruddhā”ti. Upādārūpappavattiyañhi sati bhāsati nāma, asati tuṇhībhavati nāmāti. Ayaṃ tuṇhībhāve sampajānakārī nāmāti.

Tayidaṃ **Mahāsivattherena** vuttaṃ asammohadhuraṃ Mahāsati-paṭṭhānasutte¹ adhippettaṃ. Imasmiṃ pana Sāmaññaphale sabbampi catubbidhaṃ sampajāññaṃ labbhati. Tasmā vuttanayeneva cettha catunnaṃ sampajāññaṃ vasena sampajānakārītā veditabbā. **Sampajānakārī**ti ca sabbapadesu satisampayuttasseva sampajāññaṃ vasena attho veditabbo. “Satisampajāññaṃ samannāgato”ti etassa hi padassa ayaṃ vitthāro. Vibhaṅgappakaraṇe pana “sato sampajāno abhikkamati, sato sampajāno paṭikkamati”ti² evaṃ etāni padāni vibhattāneva. **Evaṃ kho mahārājā**ti evaṃ satisampayuttassa sampajāññaṃ vasena abhikkamādīnipavattento satisampajāññaṃ samannāgato nāma hotīti attho.

Santosakathā

215. **Idha mahārāja bhikkhu santuṭṭho hotīti ettha santuṭṭhoti** itarītarapaccayasantosena samannāgato. So panesa **santoso dvādasavidho** hoti. Seyyathidaṃ? Cīvare yathālābhasantoso, yathābalasantoso, yathāsārappasantosoti tividho. Evaṃ piṇḍapātādīsu. Tassāyaṃ pabhedavaṇṇanā—

* Idha bhikkhu cīvaraṃ labhati sundaraṃ vā asundaraṃ vā. So teneva yāpeti aññaṃ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa cīvare **yathālābhasantoso**. Atha pana pakatidubbalo vā hoti,

1. Dī 2. 233; Ma 1. 72 piṭṭhesu.

2. Abhi 2. 259 Jhānavibhaṅge.

* Ma-Ṭṭha 2. 47; Saṃ-Ṭṭha 2. 150; Am-Ṭṭha 1. 60; Mahāniddesa-Ṭṭha-287 piṭṭhādīsu.

ယော ပန ဘာသမာနော “အယံ သဒ္ဓေါ နာမ ဩဋ္ဌေ စ ပဋိစ္စ၊ ဒန္တေ စ ဇိဝုဉ္ဇ တာလုဉ္ဇ ပဋိစ္စ၊ စိတ္တဿ စ တဒနုရူပံ ပယောဂံ ပဋိစ္စ ဇာယတိ”တိ သတော သမ္မဇာနောဝ ဘာသတိ။ စိရံ ဝါ ပန ကာလံ သဇ္ဈာယံ ဝါ ကတွာ ဓမ္မံ ဝါ ကထေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ ပဝတ္ထေတွာ ပဉ္စ ဝါ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အပရဘာဂေ တုဏှိဘူတော ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခတိ “ဘာသိတကာလေ ဥပ္ပန္နာ ရူပါရူပဓမ္မာ ဧတ္ထေဝ နိရုဒ္ဓါ”တိ။ အယံ ဘာသိတေ သမ္မဇာနကာရီ နာမ။

ယော တုဏှိဘူတော စိရံ ဓမ္မံ ဝါ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ မနသိကတွာ အပရဘာဂေ ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခတိ “တုဏှိဘူတကာလေ ပဝတ္တာ ရူပါရူပဓမ္မာ ဧတ္ထေဝ နိရုဒ္ဓါ”တိ။ ဥပါဒါရူပပ္ပဝတ္တိယဉ္စ သတိ ဘာသတိ နာမ၊ အသတိ တုဏှိဘဝတိ နာမာတိ။ အယံ တုဏှိဘာဝေ သမ္မဇာနကာရီ နာမာတိ။

တယိဒံ မဟာသိဝတ္ထေရေန ဝုတ္တံ အသမ္မောဟဓရံ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တေ အဓိပေတံ။ ဣမသ္မိံ ပန သာမညဖလေ သဗ္ဗမ္မိ စတုဗ္ဗိဓံ သမ္မဇညံ လဗ္ဘတိ။ တဿ ဝုတ္တနယေနော စေတ္တ စတုန္တံ သမ္မဇညာနံ ဝသေန သမ္မဇာနကာရိတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သမ္မဇာနကာရိတံ စ သဗ္ဗပဒေသု သတိသမ္ပယုတ္တဿေဝ သမ္မဇညဿ ဝသေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သတိသမ္ပဇညေန သမန္နာဂတောတိ ဧတဿ ဟိ ပဒဿ အယံ ဝိတ္တာရော။ ဝိဘင်္ဂပကရဏေ ပန “သတော သမ္မဇာနော အဘိက္ကမတိ၊ သတော သမ္မဇာနော ပဋိက္ကမတိ”တိ ဧဝံ ဧတာနိ ပဒါနိ ဝိဘတ္တာနေဝ။ ဧဝံ ခေါ မဟာရာဇာတိ ဧဝံ သတိ-သမ္ပယုတ္တဿ သမ္မဇညဿ ဝသေန အဘိက္ကမာဒိနိ ပဝတ္ထေန္တော သတိသမ္ပဇညေန သမန္နာဂတော နာမ ဟောတိတိ အတ္ထော။

သန္တောသကထာ

၂၁၅။ ဣမ မဟာရာဇ ဘိက္ခု သန္တုဋ္ဌော ဟောတိတိ ဧတ္ထ သန္တုဋ္ဌောတိ ဣတရိတရပစ္စယသန္တောသေန သမန္နာဂတော။ သော ပနေသ သန္တောသော ဌာဝသဝိဓော ဟောတိ။ သေယျထိဒံ၊ စိဝရေ ယထာလာဘသန္တောသော၊ ယထာဗလသန္တောသော၊ ယထာသာရုပ္ပသန္တောသောတိ တိဝိဓော။ ဧဝံ ဝိဏ္ဏပါတာဒိသု။ တဿာယံ ပဘေဒဝဏ္ဏနာ—

ဣမ ဘိက္ခု စိဝရံ လဘတိ သုန္ဒရံ ဝါ အသုန္ဒရံ ဝါ။ သော တေနောယာပေတိ အညံ န ပတ္တေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှတိ။ အယမဿ စိဝရေ ယထာလာဘသန္တောသော။ အထ ပန ပကတိဒုဗ္ဗလော ဝါ ဟောတိ။

ābādhajarābhibhūto vā, garucīvaram pārupanto kilamati. So sabhāgena bhikkhunā saddhim tam parivattetvā lahukena yāpentopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa cīvare **yathābalasantoso**. Aparo paṇītapaccayalābhī hoti. So paṭṭacīvarādīnam aññataram mahagghacīvaram bahūni vā pana cīvarāni labhitvā “idam therānam cirapabbajitānam idam bahussutānam anurūpaṃ, idam gilānānam idam appalābhīnam hotū”ti datvā tesam purāṇacīvaram vā saṅkarakūṭādito vā nantakāni uccinitvā tehi saṅghāṭim katvā dhārentopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa cīvare **yathāsārūppasantoso**.

Idha pana bhikkhu piṇḍapātaṃ labhati lūkhaṃ vā paṇītaṃ vā, so teneva yāpeti, aññaṃ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa piṇḍapāte **yathālābhasantoso**. Yo pana attano pakativiruddhaṃ vā byādhiviruddhaṃ vā piṇḍapātaṃ labhati, yenassa paribhuttaṃ aphāsu hoti, so sabhāgassa bhikkhuno tam datvā tassa hatthato sappāyabhojanam bhuñjitvā samaṇadhammaṃ karontopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa piṇḍapāte **yathābalasantoso**. Aparo bahuṃ paṇītaṃ piṇḍapātaṃ labhati. So tam cīvaram viya theracirapabbajitabahussuta-appalābhigilānānam datvā tesam vā sesakaṃ piṇḍāya vā caritvā missakāhāraṃ bhuñjantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa piṇḍapāte **yathāsārūppasantoso**.

Idha pana bhikkhu senāsanaṃ labhati manāpaṃ vā amanāpaṃ vā, so tena neva somanassaṃ, na domanassaṃ uppādeti, antamaso tiṇasanthārakenapi yathāladdheneva tussati. Ayamassa senāsane **yathālābhasantoso**. Yo pana attano pakativiruddhaṃ vā byādhiviruddhaṃ vā senāsanaṃ labhati, yathassa vasato aphāsu hoti, so tam sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa santake, sappāyasenāsane vasantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa senāsane **yathābalasantoso**.

Aparo mahāpuñño leṇamaṇḍapakūṭāgārādīni bahūni paṇītasenāsanaṃ labhati. So tāni cīvarādīni viya theracirapabbajitabahussuta-appalābhigilānānam datvā yattha katthaci vasantopi santuṭṭhova hoti.

သုတ္တ]

သန္တောသကထာ

၁၈၃

အာဗာဇေရာဘိဘူတော ဝါ၊ ဂရုစီဝရံ ပါရုပန္တော ကိလမတိ။ သော သဘာ-
ဂေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ တံ ပရိဝတ္တေတွာ လဟုကေန ယာပေန္တောပိ
သန္တုဋ္ဌောံ ဟောတိ။ အယမဿ စီဝရေ ယထာဗလသန္တောသော။ အပရော
ပဏိတပစ္စယလာဘိ ဟောတိ။ သော ပတ္တစီဝရာဒိနံ အညတရံ မဟဉ္စပတ္တ-
စီဝရံ ဗဟူနိ ဝါ ပန ပတ္တစီဝရာနိ လဘိတွာ ဣဒံ ထေရာနံ စိရပဗ္ဗဇိတာနံ၊ ဣဒံ
ဗဟုဿုတာနံ အနုရူပံ၊ ဣဒံ ဂိလာနာနံ၊ ဣဒံ အပ္ပလာဘိနံ ဟောတုတိ
ဒတွာ တေသံ ပုရာဏစီဝရံ ဝါ ဂဟေတွာ သင်္ကာရကုဋ္ဌာဒိတော ဝါ နန္တကာနိ
ဥစ္စိနိတွာ တေဟိ သင်္ဘာဋီံ ကတွာ ဓာရေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောံ ဟောတိ။
အယမဿ စီဝရေ ယထာသာရုပ္ပသန္တောသော။

ဣဓ ပန ဘိက္ခု ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ လူခံ ဝါ ပဏိတံ ဝါ၊ သော တေနော
ယာပေတိ၊ အညံ န ပတ္တေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှတိ။ အယမဿ ပိဏ္ဍ-
ပါတေ ယထာလာဘသန္တောသော။ ယော ပန အတ္တနော ပကတိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ
ဗျာဓိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ပိဏ္ဍပါတံ လဘတိ၊ ယေနဿ ပရိဘုတ္တေန အဗာသု ဟောတိ။
သော သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော တံ ဒတွာ တဿ ဟတ္ထတော သပ္ပါယဘောဇနံ
ဘုဉ္ဇိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောံ ဟောတိ။ အယမဿ
ပိဏ္ဍပါတေ ယထာဗလသန္တောသော။ အပရော ဗဟုံ ပဏိတံ ပိဏ္ဍပါတံ
လဘတိ။ သော တံ စီဝရံ ဝိယ ထေရစိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတအပ္ပလာဘိဂိလာ-
နာနံ ဒတွာ တေသံ ဝါ သေသကံ ပိဏ္ဍာယ ဝါ စရိတွာ မိဿကာဟာရံ
ဘုဉ္ဇန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောံ ဟောတိ။ အယမဿ ပိဏ္ဍပါတေ ယထာ-
သာရုပ္ပသန္တောသော။

ဣဓ ပန ဘိက္ခု သေနာသနံ လဘတိ မနာပံ ဝါ အမနာပံ ဝါ၊ သော
တေန နေဝ သောမနဿံ န ဒေါမနဿံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ အန္တမသော တိဏသန္တာ-
ရကေနပိ ယထာလဗ္ဗေနေဝ တုဿတိ။ အယမဿ သေနာသနေ ယထာ-
လာဘသန္တောသော။ ယော ပန အတ္တနော ပကတိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ဗျာဓိဝိရုဒ္ဓံ ဝါ
သေနာသနံ လဘတိ၊ ယတ္ထဿ ဝသတော အဗာသု ဟောတိ၊ သော တံ
သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော ဒတွာ တဿ သန္တကေ သပ္ပါယသေနာသနေ
ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောံ ဟောတိ။ အယမဿ သေနာသနေ ယထာဗလ-
သန္တောသော။

အပရော မဟာပုညော လေဏမဏ္ဍပကုဋ္ဌာဂါရာဒိနိ ဗဟူနိ ပဏိတသေနာ-
သနာနိ လဘတိ။ သော တာနိ စီဝရံ ဝိယ ထေရစိရပဗ္ဗဇိတဗဟုဿုတ-
အပ္ပလာဘိဂိလာနာနံ ဒတွာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောံ ဟောတိ။

Ayamassa senāsane **yathāsārūppasantoso**. Yopi¹ “uttamasenāsanam² nāma pamādaṭṭhānam, tattha nisinnassa thinamiddham³ okkamati, niddābhibhūtassa puna paṭibujjhato pāpavitakkā pātubhavantī”ti paṭisañcikkhitvā tādisaṃ senāsanam pattampi na sampācchati. So taṃ paṭikkhipitvā abbhokāsarukkhamulādīsu vasantopi santuṭṭhova hoti. Ayampissa senāsane **yathāsārūppasantoso**.

Idha pana bhikkhu bhesajjam labhati lūkham vā paṇitam vā, so yaṃ labhati, teneva tussati, aññam na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa gilānapaccaye **yathālābhasantoso**. Yo pana tlena atthiko phāṇitam labhati, so taṃ sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa hatthato telam gahetvā aññadeva vā pariyesitvā bhesajjam karontopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa gilānapaccaye **yathābalasantoso**.

Aparo mahāpuñño bahuṃ telamadhuphāṇitādīpaṇītabhesajjam labhati. So taṃ cīvaram viya theracirapabbajitabahussuta-appalābhigilānānam datvā tesam ābhatena yena kenaci yāpentopi santuṭṭhova hoti. Yo pana ekasmim bhājane muttahrītakam⁴ ṭhapetvā ekasmim catumadhuram “gaṇhāhi bhante yadicchasi”ti vuccamāno “sacassa tesu aññatarenapi rogo vūpasammati, atha muttahrītakam nāma Buddhādihi vaṇṇitan”ti catumadhuram paṭikkhipitvā muttahrītakeneva bhesajjam karonto paramasantuṭṭhova hoti. Ayamassa gilānapaccaye **yathāsārūppasantoso**.

Iminā pana dvādasavidhena itarītarapaccayasantosena samannāgatassa bhikkhuno aṭṭha parikkhārā vaṭṭanti tīṇi cīvarāni, patto, dantakaṭṭhacchedanavāsi, ekā sūci, kāyabandhanam, parissāvananti. Vuttampi cetam—

“Ticīvaraṇca patto ca, vāsi sūci ca bandhanam.
Parissāvanena aṭṭhete, yuttayogassa bhikkhuno”ti⁵.

Te sabbe kāyaparihārikāpi honti kucchiparihārikāpi. Katham—
ticīvaram tāva nivāsetvā ca pārūpitvā ca vicaraṇakāle kāyam pariharati
posetīti **kāyaparihārikam** hoti. Cīvarakaṇṇena udakam

1. Yo hi (Syā, Ka) 2. Ukkatṭhasenāsanam (Syā) 3. Thīnamiddham (Sī, Syā)
4. Gomuttahrītakam (Syā, Ka) Dī-Ṭī 1. 254; Sī-Ṭī Abhinava 2. 114 piṭṭhesu
oloketabbā.
5. Ma-Ṭīha 2. 115; Am-Ṭīha 2. 380; Mahāniddesa-Ṭīha 409 piṭṭhesupi.

အယမဿ သေနာသနေ ယထာသာရူပသန္တောသော။ ယောဝိ^၁ “ဥတ္တမ-
သေနာသနံ^၂ နာမ ပမာဒဋ္ဌာနံ၊ တတ္ထ နိသိန္ဓဿ ထိနမိဒ္ဓံ^၃ ဩက္ကမတိ၊
နိဒ္ဓါဘိဘူတဿ ပုန ပဋိဗုဓ္မတော ကာမဝိတက္ကာ ပါတုဘဝန္တိ”တိ ပဋိ-
သမ္ဘိက္ခိတော တာဒိသံ သေနာသနံ ပတ္တမိ န သမ္ပုဋ္ဌိစ္စတိ။ သော တံ ပဋိက္ခိပိတော
အဗ္ဗောကာသရုက္ခမူလာဒိသု ဝသန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမ္ပဿ
သေနာသနေ ယထာသာရူပသန္တောသော။

ဣမ ပန ဘိက္ခု ဘေသန္တိ လဘတိ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ၊ သော ယံ လဘတိ၊
တေနော တုဿတိ၊ အညံ န ပတ္တေတိ၊ လဘန္တောပိ န ဂဏှတိ။ အယမဿ
ဂိလာနပစ္စယေ ယထာလာဘသန္တောသော။ ယော ပန တေလေန အတ္ထိကော
ဇာဏီတံ လဘတိ၊ သော တံ သဘာဂဿ ဘိက္ခုနော ဒတွာ တဿ ဟတ္ထတော
တေလံ ဂဟေတွာ အညဒေဝ ဝါ ပရိယေသိတွာ ဘေသန္တိ ကရောန္တောပိ
သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ ယထာဗလသန္တောသော။

အပရော မဟာပုညော ဗဟုံ တေလမရဇာဏီတာဒိပဏီတဘေသန္တိ လဘတိ။
သော တံ စိဝရံ ဝိယ ထေရစိရပဗ္ဗဇိတဗဟုသုတအပ္ပလာဘိဂိလာနာနံ ဒတွာ
တေသံ အဘတေန ယေန ကေနစိ ယာပေန္တောပိ သန္တုဋ္ဌောဝ ဟောတိ။
ယော ပန ဧကသ္မိံ ဘာဇနေ မုတ္တဟရီဋ္ဌကံ^၄ ဌပေတွာ ဧကသ္မိံ စတုမရရံ
“ဂဏှာဟိ ဘန္တေ ယဒိစ္စသိ”တိ ဝုစ္စမာနော သဓဿ တေသု အညတရေနပိ
ရောဂေါ ဝူပသမ္ပတိ၊ အယ မုတ္တဟရီဋ္ဌကံ နာမ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ ဝဏှိတန္တိ စတုမရရံ
ပဋိက္ခိပိတော မုတ္တဟရီဋ္ဌကေနော ဘေသန္တိ ကရောန္တော ပရမသန္တုဋ္ဌောဝ
ဟောတိ။ အယမဿ ဂိလာနပစ္စယေ ယထာသာရူပသန္တောသော။

ဣမိနာ ပန ဒွါဒသဝိဓေန ဣတရိတရပစ္စယသန္တောသေန သမန္ဓာဂတဿ
ဘိက္ခုနော အဋ္ဌ ပရိက္ခာရာ ဝဋ္ဋန္တိ။ တိဏိ စိဝရာနိ ပတ္တော ဒန္တကဋ္ဌစ္ဆေဒနဝါသိ
ကော သူစိ ကာယဗန္ဓနံ ပရိဿာဝနန္တိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“တိစိဝရဉ္စ ပတ္တော စ၊ ဝါသိ သူစိ စ ဗန္ဓနံ။

ပရိဿာဝနေန အဋ္ဌေတေ၊ ယုတ္တယောဂဿ ဘိက္ခုနော”တိ။

တေ သဗ္ဗေ ကာယပရိဟာရိကာပိ ဟောန္တိ ကုစ္စိပရိဟာရိကာပိ။ ကထံ—
တိစိဝရံ တာဝ နိဝါသေတွာ စ ပါရုပိတွာ စ ဝိစရဏကာလေ ကာယံ ပရိ-
ဟရတိ ပေါသေတိတိ ကာယပရိဟာရိကံ ဟောတိ။ စိဝရကဏ္ဍေန ဥဒကံ

၁-ယော ဟိ (သျှ၊က)

၃-ထိနမိဒ္ဓံ (သီ၊သျှ)

၂-ဥတ္တမသေနာသနံ (သျှ၊က)

၄-ဂေါမုတ္တဟရီဋ္ဌကံ (သျှ၊က) ဤက ဩလောကေတဗ္ဗာ။

parissāvetvā pivanakāle khāditabbaphalāphalagahaṇakāle ca kucchin
pariharati posetīti **kucchiparihārikam** hoti.

Pattopi tena udakam uddharitvā nhānakāle kuṭiparibhaṇḍakaraṇakāle ca
kāyaparihāriko hoti, āhāram gahetvā bhuñjanakāle kucchiparihāriko.

Vāsipi tāya dantakaṭṭhacchedanakāle, mañcapīṭṭhānam
aṅgapādacīvarakuṭidaṇḍakasajjanakāle¹ ca kāyaparihārikā hoti,
ucchuchedananaḷikerāditacchanakāle kucchiparihārikā.

Sūcipi cīvarasibbanakāle kāyaparihārikā hoti, pūvaṃ vā phalaṃ vā
vijjhitvā khādanakāle kucchiparihārikā.

Kāyabandhanam bandhitvā vicaraṇakāle kāyaparihārikam, ucchu-ādīni
bandhitvā gahaṇakāle kucchiparihārikam.

Parissāvanam tena udakam parissāvetvā nhānakāle,
senāsanaparibhaṇḍakaraṇakāle ca kāyaparihārikam,
pāniyapānakaparissāvanakāle, teneva tilaṇḍulaputhukādīni² gahetvā
khādanakāle ca kucchiparihāriyam. Ayam tāva aṭṭhparikkhārikassa
parikkhāramattā. Navaparikkhārikassa pana seyyam pavisantassa
tatratṭhakam paccattharaṇam vā kuñcikā vā vaṭṭati. Dasaparikkhārikassa
nisīdanam vā cammakhaṇḍam vā vaṭṭati. Ekādasaparikkhārikassa pana
kattarayattṭhi vā telanāḷikā vā vaṭṭati. Dvādasaparikkhārikassa chattam vā
upāhanam vā vaṭṭati. Etesu ca aṭṭhparikkhārikova santuṭṭho, itare asantuṭṭhā
mahicchā mahābhārati³ na vattabbā. Etepi hi appicchāva santuṭṭhāva
subharāva sallahukavuttinova. Bhagavā pana na yimaṃ suttaṃ tesam vasena
kathesi, aṭṭhparikkhārikassa vasena kathesi. So hi khuddakavāsiṇca sūciṇca
parissāvane pakkipitvā pattassa anto ṭhapetvā pattam aṃsakūṭe laggetvā
ticīvaṃ kāyapaṭibaddham⁴ katvā yenicchakam⁵ sukham pakkamati.
Paṭinivattetvā gahetabbam nāmassa na hoti.

1. Majjanakāle (Ka)

2. ...madhukādīni (Sī-Tī Abhinava 2. 115 piṭṭhe.)

3. Dubbharāti (Syā), mahāgajā (Tīkā)

4. Ticīvare kāyabandhanam (Syā)

5. Yathicchakam (Syā), yadicchakam (Ka)

သုတ္တ]

သန္တောသကထာ

၁၈၅

ပရိသ္မာဝေတွာ ပိဝနကာလေ ခါဒိတဗ္ဗဗလာဗလဂဟဏကာလေ စ ကုစ္ဆိ^၁
ပရိဟရတိ ပေါသေတိတိ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကံ ဟောတိ။

ပတ္တောပိ တေန ဥဒကံ ဥဒ္ဓရိတွာ နှာနကာလေ ကုဋ္ဌိပရိဘဏ္ဍကရဏကာလေ
စ ကာယပရိဟာရိကော ဟောတိ။ အာဟာရံ ဂဟေတွာ ဘုဉ္ဇနကာလေ
ကုစ္ဆိပရိဟာရိကော။

ဝါသိပိ တာယ ဒန္တကဋ္ဌန္တေဒနကာလေ မဉ္ဇဝိဌာနံ အင်္ဂပါဒစီဝရကုဋ္ဌိဒဏ္ဍက-
သဇ္ဇနကာလေ^၂ စ ကာယပရိဟာရိကော ဟောတိ။ ဥစ္ဆုဆေဒနနာဋိကေရာဒိ-
တစ္ဆနကာလေ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကော။

သုစိပိ စီဝရသိဗ္ဗနကာလေ ကာယပရိဟာရိကော ဟောတိ။ ပူဝံ ဝါ ဗလံ
ဝါ ဝိဇ္ဇိတွာ ခါဒနကာလေ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကော။

ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ပိဝရဏကာလေ ကာယပရိဟာရိကံ။ ဥစ္ဆုအာဒိနိ
ဗန္ဓိတွာ ဂဟဏကာလေ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကံ။

ပရိသ္မာဝနံ တေန ဥဒကံ ပရိသ္မာဝေတွာ နှာနကာလေ သေနာသနပရိ-
ဘဏ္ဍကရဏကာလေ စ ကာယပရိဟာရိကံ။ ပါနီယံ ပရိသ္မာဝနကာလေ
တေနဝံ တိလတဏှုလပုထုကာဒိနိ^၂ ဂဟေတွာ ခါဒနကာလေ စ ကုစ္ဆိပရိ-
ဟာရိယံ။ အယံ တာဝ အဋ္ဌပရိက္ခာရိကဿ ပရိက္ခာရမတ္တာ။ နဝပရိက္ခာရိ-
ကဿ ပန သေယျံ ပဝိသန္တဿ တတြိဋ္ဌကပစ္စတ္တရဏံ ဝါ ကုဋ္ဌိကာ ဝါ ဝဇ္ဇတိ။
ဒသပရိက္ခာရိကဿ နိသီဒနံ ဝါ စမ္မခဏံ ဝါ ဝဇ္ဇတိ။ ဧကဒသပရိက္ခာရိကဿ
ပန ကတ္တရယဋ္ဌိ ဝါ တေလနာဋိကာ ဝါ ဝဇ္ဇတိ။ ဒွါဒသပရိက္ခာရိကဿ ဆတ္တံ
ဝါ ဥပါဟနံ ဝါ ဝဇ္ဇတိ။ ဧတေသု စ အဋ္ဌပရိက္ခာရိကောဝ သန္တုဋ္ဌော၊ ဣတရေ
အံသန္တုဋ္ဌော မဟိန္တာ မဟာဘာရာတိ^၃ န ဝတ္တဗ္ဗော။ ဧတေပိ ဟိ အပ္ပိန္နောဝ
သန္တုဋ္ဌောဝ သုဘရာဝ သလ္လဟကဝုတ္တိနောဝ။ ဘဂဝါ ပန န ယိမံ သုတ္တံ
တေသံ ဝသေန ကထေသိ၊ အဋ္ဌပရိက္ခာရိကဿ ဝသေန ကထေသိ။ သော
ဟိ ခုဒ္ဒကဝါသိဉ္စ သူစိဉ္စ ပရိသ္မာဝနေ ပက္ခိပိတွာ ပတ္တဿ အန္တော
ဌပေတွာ ပတ္တံ အံသကုဋေ လဂေတွာ တိစီဝရံ ကာယပဋိဗန္ဓံ^၄ ကတွာ
ယေနိစ္ဆကံ^၅ သုခံ ပက္ကမတိ။ ပဋိနိဝတ္တေတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ နာမဿ န ဟောတိ။

၁-မဇ္ဇနကာလေ (က)

၂-....မရကာဒိနိ (က)

၃-ဒုတ္တရာတိ (သျှာ)၊ မဟာဂဇာ (ဋီကာ)

၄-တိစီဝရေ ကာယဗန္ဓနံ (သျှာ)

၅-ယထိစ္ဆကံ (သျှာ)၊ ယဒိစ္ဆကံ (က)

Iti imassa bhikkhuno sallahukavuttitaṃ dassento Bhagavā “**santutṭho hoti kāyaparihārikena cīvarenā**”¹ti-ādimāha. Tattha **kāyaparihārikenā**ti kāyapariharaṇamattakena. **Kucchiparihārikenā**ti kucchi parihaṇamattakena. **Samādāyeva pakkamatī**ti aṭṭhaparikkhāramattakaṃ sabbaṃ gahetvāva kāyapaṭibaddhaṃ katvāva gacchati. “Mama vihāro pariveṇaṃ upaṭṭhāko”²ti āsaṅgo vā bandho vā¹ na hoti. So jiyā mutto saro viya, yūthā apakkanto madahatthi² viya ca icchiticchitaṃ senāsaṇaṃ vanasaṇḍaṃ rukkhamūlaṃ vanapabbhāraṃ paribhuñjanto ekova tiṭṭhati, ekova nisīdati. Sabbiriyāpathesu ekova adutiyo.

“Cātuddiso appaṭigho ca hoti,
Santussamāno itarītarena.
Parissayānaṃ sahitā achambhī,
Eko care khaggavisāṇakappo”⁴ti.

Evam vaṇṇitaṃ khaggavisāṇakappataṃ āpajjati.

Idāni tamatthaṃ upamāya sādento “**seyyathāpī**”³ti-ādimāha. Tattha **pakkhī sakūṇoti** pakkhayutto sakūṇo. **Deṭṭī**ti uppatati. Ayaṃ panettha saṅkhepattho—sakūṇā nāma “asukasmiṃ padese rukkho paripakkaphalo”⁴ti ñatvā nānādisāhi āgantvā nakhapattatuṇḍādīhi⁵ tassa phalāni vijjhantā vidhūnantā⁶ khādanti. “Idaṃ ajjatanāya, idaṃ svātanāya bhavissatī”⁷ti tesāṃ na hoti. Phale pana khīṇe neva rukkhasa ārakkhaṃ ṭhapenti, na tattha pattaṃ vā nakhaṃ vā tuṇḍaṃ vā ṭhapenti, atha kho tasmīṃ rukkhe anapekkho hutvā, yo yaṃ disābhāgaṃ icchati, so tena sapattabhārova uppatitvā gacchati, evameva ayaṃ bhikkhu nissaṅgo nirapekkho yena kāmāṃ pakkamati⁷. Tena vuttaṃ “samādāyeva pakkamatī”⁷ti.

1. Saṃsaggo vā baddho vā (Syā)

2. Mattahatthī (Sī, Syā)

3. Navam navam (Sī)

4. Khu 1. 286; Khu 8. 248 piṭṭhesu.

5. Nakhapakkhatuṇḍādīhi (Sī), nakhamukhatuṇḍādīhi (Ka)

6. Vitudentā (Syā)

7. Pakkamanto (Syā)

ဣတိ ဣမဿ ဘိက္ခုနော သလ္လဟုကုတ္တိတံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ “သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ ကာယပရိဟာရိကေန စီဝရေနာ”^၁တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကာယပရိဟာရိကေနာ**တိ ကာယံ ပရိဟရဏမတ္တကေန။ **ကုန္တိပရိဟာရိကေနာ**တိ ကုန္တိံ ပရိဟရဏမတ္တကေန။ **သမာဒါယေဝ ပက္ကမတိ**တိ အဋ္ဌပရိက္ခာရမတ္တကံ သဗ္ဗံ ဂဟေတွာဝ ကာယပဋိဗ္ဗံ ကတွာဝ ဂစ္ဆတိ။ “မမ ဝိဟာရော ပရိဝေဏံ ဥပဋ္ဌာကော”^၂တိ အာသင်္ဂေါ ဝါ ဗန္ဓော ဝါ^၃ န ဟောတိ။ သော ဇိယာ မုတ္တော သရော ဝိယ၊ ယူထာ အပက္ကန္တော မဒဟတ္ထိ^၂ ဝိယ စ ဣန္ဒြိယတိစ္ဆိတံ သေနာသနံ ဝနသဏ္ဍံ ရုက္ခမူလံ ဝနပဗ္ဗာရံ^၃ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ဧကောဝတိဋ္ဌတိ၊ ဧကောဝ နိသီဒတိ။ သဗ္ဗိရိယာပထေသု ဧကောဝ အဒုတိယော။

“စာတုဒ္ဓိသော အပ္ပဋိသော စ ဟောတိ၊
သန္တုဋ္ဌဿမာနော ဣတရိတရေန။
ပရိဿယာနံ သဟိတာ အဆန္တိ၊
ဧကော စရေ ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပေါ”^၄တိ^၄။

ဧဝံ ဝဏ္ဏိတံ ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပတံ အာပဇ္ဇတိ။

ဣဒါနိ တမတ္ထံ ဥပမာယ သာဓေန္တော “သေယျထာဝီ”^၁တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ပက္ခိ သကုဏော**တိ ပက္ခယုတ္တော သကုဏော။ **ဇေတိ**တိ ဥပ္ပတတိ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္တော—သကုဏာ နာမ “အသုကသ္မိံ ပဒေသေ ရုက္ခော ပရိပက္ကဗလော”^၂တိ ဥတွာ နာနာဒိသာဟိ အာဂန္တော နခပတ္တတုဏ္ဍာဒိဟိ^၃ တဿ ဖလာနိ ဝိဇ္ဇန္တော ဝိဓုနန္တော^၆ ခါဒန္တိ။ ဣဒံ အဇ္ဇတနာယ၊ ဣဒံ သွာတနာယ ဘဝိဿတိတိ တေသံ န ဟောတိ။ ဖလေ ပန ဒီဏေ နေဝ ရုက္ခဿ အာရက္ခံ ဌပေန္တိ၊ န တတ္ထ ပတ္တံ ဝါ နခံ ဝါ တုဏ္ဍံ ဝါ ဌပေန္တိ။ အထ ခေါတသ္မိံ ရုက္ခေ အနပေက္ခော ဟုတွာ၊ ယော ယံ ဒိသာဘာဂံ ဣန္ဒြိယတိ၊ သော တေန သပတ္တဘာရောဝ ဥပ္ပတိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝမေဝ အယံ ဘိက္ခု နိဿင်္ဂေါ နိရပေက္ခော ယေန ကာမံ ပက္ကမတိ^၄။ တေန ဝုတ္တံ “သမာဒါယေဝ ပက္ကမတိ”^၄တိ။

၁-သံသဂ္ဂေါ ဝါ ဗန္ဓေါ ဝါ (သျှာ)

၂-မတ္တဟတ္ထိ (သီ၊ သျှာ)

၃-နဝံ နဝံ (သီ)

၄-ခု ၁-၂၈၆-ဝိဇ္ဇေ။

၅-နခပတ္တတုဏ္ဍာဒိဟိ (သီ)၊ နခမုတုဏ္ဍာဒိဟိ (က)

၆-ဝိတုဒန္တော (သျှာ)

၇-ပက္ကမန္တော (သျှာ)

Nīvaraṇappahānakathā

216. “So iminā cā”ti-ādinā * kim dasseti. Araññavāsassa paccayasampattim dasseti. Yassa hi ime cattāro paccayā natthi, tassa araññavāso na ijjhati. Tiracchānagatehi vā vanacarakehi vā saddhim vattabbatam āpajjati. Araññe adhivatthā devatā “kim evarūpassa pāpabhikkhuno araññavāsenā”ti bheravasaddam sāventi, hatthehi sīsam paharivā palāyanākāram karonti. “Asuko bhikkhu araññam pavisitvā idañcidañca pāpakammaṁ akāsi”ti ayaso pattharati. Yassa panete cattāro paccayā atthi, tassa araññavāso ijjhati. So hi attano sīlam paccavekkhanto kiñci kālakam vā tilakam vā apassanto pītim uppādetvā tam khayavayato sammāsanto ariyabhūmim okkamati. Araññe adhivatthā devatā attamanā vaṇṇam bhaṇanti. Itissa udake pakkhittatelabindu viya yaso vitthāriko hoti.

Tattha **vivittanti** suññam, * appasaddam appanigghosanti attho. Etadeva hi sandhāya Vibhaṅge “vivittanti santike cepi senāsanam hoti, tañca anākiṇṇam gahaṭṭhehi pabbajitehi. Tena tam vivittan”ti¹ vuttam. Seti ceva āsati ca etthāti **senāsanam**, Mañcapīṭhādīnametaṁ adhivacanam. Tenāha “senāsananti mañcopi senāsanam, pīṭhampi. Bhisipi. Bimbohanampi. Vihāropi. Aḍḍhayogopi. Pāsāropi. Hammiyampi. Guhāpi. Aṭṭopi. Mālopi. Leṇampi. Veḷugumbopi. Rukkhamūlampi. Maṇḍapopi senāsanam, yattha vā pana bhikkhū paṭikkamanti sabbametaṁ senāsanam”ti¹.

Api ca “Vihāro aḍḍhayogo pāsādo hammiyam guhā”ti idam vihārasenāsanam nāma. “Mañco pīṭham bhisim bimbohanam”ti idam mañcapīṭhasenāsanam nāma. “Cimilikā cammakhaṇḍo tiṇasanthāro paṇṇasanthāro”ti idam santhasenāsanam nāma. “Yattha vā pana bhikkhū paṭikkamanti”ti idam okāsasenāsanam nāmāti evam catubbidham senāsanam hoti, tam sabbam senāsanaggahaṇena saṅgahitameva.

Idha panassa sakuṇasadisassa cātuddisassa bhikkhuno anucchavikam senāsanam dassento “**araññam rukkhāmūlan**”ti-ādimāha. Tattha **araññanti**

* Ma-Ṭṭha 2. 118; Am-Ṭṭha 2. 382; Abhi-Ṭṭha 2. 349; Mahānidessa-Ṭṭha 82 piṭṭhesupī.

1. Abhi 2. 260 Jhānavibhaṅge.

သုတ္တံ]

နိဝရဏပ္ပဟာနကထာ

၁၈၇

နိဝရဏပ္ပဟာနကထာ

၂၁၆။ သော ဣမိနာ စာတိအာဒိနာ ကိံ ဒဿေတိ။ အရညဝါသယ ပစ္စယသမ္ပတ္တိံ ဒဿေတိ။ ယဿ ဟိ ဣမေ စတ္တာရော ပစ္စယာ နတ္ထိ၊ တဿ အရညဝါသေ န ဣဇ္ဈတိ။ တိရစ္ဆာနဂတေဟိ ဝါ ဝနစရကေဟိ ဝါ သဒ္ဓိံ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ အရညေ အဓိဝတ္တာ ဒေဝတာ “ကိံ ဧဝရူပဿ ပါပ-ဘိက္ခုနော အရညဝါသေနာ”တိ ဘေရဝသဒ္ဓိံ သာဝေန္တိ၊ ဟတ္ထေဟိ သီသံ ပဟရိတွာ ပလာယနာကာရံ ကရေန္တိ။ “အသုကော ဘိက္ခု အရညံ ပဝိသိတွာ ဣဒဗ္ဗိဒဗ္ဗ ပါပကမ္မံ အကာသိ”တိ အယသော ပတ္ထရတိ။ ယဿ ပနေတေ စတ္တာရော ပစ္စယာ အတ္ထိ၊ တဿ အရညဝါသေ ဣဇ္ဈတိ။ သော ဟိ အတ္တေနာ သီလံ ပစ္စဝေက္ခန္တော ကိဗ္ဗိ ကာဠကံ ဝါ တိလကံ ဝါ အပဿန္တော ပီတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ တံ ယဝယတော သမ္ပဿန္တော အရိယဘူမိံ ဩက္ကမတိ။ အရညေ အဓိဝတ္တာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ ဝဏ္ဏံ ဘဏန္တိ။ ဣတိဿ ဥဒကေ ပက္ခိတ္တ-တေလဗိန္နု ဝိယ ယသော ဝိတ္တာရိကော ဟေတိ။

တတ္ထ ဝိဝိဇ္ဇန္တိ သုညံ၊ အပ္ပသဒ္ဓိံ အပ္ပနိဗ္ဗေါသန္တိ အတ္ထော။ တေဒေဝ ဟိ သန္တာယ ဝိဘဏံ “ဝိဝိဇ္ဇန္တိ သန္တိကေ စေဝိ သေနာသနံ ဟေတိ၊ တဗ္ဗ အနာကိဏ္ဏံ ဂဟဋ္ဌေဟိ ပဗ္ဗဇိတေဟိ။ တေန တံ ဝိဝိဇ္ဇ”န္တိ ဂုတ္တံ။ သေတိ စေဝ အာသတိ စ ဣတ္တတိ သေနာသနံ၊ မဗ္ဗဝိဋ္ဌာဒိနမေတံ အဓိဝစနံ။ တေနာဟ “သေနာသနန္တိ မဗ္ဗေဝိ သေနာသနံ၊ ပိဋ္ဌမ္ပိ။ ဘိသိပိ။ ဗိမ္ဗောဟနမ္ပိ။ ဝိဟာရေဝိ။ အမုယောဂေါပိ။ ပါသာဒေါပိ။ ဟမ္ပိယမ္ပိ။ ဂဟာပိ။ အဇ္ဇောပိ။ မာဋ္ဌောပိ။ လေဏမ္ပိ။ ဝေဠုဂုမ္မောပိ။ ရုက္ခမူလမ္ပိ။ မဏ္ဍပေါပိ သေနာသနံ၊ ယတ္ထ ဝါ ပန ဘိက္ခု ပဋိက္ကမန္တိ သဗ္ဗမေတံ သေနာသန”န္တိ^၁။

အပိ စ “ဝိဟာရော အမုယောဂေါ ပါသာဒေါ ဟမ္ပိယံ ဂဟာ”တိ ဣဒံ ဝိဟာရသေနာသနံ နာမ။ “မဗ္ဗေဝိဋ္ဌ ဘိသိ ဗိမ္ဗောဟန”န္တိ ဣဒံ မဗ္ဗပိဋ္ဌသေနာ-သနံ နာမ။ “စိမ္ပိလိကာ စမ္ပဓဏ္ဍော တိဏသန္တာရော ပဏ္ဍသန္တာရော”တိဣဒံ သန္တတသေနာသနံ နာမ။ “ယတ္ထ ဝါ ပန ဘိက္ခု ပဋိက္ကမန္တိ”တိဣဒံ ဩကာသ-သေနာသနံ နာမာတိဧဝံ စတုပ္ပိဓံ သေနာသနံ ဟေတိ၊ တံ သဗ္ဗ သေနာသနဂ္ဂဟဏေန သင်္ဂဟိတမေဝ။

ဣဓ ပနဿ သကုဏသဒိသဿ စာတုဒ္ဓိသဿ ဘိက္ခုနော အနုစ္စဝိက-သေနာသနံ ဒဿေန္တော အရညံ ရုက္ခမူလန္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ အရညန္တိ

“nikkhamitvā bahi indakhilā sabbametaṃ araṇṇaṃ”ti * idaṃ bhikkhunīnaṃ vasena āgataṃ. “Āraṇṇakaṃ nāma senāsanaṃ pañcadhanusatikaṃ pacchimaṃ”ti¹ idaṃ pana imassa bhikkhuno anurūpaṃ. Tassa lakkhaṇaṃ **Visuddhimagge** + Dhutaṅganiddese vuttaṃ. **Rukkhamūlanti** yaṃ kiñci sandacchāyaṃ² vivittarukkhamūlaṃ. **Pabbatanti** selaṃ. Tattha hi udakasonḍīsu udakakiccaṃ katvā sītāya rukkhacchāyāya nisinnassa nānādisāsu khāyamānāsu sītena vātena bījīyamānassa cittaṃ ekaggaṃ hoti. **Kandaranti** kaṃ vuccati udakaṃ, tena dāritaṃ, udakena bhinnam pabbatapadesaṃ. Yaṃ “nadītumban”tipi “nadīkuñjan”tipi³ vadanti. Tattha hi rajatapattasadisā vālikā hoti, matthake maṇivitaṇaṃ viya vanagahanam maṇikhandhasadisam udakaṃ sandati. Evarūpaṃ kandaram oruyha pāṇīyaṃ pivitvā gattāni sītāni⁴ katvā vālikam ussāpetvā paṇsukūlacīvaram paññāpetvā nisinnassa samaṇadhammaṃ karoto cittaṃ ekaggaṃ hoti. **Giriguhanti** dvinnam pabbatānaṃ antaraṃ, ekasmiṃ ye va umaggasadisam⁵ mahāvivaram. Susānalakkhaṇaṃ **Visuddhimagge** + vuttaṃ. **Vanapatthanti** gāmantam atikkamitvā manussānam anupacāraṭṭhānam⁶, yattha na kasanti na vapanti, tenevāha “vanapatthanti dūrānametaṃ senāsanaṃ adhivacanan”ti-ādi *. **Abbhokāsanti** acchannaṃ. Ākaṅkhamāno panettha cīvarakuṭim katvā vasati. **Palālapuñjanti** palālarāsi. Mahāpalālapuñjato hi palālam nikkadḍhitvā pabbhāraleṇasadiṣe ālaye karonti, gacchagumbādīnampi upari palālam pakkipitvā heṭṭhā nisinnā samaṇadhammaṃ karonti. Tam sandhāyetaṃ vuttaṃ.

Pacchābhattanti bhattassa pacchato. **Piṇḍapātapaṭikkantoti** piṇḍapātapaṭiyesanato paṭikkanto. **Pallaṅkanti** samantato ūrubaddhāsanaṃ. **Ābhujitvāti** bandhitvā. **Ujūṃ kāyaṃ paṇidhāyāti** uparimaṃ sarīraṃ ujūṃ ṭhapetvā aṭṭhārasa piṭṭhikaṇṭake⁷ koṭiyā koṭim paṭipādetvā. Evañhi nisinnassa cammamamsanhārūni na paṇamanti. Athassa yā tesam paṇamanapaccayā khaṇe khaṇe vedanā uppajjeyyūṃ, tā nuppajjanti. Tāsu anuppajjamānāsu cittaṃ ekaggaṃ hoti, kammaṭṭhānaṃ na paripatati, vuddhiṃ phātiṃ vepullaṃ upagacchati. **Parimukhaṃ satim upaṭṭhapetvāti** kammaṭṭhānābhimukhaṃ satim ṭhapayitvā,

* Abhi 2. 260 piṭṭhe. 1. Vi 1. 377 piṭṭhe. + Visuddhi 1. 70 piṭṭhe.
2. Santacchāyaṃ (Ka) Ma 2. 108 piṭṭhepi. 3. Nadīkujjantipi (Syā)
4. Sītiṃ (Sī), sītaṃ (Ka) 5. Ummaṅgasadisam (Syā), ummaṅgasadisam (Ka)
+ Visuddhi 1. 74 piṭṭhe. 6. Asañcaraṇaṭṭhānam (Ka)
7. Piṭṭhakaṇṭakattikhe (Syā, Ka), Ma-Ṭṭha 2. 120; Am-Ṭṭha-384; Vi-Ṭṭha 2. 13 piṭṭhesu passitabbaṃ.

နိက္ခမိတွာ ဗဟိ ဣန္ဒြိယာ သဗ္ဗမေတံ အရညန္တိဣဒံ ဘိက္ခုနီနံ ဝသေန အာဂတံ။ အာရညကံ နာမ သေနာသနံ ပဉ္စေနသတိကံ ပစ္စိမန္တိ^၁ဣဒံ ပန ဣမဿ ဘိက္ခုနော အနုရူပံ။ တဿ လက္ခဏံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ စတင်္ဂနိဗ္ဗေသေ ဝုတ္တံ။ **ရုက္ခမူလန္တိ** ယံ ကိဉ္စိ သန္တုဿယံ^၂ ဝိဝိတ္တရုက္ခမူလံ။ **ပဗ္ဗတန္တိ** သေလံ။ တတ္ထ ဟိ ဥဒကသောဏ္ဍီသု ဥဒကကိစ္စံ ကတွာ သီတာယ ရုက္ခန္တိယာယ နိသိန္ဓဿ နာနာဒိသာသု ခါယမာနာသု သီတေန ဝါတေန ဗီဇိယမာနဿ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ။ **ကန္တရန္တိ** ကံ ဝုစ္စတိ ဥဒကံ၊ တေန ဒါရိတံ၊ ဥဒကေန ဘိန္တု ပဗ္ဗတပဒေသံ။ ယံ နဒီတုမ္ဗန္တိ^၃ နဒီကုဉ္ဇန္တိ^၄ ဝဒန္တိ။ တတ္ထ ဟိ ရဇတပဉ္စသဒိသာ ဝါလိကာ ဟောတိ။ မတ္တကေ မဏိဝိတာနံ ဝိယ ဝနဂဟဏံ မဏိခန္ဓသဒိသံ ဥဒကံ သန္တတိ။ ဝေရူပံ ကန္တရံ ဩရုယ ပါနီယံ ဝိဝိတွာ ဂတ္တာနိ သီတာနိ^၅ ကတွာ ဝါလိကံ ဥဿာပေတွာ ပံသုကုလစိဝရံ ပညပေတွာ နိသိန္ဓဿ သမဏဓမ္မံ ကရောတော စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ။ **ဝိရိဂဟန္တိ** ဌိန္တု ပဗ္ဗတာနံ အန္တရေ၊ ဧကသ္မိယေဝ ဝါ ဥမဂ္ဂသဒိသံ^၆ မဟာဝိဝရံ။ သုသာနလက္ခဏံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တံ။ **ဝနပတ္တန္တိ** ဝါမန္တိ အတိက္ကမိတွာ မနုဿာနံ အနုပစာရဋ္ဌာနံ^၇၊ ယတ္ထ န ကသန္တိ န ဝပန္တိ၊ တေနဝါဟ “ဝနပတ္တန္တိ ခုရာနမေတံ သေနာသနာနံ အဓိဝစန”န္တိအာဒိ။ **အဗ္ဗောကာသန္တိ** အစ္ဆန္တိ။ အာကံမာနော ပနေတ္ထ စိဝရကုဋ် ကတွာ ဝသတိ။ **ပလာလပုဉ္ဇန္တိ** ပလာလရာသိ။ မဟာပလာလပုဉ္ဇတော ဟိ ပလာလံ နိက္ကမိတွာ ပဗ္ဗာရလေဏသဒိသေ အာလယေ ကရေန္တိ၊ ဂစ္ဆဂုတ္တဒီနမ္ပိ ဥပရိ ပလာလံ ပက္ခိပိတွာ ဟေဋ္ဌာ နိသိန္ဓာ သမဏဓမ္မံ ကရေန္တိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

ပစ္ဆာဘတ္တန္တိ ဘတ္တဿ ပစ္ဆတော။ **ဝိဣာပါတပဋိက္ကန္တောတိ** ဝိဣာပါတ- ပရိယေသနတော ပဋိက္ကန္တော။ **ပလ္လင်္ဂန္တိ** သမန္တတော ဦရုဗဒ္ဓါသနံ။ **အာဘုဇိတွာတိ** ဗဒ္ဓိတွာ။ **ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓေယာတိ** ဥပရိမံ သရိရံ ဥဇုံ ဌပေတွာ အဋ္ဌာရသ ပိဋ္ဌိကဏ္ဍကဋ္ဌိကေ^၇ ကောဋိယာ ကောဋိ^၈ ပဋိပါဒေတွာ။ ဝေဉ္စ နိသိန္ဓဿ စမ္ပမံသနာရူပိ န ပဏမန္တိ။ အထဿ ယာ တေသံ ပဏမန- ပစ္စယာ ခဏေ ခဏေ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇေယျု၊ တာ နုပ္ပဇေန္တိ။ တာသု အနုပ္ပဇေ- မာနာသု စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ။ ကမ္မဋ္ဌာနံ န ပရိပတတိ၊ ဝုဇိ^၉ ဖာတိ^{၁၀} ဝေပုလ္လံ ဥပဂစ္ဆတိ။ **ပရိမုခံ သတိ^{၁၁} ဥပဋ္ဌပေတွာတိ** ကမ္မဋ္ဌာနာဘိမုခံ သတိ^{၁၂} ဌပယိတွာ။

၁-ဝိ ၁-၃၇၇-ဝိဇ္ဇေ။ ၂-သန္တုဿယံ (က) မ ၂-၁၀၈ ဝိဇ္ဇေဝိ။
၃-နဒီကုဉ္ဇန္တိ (သျှာ) ၄-သီတိ (သီ)၊ သီတံ (က)
၅-ဥမ္မင်္ဂသဒိသံ (သျှာ)၊ ဥမင်္ဂသဒိသံ (က) ၆-အသုဇ္ဈာဏဋ္ဌာနံ (က)
၇-ပိဋ္ဌိကဏ္ဍကေ (သီ) ၈-စေ ဂုဋ္ဌဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တဝဏ္ဏနာယမ္ပိ။

mukhasamīpe vā katvāti attho. Teneva Vibhaṅge vuttaṃ “ayaṃ sati upaṭṭhitā hoti sūpaṭṭhitā nāsikagge vā mukhanimitte vā, tena vuccati parimukhaṃ satim upaṭṭhapetvā”¹. Atha vā “**parīti** pariggahaṭṭho. **Mukhanti** niyyānaṭṭho. **Satīti** upaṭṭhānaṭṭho. Tena vuccati ‘parimukhaṃ satin’²ti”. Evaṃ **Paṭisambhidāyaṃ** * vuttanayenapettha attho daṭṭhabbo. Tatrāyaṃ saṅkhepo “pariggahitaniyyānaṃ satim katvā”³ti.

217. Abhijjhāṃ loketi ettha lujjanapalujjanaṭṭhena

pañcupādānakkhandhā loko, tasmā pañcasu upādānakkhandhesu rāgaṃ pahāya kāmaccandaṃ vikkhambhetvāti ayametthattho. **Vigatābhijjhena** vikkhambhanavasena pahīnattā vigatābhijjhena, na cakkhuviññāṇasadenāti attho. **Abhijjhāya cittaṃ parisodhetīti** abhijjhāto cittaṃ parimoceti. Yathā naṃ sā muñcati ceva, muñcitvā ca na puna gaṇhati, evaṃ karotīti attho. **Byāpādapadosaṃ pahāyāti**-ādīsupi eseṇa nayo. Byāpajjati iminā cittaṃ pūtikummāsādayo viya purimapakatim vijahatīti² **byāpādo**. Vikārāpattiyā padussati paraṃ vā padūseti vināsetīti **padoso**. Ubhayametam³ kodhassevādhivacanaṃ. Thinaṃ cittaḡelaññaṃ, middhaṃ cetasiḡelaññaṃ, thinañca middhañca **thinamiddhaṃ**. **Ālokasaññīti** rattimpi divāpi diṭṭhālokasaññānanasamatthāya vigatanīvaraṇāya parisuddhāya saññāya samannāgato. **Sato sampajānoti** satiyā ca ñāṇena ca samannāgato. Idam ubhayaṃ ālokasaññāya upakārattā vuttaṃ. Uddhaccañca kukkuccañca **uddhaccakukkuccaṃ**. **Tiṇṇavicikicchoti** vicikicchaṃ taritvā atikkamitvā ṭhito. “Kathamidaṃ kathamidaṃ”⁴ti evaṃ nappavattatīti **akathamkathī**. **Kūsalesu dhammesūti** anavajjesu dhammesu. “Ime nu kho kusalā, kathamime kusalā”⁵ti evaṃ na vicikicchati, na kaṅkhatīti attho. Ayamettha saṅkhepo. Imesu pana nīvaraṇesu vacanaṭṭhalakkhaṇādibhedato yaṃ vattabbaṃ siyā, taṃ sabbaṃ **Visuddhimagge**⁴ vuttaṃ.

218. Yā panāyaṃ “**seyyathāpi mahārājā**”⁶ti upamā vuttā. Tattha **inaṃ ādāyāti** vadḡhiyā dhanam gahetvā. **Byantiṃ kareyyāti** vigatantaṃ

1. Abhi 2. 261 Jhānavibhaṅge.

2. Jahatīti (Sī), pajahatīti (Syā)

4. Visuddhi 1. 135 piṭṭhe.

* Khu 9. 174 piṭṭhe.

3. Ubhayampetaṃ (Syā, Ka)

သုတ္တံ]

နိဝရဏပ္ပဟာနကထာ

၁၈၉

မုသမီပေ ဝါ ကတွာတိ အတ္ထော။ တေနော ဝိဘဏ် ဝုတ္တံ “အယံ သတိ ဥပဋ္ဌိတာ ဟောတိ သူပဋ္ဌိတာ နာသိကဂ္ဂေ ဝါ မုခနိမိတ္တေ ဝါ။ တေန ဝုစ္စတိ ပရိမုခံ သတိ” ဥပဋ္ဌပေတွာ”^၁တိ။ အထ ဝါ ပရိတိ ပရိဂ္ဂဟဋ္ဌော။ မုခန္တိ နိယျာနဋ္ဌော။ သတိတိ ဥပဋ္ဌာနဋ္ဌော။ တေန ဝုစ္စတိ “ပရိမုခံ သတိ”^၂န္တိ။ ဧဝံ ပဋိသန္တိဒါယံ ဝုတ္တနယေနပေတ္တ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တတြာယံ သင်္ခေပေါ “ပရိဂ္ဂဟိတနိယျာနသတိ” ကတွာ”^၃တိ။

၂၁၇။ အဘိဇ္ဈံ လောကေတိ ဧတ္ထ လုဇ္ဈနပလုဇ္ဈနဋ္ဌေန ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ လောကော၊ တသ္မာ ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ရာဂံ ပဟာယ ကာမန္တန္တံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာတိ အယမေတ္ထတ္ထော။ ဝိဂတဘိဇ္ဈေနာတိ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ပဟိနတ္တာ ဝိဂတဘိဇ္ဈေနာန စက္ခုဝိညာဏသဒိသေနာတိ အတ္ထော။ အဘိဇ္ဈာယ စိတ္တံ ပရိသောဓေတိတိ အဘိဇ္ဈာတော စိတ္တံ ပရိမောဓေတိ။ ယထာ တံ သာ မုဉ္ဇတိ စေဝ၊ မုဉ္ဇိတွာ စ န ပုန ဂဏှတိ။ ဧဝံ ကရေတိတိ အတ္ထော။ **ဗျာပါဒ-ပဒေါသံ ပဟာယာတိ**အာဒိသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဗျာပဇ္ဇတိ ဣမိနာ စိတ္တံ ပူတိကုမ္ဘာသဒယော၊ ဝိယ ပရိမပကတိ ဝိဇဟတိတိ ၂ ဗျာပါဒေါ။ ဝိကာရာ-ပတ္တိယာ ပဒုဿတိ၊ ပရံ ဝါ ပဒုသေတိ ဝိနာသေတိတိ ပဒေါသော။ ဥဘယမေတံ^၁ ကောဓသေဝါဓိဝစနံ။ ထိနံ စိတ္တဂေလညံ။ မိဒ္ဓံ စေတသိက-ဂေလညံ၊ ထိနဉ္စ မိဒ္ဓဉ္စ ထိနမိဒ္ဓံ။ အာလောကသညိတိ ရတ္တိမိဒ္ဓိဝါ^၂ ဒိဋ္ဌာလောက-သဉ္စာနနသမတ္တာယ ဝိဂတနိဝရဏာယ ပရိသုဒ္ဓါယ သညာယ သမန္တာဂတော။ သတော သမ္ပဇာနောတိ သတိယာ စ ဉ္ဈဏေန စ သမန္တာဂတော။ ဣဒံ ဥဘယံ အာလောကသညာယ ဥပကာရတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဥဒ္ဓစ္စေ ကုက္ကုစ္စေ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ။ တိက္ကမိမိန္ဒေတိ ဝိစိကိန္တံ တရိတွာ အတိက္ကမိတွာ ဌိတော။ “ကထမိဒံ ကထမိဒံ”^၃န္တိ ဧဝံ နပ္ပဝတ္တတိတိ အကထံကထိ။ ကုသလေသု ဓမ္မေသုတိ အနဝဇ္ဇေသု ဓမ္မေသု။ “ဣမေ န ခေါ ကုသလာ ကထမိမေ ကုသလာ”^၄တိ ဧဝံ န ဝိစိကိန္တတိ။ န ကင်္ခတိတိ အတ္ထော။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဣမေသု ပန နိဝရဏေသု ဝစနတ္ထလက္ခဏာဒိဘေဒတော ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ၊ တံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တံ။

၂၁၈။ ယာ ပနာယံ သေယျထာပိ မဟာရာဇာတိ ဥပမာ ဝုတ္တာ။ တတ္ထ ဣဏံ အာဒါယာတိ ဝဇိယာ ဓနံ ဂဟေတွာ။ ဗျန္တိကရေယျာတိ ဝိဂတန္တံ

၁-အဘိ ၂-၂၆၁-ဈာနဝိဘဏ်။ ၂-ဇဟတိတိ (သိ)၊ ပဇဟတိတိ (သျာ)

၃-ဥဘယမေတံ (သျာ၊ က) ၄-ဒိဝါပိ (ဗဟုသု) စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ပိသဒ္ဓေါ နတ္ထိ။

kareyya, yathā tesam kākaṇikamattopi pariyaṇto nāma nāvasissati, evaṃ kareyya, sabbaso paṇiniyyāteyyāti attho. **Tatonidānanti āṇaṇyanidānaṃ**¹. So hi “āṇaṇomhī”ti āvajjanto balavapāmojjaṃ labhati, somanassaṃ adhigacchati, tena vuttaṃ “**labhetha pāmojjaṃ, adhigaccheyya somanassan**”ti.

219. Visabhāgavedanuppattiyā kakaceneva catu-iriyāpathaṃ² chindanto ābādhatīti **ābādho**, svāssa atthīti **ābādhiko**. Taṃ samuṭṭhānena dukkhena **dukkhito**. **Adhimattagilānoti** bālāgilāno. **Nacchādeyyāti** adhimattabyādhiparetatāya na rucceyya. **Balamattāti** balameva, balañcassa kāye na bhavēyyāti attho. **Tatonidānanti** ārogyanidānaṃ. Tassa hi “arogomhī”ti āvajjayato tadubhayaṃ hoti. Tena vuttaṃ “**labhetha pāmojjaṃ, adhigaccheyya somanassan**”ti.

220. **Na cassa kiñci bhogānaṃ** vayoti kākaṇikamattampi bhogānaṃ vayo na bhavēyya. **Tatonidānanti** bandhanāmokkhanidānaṃ. Sesam vuttanayeneva sabbapadesu yojetabbaṃ.

221-222. **Anattādhīnoti** na attani adhīno, attano ruciyā kiñci kātuṃ na labhati. **Parādhīnoti** paresu adhīno parasseva ruciyā vattati. **Na yena kāmāṃ gamoti** yena disābhāgenassa gantukāmatā³ hoti, icchā uppajjati gamanāya, tena gantuṃ na labhati. **Dāsabyāti** dāsabhāvā. **Bhujissoti** attano santako. **Tatonidānanti** bhujissanidānaṃ. **Kantāraddhānamagganti** kantāraṃ addhānamaggaṃ, nirudakaṃ dīghamagganti attho. **Tatonidānanti** khemantabhūminidānaṃ.

223. **Ime pañca nīvaraṇe appahīneti** ettha Bhagavā appahīnakāmacchandanaṇvaraṇaṃ iṇasadisāṃ, sesāni rogādisadisāni katvā dasseti. Tatrāyaṃ sadisatā—yo hi paresaṃ iṇaṃ gahetvā vināseti, so tehi “iṇaṃ dehī”ti vuccamānopi pharusaṃ vuccamānopi bajjhamānopi

1. Āṇaṇyanidānaṃ (Sī), āṇaṇyanidānaṃ (Ka)

2. Sabbiriyāpathaṃ (Ka)

3. Gantukāmo (Ka) kāmo (Ma-Ṭṭha 2. 217 piṭṭhe Mahā-assapuraṇṇasuttavaṇṇanāyaṃ)

ကရေယျ၊ ယထာ တေသံ ကာကဏိကမတ္တောပိ ပရိယန္တော နာမ နာဝ-
သိဿတိ၊ ဧဝံ ကရေယျ၊ သဗ္ဗသော ပဋိနိယျာတေယျာတိ အတ္တော။
တတောနိဒါနန္တိ အာဏဏှနိဒါနံ။ သော ဟိ “အဏဏောမ္ပိ”တိ အာဝဇ္ဇန္တော
ဗလဝပါမောဇ္ဇံ လဘတိ၊ သောမနဿံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ တေန ဝုတ္တံ “**လဘေထ
ပါမောဇ္ဇံ အဓိဂစ္ဆေယျ သောမနဿ**”န္တိ။

၂၁၉။ ဝိသဘာဝဝေဒနုပ္ပတ္တိယာ ကကစေနဝ စတုဇ္ဈရိယာပထံ^၂ ဆိန္ဒန္တော
အာဗာဓတိတိ အာဗာဓော၊ သွာဿ အတ္တိတိ **အာဗာဓိကော**။ တံ သမုဋ္ဌာနေန
ဒုက္ခေန ခုက္ခိတော။ **အဓိမတ္တဂါလာနော**တိ ဗာဠဂါလာနော။ **နန္ဒာဒေယျာ**တိ
အဓိမတ္တဗျာဓိပရေတတာယ န ရုစ္ဆေယျ။ **ဗလမတ္တာ**တိ ဗလမေဝ၊ ဗလဉ္ဇဿ
ကာယေန ဘဝေယျာတိ အတ္တော။ **တတောနိဒါနန္တိ** အာရောဂျနိဒါနံ။ တဿ
ဟိ “အရောဂေါမ္ပိ”တိ အာဝဇ္ဇယတော တဒုဘယံ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ
“**လဘေထ ပါမောဇ္ဇံ အဓိဂစ္ဆေယျ သောမနဿ**”န္တိ။

၂၂၀။ **န စဿ ကိဉ္စိ ဘောဂါနံ ဝယော**တိ ကာကဏိကမတ္တမ္ပိ ဘောဂါနံ
ဝယော န ဘဝေယျ။ **တတောနိဒါနန္တိ** ဗန္ဓနာမောက္ခနိဒါနံ။ သေသံ
ဝုတ္တနယေနဝ သဗ္ဗပဒေသု ယောဇေတဗ္ဗံ။

၂၂၁-၂၂၂။ **အနတ္တာဓိနော**တိ န အတ္တနိ အဓိနော၊ အတ္တနော ရုစိယာ ကိဉ္စိ
ကာတုံ န၊ လဘတိ။ **ပရာဓိနော**တိ ပရေသု အဓိနော ပရသေဝ ရုစိယာ ဝတ္တတိ။
န ယေန ကာမံ ဂမောတိ ယေန ဒိသာဘာဝေနဿ ဂန္တုကာမတာ^၃ ဟောတိ၊
ဇ္ဈန္တာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဂမနာယ၊ တေန ဂန္တု န လဘတိ။ **ဒါသဗျာ**တိ ဒါသဘာဝါ။
ဘူဇိသောတိ အတ္တနော သန္တကော။ **တတောနိဒါနန္တိ** ဘူဇိသနိဒါနံ။
ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂန္တိ ကန္တာရံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ၊ နိရုဒ္ဓကံ ဒီဃမဂ္ဂန္တိ အတ္တော။
တတောနိဒါနန္တိ ခေမန္တဘူမိနိဒါနံ။

၂၂၃။ **ဣမေ ပဉ္စ နိဝရဏေ အပ္ပဟိနော**တိ ဣတ္ထ ဘဂဝါ အပ္ပဟိနကာမတ္တန္တ-
နိဝရဏံ ဣဏသဒိသံ၊ သေသာနိ ရောဂါဒိသဒိသာနိ ကတွာ ဒေသေတိ။
တတြာယံ သဒိသတာ—ယော ဟိ ပရေသံ ဣဏံ ဂဟေတွာ ဝိနာသေတိ၊
သော တေဟိ ဣဏံ ဒေဟိတိ ဝုစ္စမာနောပိ ဖရသံ ဝုစ္စမာနောပိ ဗဇ္ဈမာနောပိ

၁-အာဏဏှနိဒါနံ (သီ)၊ အာနဏှနိဒါနံ (က)

၂-သမ္ပိရိယာပထံ (က)

၃-ဂန္တုကာမော(က) ကာမော(မဟာအဿပုရသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ)

vadhiyamānopi kiñci paṭibāhitum¹ na sakkoti, sabbaṃ titikkhati.
 Titikkhākāraṇaṇhissa taṃ iṇaṃ hoti. Evameva yo yamhi kāmacchandena
 rajjati, taṇhāsahagatena taṃ vatthum gaṇhāti, so tena pharusam
 vuccamānopi bajjhamānopi vadhiyamānopi sabbaṃ titikkhati,
 titikkhākāraṇaṇhissa so kāmacchando hoti, gharasāmikehi vadhiyamānānaṃ
 itthīnaṃ viyāti evaṃ iṇaṃ viya kāmacchando daṭṭhabbo.

Yathā pana pittarogāturo madhusakkarādīsopi dinnesu pittarogāturatāya
 tesam rasam na vindati, “tittakam tittakan”ti uggiratiyeva, evameva
 byāpannacitto hitakāmehi ācariyupajjhāyehi appamattakampi ovadiyamāno
 ovādam na gaṇhāti, “ati viya me tumhe upaddavethā”ti-ādīni vatvā
 vibbhamati. Pittarogāturatāya so puriso madhusakkarādīnaṃ viya
 kodhāturatāya jhānasukhādibhedam sāsanasam na vindatīti evaṃ rogo
 viya byāpādo daṭṭhabbo.

Yathā pana nakkhattadivase bandhanāgare baddho puriso nakkhattassa
 neva ādim na majjham na pariyosānam passati. So dutiyadivase mutto “aho
 hiyyo nakkhattam manāpaṃ aho naccam aho gītan”ti-ādīni sutvāpi
 paṭivacanam na deti. Kim kāraṇā? Nakkhattassa ananubhūtattā, evameva
 thinamiddhābhībhūto bhikkhu vicittanayepi dhammassavane pavattamāne
 neva tassa ādim, na majjham, na pariyosānam jānāti. Sopi uṭṭhite
 dhammassavane “aho dhammassavanam, aho kāraṇam, aho upamā”ti
 dhammassavanassa vaṇṇam bhaṇamānānam sutvāpi paṭivacanam na deti.
 Kim kāraṇā? Thinamiddhavasena dhammakathāya ananubhūtattā. Evaṃ
 bandhanāgaram viya **thinamiddham** daṭṭhabbam.

Yathā pana nakkhattam kīlantopi dāso “idam nāma accāyikam
 karaṇīyam atthi, sīgham tattha gacchāhi. No ce gacchasi, hatthapādam vā te
 chindāmi, kaṇṇanāsam vā”ti vutto² sīgham³ gacchatiyeva. Nakkhattassa
 ādimajjhapariyosānam anubhavitum na labhati, kasmā? Parādhīnatāya,
 evameva vinaye apakataññunā⁴ vivekatthāya araṇṇam pavitṭhenāpi

1. Paṭippharitam (Sī, Syā)

2. Vutte (Sī), vutto so (Syā, Ka)

3. Sīgham tattha (Ka)

4. Apakataññunā bhikkhunā (Syā)

သုတ္တ]

နိဝရဏပ္ပဟာနကထာ

၁၉၁

ဝဇီယမာနောပိ ကိဉ္စိ ပဋိဗဟိတုံ^၁ န သက္ကောတိ။ သဗ္ဗံ တိတိက္ခတိ။ တိတိက္ခာ-
 ကာရဏဉ္စိသ တံ ဣဏံ ဟောတိ။ ဧဝမေဝ ယော ယမ္ပိ ကာမတ္ထန္တေန ရဇ္ဇတိ။
 တဏှာသဟဂတေန တံ ဝတ္ထု ဂဏှတိ။ သော တေန ဖရသံ ဝုစ္စမာနောပိ
 ဗဇ္ဈမာနောပိ ဝဇီယမာနောပိ သဗ္ဗံ တိတိက္ခတိ။ တိတိက္ခာကာရဏဉ္စိသ သော
 ကာမတ္ထန္တော ဟောတိ။ ဃရသာမိကေဟိ ဝဇီယမာနာနံ ဣတ္ထိနံ ဝိယာတိ ဧဝံ
 ဣဏံ ဝိယ ကာမတ္ထန္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ယထာ ပန ပိတ္တရောဂါတုရော မဇသက္ကရာဇီသုပိ ဒိန္တေသု ပိတ္တရောဂါတု-
 ရတာယ တေသံ ရသံ န ဝိန္တတိ။ “တိတ္တကံ တိတ္တက”န္တိ ဥဂ္ဂိရတိယေဝ။ ဧဝမေဝ
 ဗျာပန္နစိတ္တော ဟိတကာမေဟိ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဩဝဒီယ-
 မာနော ဩဝါဒံ န ဂဏှတိ။ “အတိ ဝိယ မေ တုမေ ဥပဒ္ဒဝေတာ”တိ အာဒိနိ
 ဝတ္တာ ဝိဗ္ဗမတိ။ ပိတ္တရောဂါတုရတာယ သော ပုရိသော မဇသက္ကရာဇီနံ ဝိယ
 ကောဓာတုရတာယ ဈာနသုခါဒိဘေဒံ သာသနရသံ န ဝိန္တတိတိဧဝံ
 ရောဂေါ ဝိယ ဗျာပါဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ယထာ ပန နက္ခတ္တဒိဝေ ဗန္ဓနာဂါရေ ဗဒ္ဓေါ ပုရိသော နက္ခတ္တဿ နေဝ
 အာဒိ^၂ န မဇ္ဈံ န ပရိယောသာနံ ပဿတိ။ သော ဒုတိယဒိဝေ မုတ္တော
 အဟော ဟိယျော နက္ခတ္တံ မနာပံ, အဟော နစ္စံ, အဟော ဂိတန္တိအာဒိနိ
 သုတွာပိ ပဋိဝစနံ န ဒေတိ။ ကိံ ကာရဏာ? နက္ခတ္တဿ အနနုဘူတတ္တာ၊
 ဧဝမေဝ ထိနမိဒ္ဓါဘိဘူတော ဘိက္ခုဝိစိတ္တနယေပိ ဓမ္မဿဝနေ ပဝတ္တမာနေ
 နေဝ တဿ အာဒိ^၃ န မဇ္ဈံ န ပရိယောသာနံ ဇာနာတိ။ သောပိ ဥဋ္ဌိတေ
 ဓမ္မဿဝနေ အဟော ဓမ္မဿဝနံ, အဟော ကာရဏံ, အဟော ဥပမာတိ
 ဓမ္မဿဝနဿ ဝဏ္ဏံ ဘဏမာနာနံ သုတွာပိ ပဋိဝစနံ န ဒေတိ။ ကိံ ကာရဏာ?
 ထိနမိဒ္ဓဝသေန ဓမ္မကထာယ အနနုဘူတတ္တာ။ ဧဝံ ဗန္ဓနာဂါရံ ဝိယ ထိနမိဒ္ဓံ
 ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ယထာ ပန နက္ခတ္တံ ကိဉ္စန္တောပိ ဒါသော “ဣဒံ နာမ အစ္စာယိကံ ကရဏီယံ
 အတ္ထိ။ သီဃံ တတ္ထ ဂစ္ဆာဟိ။ နော စေ ဂစ္ဆသိ၊ ဟတ္ထပါဒံ ဝါ တေ
 ဆိန္ဒာမိ ကဏ္ဍနာသံ ဝါ”တိ ဝုတ္တော^၂ သီဃံ^၃ ဂစ္ဆတိယေဝ။ နက္ခတ္တဿ
 အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ အနဘဝိတုံ န လဘတိ။ ကသ္မာ? ပရာဓိနတာယ။
 ဧဝမေဝ ဝိနယေ အပကတညနာ^၄ ဝိဝေကတ္တဿ အရညံ ပဝိဇ္ဇေနာပိ

၁-ပဋိဗဟိတုံ (သီ၊ သျာ)

၂-ဝုတ္တေ (သီ)၊ ဝုတ္တော သော (သျာ၊ က)

၃-သီဃံ တတ္ထ (က)

၄-အပကတညနာ ဘိက္ခုနာ (သျာ)

kismiñcīdeva antamaso kappiyamañsepi akappiyamañsasaññāya uppannāya vivekañ pahāya sīlavisodhanatthañ vinayadharassa santikañ gantabbañ hoti, vivekasukhañ anubhavitum na labhati. Kasmā? Uddhaccakukkuccābhibhūtatāyāti. Evañ dāsabyañ viya **uddhaccakukkuccañ** daṭṭhabbañ.

Yathā pana kantāraddhānamaggappaṭipanno puriso corehi manussānañ viluttokāsañ¹, pahatokāsañca² disvā daṇḍakasaddenapi sakuṇasaddenapi “corā āgata”ti ussañkitaparisañkito hoti, gacchatipi tiṭṭhatipi nivattatipi, gataṭṭhānato agataṭṭhānameva bahutarañ hoti. So kicchena kasirena khemantabhūmiñ pāpuṇāti vā na vā pāpuṇāti. Evameva yassa aṭṭhasu ṭhānesu vicikicchā uppannā hoti, “so Buddho nu kho, no nu kho Buddho”ti-ādinā nayena vicikicchanto adhimuccitvā saddhāya gaṇhitum na sakkoti, asakkonto maggañ vā phalañ vā na pāpuṇātīti yathā kantāraddhānamagge “coro atthi natthi”ti punappunañ āsappanaparisañnañ apariyogāhanañ chambhitattañ cittassa uppādentō khemantapattiyā antarāyañ karoti, evañ vicikicchāpi “Buddho nu kho na Buddho”ti-ādinā nayena punappunañ āsappanaparisañnañ apariyogāhanañ chambhitattañ cittassa uppādayamānā ariyabhūmipattiyā antarāyañ karotīti kantāraddhānamaggo viya **vicikicchā** daṭṭhabbā.

224. Idāni “**seyyathāpi mahārāja āṇaṇya**”ti ettha Bhagavā pahīnakāmacchandanaṭṭhānañ āṇaṇyasadisāñ sesāni ārogyādisadisāni katvā dasseti. Tatrāyañ sadisatā—yathā hi puriso iṇaṃ ādāya kammante payojetvā samiddhatañ patto, “idañ iṇañ nāma palibodhamūlañ”ti cintetvā savaḍḍhikañ iṇañ niyyātetvā paṇṇañ phālāpeyya, athassa tato paṭṭhāya neva koci dūtañ peseti, na paṇṇañ. So iṇasāmike disvāpi sace icchati, āsanā uṭṭhahati, no ce na uṭṭhahati. Kasmā? Tehi saddhiñ nillepatāya alaggatāya. Evameva bhikkhu “ayañ **kāmacchando** nāma palibodhamūlañ”ti cintetvā cha dhamme bhāvetvā kāmacchandanaṭṭhānañ pajahati. Te pana cha dhamme **Mahāsatipaṭṭhāne**³ vaṇṇayissāma. Tassevañ

1. Vilumpamānokāsañ (Syā), viluppanokāsañ (Ka)

2. Gatokāsañ (Sī), hatokāsañ (Syā) Ma-Ṭṭha 2. 219 piṭṭhe passitabbañ.

3. Dī-Ṭṭha 2. 368 piṭṭhe.

ကိသိန္ဓိဒေဝ အန္တမသော ကပ္ပိယမံသေဝိ အကပ္ပိယမံသသညာယ ဥပ္ပန္နာယ ဝိဝေကံ ပဟာယ သီလဝိသောနေတ္ထံ ဝိနယဓေယျ သန္တိကံ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဝိဝေကသုခံ အနုဘဝိတုံ န လဘတိ။ ကဿော? ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဘိက္ခုတတာယာတိ။ ဧဝံ ဒါသဗျံ ဝိယ **ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ** ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ယထာ ပန ကန္တာရဒွါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ပုရိသော စောရေဟိ မနုဿာနံ ဝိလုတ္တောကာသံ^၁ ပဟတောကာသဉ္စ^၂ ဒိဿော ဒဏ္ဍကသဒ္ဓေနပိ သကုဏ-သဒ္ဓေနပိ “စောရာ အာဂတာ”တိ ဥဿင်္ဂိတပရိသင်္ဂိတောဝ ဟောတိ။ ဂစ္ဆတိပိ တိဋ္ဌတိပိ နိဝတ္တတိပိ။ ဂတဋ္ဌာနတော အဂတဋ္ဌာနမေဝ ဗဟုတရံ ဟောတိ။ သော ကိစ္ဆေန ကသိရေန ခေမန္တဘူမိ^၃ ပါပုဏာတိ ဝါ န ဝါ ပါပုဏာတိ။ ဧဝမေဝ ယဿ အဋ္ဌသု ဌာနေသု ဝိစိကိစ္ဆော ဥပ္ပန္နာ ဟောတိ။ သော “ဗုဒ္ဓေါ န ခေါ၊ နော န ခေါ ဗုဒ္ဓေါ”တိအာဒိနာ နယေန ဝိစိကိစ္ဆန္တော အဓိမုစ္စိတွာ သဒ္ဓါယ ဂဏှိတုံ န သက္ကောတိ။ အသက္ကောန္တော မဂ္ဂံ ဝါ ဖလံ ဝါ န ပါပုဏာတိတိ ယထာ ကန္တာရဒွါနမဂ္ဂေ “စောရာ အတ္ထိ နတ္ထိ”တိ ပုနပုနံ အာသပ္ပနပရိသပ္ပနံ အပရိယောဂါဟနံ ဆန္တိတတ္ထံ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒေန္တော ခေမန္တပတ္တိယာ အန္တရာယံ ကရေတိ။ ဧဝံ ဝိစိကိစ္ဆာပိ ဗုဒ္ဓေါ န ခေါ န ဗုဒ္ဓေါတိအာဒိနာ နယေန ပုနပုနံ အာသပ္ပနပရိသပ္ပနံ အပရိယောဂါဟနံ ဆန္တိတတ္ထံ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒယမာနာ အရိယဘူမိပုတ္တိယာ အန္တရာယံ ကရေတိတိ ကန္တာရဒွါနမဂ္ဂေါ ဝိယ **ဝိစိကိစ္ဆာ** ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။

၂၂၄။ ဣဒါနိ “**သေယျထာဝိ မဟာရာဇ အာဏဏျ**”န္တိ ဧတ္ထ ဘဂဝါ ပဟိနကာမတ္ထန္တနိဝရဏံ အာဏဏျသဒိသံ သေသာနိ အာရောဂျာဒိသဒိသာနိ ကတွာ ဒဿေတိ။ တကြာယံ သဒိသတာ၊ ယထာ ဟိ ပုရိသော ဣဏံ အာဒါယ ကမ္မန္တေ ပယောဇေတွာ သမိဒ္ဓတံ ပတ္တော၊ “ဣဒံ ဣဏံ နာမ ပလိဗောဓမ္မလ”န္တိ စိန္တေတွာ သဝဇ္ဇိကံ ဣဏံ နိယျာတေတွာ ပဏ္ဍိ ဖာလာပေယျ။ အထဿ တတော ပဋ္ဌာယ နေဝ ကောစိ ဒူတံ ပေသေတိ။ န ပဏ္ဍိ။ သော ဣဏသာမိကေ ဒိဿာပိ သစေ ဣတ္ထတိ၊ အာသနာ ဥဋ္ဌဟတိ။ နော စေ၊ န ဥဋ္ဌဟတိ။ ကဿော? တေဟိ သဒ္ဓိံ နိလ္လေပတာယ အလဂ္ဂတာယ။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု “အယံ **ကာမတ္ထန္တော** နာမ ပလိဗောဓမ္မလ”န္တိ စိန္တေတွာ ဆ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ ကာမတ္ထန္တနိဝရဏံ ပဇဟတိ။ တေ ပန ဆ ဓမ္မေ မဟာသတိပဋ္ဌာနေ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ တဿေဝံ

၁-ဝိလုပ္ပမာနောကာသံ (သျှာ)၊ ဝိလုပ္ပနောကာသံ (က)

၂-ဂတောကာသံ (သီ)၊ ဟတောကာသံ (သျှာ)

pahīnakāmacchandassa yathā iṇamuttassa purisassa iṇassāmike disvā neva bhayaṃ, na chambhitattaṃ hoti, evameva paravatthumhi neva saṅgo na Baddho hoti. Dibbānīpi rūpāni passato kilesa na samudācarati. Tasmā Bhagavā āṇaṇyamiva kāmacchandappahānaṃ āha.

Yathā pana so pittarogāturo puriso bhesajjakiriyāya taṃ rogaṃ vūpasametvā tato paṭṭhāya madhusakkarādīnaṃ rasaṃ vindati, evameva bhikkhu “ayaṃ **byāpādo** nāma mahā-anatthakaro”ti cha dhamme bhāvetvā byāpādanīvaraṇaṃ pajahati. Sabbanīvaraṇesu cha dhamme **Mahāsatipaṭṭhāneyeva** * vaṇṇayissāma. Na kevalaṇca teyeva, yepi thinamiddhādīnaṃ pahānāya bhāvetabbā. Tepi sabbe tattheva vaṇṇayissāma. So evaṃ pahīnabyāpādo yathā pittarogavimutto puriso madhusakkarādīnaṃ rasaṃ sampayāyamāno paṭisevati, evameva ācārapaṇṇatti-ādīni sikkhāpadāni sirasā sampañicchitvā sampiyāyamāno sikkhati. Tasmā Bhagavā ārogyamiva byāpādappahānaṃ āha.

Yathā so nakkhattadivase bandhanāgāraṃ pavesito puriso aparasmim nakkhattadivase “pubbepi ahaṃ pamādadōsena baddho, tena taṃ nakkhattaṃ nānubhaviṃ, idāni appamatto bhavissāmī”ti yathāssa¹ paccatthikā okāsaṃ na labhanti, evaṃ appamatto hutvā nakkhattaṃ anubhavitvā “aho nakkhattaṃ aho nakkhattaṃ”ti udānaṃ udānesi, evameva bhikkhu “idaṃ **thinamiddhaṃ** nāma mahā-anatthakaraṇaṃ”ti cha dhamme bhāvetvā thinamiddhanīvaraṇaṃ pajahati. So evaṃ pahīnathinamiddho yathā bandhanā mutto puriso sattāhampi nakkhattassa ādimajjhāpariyosānaṃ anubhavati, evameva dhammanakkhattassa ādimajjhāpariyosānaṃ anubhavanto saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇāti. Tasmā Bhagavā bandhanā mokkhamiva thinamiddhappahānaṃ āha.

Yathā pana dāso kañcīdeva mittāṃ upanissāya sāmikānaṃ dhanāṃ datvā attānaṃ bhujissaṃ katvā tato paṭṭhāya yaṃ icchati, taṃ karoti, evameva bhikkhu “idaṃ **uddhaccakukkuccaṃ** nāma mahā-anatthakaraṇaṃ”ti cha dhamme bhāvetvā uddhaccakukkuccaṃ pajahati. So evaṃ pahīna-uddhaccakukkuccaṃ yathā bhujisso puriso yaṃ icchati, taṃ karoti, na taṃ koci balakkārena tato

* Dī-Ṭṭha 2. 369 piṭṭhe.

1. Yathā (Ka)

သုတ္တ]

နိဝရဏပ္ပဟာနကထာ

၁၉၃

ပဟိနကမစ္ဆန္တဿ ယထာ ဣဏမုတ္တဿ ပုရိသဿ ဣဏဿာမိကေ ဒိသ္မာ နေဝ ဘယံ န ဆန္တိတတ္ထံ ဟောတိ။ ဧဝမေဝ ပရဝတ္ထုမှိ နေဝ သင်္ဂေါ န ဗဒ္ဓေါ ဟောတိ။ ဒိဗ္ဗာနိဝိ ရူပါနိ ပဿတော ကိလေသော န သမုဒါစရတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ အာဏဏျမိဝ ကမစ္ဆန္တပ္ပဟာနံ အာဟ။

ယထာ ပန သော ပိတ္တရောဂါတုရော ပုရိသော ဘေသဇ္ဇကိရိယာယ တံ ရောဂံ ဝူပသမေတွာ တတော ပဋ္ဌာယ မဇ္ဇသက္ကရာဒိနံ ရသံ ဝိန္ဒတိ။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု “အယံ **ဗျာပါဒေါ** နာမ မဟာအနတ္တကရော”တိ ဆ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ ဗျာပါဒနိဝရဏံ ပဇဟတိ။ သဗ္ဗနိဝရဏေသု ဆ ဓမ္မေ မဟာသတိပဋ္ဌာနေယေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ န ကေဝလဉ္စ တေယေဝ၊ ယေဝိ ထိနမိဒ္ဓါဒိနံ ပဟာနာယ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ တေဝိ သဗ္ဗေ တတ္ထေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ သော ဧဝံ ပဟိနဗျာပါဒေါ ယထာ ပိတ္တရောဂဝိမုတ္တော ပုရိသော မဇ္ဇသက္ကရာဒိနံ ရသံ သမ္ဗိယာယမာနော ပဋိသေဝတိ။ ဧဝမေဝ အာစာရပဏ္ဏတ္တိအာဒိနိ သိက္ခာပဒါနိ သိရသာ သမ္ပုဋ္ဌိက္ခိတွာ သမ္ဗိယာယမာနော သိက္ခတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ အာရောဂျမိဝ ဗျာပါဒပ္ပဟာနံ အာဟ။

ယထာ သော နက္ခတ္တဒိဝေ ဗန္ဓနာဂါရံ ပဝေသိတော ပုရိသော အပရသ္မိံ နက္ခတ္တဒိဝေ “ပုဗ္ဗေဝိ အဟံ ပမာဒဒေါသေန ဗဒ္ဓေါ၊ တေန နက္ခတ္တံ နာနဘဝိ”။ ဣဒါနိ အပ္ပမတ္တော ဘဝိဿာမိ”တိ ယထာဿ၊ ပစ္စတ္တိကာ ဩကာသံ န လဘန္တိ။ ဧဝံ အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ နက္ခတ္တံ အနုဘဝိတွာ အဟော နက္ခတ္တံ အဟော နက္ခတ္တန္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု “ဣဒံ ထိနမိဒ္ဓံ နာမ မဟာ-အနတ္တကရ”န္တိ ဆ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏံ ပဇဟတိ။ သော ဧဝံ ပဟိနထိနမိဒ္ဓေါ ယထာ ဗန္ဓနာ မုတ္တော ပုရိသော သတ္တာဟမ္ပိ နက္ခတ္တဿ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ အနုဘဝတိ။ ဧဝမေဝ ဓမ္မနက္ခတ္တဿ အာဒိမဇ္ဈ-ပရိယောသာနံ အနုဘဝန္တော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ ဗန္ဓနာ မောက္ခမိဝ ထိနမိဒ္ဓပ္ပဟာနံ အာဟ။

ယထာ ပန ဒါသော ကိဉ္စိဒေဝ မိတ္တံ ဥပနိဿာယ သာမိကာနံ ဓနံ ဒတွာ အတ္တာနံ ဘုဇိဿံ ကတွာ တတော ပဋ္ဌာယ ယံ ဣစ္ဆတိ။ တံ ကရေတိ။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု “ဣဒံ **ဥဒ္ဓစ္စက္ကုတ္တန္တံ** နာမ မဟာအနတ္တကရ”န္တိ ဆ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ ဥဒ္ဓစ္စက္ကုတ္တန္တံ ပဇဟတိ။ သော ဧဝံ ပဟိနဥဒ္ဓစ္စက္ကုတ္တန္တော ယထာ ဘုဇိသော ပုရိသော ယံ ဣစ္ဆတိ။ တံ ကရေတိ။ န တံ ကောစိ ဗလက္ကာရေန တတော

၁-ယထာ (က)

nivattheti, evameva yathāsukhaṃ nekkhamma paṭipadaṃ paṭipajjati, na taṃ uddhaccakukkuccaṃ balakkārena tato nivatteti. Tasmā Bhagavā bhujissaṃ viya uddhaccakukkuccappahānaṃ āha.

* Yathā balavā puriso hatthasāraṃ gahetvā sajjāvudho saparivāro kantāraṃ paṭipajjeyya, taṃ corā dūratova disvā palāyeyyūṃ. So sotthinā taṃ kantāraṃ nittharivā khemantaṃ patto haṭṭhatuṭṭho assa, evameva bhikkhu “ayaṃ **vicikicchā** nāma mahā-anatthakārikā”ti cha dhamme bhāvetvā vicikicchaṃ pajahati. So evaṃ pahīnavicikiccho yathā balavā puriso sajjāvudho saparivāro nibbhayo core tiṇaṃ viya agaṇetvā sotthinā nikkhamitvā khemantabhūmiṃ pāpuṇāti, evameva bhikkhu duccharitakantāraṃ nittharivā paramaṃ khemantabhūmiṃ amataṃ mahānibbānaṃ pāpuṇāti. Tasmā Bhagavā khemantabhūmiṃ viya vicikicchāpahānaṃ āha.

225. **Pāmojjaṃ jāyatīti** tuṭṭhākāro jāyati. **Pamuditassa pīti jāyatīti** tuṭṭhassa sakalasārīraṃ khobhayamānā pīti jāyati. **Pītimanassa kāyo passambhatīti** pītisampayuttacittassa puggalassa nāmakāyo passambhati, vigatadaratho hoti. **Sukhaṃ vedetīti** kāyikampi cetasikampi sukhaṃ vedayati. **Cittaṃ samādhīyatīti** iminā nekkhammasukhena sukhitaṃ upacārasenapi appanāvasenapi cittaṃ samādhīyati.

Paṭhamajjhānakathā

226. So vivicceva kāmehi -pa- paṭhamam jhānaṃ upasampajja viharatīti-ādi pana upacārasamādhinā samāhite citte uparivisesadassanatthaṃ appanāsamādhinā samāhite citte tassa samādhino pabhedadassanatthaṃ vuttanti veditabbaṃ. **Imameva kāyanti** imaṃ karajakāyaṃ. **Abhisandeti**ti temeti sneheti, sabbattha pavattapītisukhaṃ karoti. **Parisandeti**ti samantato sandeti. **Paripūreti**ti vāyunā bhastaṃ viya pūreti. **Parippharati**ti samantato phusati¹. **Sabbāvato kāyassāti** assa bhikkhuno sabbakoṭṭhāsavato kāyassa kiñci upādinna kasantatipavattiṭṭhāne

* Ma-Ṭṭha 2. 221 piṭṭhepi.

1. Pharati (Syā) Am-Ṭṭha 3. 9 piṭṭhe passitabbaṃ.

နိဝတ္တေတိ။ ဧဝမေဝ ယထာ သုခံ နေက္ခမ္ပပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇေတိ။ န တံ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ ဗလက္ခာရေန တတော နိဝတ္တေတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ ဘုဇိဿ ဝိယ ဥဒ္ဓစ္စ-ကုက္ကုစ္စပ္ပဟာနံ အာဟ။

ယထာ ဗလဝါ ပုရိသော ဟတ္ထသာရံ ဂဟေတွာ သဇ္ဇာဝုဓော သပရိဝါရော ကန္တာရံ ပဋိပဇ္ဇေယျ။ တံ စောရာ ဒူရတောဝ ဒိသ္မာ ပလာယေယျ။ သော သောတ္တိနာ တံ ကန္တာရံ နိတ္တရိတွာ ခေမန္တံ ပတ္တော ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော အဿ။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု “အယံ **ဝိစိကိစ္ဆာ** နာမ မဟာအနတ္တကာရိကာ”တိ ဆ ဓမ္မေ ဘာဝေတွာ ဝိစိကိစ္ဆံ ပဇောတိ။ သော ဧဝံ ပဟိနဝိစိကိစ္ဆော ယထာ ဗလဝါ ပုရိသော သဇ္ဇာဝုဓော သပရိဝါရော နိဗ္ဗယော စောရေ တိဏံ ဝိယ အဂဏေတွာ သောတ္တိနာ နိက္ခမိတွာ ခေမန္တဘူမိံ ပါပုဏာတိ။ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု ဒုစ္စရိတကန္တာရံ နိတ္တရိတွာ ပရမံ ခေမန္တဘူမိံ အမတံ မဟာနိဗ္ဗာနံ ပါပုဏာတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ ခေမန္တဘူမိံ ဝိယ ဝိစိကိစ္ဆာပဟာနံ အာဟ။

၂၂၅။ **ပါမောဇ္ဇံ ဇာယတီ**တိ တုဋ္ဌာကာရော ဇာယတိ။ **ပမုဒိတဿ ဝီတိ ဇာယတီ**တိ တုဋ္ဌဿ သကလသရီရံ ခေါဘယမာနာ ဝီတိ ဇာယတိ။ **ဝီတိမနဿ ကာယော ပဿန္တတီ**တိ ဝီတိသမ္ပယုတ္တစိတ္တဿ ပုဂ္ဂလဿ နာမကာယော ပဿန္တတိ။ ဝိဂတဒရထော ဟောတိ။ **သုခံ ဝေဒေတီ**တိ ကာယိကမ္ပိ စေတသိကမ္ပိ သုခံ ဝေဒယတိ။ **စိတ္တံ သမာဓိယတီ**တိ ဣဓိနာ နေက္ခမ္ပသုခေန သုဒ္ဓိတဿ ဥပစာရဝသေနပိ အပ္ပနာဝသေနပိ စိတ္တံ သမာဓိယတိ။

ပဌမဈာနကထာ

၂၂၆။ သော ဝိဝိဇ္ဇေဝ ကာမေတိ။ ပ။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပန္န ဝိဟရတီတိ-အာဒိ ပန ဥပစာရသမာဓိနာ သမာဟိတေ စိတ္တေ ဥပရိဝိသေသဒဿနတ္ထံ အပ္ပနာသမာဓိနာ သမာဟိတေ စိတ္တေ တဿ သမာဓိနော ပဘေဒဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဣမမေဝ ကာယန္တိ** ဣမံ ကရဇကာယံ။ **အဘိသန္ဓေတီ**တိ တေမေတိ သ္မေဟေတိ။ သဗ္ဗတ္ထ ပဝတ္တပီတိသုခံ ကရေတိ။ **ပရိသန္ဓေတီ**တိ သမန္တတော သန္ဓေတိ။ **ပရိပူရေတီ**တိ ဝါယုနာ ဘဿံ ဝိယ ပူရေတိ။ **ပရိပ္ပူရေတီ**တိ သမန္တတော ဖုသတိ။ **သဗ္ဗာဝတော ကာယဿာတိ** အဿ ဘိက္ခုနော သဗ္ဗကောဋ္ဌာသဝတော ကာယဿ ကိဉ္စိ ဥပါဒိန္နကသန္တတိပဝတ္တိဋ္ဌာနေ

chavimaṃsalohitānugataṃ aṇumattampi tḥānaṃ paṭhamajjhānasukhena aphutaṃ nāma na hoti.

227. **Dakkhoti** cheko paṭibalo nhānīyacunṇāni kātuñceva payojetuñca sandetuñca¹. **Kaṃsathāleti** yena kenaci lohena katabhājane. Mattikabhājanam pana thiram na hoti, sandentassa² bhijjati. Tasmā tam na dasseti. **Paripp hosakam paripp hosakanti** siñcitvā siñcitvā. **Sanneyyāti** vāmahatthena kaṃsathālam gahetvā dakkhiṇahatthena pamāṇayuttam udakam siñcitvā siñcitvā parimaddanto piṇḍam kareyya. **Snehānugatāti** udakasinehena anugatā. **Snehaparetāti** udakasinehena parigatā³. **Santarabāhirāti** saddhim antopadesena ceva bahipadesena ca sabbatthakameva udakasinehena phuṭāti attho. **Na ca paggharaṇīti** na ca bindum bindum udakam paggharati, sakkā hoti hatthenapi dvīhipi tīhipi aṅgulīhi gahetum ovaṭṭikāyapi kātunti attho.

Dutiyajjhānakathā

229. Dutiyajjhānasukhūpamāyam **ubbhidodakoti** ubbhinna-udako, na heṭṭhā ubbhijjivā uggacchanaka-udako, antoyeva pana ubbhijjanaka-udakoti attho. **Āyamukhanti** āgamanamaggo. **Devoti** megho. **Kālena kālanti** kāle kāle, anvaddhamāsam vā anudasāham vāti attho. Dhāranti vuṭṭhim. **Na anuppaveccheyāti** na ca paveseyya, na vasseyyāti attho. **Sītā vāridhārā ubbhijjivāti** sītā vāridhārā tam⁴ rahadam purāyamanā ubbhijjivā. Heṭṭhā uggacchana-udakañhi uggantvā uggantvā bhijjantam udakam khobheti, catūhi disāhi pavisana-udakam purāṇapaṇṇatīnakatṭhadaṇḍakādīhi udakam khobheti, vuṭṭhi-udakam dhārānipātabubbulakehi⁵ udakam khobheti, sannisinnameva pana hutvā iddhinimmitamiva uppajjamānam udakam imam padesaṃ pharati, imam padesaṃ na pharatīti natthi, tena aphuṭokāso nāma na hotīti. Tattha rahado viya karajakāyo, udakam viya dutiyajjhānasukham. Sesam purimanayeneva veditabbam

1. Sannetuñca (Sī, Syā)

2. Sannentassa (Sī, Syā)

3. Pariggahitā (Sī-Tī Abhinava 2. 137 piṭṭhe.) Ma-Tṭha 2. 222; Dī-Tī 1. 263 piṭṭhesu passitabbam.

4. Sītam dhāram uggantvā (Sī-Tī Abhinava 2. 139 piṭṭhe.) Am-Tṭha 3. 10 piṭṭhe passitabbam.

5. ...pupphulakehi (Ka)

ယုတ္တ]

ဒုတိယဈာနကထာ

၁၉၅

ဆဝိမံသလောဟိတာနုဂတံ အဏုမတ္တမိ ဌာနံ ပဌမဇ္ဈာနသုခေန အဖုဋ် နာမ န ဟောတိ။

၂၂၇။ ဒက္ခောတိ ဆေကော ပဋိဗလော နှာနိယစုက္ကာနိ ကာတုဉ္ဇေဝ ပယောဇေတုဉ္ဇ သန္ဓေတုဉ္ဇ။ ကံသထာလေတိ ယေန ကေနစိ လောဟေန ကတဘာဇနေ။ မတ္တိကဘာဇနံ ပန ထိရံ န ဟောတိ။ သန္ဓေန္တဿ^၂ ဘိဇ္ဇတိ။ တဿ တံ န ဒဿေတိ။ ပရိပ္ပေါသကံ ပရိပ္ပေါသကန္တိ သိဉ္ဇိတွာ သိဉ္ဇိတွာ။ သန္ဓေယျာတိ ဝါမဟတ္ထေန ကံသထာလံ ဂဟေတွာ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန ပမာဏယုတ္တံ ဥဒကံ သိဉ္ဇိတွာ သိဉ္ဇိတွာ ပရိမဒ္ဓန္တော ပိဏ္ဏံ ကရေယျ။ သွေဟာနုဂတာတိ ဥဒကသိနေဟေန အနုဂတာ။ သွေဟပရေတာတိ ဥဒကသိနေဟေန ပရိဂ္ဂဟိတာ။ သန္တရဗာဟိရာတိ သဒ္ဓိံ အန္တောပဒေသေန စေဝ ဗဟိပဒေသေန စ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဥဒကသိနေဟေန ဖုဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ န စ ပဋ္ဌရဏီတိ န စ ဗိန္ဒု ဗိန္ဒု၊ ဥဒကံ ပဋ္ဌရတိ၊ သက္ကာ ဟောတိ ဟတ္ထေနပိ ဒွိဟိပိ တိဟိပိ အင်္ဂုလီဟိ ဂဟေတုံ ဩဝဋ္ဌိကာယပိ ကာတုန္တိ အတ္ထော။

ဒုတိယဈာနကထာ

၂၂၈-၂၂၉။ ဒုတိယဇ္ဈာနသုခုပမာယံ ဥဒ္ဓိဒေါဒကောတိ ဥဒ္ဓိန္တုဥဒကော၊ န ဟေဋ္ဌာ ဥဒ္ဓိန္တိတွာ ဥဂ္ဂစ္ဆနကဥဒကော။ အန္တောယေဝ ပန ဥဒ္ဓိန္တေနကဥဒကောတိ အတ္ထော။ အာယဗုဒ္ဓန္တိ အာဂမနမဂ္ဂေါ။ ဒေဝေါတိ မေယော။ ကာလေန ကာလန္တိ ကာလေ ကာလေ၊ အန္တဒ္ဓမာသံ ဝါ အနုဒသာဟံ ဝါတိ အတ္ထော။ ဓာရန္တိ ဝုဋ္ဌိံ။ န အနုပ္ပဝေစ္ဆေယျာတိ န စ ပဝေသေယျ၊ န ဝဿေယျာတိ အတ္ထော။ သီတာ ဝါရိဓာရာ ဥဒ္ဓိန္တိတွာတိ သီတံ ဓာရံ ဥဂ္ဂန္တော ရဟဒံ ပူရယမာနံ ဥဒ္ဓိန္တိတွာ။ ဟေဋ္ဌာ ဥဂ္ဂစ္ဆနဥဒကဉ္စိ ဥဂ္ဂန္တော ဥဂ္ဂန္တော ဘိဇ္ဇန္တိ ဥဒကံ ခေါဘေတိ၊ စတူဟိ ဒိသာဟိ ပဝိသနဥဒကံ ပုရာဏပဏ္ဏတိဏကဋ္ဌဒဏ္ဍကာဒိဟိ ဥဒကံ ခေါဘေတိ၊ ဝုဋ္ဌိဥဒကံ ဓာရာနိပါတပုဗ္ဗဋ္ဌကေဟိ^၄ ဥဒကံ ခေါဘေတိ။ သန္ဓိသိန္တမေဝ ပန ဟုတွာ ဣဒ္ဓိနိဗ္ဗိတမိဝ ဥပ္ပဇမာနံ ဥဒကံ ဣမံ ပဒေသံ ဖရတိ၊ ဣမံ ပဒေသံ န ဖရတိတိ နတ္ထိ၊ တေန အဖုဋ္ဌောကာသော နာမ န ဟောတိတိ။ တတ္ထ ရဟဒေါ ဝိယ ကရဇကောယော။ ဥဒကံ ဝိယ ဒုတိယဇ္ဈာနသုခံ။ သေသံ ပုရိမနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-သန္ဓေတုဉ္ဇ (က)

၃-ဗိန္ဒုဗိန္ဒုန္တိ (သီ၊ သျာ)

၂-သန္ဓေန္တဿ (က)

၄-....ပုဗ္ဗဋ္ဌကေဟိ (က)

Tatiyajjhānakathā

231. * Tatiyajjhānasukhūpamāyaṃ uppalāni ettha santīti **uppalinī**.
Sesapadadvayepi eseva nayo. Ettha ca setarattanīlesu yaṃ kiñci uppalaṃ
uppalameva, ūnakasatapattaṃ puṇḍarīkaṃ, satapattaṃ padumaṃ.
Pattaniyamaṃ vā vināpi setaṃ padumaṃ, rattaṃ puṇḍarīkanti ayamettha
vinicchayo. **Udakānuggatānīti** udakato na uggaṭāni. **Antonimuggaposīnīti**
udakatalassa anto nimuggāniyeva hutvā posīni, vaḍḍhīnīti attho¹. Sesāṃ
purimanayeneva veditabbaṃ.

Catutthajjhānakathā

232-233. Catutthajjhānasukhūpamāyaṃ **parisuddhena cetasā**
pariyodātenāti ettha nirupakkilesaṭṭhena parisuddhaṃ, pabhassaraṭṭhena
pariyodātaṃ veditabbaṃ. **Odātena vatthenāti** idaṃ utupharaṇatthaṃ vuttaṃ.
Kiliṭṭhavaṭṭhena hi utupharaṇaṃ na hoti, taṅkhaṇadhotaparissuddhena
utupharaṇaṃ balavaṃ hoti. Imissāya hi upamāya vatthaṃ viya karajakāyo,
utupharaṇaṃ viya catutthajjhānasukhaṃ. Tasmā yathā sunhātassa purisassa
parisuddhaṃ vatthaṃ sasīsaṃ pārupitvā nisinnassa sarīrato utu sabbameva
vatthaṃ pharati, na koci vatthassa aphuṭokāso hoti, evaṃ
catutthajjhānasukhena bhikkhuno karajakāyassa na koci okāso aphuṭo hotīti
evamettha attho daṭṭhabbo. Imesaṃ pana catunnaṃ jhānānaṃ
anupadavaṇṇanā ca bhāvanānayo ca **Visuddhimagge**² vuttoti idha na
vitthārito.

Ettāvatā cesa rūpajjhānalābhīyeve na arūpajjhānalābhīti na veditabbo.
Na hi aṭṭhasu samāpattīsu cuddasahākārehi ciṇṇavasībhāvaṃ³ vinā upari
abhiññādhigamo hoti. Pāliyaṃ pana rūpajjhānāniyeve āgatāni, arūpajjhānāni
āharitvā kathetabbāni.

Vipassanāñānakathā (1)

234. **So evaṃ samāhite citte -pa- āneñjappatteti** so cuddasahākārehi
aṭṭhasu samāpattīsu ciṇṇavasībhāvo bhikkhūti

* Ma-Ṭṭha 2. 223; Am-Ṭṭha 3. 10 piṭṭhesupī.

1. Pussanti vaḍḍhantīti attho (Sī), posinti vaḍḍhantīti attho (Syā)

2. Visuddhi 1. 134 piṭṭhādīsu.

3. Vasībhāvaṃ (Sī, Syā)

တတိယဈာနကထာ

၂၃၀-၂၃၁။ တတိယဈာနသုခပမာယံ ဥပ္ပလာနိ ဣတ္ထ သန္တိတိ ဥပ္ပလိနိ။
သေသပဒ္ဒယေပိ ဒေသေ နယော။ ဣတ္ထ စ သေတရတ္တနိလေသု ယံ ကိဉ္စိ
ဥပ္ပလံ ဥပ္ပလမေဝ၊ ဦးနကသတပတ္တံ ပုဏ္ဏရိကံ၊ သတပတ္တံ ပဒုမံ။ ပတ္တနိယမံ ဝါ
ဝိနာပိ သေတံ ပဒုမံ၊ ရတ္တံ ပုဏ္ဏရိကန္တိ အယမေတ္တ ဝိနိစ္ဆယော။ **ဥဒက-**
နုဂ္ဂတာနီတိ ဥဒကတော န ဥဂ္ဂတာနိ။ **အန္တော နိမုဂ္ဂပေါသီနီတိ** ဥဒက-
တလဿ အန္တော နိမုဂ္ဂါနိယေဝ ဟုတွာ ပေါသီနိ၊ ဝရီနီတိ အတ္ထော^၁။ သေသံ
ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

စတုတ္ထဈာနကထာ

၂၃၂-၂၃၃။ စတုတ္ထဈာနသုခပမာယံ ပရိသုဒ္ဓေန စေတသာ ပရိယောဒါ-
တေနာတိ ဣတ္ထ နိရူပတ္တိလေသဋ္ဌေန ပရိသုဒ္ဓံ၊ ပဘဿရဋ္ဌေန ပရိယောဒါတန္တိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဩဒါတေန ဝတ္ထေနာတိ** ဣဒံ ဥတုဖရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ကိလိဋ္ဌဝတ္ထေန
ဟိ ဥတုဖရဏံ န ဟောတိ၊ တံဇာဏဓာတုပရိသုဒ္ဓေန ဥတုဖရဏံ ဗလဝံ
ဟောတိ။ ဣဒိဿာယ ဟိ ဥပမာယ ဝတ္ထံ ဝိယ ကရဇကောယော၊ ဥတုဖရဏံ
ဝိယ စတုတ္ထဈာနသုခံ။ တသ္မာ ယထာ သုနာတဿ ပုရိသဿ ပရိသုဒ္ဓံ ဝတ္ထံ
သသီသံ ပါရပိတွာ နိသိန္ဓဿ သရိရတော ဥတု သဗ္ဗမေဝ ဝတ္ထံ ဖရတိ။
န ကောစိ ဝတ္ထဿ အဖုရောကာသော ဟောတိ။ ဧဝံ စတုတ္ထဈာနသုခေန
ဘိက္ခုနော ကရဇကောယဿ န ကောစိ ဩကာသော အဖုရော ဟောတိတိ
ဝေမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဣမေသံ ပန စတုန္တံ ဈာနာနံ အနုပဒဝဏ္ဏနာ
စ ဘာဝနာနယော စ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တောတိ ဣဓ န ဝိတ္ထာရိတော။

တ္ထောဝတာ စေသ ရူပဈာနလာဘိယေဝ, န အရူပဈာနလာဘိတိ န ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ န ဟိ အဋ္ဌသု သမာပတ္တိသု စုဒ္ဓသဟာကာရေဟိ စိဏ္ဏဝသီဘာဝံ^၂
ဝိနာ ဥပရိ အဘိညာဓိဂမော ဟောတိ။ ပါဠိယံ ပန ရူပဈာနာနိယေဝ
အာဂတာနိ။ အရူပဈာနာနိ အာဟရိတွာ ကထေတဗ္ဗာနိ။

ဝိပဿနာဉာဏကထာ (၁)

၂၃၄။ သော ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေ။ ပ။ အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တေတိ သော
စုဒ္ဓသဟာကာရေဟိ အဋ္ဌသု သမာပတ္တိသု စိဏ္ဏဝသီဘာဝေါ ဘိက္ခုတိ

၁-ပုဿန္တိ ဝရီနီတိ အတ္ထော (သီ)၊ ပေါသိန္တိ ဝရီနီတိ အတ္ထော (သျှာ) ၂-ဝသီဘာဝံ (သီ၊ သျှာ)

dasseti. Sesamettha **Visuddhimagge** * vuttanayena veditabbaṃ.
Ñāṇadassanāya cittaṃ abhinīharatīti ettha **ñāṇadassananti** maggañāṇampi
 vuccati phalañāṇampi, sabbaññutaññāṇampi, paccavekkhaṇañāṇampi,
 vipassanāñāṇampi. “Kim nu kho āvuso ñāṇadassanavisuddhatthaṃ
 Bhagavati brahmacariyaṃ vussatī”ti¹ ettha hi maggañāṇaṃ ñāṇadassananti
 vuttaṃ. “Ayamañño uttarimanussadhammo alamariyañāṇadassanaviseso
 adhigato phāsuvihāro”ti² ettha phalañāṇaṃ. “Bhagavatopi kho
 ñāṇadassanaṃ udapādi ‘sattāhakālāṅkato Āḷāro Kālāmo’ti”³ ettha
 sabbaññutaññāṇaṃ. “Ñāṇaṃ pana me dassanaṃ udapādi akuppā me
 cetovimutti, ayamantimā jātī”ti⁴ ettha paccavekkhaṇañāṇaṃ. Idha pana
 “ñāṇadassanāya cittaṃ”ti idaṃ vipassanāñāṇaṃ “ñāṇadassanaṃ”ti vuttanti.

Abhinīharatīti vipassanāñāṇassa nibbattanatthāya tanninnaṃ tappoṇaṃ
 tappabbhāraṃ karoti. **Rūpī**ti ādīnamattho vuttoyeva.
Odanakummāsūpacayoti odanena ceva kummāsena ca upacito vaḍḍhito.
Aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhaṃsanadhammoti hutvā
 abhāvaṭṭhena aniccadhammo, duggandhavighātattāya tanuvilepanena
 ucchādanadhammo, aṅgapaccaṅgābhāvinodanattāya
 khuddakasambāhanena parimaddanadhammo, daharakāle vā ūrūsu
 sayāpetvā gabbhāvāsena dussaññhitānaṃ tesaṃ tesaṃ aṅgānaṃ
 saññhānasampādanatthaṃ añchanapīḷanādivasena parimaddanadhammo.
 Evaṃ pariharitopi bhedanaviddhaṃsanadhammo bhijjati ceva vikirati ca,
 evaṃsabhāvoti attho. Tattha **rūpī cātumahābhūtiko**ti-ādīsu chahi padehi
 samudayo kathito, aniccapadena saddhiṃ pacchimehi dvīhi attāṅgamo.
Ettha sitaṃ ettha paṭibaddhanti ettha cātumahābhūtike kāye nissitañca
 paṭibaddhañca.

235. + **Subhoti** sundaro. **Jātimāti** parisuddhākarasamuṭṭhito.
Suparikammakatoti suṭṭhu kataparikammo apanītapāsāṇasakkharo. **Acchoti**
 tanucchavi. **Vippasannoti** suṭṭhu pasanno. **Sabbākārasampannoti**
 dhovanavedhanādīhi sabbehi ākārehi sampanno. **Nīlanti**-ādīhi
 vaṇṇasampattiṃ dasseti. Tādisañhi āvutaṃ pākataṃ hoti. **Evameva khoti**
 ettha evaṃ upamāsaṃsandanaṃ⁵ veditabbaṃ. Maṇi viya hi karajakāyo,

* Visuddhi 2. 5 piṭṭhādīsu.

1. Ma 1. 201 piṭṭhe.

2. Ma 1. 268 piṭṭhe.

3. Vi 3. 10 piṭṭhe.

4. Vi 3. 16 piṭṭhe.

+ Ma-Ṭṭha 4. 104 piṭṭhe.

5. Upamāsaṃpādanam (Ka)

သုတ္တ]

ဝိပဿနာဉာဏကထာ (၁)

၁၉၇

ဒသေတိ။ သေသမေတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဉာဏဒဿနာယ
 စိတ္တံ အဘိနိဟရတိတိ ဧတ္ထ ဉာဏဒဿနန္တိ မဂ္ဂဉာဏမ္ပိ၊ ဝုတ္တတိ ဖလဉာဏမ္ပိ၊
 သဗ္ဗညုတညာဏမ္ပိ၊ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏမ္ပိ၊ ဝိပဿနာဉာဏမ္ပိ။ “ကိုန ခေါ
 အာဝုသော ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓတ္ထံ ဘဂဝတိ မြဟ္မစရိယံ ဝုသတိ”တိ^၁ ဧတ္ထ ဟိ
 မဂ္ဂဉာဏံ ဉာဏဒဿနန္တိ ဝုတ္တံ။ “အယမညော ဥတ္တရိမနုဿမေဓော အလမရိယ-
 ဉာဏဒဿနဝိသေသော အဓိဂတော ဖာသုဝိဟာရေ”တိ^၂ ဧတ္ထ ဖလဉာဏံ။
 “ဘဂဝတောဝိ ခေါ ဉာဏဒဿနံ ဥဒပါဒိ သတ္တာဟကာလကံတော အာဠာရော
 ကာလာမော”တိ^၃ ဧတ္ထ သဗ္ဗညုတညာဏံ။ “ဉာဏန္တ ပန မေ ဒဿနံ ဥဒပါဒိ
 အကုပ္ပိ မေ ဝိမုတ္တိ၊ အယမန္တိမာ ဇာတိ”တိ^၄ ဧတ္ထ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ။ ဣမ ပန
 ဉာဏဒဿနာယ စိတ္တန္တိ ဣဒံ ဝိပဿနာဉာဏံ ဉာဏဒဿနန္တိ ဝုတ္တန္တိ။

အဘိနိဟရတိတိ ဝိပဿနာဉာဏဿ နိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယ တန္တိန္တံ တပေါဏံ
 တပ္ပဗ္ဗာရံ ကရေတိ။ ဣဒံ အာဒိနမတ္ထော ဝုတ္တောယေဝ။ **ဩဒနကုမ္မာ-**
သူပဝယောတိ ဩဒနေန စေဝ ကုမ္မာသေန စ ဥပစိတော ဝဓိတော။
အနိစ္စုန္တာဒနပရိမဒ္ဓနဘေဒနိဒ္ဓိသနမေဓောတိ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စ-
 မေဓော။ ဒုဂ္ဂန္ဓဝိသုတတ္ထာယ တနုဝိလေပနေန ဥစ္ဆာဒနမေဓော။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါဗာဓ-
 ဝိနောဒနတ္ထာယ ဒုဒ္ဓကသမ္မာဟနေန ပရိမဒ္ဓနမေဓော။ ဒဟရကာလေ ဝါ ဦရူသု
 သယာပေတွာ ဂဟ္မာဝါသေန ဒုဿဏ္ဏိတာနံ တေသံ တေသံ အင်္ဂါနံ
 သဏ္ဌာနသမ္မာဒနတ္ထံ အဉ္ဇနဝိဋ္ဌနာဒိဝသေန ပရိမဒ္ဓနမေဓော။ ဧဝံ ပရိဟရိတောဝိ
 ဘေဒနိဒ္ဓိသနမေဓော ဘိဇ္ဇတိ စေဝ ဝိကိရတိ စ။ ဧဝံ သဘာဝေါတိ အတ္ထော။
 တတ္ထ ဣဒံ စာတုမဟာဘူတိကောတိအာဒိသု ဆဟိ ပဒေဟိ သမုဒယော
 ကထိတော။ အနိစ္စပဒေန သဒ္ဓိံ ပစ္စိမေဟိ ဒွိဟိ အတ္တင်္ဂမော။ **ဧတ္ထ သိတံ**
ဧတ္ထ ပဋိမဒ္ဓန္တိ ဧတ္ထ စာတုမဟာဘူတိကေ ကာယေ နိဿိတဉ္စ ပဋိမဒ္ဓန္တိ။

၂၃၅။ သုဘောတိ သုန္တရော။ ဇာတိမာတိ ပရိသုဒ္ဓါကရသမုပ္ပိတော။
 သုပရိကမ္မကတောတိ သုဠု ကတပရိကမ္မော အပနိတပါသာဏသက္ခရာ။
 အန္တောတိ တနုတ္တရိ။ ဝိပဿန္တောတိ သုဠု ပသန္တော။ သဗ္ဗာကာရသမ္ပန္တောတိ
 ဓောဝနဝေဓနာဒိဟိ သဗ္ဗေဟိ အာကာရေဟိ သမ္ပန္တော။ နိလန္တိအာဒိဟိ
 ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိံ ဒသေတိ။ တာဒိသဉ္စိ အာဝုတံ ပါကဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝေမေဝ ခေါတိ
 ဧတ္ထ ဧဝံ ဥပမာသံသန္တနံ^၁ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မဏိ ဝိယ ဟိ ကရဇကောယော။

၁-မ ၁-၂၀၁-ပိဋ္ဌေ။

၂-မ ၁-၂၆၈-ပိဋ္ဌေ။

၃-ဝိ ၃-၁၀-ပိဋ္ဌေ။

၄-ဝိ ၃-၁၆-ပိဋ္ဌေ။

၅-ဥပမာသမ္ပာဒနံ (က)

āvutasuttaṃ viya vipassanāñāṇaṃ, cakkhumā puriso viya vipassanālābhī bhikkhu, hatthe karitvā paccavekkhato “ayaṃ kho maṇī”ti maṇino āvibhūtakālo viya vipassanāñāṇa abhinīharitvā nisinnassa bhikkhuno cātumahābhūtikakāyassa āvibhūtakālo, “tatridaṃ suttaṃ āvutaṃ”ti suttassāvibhūtakālo viya vipassanāñāṇa abhinīharitvā nisinnassa bhikkhuno tadārammaṇānaṃ phassapañcamakānaṃ vā sabbacittacetāsikānaṃ vā vipassanāñāṇasseva¹ vā āvibhūtakāloti.

Idaṃca vipassanāñāṇaṃ maggañāṇānantaraṃ. Evaṃ santepi yasmā abhiññāvēre āraddhe etassa antarāvāro natthi, tasmā idheva dassitaṃ. Yasmā ca aniccādivasena akatasammasanassa dībbāya sotadhātuyā bheravaṃ saddaṃ suṇato, pubbenivāsānussatiyā bherave khandhe anussarato, dibbena cakkhunā bheravampi rūpaṃ passato bhayaṃ santāso uppajjati, na aniccādivasena katasammasanassa. Tasmā abhiññaṃ pattassa bhayavinodanahetusampādanatthampi idaṃ idheva dassitaṃ. Api ca yasmā vipassanāsukhaṃ nāmetaṃ maggaphalasukhasampādakaṃ pāṭiyekkaṃ sandiṭṭhikaṃ Sāmaññaphalaṃ. Tasmāpi āditova idaṃ idha dassitanti veditabbaṃ.

Manomayiddhiññākathā (2)

236-237. * Manomayanti manena nibbattitaṃ. Sabbaṅgapaccaṅginti sabbehi aṅgehi ca paccaṅgehi ca samannāgataṃ. Ahīnindriyanti saṅghānavasena avikalindriyaṃ. Iddhimatā nimmitarūpañhi sace iddhiṃ odāto, tampi odātaṃ. Sace aviddhakaṇṇo, tampi aviddhakaṇṇanti evaṃ sabbākārehi tena sadisameva hoti. Muñjamhā īsikanti-ādi-upamāttayampi hi sadisabhāvadassanattameva vuttaṃ. Muñjasadisā eva hi tassa anto īsikā hoti. Kosisadisoyeva asi, vaṭṭāya kosiyaṃ vaṭṭaṃ asimeva pakkhipanti, patthaṭṭāya patthaṭṭaṃ. Karaṇḍāti idampi ahikaṇcukassa nāmaṃ, na vilīvakaraṇḍakassa. Ahikaṇcuko hi ahinā sadisova hoti. Tattha kiñcāpi “puriso ahiṃ karaṇḍā uddhareyyā”ti hatthena uddharamāno viya dassito, atha kho cittenevassa uddharaṇaṃ veditabbaṃ. Ayañhi ahi nāma sajātiyaṃ ṭhito, kaṭṭhantaraṃ vā rukkhantaraṃ vā nissāya, tacato sarīra-

1. Vipassanāviññāṇasseva (Si-Ṭi Abhinava 2. 146) Ma-Ṭṭha 2. 180 piṭṭhesu passitabbaṃ.

* Ma-Ṭṭha 2. 181; Paṭisaṃ-Ṭṭha 2. 274, 278 piṭṭhesupi.

အာရုံတသုတ္တံ ဝိယ ဝိပဿနာဉာဏ်။ စက္ခုမာ ပုရိသော ဝိယ ဝိပဿနာလာဘီ ဘိက္ခု၊ ဟတ္ထေ ကရိတွာ ပစ္စဝေက္ခတော အယံ ခေါ မဏီတိ မဏိနော အာရိဘူတကာလော ဝိယ ဝိပဿနာဉာဏ် အဘိနိဟရိတွာ နိသိန္ဓဿ ဘိက္ခုနော စာတုမဟာဘူတိကကာယဿ အာရိဘူတကာလော၊ တတြိဒံ သုတ္တံ အာရုံတန္တိ သုတ္တဿာရိဘူတကာလော ဝိယ ဝိပဿနာဉာဏ် အဘိနိဟရိတွာ နိသိန္ဓဿ ဘိက္ခုနော တဒါရမ္မဏာနံ ဖဿပဉ္စမကာနံ ဝါ သဗ္ဗစိတ္တစေတသိကာနံ ဝါ ဝိပဿနာဉာဏဿေဝ^၁ ဝါ အာရိဘူတကာလောတိ။

ဣဒဉ္စ ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ္ဂဉာဏာနန္တရံ။ ဧဝံ သန္တေပိ ယသ္မာ အဘိညာဝါရေ အာရဒ္ဓေ ဧတဿ အန္တရာဝါရော နတ္ထိ။ တသ္မာ ဣဓေဝ ဒဿိတံ။ ယသ္မာ စ အနိစ္စာဒိဝေနေ အကတသမ္မသနဿ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ ဘေရဝံ သဒ္ဓံ သုဏတော ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိယာ ဘေရဝေ ခန္ဓေ အနုဿရတော ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဘေရဝမ္ပိ ရူပံ ပဿတော ဘယသန္တာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န အနိစ္စာဒိဝေနေ ကတသမ္မသနဿ။ တသ္မာ အဘိညံ ပတ္တဿ ဘယဝိနောဒန-ဟေတုသမ္ပာဒနတ္ထမ္ပိ ဣဒံ ဣဓေဝ ဒဿိတံ။ အပိ စ ယသ္မာ ဝိပဿနာသုခံ နာမေတံ မဂ္ဂဖလသုခသမ္ပာဒကံ ပါဠိယေက္ကံ သန္တိဋ္ဌိကံ သာမညဖလံ။ တသ္မာပိ အာဒိတောဝ ဣဒံ ဣဓ ဒဿိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

မနောမယိဒ္ဓိဉာဏကထာ (၂)

၂၃၆-၂၃၇။ မနောမယန္တိ မနေန နိဗ္ဗုတ္တိတံ။ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂန္တိ သဗ္ဗေဟိ အင်္ဂေဟိ စ ပစ္စင်္ဂေဟိ စ သမန္တာဂတံ။ အဟိနိန္ဒြိယန္တိ သဏ္ဌာနဝေနေ အဝိ-ကလိန္ဒြိယံ။ ဣဒ္ဓိမတာ နိဗ္ဗိတရူပဉ္စိ သစေ ဣဒ္ဓိမာ ဩဒါတော တမ္ပိ ဩဒါတံ။ သစေ အဝိဒ္ဓကဏ္ဍော တမ္ပိ အဝိဒ္ဓကဏ္ဍန္တိ ဧဝံ သဗ္ဗာကာရေဟိ တေန သဒိသ-မေဝ ဟောတိ။ မုဉ္ဇေယျာ ဤသိကန္တိအာဒိဥပမာတ္တယမ္ပိ ဟိ သဒိသဘာဝ-ဒဿနတ္ထမေဝ ဝုတ္တံ။ မုဉ္ဇသဒိသာ ဧဝ ဟိ တဿ အန္တော ဤသိကာ ဟောတိ။ ကောသိသဒိသော ယေဝ အသိ၊ ဝဇ္ဇာယ ကောသိယာ ဝဇ္ဇံ အသိမေဝ ပက္ခိပန္တိ၊ ပတ္တဋ္ဌာယ ပတ္တဋ္ဌံ။ ကရုဏ္ဍာတိ ဣဒမ္ပိ အဟိကဉ္စကဿ နာမံ၊ န ဝိလိဝကရုဏ္ဍ-ကဿ။ အဟိကဉ္စကော ဟိ အဟိနာ သဒိသောဝ ဟောတိ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ “ပုရိသော အဟိ” ကရုဏ္ဍာ ဥဒ္ဓရေယျာ”တိ ဟတ္ထေန ဥဒ္ဓရမာနော ဝိယ ဒဿိတော၊ အထ ခေါစိတ္တေနဝဿ ဥဒ္ဓရဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အယဉ္စိ အဟိ နာမ သဇာတိယံ ဌိတော၊ ကဋ္ဌန္တရံ ဝါ ရုက္ခန္တရံ ဝါ နိဿာယ၊ တစတော သရိရံ

၁-ဝိပဿနာဝိညာဏဿေဝ (ဇိကာ)

nikkaḍḍhanappayogasaṅkhātena thāmena, sarīraṃ khādayamānaṃ¹ viya purāṇatacaṃ jigucchantoti imehi catūhi kāraṇehi sayameva kaṇcukaṃ pajahati, na sakkā tato aññena uddharitum, tasmā cittaena uddharaṇaṃ sandhāya idaṃ vuttanti veditabbaṃ. Iti muñjādisadisāṃ imassa bhikkhuno sarīraṃ, īsikādisadisāṃ nimmitarūpanti idamettha opammasaṃsandanaṃ. Nimmānavidhānaṃ panettha parato ca iddhividhādīpañca-abhiññākathā sabbākārena **Visuddhimagge** * Vitthāritāti tattha vuttanayeneva veditabbā. Upamāmatameva hi idha adhikaṃ.

Iddhividhaññādikathā (3-7)

239. Tattha chekakumbhakārādayo viya iddhividhaññālabhī bhikkhu daṭṭhabbo, suparikammakatamattikādayo viya iddhividhaññānaṃ daṭṭhabbaṃ, icchiticchitabhājanavikati-ādikaraṇaṃ viya tassa bhikkhuno vikubbaṃ daṭṭhabbaṃ.

241. Dibbasotadhātu-upamāyaṃ yasmā kantāraddhānamaggo sāsāṅko hoti sappatibhaya. Tattha ussaṅkitaparisaṅkitena ayaṃ bherisaddo, ayaṃ mudiṅgasaddoti na sakkā vavatthapetum, tasmā kantāraggahaṇaṃ akatvā khemamaggaṃ dassento “**addhānamaggappaṭipanno**”ti āha. Appatibhayañhi khemamaggaṃ sīse sātakaṃ katvā saṅkamaṃ paṭipanno vuttappakāre sadde sukhaṃ vavatthapeti. Tassa savanena tesāṃ tesāṃ saddānaṃ āvibhūtakālo viya yogino dūrasantikabhedaṇaṃ dibbānañceva mānusakānañca saddānaṃ āvibhūtakālo veditabbo.

243. Cetopariyaññāpamāyaṃ **daharoti** taruṇo. **Yuvāti** yobbanena samannāgato. **Maṇḍanakajātiko**ti yuvāpi samāno na ālasiyo na kiliṭṭhavatthasarīro, atha kho maṇḍanapakatiko, divasassa dve tayo vāre nhāyitvā suddhavatthaparidahana-alāṅkāraṇasīloti attho. **Sakaṇikanti** kālatilakavaṅgamukhadūsipīlakādīnaṃ² aññatarena sadosaṃ. Tattha yathā tassa mukhanimittaṃ paccavekkhato mukhe doso pākato hoti, evaṃ cetopariyaññāya cittaṃ abhinīharitvā nisinnassa bhikkhuno paresaṃ soḷasaṃvidhaṃ cittaṃ pākataṃ hotīti veditabbaṃ.

1. Khādamānaṃ (Sī, Syā)

* Visuddhi 2. 1 piṭṭhādīsū.

2. Kālatilakavanamukha... (Syā)

သုတ္တ]

ဣဒ္ဓိဝိဗ္ဗေဏာဒိကထာ (၃-၇)

၁၉၉

နိက္ကမုနုပယောဂသင်္ခါတေန ထာမေန, သုရိရံ ခါဒယမာနံ^၁ ဝိယ ပုရာဏတစံ ဇီဝုစ္ဆန္တောတိ ဣမေဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ သယမေဝ ကဉ္ဇကံ ပဇဟတိ။ န သက္ကာ တတော အညေန ဥဒ္ဓရိတုံ၊ တသ္မာ စိတ္တေန ဥဒ္ဓရဏံ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိ မုဉ္ဇာဒိသဒိသံ ဣမဿ ဘိက္ခုနော သရိရံ ဤသိကာဒိ- သဒိသံ နိဗ္ဗိတရူပန္တိ ဣဒမေတ္ထ ဩပဗ္ဗသံသန္ဓနံ။ နိဗ္ဗာနဝိဇာနံ ပနေတ္ထ ပရတော စ ဣဒ္ဓိဝိဇာဒိပဉ္စအဘိညာကထာ သဗ္ဗာကာရေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာတိ တတ္ထ ဝုတ္တနယေနော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဥပမာမတ္ထမေဝ ဟိ ဣဓ အဓိကံ။

ဣဒ္ဓိဝိဗ္ဗေဏာဒိကထာ (၃-၇)

၂၃၉-၂၃၉။ တတ္ထ ဆေကကုမ္ဘကာရာဒယော ဝိယ ဣဒ္ဓိဝိဗ္ဗေဏလာဘိ ဘိက္ခု ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သုပရိကမ္မကတမတ္တိကာဒယော ဝိယ ဣဒ္ဓိဝိဗ္ဗေဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဣတ္ထိတိတ္ထိတဘာဇနဝိကတိအာဒိကရဏံ ဝိယ တဿ ဘိက္ခုနော ဝိကုဗ္ဗနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၂၄၀-၂၄၁။ ဒိဗ္ဗသောတဓာတုဥပမာယံ ယသ္မာ ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ သာသကော ဟောတိ သပ္ပဋိဘယော။ တတ္ထ ဥဿကိတပရိသင်္ခါတေန အယံ ဘေရိသဒ္ဓေါ, အယံ မုဒိင်္ဂသဒ္ဓေါတိ န သက္ကာ ဝဝတ္ထပေတုံ၊ တသ္မာ ကန္တာရဂ္ဂဟဏံ အကတွာ ခေမမဂ္ဂံ ဒဿေန္တော **အဒ္ဓါနမဂ္ဂပုဋိပန္နော**တိ အာဟ။ အပ္ပဋိဘယဉ္စိ ခေမမဂ္ဂံ သီသေ သာဠကံ ကတွာ သဏိကံ ပဋိပန္နော ဝုတ္တပ္ပကာရေ သဒ္ဓေ သုခံ ဝဝတ္ထပေတိ။ တဿ သဝနေန တေသံ တေသံ သဒ္ဓါနံ အာဝိဘူတကာလော ဝိယ ယောဂိနော ဝုရသန္တိကဘေဒါနံ ဒိဗ္ဗာနဉ္စေဝ မာနုဿကာနဉ္စ သဒ္ဓါနံ အာဝိဘူတကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၂၄၂-၂၄၃။ စေတောပရိယဉ္ဇကူပမာယံ **ဒဟရေတိ** တရုဏော။ **ယုဝါတိ** ယောဗ္ဗန္ဓေန သမန္ဓာဂတော။ **မဏ္ဍနကဇာတိကော**တိ ယုဝါပိ သမာနော န အာလသိယော န ကိလိဋ္ဌဝတ္ထသရိရော၊ အထ ခေါ မဏ္ဍနပကတိကော၊ ဒိဝသဿ ဒွေ တယော ဝါရေ နှာယိတွာ သုဒ္ဓဝတ္ထပရိဒဟနအလင်္ကာရကရဏ- သီလောတိ အတ္ထော။ **သကဏိကန္တိ** ကာဠုတိလကဝင်္ဂမုဒုသိပိဋ္ဌကာဒိနံ^၂ အညတရေန သဒေါသံ။ တတ္ထ ယထာ တဿ မုဒုမိတ္တံ ပစ္စဝေက္ခတော မုဓေ ဒေါသော ပါကဠော ဟောတိ၊ ဧဝံ စေတောပရိယဉ္ဇကာယ စိတ္တံ အဘိနိဟရိတွာ နိသိန္ဓဿ ဘိက္ခုနော ပရေသံ သောဠသဝိဓံ စိတ္တံ ပါကဠံ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-ခါဒမာနံ (သိ၊ သျာ)

၂-ကာလတိလကဝင်္ဂမုဒု.... (သျာ)

245. Pubbenivāsañāṇūpamāyaṃ taṃ divasaṃ katakiriyaṃ pākāṭā hotīti taṃ divasaṃ gatagāmatayameva gahitaṃ. Tattha gāmatayagatapuriso viya pubbenivāsañāṇalābhī daṭṭhabbo, tayo gāmā viya tayo bhavā daṭṭhabbā, tassa purisassa tīsu gāmesu taṃ divasaṃ katakiriyaṃ āvibhāvo viya pubbenivāsāya cittaṃ abhinīharitvā nisinnassa bhikkhuno tīsu bhavesu katakiriyaṃ pākāṭabhāvo daṭṭhabbo.

247. Dibbacakkhūpamāyaṃ vīthim sañcaranteti aparāparaṃ sañjarante, “vīthim carante”tipi¹ pāṭho, ayamevattho. Tattha nagaramajjhe siṅghāṭakamhi pāsādo viya imassa bhikkhuno karajakāyo daṭṭhabbo, pāsāde ṭhito cakkhumā puriso viya ayameva dibbacakkhumā patvā ṭhito bhikkhu, gehaṃ pavisantā viya paṭisandhivasena mātukucchiyaṃ pavisantā, gehā nikkhamantā viya mātukucchito nikkhamantā, rathikāya vīthim sañcarantā viya aparāparaṃ sañcaraṇakasattā, purato abbhokāsaṭṭhāne majjhe siṅghāṭake nisinnā viya tīsu bhavesu tattha tattha nibbattasattā, pāsādātale ṭhitapurisassa tesāṃ manussānaṃ āvibhūtakālo viya dibbacakkhuñāṇāya cittaṃ abhinīharitvā nisinnassa bhikkhuno tīsu bhavesu nibbattasattānaṃ āvibhūtakālo daṭṭhabbo. Idañca desanāsukhatthameva vuttaṃ, āruppe pana dibbacakkhussa gocaro natthīti.

Āsavakkhayañānakathā (8)

248. * So evaṃ samāhite citteti idha vipassanāpādaṃ catutthajjhānacittaṃ veditabbaṃ. Āsavānaṃ khayañāṇāyati āsavānaṃ khayañāṇanibbattanatthāya. Ettha ca āsavānaṃ khayā nāma maggopi phalampi nibbānampi bhaṅgopi vuccati. “Khaye ñāṇaṃ anuppāde ñāṇaṃ”ti ettha hi maggo “āsavānaṃ khayā”ti vutto. “Āsavānaṃ khayā samaṇo hoti”ti² ettha phalaṃ.

“Paravajjānupassissa, niccaṃ ujjhānasaññino.

Āsavā tassa vadḍhanti, ārā so āsavakkhaya”ti³—

1. Vidisañcarantetipi (Sī), rathikaṃ sañcarantetipi (Ka) 2. Ma 1. 353 piṭṭhe.

* Vi-Ṭṭha 1. 136; Saṃ 2. 49; Am 2. 82 piṭṭhesupī.

3. Khu 1. 50 Dhammapade.

၂၄၄-၂၄၅။ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏပမာယံ တံ ဒိဝသံ ကတကိရိယာ ပါကဋ္ဌာ ဟောတိတိ တံ ဒိဝသံ ဂတဂါမတ္တယမေဝ ဂဟိတံ။ တတ္ထ ဂါမတ္တယဂတ- ပုရိသော ဝိယ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏလာဘီ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ တယော ဂါမာ ဝိယ တယော ဘဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ တဿ ပုရိသဿ တီသု ဂါမေသု တံ ဒိဝသံ ကတကိရိယာယ အာဝိဘာဝေါ ဝိယ ပုဗ္ဗေနိဝါသာယ စိတ္တံ အဘိနိဟရိတွာ နိသိန္ဓဿ ဘိက္ခုနော တီသု ဘဝေသု ကတကိရိယာယ ပါကဋ္ဌဘာဝေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

၂၄၆-၂၄၇။ ဒိဗ္ဗစက္ခုပမာယံ ဝီထိံ သဉ္ဇရန္တေတိ အပရာပရံ သဉ္ဇရန္တေ။ ဝီထိံ စရန္တေတိ^၁ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ တတ္ထ နဂရမဇ္ဈေ သိဃာဋ္ဌကမ္ပိ ပါသာဒေါ ဝိယ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ကရဇကောယော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ပါသာဒေ ဌိတော စက္ခုမာ ပုရိသော ဝိယ အယမေဝ ဒိဗ္ဗစက္ခု ပတွာ ဌိတော ဘိက္ခု၊ ဂေဟံ ပဝိသန္တာ ဝိယ ပဋိသန္ဓိဝေသေန မာတုကုစ္ဆိယံ ပဝိသန္တာ၊ ဂေဟာ နိက္ခမန္တာ ဝိယ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမန္တာ၊ ရထိကာယ ဝီထိံ သဉ္ဇရန္တာ ဝိယ အပရာပရံ သဉ္ဇရဏကသတ္တာ၊ ပုရတော အဗ္ဗောကာ- သဋ္ဌာနေ မဇ္ဈေ သိဃာဋ္ဌကေ နိသိန္ဓာ ဝိယ တီသု ဘဝေသု တတ္ထ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တသတ္တာ၊ ပါသာဒတလေ ဌိတပုရိသဿ တေသံ မနုဿာနံ အာဝိဘူတ- ကာလော ဝိယ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနိဟရိတွာ နိသိန္ဓဿ ဘိက္ခုနော တီသု ဘဝေသု နိဗ္ဗတ္တသတ္တာနံ အာဝိဘူတကာလော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဣဒဉ္စ ဒေသနာသုခတ္ထမေဝ ဝုတ္တံ။ အာရုပ္ပေ ပန ဒိဗ္ဗစက္ခုဿ ဂေါစရော နတ္ထိတိ။

အာသဝက္ခယဉာဏကထာ (ဂ)

၂၄၈။ သော ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေတိ ဣဝံ ဝိပဿနာပါဒကံ စတုတ္ထဇ္ဈာနစိတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အာသဝါနံ ခယဉာဏာယာတိ အာသဝါနံ ခယဉာဏနိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယ။ ဧတ္ထ စ အာသဝါနံ ခယော နာမ မဂ္ဂေါပိ ဖလမ္ပိ နိဗ္ဗာနမ္ပိ ဘင်္ဂေါပိ ဝုစ္ဆတိ။ “ခယေ ဉာဏံ အနုပ္ပါဒေ ဉာဏ”န္တိ ဧတ္ထ ဟိ မဂ္ဂေါ အာသဝါနံ ခယောတိ ဝုတ္တော။ “အာသဝါနံ ခယာ သမဏော ဟောတိ”တိ^၂ ဧတ္ထ ဖလံ။

“ပရဝဇ္ဇာနုပဿိဿ၊ နိစ္စံ ဥဇ္ဈာနသညိနော။

အာသဝါ တဿ ဝဇ္ဇန္တိ၊ အာရာ သော အာသဝက္ခယာ”တိ^၃—

၁-ဝိသိသဉ္ဇရန္တေတိ(သိ)၊ ရထိကံ သဉ္ဇရန္တေတိ(က)

၂-မ ၁-၃၅၃-ဝိဇ္ဇေ။

၃-ခု ၁-၅၀-ဓမ္မပဒေ။

ettha nibbānaṃ. “Āsavānaṃ khayō vayo bhedo aniccatā antaradhānaṃ”¹ ettha bhaṅgo. Idha pana nibbānaṃ adhippetāṃ, arahattamaggopi vaṭṭatiyeva.

Cittaṃ abhinīharatīti vipassanācittaṃ tanninnaṃ tapponaṃ tappabbhāraṃ karoti. **So idaṃ dukkhanti**-ādīsu “ettakaṃ dukkhaṃ, na ito bhiyyo”²ti sabbampi dukkhasaccaṃ sarasalakkaṇapaṭivedhena yathābhūtaṃ pajānātīti attho. Tassa ca dukkhassa nibbattikaṃ² taṇhaṃ “ayaṃ dukkhasamudayo”³ti, tadubhayampi yaṃ tṭhānaṃ patvā nirujjhati, taṃ tesāṃ appavattiṃ nibbānaṃ “ayaṃ dukkhanirodho”³ti, tassa ca sampāpakaṃ ariyamaggaṃ “ayaṃ dukkhanirodhagāminī paṭipadā”³ti sarasalakkaṇapaṭivedhena yathābhūtaṃ pajānātīti attho.

Evāṃ sarūpato saccāni dassetvā puna kilesavasena pariyāyato dassanto “**ime āsavā**”³ti-ādimāha. **Tassa evaṃ jānato evaṃ passatoti** tassa bhikkhuno evaṃ jānantassa evaṃ passantassa, saha vipassanāya koṭipattaṃ maggaṃ kathesi. **Kāmāsavā**ti kāmāsavato. “**Vimuccatī**”³ti iminā maggakkhaṇaṃ dasseti. **Vimuttasmin**ti iminā phalakkhaṇaṃ. **Vimuttamiti ñāṇaṃ hotī**ti iminā paccavekkhaṇaṇaṃ. **Khīṇā jātī**ti-ādīhi tassa bhūmiṃ. Tena hi ñāṇena khīṇāsavo paccavekkhanto “khīṇā jātī”³ti-ādīni pajānāti.

Katamā panassa jāti khīṇā, kathaṇca naṃ pajānātīti? Na tāvassa atītā jāti khīṇā, pubbeva khīṇattā. Na anāgatā, anāgate vāyāmābhāvato. Na paccuppannā, vijjamānattā. Yā pana maggassa abhāvitattā uppajjeyya ekacatupaṇcavokārabhavesu ekacatupaṇcakkhandhappabhedā jāti, sā maggassa bhāvitattā āyatīṃ anuppādadhammataṃ āpajjanena khīṇā, taṃ so maggabhāvanāya pahīnakilese paccavekkhitvā “kilesābhāve vijjamānampi kammaṃ āyatīṃ appaṭisandhikaṃva hotī”³ti jānanto pajānāti.

Vusitanti vutthaṃ parivutthaṃ. **Brahmacariyanti** maggabrahmacariyaṃ. Puthujjanakalyāṇakena hi saddhiṃ satta sekkhā³ brahmacariyavāsaṃ vasanti nāma, khīṇāsavo vutthavāso. Tasmā so attano brahmacariyavāsaṃ paccavekkhanto “vusitaṃ brahmacariyaṃ”³ti pajānāti. **Kataṃ karaṇīyanti** catūsu saccesu catūhi maggehi

1. Abhi 2. 199 piṭṭhe atthato samānaṃ. 2. Nibbattanikaṃ (Ka) 3. Sekhā (Sī, Syā)

တ္ထ နိဗ္ဗာနံ။ “အာသဝါနံ ခယော ဝယော ဘေဒေါ အနိစ္စတာ အန္တရဓာန”^၁ ဟိ ဘဝေါ။ ဣမ ပန နိဗ္ဗာနံ အဓိပ္ပေတံ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေါပိ ဝဇ္ဇတိယေဝ။

ဝိတ္တံ အဘိနိဟရတိတိ ဝိပဿနာစိတ္တံ တန္တိန္ဒ တပေါဏံ တပုပ္ဖာရံ ကရေတိ။ **သော ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ** အာဒိသု “တ္ထကံ ဒုက္ခံ၊ န ဣတော ဘိယျော”^၁တိ သဗ္ဗမ္ပိ ဒုက္ခသစ္စံ သရသလက္ခဏပဋိဝေဓေန ယထာဘူတံ ပဇာနာတိတိ အတ္ထော။ တဿ စ ဒုက္ခဿ နိဗ္ဗတ္တိကံ^၁ တဏှံ “အယံ ဒုက္ခသမုဒယော”^၁တိ။ တဒုဘယမ္ပိ ယံ ဌာနံ ပတွာ နိရုဇ္ဈတိ။ တံ တေသံ အပ္ပဝတ္တိံ^၁ နိဗ္ဗာနံ “အယံ ဒုက္ခနိရောဓော”^၁တိ။ တဿ စ သမ္မာပကံ အရိယမဂ္ဂံ “အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါ”^၁တိ သရသလက္ခဏပဋိဝေဓေန ယထာဘူတံ ပဇာနာတိတိ အတ္ထော။

ဧဝံ သရူပတော သစ္စာနိ ဒဿေတွာ ပုန ကိလေသဝသေန ပရိယာယတော ဒဿေန္တော “ဣမေ အာသဝါ”^၁တိအာဒိမာဟ။ **တဿ ဧဝံ ဇာနတော ဧဝံ ပဿတော**တိ တဿ ဘိက္ခုနော ဧဝံ ဇာနန္တဿ ဧဝံ ပဿန္တဿ၊ သဟ ဝိပဿနာယ ကောဋိပ္ပတ္တံ မဂ္ဂံ ကထေသိ။ **ကာမာသဝါ**တိ ကာမာသဝတော။ ဝိမုစ္စတိတိ ဣမိနာ မဂ္ဂက္ခဏံ ဒဿေတိ။ **ဝိမုတ္တသိန္တိ** ဣမိနာ ဖလက္ခဏံ။ **ဝိမုတ္တမိတိ ဉာဏံ ဟောတိ**တိ ဣမိနာ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ။ **ဝိဇ္ဇာ ဇာတိ**တိ-အာဒိဟိ တဿ ဘူမိံ။ တေန ဟိ ဉာဏေန ဝိဇ္ဇာသဝေါ ပစ္စဝေက္ခန္တော ဝိဇ္ဇာ ဇာတိတိအာဒိနိ ပဇာနာတိ။

ကတမာ ပနဿ ဇာတိ ဝိဇ္ဇာ။ ကထဉ္စ နံ ပဇာနာတိတိ။ န တာဝဿ အတိတာ ဇာတိ ဝိဇ္ဇာ၊ ပုဗ္ဗေဝ ဝိဇ္ဇတ္တာ။ န အနာဂတာ၊ အနာဂတေ ဝါယာမာဘာဝတော။ န ပစ္စုပ္ပန္နာ၊ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ ယာ ပန မဂ္ဂဿ အဘာဝိတတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ ဧကစတုပဉ္စဝေါကာရဘဝေသု ဧကစတုပဉ္စက္ခန္တု-ဘေဒေါ ဇာတိ၊ သာ မဂ္ဂဿ ဘာဝိတတ္တာ အာယတိံ^၁ အနုပ္ပါဒဓမ္မတံ အာပဇ္ဇနေန ဝိဇ္ဇာ။ တံ သော မဂ္ဂဘာဝနာယ ပဟိနကိလေသေ ပစ္စဝေက္ခိတွာ “ကိလေသာဘာဝေ ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ကမ္မံ အာယတိံ^၁ အပ္ပဋိသန္တိကံဝ ဟောတိ”^၁တိ ဇာနန္တော ပဇာနာတိ။

ဝုသိတန္တိ ဝုတ္တံ ပရိဝုတ္တံ။ **ဗြဟ္မစရိယန္တိ** မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ။ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏ-ကေန ဟိ သဒ္ဓိံ သတ္တ သေက္ခာ^၂ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသန္တိ နာမ၊ ဝိဇ္ဇာသဝေါ ဝုတ္တဝါသော။ တသ္မာ သော အတ္တနော ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ပစ္စဝေက္ခန္တော ဝုသိတံ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ပဇာနာတိ။ **ကတံ ကရဏီယန္တိ** စတုသု သစ္စေသု စတုဟိ မဂ္ဂေဟိ

pariññāpahānasacchi kiriyābhāvanāvasena soḷasavidham kiccaṃ niṭṭhāpitaṃ. Tena tena maggena pahātabbakilesā pahīnā, dukkhamūlaṃ samucchinanti attho. Puthujjanakalyāṇakādayo hi taṃ kiccaṃ karonti, khīṇāsavo katakaraṇīyo. Tasmā so attano karaṇīyaṃ¹ paccavekkhanto “kataṃ karaṇīyaṃ”ti pajānāti. **Nāparam itthattāyāti** idāni puna itthabhāvāya evaṃ soḷasakiccabhāvāya, kilesakkhayabhāvāya vā kattaḥham maggabhāvanākiccaṃ me natthīti pajānāti. Atha vā **itthattāyāti** itthabhāvato² imasmā evaṃ pakārā idāni vattamānakhandhasantānā aparāṃ khandhasantānaṃ mayhaṃ natthi. Ime pana pañcakkhandhā pariññātā tiṭṭhanti chinnamūlakā rukkhā viya, te carimakacittanīrodhena anupādāno viya jātavedo nibbāyissanti, apaṇṇattikabhāvañca gamissantīti pajānāti.

249. **Pabbatasāṅkhepeti** pabbatamatthake. **Anāviloti** nikkaddamo. Sippiyo ca sambukā ca³ **sippisambukaṃ**. Sakkharā ca kathalāni⁴ ca **sakkharakathalaṃ**. Macchānaṃ gumbā ghaṭṭāti **macchagumbaṃ**. **Tiṭṭhantampi carantampi**ti ettha sakkharakathalaṃ tiṭṭhatiyeva, itarāni carantipi tiṭṭhantipi. Yathā pana antarantarā ṭhitāsupi nisinnāsupi vijjamānāsupi “etā gāvo carantī”ti carantiyo upādāya itarāpi carantīti vuccanti, evaṃ tiṭṭhantameva sakkharakathalaṃ upādāya itarampi dvayaṃ tiṭṭhantanti vuttaṃ. Itarāñca dvayaṃ carantaṃ upādāya sakkharakathalampi carantanti vuttaṃ. Tattha cakkhumato purisassa tīre ṭhatvā passato sippisambukādīnaṃ vibhūtakālo viya āsavānaṃ khayāya cittaṃ abhinīharitvā nisinnassa bhikkhuno catunnaṃ saccānaṃ vibhūtakālo daṭṭhabboti.

Ettavatā vipassanāñāṇaṃ, manomayañāṇaṃ, iddhiṇidhañāṇaṃ, dibbasotañāṇaṃ, cetopariyañāṇaṃ, pubbenivāsañāṇaṃ, dibbacakkhuvasena nipphannaṃ anāgatañsañāṇa-yathākammūpagañāṇadvayaṃ, dibbacakkhuñāṇaṃ, āsavakkhayañāṇanti dasa ñāṇāni niddiṭṭhāni honti. Tesāṃ ārammaṇavibhāgo jānitabbo—tattha vipassanāñāṇaṃ parittamahaggata-atītānāgatapaccuppanna-ajjhatabhiddhāvasena sattavidhārammaṇaṃ. Manomayañāṇaṃ nimmitarūpāyatanaṃ mattameva ārammaṇaṃ

1. Katakaraṇīyaṃ (Syā) Vi-Ṭṭha 1. 137 piṭṭhe passitabbaṃ.

2. Itthambhāvato (Sī)

3. Kasambukā ca (Syā) Ma-Ṭṭha 2. 224; Aṃ-Ṭṭha 1. 43 piṭṭhesu passitabbaṃ.

4. Kathalāni (Sī)

ပရိညာပဟာနသတ္တိကိရိယာဘာဝနာဝသေန သောဠသဝိဓံ ကိစ္စံ နိဋ္ဌာပိတံ။ တေန တေန မဂ္ဂေန ပဟာတဗ္ဗကိလေသာ ပဟိနာ၊ ဒုက္ခမူလံ သမုတ္တိန္တန္တိ အတ္ထော။ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကာဒယော ဟိ တံ ကိစ္စံ ကရေန္တိ၊ ဒီဏာသဝေါ ကတကရဏီယော။ တသ္မာ သော အတ္တနော ကရဏီယံ^၁ ပစ္စဝေက္ခန္တော ကတံ ကရဏီယန္တိ ပဇာနာတိ။ **နာပရံ ဣတ္တဉ္ဇာယာတိ** ဣဒါနိ ပုန ဣတ္တဘာဝါယ ဧဝံ သောဠသကိစ္စဘာဝါယ ကိလေသက္ခယဘာဝါယ ဝါ ကတ္တဗ္ဗံ မဂ္ဂဘာဝနာကိစ္စံ မေ နတ္ထိတိ ပဇာနာတိ။ အထ ဝါ **ဣတ္တဉ္ဇာယာတိ** ဣတ္တဘာဝတော^၂ ဣမသ္မာ ဧဝံ ပကာရာ ဣဒါနိ ဝတ္တမာနခန္ဓသန္တာနာ အပရံ ခန္ဓသန္တာနံ မယံ နတ္ထိ။ ဣမေ ပန ပဉ္စက္ခန္ဓာ ပရိညာတာ တိဋ္ဌန္တိ ဆိန္ဒူမူလကာ ရုက္ခာ ဝိယ၊ တေ စရိမကစိတ္တနိရောဓေန အနုပါဒါနော ဝိယ ဇာတဝေဒေါ နိဗ္ဗာယိဿန္တိ အပဏ္ဏတ္တိကာဘာဝဉ္စ ဂမိဿန္တိတိ ပဇာနာတိ။

၂၄၉။ **ပဗ္ဗတသင်္ခေပေတိ** ပဗ္ဗတမတ္ထကေ။ **အနာဝိလောတိ** နိက္ကဒ္ဒမော။ သိပ္ပိယော စ သမ္ဗုကာ စ^၃ **သိပ္ပိသမ္ဗုကံ**။ သက္ခရာ စ ကထလာနိ^၄ စ **သက္ခရကထလံ**။ မစ္ဆာနံ ဂုမ္မာ ဃဋ္ဌာတိ **မစ္ဆဂုမ္မံ**။ **တိဋ္ဌန္တမ္ပိ စရန္တိ**တိ ဧတ္ထ သက္ခရကထလံ တိဋ္ဌတိယေဝ၊ ဣတရာနိ စရန္တိပိ တိဋ္ဌန္တိပိ။ ယထာ ပန အန္တရန္တရာ ဌိတာသုပိ နိသိန္နာသုပိ ဝိဇ္ဇမာနာသုပိ “တော ဂါဝေါ စရန္တိ”တိ စရန္တိယော ဥပါဒါယ ဣတရာပိ စရန္တိတိ ဝုစ္ဆန္တိ။ ဧဝံ တိဋ္ဌန္တမေဝ သက္ခရကထလံ ဥပါဒါယ ဣတရာမ္ပိ ဒွယံ တိဋ္ဌန္တိ ဝုတ္တိ။ ဣတရာဉ္စ ဒွယံ စရန္တံ ဥပါဒါယ သက္ခရကထလမ္ပိ စရန္တိန္တိ ဝုတ္တိ။ တတ္ထ စက္ခုမတော ပုရိသဿ တိရေ ဌတော ပဿတော သိပ္ပိကသမ္ဗုကာဒိနံ ဝိဘူတကာလော ဝိယ အာသဝါနံ ခယာယ စိတ္တံ အဘိနိဟရိတွာ နိသိန္နဿ ဘိက္ခုနော စတုန္တံ သစ္စာနံ ဝိဘူတကာလော ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ။

ဧတ္တဝတာ ဝိပဿနာဉ္စာ၊ မနောမယဉ္စာ၊ ဣဒ္ဓိဝိဇ္ဇာဉ္စာ၊ ဒိဗ္ဗသောတဉ္စာ၊ စေတောပရိယဉ္စာ၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉ္စာ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဝသေန နိပ္ပန္တံ အနာဂတံ-သဉ္စာယထာကမ္မုပဂဉ္စာဉ္စာ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉ္စာ၊ အာသဝက္ခယဉ္စာ၊ ဒသဉ္စာဉ္စာနိ နိဋ္ဌိဋ္ဌာနိ ဟောန္တိ။ တေသံ အာရမ္မဏဝိဘာဝေါ ဇာနိတဗ္ဗော—တတ္ထ ဝိပဿနာဉ္စာ ပရိတ္တမဟဂ္ဂတအတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နအတ္တတ္တဗဟိဒ္ဓါဝသေန သတ္တဝိဇာရမ္မဉ္စာ။ မနောမယဉ္စာ နိဗ္ဗိတဗ္ဗရူပါယတနမတ္ထမေဝ အာရမ္မဉ္စာ

၁-ကတကရဏီယံ (သျှာ)

၃-ကသမ္ဗုကာ စ (သျှာ)

၂-ဣတ္တဉ္ဇာယာတော (သီ)

၄-ကထလာနိ (သီ)

karotīti parittapaccuppannahiddhārammaṇaṃ. Āsavakkhayañāṇaṃ appamāṇa-bahiddhā-navattabbārammaṇaṃ. Avasesānaṃ ārammaṇabhedo **Visuddhimagge** * vutto. **Uttaritarāṃ vā paṇītatarāṃ vā**ti yena kenaci pariyāyena ito seṭṭhataraṃ sāmāññaphalaṃ nāma natthīti Bhagavā arahattanikūṭena desanaṃ niṭṭhāpesi.

Ajātasattu-upāsakattapaṭivedanākathā

250. Rājā tattha tattha sādhu-kāraṃ pavattento ādimajjhapariyosānaṃ sakkaccaṃ sutvā “ciraṃ vatamhi ime pañhe puthū samaṇabrāhmaṇe pucchanto, thuse koṭṭento viya kiñci sāraṃ nālatthaṃ, aho vata Bhagavato guṇasampadā, yo me dīpasahassaṃ jālento viya mahantaṃ ālokaṃ katvā ime pañhe vissajjesi. Suciraṃ vatamhi Dasabalassa guṇānubhāvaṃ ajānanto vañcito”ti cintetvā Buddhaguṇānussaraṇasambhūtāya pañcavidhāya pītiyā phūṭasarīro attano pasādaṃ āvikaronto upāsakattaṃ paṭivedesi. Taṃ dassetuṃ “evaṃ vutte rājā”ti-ādi āradhmaṃ.

Tattha **abhikkantaṃ bhanteti** ayaṃ **abhikkantasaddo** + khayasundarā bhirūpa-abbhanumodanesu dissati. “Abhikkantā bhante ratti, nikkhanto paṭhamo yāmo, ciranisinno bhikkhusaṃgho”ti-ādīsu¹ hi khaye dissati. “Ayaṃ me puggalo khamati, imesaṃ catunnaṃ puggalānaṃ abhikkantataro ca paṇītataro cā”ti-ādīsu² sundare.

“Ko me vandati pādāni, iddhiyā yasaṃ jālaṃ.

Abhikkantena vaṇṇena, sabbā obhāsayaṃ disā”ti³—

Ādīsu abhirūpe. “Abhikkantaṃ bho Gotamā”ti-ādīsu⁴ abbhanumodane. Idhāpi abbhanumodaneyeva. Yasmā ca abbhanumodane, tasmā sādhu sādhu bhanteti vuttaṃ hotīti veditabbo.

Bhaye kodhe pasamsāyaṃ, turite kotūhalacchare.

Hāse soke pasāde ca, kare āmiditaṃ budhoti—

⁺ Vi-Ṭṭha 1. 139; Ma-Ṭṭha 1. 133; Saṃ-Ṭṭha 1. 13; Am-Ṭṭha 1. 14; Khuddakapāṭha-Ṭṭha 96 piṭṭhādīsu.

1. Am 3. 44; Vi 4. 418; Khu 1. 138 piṭṭhesu.

3. Khu 2. 73 piṭṭhe.

* Visuddhi 2. 60 piṭṭhādīsu.

2. Am 1. 414 piṭṭhe.

4. Vi 1. 7; Am 3. 24 piṭṭhesu.

သုတ္တံ]

အဇာတသတ္တုဥပါသကတ္တပဋိဝေဒနာကထာ

၂၀၃

ကရောတိတိ ပရိတ္တပစ္စုပ္ပန်ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏံ။ အာသဝက္ခယဉာဏံ အပ္ပမာဏ-ဗဟိဒ္ဓါနဝတ္တဗ္ဗာရမ္မဏံ။ အဝသေသာနံ အာရမ္မဏဘေဒေါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တော။
ဥတ္တရိတရံ ဝါ ပဏီတတရံ ဝါတိ ယေန ကေနစိ ပရိယာယေန ဣတော သေဋ္ဌတရံ သာမညဖလံ နာမ နတ္ထိတိ ဘဂဝါ အရဟတ္တနိက္ခုဒ္ဓေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။

အဇာတသတ္တုဥပါသကတ္တပဋိဝေဒနာကထာ

၂၅၀။ ရာဇာ တတ္ထ တတ္ထ သာရကာရံ ပဝတ္တေန္တော အာဒိမဇ္ဈပရိယော-သာနံ သက္ကစ္စံ သုတွာ “စိရံ ဝတမိ ဣမေ ပဉ္စေ ပုတူ သမဏဗြာဟ္မဏေ ပုစ္ဆန္တော၊ ထုသေ ကောဇ္ဇေန္တော ဝိယ ကိဉ္စိ သာရံ နာလတ္ထိ။ အဟော ဝတ ဘဂဝတော ဂုဏသမ္ပဒါ၊ ယော မေ ဒီပသဟဿံ ဇာလေန္တော ဝိယ မဟန္တံ အာလောကံ ကတွာ ဣမေ ပဉ္စေ ဝိဿန္တေသိ။ သုစိရံ ဝတမိ ဒသဗလဿ ဂုဏာနုဘာဝံ အဇာနန္တော ဝဉ္စိတော”တိ စိန္တေတွာ ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဿရဏ-သမ္ပုတာယ ပဉ္စဝိဇာယ ဝီတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရော အတ္တနော ပဿာဒံ အာဝိ-ကရေန္တော ဥပါသကတ္တံ ပဋိဝေဒေသိ။ တံ ဒဿေတုံ “ဧဝံ ဝုတ္တေ ရာဇာ”တိ အာဒိ အာရဉ္စိ။

တတ္ထ **အဘိက္ကန္တံ ဘန္တေ**တိ အယံ အဘိက္ကန္တသဒ္ဓေါ ခယသုန္ဒရာဘိရူပ-အပ္ပနုမောဒနေသု ဒိဿတိ။ “အဘိက္ကန္တံ ဘန္တေ ရတ္ထိ၊ နိက္ခန္တော ပဌမော ယာမော၊ စိရနိသိန္တော ဘိက္ခုသံဃော”တိအာဒိသု^၁ တိ ခယေ ဒိဿတိ။ “အယံ မေ ပုဂ္ဂလော ခမတိ၊ ဣမေသံ စတုန္တံ ပုဂ္ဂလာနံ အဘိက္ကန္တတရော စ ပဏီတတရော စာ”တိအာဒိသု^၂ သုန္ဒရေ။

“ကော မေ ဝန္တတိ ပါဒါနိ၊ ဣဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလံ။

အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသယံ ဒိသာ”တိ^၃—

အာဒိသု အဘိရူပေ။ “အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမာ”တိအာဒိသု^၄ အပ္ပ-နုမောဒနေ။ ဣဓာပိ အပ္ပနုမောဒနေယေဝ။ ယသ္မာ စ အပ္ပနုမောဒနေ၊ တသ္မာ သာရ သာရ ဘန္တေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဘယေ ကောဓေ ပသံသာယံ၊ တုရိတေ ကောတူဟလစ္စရေ။

ဟာသေ သောကေ ပဿာဒေ စ၊ ကရေ အာမေဋိတံ ဗုဓောတိ—

iminā ca lakkhaṇena idha pasādavasena, pasamsāvasena cāyaṃ dvikkhattum vuttoti veditabbo. Atha vā **abhikkantanti** abhikantaṃ ati-itṭhaṃ atimanāpaṃ, atisundaranti vuttaṃ hoti.

* Tattha ekena abhikkantasaddena desanaṃ thometi, ekena attano pasādaṃ. Ayañhettha adhippāyo, abhikkantaṃ bhante yadidaṃ Bhagavato dhammadesanā, abhikkantaṃ yadidaṃ Bhagavato dhammadesanaṃ āgamma mama pasādoti. Bhagavato yeva vā vacanaṃ dve dve atthe sandhāya thometi. Bhagavato vacanaṃ abhikkantaṃ dosanāsanato, abhikkantaṃ guṇādhigamanato. Tathā saddhājananato paññājananato, sātthato sabyañjanato, uttānapadato gambhīratthato, kaṇṇasukhato hadayaṅgamato, anattukaṃsanato aparavambhanato, karuṇāsītalato paññāvadātato, āpātharamaṇīyato vimaddakkhamato, suyyamānasukhato, vīmaṃsiyamānahitatoti evamādihi yojetabbāṃ.

Tato parampi catūhi upamāhi desanaṃ yeva thometi. Tattha **nikkujjīṇanti** adhomukhaṭṭhapitaṃ, heṭṭhāmukhajātaṃ vā. **Ukkujjeyyāti** upari mukhaṃ kareyya. **Paṭicchannanti** tiṇapaṇṇādichādaṃ. **Vivareyyāti** ugghāteyya. **Mūlhasa vāti** disāmūlhasa. **Maggaṃ ācikkhāyāti** hatthe gahetvā “esa maggo”ti vadeyya. **Andhakāreti** kāḷapakkhacātuddasī aḍḍharatta ghanavanasañḍameghapaṭalehi caturaṅge tame, ayaṃ tāva anuttānapadattho. Ayaṃ pana adhippāyayojanā. Yathā koci nikkujjitaṃ ukkujjeyya, evaṃ saddhammavimukhaṃ asaddhamme patitaṃ maṃ asaddhammā vuṭṭhāpentena, yathā paṭicchannaṃ vivareyya, evaṃ Kassapassa Bhagavato sāsanaṃ antaradhānā pabhuti micchādīṭṭhigahanapaṭicchannaṃ sāsanaṃ vivarantena, yathā mūlhasa maggaṃ ācikkheyya, evaṃ kummaggamicchāmaggaṃ paṭipannassa me saggaṃ mokkhamaggaṃ āvikarontena, yathā andhakāre telapajjotaṃ dhāreyya, evaṃ mohandhakāraṇimuggassa me Buddhādiratanarūpāni apassato tappaṭicchādakamohandhakāraviddhaṃ sakadesanāpajjotadhārakena mayhaṃ Bhagavatā etehi pariyāyehi pakāsitattā anekapariyāyena dhammo pakāsitoti.

Evaṃ desanaṃ thometvā imāya desanāya ratanattaye pasannacitto pasannākāraṃ karonto “**esāhan**”ti-ādimāha. Tattha **esāhanti** eso

* Vi-Ṭṭha 1. 139; Ma-Ṭṭha 1. 134; Am-Ṭṭha 1. 15 piṭṭhesupi.

ဣမိနာ စ လက္ခဏေန ဣမ ပသာဒဝသေန, ပသံသာဝသေန စာယံ ခြိက္ခတ္တံ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အထ ဝါ အဘိက္ကန္တန္တိ အဘိကန္တံ အတိဇ္ဈန္တံ အတိမနာပံ အတိသုန္ဓရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဧတ္ထ ဧကေန အဘိက္ကန္တသဒ္ဓေန ဒေသနံ ထောမေတိ၊ ဧကေန အတ္တနော ပသာဒံ။ အယဉ္ဇေတ္ထ အဓိပ္ပါယော၊ အဘိက္ကန္တံ ဘန္တေ ယဒိဒံ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာ၊ အဘိက္ကန္တံ ယဒိဒံ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနံ အာဂမ္မ မမ ပသာဒေါတိ။ ဘဂဝတောယေဝ ဝါ ဝစနံ ဒွေ ဒွေ အတ္ထေ သန္ဓာယ ထောမေတိ။ ဘဂဝတော ဝစနံ အဘိက္ကန္တံ ဒေါသနာသနတော, အဘိက္ကန္တံ ဂုဏာဓိဂမနတော။ တထာ သဒ္ဓါဇနနတော ပညာဇနနတော, သာတ္ထတော သဗ္ဗုဇနတော, ဥတ္တာနပဒတော ဂမ္ဘီရတ္ထတော, ကဏ္ဍသုတော ဟဒယင်္ဂတော, အနတ္တုက္ကံသနတော အပရဝဟနတော, ကရုဏာသီတလတော ပညာဝဒါတတော, အာပါထရမဏီယတော ဝိမဒ္ဓက္ခမတော, သုယျမာနသုတော, ဝိမံသိယမာနဟိတတောတိ ဧဝမာဒီတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။

တတော ပရိတ္တိ စတုဟိ ဥပမာဟိ ဒေသနံယေဝ ထောမေတိ။ တတ္ထ နိက္ခန္တိန္တိ အဓောမုခေဝိတံ ဟေဋ္ဌာမုခေဝိတံ ဝါ။ ဥက္ခန္တိန္တိ ဥပရိ မုခံ ကရေယျ။ ပဋိစ္ဆန္တိ တိဏပဏ္ဏာဒိဆာဒိတံ။ ဝိဝေယျာတိ ဥဋ္ဌါဋ္ဌေယျ။ မူဠဿ ဝါတိ ဒိသာမူဠဿ။ မဂ္ဂံ အာစိက္ခေယျာတိ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ “သေ မဂ္ဂေါ”တိ ဝေဒေယျ။ အန္တကာရေတိ ကာဠပက္ခစာတုဒ္ဓသီအစုရတ္ထ ဃနဝနသဏ္ဌာမေသပဋ္ဌလေဟိ စတုရင်္ဂေ တမေ၊ အယံ တာဝ အနတ္တာနပဒတ္ထော။ အယံ ပန သာဓိပ္ပါယယောဇနာ။ ယထာ ကောစိ နိက္ခန္တိန္တိ ဥက္ခန္တိန္တိ။ ဧဝံ သဒ္ဓမ္မဝိမုခံ အသဒ္ဓမ္မေ ပတိတံ မံ အသဒ္ဓမ္မာ ဝုဠာပေန္တန, ယထာ ပဋိစ္ဆန္တံ ဝိဝေယျ။ ဧဝံ ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနန္တရဓာနာ ပဘုတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဂဟနပဋိစ္ဆန္တံ သာသနံ ဝိဝေယျ, ယထာ မူဠဿ မဂ္ဂံ အာစိက္ခေယျ။ ဧဝံ ကုမ္ပဂ္ဂမိစ္ဆာမဂ္ဂပဋိပန္နဿ မေ သဂ္ဂမောက္ခမဂ္ဂံ အာဝိကရောဇ္ဇေန, ယထာ အန္တကာရေ တေလပဇ္ဇောတံ ဓာရေယျ။ ဧဝံ မောဟန္တကာရနိမုဂ္ဂဿ မေ ဗုဒ္ဓါဒိရတနရူပါနိ အပဿတော တပုဋ္ဌိန္တိဒကမောဟန္တကာရဝိဒ္ဓိသကဒေသနာပဇ္ဇောတဓာရကေန မယံ ဘဂဝတာ ဧတေဟိ ပရိယာယေဟိ ပကာသိတတ္တာ အနေကပရိယာယေန ဓမ္မော ပကာသိတောတိ။

ဧဝံ ဒေသနံ ထောမေတွာ ဣမာယ ဒေသနာယ ရတနတ္ထယေ ပသန္တိတ္ထော ပသန္တာကာရံ ကရောန္တော သောဟန္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ သောဟန္တိ သော

ahaṃ. **Bhagavantam saraṇam gacchāmi**ti Bhagavā me saraṇam parāyanam aghassa tātā hitassa ca vidhātāti iminā adhippāyena Bhagavantam gacchāmi bhajāmi sevāmi payirupāsāmi, evaṃ vā jānāmi bujjhāmi. Yesaṃhi dhātūnam gati-attho, buddhipi tesam attho. Tasmā “gacchāmi”ti imassa jānāmi bujjhāmi ayampi attho vutto. **Dhammañca bhikkhusaṃghaṇcāti** ettha pana adhigatamagge, sacchikatanirodhe, yathānusiṭṭham paṭipajjamāne ca catūsu apāyesu apatamāne dhāretīti dhammo, so atthato ariyamaggo ceva nibbānañca. Vuttañcetam “yāvata bhikkhave dhammā saṅkhatā, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo tesam aggamakkhāyatī”ti¹ vitthāro. Na kevalaṇca ariyamaggo ceva nibbānañca. Api ca kho ariyaphalehi saddhim pariyaṭṭidhammopi. Vuttañhetam Chattamāṇavakavimāne—

“Rāgavirāgamanejamasokaṃ,
Dhammasaṅkhatamappaṭikūlaṃ.
Madhuramimaṃ paguṇaṃ suvibhattaṃ,
Dhammamimaṃ saraṇatthamupehī”ti².

Ettha hi **rāgavirāgoti** maggo kathito. **Anejamasokanti** phalaṃ. **Dhammasaṅkhatanti** nibbānaṃ. **Appaṭikūlaṃ madhuramimaṃ paguṇaṃ suvibhattanti** Piṭakattayena vibhattā dhammakkhandaṃ. Diṭṭhisīlasaṃghātena saṃhatoti **Saṃgho**, so atthato aṭṭha ariyapuggalasamūho. Vuttañhetam tasmim yeva vimāne—

“Yattha ca dinnamahapphalamāhu, catūsu sucīsu purīsayugesu.
Aṭṭha ca puggala dhammasā te, saṃghamimaṃ saraṇatthamupehī”ti³.

Bhikkhūnam saṃgho **bhikkhusaṃgho**. Ettāvata rājā tīṇi saraṇagamanāni paṭivedesi.

Saraṇagamanakathā

Idāni tesu saraṇagamanesu kosallattham saraṇam, saraṇagamanam, yo ca saraṇam gacchati, saraṇagamanappabhedo, saraṇagamanaphalaṃ, saṃkilesa, bhedoti ayaṃ vidhi veditabbo. Seyyathidaṃ? Saraṇatthato⁴ tāva himsaṭīti **saraṇam**. Saraṇagatānam ten’eva saraṇagamanena bhayaṃ santāsam dukkham duggatiparikilesam hanati vināsetīti attho, ratanattayassevetam adhivacanam.

1. Am 1. 343; Khu 1. 254 piṭṭhesu. 2. Khu 2. 76 piṭṭhe. 3. Khu 2. 76 piṭṭhe.

4. Padatthato (Sī, Syā); Ma-Ṭṭha 1. 136; Itivuttaka-Ṭṭha 213 piṭṭhesupi.

သုတ္တံ]

သရဏဂမနကထာ

၂၀၅

အဟံ။ **ဘဂဝန္တံ သရဏံ ဂစ္ဆာမီတိ** ဘဂဝါ မေ သရဏံ ပရာယနံ အဿ တာတာ, ဟိတဿ စ ဝိဓာတာတိ ဣဓိနာ အဓိပ္ပါယေန ဘဂဝန္တံ ဂစ္ဆာမိ ဘဇာမိ သေဝါမိ ပယိရူပါသမိ၊ ဧဝံ ဝါ ဇာနာမိ ဗုဇ္ဈာမီတိ။ ယေသဉ္စိ ဓာတူနံ ဂတိအတ္ထော၊ ဗုဒ္ဓိပိ တေသံ အတ္ထော။ တဿ ဂစ္ဆာမီတိ ဣမဿ ဇာနာမိ ဗုဇ္ဈာမီတိ အယမ္ပိ အတ္ထော ဝုတ္ထော။ **ဓမ္မဉ္စ ဘိက္ခုသံဃဉ္စာတိ** ဣ ပန အဓိဂတမဂ္ဂေ သတ္တိကတနိရောဓေ ယထာနုသိဉ္စ ပဋိပဇ္ဇမာနေ စတုသု အပါယေသု အပတမာနေ ဓာရေတီတိ ဓမ္မော၊ သော အတ္ထတော အရိယမဂ္ဂေါ စေဝ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ “ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ သင်္ခတာ၊ အရိယော အဋ္ဌဂီကော မဂ္ဂေါ တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ”တိ^၁ ဝိတ္ထာရော။ န ကေဝလဉ္စ အရိယမဂ္ဂေါ စေဝ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ အပိ စ ခေါ အရိယဖလေဟိ သဉ္စိ^၂ ပရိယတ္တိ-ဓမ္မောပိ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ ဆတ္တမာဏဝကဝိမာနေ—

“ရာဂဝိရာဂမနေဇမသောကံ၊ ဓမ္မသင်္ခတမပ္ပဋိကူလံ။
မရုဓိမံ ပဂုဏံ သုဝိဘတ္တံ၊ ဓမ္မဓိမံ သရဏတ္ထမုပေဟိ”တိ^၂။

ဣတ္ထ ဟိ **ရာဂဝိရာဂေါ**တိ မဂ္ဂေါ ကထိတော။ **အနေဇမသောကန္တိ** ဖလံ။ **ဓမ္မသင်္ခတန္တိ** နိဗ္ဗာနံ။ **အပ္ပဋိကူလံ** မရုဓိမံ ပဂုဏံ သုဝိဘတ္တန္တိ ပိဋကတ္ထယေန ဝိဘတ္တာ ဓမ္မက္ခန္ဓာတိ။ ဒိဋ္ဌိသီလသံဃာတေန သံဟတောတိ သံဃော၊ သော အတ္ထတော အဋ္ဌ အရိယပုဂ္ဂလသမူဟော။ ဝုတ္တဉ္စေတံ တသ္မိ^၃ယေဝ ဝိမာနေ—

“ယတ္ထ စ ဒိန္နမဟပ္ပလမာဟု၊ စတုသု သုစီသု ပရိသယုဂေသု။
အဋ္ဌ စ ပုဂ္ဂလ ဓမ္မဒသာ တေ၊ သံဃဓိမံ သရဏတ္ထမုပေဟိ”တိ^၃။

ဘိက္ခုနံ သံဃော ဘိက္ခုသံဃော။ ဣတ္ထာဝတာ ရာဇာ တိဏိ သရဏ-ဂမနာနိ ပဋိဝေဒေသိ။

သရဏဂမနကထာ

ဣဒါနိ တေသု သရဏဂမနေသု ကောသလ္လတ္ထံ သရဏံ သရဏဂမနံ ယော စ သရဏံ ဂစ္ဆတိ သရဏဂမနပ္ပဘေဒေါ သရဏဂမနဖလံ သံကိလေသော ဘေဒေါတိ အယံ ဝိမိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သေယျထိဒံ—သရဏတ္ထတော^၄ တာဝ ဟိ^၅သတိတိ သရဏံ။ သရဏဂတာနံ တေနဝ သရဏဂမနေန ဘယံ သန္တာသံ ဒုက္ခံ ဒုဂ္ဂတိပရိကိလေသံ ဟနတိ ဝိနာသေတိတိ အတ္ထော၊ ရတနတ္ထယ-သေဝေတံ အဓိဝေဒနံ။

၁-အံ ၁-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ။

၃-၃ ၂-၇၆-ပိဋ္ဌေ။

၂-၃ ၂-၇၆-ပိဋ္ဌေ။

၄-ပဒတ္တတော (သီ၊ သျာ)

Atha vā hite pavattanena, ahitā ca nivattanena sattānaṃ bhayaṃ himsati Buddho, bhavakantārā uttāraṇena, assāsādānena ca dhammo, appakānaṃ pi kārānaṃ vipulaphalapaṭilābhakaraṇena saṃgho. Tasmā iminā pi pariyāyena ratanattayaṃ **saraṇaṃ**. Tappasādataggarutāhi vihatakiḷeso tapparāyaṇatākārappavatto cittuppādo **saraṇagamaṇaṃ**. Taṃsamaṅgīsatto **saraṇaṃ gacchati**. Vuttappakārena cittuppādena “etāni me tīṇi ratanāni saraṇaṃ, etāni parāyaṇaṃ”ti evaṃ upeti attho. Evaṃ tāva saraṇaṃ saraṇagamaṇaṃ, yo ca saraṇaṃ gacchati, idaṃ tayaṃ veditabbaṃ.

Saraṇagamanappabhede pana duvidhaṃ saraṇagamaṇaṃ lokuttaraṃ lokiyaṃ ca. Tattha lokuttaraṃ diṭṭhasaccānaṃ maggakkhaṇe saraṇagamanupakkilesasamucchedena ārammaṇato nibbānārammaṇaṃ hutvā kiccatto sakale pi ratanattaye ijjhati. Lokiyaṃ puthujjanaṇaṃ saraṇagamanupakkilesavikkhambhanaṃ ārammaṇato Buddhādiguṇārammaṇaṃ hutvā ijjhati. Taṃ atthato Buddhādīsu vatthūsu saddhāpaṭilābho, saddhāmūlikā ca sammādiṭṭhi¹ dasasu puñṇakiriyavatthūsu diṭṭhijukammanti vuccati.

Tayidaṃ catudhā vattati attasanniyyātanena tapparāyaṇatāya sissabhāvūpagamaṇena paṇipātenā ti². Tattha **attasanniyyātanā** nāma “ajjādīṃ katvā ahaṃ attānaṃ Buddhassa niyyātemi, dhammassa, saṃghassa”ti evaṃ Buddhādīnaṃ attapariccajanaṃ. **Tapparāyaṇatā** nāma “ajjādīṃ katvā ‘ahaṃ Buddhaparāyaṇo, dhammaparāyaṇo, saṃghaparāyaṇo’ti maṃ dhārethā”ti evaṃ tapparāyaṇabhāvo. **Sissabhāvūpagamaṇaṃ** nāma “ajjādīṃ katvā ‘ahaṃ Buddhassa antevāsiko, dhammassa, saṃghassa antevāsiko’ti maṃ dhārethā”ti evaṃ sissabhāvūpagamo. **Paṇipāto** nāma “ajjādīṃ katvā ‘ahaṃ abhivādanapaccutṭhāna-añjalikammasāmīcikaṃ Buddhādīnaṃ yeva tiṇṇaṃ vatthūnaṃ karomī’ti maṃ dhārethā”ti evaṃ Buddhādīsu paramanipaccakāro. Imesañhi catunnaṃ ākārānaṃ aññataram pi karontena gahitaṃ yeva hoti saraṇaṃ.

Api ca Bhagavato attānaṃ pariccajāmi, dhammassa, saṃghassa attānaṃ pariccajāmi. Jīvitaṃ pariccajāmi, pariccatto yeva me attā, pariccattaṃ yeva me jīvitaṃ, jīvitapariyantikaṃ Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi, Buddho me saraṇaṃ leṇaṃ

1. Sammādiṭṭhi, yā(?)

2. Paṇipātenāti (Syā, Ka)

အထဝါဟိတေပဝတ္တနေန အဟိတာစ နိဝတ္တနေန သတ္တာနံ ဘယံ ဟိံသတိ ဗုဒ္ဓေါ။ ဘဝက္ခန္ဓာရာ ဥတ္တာရဏေန အဿာသဒါနေန စ ဓမ္မော။ အပ္ပကာနဗ္ဗိကာရာနံ ဝိပုလဖလပဋိလာဘကရဏေန သံဃော။ တဿ ဣဓိနာပိ ပရိယာယေန ရတနတ္ထယံ သရဏံ။ တပ္ပသာဒတဂ္ဂရတာဟိ ဝိဟတကိလေသော တပ္ပရာယဏတာကာရပ္ပဝတ္တော စိတ္တုပ္ပါဒေါ သရဏဂမနံ။ တံသမင်္ဂိသတ္တော သရဏံ ဂစ္ဆတိ။ ဝုတ္တပ္ပကာရေန စိတ္တုပ္ပါဒေန ဧတာနိ မေ တီဏိ ရတနာနိ သရဏံ ဧတာနိ ပရာယဏန္တိ ဧဝံ ဥပေတိတိ အတ္တော။ ဧဝံ တာဝ သရဏံ သရဏဂမနံ ယော စ သရဏံ ဂစ္ဆတိ ဣဒံ တယံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

သရဏဂမနပ္ပဘေဒေ ပန ဒုဝိဓံ သရဏဂမနံ လောကုတ္တရံ လောကီယဉ္စ။ တတ္ထ လောကုတ္တရံ ဒိဋ္ဌသစ္စာနံ မဂ္ဂက္ခဏေ သရဏဂမနပ္ပတ္တိလေသ-သမုဇ္ဈေဒေန အာရမ္မဏတော နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ဟုတွာ ကိစ္စတော သကလေဝိရတနတ္ထယေ ဣဇ္ဈတိ။ လောကီယံပုထုဇ္ဇနာနံ သရဏဂမနပ္ပတ္တိလေသဝိက္ခမ္ဘနေန အာရမ္မဏတော ဗုဒ္ဓါဒိဂုဏာရမ္မဏံ ဟုတွာ ဣဇ္ဈတိ။ တံ အတ္တတော ဗုဒ္ဓါဒိသုဝတ္ထုသု သဒ္ဓါပဋိလာဘော သဒ္ဓါမူလိကာ စ သမ္မာဒိဋ္ဌိ^၁ ဒသသု ပုညကိရိယ-ဝတ္ထုသု ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မန္တိ ဝုစ္ဆတိ။ တယံဒံ စတုဓာ ဝတ္တတိ အတ္တသန္တိယျာတနေန တပ္ပရာယဏတာယ သိဿဘာဝုပဂမနေန ပဏိပါတေနာတိ^၂။

တတ္ထ အတ္တသန္တိယျာတနံ နာမ “အဇ္ဇောဒိ”ကတွာ အဟံ အတ္တာနံ ဗုဒ္ဓဿ နိယျာတေမိ၊ ဓမ္မဿ။ သံဃဿာ”တိ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါဒိနံ အတ္တပရိစ္စဇနံ။ တပ္ပရာယ-ဏတာ နာမ “အဇ္ဇောဒိ” ကတွာ ‘အဟံ ဗုဒ္ဓပရာယဏော, ဓမ္မပရာယဏော, သံဃပရာယဏော’တိ မံ ဓာရေတာ”တိ ဧဝံ တပ္ပရာယဏဘာဝေါ။ သိဿ-ဘာဝုပဂမနံ နာမ “အဇ္ဇောဒိ” ကတွာ ‘အဟံ ဗုဒ္ဓဿ အန္တေဝါသိကော၊ ဓမ္မဿ။ သံဃဿ အန္တေဝါသိကော’တိ မံ ဓာရေတာ”တိ ဧဝံ သိဿဘာဝု-ပဂမော။ ပဏိပါတော နာမ “အဇ္ဇောဒိ” ကတွာ ‘အဟံ အဘိဝါဒနပစ္စုဋ္ဌာန-အဇ္ဇလိကမ္မဿာမိစိကမ္မံ ဗုဒ္ဓါဒိနံယေဝ တိဏ္ဍံ ဝတ္ထုနံ ကရေမိ’တိ မံ ဓာရေတာ”တိ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါဒိသု ပရမနိပစ္စာကာရော။ ဣမေသဉ္စိ စတုန္တံ အာကာရာနံ အညတရဗ္ဗိ ကရေန္တေန ဂဟိတံယေဝ ဟောတိ သရဏံ။

အပိ စ ဘဂဝတော အတ္တာနံ ပရိစ္စဇာမိ၊ ဓမ္မဿ၊ သံဃဿ၊ အတ္တာနံ ပရိစ္စဇာမိ။ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇာမိ၊ ပရိစ္စတ္တောယေဝ မေ အတ္တာ၊ ပရိစ္စတ္တိယေဝ ဇီဝိတံ၊ ဇီဝိတပရိယန္တိကံ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ ဗုဒ္ဓေါ မေ သရဏံ လေဏံ

၁-သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ယာ (?)

၂-ပဏိပါတေနာတိ (သျှာ၊က)

tāṇanti evaṃ pi attasanniyyātanaṃ veditabbaṃ. “Satthārañca vatāhaṃ passeyyaṃ Bhagavantam eva passeyyaṃ, Sugatañ ca vat’āhaṃ passeyyaṃ Bhagavantam eva passeyyaṃ, Sammāsambuddhañ ca vat’āhaṃ passeyyaṃ Bhagavantameva passeyyaṃ”¹ evampi Mahākassapassa saraṇagamanāṃ viya² sissabhāvūpagamaṇaṃ veditabbaṃ.

“So ahaṃ vicarissāmi, gāmā gāmaṃ purā purā,
Namassamāno Sambuddhaṃ, dhammassa ca sudhammatan”³.

Evam pi Āḷavakādīnaṃ saraṇagamanāṃ viya **tapparāyaṇatā** veditabbā.
“Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo utthāy’āsanā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati, pāṇihi ca parisambāhati, nāmañ ca sāveti “Brahmāyu ahaṃ bho Gotama brāhmaṇo, Brahmāyu ahaṃ bho Gotama Brāhmaṇo”⁴ evam pi **paṇipāto** daṭṭhabbo.

So pan’esa ñātibhayācariyadakkhiṇeyyavasena catubbidho hoti. Tattha dakkhiṇeyyapaṇipātena saraṇagamanāṃ hoti, na itarehi. Setṭhavaseneva hi saraṇaṃ gaṇhāti, setṭhavasena ca bhijjati. Tasmā yo Sākiyo vā Koliyo vā “Buddho amhākaṃ ñāto”⁵ ti vandati, aggahitam eva hoti saraṇaṃ. Yo vā “samaṇo Gotamo rājapūjito mahānubhāvo avandiyamāno anattam pi kareyyā”⁶ ti bhayena vandati, aggahitam eva hoti saraṇaṃ. Yo vā⁵ bodhisattakāle Bhagavato santike kiñci uggahitaṃ saramāno, Buddhakāle vā

“Catudhā vibhaje bhoge, paṇḍito gharamāvasaṃ.
Ekena bhoge bhuñjeyya, dvīhi kammaṃ payojaye.
Catutthañ ca nidhāpeyya, āpadāsu bhavissatī”⁶—

Evarūpaṃ anusāsaniṃ uggahetvā “ācariyo me”⁷ ti vandati, aggahitam eva hoti saraṇaṃ. Yo pana “ayaṃ loke aggadakkhiṇeyyo”⁸ ti vandati, ten’eva gahitaṃ hoti saraṇaṃ.

Evam gahitasaraṇassa ca upāsakassa vā upāsikāya vā aññatitthiyesu pabbajitam pi ñātiṃ “ñātaḥ me ayan”⁹ ti vandato saraṇagamanāṃ

1. Saṃ 1. 419 piṭṭhe.

3. Khu 1. 307; Saṃ 1. 217 piṭṭhesu.

5. Yo pi (Sī, Ka)

2. Saraṇagamanā viya (Sī, Ka)

4. Ma 2. 345 piṭṭhe.

6. Dī 3. 153 piṭṭhe.

တာဏန္တိ ဧဝံ အတ္တသန္တိယျာတနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ “သတ္ထာရဉ္စ ဝတာဟံ ပဿေယျံ ဘဂဝန္တမေဝ ပဿေယျံ၊ သုဂတဉ္စ ဝတာဟံ ပဿေယျံ ဘဂဝန္တမေဝ ပဿေယျံ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဉ္စ ဝတာဟံ ပဿေယျံ ဘဂဝန္တမေဝ ပဿေယျံ”^၁ ဧဝံ မဟာကဿပဿ သရဏဂမနံ ဝိယ၊ သိဿဘာဂူပဂမနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

“သော အဟံ ဝိစရိဿံမိ၊ ဂါမာ ဂါမံ ပုရာ ပုရံ။
နမဿမာနော သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မဿ စ သုဓမ္မတ”^၂။

ဧဝံ အာဠဝကာဒိနံ သရဏဂမနံ ဝိယ တပ္ပရာယဏတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ “အထ ခေါ မြဟ္မာယု မြဟ္မဏော ဥဋ္ဌာယာသနာ ကေသံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကရိတွာ ဘဂဝတော ပါဒေသု သိရဿာ နိပတိတွာ ဘဂဝတော ပါဒါနိ မုခေန စ ပရိစုဗ္ဗတိ၊ ပါဏိဟိ စ ပရိသမ္ဗာဟတိ၊ နာမဉ္စ သာဝေတိ “မြဟ္မာယု အဟံ ဘော ဂေါတမ မြဟ္မဏော၊ မြဟ္မာယု အဟံ ဘော ဂေါတမ မြဟ္မဏော”^၃ တိ ဧဝံ ပဏိပါတော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

သော ပနေသ ဉ္ဇတိဘယာစရိယဒက္ခိဏေယျဝသေန စတုဗ္ဗိဓော ဟောတိ။ တတ္ထ ဒက္ခိဏေယျပဏိပါတေန သရဏဂမနံ ဟောတိ၊ န ဣတရေဟိ။ သေဠဝသေန ဟိ ‘သရဏံ ဂဏှာတိ၊ သေဠဝသေန စ ဘိဇ္ဇတိ။ တဿ ယော သာကိယော ဝါ ကောလိယော ဝါ “ဗုဒ္ဓေါ အမှာကံ ဉ္ဇတကော”^၄ တိ ဝန္တတိ၊ အဂ္ဂဟိတမေဝ ဟောတိ သရဏံ။ ယော ဝါ “သမဏော ဂေါတမော ရာဇပုဇိတော မဟာနုဘာဝေါ အဝန္တိယမာနော အနတ္ထဗ္ဗိ ကရေယျာ”^၅ တိ ဘယေန ဝန္တတိ၊ အဂ္ဂဟိတမေဝ ဟောတိ သရဏံ။ ယော ဝါ^၆ ဗောဓိသတ္တကာလေ ဘဂဝတော သန္တိကေ ကိဉ္စ ဥဂ္ဂဟိတံ သရမာနော ဗုဒ္ဓကာလေ ဝါ

“စတုဓာ ဝိဘဇေ ဘောဂေ၊ ပဏှိတော သရမာဝသံ။
ဧကေန ဘောဂံ ဘုဇေယျ၊ ဒွိဟိ ကမ္မံ ပယောဇယေ။
စတုတ္ထဉ္စ နိဓာပေယျ၊ အာပဒါသု ဘဝိဿတိ”^၇။

ဧဝံ အနုသာသနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ “အာစရိယော မေ”^၈ တိ ဝန္တတိ၊ အဂ္ဂဟိတမေဝ ဟောတိ သရဏံ။ ယော ပန အယံ လောကေ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျောတိ ဝန္တတိ၊ တေန ဝိဟိတံ ဟောတိ သရဏံ။

ဧဝံ ဂဟိတသရဏဿ စ ဥပါသကဿ ဝါ ဥပါသိကာယ ဝါ အညတိတ္ထိယေသု ပဗ္ဗတိတဗ္ဗိ ဉ္ဇတိ “ဉ္ဇတကော မေ အယ”^၉ ဝန္တတော သရဏဂမနံ

၁-သံ ၁-၄၁၉-ပိဋက	၂-သရဏဂမန ဝိယ (သီ၊ က)	၃-ခု ၁-၃၀၇-ပိဋက
၄-မ ၂-၃၄၅-ပိဋက	၅-ယော ပိ (သီ၊ က)	၆-ဒီ ၃-၁၅၃-ပိဋက

na bhijjati, pageva apabbajitaṃ. Tathā rājānaṃ bhayavasena vandato. So hi raṭṭhapūjitattā avandiyamāno anattham pi kareyyā ti. Tathā yaṃ kiñci sippaṃ sikkhāpakam tiṭṭhiyam pi “ācariyo me ayan”ti vandato pi na bhijjati, evaṃ saraṇagamanappabhedo veditabbo.

Ettha ca lokuttarassa saraṇagamanassa cattāri sāmāññaphalāni vipākaphalaṃ sabbadukkhakkhayo ānisaṃsaphalaṃ. Vuttañh’etaṃ

“Yo ca Buddhañca dhammañca, saṃghañca saraṇaṃ gato.
Cattāri ariyasaccāni, sammappaññāya passati.

Dukkhaṃ dukkhasamuppādaṃ, dukkhassa ca atikkamaṃ.
Ariyaṃ c’atṭhaṅgikaṃ maggaṃ, dukkhūpasamagāminam.

Etaṃ kho saraṇaṃ khemaṃ, etaṃ saraṇam uttamaṃ.
Etaṃ saraṇam āgamma, sabbadukkhā pamuccatī”ti¹.

Api ca aniccato² anupagamanādivasena petassa ānisaṃsaphalaṃ veditabbaṃ. Vuttañh’etaṃ “atṭhānametaṃ anavakāso, yaṃ diṭṭhisampanno puggalo kañci³ saṅkhāraṃ niccato upagaccheyya -pa- kañci saṅkhāraṃ sukhato -pa- kañci dhammaṃ attato upagaccheyya -pa- mātaraṃ jīvitā voropeyya -pa- pitaraṃ -pa- arahantaṃ -pa- paduṭṭhacitto Tathāgatassa lohitaṃ uppādeyya -pa- saṃghaṃ bhindeyya -pa- aññaṃ satthāraṃ uddiseyya, netam ṭhānaṃ vijjati”ti⁴. Lokiyassa pana saraṇagamanassa bhavasampadā pi bhogasampadā pi phalaṃ eva. Vuttañh’etaṃ

“Ye keci Buddhaṃ saraṇaṃ gatā se, na te gamissantī apāyabhūmiṃ.
Pahāya mānusaṃ dehaṃ, devakāyaṃ paripūressantī”ti⁵.

Aparampi vuttaṃ “atha kho Sakko Devānamindo asītiyā devatāsahashehi saddhiṃ yen’āyasmā Mahāmoggallāno ten’upasaṅkami -pa- ekamantaṃ ṭhitaṃ kho Sakkaṃ Devānamindaṃ āyasmā Mahāmoggallāno etadavoca ‘sādhu kho Devānaminda Buddhasaraṇagamanam⁶ hoti. Buddhaṃ saraṇagamanahetu kho Devānaminda evamidhekacce sattā kāyassa bheda

1. Khu 1. 42 Dhammapade.

2. Niccādito (Syā, Ka); Ma-Ṭṭha 1. 138 piṭṭhe passitabbaṃ.

3. Kiñci (Syā, Ka)

4. Ma 3-110; Aṃ 1. 29; Abhi 2. 348 piṭṭhesu.

5. Saṃ 1. 25 piṭṭhe.

6. Buddhasaraṇagamanam (Syā)

န ဘိဇ္ဇတိ၊ ပဂေဝ အပဗ္ဗဇိတံ။ တထာ ရာဇာနံ ဘယဝသေန ဝန္တတော။ သော ဟိ ရဋ္ဌပူဇိတတ္တာ အဝန္တိယမာနော အနတ္တဗ္ဗိ ကရေယျာတိ။ တထာ ယံ ကိဉ္စိ သိပ္ပံ သိက္ခာပကံ တိတ္ထိယဗ္ဗိ “အာစရိယော မေ အယ”န္တိ ဝန္တတောပိ န ဘိဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ သရဏဂမနပ္ပဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဧတ္ထ စ လောကုတ္တရဿ သရဏဂမနဿ စတ္တာရိ သာမညဖလသန္တိ ဝိပါကဖလံ သဗ္ဗဒုက္ခက္ခယော အာနိသံသဖလံ။ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ—

“ယော စ ဗုဒ္ဓဉ္စ ဓမ္မဉ္စ၊ သံဃဉ္စ သရဏံ ဂတော။
စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ၊ သမ္မပ္ပညာယ ပဿတိ။

ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ၊ ဒုက္ခဿ စ အတိက္ကမံ။
အရိယံ စဋ္ဌာရိကံ မဂ္ဂံ၊ ဒုက္ခပသမဂါမိနံ။

ဧတံ ခေါ သရဏံ ခေမံ၊ ဧတံ သရဏမုတ္တမံ။
ဧတံ သရဏမာဂမ္ပ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတိ”တိ^၁။

အပိ စ နိစ္စာဒိတော^၂ အနုပဂမနာဒိဝသေနပေတဿ အာနိသံသဖလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ “အဋ္ဌာနမေတံ အနဝကာသော၊ ယံ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော ကဉ္စိ^၃ သင်္ခါရံ နိစ္စတော ဥပဂစ္ဆေယျ။ ပ။ ကဉ္စိ သင်္ခါရံ သုခတော။ ပ။ ကဉ္စိ ဓမ္မံ အတ္တတော ဥပဂစ္ဆေယျ။ ပ။ မာတရံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေယျ။ ပ။ ပိတရံ။ ပ။ အရဟန္တံ။ ပ။ ပဒုဋ္ဌဝိတ္တော တထာဂတဿ လောဟိတံ ဥပ္ပါဒေယျ။ ပ။ သံဃံ ဘိန္ဓေယျ။ ပ။ အညံ သတ္တာရံ ဥဒ္ဓိသေယျ၊ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ”တိ^၄။ လောကိယဿ ပန သရဏဂမနဿ ဘဝသမ္ပဒါပိ ဘောဂသမ္ပဒါပိ ဖလမေဝ။ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ—

“ယေ ကေဝိ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတာသေ၊ န တေ ဂမိသန္တိ အပါယဘူမိ။
ပဟာယ မာနုသံ ဒေဟံ၊ ဒေဝကာယံ ပရိပူရေသန္တိ”တိ^၅။

အပရိမ္ဘိ ဝုတ္တံ “အထ ခေါ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော အသီတိယာ ဒေဝတာ-သဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ ယေနာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော တေနုပသင်္ကမိ။ ပ။ ကေမန္တိ ဌိတံ ခေါ သက္ကံ ဒေဝါနမိန္ဒံ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော တေဒဝေါစ “သာဓု ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ ဗုဒ္ဓံ သရဏဂမနံ^၆ ဟောတိ။ ဗုဒ္ဓံ သရဏဂမနဟေတု ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ ဝေမိကေကစ္စေ သတ္တာ ကာယဿ ဘေဒါ

၁-ခု ၁-၄၂-ဓမ္မပဒေ။

၂-နိစ္စတော (သိ)

၃-ကိဉ္စိ (သျှ၊ ကံ)

၄-အံ ၁-၂၉-ပိဋ္ဌေ။

၅-သံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။

၆-ဗုဒ္ဓသရဏဂမနံ (သျှ)

param maraṇā sugatim saggaṃ lokam upapajjantī'ti -pa- te aññe deve dasahi
 ṭhānchi adhigaṇhanti dibbena āyunā, dinnena vaṇṇena, dibbena sukhena,
 dibbena yasena, dibbena ādhipateyyena, dibbehi rūpehi saddehi gandhehi
 rasehi phoṭṭhabbehi”ti¹. Esa nayo dhamme ca saṃghe ca. Api ca
Velāmasuttādīnam vasen'āpi * saraṇagamanassa phalaviseso veditabbo.
 Evaṃ saraṇagamanassa phalam veditabham.

Tattha ca lokiyasaraṇagamanam tisu vatthūsu
 aññāsaṃsayamicchāññādīhi saṃkilissati, na mahājutikam hoti na
 mahāvippahāram. Lokuttarassa natthi saṃkilesa. Lokiyassa ca
 saraṇagamanassa duvidho bhedo sāvajjo ca anavajjo ca. Tattha sāvajjo
 aññasatthārādīsu attasanniyyātanādīhi hoti, so ca anīṭṭhaphalo hoti. Anavajjo
 kālakiriyāya hoti, so avipākattā aphalo. Lokuttarassa pana n'ev'atthi bhedo,
 bhavantare pi hi ariyasāvako aññam satthāram na uddisati ti. Evaṃ
 saraṇagamanassa saṃkilesa ca bhedo ca veditabboti. **Upāsakam mam**
bhante Bhagavā dhāretūti mam Bhagavā “upāsako ayan”ti evaṃ dhāretu,
 jānātūti attho.

Upāsakavidhikathā

Upāsakavidhikosallattham panettha ko upāsako, kasmā upāsakoti
 vuccati, kimassa sīlam, ko ājīvo, kā vipatti, kā sampattīti idam pakiṇṇakam
 veditabham.

Tattha **ko upāsakoti** yo koci saraṇagato gahaṭṭho. Vuttañhetam “yato
 kho Mahānāma Buddhā saraṇam gato hoti, dhammam saraṇam gato hoti,
 saṃgham saraṇam gato hoti. Ettāvatā kho Mahānāma upāsako hoti”ti².

Kasmā upāsakoti ratanattayassa upāsanato. So hi Buddhā upāsātīti
 upāsako. Tathā dhammam saṃgham.

Kimassa sīlanti pañca veramaṇiyo. Yathāha “yato kho Mahānāma
 upāsako pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā. Kāmesumicchācārā.
 Musāvādā. Surāmerayamajjapamādaṭṭhānā paṭivirato hoti, etthāvatā kho
 Mahānāma upāsako sīlavā hoti”ti³.

1. Saṃ 2. 463 piṭṭhādīsu.

2. Saṃ 3. 344 piṭṭhe.

* Am 3. 195 piṭṭhe.

3. Saṃ 3. 345 piṭṭhe.

သုတ္တံ]

သရဏဂမနကထာ

၂၀၉

ပရံ မရဏာ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ပ။ တေ အညေ ဒေဝေ ဒသဟိ
 ဌာနေဟိ အဓိဂဏ္ဍန္တိ ဒိဗ္ဗေန အာယုနာ၊ ဒိဗ္ဗေန ဝဏ္ဏေန၊ ဒိဗ္ဗေန သုခေန၊ ဒိဗ္ဗေန
 ယသေန၊ ဒိဗ္ဗေန အာဓိပတေယျေန၊ ဒိဗ္ဗေဟိ ရူပေဟိ သဒ္ဓေဟိ ဂန္ဓေဟိ ရသေဟိ
 ဖောဋ္ဌဗ္ဗေဟိ”တိ^၁။ ဧသ နယော ဓမ္မေ စ သံဃေ စ။ အပိ စ ဝေလာမ-
 သုတ္တာဒိဝသေနာပိ သရဏဂမနဿ ဖလဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဧဝံ
 သရဏဂမနဿ ဖလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တတ္ထ စ လောကီယသရဏဂမနံ တီသု ဝတ္ထုသု အညာဏသံသယမိစ္ဆာ-
 ဉာဏာဒိဟိ သံကိလိဿတိ။ န မဟာဇုတိကံ ဟောတိ န မဟာဝိပ္ပာရိ။
 လောကုတ္တရဿ နတ္ထိ သံကိလေသော။ လောကီယဿ စ သရဏဂမနဿ
 ဒုဝိဓော ဘေဒေါ သာဝဇ္ဇော စ အနဝဇ္ဇော စ။ တတ္ထ သာဝဇ္ဇော အညသတ္တာ-
 ရာဒိသု အတ္တသန္တိယျာတနာဒိဟိ ဟောတိ။ သော စ အနိဋ္ဌဖလော ဟောတိ။
 အနဝဇ္ဇော ကာလကိရိယာယ ဟောတိ။ သော အဝိပါကတ္တာ အဖလော။
 လောကုတ္တရဿ ပန နေဝတ္ထိ ဘေဒေါ။ ဘဝန္တရေပိ ဟိ အရိယသာဝကော
 အညံ သတ္တာရံ န ဥဒ္ဓိသတိတိ။ ဧဝံ သရဏဂမနဿ သံကိလေသော စ ဘေဒေါ
 စ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ။

ဥပါသကံ မံ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဓာရေတူတိ မံ ဘဂဝါ “ဥပါသကော အယ”န္တိ
 ဧဝံ ဓာရေတု။ ဇာနာတူတိ အတ္ထော။ ဥပါသကဝိဓိကောသလ္လတ္ထံ ပနေတ္ထ ကော
 ဥပါသကော၊ ကဿ ဥပါသကောတိ ဝုစ္စတိ။ ကိမဿ သီလံ၊ ကော အာဇီဝေါ၊
 ကာ ဝိပတ္တိ၊ ကာ သမ္ပတ္တိတိ ဣဒံ ပကိဏ္ဏကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တတ္ထ **ကော ဥပါသကော**တိ ယော ကောစိ သရဏဂတော ဂဟဋ္ဌော။
 ဝုတ္တဉ္ဇေတံ “ယတော ခေါ မဟာနာမ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ။ ဓမ္မံ
 သရဏံ ဂတော ဟောတိ။ သံဃံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ။ ဧတ္တာဝတာ ခေါ
 မဟာနာမ ဥပါသကော ဟောတိ”တိ^၂။

ကဿ ဥပါသကောတိ ရတနတ္ထယံ ဥပါသနတော။ သော ဟိ ဗုဒ္ဓံ
 ဥပါသတိတိ ဥပါသကော။ တထာ ဓမ္မံ သံဃံ။

ကိမဿ သီလန္တိ ပဉ္စ ဝေရမဏိယော။ ယထာဟ “ယတော ခေါ မဟာနာမ
 ဥပါသကော ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ။ အဒိန္နာဒါနာ။ ကာမေသု-
 မိစ္ဆာစာရာ။ မုသာဝါဒါ။ သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ။
 ဧတ္တာဝတာ ခေါ မဟာနာမ ဥပါသကော သီလဝါ ဟောတိ”တိ^၃။

Ko ājīvoti pañca micchāvaṇijjā pahāya dhammena samena jīvitakappanaṃ. Vuttañhetarṃ “pañcimā bhikkhave vaṇijjā upāsakena akaraṇīyā. Katamā pañca? Satthavaṇijjā sattavaṇijjā maṃsavaṇijjā majjavaṇijjā visavaṇijjā. Imā kho bhikkhave pañca vaṇijjā upāsakena akaraṇīyā”¹.

Kā vipattīti yā tasseva sīlassa ca ājīvassa ca vipatti, ayamassa vipatti. Api ca yāya esa caṇḍālo ceva hoti malañca patikiṭṭho ca², sāpissa vipattīti veditabbā. Te ca atthato assaddhiyādayo pañca dhammā honti. Yathāha “pañcahi bhikkhave dhammehi samannāgato upāsako upāsakacaṇḍālo ca hoti upāsakamalañca upāsakapatikiṭṭho ca. Katamehi pañcahi? Assaddho hoti, dussīlo hoti, kotūhalamaṅgaliko hoti, maṅgalaṃ pacceti, no kammaṃ, ito ca bahiddhā dakkhiṇeyyaṃ pariyesati, tattha ca pubbakāraṃ karotī”³.

Kā sampattīti yā cassa sīlasampadā ceva ājīvasampadā ca, sā sampatti. Ye cassa ratanabhāvādīkarā saddhādayo pañca dhammā. Yathāha “pañcahi bhikkhave dhammehi samannāgato upāsako upāsakaratanāñca hoti upāsakapadumañca upāsakapuṇḍarīkañca. Katamehi pañcahi? Saddho hoti, sīlavā hoti, na kotūhalamaṅgaliko hoti, kammaṃ pacceti no maṅgalaṃ, na ito bahiddhā dakkhiṇeyyaṃ gavesati, idha ca pubbakāraṃ karotī”³.

* **Ajjataggeti** etthāyaṃ **aggasaddo** ādikoṭikoṭṭhāsaseṭṭhesu dissati. “Ajjatagge samma dovārika āvarāmi dvāraṃ nigaṇṭhānaṃ nigaṇṭhīnaṃ”⁴ ti-ādīsu⁴ hi ādimhi dissati. “Teneva aṅgulaggena taṃ aṅgulaggaṃ parāmaseyya⁵. Ucchaggaṃ veḷaggaṃ”⁶ ti-ādīsu koṭiyaṃ. “Ambilaggaṃ vā madhuraggaṃ vā tittakaggaṃ vā⁶ anujānāmi bhikkhave viharaggaṃ vā parivenaggaṃ vā bhājetuṃ”⁷ ti-ādīsu⁷ koṭṭhāse. “Yāvatā bhikkhave sattā apadā vā -pa- tathāgato tesāṃ aggamakkhāyati”⁸ ti-ādīsu⁸ seṭṭhe. Idha paṇāyaṃ ādimhi daṭṭhabbo. Tasmā ajjataggeti ajjatarā ādim katvāti

1. Am 2. 183 piṭṭhe.

3. Am 2. 181 piṭṭhe.

4. Ma 2. 43 piṭṭhe.

6. Sam 3. 130 piṭṭhe.

8. Am 1. 343; Sam 3. 38; Khu 1. 254; Khu 10. 162 piṭṭhesu.

2. Patikuṭṭho ca (Ka), paṭikiṭṭho ca (Syā, Ka)

* Ma-Ṭṭha 1. 141; Vi-Ṭṭha 141 piṭṭhesupi.

5. Abhi 4. 237 piṭṭhe.

7. Vi 4. 317 piṭṭhe.

ကော အာဇီဝေါတိ ပဉ္စ မိစ္ဆာဝဏိဇာ ပဟာယ ဓမ္မေန သမေန ဇီဝိတ-ကပ္ပနံ။ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ “ပဉ္စိမာ ဘိက္ခဝေ ဝဏိဇာ ဥပါသကေန အကရဏီယာ။ ကတမာ ပဉ္စ သတ္တဝဏိဇာ သတ္တဝဏိဇာ မံသဝဏိဇာ မဇ္ဇဝဏိဇာ ဝိသဝဏိဇာ။ ဣမာ ခေါ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စ ဝဏိဇာ ဥပါသကေန အကရဏီယာ”^၁တိ။

ကာ ဝိပတ္တိတိ ယာ တဿေဝ သီလဿ စ အာဇီဝဿ စ ဝိပတ္တိ၊ အယမဿ ဝိပတ္တိ။ အဝိ စ ယာယ ဒေဝ စဏ္ဍာလော စေဝ ဟောတိ မလဉ္စ ပတိကုဋ္ဌော စ^၂။ သာဝိဿ ဝိပတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ တေ စ အတ္ထတော အဿဒ္ဓိယာဒယော ပဉ္စ ဓမ္မာ ဟောန္တိ။ ယထာဟ “ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဥပါသကော ဥပါသကစဏ္ဍာလော စ ဟောတိ ဥပါသကမလဉ္စ ဥပါသကပတိ-ကုဋ္ဌော စ။ ကတမေဟိ ပဉ္စဟိ၊ အဿဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ ဒုဿီလော ဟောတိ၊ ကောတူဟလမင်္ဂလိကော ဟောတိ၊ မင်္ဂလံ ပစ္စေတိ၊ နော ကမ္ပံ၊ ဣတော စ ဗဟိဒ္ဓါ ဒက္ခိဏေယျံ ပရိယေသတိ၊ တတ္ထ စ ပုဗ္ဗကာရံ ကရေတိ”^၃တိ။

ကာ သမ္ပတ္တိတိ ယာ စဿ သီလသမ္ပဒါ စေဝ အာဇီဝသမ္ပဒါ စ၊ သာ သမ္ပတ္တိ။ ယေ စဿ ရတနဘာဝါဒိကရာ သဒ္ဓါဒယော ပဉ္စ ဓမ္မာ။ ယထာဟ “ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဥပါသကော ဥပါသကရတနဉ္စ ဟောတိ ဥပါသကပဒုမဉ္စ ဥပါသကပုဏ္ဏရိကဉ္စ။ ကတမေဟိ ပဉ္စဟိ၊ သဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ သီလဝါ ဟောတိ၊ န ကောတူဟလမင်္ဂလိကော ဟောတိ၊ ကမ္ပံ ပစ္စေတိ၊ နော မင်္ဂလံ၊ န ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ ဒက္ခိဏေယျံ ဂဝေသတိ၊ ဣစ စ ပုဗ္ဗကာရံ ကရေတိ”^၃တိ။

အဇ္ဇတဂ္ဂေတိတ္ထောယံ အဂ္ဂသဒ္ဓေါ အာဒိကောဋိကောဋ္ဌာသသေဋ္ဌေသု ဒိဿတိ။ “အဇ္ဇတဂ္ဂ သမ္ပ ဒေါဝါရိက အာဝရာမိ ဒ္ဓါရံ နိဂဏ္ဌာနံ နိဂဏ္ဌိနံ”^၄ အာဒိသု^၄ ဟိ အာဒိမိ ဒိဿတိ။ “တေနေဝ အင်္ဂုလဂ္ဂေန တံ အင်္ဂုလဂ္ဂံ ပရာမသေယျံ။ ဥစ္ဆဂ္ဂံ ဝေဇ္ဇဂ္ဂံ”^၅ အာဒိသု ကောဋိယံ။ “အဓိလဂ္ဂံ ဝါ မရရဂ္ဂံ ဝါ တိတ္ထကဂ္ဂံ ဝါ ဝိဟာရဂ္ဂေန ဝါ ပရိဝေဏဂ္ဂေန ဝါ ဘာဇေတု”^၆ အာဒိသု^၆ ကောဋ္ဌာသေ။ “ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ အပဒါ ဝါ။ ပ။ တထာဂတော တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ”^၇ တိအာဒိသု^၇ သေဋ္ဌေ။ ဣစ ပနာယံ အာဒိမိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တသ္မာ အဇ္ဇတဂ္ဂေတိ အဇ္ဇတံ အာဒိ^၈ ကတွာတိဝေမေတ္ထတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-အံ ၂-၁၀၃-ပိဋ္ဌေ။

၃-အံ ၂-၁၀၁-ပိဋ္ဌေ။

၅-အဘိ ၄-၂၃၇-ပိဋ္ဌေ။

၇-ဝိ ၄-၃၁၇-ပိဋ္ဌေ။

၂-ပတိကုဋ္ဌော စ (သိ)၊ ပဉ္စိကုဋ္ဌော စ (သျှ၊က)

၄-မ ၂-၄၃-ပိဋ္ဌေ။

၆-သံ ၃-၁၃၀-ပိဋ္ဌေ။

၈-အံ ၁-၃၄၃-ပိဋ္ဌေ။

evametthatto veditabbo. **Ajjatanti** ajjabhāvaṃ. **Ajjadaggeti** vā pāṭho, dakāro padasandhikaro. Ajja aggaṃ katvāti attho¹.

Pāṇupetanti pāṇehi upetaṃ. Yāva me jīvitaṃ pavattati, tāva upetaṃ anaññasatthukaṃ tīhi saraṇagamanehi saraṇaṃ gataṃ upāsakaṃ kappiyakāraṃ maṃ Bhagavā dhāretu jānātu. Ahañhi sacepi me tikhiṇena asinā sīsaṃ chindeyya, neva Buddhā “na Buddhō”ti vā, dhammaṃ “na dhammo”ti vā, saṃghaṃ “na saṃgho”ti vā vadeyyanti.

Evam attasanniyyātanena saraṇaṃ gantvā attanā kataṃ aparādhaṃ pakāseto “**accayo maṃ bhante**”ti-ādimāha. Tattha **accayoti** aparādho. **Maṃ accagamāti** maṃ atikkamma abhibhavitvā pavatto. **Dhammikaṃ dhammarājānanti** ettha dhammaṃ caratīti dhammiko. Dhammeneva rājā jāto, na pitughātanādinaṃ adhammenāti dhammarājā. **Jivitā voropesinti** jivitā viyoesim. **Paṭiggaṇhātūti** khamatu. **Āyatim saṃvarāyāti** anāgate saṃvaratthāya. Puna evarūpassa aparādhassa dosassa khalitassa akaraṇatthāya.

251. **Tagghāti** ekaṃse nipāto. **Yathā dhammaṃ paṭikarosi**ti yathā dhammo ṭhito, tatheva karosi, khamāpesīti vuttaṃ hoti. **Taṃ te mayaṃ paṭiggaṇhāmāti** taṃ tava aparādhaṃ mayaṃ khamāma. **Vuddhihesā mahārāja ariyassa vinayeti** esā mahārāja ariyassa vinaye Buddhassa Bhagavato sāsane vuddhi nāma. Katamā? Yāyaṃ accayaṃ accayato disvā yathā dhammaṃ paṭikarivā āyatim saṃvarāpajjanā, desanaṃ pana puggalādhiṭṭhānaṃ karonto “yo accayaṃ accayato disvā yathā dhammaṃ paṭikaroti, āyatim saṃvaraṃ āpajjati”ti āha.

252. **Evam vutteti** evaṃ Bhagavato vutte. **Handa ca dāni mayaṃ bhanteti** ettha **handāti** vavassaggatthe² nipāto. So hi gamanavacasāyaṃ³ katvā evamāha. **Bahukiccāti** balavakiccā. **Bahukaraṇīyāti** tasseva vevacanaṃ. **Yassadāni tvanti** yassa idāni tvaṃ mahārāja gamanassa kālaṃ maññasi jānāsi, tassa kālaṃ tvameva jānāsīti vuttaṃ hoti. **Padakkhiṇaṃ**

1. Ajja agganti attho (Ka)

2. Vacasāyatthe (Sī-Ṭī Abhinava 2. 194 piṭṭhe); Saṃ-Ṭīha 1. 146; Am-Ṭīha 3. 36 piṭṭhesu passitabbaṃ.

3. Gamanavavasāyaṃ (Sī)

သုတ္တံ]

သရဏဂမနကထာ

၂၃၁

အဇ္ဇတန္တိ အဇ္ဇဘာဝံ။ အဇ္ဇဒဂ္ဂေတိ ဝါ ပါဠော၊ ဒကာရော ပဒသန္တိကရော။ အဇ္ဇ အဂ္ဂန္တိ အတ္ထော^၁။

ပါဏုပေတန္တိ ပါဏေတိ ဥပေတံ။ ယာဝ မေ ဇီဝိတံ ပဝတ္တတိ၊ တာဝ ဥပေတံ အနညသတ္တုကံ တိတိ သရဏဂမနေတိ သရဏံ ဂတံ ဥပါသကံ ကပ္ပိယကာရကံ မံ ဘဂဝါ ဓာရေတု ဇာနာတု။ အဟဉ္စိ သဓေဝိ မေ တိဒိဏေန အသိနာ သီသံ ဆိန္ဒေယျ။ နေဝ ဗုဒ္ဓံ “န ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဝါ, ဓမ္မံ “န ဓမ္မော”တိ ဝါ, သံဃံ “န သံဃော”တိ ဝါ ဝဒေယျန္တိ။

ဧဝံ အတ္တသန္တိယျာတနေန သရဏံ ဂန္တော အတ္တနာ ကတံ အပရာဓံ ပကာ-
သေန္တော အစ္စယော မံ ဘန္တေတိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ အစ္စယောတိ အပရာဓော။
မံ အစ္စဂမာတိ မံ အတိက္ကမ္မ အဘိဘဝိတွာ ပဝတ္တော။ ဓမ္မိကံ ဓမ္မရာဇာနန္တိ
ဧတ္ထ ဓမ္မံ စရတိတိ ဓမ္မိကော။ ဓမ္မေနဝ ရာဇာ ဇာတော, န ပိတုဃာတနာဒိနာ
အဓမ္မေနာတိ ဓမ္မရာဇာ။ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိန္တိ ဇီဝိတာ ဝိယောဇေသိ။
ပဋိဂ္ဂဏှာတူတိ ခမတု။ အာယတိံ သံဝရာယာတိ အနာဂတေ သံဝရတ္ထာယ။
ပုန ဝေရူပဿ အပရာဓဿ ဒေါသဿ ခလိတဿ အကရဏတ္ထာယ။

၂၅၁။ တန္တိတိ ဧကံသေ နိပါတော။ ယထာဓမ္မံ ပဋိကရေသိတိ ယထာ-
ဓမ္မော ဌိတော၊ တထေဝ ကရေသိ၊ ခမာပေသိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တံ တေ
မယံ ပဋိဂ္ဂဏှာမာတိ တံ တဝ အပရာဓံ မယံ ခမာမ။ **ပုဗ္ဗိဟေသာ မဟာရာဇ**
အရိယဿ ဝိနယေတိ သော မဟာရာဇ အရိယဿ ဝိနယေ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော
သာသနေ ပုဗ္ဗိ နာမ။ ကတမာ ? ယာယံ အစ္စယံ အစ္စယတော ဒိဿာ ယထာဓမ္မံ
ပဋိကရိတွာ အာယတိံ သံဝရာပဇ္ဇနာ၊ ဒေသနံ ပန ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနံ ကရောန္တော
“ယော အစ္စယံ အစ္စယတော ဒိဿာ ယထာဓမ္မံ ပဋိကရေတိ၊ အာယတိံ သံဝရံ
အာပဇ္ဇတိ”တိ အာဟ။

၂၅၂။ ဧဝံ ပုဇ္ဈေတိ ဧဝံ ဘဂဝတာ ပုဇ္ဈေ။ **ဟန္တ ဝ ဒါနိ မယံ ဘန္တေတိ**
ဧတ္ထ ဟန္တာတိ ဝစသာယတ္ထေ^၂ နိပါတော။ သော ဟိ ဂမနဝစသာယံ? ကတွာ
ဝေမာဟ။ **ဗဟုကိစ္ဆာတိ ဗလဝကိစ္ဆာ။ ဗဟုကရဏီယာတိ** တဿေဝ ဝေဝစနံ။
ယဿဒါနိ တွန္တိ ယဿ ဣဒါနိ တံ မဟာရာဇ ဂမနဿ ကာလံ မညသိ
ဇာနာသိ၊ တဿ ကာလံ တွမေဝ ဇာနာသိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပဒက္ခိဏံ**
ကတွာ ပက္ခာဒိတိ တိက္ခတ္တံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဒသနသမောဓာနသမုဇ္ဈလံ

katvā pakkāmīti tikkhattum padakkhiṇaṃ katvā
 dasanahasamodhānasamujjalaṃ añjaliṃ sirasi patitthapetvā yāva
 dassanavisayaṃ Bhagavato abhimukhova paṭikkamitvā
 dassanavijahanaṭṭhānabhūmiyaṃ pañcappatitthitena vanditvā pakkāmi.

253. **Khatāyaṃ bhikkhave rājāti** khato ayaṃ bhikkhave rājā.
Upahatāyanti upahato ayaṃ. Idam vuttaṃ hoti—ayaṃ bhikkhave rājā khato
 upahato bhinnapatiṭṭho jāto, tathānena attanāva attā khato, yathā attano
 patiṭṭhā na jātāti. **Virajanti** rāgarajādivirahitaṃ. Rāgamalādīnaṃyeva
 vigatattā **vītamalaṃ**. **Dhammacakkhūnti** dhammesu vā cakkhum,
 dhammamayaṃ vā cakkhum, aññesu ṭhānesu tiṇṇaṃ maggānametaṃ
 adhivacanaṃ. Idha pana sotāpattimaggasēva. Idam vuttaṃ hoti—sace iminā
 pitā ghātito nābhavissa, idāni idhevāsane nisinno sotāpattimaggaṃ patto
 abhavissa, pāpamittasaṃsaggena panassa antarāyo jāto. Evaṃ santēpi yasmā
 ayaṃ Tathāgataṃ upasaṅkamitvā ratanattayaṃ saraṇaṃ gato, tasmā mama
 ca sāsana mahantatāya yathā nāma koci kassaci vadhaṃ katvā
 pupphamuṭṭhimattena daṇḍena mucceyya, evameva Lohakumbhiyaṃ
 nibbattitvā tiṃsavassasahassāni adho patanto heṭṭhimatalaṃ patvā
 tiṃsavassasahassāni uddhaṃ gacchanto punapi uparimatalaṃ pāpuṇitvā
 muccissatīti idampi kira Bhagavatā vuttameva, Pāliyaṃ pana na ārūḥhaṃ.

Idam¹ pana suttaṃ sutvā raññā koci ānisaṃso laddhoti? Mahā-ānisaṃso
 laddho. Ayañhi pitu māritakālato paṭṭhāya neva rattim na divā niddaṃ
 labhati, Satthāraṃ pana upasaṅkamitvā imāya madhurāya ojavantiyā
 dhammadesanāya sutakālato paṭṭhāya niddaṃ labhi². Tiṇṇaṃ ratanānaṃ
 mahāsakkāraṃ akāsi. Pothujjanikāya saddhāya samannāgato nāma iminā
 raññā sadiso nāhosi. Anāgate pana **Vijitāvī nāma**³ **Paccekabuddho** hutvā
 parinibbāyissatīti. Idamavoca Bhagavā. Attamaṇā te bhikkhū Bhagavato
 bhāsitaṃ abhinanduntī.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Sāmaññaphalasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Imaṃ (Sī)

2. Upeti (Syā), labhati (Ka)

3. Veditaviseso nāma (Sī), Jīvitaviseso nāma (Syā)

အခွေလို သိရသိ ပတိဋ္ဌပေတွာ ယာဝ ဒဿနဝိသယံ ဘဂဝတော အဘိမုခေါဝ
 ပဋိက္ခမိတွာ ဒဿနဝိဇဟနဋ္ဌာနဘူမိယံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္တိတွာ ပက္ကာမိ။

၂၅၃။ **ခတာယံ ဘိက္ခဝေ ရဇာတိ** ခတော အယံ ဘိက္ခဝေ ရဇာ။
ဥပဟတာယန္တိ ဥပဟတော အယံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယံ ဘိက္ခဝေ ရဇာ
 ခတော ဥပဟတော ဘိန္ဒုပတိဋ္ဌော ဇာတော။ တထာနေန အတ္တနာဝ အတ္တာ
 ခတော။ ယထာ အတ္တနော ပတိဋ္ဌာ န ဇာတာတိ။ **ဝိရဇန္တိ** ရာဂရဇာဒိဝိရဟိတံ။
 ရာဂမလာဒိနိယေဝ ဝိဂတတ္တာ **ဝိတမလံ**။ **ဓမ္မစက္ခုန္တိ** ဓမ္မေသု ဝါ စက္ခု၊ ဓမ္မမယံ
 ဝါ စက္ခု။ အညေသု ဌာနေသု တိဏ္ဍိ မဂ္ဂါနမေတံ အဓိဝစနံ။ ဣမ ပန သောတာ-
 ပတ္တိမဂ္ဂဿေဝ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သစေ ဣမိနာ ပိတာ သာတိတော နာဘဝိဿ။
 ဣဒါနိ ဣဓေဝါသနေ နိသိန္ဓော သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ပတ္တော အဘဝိဿ။
 ပါပမိတ္တသံသဂ္ဂေန ပနဿ အန္တရာယော ဇာတော။ ဧဝံ သန္တေပိ ယသ္မာ အယံ
 တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ ရတနတ္ထယံ သရဏံ ဂတော။ တသ္မာ မမ သာသန-
 မဟန္တတာယ ယထာ နာမ ကောစိ ပုရိသဿ ဝဓံ ကတွာ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိမတ္တေန
 ဒဏ္ဍေန မုစ္ဆေယျ။ ဧဝမေဝ လောဟကုမ္ဘိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တိသဝဿသဟဿာနိ
 အဓော ပတန္တော ဟေဋ္ဌိမတလံ ပတွာ တိသဝဿသဟဿာနိ ဥဒ္ဓံ ဂစ္ဆန္တော
 ပုနပိ ဥပရိမတလံ ပါပုဏိတွာ မုစ္ဆိဿတိတိ ဣဒမ္ပိ ကိရ ဘဂဝတာ ဝုတ္တမေဝ။
 ပါဠိယံ ပန န အာရူဠိ။

ဣဒံ^၁ ပန သုတ္တံ သုတွာ ရညာ ကောစိ အာနိသံသော လဒ္ဓေါတိ? မဟာ-
 အာနိသံသော လဒ္ဓေါ။ အယဉ္စိ ပိတု မာရိတကာလတော ပဋ္ဌာယ နေဝ ရတ္တိ^၂
 န ဒိဝါ နိဒ္ဒံ လဘတိ။ သတ္တာရံ ပန ဥပသင်္ကမိတွာ ဣမာယ မရရာယ ဩဇေန္တိယာ
 ဓမ္မဒေသနာယ သုတကာလတော ပဋ္ဌာယ နိဒ္ဒံ လဘိ^၂။ တိဏ္ဍိ ရတနာနံ
 မဟာသက္ကာရံ အကာသိ။ ပေါထုဇ္ဇနိကာယ သဒ္ဓါယ သမန္နာဂတော နာမ
 ဣမိနာ ရညာ သဒိသော နာဟောသိ။ အနာဂတေ ပန **ဝိဇိတာဝိ နာမ**^၃
ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိတိ။ ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါ။ အတ္တမနာ
 တေ ဘိက္ခု ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္ဒန္တိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ

သာမညပလသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဣမံ (သိ)

၂-ဥပတိ (သျှာ)၊ လဘတိ (က)

၃-ဝိဒိတဝိသေသော နာမ (သိ)၊ ဇိဝိတဝိသေသော နာမ (သျှာ)

3. Ambaṭṭhasutta

Addhānagamanavaṇṇanā

254. **Evam me sutam -pa- Kosalesūti** Ambaṭṭhasuttam. Tatrāyaṁ apubbapadavaṇṇanā. **Kosalesūti** Kosalā nāma janapadino¹ rājakumārā. Tesam nivāso ekopi janapado rūḷhisaddena “**Kosalā**”ti vuccati, tasmim Kosalesu janapade. Porāṇā panāhu—yasmā pubbe Mahāpanādaṁ rājakumārāṁ nānānāṭakādīni disvā sitamattampi akarontam sutvā rājā āha “yo mama puttaṁ hasāpeti, sabbālaṅkārena naṁ alaṅkaromī”ti. Tato naṅgalānipi chaḍḍetvā mahājanakāye sannipatite manussā sātirekāni² satta vassāni nānākīḷāyo dassetvāpi taṁ hasāpetum nāsakkhimso, tato Sakko devarājā nāṭakam pesesi, so dibbanāṭakam dassetvā hasāpesi. Atha te manussā attano attano vasanokāsābhimukhā pakkamimso. Te paṭipathe mittasuhajjādayo disvā paṭisanthāram karontā “kacci bho kusalam, kacci bho kusalan”ti āhamsu. Tasmā taṁ “**Kusalan**”tivacanam upādāya so padeso “**Kosalā**”ti vuccatīti.

* **Cārikam caramānoti** addhānagamanam gacchanto. Cārikā ca nāmesā Bhagavato duvidhā hoti turitacārikā ca, aturitacārikā ca. Tattha dūrepi bodhaneyyapuggalam disvā tassa bodhanatthāya sahasā gamanam **turitacārikā** nāma, sā Mahākassapassa paccuggamanādīsu daṭṭhabbā. Bhagavā hi Mahākassapattheram paccuggacchanto³ muhuttēna tigāvutaṁ maggaṁ agamāsi. Āḷavakassatthāya tiṁsayojanam, tathā Aṅgulimālassa. Pakkusātissa pana pañcacattālīsajojanam. Mahākappinassa vīsajojanasatam. Dhaniyassatthāya satta yojanasatāni agamāsi. Dhammasenāpatino saddhivihārikassa Vanavāsītissasāmaṇerassa tigāvutādhikam vīsajojanasatam.

Ekadivasam kira thero “Tissasāmaṇerassa santikam bhante gacchāmī”ti āha. Bhagavā “ahampi gamissāmī”ti vatvā āyasmantaṁ

၃-အဗ္ဗဠသုတ္တ

အဒ္ဓါနဂမနဝဏ္ဏနာ

၂၅၄။ ဧဝံ မေ သုတံ။ပ။ ကောသလေသူတိ အဗ္ဗဠသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ။ ကောသလေသူတိ ကောသလာ နာမ ဇာနပဒိနော^၁ ရာဇကုမာရာ။ တေသံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရူဠိသဒ္ဓေန ကောသလာတိ ဝုစ္စတိ။တသ္မိံ ကောသလေသုဇနပဒေ။ ပေါရာဏာ ပနာဟု၊ ယသ္မာ ပုဗ္ဗေ မဟာ-ပနာဒိ ရာဇကုမာရံ နာနာနာဋကောဒိနိ ဒိသ္မာ သိတမတ္တမ္ပိ အကရေန္တံ သုတွာ ရာဇာ အာဟ “ယော မမ ပုတ္တံ ဟသာပေတိ၊ သဗ္ဗာလင်္ကာရေန နံ အလင်္ကာရေ-မိ”တိ။ တတော နင်္ဂလာနိဝိ ဆဇ္ဇေတွာ မဟာဇနကာယေ သန္တိပတိတေ မနုဿာ သာတိရေကာနိ၊ သတ္တဝဿာနိ နာနာကိဋ္ဌာယော ဒဿေတွာပိ တံ ဟသာပေတုံ နာသက္ခိံသု။ တတော သက္ကော ဒေဝရာဇာ နာဋကံ ပေသေသိ၊ သော ဒိဗ္ဗနာဋကံ ဒဿေတွာ ဟသာပေသိ။ အထ တေ မနုဿာ အတ္တနော အတ္တနော ဝသနောကာသာဘိမုခါပက္ကမိံသု။ တေ ပဋိပထေ မိတ္တသုဟဇ္ဇာဒယော ဒိသ္မာ ပဋိသန္တာရံ ကရေန္တော “ကစ္စိ ဘော ကုသလံ၊ ကစ္စိ ဘော ကုသလ”န္တိ အာဟံသု။ တသ္မာ ၊တံ ကုသလန္တိဝစနံ ဥပါဒါယ သော ပဒေသော ကောသလာတိ ဝုစ္စတိတိ။

စာရိကံ စရမာနောတိ အဒ္ဓါနဂမနံ ဝစ္စန္တော။ စာရိကာ စ နာမေသာ ဘဂဝတော ဒုဝိဓာ ဟောတိ တုရိတစာရိကာ စ, အတုရိတစာရိကာ စ။ တတ္ထ ဒူရေပိ ဗောဓနေယျပုဂ္ဂလံ ဒိသ္မာ တဿ ဗောဓနတ္ထာယ သဟသာ ဂမနံ တုရိတစာရိကာ နာမ၊ သာ မဟာကဿပဿ ပစ္စုဂ္ဂမနာဒိသု ဒဠဗ္ဗာ။ ဘဂဝါ ဟိ မဟာကဿပတ္ထေရံ ပစ္စုဂ္ဂစ္စန္တော^၂ မုဟုတ္တေန တိဂါဝုတံ မဂ္ဂံ အဂမာသိ။ အာဠဝကဿတ္ထာယ တိံသယောဇနံ၊ တထာ အင်္ဂုလိမာလဿ။ ပက္ကုသာတိဿ ပန ပဉ္စဝတ္ထာလီသယောဇနံ။ မဟာကပ္ပိနဿ ဝိသယောဇန-သတံ။ ခနိယဿတ္ထာယ သတ္တယောဇနသတာနိ အဂမာသိ။ ဓမ္မသေနာပတိနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ ဝနဝါသီတိဿသာမဏေရဿ တိဂါဝုတာမိကံ ဝိသ-ယောဇနသတံ။

ဧကဒိဝသံ ကိရ ထေရော “တိဿသာမဏေရဿန္တံ သန္တိကံ ဘန္တေ ဂစ္ဆာမိ”တိ အာဟ။ ဘဂဝါ “အဟမ္ပိ ဂမိဿာမိ”တိ ဝတွာ အာယသ္မန္တံ

1. Jānapadino (Sī)

2. Atirekāni(Sī, Syā, I)

* Ma-Ṭṭha 2. 55; Am-Ṭṭha 2. 165; Suttanipāta-Ṭṭha 2. 162 piṭṭhesupī.

3. Mahākassapassa paccuggamanam karonto (Syā)

၁-ဇနပဒိနော (သျှာ၊က)

၂-အတိရေကာနိ (သိ၊သျှာ၊ဇု)

၃-မဟာကဿပဿ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရေန္တော (သျှာ)

Ānandaṃ āmantesi “Ānanda vīsatisahassānaṃ chaḷabhiññānaṃ ārocehi ‘Bhagavā kira vanavāsissa Tissasāmaṇerassa santikaṃ gamissatī’¹ti”. Tato dutiyadivase vīsatisahassakhīṇāsavaparivāro ākāse uppatitvā vīsatiyojanasatamatthake tassa gocaragāmadvāre otaritvā cīvaram pārupi. Taṃ kammantaṃ gacchamānā manussā disvā “satthā no āgato, mā kammantaṃ agamitthā”²ti vatvā āsanāni paññāpetvā yāguṃ datvā pātārāsabhattaṃ¹ karontā “kuhiṃ bhante Bhagavā gacchatī”²ti daharabhikkhū pucchimsu. Upasakā na Bhagavā aññattha gacchati, idheva Tissasāmaṇerassa dassanattāyāgatoti. Te “amhākaṃ kulūpakassa kira therassa dassanattāya Satthā āgato, no vata no thero oramattako”²ti somanassajātā ahesuṃ.

Atha kho Bhagavato bhattakiccapariyosāne sāmaṇero gāme piṇḍāya caritvā “upāsakā mahā bhikkhusaṃgho”²ti pucchi. Athassa te “satthā bhante āgato”²ti ārocesuṃ. So Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā piṇḍapātena āpucchi. Satthā tassa pattaṃ hatthena gahetvā “alaṃ Tissa, niṭṭhitaṃ bhattakiccaṃ”²ti āha. Tato upajjhāyaṃ āpucchitvā attano pattāsane nisīditvā bhattakiccamakāsi. Athassa bhattakiccapariyosāne Satthā maṅgalaṃ vatvā nikkhamitvā gāmadvāre ṭhatvā “kataro te Tissa vasanaṭṭhānaṃ gamanamaggo”²ti āha. Ayaṃ Bhagavāti. Maggaṃ desayamāno purato yāhi Tissāti. Bhagavā kira sadevakassa lokassa maggadesakopi samāno “sakale tigāvute magge sāmaṇeraṃ datṭhuṃ lacchāmī”²ti taṃ maggadesakaṃ akāsi.

So attano vasanaṭṭhānaṃ gantvā Bhagavato vattamakāsi. Atha naṃ Bhagavā “kataro te Tissa caṅkamo”²ti pucchitvā tattha gantvā sāmaṇerassa nisīdanapāsāne nisīditvā “Tissa imasmim ṭhāne sukhaṃ vasasī”²ti² pucchi. So āha “āma bhante imasmim ṭhāne vasantassa sīhabyagghahatthimigamorādīnaṃ saddaṃ suṇato araññaṣaṇṇā uppajjati, tāya sukhaṃ vasāmī”²ti. Atha naṃ Bhagavā “Tissa bhikkhusaṃghaṃ sannipātehi, Buddhadāyajjaṃ te dassāmī”²ti vatvā sannipatite bhikkhusaṃghena upasampādetvā attano vasanaṭṭhānameva agamāsīti. Ayaṃ **turitacārikā** nāma.

1. Pādavattam (Sī, Syā) (Pānavattam-Ma-Ṭṭha 2. 55 piṭṭhe)

2. Vasīti (Sī, Ka)

အာနန္ဒ ဘဂဝါ ကိရ ဝနဝါသီယ တိဿသာမဏေရဿ သန္တိကံ ဂမိယတိ”^၁တိ။ တတော ဒုတိယဒိဝေ ဝိသတိသဟဿဒီကာသဝပရိဝါရော အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ဝိသတိယောဇနသတမတ္တကေ တဿ ဂေါရဂါမဒ္ဓါရေ ဩတရိတွာ စိဝရံ ပါရုပိ။ တံ ကမ္မန္တံ ဂစ္ဆမာနာ မနဿာ ဒိဿာ “သတ္ထာ နော အာဂတော၊ မာ ကမ္မန္တံ အဂမိတ္တာ”^၂တိ ဝတွာ အာသနာနိ ပညပေတွာ ယာဂံ ဒတွာ ပါတရာသဘတ္တံ^၃ ကရေန္တာ “ကုဟိ” ဘန္တေ ဘဂဝါ ဂစ္ဆတိ”^၂တိ ဒဟရဘိက္ခု ပုစ္ဆိသု။ ဥပါသကာ န ဘဂဝါ အညတ္တ ဂစ္ဆတိ။ ဣဓေ တိဿသာမဏေရဿ ဒဿနတ္ထာယာဂတောတိ။ တေ “အမှာကံ ကုလူပကဿ ကိရ ယေရဿ ဒဿနတ္ထာယ သတ္ထာ အာဂတော၊ နော ဝတ နော ယေရော ဩရမတ္တကော”^၂တိ သောမနဿဇာတာ အဟေသုံ။

အထ ခေါ ဘဂဝတော ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ သာမဏေရော ဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ “ဥပါသကာ မဟာ ဘိက္ခုသံဃော”^၂တိ ပုစ္ဆိ။ အထဿ တေ “သတ္ထာ ဘန္တေ အာဂတော”^၂တိ အာရောစေသုံ။ သော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပိဏ္ဍပါတေန အာပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ တဿ ပတ္တံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ “အလံ တိဿ နိဋ္ဌိတံ ဘတ္တကိစ္စ”^၂န္တိ အာဟ။ တတော ဥပဇ္ဈာယံ အာပုစ္ဆိတွာ အတ္တနော ပတ္တာသနေ နိသိဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စမကာသိ။ အထဿ ဘတ္တကိစ္စ-ပရိယောသာနေ သတ္ထာ မင်္ဂလံ ဝတွာ နိက္ခမိတွာ ဂါမဒ္ဓါရေ ဌတွာ “ကတရော တေ တိဿ ဝသနဌာနံ ဂတမဂ္ဂေါ”^၂တိ အာဟ။ အယံ ဘဂဝါတိ။ မဂ္ဂံ ဒေသယမာနော ပုရတော ယာဟိ တိဿာတိ။ ဘဂဝါ ကိရ သဒေဝကဿ လောကဿ မဂ္ဂဒေသကောပိ သမာနော သကလေ တိဂါဝုတေ မဂ္ဂေ သာမဏေရံ ဒဠု လစ္ဆာမိတိ တံ မဂ္ဂဒေသကံ အကာသိ။

သော အတ္တနော ဝသနဌာနံ ဂန္တာ ဘဂဝတော ဝတ္တမကာသိ။ အထ နံ ဘဂဝါ “ကတရော တေ တိဿ စင်္ဂမော”^၂တိ ပုစ္ဆိတွာ တတ္ထ ဂန္တာ သာမဏေရဿ နိသိဒနပါသာဏေ နိသိဒိတွာ “တိဿ ဣမသ္မိံ ဌာနေ သုခံ ဝသီ”^၂တိ^၂ ပုစ္ဆိ။ သော အာဟ “အာမ ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝသန္တဿ သီဟဗျုပ္ပဟတ္ထိမိဂမောရာဒိနံ သဒ္ဓံ သုဏတော အရညသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာယ သုခံ ဝသာမီ”^၂တိ။ အထ နံ ဘဂဝါ “တိဿ ဘိက္ခုသံဃံ သန္တိပါတေဟိ၊ ဗုဒ္ဓဒါယဇ္ဇံ တေ ဒဿာမီ”^၂တိ ဝတွာ သန္တိပတိတေ ဘိက္ခုသံဃေ ဥပသမ္ပာဒေတွာ အတ္တနော ဝသနဌာနမေဝ အဂမာသိတိ။ အယံ **တုရိတစာရိကာ** နာမ။

Yaṃ pana gāmanigamapaṭipāṭiyā devasikaṃ yojanadvijojanavasena piṇḍapāṭacariyādīhi lokam anuggaṇhantassa gamanam, ayaṃ **aturitacārikā** nāma.

Imaṃ pana cārikaṃ caranto Bhagavā mahāmaṇḍalam, majjhimamaṇḍalam, antomaṇḍalanti imesaṃ tiṇṇaṃ maṇḍalānaṃ aññatarasmiṃ carati. Tattha mahāmaṇḍalam navayojanasatikam, majjhimamaṇḍalam chayojanasatikam, antomaṇḍalam tiyojanasatikam. Yadā **mahāmaṇḍale** cārikaṃ caritukāmo hoti, mahāpavāraṇāya pavāretvā pāṭipadadivase mahābhikkhusaṃghaparivāro nikkhamati. Samantā yojanasataṃ ekakolāhalaṃ hoti. Purimaṃ purimaṃ āgatā nimantetuṃ labhanti. Itaresu dvīsu maṇḍalesu sakkāro mahāmaṇḍale osarati. Tattha Bhagavā¹ tesu tesu gāmanigamesu ekāhaṃ dvīhaṃ vasanto mahājanaṃ āmisappaṭiggahena anuggaṇhanto dhammadānena cassa vivattaṃ sannissitaṃ kusalaṃ vaḍḍhento navahi māsehi cārikaṃ pariyosāpeti. Sace pana antovasse bhikkhūnaṃ samathavipassanā taruṇā honti, mahāpavāraṇāya apavāretvā pavāraṇāsaṅghaṃ datvā kattikapuṇṇamāyaṃ pavāretvā migasirassa paṭhamapaṭipadadivase mahābhikkhusaṃghaparivāro nikkhamitvā **majjhimamaṇḍale** osarati. Aññenapi kāraṇena **majjhimamaṇḍale** cārikaṃ caritukāmo catumāsāṃ vasitvā nikkhamati. Vuttanayeneva itaresu dvīsu maṇḍalesu sakkāro majjhimamaṇḍale osarati. Bhagavā purimanayeneva lokam anuggaṇhanto aṭṭhahi māsehi cārikaṃ pariyosāpeti. Sace pana catumāsāṃ vutthavassassāpi Bhagavato veneyyasattā aparipakkindriyā honti, tesam indriyaparipākam āgamayamāno aparampi ekamāsāṃ vā dvitīcatumāsāṃ vā tattheva vasitvā mahābhikkhusaṃghaparivāro nikkhamati. Vuttanayeneva etaresu dvīsu maṇḍalesu sakkāro antomaṇḍale osarati. Bhagavā purimanayeneva lokam anuggaṇhanto sattahi vā chahi vā pañcahi vā catūhi vā māsehi cārikaṃ pariyosāpeti. Iti imesu tīsu maṇḍalesu yattha katthaci cārikaṃ caranto na cīvarādi hetu carati, atha kho ye duggatabāḥhajjñabyādhitā, te kadā Tathāgataṃ āgantvā passissanti. Mayi pana cārikaṃ carante mahājano Tathāgataṃ dassanaṃ labhissati. Tattha keci cittāni

1. Tatra Bhagavā (Sī), tatra taṃ Bhagavā (Syā) Ma-Ṭṭha 2. 56 piṭṭhepi.

သုတ္တ]

အဋ္ဌါနဂမ္မနက္ခန္ဓာ

၂၁၅

ယံ ပန ဂါမနိဂမပဋိပါဋိယာ ဒေဝသိကံ ယောဇနဒ္ဓိယောဇနဝသေန ပိဏ္ဍပါတစရိယာဒိဟိ လောကံ အနုဂ္ဂဏ္ဍန္တဿ ဂမနံ၊ အယံ **အတုရိတစာရိကာ** နာမ။

ဣမံ ပန စာရိကံ စရန္တော ဘဂဝါ မဟာမဏ္ဍလံ၊ မဇ္ဈိမမဏ္ဍလံ၊ အန္တော-မဏ္ဍလန္တိ ဣမေသံ တိဏ္ဍံ မဏ္ဍလာနံ အညတရသ္မိံ စရတိ။ တတ္ထ မဟာမဏ္ဍလံ နဝယောဇနသတိကံ၊ မဇ္ဈိမမဏ္ဍလံ ဆယောဇနသတိကံ၊ အန္တောမဏ္ဍလံ တိယောဇနသတိကံ။ ယဒါ မဟာမဏ္ဍလေ စာရိကံ စရိတုကာမော ဟောတိ၊ မဟာပဝါရဏာယ ပဝါရေတွာ ပါဋိပဒဒိဝသေ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော နိက္ခမတိ။ သမန္တော ယောဇနသတံ ဧကကောလာဟလံ ဟောတိ။ ပုရိမံ ပုရိမံ အာဂတာ နိမန္တေတုံ လဘန္တိ။ ဣတရေသု ဒွိသု မဏ္ဍလေသု သက္ကာရော မဟာမဏ္ဍလေ ဩသရတိ။ တတ္ထ ဘဂဝါ^၁ တေသု တေသု ဂါမနိဂမေသု ဧကဟံ ဒွိဟံ ဝသန္တော မဟာဇနံ အာမိသပ္ပဋိဂ္ဂဟေန အနုဂ္ဂဏ္ဍန္တော ဓမ္မဒါနေန စဿ ဝိဝဇ္ဇသန္တိသိတံ ကုသလံ ဝစေန္တော နဝဟိ မာသေဟိ စာရိကံ ပရိယောသာပေတိ။ သစေ ပန အန္တောဝသေ ဘိက္ခုနံ သမထဝိပဿနာ တရဏာ ဟောန္တိ။ မဟာပဝါရဏာယ အပဝါရေတွာ ပဝါရဏာသင်္ဂဟံ ဒတွာ ကတ္တိကပုဏ္ဏမာယံ ပဝါရေတွာ မိဂသိရဿ ပဌမပါဋိပဒဒိဝသေ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော နိက္ခမိတွာ မဇ္ဈိမမဏ္ဍလေ ဩသရတိ။ အညေနပိ ကာရဏေန မဇ္ဈိမမဏ္ဍလေ စာရိကံ စရိတုကာမော စတုမာသံ ဝသိတွာ နိက္ခမတိ။ ဝတ္ထနယေန ဣတရေသု ဒွိသု မဏ္ဍလေသု သက္ကာရော မဇ္ဈိမမဏ္ဍလေ ဩသရတိ။ ဘဂဝါ ပုရိမနယေန လောကံ အနုဂ္ဂဏ္ဍန္တော အဋ္ဌဟိ မာသေဟိ စာရိကံ ပရိယောသာပေတိ။ သစေ ပန စတုမာသံ ဝတ္ထဝဿဿာပိ ဘဂဝတော ဝေနယုသတ္တာ အပရိပတ္တိန္ဒြိယာ ဟောန္တိ။ တေသံ ဣန္ဒြိယပရိပါကံ အာဂမယမာနော အပရစ္ဆိ ဧကမာသံ ဝါ ဒွိတိစတုမာသံ ဝါ တတ္ထေဝ ဝသိတွာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော နိက္ခမတိ။ ဝတ္ထနယေန ဣတရေသု ဒွိသု မဏ္ဍလေသု သက္ကာရော အန္တောမဏ္ဍလေ ဩသရတိ။ ဘဂဝါ ပုရိမနယေန လောကံ အနုဂ္ဂဏ္ဍန္တော သတ္တဟိ ဝါ ဆဟိ ဝါ ပဉ္စဟိ ဝါ စတုဟိ ဝါ မာသေဟိ စာရိကံ ပရိယောသာပေတိ။ ဣတိ ဣမေသု တိသု မဏ္ဍလေသု ယတ္ထ ကတ္ထမိ စာရိကံ စရန္တော န စိဝရာဒိဟေတု စရတိ။ အထ ခေါ ယေ ဒုဂ္ဂတဗာလဇိဏ္ဏ-ဗျာဓိတာ၊ တေ ကဒါ တထာဂတံ အာဂန္တော ပဿိဿန္တိ။ မယံ ပန စာရိကံ စရန္တေ မဟာဇနော တထာဂတဿ ဒဿနံ လဘိဿတိ။ တတ္ထ ဧကမိ စိတ္တာနိ

pasādessanti, keci mālādīhi pūjessanti, keci kaṭacchubhikkhaṃ dassanti, keci micchādassanaṃ pahāya sammādiṭṭhikā bhavissanti. Taṃ nesaṃ bhavissati dīgharattaṃ hitāya sukhāyāti evaṃ lokānukampakāya cārikaṃ carati.

Api ca catūhi kārāṇehi Buddhā Bhagavanto cārikaṃ caranti, jaṅghavihāravasena sarīraphāsukatthāya, aṭṭhuppattikālābhikaṃkhanatthāya, bhikkhūnaṃ sikkhāpadapaññāpanatthāya, tattha tattha paripākagatindriye bodhaneyyasatte bodhanatthāyāti. Aparehipi catūhi kārāṇehi Buddhā Bhagavanto cārikaṃ caranti “Buddhaṃ saraṇaṃ gacchissanti”ti vā “dhammaṃ, saṃghaṃ saraṇaṃ gacchissanti”ti vā. “Mahatā¹ dhammavassena² catasso parisā santappessāmī”ti vā. Aparehipi pañcahi kārāṇehi Buddhā Bhagavanto cārikaṃ caranti “pāṇātipātā viramissanti”ti vā “adinnādānā. Kāmesumicchācārā. Musāvādā. Surāmerayamajjapamādaṭṭhānā viramissanti”ti vā. Aparehipi aṭṭhahi kārāṇehi Buddhā Bhagavanto cārikaṃ caranti “paṭhamaṃ jhānaṃ paṭilabhissanti”ti vā, dutiyaṃ -pa- nevasaññānāsaññāyatanaśamāpattim paṭilabhissanti”ti vā. Aparehipi aṭṭhahi kārāṇehi Buddhā Bhagavanto cārikaṃ caranti “sotāpattimaggaṃ adhigamissanti”ti vā “sotāpattiphalaṃ -pa- arahattaphalaṃ sacchikarissanti”ti vāti. Ayaṃ **aturitacārikā** idha “cārikā”ti³ adhippetā. Sā panesā duvidhā hoti anibaddhacārikā ca nibaddhacārikā ca. Tattha yaṃ gāmanigamanagarapaṭipāṭivasena carati, ayaṃ **anibaddhacārikā** nāma. Yaṃ panekasseva bodhaneyyasattassatthāya gacchati, ayaṃ **nibaddhacārikā** nāma. Esā idha adhippetā.

Tadā kira Bhagavato pacchimayāmakiccapariyosāne dasasahassilokadhātuyā ñāṇajālaṃ pattharivā bodhaneyyabandhave olokontassa pokkharasātibrāhmaṇo sabbaññūtaññāṇajālassa antopaviṭṭho. Atha Bhagavā ayaṃ brāhmaṇo mayhaṃ ñāṇajāle paññāyati, “atthi nu khvassa upanissayo”ti vīmaṃsanto sotāpattimaggassa upanissayaṃ disvā “eso mayi etaṃ janapadaṃ gate lakkhaṇapariyesanattamaṃ Ambaṭṭhaṃ antevāsiṃ paṇiṇissati, so mayā saddhim vādapaṭivādaṃ katvā nānappakāraṃ asabbhivākyāṃ vakkhati, tamahaṃ dametvā nibbisevanāṃ karissāmi.

1. Mahatiyā (Ka)

2. Dhammassavanena (SYā), dhammadesanāya (Ka)

3. Aturitacārikāti (Syā, Ka)

ပသာဒေသန္တိ၊ ကေဝိ မာလာဒီဟိ ပူဇေသန္တိ၊ ကေဝိ ကဋ္ဌတ္တုဘိက္ခု ဒသန္တိ၊ ကေဝိ မိစ္ဆာဒေသနံ ပဟာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ ဘဝိသန္တိ။ တံ နေသံ ဘဝိသတိ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယာတိ ဧဝံ လောကနုကမ္မကာယ စာရိကံ စရတိ။

အပိ စ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ စရန္တိ။ ဇဉ်းဝိဟာရဝသေန သရီရဗာသုကတ္ထာယ၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိကာလာဘိကန်နတ္ထာယ၊ ဘိက္ခုနံ သိက္ခာပဒပညာပနတ္ထာယ၊ တတ္ထ တတ္ထ ပရိပါကဂတိန္ဒြိယေ ဗောဓနေယျသတ္တေ ဗောဓနတ္ထာယာတိ။ အပရေဟိပိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ စရန္တိ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆိသန္တိတိ ဝါ။ ဓမ္မံ။ သံသံ သရဏံ ဂစ္ဆိသန္တိတိ ဝါ။ မဟတာ^၁ ဓမ္မဝသေန^၂ စတသော ပရိသာ သန္တပေသုဗီတိ ဝါ။ အပရေဟိပိ ပဉ္စဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ စရန္တိ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမိသန္တိတိ ဝါ။ အဒိန္နာဒါနာ ကာမေသု- မိစ္ဆာစာရာ။ မုသာဝါဒါ။ သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ ဝိရမိသန္တိတိ ဝါ။ အပရေဟိပိ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ စရန္တိ ပဌမံ ဈာနံ ပဋိလဘိသန္တိတိ ဝါ။ ဒုတိယံ။ပ။ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိံ ပဋိလဘိသန္တိတိ ဝါ။ အပရေဟိပိ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ စရန္တိ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ အဓိဂမိသန္တိတိ ဝါ။ သောတာပတ္တိဖလံ။ပ။ အရဟတ္တဖလံ သန္တိကရိသန္တိတိ ဝါတိ။ အယံ အတုရိတစာရိကာ။ ဣဓ စာရိကာတိ? အဓိပ္ပေတာ။ သာ ပနေသာ ဒုဝိဓော ဟောတိ အနိဗ္ဗစာရိကာ စ နိဗ္ဗစာရိကာ စ။ တတ္ထ ယံ ဂါမနိဂမနဂရပဋိပါဠိဝသေန စရတိ။ အယံ **အနိဗ္ဗစာရိကာ** နာမ။ ယံ ပနေကသေဝ ဗောဓနေယျသတ္တသတ္တာယ ဂစ္ဆတိ။ အယံ **နိဗ္ဗစာရိကာ** နာမ။ သော ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။

တဒါ ကိရ ဘဂဝတော ပစ္ဆိမယာမကိစ္စပရိယောသာနေ ဒသသဟသိ- လောကဓာတုယာ ဉာဏဇာလံ ပတ္တရိတွာ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝေ ဩလောကေ- န္တသံ ပေါက္ခရသာတိဗြာဟ္မဏောသဗ္ဗညုတညာဏဇာလသ အန္တောပဝိဋ္ဌော။ အထ ဘဂဝါ အယံ ဗြာဟ္မဏော မယံ ဉာဏဇာလေ ပညာယတိ။ “အတ္ထိ န ခုဿ ဥပနိဿယော”တိ ဝိမံသန္တော သောတာပတ္တိမဂ္ဂသ ဥပနိဿယံ ဒိသ္မာ “သော မယိ ဧတံ ဇနပဒံ ဂတေ လက္ခဏပရိယေသနတ္တံ အဗ္ဗဋ္ဌ အန္တေဝါသိ” ပဟိဏိသတိ။ သော မယာ သဒ္ဓိံ ဝါဒပဋိဝါဒံ ကတွာ နာနပ္ပကာရံ အသဒ္ဓိဝါကျံ ဝက္ခတိ။ တမဟံ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကရိဿာမိ။

၁-မဟတိယာ (က)

၂-ဓမ္မသဝနေန (သျှာ)၊ ဓမ္မဒေသနာယ (က)

၃-အတုရိတစာရိကာတိ (သျှာ၊က)

So ācariyassa kathessati, athassācariyo taṃ kathaṃ sutvā āgamma mama lakkhaṇāni pariyessati, tassāhaṃ dhammaṃ desessāmi. So desanāpariyosāne sotāpattiphale paṭiṭṭhahissati. Desanā mahājanassa saphalā bhavissatī”ti pañcabhikkhusataparivāro taṃ janapadaṃ paṭipanno. Tena vuttaṃ “kosalesu cārikaṃ caramāno mahatā bhikkhusaṃghena saddhiṃ pañcamattehi bhikkhusatehi”ti.

Yena Icchānaṅgalanti yena disābhāgena Icchānaṅgalaṃ avasaritabbaṃ, yasmim vā padese Icchānaṅgalaṃ. **Ijjhānaṅgalantipi** pāṭho. **Tadavasārīti** tena avasati, taṃ vā avasari. Tena disābhāgena gato, taṃ vā padesaṃ gatoti attho. **Icchānaṅgale viharati** **Icchānaṅgalavanasaṇḍeti** Icchānaṅgalaṃ upanissāya Icchānaṅgalavanasaṇḍe sīlakkhandhāvāraṃ bandhitvā samādhikontaṃ ussāpetvā sabbaññutaññānasaraṃ parivattayamāno dhammarājā yathābhirucitena vihārena viharati.

Pokkharasātivatthuvaṇṇanā

255. **Tena kho pana samayenāti** yena samayena Bhagavā tattha viharati. Tena samayena, tasmim samayeti ayamattho. Brahmaṃ aṇatīti **brāhmaṇo**, mante sajjhāyatīti attho. Idameva hi jātibrāhmaṇānaṃ niruttivacanāṃ. Ariyā pana bāhitapāpattā brāhmaṇāti vuccanti. **Pokkharasātīti**¹ idaṃ tassa nāmaṃ. Kasmā Pokkharasātīti² vuccati. Tassa kira kāyo setapokkharasadiso, devanagare ussāpitarajatatorāṇaṃ viya sobhati, sīsaṃ panassa kālavaṇṇaṃ indanīlamanimayaṃ viya, massupi candamaṇḍale kālamegharāji viya khāyati, akkhini nīluppalasadisāni, nāsā rajatapanālikā viya suvaṭṭitā suparisuddhā, hatthapādātālāni ceva mukhadvāraṇca katalākhārasaparikammaṃ viya sobhati, ativiya sobhaggappatto brāhmaṇassa attabhāvo, arājake ṭhāne³ rājānaṃ kātuṃ yuttamimaṃ brāhmaṇaṃ. Evamesa⁴ sassiriko. Iti naṃ pokkharasadisattā **Pokkharasātīti**⁵ sañjānanti.

1. Pokkharasādīti (Sī, I) 2. Nāmaṃ, Pokkharasātītipi (Sī) 3. Arājakaṭṭhāne (Sī)

4. Evameva (Ka) 5. Pokkharasādīti (Sī)

သော အာစရိယဿ ကထေသတိ၊ အထဿာစရိယော တံ ကထံ သုတွာ အာဂမ္မ မမ လက္ခဏာနိ ပရိယေသိသတိ၊ တဿာဟံ ဓမ္မံ ဒေသေသာမိ။ သော ဒေသနာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိသတိ။ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သဖလာ ဘဝိသတိ”တိ ပဉ္စဘိက္ခုသတပရိဝါရော တံ ဇနပဒံ ပဋိပန္နော။ တေန ဝုတ္တံ “ကောသလေသု စာရိကံ စရမာနော မဟတာ ဘိက္ခုသံသေန သဒ္ဓိံ ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ”တိ။

ယေန ဣစ္ဆာနင်္ဂလန္တိ ယေန ဒိသာဘာဂေန ဣစ္ဆာနင်္ဂလံ အဝသရိတဗ္ဗံ။ ယသ္မိံ ဝါ ပဒေသေ ဣစ္ဆာနင်္ဂလံ။ ဣစ္ဆာနင်္ဂလန္တိပိ ပါဌော။ **တဒဝသရိတိ** တေန အဝသရိ၊ တံ ဝါ အဝသရိ။ တေန ဒိသာဘာဂေန ဂတော၊ တံ ဝါ ပဒေသံ ဂတောတိ အတ္ထော။ **ဣစ္ဆာနင်္ဂလေ ဝိဟရတိ** **ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝနသဏ္ဍေတိ** ဣစ္ဆာနင်္ဂလံ ဥပနိဿာယ ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝနသဏ္ဍေ သီလခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ သမာဓိကောန္တံ ဥဿာပေတွာ သဗ္ဗညုတညာဏသရံ ပရိဝတ္ထယမာနော ဓမ္မရာဇာ ယထာဘိရုစိတေန ဝိဟာရေန ဝိဟရတိ။

ပေါက္ခရသုတ္တံဝတ္ထုဝတ္ထုနာ

၂၅၅။ **တေန ခေါ ပန သမယေနာတိ** ယေန သမယေန ဘဂဝါ တတ္ထ ဝိဟရတိ။ တေန သမယေန၊ တသ္မိံ သမယေတိ အယမတ္ထော။ မြဟ္မံ အဏတိတိ **မြာဟုဏော**၊ မန္တေ သဇ္ဈာယတိတိ အတ္ထော။ ဣဒမေဝ ဟိ ဇာတိမြာဟုဏာနံ နိရုတ္တိဝစနံ။ အရိယာ ပန ဗာဟိတပါပတ္တာ မြာဟုဏာတိ ဝုစ္စန္တိ။ **ပေါက္ခရသုတ္တံ**တိ^၁ ဣဒံ တဿ နာမံ။ ကသ္မာ ပေါက္ခရသုတ္တံတိ^၂ ဝုစ္စတိ။ တဿ ကိရ ကာယော သေတပေါက္ခရသဒိသော၊ ဒေဝနဂရေ ဥဿာဝိတ-ရဇတတောရဏံ ဝိယ သောဘတိ။ သီသံ ပနဿ ကာဠဝဏ္ဏံ ဣန္ဒနီလမဏိမယံ ဝိယ။ မဿုပိ စန္ဒမဏ္ဍလေ ကာဠမေသရာဇိ ဝိယ ခါယတိ။ အက္ခိနိ နိလုပ္ပလသဒိ-သာနိ။ နာသာ ရဇတပနာဠိကာ ဝိယ သုဝဋ္ဌိတာ သုပရိသုဒ္ဓါ။ ဟတ္ထပါဒတလာနိ စေဝ မုခဒ္ဓါရဉ္စ ကတလာခါရသပရိကမ္ပံ ဝိယ သောဘတိ။ အတိဝိယ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တော မြာဟုဏဿ အတ္တဘာဝေါ။ အရာဇကေ ဌာနေ^၃ ရာဇာနံ ကာတံ ယုတ္တမိမံ မြာဟုဏံ။ ဧဝမေသ^၄ သဿိရိကော။ ဣတိ နံ ပေါက္ခရသ-ဒိသတ္တာ ပေါက္ခရသုတ္တံတိ^၅ သဉ္ဇာနန္တိ။

၁-ပေါက္ခရသုတ္တံ (သီ၊ ဣ) ၂-နာမံ၊ ပေါက္ခရသုတ္တံတိ (သီ) ၃-အရာဇကဌာနေ (သီ)
၄-ဧဝမေဝ (က) ၅-ပေါက္ခရသုတ္တံ (သီ)

Ayaṃ pana Kassapasammāsambuddhakāle tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū Dasabalassa dānaṃ datvā dhammadesanaṃ sutvā devaloke nibbatti, So tato manussalokamāgacchanto mātukucchivāsaṃ jigucchitvā Himavantapadese mahāsare padumagabbhe nibbatti. Tassa ca sarassa avidūre tāpaso paṇṇasālāya vasati. So tīre ṭhito taṃ padumaṃ disvā “idaṃ padumaṃ avasesapadumehi mahantataraṃ, pupphitakāle naṃ gahessāmi”ti cintesi. Taṃ sattāhenāpi na pupphati. Tāpaso “kasmā nu kho idaṃ sattāhenāpi na pupphati, handa naṃ gahessāmi”ti otaritvā gaṇhi. Taṃ tena nālato chinnamattamyeva pupphitaṃ. Athassabbhantare suvaṇṇacuṇṇapiṇjaraṃ viya rajatabimbakaṃ padumareṇupiṇjaraṃ setavaṇṇaṃ dārakaṃ addasa. So “Mahāpuñño esa bhavissati, handa naṃ paṭijaggāmi”ti paṇṇasālaṃ netvā paṭijaggitvā sattavassakālato paṭṭhāya tayo vede uggaṇhāpesi. Dārako tiṇṇaṃ vedānaṃ pāraṃ gantvā paṇḍito byatto Jambudīpe aggabrāhmaṇo ahosi. So aparena samayena rañño Kosalassa sippaṃ dassesi. Athassa sippe pasanno rājā Ukkaṭṭhaṃ nāma mahānagaraṃ brahmadeyyaṃ adāsi. Iti naṃ pokkhare sayitattā **Pokkharasātīti** sañjānanti.

Ukkaṭṭhaṃ ajjhāvasatīti Ukkaṭṭhanāmake nagare vasati, abhibhavitvā vā āvasati, Tassa nagarassa sāmiko hutvā yāya mariyādāya tattha vasitabbaṃ, tāya mariyādāya vasi. Tassa kira nagarassa vatthum ukkā ṭhapetvā ukkāsu jalamānāsu aggahesum. Tasmā taṃ **Ukkaṭṭhanti** vuccati. **Okkaṭṭhanti** pi pāṭho, soyevattho. Upasaggavasena panettha bhummatthe upayogavacanaṃ veditabbaṃ. Tassa anupayogattā ca sesapadesu. Tattha lakkhaṇaṃ saddatthato¹ pariyesitabbaṃ.

Sattussadanti sattehi ussadaṃ ussannaṃ bahujaṇaṃ ākiṇṇamanussaṃ, posāvanīyahatthi assa mora migādi-anekasattasamākiṇṇaṇcāti attho. Yasmā panetaṃ nagaraṃ bahi āvijjhivā jātena hatthi-assādīnaṃ ghāsatiṇena ceva gehacchādanatiṇena ca sampannaṃ. Tathā dārukaṭṭhehi ceva gehasambhārakaṭṭhehi ca. Yasmā cassabbhantare vaṭṭacaturassādisaṇṭhānā bahū pokkharaṇiyo, jalajakusumavicittāni ca bahūni anekāni taḷākāni udakassa niccabharitāneva honti, tasmā “**satiṇakaṭṭhodakan**”ti vuttaṃ.

1. Pāṇini 1. 4. 48 suttaṃ passitabbaṃ.

အယံ ပန ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ ဒသဗလဿ ဒါနံ ဒေတွာ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော တတော မနုဿ- လောကမာဂစ္ဆန္တော မာတုကုစ္ဆိဝါသံ ဇီရုစ္ဆိတွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ မဟာသရေ ပဒုမဂဗ္ဗေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ စ သရဿ အဝိဒူရေ တာပသော ပဏ္ဏသာလာယ ဝသတိ။ သော တီရေ ဌိတော တံ ပဒုမံ ဒိသ္မာ “ဣဒံ ပဒုမံ အဝသေသပဒုမေဟိ မဟန္တတရံ။ ပုပ္ဖိတကာလေ နံ ဂဟေဿာမိ”တိ စိန္တေသိ။ တံ သတ္တာဟေနာပိ န ပုပ္ဖတိ။ တာပသော ကဿ န ခေါ ဣဒံ သတ္တာဟေနာပိ န ပုပ္ဖတိ။ ဟန္တ နံ ဂဟေဿာမိတိ ဩတရိတွာ ဂဏှိ။ တံ တေန နာဠတော ဆိန္တမတ္တိယေဝ ပုပ္ဖိတံ။ အထဿ ဗ္ဗန္တရေ သုဝဏ္ဏရုဏ္ဏပိဉ္ဇရံ ဝိယ ရဇတဗိဓကံ ပဒုမရေဏပိဉ္ဇရံ သေတဝဏ္ဏံ ဒါရကံ အဒ္ဓဿ။ သော မဟာပုညော သေ ဘဝိဿတိ။ ဟန္တ နံ ပဋိဇဂ္ဂါမိတိ ပဏ္ဏသာလံ နေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ သတ္တဝသကာလတော ပဋ္ဌာယ တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏှာပေသိ။ ဒါရကော တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရံ ဂန္တော ပဏ္ဏိတော ဗျတ္တော ဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂဗြာဟ္မဏော အဟောသိ။ သော အပရေန သမယေန ရညော ကောသလဿ သိပ္ပံ ဒေသေသိ။ အထဿ သိပ္ပေ ပသန္တော ရဇာ ဥက္ကဋ္ဌံ နာမ မဟာနဂရံ ဗြဟ္မဒေယျံ အဒါသိ။ ဣတိ နံ ပေါက္ခရေ သယိတတ္တာ ပေါက္ခရသာတိတိ သဇ္ဇာနန္တိ။

ဥက္ကဋ္ဌံ အဇ္ဈာဝသတိတိ ဥက္ကဋ္ဌနာမကေ နဂရေ ဝသတိ။ အဘိဘဝိတွာ ဝါ အာဝသတိ။ တဿ နဂရဿ သာမိကော ဟုတွာ ယာယ မရိယာဒါယ တတ္ထ ဝသိတဗ္ဗံ။ တာယ မရိယာဒါယ ဝသိ။ တဿ ကိရ နဂရဿ ဝတ္ထု ဥက္ကာ ဌပေတွာ ဥက္ကာသု ဇလမာနာသု အဂ္ဂဟေသု။ တဿ တံ ဥက္ကဋ္ဌန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဩက္ကဋ္ဌန္တိ ပါဌော၊ သောယေဝတ္ထော။ ဥပသဂ္ဂဝသေန ပနေတ္ထ ဘုမ္မတ္ထေ ဥပယောဂဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တဿ အနုပယောဂတ္တာ စ သေသပဒေသု။ တတ္ထ လက္ခဏံ သဒ္ဓသတ္တတော ပရိယေသိတဗ္ဗံ။

သတ္တုဿဒန္တိ သတ္တေဟိ ဥဿဒံ ဥဿန္တံ ဗဟုဇနံ အာကိဏ္ဏမနုဿ။ ပေါသာ- ဝနိယဟတ္ထိ အဿ မောရမိဂါဒိအနေကသတ္တသမာကိဏ္ဏဉာတိ အတ္ထော။ ယသ္မာ ပနေတံ နဂရံ ဗဟိ အာဝိဇ္ဈိတွာ ဇာတေန ဟတ္ထိအဿာဒိနံ ဃာသတိဏေန စေဝ ဂေဟန္တာဒနတိဏေန စ သမ္ပန္တိ။ တထာ ဒါရကဌေဟိ စေဝ ဂေဟ- သတ္တရကဌေဟိ စ။ ယသ္မာ စဿဗ္ဗန္တရေ ဝဋ္ဋစတုရဿာဒိသဏ္ဌာနာ ဗဟူ ပေါက္ခရဏိယော ဇလဇကုသုမဝိဇ္ဈိန္တနိ စ ဗဟူနိ အနေကာနိ တဠာကာနိ ဥဒကဿ နိစ္စဘရိတာနေဝ ဟောန္တိ။ တသ္မာ **သတိဏကဌောဒကန္တိ** ဝုတ္တိ။ သဟ ဓညေနာတိ **သဗ္ဗညံ**။ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏာဒိဘေဒံ ဗဟုညသန္တိစယန္တိ

Saha dhaññenāti **sadhaññam**, pubbaṇṇāparaṇṇādibhedam bahudhaññasannicayanti attho. Ettāvatā yasmim nagare brāhmaṇo setacchattam ussāpetvā rājālīlāya¹ vasati, tassa samiddhisampatti dīpitā hoti.

Rājato laddham bhoggaṃ **rājabhoggaṃ**. Kena dinnanti ce? Raññā Pasenadinā² Kosalena dinnam. **Rājadāyanti** rañño dāyabhūtam, dāyajjanti attho. **Brahmadeyyanti** setṭhadeyyam, chattam ussāpetvā rājasāṅkhepena bhuñjatabbanti attho. Atha vā **rājabhogganti** sabbam chejjabhejjam anusāsantena nadītitthapabbatādīsu suṅkam gaṇhantena setacchattam ussāpetvā raññā hutvā bhuñjitabbam. Raññā Pasenadinā Kosalena dinnam rājadāyanti ettha tam nagaram raññā dinnattā **rājadāyam**. Dāyakarājadīpanattham panassa “**raññā Pasenadinā Kosalena dinnam**”ti idam vuttam. **Brahmadeyyanti** setṭhadeyyam. Yathā dinnam na puna gahetabbam hoti nissatṭhapariccattam, evam dinnanti attho.

Assosīti suṇi upalabhi, sotadvārasampattavacanānigghosānusārena aññāsi. **Khoti** avadhāraṇatthe, padapūraṇamatte vā nipāto. Tattha avadhāraṇatthena assosi eva, nāssa koci savanantarāyo ahoṣīti ayamatto veditabbo. Padapūraṇena pana padabyañjanasiliṭṭhatāmattameva.

Idāni yamattham brāhmaṇo Pokkharasātī assosi. Tam pakāsento “**samaṇo khalu bho Gotamo**”ti-ādimāha. Tattha samitapāpattā **samaṇoti** veditabbo. Vuttañhetam “samitāssa honti pāpakā akusalā dhammā”ti-ādi³. Bhagavā ca anuttarena ariyamaggena samitapāpo. Tenassa yathābhuccaguṇādhigatametam nāmaṃ, yadidam samaṇoti. **Khalūti** anussavanatthe nipāto. **Bhoti** brāhmaṇajāṭisamudāgataṃ ālapanamattam. Vuttampi cetam “bhovādi nāma so hoti, sace hoti sakiñcano”ti⁴. **Gotamoti** Bhagavantam gottavasena parikitteti. Tasmā **samaṇo khalu bho Gotamoti** ettha samaṇo kira bho Gotamagottoti evamattho daṭṭhabbo.

Sakyaputtoti idam pana Bhagavato uccākulaparidīpanam. **Sakyakulāpabbajitoti** saddhāpabbajitabhāvaparidīpanam. Kenaci pārijuññena anabhibhūto

1. Rājālīlāya (Sī)

2. Passenadinā (Ka)

3. Ma 1. 347 piṭṭhe.

4. Khu 1. 70, 376; Ma 2. 410 piṭṭhesu.

အတ္ထော။ ဧတ္တာဝတာ ယသ္မိံ နဂရေ မြာဟ္မဏော သေတစ္ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ ရာဇလီလာယံ^၁ ဝသတိ၊ တဿ သမိဒ္ဓိသမ္ပတ္တိံ ဒိပိတာ ဟောတိ။

ရာဇတော လဒ္ဓံ ဘောဂံ **ရာဇဘောဂံ**။ ကေန ဒိန္နန္တိ စေ။ ရညာ ပသေနဒိနာ^၂ ကောသလေန ဒိန္နံ။ **ရာဇဒါယန္တိ** ရညော ဒါယဘူတံ၊ ဒါယဇန္တိ အတ္ထော။ **ဗြဟ္မဒေယျန္တိ** သေဋ္ဌဒေယျံ၊ ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ ရာဇသင်္ခေပေန ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ အထ ဝါ **ရာဇဘောဂန္တိ** သဗ္ဗံ ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇံ အနုဿာသန္တေန နဒိတိတ္ထပဗ္ဗတာဒိသု သုက်ံ ဂဏန္တေန သေတစ္ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ ရညာ ဟုတွာ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ရညာ ပသေနဒိနာ ကောသလေန ဒိန္နံ ရာဇဒါယန္တိတ္ထေ တံ နဂရံ ရညာ ဒိန္နတ္တာ **ရာဇဒါယံ**။ ဒါယကရာဇဒိပနတ္တံ ပနဿ **ရညာ ပသေနဒိနာ ကောသလေန ဒိန္နန္တိ**ဣဒံ ဝုတ္တံ။ **ဗြဟ္မဒေယျန္တိ** သေဋ္ဌဒေယျံ။ ယထာ ဒိန္နံ န ပုန ဂဟေတဗ္ဗံ ဟောတိ နိဿဋ္ဌံ ပရိစ္ဆတ္တံ။ ဧဝံ ဒိန္နန္တိ အတ္ထော။

အသောသီတိ သုဏိ ဥပလဘိ၊ သောတဒ္ဓါရသမ္ပတ္တဝေဒနိဂ္ဂေါသာနု-သာရေန အညာသိ။ **ခေါတိ** အဝဇာရဏတ္ထေ ပဒပူရဏမတ္ထေ ဝါ နိပါတော။ တတ္ထ အဝဇာရဏတ္ထေန အသောသိ ဧဝ၊ နာဿ ကောစိ သဝနန္တရာယော အဟောသီတိ အယံမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဒပူရဏေန ပန ပဒပူရနသိလိ-ဋ္ဌတံမတ္ထမေဝ။

ဣဒါနိ ယမတ္ထံ မြာဟ္မဏော ပေါက္ခရသတ် အသောသိ။ တံ ပကာသေန္တော “သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ သမိတပါပတ္တာ **သမဏောတိ** ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ “သမိတာဿ ဟောန္တိ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ”တိအာဒိ^၃။ ဘဂဝါ စ အနတ္တရေန အရိယမဂ္ဂေန သမိတ-ပါပေါ။ တေနဿ ယထာဘူတဂုဏာဓိဂတမေတံ နာမံ၊ ယဒိဒံ သမဏောတိ။ **ခလုတိ** အနုဿဝနတ္ထေ နိပါတော။ **ဘောတိ** မြာဟ္မဏဇာတိသမုဒါဂတံ အာလပနမတ္တံ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “ဘောဝါဒီ နာမ သော ဟောတိ၊ သစေ ဟောတိ သကိဉ္ဇနော”တိ^၄။ **ဂေါတမောတိ** ဘဂဝန္တံ ဂေါတ္ထဝသေန ပရိ-ကိတ္တေတိ။ တဿ သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမောတိ ဧတ္ထ သမဏော ကိရ ဘော ဂေါတမဂေါတ္ထောတိဝေမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

သကျုပ္ပတ္တောတိ ဣဒံ ပန ဘဂဝတော ဥစ္စာကုလပရိဒိပနံ။ **သကျုကုလာ ပဗ္ဗဇိတောတိ** သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတဘာဝပရိဒိပနံ။ ကေနစိ ပါရိဇုညေန အနဘိဘူတော

aparikkhīṇaṃyeveva taṃ kulaṃ pahāya saddhāya pabbajitoti vuttaṃ hoti. Tato paraṃ vuttatthameva. **Taṃ kho paṇāti-**ādi Sāmaññaphale vuttameva. **Sādhukho paṇāti** sundaraṃ kho pana, atthāvahaṃ sukhāvahanti vuttaṃ hoti. **Tathārūpānaṃ arahatati** yathārūpo so bhavaṃ Gotamo, evarūpānaṃ yathābhuccaguṇādhigamena loke arahantoti laddhasaddhānaṃ arahataṃ. **Dassanaṃ hotīti** pasādasommāni akkhīni ummīletvā dassanamattampi sādhu hotīti evaṃ ajjhāsayaṃ katvā.

Ambaṭṭhamāṇavakathā

256. **Ajjhāyakoti** idaṃ “na dānime jhāyanti na dānime jhāyantīti kho Vāseṭṭha¹ ‘ajjhāyakā ajjhāyakā’ tveva tatiyaṃ akkharaṃ upanibbattan”² ti evaṃ paṭhamakappikakāle jhānavirahitānaṃ brāhmaṇānaṃ garahavacanānaṃ. Idāni pana taṃ ajjhāyatīti **ajjhāyako**. Mante parivattetīti iminā atthena pasamsāvacanānaṃ katvā voharanti. Mante dhāretīti **mantadharo**.

* **Tiṇṇaṃ vedānanti** iruvedayajuvedasāmavedānaṃ.

Oṭṭhapahatakarāṇavasena pāraṃ gatoti **pāragū**. Saha nighaṇḍunā ca keṭubhena ca **sanighaṇḍukeṭubhānaṃ**. **Nighaṇḍuti** nighaṇḍurukkhādīnaṃ³ vevacanapakāsakaṃ satthaṃ. **Keṭubhanti** kiriyākappavikappo kavīnaṃ upakārāvahaṃ⁴ satthaṃ. Saha akkharappabhedena **sākkharappabhedānaṃ**. **Akkharappabhedoti** sikkhā ca nirutti ca. **Itihāsapañcamānanti** āthabbaṇavedaṃ catutthaṃ katvā “itiha asa, itiha asā” ti idisavacanapaṭisaṃyutto purāṇakathāsāṅkhāto itihāso pañcamo etesanti itihāsapañcamā, tesāṃ itihāsapañcamānaṃ vedānaṃ.

Padāṃ, tadavasesaṇca byākaraṇaṃ adhīyati vedeti cāti **padako veyyākaraṇo**. **Lokāyataṃ** vuccati vitaṇḍavādasatthaṃ. **Mahāpurisalakkhaṇanti** mahāpurisānaṃ Buddhādīnaṃ lakkhaṇadīpakāṃ dvādasasahassaganthapamāṇaṃ satthaṃ. Yattha soḷasasahassagāthāparimāṇā **Buddhamantānāma** ahesuṃ, yesaṃ vasena iminā lakkhaṇena samannāgatā Buddhā nāma honti, iminā Paccekabuddhā, iminā dve aggasāvaka, asīti

1. Vāseṭṭhā (Sī, Syā)

2. Dī 3. 78 piṭṭhe.

* Ma-Ṭṭha 3. 249 piṭṭhe.

3. Nāmanighaṇḍurukkhādīnaṃ (Sī)

4. Upakārāya (Sī)

အပရိက္ခိဏံယေဝ တံ ကုလံ ပဟာယ သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တတော ပရံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ **တံ ခေါ ပနာတိ** အာဒိ သာမညဗလေ ဝုတ္တမေဝ။ **သာဓု ခေါ ပနာတိ** သုန္ဒရံ ခေါ ပန။ အတ္ထာဝဟံ သုခါဝဟန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **တထာဂူပါနံ အရဟတန္တိ** ယထာဂူပေါသော ဘဝံ ဂေါတမော၊ ဧဝံဂူပါနံ ယထာဘူတဂုဏာဓိဂမေန လောကေ အရဟန္တာတိ လဒ္ဓသဒ္ဓါနံ အရဟတံ။ **ဒဿနံ ဟောတိ** ပသာဒသောဗ္ဗာနိ အက္ခိနိ ဥဗ္ဗိလေတွာ ဒဿန-မတ္တဗ္ဗိ သာဓု ဟောတိတိဧဝံ အဇ္ဈာသယံ ကတွာ။

အဗ္ဗဋ္ဌမာဏဝကထာ

၂၅၆။ **အဇ္ဈာယကောတိ** ဣဒံ “န ဒါနိမေ ဈာယန္တိ န ဒါနိမေ ဈာယန္တိတိ ခေါဝါသေဋ္ဌ”^၁ အဇ္ဈာယကာ အဇ္ဈာယကာတွေဝ တတိယံ အကွရံဥပနိဗ္ဗတ္တ”^၂ နှိ-ဧဝံ ပဌမကပ္ပိကကာလေ ဈာနဝိရဟိတာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဂရဟဝစနံ။ ဣဒါနိ ပန တံ အဇ္ဈာယတိတိ အဇ္ဈာယကော။ မန္တေ ပရိဝတ္ထေတိတိ ဣမိနာ အတ္ထေန ပသံသာဝစနံ ကတွာ ဝေါဟရန္တိ။ မန္တေ ဓာရေတိတိ **မန္တဓရော**။

တိတ္ထံ ဝေဒါနန္တိ ဣရဝေဒယဇုဝေဒသာမဝေဒါနံ။ ဩဠပဟတကရဏ-ဝသေန ပါရံ ဂတောတိ **ပါရဂူ**။ သဟ နိဗ္ဗာဏုနာ စ ကေဠုဘေန စ **သနိ-ဗ္ဗာဏုကေဠုဘာနံ**။ **နိဗ္ဗာဏု**တိ နိဗ္ဗာဏုရက္ခာဒိနံ^၃ ဝေဝစနပကာသကံ သတ္ထံ။ **ကေဠုဘန္တိ** ကိရိယာကပ္ပဝိကပ္ပေါ ကဝိနံ ဥပကာရာဝဟံ^၄ သတ္ထံ။ သဟ အက္ခရပုဘေဒေန **သာက္ခရပုဘေဒါနံ**။ **အက္ခရပုဘေဒေါ**တိ သိက္ခာ စ နိရုတ္တိ စ။ **ဣတိဟာသပဉ္စမာနန္တိ** အာထဗ္ဗဏဝေဒံ စတုတ္ထံ ကတွာ ဣတိဟ အာသ၊ဣတိဟ အာသာတိ ဤဒိသဝစနပဋိသံယုတ္တော ပုရာဏကထာသင်္ခါတော ဣတိဟာသော ပဉ္စမော ဧတေသန္တိ ဣတိဟာသပဉ္စမာ၊ တေသံ ဣတိဟာသပဉ္စမာနံ ဝေဒါနံ။

ပဒံ တဒဝသေသဉ္စ ဗျာကရဏံ အဓိယတိ ဝေဒေတိ စာတိ **ပဒကော ဝေယျာကရဏော**။ လောကာယတံ ဝုစ္စတိ ဝိတဏှဝါဒသတ္ထံ။ **မဟာပုရိသ-လက္ခဏန္တိ** မဟာပုရိသာနံ ဗုဒ္ဓါဒိနံ လက္ခဏဒီပကံ ဒွါဒသသဟဿဂန္ထ-ပမာဏံ သတ္ထံ။ ယတ္ထ သောဠသသဟဿဂါထာပရိမာဏာ ဗုဒ္ဓမန္တာ နာမ အဟေသုံ၊ ယေသံ ဝသေန ဣမိနာ လက္ခဏေန သမန္တာဂတာ ဗုဒ္ဓါ နာမ ဟောန္တိ၊ ဣမိနာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ဣမိနာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ အသီတိ

၁-ဝါသေဋ္ဌာ (သီ၊ သျှာ)

၃-နာမနိဗ္ဗာဏုရက္ခာဒိနံ (သီ)

၂-ဒီ ၃-၇၈-ပိဋက

၄-ဥပကာရာယ (သီ)

mahāsāvakā, Buddhamātā, Buddhapitā, aggupaṭṭhāko, aggupaṭṭhāyikā, rājā cakkavattīti ayaṃ viseso paññāyati.

Anavayoti imesu lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anūno paripūrakārī, avayo na hotīti vuttaṃ hoti. Avayo nāma yo tāni atthato ca ganthato ca sandhāretuṃ na sakkoti. **Anuññāta**paṭiññātoti anuññāto ceva paṭiññāto ca. Ācariyena'ssa “yaṃ ahaṃ jānāmi, taṃ tvaṃ jānāsī”ti-ādinā anuññāto. “Āma ācariyā”ti attanā tassa paṭivacanadānapaṭiññāya paṭiññātoti attho. Katarasmim adhikāre? Sake ācariyake tevijjake pāvacane.

257. Esa kira brāhmaṇo cintesi “imasmiṃ loke ‘ahaṃ Buddho ahaṃ Buddho’ti uggatassa nāmaṃ gahetvā bahū janā vicaranti, tasmā na me anussavamatteneva upasaṅkamituṃ yuttaṃ. Ekaccañhi upasaṅkamantassa apakkamanampi garu hoti, anathopi uppajjati. Yaṃnūnāhaṃ mama antevāsikaṃ pesetvā ‘Buddho vā no vā’ti jānitvāva upasaṅkameyyan”ti, tasmā māṇavaṃ āmantetvā “**ayaṃ tātā**”ti-ādimāha. **Taṃ bhavantanti** tassa bhoto Gotamassa. **Tathā santamyevāti** tathā satoyeva. Idhāpi hi itthambhūtākhyānatthavaseneva upayogavacanāṃ.

258. **Yathā kathaṃ panāhaṃ bho tanti** ettha kathaṃ panāhaṃ bho taṃ bhavantaṃ Gotamaṃ jānissāmi, yathā sakkā so ñātum, tathā me ācikkhāhīti attho. **Yathāti** vā nipātamattamevetanā. **Kathanti** ayaṃ ākārapucchā, kenākārenāhaṃ taṃ bhavantaṃ Gotamaṃ jānissāmīti attho. Evaṃ vutte kira naṃ upajjhāyo “kiṃ tvaṃ tātā pathaviyaṃ ṭhito pathaviṃ na passāmīti viya candimasūriyānaṃ obhāse ṭhito candimasūriye na passāmīti viya vadasī”ti-ādinī vatvā jānanākāraṃ dassento “**āgatāni kho tātā**”ti-ādimāha.

Tattha **mantesūti** tīsu vedesu. Tathāgato kira uppajjissatīti paṭikacceva suddhāvāsā devā vedesu lakkhaṇāni pakkhipitvā “Buddhamantā nāmete”ti brāhmaṇaveseneva vede vācenti “tadanusārena mahesakkhā sattā tathāgataṃ jānissanti”ti. Tena pubbe vedesu

သုတ္တံ]

အဗ္ဗန္ဓာဏကထာ

၂၂၁

မဟာသဝကာ၊ ဗုဒ္ဓမာတာ၊ ဗုဒ္ဓပိတာ၊ အဂ္ဂပဋ္ဌာကော၊ အဂ္ဂပဋ္ဌာယိကာ၊ ရာဇာ စက္ကဝတ္တိတိ အယံ ဝိသေသော ပညာယတိ။

အနဝယောတိ ဣမေသု လောကာယတမဟာပုရိသလက္ခဏေသု အနုနော ပရိပူရကာရီ၊ အဝယော န ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဝယော နာမ ယောတာနိ အတ္တတော စ ဂန္ထတော စ သန္တာရေတုံ န သက္ကောတိ။ **အနုညာတ-ပဋိညာတော**တိ အနုညာတော စေဝ ပဋိညာတော စ။ အာစရိယေန သူ “ယံ အဟံ ဇာနာမိ၊ တံ တွံ ဇာနာသီ”တိအာဒိနာ အနုညာတော။ “အာမ အာစရိယာ”တိ အတ္တနာ တဿ ပဋိဝစနဒါနပဋိညာယ ပဋိညာတောတိ အတ္ထော။ ကတရသ္မိ အဓိကာရေ? သကေ အာစရိယကေ တေဝိဇ္ဇကေ ပါဝစနေ။ သေ ကိရ မြာဟ္မဏော စိန္တေသိ “ဣမသ္မိ” လောကေ ‘အဟံ ဗုဒ္ဓေါ၊ အဟံ ဗုဒ္ဓေါ’တိ ဥဂ္ဂတဿ နာမံ ဂဟေတွာ ဗဟူ ဇနာ ဝိစရန္တိ။ တသ္မာ န မေ အနုသဝမတ္ထေ-နေဝ ဥပသင်္ကမိတုံ ယုတ္တံ။ ကေစ္စဉ္စိ ဥပသင်္ကမန္တဿ အပက္ကမနဗ္ဗိ ဂရ ဟောတိ၊ အနတ္ထောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယံနုနာဟံ မမ အန္တေဝါသိကံ ပေသေတွာ ‘ဗုဒ္ဓေါ ဝါ နော ဝါ’တိ ဇာနိတွာဝ ဥပသင်္ကမေယျ”န္တိ၊ တသ္မာ မာဏဝံ အာမန္တေတွာ အယံ တာတာတိအာဒိမာဟ။

၂၅၇။ **တံ ဘဝန္တန္တိ** တဿ ဘောတော ဂေါတမဿ။ **တထာ သန္တိ-ယေဝါ**တိ တထာ သတောယေဝ။ ဣဓာပိ ဟိ ဣတ္ထန္တုတာချာနတ္ထဝသေနဝ ဥပယောဂဝစနံ။

၂၅၈။ **ယထာ ကထံ ပနာဟံ ဘော တန္တိ** ဧတ္ထ ကထံ ပနာဟံ ဘော တံ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ ဇာနိဿာမိ၊ ယထာ သက္ကာ သော ဉ္ဇတုံ၊ တထာ မေ အာစိက္ခာဟီတိ အတ္ထော။ **ယထာ**တိ ဝါ နိပါတမတ္တမေဝေတံ။ **ကထန္တိ** အယံ အာကာရပုစ္ဆော။ ကေနာကာရေနာဟံ တံ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ ဇာနိဿာမိတိ အတ္ထော။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ကိရ နံ ဥပဇ္ဈာယော “ကိ” တွံ တာတ ပထဝိယံ ဌိတော ပထဝီ န ပဿာမိတိ ဝိယ၊ စန္ဒိမသုရိယာနံ ဩဘာသေ ဌိတော စန္ဒိမသုရိယေ န ပဿာမိတိ ဝိယ ဝဒသီ”တိအာဒိနိ ဝတွာ ဇာနနာကာရံ ဒသေန္တော အာဂတာနိ ခေါ တာတာတိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **မန္တေသု**တိ ဝေဒေသု။ တထာဂတော ကိရ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ ပဋိကစ္ဆေဝ သုဒ္ဓါဝါသာ ဒေဝါ ဝေဒေသု လက္ခဏာနိ ပက္ခိပိတွာ ဗုဒ္ဓမန္တာ နာမေတေတိ မြာဟ္မဏဝေသေနဝ ဝေဒေ ဝါစေန္တိ တဒနုသာရေန မဟေ-သက္ကာ သက္ကာ တထာဂတံ ဇာနိဿန္တိတိ။ တေန ပုဗ္ဗေ ဝေဒေသု

mahāpurisalakkhaṇāni āgacchanti. Parinibbute pana Tathāgate anukkamena antaradhāyanti. Tenetarahi natthīti. **Mahāpurisassāti** paṇidhisamādānañāṇakaruṇādiguṇamahato purisassa. **Dveyeva gatiyoti** dve eva niṭṭhā. Kāmañcāyaṃ **gatisaddo** “pañca kho imā Sāriputta gatiyo”ti-ādīsu¹ bhavabhede vattati. “Gati migānaṃ pavanan”ti-ādīsu² nivāsaṭṭhāne. “Evaṃ adhimattagatimanto”ti-ādīsu * paññāyaṃ. “Gatigatan”ti-ādīsu + visaṭṭhabhāve. Idha pana niṭṭhāyaṃ vattatīti veditabbo.

Tattha kiñcāpi yehi lakkhaṇehi samannāgato rājā cakkavattī hoti, na teheva Buddho hoti, jātisāmaññato pana tāniyeva tānīti vuccanti. Tena vuttaṃ “**yehi samannāgatassā**”ti. **Sace agāraṃ ajjhāvasatīti** yadi agāre vasati. **Rājā hoti cakkavattīti** catūhi acchariyadhammehi, saṅgahavatthūhi ca lokan rañjanato **rājā**, cakkaratanaṃ vatteti catūhi sampatticakkehi vattati, tehi ca param vatteti, parahitāya ca iriyāpathacakkānaṃ vatto etasmim atthīti **cakkavattī**. Ettha ca “rājā”ti sāmāññaṃ, “cakkavattī”ti visesaṃ. Dhammena caratīti **dhammiko**, ñāyena samena vattatīti attho. Dhammena rajjaṃ labhitvā rājā jātoti **dhammarājā**, parahitadhammakaraṇena vā **dhammiko**. Attahitadhammakaraṇena **dhammarājā**. Caturantāya issaroti **cāturanto**, catusamudda-antāya catubbidhadīpavibhūsitāya ca pathaviyā issaroti attho. Ajjhataṃ kopādipaccatthike bahiddhā ca sabbarājāno vijetīti **Vijitāvī**. Janapadatthāvariappattoti janapade dhuvabhāvaṃ thāvarabhāvaṃ³ patto na sakkā kenaci cāletum, janapado vā tamhi thāvariappatto anuyutto⁴ sakammanirato acalo asampavedhīti janapadatthāvariappatto.

Seyyathidanti nipāto, tassa cetāni⁵ katamānīti attho. **Cakkaratananti**-ādīsu cakkāṇca taṃ ratijanaṇaṭṭhena ratanañcāti cakkaratanaṃ. Esa nayo sabbattha. Imesu pana ratanesu ayaṃ cakkavattirājā cakkaratanaṃ ajitaṃ jināti, hatthi-assaratanehi vijite yathāsukhaṃ anucarati,

1. Ma 1. 106 piṭṭhe.

2. Vi 5. 263 piṭṭhe.

* Ma 1. 117 piṭṭhe.

+ Vi 4. 205; Khu 2. 52 piṭṭhesu.

3. Thāvarabhāvaṃ vā (Sī)

4. Anussukko (Sī), anussuko (Syā) Ma-Ṭṭha 3. 251 piṭṭhepi.

5. Tassīdha tāni (Sī, Ka)

မဟာပုရိသလက္ခဏာနိ အာဂစ္ဆန္တိ။ ပရိနိဗ္ဗုတေ ပန တထာဂတေ အနုက္ကမေန အန္တရဓာယန္တိ။ တေနတရဟိ နတ္ထိတိ။ **မဟာပုရိသဿာတိ** ပဏိဓိသမာဒါန-ဉာဏကရုဏာဒိဂုဏမဟတော ပုရိသဿ။ **ဒွေယေဝ ဂတိယောတိ** ဒွေ ဧဝ နိဋ္ဌာ။ ကာမဇ္ဇာယံ ဂတိသဒ္ဓေါ “ပဉ္စ ခေါ ဣမာ သာရိပုတ္တ ဂတိယော”တိ-အာဒိသု^၁ ဘဝဘေဒေ ဝတ္တတိ။ “ဂတိ မိဂါနံ ပဝန”န္တိအာဒိသု^၂ နိဝါသဋ္ဌာနေ။ “ဧဝံ အဓိမတ္တဂတိမန္တော”တိအာဒိသု ပညာယံ။ “ဂတိဂတ”န္တိအာဒိသု ဝိသဋ္ဌဘာဝေ။ ဣဓ ပန နိဋ္ဌာယံ ဝတ္တတိတိ ဝေဒိတဗျော။

တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ယေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတော ရာဇာ စက္ကဝတ္တိ ဟောတိ၊ န တေဟေဝ ဗုဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ ဇာတိသာမညတော ပန တာနိယေဝ တာနိတိ ဝုစ္ဆန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ယေဟိ သမန္နာဂတဿာ”တိ။ **သစေ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတိတိ** ယဒိ အဂါရေ ဝသတိ။ **ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တိတိ** စတုဟိ အတ္ထရိယဓမ္မေဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ စ လောကံ ရဉ္စနတော ရာဇာ၊ စက္ကရတနံ ဝတ္တေတိ စတုဟိ သမ္ပတ္တိစက္ကေဟိ ဝတ္တတိ၊ တေဟိ စ ပရံ ဝတ္တေတိ၊ ပရဟိတာယ စ ဣရိယာပထစက္ကာနံ ဝတ္တော ဧတသ္မိံ အတ္ထိတိ စက္ကဝတ္တိ။ ဧတ္ထ စ ရာဇာတိ သာမညံ။ စက္ကဝတ္တိတိ ဝိသေသံ။ ဓမ္မေန စရတိတိ **ဓမ္မိကော**။ ဉာယေန သမေန ဝတ္တတိတိ အတ္တော။ ဓမ္မေန ရဉ္စ လဘိတွာ ရာဇာ ဇာတောတိ **ဓမ္မရာဇာ**။ ပရဟိတဓမ္မကရဏေန ဝါ **ဓမ္မိကော**။ အတ္တဟိတ-ဓမ္မကရဏေန **ဓမ္မရာဇာ**။ စတုရန္တာယ ဣဿရောတိ **စာတုရန္တာ**၊ စတု-သမုဒ္ဒအန္တာယ စတုဗ္ဗိဓဒိပဝိဘူသိတာယ ပထဝိယာ ဣဿရောတိ အတ္တော။ အဇ္ဈတ္တံ ကောပါဒိပစ္စတ္တိကေ ဗဟိဒ္ဓါ စ သဗ္ဗရာဇာနော ဝိဇေတိတိ **ဝိဇိတာဝိ**။ **ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော**တိ ဇနပဒေ ဓုဝဘာဝံ ထာဝရဘာဝံ^၃ ပတ္တော န သက္ကာ ကေနစိ စာလေတုံ။ ဇနပဒေါ ဝါ တဒိ ထာဝရိယပ္ပတ္တော အနုယုတ္တော^၄ သကမ္မနိရတော အစလော အသမ္ပဝေဓိတိ ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော။

သေယျထိဒန္တိ နိပါတော၊ တဿ စေတာနိ^၅ ကတမာနိတိ အတ္တော။ **စက္ကရတနန္တိ**အာဒိသု စက္ကဉ္စ တံ ရတိဇနနဋ္ဌေန ရတနဉ္စာတိ^၆ စက္ကရတနံ။ သေ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ ဣမေသု ပန ရတနေသု အယံ စက္ကဝတ္တိရာဇာ စက္ကရတနေန အဇိတံ ဇိနာတိ၊ ဟတ္ထိအဿရတနေဟိ ဝိဇိတေ ယထာသုခံ အနုစရတိ။

၁-မ ၁-၁၀၆-ပိဋ္ဌေ။

၂-ဝိ ၅-၂၆၃-ပိဋ္ဌေ။

၃-ထာဝရဘာဝံ ဝါ(သိ)

၄-အနုယုတ္တော (သိ)၊ အနုယုကော (သျှာ) မြဟ္မာယုသုတ္တဝဏ္ဏနာယမ္ပိ။ ၅-တဿိစ တာနိ (သိ၊ က)

pariṇāyakaratanena vijitamanurakkhati, avasesehi upabhogasukhamanubhavati. Paṭhamena cassa ussāhasattiyogo, pacchimena mantasattiyogo, hatthi-assagahapatiratanehi pabhusattiyogo suparipuṇṇo hoti, itthimaṇiratanehi tividhasattiyogaphalaṃ. So itthimaṇiratanehi bhogasukhamanubhavati, sesehi issariyasukhaṃ. Visesto cassa purimāni tīṇi adosakusalamūlajanitakammānubhāvena sampajjanti, majjhimāni alobhakusalamūlajanitakammānubhāvena, pacchimamekaṃ amohakusalamūlajanitakammānubhāvenāti veditabbaṃ. Ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana Bojjhaṅgasammutte **Ratanasuttassa** * upadesato gahetabbo.

Parosahassanti atirekasahassaṃ. **Sūrāti** abhīrukajātikā. **Vīraṅga rūpāti** devaputtasadisakāyā, evaṃ tāva eke vaṇṇayanti. Ayaṃ panettha sabhāvo¹. **Vīrāti** uttamasūrā vuccanti, vīraṇaṃ aṅgaṃ **vīraṅgaṃ**, vīrakāraṇaṃ vīriyanti vuttaṃ hoti, vīraṅgaṃ rūpaṃ etesanti **vīraṅgarūpā**, vīriyamayasarīrā viyāti vuttaṃ hoti. **Parasenappamaddanāti** sace paṭimukhaṃ² tiṭṭheyya parasenā, taṃ parimadditum³ samatthāti adhippāyo. **Dhammenāti** “pāṇo na hantabbo”ti-ādinā⁺ pañcasīladhammena. **Arahaṃ hoti Sammāsambuddho loke vivaṭṭacchadoti** ettha rāgadosamohamānadiṭṭhi-avijjāduccaritachadanehi sattahi paṭicchanne kilesandhakāre loke taṃ chadanaṃ vivaṭṭetvā samantato sañjātāloko hutvā ṭhitoti vivaṭṭacchado. Tattha paṭhamena padena pūjārahātā, dutiyena tassā hetu, yasmā Sammāsambuddhoti, tatiyena Buddhatahetubhūtā vivaṭṭacchadatā vuttāti veditabbā. Atha vā vivaṭṭo ca vicchado cāti **vivaṭṭacchado**, vaṭṭarahito chadanarahito cāti vuttaṃ hoti. Tena Arahaṃ vaṭṭābhāvena, Sammāsambuddho chadanābhāvenāti evaṃ purimapadadvayasseva hetudvayaṃ vuttaṃ hoti, dutiyena vesārajjena cettha purimasiddhi, paṭhamena dutiyasiddhi, tatiyacatutthehi tatiyasiddhi hoti. Purimañca dhammacakkhuṃ, dutiyaṃ buddhacakkhuṃ, tatiyaṃ samantacakkhuṃ sādhetīti veditabbaṃ. **Tvaṃ mantānaṃ paṭiggahetāti** iminā’ssa mantesu sūrabhāvaṃ janeti.

* Saṃ 3. 87 piṭṭhe.

1. Sabbhāvo (Ka)

2. Parimukhaṃ (Ka)

3. Madditum (Sī, Syā), parasenā madditum (Ma 2 Brahmāyusutte)

+ Dī 2. 141; Ma 3. 211 piṭṭhesu.

သုတ္တ]

အဗ္ဗဗ္ဗမာဏဝကထာ

၂၂၃

ပရိဏာယကရတနေန ဝိဇိတမနုရက္ခတိ။ အဝသေသေဟိ ဥပဘောဂသုခမနုဘဝတိ။ ပဌမေန စဿ ဥဿာဟသတ္တိယောဂေါ။ ပစ္ဆိမေန မန္တသတ္တိယောဂေါ။ ဟတ္ထိအဿဂဟပတိရတနေဟိ ပဘုသတ္တိယောဂေါ သုပရိပုဏ္ဏောဟောတိ။ ဣတ္ထိမဏိရတနေဟိ တိဝိသေတ္တိယောဂဖလံ။ သော ဣတ္ထိမဏိရတနေဟိ ဘောဂသုခမနုဘဝတိ။ သေသေဟိ ဣဿရိယသုခံ။ ဝိသေသတော စဿ ပုရိမာနိ တိဏိ အဒေါသကုသလမူလဇနိတကမ္မာနုဘာဝေန သမ္ပဇ္ဇန္တိ။ မဇ္ဈိမာနိ အလောဘကုသလမူလဇနိတကမ္မာနုဘာဝေန၊ ပစ္ဆိမမေကံ အမောဟကုသလမူလဇနိတကမ္မာနုဘာဝေနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ဝိတ္တာရော ပန ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ္တေ ရတနသုတ္တဿ ဥပဒေသတော ဂဟေတဗ္ဗော။

ပရောသဟဿန္တိ အတိရေကသဟဿံ။ သူရာတိ အဘိရုကဇာတိကာ။ **ဝီရင်္ဂရူပေါ**တိ ဒေဝပုတ္တသဒိသကာယာ။ ဧဝံ တာဝ ဧကေ ဝဏ္ဏယန္တိ။ အယံ ပနေတ္ထ သဗ္ဗာဝေါ^၁။ **ဝီရာတိ** ဥတ္တမသူရာ ဝုစ္ဆန္တိ။ **ဝီရာနံ** အင်္ဂံ ဝီရင်္ဂံ။ ဝီရကာရဏံ ဝီရိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝီရင်္ဂံ ရူပံ ဧတေသန္တိ **ဝီရင်္ဂရူပေါ**။ ဝီရိယမယသရိရာ ဝိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **ပရသေနပ္ပမဒ္ဒနာတိ** သစေ ပဋိမုခံ^၂ တိဋ္ဌေယျ ပရသေနာ။ တံ ပရိမဒ္ဒိတုံ^၃ သမတ္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ဓမ္မေနာတိ** “ပါဏောန ဟန္တဗ္ဗော”တိအာဒိနာ ပဉ္စသီလဓမ္မေန။ **အရဟံ ဟောတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ** **လောကေ ဝိဝဋ္ဌန္တဒေါ**တိ ဧတ္ထ ရာဂဒေါသမောဟမာနဒိဋ္ဌိအဝိဇ္ဇာဒုစ္စရိတဆဒနေဟိ သတ္တဟိ ပဋိစ္စန္ဓေ ကိလေသန္ဓကာရေ လောကေ တံ ဆဒနံ ဝိဝဋ္ဌေတွာ သမန္တတော သဉ္စာတာလောကော ဟုတွာ ဌိတောတိ ဝိဝဋ္ဌန္တဒေါ။ တတ္ထ ပဌမေန ပဒေန ပူဇာရဟတာ။ ဒုတိယေန တဿာ ဟေတု၊ ယသ္မာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ။ တတိယေန ဗုဒ္ဓတ္တဟေတုဘူတာ ဝိဝဋ္ဌန္တဒတာ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အထ ဝါ ဝိဝဋ္ဌော စ ဝိစ္စဒေါ စာတိ ဝိဝဋ္ဌန္တဒေါ။ ဝဋ္ဌရဟိတော ဆဒနရဟိတော စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တေန အရဟံ ဝဋ္ဌာဘာဝေန၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဆဒနာဘာဝေနာတိ ဧဝံ ပုရိမပဒဒယသေဝ ဟေတုဒယံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒုတိယေန ဝေသာရဇ္ဇေန စေတ္ထ ပုရိမသိဋ္ဌိ၊ ပဌမေန ဒုတိယသိဋ္ဌိ၊ တတိယံစတုတ္ထေဟိ တတိယသိဋ္ဌိ ဟောတိ။ ပုရိမဉ္စ ဓမ္မစက္ခု၊ ဒုတိယံ ဗုဒ္ဓစက္ခု၊ တတိယံ သမန္တစက္ခု သာဓေတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **တံ မန္တာနံ ပဋိဂ္ဂဟေတာတိ** ဣဓိနာ’ဿ မန္တေသု သူရဘာဝံ ဇနေတိ။

၁-သဘာဝေါ (သီ၊ သျာ)

၂-ပရိမုခံ (က)

၃-မဒ္ဒိတုံ (သီ၊ သျာ)၊ ပရသေနာ မဒ္ဒိတုံ (မ ၂-မြဟာယုသုတ္တ)

259. * Sopi tāya ācariyakathāya lakkhaṇesu vigatasammoho ekobhāsajāto viya¹ Buddhamante sampassamāno “**evaṃ bho**”ti āha. Tassattho—yathā bho tvaṃ vadasi, evaṃ karissāmīti. **Vaḷavārathamārūyāhāti** vaḷavāyuttaṃ rathaṃ abhiruhitvā. Brāhmaṇo kira yena rathena sayāṃ vicarati, tameva rathaṃ datvā māṇavaṃ pesesi. Māṇavāpi² Pokkharasātisseeva antevāsikā. So kira tesāṃ “Ambaṭṭhena saddhiṃ gacchathā”ti saññaṃ adāsi.

Yāvatikā yānassa bhūmīti yattakaṃ sakkā hoti yānena gantum, yaṃ yānassa bhūmi nāma. **Yānā paccorohitvāti** ayānabhūmim³ dvārakoṭṭhakasamīpaṃ gantvā yānato pati-orohitvā.

Tena kho pana samayenāti yasmim samaye Ambaṭṭho ārāmaṃ pāvisi, tasmim pana samaye, ṭhitamajjhanhikasamaye. Kasmā pana tasmim samaye caṅkamantīti? Paṇṭabhojanapaccayassa thinamiddhassa vinodanattam, divāpadhānikā vā te. Tādisānañhi pacchābhattaṃ caṅkamitvā nhāyitvā sarīraṃ utum gāhāpetvā nisajja samaṇadhammaṃ karontānaṃ cittaṃ ekaggaṃ hoti. **Yena te bhikkhūti** so kira “kuhiṃ samaṇo Gotamo”ti pariveṇato pariveṇaṃ anāgantvā “pucchitvāva⁴ pavisissāmī”ti vilokento⁵ araññahatthi viya mahācaṅkame caṅkamamāne paṃsukūlike bhikkhū disvā tesāṃ santikaṃ agamāsi. Taṃ sandhāya “**yena te bhikkhū**”ti-ādi vuttaṃ. **Dassanāyāti** daṭṭhum, passitukāmā hutvāti attho.

260. **Abhiññātakolaññoti** pākāṭakulajo. Tadā kira Jambudīpe Ambaṭṭhakulaṃ nāma pākāṭakulamahosi. **Abhiññātassāti** rūpajātīmantakulāpadesehi pākāṭassa. **Agarūti** abhāriko. Yo hi Ambaṭṭhaṃ ñāpetum na sakuṇeyya, tassa tena saddhiṃ kathāsallāpo garu bhaveyya, Bhagavato pana tādisānaṃ māṇavānaṃ satenāpi

* Ma-Ṭṭha 3. 252 piṭṭhepi.

1. Ekobhāsajāte viya (Syā)

2. Māṇavakāti (Syā, Ka), māṇavakehīti Pokkharasātisseeva antevāsikehi (?)

3. Abhūmim (Sī) Sī-Ṭṭi Abhinava 2. 246 piṭṭhe oloketabbā.

4. Āgantvā pucchitvāva (Sī), gantvā pucchitvā (Ma-Ṭṭha 2. 174 piṭṭhe Cūlasaccakasuttavaṇṇanāyaṃ)

5. Olokento (Ka)

၂၅၉။ သောပိတာယ အာစရိယကထာယ လက္ခဏေသုဝိဂတသမ္မောဟော ဧကောဘာသဇာတေ ဝိယ^၁ ဗုဒ္ဓမန္တေ သမ္ဗဿမာနော ဧဝံ ဘောတိ အာဟ။ တဿတ္ထော—ယထာ ဘော တံ ဝဒသိ၊ ဧဝံ ကရိဿာမီတိ။ **ဝဋ္ဌဝါရထ-မာရုယျာ**တိ ဝဋ္ဌဝါယုတ္တံ ရထံ အဘိရူဟိတွာ။ မြာဟူဏော ကိရ ယေန ရထေန သယံ ဝိစရတိ၊ တမေဝ ရထံ ဒဟာ မာဏဝံ ပေသေသိ။ မာဏဝါဝိ^၂ ပေါက္ခရသာတိဿေဝ အန္တေဝါသိကာ။ သော ကိရ တေသံ “အဗ္ဗဋ္ဌေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆထာ”တိ သညံ အဒါသိ။

ယာဝတိကာ ယာနဿ ဘူမိတိ ယတ္တကံ သက္ကာ ဟောတိ ယာနေန ဂန္တု၊ အယံ ယာနဿ ဘူမိ နာမ။ **ယာနာ ပစ္စောရေဟိတွာ**တိ အယာနဘူမိ^၃ ဒွါရကောဋ္ဌကသမိပံ ဂန္တော ယာနတော ပဋိဩရေဟိတွာ။

တေန ခေါ ပန သမယေနာတိ ယသ္မိံ သမယေ အဗ္ဗဋ္ဌော အာရာမံ ပါဝိသိ။ တသ္မိံ ပန သမယေ၊ ဌိတမဇ္ဈနိကသမယေ။ ကသ္မာ ပန တသ္မိံ သမယေ စက်မန္တိတိ။ ပဏီတဘောဇနပစ္စယဿ ထိနမိဒ္ဓဿ ဝိနောဒနတ္ထံ၊ ဒိဝါပဓာ-နိကာ ဝါတေ။ တာဒိသာနဌိ ပစ္ဆာဘတ္တံ စက်မိတွာ နှာယိတွာ သရီရံ ဥတုံ ဂါဟာပေတွာ နိသဇ္ဇ သမဏဓမ္မံ ကရေန္တာနံ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ။ **ယေန တေ ဘိက္ခု**တိ သော ကိရ “ကုဟိံ သမဏော ဂေါတမော”တိ ပရိဝေဏတော ပရိဝေဏံ အနာဂန္တော “ပုစ္ဆိတွာဝ^၄ ပဝိသိဿာမိ”တိ ဝိလောကေန္တော^၅ အရည-ဟတ္ထိ ဝိယ မဟာစက်မေ စက်မမာနေ ပံသုကုလိကေ ဘိက္ခု၊ ဒိသ္မာ တေသံ သန္တိကံ အဂမာသိ။ တံ သန္ဓာယ **ယေန တေ ဘိက္ခု**တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ **ဒဿနာယာ**တိ ဒဠု၊ ပဿိတုကာမာ ဟုတွာတိ အတ္ထော။

၂၆၀။ **အဘိညာတကောလညော**တိ ပါကဋကုလဇော။ တဒါ ကိရ ဇမ္ဗုဒီပေ အဗ္ဗဋ္ဌကုလံ နာမ ပါကဋကုလမဟောသိ။ **အဘိညာတဿာ**တိ ရူပဇာတိမန္တကုလာပဒေသေဟိ ပါကဋဿ။ **အဂရူ**တိ အဘာရိကော။ ယောဟိ အဗ္ဗဋ္ဌံ ဉပေတုံ န သက္ကဏေယျ၊ တဿ တေန သဒ္ဓိံ ကထာသလ္လာ-ပေါ ဂရု ဘဝေယျ။ ဘဂဝတော ပန တာဒိသာနံ မာဏဝါနံ သတေနာပိ

၁-ဧကောဘာသဇာတော ဝိယ (သီ၊ က)

၂-မာဏဝကာတိ (သျှ၊ က)၊ မာဏဝကေဟိတိ ပေါက္ခရသာတိဿေဝ အန္တေဝါသိကေဟိ(?)

၃-အဘူမိ (သီ) ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။

၄-အာဂန္တော ပုစ္ဆိတွာဝ (သီ)၊ ဂန္တော ပုစ္ဆိတွာ (စူဠသစ္စကံသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ)

၅-ဩလောကေန္တော (က)

sahassenāpi pañhaṃ puṭṭhassa vissajjane dandhāyitattaṃ natthīti maññamānā “agaru kho panā”ti cintayimṃsu. **Vihāro**ti gandhakuṭṭim sandhāya āhaṃsu.

Ataramānoti aturito¹, saṇikaṃ padappamāṇaṭṭhāne padaṃ nikkhipanto vattaṃ katvā susammaṭṭhaṃ muttādalasinduvārasantharasadisam vālikam avināsentoti attho. **Ālindanti** pamukhaṃ. **Ukkāsivā**ti ukkāsitasaddam katvā. **Aggaḷanti** dvārakavāṭam². **Ākoṭehī**ti agganakhehi³ saṇikaṃ⁴ kuñcīkacchiddasamīpe ākoṭehīti vuttaṃ hoti, dvāram kira ati-upari amanussā, atihetṭhā dīghajātikā koṭenti, tathā anākoṭetvā majjhe chiddasamīpe koṭetabbanti idaṃ dvārakoṭanavattanti dīpentā vadanti.

261. * **Vivari Bhagavā dvāra**nti na Bhagavā uṭṭhāya dvāram vivari, “vivaratū”ti pana hatthaṃ pasāresi. Tato “Bhagavā tumhehi anekāsu kappakoṭīsu dānaṃ dadamānehi na sahatthā dvāravivaraṇakammaṃ katan”ti sayameva dvāram vivaṭaṃ. Taṃ pana yasmā Bhagavato manena vivaṭaṃ, tasmā “vivari Bhagavā dvāra”ti vattum vaṭṭati.

Bhagavatā saddhiṃ sammodiṃsūti yathā khamanīyādīni pucchanto Bhagavā tehi, evaṃ tepi Bhagavatā saddhiṃ samappavattamodā ahesum. Sītodakaṃ viya uṇhodakena sammoditaṃ ekībhāvaṃ agamaṃsu. Yāya ca “kacci bho Gotama khamanīyaṃ, kacci yāpanīyaṃ, kacci bho ca Gotamassa⁵ sāvakānañca appābādhaṃ appātaṅkaṃ lahuṭṭhānaṃ balaṃ phāsuvihāro”ti-ādīkāya kathāya sammodiṃsu, taṃ pītipāmojjasaṅkhātasammodajananato, sammoditum yuttaabhāvato ca **sammodanīyaṃ**, atthabyañjanamadhuratāya sucirampi kālaṃ sāretum nīrantaraṃ pavattetum arahabhāvato saritabbabhāvato ca **sāraṇīyaṃ**. Suyyamānasukhato sammodanīyaṃ, anussariyamānasukhato ca **sāraṇīyaṃ**. Tathā byañjanaparisuddhatāya sammodanīyaṃ, atthaparisuddhatāya **sāraṇīyaṃ**. Evaṃ anekehi pariyāyehi sammodanīyaṃ kathaṃ **sāraṇīyaṃ** vītisāretvā pariyosāpetvā niṭṭhāpetvā ekamantaṃ nisīdiṃsu.

1. Aturanto (Sī)

2. Kavāṭam (Sī, Syā)

3. Agganakhena (Sī, Syā)

4. Īsakaṃ (Sī)

* Ma-Ṭṭha 3. 242; Am-Ṭṭha 3. 307 piṭṭhesupī.

+ Ma-Ṭṭha 1. 114; Saṃ-Ṭṭha 1. 119; Am-Ṭṭha 2. 13; Vi-Ṭṭha 1. 100 piṭṭhesupī.

5. Bho Gotama (Ka)

သုတ္တံ]

အဗ္ဗဗ္ဗမာဏဝကထာ

၂၂၅

သဟဿနာပိ ပဉ္စိ ပုဋ္ဌဿ ဝိဿဇ္ဇနေ ဒန္ဓာယိတတ္ထံ နတ္ထိတိ မညမာနာ “အဂရ ခေါပနာ”တိ စိန္တယိံသု။ ဝိဟာဓေတိ ဂန္ဓကုဋိံ သန္ဓာယ အာဟံသု။

အတရမာနောတိ အတုရိတော^၁၊ သဏိကံ ပဒပ္ပမာဏဋ္ဌာနေ ပဒံ နိက္ခိ-ပန္နော ဝတ္ထံ ကတွာ သုသမ္ပဋံ မုတ္တာဒလသိန္နဝါရသန္တရသဒိသံ ဝါလိကံ အဝိနာသေန္နောတိ အတ္ထော။ အာဠိန္နန္တိ ပမုခံ။ ဥက္ကာသိတ္တာတိ ဥက္ကာသိတသဒ္ဓံ ကတွာ။ အဂ္ဂန္တိ ခွါရကဝါဠိ^၂။ အာကောဇေဟိတိ အဂ္ဂနခေဟိ^၃ သဏိကံ^၄ ကုဋိကုဋိဒ္ဓသမိပေ အာကောဇေဟိတိ ပုတ္တံ ဟောတိ။ ခွါရံ ကိရ အတိဥပရိ အမနုဿာ အတိဟေဋ္ဌာ ဒိသဇာတိကာ ကောဇေန္တိ။ တထာ အနာကောဇေတွာ မဇ္ဈေ ဆိဒ္ဓသမိပေ ကောဇေတဗ္ဗန္တိ ဣဒံ ခွါရာကောဇန-ဝတ္ထန္တိ ဒီပေန္တော ဝဒန္တိ။

၂၆၁။ ဝိဝရိ ဘဂဝါ ခွါရန္တိ န ဘဂဝါ ဥဋ္ဌာယ ခွါရံ ဝိဝရိ။ ဝိဝရိယတူတိ ပန ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ တတော “ဘဂဝါ တုမှေဟိ အနေကာသု ကပ္ပကောဋီသု ဒါနံ ဒဒမာနေဟိ န သဟတ္ထာ ခွါရဝိဝရဏကမ္မံ ကတ”န္တိ သယမေဝ ခွါရံ ဝိဝရံ။ တံ ပန ယသ္မာ ဘဂဝတော မနေန ဝိဝရံ၊ တသ္မာ ဝိဝရိ ဘဂဝါ ခွါရန္တိ ဝတ္ထု ဝဇ္ဇတိ။

ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိံသုတိ ယထာ ခမနိယာဒိနိ ပုစ္ဆန္တော ဘဂဝါ တေဟိ၊ ဧဝံ တေပိ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ သမပ္ပဝတ္ထမောဒါ အဟေသု။ သီတောဒကံ ဝိယ ဥဏှောဒကေန သမ္မောဒိတံ ဧကိဘာဝံ အဂမံသု။ ယာယ စ “ကစ္စိ ဘော ဂေါတမ ခမနိယံ၊ ကစ္စိ ယာပနိယံ၊ ကစ္စိ ဘောတော စ ဂေါတမဿ^၁ သာဝကာ-နဉ္စ အပ္ပါဗာဓံ အပ္ပါတဏ်^၂ လဟုဋ္ဌာနံ ဗလံ ဖာသုဝိဟာဓေ”တိအာဒိကာယ ကထာယ သမ္မောဒိံသု၊ တံ ဝိတိပါမောဇ္ဇသမ္ဘိတသမ္မောဒဇနနတော သမ္မောဒိတုံ ယုတ္တဘာဝတော စ သမ္မောဒနိယံ၊ အတ္ထဗျဉ္ဇနမရတယ သုစိရစ္စိ ကာလံ သာရေတုံ နိရန္တရံ ပဝတ္ထေတုံ အရဟဘာဝတော သရိတဗ္ဗဘာဝတော စ သာရဏီယံ။ သုယျမာနသုခတော သမ္မောဒနိယံ၊ အနုဿရိယမာနသုခတော စ သာရဏီယံ။ တထာ ဗျဉ္ဇနပရိသုဒ္ဓတာယ သမ္မောဒနိယံ၊ အတ္ထပရိသုဒ္ဓတာယ သာရဏီယံ။ ဧဝံ အနေကေဟိ ပရိယာယေဟိ သမ္မောဒနိယံ ကထံ သာရဏီယံ ဝိတိသာရေတွာ ပရိယောသာပေတွာ နိဋ္ဌပေတွာ ဧကမန္တံ နိဿိဒိံသု။

၁-အတုရန္တော (သီ)

၂-ကဝါဠိ (သီ၊ သျှာ)

၃-အဂ္ဂနခေ (သီ၊ သျှာ)

၄-ဤသကံ (သီ)

၅-ဘော ဂေါတမ (က)

ဝိ-၈ ၁-၁၅

Ambaṭṭho pana māṇavoti so kira Bhagavato rūpasampattiyaṃ cittappasādamattampi akatvā “Dasabalaṃ apasādessāmi”ti udare baddhasāṭakam muñcitvā kaṇṭhe olambetvā ekena hatthena dussakaṇṇaṃ gahetvā caṅkamaṃ abhirūhitvā kālena bāhum, kālena udaram, kālena piṭṭhiṃ dassento kālena hatthavikāraṃ, kālena bhamukavikāraṃ karonto “kacci te bho Gotama dhātusamatā, kacci bhikkhāhārena na kilamasi¹, akilamathākāroyeva pana te paññāyati, thūlāni hi te aṅgapaccaṅgāni, pāsādikattham² gatagataṭṭhāne te bahujaṇā ‘rājapabbajito’ti ca ‘Buddho’ti ca uppannabahumānā paṇītaṃ ojavantamāhāraṃ denti. Passatha bho gehaṃ cittasālā viya dibbapāsādo viya. Imaṃ pañcam passatha, bimbohanaṃ passatha, kiṃ evarūpe ṭhāne vasantassa samaṇadhammaṃ kātum dukkaraṃ”ti evarūpaṃ uppaṇḍanakathaṃ anācārabhāvasāraṇīyaṃ katheti³, tena vuttaṃ “ambaṭṭho pana māṇavo caṅkamantopi nisinnena Bhagavatā kañci kañci kathaṃ saraṇīyaṃ vītisāreti, ṭhitopi nisinnena Bhagavatā kañci kañci kathaṃ saraṇīyaṃ vītisāreti”ti.

262. **Atha kho Bhagavāti** atha Bhagavā “ayaṃ māṇavo hatthaṃ pasāretvā bhavaggaṃ gahetukāmo viya, pādaṃ pasāretvā Avicim vicaritukāmo viya, mahāsamuddaṃ taritukāmo viya, Sineruṃ ārohitukāmo viya ca aṭṭhāne vāyamaṃ, handa tena saddhiṃ mantemī”ti Ambaṭṭhaṃ māṇavaṃ etadavoca. **Ācariyapācariyehīti** ācariyehi ca tesaṃ ācariyehi ca.

Paṭhama-ibbhavādavaṇṇanā

263. **Gacchanto vāti** ettha kāmaṃ tisu iriyāpathesu brāhmaṇo ācariyabrāhmaṇena saddhiṃ sallapitumarahati, ayaṃ pana māṇavo mānathaddhatāya kathāpaḷāsaṃ⁴ karonto cattāropi iriyāpathe yojessāmīti “sayāno vā hi bho Gotama sayānenā”ti āha.

1. Na kilamati (Ka) na kilamatha (Sī, Syā)

2. Pāsādikāni yattha (Syā) pāsādikā’ttha (Sī)

3. Vītisāretīti (Syā)

4. Kathāsallāpaṃ (Sī-Ṭī Abhinava 2. 249; Dī-Ṭī 1. 297 piṭṭhesu.)

အဗ္ဗဋ္ဌော ပန မာဏဝေါတိ သော ကိရ ဘဂဝတော ရူပသမ္ပတ္တိယံ စိတ္တပ္ပသာဒမတ္တံ အကတွာ ဒသဗလံ အပသာဒေသာမီတိ ဥဒရေ ဗဒ္ဒသာဠကံ မုဇ္ဈိတွာ ကဏ္ဏေ ဩလမ္ပေတွာ ဧကေန ဟတ္ထေန ဒုဿကဏ္ဍံ ဂဟေတွာ စင်္ဂမံ အဘိရူဟိတွာ ကာလေန ဗာဟုံ ကာလေန ဥဒရံ ကာလေန ပိဋ္ဌိံ ဒေသေန္တော ကာလေန ဟတ္ထဝိကာရံ ကာလေန ဘမုကဝိကာရံ ကရေန္တော “ကစ္စိ တေ ဘော ဂေါတမ ဓာတုသမတာ၊ ကစ္စိ ဘိက္ခဝဟာရေန န ကိလမထ”^၁၊ အကိလ-မထာကာရေယေဝ ပန တေ ပညာယတိ၊ ထူလာနိ ဟိ တေ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ၊ ပါသာဒိက’တ္ထ^၂၊ ဂတဂတဌာနေ တေ ဗဟုဇနာ ရာဇပဗ္ဗဇိတောတိ စ ဗုဒ္ဓေါတိ စ ဥပ္ပန္နဗဟုမာနာ ပဏီတံ ဩဇေန္တမာဟာရံ ဒေန္တိ။ ပဿထ ဘော ဂေဟံ စိတ္တသာလာ ဝိယ ဒိဗ္ဗပါသာဒေါဝိယ။ ဣမံ မဉ္ဇိ ပဿထ၊ ဗိမ္ဗောဟနံ ပဿထ၊ ကိံ ဝေရူပေ ဌာနေ ဝသန္တဿ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ ဒုက္ကရ”န္တိ ဝေရူပံ ဥပ္ပဏှန-ကထံ အနာစာရဘာဝသာရဏီယံ ကထေတိ^၃၊ တေန ဝုတ္တံ “အဗ္ဗဋ္ဌော ပန မာဏဝေါ စင်္ဂမန္တောပိ နိဿိန္တေန ဘဂဝတာ ကိဉ္စိ ကိဉ္စိ ကထံ သာရဏီယံ ဝိတိသာရေတိ၊ ဌိတောပိ နိဿိန္တေန ဘဂဝတာ ကိဉ္စိ ကိဉ္စိ ကထံ သာရဏီယံ ဝိတိသာရေတိ”တိ။

၂၆၂။ **အထ ခေါ ဘဂဝေါ**တိ အထ ဘဂဝါ “အယံ မာဏဝေါ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ ဘဝဂ္ဂံ ဂဟေတုကာမော ဝိယ၊ ပါဒံ ပသာရေတွာ အဝိဇ္ဇိံ ဝိစရိတုကာမော ဝိယ၊ မဟာသမုဒ္ဒံ တရိတုကာမော ဝိယ၊ သိနေရုံ အာရေ-ဟိတုကာမော ဝိယ စ အဌာနေ ဝါယမတိ၊ ဟန္တ တေန သဋ္ဌိံ မန္တေမိ”တိ အဗ္ဗဋ္ဌ မာဏဝံ တေဒဝေါစ။ **အာစရိယပါစရိယေဟိ**တိ အာစရိယေဟိ စ တေသံ အာစရိယေဟိ စ။

ပဌမဇ္ဈိကဝါဒဝဏ္ဏနာ

၂၆၃။ **ဂစ္ဆန္တော ဝါ**တိ ဧတ္ထ ကာမံ တိသု ဣရိယာပထေသု မြာဟ္မဏော အာစရိယမြာဟ္မဏေန သဋ္ဌိံ သလ္လပိတုမရဟတိ။ အယံ ပန မာဏဝေါ မာနထဒ္ဓတာယ ကထာသလ္လာပံ ကရေန္တော စတ္တာရောပိ ဣရိယာပထေ ယောဇေသာမီတိ “သယာနော ဝါ ဟိ ဘော ဂေါတမ သယာနေနာ”တိ အာဟ။

၁-န ကိလမထိ (က) န ကိလမသိ (?)

၂-ပါသာဒိကာနိ ယတ္ထ (သျှာ)

၃-ဝိတိသာရေတိ (သျှာ)

Tato kira taṃ Bhagavā “Ambaṭṭha gacchantassa vā gacchantena ṭhitassa vā ṭhitena nisinnassa vā nisinnenācariyena saddhim kathā nāma sabbācariyesu labbhati. Tvaṃ pana sayāno sayānenācariyena saddhim katesi, kiṃ te ācariyo gorūpaṃ, udāhu tvaṃ”ti āha. So kujjhitvā “**ye ca kho te bho Gotama muṇḍakā**”ti-ādimāha. Tattha muṇḍe “muṇḍā”ti, samaṇe ca “samaṇā”ti vattum vaṭṭeyya, ayaṃ pana hīlento “muṇḍakā samaṇakā”ti āha. **Ibbhāti** gahapatikā. **Kaṇhāti**¹ kaṇhā, kālakāti attho. **Bandhupādāpaccāti** ettha **bandhū**ti brahmā adhippeto. Tañhi brāhmaṇā “pitāmaho”ti voharanti. Pādānaṃ apaccā **pādāpaccā**, brahmuno piṭṭhipādato jātāti adhippāyo. Tassa kira ayaṃ laddhi—* brāhmaṇā brahmuno mukhato nikkhantā, khattiyā urato, vessā nābhito, suddā jānuto, samaṇā piṭṭhipādatoti. Evaṃ kathento ca panesa kiñcāpi aniyamtvā katheti, atha kho Bhagavantameva vadāmīti katheti.

Atha kho Bhagavā “ayaṃ Ambaṭṭho āgatakālato paṭṭhāya mayā saddhim kathayamāno mānameva nissāya katesi, āsīvisam gīvāyaṃ gaṇhanto viya, aggikkhandham ālīnganto viya, mattavāraṇaṃ soṇḍāya parāmasanto viya, attano pamāṇaṃ na jānāti, handa naṃ jānāpessāmī”ti cintetvā “**atthikavato kho pana te Ambaṭṭhā**”ti-ādimāha. Tattha āgantvā kattabbakiccasāṅkhāto attho etassa atthīti **atthikam**, tassa māṇavassa cittaṃ, atthikamassa atthīti **atthikavā**, tassa atthikavato, tava idhāgamanam ahoṣīti attho.

Kho panāti nipātamattam. **Yāyeva kho panatthāyāti** yeneva kho panatthena. **Āgaccheyyāthāti** mama vā aññesaṃ vā santikaṃ yadā kadāci āgaccheyyātha. **Tameva atthanti** idaṃ purisaliṅgavaseneva vuttam. **Manasikareyyāthāti** citte kareyyātha. Idaṃ vuttam hoti—tvaṃ ācariyena attano karaṇīyena pesito, na amhākaṃ paribhavanatthāya, tasmā tameva kiccaṃ manasi karohīti. Evamassa aññesaṃ santikaṃ āgatānaṃ vattaṃ dassetvā mānaniggaṇhanattham “**avusitavāyeva kho panā**”ti-ādimāha. Tassattho—passatha bho ayaṃ Ambaṭṭho māṇavo ācariyakule

1. Kiṇhāti (Sī)

* Dī 3. 67; Ma 2. 357 piṭṭhesu passitabbam.

သုတ္တံ]

ပဌမဇ္ဈိမဝါဒဝိက္ခရာ

၂၂၇

တတော ကိရ တံ ဘဂဝါ “အဗ္ဗုဒ္ဓ ဂစ္ဆန္တဿ ဝါ ဂစ္ဆန္တေန ဌိတဿ ဝါ ဌိတေန နိဿိန္တဿ ဝါ နိဿိန္တေနာစရိယေန သဒ္ဓိ” ကထာ နာမ သဗ္ဗာစရိယေသု လဗ္ဗတိ။ တံ ပန သယာနော သယာနေနာစရိယေန သဒ္ဓိ” ကထေသိ၊ ကိ” တေ အာစရိယော ဂေါရူပံ၊ ဥဒါဟု တွ”န္တိ အာဟ။ သော ကုဇ္ဈိတွာ “ယေ စ ခေါ တေ ဘော ဂေါတမ မုဏ္ဍကာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ မုဏ္ဍေ မုဏ္ဍာတိ သမဏေ စ သမဏာတိ ဝတ္ထု ဝဇ္ဇေယျ။ အယံ ပန ဟိဋ္ဌေန္တော မုဏ္ဍကာ သမဏကာတိ အာဟ။ **ဗုဒ္ဓါ**တိ ဂဟပတိကာ။ **ကဏ္ဍာ**တိ^၁ ကဏ္ဍာ၊ ကာဠကာတိ အတ္ထော။ **ဗန္ဓုပါဒါပစ္စာ**တိ ဧတ္ထ ဗန္ဓုတိ မြဟ္မာ အဓိပ္ပေတော။ တဌိ မြဟ္မဏာ ပိတာမဟောတိ ဝေါဟရန္တိ၊ ပါဒါနံ အပစ္စာ ပါဒါပစ္စာ၊ မြဟ္မာနော ပိဋ္ဌိပါဒတော ဇာတာတိ အဓိပ္ပာယော။ တဿ ကိရ အယံ လဌိ— မြဟ္မဏာ မြဟ္မာနော မုခတော နိက္ခန္တာ၊ ခတ္တိယာ ဥရတော၊ ဝေဿာ နာဘိတော၊ သုဒ္ဓါဇာဏတော၊ သမဏာ ပိဋ္ဌိပါဒတောတိ။ ဧဝံ ကထေန္တော စ ပနေသ ကိဉ္ဇာပိ အနိယမေတွာ ကထေတိ၊ အထ ခေါ ဘဂဝန္တမေဝ ဝဒါမိတိ ကထေတိ။

အထ ခေါ ဘဂဝါ “အယံ အဗ္ဗုဒ္ဓော အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ မယာ သဒ္ဓိ” ကထယမာနေ၊ မာနမေဝ နိဿာယ ကထေသိ။ အာသီဝိသံ ဂိဝါယံ ဂဏ္ဍန္တော ဝိယ၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ အာလိင်္ဂန္တော ဝိယ၊ မတ္တဝါရဏံ သောဏ္ဍာယ ပရာမသန္တော ဝိယ၊ အတ္တေနော ပမာဏံ န ဇာနာတိ။ ဟန္တ နံ ဇာနာ-ပေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “အတ္တိကဝတော ခေါ ပန တေ အဗ္ဗုဒ္ဓာ”တိအာဒိ-မာဟ။ တတ္ထ အာဂန္တော ကတ္တဗ္ဗကိစ္စသင်္ခါတော အတ္ထော တေဿ အတ္တိတိ အတ္တိကံ၊ တဿ မာဏဝဿ စိတ္တံ။ အတ္တိကမဿ အတ္တိတိ အတ္တိကဝါ၊ တဿ အတ္တိကဝတော တဝ ဇူဓာဂမနံ အဟောသိတိ အတ္ထော။

ခေါ ပနာတိ နိပါတမတ္တံ။ **ယာယေဝ ခေါ ပနတ္ထာယာ**တိ ယေနေဝ ခေါ ပနတ္ထေန။ **အာဂစ္ဆေယျာထာ**တိ မမ ဝါ အညေသံ ဝါ သန္တိကံ ယဒါ ကဒါစိ အာဂစ္ဆေယျာထ။ **တမေဝ အတ္တန္တိ** ဣဒံ ပုရိသလိင်္ဂဝေနေဝ ဝုတ္တံ။ **မနသိ ကရေယျာထာ**တိ စိတ္တေ ကရေယျာထ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—တံ အာစရိယေန အတ္တေနော ကရဏီယေန ပေသိတော၊ န အမှာကံ ပရိဘဝနတ္ထာယ။ တဿ တမေဝ ကိစ္စံ မနသိ ကရောဟိတိ။ ဝေမဿ အညေသံ သန္တိကံ အာဂတာနံ ဝတ္တံ ဒေသေတွာ မာနနိဂ္ဂဏှနတ္ထံ “အဝုသိတဝါယေဝ ခေါ ပနာ”တိအာဒိမာဟ။ တဿတ္ထော—ပဿထ ဘော အယံ အဗ္ဗုဒ္ဓော မာဏဝေါ အာစရိယကုလေ

avusitavā asikkhito appassutova samāno. **Vusitamānīti** “aham vusitavā sikkhito bahussuto”¹ti attānaṃ maññati. Etassa hi evaṃ pharusavacanasamudācāre¹ kāraṇaṃ kimaññatra avusitattāti ācariyakule asaṃvuddhā asikkhitā appassutāyeva hi evaṃ vadantīti.

264. **Kupitoti** kuddho. **Anattamanoti** asakamano. Kim pana Bhagavā tassa kujjhanabhāvaṃ ñatvā evamāha udāhu aña tvāti? Ñatvā āhāti. Kasmā ñatvā āhāti? Tassa mānanimmadanatthaṃ. Bhagavā hi aññāsī “ayaṃ mayā evaṃ vutte kujjhitvā mama ñātake akkosissati, athassāhaṃ yathā nāma kusalo bhisakko dosaṃ uggiletvā² nīharati, evameva gottena gottam kulāpadesena kulāpadesaṃ uṭṭhāpetvā bhavaggappamāṇena viya uṭṭhitam mānaddhajaṃ mūle chetvā nipātesāmi”³ti. **Khumśentoti** ghaṭṭento. **Vambhentoti** hīlento. **Pāpito bhavissatīti** caṇḍabhāvādidosam pāpito bhavissati.

Caṇḍāti mānanissitakodhayuttā. **Pharusāti** kharā. **Lahusāti** lahukā. Appakeneva tussanti vā dussanti vā, udakapiṭṭhe alābukaṭāhaṃ viya appakeneva uplavanti. **Bhassāti**³ bahubhāṇino. Sakyānaṃ mukhe vivaṭe aññassa vacanokāso natthīti adhippāyeneva vadati. **Samānāti** idam “santā”⁴ti purimapadasseva vevacanaṃ. **Na sakkarontīti** na brāhmaṇānaṃ sundarenākārena karonti. **Na garuṃ karontīti** brāhmaṇesu gāraṃ na karonti. **Na mānentīti** na manena piyāyanti. **Na pūjentīti** mālādīhi nesaṃ pūjaṃ na karonti. **Na apacāyantīti** abhivādanādīhi nesaṃ apacitikammaṃ nīcavuttiṃ na dassenti. **Tayidanti** taṃ idam. **Yadime sakyāti** yaṃ ime sakyā na brāhmaṇe sakkaronti -pa- na apacāyanti, taṃ tesam asakkārakaraṇādi sabbaṃ na yuttam, nānulomanti attho.

Dutiya ibbhavādavaṇṇanā

265. **Aparaddhanti** aparajjhimsu. **Ekamidāhanti** ettha idanti nipātamattaṃ. Ekaṃ ahanti attho. **Sandhāgāranti** rajja-anusāsanasālā⁴. **Sakyāti**

1. Pharusavacanasamudācārena (Syā, Ka)

2. Ukkiledevā (Sī), ukkiretvā (Syā)

3. Rabhasāti (Sī, Syā)

4. Rajjaṃ anusāsanasālā (Sī, Syā)

အဝုသိတဝါ အသိက္ခိတော အပ္ပဿုတောဝ သမာနော။ **ဝုသိတမာနီတိ** အဟံ ဝုသိတဝါ သိက္ခိတော ဗဟုဿုတောတိ အတ္တာနံ မညတိ။ တေဿ ဟိ ဧဝံ ဖရသဝစနသမုဒါစာရေ^၁ ကာရဏံ ကိမညတြ အဝုသိတတ္တာတိ အာစရိယ-ကုလေ အသံဝုဒ္ဓါ အသိက္ခိတာ အပ္ပဿုတာယေဝ ဟိ ဧဝံ ဝဒန္တိတိ။

၂၆၄။ **ကုပိတောတိ** ကုဒ္ဓေါ။ **အနတ္တမနော**တိ အသကမနော၊ ကိ^၁ ပန ဘဂဝါ တဿ ကုဇ္ဈနဘာဝံ ဥတွာ ဧဝမာဟ ဥဒါဟု အဥတွာတိ။ ဥတွာ အာဟာတိ။ ကဿ ဥတွာ အာဟာတိ။ တဿ မာနနိဗ္ဗဒနတ္ထံ။ ဘဂဝါ ဟိ အညာသိ “အယံ မယာ ဧဝံ ဝုတ္တေ ကုဇ္ဈိတွာ မမ ဉတကေ အက္ခောသိဿတိ။ အထဿာဟံ ယထာ နာမ ကုသလော ဘိသက္ခော ဒေါသံ ဥဂ္ဂိလေတွာ^၂ နိဟရတိ။ ဧဝမေဝ ဂေါတ္တေန ဂေါတ္တံ ကုလာပဒေသေန ကုလာပဒေသံ ဥဋ္ဌာပေတွာ ဘဝဂ္ဂပ္ပမာဏေန ဝိယ ဥဋ္ဌိတံ မာနဒ္ဓဇံ မူလေ ဆေတွာ နိပါတေဿာမီ”^၃တိ။ **ခုံသေန္တော**တိ သဇ္ဇေန္တော။ **ဝဗ္ဗေန္တော**တိ ဟိဋ္ဌေန္တော။ **ပါဝိတော** ဘဝိဿတိတိ စဏ္ဍဘာဝါဒိဒေါသံ ပါဝိတော ဘဝိဿတိ။

စဏ္ဍောတိ မာနနိဿိတကောဓယုတ္တာ။ **ဖရသော**တိ ခရာ။ **လဟုသော**တိ လဟုကာ။ အပ္ပကေနဝ တုဿန္တိ ဝါ ဒုဿန္တိ ဝါ၊ ဥဒကဝိဋ္ဌေ အလာဗုကဋ္ဌာဟံ ဝိယ အပ္ပကေနဝ ဥပ္ပဝန္တိ။ **ဘဿော**တိ^၄ ဗဟုဘာဏိနော။ သကျာနံ မုခေ ဝိဝဋ္ဌေ အညဿ ဝစနောကာသော နတ္ထိတိ အဓိပ္ပါယေနဝ ဝဒတိ။ **သမာနော**တိ ဣဒံ သန္တာတိ ပုရိမပဒဿ ဝေဝစနံ။ **န သက္ကရောန္တိ**တိ န ဗြာဟ္မဏာနံ သုန္ဒရေနာကာရေန ကရောန္တိ။ **န ဂရုံ ကရောန္တိ**တိ ဗြာဟ္မဏေသု ဂါရဝံ န ကရောန္တိ။ **န မာနေန္တိ**တိ န မနေန ဝိယာယန္တိ။ **န ပူဇေန္တိ**တိ မာလာဒီဟိ နေသံ ပူဇံ န ကရောန္တိ။ **န အပစာယန္တိ**တိ အဘိဝါဒနာဒီဟိ နေသံ အပစိတိကမ္ပံ နိစရတ္ထိ^၅ န ဒဿေန္တိ။ **တယိဒန္တိ** တံ ဣဒံ။ **ယဒိမေ သကျော**တိ ယံ ဣမေ သကျာ န ဗြာဟ္မဏေ သက္ကရောန္တိ။ပ။ န အပစာယန္တိ၊ တံ တေသံ အသက္ကာရကရဏာဒိ သဗ္ဗံ န ယုတ္တံ၊ နာနုလောမန္တိ အတ္ထော။

ဒုတိယဇုပ္ပဝါဒဝဏ္ဏနာ

၂၆၅။ **အပရဒ္ဓန္တိ** အပရဇ္ဈိ^၁သု။ **ကေမိဒါဟန္တိ** ဧတ္ထ ဣဒန္တိ နိပါတမတ္ထံ။ **ဧကံ** အဟန္တိ အတ္ထော။ **သန္တာဂါရန္တိ** ရဇ္ဇအနုသာသနသာလာ^၂။ **သကျော**တိ

၁-ဖရသဝစနသမုဒါစာရေန (သျှာ၊ က)

၂-ဥဂ္ဂိလေဒေတွာ (သိ)၊ ဥဂ္ဂိရေတွာ (သျှာ)

၃-ရဘဿာတိ (သိ၊ သျှာ)

၄-ရဇ္ဇ အနုသာသနသာလာ (သိ၊ သျှာ)

abhisittarājāno. **Sakyakumārā**ti anabhisittā. **Uccesū**ti yathānurūpesu pallāṅkapīṭhakavettāsanaphalakacittattharaṇādibhedeṣu. **Sañjagghantā**ti uppaṇḍanavasena mahāhasitaṃ hasantā. **Saṃkīḷantā**ti hasitamatta¹ karaṇa-aṅgulisāṅghaṭṭanapāṇippahāradānādīni karontā. **Mamaññeva maññeti** evamaham maññāmi mamaññeva anuhasanti na aññanti.

Kasmā pana te evamakamsūti? Te kira Ambaṭṭhassa kulavaṃsaṃ jānanti. Ayañca tasmim samaye yāva pādantā olambetvā nivatthasātakassa ekena hatthena dussakaṇṇaṃ gahetvā khandhaṭṭhikaṃ nāmetvā mānamadena matto viya āgacchati. Tato “passatha bho amhākaṃ dāsassa Kaṇhāyanagottassa Ambaṭṭhassa āgamanakāraṇaṃ”ti vadantā evamakamsu. Sopi attano kulavaṃsaṃ jānāti. Tasmā “mamaññeva maññe”ti takkayittha.

Āsanenāti “idamāsaṇaṃ, ettha nisīdāhī”ti evaṃ āsanena nimantanam nāma hoti, tathā na koci akāsi.

Tatiya-ibbhavādavaṇṇanā

266. **Laṭukikā**ti khettaledḍūnaṃ antare nivāsini² khuddakasakuṇikā. **Kulāvake**ti nivāsanaṭṭhāne. **Kāmalāpinī**ti yadicchakabhāṇinī. Yaṃ yaṃ icchati, taṃ taṃ lapati, na taṃ koci haṃso vā koṇco vā moro vā āgantvā “kiṃ tvaṃ lapasī”ti nisedheti. **Abhisajjitunti** kodhavasena laggitum.

Evaṃ vutte māṇavo “ayaṃ samaṇo Gotamo attano ñātake laṭukikasadise katvā amhe haṃsakoṇcamorasame³ karoti, nimmāno dāni jāto”ti maññamāno uttari⁴ cattāro vaṇṇe dasseti.

Dāsiputtavādavaṇṇanā

267. **Nimmādeti**ti nimmadeti nimmāne karoti. **Yaṃnūnāhanti** yadi panāhaṃ. “Kaṇhāyanohamasmi bho Gotamā”ti idaṃ kira vacanaṃ Ambaṭṭho

1. Sitamatta (Sī, Syā)

3. Morasadise (Ka)

2. Antaranivāsini(Sī)

4. Uttariṃ (Sī, Syā)

သုတ္တံ]

ဒါသိပုတ္တဝါဒဝဏ္ဏနာ

၂၂၉

အဘိသိတ္တရာဇာနော။ သဗ္ဗကုမာရာတိ အနဘိသိတ္တာ။ ဥစ္စေသူတိ ယထာနု-
ရူပေသု ပလ္လင်္ကီဌကဝေတ္တာသနဖလကစိတ္တတ္ထရဏာဒိဘေဒေသု။ သန္ဓေန္တိတိ
ဥပ္ပဏ္ဍနဝသေန မဟာဟသိတံ ဟသန္တာ။ သံကိဋန္တတိ ဟသိတမတ္တိကရဏ-
အင်္ဂုလိသဃိန္နုပဏ္ဍိတပုဟာရဒါနာဒိနိ ကရေန္တာ။ မမညေဝ မညေတိ ဝေမဟံ
မညာမိ မမညေဝ အနုဟသန္တိ န အညန္တိ။

ကသ္မာ ပန တေ ဝေမကံသုတိ။ တေ ကိရ အဗ္ဗဋ္ဌဿ ကုလဝံသံ ဇာနန္တိ။
အယဉ္ဇ တသ္မိံ သမယေ ယာဝ ပါဒန္တာ ဩလမ္ပေတွာ နိဝတ္ထသာဋကဿ
ဧကေန ဟတ္ထေန ဒုဿကဏ္ဍိ ဂဟေတွာ ခန္ဓဋ္ဌိကံ နာမေတွာ မာနမဒေန
မတ္တော ဝိယ အာဂစ္ဆတိ။ တတော “ပဿထ ဘော အမှာကံ ဒါသဿ
ကဏ္ဍာယနဂေါတ္တဿ အဗ္ဗဋ္ဌဿ အာဂမနကာရဏ”န္တိ ဝဒန္တာ ဝေမကံသု။
သောပိ အတ္တနော ကုလဝံသံ ဇာနာတိ။ တသ္မာ မမညေဝ မညေတိ
တက္ကယိတ္ထ။

အာသနေနာတိ ဣဒမာသနံ ဣတ္ထ နိသိဒါဟိတိ ဧဝံ အာသနေန နိမန္တနံ
နာမ ဟောတိ၊ တထာ န ကောစိ အကာသိ။

∴ တတိယဗျုပ္ပဝါဒဝဏ္ဏနာ

၂၆၆။ လဋ္ဌုကိကာတိ ခေတ္တလေဉ္စုနံ အန္တရေနိဝါသိနိ^၂ ခုဒ္ဒက-
သကုဏိကာ။ ကုလဝကေတိ နိဝါသနဋ္ဌာနေ။ ကာမလာပိနိတိ ယဒိစ္ဆက-
ဘာဏိနိ။ ယံ ယံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ တံ လပတိ၊ န တံ ကောစိ ဟံသော ဝါ
ကောဇ္ဇော ဝါ မောရော ဝါ အာဂန္တာ ကိံ တံ လပသိတိ နိသေဓေတိ။
အဘိသန္တိတုန္တိ ကောဓဝသေန လဂ္ဂိတုံ။

ဧဝံ ဝုဇ်တ္ထ မာဏဝေါ “အယံ သမဏော ဂေါတမော အတ္တနော ဉ္ဈတကေ
လဋ္ဌုကိကာသဒိသေ ကတွာ အမှေ ဟံသကောဇ္ဇမောရသဒိသေ^၃ ကရေတိ
နိဗ္ဗာနော ဒါနိ ဇာတော”တိ မညမာနော ဥတ္တရိ^၄ စတ္တာရော ဝဏ္ဏေ ဒဿေတိ။

ဒါသိပုတ္တဝါဒဝဏ္ဏနာ

၂၆၇။ နိဗ္ဗာဒေတိ နိဗ္ဗဒေတိ နိဗ္ဗာနေ ကရေတိ။ ယံနုနာဟန္တိ ယဒိ
ပနာဟံ။ ကဏ္ဍာယနောဟမသ္မိ ဘော ဂေါတမာတိ ဣဒံ ကိရ ဝစနံ အဗ္ဗဋ္ဌော

၁-သိတမတ္တ (သီ၊ သျာ)

၃-မောရသမေ (သီ၊ သျာ)

၂-အန္တရေနိဝါသိနိ (သီ)

၄-ဥတ္တရိ (သီ၊ သျာ)

tikkhattuṃ mahāsaddena avoca. Kasmā avoca? Kiṃ asuddhabhāvaṃ na jānātīti. Āma jānāti. Jānantopi bhavapaṭicchannametam kāraṇaṃ, tam anena na diṭṭhaṃ. Apassanto mahāsamaṇo kiṃ vakkhatīti maññaṃ māno mānathaddhatāya avoca. **Mātāpettikanti** mātāpitūnaṃ santakaṃ. **Nāmagottanti** paṇṇattivasena nāmaṃ, paveṇivasena gottam. **Anussaratoti** anussarantassa kulakoṭṭim sodhentassa. **Ayyaputtāti** sāmīno puttā¹. **Dāsiputtoti** gharadāsiyā putto. Tasmā yathā dāsena sāmīno upasaṅkamitabbā, evaṃ anupasaṅkamantaṃ tam disvā sakyā anujagghimsūti dasseti.

Ito param tassa dāsabhāvaṃ, sakyānañca sāmibhāvaṃ pakāsetvā attano ca Ambaṭṭhassa ca kulavaṃsaṃ āharanto “**sakyā kho panā**”ti-ādimāha. Tattha **dahantīti** ṭhapenti, Okkāko no pubbapurisoti evaṃ karontīti² attho. Tassa kira rañño kathanakāle ukkā viya mukhato pabhā niccharati, tasmā tam “**Okkāko**”ti sañjānimsūti. **Pabbājesīti** nīhari.

Idāni te nānavasena dassento “**Okkā mukhan**”ti-ādimāha. Tatrāyaṃ anupubbī kathā—³ paṭhamakappikānaṃ kira rañño Mahāsammataassa Rojo nāma putto ahosi. Rojassa Vararojo, Vararojassa Kalyāṇo, Kalyāṇassa Varakalyāṇo, Varakalyāṇassa Mandhātā, Mandhātussa Varamandhātā, Varamandhātussa Uposatho, Uposathassa varo, Varassa Upavaro, Upavarassa Maghadevo, Maghadevassa paramparāya caturāsītikhattiyasahassāni ahesuṃ. Tesam pacchato tayo Okkākavaṃsā ahesuṃ. Tesu tatiya-okkākassa pañca mahesiyo ahesuṃ Hatthā Cittā Jantu Jālinī Visākhāti. Ekekissā pañcapaṇca-itthisataparivārā, Sabbajettihāya cattāro puttā Okkā mukho Karakaṇḍu Hatthiniko⁴ Sinisūroti⁵. Pañca dhītarō Piyā Suppiyā Ānandā Vijitā Vijitasenāti. Iti sā nava putte vijāyitvā kalamakāsi.

Atha rājā aññaṃ daharim abhirūpaṃ rājadhītaraṃ ānetvā aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapesi. Sā Jantuṃ nāma puttam vijāyi. Atha naṃ pañcamadivase

1. Sāmīno (Syā)

2. Kathentīti (Sī, Syā)

3. Anupubbakathā (Sī), anupubbikathā (Syā)

4. Hatthinī (Sī)

5. Kāsīnipuroti (Sī), sinipuroti (Syā)

တိက္ခတ္တု မဟာသဒ္ဓေန အဝေါစ။ ကသ္မာ အဝေါစ? ကိံ အသုဒ္ဓဘာဝံ န ဇာနာတိတိ။ အာမ ဇာနာတိ။ ဇာနန္တောပိ ဘဝပဋိစ္ဆန္ဓမေတံ ကာရဏံ။ တံ အနေန န ဒိဋ္ဌိ။ အပဿန္တော မဟာသမဏော ကိံ ဝက္ခတိတိ မညမာနော မာနထဒ္ဓတာယ အဝေါစ။ **မာတာပေတ္တိကန္တိ** မာတာပိတုနံ သန္တကံ။ **နာမဂေါတ္တန္တိ** ပဏ္ဏတ္တိဝသေန နာမံ၊ ပဝေဏိဝသေန ဂေါတ္တံ။ **အနုဿရ-တော**တိ အနုဿရန္တဿ ကုလကောဋိံ သောဓန္တဿ။ **အယုပုတ္တာ**တိ သာမိနော ပုတ္တာ^၁။ **ဒါသိပုတ္တာ**တိ သရဒါသိယာဝ ပုတ္တာ။ တသ္မာ ယထာ ဒါသေန သာမိနော ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗာ၊ ဧဝံ အနုပသင်္ကမန္တံ တံ ဒိသ္မာ သက္ခာ အနုဇ္ဈိံသုတိ ဒဿေတိ။

ဣတော ပရံ တဿ ဒါသဘာဝံ သက္ခာနဉ္စ သာမိဘာဝံ ပကာသေတွာ အတ္တနော စ အဗ္ဗဋ္ဌဿ စ ကုလဝံသံ အာဟရန္တော သက္ခာ ခေါ ပနာတိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ဒဟန္တိ**တိ ဌပေန္တိ၊ ဩက္ကာကော နော ပုဗ္ဗပုရိသောတိ ဧဝံ ကရေန္တိတိ^၂ အတ္ထော။ တဿ ကိရ ရညော ကထနကာလေ ဥက္ကာ ဝိယ မုတော ပဘာ နိစ္ဆရတိ၊ တသ္မာ တံ ဩက္ကာကောတိ သဉ္ဇာနိံသုတိ။ **ပဗ္ဗာဇေသိ**တိ နိဟရိ။

ဣဒါနိ တေ နာမဝသေန ဒဿေန္တော “ဩက္ကာမုခ”န္တိအာဒိမာဟ။ တတြာယံ အနုပုတ္တိ ကထာ—^၃ ပဌမကပ္ပိကာနံ ကိရ ရညော မဟာသမ္မတဿ ရောဇော နာမ ပုတ္တာ အဟောသိ။ ရောဇဿ ဝရရောဇော၊ ဝရရောဇဿ ကလျာဏော၊ ကလျာဏဿ ဝရကလျာဏော၊ ဝရကလျာဏဿ မန္ဓာတာ၊ မန္ဓာတုဿ ဝရ-မန္ဓာတာ၊ ဝရမန္ဓာတုဿ ဥပေါသထော၊ ဥပေါသထဿ ဝရော၊ ဝရဿ ဥပဝရော၊ ဥပဝရဿ မသဒေဝေါ၊ မသဒေဝဿ ပရမ္ပရာယ စတုရာသိတိ-ခတ္တိယသဟဿာနိ အဟေသုံ။ တေသံ ပစ္ဆိမော တယော ဩက္ကာကံသာ အဟေသုံ။ တေသု တတိယဩက္ကာကဿ ပဉ္စ မဟေသိယော အဟေသုံ ဟတ္ထာ စိတ္တာ ဇန္တု ဇာလိနိ ဝိသာခါတိ။ ဧကေကိဿာ ပဉ္စပဉ္စဣတ္တိသတပရိဝါရာ။ သဗ္ဗဇေဋ္ဌာယ စတ္တာရော ပုတ္တာ ဩက္ကာမုခေါ ကရကဏ္ဍာ ဟတ္ထိနိကော^၄ သိနိသုရေတိ^၅။ ပဉ္စ စိတရော ဝိယာ သုပ္ပိယာ အာနန္ဒာ ဝိဇိတာ ဝိဇိတသေ-နာတိ။ ဣတိ သာ နဝ ပုတ္တေ ဝိဇယိတွာ ကာလမကာသိ။

အထ ရာဇာ အညံ ဒဟရိံ အဘိရူပံ ရာဇစိတရံ အာနေတွာ အဂ္ဂမဟေသိ-ဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သာ ဇန္တု နာမ ပုတ္တံ ဝိဇယိ။ အထ နံ ပဉ္စမဒိဝေ
၁-သာမိနော (သျှာ) ၂-ကထေန္တိတိ (သီ၊ သျှာ) ၃-အနုပုဗ္ဗကထာ (သီ)၊ အနုပုဗ္ဗကထာ (သျှာ)
၄-ဟတ္ထိနိ (သီ) ၅-ကာသိနိပုရေတိ (သီ)၊ သိနိပုရေတိ (သျှာ)

alaṅkaritvā rañño dassesi. Rājā tuṭṭho tassā varaṁ adāsi. Sā ñātakehi saddhiṁ mantetvā puttassa rajjaṁ yāci. Rājā “nassa vasali¹, mama puttānaṁ antarāyaṁ icchasi”ti tajjesi. Sā punappunaṁ raho rājānaṁ paritosetvā “mahārāja musāvādo nāma na vaṭṭati”ti-ādīni vatvā yācatiyeva. Atha rājā putte āmantesi “ahaṁ tātā tumhākaṁ kaniṭṭhaṁ Jantukumāraṁ disvā tassa mātuyā sahasā varaṁ adāsim, sā puttassa rajjaṁ pariṇāmetuṁ icchati. Tumhe ṭhapetvā maṅgalaḥatthiṁ maṅgala-assaṁ maṅgalarathañca yattake icchatha, tattake hatthi-assarathe gahetvā gacchatha. Mamaccayena āgantvā rajjaṁ kareyyāthā”ti aṭṭhahi amaccehi saddhiṁ uyyojesi.

Te nānappakāraṁ roditvā kanditvā “tāta amhākaṁ dosaṁ khamathā”ti rājānañceva rājorodhe ca khamāpetvā, “mayampi bhātūhi saddhiṁ gacchāmā”ti rājānaṁ āpucchitvā nagarā nikkhantā bhaginiyo ādāya caturaṅginiyā senāya parivutā nagarā nikkhamiṁsu. “Kumārā pitu accayena āgantvā rajjaṁ kāressanti, gacchāma ne upaṭṭhahāmā”ti cintetvā bahū manussā anubandhiṁsu. Paṭhamadivase yojanamattā senā ahosi, dutiye dviyojanamattā, tatiye tiyojanamattā. Kumārā mantayimṁsu “mahā balakāyo, sace mayā kañci sāmantarājānaṁ madditvā janapadaṁ gaṇheyyāma, sopi no nappasaheyya. Kiṁ paresaṁ pīlāya katāya, mahā ayaṁ Jambūdīpo, araṇṇe nagaraṁ māpessāmā”ti Himavantābhimukhā gantvā nagaravatthum pariyesimṁsu.

Tasmiṁca samaye amhākaṁ bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā Kapilabrāhmaṇo nāma hutvā nikkhamma isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapasse pokkharāṇiyā tīre sākavanasaṇḍe paṇṇasālaṁ māpetvā vasati. So kira bhummajālaṁ² nāma vijjaṁ jānāti. Yāya uddhaṁ asītiḥatthe ākāse, heṭṭhā ca bhūmiyampi guṇadosaṁ passati. Etasmiṁ padese tiṇagumbalatā dakkhiṇāvattā pācīnābhimukhā³ jāyanti. Sīhabyagghādayo migasūkare, sappabilārā ca maṇḍūkamūsike anubandhamānā taṁ padesaṁ patvā na sakkonti te anubandhituṁ. Tehi te

1. Vasali(Sī) 2. Bhūmicālaṁ (Sī), bhummapāsaṁ (Syā) 3. Pācīnamukhā (Sī)

သုတ္တ]

ဒါသိပုတ္တဝါဒဝတ္ထုနာ

၂၃၁

အလင်္ကာရိတွာ ရညော ဒေသေသိ။ ရာဇာ တုဋ္ဌော တဿာ ဝရံ အဒါသိ။ သာ ဉ္ဇတကေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ ပုတ္တဿ ရဇ္ဇံ ယာစိ။ ရာဇာ “နဿ ဝသလိံ^၁ မမ ပုတ္တာနံ အန္တရာယံ ဣစ္ဆသိ”တိ တဇ္ဇေသိ။ သာ ပုနပုနံ ရဟော ရာဇာနံ ပရိတောသေတွာ “မဟာရာဇ မုသာဝါဒေါ နာမ န ဝဋ္ဋတိ”တိအာဒိနိ ဝတွာ ယာစတိယေဝ။ အထ ရာဇာ ပုတ္တေ အာမန္တေသိ “အဟံ တာတာ တုမှာကံ ကနိဋ္ဌံ ဇန္တုကုမာရံ ဒိသ္မာ တဿ မာတုယာ သဟသာ ဝရံ အဒါသိ။ သာ ပုတ္တဿ ရဇ္ဇံ ပရိဏာမေတုံ ဣစ္ဆတိ။ တုမှေ ဌပေတွာ မင်္ဂလဟတ္ထိံ မင်္ဂလအသံ မင်္ဂလရထဉ္စ ယတ္တကေ ဣစ္ဆထ၊ တတ္တကေ ဟတ္ထိအသရထေ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆထ။ မမစ္စယေန အာဂန္တာ ရဇ္ဇံ ကရေယျာတာ”တိ အဋ္ဌဟိ အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ ဥယျောဇေသိ။

တေ နာနပ္ပကာရံ ရောဒိတွာ ကန္တိတွာ “တာတာ အမှာကံ ဒေါသံ ခမထာ”တိ ရာဇာနဉ္စေ ရာဇောရောမေ စ ခမာပေတွာ, “မယမ္ပိ ဘာတူဟိ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆာမာ”တိ ရာဇာနံ အာပုတ္တိတွာ နဂရာ နိက္ခန္ဓာ ဘဂိနိယော အာဒါယ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ ပရိဝုတာ နဂရာ နိက္ခမိံသု။ ကုမာရာ ပိတုအဇ္ဇယေန အာဂန္တာ ရဇ္ဇံ ကာရေသန္တိ, ဂစ္ဆာမ နေ ဥပဋ္ဌဟာမာတိ စိန္တေတွာ ဗဟူ မနုဿာ အနုဗန္ဓိံသု။ ပဌမဒိဝသေ ယောဇနမတ္တာ သေနာ အဟောသိ။ ဒုတိယေ ဒွိယောဇနမတ္တာ တတိယေ တိယောဇနမတ္တာ။ ကုမာရာ မန္တယိံသု “မဟာ ဗလကာယော၊ သစေ မယံ ကဉ္စိ သာမန္တရာဇာနံ မဒ္ဓိတွာ ဇနပဒံ ဂဏေယျာမ၊ သောဝိ နော နပ္ပသဟေယျ။ ကိံ ပရေသံ ပိဋ္ဌာယ ကတာယ၊ မဟာ အယံ ဇမ္ဗုဒီပေါ၊ အရညေ နဂရံ မာပေဿာမာ”တိ ဟိမဝန္တာဘိမုခါ ဂန္တာ နဂရဝတ္ထု ပရိယေသိံသု။

တသ္မိဉ္စ သမယေ အမှာကံ ဗောဓိသက္ကော မြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ကပိလမြာဟ္မဏော နာမ ဟုတွာ နိက္ခမ္ပ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တာပသေ ပေါက္ခရဏိယာ တိရေ သာကဝနသဏ္ဍေ ပဏ္ဏသာလံ မာပေတွာ ဝသတိ။ သော ကိရ ဘုဗ္ဗဇာလံ^၂ နာမ ဝိဇ္ဇံ ဇာနာတိ။ ယာယ ဥဒ္ဓံ အသီတိဟတ္ထေ အာကာသေ ဟေဋ္ဌာ စ ဘူမိယမ္ပိ ဂုဏဒေါသံ ပဿတိ။ တေသ္မိံ ပဒေသေ တိဏဂုဗ္ဗလတာ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဌာ ပါဏိနာဘိမုခါ^၃ ဇာယန္တိ။ သီဟဗျုပ္ပါဒယော မိဂသူကရေ သပ္ပဗိဋ္ဌာရာ စ မဏ္ဍုကမူသိကေ အနုဗန္ဓမာနာ တံ ပဒေသံ ပတွာ န သက္ကောန္တိ တေ အနုဗန္ဓိတုံ။ တေဟိ တေ

၁-ဝသလိ (သိ)

၂-ဘူမိဇာလံ (သိ)၊ ဘုဗ္ဗဇာလံ (သျှာ)

၃-ပါဏိနမုခါ (သိ)

aññadatthu santajjitā nivattantiyeve. So “ayaṃ pathaviyā aggapadeso”ti ñatvā tattha attano paṇṇasālaṃ māpesi.

Atha te kumāre nagaravatthum pariyesamāne attano vasanokāsaṃ āgate disvā pucchitvā taṃ pavattim ñatvā tesu anukampaṃ janetvā avoca “imasmim paṇṇasālaṭṭhāne māpitaṃ nagaraṃ Jambudīpe agganagaraṃ bhavissati, ettha jātapurisesu ekeko¹ purisasatampi purisasahassampi abhibhavitum² sakkhissati, ettha nagaraṃ māpetha, paṇṇasālaṭṭhāne rañño gharaṃ karotha. Imasmiñhi okāse ṭhatvā caṇḍālaputtopi cakkavattibalena atiseyyo”ti. Nanu bhante ayyassa vasanokāso? “Mama vasanokāso”ti mā cintayittha, mayhaṃ ekapasse paṇṇasālaṃ katvā nagaraṃ māpetvā “**Kapilavatthun**”ti nāmaṃ karoṭhāti. Te tathā katvā tattha nivāsaṃ kappesum.

Athāmaccā “ime dāraḥ kā vayappattā, sace nesaṃ pitā santike bhaveyya, so āvāhavivāhaṃ kareyya, idāni pana amhākaṃ bhāro”ti cintetvā kumārehi saddhim mantayimsu. Kumārā “amhākaṃ sadisaṃ khattiyadhītarō nāma na passāma, nāpi bhaginīnaṃ sadisaṃ khattiyakumārake, asadisasaṃyoge³ ca no uppannā puttā mātito vā pitito vā aparisuddhā jātisambhedaṃ pāpuṇissanti, tasmā mayaṃ bhaginīhiyeve saddhim saṃvāsaṃ rocema”ti te jātisambhedabhayena jeṭṭhakabhaginim mātutṭhāne⁴ ṭhapetvā avasesāhi saṃvāsaṃ kappesum.

Tesaṃ puttehi ca dhītāhi ca vaḍḍhamānānaṃ aparena samayena jeṭṭhakabhaginiyā kuṭṭharogo udapādi, koviḷārapupphasadisāni gattāni ahesum. Rājakumārā imāya saddhim ekato nisajjaṭṭhānabhojanādāni karontānampi upari ayaṃ rogo saṅkamatīti cintetvā ekadivasaṃ uyyānakīlaṃ gacchantā viya taṃ yāne āropetvā araññaṃ pavisitvā bhūmiyaṃ pokkharaṇim khaṇāpetvā tattha khādanīyabhojanīyena saddhim taṃ pakkhipitvā gharasaṅkhepena upari padaraṃ paṭicchādetvā paṃsum datvā pakkamimsu.

1. Ekekaṃ (Ka)

2. Na abhibhavitum (Ka)

3. Asadisasaṃpayogena (Sī), asadisasaṃpayoge (Syā)

4. Mātutṭhāne (Sī), mātikaṭṭhāne (Syā)

အညဒတ္ထ၊ သန္တဇ္ဇိတာ နိဝတ္တန္တိယေဝ။ သော “အယံ ပထဝိယာ အဂ္ဂပဒေ-
သော”တိ ဥတွာ တတ္ထ အတ္တနော ပဏ္ဏသာလံ မာပေသိ။

အထ တေ ကုမာရေ နဂရဝတ္ထု ပရိယေသမာနေ အတ္တနော ဝသနော-
ကာသံ အာဂတေ ဒိသွာ ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္တိံ ဥတွာ တေသု အနုကမ္ပံ
ဇနေတွာ အဝေါစ “ဣမသ္မိံ ပဏ္ဏသာလဋ္ဌာနေ မာပိတံ နဂရံ ဇမ္ဗုဒ္ဓိပေ
အဂ္ဂနဂရံ ဘဝိဿတိ။ ဧတ္ထ ဇာတပုရိသေသု ဧကေကော^၁ ပုရိသသတမ္ပိ ပုရိသ-
သဟသမ္ပိ အဘိဘဝိတုံ^၂ သက္ခိဿတိ။ ဧတ္ထ နဂရံ မာပေထ။ ပဏ္ဏသာလ-
ဋ္ဌာနေ ရညော သရံ ကရေထ။ ဣမသ္မိံ ဩကာသေ ဌတွာ စဏ္ဍာလပုတ္တောပိ
စက္ကဝတ္တိဗလေန အတိသေယျောတိ။ နန္ဒ ဘန္တေ အယျဿ ဝသနောကာ-
သောတိ။ “မမ ဝသနောကာသော”တိ မာ စိန္တယိတ္ထ။ မယံ ဧကပသေ
ပဏ္ဏသာလံကတွာ နဂရံ မာပေတွာ ကပိလဝတ္ထုန္တိ နာမံ ကရေထာတိ။
တေ တထာ ကတွာ တတ္ထ နိဝါသံ ကပ္ပေသုံ။

အထာမစ္စာ “ဣမေ ဒါရကာ ဝယပ္ပတ္တာ၊ သစေ နေသံ ပိတာ သန္တိကေ
ဘဝေယျ။ သော အာဝါဟဝိဝါဟံ ကရေယျ။ ဣဒါနိ ပန အမှာကံ ဘာရေ”တိ
စိန္တေတွာ ကုမာရေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တယိံသု။ ကုမာရာ အမှာကံ သဒ္ဓိသာ
ခတ္ထိယဓိတရော နာမ န ပဿာမ၊ နာပိ ဘဂိနိနံ သဒ္ဓိသေ ခတ္ထိယကုမာရကေ၊
အသဒ္ဓိသသံယောဂေ^၃ စ နော ဥပ္ပန္နာ ပုတ္တာ မာတိတော ဝါ ပိတိတော
ဝါ အပရိသုဒ္ဓါ ဇာတိသမ္ဘေဒံ ပါပုဏိသန္တိ။ တသ္မာ မယံ ဘဂိနိဟိယေဝ
သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ရောစေမာတိ။ တေ ဇာတိသမ္ဘေဒဘယေန ဇေဋ္ဌကဘဂိနိံ^၄
မာတုဋ္ဌာနေ^၅ ဌပေတွာ အဝသေသာဟိ သံဝါသံ ကပ္ပေသုံ။

တေသံ ပုတ္တေဟိ စ ဓိတာဟိ စ ဝေဇာနာနံ အပရေန သမယေန ဇေဋ္ဌက-
ဘဂိနိယာ ကုဋ္ဌရောဂေါ ဥဒပါဒိ၊ ကောဝိဋ္ဌာရပုပ္ဖသဒ္ဓိသာနိ ဂတ္တာနိ အဟေသုံ။
ရာဇကုမာရာ ဣမာယ သဒ္ဓိံ ဧကေတော နိသဇ္ဇဋ္ဌာနဘောဇနာဒိနိ ကရေန္တာနမ္ပိ
ဥပရိ အယံ ရောဂေါ သင်္ကမတိတိ စိန္တေတွာ ဧကဒိဝသံ ဥယျာနကီဠိ
ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ တံ ယာနေ အာရောပေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဘူမိယံ
ပေါက္ခရဏိံ ခဏာပေတွာ တတ္ထ ခါဒနိယဘောဇနိယေန သဒ္ဓိံ တံ ပက္ခိပိတွာ
သရသင်္ခေပေန ဥပရိ ပဒရံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ပံသုံ ဒတွာ ပက္ကမိံသု။

၁-ဧကေကံ (က)

၂-န အဘိဘဝိတုံ (က)

၃-အသဒ္ဓိသသမ္ပယောဂေန (သိ)၊ အသဒ္ဓိသသမ္ပယောဂေ (သျှာ)

၄-မာတိဋ္ဌာနေ (သိ)၊ မာတိကဋ္ဌာနေ (သျှာ)

Tena ca samayena Rāmo nāma Bārāṇasirājā kuṭṭharogī¹ nāṭakitthīhi ca orodhehi ca² jigucchiyamāno tena samvegena jeṭṭhaputtassa rajjam datvā araṇṇam pavisitvā tattha paṇṇasālam māpetvā mūlaphalāni paribhuñjanto nacirasseva arogo suvaṇṇavaṇṇo hutvā ito cito ca vicaranto mahantaṃ susirarukkham disvā tassabbhantare soḷasahatthappamāṇam okāsam sodhetvā dvāraṇca vātapānaṇca yojetvā nisseṇim bandhitvā tattha vāsam kappesi. So aṅgārakaṭāhe aggim katvā rattim migasūkarādīnam sadde suṇanto sayati. So “asukasmim padese siho saddamakāsi, asukasmim byaggho”ti sallakkhetvā pabhāte tattha gantvā vighāsamaṃsam ādāya pacitvā khādati.

Athekadivasam tasmim paccūsasamaye aggim jāletvā nisinne rājadhītāya sarīragandhena āgantvā byaggho tasmim padese paṃsum viyūhanto padare vivaramakāsi, tena ca vivarena sā byaggham disvā bhītā vissaramakāsi. So tam saddam sutvā “itthisaddo eso”ti ca sallakkhetvā pātova tattha gantvā “ko etthā”ti āha. Mātugāmo sāmīti. Kim jātikāsīti. Okkākamahārājassa dhītā sāmīti³. Nikkhamāti. Na sakkā sāmīti. Kim kāraṇāti. Chavirogo me atthīti. So sabbam pavattim pucchitvā khattiyamānena anikkhamantim “ahampi khattiyo”ti attano khattiyabhāvam jānāpetvā nisseṇim datvā uddharitvā attano vasanokāsam netvā sayam paribhuttabhesajjāniyeva datvā nacirasseva arogaṃ suvaṇṇavaṇṇam katvā tāya saddhim samvāsam kappesi. Sā paḥamasamvāseneva gabbham gaṇhitvā dve putte vijāyi, punapi dveti evam soḷasakkhattumpi vijāyi. Evam dvattimsa bhātaro ahesum. Te anupubbena vuḍḍhippatte pitā sabbasippāni sikkhāpesi.

Athekadivasam eko Rāmaraṇṇo nagaravāsī vanacarako pabbate ratanāni gavesanto rājānam disvā sañjānitvā āha “jānāmahaṃ deva tumhe”ti. Tato nam rājā sabbam pavattim pucchi. Tasmim yeva ca khaṇe te dārakā āgamimsu. So te disvā “ke ime”ti āha. “Puttā me”ti ca vutte tesam mātikavaṃsam pucchitvā “laddham dāni

1. Kuṭṭharogo (Ka)

2. Orodhehi ca nāṭakehi ca (Sī, Syā)

3. Dhītamhīti (Syā), dhītāmhīti (Ka)

တေန စ သမယေန ရာမော နာမ ဗာရာဏသီရာဇော ကုဋ္ဌရောဂေါ^၁ နာဠကိတ္တိဟိ စ ဩရောဓေဟိ စ^၂ ဇိဂုစ္ဆိယမာနော တေန သံဝေဂေန ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ ရဇံ ဒတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ တတ္ထ ပဏ္ဏသလံ မာပေတွာ မူလဖလာနိ ပရိဘုဉ္ဇန္တော နစိရဿေဝ အရောဂေါ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဟုတွာ ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တော မဟန္တံ သုသိရရက္ခံ ဒိသွာ တဿ ဗြဟ္မဇရေ သောဠသဟတ္ထပ္ပမာဏံ ဩကာသံသောတော့ခွါရဉ္စ ဝါတပါနဉ္စ ယောဇေတွာ နိဿေဏိ^၃ ဗန္ဓိတွာ တတ္ထ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သော အင်္ဂါရကဋ္ဌာဟေ အဂ္ဂိ^၄ ကတွာ ရတ္ထိ^၅ မိဂသူကရာဒိနံ သဒ္ဓေ သုဏန္တော သယတိ။ သော “အသုကသ္မိ^၆ ပဒေသေ သီဟော သဒ္ဓမကာသိ၊ အသုကသ္မိ^၇ ဗျုပ္ပေါ”တိ သလ္လက္ခေတွာ ပဘာတေ တတ္ထ ဂန္ဓာ ဝိဿာသမံသံ အာဒါယ ပစိတွာ ခါဒတိ။

အထေကဒိဝံသံ တသ္မိ^၈ ပစ္စုသသမယေ အဂ္ဂိ^၉ ဇာလေတွာ နိသိန္ဓေ ရာဇဓိတာယ သရိရဂန္ဓေန အာဂန္ဓာဗျုပ္ပေါ တသ္မိ^{၁၀} ပဒေသေ ပံသု ဝိယူဟန္တော ပဒရေ ဝိဝရမကာသိ၊ တေန စ ဝိဝရေန သာ ဗျုပ္ပံ ဒိသွာ ဘိတာ ဝိဿရမကာသိ။ သော တံသဒ္ဓိသုတွာ “ဣတ္ထိသဒ္ဓေါဓေသော”တိ စ သလ္လက္ခေတွာ ပါတောဝ တတ္ထ ဂန္ဓာ “ကော ဧတ္တာ”တိ အာဟ။ မာတုဂါမော သာမိတိ။ ကိ^{၁၁} ဇာတိကာသိတိ။ ဩက္ကာကမဟာရာဇဿ ဓိတာ သာမိတိ^{၁၂}။ နိက္ခမာတိ။ န သက္ကာ သာမိတိ။ ကိ^{၁၃} ကာရဏာတိ။ ဆဝိရောဂေါ မေ အတ္ထိတိ။ သော သဗ္ဗ ပဝတ္ထိ^{၁၄} ပုစ္ဆိတွာ ခတ္ထိယမာနေန အနိက္ခမန္တိ^{၁၅} “အဟပ္ပိ ခတ္ထိယော”တိ အတ္တနော ခတ္ထိယဘာဝံ ဇာနာပေတွာ နိဿေဏိ^{၁၆} ဒတွာ ဥဒ္ဓရိတွာ အတ္တနော ဝသနော-ကာသံ နေတွာ သယံ ပရိဘုတ္တဘေသဇ္ဇာနိယေဝ ဒတွာ နစိရဿေဝ အရောဂံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ကတွာ တာယ သဒ္ဓိ^{၁၇} သံဝါသံ ကပ္ပေသိ။ သာ ပဌမသံဝါသေနဝ ဂန္တံ ဂဏှိတွာ ဒွေ ပုတ္တေ ဝိဇာယိ၊ ပုနပိ ဒွေတိ ဧဝံ သောဠသက္ခတ္တုမ္ပိ ဝိဇာယိ။ ဧဝံ ဒွတ္ထိ^{၁၈} သ ဘာတရော အဟေသု။ တေ အနုပုဗ္ဗေန ဝုရိပ္ပတ္တေ ပိတာ သဗ္ဗသိပ္ပာနိ သိက္ခာပေသိ။

အထေကဒိဝံသံ ဧကော ရာမရညော နဂရဝါသီ ဝနစရကော ပဗ္ဗတေ ရတနာနိ ဂဝေသန္တော ရာဇာနံ ဒိသွာ သဉ္ဇာနိတွာ အာဟ “ဇာနာမဟံ ဒေဝ တုမေ”တိ။ တတော နံ ရာဇော သဗ္ဗ ပဝတ္ထိ^{၁၉} ပုစ္ဆိ။ တသ္မိ^{၂၀} ယေဝ စ ခဏေ တေ ဒါရကာ အာဂမိ^{၂၁}သု။ သော တေ ဒိသွာ “ကေ ဣမေ”တိ အာဟ။ “ပုတ္တာ မေ”တိ စ ဝုတ္တေ တေသံ မာတိကဝံသံ ပုစ္ဆိတွာ “လဒ္ဓံ ဒါနိ

၁-ကုဋ္ဌရောဂီ (သီ၊ သျှာ)

၂-ဩရောဓေဟိ စ နာဠကေဟိ စ (သီ၊ သျှာ)

၃-ဓိတဒိတိ (သျှာ)၊ ဓိတာဒိတိ (က)

me pābhatan”ti nagaram gantvā rañño ārocesi. So “pitaram ānayissāmī”ti caturāṅginiyā senāya tattha gantvā pitaram vanditvā “rajjam deva sampatīcchā”ti yāci. So “alam tāta na tattha gacchāmi, idheva me imam rukkham apanetvā nagaram māpehi”ti āha. So tathā katvā tassa nagarassa kolarukkham apanetvā katattā **Kolanagaranti** ca byagghapathe katattā **Byagghapathanti**¹ cāti dve nāmāni āropetvā² pitaram vanditvā attano nagaram agamāsi.

Tato vayappatte kumāre mātā āha “tātā tumhākam Kapilavattuvāsino Sakyā mātulā santi³. Mātuladhītānam pana vo evarūpaṁ nāma kesaggahaṇam hoti, evarūpaṁ dussagahaṇam. Yadā tā nhānatittham āgacchanti, tadā gantvā yassa yā ruccati, so tam gaṇhatū”ti. Te tattheva⁴ gantvā tāsū nhatvā sīsaṁ sukkhāpayamānāsu yaṁ yaṁ icchimsu, tam tam gahetvā nāmaṁ sāvetvā agamimsu. Sakyarājāno sutvā “hotu bhaṇe amhākam nātakā eva te”ti tuṇhī ahesuṁ. Ayaṁ Sakyakoliyānam uppatti. Evaṁ tesam Sakyakoliyānam aññamaññaṁ āvāhavivāhaṁ karontānam yāva Buddhakālā anupacchinno vaṁso āgato. Tattha Bhagavā Sakyavaṁsaṁ dassetuṁ “**te raṭṭhasmā pabbājita Himavantapasse pokkharāṇiyā tīre**”ti-ādimāha. Tattha **sammantīti** vasanti. **Sakyā vata bhoti** raṭṭhasmā pabbājita araññe vasantāpi jātisambhedamakavā kulavaṁsaṁ anurakkhituṁ Sakyā⁵ samatthā, paṭibālāti attho. **Tadaggeti** tam aggaṁ katvā, tato paṭṭhāyāti attho. **So ca nesaṁ pubbapurisoti** so Okkāko rājā etesaṁ pubbapuriso. Natthi etesaṁ gahapativaṁsena sambhedamattampīti.

Evaṁ Sakyavaṁsaṁ pakāsetvā idāni Ambaṭṭhavaṁsaṁ pakāseto “**rañño kho panā**”ti-ādimāha. **Kaṇham nāma janesīti** kālavaṇṇam antokucchiyaṁyeva sañjātadantaṁ parūḷhamassudāṭhikaṁ⁶ puttaṁ vijāyi. **Pabyāhāsīti** “yakkho jāto pisāco jāto”ti bhayena palāyitvā dvāraṁ pidhāya ṭhitesu ghamaṁanusakesu ito cito ca vicaranto “dhovatha man”ti-ādāni vadanto uccāsaddamakāsi.

1. Byagghapajjanti (Sī) 2. Kāretvā (Ka) 3. Honti (Sī)

4. Te tattha (Syā) 5. Sakkā (Ka) 6. Parūḷhakesamassudāṭhikaṁ (Syā)

မေ ပါဘတ”နို့ နဂရံ ဂန္ဓာ ရညော အာရောစေသိ။ သော ပိတရံ အာန-
ယိဿာမီတိ စတုရ်ဂိနိယာ သေနာယ တတ္ထ ဂန္ဓာ ပိတရံ ဝန္တိတွာ “ရဇ္ဇံ ဒေဝ
သမ္ပုဋ္ဌိန္ဒာ”တိ ယာစိ။ သော “အလံ တာတ န တတ္ထ ဂန္ဓာမိ၊ ဣဝေဝ မေ ဣမံ
ရက္ခံ အပနေတွာ နဂရံ မာပေဟီ”တိ အာဟ။ သော တထာ ကတွာ တဿ
နဂရဿ ကောလရက္ခံ အပနေတွာ ကတတ္တာ ကောလနဂရန္တိ စ ဗျုပ္ပထေ
ကတတ္တာ ဗျုပ္ပထန္တိ စာတိ ဒွေ နာမာနိ အာရောပေတွာ ပိတရံ ဝန္တိတွာ
အတ္တနော နဂရံ အဂမာသိ။

တတော ဝယပ္ပတ္တေ ကုမာရေ မာတာ အာဟ “တာတာ တုမှာကံ
ကပိလဝတ္ထုဝါသိနော သကျာ မာတုလာ သန္တိ”။ မာတုလဓိတာနံ ပန ဝေါ
ဝေရူပံ နာမ ကေသဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ၊ ဝေရူပံ ဒုဿဂဟဏံ။ ယဒါ တာ
နာနတိတ္ထံ အာဂစ္ဆန္တိ၊ တဒါ ဂန္ဓာ ယဿ ယာ ရစ္စတိ၊ သော တံ ဂဏှတူ”တိ။
တေ တထေဝ ဂန္ဓာ တာသု နတွာ သီသံ သုက္ခာပယမာနာသု ယံ ယံ
ဣတ္ထိံသု၊ တံ တံ ဂဟေတွာ နာမံသာဝေတွာ အဂမိံသု။ သကျရာဇာနောသုတွာ
“ဟောတု ဘဏေ အမှာကံ ဉတကာ ဝေ တေ”တိ တုဏှိ အဟေသု။ အယံ
သကျကောလိယာနံ ဥပ္ပတ္တိ။ ဧဝံ တေသံ သကျကောလိယာနံ အညမညံ
အာဝါဟဝိဝါဟံ ကရေန္တာနံ ယာဝ ဗုဒ္ဓကာလာ အနုပစ္စိန္နောဝ ဝံသော
အာဂတော။ တတ္ထ ဘဂဝါ သကျဝံသံ ဒဿေတုံ “တေ ရဋ္ဌသွာ ပဗ္ဗာဇိတာ
ဟိမဝန္တပဿေ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ သမ္ပုဋ္ဌိတိ
ဝသန္တိ။ သကျာ ဝတ ဘောတိ ရဋ္ဌသွာ ပဗ္ဗာဇိတာ အရညေ ဝသန္တာပိ
ဇာတိသမ္ဘေဒမကတွာ ကုလဝံသံ အနုရက္ခိတုံ သကျာ သမတ္တာ၊ ပဋိဗလာတိ
အတ္ထော။ တဒဂ္ဂေတိ တံ အဂ္ဂံ ကတွာ၊ တတော ပဋ္ဌာယာတိ အတ္ထော။ သော
စ နေသံ ပုဗ္ဗပုရိသောတိ သော ဩက္ကာကော ရာဇာ ဧတေသံ ပုဗ္ဗပုရိသော။
နတ္ထိ ဧတေသံ ဂဟပတိဝံသေန သမ္ဘေဒမတ္တမ္ပိတိ။

ဧဝံ သကျဝံသံ ပကာသေတွာ ဣဒါနိ အဗ္ဗဋ္ဌဝံသံ ပကာသေန္တော “ရညော
ခေါ ပနာ”တိအာဒိမာဟ။ ကဏှံ နာမ ဇနေသီတိ ကာဠဝဏှံ အန္တောကုစ္ဆိယံ-
ယေဝ သဇ္ဇာတဒန္တံ ပရုဠမဿဒါဠိကံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ ပဗျာဟာသီတိ ယက္ခော
ဇာတောတိ ဘယေန ပလာယိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ ဌိတေသု သရမာနသကေသု
ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တော ဓောဝထ မန္တိအာဒိနိ ဝဒန္တော ဥစ္စာသဒ္ဓ-
မကာသိ။

၁-ဗျုပ္ပဇ္ဇန္တိ (သီ) ၂-ကာရော (က) ၃-ဟောန္တိ (သီ)
၄-တေ တတ္ထ (သျှာ) ၅-သက္ကာ (က) ၆-ပရုဠကေသဿဒါဠိကံ (သျှာ)

268. **Te māṇavakā Bhagavantam etadavocunti** attano upārambhamocanattāya etaṃ “mā bhavan”ti-ādivacanam avocum. Tesam kira etadahosi “ambattho amhākam ācariyassa jeṭṭhantevāsī, sace mayam evarūpe ṭhāne ekadvevacanamattampi na vakkhāma, ayam no ācariyassa santike amhe paribhindissatī”ti upārambhamocanattam evam avocum, cittena panassa nimmadabhāvaṃ ākaṅkhami. Ayam kira mānanissitattā tesampi appiyova. **Kalyāṇavākkaraṇoti** madhuravacano. **Asmim vacaneti** attanā uggahite vedattayavacane. **Paṭimantetunti** pucchitam pañham paṭikathetum, vissajjetunti attho. Etasmim vā dāsiputtavacane. **Paṭimantetunti** uttaram¹ kathetum.

269. **Atha kho Bhagavā**ti atha kho Bhagavā “sace ime māṇavakā ettha nisinnā evam uccāsaddam karissanti, ayam kathā pariyosānam na gamissati. Handa ne nissadde katvā Ambattheneva saddhim kathamī”ti te māṇavake etadavoca. Tattha **mantavhoti** mantayatha. **Mayā saddhim paṭimantetūti** mayā saha kathetu. Evam vutte māṇavakā cintayimsu “ambattho tāva ‘dāsiputtosī’ti vutte puna sīsam ukkhipitum nāsakkhi. Ayam kho jāti nāma dujjānā, sace aññampi kiñci samaṇo Gotamo ‘tvam dāso’ti vakkhati, ko tena saddhim aḍḍam karissati. Ambattho attanā baddham puṭakam² attanāva mocetū”ti attānam parimocetvā tasseeva upari khipantā “**sujāto ca bho Gotamā**”ti-ādimāhamsu.

270. **Sahadhammikoti** sahetuko sakāraṇo. **Akāmā byākātabboti** attanā anicchantenapi byākaritabbo, avassam vissajjetabboti attho. **Aññena vā aññam paṭicarissasīti** aññena vacanena aññam vacanam paṭicarissasi ajjhottharissasi, paṭicchādessasīti attho. Yo hi “kim gotto tvan”ti evam puṭṭho “aham tayo vede jānāmī”ti-ādini vadati, ayam aññena aññam paṭicarati nāma. **Pakkamissasi vāti** pucchitam pañham jānantova akathetukāmatāya uṭṭhāyāsanaṃ pakkamissasi³ vā.

1. Uttarim (Syā), uttari (Ka) 2. Bandhapuṭakam (Syā) 3. Gamissasi (Sī, Syā)

၂၆၈။ **တေ မာဏဝကာ ဘဝန္တိ တေဒဝေါရန္တိ** အတ္တနော ဥပါရက္ခမောစနတ္ထာယ “ဧတံ မာ ဘဝ”န္တိအာဒိဝစနံ အဝေါရုံ။ တေသံ ကိရ တေဒဟောသိ “အဗ္ဗဠော အမှာကံ အာစရိယဿ ဇေဠန္တေဝါသိ၊ သစေ မယံ ဧဝရူပေ ဌာနေ ကေဒ္ဒေဝစနမတ္တမ္ပိ န ဝက္ခာမ၊ အယံ နော အာစရိယဿ သန္တိကေ အမှေ ပရိဘိန္ဒိဿတိ”တိ ဥပါရက္ခမောစနတ္ထံ ဧဝံ အဝေါရုံ၊ စိတ္တေန ပနဿ နိဗ္ဗဒဘာဝံ အာကန္တန္တိ။ အယံ ကိရ မာနနိဿိတတ္တာ တေသမ္ပိ အပ္ပိယောဝ။ **ကလျာဏဝါက္ကရဏောတိ** မရုဝစနော။ **အသ္မိံ ဝစနေတိ** အတ္တနာ ဥဂ္ဂဟိတေ ဝေဒတ္တယဝစနေ။ **ပဋိမန္တေတုန္တိ** ပုစ္ဆိတံ ပဉ္စ ပဋိကထေတုံ၊ ဝိဿဇေတုန္တိ အတ္ထော။ တေသ္မိံ ဝါ ဒါသိပုတ္တဝစနေ။ **ပဋိမန္တေတုန္တိ** ဥတ္တရံ ကထေတုံ။

၂၆၉။ **အထ ခေါ ဘဝေါတိ** အထ ခေါ ဘဝေါ “သစေ ဣမေ မာဏဝကာ ဧတ္တံ နိဿိန္တာ ဧဝံ ဥစ္စာသဒ္ဓံ ကရိဿန္တိ၊ အယံ ကထာ ပရိယောသာနံ န ဂမိဿတိ။ ဟန္တ နေ နိဿဋ္ဌေ ကတွာ အဗ္ဗဠေနော သဒ္ဓိံ ကထေမိ”တိ တေ မာဏဝကေ တေဒဝေါစ။ တတ္ထ **မန္တေဂေါတိ** မန္တယထ။ **မယာ သဒ္ဓိံ ပဋိမန္တေတုတိ** မယာ သဟ ကထေတု။ ဧဝံ ပုတ္တေ မာဏဝကာ စိန္တယိံသု “အဗ္ဗဠော တာဝ ဒါသိ-ပုတ္တောသိတိ ပုတ္တေ ပုံန သိသံ ဥက္ခိပိတုံ နာသက္ခိ။ အယံ ခေါ ဇာတိ နာမ ဒုဇ္ဇာနာ၊ သစေ အညမ္ပိ ကိဉ္စိ သမဏော ဂေါတမော တံ ဒါသောတိ ဝက္ခတိ၊ ကော တေန သဒ္ဓိံ အဉ္စ ကရိဿတိ။ အဗ္ဗဠော အတ္တနာ ဗဒ္ဓံ ပုဋ္ဌကံ^၂ အတ္တနာဝ မောစေတူ”တိ အတ္တာနံ ပရိမောစေတွာ တဿေဝ ဥပါရိ ဒိပန္တာ “သုဇာတော စ ဘော ဂေါတမာ”တိအာဒိမာဟံသု။

၂၇၀။ **သဟဓမ္ပိကောတိ** သဟေတုကော သကာရဏော။ **အကာမာ ဗျာ-ကာတဗ္ဗောတိ** အတ္တနာ အနိစ္စန္တေနပိ ဗျာကရိတဗ္ဗော၊ အဝဿံ ဝိဿဇေ-တဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ **အညေန ဝါ အညံ ပဋိစရိဿသိတိ** အညေန ဝစနေန အညံ ဝစနံ ပဋိစရိဿသိ အဇ္ဈောတ္တရိဿသိ၊ ပဋိစ္ဆာဒေဿသိတိ အတ္ထော။ ယောဟိ “ကိံ ဂေါတ္တော တွ”န္တိ ဧဝံ ပုဠော “အဟံ တယော ဝေဒေ ဇာနာမိ”တိ-အာဒိနိ ဝဒတိ၊ အယံ အညေန အညံ ပဋိစရတိ နာမ။ **ပက္ကမိဿသိ ဝါတိ** ပုစ္ဆိတံ ပဉ္စ ဇာနန္တောဝ အကထေတုကာမတာယ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကမိဿသိ^၃ ဝါ။

၁-ဥတ္တရိ (သျှာ)၊ ဥတ္တရိ (က) ၂-ဗဒ္ဓပုဋ္ဌကံ (သျှာ) ၃-ဂမိဿသိ (သီ၊ သျှာ)

me idha aññam paṭisaraṇam atthi aññatra samaṇā Gotamā”ti maññamāno
atha kho Ambaṭṭho māṇavo -pa- Bhagavantam etadavoca.

272. **Tāṇam gavesīti** tāṇam gavesamāno. **Leṇam gavesīti** leṇam gavesamāno. **Saraṇam gavesīti** saraṇam gavesamāno. Ettha ca tāyati rakkhatīti tāṇam. Nilīyanti etthāti leṇam. Saratīti saraṇam, bhayaṁ himsati viddhamsetīti attho. **Upanisīditvāti** upagamma heṭṭhāsane nisīditvā. **Bravitūti** vadatu.

Ambaṭṭhavaṁsakathā

273-274. **Dakkhiṇajanapadanti** Dakkhiṇāpathoti pākāṭam. Gaṅgāya dakkhiṇato pākāṭajanapadam¹. Tadā kira Dakkhiṇāpathe bahū brāhmaṇatāpasā honti, so tattha gantvā ekaṁ tāpasam vattapaṭipattiyā ārādhesi. So tassa upakāraṁ disvā āha “ambho purisa mantam te demi, yaṁ icchasi, tam mantam gaṇhāhi”ti. So āha “na me ācariya aññena mantena kiccaṁ atthi, yassānubhāvena āvudham na parivattati², tam me mantam dehi”ti. So “bhadram³ bho”ti tassa dhanu agamanīyaṁ ambaṭṭham nāma vijjam adāsi, so tam vijjam gahetvā tattheva vīmaṁsitvā “idāni me manoratham pūressāmi”ti isivesam gahetvā Okkākassa santikaṁ gato. Tena vuttam “Dakkhiṇajanapadam gantvā brahmamante adhīyitvā rājānaṁ Okkākaṁ upasaṅkamitvā”ti.

Ettha⁴ **brahmamanteti** ānubhāvasampannatāya seṭṭhamante. **Ko nevaṁ’re⁵ ayam mayhaṁ dāsiputtoti** ko nu evaṁ are ayam mama dāsiputto. **So tam khurappanti** so rājā tam māretukāmatāya sannahitaṁ⁶ saraṁ tassa mantānubhāvena neva khipitum na apanetum sakkhi, tāvadeva sakalasarīre sañjātasedo bhayena vedhamāno aṭṭhāsi.

Amaccāti mahāmaccā. Pārisajjāti itare parisāvacarā⁷. **Etadavocunti** “Daṇḍakīrañño⁸ kisavacchatāpase aparaddhassa āvudhavuṭṭhiyā sakalaratṭham

1. Janapadam (Syā, Ka) 2. Nappavattati (Syā) 3. Bhaddam (Sī) 4. Ettha ca (Sī)
5. Nevare (Sī) 6. Sannihitam (Sī), sannayhati tam (Syā)
7. Parisā janā (Ka) 8. Daṇḍakirañño (Syā, Ka) Ma 2. 41 piṭṭhepi.

မေ ဣမ အညံ ပဋိသရဏံ အတ္ထိ အညတြ သမဏာ ဂေါတမာတိ မညမာနော
အထ ခေါ အဗ္ဗဠာ မာဏဝေါ။ပ။ ဘဂဝန္တံ တေဒဝေါစ။

၂၇၂။ တာဏံ ဂဝေသီတိ တာဏံ ဂဝေသမာနော။ လေဏံ ဂဝေသီတိ
လေဏံ ဂဝေသမာနော။ သရဏံ ဂဝေသီတိ သရဏံ ဂဝေသမာနော။ ဧတ္ထ စ
တာယတိ ရက္ခတိတိ တာဏံ။ နိလိယန္တိ ဧတ္တာတိ လေဏံ။ သရတိတိ သရဏံ။
ဘယံ ဟိသတိ ဝိဒ္ဓံသေတိတိ အတ္ထော။ ဥပနိသီဒိတွာတိ ဥပဂမ္မ ဟေဠာသနေ
နိသီဒိတွာ။ မြဝိတူတိ ဝဒတူ။

အဗ္ဗဠာသကထာ

၂၇၃-၂၇၄။ ဒက္ခိဏဇနပဒန္တိ ဒက္ခိဏာပထောတိ ပါကဋံ။ ဂင်္ဂါယ
ဒက္ခိဏတော ပါကဋဇနပဒံ။ တဒါ ကိရ ဒက္ခိဏာပထေ ဗဟူ မြာဟ္မဏ-
တာပသာ ဟောန္တိ။ သော တတ္ထ ဂန္တာ ဧကံ တာပသံ ဝတ္ထပဋိပတ္တိယာ
အာရာဓေသိ။ သော တဿ ဥပကာရံ ဒိဿ အာဟ “အတ္တေ ပုရိသ မန္တိ
တေ ဒေမိ၊ ယံ ဣစ္ဆယိ၊ တံ မန္တိ ဂဏှာဟိ”တိ။ သော အာဟ
“န မေ အာစရိယ အညေန မန္တေန ကိစ္စံ အတ္ထိ၊ ယဿာနုဘာဝေန အာဝုဓံ
န ပရိဝတ္တတိ၊ တံ မေ မန္တိ ဒေဟိ”တိ။ သော “ဘဒ္ဒိ^၁ ဘော”တိ တဿ
ဓန အဂမနိယံ အဗ္ဗဠာ နာမ ဝိဇ္ဇံ အဒါသိ၊ သော တံ ဝိဇ္ဇံ ဂဟေတွာ တတ္ထေဝ
ဝိမံသိတွာ “ဣဒါနိ မေ မနောရထံ ပူရေဿာမိ”တိ ဣသိဝေသံ ဂဟေတွာ
ဩက္ကာကဿ သန္တိကံ ဂတော။ တေန ဝုတ္တံ “ဒက္ခိဏဇနပဒံ ဂန္တာ မြဟ္မမန္တေ
အဓိယိတွာ ရာဇာနံ ဩက္ကာကံ ဥပသင်္ကမိတွာ”တိ။

ဧတ္တ^၂ မြဟ္မမန္တေတိ အာနုဘာဝသမ္ပန္နတာယ သေဠမန္တေ။ ကော နေဝံရေ^၃
အယံ မယံ ဒါသိပုတ္တောတိ ကော န ဧဝံ အရေ အယံ မမ ဒါသိပုတ္တော။
သော တံ ခုရပ္ပန္တိ သော ရာဇာ တံ မာရေတုကာမတာယ သန္တဟိတံ^၄ သရံ
တဿ မန္တာနုဘာဝေန နေဝ ဒိဝိတုံ န အပနေတုံ သက္ခိ၊ တာဝဒေဝ
သကလသရိရေ သဇ္ဇာတသေဒေါ ဘယေန ဝေဓမာနော အဠာသိ။

အမစ္ဆာတိ မဟာမစ္ဆာ။ ပါရိသဇ္ဇာတိ ဣတရေပရိသာဝစရာ^၅။ တေဒဝေါ^၆ နန္တိ
“ဒဏ္ဍကိရညော” ကိသဝစ္ဆတာပသေ အပရဒ္ဓဿ အာဝုဓဝုဠိယာ သကလရဋ္ဌံ

၁-ဇနပဒံ (သျှာ၊ က) ၂-နပ္ပဝတ္တတိ (သျှာ) ၃-ဘဒ္ဒိ (သီ)
၄-ဧတ္ထ စ (သီ) ၅-နေဝရေ (သီ) ၆-သန္တဟိတံ (သီ)၊ သန္တယတိ တံ (သျှာ)
၇-ပရိသာ ဇနာ (က) ၈-ဒဏ္ဍကိရညော (သျှာ၊ က) ၉-၂-၄၁-ဝိဇ္ဇေဝိ။

vinaṭṭhaṃ, nālikero pañcasu tāpasasatesu Ajjuno ca Aṅgīrase aparaddho pathaviṃ bhinditvā nirayaṃ paviṭṭho”ti cintayantā bhayena etaṃ “**sotthi bhaddante**”ti-ādivacanāṃ avocum.

Sotthi bhavissati raññoti idaṃ vacanāṃ Kaṇho ciraṃ tuṇhī hutvā tato anekappakāraṃ yāciyamāno “tumhākaṃ raññā mādisassa isino khurappaṃ sannayhantena bhāriyaṃ kammaṃ katan”ti-ādīni ca vatvā pacchā abhāsi. **Undriyissatīti** bhijjissati, thusamuṭṭhi viya vipakiriyissatīti idaṃ so “janāṃ tāsessāmī”ti musā bhaṇāti. Sarasanthambhanamatteyeva hissa vijjāya ānubhāvo, na aññatra. Ito paresupī vacanesu eśeva nayo.

Pallomoti pannalomo. Lomahaṃsanamattampissa na bhavissati. Idaṃ kira so “sace me rājā taṃ dārikaṃ dassatī”ti paṭiññāṃ kāretvā avaca. **Kumāre khurappaṃ patiṭṭhapesīti** tena “saro otaratū”ti mante parivattite kumārassa nābhiyaṃ patiṭṭhapesi. **Dhītaraṃ adāsīti** sīsaṃ dhovitvā adāsaṃ bhujissaṃ katvā dhītaraṃ adāsi, uḷāre ca naṃ ṭhāne ṭhapesi. **Mā kho tumhe māṇavakāti** idaṃ pana Bhagavā “ekena pakkhena Ambaṭṭho Sakyānaṃ ñāti hotī”ti pakāsento tassa samassāsanatthaṃ āha. Tato Ambaṭṭho ghaṭasatena abhisitto viya passaddhadaratho hutvā samassāsetvā samaṇo Gotamo maṃ “tosessāmī”ti¹ ekena pakkhena ñātiṃ karoti, Khattiyo kirāhamasmīti cintesi.

Khattiyasetṭhabhāvavaṇṇanā

275. Atha kho Bhagavā “ayaṃ Ambaṭṭho khattiyosmī”ti saññāṃ karoti, attano akhattiyabhāvaṃ na jānāti, handa naṃ jānāpessāmīti khattiyavaṃsaṃ dassetuṃ uttari desanaṃ vaḍḍhento “**taṃ kiṃ maññasi Ambaṭṭhā**”ti-ādimāha. Tattha **idhāti** imasmim loke. **Brāhmaṇesūti** brāhmaṇānaṃ antare. **Āsanaṃ vā udakaṃ vāti** aggāsaṇaṃ vā aggodakaṃ vā. **Saddheti** matake uddissa katabhatte. **Thālīpāketi** maṅgalādibhatte. **Yaññeti** yaññabhatte. **Pāhuneti** pāhunakānaṃ katabhatte, paṇṇākārabhatte vā. **Apinussāti** api nu assa khattiyaputtassa. **Āvaṭaṃ vā assa anāvaṭaṃ**

1. Na nāsessāmīti (Sī)

ဝိနဋ္ဌံ၊ နာဠိကေရော ပဉ္စသု တာပသသတေသု အဇ္ဈနော စ အင်္ဂီရသေ အပရဋ္ဌေါ ပထဝီ’ ဘိဒ္ဓိက္ခာ နိရယံ ပဝိဋ္ဌော”တိ စိန္တယန္တာ ဘယေန တေ သောတ္ထိ ဘဒ္ဒန္တတိအာဒိဝစနံ အဝေါစုံ။

သောတ္ထိ ဘဝိသတိ ရညောတိ ဣဒံ ဝစနံ ကဏှော စိရံ တုက္ကိ ဟုတွာ တတော အနေကပ္ပကာရံ ယာစီယမာနော “တုမှာကံ ရညာ မာဒိသဿ ဣသိနော ခုရပုံ သန္တယန္တေန ဘာရိယံ ကမ္ပံ ကတ”န္တိအာဒိနိ စ ဝတွာ ပစ္စာ အဘာသိ။ ဥန္တိယိသတိတိ ဘိဒ္ဓိသတိ၊ ထုသမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိပုကိရိယိသတိတိ “ဣဒံ သော ဇနံ တာသေဿာမီ”တိ မုသာ ဘဏတိ။ သရသန္တမ္ပနမတ္တေယေဝ ဟိဿ ဝိဇ္ဇာယ အာနုဘာဝေါ၊ န အညတြ။ ဣတော ပရေသုပိ ဝစနေသု ဇေဝေ နယော။

ပလ္လောမောတိ ပန္နလောမော။ လောမဟံသနမတ္တမ္ပိဿ န ဘဝိသတိ။ ဣဒံ ကိရ သော “သစေ မေ နာဇာ တံ ဒါရိကံ ဒဿတိ”တိ ပဋိညံ ကာရေတွာ အဝစ။ ကုမာရေ ခုရပုံ ပတိဋ္ဌပေသီတိ တေန “သရော ဩတရတူ”တိ မန္တေ ပရိဝတ္တိတေ ကုမာရဿ နာဘိယံ ပတိဋ္ဌပေသိ။ စိတရံ အဒါသီတိ သိသံ ဓောဝိတွာ အဒါသံ ဘုဇိသံ ကတွာ စိတရံ အဒါသိ၊ ဥဠာရေ စ တံ ဌာနေ ဌပေသိ။ မာ ခေါ တုဗ္ဗေ မာဏဝကာတိ ဣဒံ ပန ဘဂဝါ “ဧကေန ပက္ခေန အဗ္ဗဋ္ဌော သကျာနံ ဉှတိ ဟောတိ”တိ ပကာသေန္တော တဿ သမဿာသနတ္ထံ အာဟ။ တတော အဗ္ဗဋ္ဌော ဗုဒ္ဓသတေန အဘိသိတ္တော ဝိယ ပဿဒ္ဓဒရထော ဟုတွာ သမဿာသေတွာ သမဏော ဂေါတမော မံ “တောသေဿာမီ”တိ ဧကေန ပက္ခေန ဉှတိ ကရေတိ၊ ခတ္ထိယော ကိရာဟမသ္မိတိ စိန္တေသိ။

ခတ္ထိယသေဋ္ဌဘာဝဝဏ္ဏနာ

၂၇၅။ အထ ခေါ ဘဂဝါ “အယံ အဗ္ဗဋ္ဌော ခတ္ထိယောသ္မိ”တိ သညံ ကရေတိ၊ အတ္တနော အခတ္ထိယဘာဝံ န ဇာနာတိ၊ ဟန္တ နံ ဇာနာပေဿာမီတိ ခတ္ထိယဝံသံ ဒဿေတုံ ဥတ္တရိဒေသနံ ဝဗ္ဗေန္တော “တံ ကိ” မညသိ အဗ္ဗဋ္ဌာ”တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဣဇာတိ ဣမသ္မိ လောကေ။ ဗြာဟ္မဏေသုတိ ဗြာဟ္မဏာနံ အန္တရေ။ အာသနံ ဝါ ဥဒကံ ဝါတိ အဂ္ဂါသနံ ဝါ အဂ္ဂေါဒကံ ဝါ။ သဒ္ဓေတိ မတကေ ဥဒ္ဓိဿ ကတဘတ္တေ။ ထာလိပါကေတိ မင်္ဂလာဒိဘတ္တေ။ ယညေတိ ယညဘတ္တေ။ ပါဟုနေတိ ပါဟုနကာနံ ကတဘတ္တေ ပဏ္ဏာကာရဘတ္တေ ဝါ။ အဝိ နုဿာတိ အဝိ နု အဿ ခတ္ထိယပုတ္တဿ။ အာဝဋ္ဌံ ဝါ အဿ အနာဝဋ္ဌံ

vāti brāhmaṇakaññāsu nivāraṇaṃ bhavēyya vā no vā, brāhmaṇadārikaṃ labheyya vā na vā labheyyāti attho. **Anupapannoti** khattiyabhāvaṃ apatto, aparisuddhoti attho.

276. **Itthiyā vā itthim karitvā**ti itthiyā vā itthim pariyesitvā.

Kismiñcideva pakaraṇeti kismiñcideva dose brāhmaṇaṇaṃ ayutte akattabbakaraṇe. **Bhassapuṇenāti** bhasmapuṇena, sīse chārikaṃ okiritvāti attho.

277. * **Janetasminti** janitasmim¹, pajāyāti attho. **Ye gottapaṭisārīnoti** ye Janetasmim gottam paṭisaranti “ahaṃ Gotamo, ahaṃ Kassapo”ti, tesu loke gottapaṭisārīsu khattiyo seṭṭho. **Anumatā mayāti** mama sabbaññutaññāṇena saddhim samsanditvā desitā mayā anuññātā.

Paṭhamabhāṇavāravaṇṇanā niṭṭhitā.

Vijjācaraṇakathāvaṇṇanā

278. Imāya pana gāthāya “vijjācaraṇasampanno”ti idaṃ padaṃ sutvā Ambaṭṭho cintesi “vijjā nāma tayo vedā, caraṇaṃ pañca sīlāni, tayidaṃ amhākaṃyeva atthi, vijjācaraṇasampanno ce seṭṭho, mayameva seṭṭhā”ti niṭṭhaṃ gantvā vijjācaraṇaṃ pucchanto “**katamaṃ pana taṃ bho Gotama caraṇaṃ, katamā ca pana sā vijjā**”ti āha. Athassa Bhagavā taṃ brāhmaṇasamaye siddhaṃ jātivādādiṭṭhasammuttaṃ vijjācaraṇaṃ paṭikkhipitvā anuttaraṃ vijjācaraṇaṃ dassetukāmo “**na kho Ambaṭṭhā**”ti-ādimāha. Tattha **jātivādoti** jātim ārabha vādo, brāhmaṇassevidam vaṭṭati, na suddassāti-ādivacananti attho. Esa nayo sabbattha. **Jātivādavinibaddhāti** jātivāde vinibaddhā. Esa nayo sabbattha.

Tato Ambaṭṭho “yattha dāni mayaṃ laggissāmāti cintayimha, tato no samaṇo Gotamo mahāvāte thusaṃ dhunanto viya² dūrameva avakkhipi. Yattha pana mayaṃ na laggāma³, tattha no niyojesi. Ayaṃ no vijjācaraṇasampadā ñātuṃ vaṭṭati”ti cintetvā puna vijjācaraṇasampadam⁴ pucchi.

* Sam-Tṭha 1. 201 piṭṭhepi.

2. Opuṇanto viya (Sī), utthunanto (Syā)

4. Vijjācaraṇaṃ (Sī, Syā)

1. Janatasmim (Sī, Syā)

3. Alaggā (Sī, Syā)

သုတ္တံ]

ဝိဇ္ဇာစရဏကထာဝဏ္ဏနာ

၂၃၉

ဝါတိ ပြာဟူဏကညာသု နိဝါရဏံ ဘဝေယျ ဝါ နော ဝါ၊ ပြာဟူဏဒါရိကံ လဘေယျ ဝါ န ဝါ လဘေယျာတိ အတ္ထော။ အနုပပန္နောတိ ခတ္တိယဘာဝံ အပတ္ထော၊ အပရိသုဒ္ဓေါတိ အတ္ထော။

၂၇၆။ ဣတ္ထိယာ ဝါ ဣတ္ထိံ ကရိတွာတိ ဣတ္ထိယာ ဝါ ဣတ္ထိံ ပရိယေသိတွာ။ ကိသ္ဗိဇ္ဇိဒေဝ ပကရဏေတိ ကိသ္ဗိဇ္ဇိဒေဝ ဒေါသေ ပြာဟူဏာနံ အယုတ္တေ အကတ္တဗ္ဗကရဏေ။ ဘဿပုဋ္ဌေနာတိ ဘဿပုဋ္ဌေန၊ သိသေ ဆာရိကံ ဩကိရိတွာတိ အတ္ထော။

၂၇၇။ ဇနေတသ္မိန္တိ ဇနိတသ္မိ^၁၊ ပဇာယာတိ အတ္ထော။ ယေ ဂေါတ္တ-ပဋိသာရိနောတိ ယေ ဇနေတသ္မိ^၂ ဂေါတ္တံ ပဋိသရန္တိ “အဟံ ဂေါတမော အဟံ ကဿပေါ”တိ၊ တေသု လောကေ ဂေါတ္တပဋိသာရိသု ခတ္တိယော သေဋ္ဌော။ အနုမတာ မယာတိ မမ သဗ္ဗညုတညာဏေန သဗ္ဗိ^၃ သံသန္တိတွာ ဒေသိတာ မယာ အနုညာတာ။

ဝိဇ္ဇာစရဏကထာဝဏ္ဏနာ

၂၇၈။ ဣမာယ ပန ဂါထာယ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နောတိ ဣဒံ ပဒံ သုတွာ အဗ္ဗုဋ္ဌော စိန္တေသိ “ဝိဇ္ဇာ နာမ တယော ဝေဒါ၊ စရဏံ ပဉ္စ သီလာနိ၊ တယိဒံ အမှာကံယေဝ အတ္ထိ၊ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော စေ သေဋ္ဌော၊ မယမေဝ သေဋ္ဌော”တိ နိဋ္ဌံ ဂန္ဓာ ဝိဇ္ဇာစရဏံ ပုစ္ဆန္တော “ကတမံ ပန တံ ဘော ဂေါတမ စရဏံ၊ ကတမာ စ ပန သာ ဝိဇ္ဇာ”တိ အာဟ။ အထဿ ဘဂဝါ တံ ပြာဟူဏသမယေ သိဒ္ဓိ ဇာတိဝါဒါဒိပဋိသံယုတ္တံ ဝိဇ္ဇာစရဏံ ပဋိက္ခိပိတွာ အနုတ္တရံ ဝိဇ္ဇာစရဏံ ဒသေတုကာမော “န ခေါ အဗ္ဗုဋ္ဌာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဇာတိဝါဒေါတိ ဇာတိ^၁ အာရဗ္ဗ ဝါဒေါ၊ ပြာဟူဏသေဝိဒံ ဝဇ္ဇတိ၊ န သုဒ္ဓဿာတိအာဒိဝစနန္တိ အတ္ထော။ သေ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ ဇာတိဝါဒဝိနိဗ္ဗာတိ ဇာတိဝါဒေ ဝိနိဗ္ဗာ။ သေ နယော သဗ္ဗတ္ထ။

တတော အဗ္ဗုဋ္ဌော “ယတ္ထ ဒါနိ မယံ လဂ္ဂိဿာမာတိ စိန္တယိမ္မ၊ တတော နော သမဏော ဂေါတမော မဟာဝါတေ ထုသံ ရနန္တော ဝိယ^၂ ဒူရမေဝ အဝက္ခိပိ။ ယတ္ထ ပန မယံ န လဂ္ဂိမ^၃၊ တတ္ထ နော နိယောဇေသိ။ အယံ နော ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒါ ဉှတုံ ဝဇ္ဇတိ”တိ စိန္တေတွာ ပန ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒံ^၄ ပုစ္ဆိ။

၁-ဇနတသ္မိ (သီ၊ သျာ)

၂-အလဂ္ဂါ (သီ၊ သျာ)

၂-ဩပုဏန္တော ဝိယ (သီ)၊ ဥတ္တုနန္တော (သျာ)

၄-ဝိဇ္ဇာစရဏံ (သီ၊ သျာ)

Athassa Bhagavā samudāgamato pabhuti vijjācaraṇaṃ dassetuṃ “**idha Ambaṭṭha Tathāgato**”ti-ādimāha.

279. Ettha ca Bhagavā caraṇapariyāpannampi tividhaṃ sīlaṃ vibhajanto “idamassa hoti caraṇasmin”ti aniyyātetvā “idampissa hoti sīlasmin”ti sīlavaseneva niyyātesī. Kasmā? Tassapi hi kiñci kiñci sīlaṃ atthi, tasmā caraṇavasena niyyātiyamāne “mayampi caraṇasampannā”ti tattha tattheva laggeyya. Yaṃ pana tena supinepi na diṭṭhapubbaṃ tasseva vasena niyyātentō “paṭhamāṃ jhānaṃ upasampajja viharati -pa-. Idampissa hoti caraṇasmin -pa- catutthaṃ jhānaṃ upasampajja viharati, idampissa hoti caraṇasmin”ti-ādimāha. Ettāvata aṭṭhapi samāpattiyo “caraṇaṃ”ti niyyātitā honti, vipassanāññāto pana paṭṭhāya aṭṭhavidhāpi paññā “vijjā”ti niyyātitā.

Catu-apāyamukhakhathāvaṇṇanā

280. **Apāyamukhānī**ti vināsamukhānī. **Anabhisambhuṇamā**noti asampāpuṇanto, avisahamāno vā. **Khārividdhamādāyā**ti ettha **khārī**ti araṇī kamaṇḍalu sujā cāmarādayo tāpasaparikkhārā. **Vidhoti** kājo. Tasmā khāribharitaṃ kājamādāyāti attho. Ye pana “**khārividdhan**”ti paṭhanti, te “**khārī**ti kājassa nāmaṃ, **vividhanti** bahukamaṇḍalu-ādi-parikkhāraṇa”ti vaṇṇayanti. **Pavattaphalabhojanoti** patitaphalabhojano. **Paricārakoti** kappiyakaraṇapattapaṭiggaṇapādadhovanādivattakaraṇavasena paricārako. Kāmañca guṇādhikopi khīṇāsavasāmaṇero puthujjanabhikkhuno vuttanayena paricārako hoti, ayaṃ pana na tādiso guṇavasena api veyyāvaccakaraṇavasena api lāmakoyeva.

Kasmā pana tāpasapabbajjā sāsanaṃ vināsamukhanti vuttāti? Yasmā gacchantāṃ gacchantāṃ sāsanaṃ tāpasapabbajjāvasena osakkissati. Imasmiñhi sāsane pabbajitvā tisso sikkhā pūretuṃ asakkontaṃ lajjino sikkhākāmā “natthi tayā saddhiṃ uposatho vā pavāraṇā vā saṃghakammaṃ vā”ti jigucchitvā parivajjanti. So “dukkaraṃ khuradhārūpamaṃ sāsane paṭipattipūraṇaṃ dukkhaṃ, tāpasapabbajjā pana sukarā ceva bahujanasaṃmatā cā”ti vibbhamitvā tāpasō hoti. Aññe taṃ disvā “kiṃ tayā katan”ti pucchanti. So “bhāriyaṃ tumhākaṃ sāsane kammaṃ, idha pana sachandacārino

အထဿ ဘဂဝါ သမုဒါဂမတော ပဘုတိ ဝိဇ္ဇာစရဏံ ဒဿေတုံ “ဣဓ အဗ္ဗဋ္ဌ တထာဂတော”တိအာဒိမာဟ။

၂၇၉။ ဧတ္ထ စ ဘဂဝါ စရဏပရိယာပန္နမ္ပိ တိဝိဇ္ဇာသီလံ ဝိဘဇန္တော “ဣဒမဿ ဟောတိ စရဏသ္မိ”န္တိ အနိယျာတေတွာ “ဣဒမ္ပိဿ ဟောတိ သီလသ္မိ”န္တိ သီလဝသေနေဝ နိယျာတေသိ။ ကသ္မာ? တဿပိ ဟိ ကိဉ္စိ ကိဉ္စိ သီလံ အတ္ထိ၊ တသ္မာ စရဏဝသေန နိယျာတိယမာနေ “မယမ္ပိ စရဏသမ္ပန္နာ”တိ တတ္ထ တတ္ထေဝ လဂ္ဂေယျ။ ယံ ပန တေန သုဝိနေပိ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ တဿေဝ ဝသေန နိယျာတေန္တော ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ ဝိဟရတိ။ ဣဒမ္ပိဿ ဟောတိ စရဏသ္မိ။ ပ။ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ ဝိဟရတိ၊ ဣဒမ္ပိဿ ဟောတိ စရဏသ္မိန္တိ အာဒိမာဟ။ ဧတ္တာ-ဝတာ အဋ္ဌပိ သမာပတ္တိယော စရဏန္တိ နိယျာတိတာ ဟောန္တိ၊ ဝိပဿနာ-ဉာဏတော ပန ပဋ္ဌာယ အဋ္ဌဝိဓာပိ ပညာ ဝိဇ္ဇာတိ နိယျာတိတာ။

စတုအပါယမုခကထာဝဏ္ဏနာ

၂၈၀။ **အပါယမုခါနီ**တိ ဝိနာသမုခါနီ။ **အနဘိသမ္ဘုဏမာနော**တိ အသမ္မာပုဏန္တော၊ အဝိသဟမာနော ဝါ။ **ခါရိဝိဓောဒါယာ**တိ ဧတ္ထ ခါရိတိ အရဏီ ကမဏ္ဍလု သုဇာဒယော တာပသပရိက္ခာရာ။ **ဝိဇော**တိ ကာဇော။ တသ္မာ ခါရိဘရိတံ ကာဇောဒါယာတိ အတ္ထော။ ယေ ပန ခါရိဝိဝိဓန္တိ ပဋ္ဌန္တိ၊ တေ “**ခါရိတိ** ကာဇော နာမံ၊ **ဝိဝိဓန္တိ** ဗဟုကမဏ္ဍလုအာဒိ-ပရိက္ခာရ”န္တိ ဝဏ္ဏယန္တိ။ **ပဝတ္ထဗလဘောဇနော**တိ ပတိတဗလဘောဇနော။ **ပရိစာရကော**တိ ကပ္ပိယကရဏပတ္တပဋိဂ္ဂဟဏပါဒဓောဝနာဒိဝတ္ထကရဏ-ဝသေန ပရိစာရကော။ ကာမဉ္စ ဂုဏာဓိကောပိ ဝိဏာသဝသာမဏေရော ပုထုဇနဘိက္ခုနော ဂုတ္တနယေန ပရိစာရကော ဟောတိ၊ အယံ ပန န တာဒိသော ဂုဏဝသေနပိ ဝေယျာဝစ္စကရဏဝသေနပိ လာမကောယေဝ။

ကသ္မာ ပန တာပသပဗ္ဗဇ္ဇာ သာသနဿ ဝိနာသမုခန္တိ ဂုတ္တတိ။ ယသ္မာ ဂစ္ဆန္တိ ဂစ္ဆန္တိ သာသနံ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇာဝသေန ဩသက္ကိဿတိ။ ဣမသ္မိပ္ပိ သာသနေ ပဗ္ဗဇ္ဇိတွာ တိသော သိက္ခာ ပူရေတုံ အသက္ကောန္တိ လဇ္ဇိနော သိက္ခာကာမာ “နတ္ထိ တယာ သမ္ပိ” ဥပေါသထော ဝါ ပဝါရဏာ ဝါ သံသကမ္ပံ ဝါ”တိ ဇိဂုစ္ဆိတွာ ပရိဝဇ္ဇေန္တိ။ သော “ဒုက္ကရံ ခုရဓာရူပမံ သာသနေ ပဋိပတ္တိ-ပူရဏံ ဒုက္ခံ၊ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇာ ပန သုကရာ စေဝ ဗဟုဇနသမ္ပတာ စာ”တိ ဝိဗ္ဗမိတွာ တာပသော ဟောတိ။ အညေ တံ ဒိသ္မာ “**ကိ**”တယာ ကတ”န္တိ ပုစ္ဆန္တိ။ သော ဘာရိယံ တုမှာကံ သာသနေ ကမ္ပံ၊ ဣဓ ပန သဆန္ဒစာရိနော

mayan”ti vadati. Sopi “yadi evaṃ ahampi ettheva pabbajāmī”ti tassa anusikkhanto tāpasō hoti. Evamaññepi aññepīti kamena tāpasāva bahukā honti. Tesam uppannakāle sāsanaṃ osakkitaṃ nāma bhavissati. Loke evarūpo Buddhō nāma uppajji, tassa īdisaṃ nāma sāsanaṃ ahoṣīti sutamattameva bhavissati. Idam sandhāya Bhagavā tāpasapabbajjāṃ sāsanaṃ vināsamukhanti āha.

Kudālapīṭakanti kandaṃulaphalaggahaṇatthaṃ kudālañceva¹ piṭakañca. **Gāmasāmanāraṃ vāti** vijjācaraṇasampadādīni anabhisambhuṇanto kasikammādīhi ca jīvitāṃ nipphādetuṃ dukkhanti maññamāno bahujaṇakuhāpanatthaṃ gāmasāmanāte vā nigamasāmanāte vā aggisālāṃ katvā sappiteladadhimaḍḍhuphāṇitatilataṇḍulādīhi ceva nānādārūhi ca homakaraṇavasena aggim paricaranto acchati.

Catudvāraṃ agāraṃ karitvāti catumukhaṃ pānāgāraṃ katvā tassa dvāre maṇḍapaṃ katvā tattha pānīyaṃ upaṭṭhapetvā āgatāgate pānīyena āpucchati. Yampissa addhikā kilantā pānīyaṃ pivitvā parituṭṭhā bhattapuṭam² vā taṇḍulādīni vā denti, taṃ sabbaṃ gahetvā ambilayāgu-ādīni katvā bahutaraṃ āmisagahaṇatthaṃ³ kesañci annaṃ deti, kesañci bhattapacanabhājanādīni. Tehipi dinnāṃ āmisaṃ vā pubbaṇṇādīni vā⁴ gaṇhāti, tāni vaḍḍhiyā payojeti. Evaṃ vaḍḍhamānavibhavo gomahimsadāsīdāsapariggahaṃ karoti, mahantaṃ kuṭumbaṃ saṇṭhapeti. Imaṃ sandhāyetaṃ vuttaṃ “catudvāraṃ agāraṃ karitvā acchati”ti. **“Tamahaṃ yathāsatti yathābalaṃ paṭipūjessāmī”**ti idaṃ panassa paṭipattimukhaṃ. Iminā hi mukhena so evaṃ paṭipajjati. Ettāvata ca Bhagavatā sabbāpi tāpasapabbajjā niddiṭṭhā honti.

Kathaṃ? **Atṭhavidhā hi tāpasā** saputtabhariyā uñchācariyā anaggipakkikā asāmapākā⁵ asmamuṭṭhikā⁶ dantavakkalikā pavattaphalabhojana⁷ paṇḍupalāsikāti. Tattha ye Keniyajaṭilo⁸ viya kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā vasanti, te **saputtabhariyā** nāma.

1. Kuddālañceva (Sī, Syā)

2. Paribhuttabhattapuṭam (Syā), tuṭṭhāya bhattapuṭam (Ka)

3. Āmisasaṅgahaṇatthaṃ (Syā)

4. Pubbaṇṇāparāṇādīni vā (Sī, Syā)

6. Ayamūṭṭhikā (Syā, Ka)

8. Keniyajaṭilo (Sī, Ka) Vi 3. 342 piṭṭhe passitabbaṃ.

5. Asāmapākikā (Sī)

7. Pavattaphalabhojino (Sī)

မယန္တိ ဝဒတိ။ သောပိ ယဒိ ဧဝံ အဟမ္ပိ ဧတ္ထေဝ ပဗ္ဗဇာမိတိ တဿ အနုသိက္ခန္တော တာပသော ဟောတိ။ ဧဝမညေပိ အညေပိတိ ကမေန တာပသာဝ ဗဟုကာ ဟောန္တိ။ တေသံ ဥပ္ပန္နကာလေ သာသနံ ဩသတ္တိတံ နာမ ဘဝိဿတိ။ လောကေ ဧဝရူပေါ ဗုဒ္ဓေါ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တဿ ဤဒိသံ နာမ သာသနံ အဟောသီတိ သုတမတ္တမေဝ ဘဝိဿတိ။ ဣဒံ သန္ဓာယ ဘဂဝါ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ သာသနဿ ဝိနာသမုခန္တိ အာဟ။

ကုဒါလဝိဇ္ဇကန္တိ ကန္တမူလဖလဂ္ဂဟဏတ္ထံ ကုဒါလဇ္ဇေဝ^၁ ပိဋကဉ္စ။ **ဂါမ-သာမန္တံ** ဝါတိ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒါဒိနိ အနဘိသမ္ဘုဏန္တော ကသိကမ္ဘာဒိဟိ စ ဇီဝိတံ နိပ္ပါဒေတုံ ဒုက္ခန္တိ မညမာနော ဗဟုဇနကုဟာပနတ္ထံ ဂါမသာမန္တေ ဝါ နိဂမသာမန္တေ ဝါ အဂ္ဂိသာလံ ကတွာ သပ္ပိတေလဒမိမရုဖာဏိတတိလတဏှု-လာဒိဟိ စေဝ နာနာဒါရူဟိ စ ဟောမကရဏဝသေန အဂ္ဂိ ပရိစရန္တော အတ္ထတိ။ ၊

စတုဒ္ဓါရံ အဂါရံ ကရိတွာတိ စတုမုခံ ပါနာဂါရံ ကတွာ တဿ ဒ္ဓါရေ မဏှပံ ကတွာ တတ္ထ ပါနိယံ ဥပဋ္ဌပေတွာ အာဂတာဂတေ ပါနိယေန အာပုစ္ဆတိ။ ယဒိဿ အဒ္ဓိကာ ကိလန္တော ပါနိယံ ပိဝိတွာ ပရိတုဋ္ဌာ ဘတ္တပုဋ်^၂ ဝါ တဏှုလာဒိနိ ဝါ ဒေန္တိ၊ တံ သဗ္ဗံ ဂဟေတွာ အဓိလယာရအာဒိနိ ကတွာ ဗဟုတရံ အာမိသဂဟဏတ္ထံ^၃ ကေသဉ္စိ အန္တံ ဒေတိ၊ ကေသဉ္စိ ဘတ္တပစနဘာဇနာဒိနိ။ တေဟိပိ ဒိန္တံ အာမိသံ ဝါ ပုဗ္ဗဏှာဒိနိ ဝါ^၄ ဂဏှတိ၊ တာနိ ဝဓိယာ ပယောဇေတိ။ ဧဝံ ဝဓုမာနဝိဘဝေါ ဂေါမဟိ^၅သဒါသိဒါသ-ပရိဂ္ဂဟံ ကရေတိ၊ မဟန္တံ ကုဋုမ္ပံ သဏှပေတိ။ ဣမံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ “စတုဒ္ဓါရံ အဂါရံ ကရိတွာ အတ္ထတိ”တိ။ တမဟံ ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ ပဋိပူဇေဿာမိတိ ဣဒံ ပနဿ ပဋိပတ္တိမုခံ။ ဣမိနာ ဟိ မုခေန သော ဧဝံ ပဋိပဇ္ဇတိတိ။ ဧတ္တာဝတာ စ ဘဂဝတာ သဗ္ဗာပိ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇာ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ။

ကထံ? **အဋ္ဌဝိဇာ**ဟိ တာပသာ သပုတ္တဘရိယာ ဥဉ္ဇာစရိယာ အနဂ္ဂိပတ္တိကာ အသာမပါကာ^၁ အသ္မမုဋ္ဌိကာ^၆ ဒန္တဝက္ကလိကာ ပဝတ္တဖလဘောဇနာ^၇ ပဏှု-ပလာသိကာတိ။ တတ္ထ ယေ ကေဏိယဇဉ်လော^၈ ဝိယ ကုဋုမ္ပံ သဏှပေတွာ ဝသန္တိ၊ တေ သပုတ္တဘရိယာ နာမ။

၁-ကုဒါလဇ္ဇေ ဝ (သီ၊ သျာ)	၂-ပရိဘုတ္တဘတ္တပုဋ် (သျာ)၊ တုဋ္ဌာယ ဘတ္တပုဋ် (က)
၃-အာမိသသံဂဟဏတ္ထံ (သျာ)	၄-ပုဗ္ဗဏှာပရဏှာဒိနိ ဝါ (သီ၊ သျာ)
၆-အသ္မမုဋ္ဌိကာ (သျာ၊ က)	၇-ပဝတ္တဖလဘောဇနာ (သီ)
	၈-ကေဏိယဇဉ်လော (သီ၊ က)

Ye pana “saputtadārabhāvo nāma pabbajitassa ayutto”ti
lāyanamaddanaṭṭhānesu vihimuggamāsatiḷādīni saṅkaḍḍhitvā pacitvā
paribhuñjanti, te **uñchācariyā** nāma.

Ye “khalena khalam vicarivā vihim āharitvā koṭṭetvā paribhuñjanam
nāma ayuttan”ti gāmanigamesu taṇḍulabhikkham gahetvā pacitvā
paribhuñjanti, te **anaggipakkikā** nāma.

Ye pana “kim pabbajitassa sāmāpākenā”ti gāman pavisitvā
pakkabhikkhameva gaṇhanti, te **asāmapākā** nāma.

Ye “divase divase bhikkhāpariyetṭhi nāma dukkhā pabbajitassā”ti
muṭṭhipāsāṇena ambāṭakādīnam rukkhānam tacam koṭṭetvā khādanti, te
asmamuṭṭhikā nāma.

Ye pana “pāsāṇena tacam koṭṭetvā vicaraṇam nāma dukkhan”ti
danteheva ubbāṭetvā khādanti, te **dantavakkalikā** nāma.

Ye “dantehi ubbāṭetvā khādanam nāma dukkham pabbajitassā”ti
leḍḍudaṇḍādīhi paharivā patitāni phalāni paribhuñjanti, te
pavattaphalabhojanā nāma.

Ye pana “leḍḍudaṇḍādīhi pāṭetvā paribhogo nāma asāruppo
pabbajitassā”ti sayam patitāneva pupphaphalapaṇḍupalāsādīni khādantā
yāpentī, te **paṇḍupalāsikā** nāma.

Te tividhā ukkaṭṭhamajjhimamudukavasena. Tattha ye nisinnaṭṭhānato
anuṭṭhāya hatthena pāpuṇanaṭṭhāneva patitam gahetvā khādanti, te ukkaṭṭhā.
Ye ekarukkhatō aññam rukkhānam na gacchanti, te majjhimā. Ye tam tam
rukkhamūlamgāntvā pariyesitvā khādanti, te mudukā.

Imā pana aṭṭhapi tāpasapabbajjā imāhi catūhi yeva saṅgaham gacchanti.
Katham? Etāsu hi saputtabhariyā ca uñchācariyā ca agāram bhajanti.
Anaggipakkikā ca asāmapākā ca agyāgāram bhajanti. Asmamuṭṭhikā ca
dantavakkalikā ca kandaṃ phalabhojanam bhajanti. Pavattaphalabhojanā
ca paṇḍupalāsikā ca pavattaphalabhojanam bhajanti. Tena vuttam “ettāvata
ca Bhagavatā sabbāpi tāpasapabbajjā niddiṭṭhā hontī”ti.

ယေ ပန “သပုတ္တဒါရဘာဝေါ နာမ ပဗ္ဗဇိတဿ အယုတ္တော”တိ လာယန-
မဒ္ဒနဋ္ဌာနေသု ဝိဟိမုဂ္ဂမာသတိလာဒိနိ သင်္ကဓိတွာ ပစိတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ တေ
ဥဇ္ဇာစရိယာ နာမ။

ယေ “ခလေန ခလံ ဝိစရိတွာ ဝိဟိံ အာဟရိတွာ ကောဇ္ဇေတွာ ပရိဘုဉ္ဇနံ
နာမ အယုတ္တ”န္တိ ဂါမနိဂမေသု တဏှုလဘိက္ခဝံ ဂဟေတွာ ပစိတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊
တေ **အနဂ္ဂိပက္ကိကာ** နာမ။

ယေ ပန “ကိုံ ပဗ္ဗဇိတဿ သာမပါကေနာ”တိ ဂါမံ ပဝိသိတွာ
ပက္ကဘိက္ခမေဝ ဂဏှန္တိ၊ တေ **အသာမပါကာ** နာမ။

ယေ “ဒိဝေသေ ဒိဝေသေ ဘိက္ခဝပရိယေဋ္ဌိ နာမ ဒုက္ခာ ပဗ္ဗဇိတဿာ”တိ
မုဋ္ဌိပါသာဏေန အဗ္ဗာဋ္ဌကာဒိနိ ရုက္ခာနံ တစံ ကောဇ္ဇေတွာ ခါဒန္တိ၊ တေ
အသ္မမုဋ္ဌိကာ နာမ။

ယေ ပန “ပါသာဏေန တစံ ကောဇ္ဇေတွာ ဝိစရဏံ နာမ ဒုက္ခ”န္တိ
ဒန္တေဟေဝ ဥဗ္ဗာဋ္ဌေတွာ ခါဒန္တိ၊ တေ **ဒန္တဝတ္တလိကာ** နာမ။

ယေ “ဒန္တေဟိ ဥဗ္ဗာဋ္ဌေတွာ ခါဒနံ နာမ ဒုက္ခံ ပဗ္ဗဇိတဿာ”တိ လေဉ္စု-
ဒဏှာဒိဟိ ပဟရိတွာ ပတိတာနိ ဖလာနိ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ တေ **ပဝတ္တဖလဘောဇနာ**
နာမ။

ယေ ပန “လေဉ္စုဒဏှာဒိဟိ ပါတေတွာ ပရိဘောဂေါ နာမ အသာရုပ္ပေါ
ပဗ္ဗဇိတဿာ”တိ သယံ ပတိတာနေဝ ပုပ္ဖဖလပဏှုပလာသာဒိနိ ခါဒန္တာ
ယာပေန္တိ၊ တေ **ပဏှုပလာသိကာ** နာမ။

တေ တိဝိဓာ ဥက္ကဋ္ဌမဇ္ဈိမဒုကဝသေန။ တတ္ထ ယေ နိသိန္နဋ္ဌာနတော
အနဋ္ဌာယ ဟတ္ထေန ပါပုဏနဋ္ဌာနေဝ ပတိတံ ဂဟေတွာ ခါဒန္တိ၊ တေ ဥက္ကဋ္ဌာ။
ယေ ဧကရုက္ခတော အညံ ရုက္ခံ န ဂစ္ဆန္တိ၊ တေ မဇ္ဈိမာ။ ယေ တံ တံ ရုက္ခမူလံ
ဂန္တာ ပရိယေသိတွာ ခါဒန္တိ၊ တေ မုဒုကာ။

ဣမာ ပန အဋ္ဌပိ တာပသပဗ္ဗဇော ဣမာဟိ စတူဟိ ယေဝ သင်္ကဟံ ဂစ္ဆန္တိ။
ကထံ? တောသု ဟိ သပုတ္တဘရိယာ စ ဥဇ္ဇာစရိယာ စ အဂါရံ ဘဇန္တိ။
အနဂ္ဂိပက္ကိကာ စ အသာမပါကာ စ အဂျာဂါရံ ဘဇန္တိ။ အသ္မမုဋ္ဌိကာ စ
ဒန္တဝတ္တလိကာ စ ကန္ဒမူလဖလဘောဇနံ ဘဇန္တိ။ ပဝတ္တဖလဘောဇနာ စ
ပဏှုပလာသိကာ စ ပဝတ္တဖလဘောဇနံ ဘဇန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “တ္ထောဝတာ
စ ဘဂဝတာ သဗ္ဗာပိ တာပသပဗ္ဗဇော နိဒ္ဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ”တိ။

281-282. Idāni Bhagavā sācariyakassa Ambaṭṭhassa vijjācaraṇasampadāya apāyamukhampi appattabhāvaṃ dassetuṃ “**taṃ kiṃ maññasi Ambaṭṭhā**”ti-ādimāha. Taṃ uttānatthameva. **Attanā āpāyikopi aparipūramānoti** attanā vijjācaraṇasampadāya āpāyikenāpi aparipūramānena.

Pubbaka-isibhāvānuyogavaṇṇanā

283. **Dattikanti** dinnakaṃ. **Sammukhībhāvampi na dadātī**ti kasmā na dadāti. So kira sammukhāvaṭṭanim nāma vijjāṃ jānāti. Yadā rājā mahārahena alaṅkārena alaṅkato hoti, tadā rañño samīpe ṭhatvā tassa alaṅkāraṇa nāmaṃ gaṇhāti. Tassa rājā nāme gahite “na demī”ti vattum na sakkoti. Datvā puna chaṇḍadivase “alaṅkāraṇa āharathā”ti vatvā “natthi deva tumhehi brāhmaṇassa dinno”ti vutto “kasmā me dinno”ti pucchi. Te amaccā so brāhmaṇo sammukhā āvaṭṭanimāyaṃ jānāti. Tāya tumhe āvaṭṭetvā gahetvā gacchatīti āhaṃsu. Apare raññā saha tassa atisaṃyābhāvaṃ asahantā āhaṃsu “deva etassa brāhmaṇassa sarīre saṅkhalitakuṭṭhaṃ¹ nāma atthi, tumhe etaṃ disvāva ālīngatha parāmasatha, idaṃ kuṭṭhaṃ nāma kāyaṃsaggavasena anugacchati, mā evaṃ karoṭhā”ti. Tato paṭṭhāya tassa rājā sammukhībhāvaṃ na deti.

Yasmā pana so brāhmaṇo paṇḍito khattavijjāya² kusalo, tena saha mantetvā katakammaṃ nāma na virujjhati. Tasmā sāṇipākāraṇa anto ṭhatvā bahi ṭhitena tena saddhiṃ manteti. Taṃ sandhāya vuttaṃ “**tirodussantena manteti**”ti. Tattha **tirodussantenā**ti tirodussena³. Ayameva vā pāṭho. **Dhammikanti** anavajjaṃ. **Payātanti** abhiharitvā dinnam. **Kathaṃ tassa rājāti** yassa rañño brāhmaṇo īdisaṃ bhikkhaṃ paṭiggaṇheyya, kathaṃ tassa brāhmaṇassa so rājā sammukhībhāvampi na dadeyya. Ayaṃ pana adinnakaṃ māyāya gaṇhāti, tenassa sammukhībhāvaṃ rājā na detīti niṭṭhamettha gantabbanti ayamettha adhippāyo. “Idaṃ pana kāraṇaṃ ṭhapetvā rājānañceva brāhmaṇaṃ na añño koci jānāti, tadetaṃ evaṃ rahassampi paṭicchannampi ‘addhā sabbaññū samaṇo Gotamo’ti niṭṭhaṃ gamissati”ti Bhagavā pakāsesi.

1. Saṅkhalitakuṭṭhaṃ (Syā, Ka)

2. Khettavijjāya (Syā, Ka)

3. Tirodussa-antena (Syā)

သုတ္တံ]

ပုဗ္ဗကဇ္ဇသိဘာဝါနုယောဂဝဏ္ဏနာ

၂၄၃

၂၈၁-၂၈၂။ ဣဒါနိ ဘဂဝါသာစရိယကဿ အဗ္ဗဋ္ဌဿ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒါယ အပါယမုခမ္ပိ အပ္ပတ္တဘာဝံ ဒဿေတုံ တံ ကိံ မညသိ အဗ္ဗဋ္ဌာတိအာဒိမာဟ။ တံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ **အတ္တနာ အာပါယိကောပိ အပရိပူရမာနောတိ** အတ္တနာ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒါယ အာပါယိကောနာပိ အပရိပူရမာနေန။

ပုဗ္ဗကဇ္ဇသိဘာဝါနုယောဂဝဏ္ဏနာ

၂၈၃။ **ဒတ္တိကန္တိ** ဒိန္နကံ။ **သမ္မုခိဘာဝမ္ပိ န ဒေဝါတိ** ကဿ န ဒေဝါတိ။ သော ကိရ သမ္မုခါ အာဝဇ္ဇနိ နာမ ဝိဇ္ဇံ ဇာနာတိ။ ယဒါ ရာဇာ မဟာရဟေန အလင်္ကာရေန အလင်္ကာတော ဟောတိ။ တဒါ ရညော သမိပေ ဌတွာ တဿ အလင်္ကာရဿ နာမံ ဂဏှတိ။ တဿ ရာဇာ နာမေ ဂဟိတေ န ဒေဝီတိ ဝတ္တု န သက္ကောတိ။ ဒတွာ ပုန ဆဏဒိဝသေ အလင်္ကာရံ အာဟရထာတိ ဝတွာ နတ္ထိ ဒေဝ တုမှဟိ ပြာဟ္မဏဿ ဒိန္နောတိ ဝတ္ထော ကဿ မေ ဒိန္နောတိ ပုစ္ဆိ။ တေ အမစ္စာ သော ပြာဟ္မဏော သမ္မုခါ အာဝဇ္ဇနိမာယံ ဇာနာတိ။ တာယ တုမှ အာဝဇ္ဇေတွာ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိတိ အာဟံသု။ အပရေ ရညာ သဟ တဿ အတိသဟာယဘာဝံ အသဟန္တာ အာဟံသု “ဒေဝ ဇေတဿ ပြာဟ္မဏဿ သရိရေ သင်္ခလိတကုဋ္ဌံ” နာမ အတ္ထိ။ တုမှ ဇေတံ ဒိဿာဝ အာလိင်္ဂထ ပရာမသထ။ ဣဒဉ္စ ကုဋ္ဌံ နာမ ကာယသံသဂ္ဂဝသေန အနုဂစ္ဆတိ။ မာ ဇေ ကရေထာ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တဿ ရာဇာ သမ္မုခိဘာဝံ န ဒေဝါတိ။

ယသ္မာ ပန သော ပြာဟ္မဏော ပဏှိတော ခတ္တဝိဇ္ဇာယ^၂ ကုသလော၊ တေန သဟ မန္တေတွာ ကတကမ္ပံ နာမ န ဝိရုဇ္ဈတိ။ တသ္မာ သာဏိပါကာရဿ အန္တော ဌတွာ ဗဟိ ဌိတေန တေန သဒ္ဓိံ မန္တေတိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “တိရော ဒုဿန္တေန မန္တေတိ”တိ။ တတ္ထ **တိရောဒုဿန္တေနာတိ** တိရောဒုဿေန^၃။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ **ခမ္ပိကန္တိ** အနဝဇ္ဇံ။ **ပယာတန္တိ** အဘိဟရိတွာ ဒိန္နံ။ **ကထံ တဿ ရာဇာတိ** ယဿ ရညော ပြာဟ္မဏော ဤဒိသံ ဘိက္ခံ ပဋိဂ္ဂဏေယျ။ ကထံ တဿ ပြာဟ္မဏဿ သော ရာဇာ သမ္မုခိဘာဝမ္ပိ န ဒေဝေယျ။ အယံ ပန အဒိန္နကံ မာယာယ ဂဏှတိ။ တေနဿ သမ္မုခိဘာဝံ ရာဇာ န ဒေဝါတိ နိဌမေတ္ထ ဂန္တဗ္ဗန္တိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ “ဣဒံ ပန ကာရဏံ ဌပေတွာ ရာဇာနဉ္စေ ပြာဟ္မဏဉ္စ န အညော ကောစိ ဇာနာတိ။ တဒေတံ ဇေဝံ ရဟဿမ္ပိ ပဋိစ္စန္တမ္ပိ အဒ္ဓါ သဗ္ဗညူ သမဏော ဂေါတမောတိ နိဋ္ဌံ ဂမိဿတိ”တိ ဘဂဝါ ပကာသေသိ။

၁-သင်္ခလိတကုဋ္ဌံ (သိ)

၂-ခတ္တဝိဇ္ဇာယ (သျှ၊ က)

၃-တိရောဒုဿအန္တေန (သျှ၊)

284. Idāni ayañca Ambaṭṭho, ācariyo cassa mante nissāya atimānino. Tena tesam mantanissitamānanimmadanattham uttari desanam vaḍḍhento “**taṃ kiṃ maññasi Ambaṭṭha, idha rājā**”ti-ādimāha. Tattha **rathūpatthareti** rathamhi rañño ṭhānattham attharivā sajjitapadese. **Uggehi vāti** uggatuggatehi vā amaccehi. **Rājāññehīti** anabhisittakumārehi. **Kiñcideva mantananti** asukasmim dese taḷākam vā mātikam vā kātum vaṭṭati, asukasmim gāmaṃ vā nigamaṃ vā nagaraṃ vā niveasetunti evarūpaṃ pākātamantanam. **Tadeva mantananti** yaṃ raññā mantitam, tadeva. Tādischiyeva sīsukkhapabhamukkhepādīhi ākārehi manteyya. **Rājabhaṇṭanti** yathā raññā bhaṇṭam tassatthassa sādhanasamattham, sopi tassatthassa sādhanasamatthameva bhaṇṭam bhaṇṭatīti attho.

285. * **Pavattāroti** pavattayitāro. **Yesanti** yesam santakam. **Mantapadanti** vedasaṅkhātam mantameva. **Gītanti** aṭṭhakādīhi dasahi porāṇakabrāhmaṇehi sarasampattivaseṇa sajjhāyitam. **Pavuttanti** aññesam vuttam, vācitantī attho. **Samihitanti**² samupabyūḷham³ rāsikataṃ⁴, piṇḍam katvā ṭhapitanti attho. **Tadanugāyantīti** etarahi brāhmaṇa taṃ tehi pubbe gītam anugāyanti anusajjhāyanti. **Tadanubhāsantīti** taṃ anubhāsanti, idam purimasseva vevacanam. **Bhāsītanubhāsantīti** tehi bhāsītam sajjhāyitam anusajjhāyanti. **Vācītanuvācentīti** tehi aññesam vācītam anuvācentī.

Seyyathidanti te katameti attho. **Aṭṭhakoti**-ādīni tesam nāmāni. Te kira dibbena cakkhunā oloketvā parūpaghātam akatvā Kassapasammāsambuddhassa Bhagavato pāvacaṇena saha saṃsanditvā mante ganthimsu. Aparā pare pana brāhmaṇā pāṇātipātādīni pakkhipitvā tayo vede bhinditvā Buddhavacaṇena saddhim viruddhe akaṃsu. **Netam ṭhānam vijjatīti** yena tvaṃ isi bhavēyyāsi, etaṃ kāraṇam na vijjati. Idha Bhagavā yasmā “esa pucchīyamānopi attano avattharaṇabhāvaṃ ñatvā paṭivacaṇam na dassatī”ti jānāti, tasmā paṭiññam agahetvāva taṃ isibhāvaṃ paṭikkhipi.

1. Bedattayaṅkhātam (Ka) 2. Samihitanti (Sī, Syā) 3. Samupabbūḷham (Sī)

* Ma-Ṭṭha 3. 290; Am-Ṭṭha 3. 65 piṭṭhesupī.

4. Rāsirāsikataṃ (Sī)

၂၈၄။ ဣဒါနိ အယဉ္ဇ အဗ္ဗဋ္ဌော အာစရိယော စဿ မန္တေ နိဿာယ အတိမာနိနော။ တေန တေသံ မန္တနိဿိတမာနနိဗ္ဗဒနတ္ထံ ဥတ္တရိ ဒေသနံ ဝဇေန္တော တံ ကိံ မညသိ အဗ္ဗဋ္ဌ ဣဓ ရာဇာတိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ရုဏ္ဏပတ္ထရေတိ ရထမှိ ရညော ဌာနတ္ထံ အတ္တရိတွာ သဇ္ဇိတပဒေသေ။ ဥဂ္ဂေဟိ ဝါတိ ဥဂ္ဂတုဂ္ဂတေဟိ ဝါ အမစ္စေဟိ။ ရုဇညေဟိတိ အနဘိသိတ္တကုမာရေဟိ။ ကိဉ္စိဒေဝ မန္တနန္တိ အသုကသ္မိံ ဒေသေ တဋ္ဌာကံ ဝါ မာတိကံ ဝါ ကာတုံ ဝဇ္ဇတိ။ အသုကသ္မိံ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ နဂရံ ဝါ နိဝေသေတုန္တိ ဝေရူပံ ပါကဋမန္တနံ။ တဒေဝ မန္တနန္တိ ယံ ရညာ မန္တိတံ တဒေဝ။ တာဒိသေဟိ ယေဝ သီသုက္ခေပဘမုက္ခေပါဒိဟိ အာကာရေဟိ မန္တေယျ။ ရုဇဘဏိတန္တိ ယထာ ရညာ ဘဏိတံ တဿတ္ထဿ သာဓနသမတ္ထံ၊ သောပိ တဿတ္ထဿ သာဓနသမတ္ထမေဝ ဘဏိတံ ဘဏတိတိ အတ္ထော။

၂၈၅။ ပဝတ္ထာရေတိ ပဝတ္ထယိတာရေ။ ယေသန္တိ ယေသံ သန္တကံ။ မန္တပဒန္တိ ဝေဒသင်္ဂါတံ^၁ မန္တမေဝ။ ဂီတန္တိ အဋ္ဌကာဒိဟိ ဒသဟိ ပေါရာဏက- မြာဟ္မဏေဟိ သရသမ္ပတ္တိဝေသေန သဇ္ဈာယိတံ။ ပုရုတ္တန္တိ အညေသံ ပုတ္တံ၊ ဝါစိတန္တိ အတ္ထော။ သမိဟိတန္တိ^၂ သမုပဗ္ဗုဋ္ဌံ^၃ ရာသိကတံ^၄၊ ပိဏ္ဍံ ကတွာ ဌာပိတန္တိ အတ္ထော။ တဒနုဂါယန္တိတိ တေရဟိ မြာဟ္မဏာ တံ တေဟိ ပုဗ္ဗေ ဂီတံ အနုဂါယန္တိ အနုသဇ္ဈာယန္တိ။ တဒနုဘာသန္တိတိ တံ အနုဘာသန္တိ၊ ဣဒံ ပုရိမဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဘာသိတမနုဘာသန္တိတိ တေဟိ ဘာသိတံ သဇ္ဈာယိတံ အနုသဇ္ဈာယန္တိ။ ဝါစိတမနုဝါစေန္တိတိ တေဟိ အညေသံ ဝါစိတံ အနုဝါစေန္တိ။

သေယျတိဒန္တိ တေ ကတမေတိ အတ္ထော။ အဋ္ဌကောတိအာဒိနိ တေသံ နာမာနိ။ တေ ကိရ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဩလောကေတွာ ပရူပဃာတံ အကတွာ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ပါဝစနေန သဟ သံသန္တိတွာ မန္တေ ဂန္တိံသု။ အပရာပရေ ပန မြာဟ္မဏာ ပါဏာတိပါတာဒိနိ ပက္ခိပိတွာ တယော ဝေဒေ ဘိန္တိတွာ ဗုဒ္ဓဝစနေန သဗ္ဗိံ ဝိရုဇ္ဈေ အကံသု။ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိတိ ယေန တံ ဣသိ ဘဝေယျာသိ၊ ဧတံ ကာရဏံ န ဝိဇ္ဇတိ။ ဣဓ ဘဂဝါ ယသ္မာ “သေ ပုစ္ဆိယမာနောပိ အတ္တနော အဝတ္ထရဏဘာဝံ ဥတွာ ပဋိဝစနံ န ဒဿတိ”တိ ဇာနာတိ၊ တသ္မာ ပဋိညံ အဂဟေတွာဝ တံ ဣသိဘာဝံ ပဋိက္ခိပိ။

၁-ဗေဒတ္ထယသင်္ဂါတံ (က)

၃-သမုပဗ္ဗုဋ္ဌံ (သိ)

၂-သမိဟိတန္တိ (သိ၊ သျာ)

၄-ရာသိရာသိကတံ (သိ)

286. Idāni yasmā te porāṇā dasa brāhmaṇā nirāmagandhā anitthigandhā rajojalladharā brahmacārino araṇṇāyatane pabbatapādesu vanamūlaphalāhārā vasimsu. Yadā katthaci gantukāmā honti, iddhiyā ākāseveva gacchanti, natthi tesam yānena kiccam. Sabbadisāsu ca nesam mettādibrahmavihārabhāvanāva ārakkhā hoti, natthi tesam pākārapurisaguttihi attho. Iminā ca Ambaṭṭhena sutapubbā tesam paṭipatti, tasmā imassa sācariyakassa tesam paṭipattito ārakabhāvaṃ dassetum “**taṃ kim maññasi Ambaṭṭhā**”ti-ādimāha.

Tattha vicitakāḷakanti vicinitvā apanītakāḷakam. **Veṭhakanatapassāhīti** dussapaṭṭa dussaveṇi ādīhi veṭhakehi namitaphāsukāhi. **Kuttavālehi**ti sobhākaraṇattham kappetum yuttaṭṭhānesu kappitavālehi. Ettha ca vaḷavānamyeve vālā kappitā, na rathānam, vaḷavapayuttattā pana rathāpi “kuttavālā”ti vuttā. **Ukkinṇaparikhāsūti** khataparikhāsu. **Okkhittapalighāsūti** ṭhapitapalighāsu. **Nagarūpakārikāsūti** ettha **upakārikāti** paresam ārohanivāraṇattham samantānagaram pākārassa adhobhāge katasudhākammam vuccati. Idha pana tāhi upakārikāhi yuttāni nagarāneva “nagarūpakārikāyo”ti adhippetāni¹. **Rakkhāpentīti** tādisesu naguesu vasantāpi attānam rakkhāpentī. **Kaṅkhāti** “sabbaññū, na sabbaññū”ti evam saṃsayo. **Vimatīti** tasseva vevacanam, virūpā mati vinicchinitum² asamattāti attho. Idam Bhagavā “Ambaṭṭhassa iminā attabhāvena maggapātubhāvo natthi, kevalam divaso vītivattati, ayam kho pana lakkhaṇapariyesanattam āgato, tampi kiccam nassarati. Handassa satijananattam nayaṃ demī”ti āha.

Dvelakkhaṇadassanavaṇṇanā

287. Evam vatvā pana yasmā Buddhānam nisinnānam vā nipannānam vā koci lakkhaṇam pariyesitum na sakkoti, ṭhitānam pana caṅkamantānam vā sakkoti. Āciṇṇañcetaṃ Buddhānam lakkhaṇapariyesanattam āgatabhāvaṃ natvā uṭṭhāyāsanā caṅkamādhiṭṭhānam nāma, tena Bhagavā uṭṭhāyāsanā bahi nikkhanto. Tasmā “**atha kho Bhagavā**”ti-ādi vuttam.

1. Adhippetā (Sī, Ka)

2. Vinicchetum (Sī), vinicchitum (Syā)

၂၀၆။ ဣဒါနိ ယသ္မာ တေ ပေါရာဏာ ဒသ မြာဟ္မဏာ နိရာမဂန္ဓာ အနိတ္တိဂန္ဓာ ရဇောဇလ္လဓရာ မြဟ္မစာရိနော အရညာယတနေ ပဗ္ဗတ-ပါဒေသု ဝနမူလဖလာဟာရာ ဝသိံသု။ ယဒါ ကတ္ထမိ ဂန္တုကာမာ ဟောန္တိ၊ ဣဒ္ဓိယာ အာကာသေနေဝ ဂစ္ဆန္တိ၊ နတ္ထိ တေသံ ယာနေန ကိစ္စံ။ သဗ္ဗဒိသာသု စ နေသံ မေတ္တာဒိမြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာဝ အာရက္ခာ ဟောတိ၊ နတ္ထိ တေသံ ပါကာရပုရိသဂုတ္တိဟိ အတ္ထော။ ဣမိနာ စ အဗ္ဗဋ္ဌေန သုတပုဗ္ဗာ တေသံ ပဋိပတ္တိ၊ တသ္မာ ဣမဿ သာစရိယကဿ တေသံ ပဋိပတ္တိတော အာရကဘာဝံ ဒဿေတုံ တံ ကိ” မညသိ အဗ္ဗဋ္ဌာတိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ ဝိစိတကာဠကန္တိ ဝိစိနိတွာ အပနိတကာဠကံ။ ဝေဌကနတပဿာဟိတိ ဒုဿပဋ္ဌ ဒုဿဝေဏိ အာဒိဟိ ဝေဌကေဟိ နမိတဖာသုကာဟိ။ ကုတ္တဝါလေဟိတိ သောဘာကရဏတ္ထံ ကပ္ပေတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနေသု ကပ္ပိတဝါလေဟိ။ ဧတ္ထ စ ဝဋ္ဌဝါနိယေဝ ဝါလာ ကပ္ပိတာ၊ န ရထာနံ၊ ဝဋ္ဌဝပယုတ္တတ္ထာ ပန ရထာပိ ကုတ္တဝါလာတိ ဝုတ္တာ။ ဥက္ကိဏ္ဏပရိခါသူတိ ခတပရိခါသု။ ဩက္ခိတ္တပလိဿာသူတိ ဌပိတပလိဿာသု။ နဂရူပကာရိကာသူတိ ဧတ္ထ ဥပကာရိကာတိ ပရေသံ အာရောဟနိဝါရဏတ္ထံ သမန္တာ နဂရပါကာရဿ အဓောဘာဂေ ကတသုဓာ-ကမ္မံ ဝုစ္စတိ။ ဣဓ ပန တာဟိ ဥပကာရိကာဟိ ယုတ္တာနိ နဂရာနေဝ နဂရူ-ပကာရိကာယောတိ အဓိပ္ပေတာနိ။ ရက္ခာပေန္တိတိ တာဒိသေသု နဂရေသု ဝသန္တာပိ အတ္တာနံ ရက္ခာပေန္တိ။ ကန္တိတိ သဗ္ဗညု၊ န သဗ္ဗညုတိဓေ သံသယော။ ဝိမတိတိ တဿေဝ ဝေဝစနံ၊ ဝိရူပါ မတိ ဝိနိစ္ဆိနိတုံ၊ အသမတ္တာတိ အတ္ထော။ ဣဒံ ဘဂဝါ “အဗ္ဗဋ္ဌဿ ဣမိနာ အတ္တဘာဝေန မဂ္ဂပါတုဘာဝေါ နတ္ထိ၊ ကေဝလံ ဒိဝသော ဝိတိဝတ္တတိ၊ အယံ ခေါ ပန လက္ခဏပရိယေသနတ္ထံ အာဂတော၊ တမ္ပိ ကိစ္စံ နဿရတိ။ ဟန္တဿ သတိဇနနတ္ထံ နယံ ဒေမီ”တိ အာဟ။

ဒွေလက္ခဏဒဿနဝဏ္ဏနာ

၂၀၇။ ဧဝံ ဝတွာ ပန ယသ္မာ ဗုဒ္ဓါနံ နိသိန္နာနံ ဝါ နိပန္နာနံ ဝါ ကောဝိ လက္ခဏံ ပရိယေသိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဌိတာနံ ပန စက်မန္တာနံ ဝါ သက္ကောတိ။ အာစိဏ္ဏဇ္ဇေတံ ဗုဒ္ဓါနံ လက္ခဏပရိယေသနတ္ထံ အာဂတဘာဝံ ဥတွာ ဥဋ္ဌာ-ယာသနာ စက်မာဓိဋ္ဌာနံ နာမ၊ တေန ဘဂဝါ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဗဟိ နိက္ခန္ဓော။ တသ္မာ အထ ခေါ ဘဂဝါတိအာဒိ ဝုတ္တံ။

၁-အဓိပ္ပေတာ (သီ၊ က)

၂-ဝိနိစ္ဆေတုံ (သီ)၊ ဝိနိစ္ဆိတုံ (သျှာ)

* **Samannesīti** gavesi, “ekaṃ, dve”ti vā gaṇayanto samānayaṃ.

Yebhuyyenāti pāyena, bahukāni addasa, appāni na addasāti attho. Tato yāni na addasa, tesam dīpanattham vuttam “**ṭhapetvā dve**”ti. **Kaṅkhatīti** “aho vata passeyyan”ti patthanam uppādeti. **Vicikicchati** tato tato tāni vicinanto kicchati na sakkoti dātṭhum. **Nādhimuccatīti** tāya vicikicchāya sannitṭhānam na gacchati. **Na sampasīdatīti** tato “paripuṇṇalakkhaṇo ayan”ti Bhagavati pasādam nāpajjati. Kaṅkhāya vā dubbalā vimati vuttā, vicikicchāya majjhimā, anādhimuccanatāya¹ balavatī, asampasādena tehi tīhi dhammehi cittassa kālusiya bhāvo. **Kosohiteti** vatthikosena paṭicchanne. **Vatthaguyheti** aṅga jāte. Bhagavato hi varavāraṇasseva kosohitam vatthaguyham suvaṇṇavaṇṇam padumagabbhasamānam. Tam so vattapaṭicchannattā apassanto, antomukhagatāya ca jivhāya pahūtabhāvaṃ asallakkhento tesu dvīsu lakkhaṇesu kaṅkhī ahosi vicikicchī.

288. **Tathārūpanti** tamrūpam. Kimettha aññena vattabbam, vuttametam Nāgasenatthereneva Milindaraññā puṭṭhena²—dukkaram³ bhante Nāgasena Bhagavatā katanti. Kim mahārājāti. Mahājanena hirikaraṇokāsam Brahmāyubrahmaṇassa ca, antevāsi-uttarassa⁴ ca, Bāvarissa antevāsīnam soḷasabrahmaṇānañca⁵, Selassa brahmaṇassa ca, antevāsīnam tisatamāṇavānañca⁶ dassesi bhanteti. Na mahārāja Bhagavā guyham dassesi. Chāyam Bhagavā dassesi. Iddhiyā abhisankharitvā nivāsananivattham kāyabandhanabaddham cīvarapārutam chāyārūpakamattam dassesi mahārājāti. Chāyam diṭṭhe sati diṭṭhamyeva nanu bhanteti. Tiṭṭhate’tam mahārāja, hadayarūpam disvā bujjiṇakassatto bhavēyya, hadayamaṃsam ninnetvā dasseyya Sammāsambuddhoti. Kallosi bhante Nāgasenāti⁷.

Ninnāmetvāti nīharitvā. **Anumasīti** kathinasūcim viya katvā anumajji, tathākaraṇena cettha mudubhāvo, kaṇṇasotānumasanena dīghabhāvo, nāsikasotānumasanena tanubhāvo, nalāṭacchādanena puthulabhāvo pakāsītōti veditabbo.

1. Anādhimuccatāya (Sī) 2. Puṭṭhena āha ca (Ka) 3. Atidukkaram (Sī)

4. Antevāsīnam Uttarassa (Syā, Ka) Ma 2. 336 piṭṭhe passitabbam.

5. Khu 1. 433; Khu 8. 5 piṭṭhesu.

6. Ma 2. 344 piṭṭhe.

* Ma-Ṭṭha 3. 252 piṭṭhepi.

7. Milindapañhe 169 piṭṭhe.

သမန္တေသီတိ ဂဝေသိ၊ ဧကံ ဒွေတိ ဝါ ဂဏယန္တော သမာနယိ။
ယေဘုယျေနာတိ ပါယေန၊ ဗဟုကာနိ အဒ္ဓသ၊ အပ္ပါနိ န အဒ္ဓသတိ
အတ္ထော။ တတော ယာနိ န အဒ္ဓသ တေသံ ဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ “ဌပေတွာ ဒွေ”တိ။
ကံတိတိ “အဟော ဝတ ပဿေယျ”န္တိ ပတ္တနံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဝိစိကိစ္ဆတိတိ
တတော တတော တာနိ ဝိစိနန္တော ကိစ္ဆတိ န သက္ကောတိ ဒဋ္ဌံ။ နာမိမုစ္ဆတိတိ
တာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ သန္ဓိဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆတိ။ န သပ္ပသီဒတိတိ တတော “ပရိပုဏ္ဏ-
လက္ခဏော အယ”န္တိ ဘဂဝတိ ပဿာဒံ နာပဇ္ဇတိ။ ကင်္ခါယ ဝါ ဒုဗ္ဗလာ ဝိမတိ
ဝုတ္တာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာယ မဇ္ဈိမာ၊ အနိမိမုစ္ဆတာယ^၁ ဗလဝတိ၊ အသမ္ပသာဒေန
တေဟိ တိဟိ ဓမ္မေဟိ စိတ္တဿ ကာလုသိယဘာဝေါ။ ကောသောဟိတေတိ
ဝတ္ထိကောသေန ပဋိစ္ဆန္တေ။ ဝတ္ထုရုပ္ပေတိ အင်္ဂဇာတေ။ ဘဂဝတော ဟိ
ဝရဝါရဏဿေဝ ကောသောဟိတံ ဝတ္ထုရုပ္ပံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ပဒုမဂဗ္ဘသမာနံ။
တံ သော ဝတ္ထုပဋိစ္ဆန္တတ္တာ အပဿန္တော၊ အန္တောမုခဂတာယ စ ဇိဝှိယ
ပဟူတဘာဝံ အသလ္လက္ခန္တော တေသု ဒီသု လက္ခဏေသု ကမ္ပိ အဟောသိ
ဝိစိကိစ္ဆိ။

၂၀၀။ တထာဂ္ဂပန္နိ တံရူပံ။ ကိမေတ္ထ အညေန ဝတ္ထဗ္ဗံ၊ ဝုတ္တမေတံ နာဂ-
သေနတ္ထေရေနေဝ မိလိန္ဒရညာ ပုဋ္ဌေန^၂—ဒုက္ကရံ^၃ ဘန္တေ နာဂသေန ဘဂဝတာ
ကတန္တိ။ ကိံ မဟာရာဇာတိ။ မဟာဇနေန ဟိရိကရဏောကာသံ ဗြဟ္မာယု-
ဗြာဟ္မဏဿ စ၊ အန္တေဝါသိဥတ္တရဿ^၄ စ၊ ဗာဝရိဿ အန္တေဝါသိနံ သောဠသ-
ဗြာဟ္မဏာနဉ္စ၊ သေလဿ ဗြာဟ္မဏဿ စ၊ အန္တေဝါသိနံ တိသတမာဏာဝါနဉ္စ
ဒဿေသိ ဘန္တေတိ။ န မဟာရာဇ ဘဂဝါ ဂုပ္ပံ ဒဿေသိ။ ဆာယံ ဘဂဝါ
ဒဿေသိ။ ဣဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခရိတွာ နိဝါသနနိဝတ္တံ ကာယဗန္ဓနဗဒ္ဓံ စီဝရပါရတံ
ဆာယာရူပကမတ္ထံ ဒဿေသိ မဟာရာဇာတိ။ ဆာယံ ဒိဋ္ဌေ သတိ ဒိဋ္ဌံ ယေဝ
နန ဘန္တေတိ။ တိဋ္ဌတေ’တံ မဟာရာဇ၊ ဟဒယရူပံ ဒိသ္မာ ဗုဇ္ဈနကသတ္ထော
ဘဝေယျ၊ ဟဒယမံသံ နိဟရိတွာ ဒဿေယျ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ။ ကလ္လောသိ
ဘန္တေ နာဂသေနာတိ။

နိန္ဒာမေတွာတိ နိဟရိတွာ။ အနုမသီတိ ကထိနသုစိ^၅ ဝိယ ကတွာ အနုမဇ္ဈိ၊
တထာကရဏေန စေတ္ထ မုဒုဘာဝေါ၊ ကဏ္ဍသောတာနုမသနေန ဒီဃဘာဝေါ၊
နာသိကသောတာနုမသနေန တနုဘာဝေါ နလာဠန္ဒာဒနေန ပုထုလဘာဝေါ
ပကာသိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁-အနိမိမုစ္ဆတာယ (သီ)

၂-ပုဋ္ဌေန အာဟ စ (က)

၃-အတိဒုက္ကရံ (သီ)

၄-အန္တေဝါသိနံ ဥတ္တရဿ (သျှာ၊က)

၅-အနုမသီတိ ကထိနသုစိ

289. **Paṭimānentoti** āgamento, āgamanamassa patthento udikkhantoti attho.

290. **Kathāsallāpoti** kathā ca sallāpo ca, kathanam paṭikathananti attho.

291. **Aho vatāti** garahavacanametam. **Reti** idam hīlanavasena āmantanam. **Paṇḍitakāti** tameva jigucchanto āha. Sesapadadvayepi eseva nayo. **Evarūpena kira bho puriso atthacarakenāti** idam “yādiso tvaṃ, edise atthacarake hitakārake sati puriso nirayamyeva gaccheyya, na aññatrā”ti imamattham sandhāya vadati. **Āsajja āsajjāti** ghaṭṭetvā ghaṭṭetvā. **Amhepi evam upaneyya upaneyyāti** “brāhmaṇo kho pana Ambaṭṭha Pokkharasāti”ti-ādīni vatvā evam upanetvā upanetvā paṭicchannam kāraṇam āvikaritvā suṭṭhu dāsādibhāvaṃ¹ āropetvā avaca, tayā amhe akkosāpitāti adhippāyo. **Padasāyeva pavattesīti** pādena paharitvā bhūmiyam pātesi. Yañca so pubbe ācariyena saddhim ratham āruhitvā sārathi hutvā agamāsi, tampissa ṭhanam acchinditvā rathassa purato padasāyevassa gamanam akāsi.

Pokkharasātibuddhūpasāṅkamanavaṇṇanā

292-296. **Ativikāloti** suṭṭhu vikālo, sammodanīyakathāyapi kālo natthi. **Āgamā nukhvidha bhoti** āgamā nu kho idha bho. **Adhivāsetūti** sampaṭicchatu. **Ajjatanāyāti** yaṃ me tumhesu kāram karoto ajja bhavissati puññañca pītipāmojjañca, tadatthāya. **Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvenāti** Bhagavā kāyaṅgam vā vācaṅgam vā acopetvā abbhantareyeva khantiṃ dhārento tuṇhībhāvena adhivāsesi. Brāhmaṇassa anuggahaṇattham manasāva sampaṭicchīti vuttam hoti.

297. **Paṇītenāti** uttamenā. **Sahatthāti** sahatthena². **Santappesīti** suṭṭhu tappesi, paripuṇṇam suhitam yāvadattham akāsi².

1. Suddadāsādibhāvaṃ (Sī, Syā)

2-2. Santappetvāti suṭṭhu tappetvā paripuṇṇam suhitam yāvadattham katvā iti sabbattha dissati, (Vi-Ṭṭha 1. 167; Ma-Ṭṭha 2. 184 piṭṭhesupi), idāni dissamānapāliyā pana na sameti.

သုတ္တ]

ပေါက္ခရသုတ္တံပုဒ်ပုဒ်မနဝဏ္ဏနာ

၂၄၇

၂၈၉။ ပဋိမာနေန္တောတိ အာဂမေန္တော၊ အာဂမနမဿ ပတ္ထေန္တော ဥဒိက္ခန္တောတိ အတ္ထော။

၂၉၀။ ကထာသလ္လာပေါတိ ကထာ စ သလ္လာပေါ စ၊ ကထနံ ပဋိကထနန္တိ အတ္ထော။

၂၉၁။ အဟောဝတာတိ ဂရဟဝစနမေတံ။ ရေတိ ဣဒံ ဟိဋ္ဌနဝသေန အာမန္တနံ။ ပဏ္ဍိတကာတိ တမေဝ ဇီရစ္ဆန္တော အာဟ။ သေသပဒ္ဒယေဝိ ဧသေဝ နယော။ ဝေဠုပေန ကိရ ဘော ပုရိသော အတ္ထစရကေနာတိ ဣဒံ “ယာဒိသော တုံ၊ ဒေသေ အတ္ထစရကေ ဟိတကာရကေ သတိ ပုရိသော နိရယံ ယေဝ ဂစ္ဆေယျ၊ န အညတြာ”တိ ဣမမတ္ထံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ အာသန္ဓ အာသန္ဓာတိ ခဏေတွာ ခဏေတွာ။ အမှေဝိ ဧဝံ ဥပနေယျ ဥပနေယျာတိ ပြာဟ္မဏော ခေါ ပန အဗ္ဗဋ္ဌ ပေါက္ခရသုတ္တံတိ အာဒိနိ ဝတွာ ဧဝံ ဥပနေတွာ ဥပနေတွာ ပဋိစ္ဆန္တံ ကာရဏံ အာဝိကရိတွာ သုဋ္ဌ၊ ဒါသာဒိဘာဝံ^၁ အာရေပေတွာ အဝစ၊ တယာ အမှေ အက္ခောသယိတာတိ အဓိပ္ပါယော။ ပဒသာယေဝ ပဝတ္ထေသီတိ ပါဒေန ပဟရိတွာ ဘူမိယံ ပါတေသိ။ ယဉ္စ သော ပုဗ္ဗေ အာစရိယေန သဒ္ဓိံ ရထံ အာရဟိတွာ သာရထိ ဟုတွာ အဂမာသိ၊ တမ္ပိဿ ဌာနံ အတ္ထိန္တိတွာ ရထဿ ပုရတော ပဒသာယေဝဿ ဂမနံ အကာသိ။

ပေါက္ခရသုတ္တံပုဒ်ပုဒ်မနဝဏ္ဏနာ

၂၉၂-၂၉၆။ အတိဝိကာလောတိ သုဋ္ဌ၊ ဝိကာလော၊ သမ္မောဒနိယ-ကထာယပိ ကာလော နတ္ထိ။ အာဂမာ နန္ဒိဓ ဘောတိ အာဂမာ န ခေါ ဣဓ ဘော။ အဓိဝါသေတူတိ သမ္ပဋ္ဌိန္တတု။ အဇ္ဇတနာယာတိ ယံ မေ တုမှေသု ကာရံ ကရေတော အဇ္ဇ ဘဝိဿတိ ပုညဉ္စ ဝိတိပါမောဇ္ဇဉ္စ တဒတ္ထာယ။ အဓိဝါသေသိ အဂဝါ တုဏှိဘာဝေနာတိ ဘဂဝါ ကာယင်္ဂံ ဝါ ဝါစင်္ဂံ ဝါ အစောပေတွာ အပ္ပန္နရေ ယေဝ ခန္တိံ ဓာရေန္တော တုဏှိဘာဝေန အဓိဝါသေသိ။ ပြာဟ္မဏဿ အနုဂဟဏတ္ထံ မနသာဝ သမ္ပဋ္ဌိန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၂၉၇။ ပဏီတေနာတိ ဥတ္တမေန။ သဟတ္တာတိ သဟတ္ထေန။^၂ သန္တပေသီတိ သုဋ္ဌ၊ တပေသိ ပရိပုဏ္ဏံ သုဟိတံ ယာဝဒတ္ထံ အကာသိ။^၂

၁-သုဒ္ဓါဒါသာဒိဘာဝံ (သီ၊ သျာ)

၂-၂-သန္တပေတွာတိ သုဋ္ဌ၊ တပေတွာ ပရိပုဏ္ဏံ သုဟိတံ ယာဝဒတ္ထံ ကတွာ ဣတိ သမ္ပတ္တ ဒိဿတိ၊ ဣဒါနိ ဒိဿမာနပဋိယာ ပန န သမေတိ။

Sampavāresī¹ suṭṭhu pavāresi, “alaṃ alaṃ”ti hatthasaññāya paṭikkhipāpesi¹. **Bhuttāvinti** bhuttavantam. **Onītapattapāṇinti**² pattato onītapāṇim, apanītahatthanti vuttam hoti. **Onītapattapāṇintipi** pāṭho. Tassattho, onīttam nānābhūtam vinābhūtam pattam pāṇito assāti onītapattapāṇi, tam onītapattapāṇim. Hatthe ca pattañca dhovitvā ekamante pattam nikkhipitvā nisinnanti attho. **Ekamantaṃ nisīdīti** Bhagavantam evambhūtam ñatvā ekasmiṃ okāse nisīdīti attho.

298. **Anupubbim kathanti** anupaṭipāṭikatham. Ānupubbī kathā nāma dānānantaram sīlam sīlānantaram saggo, saggānantaram maggoti etesam atthānam dīpanakathā. Teneva “**seyyathidaṃ dānakathan**”ti-ādimāha. **Okāraṇti** avakāraṃ lāmakabhāvaṃ. **Sāmukkaṃsikā**ti sāmam ukkaṃsikā, attanāyeva uddharitvā gahitā, sayambhuññāna dīṭṭhā asādhāraṇā aññesanti attho. Kā pana sāti? Ariyasaccadesanā. Tenevāha “**dukkhaṃ samudayaṃ nirodhaṃ maggan**”ti. * **Dhammacakkhanti** ettha sotāpattimaggo adhippeto, tassa uppatti-ākāradassanattham “**yaṃ kiñci samudayadhammaṃ, sabbam tam nirodhadhamman**”ti āha. Tañhi nirodham ārammaṇam katvā kiccavasena evaṃ sabbasaṅkhatam paṭivijjhantam uppajjati.

Pokkharasāti-upāsakattapaṭivedanākathāvaṇṇanā

299. Dīṭṭho ariyasaccadhammo etenāti **dīṭṭhadhammo**. Esa nayo sesapadesupi. Tiṇṇā vicikicchā anenāti **tiṇṇavicikiccho**. Vigatā kathamkathā assāti **vigatakathamkatho**. **Vesārajappattoti** visāradabhāvaṃ patto. Kattha? Satthusāsane. Nāssa paro paccayo, na parassa saddhāya³ ettha vattatīti **aparappaccayo**. Sesam sabbattha vuttanayattā⁴ uttānatthattā ca pākāṭamevāti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Ambaṭṭhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1-1. Sampavāretvāti suṭṭhu pavāretvā, alaṃ alanti hatthasaññāya paṭikkhipāpetvā iti sabbattha dissati, idāni dissamānapāḷiyā pana na sameti.

2. Onītapattapāṇinti (Sī)

3. Saddhā (Syā)

4. Pubbe vuttanayattā (Sī)

* Ma-Ṭṭha 3. 65; Am-Ṭṭha 3. 215 piṭṭhesupi.

သမ္ပဝါရေသီ^၁ သုဠ ပဝါရေသီ၊ အလံ အလန္တိ ဟတ္ထသညာယ ပဋိက္ခိပါပေသီ^၂။ **ဘုတ္တာဝိန္တိ** ဘုတ္တဝန္တိ။ **ဩနိတပတ္တပါဏိန္တိ**^၂ ပတ္တတော ဩနိတပါဏိ။ အပနိတဟတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဩနိတ္တပတ္တပါဏိန္တိပိ ပါဌော။ တဿတ္ထော၊ ဩနိတ္တံ နာနာဘူတံ ဝိနာဘူတံ ပတ္တံ ပါဏိတော အဿာတိ ဩနိတ္တပတ္တပါဏိ။ တံ ဩနိတ္တပတ္တပါဏိ။ ဟတ္ထေ စ ပတ္တမ္မ ဓောဝိတွာ ကေမန္တေ ပတ္တံ နိက္ခိပိတွာ နိသိန္တန္တိ အတ္ထော။ **ကေမန္တံ နိသိဒ္ဓိတိ** ဘဂဝန္တံ ဧဝံ ဘူတံ ဥတွာ ကေသိဉ် ဩကာသေ နိသိဒ္ဓိတိ အတ္ထော။

၂၉၈။ **အနုပုဗ္ဗိကထန္တိ** အနုပဋိပါဒိကထံ။ အာနုပုဗ္ဗိကထာ နာမ ဒါနာ-နန္တရံ သီလံ၊ သီလာနန္တရံ သဂ္ဂေါ၊ သဂ္ဂါနန္တရံ မဂ္ဂေါတိ ဧတေသံ အတ္တာနံ ဒီပန-ကထာ။ တေနေဝ သေယျထိဒံ ဒါနကထန္တိအာဒိမာဟ။ **ဩကာရန္တိ** အဝကာရံ လာမကဘာဝံ။ **သမုတ္တံသိကာတိ** သာမံ ဥက္ကံသိကာ၊ အတ္တနာ ယေဝ ဥဒ္ဓရိတွာ ဂဟိတာ၊ သယန္တုဉာဏေန ဒိဋ္ဌာ အသာဓာရဏာ အညေသန္တိ အတ္ထော။ ကာ ပန သာတိ၊ အရိယသစ္စဒေသနာ။ တေနေဝါဟ “ဒုက္ခံ သမုဒယံ နိရောဓံ မဂ္ဂ”န္တိ။ **ဓမ္မဝဇ္ဇန္တိ** ဧတ္ထ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ အဓိပ္ပေတော၊ တဿ ဥပ္ပတ္တိအာကာရ-ဒဿနတ္ထံ “ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သမ္ပံ တံ နိရောဓဓမ္မ”န္တိ အာဟ။ တဉ္စိ နိရောဓံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ကိစ္စဝသေန ဧဝံ သဗ္ဗသင်္ခတံ ပဋိဝိဇ္ဇန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

ပေါက္ခရသတိဥပါသကတ္တပဋိဝေဒနာဝဏ္ဏနာ

၂၉၉။ ဒိဋ္ဌော အရိယသစ္စဓမ္မော ဧတေနာတိ **ဒိဋ္ဌဓမ္မော**။ သေ နယော သေသပဒေသုပိ။ တိဏ္ဏာ ဝိစိကိစ္ဆာ အနေနာတိ **တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော**။ ဝိဂတာ ကထံကထာ အဿာတိ **ဝိဂတကထံကထော**။ **ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော**တိ ဝိသာရဒ-ဘာဝံ ပတ္တော။ ကတ္ထံ? သတ္ထုသာသနေ။ နာဿ ပရော ပစ္စယော၊ န ပရဿ သဒ္ဓါယ^၃ ဧတ္ထ ဝတ္တတိတိ အပရပ္ပစ္စယော။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဝုတ္တနယတ္တာ^၄ ဥတ္တာနတ္ထတ္တာ စ ပါကဋမေဝါတိ။

ဣတိ သုမာလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ

အဗ္ဗုဒ္ဓသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-၁-သမ္ပဝါရေတွာတိ သုဠ ပဝါရေတွာ၊ အလံ အလန္တိ ဟတ္ထသညာယ ပဋိက္ခိပါပေတွာ ဣတိ သဗ္ဗတ္ထ ဒိဿတိ၊ ဣဒါနိ ဒိဿမာနပဋိယာ ပန န သမေတိ။

၂-ဩနိတပတ္တပါဏိန္တိ (သီ) ၃-သဒ္ဓါ (သျှာ) ၄-ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယတ္တာ (သီ)

4. Soṇadaṇḍasutta

300. **Evam me sutam -pa- Aṅgesūti** Soṇadaṇḍasuttam. Tatrāyaṁ apubbapadavaṇṇanā. **Aṅgesūti** Aṅgā nāma aṅgapāsādikatāya evaṁ laddhavohārā janapadino rājakumārā, tesam nivāso ekopi janapado rūḥhisaddena Aṅgāti vuccati, tasmim Aṅgesu janapade. **Cārikanti** idhāpi aturitacārikā ceva nibaddhacārikā ca adhippetā. Tadā kira Bhagavato dasasahassilokadhātum olokentassa Soṇadaṇḍo brāhmaṇo nāṇajālassa anto paññāyittha. Atha Bhagavā “ayaṁ brāhmaṇo mayhaṁ nāṇajāle paññāyati, atthi nu khvassupanissayo”ti vīmaṁsanto addasa “mayi tattha gate etassa antevāsino dvādasahākārehi brāhmaṇassa vaṇṇaṁ bhāsivā mama santike āgantum na dassanti. So pana tesam vādaṁ bhinditvā ekūnatimsāya ākārehi mama vaṇṇaṁ bhāsivā maṁ upasaṅkamitvā pañhaṁ pucchissati. So pañhavissajjanapariyosāne saraṇaṁ gamissatī”ti, disvā pañcasatabhikkhuparivāro taṁ janapadaṁ paṭipanno. Tena vuttaṁ “**aṅgesu cārikaṁ caramāno -pa- yena Campā tadavasatī**”ti.

Gaggarāya pokkharaniyā tīreti tassa Campānagarassa avidūre Gaggarāya nāma rājagga mahesiyā¹ khaṇitattā Gaggarāti laddhavohārā pokkharanī atthi, tassā tīre samantato nīlādipañcavaṇṇakusumapaṭimaṇḍitaṁ mahantaṁ campakavanaṁ. Tasmim Bhagavā kusumagandhasugandhe campakavane viharati. Taṁ sandhāya “Gaggarāya pokkharaniyā tīre”ti vuttaṁ. * **Māgadhena seniyeṇa Bimbisārenā**ti ettha so rājā Magadhānaṁ issarattā **Māgadho**. Mahatiyā senāya samannāgatattā **seniyo**. **Bimbīti** suvaṇṇaṁ, tasmā sārasuvaṇṇasadiṣatāya Bimbisāroti vuccati.

301-302. Bahū bahū hutvā saṁhatāti saṁghā, ekekissāya disāya saṁgho² etesaṁ atthīti **saṁghī**. Pubbe nagarassa anto agaṇā bahi nikkhamitvā gaṇataṁ pattāti **gaṇībhūtā**. **Khattaṁ āmantesī**ti khattā vuccati pucchitapañhe byākaraṇasamattho mahāmatto, taṁ āmantesi. **Āgamentūti** muhuttaṁ paṭimānentu, mā gacchantūti vuttaṁ hoti.

1. Rājamahesiyā (Sī, Syā) Ma-Ṭṭha 3. 1 piṭṭhepi.

* Ma-Ṭṭha 1. 369 piṭṭhepi.

2. Saṁghā (Ka) Ma-Ṭṭha 3. 284 piṭṭhe passitabbam.

၄-သောဏဒဏ္ဍသုတ္တ

၃၀၀။ ဧဝံ မေ သုတံ။ပ။ အင်္ဂေသုတိ သောဏဒဏ္ဍသုတ္တံ။ တတြာယံ အပ္ပပ္ပဒဝဏ္ဏနာ။ အင်္ဂေသုတိ အင်္ဂါ နာမ အင်္ဂပါသာဒိကတာယ ဧဝံ လဒ္ဓဝေါဟာရာ ဇာနပဒိနော ရာဇကုမာရာ၊ တေသံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရူဠိသဒ္ဓေန အင်္ဂါတိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ အင်္ဂေသု ဇနပဒေ။ စာရိကန္တိ ဣဓာပိ အတုရိတစာရိကာ စေဝ နိဗ္ဗဒ္ဓစာရိကာ စ အဓိပ္ပေတာ။ တဒါကိရ ဘဂဝတော ဒဿဟသိလောကဓာတုံ ဩလောကေန္တဿ သောဏဒဏ္ဍော မြာဟ္မဏော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပညာယိတ္ထ။ အထ ဘဂဝါ အယံ မြာဟ္မဏော မယံ ဉာဏဇာလေ ပညာယတိ။ အတ္ထိ န ခုဿပနိဿယောတိ ဝိမံသန္တော အဒ္ဓဿ။ မယိ တတ္ထ ဂတေ ဧတဿ အန္တေဝါသိနော ဒွါဒသဟာကာရေဟိ မြာဟ္မဏဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတွာ မမ သန္တိကေ အာဂန္တု န ဒဿန္တိ။ သော ပန တေသံ ဝါဒိ ဘိန္နိတွာ ဧကေနတိံသ အာကာရေဟိ မမ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတွာ မံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စ ပုစ္ဆိဿတိ။ သော ပဉ္စဝိဿဇနပရိယောသာနေ သရဏံ ဂမိဿတိတိ၊ ဒိသ္မာ ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော တံ ဇနပဒံ ပဋိပန္နော။ တေန ဝုတ္တံ အင်္ဂေသု စာရိကံ စရမာနော ယေန စမ္မာ တဒဝသရိတိ။

ဂဂ္ဂရာယ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေတိ တဿ စမ္မာနဂရဿ အဝိဒူရေ ဂဂ္ဂရာယ နာမ ရာဇဂ္ဂမဟေသိယာ^၁ ခဏိတတ္တာ ဂဂ္ဂရာတိ လဒ္ဓဝေါဟာရာ ပေါက္ခရဏိ အတ္ထိ။ တဿာ တီရေ သမန္တတော နိလာဒိပဉ္စဝဏ္ဏကုသုမပဋိမဏ္ဍိတံ မဟန္တံ စမ္မကဝနံ။ တသ္မိံ ဘဂဝါ ကုသုမဂန္ဓသုဂန္ဓေ စမ္မကဝနေ ဝိဟရတိ။ တံ သန္တာယ ဂဂ္ဂရာယ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေတိ ဝုတ္တံ။ မာဂဓေန သေနိယေန ဗိမ္ဗိ- သာရေနာတိ ဧတ္ထ သော ရာဇာ မဂဓာနံ ဣဿရတ္တာ မာဂဓော။ မဟတိယာ သေနာယ သမန္တာဂတတ္တာ သေနိယော။ ဗိမ္ဗိတိ သုဝဏ္ဏံ။ တသ္မာ သာရ- သုဝဏ္ဏသဒိသဝဏ္ဏတာယ ဗိမ္ဗိသာရေတိ ဝုစ္စတိ။

၃၀၁-၃၀၂။ ဗဟူ ဗဟူ ဟုတွာ သံဟတာတိ သံဃာ။ ဧကေနိဿာယ ဒိဿာယ သံဃော^၂ ဧတေသံ အတ္ထိတိ သဃီ။ ပုဗ္ဗေနဂရဿ အန္တော အဂဏာ ဗဟိ နိက္ခမိတွာ ဂဏတံ ပတ္တာတိ ဂဏီဘူတာ။ ခတ္တံ အာမန္တေသိတိ ခတ္တာ ဝုစ္စတိ ပုစ္ဆိတပဉ္ဇေ ဗျာကရဏသမတ္ထော မဟာမတ္ထော၊ တံ အာမန္တေသိ။ အာဂမေန္တုတိ မဟုတ္တံ ပဋိမာနေန္တု၊ မာ ဂစ္ဆန္တုတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

Soṇadaṇḍagūṇakathā

303. **Nānāverajjakānanti** nānāvidhesu rajjesu aññesu aññesu Kāsikosalādīsu rajjesu jātā, tāni vā tesam nivāsā, tato vā āgatāti nānāverajjakā, tesam nānāverajjakānam. **Kenacideva karaṇīyenā**ti tasmiṃ kira nagare dvīhi karaṇīyehi brāhmaṇā sannipatanti yaññānubhavanattham vā mantasajjhāyanattham vā. Tadā ca tasmiṃ nagare yañño natthi. Soṇadaṇḍassa pana santike mantasajjhāyanattham ete sannipatitā. Tam sandhāya vuttam “kenacideva karaṇīyenā”ti. Te tassa gamanam sutvā cintesum “ayam Soṇadaṇḍo uttamabrāhmaṇo¹ yebhuyyena ca aññe brāhmaṇā samaṇam Gotamam saraṇam gatā, ayameva na gato. Svāyam sace tattha gamissati, addhā samaṇassa Gotamassa āvaṭṭaniyā māyāya āvaṭṭito tam saraṇam gamissati, tato etassāpi gehadvāre brāhmaṇānam asannipāto bhavissati”ti. “Handassa gamanantarāyam karomā”ti sammantayitvā tattha agamaṃsu². Tam sandhāya “**atha kho te brāhmaṇā**”ti-ādi vuttam.

Tattha **imināpaṇṇenā**ti imināpi kārāṇena. Evaṃ etaṃ kārāṇam vatvā puna “attano vaṇṇe bhaññamāne atussanakasatto nāma natthi, handassa vaṇṇam bhaṇanena gamanam nivāressamā”ti³ cintetvā “**bhavam hi Soṇadaṇḍo ubhato sujāto**”ti-ādini kārāṇāni āhaṃsu.

Ubhatoti dvīhi pakkhehi. **Mātito ca pitito cāti** bhoto mātā brāhmaṇī, mātumātā brāhmaṇī, tassāpi mātā brāhmaṇī, pitā brāhmaṇo, pitupitā brāhmaṇo, tassāpi pitā brāhmaṇoti evaṃ bhavam ubhato sujāto mātito ca pitito ca. **Samsuddhagahaṇikoti** samsuddhā te mātugahaṇī, kucchīti attho. **Samavepākiniyā gahaṇiyāti** ettha pana kammajatejodhātu “gahaṇī”ti vuccati.

Yāva sattamā pitāmahayugāti ettha pitupitā pitāmaho, pitāmahassa yugam pitāmahayugam. **Yuganti** āyuppamāṇam vuccati. Abhilāpamattameva cetam. Atthato pana pitāmahoyeva pitāmahayugam. Tato uddham sabbe pi pubbapurisā pitāmahaggahaṇeneva gahitā. Evaṃ yāva sattamo

1. Uggatabrāhmaṇo (Sī, Syā) Ma-Ṭṭha 3. 284 piṭṭhepi.

2. Āgamaṃsu (Ka)

3. Nivāremāti (Sī, Syā)

သောဏဒဏ္ဍဂုဏကထာ

၃၀၃။ နာနာဝေရဇ္ဇကာနန္တိ နာနာဝိဓေသု ရဇ္ဇေသု အညေသု အညေသု ကာသိကောသလာဒီသု ရဇ္ဇေသု ဇာတာ၊ တာနိဝါတေသံ နိဝါသာ၊ တတောဝါ အာဂတာတိ နာနာဝေရဇ္ဇကာ၊ တေသံ နာနာဝေရဇ္ဇကာနံ။ **ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေနာတိ** တသ္မိံ ကိရ နဂရေ ဒွိဟိ ကရဏီယေဟိ မြာဟူဏာ သန္တိ-ပတန္တိ ယညာနဘဝနတ္ထံ ဝါ မန္တသဇ္ဈာယနတ္ထံ ဝါ။ တဒါ စ တသ္မိံ နဂရေ ယညော နတ္ထိ။ သောဏဒဏ္ဍဿ ပန သန္တိကေ မန္တသဇ္ဈာယနတ္ထံ ဧတေ သန္တိပတိတာ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “**ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေနာ**”တိ။ တေ တဿ ဂမနံ သုတွာ စိန္တေသု “အယံ သောဏဒဏ္ဍော ဥဂ္ဂတမြာဟူဏော” ယေဘုယျေန စ အညေ မြာဟူဏာ သမဏံ ဂေါတမံ သရဏံ ဂတာ၊ အယမေဝ န ဂတော။ သွာယံ သစေ တတ္ထ ဂမိဿတိ၊ အဒ္ဓါ သမဏဿ ဂေါတမဿ အာဝဇ္ဇနိယာ မာယာယ အာဝဇ္ဇိတော၊ တံ သရဏံ ဂမိဿတိ။ တတော ဧတဿာပိ ဂေဟဒ္ဓါရေ မြာဟူဏာနံ သန္တိပါတော န ဘဝိဿတိ”တိ။ “ဟန္တဿ ဂမနန္တရယံ ကရောမာ”တိ သမ္ပန္နယိတွာ တတ္ထ အဂမံသု^၁။ တံ သန္ဓာယ အထ ခေါ တေ မြာဟူဏာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။

တတ္ထ ဣမိနာပဇ်နာတိ ဣမိနာပိ ကာရဏေန။ ဧဝံ ဧတံ ကာရဏံ ဝတွာ ပုန “အတ္တနော ဝဏ္ဏေ ဘညမာနေ အတုဿနကသတ္တော နာမ နတ္ထိ။ ဟန္တဿ ဝဏ္ဏံ ဘဏနေန ဂမနံ နိဝါရေဿာမာ”တိ^၂ စိန္တေတွာ ဘဝဉ္စိ သောဏဒဏ္ဍော ဥဘတော သုဇာတောတိအာဒိနိ ကာရဏာနိ အာဟံသု။

ဥဘတောတိ ဒွိဟိ ပက္ခေဟိ။ **မာတိတော စ ပိတိတော စ**တိ ဘောတော မာတာ မြာဟူဏီ၊ မာတုမာတာ မြာဟူဏီ၊ တဿာပိ မာတာ မြာဟူဏီ၊ ပိတာ မြာဟူဏော၊ ပိတုပိတာ မြာဟူဏော၊ တဿာပိ ပိတာ မြာဟူဏောတိ ဧဝံ ဘဝံ ဥဘတော သုဇာတော မာတိတော စ ပိတိတော စ။ **သံသုဒ္ဓ-ဂဟဏိကောတိ** သံသုဒ္ဓါ တေ မာတုဂဟဏီ၊ ကုစ္ဆိတိ အတ္တော။ သမဝေပါ-ကိနိယာ ဂဟဏိယာတိ ဧတ္ထ ပန ကမ္မဇတေဇောဓာတု ဂဟဏိတိ ဝုစ္စတိ။

ယာဝ သတ္တမာ ပိတာမဟယုဂါတိ ဧတ္ထ ပိတုပိတာ ပိတာမဟော၊ ပိတာ-မဟဿ ယုဂံ ပိတာမဟယုဂံ။ **ယုဂန္တိ** အာယုပ္ပမာဏံ ဝုစ္စတိ။ အဘိလာပမတ္တ-မေဝ စေတံ။ အတ္တတော ပန ပိတာမဟော ယေဝ ပိတာမဟယုဂံ။ တတော ဥဒ္ဓံ သဗ္ဗေပိ ပုဗ္ဗပုရိသာ ပိတာမဟဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတာ။ ဧဝံ ယာဝ သတ္တမော

puriso, tāva saṃsuddhagahaṇiko. Atha vā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādenāti dassenti. **Akkhittoti** “apanetha etaṃ, kiṃ iminā”ti evaṃ akkhitto anavakkhitto. **Anupakkuṭṭhoti** na upakkuṭṭho, na akkosāṃ vā nindaṃ vā laddhapubbo. Kena kāraṇenāti? Jātivādena. Itipi “hīnajātiko eso”ti evarūpena vacanenāti attho.

* **Adḍhoti** issaro. **Mahaddhanoti** mahatā dhanena samannāgato. Bhavato hi gehe pathaviyaṃ paṃsuvālikā viya bahudhanaṃ, samaṇo pana Gotamo adhano bhikkhāya udaraṃ pūretvā yāpetīti dassenti. **Mahābhogoti** pañcakāmaguṇavasena mahā-upabhogo. Evaṃ yaṃ yaṃ guṇaṃ vadanti, tassa tassa paṭipakkhavasena Bhagavato aguṇaṃyeve dassemāti maññamānā vadanti.

Abhirūpoti aññehi manussehi abhirūpo adhikarūpo. **Dassanīyoti** divasampi passantānaṃ atittikaraṇato dassanayoggo. Dassaneneva cittapasādaajanato **pāsādiko**. Pokkharatā vuccati sundarabhāvo, vaṇṇassa pokkharatā **vaṇṇapokkharatā**, tāya vaṇṇasampattiyā yuttoti attho. Porāṇā panāhu “**pokkharanti** sarīraṃ vadanti, **vaṇṇaṃ** vaṇṇamevā”ti. Tesāṃ matena vaṇṇo ca pokkharaṇa vaṇṇapokkharāni. Tesāṃ bhāvo **vaṇṇapokkharatā**. Iti **paramāya vaṇṇapokkharatāyāti** uttamena parisuddhena vaṇṇena ceva sarīrasaṇṭhānasampattiyā cāti attho. **Brahmavaṇṇīti** seṭṭhavaṇṇī. Parisuddhavaṇṇesupi seṭṭhena suvaṇṇavaṇṇena samannāgatoti attho. **Brahmavacchasīti**¹ mahābrahmuno sarīrasadiseneva sarīrena samannāgato. **Akhuddāvākāso dassanāyāti** “bhoto sarīre dassanassa okāso na khuddako mahā, sabbāneva te aṅgapaccaṅgāni dassanīyāneva, tāni cāpi mahantānevā”ti dīpentī.

Sīlamassa atthīti **sīlavā**. Vuddhaṃ vaddhitaṃ sīlamassāti **vuddhasīlī**. **Vuddhasīlenāti** vuddhena vaddhiteṇa sīlena. **Samannāgatoti** yutto, idaṃ vuddhasīlīpadasseva vevacanaṃ. Sabbametaṃ pañcasīlamattameva sandhāya vadanti.

Kalyāṇavācoti-ādīsu kalyāṇā sundarā parimaṇḍalapadabyañjanā vācā assāti kalyāṇavāco. Kalyāṇaṃ madhuraṃ vākkaraṇaṃ assāti

* Ma-Ṭṭha 3. 285 piṭṭhepi.

1. Brahmavaḍḍhīti (Sī)

ပုရိသော၊ တာဝ သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော။ အထ ဝါ အက္ခိတ္တော အနုပက္ခော ဇာတိဝါဒေနာတိ ဒဿန္တိ။ **အက္ခိတ္တော**တိ “အပနေထ ဧတံ ကိံ ဣမိနာ”တိ ဧဝံ အက္ခိတ္တော အနဝက္ခိတ္တော။ **အနုပက္ခော**တိ န ဥပက္ခော၊ န အက္ခောသံ ဝါ နိန္ဒ ဝါ လဒ္ဓပုဗ္ဗော။ ကေန ကာရဏေနာတိ? ဇာတိဝါဒေန။ ဣတိပိ “ဟိန-ဇာတိကော ဧသော”တိ ဧဝရူပေန ဝစနေနာတိ အက္ခော။

အဇောတိ ဣဿရော။ **မဟဒ္ဓနော**တိ မဟတာ ဓနေန သမန္တာဂတော။ ဘဝတော ဟိ ဂေဟေ ပထဝီယံ ပံသုဝါလိကာ ဝိယ ဗဟုဓနံ၊ သမဏော ပန ဂေါတမော အဓနော ဘိက္ခာယ ဥဒရံ ပူရေတွာ ယာပေတိတိ ဒဿန္တိ။ **မဟာဘောဂေါ**တိ ပဉ္စကာမဂုဏဝသေန မဟာဥပဘောဂေါ။ ဧဝံ ယံ ယံ ဂုဏံ ဝဒန္တိ၊ တဿ တဿ ပဋိပက္ခဝသေန ဘဂဝတော အဂုဏံ ယေဝ ဒဿမာတိ မညမာနာ ဝဒန္တိ။

အဘိရူပေါတိ အညေဟိ မနုဿေဟိ အဘိရူပေါ အဓိကရူပေါ။ **ဒဿ-နိယော**တိ ဒိဝသမ္ပိ ပဿန္တာနံ အတိတ္ထိကရဏတော ဒဿနယောဂေါ။ ဒဿနေနေဝ စိတ္တပသာဒဇနတော **ပါသာဒိကော**။ ပေါက္ခရတာ ဂုစ္စတိ သုန္ဓရဘာဝေါ၊ ဝဏ္ဏဿ ပေါက္ခရတာ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ၊ တာယ ဝဏ္ဏ-သမ္ပတ္တိယာ ယုတ္တောတိ အက္ခော။ ပေါရာဏာ ပနာဟု “ပေါက္ခရန္တိ သရီရံ ဝဒန္တိ၊ ဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏမေဝိ”တိ။ တေသံ မတေန ဝဏ္ဏဉ္စ ပေါက္ခရဉ္စ ဝဏ္ဏပေါက္ခရနိ။ တေသံ ဘာဝေါ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ။ ဣတိ **ပရမာယ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယာ**တိ ဥတ္တမေန ပရိသုဒ္ဓေန ဝဏ္ဏေန စေဝ သရီရသဏ္ဌာနသမ္ပတ္တိယာ စာတိ အက္ခော။ **မြဟ္မဝဏ္ဏီ**တိ သေဠဝဏ္ဏီ။ ပရိသုဒ္ဓဝဏ္ဏသုပိ သေဠေန သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေန သမန္တာ-ဂတောတိ အက္ခော။ **မြဟ္မဝဏ္ဏီသီ**တိ မဟာမြဟ္မာနော သရီရသဒိသေန ဝသရီရေန သမန္တာဂတော။ **အရဒ္ဓါဝကာသော ဒဿနာယာ**တိ “ဘောတော သရီရေ ဒဿနဿ ဩကာသော န ရဒ္ဓကော မဟာ၊ သဗ္ဗာနေဝ တေ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ ဒဿနိယာနေဝ၊ တာနိ စာပိ မဟန္တာနေဝိ”တိ ဒိပေန္တိ။

သီလဿ အတ္ထိတိ **သီလဝါ**။ ဂုဋ္ဌံ ဝဋ္ဌိတံ သီလဿာတိ **ဂုဋ္ဌသီလီ**။ **ဂုဋ္ဌသီလေနာ**တိ ဂုဋ္ဌေန ဝဋ္ဌိတေန သီလေန။ **သမန္တာဂတော**တိ ယုတ္တော၊ ဣဒံ ဂုဋ္ဌသီလိပဒဿေဝ ဝေဝစနံ။ သဗ္ဗမေတံ ပဉ္စသီလမတ္တမေဝ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။

ကလျာဏဝါစောတိအာဒိသု ကလျာဏာ သုန္ဓရာ ပရိမဏ္ဍလပဒဗျဉ္ဇနာ ဝါစာ အဿာတိ ကလျာဏဝါစော။ ကလျာဏံ မရရံ ဝါက္ကရဏံ အဿာတိ

kalyāṇavākkaraṇo. Vākkaraṇanti udāharaṇaghoso. Guṇaparipunṇabhāvena pure bhavāti **porī**. Pure vā bhavattā **porī**. Poriyā nāgarikitthiyā sukhumālattanena sadisātipi **porī**, tāya **poriyā. Vissatthāyāti** apalibuddhāya sanniddhivilambitādi¹ dosarahitāya. **Anelagaḷāyāti** eḷagaḷena² virahitāya. Yassa kassaci hi kathentassa eḷa gaḷanti, lālā vā paggharanti, kheḷaphusitāni vā nikkhamanti, tassa vācā eḷagaḷam nāma hoti, tabbiparitāyāti attho. **Atthassa viññāpaniyāti** ādimajjhapariyosānam pākāṭam katvā bhāsitatthassa viññāpanasamatthāya.

* **Jiṇṇoti** jarājiṇṇatāya jiṇṇo. **Vuddhoti** aṅgapaccaṅgānam vuddhimariyādappatto. **Mahallakoti** jātimahallakatāya samannāgato. Cirakālappasutoti vuttam hoti. **Addhagatoti** addhānam gato, dve tayo rājaparivaṭṭe atītoti adhippāyo. **Vayo-anuppattoti** pacchimavayaṁ sampatto, pacchimavayo nāma vassasatassa pacchimo tatiyabhāgo.

Api ca **jiṇṇoti** porāṇo, cirakālappavattakulanvayoti vuttam hoti. **Vuddhoti** sīlācārādiguṇavuddhiyā yutto. **Mahallakoti** vibhavamahantatāya samannāgato. **Addhagatoti** maggappaṭipanno brāhmaṇānam vatacariyādi³ mariyādam avītikkamma caraṇasīlo. **Vayo-anuppattoti** jātivuddhabhāvampi antimavayaṁ anuppatto.

Buddhaguṇakathā

304. **Evam vutteti** evaṁ tēhi brāhmaṇehi vutte. Soṇadaṇḍo “ime brāhmaṇā jāti-ādīhi mama vaṇṇam vadanti, na kho pana metaṁ vuttam attano vaṇṇe rajjitum, Handāham etesaṁ vādam bhinditvā samaṇassa Gotamassa mahantabhāvaṁ ñāpetvā etesaṁ tattha gamanam karomī”ti cintetvā “**tena hi bho mamapi suṇāthā**”ti-ādimāha. Tattha yepi “ubhato sujāto”ti-ādayo attano guṇehi sadisā guṇā,

1. Sandiṭṭhivilambitādi (Ka) sandindhivilambitādi (Dī-Ṭī 1. 315 piṭṭhe)

2. Elagaḷena (Sī)

* Vi-Ṭīha 1. 101 piṭṭhepi.

3. Vattacariyādi (Syā)

ကလျာဏဝါက္ခရဏော။ ဝါက္ခရဏန္တိ ဥဒါဟရဏသောသော။ ဂုဏပရိပုဏ္ဏ-
ဘာဝေန ပုရေ ဘဝါတိ ပေါရိ။ ပုရေ ဝါ ဘဝတ္တာ ပေါရိ။ ပေါရိယာ
နာဂရိကိတ္တိယာ သုခုမာလတ္တနေန သဒိသာတိ ပေါရိ။ တာယ **ပေါရိယာ။**
ဝိဿဋ္ဌာယာတိ အပလိဗုဒ္ဓါယသန္တိဋ္ဌဝိလမ္ဗိတာဒိ^၁ ဒေါသရဟိတာယ။ **အနေလ-**
ဂလာယာတိ လေဂဋ္ဌေန^၂ ဝိရဟိတာယ။ ယဿ ကဿစိ ဟိ ကထေန္တဿ
လော ဂဋ္ဌန္တိ၊ လာလာ ဝါ ပဋ္ဌရန္တိ၊ ခေဋ္ဌဗုသိတာနိ ဝါ နိက္ခမန္တိ။ တဿ ဝါစာ
လေဂဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ။ တဗ္ဗိပရိတာယာတိ အတ္ထော။ **အတ္ထဿ ဝိညာ-**
ပနိယာတိ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနံ ပါကဋံ ကတွာ ဘာသိတတ္ထဿ
ဝိညာပနသမတ္ထာယ။

ဇိဏ္ဏောတိ ဇရာဒိဏ္ဏတာယ ဇိဏ္ဏော။ **ဝုဒ္ဓေါတိ** အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ဝုဒ္ဓိဘာဝ-
မရိယာဒပ္ပတ္တော။ **မဟလ္လကောတိ** ဇာတိမဟလ္လကတာယ သမန္နာဂတော။
စိရကာလပ္ပသုတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ **အဗ္ဗဂတောတိ** အဗ္ဗါနံ ဂတော၊ ဒွေ
တယော ရာဇပရိဝဋ္ဌေ အတိတောတိ အဓိပ္ပာယော။ **ဝယောအနုပ္ပတ္တောတိ**
ပစ္စိမဝယံ သမ္ပတ္တော၊ ပစ္စိမဝယော နာမ ဝဿသတဿ ပစ္စိမော တတိယ-
ဘာဝေါ။

အဝိ စ ဇိဏ္ဏောတိ^၃ ပေါရာဏော။ စိရကာလပ္ပဝတ္တကုလန္တယောတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ **ဝုဒ္ဓေါတိ** သီလာစာရာဒိဂုဏဝုဒ္ဓိယာ ယုတ္တော။ **မဟလ္လကောတိ**
ဝိဘဝမဟန္တာယ သမန္နာဂတော။ **အဗ္ဗဂတောတိ** မဂ္ဂပ္ပဝုဒ္ဓော ဗြာဟ္မဏာနံ
ဝတစရိယာဒိ^၄ မရိယာဒံ အဝိတိက္ကမ္မ စရဏသီလော။ **ဝယောအနုပ္ပတ္တောတိ**
ဇာတိဝုဒ္ဓိဘာဝမ္ပိ အန္တိမဝယံ အနုပ္ပတ္တော။

ဝုဒ္ဓဂုဏကထာ

၃၀၄။ **ဧဝံ ဝုတ္တေတိ** ဧဝံ တေဟိ ဗြာဟ္မဏေဟိ ဝုတ္တေ။ သောဏဒဏ္ဍော
“ဣမေ ဗြာဟ္မဏာ ဇာတိအာဒိဟိ မမ ဝဏ္ဏံ ဝဒန္တိ၊ န ခေါ ပန မေတံ ယုတ္တံ
အတ္တနော ဝဏ္ဏေ ရဇ္ဇိတုံ။ ဟန္တာဟံ ဧတေသံ ဝါဒံ ဘိန္နိတွာ သမဏဿ
ဂေါတမဿ မဟန္တဘာဝံ ဉပေတွာ ဧတေသံ တတ္ထ ဂမနံ ကရေမိ”တိ
စိန္တေတွာ တေန ဟိ ဘော မမပိ သုဏာထာတိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ယေဝိ
ဥဘတော သုဇာတောတိအာဒယော အတ္တနော ဂုဏေဟိ သဒိသာ ဂုဏာ

၁-သန္တိဋ္ဌဝိလမ္ဗိတာဒိ (သီ၊ သျာ)
၂-ဇေဂဋ္ဌေန (သျာ၊ က)
၃-ဇိဏ္ဏောတိ (သီ)

၄-ဝတ္တစရိယာဒိ (သျာ)

tepi. “Ko cāhaṃ, ke ca samaṇassa Gotamassa jātisampatti-ādayo guṇā”ti attano guṇehi uttaritareyeveva maññaṃāno, itare pana ekanteneva Bhagavato mahantabhāvadīpanatthaṃ¹ pakāseti.

Mayameva arahāmāti evaṃ niyāmentovettha idaṃ dīpeti “yadi guṇamahantatāya upasaṅkamitabbo nāma hoti. Yathā hi Sineruṃ upanidhāya sāsapo, mahāsamuddaṃ upanidhāya gopadakaṃ, sattasu mahāsaṇḍesu udakaṃ upanidhāya ussāvabindu paritto lāmakā, evameva samaṇassa Gotamassa jātisampatti-ādayopi guṇe upanidhāya amhākaṃ guṇā parittā lāmakā, tasmā mayameva arahāma taṃ bhavantaṃ Gotamaṃ dassanāya upasaṅkamitun”ti.

Mahantaṃ nātisaṃghaṃ ohāyāti mātipakkhe asītikulasaḥassāni pitipakkhe asītikulasaḥassānīti evaṃ saṭṭhikulasaḥassāni ohāya pabbajito.

Bhūmigatañca vehāsaṭṭhañcāti ettha rājaṅgaṇe ceva uyyāne ca sudhāmaṭṭhapokkharāṇiyo sattaratanānaṃ pūretvā² bhūmiyaṃ ṭhapitaṃ dhanāṃ bhūmitaṃ nāma, pāsādaniyūhādayo paripūretvā³ ṭhapitaṃ vehāsaṭṭhaṃ nāma. Etaṃ tāva kulapariyāyena āgataṃ. Tathāgatassa pana³ jātadivaseyeveva Saṅkho Elo Uppalo Puṇḍarīkoti cattāro nidhaya uggaṭā. Tesu Saṅkho gāvutiko, Elo aḍḍhayaṇiko, Uppalo tigāvutiko, Puṇḍarīko yojaniko. Tesupi gahitaṃ gahitaṃ pūratīyeveva, iti Bhagavā pahūtaṃ hiraññasuvaṇṇaṃ ohāya pabbajitoti veditabbo.

* **Daharova samānoti** taruṇova samāno. **Susukāḷakesoti** suṭṭhu kāḷakeso, añjanavaṇṇasadisakeso hutvā vāti attho. **Bhadrenā**ti bhaddakena. **Paṭhamena vayasā**ti tiṇṇaṃ vayānaṃ paṭhamavayena. **Akāmākānanti** anicchamānānaṃ. Anādaratthe sāmivacanaṃ. Assūni mukhe etesanti **assumukhā**, tesam assumukhānaṃ, assukilinnamukhānanti attho.

1. Guṇamahantabhāvadīpanatthaṃ (Syā)

2. Sattaratanapūrā katvā (Sī, Syā)

3. Nāyūhādayopi pūretvā (Sī), niyūhādayo pana pūretvā (Syā)

* Ma-Ṭṭha 1. 356; Ma-Ṭṭha 2. 76; Am-Ṭṭha 2. 44 piṭṭhesupi.

သုတ္တံ]

ဗုဒ္ဓဂုဏကထာ

၂၅၃

တေပိ။ “ကော စာဟံ ကေ စ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဇာတိသမ္ပတ္တိအာဒယော ဂုဏာ”တိ အတ္တနော ဂုဏေဟိ ဥတ္တရိတရေ ယေဝ မညမာနော၊ ဣတရေ ပန ကေန္တေနဝ ဘဂဝတော မဟန္တဘာဝဒီပနတ္ထံ^၁ ပကာသေတိ။

မယမေဝ အရဟမာတိ ဧဝံ နိယာမေန္တောဝေတ္ထ ဣဒံ ဒီပေတိ “ယဒိ ဂုဏမဟန္တဘာယ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗော နာမ ဟောတိ။ ယထာ ဟိ သိနေရုံ ဥပနိဓာယ သာသပေါ၊ မဟာသမုဒ္ဒံ ဥပနိဓာယ ဂေါပဒကံ၊ သတ္တသု မဟာသရေသု ဥဒကံ ဥပနိဓာယ ဥဿာဝဗိန္ဒု၊ ပရိတ္တော လာမကော။ ဧဝမေဝ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဇာတိသမ္ပတ္တိအာဒယောပိ ဂုဏေ ဥပနိဓာယ အမှာကံ ဂုဏာ ပရိတ္တော လာမကာ၊ တသ္မာ မယမေဝ အရဟမာ တံ ဘဝန္တံ ဂေါတမံ ဒဿနာယ ဥပသင်္ကမိတုန္တိ။

မဟန္တ ဉာတိသံသံ ဩဟာယတိ မာတိပက္ခေ အသီတိကုလသဟဿာနိ၊ ပိတိပက္ခေ အသီတိကုလသဟဿာနိတိ ဧဝံ သဗ္ဗိကုလသတသဟဿံ ဩဟာယ ပဗ္ဗဇိတော။

ဘူမိဂတဉ္စ ဝေဟာသဋ္ဌဉ္စတိ ဧတ္ထ ရာဇင်္ဂဏေ စေဝ ဥယျာနေ စ သုဓာမဋ္ဌပေါက္ခရဏိယော သတ္တရတနာနံ ပူရေတွာ^၂ ဘူမိယံ ဌပိတံ ဓနံ ဘူမိဂတံ နာမ။ ပါသာဒနိယူဟာဒယော ပရိပူရေတွာ^၃ ဌပိတံ ဝေဟာသဋ္ဌ နာမ။ ဧတံ တာဝ ကုလပရိယာယေန အာဂတံ။ တထာဂတဿ ပန^၃ ဇာတဒိဝသေ ယေဝ သင်္ခါ ဇလော ဥပ္ပလော ပုဏ္ဏရိကောတိ စတ္တာရေ နိဓယော ဥဂ္ဂတာ။ တေသု သင်္ခါ ဂါဝုတိကော၊ ဇလော အဗုယောဇနိကော၊ ဥပ္ပလော တိဂါဝုတိကော၊ ပုဏ္ဏရိကော ယောဇနိကော။ တေသုပိ ဂဟိတံ ဂဟိတံ ပူရတိ ယေဝ၊ ဣတိ ဘဂဝါ ပဟူတံ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ဩဟာယ ပဗ္ဗဇိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဒဟရောဝ သမာနောတိ တရုဏောဝ သမာနော။ **သုသုကာဋ္ဌကေသော**တိ သုဋ္ဌ၊ ကာဋ္ဌကေသော၊ အဉ္ဇနဝဏ္ဏသဒိသကေသော ဟုတွာ ဝါတိ အတ္ထော။ **ဘဒြေနာ**တိ ဘဒ္ဒကေန။ **ပဌမေန ဝယသ**တိ တိဏ္ဏံ ဝယာနံ ပဌမဝယေန။ **အကာမကာနန္တိ** အနိစ္စမာနာနံ။ အနာဒရတ္ထေ သာမိဝစနံ။ အဿူနိ မုခေ ဧတေသန္တိ **အဿုမုခါ**၊ တေသံ အဿုမုခါနံ၊ အဿူဟိ ကိလိန္ဒမုခါနန္တိ အတ္ထော။

၁-ဂုဏမဟန္တဘာဝဒီပနတ္ထံ (သျှာ)

၂-သတ္တရတနပူရာ ကတွာ (သီ၊ သျှာ)

၃-နယူဟာဒယောပိ ပူရေတွာ (သီ)၊ နိယူဟာဒယော ပန ပူရေတွာ (သျှာ)

Rudantānanti kanditvā rodamānānaṃ. **Akhuddāvakāsoti** ettha Bhagavato aparimāṇoyeva dassanāya okāsoti veditabbo.

* Tatridaṃ vatthu—Rājagahe kira aññataro brāhmaṇo “samaṇassa Gotamassa pamāṇaṃ gahetuṃ na sakkoti”¹ti sutvā Bhagavato piṇḍāya pavisanakāle saṭṭhihatthaṃ veḷuṃ gahetvā nagaradvārassa bahi ṭhatā sampatte Bhagavati veḷuṃ gahetvā samīpe aṭṭhāsi. Veḷu Bhagavato jāṇukamattaṃ pāpuṇi. Puna divase dve veḷū ghaṭetvā samīpe aṭṭhāsi. Bhagavāpi dvinnaṃ veḷūnaṃ upari kaṭimattameva paññāyamāno “brāhmaṇa kiṃ karosī”²ti āha. Tumhākaṃ pamāṇaṃ gaṇhāmīti. “Brāhmaṇa sacepi tvaṃ sakalacakkavāḷagabbhaṃ pūretvā ṭhite veḷū ghaṭetvā āgamiṣṣasi, neva me pamāṇaṃ gahetuṃ sakkhiṣṣasi. Na hi mayā cattāri asaṅkhyeyāni, kappasatasahassaṇca tathā pāramiyo pūritā, yathā me paro pamāṇaṃ gaṇheyya, atulo brāhmaṇa Tathāgato appameyyo”³ti vatvā Dhammapade gāthamāha—

“Te tādise pūjayato, nibbute akutobhaye.

Na sakkā puññaṃ saṅkhātum, imettamapi kenaci”¹ti.

Gāthāpariyosāne caturāsītīpāṇasahassāni amataṃ pivimsu.

* Aparampi vatthu—Rāhu kira Asurindo cattāri yojanasahassāni, aṭṭha ca yojanasatāni ucco. Bāhantaramassa dvādasa yojanasatāni. Bahalantarena cha yojanasatāni. Hatthatalapādatalānaṃ puthulato tīṇi yojanasatāni. Aṅgulipabbāni paṇṇāsa yojanāni. Bhamukantaraṃ paṇṇāsajojanaṃ. Mukhaṃ dviyojanasataṃ tiyojanasatagambhīraṃ tiyojanasataparimaṇḍalaṃ. Gīvā tiyojanasataṃ. Nalātaṃ tiyojanasataṃ. Sīsaṃ navayojanasataṃ. So “ahaṃ uccosmi Satthāraṃ onamitvā oloketuṃ na sakkhiṣṣāmī”²ti cintetvā nāgacchi². So ekadivasaṃ Bhagavato vaṇṇaṃ sutvā “yathākathaṇca”³ olokessāmī”³ti āgato.

Atha Bhagavā tassajjhāsayāṃ veditvā “catūsu iriyāpathesu katarena dassessāmī”³ti cintetvā “ṭhitako nāma nīcopi ucco viya paññāyati,

1. Khu 1. 42; Khu 3. 147 piṭṭhesu.

2. Na sakkhiṣṣāmīti nāgacchati (Sī, Syā)

3. Yathā kathaṇci (Sī)

* Saṃ-Ṭṭha 1. 101 piṭṭhepi passitabbaṃ.

ဤန္တာနန္တိ ကန္တိတွာ ရောဒမာနာနံ။ **အခုဒ္ဒါဝကာသောတိ** ဧတ္ထ ဘဂဝတော အပရိမာဏော ယေဝ ဒဿနာယ ဩကာသောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

တတြိဒံ ဝတ္ထု—ရာဇဂဟေ ကိရ အညတရော မြာဟူဏော သမဏဿ ဂေါတမဿ ပမာဏံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိတိ သုတွာ ဘဂဝတော ပိဏ္ဍာယ ပဝိသနကာလေ သဗ္ဗိဟတ္ထံ ဝေဠု ဂဟေတွာ နဂရဒ္ဓါရဿ ဗဟိ ဌတွာ သမ္ပတ္တေ ဘဂဝတိ ဝေဠု ဂဟေတွာ သမိပေ အဋ္ဌာသိ။ ဝေဠု ဘဂဝတော ဇာဏုကမတ္တံ ပါပုဏိ။ ပုန ဒိဝသေ ခွေ ဝေဠု ဃဇေတွာ သမိပေ အဋ္ဌာသိ။ ဘဂဝါပိ ဒွိန္ဒ ဝေဠုနံ ဥပရိ ကဋိမတ္တမေဝ ပညာယမာနော “မြာဟူဏ ကိ” ကရောသီ”တိ အာဟ။ တုမှာကံ ပမာဏံ ဂဏှာမိတိ။ “မြာဟူဏ သစေဝိ တံ သကလ-စက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ပူရေတွာ ဌိတေ ဝေဠု ဃဇေတွာ အာဂမိဿသိ။ နေဝ မေ ပမာဏံ ဂဟေတုံ သက္ခိဿသိ။ န ဟိ မယာ စတ္တာရိ အသင်္ချေယာနိ ကပ္ပသတ-သဟဿဉ္စ တထာ ပါရမိယော ပူရိတာ၊ ယထာ မေ ပရော ပမာဏံ ဂဏှေယျ၊ အတုလော မြာဟူဏ တထာဂတော အပ္ပမေယျော”တိ ဝတွာ ဓမ္မပဒေ ဂါထမာဟ—

“တေ တာဒိသေ ပူဇယတော၊ နိဗ္ဗုတေ အကုတောဘယေ။

န သက္ကာ ပုညံ သင်္ခါတုံ၊ ဣမေတ္ထမပိ ကေနစိ”^၁တိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ စတုရာသီတိပါဏသဟဿာနိ အမတံ ပိဝိသု။

အပရမ္ပိ ဝတ္ထု—ရာဟု ကိရ အသုရိန္ဒော စတ္တာရိ ယောဇနသဟဿာနိ အဋ္ဌ စ ယောဇနသတာနိ ဥစ္စော။ ဗာဟန္တရမဿ ဒွါဒသယောဇနသတာနိ။ ဗဟလန္တရေန ဆ ယောဇနသတာနိ။ ဟတ္ထတလပါဒတလာနံ ပုထုလတော တိဏိ ယောဇနသတာနိ။ အင်္ဂုလိပဗ္ဗာနိ ပဏ္ဏာသယောဇနာနိ။ ဘမုကန္တရံ ပဏ္ဏာသယောဇနံ။ မုခံ ဒွိယောဇနသတံ တိယောဇနသတဂန္တိရံ တိယောဇန-သတပရိမဏ္ဍလံ။ ဂီဝါ တိယောဇနသတံ။ နလာဠံ တိယောဇနသတံ။ သီသံ နဝယောဇနသတံ။ “သော အဟံ ဥစ္စောသ္မိ သတ္တာရံ ဩနမိတွာ ဩလောကေတုံ န သက္ခိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ နာဂစ္ဆိ^၂။ သော ဧကဒိဝသံ ဘဂဝတော ဝဏ္ဏံ သုတွာ “ယထာကထဉ္စ ဩလောကေဿာမီ”တိ အာဂတော။

အထ ဘဂဝါ တဿဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ “စတုသု ဣရိယာပထေသု ကတရေန ဒဿေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “ဌိတကော နာမ နိစောပိ ဥစ္စော ဝိယ ပညာယတိ။

nipannovassa¹ attānaṃ dassessāmi”ti “Ānanda gandhakuṭipariveṇe mañcakaṃ paññāpehi”ti vatvā tattha sīhaseyyaṃ kappesi. Rāhu āgantvā nipannaṃ Bhagavantam gīvaṃ unnāmetvā nabhamajjhe puṇṇacandaṃ viya ullokesi. “Kimidaṃ Asurindā”ti ca vutte “Bhagavā onamitvā oloketum na sakkhissāmi”ti nāgacchinti. Na mayā Asurinda adhomukhena pāramiyo pūritā, uddhaggameva katvā dānaṃ dinnanti. Taṃ divasaṃ Rāhu saraṇaṃ agamāsi. Evaṃ Bhagavā akhuddāvakaṃso dassanāya.

Catupārisuddhisīlena **sīlavā**, taṃ pana sīlaṃ ariyaṃ uttamaṃ parisuddhaṃ. Tenāha “**ariyasīlī**”ti. Tadetam anavajjaṭṭhena kusalaṃ. Tenāha “**kusalasīlī**”ti. **Kusalasīlenā**ti idamassa vevacanaṃ.

Bahūnaṃ ācariyapācariyoti Bhagavato ekekāya dhammadesanāya caturāsītīpāṇasahassāni aparimāṇāpi devamanussā maggaphalāmataṃ pivanti, tasmā bahūnaṃ ācariyo. Sāvakaṃveneyyānaṃ pana pācariyoti.

Khīṇakāmarāgoti ettha kāmaṃ Bhagavato sabbepi kilesā khīṇā, brāhmaṇo pana te na jānāti. Attano jānanaṭṭhāneyeva guṇaṃ katheti. **Vigatacāpalloti** “pattamaṇḍanā cīvaramaṇḍanā senāsanamaṇḍanā imassa vā² pūtikāyassa -pa- keḷanā paṭikeḷanā”ti³ evaṃ vuttacāpallā virahito.

Apāpapurekkhāroti apāpe nava lokuttaradhamme purato katvā vicarati. **Brahmaññāya pajāyāti** Sāriputtamoggallānamahākassapādibhedāya brāhmaṇapajāya, etissāya ca pajāya purekkhāro. Ayañhi pajā samaṇaṃ Gotamaṃ purakkhatvā⁴ caratīti attho. Api ca **apāpapurekkhāro**ti na pāpaṃ purekkhāro na pāpaṃ purato katvā carati, na pāpaṃ icchatīti attho. Kassa brahmaññāya pajāya. Attanā saddhiṃ paṭiviruddhāyapi brāhmaṇapajāya aviruddho hitasukhatthikoyevāti vuttaṃ hoti.

Tiroraṭṭhāti pararaṭṭhato. **Tirojanapadāti** parajanapadato. **Pañhaṃ pucchitum āgacchantīti** khattiyapaṇḍitādayo ceva devabrahmaṇāgagandhabbādayo

1. Nipanno cassa (Sī), nipanno panassa (Syā)

2. Imassa ca (Ka)

3. Kelāyanāti (Syā) Abhi 2. 365 piṭṭhe.

4. Purakkhitvā (Ka)

သုတ္တံ]

ဗုဒ္ဓဂုဏကထာ

၂၅၅

နိပဇ္ဇာဝဿ^၁ အတ္တာနံ ဒဿေဿာမိ”တိ “အာနန္ဒ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ မဇ္ဇကံ ပညာပေဟိ”တိ ဝတ္တာ တတ္ထ သီဟသေယျံ ကပ္ပေသိ။ ရာဟု အာဂန္ဓာ နိပဇ္ဇာ ဘဂဝန္တံ ဂီဝံ ဥန္ဓာမေတွာ နဘမဇ္ဈေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဝိယ ဥလ္လောကေသိ။ ကိမိဒံ အသုရိန္ဒာတိ စ ဝုတ္တေ “ဘဂဝါ ဩနမိတွာ ဩလောကေတုံ န သက္ခိဿာမိ”တိ နာဂစ္ဆန္တိ။ န မယာ အသုရိန္ဒ အဓောမုခေန ပါရမိယော ပူရိတာ။ ဥဒ္ဓဂ္ဂမေဝ ကတွာ ဒါနံ ဒိန္နန္တိ။ တံဒိဝသံ ရာဟု သရဏံ အဂမာသိ။ ဧဝံ ဘဂဝါ အရုဒ္ဓါဝကာသော ဒဿနာယ။

စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေန သီလဝါ၊ တံ ပန သီလံ အရိယံ ဥတ္တမံ ပရိသုဒ္ဓိ။ တေနာဟ “အရိယသီလီ”တိ။ တဒေတံ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ကုသလံ။ တေနာဟ “ကုသလသီလီ”တိ။ **ကုသလသီလေနာ**တိ ဣဒမဿ ဝေဝစနံ။

ဗဟူနံ အာစရိယပါစရိယောတိ ဘဂဝတော ဧကေကာယ ဓမ္မဒေသနာယ စတုရာသီတိပါဏသဟဿာနိ အပရိမာဏာပိ ဒေဝမနုဿာ မဂ္ဂဗလာမတံ ဝိဝန္တိ၊ တသ္မာ ဗဟူနံ အာစရိယော။ သာဝကဝေနယျာနံ ပန ပါစရိယောတိ။

ဒီဏကာမရာဂေါတိ ဧတ္ထ ကာမံ ဘဂဝတော သဗ္ဗေပိ ကိလေသာ ဒီဏာ။ မြာဟူဏော ပန တေ န ဇာနာတိ။ အတ္တနော ဇာနနဋ္ဌာနေယေဝ ဂုဏံ ကထေတိ။ **ဝိဂတစာပလ္လာ**တိ “ပတ္တမဏ္ဍာ စိဝရမဏ္ဍာ သေနာသနမဏ္ဍာ ဣမဿ ဝါ^၂ ပူတိကာယဿ။ပ။ ကေလနာ ပဋိကေလနာ”တိ^၃ ဧဝံ ဝုတ္တစာပလ္လာ ဝိရဟိတော။

အပါပပုရေက္ခာရောတိ အပါပေ နဝ လောကုတ္တရဓမ္မေ ပုရတော ကတွာ ဝိစရတိ။ **မြဟူညာယ ပဇာယာ**တိ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနမဟာကဿပါဒိ-ဘေဒါယ မြာဟူဏပဇာယ၊ ဧတိဿာယ စ ပဇာယ ပုရေက္ခာရော။ အယဉ္ဇိ ပဇာ သမဏံ ဂေါတမံ ပုရက္ခတွာ^၄ စရတိတိ အတ္ထော။ အပိ စ **အပါပ-ပုရေက္ခာရော**တိ န ပါပံ ပုရေက္ခာရော န ပါပံ ပုရတော ကတွာ စရတိ၊ န ပါပံ ဣစ္ဆတိတိ အတ္ထော။ ကဿ မြဟူညာယ ပဇာယ။ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ပဋိဝိရုဒ္ဓါယပိ မြာဟူဏပဇာယ အဝိရုဒ္ဓေါ ဟိတသုခတ္ထိကောယေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

တိရောရဋ္ဌာတိ ပရရဋ္ဌတော။ **တိရောဇနပဒါ**တိ ပရဇနပဒတော။ **ပဉ္စပုစ္ဆိ**တုံ **အာဂစ္ဆန္တိ**တိ ခတ္တိယပဏ္ဍိတာဒယော စေဝ ဒေဝမြဟူနာဂဂန္ဓဗ္ဗာဒယော

၁-နိပဇ္ဇာ ဝဿ (သီ)၊ နိပဇ္ဇာ ပနဿ (သျှာ)

၂-ဣမဿ စ (က)

၃-ကေလယနာတိ (သျှာ) ပဿ အဘိ ၂-၃၆၅ ပိဋ္ဌေ။

၄-ပုရက္ခိတွာ (က)

ca “pañhe abhisankharitvā pucchissāmā”ti āgacchanti. Tattha keci pucchāya vā dosam, vissajjanasampannicchane vā asamattatam sallakkhetvā apucchitvāva tuṇhī nisīdanti. Keci pucchanti. Kesañci Bhagavā pucchāya ussāham janetvā vissajjeti. Evaṃ sabbesampi tesam vimatiyo tīram patvā mahāsamuddassa ūmiyo viya Bhagavantam patvā bhijjanti.

Ehi svāgatavādīti¹ devamanussapabbajitagahaṭṭhesu tam tam attano santikam āgataṃ “ehi svāgatan”ti evaṃ vadatīti attho. **Sakhiloti** tattha katamam sakhalyam. “Yā sā vācā nelā kāṇṇasukhā”ti-ādinā * nayena vuttasākhalyena samannāgato, muduvacanoti attho. **Sammodakoti** paṭisanthāraṃkusalo, āgatāgatānam catunnam parisānam “kacci bhikkhave khamanīyam, kacci yāpanīyam”ti-ādinā nayena sabbam addhānadaratham vūpasamento viya paṭhamataram sammodanīyam katham kattāti attho. **Abbhākuṭikoti** yathā ekacce parisam patvā thaddhamukhā saṅkuṭitamukhā honti, na ediso, parisadassanena panassa bālātapasamphassena² viya padumam mukhapadumam vīkasati puṇṇacandasassirikam hoti. **Uttānamukhoti** yathā ekacce nikkuṭṭitamukhā viya sampattāya parisāya na kiñci kathenti, atidullabhakathā honti, na evarūpo. Samaṇo pana Gotamo sulabhakatho. Na tassa santikam āgatāgatānam “kasmā mayam idhāgatā”ti vipaṭisāro uppajjati, dhammam pana sutvā attamanāva hontīti dasseti. **Pubbabhāsīti** bhāsanto ca paṭhamataram bhāsati, tañca kho kālayuttam pamāṇayuttam atthanissitameva bhāsati, na niratthakakatham.

Na tasmim gāme vāti yattha kira Bhagavā paṭivasati, tattha mahesakkhā devatā ārakkham gaṇhanti, tam³ nissāya manussānam upaddavo na hoti, paṃsupisācakādayo eva hi manusse viheṭhenti, te tāsam ānubhāvena dūram apakkamanti. Api ca Bhagavato mettābalenapi na amanussā manusse viheṭhenti.

Saṅghīti-ādīsu anusāsitaḥ, sayam vā uppādito saṅgho assa atthīti **saṅghī**, tādisovassa gaṇo atthīti **gaṇī**. Purimapadasseva vā vevacanametam. Ācārasikkhāpanavasena gaṇassa ācariyoti

1. Sāgatavādīti (Sī)

2. Bālātapadassanena (Sī)

* Abhi 1. 260 piṭṭhe.

3. Tā (Syā, Ka)

စ “ပဉ္ဇေ အဘိသင်္ခရိတွာ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ အာဂစ္ဆန္တိ။ တတ္ထ ကေစိ ပုစ္ဆာယ ဝါ ဒေါသံ ဝိဿဇ္ဇေနသမ္ပုဋ္ဌိန္နနေ ဝါ အသမတ္တတံ သလ္လက္ခေတွာ အပုစ္ဆိတွာဝ တုဏှိ နိသိဒန္တိ။ ကေစိ ပုစ္ဆန္တိ။ ကေသဉ္စိ ဘဂဝါ ပုစ္ဆာယ ဥဿာဟံ ဇနေတွာ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ဧဝံ သဗ္ဗေသမ္ပိ တေသံ ဝိမတိယော တီရံ ပတွာ မဟာသမုဒ္ဓဿ ဦးမိယော ဝိယ ဘဂဝန္တံ ပတွာ ဘိဇ္ဇန္တိ။

ဧဟိ သွာဂတဝါဒီတိ^၁ ဒေဝမနုဿပဗ္ဗဇိတဂဟဋ္ဌေသု တံ တံ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတံ “ဧဟိ သွာဂတ”န္တိ ဧဝံ ဝဒတိတိ အတ္ထော။ **သဒ္ဓိလော**တိ တတ္ထ ကတမံ သာခလုံ။ “ယာ သာ ဝါစာ နေလာ ကဏ္ဍသုခါ”တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တသာခလေ့န သမန္ဓာဂတော၊ မုဒုဝစနောတိ အတ္ထော။ **သမ္မောဒကော**တိ ပဋိသန္တာရကုသလော၊ အာဂတာဂတာနံ စတုန္တံ ပရိသာနံ “ကစ္စိ ဘိက္ခဝေ ခမနိယံ၊ ကစ္စိ ယာပနိယ”န္တိအာဒိနာ နယေန သဗ္ဗံ အဗ္ဗါနဒရထံ ဝုပသမေန္တော ဝိယ ပဌမတရံ သမ္မောဒနိယံ ကထံ ကတ္တာတိ အတ္ထော။ **အဗ္ဘာကုဋိကော**တိ ယထာ ဧကစ္စေ ပရိသံ ပတွာ ထဒ္ဓမုခါသင်္ကုဋိတမုခါ ဟောန္တိ န ဒေါသော၊ ပရိသဒဿနေန ပနဿ ဗာလာတပသမ္ပဿေန^၂ ဝိယ ပဒုမံ မုခပဒုမံ ဝိကသတိ ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကံ ဟောတိ။ **ဥတ္တာနုပုခေါ**တိ ယထာ ဧကစ္စေ နိကုဋိတမုခါ ဝိယ သမ္ပတ္တာယ ပရိသာယ န ကိဉ္စိ ကထေန္တိ၊ အတိဒုလ္လဘကထာ ဟောန္တိ၊ န ဧဝပေါ။ သမဏော ပန ဂေါတမော သုလဘကထော။ န တဿ သန္တိကံ အာဂတာဂတာနံ “ကသ္မာ မယံ ဣဓာဂတာ”တိ ဝိပုဋိသာရော ဥပ္ပဇ္ဇေတိ။ ဓမ္မံ ပန သုတွာ အတ္တမနာဝ ဟောန္တိတိ ဒဿေတိ။ **ပုပ္ဖဘာသီ**တိ ဘာသန္တော စ ပဌမတရံ ဘာသတိ၊ တဉ္စ ခေါ ကာလယုတ္တံ ပမာဏယုတ္တံ အတ္တနိဿိတ-မေဝ ဘာသတိ၊ န နိရတ္ထကကထံ။

န တဿိ ဂါမေ ဝါတိ ယတ္ထ ကိရ ဘဂဝါ ပဋိဝေသတိ၊ တတ္ထ မဟေသက္ခာ ဒေဝတာ အာရက္ခံ ဂဏ္ဍန္တိ၊ တံ^၃ နိဿာယ မနုဿာနံ ဥပဒ္ဓဝေါ န ဟောတိ၊ ပံသုဝိသာစကာဒယော ဧဝ ဟိ မနုဿေ ဝိဟေဋ္ဌေန္တိ၊ တေ တာသံ အာနုဘာဝေန ခူရံ အပက္ကမန္တိ။ အပိ စ ဘဂဝတော မေတ္တာဗလေနပိ န အမနုဿာ မနုဿေ ဝိဟေဋ္ဌေန္တိ။

သဃီတိအာဒိသု အနုသာသိတဗ္ဗော သယံ ဝါ ဥပ္ပါဒိတော သံသော အဿ အတ္တိတိ **သဃီ**၊ တာဒိသော စဿ ဂဏော အတ္တိတိ **ဂဏီ**။ ပုရိမပဒဿေဝ ဝါ ဝေဝစနမေတံ။ အာစာရသိက္ခာပနဝသေန ဂဏဿ အာစရိယောတိ

gaṇācariyo. Puthutitthakarānanti bahūnaṃ titthakarānaṃ, Yathā vā tathā vāti yena vā tena vā. Acelakādimattakenāpi kāraṇena. Samudāgacchatīti samantato upagacchati abhivaḍḍhati.

Atithī no te hontīti te amhākaṃ āgantukā navakā, pāhunakā hontīti attho. Pariyāpuṇāmīti jānāmi. Aparimāṇavaṇṇoti tathārūpeneva sabbaññunāpi appameyyavaṇṇo “pageva mādisenā”ti dasseti. Vuttampi cetam—

“Buddhopi Buddhassa bhaṇeyya vaṇṇaṃ,
Kappampi ce aññaṃabhāsamaṇo.
Khīyetha kappo ciradīghamantare,
Vaṇṇo na khīyetha Tathāgatassā”ti *.

305. Idam pana Satthu guṇakathaṃ sutvā te brāhmaṇā cintayimṣu “yathā Soṇadaṇḍo brāhmaṇo samaṇassa Gotamassa vaṇṇe bhaṇati, anomaguṇo so bhavaṃ Gotamo, evaṃ tassa guṇe jānamānena kho pana ācariyena aticiraṃ adhivāsitaṃ, handa naṃ anuvattāmā”ti anuvattimṣu. Tasmā evaṃ vutte “te brāhmaṇā”ti-ādi vuttaṃ. Tattha **alamevāti** yuttameva. **Api puṭosenāti puṭosaṃ** vuccati pātheyyaṃ, taṃ gahetvāpi¹ upasaṅkamitum yuttamevāti attho. **Puṭaṃsenāti** pāṭho, tassattho, puṭo aṃse assāti **puṭaṃso**, tena puṭaṃsena. Aṃsena hi pātheyyapuṭaṃ vahantenāpīti vuttaṃ hoti.

Soṇadaṇḍaparivittakavaṇṇanā

306-307. Tirovanasaṇḍagatassāti antovanasaṇḍe gatassa, vihārabbhantaraṃ pavittḥassāti attho. **Añjalim paṇāmetvāti** ete² ubhatopakkhikā, te evaṃ cintayimṣu “sace no micchādittḥikā codessanti ‘kasmā tumhe samaṇaṃ Gotamaṃ vanditthā’ti. Tesaṃ ‘kim añjalimattakaraṇenāpi vandanaṃ nāma³ hoti’ti vakkhāma. Sace no sammādittḥikā codessanti ‘kasmā tumhe Bhagavantaṃ na vanditthā’ti. ‘Kim sīsena bhūmiyaṃ paharanteneva vandanaṃ nāma hoti, nanu añjalikammampi

* Dī-Ṭṭha 3. 61; Ma-Ṭṭha 3. 289; Udāna-Ṭṭha 305; Cariyāpīṭaka-Ṭṭha 9-324; Buddhavaṃsa-Ṭṭha 163; Apadāna-Ṭṭha 2. 91 piṭṭhesu.

1. Gahetvā (Ka)

2. Ye te (Sī, Syā)

3. Vanditaṃ nāma (Sī)

သုတ္တ]

သောဏဒဏ္ဍပရိဝိတက္ကဝဏ္ဏနာ

၂၅၇

ဂဏာဝရိယော။ ပုထုတိတ္ထကရာနန္တိ ဗဟုနံ တိတ္ထကရာနံ။ ယထာ ဝါ တထာ ဝါတိ ယေန ဝါ တေန ဝါ။ အစေလကာဒိမတ္တကေနာပိ ကာရဏေန။ သဗုဒ္ဓါဂစ္ဆတိတိ သမန္တတော ဥပဂစ္ဆတိ အဘိဝဇ္ဇတိ။

အတိထိနော တေ ဟောန္တိတိ တေ အမှာကံ အာဂန္တုကာ၊ နဝကာ ပါဟုနကာ ဟောန္တိတိ အတ္ထော။ ပရိယာပုဏာဒိတိ ဇာနာမိ။ အပရိမာဏ-ဝဏ္ဏောတိ တထာရူပေနဝ သဗ္ဗညုနာပိ အပ္ပမေယျဝဏ္ဏော “ပဂေဝ မာဒိ-သေနာ”တိ ဒဿေတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“ဗုဒ္ဓေါပိ ဗုဒ္ဓဿ ဘဏေယျ ဝဏ္ဏံ၊
ကပ္ပမ္ပိ စေ အညမဘာသမာနော။
ဒီယေထ ကပ္ပေါ စိရဒိဃမန္တရေ၊
ဝဏ္ဏော န ဒီယေထ တထာဂတဿာ”တိ။

၃၀၅။ ဣမံ ပန သတ္တု ဂုဏကထံ သုတွာ တေ မြာဟုဏာ စိန္တယိံသု— ယထာ သောဏဒဏ္ဍော မြာဟုဏော သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝဏ္ဏော ဘဏတိ။ အနောမဂုဏော သော ဘဝံ ဂေါတမော၊ ဧဝံ တဿ ဂုဏေ ဇာနမာနေန ခေါ ပန အာစရိယေန အတိစိရံ အဓိဝါသိတံ၊ ဟန္တ နံ အနုဝတ္တာ-မာတိ အနုဝတ္တိံသု။ တသ္မာ ဧဝံ ဝုတ္တေ “တေ မြာဟုဏာ”တိအာဒိ ဝုတ္တိ။ တတ္ထ အလမေဝါတိ ယုတ္တမေဝ။ အပိ ပုဋ္ဌောသေနာတိ ပုဋ္ဌောသံ ဝုတ္တတိ ပါထေယျံ၊ တံ ဂဟေတွာပိ ဥပသင်္ကမိတုံ ယုတ္တမေဝါတိ အတ္ထော။ ပုဋ္ဌသေနာတိပိ ပါဌော၊ တဿတ္ထော၊ ပုဋ္ဌော အံသေ အဿာတိ ပုဋ္ဌသော၊ တေန ပုဋ္ဌသေန။ အံသေန ဟိ ပါထေယျပုဋ္ဌံ ဝဟန္တေနာပိတိ ဝုတ္တိ ဟောတိ။

သောဏဒဏ္ဍပရိဝိတက္ကဝဏ္ဏနာ

၃၀၆-၃၀၈။ တိရောဝနသဏ္ဌဂတဿာတိ အန္တောဝနသဏ္ဌေ ဂတဿ၊ ဝိဟာရဗြဟ္မာရံ ပဝိဋ္ဌဿာတိ အတ္ထော။ အဗ္ဗလိံ ပဏာမေတွာတိ ဧတေ ၂ ဥဘတောပက္ခိကာ၊ တေ ဧဝံ စိန္တယိံသု “သစေ နော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ စောဒေဿန္တိ ‘ကသ္မာ တုမေ သမဏံ ဂေါတမံ ဝန္တိတ္တာ’တိ။ တေသံ ‘ကိ’ အဗ္ဗလိမတ္တကရဏေနာပိ ဝန္တနံ နာမ? ဟောတိ’တိ ဝက္ခာမ။ သစေ နော သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ စောဒေဿန္တိ ‘ကသ္မာ တုမေ ဘဂဝန္တံ န ဝန္တိတ္တာ’တိ။ ‘ကိ’ သီသေန ဘူမိယံ ပဟရန္တေနဝ ဝန္တနံ နာမ ဟောတိ၊ နန အဗ္ဗလိကမ္ပမ္ပိ

၁-ဂဟေတွာ (က)

၂-ယေ တေ (သီ၊ သျာ)

၃-ဝန္တိတံ နာမ (သီ)

ခိ-၄ ၁-၁၇

vandanam evā'ti vakkhāmā'ti. **Namagottanti** “bho Gotama aham asukassa putto Datto nāma, Mitto nāma, idhāgato”ti vadantā nāmaṃ sāventi nāma. “Bho Gotama aham Vāsetṭho nāma, Kaccāno nāma, idhāgato”ti vadantā gottam sāventi nāma. Ete kira daliddā jīṇṇā kulaputtā “parisamajjhe nāmagottavasena pākaṭā bhavissāmā”ti evamakaṃsu. Ye pana tuṇhībhūtā nisīdimsu, te kerāṭikā ceva andhabālā ca. Tattha kerāṭikā “ekam dve kathāsallāpepi karonto vissāsiko hoti, atha vissāse sati ekam dve bhikkhā adāturū na yuttan”ti tato attānaṃ mocetvā tuṇhī nisīdanti. Andhabālā aññānatāyeva avakkhittamattikāpiṇḍo viya yattha katthaci tuṇhībhūtā nisīdanti.

Brāhmaṇapaññattivāṇṇanā

309. **Cetasā cetoparivitakkanti** Bhagavā “ayaṃ brāhmaṇo āgatakālato paṭṭhāya adhomukho thaddhagatto kim¹ cintayamāno nisinno, kim nu kho cinteti”ti āvajjanto attano cetasā tassa cittaṃ aññāsi. Tena vuttam “cetasā cetoparivitakkamaññāyā”ti. **Vihaññati**ti vighātaṃ āpajjati.

311. **Anuviloketvā parisanti** Bhagavato² sakasamaye pañhapucchanena udake miyamāno³ ukkhipitvā thale ṭhapito viya samapassaddhakāyacitto⁴ hutvā parisasaṅgaṇhanattham diṭṭhisañjāneneva⁵ “upadhārentu me bhonto vacanan”ti vadanto viya anuviloketvā parisam Bhagavantam etadavoca. **Suṇam paggaṇhantānanti** yaññayajanatthāya suṇam gaṇhantesu brāhmaṇesu paṭhamo vā dutiyo vāti attho. Sujāya diyyamānam mahāyāgam paṭiggaṇhantānanti porāṇā. Iti brāhmaṇo sakasamayavasena sammadeva pañham vissajjesi. Bhagavā pana visesato uttamabrāhmaṇassa dassanattham “imesam panā”ti-ādimāha.

313. **Etadavocunti** sace jātivaṇṇamantasampanno brāhmaṇo na hoti, atha kocarahi loka brāhmaṇo bhavissati. Nāseti

1. Kiñci (Sī) 2. Bhagavatā (Sī, Syā) 3. Miyyamāno (Sī), niyyamāno (Syā)

4. Samassatthakāyacitto (Sī), passaddhakāyacitto (Syā)

5. Diṭṭhisamvareneva (Sī), diṭṭhisañcāreneva (Syā)

ဝန္တနံဇေါ'တိ ဝက္ခာမာ"တိ။ နာမဂေါတ္တန္တိ “ဘော ဂေါတမ အဟံ အသုကဿ ပုတ္တော ဒတ္တော နာမ၊ မိတ္တော နာမ၊ ဣဓာဂတော”တိ ဝဒန္တာ နာမံ သာဝေန္တိ နာမ။ “ဘော ဂေါတမ အဟံ ဝါသေဋ္ဌော နာမ၊ ကစ္စာနော နာမ၊ ဣဓာဂတော”တိ ဝဒန္တာ ဂေါတ္တံ သာဝေန္တိ နာမ။ ဧတေ ကိရ ဒလိဒ္ဓါ ဇိဏ္ဏာ ကုလပုတ္တာ “ပရိသမဇ္ဈေ နာမဂေါတ္တဝသေန ပါကဋ္ဌာ ဘဝိဿာမာ”တိ ဧဝမကံသု။ ယေ ပန တုဏှိဘူတာ နိသိဒ္ဓိံသု၊ တေ ကေရာဋ္ဌိကာ စေဝ အန္ဓဗာလာ စ။ တတ္ထ ကေရာဋ္ဌိကာ “ဧကံ ဒွေ ကထာသလ္လာပေပိ ကရောန္တော ဝိဿာသိကော ဟောတိ၊ အထ ဝိဿာသေ သတိ ဧကံ ဒွေ ဘိက္ခဝ အဒါတုံ န ယုတ္တ”န္တိ တတော အတ္တာနံ မောစေတွာ တုဏှိ နိသိဒ္ဓန္တိ။ အန္ဓဗာလာ အညာဏတာယေဝ အဝက္ခိတ္တမတ္တိကာပိဏ္ဏော ဝိယ ယတ္ထ ကတ္ထမိ တုဏှိဘူတာ နိသိဒ္ဓန္တိ။

ဗြာဟ္မဏပညတ္တိဝဏ္ဏနာ

၃၀၉-၃၁၀။ စေတသာ စေတောပရိဝိတက္ကန္တိ ဘဂဝါ “အယံ ဗြာဟ္မဏော အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ အဓောမုခေါ ထဒ္ဓဂက္ကော ကိ^၁ ဖိန္နယမာနော နိသိန္နော၊ ကိ^၂ န ခေါ ဖိန္နတိ”တိ အာဝဇ္ဇန္တော အတ္တနော စေတသာ တဿ စိတ္တံ အညာသိ။ တေန ဝုတ္တံ “စေတသာ စေတောပရိဝိတက္ကမညာယာ”တိ။ **ဝိဟညတိ**တိ ဝိဃာတံ အာပဇ္ဇတိ။ **အနုဝိလောကေတွာ ပရိသန္တိ** ဘဂဝတော၊ သကသမယေ ပဉ္စပုစ္ဆနေ ဥဒကေ မိယမာနော၊ ဥက္ခိပိတွာ ထလေ ဌပိတော ဝိယ သမပဿဒ္ဓကာယစိတ္တော၊ ဟုတွာ ပရိသသင်္ကဏနတ္ထံ ဒိဋ္ဌိသဉ္ဇာ-နေနေဝ^၃ “ဥပဓာရေန္တု မေ ဘောန္တော ဝစန”န္တိ ဝဒန္တော ဝိယ အနုဝိလော-ကေတွာ ပရိသံ ဘဂဝန္တိ ဧတဒဝေါစ။

၃၁၁-၃၁၃။ သုဇံ ပဂ္ဂဏန္တနန္တိ ယညယဇနတ္ထာယ သုဇံ ဂဏန္တေသု ဗြာဟ္မဏေသု ပဌမော ဝါ ဒုတိယော ဝါတိ အတ္တော။ သုဇာယ ဒိယုမာနံ မဟာယာဂံ ပဋိဂ္ဂဏန္တနန္တိ ပေါရာဏာ။ ဣတိ ဗြာဟ္မဏော သကသမယဝသေန သမ္ပဒေဝ ပဉ္စ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဘဂဝါ ပန ဝိသေသတော ဥတ္တမဗြာဟ္မဏဿ ဒဿနတ္ထံ “ဣမေသံ ပနာ”တိအာဒိမာဟ။ **တေဒဝေါရုန္တိ** သစေ ဇာတိဝဏ္ဏ-မန္တသမ္ပန္နော ဗြာဟ္မဏော န ဟောတိ၊ အထ ကောစရဟိ လောကေ

၁-ကိစ္ဆိ (သီ) ၂-ဘဂဝတာ (သီ၊ သျာ) ၃-မိယုမာနော (သီ)၊ နိယုမာနော (သျာ)

၄-သမဿတ္တကာယစိတ္တော (သီ)၊ ပဿဒ္ဓကာယစိတ္တော (သျာ)

၅-ဒိဋ္ဌိသံဝရေနေဝ (သီ)၊ ဒိဋ္ဌိသဉ္ဇာရေနေဝ (သျာ)

no ayaṃ Soṇadaṇḍo, handassa vādaṃ paṭikkhipāmāti² cintetvā etadavocun.
Apavadatīti paṭikkhipati. **Anupakkhandatīti** anupavisati. Idam “sace tvaṃ
 pasādavasena samaṇaṃ Gotamaṃ saraṇaṃ gantukāmo gaccha, mā
 brāhmaṇassa samayaṃ bhindī”ti adhippāyena āhaṃsu.

314. **Etadavocāti** imesu brāhmaṇesu evaṃ ekappahāreneva viravantesu
 “ayaṃ kathā pariyosānaṃ na gamissati, handa ne nissadde katvā
 Soṇadaṇḍeneva saddhiṃ kathemi”ti cintetvā etaṃ “**sace kho tumhākaṃ**”ti-
 ādikaṃ vacanaṃ avoca.

315-316. **Sahadhammenāti** sakāraṇena². **Samasamoti** ṭhapetvā
 ekadesasamattaṃ samabhāvena samo, sabbākārena samoti attho. **Ahamassa**
mātāpitaro jānāmīti bhaginiyā puttassa mātāpitaro kiṃ na jānissati,
 kulakoṭiparidīpanaṃ sandhāyeva vadati. **Musāvādampi bhaṇeyyāti**
 atthabhaṇjanakaṃ musāvādaṃ kattheyya. **Kiṃ vaṇṇo karissatīti** abbhantare
 guṇe asati kiṃ karissati, kimassa brāhmaṇabhāvaṃ rakkhituṃ sakkhissatīti
 attho. Athāpi siyā puna “pakatisīle ṭhitassa brāhmaṇabhāvaṃ sādheti”ti
 evampi sīlameva sādheyyati, tasmiṃhissa asati brāhmaṇabhāvo nāhosīti
 sammohamattaṃ vaṇṇādayo. Idam pana sutvā te brāhmaṇā “sabhāvaṃ
 ācariyo āha, akāraṇāva mayaṃ ujjhāyimhā”ti tuṇhī ahesuṃ.

Sīlapaññākathāvaṇṇanā

317. Tato Bhagavā “kathito brāhmaṇena pañho³, kiṃ panettha
 patiṭṭhātuṃ sakkhissati na sakkhissatī”ti tassa vīmaṃsanatthaṃ “**imesaṃ**
pana brāhmaṇā”ti-ādimāha. **Sīlaparidhotāti** sīlaparisuddhā. **Yattha sīlaṃ**
tattha paññāti yasmiṃ puggale sīlaṃ, tattheva paññā, kuto dussīle paññā.
 Paññārahite vā jaḷe⁴ eḷamūge kuto sīlanti. **Sīlapaññānanti** sīlañca
 paññānañca sīlapaññānaṃ. **Paññānanti** paññāyeva. “Evametam

1. Paṭikkhipissāmāti (Ka)

2. Sahakāraṇena (Ka)

3. Kathite brāhmaṇena pañhe (Syā, Ka)

4. Jale (Ka)

သုတ္တ]

သီလပညာကထာဝဏ္ဏနာ

၂၅၉

မြာဟူဏော ဘဝိဿတိ။ နာသေတိ နော အယံ သောဏဒဏ္ဍော၊ ဟန္တဿ
 ဝါဒံ ပဋိက္ခိပိဿာမာတိ^၁ စိန္တေတွာ တေဒဝေါစုံ။ **အပဝဒတိ**တိ ပဋိက္ခိပတိ။
အနုပက္ခန္တတိတိ အနုပဝိဿတိ။ ဣဒံ “သစေ တံ ပဿာဒဝသေန သမဏံ
 ဂေါတမံ သရဏံ ဂန္တုကာမော ဂစ္ဆ၊ မာ မြာဟူဏဿ သမယံ ဘိန္ဒ္ဒိ”တိ
 အဓိပ္ပါယ်န အာဟံသု။

၃၁၄။ **တေဒဝေါစာ**တိ ဣမေသု မြာဟူဏေသု ဧဝံ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ
 ဝိရဝန္တေသု “အယံ ကထာ ပရိယောသာနံ န ဂမိဿတိ၊ ဟန္တ နေ နိဿဋ္ဌေ
 ကတွာ သောဏဒဏ္ဍေနေဝ သဒ္ဓိံ ကထေမိ”တိ စိန္တေတွာ “ဧတံ သစေ ခေါ
 တုမှာက”န္တိအာဒိကံ ဝစနံ အဝေါစ။

၃၁၅-၃၁၆။ **သဟ ဓမ္မေနာ**တိ သကာရဏေန^၂။ **သမသမော**တိ ဌပေတွာ
 ဧကဒေသသမတ္ထံ သမဘာဝေန သမော၊ သဗ္ဗာကာရေန သမောတိ အတ္ထော။
အဟမဿ မာတာပိတရော ဇာနာမိတိ ဘဂိနိယာ ပုတ္တဿ မာတာပိတရော
 ကိံ န ဇာနိဿတိ၊ ကုလကောဠိပရိဒီပနံ သန္ဓာယေဝ ဝဒတိ။ **မုသာဝါဒဗ္ဗိ**
ဘဏေယျာတိ အတ္တဘဉ္ဇနကံ မုသာဝါဒံ ကထေယျ။ **ကိံ ဝဏ္ဏော ကရိဿတိ**တိ
 အပ္ပန္နရေ ဂုဏေ အသတိ ကိံ ကရိဿတိ၊ ကိမဿ မြာဟူဏဘာဝံ ရက္ခိတံ
 သက္ခိဿတိတိ အတ္ထော။ အထာပိ သိယာ ပုန “ပကတိသီလေ ဌိတဿ
 မြာဟူဏဘာဝံ သာဓေန္တိ”တိ ဧဝံ သီလမေဝ သာဓေယတိ၊ တသ္မိဌိဿ
 အသတိ မြာဟူဏဘာဝေါ နာဟောသိတိ သမ္မောဟမတ္ထံ ဝဏ္ဏာဒယော။ ဣဒံ
 ပန သုတွာ တေ မြာဟူဏာ “သဘာဝံ အာစရိယော အာဟ၊ အကာရဏာဝ
 မယံ ဥဇ္ဈာယိမှာ”တိ တုဏှိ အဟေသုံ။

သီလပညာကထာဝဏ္ဏနာ

၃၁၇။ တတော ဘဂဝါ ကထိတော မြာဟူဏေန ပဉ္စော^၃ ကိံ ပနေတ္ထ
 ပတိဋ္ဌာတံ သက္ခိဿတိ န သက္ခိဿတိတိ တဿ ဝိမံသနတ္ထံ “ဣမေသံ ပန
 မြာဟူဏာ”တိအာဒိမာဟ။ **သီလပရိခေတာ**တိ သီလပရိသုဒ္ဓါ။ **ယတ္ထ သီလံ**
တတ္ထ ပညာတိ ယသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ သီလံ၊ တတ္ထေဝ ပညာ၊ ကုတော ဒုဿီလေ
 ပညာ။ ပညာရဟိတေ ဝါ ဇဠေ^၄ ဇဠမူဂေ ကုတော သီလန္တိ။ **သီလပညာဏန္တိ**
 သီလဉ္စ ပညာဏဉ္စ သီလပညာဏံ။ **ပညာဏန္တိ** ပံညာယေဝ။ ဧဝမေတံ

၁-ပဋိက္ခိပိမာတိ (သီ၊ သျာ)

၂-ကထိတေ မြာဟူဏေန ပဉ္စ (သျာ၊ က)

၂-သဟကာရဏေန (က)

၄-ဇလေ (က)

brāhmaṇā”ti Bhagavā brāhmaṇassa vacanaṃ anujānanto āha. Tattha **sīlaparidhotā paññā**ti catupārisuddhisīlena dhotā. Kathaṃ pana sīlena paññāṃ dhovatīti? Yassa puthujjanassa sīlaṃ saṭṭhi-asītivassāni akhaṇḍaṃ hoti, so maraṇakālepi sabbakilese ghātetvā¹ sīlena paññāṃ dhovivā arahattaṃ gaṇhāti. Kandarasaṭṭhivassatthero² **Mahāsaṭṭhivassatthero** viya. There kira maraṇamañce nipajjitvā balavavedanāya nitthunante Tissamahārājā³ “theraṃ passissāmī”ti gantvā pariveṇadvāre ṭhito taṃ saddaṃ sutvā pucchi “kassa saddo ayan”ti. Therassa nitthunanasaddoti. “Pabbajjāya saṭṭhivassena vedanāpariggahamattampi na kataṃ, na dāni naṃ vandissāmī”ti nivattitvā mahābodhiṃ vanditum gato. Tato upaṭṭhākadaharo therāṃ āha “kiṃ no bhante lajjāpetha, saddhopi rājā vipphaṇṣārī hutvā na vandissāmī”ti gatoti. Kasmā āvusoti. Tumhākaṃ nitthunanasaddaṃ sutvāti. “Tena hi me okāsaṃ karoṭhā”ti vatvā vedanaṃ vikkhambhitvā arahattaṃ patvā daharassa saññaṃ adāsi “gacchāvuso, idāni rājānaṃ amhe vandāpehi”ti. Daharo gantvā “idāni kira therāṃ vandathā”ti āha. Rājā saṃsumārapatitena⁴ therāṃ vandanto “nāhaṃ ayyassa arahattaṃ vandāmi, puthujjanabhūmiyaṃ pana ṭhatvā rakkhitasīlameva vandāmi”ti āha, evaṃ sīlena paññāṃ dhovati nāma. Yassa pana abbhantare sīlasaṃvaro natthi, ugghaṭṭitaññutāya pana catuppadikagāthāpariyosāne paññāya sīlaṃ dhovivā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇāti. Ayaṃ paññāya sīlaṃ dhovati nāma, seyyathāpi **Santatimahāmatto**. *

318. **Katamaṃ pana taṃ brāhmaṇā**ti kasmā āha? Bhagavā kira cintesi “brāhmaṇā brāhmaṇasamaye pañca sīlāni ‘sīla’ti paññāpenti, vedattaya-uggahaṇapaññā ‘paññā’ti”. Uparivisesaṃ na jānanti, yannūnāhaṃ brāhmaṇassa uttarivisesabhūtaṃ maggasīlaṃ, phalasīlaṃ, maggapaññaṃ, phalapaññaṃ dassetvā arahattanikūṭena desanaṃ niṭṭhāpeyyanti. Atha naṃ kathetukamyatāya pucchanto “**katamaṃ pana taṃ brāhmaṇa sīlaṃ, katamā sā paññā**”ti āha. Atha brāhmaṇo “mayā sakasamayavasena pañho vissajjito. Samaṇo pana maṃ Gotamo puna nivattitvā pucchati, idānissāhaṃ cittaṃ paritosetvā

1. Jhāpetvā (Ka) * Dhammapada-Ṭīṭha 2. 49 piṭṭhe.

2. Kantakasāra (Sī)

3. Vasabhamahārājā (Sī), Tissavasabhamahārājā (Syā)

4. Sumsumārapatitena (Sī)

မြာဟူကတိ ဘဂဝါ မြာဟူကဿ ဝစနံ အနုဇာနန္တော အာဟ။ တတ္ထ သီလပရိဇောတာ ပညာတိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေန ဇောတာ။ ကထံ ပန သီလေန ပညံ ဇောဝတိတိ။ ယဿ ပုထုဇ္ဇနဿ သီလံ သဠိအသိတိဝဿာနိ အဇ္ဈိတောတိ။ သော မရဏကာလေပိ သဗ္ဗကိလေသေ ဃာတေတွာ သီလေန ပညံ ဇောဝိတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှာတိ။ ကန္တရသလပရိဝေဏော မဟာသဠိဝဿတ္ထေရော ဝိယ။ ထေရေ ကိရ မရဏမဉ္ဇေ နိပဇ္ဇိတွာ ဗလဝေဒနာယ နိတ္ထုနန္တေ တိဿမဟာရာဇာ^၁ “ထေရံ ပဿိဿာမိ”တိ ဂန္တော ပရိဝေဏဒ္ဓါရေ ဌိတော တံ သဒ္ဓံ သုတွာ ပုစ္ဆိ “ကဿ သဒ္ဓေါ အယ”န္တိ။ ထေရဿ နိတ္ထုနန္တသဒ္ဓေါတိ။ “ပဗ္ဗဇ္ဇာယ သဠိဝဿေန ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟမတ္တမ္ပိ န ကတံ၊ န ဒါနိ နံ ဝန္တိဿာမိ”တိ နိဝတ္တိတွာ မဟာဗောဓိ^၂ ဝန္တိတုံ ဂတော။ တတော ဥပဋ္ဌာကဒဟရော ထေရံ အာဟ “ကိ” နော ဘန္တေ လဇ္ဇာပေထ၊ သဒ္ဓေါပိ ရာဇာဝိပုဋိသာရီ ဟုတွာ န ဝန္တိဿာမိ”တိ ဂတောတိ။ ကဿ အာဝုသောတိ။ တုမှာကံ နိတ္ထုနန္တသဒ္ဓံ သုတွာတိ။ “တေန ဟိ မေ ဩကာသံ ကရေထာ”တိ ဝတွာ ဝေဒနံ ဝိက္ခမ္ဘိတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ ဒဟရဿ သညံ အဒါသိ “ဂစ္ဆာဝုသော၊ ဣဒါနိ ရာဇာနံ အမှေ ဝန္တောပေဟိ”တိ။ ဒဟရော ဂန္တော “ဣဒါနိ ကိရ ထေရံ၊ ဝန္တော”တိ အာဟ။ ရာဇာ သံသုမာရပတိတေန^၃ ထေရံ ဝန္တန္တော “နာဟံ အယုဿ အရဟတ္တံ ဝန္တောမိ၊ ပုထုဇ္ဇနဘူမိယံ ပန ဌတွာ ရက္ခိတသီလမေဝ ဝန္တောမိ”တိ အာဟ။ ဧဝံ သီလေန ပညံ ဇောဝတိ နာမ။ ယဿ ပန အပ္ပန္နရေ သီလသံဝရော နတ္ထိ၊ ဥပ္ပါဒိတညုတာယ ပန စတုပ္ပဒိကဂါထာပရိယောသာနေ ပညာယ သီလံ ဇောဝိတွာ သဟ ပဋိသန္တိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ အယံ ပညာယံ သီလံ ဇောဝတိ နာမ။ သေယျထာပိ သန္တတိမဟာမတ္တော။

၃၁၈။ ကတမံ ပန တံ မြာဟူကတိ ကဿ အာဟ? ဘဂဝါ ကိရ စိန္တေသိ “မြာဟူကတိ မြာဟူကသမယေ ပဉ္စသီလာနိ သီလန္တိ ပညာပေန္တိ၊ ဝေဒတ္တယ-ဥဂ္ဂဟဏပညာ ပညာတိ။ ဥပရိဝိသေသံ န ဇာနန္တိ၊ ယန္တုနာဟံ မြာဟူကဿ ဥတ္တရိဝိသေသဘူတံ မဂ္ဂသီလံ ဖလသီလံ မဂ္ဂပညံ ဖလပညဉ္စ ဒဿေတွာ အရဟတ္တနိက္ခုဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌပေယျန္တိ။ အထ နံ ကထေတုကမျတာယ ပုစ္ဆန္တော “ကတမံ ပန တံ မြာဟူက သီလံ၊ ကတမာ သာ ပညာ”တိ အာဟ။ အထ မြာဟူကော “မယာ သကသမယဝသေန ပဉ္စော ဝိဿန္တိတော။ သမဏော ပန မံ ဂေါတမော ပန နိဝတ္တိတွာ ပုစ္ဆတိ၊ ဣဒါနိဿာဟံ စိတ္တံ ပရိတောသေတွာ

၁-ဈာပေတွာ (က)

၂-ကန္တကသာရ....(သိ)

၃-ဝသဘမဟာရာဇာ (သိ)၊ တိဿဝသဘမဟာရာဇာ (သျှာ)

၄-သံသုမာရပတိတေန (သိ)

vissajjitum sakkuṇeyyam vā na vā, sace na sakkhissam paṭhamam
uppannāpi me lajjā bhijjissati. Asakkontassa pana ‘na sakkomī’ti vacane
doso natthi”ti puna nivattitvā Bhagavatoyeva bhāram karonto
“**ettakaparamāva mayan**”ti-ādimāha. Tattha **ettakaparamā**ti ettakam
sīlapaññānanti vacanameva paramam amhākam, te mayam ettakaparamā, ito
param etassa bhāsītassa attham na jānāmāti attho.

Athassa Bhagavā sīlapaññāya mūlabhūtaṣṣa Tathāgatassa uppādato
pabhuti sīlapaññānam dassetum “**idha brāhmaṇa Tathāgato**”ti-ādimāha.
Tassattho Sāmaññaphale vuttanayeneva veditabbo, ayam pana viseso, idha
tividhampi sīlam “idampissa hoti sīlasmin”ti evam sīlamicceva niyyātitaṃ,
paṭhamajjhānādīni cattāri jhānāni atthato paññāsampadā. Evam paññāvasena
pana aniyyātetvā vipassanāpaññāya¹ padaṭṭhānabhāvamattena dassetvā
vipassanāpaññāto paṭṭhāya paññā niyyātitaṃ.

Soṇadaṇḍa-upāsakattapaṭivedanākathā

319-322. **Svātanāyā**ti padassa attho “ajjatanāyā”ti ettha vuttanayeneva
veditabbo. **Tena maṃ sā parisā paribhaveyyā**ti tena tumhe dūratova disvā
āsanā vuṭṭhitakāraṇena maṃ sā parisā “ayam Soṇadaṇḍo pacchimavaye ṭhito
mahallako, Gotamo pana daharo yuvā nattāpissa nappahoti, so nāma attano
nattumattabhāvampi appattassa āsanā vuṭṭhātī”ti paribhaveyya. **Āsanā me
taṃ bhavam Gotamo paccuṭṭhānanti** mama agāravana avuṭṭhānam nāma
natthi, bhoganāsanabhayaena pana na vuṭṭhahissāmi, taṃ tumhehi ceva mayā
ca ñātum vaṭṭati. Tasmā āsanā me etaṃ bhavam Gotamo paccuṭṭhānam
dhāretūti. Iminā kira sadiso kuhako dullabho, Bhagavati panassa agāravam
nāma natthi, tasmā bhoganāsanabhaya² kuhanavasena evam vadati.
Parapadesupi eseva nayo. **Dhammiyā kathāyā**ti-ādīsu taṃkhaṇānurūpāya
dhammiyā kathāya diṭṭhadhammikasamparāyikaṃ attham sandassetvā
kusale dhamme samādapetvā gaṇhāpetvā. Tattha naṃ samuttejetvā sa-
ussāham katvā tāya ca sa-ussāhatāya aññehi ca vijjamānaguṇehi
sampahamsetvā dhammaratanavassam vassitvā

1. Vipassanādīpaññāya (Sī, Syā)

2. Bhoganāsanabhayaena (Syā, Ka)

သုတ္တံ]

သောဏဒဏ္ဍဥပါသကတ္တပဋိဝေဒနာကထာ

၂၆၁

ဝိဿန္တိတုံ သက္ကုဏေယျံ ဝါ န ဝါ၊ သစေ န သက္ခိယံ ပဌမံ ဥပ္ပန္နာပိ မေ လဇ္ဇာ
ဘိဇ္ဇိဿတိ။ အသက္ခောန္တဿ ပန န သက္ခောမိတိ ဝစနေ ဒေါသော နတ္ထိ”တိ
ပုန နိဝတ္တိတွာ ဘဂဝတောယေဝ ဘာရံ ကရောန္တော “တ္ထေကပရမာဝ မယ”န္တိ-
အာဒိမာဟ။ တတ္ထ **တ္ထေကပရမာ**တိ တတ္ထကံ သီလပညာဏန္တိ ဝစနေမေဝ ပရမံ
အမှာကံ၊ တေ မယံ တတ္ထေကပရမာ၊ ဣတော ပရံ တေဿ ဘာသိတဿ အတ္ထံ
န ဇာနာမာတိ အတ္ထော။

အထဿ ဘဂဝါ သီလပညာယ မူလဘူတဿ တထာဂတဿ ဥပ္ပါဒတော
ပဘုတိ သီလပညာဏံ ဒဿေတုံ “ဣမ မြာဟ္မဏ တထာဂတော”တိအာဒိမာဟ၊
တဿတ္ထော သာမညဖလေ ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ အယံ ပန ဝိသေသော၊
ဣမ တိဝိဓိသီလံ “ဣဒမ္ပိဿ ဟောတိ သီလသ္မိ”န္တိ ဧဝံ သီလမိဇ္ဇေဝ နိယျာတိတံ၊
ပဌမဇ္ဈာနာဒိနိ စတ္တာရိ ဈာနာနိ အတ္ထတော ပညာသမ္ပဒါ။ ဧဝံ ပညာဝသေန
ပန အနိယျာတေတွာ ဝိပဿနာပညာယ^၁ ပဒဋ္ဌာနဘာဝမတ္ထေန ဒဿေတွာ
ဝိပဿနာပညာတော ပဋ္ဌာယ ပညာ နိယျာတိတာတိ။

သောဏဒဏ္ဍဥပါသကတ္တပဋိဝေဒနာကထာ

၃၁၉-၃၂၂။ **သွာတနာယာ**တိ ပဒဿ အတ္ထော အဇ္ဇတနာယာတိ တတ္ထ
ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **တေန မံ သာ ပရိသာ ပရိဘဝေယျာ**တိ တေန
တုမှေ ခုရတောဝ ဗိသွာ အာသနာ ဝုဋ္ဌိတကာရဏေန မံသာ ပရိသာ “အယံ
သောဏဒဏ္ဍော ပစ္ဆိမဝယေ ဌိတော မဟလ္လကော၊ ဂေါတမော ပန ဒဟရော
ယုဝါ နတ္တာပိဿ နပ္ပဟောတိ၊ သော နာမ အတ္ထနော နတ္ထမတ္တဘာဝမ္ပိ
အပ္ပတ္တဿ အာသနာ ဝုဋ္ဌာတိ”တိ ပရိဘဝေယျ။ **အာသနာ မေ တံ ဘဝံ
ဂေါတမော ပစ္စုဋ္ဌာနန္တိ** မမ အဂါရဝေန အဝုဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ၊ ဘောဂနာသန-
ဘယေန ပန န ဝုဋ္ဌဟိဿာမိ၊ တံ တုမှေဟိ စေဝ မယာ စ ဉှတုံ ဝဇ္ဇတိ။ တသ္မာ
အာသနာ မေ ဧတံ ဘဝံ ဂေါတမော ပစ္စုဋ္ဌာနံ ဓာရေတူတိ။ ဣမိနာ ကိရ
သဒိသော ကုဟကော ဒုလ္လဘော၊ ဘဂဝတိ ပနဿ အဂါရဝံ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ
ဘောဂနာသနဘယာ^၂ ကုဟနဝသေန ဧဝံ ဝဒတိ။ ပရပဒေသုပိ ဒေသဝနယော။
ဓမ္မိယာ ကထာယာတိ အာဒိသု တင်္ဂဏာနုရူပါယ ဓမ္မိယာ ကထာယ ဗိဋ္ဌဓမ္မိက-
သမ္ပရာယိကံ အတ္ထံ သန္တဿေတွာ ကုသလေ ဓမ္မေ သမာဒပေတွာ ဂဏှာပေတွာ။
တတ္ထ နံ သမုတ္တေဇေတွာ သဉ္ဇဿာဟံ ကတွာ တာယ စ သဉ္ဇဿာဟတာယ
အညေဟိ စ ဝိဇ္ဇမာနဂုဏေဟိ သမ္ပဟံသေတွာ ဓမ္မရတနဝဿံ ဝဿိတွာ

၁-ဝိပဿနာပညာယ (သီ၊ သျှာ)

၂-ဘောဂနာသနဘယေန (သျှာ၊ က)

uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Brāhmaṇo pana attano kuhakatāya evampi Bhagavati dhammavassam vassite visesam nibbattetum nāsakkhi. Kevalamassa āyatim nibbānatthāya, vāsanābhāgiyāya ca sabbā purimapacchimakathā ahosīti.

Iti Sumaṅgalavilāsinīyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ.

Soṇadaṇḍasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

၂၆၂

ဒီဃနိကာယ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ

ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ မြာဟ္မဏော ပန အတ္တနော ကုဟကတာယ ဧဝမ္ပိ ဘဂဝတိ ဓမ္မဝဿံ ဝဿိတေ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နာသက္ခိ။ ကေဝလမဿ အာယတိ နိဗ္ဗာနတ္ထာယ ဝါသနာဘာဂိယာယ စ သဗ္ဗာ ပုရိမပစ္စိမကထာ အဟောသီတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ

သောဏဒဏ္ဍသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

5. Kūṭadantasutta

323. **Evam me sutam -pa- Magadhesūti** Kūṭadantasuttam. Tatrāyam apubbapadavaṇṇanā. **Magadhesūti** Magadhā nāma janapadino rājakumārā, tesam nivāso ekopi janapado rūḷhisaddena “Magadhā”ti vuccati, tasmim Magadhesu janapade. Ito param purimasuttadvaye vuttanayameva. Ambalaṭṭhikā Brahmajāle vuttasadisāva. **Kūṭadantoti** tassa brāhmaṇassa nāmam. **Upakkhaṭoti** sajjito. **Vacchatarasatānīti** vacchasatāni. **Urabbhāti** taruṇameṇḍakā vuccanti. Ete tāva Pāliyaṃ āgatāyeva. Pāliyaṃ pana anāgatānampi anekesaṃ migapakkhīnaṃ sattasattasatāni sampiṇḍitānevāti veditabbāni. Sabbasattasatikayāgam¹ kiresa yajitukāmo hoti. **Thūṇūpanītānīti** bandhitvā ṭhapanatthāya yūpasaṅkhātāṃ thūṇaṃ upanītāni.

328. **Tividhanti** ettha **vidhā** vuccati ṭhapanā, tiṭṭhapananti attho. **Soḷasaparikkhāranti** soḷasaparivāraṃ.

330. **Paṭivasantīti** yaññānubhavanatthāya paṭivasanti.

Mahāvijitarājayaññakathāvaṇṇanā

336. **Bhūtapubbanti** idaṃ Bhagavā pathavīgataṃ nidhiṃ uddharitvā purato rāsiṃ karonto viya bhavaपाटिच्चान्नाम dassento āha. **Mahāvijitoti** so kira sāgarapariyantaṃ mahantaṃ pathavīmaṇḍalaṃ vijini, iti mahantaṃ vijitamassāti “Mahāvijito”tveva saṅkhyāṃ agamāsi. **Aḍḍhoti**-ādīsu yo koci attano santakena vibhavana aḍḍho hoti, ayaṃ pana na kevalaṃ aḍḍhoyeva, **mahaddhano** mahatā aparimāṇasaṅkhyena dhanena samannāgato. Pañcakāmaguṇavasena mahantā uḷārā bhogā assāti **mahābhogo**. Piṇḍapiṇḍavasena ceva suvaṇṇamāsakaraḥ parajataṃ sakādivasena ca jātārūparajataṃ pahūtātāya **pahūtajātārūparajato**, anekakoṭisaṅkhyena jātārūparajataṃ samannāgatoti attho. **Vittīti** tuṭṭhi, vittiyaṃ upakaraṇaṃ **vittūpakaraṇaṃ**, tuṭṭhikāraṇanti attho. Pahūtaṃ nānāvidhālāṅkārasuvaṇṇarajatabhājanādibhedaṃ vittūpakaraṇamassāti **pahūtavittūpakaraṇo**. Sattaratanaṃ saṅkhātassa nidahitvā ṭhapatadhanassa, sabbapubbaṇṇāparaṇṇasaṅgahitassa dhaññassa ca pahūtātāya

1. Sattasattasatikāṃ yāgaṃ (Ka)

၅-ကုဒဒန္တသုတ္တ

၃၂၃။ ဧဝံ မေ သုတံ။ပ။မဂဓေသုတိ ကုဒဒန္တသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုဗ္ဗပဒ-
ဝဏ္ဏနာ။ မဂဓေသုတိ မဂဓာ နာမ ဇာနပဒိနော ရာဇကုမာရာ၊ တေသံ
နိဝါသော ကောပိ ဇနပဒေါ ရူဠိသဒ္ဓေန မဂဓာတိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မိံ မဂဓေသု
ဇနပဒေ။ ဣတော ပရံ ပရိမသုတ္တဒ္ဓယေ ဝုတ္တနယမေဝ။ အဗ္ဗလဋ္ဌိကာ မြဟ္မဇာလေ
ဝုတ္တသဒိသာဝ။ ကုဒဒန္တောတိ တဿ မြဟ္မဏဿ နာမံ။ ဥပက္ခန္ဓောတိ
သဇ္ဇိတော။ ဝစ္ဆိတရသတနီတိ ဝစ္ဆိသတနီ။ ဥရုဇ္ဈာတိ တရုဏမေဏ္ဍကာ
ဝုစ္စန္တိ။ ဧတေ တာဝ ပါဠိယံ အာဂတာယေဝ။ ပါဠိယံ ပန အနာဂတာနမ္ပိ
အနေကေသံ မိဂပက္ခိနံ သတ္တသတ္တသတနီ သမ္ပိဏ္ဍိတာနေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနီ။
သဗ္ဗသတ္တသတိကယာဂံ^၁ ကိရေသ ယဇိတုကာမော ဟောတိ။ ထူဏူပနီ-
တာနီတိ ဗန္ဓိတွာ ဌပနတ္ထာယ ယူပသင်္ဂါတံ ထူဏံ ဥပနီတာနီ။

၃၂၈။ တိဝိဓန္တိ ဧတ္ထ ဝိဓာ ဝုစ္စတိ ဌပနာ၊ တိဌပနန္တိ အတ္ထော။
သောဠသပရိက္ခာရန္တိ သောဠသပရိဝါရံ။

၃၃၀-၃၃၆။ ပဋိဝသန္တိတိ ယညာနုဘဝနတ္ထာယ ပဋိဝသန္တိ။ ဤတပုဗ္ဗန္တိ
ဣဒံ ဘဂဝါ ပထဝီဂတံ နိဓိံ ဥဒ္ဓရိတွာ ပုရတော ရာသိံ ကရေန္တော
ဝိယ ဘဝပဋိစ္ဆန္တံ ပုဗ္ဗစရိတံ ဒဿေန္တော အာဟ။ မဟာဝိဇိတောတိ
သော ကိရ သာဂရပရိယန္တံ မဟန္တံ ပထဝီမဏ္ဍလံ ဝိဇိနိ၊ ဣတိ မဟန္တံ
ဝိဇိတမဿာတိ မဟာဝိဇိတောတွေဝ သင်္ချိံ အဂမာသိ။ အဇောတိအာဒိသု
ယော ကောစိ အတ္တနော သန္တကေန ဝိဘဝေန အဇော ဟောတိ။ အယံ ပန
န ကေဝလံ အဇောယေဝ၊ မဟဒ္ဓနော မဟတာ အပရိမာဏသင်္ချေန ဓနေန
သမန္တာဂတော။ ပဉ္စကာမဂုဏဝသေန မဟန္တာ ဥဠာရာ ဘောဂါ အဿာတိ
မဟာဘောဂေါ။ ပိဏ္ဍပိဏ္ဍဝသေန စေဝ သုဝဏ္ဏမာသကရဇတမာသကာဒိ-
ဝသေန စ ဇာတရူပရဇတဿ ပဟူတတာယ ပဟူတဇာတရူပရဇတော၊
အနေကကောဋိသင်္ချေန ဇာတရူပရဇတေန သမန္တာဂတောတိ အတ္ထော။
ဝိတ္တိတိ တုဋ္ဌိ။ ဝိတ္တိယာ ဥပကရဏံ ဝိတ္တုပကရဏံ၊ တုဋ္ဌိကာရဏန္တိ အတ္ထော။
ပဟူတံ နာနာဝိဓာလင်္ကာရသုဝဏ္ဏရဇတဘာဇနာဒိဘေဒံ ဝိတ္တုပကရဏ-
မဿာတိ ပဟူတဝိတ္တုပကရဏော။ သတ္တရတနသင်္ဂါတဿ နိဒဟိတွာ
ဌပိတနေဿ သဗ္ဗပုဗ္ဗဏ္ဍာပရဏ္ဍသင်္ဂဟိတဿ ဧညဿ စ ပဟူတတာယ

၁-သတ္တသတ္တသတိကံ ယာဂံ (က)

pahūtadhanadhañño. Atha vā idamassa devasikaṃ paribbayadānaggahaṇādivasena parivattanadhanadhaññavasena vuttam.

Paripuṇṇakosakoṭṭhāgāroti koso vuccati bhaṇḍāgāraṃ, nidahitvā ṭhapitena dhanena paripuṇṇakoso dhaññena paripuṇṇakoṭṭhāgāro cāti attho. Atha vā catubbidho **koso** hatthī assā rathā pattīti¹. **Koṭṭhāgāraṃ** tividham dhanakoṭṭhāgāraṃ vatthakoṭṭhāgāraṃ dhaññakoṭṭhāvāraṇti, tam sabbampi paripuṇṇamassāti paripuṇṇakosakoṭṭhāgāro. **Udapādīti** uppajji. Ayaṃ kira rājā ekadivasam ratanavilokanacārikaṃ nāma nikkhanto. So bhaṇḍāgārikaṃ pucchi “tāta idam evaṃ bahu dhanam kena saṃgharitan”ti². Tumhākaṃ pitupitāmahādīhi yāva sattamā kulaparivaṭṭāti. Idam pana dhanam saṃgharitvā³ te kuhiṃ gatāti. Sabbeva te deva maraṇavasam pattāti. Attano dhanam agahetvāva gatā tātāti. Deva kiṃ vadetha, dhanam nāmetam pahāya gamanīyameva, no ādāya gamanīyanti. Atha rājā nivattitvā sirīgabbhe nisinno “adhigatā kho me”ti-ādīni cintesi. Tena vuttam “**evaṃ cetaso parivitakko udapādī**”ti.

337-8. **Brāhmaṇam āmantetvā**ti kasmā āmantesi? Ayaṃ kirevaṃ cintesi “dānam dentena nāma ekena paṇḍitena saddhiṃ mantetvā dātum vaṭṭati, anāmantetvā katakammañhi pacchānutāpaṃ karotī”ti, tasmā āmantesi. Atha brāhmaṇo cintesi “ayaṃ rājā mahādānam dātukāmo, janapade cassa bahū corā, te avūpasametvā dānam dentassa khīradadhitaṇḍulādike dānasambhāre āharantānam nippurisāni gehāni corā vilumpissanti, janapado corabhayeneva kolāhalo⁴ bhavissati, tato rañño dānam na ciram pavattissati, cittampissa ekaggaṃ na bhavissati, handa nam etamattham saññāpemī”ti. Tato tamattham saññāpento “**bhoto kho rañño**”ti-ādimāha.

Tattha **sakaṇṭakoti** corākaṇṭakehi sakaṇṭako. **Panthaduhanā**ti panthaduhā, panthaghātakāti attho. **Akiccakārī** assāti

1. Ratho raṭṭhanti (Sī)

3. Saṅkharitvā (Ka)

2. Saṅkharitanti (Ka)

4. Ākulo (Sī, Syā)

ပဟူတနေဓညော။ အထ ဝါ ဣဒမသံ ဒေဝသိကံ ပရိဗ္ဗယဒါနဂဟဏာဒိဝသေန ပရိဝတ္တနနေဓညဝသေန ဝုတ္တံ။

ပရိပုဏ္ဏကောသကောဋ္ဌာဂါရောတိ ကောသော ဝုစ္စတိ ဘဏ္ဍာဂါရံ၊ နိဒဟိတွာ ဌပိတေန ဓနေန ပရိပုဏ္ဏကောသော ဓညေန ပရိပုဏ္ဏကောဋ္ဌာဂါရော စာတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ စတုဗ္ဗိမော ကောသော ဟတ္ထိ အဿာရထာ ပတ္တိတိ^၁။ ကောဋ္ဌာဂါရံ တိဝိဓံ ဓနကောဋ္ဌာဂါရံ ဝတ္ထကောဋ္ဌာဂါရံ ဓညကောဋ္ဌာဂါရန္တိ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ပရိပုဏ္ဏမဿာတိ ပရိပုဏ္ဏကောသကောဋ္ဌာဂါရော။ **ဥဒပါဒီ**တိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အယံ ကိရ ရာဇာ ဧကဒိဝသံ ရတနာဝလောကန-စာရိကံ နာမ နိက္ခန္ဓော။ သော ဘဏ္ဍာဂါရိကံ ပုစ္ဆိ “တာတ ဣဒံ ဧဝံဗဟုဓနံ ကေန သံဃရိတ”န္တိ^၂။ တုမှာကံ ပိတုပိတာမဟာဒီဟိ ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဇ္ဇာတိ။ ဣဒံ ပန ဓနံ သံဃရိတွာ^၃ တေ ကုဟိ^၄ ဂတာတိ။ သဗ္ဗေဝ တေ ဒေဝ မရဏဝသံ ပတ္တာတိ။ အတ္တနော ဓနံ အဂဟေတွာဝ ဂတာတာတာတိ။ ဒေဝ ကိံ ဝဒေထ ဓနံ နာမေတံ ပဟာယ ဂမနိယမေဝ၊ နော အာဒါယ ဂမနိယန္တိ။ အထ ရာဇာ နိဝတ္တိတွာ သိရိဂဗ္ဘေ နိသိန္ဓော အဓိဂတာ ခေါ မေတိအာဒိနိ စိန္တေသိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဧဝံ စေတသော ပရိဝိတက္ခော ဥဒပါဒီ”တိ။

၃၃၇။ **ဗြာဟ္မဏံ အာမန္တေတွာ**တိ ကသ္မာ အာမန္တေသိ? အယံ ကိရေဝံ စိန္တေသိ “ဒါနံ ဒေန္တေန နာမ ဧကေန ပဏ္ဍိတေန သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ ဒါတုံ ဝဇ္ဇတိ၊ အနာမန္တေတွာ ကတကမ္ပဉ္စိ ပစ္စာနတာပံ ကရေတိ”တိ။ တသ္မာ အာမန္တေသိ။ အထ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ “အယံ ရာဇာ မဟာဒါနံ ဒါတုကာမော၊ ဇနပဒေ စဿ ဗဟူ စောရာ၊ တေ အဝုပသမေတွာ ဒါနံ ဒေန္တဿ ဒီရဒမိတဏှုလာဒိကေ ဒါနသမ္ဘာရေ အာဟရန္တာနံ နိပ္ပုရိသာနိ ဂေဟာနိ စောရာ ဝိလုပ္ပိယန္တိ၊ ဇနပဒေါ စောရဘယေနေဝ ကောလာဟလော^၄ ဘဝိဿတိ၊ တတော ရညော ဒါနံ နစိရံ ပဝတ္တိဿတိ၊ စိတ္တမ္ပိဿ ဧကဂ္ဂံ န ဘဝိဿတိ၊ ဟန္တ နံ တေမတ္ထံ သညာပေမိ”တိ။ တတော တမတ္ထံ သညာပေန္တော “ဘောတော ခေါ ရညော”တိ အာဒိမာဟ။

၃၃၈။ တတ္ထ **သကဏ္ဍကော**တိ စောရကဏ္ဍကေဟိ သကဏ္ဍကော။ **ပန္နဒုဟနာ**တိ ပန္နဒုဟာ၊ ပန္နဃာတကာတိ အတ္ထော။ **အကိစ္စကာရီ** အဿာတိ

၁-ရထော ရန္တိ (သိ)

၃-သင်္ခရိတွာ (က)

၂-သင်္ခရိတန္တိ (က)

၄-အာကုလော (သိ၊ သျာ)

akattabbakārī adhammakārī bhaveyya. **Dassukhīlanti** corakhīlaṃ. **Vadhena** vāti māraṇena vā koṭṭanena vā. **Bandhanenā**ti addubandhanādinā. **Jāniyā**ti hāniyā, “sataṃ gaṇhatha, sahaṣsaṃ gaṇhathā”ti evaṃ pavattitadaṇḍenāti attho. **Garahāyā**ti Pañcasikhamuṇḍakaraṇaṃ¹ gomayasiñcanaṃ gīvāya kudaṇḍakabandhananti evamādinī katvā garahapāpanena. **Pabbājanāyā**ti raṭṭhato nīharaṇena. **Samūhanissāmī**ti² sammā hetunā nayena kāraṇena ūhanissāmi. **Hatāvasesakā**ti matāvasesakā. **Ussahantī**ti ussāhaṃ karonti. **Anuppadetū**ti dinne appahonte puna aññampi bījañca bhattañca kasi-upakaraṇabhaṇḍañca sabbaṃ detūti attho. **Pābhatam anuppadetū**ti sakkhim akatvā paṇṇe anāropetvā mūlacchejjavasena bhaṇḍamūlaṃ detūti attho. Bhaṇḍamūlassa hi pābhatanti nāmaṃ. Yathāha—

“Appakenapi medhāvī, pābhatena vicakkhaṇo.

Samuṭṭhāpeti attānaṃ, aṇuṃ aggaṃva sandhaman”ti³.

Bhattavetananti devasikabhattañceva māsikādiparibbayañca tassa tassa kulakammasūrabhāvānurūpena ṭhānantaragāmanigamādidānena saddhim detūti attho. **Sakammapasutā**ti kasivāṇijjādīsu sakesu kammesu uyyuttā byāvaṭā. **Rāsikoti** dhanadhaññānaṃ rāsiko. **Khematṭhitā**ti khemena ṭhitā abhayā. **Akaṇṭakā**ti corakaṇṭakarahitā. **Mudā modamānā**ti modā modamānā⁴. Ayameva vā pāṭho, aññamaññaṃ pamuditacittāti adhippāyo. **Apārutagharā**ti corānaṃ abhāvena dvārāni asaṃvaritvā vivaṭadvārāti attho. **Etadavocā**ti janapadassa sabbākārena iddhaphītabhāvaṃ ñatvā etaṃ avoca.

Catuparikkhāraṇaṇā

339. **Tena hi bhavaṃ rājā**ti brāhmaṇo kira cintesi “ayaṃ rājā mahādānaṃ dātuṃ ativiya ussāhajāto. Sace pana attano ānuyante khattiyādayo anāmantetvā dassati, nāssa te attamaṇā bhavissanti, yathā dāne⁵ te attamaṇā honti, tathā karissāmi”ti. Tasmā “**tena hi bhavaṃ**”ti-ādimāha. Tattha **negamā**ti nigamavāsino.

1. ...muṇḍakakaraṇaṃ (Syā), ...muṇḍikakaraṇaṃ (Syā)

3. Khu 5. 2 piṭṭhe.

5. Dāni (Sī, Syā), dānaṃ (Ka)

2. Samūhanissāmāti (Sī)

4. Mudamodamānā (Sī)

သုတ္တံ]

စတုပရိက္ခာရဝဏ္ဏနာ

၂၆၅

အကတ္တဗ္ဗကာရီ အဓမ္မကာရီ ဘဝေယျ။ ဒဿုဒီလန္တိ စောရဒီလံ။ ဝဇေန ဝါတိ မာရဏေန ဝါ ကောဇုနေန ဝါ။ ဗန္ဓနေနာတိ အဗ္ဗုဗန္ဓနာဒိနာ။ ဇာနိယာတိ ဟာနိယာ။ “သတံ ဂဏှထ, သဟဿံ ဂဏှထာ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တိတဒဏ္ဍေနာတိ အတ္ထော။ ဂရဟာယာတိ ပဉ္စသိခမုဏှကရဏံ^၁ ဂေါမယသိဉ္စနံ ဂိဝါယ ကုဒဏှကဗန္ဓနန္တိ ဝေမာဒီနိ ကတွာ ဂရဟပါပနေန။ ပဗ္ဗာဇနာယာတိ ရဋ္ဌတော နိဟရဏေန။ သမူဟနိဿာမီတိ^၂ သမ္မာ ဟေတုနာ နယေန ကာရဏေန ဦဟနိဿာမိ။ ဟတာဝသေသကာတိ မတာဝသေသကာ။ ဥဿဟန္တိတိ ဥဿာဟံ ကရေန္တိ။ အနုပ္ပဒေတူတိ ဒိန္ဓေ အပ္ပဟောန္တေ ပုန အညမ္ပိ ဗိဇ္ဇေ ဘတ္တဉ္စ ကသိ-ဥပကရဏဘဏ္ဍဉ္စ သဗ္ဗံ ဒေတူတိ အတ္ထော။ ပါဘတံ အနုပ္ပဒေတူတိ သက္ခိ အကတွာ ပဏ္ဏေ အနာရောပေတွာ မူလစ္ဆေဇ္ဇဝသေန ဘဏ္ဍမူလံ ဒေတူတိ အတ္ထော။ ဘဏ္ဍမူလဿ ဟိ ပါဘတန္တိ နာမံ။ ယထာဟ—

“အပ္ပကေနပိ မေဓာဝိ၊ ပါဘတေန ဝိစက္ခဏော။

သမုဋ္ဌာပေတိ အတ္တာနံ၊ အဏုံ အဂ္ဂိံ သန္ဓမ”န္တိ^၃။

ဘတ္တဝေတနန္တိ ဒေဝသိကံ ဘတ္တဉ္စေဝ မာသိကာဒိပရိဗ္ဗယဉ္စ တဿ တဿ ကုသလကမ္မသုရဘာဝါနုရူပေန ဌာနန္တရဂါမနိဂမာဒိဒါနေန သဗ္ဗိံ ဒေတူတိ အတ္ထော။ သကမ္မပသုတာတိ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိသု သကေသု ကမ္မေသု ဥယျုတ္တာ ဗျာဝဋ္ဌာ။ ရာသိကောတိ ဓနဓညာနံ ရာသိကော။ ခေမဋ္ဌိတာတိ ခေမေန ဌိတာ အဘယာ။ အကဏှကာတိ စောရကဏှကရဟိတာ။ မုဒါ မောဒမာနာတိ မောဒါ မောဒမာနာ^၄။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော၊ အညမညံ ပမုဒိတစိတ္တာတိ အဓိပ္ပာယော။ အပါရုတဗရာတိ စောရာနံ အဘာဝေန ဒွါရာနိ အသံဝရိတွာ ဝိဝဋ္ဌဒွါရာတိ အတ္ထော။ တေဒဝေါစာတိ ဇနပဒဿ သဗ္ဗာကာရေန ဣဒ္ဓ-ဖိတဘာဝံ ဥတွာ ဧတံ အဝေါစ။

စတုပရိက္ခာရဝဏ္ဏနာ

၃၃၉။ တေန ဟိ ဘဝံ ရာဇာတိ မြာဟူဏော ကိရ စိန္တေသိ “အယံ ရာဇာ မဟာဒါနံ ဒါတု အတိဝိယဥဿာဟဇာတော။ သစေ ပန အတ္တနော အနုယန္တာ ခတ္တိယာဒယော အနာမန္တေတွာ ဒဿတိ။ နာဿ တေ အတ္တမနာ ဘဝိဿန္တိ၊ ယထာ ဒါနံ^၁ တေ အတ္တမနာ ဟောန္တိ၊ တထာ ကရိဿာမီ”တိ။ တသ္မာ “တေန ဟိ ဘဝ”န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ နေဂမာတိ နိဂမဝါသိနော။ ဇာနပဒါတိ

၁-....မုဏှကကရဏံ (သျှာ)၊....မုဏှိကကရဏံ (က)

၃-၃ ၅-၂-ပိဋ္ဌေ။

၂-သမူဟနိဿာမာတိ (သိ)

၅-ဒါနိ (သိ၊ သျှာ)၊ ဒါနေ (က)

Jānapadāti janapadavāsino. **Āmantayatanti** āmantetu jānāpetu. **Yaṃ mama assāti** yaṃ tumhākaṃ anujānanam mama bhavye dīgharattam hitāya sukhāya. **Amaccāti** piyasahāyakā. **Parisajjāti** sesā āṇattikārakā. **Yajataṃ bhavaṃ rājāti** yajatu bhava. Te kira ayaṃ rājā “ahaṃ issaro”ti pasayha dānaṃ adatvā amhe āmantesi, ahonena suṭṭhu katanti attamanā evamāhaṃsu. Anāmantite panassa yaññatṭhānaṃ dassanāyapi na gaccheyyuh. **Yaññkālo mahārājāti** deyyadhammasmiñhi asati mahallakakāle ca evarūpaṃ dānaṃ dātuṃ na sakkā, tvaṃ pana mahādhano ceva taruṇo ca, etena te yaññakālotti dassentā vadanti. **Anumatipakkhāti** anumatiyā pakkhā, anumatiḍāyakāti attho. **Parikkhārā bhavantīti** parivārā bhavanti. “Ratho sīlaparikkhāro, jhānakkho cakkavīriyo”ti¹ ettha pana alaṅkāro parikkhāroti vutto.

Atṭhaparikkhāravaṇṇanā

340. **Atṭhahaṅgehi**ti ubhato sujātataḍihi atṭhahi aṅgehi. **Yasasāti** āṇāṭhapanasamatthatāya. **Saddhoti** dānassa phalaṃ atthāti saddahati. **Dāyakoti** dānasūro. Na saddhāmatkenaeva tiṭṭhati, paricajitumpi sakkotīti attho. **Dānapatīti** yaṃ dānaṃ deti, tassa pati hutvā deti, na dāso, na sahāyo. Yo hi attanā madhuraṃ bhuñjati, paresaṃ amadhuraṃ deti, so dānaśākhātassa deyyadhammassa dāso hutvā deti. Yo yaṃ attanā bhuñjati, tadeva deti, so sahāyo hutvā deti. Yo pana attanā yena kenaci² yāpeti, paresaṃ madhuraṃ deti, so pati jeṭṭhako sāmī hutvā deti, ayaṃ tādisoti attho. **Samaṇabrāhmaṇakapaṇaddhikavaṇibbakayācakānanti** ettha samitapāpā samaṇā. Bāhitapāpā brāhmaṇā. **Kapaṇāti** duggatā daliddamanussā. **Addhikāti** pathāvino. **Vaṇibbakāti** ye “iṭṭhaṃ dinnam, kantaṃ, manāpaṃ, kālena anavajjaṃ dinnam, dadaṃ cittaṃ pasādeyya, gacchatu bhavaṃ brahmalokaṃ”ti-ādinā nayena dānassa vaṇṇaṃ thomayamānā vicaranti. **Yācakāti** ye “pasatamattaṃ detha, sarāvamattaṃ detha”ti-ādīni vatvā yācamānā vicaranti. **Opānabhūtoti** udapānabhūto, sabbesaṃ sādharmaṇaparibhogo, catumahāpathe

1. Sam 3. 5 piṭṭhe.

2. Yena tena (Sī)

ဇနပဒဝါသိနော။ အာမန္တယတန္တိ အာမန္တေတု ဇာနာပေတု။ ယံ မမ အဿာတိ ယံ တုမှာကံ အနုဇာနနံ မမ ဘဝေယျ။ အမစ္ဆာတိ ပိယသဟာယကာ။ ပါရိသဇ္ဇာတိ သေသာ အာဏတ္တိကာရကာ။ ယဇတံ ဘဝံ ရာဇာတိ ယဇတု ဘဝံ၊ တေ ကိရ အယံ ရာဇာ “အဟံ ဣဿရေ”တိ ပဿယ ဒါနံ အဒတွာ အမှေ အာမန္တေသိ၊ အဟောနေန သုဠု ကတန္တိ အတ္တမနာ ဝေမာဟံသု။ အနာမန္တိတေ ပနဿ ယညဋ္ဌာနံ ဒဿနာယပိ န ဂစ္ဆေယျ။ ယညကာလော မဟာရာဇာတိ ဒေယျဓမ္မသိဉ္စိ အသတိ မဟလ္လကကာလေ စ ဝေရူပံ ဒါနံ ဒါတုံ န သက္ကာ၊ တံ ပန မဟာဝေနော ဝေဝ တရုဏော စ၊ ဧတေန တေ ယညကာလောတိ ဒဿေန္တာ ဝဒန္တိ။ အနုမတိပက္ခာတိ အနုမတိယာ ပက္ခာ၊ အနုမတိဒါယကာတိ အတ္ထော။ ပရိက္ခာရာ ဘဝန္တိတိ ပရိဝါရာ ဘဝန္တိ။ “ရထော သီလပရိက္ခာရော၊ ဈာနက္ခော စက္ကဝိရိယော”တိ ဧဝ ပန အလင်္ကာရော ပရိက္ခာရောတိ ဝုတ္တော။

အဋ္ဌပရိက္ခာရဝဏ္ဏနာ

၃၄၀။ အဋ္ဌဟင်္ဂေဟိတိ ဥဘတော သုဇာတာဒိဟိ အဋ္ဌဟိ အင်္ဂေဟိ။ ယသဿာတိ အာဏာဌပနသမတ္တတာယ။ သဒ္ဓေါတိ ဒါနဿ ဖလံ အတ္တိတိ သဒ္ဓဟတိ။ ဒါယကောတိ ဒါနသူရေ။ န သဒ္ဓါမတ္တကေန ဝတိဋ္ဌတိ၊ ပရိစ္စဇိတုမ္ပိ သက္ကာတိတိ အတ္ထော။ ဒါနပတိတိ ယံ ဒါနံ ဒေတိ၊ တဿ ပတိ ဟုတွာ ဒေတိ၊ န ဒါသော၊ န သဟာယော။ ယော ဟိ အတ္တနာ မရရံ ဘုဉ္ဇတိ၊ ပရေသံ အမရရံ ဒေတိ၊ သော ဒါနသင်္ခါတဿ ဒေယျဓမ္မဿ ဒါသော ဟုတွာ ဒေတိ။ ယော ယံ အတ္တနာ ဘုဉ္ဇတိ၊ တဒေဝ ဒေတိ၊ သော သဟာယော ဟုတွာ ဒေတိ။ ယော ပန အတ္တနာ ယေန ကေနစိ^၂ ယာပေတိ၊ ပရေသံ မရရံ ဒေတိ၊ သော ပတိဇေဋ္ဌကော သာမိ ဟုတွာ ဒေတိ၊ အယံ တာဒိသောတိ အတ္ထော။ သမဏဗြာဟ္မဏ-ကပဏဒ္ဓိကဝဏ္ဏိဗ္ဗကယာစကေနန္တိ ဧဝ သမိတပါပါ သမဏာ။ ဗာဟိတပါပါ ဗြာဟ္မဏာ။ ကပဏာတိ ဒုဂ္ဂတာ ဒလိဒ္ဓမနဿ။ အဒ္ဓိကာတိ ပထာဝိနော။ ဝဏ္ဏိဗ္ဗကာတိ ယေ “ဣဋ္ဌံ ဒိန္နံ၊ ကန္တံ၊ မနာပံ၊ ကာလေန၊ အနဝဇ္ဇံ ဒိန္နံ၊ ဒဒံ စိတ္တံ ပဿာဒေယျ၊ ဂစ္ဆတု ဘဝံ ဗြဟ္မလောက”န္တိ အာဒိနာ နယေန ဒါနဿ ဝဏ္ဏံ ထောမယမာနာ ဝိစရန္တိ။ ယာစကာတိ ယေ “ပသတမတ္တံ ဒေထ၊ သရာဝမတ္တံ ဒေထာ”တိ အာဒိနိ ဝတွာ ယာစမာနာ ဝိစရန္တိ။ ဩပါနဘူတောတိ ဥပပါနဘူတော၊ သဗ္ဗေသံ သာဓာရဏပရိဘောဂေါ၊ စတုမဟာပထေ

khatapokkharāṇi viya hutvāti attho. **Sutajātassāti** ettha sutameva sutajātāni. **Atītānāgatapaccuppanne atthe cintetunti** ettha “atīte puññassa katattāyeva me ayaṃ sampattī”ti evaṃ cinto atītamatthaṃ cintetum paṭibalo nāma hoti. “Idāni puññaṃ katvāva anāgate sakkā sampattiṃ pāpuṇitun”ti cinto anāgatamatthaṃ cintetum paṭibalo nāma hoti. “Idaṃ puññakammaṃ nāma sappurisaṇaṃ āciṇṇaṃ, mayhañca bhogāpi samvijjanti, dāyakacittampi atthi, handāhaṃ puññaṇi karomī”ti cinto paccuppannamatthaṃ cintetum paṭibalo nāma hotīti veditabbo. **Iti imānīti** evaṃ yathā vuttāni etāni. Etehi kira aṭṭhahaṅgehi samannāgatassa dānaṃ sabbadisāhi mahājano upasaṅkamati. “Ayaṃ dujjāto kittakaṃ kālāṃ dassati, idāni vipphaṇṇasāri hutvā upacchindissatī”ti-evamādīni cintetvā na koci upasaṅkamitabbāṃ¹ maññati. Tasmā etāni aṭṭhahaṅgāni parikkhārā bhavantīti vuttāni.

Catuparikkhārādivaṇṇanā

341. **Sujaṃ paggaṇhantānanti** mahāyāgapapaṭiggaṇhanaṭṭhāne dānakaṭacchum paggaṇhantānaṃ. **Imehi catūhīti** etehi sujātātādīhi. Etesu hi asati “evaṃ dujjātassa samvidhānena pavattadānaṃ kittakaṃ kālāṃ pavattissatī”ti-ādīni vatvā upasaṅkamitāro na honti. Garahitabbābhāvato pana upasaṅkamantiyeva. Tasmā imānīpi parikkhārā bhavantīti vuttāni.

342. **Tisso vidhā desesīti** tīṇi ṭhapanāni desesi. So kira cintesi “dānaṃ dadamānā nāma tiṇṇaṃ ṭhānānaṃ aññatarasmiṃ calanti, handāhaṃ imaṃ rājānaṃ tesu ṭhānesu paṭhamataraññeva niccalaṃ karomī”ti. Tenassa tisso vidhā desesīti. **So bhotā raññoti** idaṃ karaṇatthe sāmivacanaṃ. **Bhotā raññāti** vā pāṭho. **Vipphaṇṇasāro na karaṇīyoti** “bhogaṇaṃ vigamahetuko pacchānutāpo na kattabbo, pubbacetanā pana acalā paṭiṭṭhapetabbā, evaṇhi dānaṃ mahapphalaṃ hotī”ti dasseti. Itaresupi dvīsu ṭhānesu eseva nayo. Muñcacetanāpi, hi

1. Anupasaṅkamitabbāṃ (Sī)

သုတ္တ]

စတုပရိက္ခရာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၆၇

ခတပေါက္ကရာဏီ ဝိယ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ သုတဇာတဿာတိ ဧတ္ထ သုတမေဝ သုတဇာတံ။ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္န အတ္ထ စိန္တေတုန္တိ ဧတ္ထ “အတိဟေ ပုညဿ ကတတ္တာယေဝ မေ အယံ သမ္ပတ္တိ”တိ ဧဝံ စိန္တေန္တော အတိတမတ္ထံ စိန္တေတုံ ပဋိဗလော နာမ ဟောတိ။ “ဣဒါနိ ပုညံ ကတွာဝ အနာဂတေ သက္ကာ သမ္ပတ္တိ” ပါပုဏိတု”န္တိ စိန္တေန္တော အနာဂတမတ္ထံ စိန္တေတုံ ပဋိဗလော နာမ ဟောတိ။ “ဣဒံ ပုညကမ္မံ နာမ သပ္ပုရိသာနံ အာစိန္တံ၊ မယုဉ္စ ဘောဂါဝိ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ ဒါယကစိတ္တမ္ပိ အတ္ထိ၊ ဟန္တာဟံ ပုညာနိ ကရေမိ”တိ စိန္တေန္တော ပစ္စုပ္ပန္နမတ္ထံ စိန္တေတုံ ပဋိဗလော နာမ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဣတိ ဣမာနီတိ** ဧဝံ ယထာ ဝုတ္တာနိ ဧတာနိ။ ဧတေဟိ ကိရ အဋ္ဌဟင်္ဂေဟိ သမန္နာ-ဂတဿ ဒါနံ သဗ္ဗဒိသာဟိ မဟာဇနော ဥပသင်္ကမတိ။ “အယံ ဒုဇ္ဇာတော ကိတ္တကံ ကာလံ ဒဿတိ၊ ဣဒါနိ ဝိပုဋ္ဌိသာရိ ဟုတွာ ဥပတ္တိန္တိဿတိ”တိ-ဝေမာဒိနိ စိန္တေတွာ န ကောစိ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗံ မညတိ။ တသ္မာ ဧတာနိ အဋ္ဌင်္ဂါနိ ပရိက္ခရာ ဘဝန္တိတိ ဝုတ္တာနိ။

စတုပရိက္ခရာဒိဝဏ္ဏနာ

၃၄၁။ သုဇံ ပဂ္ဂဏန္တာနန္တိ မဟာယာဂပဋိဂ္ဂဏနဋ္ဌာနေ ဒါနကဋ္ဌန္တိ ပဂ္ဂဏန္တာနံ။ **ဣမေဟိ စတုဟိတိ** ဧတေဟိ သုဇာတာဒိဟိ။ ဧတေသု ဟိ အသတိ “ဧဝံ ဒုဇ္ဇာတဿ သံဝိဇာနေန ပဝတ္တဒါနံ ကိတ္တကံ ကာလံ မဝတ္တိဿတိ”တိအာဒိနိ ဝတွာ ဥပသင်္ကမိတာရော န ဟောန္တိ။ ဂရဟိတဗ္ဗာ-ဘာဝတော ပန ဥပသင်္ကမန္တိယေဝ။ တသ္မာ ဣမာနိပိ ပရိက္ခရာ ဘဝန္တိတိ ဝုတ္တာနိ။

၃၄၂။ **တိဿော ဝိဓာ ဒေသေသီတိ** တိဏိ ဌပနာနိ ဒေသေသီ။ သော ကိရ စိန္တေသိ “ဒါနံ ဒေမာနာ နာမ တိဏ္ဏံ ဌာနာနံ အညတရသ္မိ” စလန္တိ ဟန္တာဟံ ဣမံ ရာဇာနံ တေသု ဌာနေသု ပဌမတရညေဝ နိစ္စလံ ကရေမိ”တိ။ တေနဿ တိဿော ဝိဓာ ဒေသေသီတိ။ သော ဘောတော ရညောတိ ဣဒံ ကရဏတ္ထေ သာမိဝစနံ။ ဘောတာ ရညောတိ ဝါ ပါဌော။ **ဝိပုဋ္ဌိသာရော န ကရဏီယောတိ** “ဘောဂါနိ ဝိဂမဟေတုကော ပစ္ဆာနုတာပေါ န ကတ္တဗ္ဗော၊ ပုဗ္ဗစေတနာ ပန အစလာ ပတိဋ္ဌပေတဗ္ဗာ၊ ဧဝံ ဒါနံ မဟပ္ပလံ ဟောတိ”တိ ဒေသေသီ။ ဣတရေသုပိ ဒွိသု ဌာနေသု ဒေသေဝ နယော။ မုဉ္စစေတနာပိ ဟိ

pacchāsamanussaraṇacetanā ca niccalāva kātābbā. Tathā akarontassa dānaṃ na mahapphalaṃ hoti, nāpi uḷāresu bhogesu cittaṃ namati, Mahāroruvaṃ upapannassa setṭhigahapatino * viya.

343. **Dasahākārehī**ti dasahi kāraṇehi. Tassa kira evaṃ ahosi “sacāyaṃ rājā dussīle disvā ‘nassati vata me dānaṃ, yassa me evarūpā dussilā bhuñjantī’ti sīlavantesupi vippaṭṭisāraṃ uppādessati, dānaṃ na mahapphalaṃ bhavissati. Vippaṭṭisāro ca nāma dāyakānaṃ paṭiggāhakatova uppajjati, handassa paṭhamameva taṃ vippaṭṭisāraṃ vinodemī”ti. Tasmā dasahākārehi upappajjitum yuttaṃ paṭiggāhakesupi vippaṭṭisāraṃ vinodesīti. **Tesaṃyeva tenā**ti tesaṃyeva tena pāpena anīṭṭho vipāko bhavissati, na aññesanti dasseti. **Yajataṃ bhavanti** detu bhavaṃ. **Sajjantanti** vissajjatu. **Antaranti** abbhantaram.

344. **Soḷasahākārehi cittaṃ sandassesīti** idha brāhmaṇo rañño mahādānānumodanaṃ nāma āradhho. Tattha **sandassesīti** “idaṃ dānaṃ dātā evarūpaṃ sampattim labhatī”ti¹ dassetvā dassetvā katheti. **Samādapesīti** tamatthaṃ samādapetvā samādapetvā kathesi. **Samuttejesīti** vippaṭṭisāravinodanena’ssa cittaṃ vodāpesi. **Sampahāṃsesīti** “sundaraṃ te kataṃ mahārāja dānaṃ dadamānenā”ti thutim katvā kathesi. **Vattā dhammato natthīti** dhammena samena kāraṇena vattā natthi.

345. **Na rukkhā chijjimsu yūpatthāya, na dabbhā lūyimsu barihisatthāyāti** ye yūpanāmake mahāthambhe ussāpetvā “asukarājā asukāmacco asukabrāhmaṇo evarūpaṃ nāma mahāyāgaṃ yajati”ti nāmaṃ likhitvā ṭhapenti. Yāni ca dabbhatīṇāni lāyitvā vanamālāsāṅkhepena yaññasālaṃ parikkhipanti, bhūmiyaṃ vā pattharanti, tepi na rukkhā chijjimsu, na dabbhā lūyimsu. Kim pana gāvo vā ajādayo vā haññissantīti dasseti. **Dāsāti** antogehadāsādayo. **Pessāti** ye pubbameva dhanāṃ gahetvā kammaṃ karonti. **Kammakarāti** ye bhattavetanaṃ gahetvā karonti. **Daṇḍatajjitā** nāma daṇḍayaṭṭhimuggarādīni gahetvā “kammaṃ karoṭha karoṭhā”ti.

* Sam 1. 90; Dhammapada-Ṭṭha 2. 353 piṭṭhesu.

1. Labhissatīti (Syā)

ပစ္စာသမနုဿရဏစေတနာ စ နိစ္စလာဝ ကာတဗ္ဗာ။ တထာ အကရေန္တဿ ဒါနံ န မဟပ္ပလံ ဟောတိ။ နာပိ ဥဋ္ဌာရေသု ဘောဂေသု စိတ္တံ နမတိ။ မဟာရာဇရူပံ ဥပပန္နဿ သေဋ္ဌိဂဟပတိနော ဝိယ။

၃၄၃။ **ဒသဟာကာရေဟိတိ** ဒသဟိ ကာရဏေဟိ။ တဿ ကိရ ဧဝံ အဟောသိ သစာယံ ရာဇာ ဒုဿီလေ ဒိဿာ “နဿတိ ဝတ မေ ဒါနံ၊ ယဿ မေ ဧဝရူပါ ဒုဿီလာ ဘုဉ္ဇန္တိ”တိ သီလဝန္တေသုပိ ဝိပုဋ္ဌိသာရံ ဥပ္ပါဒေသတိ။ ဒါနံ န မဟပ္ပလံ ဘဝိဿတိ။ ဝိပုဋ္ဌိသာရေ စ နာမ ဒါယကာနံ ပဋိဂ္ဂါဟကတောဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဟန္တဿ ပဌမမေဝ တံ ဝိပုဋ္ဌိသာရံ ဝိနောဒေမိတိ။ တဿ ဒသဟာကာရေဟိ ဥပစ္စိန္တိတုံ ယုတ္တံ ပဋိဂ္ဂါဟကေသုပိ ဝိပုဋ္ဌိသာရံ ဝိနောဒေသိတိ။ **တေသံယေဝ တေနာတိ** တေသံယေဝ တေန ပါပေန အနိဋ္ဌော ဝိပါကော ဘဝိဿတိ န အညေသန္တိ ဒေသေတိ။ **ယဇတံ ဘဝန္တိ** ဒေတု ဘဝံ။ **သဇ္ဇတန္တိ** ဝိဿဇ္ဇတု။ **အန္တရန္တိ** အပ္ပန္တရံ။

၃၄၄။ **သောဠသဟိ အကာရေဟိ စိတ္တံ သန္တဿေသိတိ** ဣမ ဗြာဟ္မဏော ရညော မဟာဒါနာနုမောဒနံ နာမ အာရဒ္ဓေါ။ တတ္ထ **သန္တဿေသိတိ** “ဣဒံ ဒါနံ ဒါတာ ဧဝရူပံ သမ္ပတ္တိံ လဘတိ”တိ^၁ ဒေသေတွာ ဒေသေတွာ ကထေသိ။ **သမာဒပေသိတိ** တဒတ္ထံ သမာဒပေတွာ ကထေသိ။ **သမုတ္တေဇေသိတိ** ဝိပုဋ္ဌိသာရဝိနောဒနေန’ဿ စိတ္တံ ဝေါဒါပေသိ။ **သမ္ပဟံသေသိတိ** သုန္တရံ တေ ကတံ မဟာရာဇ ဒါနံ ဒဒမာနေနာတိ ထုတိ^၂ ကတွာ ကထေသိ။ **ဝတ္တာ ဓမ္မတော** နန္တိတိ ဓမ္မေန သမေန ကာရဏေန ဝတ္တာ နန္တိ။

၃၄၅။ န **ရက္ခာ ဆိန္ဇိသု ယူပတ္ထာယ န ဒဗ္ဘာ လူယိသု ဗရိဟိသတ္ထာယာတိ** ယေ ယူပနာမကေ မဟာထမ္ဘေ ဥဿာပေတွာ “အသုကရာဇာ အသုကာမစ္ဆော အသုကဗြာဟ္မဏော ဧဝရူပံ နာမ မဟာယာဂံ ယဇတိ”တိ နာမံ လိဒိတွာ ဌပေန္တိ။ ယာနိ စ ဒဗ္ဘတိဏာနိ လာယိတွာ ဝနမာလာသင်္ခေပေန ယညသာလံ ပရိက္ခိပန္တိ၊ ဘူမိယံ ဝါ ပတ္တရန္တိ၊ တေပိ န ရက္ခာ ဆိန္ဇိသု၊ န ဒဗ္ဘာ လူယိသု။ ကိံ ပန ဂါဝေါ ဝါ အဇာဒယော ဝါ ဟညိဿန္တိတိ ဒေသေတိ။ **ဒါသတိ** အန္တောဂေဟဒါသာဒယော။ **ပေဿတိ** ယေ ပုဗ္ဗမေဝ ဓနံ ဂဟေတွာ ကမ္ပံ ကရေန္တိ။ **ကမ္မကရာတိ** ယေ ဘတ္တဝေတနံ ဂဟေတွာ ကရေန္တိ။ ဒဏှတဇ္ဇိတာ နာမ ဒဏှယဋ္ဌိမုဂ္ဂရာဒိနိ ဂဟေတွာ “ကမ္ပံ ကရေထ ကရေထာ”တိ

evaṃ tajjitā. **Bhayatajjitā** nāma sace kammaṃ karosi, kusalaṃ. No ce karosi, chindissāma vā bandhissāma vā māressāma vāti evaṃ bhayena tajjitā. Ete pana na daṇḍatajjitā, na bhayatajjitā, na assumukhā rodamānā parikammāni akaṃsu. Atha kho piyasamudācāreneva samudācariyamānā akaṃsu. Na hi tattha dāsaṃ vā “dāsā”ti, pessaṃ vā “pessā”ti, kammakaraṃ vā “kammakarā”ti ālapanti. Yathānāmasenava¹ pana piyasamudācārena ālapitvā itthipurisabalavantadubbalānaṃ anurūpameva kammaṃ dassetvā “idañcidañca karoṭhā”ti vadanti. Tepi attano rucivaseneva karonti. Tena vuttaṃ “**ye icchimsu, te akaṃsu. Ye na icchimsu, na te akaṃsu. Yaṃ icchimsu, taṃ akaṃsu. Yaṃ na icchimsu, na taṃ akaṃsū**”ti.

Sappitelanavanītadadhimadhuphāṇitena ceva so yañño niṭṭhānamagamāsīti rājā kira bahinagarassa catūsu dvāresu, antonagarassa ca majjheti pañcasu ṭhānesu mahādānasālāyo kārāpetvā ekekissāya sālāya sataṣaṇṇassaṃ sataṣaṇṇassaṃ katvā divase divase pañcasataṣaṇṇassaṃ vissajjetvā sūriyuggamanato paṭṭhāya tassa tassa kālassa anurūpehi sahatthena suvaṇṇakaṭacchum gahetvā paṇṭhehi sappitelādisammisseheva yāgukhajjakabhattachāyāñjanapānakādīhi mahājanaṃ santappesi. Bhājanāni pūretvā gaṇhitukāmānaṃ tattheva dāpesi. Sāyaṇhasamaye pana tatthagandhamālādīhi sampūjesi. Sappi-ādīnaṃ pana mahācāṭiyo pūrāpetvā “yo yaṃ paribhuñjitukāmo, so taṃ paribhuñjatū”ti anekasatesu ṭhānesu ṭhapāpesi. Taṃ sandhāya vuttaṃ “sappitelanavanītadadhimadhuphāṇitena ceva so yañño niṭṭhānamagamāsī”ti.

346. **Pahūtaṃ sāpateyyaṃ ādāyāti** bahuṃ dhanam² gahetvā. Te kira cintesuṃ “ayaṃ rājā sappitelādīni janapadato anāharāpetvā attano santakameva nīharitvā mahādānaṃ deti. Amhehi pana ‘rājā na kiñci āharāpeti’ti na yuttaṃ tuṇhī bhavitum. Na hi rañño ghare dhanam akkhayadhamameva, amhesu ca adentesu ko añño rañño dassati, handassa dhanam upasaṃharāmā”ti te gāmahāgena ca nigamahāgena ca nagarahāgena ca sāpateyyaṃ saṃharitvā³ sakaṭāni pūretvā rañño upaharimsu. Taṃ sandhāya “pahūtaṃ sāpateyyaṃ”ti-ādimāha.

1. Yathārucivaseneva (Syā)

2. Bahudhanam (Syā), pahūtaṃ dhanam (Ka)

3. Saṃgharitvā (Sī)

သုတ္တ]

စတုပရိက္ခာရာဒိဝဏ္ဏနာ

၂၆၉

ဧဝံ တဇ္ဇိတာ။ ဘယတဇ္ဇိတာ နာမ သစေ ကမ္မံ ကရေသိ၊ ကုသလံ။ နော စေ ကရေသိ၊ ဆိန္ဒိယာမ ဝါ ဗန္ဓိယာမ ဝါ မာရေယာမ ဝါတိ ဧဝံ ဘယေန တဇ္ဇိတာ။ ဧတေ ပန န ဒဏ္ဍတဇ္ဇိတာ၊ န ဘယတဇ္ဇိတာ၊ န အသုမုခါ ရောဒမာနာ ပရိကမ္မာနိ အကံသု။ အထ ခေါ ပိယသမုဒါစာရေနဝ သမုဒါစရိယမာနာ အကံသု။ န ဟိ တတ္ထ ဒါသံ ဝါ ဒါသာတိ၊ ပေသံ ဝါ ပေသာတိ၊ ကမ္မကရံ ဝါ ကမ္မကရာတိ အာလပန္နိ။ ယထာနာမဝသေနေဝ^၁ ပန ပိယသမုဒါစာရေန အာလပိတွာ ဣတ္ထိပုရိသဗလဝန္တဒုဗ္ဗလာနံ အနုရူပမေဝ ကမ္မံ ဒဿေတွာ “ဣဒဗ္ဗိဒဗ္ဗ ကရေထာ”တိ ဝဒန္တိ။ တေပိ အတ္တနော ရုစိဝသေနေဝ ကရေန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ယေ ဣတ္ထိံသု၊ တေ အကံသု။ ယေ န ဣတ္ထိံသု၊ န တေ အကံသု။ ယံ ဣတ္ထိံသု၊ တံ အကံသု။ ယံ န ဣတ္ထိံသု၊ န တံ အကံသု”တိ။ သပ္ပိတေလနဝနိတဒဓိမရုဖာဏိတေန စေဝ သော ယညော နိဋ္ဌာနမဂမာသီတိ ရာဇာ ကိရ ဗဟိနဂရဿ စတူသု ဒွါရေသု အန္တောနဂရဿ စ မဇ္ဈေတိ ပဉ္စသု ဌာနေသု မဟာဒါနသာလာယော ကာရာပေတွာ ဧကေကိဿာယ သာလာယ သတသဟဿံ သတသဟဿံ ကတွာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ပဉ္စသတ- သဟဿာနိ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သူရိယဂ္ဂမနတော ပဌာယ တဿ တဿ ကာလဿ အနုရူပေဟိ သဟတ္ထေန သုဝဏ္ဏကဋ္ဌန္တံ ဂဟေတွာ ပဏီတေဟိ သပ္ပိတေလာဒိ- သမ္ပိဿေဟေဝ ယာဂုခဇ္ဇကဘတ္တဗျဉ္ဇနပါနကာဒိဟိ မဟာဇနံ သန္တပေသိ။ ဘာဇနာနိ ပူရေတွာ ဂဏိတုကာမာနံ တထေဝ ဒါပေသိ။ သာယဏသမယေ ပန ဝတ္ထဂန္ဓမာလာဒိဟိ သမ္ပူဇေသိ။ သပ္ပိအာဒိနံ ပန မဟာစာသိယော ပူရာပေတွာ “ယော ယံ ပရိဘုဉ္ဇိတုကာမော၊ သော တံ ပရိဘုဉ္ဇတူ”တိ အနေကသတေသု ဌာနေသု ဌပါပေသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သပ္ပိတေလနဝ- နိတဒဓိမရုဖာဏိတေန စေဝ သော ယညော နိဋ္ဌာနမဂမာသီ”တိ။

၃၄၆။ ပဟူတံ သာပတေယျံ အာဒါယာတိ ဗဟုံ ဓနံ^၂ ဂဟေတွာ။ တေ ကိရ စိန္တေသုံ “အယံ ရာဇာ သပ္ပိတေလာဒိနိ ဇနပဒတော အနာဟရာပေတွာ အတ္တနော သန္တကမေဝ နိဟရိတွာ မဟာဒါနံ ဒေတိ။ အမှေဟိ ပန ‘ရာဇာ န ကိဉ္စိ အာဟရာပေတိ’တိ န ယုတ္တံ တုဏှိ ဘဝိတုံ။ န ဟိ ရညော ဃရေ ဓနံ အက္ခယဓမ္မမေဝ၊ အမှေသု စ အဒေန္တေသု ကော အညော ရညော ဒဿတိ၊ ဟန္တဿ ဓနံ ဥပသံဟရာမာ”တိ တေ ဂါမဘာဂေန စ နိဂမဘာဂေန စ နဂရဘာဂေန စ သာပတေယျံ သံဟရိတွာ^၃ သကဋ္ဌာနိ ပူရေတွာ ရညော ဥပဟရိံသု။ တံ သန္ဓာယ “ပဟူတံ သာပတေယျံ”န္တိအာဒိမာဟ။

၁-ယထာရုစိဝသေနေဝ (သျှာ) ၂-ဗဟုဓနံ (သျှာ)၊ ပဟူတံ ဓနံ (က) ၃-သံဃရိတွာ (သီ)

347. **Puratthimena yaññavāṭassāti** puratthimato nagaradvāre dānasālāya puratthimabhāge. Yathā puratthimadisato āgacchantā khattiyānaṃ dānasālāya yāgum pivitvā rañño dānasālāya bhuñjitvā nagaraṃ pavisanti. Evarūpe thāne paṭṭhapesum. **Dakkhiṇena yaññavāṭassāti** dakkhiṇato nagaradvāre dānasālāya vuttanayeneva dakkhiṇabhāge paṭṭhapesum. Pacchimuttaresupi eśeva nayo.

348. **Aho yañño aho yaññasampadāti** brāhmaṇa sappi-ādīhi nitṭhānagamanaṃ sutvā “yaṃ loke madhuraṃ, tadeva samaṇo Gotamo katheti, handassa yaññaṃ paṣaṃsāmā”ti tuṭṭhacittā paṣaṃsamānā evamāhaṃsu. **Tuṇhībhūto va nisinnō hoti**ti upari vattabbamatthaṃ cintayamāno nissaddova nisinnō hoti. **Abhijānāti pana bhavaṃ Gotamoti** idaṃ brāhmaṇo parihārena pucchanto āha. Itarathā hi “kiṃ pana tvaṃ bho Gotama tadā rājā ahosi, udāhu purohito brāhmaṇo”ti evaṃ ujukameva pucchayamāno agāravo viya hoti.

Niccadāna-anukulayaññavaṇṇanā

349. **Atthi pana bho Gotamāti** idaṃ brāhmaṇo “sakalajambudīpavāsīnaṃ utṭhāya samuṭṭhāya dānaṃ nāma dātuṃ garukaṃ sakalajanapado ca attano kammāni akaronto nassissati, atthi nu kho amhākampi imamhā yaññā añño yañño appasambhārataro ceva mahapphalataro cā”ti etamatthaṃ pucchanto āha. **Niccadānānīti** dhuvadānāni niccabhattāni. **Anukulayaññānīti** “amhākaṃ pitupitāmahādīhi pavattitānī”ti katvā pacchā duggatapuriṣhipi¹ vaṃsaparamparāya pavattetabbāni yāgāni, evarūpāni kira sīlavante uddissa nibaddhadānāni tasmim kule² daliddāpi³ na upacchindanti.

Tatridaṃ vatthu—Anāthapiṇḍikassa kira ghare pañca niccabhattasatāni dīyimsu. Dantamayasalākāni pañcasatāni ahesum. Atha taṃ kulaṃ anukkamena dāliddiyena abhibhūtaṃ, ekā tasmim kule dārikā ekasalākato uddhaṃ dātuṃ nāsakkihi. Sāpi pacchā Setavāhanarajjaṃ gantvā khalaṃ sodhetvā laddhadhaññaṃ taṃ salākaṃ adāsī. Eko thero

1. Pacchānugatapuriṣhipi (Ka)

2. Kulesu (Sī, Ka)

3. Daliddāpi (Sī), daliddepi (Ka)

၃၄၇။ ပုရတ္ထိမေန ယညဝါဒဿာတိ ပုရတ္ထိမတော နဂရဒွါရေ ဒါန-
သာလာယ ပုရတ္ထိမဘာဂေ။ ယထာ ပုရတ္ထိမဒိသတော အာဂစ္ဆန္တာ ခတ္ထိယာနံ
ဒါနသာလာယ ယာဂံပိဝိတွာ ရညော ဒါနသာလာယ ဘုဒ္ဓိတွာ နဂရံ ပဝိသန္တိ။
ဝေရူပေ ဌာနေ ပဋ္ဌပေသုံ။ ဒက္ခိဏေန ယညဝါဒဿာတိ ဒက္ခိဏတော
နဂရဒွါရေ ဒါနသာလာယ ပုတ္တနယေန ဝေဒိဏဘာဂေ ပဋ္ဌပေသုံ။ ပစ္စိ-
မုတ္တရေသုပိ ဧသေဝ နယော။

၃၄၈။ အဟော ယညော အဟော ယညသမ္ပဒါတိ ဗြာဟ္မဏာသပ္ပိအာဒိဟိ
နိဋ္ဌာနဂမနံ သုတွာ “ယံ လောကေ မရရံ၊ တဒေဝ သမဏော ဂေါတမော
ကထေတိ၊ ဟန္တဿ ယညံ ပသံသာမာ”တိ တုဋ္ဌစိတ္တာ ပသံသာမာနာ
ဝေမာဟံသု။ တုဏှိဘူတော နိသိန္ဒော ဟောတိတိ ဥပရိ ဝတ္တဗ္ဗမတ္ထံ
စိန္တယမာနော နိဿဒ္ဓေါ နိသိန္ဒော ဟောတိ။ အဘိဇာနာတိ ပန အဝံ
ဂေါတမောတိ ဣဒံ ဗြာဟ္မဏော ပရိဟာရေန ပုစ္ဆန္တော အာဟ။ ဣတရထာ ဟိ
“ကိ” ပန တံ ဘော ဂေါတမ တဒါ ရဇော အဟောသိ ဥဒါဟု ပုရောဟိတော
ဗြာဟ္မဏော”တိ ဧဝံ ဥဇုကမေဝ ပုစ္ဆယမာနော အဂါရဝေါ ဝိယ ဟောတိ။

နိစ္ဆဒါနအနုကုလယညဝတ္ထနာ

၃၄၉။ အတ္ထိ ပန ဘော ဂေါတမာတိ ဣဒံ ဗြာဟ္မဏော “သကလ-
ဇမ္ဗုဒီပဝါသီနံ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဒါနံ နာမ ဒါတုံ ဂရုကံ သကလဇနပဒေါ စ
အတ္တနော ကမ္မာနိ အကရောန္တော နသိဿတိ၊ အတ္ထိ န ခေါ အမှာကမ္ပိ
ဣမမှာ ယညာ အညော ယညော အပ္ပသမာရက္ခတရော စေဝ မဟပ္ပလတရော
စာ”တိ ဧတမတ္ထံ ပုစ္ဆန္တော အာဟ။ နိစ္ဆဒါနာနိတိ ဝေဒါနာနိ နိစ္ဆဘတ္တာနိ။
အနုကုလယညာနိတိ “အမှာကံ ပိတုပိတာမဟာဒိဟိ ပဝတ္ထိတာနိ”တိ ကတွာ
ပစ္ဆာ ဒုဂ္ဂတပုရိသေဟိပိ^၁ ဝံသပရမ္ပရာယ ပဝတ္ထေတဗ္ဗာနိ ယာဂါနိ၊ ဝေရူပါနိ
ကိရ သီလဝန္တေ ဥဒ္ဓိဿ နိဗ္ဗဒါနာနိ တသ္မိ^၂ ကုလေ^၂ ဒလိဒ္ဓါပိ^၃ န ဥပစ္စိန္တန္တိ။

တတြိဒံ ဝတ္ထု—အနာထပိဏ္ဍိကဿ ကိရ ဃရေ ပဉ္စ နိစ္ဆဘတ္တသတာနိ
ဒီယိံသု။ ဒန္တမယသလာကာနိ ပဉ္စသတာနိ အဟေသုံ။ အထ တံ ကုလံ
အနုက္ကမေန ဒါလိဒ္ဓိယေန အဘိဘူတံ၊ ဧကော တသ္မိ^၂ ကုလေ ဒါရိကာ ဧက-
သလာကတော ဥဒ္ဓိ ဒါတုံ နာသန္တိ။ သာပိ ပစ္ဆာ သေတဝါဟနရန္တံ ဂန္တော
ခလံ သောဓေတွာ လဒ္ဓဓညေန တံ သလာကံ အဒါသိ။ ဧကော ထေရော

၁-ပစ္ဆာနုဂတပုရိသေဟိပိ (က) ၂-ကုလေသု (သီ၊က) ၃-ဒလိဒ္ဓါပိ (သီ)၊ ဒလိဒ္ဓေပိ (က)

rañño ārocesi. Rājā taṃ ānetvā aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi. Sā tato paṭṭhāya puna pañcapi salākabhattachasatāni pavattesi.

Daṇḍappahārāti “paṭipāṭiyā tiṭṭhatha tiṭṭhathā”ti, “ujum¹ gantvā gaṇhatha gaṇhathā”ti ca ādīni vatvā diyamānā daṇḍappahārāpi galaggāhāpi dissanti. **Ayaṃ kho brāhmaṇa hotu -pa- mahānisaṃsātarañcāti** ettha yasmā mahāyaññe viya imasmiṃ salākabhatte na bahūhi veyyāvaccakarehi vā upakaraṇehi vā attho atthi, tasmā etaṃ appaṭṭhatarāṃ. Yasmā cettha na bahūnaṃ kammacchedavasena pīḷasaṅkhāto samārambho atthi, tasmā appasamārambhatarāṃ. Yasmā cetaṃ saṃghassa yitṭhaṃ pariccattaṃ, tasmā yaññanti vuttaṃ, yasmā pana chaḷaṅgasamannāgatāya dakkhiṇāya mahāsamudde udakasseva na sukaraṃ puññābhisandassa pamāṇaṃ kātuṃ, idaṃca tathāvidhaṃ. Tasmā taṃ mahapphalatarañca mahānisaṃsātarañcāti veditabbaṃ.

350. Idam sutvā brāhmaṇo cintesi—idampi niccabhattaṃ utṭhāya samuṭṭhāya dadato divase divase ekassa kammaṃ nassati, navanavo ussāho ca janetabbo hoti, atthi nu kho itopi añño yañño appaṭṭhataro ca appasamārambhataro cāti. Tasmā **“atthi pana bho Gotamā”**ti-ādimāha. Tattha yasmā salākabhatte kiccapariyosānaṃ natthi, ekena utṭhāya samuṭṭhāya aññaṃ kammaṃ akatvā saṃvidhātābameva. Vihāradāne pana kiccapariyosānaṃ atthi. Paṇṇasālaṃ vā hi kāretuṃ koṭidhanaṃ vissajjetvā mahāvihāraṃ vā, ekavāraṃ dhanapariccāgaṃ katvā kāritaṃ² sattaṭṭhavassānīpi vassasatampi vassasahassampi gacchatiyeva, kevalaṃ jīṇṇapatitattṭhāne paṭisaṅkharāṇamattameva kātabbaṃ hoti. Tasmā idam viharādānaṃ salākabhattachato appaṭṭhatarāṃ appasamārambhatarāñca hoti. Yasmā panettha suttantapariyāyena “yāvadeva sītassa paṭighātāyā”ti-ādayo * navānisaṃsā vuttā, Khandhakapariyāyena—

“Sītaṃ uṇhaṃ paṭihanti, tato vāḷamigāni ca -pa-.

Yaṃ so dhammaṃ idhaññāya, parinibbāti anāsavo”ti³—

Sattarasānisaṃsā vuttā. Tasmā etaṃ salākabhattachato mahapphalatarañca mahānisaṃsātarañcāti veditabbaṃ. Saṃghassa pana pariccattattāva “yañño”ti vuccati.

1. U jukaṃ (Sī, Syā)

* Ma 1. 12; Am 2. 341 piṭṭhādīsu.

2. Kāretuṃ (Ka)

3. Vi 4. 291 piṭṭhe.

သုတ္တံ]

နိစ္စဒါနအနုကုလယညဝဏ္ဏနာ

၂၇၁

ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ တံ အာနေတွာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သာ တတော ပဋ္ဌာယ ပုန ပဉ္စပိ သလာကဘတ္တသတာနိ ပဝတ္တေသိ။

ဒဏ္ဍပ္ပဟာရာတိ “ပဋိပင်္ဂါယာ တိဋ္ဌထ တိဋ္ဌတာ”တိ ဥဇုံ^၁ ဂန္ဓာ ဂဏှထ ဂဏှထာတိ စ အာဒိနိ ဝတွာ ဒီယမာနာ ဒဏ္ဍပ္ပဟာရာပိ ဂလဂ္ဂါဟာပိ ဒိဿန္တိ။ **အယံ ခေါ မြာဟူဏ ဟေတု။**ပ။ **မဟာနိသံသတရဉ္စာတိ** ဧတ္ထ ယသ္မာ မဟာ-ယညေ ဝိယ ဣမသ္မိ^၂ သလာကဘတ္တေ န ဗဟူဟိ ဝေယျာဝစ္စကရေဟိ ဝါ ဥပကရဏေဟိ ဝါ အတ္ထော အတ္ထိ၊ တသ္မာ ဧတံ အပ္ပဋ္ဌတရံ။ ယသ္မာ စေတ္ထ န ဗဟူနံ ကမ္မစ္ဆေဒဝသေန ဝိဋ္ဌာသင်္ခါတော သမာရန္တော အတ္ထိ၊ တသ္မာ အပ္ပသမာ-ရန္တတရံ။ ယသ္မာ စေတံ သံဃဿ ယိဋ္ဌံ ပရိစ္စတ္တံ၊ တသ္မာ ယညန္တိ ဝုတ္တံ၊ ယသ္မာ ပန ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတာယ ဒက္ခိဏာယ မဟာသမုဋ္ဌေ ဥဒကဿေဝ န သုကရံ ပုညာဘိသန္ဓဿ ပမာဏံ ကာတုံ၊ ဣဒဉ္စ တထာဝရံ။ တသ္မာ တံ မဟပ္ပလတရဉ္စ မဟာနိသံသတရဉ္စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဒံ သုတွာ မြာဟူဏော စိန္တေသိ—ဣဒမ္ပိ နိစ္စဘတ္တံ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဒဒတော ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဧကဿ ကမ္ပံ နဿတိ။ နဝနဝေါ ဥဿာဟော စ ဇနေတဗ္ဗော ဟောတိ၊ အတ္ထိ န ခေါ ဣတောပိ အညော ယညော အပ္ပဋ္ဌတရော စ အပ္ပသမာရန္တတရော စာတိ။ တသ္မာ “အတ္ထိ ပန ဘော ဂေါတမာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ယသ္မာ သလာကဘတ္တေ ကိစ္စပရိယောသာနံ နတ္ထိ၊ ဧကေန ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ အညံ ကမ္ပံ အကတွာ သံဝိဇာတဗ္ဗမေဝ။ ဝိဟာရဒါနေ ပန ကိစ္စပရိယောသာနံ အတ္ထိ။ ပဏ္ဏသာလံ ဝါ ဟိ ကာရေတုံ ကောဋိဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ မဟာဝိဟာရံ ဝါ၊ ဧကဝါရံ ဓနပရိစ္စာဂံ ကတွာ ကာရိတံ^၂ သတ္တဋ္ဌဝဿာနိပိ ဝဿသတမ္ပိ ဝဿသဟဿမ္ပိ ဂစ္ဆတိ-ယေဝ။ ကေဝလံ ဇိဏ္ဏပတိတဋ္ဌာနေ ပဋိသင်္ခရဏမတ္တမေဝ ကာတဗ္ဗံ ဟောတိ။ တသ္မာ ဣဒံ ဝိဟာရဒါနံ သလာကဘတ္တတော အပ္ပဋ္ဌတရံ အပ္ပသမာရန္တတရဉ္စ ဟောတိ။ ယသ္မာ ပနေတ္ထ သုတ္တန္တပရိယာယေန ယာဝဒေဝ သီတဿ ပဋိဃာ-တာယာတိအာဒယော နဝါနိသံသာ ဝုတ္တာ၊ ခန္ဓကပရိယာယေန။

“သီတံ ဥဏှံ ပဋိဟန္တိ၊ တတော ဝါဠုမိဂါနိ စ ။ ပ။

ယံ သော ဓမ္မံ ဣညောယ၊ ပရိနိဗ္ဗာတိ အနာသဝေါ”တိ^၃။

သတ္တရသာနိသံသာ ဝုတ္တာ။ တသ္မာ ဧတံ သလာကဘတ္တတော မဟပ္ပလ-တရဉ္စ မဟာနိသံသတရဉ္စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံဃဿ ပန ပရိစ္စတ္တတ္ထာဝ ယညောတိ ဝုတ္တိ။ ဣဒမ္ပိ သုတွာ မြာဟူဏော စိန္တေသိ “ဓနပရိစ္စာဂံ ကတွာ

351. Idampi sutvā brāhmaṇo cintesi “dhanapariccāgaṃ katvā vihāradānaṃ nāma dukkaraṃ, attano santakā hi kākaṇikāpi¹ parassa duppariccajā, handāhaṃ itopi appaṭṭhataṛaṇca appasamārambhataṛaṇca yaññaṃ pucchāmi”ti. Tato taṃ² pucchanto “**atthi pana bho**”ti-ādimāha.

Tattha yasmā sakim pariccattepi vihāre punappunaṃ chādanakhaṇḍaphullappaṭisaṅkharāṇādivasena kiccaṃ atthiyeva, saraṇaṃ pana ekabhikkhussa vā santike saṃghassa vā gaṇassa vā sakim gahitaṃ gahitameva hoti, natthi tattha punappunaṃ kattabbatā, tasmā taṃ vihāradānato appaṭṭhataṛaṇca appasamārambhataṛaṇca hoti. Yasmā ca saraṇagamanāṃ nāma tiṇṇaṃ ratanānaṃ jīvitapariccāgamayaṃ puññaṃ saggasampattiṃ deti, tasmā mahapphalataṛaṇca mahānisamsataṛaṇcāti veditabbaṃ. Tiṇṇaṃ pana ratanānaṃ jīvitapariccāgavasena “yañña” vuccati.

352. Idam sutvā brāhmaṇo cintesi “attano jīvitaṃ nāma parassa pariccajitaṃ dukkaraṃ, atthi nu kho itopi appaṭṭhataro yañña”ti, tato taṃ pucchanto puna “**atthi pana bho Gotamā**”ti-ādimāha. Tattha **pāṇātipātā veramaṇī**ti-ādīsu **veramaṇī** nāma virati. Sā tividhā hoti sampattavirati, samādānavirati, setughātavirati. Tattha yo sikkhāpadāni agahetvāpi kevalaṃ attano jātigottakulāpadesādīni anussarivā “na me idaṃ patirūpan”ti pāṇātipātādīni na karoti, sampattavattum pariharati, tato ārakā viramati. Tassa sā virati **sampattavirati**ti veditabbā.

“Ajjatagge jīvitahetupi pāṇaṃ na hanāmi”ti vā “pāṇātipātā viramāmi”ti vā “veramaṇiṃ samādiyāmi”ti vā evaṃ sikkhāpadāni gaṇhantassa pana virati **samādānavirati**ti veditabbā.

Ariyasāvakānaṃ pana maggasampayuttā virati **setughātavirati** nāma. Tattha purimā dve viratiyo yaṃ voropānādivasena vītikkamitabbaṃ jīvitindriyādivatthu, taṃ ārammaṇaṃ katvā pavattanti, pacchimā nibbānārammaṇāva. Ettha ca yo pañca sikkhāpadāni ekato gaṇhati, tassa ekasmiṃ bhinne sabbāni bhinnāni hoti. Yo ekekaṃ gaṇhati, so yaṃ vītikkamati,

1. Santakakākaṇikāpi (Sī)

2. Tato paraṃ (Ka)

ဝိဟာရဒါနံ နာမ ဒုက္ကရံ၊ အတ္တနော သန္တကာ ဟိ ကာကဏိကာပိ^၁ ပရဿ ဒုပ္ပရိစ္စဇာ၊ ဟန္တာဟံ ဣတောပိ အပ္ပဋ္ဌတရဉ္စ အပ္ပသမာရမ္ပတရဉ္စ ယညံ ပုစ္ဆာမိ”တိ။ တတော တံ^၂ ပုစ္ဆန္တော “အတ္ထိ ပန ဘော”တိအာဒိမာဟ။

၃၅၀-၃၅၁။ တတ္ထ ယသ္မာ သင်္ကံ ပရိစ္စဒတ္တပိ ဝိဟာရေ ပုနပ္ပုနံ ဆာဒန-ခဏ္ဍဗုလ္လပ္ပဋိသင်္ခရဏာဒိဝသေန ကိစ္စံ အတ္ထိယေဝ၊ သရဏံ ပန ဧကဘိက္ခုဿ ဝါ သန္တိကေ သံဃဿ ဝါ ဂဏဿ ဝါ သင်္ကံ ဂဟိတံ ဂဟိတမေဝ ဟောတိ၊ နတ္ထိ တဿ ပုနပ္ပုနံ ကတ္တဗ္ဗတာ၊ တသ္မာ တံ ဝိဟာရဒါနတော အပ္ပဋ္ဌတရဉ္စ အပ္ပသမာရမ္ပတရဉ္စ ဟောတိ။ ယသ္မာ စ သရဏဂမနံ နာမ တိဏ္ဍိ ရတနာနံ ဇီဝိတပရိစ္စာဂမယံ ပုညကမ္ပံ သဂ္ဂသမ္ပတ္တိံ ဒေတိ၊ တသ္မာ မဟပ္ပလတရဉ္စ မဟာနိသံသတရဉ္စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တိဏ္ဍိ ပန ရတနာနံ ဇီဝိတပရိစ္စာဂဝသေန ယညောတိ ဝုစ္စတိ။

၃၅၂။ ဣဒံ သုဘ္ဘာ မြာဟ္မဏော စိန္တေသိ “အတ္တနော ဇီဝိတံ နာမ ပရဿ ပရိစ္စဇိတံ ဒုက္ကရံ၊ အတ္ထိ န ခေါ ဣတောပိ အပ္ပဋ္ဌတရေ ယညော”တိ၊ တတော တံ ပုစ္ဆန္တော ပန “အတ္ထိ ပန ဘော ဂေါတမာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိတိအာဒိသု ဝေရမဏီ နာမ ဝိရတိ။ သာ တိဝိဓာ ဟောတိ သမ္ပတ္တိဝိရတိ၊ သမာဒါနဝိရတိ၊ သေတုဃာတဝိရတိတိ။ တတ္ထ ယော သိက္ခာပဒါနိ အဂဟေဘ္ဘာပိ ကေဝလံ အတ္တနော ဇာတိဂေါတ္တကုလာပဒေသာ-ဒိနိ အနုဿရိတွာ “န မေ ဣဒံ ပတိရူပ”န္တိ ပါဏာတိပါတာဒိနိ န ကရေတိ၊ သမ္ပတ္တဝတ္ထု ပရိဟရတိ။ တတော အာရကာ ဝိရမတိ။ တဿ သာ ဝိရတိ သမ္ပတ္တိဝိရတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

“အဇ္ဇတဂ္ဂေ ဇီဝိတဟေတုပိ ပါဏံ န ဟနာမိ”တိ ဝါ “ပါဏာတိပါတာ ဝိရမာမိ”တိ ဝါ “ဝေရမဏိ” သမာဒိယာမိ”တိ ဝါ ဧဝံ သိက္ခာပဒါနိ ဂဏန္တဿ ပန ဝိရတိ သမာဒါနဝိရတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

အရိယသာဝကာနံ ပန မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ဝိရတိ သေတုဃာတဝိရတိ နာမ။ တတ္ထ ပုရိမာ ဒွေ ဝိရတိယော ယံ ဝေါရောပနာဒိဝသေန ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗံ ဇီဝိတိန္ဒြိယာဒိဝတ္ထု၊ တံ အာရမ္ပဏံ ကဘ္ဘာ ပဝတ္တန္တိ။ ပစ္စိမာ နိဗ္ဗာနာရမ္ပဏာဝ။ ဧတ္ထ စ ယော ပဉ္စ သိက္ခာပဒါနိ ဧကတော ဂဏတိ၊ တဿ ဧကသ္မိံ ဘိန္တေ သဗ္ဗာနိ ဘိန္တေနိ ဟောန္တိ။ ယော ဧကေကံ ဂဏတိ၊ သော ယံ ဝိတိက္ကမတိ။

tadeva bhijjati. Setughātaviratiyā pana bhedo nāma natthi, bhavantarepi hi ariyasāvako jīvitahetupi neva pāṇaṃ hanati na suraṃ pivati. Sace pissa suraṇca khīraṇca missetvā mukhe pakkhipanti, khīrameva pavisati, na surā. Yathā kim? Koñcasakuṇānaṃ khīramissake udake¹ khīrameva pavisati, na udakaṃ. Idam yonisiddhanti ce? Idam dhammatāsiddhanti ca² veditabbaṃ. Yasmā pana saraṇagamane diṭṭhi-ujukakaraṇaṃ nāma bhāriyaṃ. Sikkhāpadasamādāne pana viratimattakameva. Tasmā etaṃ yathā vā tathā vā gaṇhantassāpi sādhukaṃ gaṇhantassāpi appaṭṭhataṇca appasamārambhataṇca. Pañcasīlasadisassa pana dānassa abhāvato ettha mahapphalatā, mahānisaṃsatā ca veditabbā. Vuttañhetam—

“Pañcimāni bhikkhave dānāni mahādānāni aggaññāni rattaññāni vaṃsaññāni porāṇāni asaṃkiṇṇāni asaṃkiṇṇapubbāni na saṅkiyanti na saṅkiyissanti appaṭikuṭṭhāni³ samaṇehi brāhmaṇehi⁴ viññūhi. Katamāni pañca? Idha bhikkhave ariyasāvako pāṇātipātāṃ pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti. Pāṇātipātā paṭivirato bhikkhave ariyasāvako aparimāṇānaṃ sattānaṃ abhayaṃ deti, averaṃ deti, abyābajjhaṃ⁵ deti. Aparimāṇānaṃ sattānaṃ abhayaṃ datvā averaṃ datvā abyābajjhaṃ datvā aparimāṇassa abhayassa averassa abyābajjhassa bhāgī hoti. Idam bhikkhave paṭhamam dānaṃ mahādānaṃ -pa- viññūhīti.

Puna caparaṃ bhikkhave ariyasāvako adinnādānaṃ pahāya -pa- kāmesumicchācāraṃ pahāya -pa- musāvādaṃ pahāya -pa- surāmerayamajjapamādaṭṭhānaṃ pahāya -pa-. Imāni kho bhikkhave pañca dānāni mahādānāni aggaññāni -pa- viññūhīti⁶.

Idaṇca pana sīlapañcakaṃ “attasinehaṇca jīvitasinehaṇca pariccajītvā rakkhissāmi”ti samādinnaṭāya “yañño”ti vuccati. Tattha kiñcāpi

1. Khīramissa-udake (Sī)

2. Idampi dhammatāsiddhanti (Sī)

3. Appatikuṭṭhāni (Sī)

4. Samaṇehi vā brāhmaṇehi vā (Syā, Ka)

5. Abyāpajjhaṃ (Sī, Syā), abyāpajjaṃ (Ka)

6. Am 3. 76; Abhi 4. 255 piṭṭhesu.

တဒေဝ ဘိဇ္ဇတိ။ သေတုဃာတဝိရတိယာ ပန ဘေဒေါ နာမ နတ္ထိ။ ဘဝန္တရေပိ ဟိ အရိယသာဝကော ဇီဝိတဟေတုပိ နေဝ ပါဏံ ဟနတိ န သုရံ ပိဝတိ။ သစေ ပိဿ သုရဉ္စ ခီရဉ္စ မိဿေတွာ မုခေ ပက္ခိပန္တိ။ ခီရမေဝ ပဝိသတိ။ န သုရာ။ ယထာ ကိံ ကောဉ္စသကုဏာနံ ခီရမိဿကေ ဥဒကေ^၁ ခီရမေဝ ပဝိသတိ။ န ဥဒကံ။ ဣဒံ ယောနိသိဒ္ဓန္တိ စေ။ ဣဒံ ဓမ္မတာသိဒ္ဓန္တိ စ^၂ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယသ္မာ ပန သရဏဂမနေ ဒိဋ္ဌိဥဇ္ဇကကရဏံ နာမ ဘာရိယံ။ သိက္ခာပဒ- သမာဒါနေ ပန ဝိရတိမတ္တကမေဝ။ တသ္မာ ဧတံ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ ဂဏန္တဿာပိ သာဓကံ ဂဏန္တဿာပိ အပ္ပဋ္ဌတရဉ္စ အပ္ပသမာရဟ္မတရဉ္စ။ ပဉ္စသီလသဒိဿ ပန ဒါနဿ အဘာဝတော ဧတ္ထ မဟပ္ပလတာ မဟာ- နိသံသတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ—

“ပဉ္စိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဒါနာနိ မဟာဒါနာနိ အဂ္ဂညာနိ ရတ္တညာနိ ဝံသညာနိ ပေါရာဏာနိ အသံကိဏ္ဍာနိ အသံကိဏ္ဍပုဗ္ဗာနိ န သင်္ကိယန္တိ န သင်္ကိယိဿန္တိ အပ္ပဋ္ဌိကုဋ္ဌာနိ^၁ သမဏေဟိ မြာဟ္မ- ဏေဟိ^၂ ဝိညူဟိ။ ကတမာနိ ပဉ္စ။ ဣမ ဘိက္ခဝေ အရိယ- သာဝကော ပါဏာတိပါတံ ပဟာယ ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ။ ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတော ဘိက္ခဝေ အရိယ- သာဝကော အပရိမာဏာနံ သတ္တာနံ အဘယံ ဒေတိ။ အဝေရံ ဒေတိ။ အဗျာပဇ္ဈိ^၃ ဒေတိ။ အပရိမာဏာနံ သတ္တာနံ အဘယံ ဒေတော အဝေရံ ဒေတော အဗျာပဇ္ဈိ ဒေတော အပရိမာဏဿ အဘယဿ အဝေရဿ အဗျာပဇ္ဈိဿ ဘာဂီ ဟောတိ။ ဣဒံ ဘိက္ခဝေ ပဌမံ ဒါနံ မဟာဒါနံ။ ပ။ ဝိညူဟိတိ။

ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ အရိယသာဝကော အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယ။ ပ။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရံ ပဟာယ။ ပ။ မုသာဝါဒံ ပဟာယ။ ပ။ သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနံ ပဟာယ။ ပ။ ဣမာနိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စ ဒါနာနိ မဟာဒါနာနိ အဂ္ဂညာနိ။ ပ။ ဝိညူဟိ”တိ^၆။

ဣဒဉ္စ ပန သီလပဉ္စကံ “အတ္တသိနေဟဉ္စ ဇီဝိတသိနေဟဉ္စ ပရိစ္စေတော ရက္ခိဿာမိ”တိ သမာဒိန္နတာယ ယညောတိ ဝုတ္တတိ။ တတ္ထ ကိဉ္စာပိ ပဉ္စ- သီလတော သရဏဂမနေမေဝ ဇေဋ္ဌကံ။ ဣဒံ ပန သရဏဂမနေယေဝ ပတိဋ္ဌာယ ရက္ခိတသီလဝသေန မဟပ္ပလန္တိ ဝုတ္တံ။

၁-ခီရမိဿဥဒကေ (သီ)

၂-ဣဒံ ဓမ္မတာသိဒ္ဓန္တိ (သီ)

၃-အပ္ပတိကုဋ္ဌာနိ (သီ)

၄-သမဏေဟိ ဝါ မြာဟ္မဏေဟိ ဝါ (သျှ၊ က)

၅-အဗျာပဇ္ဈိ (က)

၆-အံ ၃-၇၆-ပိဋ္ဌေ။

pañcasīlato saraṇagamanameva jeṭṭhakaṃ, idaṃ pana saraṇagamaneyeveva paṭiṭṭhāya rakkhitasīlavasena mahapphalanti vuttaṃ.

353. Idampi sutvā brāhmaṇo cintesi “pañcasīlaṃ nāma rakkhitum garukaṃ, atthi nu kho aññaṃ kiñci īdisameva hutvā ito appaṭṭhataṛaṇca mahapphalataṛaṇcā”ti. Tato taṃ pucchanto punapi “**atthi pana bho Gotamā**”ti-ādimāha. Athassa Bhagavā tividhasīlapāripūriyaṃ ṭhitassa paṭhamajjhānādīnaṃ yaññānaṃ appaṭṭhataṛaṇca mahapphalataṛaṇca dassetukāmo Buddhuppādato paṭṭhāya desanaṃ ārabhanto “**idha brāhmaṇā**”ti-ādimāha. Tattha yasmā heṭṭhāvuttehi guṇehi samannāgato paṭhamāṃ jhānaṃ, paṭhamajjhānādīsu ṭhito dutiyajjhānādīni nibbattento na kilamati, tasmā tāni appaṭṭhāni appasamārambhāni. Yasmā panettha paṭhamāṃ jhānaṃ ekaṃ kappam brahmaloke āyuraṃ deti. Dutiyam aṭṭha kappe. Tatiyam catusaṭṭhikappe. Catuttham pañcakappasatāni. Tadeva ākāsaṇācāyatanādīsamāpattivāsena bhāvitam vīsati, cattālīsaṃ, saṭṭhi, caturāsīti ca kappasahassāni āyuraṃ deti. Tasmā mahapphalataṛaṇca mahānisamsataṛaṇca. Nīvaraṇādīnaṃ pana paccaṇikānaṃ dhammānaṃ pariccattattā taṃ “yaññaṃ”ti veditabbaṃ.

Vipassanāñāṇampi yasmā catutthajjhānapariyosānesu guṇesu paṭiṭṭhāya nibbattento na kilamati, tasmā appaṭṭhaṃ appasamārambhaṃ, vipassanāsukhasadisassa pana sukhassa abhāvā mahapphalam. Paccaṇikakilesapariccāgato yaññoti. Manomayiddhipi yasmā vipassanāñāṇe paṭiṭṭhāya nibbattento na kilamati, tasmā appaṭṭhā appasamārambhā attano sadisarūpanimmānasamatthatāya mahapphalā, attano paccaṇikakilesapariccāgato yañño. Iddhividhaññānādīnapi yasmā manomayaññānādīsu paṭiṭṭhāya nibbattento na kilamati, tasmā appaṭṭhāni appasamārambhāni, attano attano paccaṇikakilesappahānato yañño. Iddhividham panettha nānāvidhavikubbanadassanasamatthatāya, dibbasotaṃ devamanussānaṃ saddasavanasamatthatāya cetopariyaññaṃ paresaṃ soḷasavidhacittajānanasamatthatāya, pubbenivāsānussatiññaṃ icchiticchitaṭṭhānasamanussaraṇasamatthatāya, dibbacakkhu icchiticchitarūpadassanasamatthatāya āsavakkhayaññaṃ atipaṇītalokuttaramaggasukhanipphādanasamatthatāya mahapphalanti veditabbaṃ. Yasmā pana arahattato viṣiṭṭhataro añño yañño nāma natthi, tasmā

၃၅၃။ ဣဒမိ သုတ္တံ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ “ပဉ္စသီလံ နာမ ရက္ခိတုံ ဂရုဏံ၊ အတ္ထိ န ခေါ အညံ ကိဉ္စ ဤဒိသမေဝ ဟုတ္တံ ဣတော အပ္ပဋ္ဌတရဉ္စ မဟပ္ပလ-တရဉ္စာတိ။ တတော တံ ပုစ္ဆန္တော ပုနပိ “အတ္ထိ ပန ဘော ဂေါတမာ”တိ-အာဒိမာဟ။ အထဿ ဘဂဝါ တိဝိဓသီလပါရိပုရိယံ ဌိတဿ ပဌမဇ္ဈာနာဒိနံ ယညာနံ အပ္ပဋ္ဌတရဉ္စ မဟပ္ပလတရဉ္စ ဒဿေတုကာမော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒတော ပဌာယ ဒေသနံ အာရဘန္တော “ဣဓ ဗြာဟ္မဏာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ယသ္မာ ဟေဋ္ဌာ-ဝုတ္တေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတော ပဌမံ ဈာနံ, ပဌမဇ္ဈာနာဒိသု ဌိတော ဒုတိယဇ္ဈာနာဒိနိ နိဗ္ဗတ္တေန္တော န ကိလမတိ။ တသ္မာ တာနိ အပ္ပဋ္ဌာနိ အပ္ပသမာရဗ္ဘာနိ။ ယသ္မာ ပနေတ္ထ ပဌမဇ္ဈာနံ ဧကကပ္ပံ ဗြဟ္မလောကေ အာယံ ဒေတိ။ ဒုတိယံ အဋ္ဌကပ္ပေ။ တတိယံ စတုသဋ္ဌိကပ္ပေ။ စတုတ္ထံ ပဉ္စကပ္ပ-သတာနိ။ တဒေဝ အာကာသာနဉ္စာယတနာဒိသမာပတ္တိဝသေန ဘာဝိတံ ဝိသတိ စတ္တာလီသံ သဋ္ဌိ စတုရာသီတိ စ ကပ္ပသဟဿာနိ အာယံ ဒေတိ။ တသ္မာ မဟပ္ပလတရဉ္စ မဟာနိသံသတရဉ္စ။ နိဝရဏာဒိနံ ပန ပစ္စနိကာနံ ဓမ္မာနံ ပရိစ္စတ္တတ္တာ တံ ယညန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဝိပဿနာဉ္စာဏမ္ပိ ယသ္မာ စတုတ္ထဇ္ဈာနပရိယောသာနေသု ဂုဏေသု ပတိဋ္ဌာယ နိဗ္ဗတ္တေန္တော န ကိလမတိ။ တသ္မာ အပ္ပဋ္ဌ အပ္ပသမာရဗ္ဘံ၊ ဝိပဿနာ-သုခသဒိသဿ ပန သုခဿ အဘာဝါ မဟပ္ပလံ။ ပစ္စနိကကိလေသပရိစ္စာ-ဂတော ယညောတိ။ မနောမယိဒ္ဓိပိ ယသ္မာ ဝိပဿနာဉ္စာဏေ ပတိဋ္ဌာယ နိဗ္ဗတ္တေန္တော န ကိလမတိ။ တသ္မာ အပ္ပဋ္ဌာ အပ္ပသမာရဗ္ဘာ အတ္တနော သဒိသရူပနိဗ္ဗာနသမတ္တတာယ မဟပ္ပလာ။ အတ္တနော ပစ္စနိကကိလေသပရိစ္စာ-ဂတော ယညော။ ဣဒ္ဓိဝိဓဉ္စာဏာဒိနိပိ ယသ္မာ မနောမယဉ္စာဏာဒိသု ပတိဋ္ဌာယ နိဗ္ဗတ္တေန္တော န ကိလမတိ။ တသ္မာ အပ္ပဋ္ဌာနိ အပ္ပသမာရဗ္ဘာနိ။ အတ္တနော အတ္တနော ပစ္စနိကကိလေသပ္ပဟာနတော ယညော။ ဣဒ္ဓိဝိဓံ ပနေတ္ထ နာနာဝိဓ-ဝိကုဗ္ဗနဒဿနသမတ္တတာယ။ ဒိဗ္ဗသောတံ ဒေဝမနုဿာနံ သဒ္ဓသဝနသမတ္တ-တာယ။ စေတောပရိယဉ္စာဏံ ပရေသံ သောဠသဝိဓိတ္တဇာနနသမတ္တတာယ။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနဿတိဉ္စာဏံ ဣတ္ထိတိတ္ထိတဋ္ဌာနသမနုဿရဏသမတ္တတာယ။ ဒိဗ္ဗ-စက္ခု ဣတ္ထိတိတ္ထိတရူပဒဿနသမတ္တတာယ။ အာသဝက္ခယဉ္စာဏံ အတိပဏီတ-လောကုတ္တရမဂ္ဂသုခနိပ္ပုဒနသမတ္တတာယ မဟပ္ပလန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယသ္မာ ပန အရဟတ္တတော ဝိသိဋ္ဌတရော အညော ယံညော နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ အရဟတ္တ-နိက္ခုဋ္ဌနေဝ ဒေသနံ သမာပေန္တော “အယမ္ပိ ခေါ ဗြာဟ္မဏာ”တိ-အာဒိမာဟ။

arahattanikūṭeneva desanaṃ samāpento “**ayampi kho brāhmaṇā**”ti-ādimāha.

Kūṭadanta-upāsakattapaṭivedanākathāvaṇṇanā

354-358. **Evam vutteti** evaṃ Bhagavatā vutte desanāya pasīdīvā saraṇaṃ gantukāmo Kūṭadanto brāhmaṇo etaṃ “**abhikkantaṃ bho Gotamā**”ti-ādikaṃ vacanaṃ avoca. **Upavāyatūti** upagantvā sarīradarathaṃ nibbāpento tanusītaḥ vāto vāyatūti. Idañca pana vatvā brāhmaṇo purisaṃ pesesi “gaccha tāta yaññavāṭaṃ¹ pavisitvā sabbe te pāṇayo bandhanā mocehi”ti. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā tathā katvā āgantvā “muttā bho te pāṇayo”ti ārocesi. Yāva brāhmaṇo taṃ pavattiṃ na suṇi, na tāva Bhagavā dhammaṃ desesi. Kasmā? “Brāhmaṇassa citte ākulabhāvo atthi”ti. Sutvā panassa “bahū vata me pāṇā mocitā”ti cittacāro vipasīdati. Bhagavā tassa vipasannamanataṃ ñatvā dhammadesanaṃ ārabhi. Taṃ sandhāya “**atha kho Bhagavā**”ti-ādi vuttaṃ. Puna “**kallacittan**”ti-ādi anupubbikathānubhāvena vikkhambhi tanīvaraṇataṃ sandhāya vuttaṃ. Sesaṃ uttānatthamevāti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Kūṭadantasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Yaññavāṭaṃ (sabbattha)

သုတ္တံ]

ကုဋဒန္တဥပါသကတ္တပဋိဝေဒနာဝဏ္ဏနာ

၂၇၅

ကုဋဒန္တဥပါသကတ္တပဋိဝေဒနာဝဏ္ဏနာ

၃၅၄-၃၅၈။ ဧဝံ ဝုတ္တေတိ ဧဝံ ဘဂဝတာ ဝုတ္တေ ဒေသနာယ ပသီဒိတွာ သရဏံ ဂန္တုကာမော ကုဋဒန္တော မြာဟ္မဏော ဧတံ အဘိက္ကန္တံ ဘော ဂေါတမာတိအာဒိကံ ဝစနံ အဝေါစ။ ဥပဝါယတူတိ ဥပဂန္တော သရီရဒရထံ နိဗ္ဗာပေန္တော တနုသိတလော ဝါတော ဝါယတူတိ။ ဣဒဉ္စ ပန ဝတွာ မြာဟ္မဏော ပုရိသံ ပေသေသိ “ဂစ္ဆ တာတ ယညဝါဠံ” ပရိသိတွာ သဗ္ဗေ တေ ပါဏယော ဗန္ဓနာ မောစေဟိ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ ပဋိသုဏိတွာ တထာ ကတွာ အာဂန္တော “မုတ္တာ ဘော တေ ပါဏယော”တိ အာရောစေသိ။ ယာဝမြာဟ္မဏော တံ ပဝတ္ထိံ န သုဏိ၊ န တာဝ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ကသ္မာ? “မြာဟ္မဏသ ဖိတ္တေ အာကုလဘာဝေါ အတ္ထိ”တိ။ သုတွာ ပနဿ “ဗဟူ ဝတ မေ ပါဏာ မောစိတာ”တိ ဖိတ္တစာရော ဝိပ္ပသီဒတိ။ ဘဂဝါ တဿ ဝိပ္ပသန္ဓမနတံ ဥတွာ ဓမ္မဒေသနံ အာရတိ။ တံ သန္ဓာယ “အထ ခေါ ဘဂဝါ”တိအာဒိ ဝုတ္တိ။ ပုန ကလ္လဖိတ္တန္တိအာဒိ အာနုပုဗ္ဗိကထာနုဘာဝေန ဝိက္ခမ္ဘိတနိဝရဏတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တိ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီသနိကာယဋ္ဌကထာယံ

ကုဋဒန္တသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

6. Mahālisutta

Brāhmaṇadūtavattuvaṇṇanā

359. **Evam me sutam—ekam samayaṃ Bhagavā Vesāliyaṃti** Mahālisuttaṃ. Tatrāyaṃ apubbapadavaṇṇanā. **Vesāliyaṃti** punappunaṃ visālabhāvūpagamanato Vesālīti laddhanāmake nagare. * **Mahāvaneti** bahinagare Himavantena saddhim ekābaddhaṃ hutvā ṭhitam sayamjātavanaṃ atthi, yaṃ mahantabhāveneva Mahāvananti vuccati, tasmim Mahāvane. **Kūṭāgārasālāyaṃti** tasmim vanasaṇḍe saṃghārāmaṃ patiṭṭhapesuṃ, tattha kaṇṇikaṃ yojetvā thambhānaṃ upari kūṭāgārasālāsankhepena devavimānasadisāṃ pāsādaṃ akaṃsu, taṃ upādāya sakalopi saṃghārāmo “kūṭāgārasālā”ti paññāyittha. Bhagavā taṃ Vesālīm upanissāya tasmim saṃghārāme viharati. Tena vuttaṃ “vesāliyaṃ viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyaṃ”ti. **Kosalakāti** Kosalaratṭhavāsino. **Māgadhakāti** Magadharatṭhavāsino. **Karaṇīyaṃti** avassaṃ kattabbakammena. Yaṃhi akātumpi vaṭṭati, taṃ kiccanti vuccati. Yaṃ avassaṃ kātabbameva, taṃ **karaṇīyaṃ** nāma.

360. **Paṭisallīno Bhagavāti** nānārammaṇacārato paṭikkamma sallīno nilīno, ekībhāvaṃ upagamma ekattārammaṇe jhānaratiṃ anubhavatīti attho. **Tatthevāti** tasmim yeva vihāre. **Ekamantanti** tasmā ṭhānā apakkamma tāsu tāsu rukkhacchāyāsu nisīdimsu.

Oṭṭhaddhalicchavivattuvaṇṇanā

361. **Oṭṭhaddhoti** addhoṭṭhatāya evaṃladdhanāmo. **Mahatiyā Licchaviparisāyāti** purebhattaṃ Buddhappamukhassa bhikkhusaṃghassa dānaṃ datvā Bhagavato santike uposathaṅgāni adhiṭṭhahitvā gandhamālādīni gāhāpetvā ugghosanāya mahatiṃ Licchavirājaparisaṃ sannipātāpetvā tāya nīlapitādivaṇṇavatthābharaṇavilepanapaṭimaṇḍitāya Tāvatiṃsaparisaṃsappaṭibhāgāya mahatiyā Licchaviparisāya saddhim upasaṅkami. **Akālo kho**

* Ma-Ṭṭha 2. 169; Vi-Ṭṭha 2. 1 piṭṭhesupi.

၆-မဟာလီသုတ္တ

ဗြာဟ္မဏဂူတဝတ္ထဝိညာနာ

၃၅၉။ ဧဝံ မေ သုတံ—ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဝေသာလီယန္တိ မဟာလီသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုဗ္ဗပဒဝတ္ထနာ။ ဝေသာလီယန္တိ ပုနပ္ပုနံ ဝိသာလဘာဝုပဂမနတော ဝေသာလီတိ လဒ္ဓနာမကေ နဂရေ။ မဟာဝနေတိ ဗဟိနဂရေ ဟိမဝန္တေန သဒ္ဓိံ ကောဗဒ္ဓိံ ဟုတွာ ဌိတံ သယံဇာတဝနံ အတ္ထိ။ ယံ မဟန္တဘာဝနေဝ မဟာဝနန္တိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မိံ မဟာဝနေ။ ကူဠာဂါရသာလာယန္တိ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ သံဃာရာမံ ပတိဋ္ဌပေသုံ၊ တတ္ထ ကဏ္ဍိကံ ယောဇေတွာ ထန္တာနံ ဥပရိ ကူဠာဂါရသာလာသင်္ခေပေန ဒေဝဝိမာနသဒိသံ ပါသာဒံ အကံသု၊ တံ ဥပါဒါယ သကလောဝိ သံဃာရာမော ကူဠာဂါရသာလာတိ ပညာယိတ္ထ။ ဘဂဝါ တံ ဝေသာလီ ဥပနိဿာယ တသ္မိံ သံဃာရာမေ ဝိဟရတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဝေသာလီယံ ဝိဟရတိ မဟာဝနေ ကူဠာဂါရသာလာယ”န္တိ။ ကောသလကာတိ ကောသလရဋ္ဌဝါသိနော။ မာဂကောတိ မဂဓရဋ္ဌဝါသိနော။ ကရုဏီယေနာတိ အဝဿံ ကတ္တဗ္ဗကမ္မေန၊ ယဉ္ဇိ အကာတုဗ္ဗိ ဝဇ္ဇတိ၊ တံ ကိစ္စန္တိ ဝုစ္စတိ။ ယံ အဝဿံ ကာတဗ္ဗမေဝ၊ တံ ကရုဏီယံ နာမ။

၃၆၀။ ပဋိသန္တီနော ဘဂဝါတိ နာနာရမ္မဏစာရတော ပဋိက္ကမ္မ သန္တီနော နိလီနော၊ ဧကိဘာဝံ ဥပဂမ္မ ကေတ္တာရမ္မဏေ ဈာနရတိ အနုဘဝတိတိ အတ္ထော။ တတ္ထေဝါတိ တသ္မိံယေဝ ဝိဟာရေ။ ကေမန္တန္တိ တသ္မာ ဌာနာ အပက္ကမ္မ တာသု တာသု ရုက္ခန္တာယာသု နိသီဒိံသု။

ဩဒ္ဓုလိန္ဒဝိဝတ္ထဝိညာနာ

၃၆၁။ ဩဒ္ဓုဒ္ဓေါတိ အဒ္ဓေါဋ္ဌတာယ ဧဝံလဒ္ဓနာမော။ မဟတိယာ လိန္ဒဝိပရိသာယာတိ ပုရောတ္တံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ ဘဂဝတော သန္တိကေ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ဂန္ဓမာလာဒိနိ ဂါဟာပေတွာ ဥဋ္ဌေါသနာယ မဟတိ လိန္ဒဝိရာဇပရိသံ သန္တိပါတာပေတွာ တာယ နိလဝီတာဒိဝတ္ထဝတ္ထာဘရဏဝိလေပနပဋိမဏ္ဍိတာယ တာဝတိံသပရိသသပ္ပဋိဘာဂါယ မဟတိယာ လိန္ဒဝိပရိသာယ သဒ္ဓိံ ဥပသင်္ကမိ။ အကာလော ခေါ

၁-လိန္ဒဝိပရိသာယာတိ (သီ၊ သျှာ)

Mahālīti tassa oṭṭhaddhassa Mahālīti mūlanāmaṃ, tena mūlanāmamattena naṃ thero Mahālīti ālapati. **Ekamantaṃ nisīdīti** patirūpāsu rukkhacchāyāsu tāya Licchaviparisāya saddhim ratanattayassa vaṇṇaṃ kathayanto nisīdi.

362. **Sīho samaṇuddesoti** āyasmato Nāgitassa bhāgineyyo sattavassakāle pabbajitvā sāsane yuttapayutto “Sīho”ti evaṃnāmaṃ sāmaṇero, so kira taṃ mahāparisaṃ disvā “ayaṃ parisā mahatī, sakalaṃ vihāraṃ pūretvā nisinnā, addhā Bhagavā ajja imissā parisāya mahantena ussāhena dhammaṃ desessati, yannūnāhaṃ upajjhāyassācikkhitvā Bhagavato mahāparisāya sannipatitabhāvaṃ ārocāpeyyan”ti cintetvā yenāyasmā Nāgito tenupasaṅkami. **Bhante Kassapāti** theram gottena ālapati. **Esā janatāti** eso janasaṃuho.

Tvaññeva Bhagavato ārocehīti sīho kira Bhagavato vissāsiko, ayañhi thero thūlasarīro, tenassa¹ sarīragarutāya uṭṭhānanisajjādīsu ālasiyabhāvo īsakaṃ appahīno viya hoti. Athāyaṃ sāmaṇero Bhagavato kālena kālaṃ vattaṃ karoti. Tena naṃ thero “tvampi² Dasabalassa vissāsiko”ti vatvā gaccha tvaññevārocehīti āha. **Vihārapacchāyāyanti** viharachāyāyaṃ, Kūṭāgāramahāgehacchāyāya pharitokāseti attho. Sā kira Kūṭāgārasālā dakkhiṇuttarato dīghā pācīnamukhā, tenassā purato mahatī chāyā patthaṭā hoti, sīho³ tattha Bhagavato āsanaṃ paññapesi.

363. Atha kho Bhagavā dvārantarehi ceva vātapānantarehi ca nikkhamitvā vidhāvantaṃhi vippharantīhi chabbaṇṇāhi Buddharasmīhi saṃsūcitanikkhamano valāhakantarato puṇṇacando viya Kūṭāgārasālato nikkhamitvā paññattavarabuddhāsane nisīdi. Tena vuttaṃ “**atha kho Bhagavā viharā nikkhamma viharapacchāyāya paññatte āsane nisīdī**”ti.

1. Therassa (Syā)

2. Tvaṃ pana (Ka)

3. Sihopi (Syā), sīho ca (Ka)

မဟာလီတိ တဿ ဩဠ္လိစ္ဆဿ မဟာလီတိ မူလနာမံ၊ တေန မူလနာမမတ္တေန နံ ထေရော မဟာလီတိ အာလပတိ။ **ကေမန္တ နိသီဒိတိ** ပတိရူပါသု ရုက္ခန္တယာသု တာယ လိစ္ဆဝိဝရိသာယ သဒ္ဓိ ရတနတ္ထယဿ ဝဏ္ဏံ ကထယန္တော နိသီဒိ။

၃၆၂။ **သီဟော သမဏုဒ္ဓေသော**တိ အာယသ္မတော နာဂိတဿ ဘာဂိ-
နေယျော သတ္တဝသကာလေ ပဗ္ဗဇိတွာ သာသနေ ယုတ္တပယုတ္တော သီဟောတိ
ဧဝံနာမကော သာမဏေရော၊ သော ကိရ တံ မဟာပရိသံ ဒိသ္မာ “အယံ ပရိသာ
မဟတိ၊ သကလံ ဝိဟာရံ ပူရေတွာ နိသီန္တာ၊ အဒ္ဓါ ဘဂဝါ အဇ္ဇ ဣဿာ
ပရိသာယ မဟန္တေန ဥဿာဟေန ဓမ္မံ ဒေသေသတိ၊ ယန္တူနာဟံ ဥပဇ္ဈာယ-
ဿာစိက္ခိတွာ ဘဂဝတော မဟာပရိသာယ သန္နိပတိတဘာဝံ အာရောစာပေ-
ယျ”န္တိ စိန္တေတွာ ယေနာယသ္မာ နာဂိတော တေနပသင်္ကမိ။ **ဘန္တေ ကဿပါ**တိ
ထေရံ ဂေါတ္တေန အာလပတိ။ **သော ဇနတာ**တိ ဧသော ဇနသမူဟော။

တွညေဝ ဘဂဝတော အာရောစေဟီတိ သီဟော ကိရ ဘဂဝတော
ဝိဿာသိကော၊ အယဉ္ဇိ ထေရော ထူလသရီရော၊ တေနဿ^၁ သရီရဂရုတာယ
ဥဠာနနိသဇ္ဇာဒိသု အာလသိယဘာဝေါ ဤသကံ အပ္ပဟိနော ဝိယ ဟောတိ။
အထာယံ သာမဏေရော ဘဂဝတော ကာလေန ကာလံ ဝတ္တံ ကရေတိ။
တေန နံ ထေရော “တွမ္မိ^၂ ဒသဗလဿ ဝိဿာသိကော”တိ ဝတွာ ဂစ္ဆ
တွညေဝါရောစေဟီတိ အာဟ။ **ဝိဟာရပစ္စာယာယန္တိ** ဝိဟာရဆာယာယံ၊
ကုဋ္ဌာဂါရမဟာဂေဟံစ္စာယာယ ဖရိတောကာသေတိ အတ္ထော။ သာ ကိရ
ကုဋ္ဌာဂါရသာလာ ဒက္ခိဏုတ္တရတော ဒိဿာ ပါစိနမုခါ၊ တေနဿာ ပုရတော
မဟတိ ဆာယာ ပတ္တဋ္ဌာ ဟောတိ၊ သီဟော^၃ တတ္ထ ဘဂဝတော အာသနံ
ပညပေသိ။

၃၆၃။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ဒွါရန္တရေဟိ စေဝ ဝါတပါနန္တရေဟိ စ
နိက္ခမိတွာ ဝိဓာဝန္တာဟိ ဝိပ္ပရန္တိဟိ ဆဗ္ဗဏ္ဏာဟိ ဗုဒ္ဓရသ္မိဟိ သံသုစိတနိက္ခမနော
ဝလာဟကန္တရတော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ကုဋ္ဌာဂါရသာလတော နိက္ခမိတွာ
ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိ။ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ ဘဂဝါ ဝိဟာရာ နိက္ခမ္မ
ဝိဟာရပစ္စာယာယ ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ”တိ။

၁-ထေရဿ (သျှာ) ၂-တွံ ပန (က) ၃-သီဟောဝိ (သျှာ)၊ သီဟော စ (က)

364. **Purimāni bhante divasāni purimatarānī**ti ettha hiyyo divasaṃ purimaṃ nāma, tato paraṃ purimatarāṃ, tato paṭṭhāya pana sabbāni purimāni ceva purimatarāni ca honti. **Yadaggeti** mūladivasato paṭṭhāya yaṃ divasaṃ aggaṃ parakoṭṭim katvā viharāmīti attho, yāva vihāsinti vuttaṃ hoti. Idāni tassa parimāṇaṃ dassento “**naciraṃ tīṇi vassāni**”ti āha. Atha vā **yadaggeti** yaṃ divasaṃ aggaṃ katvā naciraṃ tīṇi vassāni viharāmītipi attho, yaṃ divasaṃ ādiṃ katvā naciraṃ vihāsiṃ tīṇiyeva vassānīti vuttaṃ hoti. Ayaṃ kira Bhagavato pattacīvaraṃ gaṇhanto tīṇi saṃvaccharāni Bhagavantaṃ upaṭṭhāsi, taṃ sandhāya evaṃ vadati. **Piyarūpānīti** piyajātikāni sātajātikāni. **Kāmūpasamhitānīti** kāmassādayuttāni. **Rajanīyānīti** rāgajanakāni. **No ca kho dibbāni saddānīti** kasmā Sunakkhatto tāni na suṇāti, so kira Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā dibbacakkhuparikammaṃ yāci, tassa Bhagavā ācikkhi, so yathānusiṭṭhaṃ paṭipanno dibbacakkhum uppādetvā devatānaṃ rūpāni disvā cintesi “imasmiṃ sarīrasaṇṭhāne saddena madhurena bhavitabbaṃ, kathaṃ nu kho naṃ suṇeyyan”ti Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā dibbasotaparikammaṃ pucchi. Ayañca atīte ekaṃ sīlavantaṃ bhikkhum kaṇṇasakkhaliyaṃ¹ paharitvā badhiraṃ makāsi. Tasmā parikammaṃ karontopi abhabbo dibbasotādhigamāya². Tenassa na Bhagavā parikammaṃ kathesi. So ettāvatā Bhagavati āghātaṃ bandhitvā cintesi “addhā samaṇassa Gotamassa evaṃ hoti ‘ahampi khattiyo ayampi khattiyo, sacassa ñāṇaṃ vaḍḍhissati, ayampi sabbaññū bhavissati’ti usūyāya mayhaṃ na kathesi”ti. So anukkamena gihibhāvaṃ patvā tamatthaṃ Mahāilicchavino kathento evamāha.

Ekamsabhāvitasamādhivaṇṇanā

366-371. **Ekamsabhāvitoti** ekamsāya ekakoṭṭhāsāya bhāvito, dibbānaṃ vā rūpānaṃ dassanattāya, dibbānaṃ vā saddānaṃ savanattāya bhāvitoti attho. **Tiriyanti** anudisāya. **Ubhayamsabhāvitoti** ubhayamsāya ubhayakoṭṭhāsāya bhāvitoti attho. **Ayaṃ kho Mahāli hetūti** ayaṃ dibbānaṃyeva rūpānaṃ dassanāya ekamsabhāvito samādhī hetu.

1. Kaṇṇasamkhaliyaṃ (Syā)

2. Dibbasotādhigamassa (Sī, Syā)

၃၆၄-၃၆၅။ ပုရိမာနိ ဘန္တေ ဒိဝသာနိ ပုရိမတရာနီတိ ဧတ္ထ ဟိယျော ဒိဝသံ ပုရိမံ နာမ၊ တတော ပရံ ပုရိမတရံ၊ တတော ပဋ္ဌာယ ပန သဗ္ဗာနိ ပုရိမာနိ စေဝ ပုရိမတရာနိ စ ဟောန္တိ။ ယဒဂ္ဂေတိ မူလဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ယံ ဒိဝသံ အဂ္ဂံ ပရကောဋိံ ကတွာ ဝိဟရာမီတိ အတ္ထော၊ ယာဝ ဝိဟာသိန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣဒါနိ တဿ ပရိမာဏံ ဒဿေန္တော နစိရံ တိဏိ ဝဿာနီတိ အာဟ။ အထ ဝါ ယဒဂ္ဂေတိ ယံ ဒိဝသံ အဂ္ဂံ ကတွာ နစိရံ တိဏိ ဝဿာနိ ဝိဟရာမီတိပိ အတ္ထော၊ ယံ ဒိဝသံ အာဒိံ ကတွာ နစိရံ ဝိဟာသိံ တိဏိယေဝ ဝဿာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယံ ကိရ ဘဂဝတော ပတ္တစိဝရံ ဂဏှန္တော တိဏိ သံဝစ္ဆရာနိ ဘဂဝန္တံ ဥပဋ္ဌာသိ၊ တံ သန္ဓာယ ဧဝံ ဝဒတိ။ ဝိယဂ္ဂပါနီတိ ဝိယဇာတိကာနိ သာတဇာတိကာနိ။ ကာမူပသံဟိတာနီတိ ကာမဿာဒယုတ္တာနိ။ ရဇနီယာနီတိ ရာဂဇနကာနိ။ နော စ ခေါ ဒိဗ္ဗာနိ သဒ္ဓါနီတိ ကသ္မာ သုနက္ခတ္တော တာနိ န သုဏာတိ၊ သော ကိရ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဒိဗ္ဗစက္ခုပရိကမ္ပံ ယာစိ၊ တဿ ဘဂဝါ အာစိက္ခိ၊ သော ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပန္နော ဒိဗ္ဗစက္ခု ဥပ္ပါဒေတွာ ဒေဝတာနံ ရူပါနိ ဒိဗ္ဗာ စိန္တေသိ “ဣမသ္မိ” သရိရသဏ္ဌာနေ သဒ္ဓေန မဓုရေန ဘဝိတဗ္ဗ၊ ကထံ န ခေါ နံ သုဏေယျ”န္တိ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဒိဗ္ဗသောတပရိကမ္ပံ ပုစ္ဆိ။ အယဉ္စ အတိတေ ဧကံ သီလဝန္တံ ဘိက္ခုကဏ္ဍသက္ကလိယံ^၁ ပဟရိတွာ ဗမိရမကာသိ။ တသ္မာ ပရိကမ္ပံ ကရောန္တောပိ အဘဗ္ဗော ဒိဗ္ဗသောတာဂဓိဂမာယ^၂။ တေနဿ န ဘဂဝါ ပရိကမ္ပံ ကထေသိ။ သော ဧတ္တာဝတာ ဘဂဝတိ အာသာတံ ဗန္ဓိတွာ စိန္တေသိ “အဒ္ဓါ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဧဝံ ဟောတိ ‘အဟမ္ပိ ခတ္တိယော အယမ္ပိ ခတ္တိယော၊ သစဿ ဉာဏံ ဝနိဿတိ၊ အယမ္ပိ သဗ္ဗညူ ဘဝိဿတိ’တိ ဥသုယာယ မယှံ န ကထေသိ”တိ။ သော အနုက္ကမေန ဂိဟိဘာဝံ ပတွာ တမတ္ထံ မဟာလိလိစ္ဆဝိနော ကထေန္တော ဧဝမာဟ။

၃၆၆-၃၇၁။ ဧကံသဘာဝိတောတိ ဧကံသာယ ဧကကောဋ္ဌာသာယ ဘာဝိတော၊ ဒိဗ္ဗာနံ ဝါ ရူပါနံ ဒဿနတ္ထာယ ဒိဗ္ဗာနံ ဝါ သဒ္ဓါနံ သဝနတ္ထာယ ဘာဝိတောတိ အတ္ထော။ တိရိယန္တိ အနုဒိသာယ။ ဥဘယံသဘာဝိတောတိ ဥဘယံသာယ ဥဘယကောဋ္ဌာသာယ ဘာဝိတောတိ အတ္ထော။ အယံ ခေါ မဟာလိ ဟေတုတိ အယံ ဒိဗ္ဗာနံယေဝ ရူပါနံ ဒဿနာယ ဧကံသဘာဝိတော သမာမိ ဟေတု။ ဣမမတ္ထံ သုတွာ သော လိစ္ဆဝိ စိန္တေသိ “ဣဒံ ဒိဗ္ဗသောတေန သဒ္ဓသုဏာနံ^၃ ဣမသ္မိ” သာသနေ ဥတ္တမတ္တဘူတံ မညေ၊ ဣမဿ နူန အတ္ထာယ

၁-ကဏ္ဍသံခလိယံ (သျှာ) ၂-ဒိဗ္ဗသောတာဂဓိဂမာယ (သိ၊ သျှာ) ၃-သဒ္ဓံ သုဏာတိ (သျှာ၊ က)

372. Imamattham sutvā so Licchavī cintesi “idaṃ dibbasotena saddasuṇaṇaṃ¹ imasmim sāsane uttamatthabhūtaṃ maññe, imassa nūna atthāya ete bhikkhū paññāsampi saṭṭhipi vassāni apaṇṇakaṃ brahmacariyaṃ caranti, yannūnāhaṃ Dasabalaṃ etamattham puccheyyan”ti. Tato tamattham pucchanto “**etāsaṃ nūna bhante**”ti-ādimāha. **Samādhībhāvanānanti** ettha samādhīyeva samādhībhāvanā, ubhayaṃsabhāvitānaṃ samādhīnanti attho. Atha yasmā sāsanaṭo bāhirā etā samādhībhāvanā, na ajjhātikā. Tasmā tā paṭikkhipitvā yadattham bhikkhū brahmacariyaṃ caranti, te dassento Bhagavā “**na kho Mahālī**”ti-ādimāha.

Catu-ariyaphalavaṇṇanā

373. **Tiṇṇaṃ saṃyojanānanti** sakkāyaditṭhi-ādīnaṃ tiṇṇaṃ bandhanānaṃ. Tāni hi vaṭṭadukkhabhaye rathe satte saṃyojenti, tasmā saṃyojanānīti vuccanti. **Sotāpanno hotīti** maggasotaṃ āpanno hoti. **Avinipātadhammoti** catūsu apāyesu apatanadhammo. **Niyatoti** dhammaniyāmena niyato. **Sambodhiparāyaṇoti** uparimaggattayasāṅkhātā sambodhi param ayanam assa, anena vā pattabbāti sambodhiparāyaṇo.

Tanuttāti pariyuṭṭhānamandatāya ca kadāci karahaci uppattiyā ca tanubhāvā. **Oraṃbhāgiyānanti** heṭṭhābhāgiyānaṃ, yehi baddho upari Suddhāvāsabhūmiyaṃ nibbattitum na sakkoti. **Opapātikoti** sesayonipaṭikkhepavacanametam. **Tattha parinibbāyīti** tasmim uparibhaveyeva parinibbānadhammo². **Anāvattidhammoti** tato brāhmalokā puna paṭisandhivasena anāvattanadhammo. **Cetovimuttinti** cittavisuddhim, sabbakilesabandhanavimuttassa arahattaphalacittassetam adhivacanam. **Paññāvimuttinti** etthāpi sabbakilesabandhanavimuttā arahattaphalapaññāva paññāvimuttīti veditabbā. **Diṭṭheva dhammeti** imasmim yeva attabhāve. **Sayanti** sāmam. **Abhiññāti** abhiññānitvā. **Sacchikatvāti** paccakkham katvā. Atha vā **abhiññā sacchikatvāti** abhiññāya abhivisiṭṭhena ñāṇena sacchikarivātipi attho. **Upasampajjāti** patvā paṭilabhitvā.

1. Saddaṃ suṇāti (Syā, Ka)

2. Nibbānadhammo (Syā)

ဧတေ ဘိက္ခု ပညာသမ္ပိ သဠိဝိ ဝဿာနိ အပဏ္ဏကံ မြဟ္မစရိယံ စရန္တိ၊ ယန္တုနာဟံ ဒသဗလံ ဧတေမတ္ထံ ပုစ္ဆေယျ”န္တိ။

၃၇၂။ တတော တမတ္ထံ ပုစ္ဆန္တော “ဧတသံ နူန ဘန္တေ”တိအာဒိမာဟ။ သမာဓိဘာဝနာနန္တိ ဧတ္ထ သမာဓိယေဝ သမာဓိဘာဝနာ၊ ဥဘယံသဘာဝိတာနံ သမာဓိနန္တိ အတ္ထော။ အထ ယသ္မာ သာသနတော ဗာဟိရာ ဧတော သမာဓိ-ဘာဝနာ၊ န အဇ္ဈတ္တိကာ။ တသ္မာ တာ ပဋိက္ခိပိတွာ ယဒတ္ထံ ဘိက္ခု မြဟ္မစရိယံ စရန္တိ၊ တံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ “န ခေါ မဟာလီ”တိအာဒိမာဟ။

စတုအရိယဖလဝဏ္ဏနာ

၃၇၃။ တိဏ္ဏံ သံယောဇနာနန္တိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိအာဒိနံ တိဏ္ဏံ ဗန္ဓနာနံ။ တာနိ ဟိ ဝဇ္ဇဒုက္ခမယေ ရထေ သတ္တေ သံယောဇန္တိ၊ တသ္မာ သံယောဇနာ-နိတိ ပုစ္ဆန္တိ။ သောတာပန္နော ဟောတိတိ မဂ္ဂသောတံ အာပန္နော ဟောတိ။ အဓိနိပါတစံဓမ္မောတိ စတုသု အပါယေသု အပတနဓမ္မော။ နိယတောတိ ဓမ္မနိယာမေန နိယတော။ သမ္မောဓိပရာယဏောတိ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယသင်္ခါတာ သမ္မောဓိ ပရံ အယနံ အဿ၊ အနေန ဝါ ပတ္တဗ္ဗာတိ သမ္မောဓိပရာယဏော။

တနုတ္တာတိ ပရိယုဋ္ဌာနမန္တတာယ စ ကဒါစိ ကရဟစိ ဥပ္ပတ္တိယာ စ တနုဘာဝါ။ ဩရုဒ္ဓါဂီယာနန္တိ ဟေဋ္ဌာဘာဂီယာနံ၊ ယေ ဟိ ဗဒ္ဓေါ ဥပရိ သုဒ္ဓါဝါသဘူမိယံ နိဗ္ဗတ္တိတုံ န သက္ကာတိ။ ဩပပါတိကောတိ သေသယောနိ ပဋိက္ခေပဝစနမေတံ။ တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယီတိ တသ္မိံ ဥပရိဘဝေယေဝ ပရိနိဗ္ဗာန-ဓမ္မော။ အနာဝတ္ထိဓမ္မောတိ တတော မြဟ္မလောကာ ပုန ပဋိသန္ဓိဝသေန အနာဝတ္တနဓမ္မော။ စေတောဓိပုတ္တိန္တိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိံ၊ သဗ္ဗကိလေသဗန္ဓနဝိမုတ္တဿ အရဟတ္တဖလစိတ္တသေတံ အဓိဝစနံ။ ပညာဓိပုတ္တိန္တိ ဧတ္ထာပိ သဗ္ဗကိလေသ-ဗန္ဓနဝိမုတ္တာ အရဟတ္တဖလပညာဝ ပညာဝိမုတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မောတိ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ။ သယန္တိ သာမံ။ အဘိညာတိ အဘိဇာနိတွာ။ သန္တိကတွာတိ ပစ္စက္ခံ ကတွာ။ အထ ဝါ အဘိညာ သန္တိကတွာတိ အဘိညာယ အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဣဏေန သန္တိကရိတွာတိပိ အတ္ထော။ ဥပသမ္ပန္နောတိ ပတွာ ပဋိလဘိတွာ။ ဣဒံ သုတွာ လိစ္ဆဝိရာဇာ၊ စိန္တေသိ “အယံ ပန ဓမ္မော” န သကုဏေန ဝိယ ဥပ္ပတိတွာ၊ နာပိ ဂေါဓာယ ဝိယ ဥရေန ဂန္ဓာ သက္ကာ

Ariya-aṭṭhaṅgikamaggavaṇṇanā

374-5. Idam sutvā Licchavirājā¹ cintesi “ayaṃ pana dhammo² na sakuṇena viya uppatitvā, nāpi godhāya viya urena gantvā sakkā paṭivijjhitum, addhā pana imam paṭivijjhantassa pubbabhāgappaṭipadāya bhavitabbam, pucchāmi tāva nan”ti. Tato Bhagavantam pucchanto “**atthi pana bhante**”ti-ādimāha. * **Aṭṭhaṅgikoti** pañcaṅgikam turiyam viya, aṭṭhaṅgiko gāmo viya ca aṭṭhaṅgamattoyeva hutvā aṭṭhaṅgiko, na aṅgato añño maggo nāma atthi. Tenevāha “**seyyathidam? Sammādiṭṭhi -pa-sammāsamādhi**”ti. Tattha sammā dassanalakkhaṇā **sammādiṭṭhi**. Sammā abhiniropanalakkhaṇo **sammāsaṅkappo**. Sammā pariggahaṇalakkhaṇā **sammāvācā**. Sammā samuṭṭhāpanalakkhaṇo **sammākammanto**. Sammā vodāpanalakkhaṇo **sammā-ājīvo**. Sammā paggahalakkhaṇo **sammāvāyāmo**. Sammā upaṭṭhānalakkhaṇā **sammāsaṭi**. Sammā samādhānalakkhaṇo **sammāsamādhi**. Etesu ekekassa tīṇi tīṇi kiccāni honti. Seyyathidam, sammādiṭṭhi tāva aññehi attano paccanīkakilesehi saddhim micchādiṭṭhim pajahati, nirodham ārammaṇam karoti, sampayuttadhamme ca passati tappaṭicchādakamohavidhamanavasena asammohato. Sammāsaṅkappādayopi tatheva micchāsaṅkappādīni pajahanti, nirodhañca ārammaṇam karonti, visesato panettha sammāsaṅkappo sahaṇādayadhamme abhiniropeti. Sammāvācā sammā pariggaṇhati. Sammākammanto sammā samuṭṭhāpeti. Sammā-ājīvo sammā vodāpeti. Sammāvāyāmo sammā paggaṇhati. Sammāsaṭi sammā upaṭṭhāpeti. Sammāsamādhi sammā padahati.

* Api cesā sammādiṭṭhi nāma pubbabhāge nānākkhaṇā nānārammaṇā hoti, maggakkhaṇe ekakkhaṇā ekārammaṇā. Kiccato pana “dukkhe ñāṇan”ti-ādīni³ cattāri nāmāni labhati. Sammāsaṅkappādayopi pubbabhāge nānākkhaṇā nānārammaṇā honti, maggakkhaṇe ekakkhaṇā ekārammaṇā. Tesu sammāsaṅkappo kiccato “nekkhammasaṅkappo”ti-ādīni³ tīṇi nāmāni labhati. Sammāvācādayo tisso viratiyopi honti, cetanādayopi honti, maggakkhaṇe pana viratiyova. Sammāvāyāmo sammāsaṭi idampi dvayam kiccato sammappadhānasatipaṭṭhānavasena cattāri nāmāni labhati. Sammāsamādhi pana pubbabhāgepi maggakkhaṇepi sammāsamādhiyeva.

1. Licchavi (Sī)

* Abhi-Ṭṭha 2. 107 piṭṭhepi.

2. Varadhammo (Sī, Syā)

3. Abhi 2. 244 piṭṭhe.

ပဋိဝိဇ္ဇာတုံ, အဒ္ဓါ ပန ဣမံ ပဋိဝိဇ္ဇန္တဿ ပုဗ္ဗဘာဂပုဂ္ဂိုလ်ဒါယ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ပုစ္ဆာမိ တာဝ န”န္တိ။

အရိယအဋ္ဌကိကမဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၃၇၄-၃၇၅။ တတော ဘဝန္တိ ပုစ္ဆန္တော “အတ္ထိ ပန ဘန္တေ”တိအာဒိ-မာဟ။ အဋ္ဌကိကောတိ ပဉ္စကိကံ တုရိယံ ဝိယ အဋ္ဌကိကော ဂါမော ဝိယ စ အဋ္ဌကိ-မတ္တောယေဝ ဟုတွာ အဋ္ဌကိကော, န အင်္ဂတော အညော မဂ္ဂေါ နာမ အတ္ထိ။ တေနောဟ “သေယျထိဒံ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ပ။ သမ္မာသမာဓိ”တိ။ တတ္ထ သမ္မာ ဒဿနလက္ခဏာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ သမ္မာ အဘိနိရောပနလက္ခဏော သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ။ သမ္မာ ပရိဂ္ဂဟဏလက္ခဏာ သမ္မာဝါစာ။ သမ္မာ သမုဋ္ဌာပနလက္ခဏော သမ္မာကမ္မန္တော။ သမ္မာ ဝေါဒါပနလက္ခဏော သမ္မာအာဇီဝေါ။ သမ္မာ ပဂ္ဂဟလက္ခဏော သမ္မာဝါယာမော။ သမ္မာ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏာ သမ္မာသတိ။ သမ္မာ သမာဓာနလက္ခဏော သမ္မာသမာဓိ။ ဧတေသု ဧကေကဿ တိဏိ တိဏိ ကိစ္စာနိ ဟောန္တိ။ သေယျထိဒံ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ တာဝ အညေဟိဝိ အတ္တနော ပစ္စနိကကိလေသေဟိ သဒ္ဓိံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ပဇဟတိ။ နိရောဓံ အာရမ္မဏံ ကရေတိ။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ စ ပဿတိ။ တပုဂ္ဂိုလ္လာဒကမောဟဝိမေဓနဝသေန အသမ္မော-ဟတော။ သမ္မာသင်္ကပ္ပါဒယောပိ တထေဝ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပါဒိနိ ပဇဟန္တိ။ နိရောဓေ အာရမ္မဏံ ကရေန္တိ။ ဝိသေသတော ပနေတ္ထ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ သဟဇာတဓမ္မေ အဘိနိရောပေတိ။ သမ္မာဝါစာ သမ္မာ ပရိဂ္ဂဟတိ။ သမ္မာကမ္မန္တော သမ္မာ သမုဋ္ဌာပေတိ။ သမ္မာအာဇီဝေါ သမ္မာ ဝေါဒါပေတိ။ သမ္မာဝါယာမော သမ္မာ ပဂ္ဂဟတိ။ သမ္မာသတိ သမ္မာ ဥပဋ္ဌာပေတိ။ သမ္မာသမာဓိ သမ္မာ ပဒဟတိ။

အပိ စေသာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ နာမ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာက္ခဏာ နာနာရမ္မဏာ ဟောတိ။ မဂ္ဂက္ခဏေ ဧကက္ခဏာ ဧကောရမ္မဏာ။ ကိစ္စတော ပန “ဒုက္ခေ ဉာဏ”န္တိအာဒိနိ စတ္တာရိ နာမာနိ လဘတိ။ သမ္မာသင်္ကပ္ပါဒယောပိ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာက္ခဏာ နာနာရမ္မဏာ ဟောန္တိ။ မဂ္ဂက္ခဏေ ဧကက္ခဏာ ဧကောရမ္မဏာ။ တေသု သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ကိစ္စတော နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပေါတိအာဒိနိ တိဏိ နာမာနိ လဘတိ။ သမ္မာဝါစာဒယော တိသော ဝိရတိယောပိ ဟောန္တိ။ စေတနာ-ဒယောပိ ဟောန္တိ။ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဝိရတိယေဝ။ သမ္မာဝါယာမော သမ္မာသတိတိ ဣဒဗ္ဗိ ဒွယံ ကိစ္စတော သမ္ပပ္ပဓာနသတိပဋ္ဌာနဝသေန စတ္တာရိ နာမာနိ လဘတိ။ သမ္မာသမာဓိ ပန ပုဗ္ဗဘာဂေဝိ မဂ္ဂက္ခဏေဝိ သမ္မာသမာဓိယေဝ။

Iti imesu aṭṭhasu dhammesu Bhagavatā nibbānādhigamāya paṭipannassa yogino bahūpakārattā¹ paṭhamam sammādiṭṭhi desitā. Ayañhi “paññāpajjoto paññāsattā”ti² ca vuttā. Tasmā etāya pubbabhāge vipassanāñāṇasaṅkhātāya sammādiṭṭhiyā avijjandhakāram vidhamitvā kilesacore ghātento khemena yogāvacaro nibbānam pāpuṇāti. Tena vuttam “nibbānādhigamāya paṭipannassa yogino bahūpakārattā paṭhamam sammādiṭṭhi desitā”ti.

Sammāsaṅkappo pana tassā bahūpakāro, tasmā tadanantaram vutto. Yathā hi heraññiko hatthena parivaṭṭetvā parivaṭṭetvā cakkhunā kahāpaṇam olokento “ayaṁ cheko, ayaṁ kūṭo”ti jānāti. Evaṁ yogāvacaropi pubbabhāge vitakkena vitakketvā vitakketvā vipassanāpaññāya olokayamāno “ime dhammā kāmāvacarā, ime dhammā rūpāvacarādayo”ti pajānāti. Yathā vā pana purisena koṭiyam gahetvā parivaṭṭetvā parivaṭṭetvā dinnam mahārakkham taccheke vāsiyā tacchetvā kamme upaneti, evaṁ vitakkena vitakketvā vitakketvā dinne dhamme yogāvacaro paññāya “ime kāmāvacarā, ime rūpāvacarā”ti-ādinā nayena paricchinditvā kamme upaneti. Tena vuttam “sammāsaṅkappo pana tassā bahūpakāro, tasmā tadanantaram vutto”ti. Svāyam yathā sammādiṭṭhiyā, evaṁ sammāvācāyapi upakārako. Yathāha “pubbe kho āvuso Visākha³ vitakketvā vicāretvā pacchā vācam bhindatī”ti. Tasmā tadanantaram sammāvācā vuttā.

Yasmā pana “idañcidañca karissāmā”ti paṭhamam vācāya saṁvidahitvā loke kammante payojenti, tasmā vācā kāyakammasa upakārikāti sammāvācāya anantaram sammākamanto vutto. Catubbidham pana vacīduccaritam, tividhañca kāyaduccaritam pahāya ubhayam sucaritam pūrentasseva yasmā ājivaṭṭhamakam sīlam pūratī, na itarassa, tasmā tadubhayānantaram sammā-ājīvo vutto. Evaṁ visuddhājīvena pana “parisuddho me ājīvo”ti ettāvata ca paritosam akatvā suttapamattena viharitum na yuttam, atha kho “sabbiriyāpathesu idam vīriyam samārabhitabban”ti dassetum tadanantaram sammāvāyāmo vutto. Tato “āraddhavīriyenapi kāyādīsu catūsu

သုတ္တ]

အရိယအဋ္ဌကိကမဂ္ဂဝဏ္ဏနာ

၂၈၁

ဣတိ ဣမေသု အဋ္ဌသု ဓမ္မေသု ဘဂဝတာ နိဗ္ဗာနာဓိဂမာယ ပဋိပန္နဿ ယောဂိနော ဗဟုကာရတ္တာ^၁ ပဌမံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဒေသိတာ။ အယဉ္ဇိ “ပညာ-ပဇ္ဇောတော ပညာသတ္တ”န္တိ^၂ စ ဝုတ္တာ။ တသ္မာ တောယ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဝိပဿနာဉာဏသင်္ခါတာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ အဝိဇ္ဇန္တကာရံ ဝိဓေတွာ ကိလေသ-စောရေ ဃာတေန္တော ခေမေန ယောဂါဝစရော နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏာတိ။ တေန ဝုတ္တံ “နိဗ္ဗာနာဓိဂမာယ ပဋိပန္နဿ ယောဂိနော ဗဟုကာရတ္တာ ပဌမံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဒေသိတာ”တိ။

သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ပန တဿာ ဗဟုကာရော၊ တသ္မာ တဒနန္တရံ ဝုတ္တော။ ယထာ ဟိ ဟေရဉ္ဇိကော ဟတ္ထေန ပရိဝဇ္ဇေတွာ ပရိဝဇ္ဇေတွာ စက္ခုနာ ကဟာပဏံ ဩလောကေန္တော “အယံ ဆေကော၊ အယံ ကူဠော”တိ ဇာနာတိ။ ဧဝံ ယောဂါဝစရောပိ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဝိတက္ကေန ဝိတက္ကေတွာ ဝိပဿနာပညာယ ဩလောကယမာနော “ဣမေ ဓမ္မာ ကာမာဝစရာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ရူပါဝစရာ-ဒယော”တိ ပဇာနာတိ။ ယထာ ဝါ ပန ပုရိသေန ကောဠိယံ ဂဟေတွာ ပရိဝဇ္ဇေတွာ ပရိဝဇ္ဇေတွာ ဒိန္နံ မဟာရုက္ခံ တစ္ဆေကော ဝါသိယာ တစ္ဆေတွာ ကမ္မေ ဥပနေတိ။ ဧဝံ ဝိတက္ကေန ဝိတက္ကေတွာ ဝိတက္ကေတွာ ဒိန္နေ ဓမ္မေ ယောဂါဝစရော ပညာယ “ဣမေ ကာမာဝစရာ၊ ဣမေ ရူပါဝစရာ”တိအာဒိနာ နယေန ပရိစ္ဆိန္နိတွာ ကမ္မေ ဥပနေတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ပန တဿာ ဗဟုကာရော၊ တသ္မာ တဒနန္တရံ ဝုတ္တော”တိ။ သွာယံ ယထာ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဧဝံ သမ္မာဝါစာယပိ ဥပကာရကော။ ယထာဟ “ပုဗ္ဗေ ခေါ ဝိသာခေ^၃ ဝိတက္ကေတွာ ဝိစာရေတွာ ပစ္ဆာ ဝါစံ ဘိန္ဒတိ”တိ။ တသ္မာ တဒနန္တရံ သမ္မာဝါစာ ဝုတ္တာ။

ယသ္မာ ပန “ဣဒဉ္ဇိဒဉ္ဇ ကရိဿာမာ”တိ ပဌမံ ဝါစာယ သံဝိဒဟိတွာ လောကေ ကမ္မန္တေ ပယောဇေန္တိ။ တသ္မာ ဝါစာ ကာယကမ္မဿ ဥပကာရိ-ကာတိ သမ္မာဝါစာယ အနန္တရံ သမ္မာကမ္မန္တော ဝုတ္တော။ စတုဗ္ဗိဓံ ပန ဝစီဒုစ္စရိတံ တိဝိဓေ ကာယဒုစ္စရိတံ ပဟာယ ဥဘယံ သုစရိတံ ပူရေန္တဿေဝ ယသ္မာ အာဇီဝဋ္ဌမကံ သီလံ ပူရတိ၊ န ဣတရဿ။ တသ္မာ တဒုဘယာနန္တရံ သမ္မာ-အာဇီဝေါ ဝုတ္တော။ ဧဝံ ဝိသုဒ္ဓါဇီဝေန ပန “ပရိသုဒ္ဓေါ မေ အာဇီဝေါ”တိ ဧတ္တာဝတာ စ ပရိတောသံ ကတွာ သုတ္တပမတ္တေန ဝိဟရိတုံ န ယုတ္တံ၊ အထ ခေါ “သမ္ဗိရိယာပထေသု ဣဒံ ဝိရိယံ သမာရဘိတဗ္ဗ”န္တိ ဒဿေတုံ တဒနန္တရံ သမ္မာဝါယာမော ဝုတ္တော။ တတော “အာရဒ္ဓဝိရိယေနပိ ကာယာဒိသု စတုသု

1. Bahukārattā (Sī) 2. Abhi 1. 20 piṭṭhe. 3. Gahapati (bahūsu) Ma 1. 376 piṭṭhe.

၁-ဗဟုကာရတ္တာ (သျှာ၊ က)

၂-အဘိ ၁-၂၀-ဝိဇ္ဇေ။

၃-ဂဟပတိ (ဗဟုသု) မ ၁-၃၇၆-ဝိဇ္ဇေ ပဿ။

vatthūsu sati sūpaṭṭhitā¹ kātabbā”ti dassanattamān tadanantaramān sammāsati desitā. Yasmā panevaṃ sūpaṭṭhitā sati samādhissa upakārānupakārānaṃ dhammānaṃ gatiyo samānnesitvā pahoti ekattārammaṇe cittaṃ samādhātum, tasmā sammāsatiyā anantaramān sammāsamādhī desitoti veditabbo. **Etesaṃ dhammānaṃ sacchikiriyāyāti** etesaṃ sotāpattiphalādīnaṃ paccakkhakiriyatthāya.

Dvepabbajitavatthuvaṇṇanā

376-377. **Ekamidāhanti** idamā kasmā āradhamā. Ayamā kira rājā “rūpaṃ attā”ti evaṃladdhiko, tenassa desanāya cittaṃ nādhimuccati. Atha Bhagavatā tassa laddhiyā āvikaraṇatthamā ekamā kāraṇamā āharitum idamāradhamā. Tatrāyaṃ saṅkhepattho—ahamā ekamā samayaṃ Ghositārāme viharāmi, tatra vasantaṃ maṃ te dve pabbajitā evaṃ pucchimsu. Athāhamā tesamā Buddhuppādaṃ dassetvā tantidhammaṃ nāma kathento idamāvocaṃ “āvuso saddhāsampanno nāma kulaputto evarūpassa Satthu sāsane pabbajito evaṃ tividhamā sīlamā pūretvā paṭhamajjhānādīni patvā ṭhito ‘taṃ jīvan’ti-ādīni vadeyya, yuttaṃ nu kho etamassā”ti. Tato tehi “yuttan”ti vutte “ahamā kho panetaṃ āvuso evaṃ jānāmi evaṃ passāmi, atha ca panāhamā na vadāmi”ti taṃ vādaṃ paṭikkhipitvā uttari khīṇāsavaṃ dassetvā “imassa evaṃ vatthumā na yuttan”ti avocaṃ. Te mama vacanaṃ sutvā attamanā ahesunti. Evamā vutte sopi attamano ahosi. Tenāha “**idamāvoca Bhagavā. Attamano oṭṭhaddho Licchavi Bhagavato bhāsitaṃ abhinandī**”ti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Mahālisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Supatiṭṭhitā (Syā), supatṭhitā (Ka)

ဝတ္ထုသု သတိ သူပဋိတာ^၁ ကာတဗ္ဗာ”တိ ဒဿနတ္ထံ တဒနန္တရံ သမ္မာသတိ ဒေသိတာ။ ယသ္မာ ပနေဝံ သူပဋိတာ သတိ သမာဓိသုပကာရာနုပကာရာနံ ဓမ္မာနံ ဂတိယော သမန္နေသိတွာ ပဟောတိ ဧကတ္တာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမာဓာတုံ၊ တသ္မာ သမ္မာသတိယာ အနန္တရံ သမ္မာသမာဓိ ဒေသိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ **ဧတေသံ ဓမ္မာနံ သန္တိကြိယာယာတိ** ဧတေသံ သောတာပတ္တိဖလာဒိနံ ပစ္စက္ခကြိယတ္ထာယ။

ဌေ ပဗ္ဗဇိတဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၃၇၆-၃၇၇။ **ဧကမိဒါဟန္တိ** ဣဒံ ကသ္မာ အာရဒ္ဓံ။ အယံ ကိရ ရာဇာ “ရူပံ အတ္တာ”တိ ဧဝံလဒ္ဓိကော။ တေနဿ ဒေသနာယ စိတ္တံ နာဓိမုစ္စတိ။ အထ ဘဂဝတာ တဿ လဒ္ဓိယာ အာဝိကရဏတ္ထံ ဧကံ ကာရဏံ အာဟရိတုံ ဣဒမာရဒ္ဓံ။ တတြာယံ သင်္ခေပတ္ထော—အဟံ ဧကံ သမယံ ဃောသိတာရာမေ ဝိဟရာမိ၊ တတြ ဝသန္တိ မံ တေ ဌေ ပဗ္ဗဇိတာ ဧဝံ ပုစ္ဆိံသု။ အထာဟံ တေသံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒံ ဒဿေတွာ တန္တိဓမ္မံ နာမ ကထေန္တော ဣဒမဝေါစံ “အာဝုသော သဒ္ဓါသမ္ပန္နော နာမ ကုလပုတ္တော ဧဝရူပဿ သတ္ထု သာသနေ ပဗ္ဗဇိတော ဧဝံ တိဝိဓံ သီလံ ပူရေတွာ ပဌမဇ္ဈာနာဒိနိ ပတွာ ဌိတော ‘တံ ဇီဝ’န္တိအာဒိနိ ဝဒေယျ၊ ယုတ္တံ န ခေါ ဧတမဿာ”တိ။ တတော တေဟိ ယုတ္တန္တိ ဝုတ္တေ “အဟံ ခေါ ပနေတံ အာဝုသော ဧဝံ ဇာနာမိ ဧဝံ ပဿာမိ၊ အထ စ ပနာဟံ န ဝဒါမိ”တိ တံ ဝါဒံ ပဋိက္ခိပိတွာ ဥတ္တရိ ခိဏာသဝံ ဒဿေတွာ “ဣမဿ ဧဝံ ဝတ္ထု န ယုတ္တ”န္တိ အဝေါစံ။ တေ မမ ဝစနံ သုတွာ အတ္တမနာ အဟေသုန္တိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ သောပိ အတ္တမနော အဟောသိ။ တေနာဟ “ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါ အတ္တမနော ဩဌဗ္ဗေါ လိစ္ဆဝိ ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္တိ”တိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ

မဟာလိသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-သုပတိဋ္ဌိတာ (သျှာ)၊ သုပဋိတာ (က)

7. Jāliyasutta

Dvepabbajitavatthuvaṇṇanā

378. **Evam me sutam -pa- Kosambiyanti Jāliyasuttam.** Tatrāyaṁ apubbapadavaṇṇanā. * **Ghositārāmeti** Ghositena seṭṭhinā kate ārāme. Pubbe kira Allakappaṭṭham¹ nāma ahosi. Tato Kotūhaliko nāma daliddo chātakabhayena saputtadāro Avantiraṭṭham² gacchanto puttaṁ vahituṁ asakkonto chaḍḍetvā agamāsi, mātā nivattitvā taṁ gahetvā gatā, te ekaṁ gopālakagāmaṁ pavisiṁsu. Gopālakena ca³ tadā bahu pāyāso paṭiyatto hoti, te tato⁴ pāyāsaṁ labhitvā bhuñjimsu. Atha so puriso balavapāyāsaṁ bhutto⁵ jīrāpetuṁ asakkonto rattibhāge kālāṁ katvā tattheva sunakhiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gahetvā kukkuro jāto, so gopālakassa piyo ahosi. Gopālako ca Paccekabuddhaṁ upaṭṭhāsi⁶. Paccekabuddhopi bhattakiccapariyosāne⁷ kukkurassa ekekaṁ piṇḍaṁ deti, so Paccekabuddhe sinehaṁ uppādetvā gopālakena saddhiṁ paṇṇasālampi gacchati. So gopālake asannihite bhattavelāyaṁ sayameva gantvā kālārocanatthaṁ⁸ paṇṇasāladvāre bhussati, antarāmaggepi caṇḍamige disvā bhussitvā palāpeti. So Paccekabudde mudukena cittaṇa kālāṁ katvā devaloke nibbatti. Tatrassa “**Ghosakadevaputto**”⁹ tveva nāmaṁ ahosi. So devalokato cavitvā Kosambiyaṁ ekasmiṁ kulaghare⁹ nibbatti. Taṁ aputtako seṭṭhi tassa mātāpitūnaṁ dhaṇaṁ datvā puttaṁ katvā aggahesi. Atha so attano putte jāte sattakkhattuṁ ghātāpetuṁ upakkamī. So puññavantatāya sattasupi ṭhānesu maraṇaṁ appatvā avasāne ekāya seṭṭhidhītāya veyyattiyena laddhajīviko aparabhāge pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ patvā

၇-ဇာလိယသုတ္တ

ဒွေပဗ္ဗဇိတဝတ္ထုဝတ္ထနာ

၃၇၈။ ဧဝံ မေ သုတံ။ ပ။ ကောသမ္ဗိယန္တိ ဇာလိယသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုဗ္ဗ-
ပဒဝတ္ထနာ။ ဇောသိတာရာမေတိ ဇောသိတေန သေဋ္ဌိနာ ကတေ အာရာမေ။
ပုဗ္ဗေ ကိရ အလ္လကပ္ပရဋ္ဌံ^၁ နာမ အဟောသိ။ တတော ကောတူဟလိကော နာမ
ဒလိဒ္ဓေါ ဆာတကဘယေန သပုတ္တဒါရော အဝန္တိရဋ္ဌံ^၂ ဂစ္ဆန္တော ပုတ္တံ ဝဟိတုံ
အသက္ကောန္တော ဆဇ္ဇေတွာ အဂမာသိ။ မာတာ နိဝတ္တိတွာ တံ ဂဟေတွာ ဂတာ၊
တေ ဧကံ ဂေါပါလကဂါမံ ပဝိသိံသု။ ဂေါပါလကေန စ^၃ တဒါ ဗဟုပါ-
ယာသော ပဋိယတ္တော ဟောတိ။ တေ တတော^၄ ပါယာသံ လဘိတွာ ဘုဉ္ဇိံသု။
အထ သော ပုရိသော ဗလဝပါယာသံ ဘုတ္တော^၅ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော
ရတ္တိဘာဂေ ကာလံကတွာ တတ္ထေဝ သုနိဿာ ကုစ္ဆိသ္မိံ^၆ ပဋိသန္တိံ ဂဟေတွာ
ကုက္ကုရော ဇာတော၊ သော ဂေါပါလကဿ ပိယော အဟောသိ။ ဂေါပါလ-
ကော စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဥပဋ္ဌဟတိ^၇။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါပိ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ^၈
ကုက္ကုရဿ ဧကေကံ ပိဏ္ဍိံ ဒေတိ။ သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ သိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ
ဂေါပါလကေန သန္တိံ^၉ ပဏ္ဏသာလမ္ပိ ဂစ္ဆတိ။ ဂေါပါလကေ အသန္တိဟိတေ
ဘတ္တဝေလာယံ သယမေဝ ဂန္တော ကာလာရောစနတ္တံ^{၁၀} ပဏ္ဏသာလဒ္ဓါရေ
ဘုဿတိ။ အန္တရာမဂ္ဂေပိ စဏ္ဍမိဂေ ဒိသွာ ဘုဿိတွာ ပလာပေတိ။ သော
ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ မုဒုကေန စိတ္တေန ကာလံကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတြဿ
ဇောသကဒေဝပုတ္တောတွေဝ နာမံ အဟောသိ။ သော ဒေဝလောကတော
စဝိတွာ ကောသမ္ဗိယံ ဧကဿ ကုလဿ ဃရေ^{၁၁} နိဗ္ဗတ္တိ။ တံ အပုတ္တကော
သေဋ္ဌိ တဿ မာတာပိတူနံ ဓနံ ဒတွာ ပုတ္တံ ကတွာ အဂ္ဂဟေသိ။ အထ
အတ္တနော ပုတ္တေ ဇာတေ သတ္တက္ခတ္တံ^{၁၂} ဃာတာပေတုံ ဥပက္ကမိ။ သော
ပုညဝန္တတာယ သတ္တသုပိ ဌာနေသု မရဏံ အပ္ပတွာ အဝသာနေ ကောယ
သေဋ္ဌိဇိတာယ ဝေယျတ္တိယေန လဒ္ဓဇီဝိတော အပရဘာဂေ ပိတု အစ္စယေန
သေဋ္ဌိဌာနံ ပတွာ ဇောသကသေဋ္ဌိံ^{၁၃} နာမ ဇာတော။ အညေပိ ကောသမ္ဗိယံ

* Ma-Ṭṭha 2. 287; Dhammapada-Ṭṭha 1. 108 piṭṭhesupi.

1. Ajitaratṭham (Sī), Damiḷaratṭham (Syā), Adillaratṭham nāma (I)

2. Anantararatṭham (Sī)

4. Te taṁ (Syā)

6. Upaṭṭhahati (Sī)

8. Velārocanatthaṁ (Syā)

3. Gopālakānaṁ ca (Sī)

5. Bhuñjanto (Ka)

7. Bhattakiccakāle (Sī, Syā)

9. Ekassa kulassa ghare (Ka)

၁-အဇိတရဋ္ဌံ (သီ)၊ ဒမိဋ္ဌရဋ္ဌံ (သျှာ)

၄-တေ တံ (သျှာ)

၇-ဘတ္တကိစ္စကာလေ (သီ၊ သျှာ)

၉-ကေသ္မိံ ကုလဃံရေ (သီ၊ သျှာ)

၂-အနန္တရရဋ္ဌံ (သီ)

၅-ဘုဉ္ဇန္တော (က)

၃-ဂေါပါလကာနံ စ (သီ)

၆-ဥပဋ္ဌာသိ (သျှာ၊ က)

၈-ဝေလာရောစနတ္တံ (သျှာ)

၁၀-ဇောသိတသေဋ္ဌိ (သျှာ၊ က)

Ghositasetṭhi¹ nāma jāto. Aññepi Kosambiyāṃ Kukkuṭasetṭhi
Pāvārikasetṭhīti dve setṭhino atthi, iminā saddhim tayo ahesum.

* Tena ca samayena Himavantato pañcasatatāpasā
sarīrasantappanattham antarantarā Kosambim āgacchanti, tesam ete tayo
setṭhi attano attano uyyānesu paṇṇakuṭiyo katvā upaṭṭhānam karonti.
Athe kadivasam te tāpasā Himavantato āgacchantā mahākantāre tasitā kilantā
ekam mahantam vaṭarukkham patvā² tattha adhivatthāya devatāya santikā
saṅgham paccāsisantā nisīdimsu. Devatā sabbālaṅkāravibhūsitam hattham
pasāretvā tesam pāṇiyapānakādīni³ datvā kilamatham paṭivinodesi, ete
devatāyānubhāvena vimhitā pucchimsu “kim nu kho devate kammam katvā
tayā ayaṃ sampatti laddhā”ti. Devatā āha “loke Buddho nāma Bhagavā
uppanno, so etarahi Sāvatthiyāṃ viharati, Anāthapiṇḍiko gahapati tam
upaṭṭhahati. So uposathadivasesu attano bhatakānam pakatibhattavetanameva
datvā uposatham kārāpesi. Athāham ekadivasam majjhanhike⁴
pātārāsattāya āgato kañci bhatakakammam akarontam disvā ‘ajja manussā
kasmā kammam na karonti’ti pucchim. Tassa me tamattham ārocesum.
Athāham etadavocaṃ idāni upaḍḍhadivaso gato, sakkā nu kho
upaḍḍhuposatham kātun’ti. Tato setṭhissa paṭivedetvā ‘sakkā kātun’ti āha.
Svāham upaḍḍhadivasam upaḍḍhuposatham samādiyitvā tadaheva kalam
katvā imam sampattim paṭilabhin’ti.

Atha te tāpasā “Buddho kira uppanno”ti sañjātapitipāmojjā tatova
Sāvattim gantukāmā hutvāpi “bahūpakārā no upaṭṭhākasetṭhino tesampi
imamatthamārocessāmā”ti Kosambim gantvā setṭhihi katasakkārabahumānā
“tadaheva mayam gacchāmā”ti āhaṃsu. “Kim bhante turitāttha, na nu tumhe
pubbe cattāro pañca māse vasitvā gacchathā”ti ca vutte tam pavattim
ārocesum. “Tena hi bhante saheva gacchāmā”ti ca vutte “gacchāma mayam,
tumhe saṅgikam āgacchathā”ti Sāvattim gantvā Bhagavato santike
pabbajitvā arahattam pāpuṇimsu. Tepi setṭhino

1. Ghosakasetṭhi (Sī) * Ma-Ṭṭha 2. 288; Dhammapada-Ṭṭha 1. 132 piṭṭhesupi.
2. Pattā (Ka) 3. Pāṇiyānāhānodakāni (Sī) 4. Majjhantike (Sī, Syā)

ကုက္ကုဋသေဋ္ဌိ၊ ပါဝါရိယသေဋ္ဌိတိ ဒွေ သေဋ္ဌိနော အတ္ထိ။ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ တယော
အဟေသုံ။

တေန စ သမယေန ဟိမဝန္တတော ပဉ္စသတတာပသာ သရီရသန္တပ္ပနတ္ထံ
အန္တရန္တရာ ကောသဋ္ဌိံ အာဂစ္ဆန္တိ။ တေသံ ဧတေ တယော သေဋ္ဌိ အတ္တနော
အတ္တနော ဥယျာနေသု ပဏ္ဏကုဋိယော ကတွာ ဥပဋ္ဌာနံ ကရေန္တိ။ အထေက-
ဒိဝသံ တေ တာပသာ ဟိမဝန္တတော အာဂစ္ဆန္တော မဟာကန္တာရေ တသိတာ
ကိလန္တာ ဧကံ မဟန္တံ ဝဋ္ဋရက္ခံ ပတွာ^၁ တတ္ထ အဓိဝတ္ထာယ ဒေဝတာယ
သန္တိကာ သင်္ဂဟံ ပစ္စာသိသန္တာ နိသီဒိံသု။ ဒေဝတာ သဗ္ဗာလင်္ကာရဝိဘူသိတံ
ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ တေသံ ပါနိယပါနကာဒိနိ^၂ ဒတွာ ကိလမထံ ပဋိဝိနောဒေသိ။
ဧတေ ဒေဝတာယာနုဘာဝေန ဝိမှိတာ ပုစ္ဆိံသု “ကိံ န ခေါ ဒေဝတေ ကမ္မံ
ကတွာ တယာ အယံ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ”တိ။ ဒေဝတာ အာဟ “လောကေ ဗုဒ္ဓေါ နာမ
ဘဂဝါ ဥပ္ပန္နော၊ သော ဧတရဟိ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော
ဂဟပတိ တံ ဥပဋ္ဌဟတိ။ သော ဥပေါသထဒိဝသေသု အတ္တနော ဘတကာနံ
ပကတိဘတ္တဝေတနမေဝ ဒတွာ ဥပေါသထံ ကာရာပေသိ။ အထာဟံ ဧကဒိဝသံ
မဇ္ဈိန္ဒကေ^၃ ပါတရာသတ္ထာယ အာဂတော ကမ္ဘိ ဘတကကမ္မံ အကရေန္တံ
ဒိသ္ဗာ ‘အဇ္ဇ မနုဿာ ကသ္ဿာ ကမ္မံ န ကရေန္တိ’တိ ပုစ္ဆိံ။ တဿ မေ တမတ္ထံ
အာရောစေသုံ။ အထာဟံ ဧတဒဝေါဓံ ‘ဣဒါနိ ဥပဗုဒ္ဓိဝသော ဂတော၊ သက္ကာ
န ခေါ ဥပဗုပေါသထံ ကာတု’န္တိ။ တတော သေဋ္ဌိဿ ပဋိဝေဒေတွာ သက္ကာ
ကာတုန္တိ အာဟ။ သွာဟံ ဥပဗုဒ္ဓိဝသံ ဥပဗုပေါသထံ သမာဒိယိတွာ
တဒဟေဝ ကာလံကတွာ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ပဋိလဘိ”န္တိ။

အထ တေ တာပသာ “ဗုဒ္ဓေါ ကိရ ဥပ္ပန္နော”တိ သဗ္ဗာတဝီတိပါမောဇ္ဇာ
တတောဝ သာဝတ္ထိံ ဂန္တုကာမာ ဟုတွာပိ “ဗဟုကာရာ နော ဥပဋ္ဌာက-
သေဋ္ဌိနော တေသမ္ပိ ဣမမတ္ထမာရောစေသာမာ”တိ ကောသဋ္ဌိံ ဂန္တော
သေဋ္ဌိဟိ ကတသက္ကာရဗဟုမာနာ တဒဟေဝ မယံ ဂစ္ဆာမာတိ အာဟံသု။
“ကိံ ဘန္တေ တုရိတာတ္ထ၊ နန တုမေ ပုဗ္ဗေ စက္ကာရော ပဉ္စ မာသေ ဝသိတွာ
ဂစ္ဆထာ”တိ စ ဝုတ္တေ တံ ပဝတ္ထိံ အာရောစေသုံ။ တေန ဟိ ဘန္တေ သဟေဝ
ဂစ္ဆာမာတိ စ ဝုတ္တေ “ဂစ္ဆာမ မယံ၊ တုမေ သဏိကံ အာဂစ္ဆထာ”တိ သာဝတ္ထိံ
ဂန္တော ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ တေပိ သေဋ္ဌိနော

pañcasatapañcasatasakaṭaparivārā Sāvatthim gantvā dānādīni datvā Kosambim āgamanatthāya Bhagavantam yācitvā paccāgama tayo vihare kāresum. Tesu Kukkuṭasetṭhinā kato Kukkuṭārāmo nāma, Pāvārikasetṭhinā kato Pāvārikambavanam nāma, Ghositasetṭhinā kato Ghositārāmo nāma ahosi. Tam sandhāya vuttam “kosambiyam viharati Ghositārāme”ti.

Muṇḍiyoti¹ idam tassa nāmam. **Jāliyoti** idampi itarassa² nāmameva. Yasmā panassa upajjhāyo dārumayena pattenā piṇḍāya carati, tasmā dārupattikantevāsīti vuccati. **Etadavocunti** upārambhādhippāyena vadam āropetukāmā hutvā etadavocum. Iti kira nesam ahosi—sace samaṇo Gotamo “tam jīvam tam sarīram”ti vakkhati, athassa mayam etam vadam āropessāma “bho Gotama tumhākam laddhiyā idheva satto bhijjati, tena vo vādo ucchedavādo hoti”ti. Sace pana “aññam jīvam aññam sarīram”ti vakkhati, athassetam vadam āropessāma “tumhākam vāde rūpam bhijjati, na satto bhijjati. Tena vo vāde satto sassato āpajjati”ti.

379-380. Atha Bhagavā “ime vādāropanatthāya pañham pucchanti, mama sāsane ime dve ante anupagamma majjhimā paṭipadā atthīti na jānanti, handa nesam pañham avissajjetvā tassāyeva paṭipadāya āvibhāvattham dhammam desemi”ti cintetvā “**tena hāvuso**”ti-ādimāha.

Tattha **kallam nu kho tassetam vacanāyā**ti tassetam saddhāpabbajitassa tividham sīlam paripūretvā paṭhamajjhānam pattassa³ yuttam nu kho etam vatthunti attho³. Tam sutvā paribbājakā “puthujjano nāma yasmā nibbicikiccho na hoti, tasmā kadāci evam vadeyyā”ti maññamānā “**kallam tassetam vacanāyā**”ti āhamsu. **Atha ca panāham na vadāmī**ti aham etamevam jānāmi, no ca evam vadāmi, atha kho kaṣiṇaparikkammaṃ katvā bhāventassa saññābalena uppannam mahaggatacittametanti saññam thapesim.

1. Muṇḍiyoti (Sī, Syā)

2. Tassa (Ka)

3. Etam vacanāya etam vuttam yuttanti attho (Sī), etam vacanāya vuttam yuttanti attho (Syā) yuttam nu kho vacanāya, etam vuttam yuttanti attho (?)

သုတ္တံ]

ဒွေပဗ္ဗတိတဝတ္ထုဝတ္ထနာ

၂၈၅

ပဉ္စသတပဉ္စသတသကဋပရိဝါရာ သာဝတ္ထိ^၁ ဂန္ဒာ ဒါနာဒိနိ ဒတွာ ကောသမ္ဘိ^၂ အာဂမနတ္ထာယ ဘဂဝန္တိ ယာစိတွာ ပစ္စာဂမ္ဘ တယော ဝိဟာရေ ကာရေသုံ။ တေသု ကုတ္တုဋ္ဌသေဋ္ဌိနာ ကတော ကုတ္တုဋ္ဌာရာမော နာမ၊ ပါဝါရိယသေဋ္ဌိနာ ကတော ပါဝါရိကမ္ဘဝနံ နာမ၊ ယောသိတသေဋ္ဌိနာ ကတော ယောသိတာရာမော နာမ အဟောသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ကောသမ္ဘိယံ ဝိဟရတိ ယောသိတာရာမေ”တိ။

မုဏ္ဍိယောတိ^၁ ဣဒံ တဿ နာမံ။ **ဇာလိယောတိ** ဣဒမ္ပိ ဣတရဿ^၂ နာမမေဝ။ ယသ္မာ ပနဿ ဥပဇ္ဈာယော ဒါရမယေန ပတ္တေန ဝိဇ္ဇာယ စရတိ၊ တသ္မာ ဒါရပတ္တိကန္တေဝါသီတိ ဝုတ္တတိ။ **တေဒဝေါ**ဉ္စန္တိ ဥပါရတ္တမိပ္ပါယေန ဝါဒိ အာရောပေတုကာမာ ဟုတွာ ဧတဒဝေါဉ်။ ဣတိ ကိရ နေသံ အဟောသိ၊ သစေ သမဏော ဂေါတမော “တံ ဇီဝံ တံ သရီရံ”န္တိ ဝက္ခတိ၊ အထဿ မယံ ဧတံ ဝါဒိ အာရောပေဿာမ “ဘော ဂေါတမ တုမှာကံ လဒ္ဓိယာ ဣဓေဝ သတ္တော ဘိဇ္ဇတိ၊ တေန ဝေါ ဝါဒေါ ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ ဟောတိ”တိ။ သစေ ပန “အညံ ဇီဝံ အညံ သရီရံ”န္တိ ဝက္ခတိ၊ အထဿေတံ ဝါဒိ အာရောပေဿာမ “တုမှာကံ ဝါဒေ ရူပံ ဘိဇ္ဇတိ၊ န သတ္တော ဘိဇ္ဇတိ။ တေန ဝေါ ဝါဒေ သတ္တော သဿတော အာပဇ္ဇတိ”တိ။ အထ ဘဂဝါ “ဣမေ ဝါဒါရောပနတ္ထာယ ပဉ္စ ပုစ္ဆန္တိ၊ မမ သာသနေ ဣမေ ဒွေ အန္တေ အနုပဂမ္ဘ မဇ္ဈိမာ ပဋိပဒါ အတ္ထိတိ န ဇာနန္တိ၊ ဟန္တ နေသံ ပဉ္စ အဝိဿဇ္ဇေတွာ တဿာယေဝ ပဋိပဒါယ အာဝိဘာဝတ္ထံ ဓမ္မံ ဒေသေမိ”တိ စိန္တေတွာ “တေန ဟာဝုသော”တိ အာဒိမာဟ။

၃၇၉-၃၈၀။ တတ္ထ **ကလ္လံ န ခေါ တဿေတံ ဝစနာယာ**တိ တဿေတံ သဒ္ဓါပဗ္ဗတိတဿ တိဝိဓံ သီလံ ပရိပူရေတွာ ပဌမဇ္ဈာနံ ပတ္တဿ၊ ယုတ္တံ န ခေါ ဧတံ ဝတ္ထုန္တိ အတ္ထော^၃။ တံ သုတွာ ပရိဗ္ဗာဇကာ ပုထုဇ္ဇေနာ နာမ ယသ္မာ နိဗ္ဗိကိန္တော န ဟောတိ၊ တသ္မာ ကဒါစိ ဧဝံ ဝဒေယျာတိ မညမာနာ “**ကလ္လံ တဿေတံ ဝစနာယာ**”တိ အာဟံသု။ **အထ စ ပနာဟံ န ဝဒါမိ**တိ အဟံ ဧတမေဝ ဇာနာမိ၊ နော စ ဧဝံ ဝဒါမိ၊ အထ ခေါ ကသိဏပရိကမ္ဘံ ကတွာ ဘာဝေန္တဿ ပညာဗလေန ဥပ္ပန္တံ မဟဂ္ဂတစိတ္တမေတန္တိ သညံ ဌပေသိ။

၁-မုဏ္ဍိယောတိ (သီ၊ သျာ)

၂-တဿ (က)

၃-ဧတံ ဝစနာယ ဧတံ ဝတ္ထု ယုတ္တန္တိ အတ္ထော (သီ)၊ ဧတံ ဝစနာယ ဝတ္ထု ယုတ္တန္တိ အတ္ထော (သျာ) ယုတ္တံ န ခေါ ဝစနာယ၊ ဧတံ ဝတ္ထု ယုတ္တန္တိ အတ္ထော (?)

Na **kallaṃ tassetanti** idaṃ te paribbājakā “yasmā khīṇāsavo vigatasammoho tiṇṇavicikiccho, tasmā na yuttaṃ tassetam vatthun”ti maññamānā vadanti. Sesamettha¹ uttānatthamevāti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Jāliyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Sesam sabbattha (Sī)

န ကလုံ တဿေတန္တိ ဣဒံ တေ ပရိဗ္ဗာဇကော “ယသ္မာ ဒီဏာသဝေါ ဝိဂတ-
သမ္မောဟော တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော၊ တသ္မာန ယုတ္တံ တဿေတံ ဝတ္ထု”န္တိ မညမာနာ
ဝဒန္တိ။ သေသမေတ္ထံ^၁ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ

ဇာလိယသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

8. Mahāsīhanādasutta

Acelakassapavatthuvaṇṇanā

381. **Evam me sutam -pa- Uruṇṇāyaṃ viharatīti** Mahāsīhanādasuttam. Tatrāyaṃ apubbapadavaṇṇanā. **Uruṇṇāyanti Uruṇṇāti** tassa ratṭhassapi nagarassapi etadeva nāmaṃ, Bhagavā hi uruṇṇānagaram upanissāya viharati. **Kaṇṇakatthale Migadāyeti** tassa nagarassa avidūre Kaṇṇakatthalam nāma eko ramaṇīyo bhūmibhāgo atthi. So migānam abhayatthāya dinnattā “**Migadāyo**”ti vuccati, tasmim Kaṇṇakatthale Migadāye. **Aceloti** naggaparibbājako. **Kassapoti** tassa nāmaṃ. **Tapassinti** tapanissitakam. **Lūkhājīvinti** acelakamuttācārādivasena lūkho ājīvo assāti lūkhājīvī, tam lūkhājīvim. **Upakkosatīti** upaṇḍeti. **Upavadatīti** hīleti vambheti. **Dhammassa ca anudhammam byākarontīti** bhotā Gotamena vuttakāraṇassa anukāraṇam kathenti. **Sahadhammiko vādānuvādoti** parehi vuttakāraṇena sakāraṇo hutvā tumhākam vādo vā anuvādo vā viññūhi garahitabbam kāraṇam koci appamattakopi kim na āgacchati. Idam vuttam hoti “kim sabbākārenapi tava vāde gārayham kāraṇam natthi”ti. **Anabbhakkhātukāmāti** na abhūtena vattukāmā.

382. **Ekaccam tapassim lūkhājīvinti-ādīsu idhekacco** acelakapabbajjāditapanissitattā tapassī “lūkhena jīvitam kappessāmī”ti tiṇagomayādibhakkhanādīhi nānappakārehi attānam kilameti, appapuññatāya ca sukhena jīvitavuttimeva na labhati, so tiṇi duccaritāni pūretvā niraye nibbattati.

Aparo tādisam tapanissitopi puññavā hoti, labhati lābhasakkāram. So “na dāni mayā sadiso atthi”ti attānam ucce ṭhāne sambhāvetvā “bhiyyoso mattāya lābham uppādessāmī”ti anesanavasena tiṇi duccaritāni pūretvā niraye nibbattati. Ime dve sandhāya paṭhamanayo vutto.

Aparo tapanissitako lūkhājīvī appapuñño hoti, na labhati sukhena jīvitavuttim. So “mayham pubbepi akatapuññatāya sukhajīvikā

၈-မဟာသီဟနာဒသုတ္တ

အလေကသပဝတ္ထုဝတ္ထုနာ

၃၈၁။ ဧဝံ မေ သုတံ။ ပ။ ဥရုညာယံ ဝိဟရတိတိ မဟာသီဟနာဒသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုဗ္ဗပဒဝတ္ထုနာ။ ဥရုညာယန္တိ ဥရုညာတိ တဿ ရဋ္ဌဿပိ နဂရဿပိ တေဒေဝ နာမံ၊ ဘဂဝါ ဥရုညာနဂရံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ ကဏ္ဍကတ္ထလေ မိဂဒါယေတိ တဿ နဂရဿ အဝိဒူရေ ကဏ္ဍကတ္ထလံ နာမ ဧကော ရမဏီယော ဘူမိဘာဂေါ အတ္ထိ။ သော မိဂါနံ အဘယတ္ထာယ ဒိန္နတ္ထာ “မိဂဒါယော”တိ ဝုစ္ဆတိ၊ တသ္မိံ ကဏ္ဍကတ္ထလေ မိဂဒါယေ။ အစေလောတိ နဂ္ဂပရိဗ္ဗာဇကော။ ကဿပေါတိ တဿ နာမံ။ တပဿိန္တိ တပနိဿိတကံ။ လူခါဇိဝိန္တိ အစေလက- မုတ္တာစာရာဒိဝသေန လူခေါ အာဇိဝေါ အဿာတိ လူခါဇိဝိ၊ တံ လူခါဇိဝိ။ ဥပက္ခောသတိတိ ဥပက္ခေတိ။ ဥပဝဒတိတိ ဟိဋ္ဌေတိ ဝဇ္ဈေတိ။ ဓမ္မဿ စ အနုဓမ္မံ ဗျာကရေန္တိတိ ဘောတာ ဂေါတမေန ဝုတ္တကာရဏဿ အနုကာရဏံ ကထေန္တိ။ သဟဓမ္မိကော ဝါဒါနုဝါဒေါတိ ပရေဟိ ဝုတ္တကာရဏေန သကာရဏော ဟုတွာ “တုမှာကံ ဝါဒေါ ဝါ အနုဝါဒေါ ဝါ ဝိညူဟိ ဂရဟိတဗ္ဗံ၊ ကာရဏံ ကောစိ အပ္ပမတ္တကောပိ ကိံ န အာဂစ္ဆတိ၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ကိံ သဗ္ဗာကာရေနပိ တဝ ဝါဒေ ဂါရယံ ကာရဏံ နတ္ထိ”တိ။ အနန္တက္ခာတုကာမာတိ န အဘူတေန ဝတ္ထုကာမာ။

၃၈၂။ ကေစ္စံ တပဿိံ လူခါဇိဝိန္တိအာဒိသု ဣဓေကစ္စော “အစေလက- ပဗ္ဗဇ္ဇာဒိတပနိဿိတတ္ထာ တပဿိံ လူခေန ဇိဝိတံ ကပ္ပေဿာမိ”တိ တိဏ- ဂေါမယာဒိဘက္ခနာဒိဟိ နာနပ္ပကာရေဟိ အတ္တာနံ ကိလမေတိ၊ အပ္ပပုည- တာယ စ သုခေန ဇိဝိတဝုတ္တိမေဝ န လဘတိ၊ သော တိဏိ ဒုစ္စရိတာနိ ပူရေတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။

အပရော တာဒိသံ တပနိဿိတောပိ ပုညဝါ ဟောတိ၊ လဘတိ လာဘ- သက္ကာရံ။ သော “န ဒါနိ မယာ သဒိသော အတ္ထိ”တိ အတ္တာနံ ဥစ္စေ ဌာနေ သတ္တဝေတွာ ဘိယျောသော မတ္တာယ လာဘံ ဥပ္ပါဒေဿာမိတိ အနေသန- ဝသေန တိဏိ ဒုစ္စရိတာနိ ပူရေတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဣမေ ဒွေ သန္ဓာယ ပဌမနယော ဝုတ္တော။

အပရော တပနိဿိတကော လူခါဇိဝိ အပ္ပပုညော ဟောတိ၊ န လဘတိ သုခေန ဇိဝိတဝုတ္တိံ။ သော “မယံ ပုဗ္ဗေပိ အကတပုညတာယ သုခဇိဝိကာ

nuppajjati, handadāni puññāni karomī”ti tīṇi sucaritāni pūretvā sagge nibbattati.

Aparo lūkhājīvī puññavā hoti, labhati sukhena jīvitavuttiṃ. So “mayhaṃ pubbepi katapuññatāya sukhajīvikā uppajjati”ti cintetvā anesanaṃ pahāya tīṇi sucaritāni pūretvā sagge nibbattati. Ime dve sandhāya dutiyanayo vutto.

Eko pana tapassī appadukkhavīhārī hoti bāhirakācārayutto tāpaso vā channaparibbājako vā, appapuññatāya ca manāpe paccaye na labhati. So anesanasena tīṇi duccharitāni pūretvā attānaṃ sukhetaṃ niraye nibbattati.

Aparo puññavā hoti, so “na dāni mayā sadiso atthi”ti mānaṃ uppādetvā anesanasena lābhasakkāraṃ vā uppādetto micchādītthivasena “sukho imissā paribbājikāya dāharāya mudukāya lomasāya¹ samphasso”ti-ādāni cintetvā kāmesu pātabyataṃ vā āpajjanto tīṇi duccharitāni pūretvā niraye nibbattati. Ime dve sandhāya tatiyanayo vutto.

Aparo pana appadukkhavīhārī appapuñño hoti, so “ahaṃ pubbepi akatapuññatāya sukhena jīvikaṃ na labhāmi”ti tīṇi sucaritāni pūretvā sagge nibbattati.

Aparo puññavā hoti, so “pubbepāhaṃ² katapuññatāya sukhaṃ labhāmi, idāni puññāni³ karissāmi”ti tīṇi sucaritāni pūretvā sagge nibbattati. Ime dve sandhāya catutthanayo vutto. Idaṃ tittiyavasena āgataṃ, sāsane pi pana labbhati.

Ekacco hi dhutaṅgasamādānavasena lūkhājīvī hoti, appapuññatāya vā sakalampi gāmaṃ vicarivā udarapūraṃ na labhati. So “paccaye uppādessāmi”ti vejjakammādivasena vā anesanaṃ katvā, arahattaṃ vā paṭijānitvā, tīṇi vā kuhanavatthūni paṭisevitvā niraye nibbattati.

1. Lomasāya bāhāya (Sī)

2. Pubbepāhaṃ (Sī), pubbevāhaṃ (Syā)

3. Idāni pi puññāneva (Sī, Syā)

နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဟန္တဒါနိ ပုညာနိ ကရေမိ”တိ တိဏိ သုစရိတာနိ ပူရေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တတိ။

အပရော လူခါဇီဝိ ပုညဝါ ဟောတိ၊ လဘတိ သုခေန ဇီဝိတဝုတ္တိံ။ သော “မယံ ပုဗ္ဗေပိ ကတပုညတာယ သုခဇီဝိကာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”တိ စိန္တေတွာ အနေသနံ ပဟာယ တိဏိ သုစရိတာနိ ပူရေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဣမေ ဒွေ သန္ဓာယ ဒုတိယနယော ဝုတ္တော။

ဧကော ပန တပဿီ အပ္ပဒုက္ခဝိဟာရီ ဟောတိ ဗာဟိရကာစာရယုတ္တော တာပသော ဝါ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော ဝါ၊ အပ္ပပုညတာယ စ မနာပေ ပစ္စယေန လဘတိ။ သော အနေသနဝသေန တိဏိ သုစရိတာနိ ပူရေတွာ အတ္တာနံ သုခေ ဌပေတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။

အပရော ပုညဝါ ဟောတိ၊ သော “န ဒါနိ မယာ သဒိသော အတ္ထိ”တိ မာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ အနေသနဝသေန လဘသက္ကာရံ ဝါ ဥပ္ပါဒေန္တော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဝသေန “သုခေါ ဣမိဿာ ပရိဗ္ဗာဇကာယ ဒဟရာယ မုဒုကာယ လောမသာယ” သမ္ပဿော”တိ အာဒိနိ စိန္တေတွာ ကာမေသု ပါတဗျတံ ဝါ အာပဇ္ဇန္တော တိဏိ သုစရိတာနိ ပူရေတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဣမေ ဒွေ သန္ဓာယ တတိယနယော ဝုတ္တော။

အပရော ပန အပ္ပဒုက္ခဝိဟာရီ အပ္ပပုညော ဟောတိ၊ သော “အဟံ ပုဗ္ဗေပိ အကတပုညတာယ သုခေန ဇီဝိကံ န လဘာမိ”တိ တိဏိ သုစရိတာနိ ပူရေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တတိ။

အပရော ပုညဝါ ဟောတိ၊ သော “ပုဗ္ဗေပါဟံ^၂ ကတပုညတာယ သုခံ လဘာမိ၊ ဣဒါနိ ပုညာနိ^၃ ကရိဿာမိ”တိ တိဏိ သုစရိတာနိ ပူရေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဣမေ ဒွေ သန္ဓာယ စတုတ္ထနယော ဝုတ္တော။ ဣဒံ တိတ္ထိယဝသေန အာဂတံ၊ သာသနေပိ ပန လဗ္ဘတိ။

ဧကေစ္စာ ဟိ ဓုတင်္ဂသမာဒါနဝသေန လူခါဇီဝိ ဟောတိ၊ အပ္ပပုညတာယ ဝါ သကလဗ္ဗိ ဂါမံ ဝိစရိတွာ ဥဒရပူရံ န လဘတိ။ သော “ပစ္စယေန ဥပ္ပါဒေဿာမိ”တိ ဝေဇ္ဇကမ္မာဒိဝသေန ဝါ အနေသနံ ကတွာ အရဟတ္တံ ဝါ ပဋိဇာနိတွာ တိဏိ ဝါ ကုဟနဝတ္ထုနိ ပဋိသေဝိတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။

၁-လောမသာယ ဗာဟာယ (သီ)

၂-ပုဗ္ဗေပါဟံ (သီ)၊ ပုဗ္ဗေပါဟံ (သျှာ)

၃-ဣဒါနိ ပုညာနော (သီ၊ သျှာ)

Aparo ca tādisova puññavā hoti, so tāya puññasampattiya mānaṃ janayitvā uppannaṃ lābhaṃ thāvaraṃ kattukāmo anesanasena tīṇi duccharitāni pūretvā niraye uppajjati.

Aparo samādinnaḍḍhutaṅgo appapuññaṃ hoti, na labhati sukhena jīvitavuttiṃ. So “pubbepāhaṃ¹ akatapuññatāya kiñci na labhāmi, sace idāni anesanaṃ karissaṃ, āyatimpī dullabhasukho bhavissāmī”ti tīṇi sucaritāni pūretvā arahattaṃ pattuṃ asakkonto sagge nibbattati.

Aparo puññavā hoti, so “pubbepāhaṃ katapuññatāya etarahi sukhito, idānīpi puññaṃ karissāmī”ti anesanaṃ pahāya tīṇi sucaritāni pūretvā arahattaṃ pattuṃ asakkonto sagge nibbattati.

383. **Āgatiñcāti** “asukaṭṭhānato nāma ime āgatā”ti evaṃ āgatiñca. **Gatiñcāti** idāni gantabbaṭṭhānañca. **Cutiñcāti** tato cavanañca. **Upapattiñcāti** tato cutānaṃ puna upapattiñca. **Kiṃ sabbaṃ tapaṃ garahissāmī**ti “kena kārāṇena garahissāmi. Garahitabbameva hi mayaṃ garahāma, pasamsitabbaṃ pasamsāma, na bhaṇḍikaṃ karonto mahārajako viya dhotañca adhotañca ekato karomā”ti dasseti.

384. Idāni tamatthaṃ pakāseto “**santi Kassapa eke samaṇabrāhmaṇā**”ti-ādimāha. **Yaṃ te ekaccanti** pañcavidhaṃ sīlaṃ, tañhi loke na koci “na sādhu”ti vadati. Puna **yaṃ te ekaccanti** pañcadvāre veraṃ, taṃ na koci “sādhu”ti vadati. Puna **yaṃ te ekaccanti** pañcadvāre asaṃvaraṃ, te kira “cakkhu nāma na nirundhitabbaṃ, cakkhunā manāpaṃ rūpaṃ² daṭṭhabbaṃ”ti vadanti, esa nayo sotādisu. Puna **yaṃ te ekaccanti** pañcadvāre saṃvaraṃ.

Evaṃ paresaṃ vādena saha attano vādassa samānāsamaṇataṃ dassetvā idāni attano vādena saha paresaṃ vādassa samānāsamaṇataṃ dassento “**yaṃ mayan**”ti-ādimāha. Tatrāpi pañcasīlādivaseneva attho veditabbo.

1. Pubbepāhaṃ (Sī), pubbevāhaṃ (Syā)

2. Cakkhunā nāmarūpaṃ (Ka)

သုတ္တံ]

အစေလကဿပဝတ္ထုဝတ္ထုနာ

၂၈၉

အပရော စ တာဒိသောဝ ပုညဝါ ဟောတိ။ သော တာယ ပုညသမ္ပတ္တိယာ မာနံ ဇနယိတွာ ဥပ္ပန္နံ လာဘံ ထာဝရံ ကတ္တုကာမော အနေသနဝသေန တိဏိ ဒုစရိတာနိ ပူရေတွာ နိရယေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

အပရော သမာဒိန္နရတင်္ဂါ အပ္ပပုညောဝ ဟောတိ။ န လဘတိ သုခေန ဇီဝိတဝုတ္တိ။ သော “ပုဗ္ဗေပါဟံ” အကတပုညတာယ ကိဉ္စ န လဘာမိ။ သစေ ဣဒါနိ အနေသနံ ကရိသံ။ အာယတိဉ္စ ဒုလ္လဘသုခေါ ဘဝိဿာမီ”တိ တိဏိ သုစရိတာနိ ပူရေတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တု အသက္ခောန္တော သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တတိ။

အပရော ပုညဝါ ဟောတိ။ သော “ပုဗ္ဗေပါဟံ ကတပုညတာယ ဧတရဟိ သုခိတော။ ဣဒါနိပိ ပုညံ ကရိဿာမီ”တိ အနေသနံ ပဟာယ တိဏိ သုစရိတာနိ ပူရေတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တု အသက္ခောန္တော သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တတိ။

၃၈၃။ အာဂတိဉ္စာတိ “အသုကဋ္ဌာနတော နာမ ဣမေ အာဂတာ”တိ ဧဝံ အာဂတိဉ္စ။ ဂတိဉ္စာတိ ဣဒါနိ ဂန္တဗ္ဗဋ္ဌာနဉ္စ။ စုတိဉ္စာတိ တတော စဝနဉ္စ။ ဥပ-ပတ္တိဉ္စာတိ တတော စုတာနံ ပုန ဥပပတ္တိဉ္စ။ ကိံ သဗ္ဗတပံ ဂရဟိဿာမီ”တိ “ကေန ကာရဏေန ဂရဟိဿာမိ။ ဂရဟိတဗ္ဗမေဝ ဟိ မယံ ဂရဟာမ။ ပသံသိတဗ္ဗ ပသံသာမ။ န ဘဏ္ဍိကံ ကရောန္တော မဟာရဇကော ဝိယ ဓောတဉ္စ အဓောတဉ္စ ဧကတော ကရောမာ”တိ ဒဿေတိ။ ဣဒါနိ တမတ္တံ ပကာသေန္တော “သန္တိ ကဿပ ဧကေ သမဏုဗြာဟ္မဏာ”တိအာဒိမာဟ။

၃၈၄။ ယံ စေ ကေစ္စန္တိ ပဉ္စဝိဓံသီလံ။ တဉ္စိ လောကေန ကောစိန သာဓူတိ ဝဒတိ။ ပုန ယံ စေ ကေစ္စန္တိ ပဉ္စဝိဓံ ဝေရံ။ တံ န ကောစိ သာဓူတိ ဝဒတိ။ ပုန ယံ စေ ကေစ္စန္တိ ပဉ္စဒ္ဓါရေ အသံဝရံ။ တေ ကိရ “စက္ခု နာမ န နိရုန္တိတဗ္ဗ၊ စက္ခုနာ မနာပံ ရူပံ၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗ”န္တိ ဝဒန္တိ။ သေ နယော သောတာဒိသု။ ပုန ယံ စေ ကေစ္စန္တိ ပဉ္စဒ္ဓါရေ သံဝရံ။

ဧဝံ ပရေသံ ဝါဒေန သဟ အတ္တနော ဝါဒဿ သမာနာသမာနတံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အတ္တနော ဝါဒေန သဟ ပရေသံ ဝါဒဿ သမာနာ-သမာနတံ ဒဿေန္တော “ယံ မယ”န္တိအာဒိမာဟ။ တတြာပိ ပဉ္စသီလာဒိဝသေ-နေဝ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

Samanuyuñjāpanakathāvaṇṇanā

385. **Samanuyuñjantanti** samanuyuñjantu, ettha ca laddhiṃ pucchanto **samanuyuñjati** nāma, kāraṇaṃ pucchanto **samanugāhati** nāma, ubhayaṃ pucchanto **samanubhāsati** nāma. **Satthārā vā Satthāranti** Satthārā vā saddhiṃ Satthāraṃ upasaṃharitvā “kiṃ te Satthā te dhamme sabbaso pahāya vattati, udāhu samaṇo Gotamo”ti. Dutiyapadepe e seva nayo.

Idāni tamatthaṃ yojetvā dassento “**ye imesaṃ bhavatan**”ti-ādimāha. Tattha **akusalā akusalasaṅkhātā**ti akusalā ceva “akusalā”ti ca saṅkhātā ñātā, koṭṭhāsaṃ vā katvā ṭhapitāti attho. Esa nayo sabbapadesu. Api cettha **sāvajjā**ti sadosā. **Na alamariyā**ti niddosaṭṭhena ariyā bhavituṃ nālaṃ asamatthā.

386-392. **Yaṃ viññū samanuyuñjantā**ti yena viññū amhe ca aññe ca pucchantā evaṃ vadeyyuṃ, taṃ ṭhānaṃ vijjati, atthi taṃ kāraṇanti attho. **Yaṃ vā pana bhonto pare gaṇācariyā**ti pare pana bhonto gaṇācariyā yaṃ vā taṃ vā appamattakaṃ pahāya vattantīti attho. **Amheva tattha yebhuyyena pasamseyyunti** idaṃ Bhagavā Satthārā Satthāraṃ samanuyuñjanepi āha, saṃghena saṃghaṃ samanuyuñjanepi. Kasmā? Saṃghapasamsāyapi Satthuye va pasamsāsiddhito. Pasīdamānāpi hi Buddhasampattiyā saṃghe, saṃghasampattiyā ca Buddhhe pasīdanti, tathā hi Bhagavato sarīrasampattiṃ¹ disvā dhammadesanaṃ vā sutvā bhavanti vattāro “lābhā vata bho sāvakānaṃ ye evarūpassa Satthu santikāvacarā”ti, evaṃ Buddhasampattiyā saṃghe pasīdanti. Bhikkhūnaṃ panācāragocaraṃ abhikkamapaṭikkamādīni ca disvā bhavanti vattāro “santikāvacarānaṃ vata bho sāvakānaṃ ayañca upasamaguṇo Satthu kīvarūpo bhavissatī”ti, evaṃ saṃghasampattiyā Buddhhe pasīdanti. Iti yā Satthupasaṃsā, sā saṃghassa, yā pasamsā, sā Satthūti saṃghapasamsāyapi Satthuye va pasamsāsiddhito Bhagavā dvīsupi navesu “**amheva tattha yebhuyyena pasamseyyun**”ti āha. **Samaṇo Gotamo ime dhamme anavasesaṃ pahāya vattati, yaṃ vā pana bhonto pare gaṇācariyā**ti-ādīsupi panettha² ayamadhippāyo—

1. Sariranipphattiṃ (Sī, Syā)

2. Padesu (Ka)

သမနယုဇ္ဇာပနကထာဝတ္ထုနာ

၃၈၅။ သမနယုဇ္ဇန္တိ သမနယုဇ္ဇန္တိ။ ဧတ္ထ စ လဒ္ဓိံ ပုစ္ဆန္တော သမနယုဇ္ဇတိ နာမ၊ ကာရဏံ ပုစ္ဆန္တော သမနဂါဟတိ နာမ၊ ဥဘယံ ပုစ္ဆန္တော သမနဘာသတိ နာမ။ သတ္ထာရာ ဝါ သတ္ထာရန္တိ သတ္ထာရာ ဝါ သဒ္ဓိံ သတ္ထာရံ ဥပသံဟရိတွာ “ကိ” တေ သတ္ထာ တေ ဓမ္မေ သဗ္ဗသော ပဟာယ ဝတ္တတိ၊ ဥဒါဟု သမဏော ဂေါတမော”တိ။ ဒုတိယပဒေပိ ဒေသေ နယော။

ဣဒါနိ တမတ္ထံ ယောဇေတွာ ဒေသေန္တော “ယေ ဣမေသံ ဘဝတ”န္တိ- အာဒိမာဟ။ တတ္ထ အကုသလာ အကုသလသင်္ခါတာတိ အကုသလာ စေဝ အကုသလာတိ စ သင်္ခါတာ ဉ္ဇတာ၊ ကောဠာသံ ဝါ ကတ္တာ ဌပိတာတိ အတ္ထော။ ဒေသ နယော သဗ္ဗပဒေသု။ အပိ စေတ္ထ သာဝဇ္ဇာတိ သဒေါသာ။ န အလမရိယာတိ နိဗ္ဗေဒိသဌေန အရိယာ ဘဝိတုံ နာလံ အသမတ္ထော။

၃၈၆-၃၉၂။ ယံ ဝိညူ သမနယုဇ္ဇန္တတိ ယေန ဝိညူ အမှေ စ အညေ စ ပုစ္ဆန္တော ဧဝံ ဝဒေယျ။ တံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ၊ အတ္ထိ တံ ကာရဏန္တိ အတ္ထော။ ယံ ဝါ ပန ဘောန္တော ပရေ ဂဏာစရိယာတိ ပရေ ပန ဘောန္တော ဂဏာစရိယာ ယံ ဝါ တံ ဝါ အပ္ပမတ္တကံ ပဟာယ ဝတ္တန္တိတိ အတ္ထော။ အမှေဝ တတ္ထ ယေဘုယျေန ပသံသေယျန္တိ ဣဒံ ဘဂဝါ သတ္ထာရာ သတ္ထာရံ သမနယုဇ္ဇနေပိ အာဟ၊ သံသေန သံသံ သမနယုဇ္ဇနေပိ။ ကဿာ? သံသပသံသာယပိ သတ္ထုယေဝ ပသံသာသိဒ္ဓိတော။ ပသိဒ္ဓမာနာပိ ဟိ ဗုဒ္ဓသမ္ပတ္တိယာ သံသေ၊ သံသ- သမ္ပတ္တိယာ စ ဗုဒ္ဓေ ပသိဒ္ဓန္တိ၊ တထာ ဟိ ဘဂဝတော သရီရသမ္ပတ္တိံ^၁ ဒိဿာ ဓမ္မဒေသနံ ဝါ သုတွာ ဘဝန္တိ ဝတ္ထာရော “လာဘာ ဝတ ဘော သာဝကာနံ ယေ ဧဝရူပဿ သတ္ထု သန္တိကာဝစရာ”တိ၊ ဧဝံ ဗုဒ္ဓသမ္ပတ္တိယာ သံသေ ပသိဒ္ဓန္တိ။ ဘိက္ခုနံ ပနာစာရဂေါစရံ အဘိက္ကမပဋိက္ကမာဒိနိ စ ဒိဿာ ဘဝန္တိ ဝတ္ထာရော “သန္တိကာဝစရာနံ ဝတ ဘော သာဝကာနံ အယဉ္ဇ ဥပသမဂုဏော သတ္ထု ကိဝ ရူပေါ ဘဝိဿတိ”တိ၊ ဧဝံ သံသသမ္ပတ္တိယာ ဗုဒ္ဓေ ပသိဒ္ဓန္တိ။ ဣတိ ယာ သတ္ထုပသံသာ၊ သာ သံသဿ၊ ယာ သံသဿ ပသံသာ၊ သာ သတ္ထုတိ သံသပသံသာယပိ သတ္ထုယေဝ ပသံသာသိဒ္ဓိတော ဘဂဝါ ဒွိသုပိ နယေသု “အမှေဝ တတ္ထ ယေဘုယျေန ပသံသေယျ”န္တိ အာဟ။ သမဏော ဂေါတမော ဣမေ ဓမ္မေ အနဝသေသံ ပဟာယ ဝတ္တတိ၊ ယံ ဝါ ပန ဘောန္တော ပရေ ဂဏာစရိယာတိအာဒိသုပိ ပနေတ္ထ^၂ အယမဓိပ္ပါယော။

sampattasamādānasetughātavasena hi tisso viratiyo. Tāsu sampattasamādānaviratimattameva aññesaṃ hoti, setughātavirati pana sabbena sabbaṃ natthi. Pañcasu pana tadaṅgavikkhambhanasamucchedapaṭipassaddhinissaraṇappahānesu aṭṭhasamāpattivāsena ceva vipassanāṃattavasena ca tadaṅgavikkhambhanappahānamattameva aññesaṃ hoti. Itarāni tīṇi pahānāni sabbena sabbaṃ natthi. Tathā sīlasaṃvaro, khantisaṃvaro, ñāṇasaṃvaro, satisaṃvaro, vīriyasaṃvaroti pañca saṃvarā, tesu pañcasīlamattameva adhivāsanakhantimattameva ca aññesaṃ hoti, sesaṃ sabbena sabbaṃ natthi. Pañca kho panime pātimokkhuḍḍesā, tesu pañcasīlamattameva aññesaṃ hoti. Pātimokkhasaṃvarasīlaṃ sabbena sabbaṃ natthi.

Iti akusalappahāne ca kusalasamādāne ca tīsu viratīsu pañcasu pahānesu pañcasu saṃvaresu pañcasu uddesesu “ahameva ca mayhañca sāvakaṃgho loka paññāyati, mayā hi sadiso Satthā nāma mayhaṃ sāvakaṃghena sadiso saṃgho nāma natthi”ti Bhagavā sīhanādaṃ nadati.

Ariya-aṭṭhaṅgikamaggavaṇṇanā

393. Evaṃ sīhanādaṃ naditvā tassa sīhanādassa aviparītābhāvabodhanattham “atthi Kassapa maggo”ti-ādimāha. Tattha maggoti lokuttaramaggo. Paṭipadāti pubbabhāgapaṭipadā. Kālavādīti-ādīni Brahmajāle vaṇṇitāni. Idāni taṃ duvidhaṃ maggañca paṭipadañca ekato katvā dassento “ayameva ariyo”ti-ādimāha. Idam pana sutvā acelo cintesi “samaṇo Gotamo ‘mayhaṃyeva maggo ca paṭipadā ca atthi, aññesaṃ natthi’ti maññati, handassāhaṃ amhākampi maggaṃ kathemi”ti. Tato acelakapaṭipadaṃ kathesi. Tenāha “evaṃ vutte acelo Kassapo Bhagavantam etadavoca -pa- udakorohanānuyogamanuyutto viharatī”ti.

Tapopakkamakathāvaṇṇanā

394. Tattha tapopakkamāti tapārambhā, tapokammānīti attho. Sāmaññasaṅkhātāti samaṇakammasaṅkhātā. Brahmaññasaṅkhātāti brāhmaṇakammasaṅkhātā. * Acelakoti niccolo, naggoti attho. Muttācāroti visaṭṭhācāro, uccārakammādisu lokiyakulaputtācārena

* Ma-Ṭṭha 1. 349; Abhi-Ṭṭha 3. 81; Am-Ṭṭha 2. 245 piṭṭhesupi.

သုတ္တံ]

တပေါပက္ကမကထာဝတ္ထုနာ

၂၉၁

သမ္ပတ္တသမာဒါနသေတုသာတဝသေန ဟိ တိဿော ဝိရတိယော။ တာသု သမ္ပတ္တသမာဒါနဝိရတိမတ္တမေဝ အညေသံ ဟောတိ။ သေတုသာတဝိရတိ ပန သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ နတ္ထိ။ ပဉ္စသု ပန တဒဂ်ဝိက္ခမ္ဘနသမုစ္ဆေဒပဋိပဿဒ္ဓိနိဿရဏပ္ပ-ဟာနေသု အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသေန စေဝ ဝိပဿနာမတ္တဝသေန စ တဒဂ်ဝိက္ခမ္ဘ-နပ္ပဟာနမတ္တမေဝ အညေသံ ဟောတိ။ ဣတရာနိ တိဏိ ပဟာနာနိ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ နတ္ထိ။ တထာ သီလသံဝရော၊ ခန္တိသံဝရော၊ ဉာဏသံဝရော၊ သတိသံဝရော၊ ဝီရိယသံဝရောတိ ပဉ္စ သံဝရာ၊ တေသု ပဉ္စသီလမတ္တမေဝ အဓိဝါသနခန္တိမတ္တ-မေဝ စ အညေသံ ဟောတိ။ သေသံ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ နတ္ထိ။

ပဉ္စ ခေါ ပနိမေ ဥပေါသထုဒ္ဓေသာ၊ တေသု ပဉ္စသီလမတ္တမေဝ အညေသံ ဟောတိ။ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ နတ္ထိ။ ဣတိ အကုသလပ္ပဟာနေ စ ကုသလသမာဒါနေ စ တိသု ဝိရတိသု ပဉ္စသု ပဟာနေသု ပဉ္စသု သံဝရေသု ပဉ္စသု ဥဒ္ဓေသေသု “အဟမေဝ စ မယုဉ္စ သာဝကသံဃော လောကေ ပညာယတိ။ မယာ ဟိ သဒိသော သတ္တာ နာမ၊ မယံ သာဝကသံဃေန သဒိသော သံဃော နာမ နတ္ထိ”တိ ဘဂဝါ သီဟနာဒံ နဒတိ။

အရိယအဋ္ဌကိကမဂ္ဂဝတ္ထုနာ

၃၉၃။ ဧဝံ သီဟနာဒံ နဒိတွာ တဿ သီဟနာဒဿ အဝိပရိတဘာဝါဝ-ဗောနေတ္ထိ “အတ္ထိ ကဿပ မဂ္ဂေါ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ မဂ္ဂေါတိ လောကုတ္တရ-မဂ္ဂေါ။ ပဋိပဒါတိ ပုဗ္ဗဘာဝပဋိပဒါ။ ကာလဝါဒီတိအာဒိနိ မြဟ္မဇာလေ ဝတ္ထိ-တာနိ။ ဣဒါနိ တံ ဒုဝိဓံ မဂ္ဂဉ္စ ပဋိပဒဉ္စ ဧကတော ကတွာ ဒဿေန္တော “အယ-မေဝ အရိယော”တိအာဒိမာဟ။ ဣဒံ ပန သုတွာ အစေလောစိန္တေသိ “သမဏော ဂေါတမော မယံယေဝ မဂ္ဂေါ စ ပဋိပဒါ စ အတ္ထိ။ အညေသံ နတ္ထိတိ မညတိ။ ဟန္တဿာဟံ အမှာကမ္ပိမဂ္ဂံ ကထေမိ”တိ။ တတော အစေလကပဋိပဒံ ကထေသိ။ တေနာဟ “ဧဝံ ဝုတ္တေ အစေလော ကဿပေါ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ။ပ။ ဥဒကောရောဟနာနုယောဂမနုယုတ္တော ဝိဟရတိ”တိ။

တပေါပက္ကမကထာဝတ္ထုနာ

၃၉၄။ တတ္ထ တပေါပက္ကမာတိ တပါရန္တ၊ တပကမ္မာနိတိ အတ္ထော။ သာမညသင်္ခါတာတိ သမဏကမ္မသင်္ခါတာ။ မြဟ္မညသင်္ခါတာတိ မြဟ္မဏ-ကမ္မသင်္ခါတာ။ အစေလကောတိ နိစ္စောလော၊ နဂ္ဂေါတိ အတ္ထော။ ဗုတ္တာ-စာရောတိ ဝိသဋ္ဌာစာရော၊ ဥစ္စာရကမ္မာဒိသု လောကီယကုလပုတ္တာစာရေန

virahito t̥hitakova uccāraṃ karoti, passāvaṃ karoti, khādati, bhuñjati ca. **Hatthāpalekhanoti** hatthe piṇḍamhi niṭṭhite¹ jivhāya hatthaṃ apalikhati, uccāraṃ vā katvā hatthasmiññeva daṇḍakasaññī hutvā hatthena apalikhati. Bhikkhāgahaṇatthaṃ “ehi bhante”ti vutto na etīti **na-ehibhaddantiko**. “Tena hi tiṭṭha bhante”ti vuttopi na tiṭṭhatīti **natitṭhabhaddantiko**. Tadubhayampi kira so “etassa vacanaṃ kataṃ bhavissatī”ti na karoti. **Abhihaṇanti** puretaraṃ gahetvā āhaṇaṃ bhikkhaṃ. **Uddissakatanti** “imaṃ tumhe uddissa katan”ti evaṃ ārocitaṃ bhikkhaṃ. **Na nimantananti** “asukāṃ nāma kulāṃ vā vīthim vā gāmaṃ vā paviseyyāthā”ti evaṃ nimantitabhikkhampi na sādīyati, na gaṇhati. **Na kumbhimukhāti** kumbhito uddharitvā diyyamānaṃ bhikkhaṃ na gaṇhati. **Na kaḷopimukhāti** kaḷopīti ukkhali vā pacchi vā, tatopi na gaṇhati. Kasmā? Kumbhikalopiyo maṃ nissāya kaṭacchunā pahāraṃ labhantīti. **Na eḷakamantaranti** ummāraṃ antaraṃ katvā diyyamānaṃ gaṇhati. Kasmā? “Ayaṃ maṃ nissāya antarakaraṇaṃ labhatī”ti. **Daṇḍamusalesupi** ese va nayo.

Dvinnanti dvīsu bhuñjamānesu ekasmiṃ utthāya dente na gaṇhati. Kasmā? “Ekassa kabaḷantarāyo hotī”ti. **Na gabbhiniyāti**-ādīsu pana “gabbhiniyā kucchiyaṃ dāraḷo kilamati, pāyantiyā dāraḷakassa khīrantarāyo hoti, purisantaragatāya rati-antarāyo hotī”ti na gaṇhati. **Samkittisūti** samkittetvā katabhattesu, dubbhikkhasamaye kira acelakasāvakaṃ acelakānaṃ atthāya tato tato taṇḍulādāni samādapetvā bhattaṃ pacanti. Ukkattho acelako tatopi na paṭiggaṇhati. **Na yattha sātī** yattha sunakho “piṇḍaṃ labhissāmī”ti upaṭṭhito hoti, tattha tassa adatvā āhaṇaṃ na gaṇhati. Kasmā? Etassa piṇḍantarāyo hotīti. **Sanḍasaṇḍacārīnīti** samūhasamūhacārīnī, sace hi acelakaṃ disvā “imassa bhikkhaṃ dassāmā”ti manussā bhattagehaṃ pavisanti, tesu ca pavisantesu kaḷopimukhādīsu nilīnā makkhikā uppatitvā sanḍasaṇḍā caranti, tato āhaṇaṃ bhikkhaṃ na gaṇhati. Kasmā? Maṃ nissāya makkhikānaṃ gocarantarāyo jātoti.

1. Ṭhite (Syā, Ka) Abhi-Ṭṭha 3. 81; Am-Ṭṭha 2. 245 piṭṭhesu passitabbam.

ဝိရဟိတော ဌိတကောဝ ဥစ္စာရံ ကရေတိ၊ ပဿာဝံ ကရေတိ၊ ခါဒတိ၊ ဘုဉ္ဇတိ စ။ ဟတ္ထာပလေခနောတိ ဟတ္ထေ ပိဏ္ဍမိ ဌိတေ^၁ ဇိဝှါယ ဟတ္ထံ အပလိခတိ။ ဥစ္စာရံ ဝါ ကတွာ ဟတ္ထသ္မိဉ္ဇေဝ ဒဏ္ဍကသညီ ဟတွာ ဟတ္ထေန အပလိခတိ။ “ဘိက္ခာဂဟဏတ္ထံ ဧဟိ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တော န ဧတိတိ န-ဧဟိဘဒ္ဒန္တိကော။ တေန ဟိ တိဋ္ဌ ဘန္တေတိ ဝုတ္တောပိ န တိဋ္ဌတိတိ နတိဋ္ဌ-ဘဒ္ဒန္တိကော။ တဒုဘယမ္ပိ ကိရ သော “ဧတဿ ဝစနံ ကတံ ဘဝိဿတိ”တိ န ကရေတိ။ အဘိဟဋ္ဌန္တိ ပုရေတရံ ဂဟေတွာ အာဟဋ္ဌံ ဘိက္ခံ။ ဥဒ္ဓိဿကတန္တိ ဣမံ တုမေ ဥဒ္ဓိဿ ကတန္တိ ဧဝံ အာရေစိတံ ဘိက္ခံ။ န နိမန္တနန္တိ အသုကံ နာမ ကုလံ ဝါ ဝိထိံ ဝါ ဂါမံ ဝါ ပဝိသေယျာထာတိ ဧဝံ နိမန္တိတဘိက္ခမ္ပိ န သာဒိယတိ၊ န ဂဏတိ။ န ကုမ္ဘိမုခါတိ ကုမ္ဘိတော ဥဒ္ဓရိတွာ ဒိယျမာနံ ဘိက္ခံ န ဂဏတိ။ န ကဋ္ဌောပိမုခါတိ ကဋ္ဌောပိတိ ဥက္ခလိ ဝါ ပစ္ဆိ ဝါ၊ တတောပိ န ဂဏတိ။ ကသ္မာ? ကုမ္ဘိကဋ္ဌောပိယော မံ နိဿာယ ကဋ္ဌစ္ဆုနာ ပဟာရံ လဘန္တိတိ။ န ဋ္ဌေကမန္တရန္တိ ဥမ္မာရံ အန္တရံ ကတွာ ဒိယျမာနံ န ဂဏတိ။ ကသ္မာ? “အယံ မံ နိဿာယ အန္တရကရဏံ လဘတိ”တိ။ ဒဏ္ဍမုသလေသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဒီန္တန္တိ ဒီသု ဘုဉ္ဇမာနေသု ကေသ္မိံ ဥဋ္ဌာယ ဒေန္တေ န ဂဏတိ။ ကသ္မာ ကေသ္မ ကဗဋ္ဌန္တရာယော ဟောတိတိ။ န ဂမ္ဘိနိယာတိအာဒိသု ပန ဂမ္ဘိနိယာ ကုမ္ဘိယံ ဒါရကော ကိလမတိ။ “ပါယန္တိယာ ဒါရကဿ ဒီရန္တရာယော ဟောတိ၊ ပုရိသန္တရဂတာယ ရတိအန္တရာယော ဟောတိ”တိ န ဂဏတိ။ သံကိတ္တိသုတိ သံကိတ္တေတွာ ကတဘတ္တေသု၊ ဒုတ္တိကသမယေ ကိရ အစေလကသာဝကာ အစေလကနံ အတ္ထာယ တတော တတော တဏှုလာဒီနိ သမာဒပေတွာ ဘတ္ထံ ပစန္တိ။ ဥက္ကဋ္ဌော အစေလကော တတောပိ န ပဋိဂ္ဂဏတိ။ န ယတ္ထ သာတိ ယတ္ထ သုနခေါ “ပိဏ္ဍံ လဘိဿာမိ”တိ ဥပဋ္ဌိတော ဟောတိ၊ တတ္ထ တဿ အဒတွာ အာဟဋ္ဌံ န ဂဏတိ။ ကသ္မာ? ဧတဿ ပိဏ္ဍန္တရာယော ဟောတိတိ။ သဏ္ဌာ-သဏ္ဌာစာရိနိတိ သမူဟသမူဟစာရိနိ၊ သစေ ဟိ အစေလကံ ဒိသ္မာ “ဣမဿ ဘိက္ခံ ဒဿာမာ”တိ မနုဿာ ဘတ္တဂေဟံ ပဝိသန္တိ၊ တေသု စ ပဝိသန္တေသု ကဋ္ဌောပိမုခါဒိသု နိလိနာ မက္ခိကာ ဥပ္ပတိတွာ သဏ္ဌာသဏ္ဌာ စရန္တိ၊ တတော အာဟဋ္ဌံ ဘိက္ခံ န ဂဏတိ။ ကသ္မာ? မံ နိဿာယ မက္ခိကာနံ ဂေါစရန္တရာယော ဇာတောတိ။

Thusodakanti sabbasassambhārehi kataṃ sovīraṇaṃ. Ettha ca surāpānameva sāvajjaṃ, ayaṃ pana sabbesupī sāvajjasāññī. **Ekāgārikoti** yo ekasmiṃ yeva gehe bhikkhaṃ labhitvā nivattati. **Ekālopikoti** yo ekeneva ālopena yāpeti. **Dvāgārikādīsupi** eseṇa nayo. **Ekissāpi dattiyāti** ekāya dattiyā. **Datti** nāma¹ ekā khuddakapāti hoti, yathā aggabhikkhaṃ pakkhipitvā ṭhapenti. **Ekāhikanti** ekadivasantarikaṃ. **Addhamāsikanti** addhamāsantarikaṃ. **Pariyāyabhaddabhojananti** vārabhaddabhojanaṃ, ekāhāvārena dvīhāvārena sattāhāvārena aḍḍhamāsavārenāti evaṃ divasavārena ābhaddabhojanaṃ.

395. **Sākabhakkhoti** allasākabhakkho. **Sāmābhakkhoti** sāmākatāṇḍulabhakkho. **Nīvārādīsu nīvārā** nāma² araṇṇe sayamjātā vīhijāti. **Daddulanti** cammakārehi cammaṃ likhitvā chaḍḍitakasaṭṭhaṃ. **Haṭṭhaṃ** vuccati silesopi sevālopi. **Kaṇanti** kuṇḍakaṃ. **Ācāmoti** bhadda-ukkhalikāya laggo jhāma-odano, taṃ chaḍḍitattānatoṇṇa gahetvā khādati, “odanakaññiyan”tipi vadanti. **Piñṇākādayo** pākāṭā eva. **Pavattaphalabhajjīti** patitaphalabhajjī.

396. **Sāṇānīti** sāṇavākacoḷāni. **Masāṇānīti** missakacoḷāni. **Chavadussānīti** matasarīrato chaḍḍitavattāni, erakatiṇādāni vā ganthetvā katanivāsanāni. **Paṃsukūlānīti** pathaviyaṃ chaḍḍitanantakāni. **Tirīṭṭānīti** rukkhatacavattāni³. **Ajīnanti** ajīnamigacammaṃ. **Ajīnakkhipanti** tadeva majjhe phālitaṃ. **Kusacīranti** kusatiṇāni ganthetvā katacīraṃ. **Vākacīraphalalakacīresupī** eseṇa nayo. **Kesakambalanti** manussakeschi katakambalaṃ. Yaṃ sandhāya vuttaṃ—

“Seyyathāpi bhikkhave yāni kānici tantāvutānaṃ vatthānaṃ⁴, kesakambalo tesāṃ paṭikiṭṭho akkhāyati. Kesakambalo bhikkhave sīte sīto, uṇhe uṇho, appaggho ca dubbaṇṇo ca duggandho dukkhasamphasso”ti⁵.

1. Ekadatti nāma (Ka)

2. Nīvāro nāma (Sī)

3. Tirīṭṭānīti tirīṭṭakarukkhatacavattāni (Sī)

4. Tantāvutāni vatthāni (Mūlapaṇṇāsakaṭṭhikāyaṃ Mahāsīhanādasuttavaṇṇanāyaṃ.)

5. Am 1. 290 piṭṭhe.

သုတ္တ]

တပေါပက္ကမကထာဝဏ္ဏနာ

၂၉၃

ထုသောဒကန္တိ သဗ္ဗသဿသတ္တရေဟိ ကတံ သောဝီရကံ၊ ဧတ္ထ စ သုရာပါနမေဝ သာဝဇ္ဇံ၊ အယံ ပန သဗ္ဗေသုပိ သာဝဇ္ဇသဿိ။ **ကောဂါရိကောတိ** ယော ကေသုဉ္ဇေဝ ဂေဟေ ဘိက္ခု လဘိတွာ နိဝတ္တတိ။ **ကောလောပိကောတိ** ယော ကေနေဝ အာလောပေန ယာပေတိ။ **ဒွါဂါရိကောဒိသုပိ** ဒေသေဝ နယော။ **ဧကိဿာပိ ဒတ္တိယာတိ** ကောယ ဒတ္တိယာ။ ဒတ္တိ နာမ^၁ ကော ခုဒ္ဒကပါတိ ဟောတိ၊ ယတ္ထ အဂ္ဂဘိက္ခု ပက္ခိပိတွာ ဌပေန္တိ။ **ကောဟိကန္တိ** ကေဒိဝသန္တရိကံ။ **အဗ္ဗမာသိကန္တိ** အဗ္ဗမာသန္တရိကံ။ **ပရိယာယဘတ္တဘောဇနန္တိ** ဝါရဘတ္တဘောဇနံ၊ ကောဟဝါရေန ဒွိဟဝါရေန သတ္တာဟဝါရေန အဗ္ဗမာသဝါရေနာတိ ဧဝံ ဒိဝသဝါရေန အာဂတဘတ္တဘောဇနံ။

၃၉၅။ **သာကဘက္ခောတိ** အလ္လသကာဘက္ခော။ **သာမာကဘက္ခောတိ** သာမာကတဏှုလဘက္ခော။ **နိဝါရာဒိသု** နိဝါရော နာမ^၂ အရညေ သယံဇာတာ ဝီဟိဇာတိ။ **ဒဒ္ဓုလန္တိ** စမ္ပကာရေဟိ စမ္ပံ လိခိတွာ ဆဒ္ဓိဘကသဉ္ဇံ။ **ဟဉ္ဇံ** ဝုစ္ဆတိ သိလေသောပိ သေဝါလောပိ။ **ကဏန္တိ** ကုဏ္ဍကံ။ **အာစာမောတိ** ဘတ္တဥက္ခလိကာယ လဂ္ဂေါဗျာမကဩဒေနာ၊ တံ ဆဒ္ဓိတဋ္ဌာနတောဝ ဂဟေတွာ ခါဒတိ၊ ဩဒနကဋ္ဌိယန္တိပိ ဝဒန္တိ။ **ဝိညာကာဒယော** ပါကဋ္ဌာဝေ။ **ပဝတ္ထမလဘောဇိတိ** ပတိတဖလဘောဇိ။

၃၉၆။ **သာဏာနီတိ** သာဏဝါကစောဋ္ဌာနိ။ **မသာဏာနီတိ** မိဿကစောဋ္ဌာနိ။ **ဆဝဒုဿာနီတိ** မတသရိရတော ဆဒ္ဓိတဝတ္ထာနိ၊ ရေကတိဏာဒိနိ ပါ ဂန္တေတွာ ကတနိဝါသနာနိ။ **ပံသုကူလာနီတိ** ပထဝီယံ ဆဒ္ဓိတနန္တကာနိ။ **တိရိစ္ဆာနီတိ** ရုက္ခတစဝတ္ထာနိ^၃။ **အဇိနန္တိ** အဇိနမိဂစမ္ပံ။ **အဇိနက္ခိပန္တိ** တဒေဝမဇ္ဈေ ဖာလိတကံ။ **ကုသရိန္တိ** ကုသတိဏာနိ ဂန္တေတွာ ကတစိရံ။ **ဝါကစိရမလကစိရေသုပိ** ဒေသေဝ နယော။ **ကေသကမ္ပလန္တိ** မနုဿကေသေဟိ ကတကမ္ပလံ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

“သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ယာနိ ကာနိစိ တန္တာဝုတာနိ ဝတ္ထာနိ^၄၊ ကေသကမ္ပလော တေသံ ပဋိကိဋ္ဌော အက္ခာယတိ။ ကေသကမ္ပလော ဘိက္ခဝေ သီတေ သီတော ဥဏှေ ဥဏှော အပ္ပပ္ပေါ စ ဒုဗ္ဗဏှော စ ဒုဂ္ဂန္တော ဒုက္ခသမ္ပယော”တိ။

၁-ကောဒတ္တိ နာမ (က) ၂-နိဝါရာနာမ (သျှ၊ က) ၃-တိရိစ္ဆာနီတိ တိရိစ္ဆကရုက္ခတစဝတ္ထာနိ (သီ) ၄-တန္တာဝုတာနံ ဝတ္ထာနံ (အံ ၁-၂၉၀-ပိဒဋ္ဌ)။ မူလပဏ္ဏာသကေ မဟာသီဟနာဒသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ဋီကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။

Vālakambalanti assavālehi katakambalaṃ. **Ulūkapakkhikanti** ulūkapakkhāni ganthetvā katanivāsanaṃ. **Ukkuṭikappadhānamanuyuttoti** ukkuṭikavīriyaṃ anuyutto, gacchantopi ukkuṭikova hutvā uppatitvā uppatitvā gacchati. **Kaṇṭakāpassayikoti** ayakāṇṭake vā pakatikaṇṭake vā bhūmiyaṃ koṭṭetvā tattha cammaṃ attharitvā ṭhānacaṇkamādīni karoti. **Seyyanti** sayantopi tattheva seyyaṃ kappeti. **Phalakaseyyanti** rukkhaphalake seyyaṃ. **Thaṇḍilaseyyanti** thaṇḍile ucce bhūmitṭhāne seyyaṃ. **Ekapassayikoti** ekapasseneva sayati. **Rajojalladharoti** sarīraṃ telena makkhitvā rajutṭhānaṭṭhāne tiṭṭhati, athassa sarīre rajojallaṃ laggati, taṃ dhāreti. **Yathāsanthatikoti** laddhaṃ āsanaṃ akopetvā yadeva labhati, tattheva nisīdanasīlo. **Vekatikoti** vikaṭakhādanasīlo. **Vikaṭanti** gūthaṃ vuccati. **Apānakoti** paṭikkhittasītudakapāno. Sāyaṃ tatiyamassāti **sāyatatiyakam**. Pāto, majjhanhike, sāyanti divasassa tikkhattuṃ pāpaṃ pavāhessāmīti **udakorohanānuyogaṃ anuyutto viharatīti**.

Tapopakkamaniratthakatāvaṇṇanā

397. Atha Bhagavā sīlasampadādīhi vinā tesāṃ tapopakkamānaṃ niratthakataṃ dassento “**acelako cepi Kassapa hoti**”ti-ādimāha. Tattha **ārakāvāti** dūrayeva. **Avaranti** dosaveravirahitaṃ. **Abyāpajjanti**¹ domanassabyāpajjarahitaṃ.

398. **Dukkaraṃ bho Gotamāti** idaṃ Kassapo “mayaṃ pubbe ettakamattaṃ sāmāññaṃ brahmaññaṃcāti vicarāma, tumhe pana aññaṃyeveva sāmāññaṃ brahmaññaṃcāti vadathā”ti dīpento āha. **Pakati kho esāti** pakatikathā esā. **Imāya ca Kassapa mattāyāti** “Kassapa yadi iminā pamāṇena evaṃ parittakena paṭipattikkamena sāmāññaṃ vā brahmaññaṃ vā dukkaraṃ sudukkaraṃ nāma abhaviṣṣa, tato netāṃ abhaviṣṣa kallaṃ vacanāya dukkaraṃ sāmāññaṃ”ti ayamettha padasambandhena saddhim attho. Etena nayena sabbattha padasambandho veditabbo.

1. Abyāpajjhanti (Sī)

ဝါဠကမ္ပလန္တိ အသ္မဝါလေဟိ ကတကမ္ပလံ။ ဥလူကပက္ခိကန္တိ ဥလူကပက္ခာနိ ဂန္ထေတွာ ကတနိဝါသနံ။ ဥက္ကုဒ္ဓိကပ္ပဓာနမနုယုတ္တောတိ ဥက္ကုဒ္ဓိကဝီရိယံ အနုယုတ္တော။ ဂစ္ဆန္တောပိ ဥက္ကုဒ္ဓိကောဝ ဟုတွာ ဥပ္ပတိတွာ ဥပ္ပတိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ကဏ္ဍကပ္ပဿယိကောတိ အယကဏ္ဍကေ ဝါ ပကတိကဏ္ဍကေ ဝါ ဘူမိယံ ကောဇ္ဇေတွာ တတ္ထ စမ္ပံ အတ္ထရိတွာ ဌာနစက်မာဒီနိ ကရေတိ။ သေယျန္တိ သယန္တောပိ တတ္ထေဝ သေယျံ ကပ္ပေတိ။ ဖလကသေယျန္တိ ရုက္ခဖလကေ သေယျံ။ ထဏှိလသေယျန္တိ ထဏှိလေ ဥစ္စေ ဘူမိဌာနေ သေယျံ။ ကေ-ပဿယိကောတိ ကေပသေနေဝ သယတိ။ ရဇောဇလ္လဓရေတိ သရီရံ တေလေန မက္ခိတွာ ရဇဌာနဌာနေ တိဌတိ။ အထဿ သရီရေ ရဇောဇလ္လံ လဂ္ဂတိ။ တံ ဓာရေတိ။ ယထာသန္တတိကောတိ လဒ္ဓံ အာသနံ အကောပေတွာ ယဒေဝ လဘတိ။ တတ္ထေဝ နိသီဒနသီလော။ ဝေကဋ္ဌိကောတိ ဝိကဋ္ဌခါဒန-သီလော။ ဝိကဋ္ဌန္တိ ဂူထံ ဝုစ္ဆတိ။ အပါနကောတိ ပဋိက္ခိတ္တသိတုဒကပါနော။ သာယံ တတိယမဿာတိ သာယတတိယကံ။ ပါတော, မဇ္ဈိကေ, သာယန္တိ ဒိဝဿ တိက္ခတ္တံ ပါပံ ပဝါဟေဿာမီတိ ဥဒကောရေဟနာနုယောဂံ အနုယုတ္တော ဝိဟရတိတိ။

တပေါပက္ခမနိရတ္တကတာဝဏ္ဏနာ

၃၉၇။ အထ ဘဂဝါ သီလသမ္ပဒါဒီဟိ ဝိနာ တေသံ တပေါပက္ခမာနံ နိရတ္တကတံ ဒသေန္တော “အစေလကော စေပိ ကဿပ ဟောတိ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ အာရကောဝါတိ ဒူရေယေဝ။ အဝေရန္တိ ဒေါသဝေရဝိရဟိတံ။ အဗျာပဇ္ဇန္တိ ဒေါမနဿဗျာပဇ္ဇရဟိတံ။

၃၉၈။ ဒုက္ကရံ ဘော ဂေါတမာတိ ဣဒံ ကဿပေါ “မယံ ပုဗ္ဗေ ဣကမတ္တံ သာမညဉ္စ ဗြဟ္မညဉ္စာတိ ဝိစရာမ၊ တုမေ ပန အညံယေဝ သာမညဉ္စ ဗြဟ္မညဉ္စ ဝဒထာ”တိ ဒီပေန္တော အာဟ။ ပကတိ ခေါ သောတိ ပကတိကထာ သော။ ဣမာယ စ ကဿပ မတ္တာယာတိ “ကဿပ ယဒိ ဣဒိနာ ပမာဏေန ဧဝံ ပရိတ္တကေန ပဋိပတ္တိက္ကမေန သာမညံ ဝါ ဗြဟ္မညံ ဝါ ဒုက္ကရံ သုဒုက္ကရံ နာမ အဘဝိဿ၊ တတော နေတံ အဘဝိဿ ကလ္လံ ဝစနာယ ဒုက္ကရံ သာမည”န္တိ အယမေတ္ထ ပဒသမ္ပန္နေန သဒ္ဓိံ အတ္ထော။ ဧတေန နယေန သဗ္ဗတ္ထ ပဒသမ္ပန္နော ဝေဒိတဗျော။

339. **Dujjānoti** idampi so “mayāṃ pubbe ettakena samaṇo vā brāhmaṇo vā hotīti vicārāma, tumhe pana aññathā vadathā”ti idaṃ sandhāyāha. Athassa Bhagavā taṃ pakativādaṃ paṭikkhipitvā sabhāvatova dujjānabhāvaṃ āvikaronto punapi “**pakati kho**”ti-ādimāha. Tatrāpi vuttanayeneva padasambandhaṃ katvā attho veditabbo.

Sīlasamādhīpaññāsampadāvaṇṇanā

400-401. **Katamā pana sā bho Gotamā**ti kasmā pucchatī. Ayaṃ kira paṇḍito Bhagavato kathentasseva kathaṃ uggahesi, atha attano paṭipattiyā niratthakataṃ viditvā samaṇo Gotamo “tassa ‘cāyaṃ sīlasampadā, cittasampadā, paññāsampadā abhāvitā hoti asacchikatā, atha kho so ārakāva sāmāññā’ti-ādimāha. Handa dāni naṃ tā sampattiyo pucchāmī”ti sīlasampadādivijānanatthaṃ pucchatī. Athassa Bhagavā Buddhuppādaṃ dassetvā tantidhammaṃ kathento tā sampattiyo dassetuṃ “**idha Kassapā**”ti-ādimāha. **Imāya ca Kassapa sīlasampadāyā**ti idaṃ arahattaphalameva sandhāya vuttaṃ. Arahattaphalapariyosānañhi Bhagavato sāsanaṃ. Tasmā arahattaphalasampayuttāhi sīlacittapaññāsampadāhi aññā uttaritarā vā paṇītatara vā sīlādisampadā natthīti āha.

Sīhanādakathāvaṇṇanā

402. Evañca pana vatvā idāni anuttaraṃ mahāsīhanādaṃ¹ nadanto “**santi Kassapa eke samaṇabrāhmaṇā**”ti-ādimāha. Tattha ariyanti nirupakkilesaṃ paramavisuddhaṃ. **Paramanti** uttamaṃ, pañca sīlāni hi ādīni katvā yāva pātimokkhasaṃvarasīlā² sīlameva, lokuttaramaggaphalasampayuttaṃ pana paramasīlaṃ nāma. **Nāhaṃ tatthāti** tattha sīlepi paramasīlepi ahaṃ attano samasamaṃ mama sīlasamena sīlena mayā samaṃ puggalaṃ na passāmīti attho. **Ahameva tattha bhiyyoti** ahameva tasmim sīle uttamo. Katamasmiṃ³? **Yadidaṃ adhisīlanti**, yaṃ etaṃ uttamaṃ sīlanti attho. Iti imaṃ paṭhamam sīhanādaṃ nadati.

1. Buddhasīhanādaṃ (Sī)

2. Pātimokkhasīlaṃ (Sī)

3. Katarasmiṃ (Sī)

သုတ္တ]

သီဟနာဒကထာဝဏ္ဏနာ

၂၉၅

၃၉၉။ ဒုဇ္ဇာနောတိ ဣဒဗ္ဗိ သော “မယံ ပုဗ္ဗေ ဧတ္တကေန သမဏော ဝါ မြာဟ္မဏော ဝါ ဟောတီတိ ဝိစရာမ၊ တုဗ္ဗေ ပန အညထာ ဝဒထာ”တိ ဣဒံ သန္ဓာယာဟ။ အထဿ ဘဂဝါ တံ ပကတိဝါဒံ ပဋိက္ခိပိတွာ သဘာဝတောဝ ဒုဇ္ဇာနဘာဝံ အာဝိကရောက္ခော ပုနပိ “ပကတိ ခေါ”တိအာဒိမာဟ။ တကြာပိ ဝုတ္တနယေနော ပဒသမ္ပန္နံ ကတွာ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

သီလသမာဓိပညာသမ္ပဒါဝဏ္ဏနာ

၄၀၀-၄၀၁။ ကတမာ ပန သာ ဘော ဂေါတမာတိ ကသ္မာ ပုစ္ဆတိ။ အယံ ကိရ ပဏ္ဍိတော ဘဂဝတော ကထေန္တဿေဝ ကထံ ဥဂ္ဂဟေသိ။ အထ အတ္တနော ပဋိပတ္တိယာ နိရုတ္တကတံ ဝိဒိတွာ သမဏော ဂေါတမော “တဿ ‘စာယံ သီလသမ္ပဒါ၊ စိတ္တသမ္ပဒါ၊ ပညာသမ္ပဒါ အဘာဝိတာ ဟောတိ အသစ္စိကတာ၊ အထ ခေါ သော အာရကာဝ သာမညာ’တိအာဒိမာဟ။ ဟန္တ ဒါနိ နံ တာ သမ္ပတ္တိယော ပုစ္ဆာမိ”တိ သီလသမ္ပဒါဒိဝိဇာနနတ္ထံ ပုစ္ဆတိ။ အထဿ ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒံ ဒဿေတွာ တန္တိဓမ္မံ ကထေန္တော တာ သမ္ပတ္တိယော ဒဿေတုံ “ဣဓ ကဿပ”တိအာဒိမာဟ။ ဣမာယ စ ကဿပ သီလသမ္ပဒါယာတိ ဣဒံ အရဟတ္တဖလမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အရဟတ္တဖလပရိယောသာနဉ္စိ ဘဂဝတော သာသနံ။ တသ္မာ အရဟတ္တဖလသမ္ပယုတ္တာဟိ သီလစိတ္တပညာသမ္ပဒါဟိ အညာ ဥတ္တရိတရာ ဝါ ပဏီတတရာ ဝါ သီလာဒိသမ္ပဒါ နတ္ထိတိ အာဟ။

သီဟနာဒကထာဝဏ္ဏနာ

၄၀၂။ ဧဝံ ပန ဝတွာ ဣဒါနိ အနုတ္တရံ မဟာသီဟနာဒံ နဒန္တော “သန္တိ ကဿပ ဧကေ သမဏမြာဟ္မဏာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ အရိယန္တိ နိရုပ္ပတ္တိလေသံ ပရမဝိသုဒ္ဓိ။ ပရမန္တိ ဥတ္တမံ၊ ပဉ္စသီလနိ ဟိ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလာ^၂ သီလမေဝ၊ လောကုတ္တရမဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တံ ပန ပရမသီလံ နာမ။ နာဟံ တတ္ထာတိ တတ္ထ သီလေပိ ပရမသီလေပိ အဟံ အတ္တနော သမသမံ မမ သီလသမေန သီလေန မယာ သမံ ပုဂ္ဂလံ န ပဿာမိတိ အတ္ထော။ အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျောတိ အဟမေဝ တသ္မိံ သီလေ ဥတ္တမော။ ကတမသ္မိံ?? ယဒိဒံ အဝိသီလန္တိ၊ ယံ ဧတံ ဥတ္တမံ သီလန္တိ အတ္ထော။ ဣတိ ဣမံ ပဌမံ သီဟနာဒံ နဒတိ။

၁-ဗုဒ္ဓသီဟနာဒံ (သီ)

၂-ပါတိမောက္ခသီလံ (သီ)

၃-ကတမသ္မိံ (သီ)

Tapojigucchavādāti ye tapojigucchaṃ vadanti. Tattha tapatīti **tapo**, kilesasantāpakavīriyassetam nāmaṃ, tadeva te kilese jigucchatīti **jigucchā**. **Ariyā paramā**ti ettha niddosattā ariyā, ārambhavatthuvasenapi uppannā vipassanāvīriyasaṅkhātā tapojigucchā tapojigucchāva, maggaphalasampayuttā paramā nāma. **Adhijegucchanti** idha jigucchabhāvo jegucchaṃ, uttamaṃ jegucchaṃ adhijegucchaṃ, tasmā yadidaṃ adhijegucchaṃ, tattha ahameva bhiyyoti evamettha attho daṭṭhabbo. Paññādhikārepi kammassakatāpaññā ca vipassanāpaññā ca paññā nāma, maggaphalasampayuttā paramā paññā nāma. **Adhipaññanti** ettha līṅgavipallāso veditabbo, ayaṃ panetthattho yāyaṃ adhipaññā nāma, ahameva tattha bhiyyoti. Vimuttādhikāre tadanīkavikkhambhanavimuttiyo vimutti nāma, samucchadapaṭipassaddhinissaraṇavimuttiyo pana paramā vimuttīti veditabbā. Idhāpi ca **yadidaṃ adhivimuttīti** yā ayaṃ adhivimutti, ahameva tattha bhiyyoti attho.

403. **Suññāgāreti** suññe ghare, ekakova nisīditvāti adhippāyo. **Parisāsu cāti** aṭṭhasu parisāsu. Vuttampi cetam—

“Cattārimāni Sāriputta Tathāgataassa vesārajjāni, yehi vesārajjehi samannāgato Tathāgato āsabhaṃ ṭhānaṃ paṭijānāti, parisāsu sīhanādaṃ nadatī”¹ti¹ suttaṃ vitthāretabbaṃ.

Pañhañca naṃ pucchantīti paṇḍitā devamanussā naṃ pañhaṃ abhisāṅkharitvā pucchanti. **Byākarotīti** taṅkhaṇaṇṇeva vissajjeti. **Cittaṃ ārādhhetīti** pañhāvissajjanena mahājanassa cittaṃ paritosetiyeva. **No ca kho sotabbaṃ maññantīti** cittaṃ ārādhettvā kathentassapissa vacanaṃ pare sotabbaṃ na maññantīti evaṇca vadeyyunti attho. **Sotabbaṃ cassa maññantīti** devāpi manussāpi mahanteneva ussāhena sotabbaṃ maññanti. **Pasīdantīti** supasannā kallacittā muducittā honti. **Pasannākāraṃ karontīti** na muddhappasannāva honti, paṇḍitāni cīvarādīni, Veḷuvanavihārādayo ca Mahāvihāre pariccajantā pasannākāraṃ karonti. **Tathattāyāti** yaṃ so dhammaṃ deseti tathābhāvāya, dhammānudhammapaṭipattipūraṇatthāya paṭipajjantīti attho. **Tathattāya ca paṭipajjantīti** tathābhāvāya paṭipajjanti, tassa

1. Ma 1. 103 piṭṭhe.

တပေါဇိရုစ္ဆဝါဒါတိ ယေ တပေါဇိရုစ္ဆံ ဝဒန္တိ။ တတ္ထ တပတိတိ တပေါ။ ကိလေသသန္တာပကဝီရိယဿေတံ နာမံ၊ တဒေဝ တေ ကိလေသေ ဇိရုစ္ဆတိတိ ဇိရုစ္ဆာ။ **အရိယာ ပရမာ**တိ ဧတ္ထ နိဒ္ဒေါသတ္တာ အရိယာ၊ အဋ္ဌအာရဟ္မဝတ္ထု-ဝသေနပိ ဥပ္ပန္နာ ဝိပဿနာဝီရိယသင်္ခါတာ တပေါဇိရုစ္ဆာ တပေါဇိရုစ္ဆာဝ၊ မဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တာ ပရမာ နာမ။ **အဓိဇေရုစ္ဆန္တိ** ဣဓ ဇိရုစ္ဆဘာဝေါ ဇေရုစ္ဆံ၊ ဥတ္တမံ ဇေရုစ္ဆံ အဓိဇေရုစ္ဆံ၊ တသ္မာ ယဒိဒံ အဓိဇေရုစ္ဆံ၊ တတ္ထ အဟမေဝ ဘိယျောတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပညာဓိကာရေပိ ကမ္မဿကတာ-ပညာ စ ဝိပဿနာပညာ စ ပညာ နာမ၊ မဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တာ ပရမာ ပညာ နာမ။ **အဓိပညန္တိ** ဧတ္ထ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ အယံ ပနေတ္ထတ္ထော ယာယံ အဓိပညာ နာမ အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျောတိ ဝိပတ္တာဓိကာရေ တဒင်္ဂဝိက္ခန္ဓနဝိပတ္တိယော ဝိပတ္တိ နာမ၊ သမုစ္ဆေဒပဋိပဿဒ္ဓိနိဿရဏဝိပတ္တိယော ပန ပရမာ ဝိပတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဓာပိ စ ယဒိဒံ အဓိဝိပတ္တိတိ ယာ အယံ အဓိဝိပတ္တိ၊ အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျောတိ အတ္ထော။

၄၀၃။ **သုညာဂါရေ**တိ သုညေ သရေ၊ ဧကကောဝ နိသိဒိတွာတိ အဓိပ္ပါယော။ **ပရိသာသု စာ**တိ အဋ္ဌသု ပရိသာသု။ ဂုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“စတ္တာရိမာနိ သာရိပုတ္တ တထာဂတဿ ဝေသာရဇ္ဇာနိ။ ယေဟိ ဝေသာရဇ္ဇေဟိ သမန္နာဂတော တထာဂတော အာသဘံ ဌာနံ ပဋိဇာနာတိ၊ ပရိသာသု သီဟနာဒံ နဒတိ”^၁တိ သုတ္တံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။

ပဉ္စ နံ ပုစ္ဆန္တိတိ ပဏှိတာ ဒေဝမနုဿာ နံ ပဉ္စ အဘိသင်္ခရိတွာ ပုစ္ဆန္တိ။ **ဗျာကဏေ**တိတိ တင်္ခဏညေဝ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ **စိတ္တံ အာရာဓေ**တိတိ ပဉ္စာ-ဝိဿဇ္ဇနေန မဟာဇနဿ စိတ္တံ ပရိတောသေတိယေဝ။ **နော စ ခေါသော**တဗ္ဗံ မညန္တိတိ စိတ္တံ အာရာဓေတွာ ကထေန္တဿပိဿ ဝစနံ ပရေသောတဗ္ဗံ န မညန္တိတိ ဧဝဉ္စ ဝဒေယျန္တိ အတ္ထော။ **သောတဗ္ဗံ စသ** မညန္တိတိ ဒေဝါပိ မနုဿာပိ မဟန္တေနဝ ဥဿာဟေန သောတဗ္ဗံ မညန္တိ။ **ပသိဒန္တိ**တိ သုပသန္တာ ကလ္လစိတ္တာ မုဒုစိတ္တာ ဟောန္တိ။ **ပသန္တာကာရံ ကရေ**န္တိတိ န မုဒုပ္ပသန္တာဝ ဟောန္တိ၊ ပဏှိတာနိ စိဝရာဒိနိ ဝေဠုဝနဝိဟာရာဒယော စ မဟာဝိဟာရေ ပရိစ္စန္ဒော ပသန္တာကာရံ ကရေန္တိ။ **တထတ္တာယာ**တိ ယံ သောဓမ္မံ ဒေသေတိ တထာဘာဝါယ၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိပူရဏတ္တာယ ပဋိပဇ္ဇန္တိတိ အတ္ထော။ **တထတ္တာယ** စ ပဋိပဇ္ဇန္တိတိ တထာဘာဝါယ ပဋိပဇ္ဇန္တိ၊ တဿ

hi Bhagavato dhammaṃ sutvā keci saraṇesu, keci pañcasu sīlesu paṭiṭṭhahanti, apare nikkhamitvā pabbajanti. **Paṭipannā ca ārādhentīti** tañca pana paṭipadaṃ paṭipannā pūretuṃ sakkonti¹, sabbākārena pana pūrenti, paṭipattipūraṇena tassa bhoto Gotamassa cittaṃ ārādhentīti vattabbā.

Imasmim panokāse thatvā sīhanādā samodhānetabbā. Ekaccaṃ tapassim niraye nibbattaṃ passāmīti hi Bhagavato eko sīhanādo. Aparam sagge nibbattaṃ passāmīti eko. Akusaladhammappahāne ahameva seṭṭhoti eko. Kusaladhammasamādānēpi ahameva seṭṭhoti eko. Akusaladhammappahāne mayhameva sāvakaṃgho seṭṭhoti eko. Kusaladhammasamādānēpi mayhamyeva sāvakaṃgho seṭṭhoti eko. Sīlena mayhaṃ sadiso natthīti eko. Vīriyena mayhaṃ sadiso natthīti eko. Paññāya -pa-. Vimuttiyā -pa-. Sīhanādaṃ nadanto parisamajjhe nisīditvā nadāmīti eko. Visārado hutvā nadāmīti eko. Pañhaṃ maṃ pucchantīti eko. Pañhaṃ puṭṭho vissajjemīti² eko. Vissajjanena parassa cittaṃ ārādhemīti eko. Sutvā sotabbaṃ maññantīti eko. Sutvā me pasīdantīti eko. Pasannākāraṃ karontīti eko. Yaṃ paṭipattim desemi, tathattāya paṭipajjantīti eko. Paṭipannā ca maṃ³ ārādhentīti eko. Iti purimānaṃ dasannaṃ ekekassa “parisāsu ca nadatī”ti-ādayo dasa dasa parivārā. Evaṃ te dasa purimānaṃ dasannaṃ parivārasena sataṃ, purimā ca dasāti dasādhikaṃ⁴ sīhanādasataṃ hoti. Ito aññasmiṃ pana sutte ettakā sīhanādā dullabhā, tenidaṃ suttaṃ mahāsīhanādanti vuccati.

Titthiyaparivāsakathāvaṇṇanā

404. Iti Bhagavā “sīhanādaṃ kho samaṇo Gotamo nadati, tañca kho suññāgāre nadatī”ti evaṃvādīnaṃ vādaṃ⁵ paṭisedhetvā idāni parisati naditapubbaṃ sīhanādaṃ dassento “**ekamidāhan**”ti-ādimāha.

Tattha **tatra maṃ aññataro tapabrahmacārī**ti tatra Rājagahe Gijjhakūṭe pabbate viharantaṃ maṃ aññataro tapabrahmacārī Nigrodho nāma paribbājako.

1. Na pūretuṃ na sakkonti (Sī)

2. Pañhaṃ vissajjemīti (Syā, Ka)

3. Paṭipattiyā maṃ (Syā, Ka)

4. Dasuttaraṃ (Sī)

5. Vādānaṃ vādaṃ (Sī), vādānuvādaṃ (Syā)

သုတ္တံ]

တိတ္ထိယပရိဝါသကထာဝတ္ထုနာ

၂၉၇

ဟိ ဘဂဝတော ဓမ္မံ သုတွာ ကေဝိ သရဏေသု ကေဝိ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌဟန္တိ။ အပရေ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇန္တိ။ **ပဋိပန္နာ စ အာရာဓေန္တိ**တိ တဉ္စ ပန ပဋိပဉ် ပဋိပန္နာ ပူရေတုံ သက္ကောန္တိ^၁။ သဗ္ဗာကာရေန ပန ပူရေန္တိ။ ပဋိပတ္တိပူရဏေန တဿ ဘောတော ဂေါတမဿ စိတ္တံ အာရာဓေန္တိတိ ဝတ္ထုဗ္ဗာ။

ဣမသ္မိံ ပနောကာသေ ဌတွာ သီဟနာဒါ သမောဓာနေတဗ္ဗာ။ ကေဝိ တပဿိံ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တံ ပဿာမိတိ ဟိ ဘဂဝတော ဧကော သီဟနာဒေါ။ အပရံ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တံ ပဿာမိတိ ဧကော။ အကုသလဓမ္မပ္ပဟာနေ အဟမေဝ သေဋ္ဌောတိ ဧကော။ ကုသလဓမ္မသမာဒါနေပိ အဟမေဝ သေဋ္ဌောတိ ဧကော။ အကုသလဓမ္မပ္ပဟာနေ မယုမေဝ သာဝကသံဃော သေဋ္ဌောတိ ဧကော။ ကုသလဓမ္မသမာဒါနေပိ မယုယေဝ သာဝကသံဃော သေဋ္ဌောတိ ဧကော။ သီလေန မယု သဒိသော နတ္ထိတိ ဧကော။ ဝီရိယေန မယု သဒိသော နတ္ထိတိ ဧကော။ ပညာယ။ပ။ ဝိမုတ္တိယာ။ပ။ သီဟနာဒံ နဒန္တော ပရိသမဇ္ဈေ နိသိဒိတွာ နဒါမိတိ ဧကော။ ဝိသာရဒေါ ဟုတွာ နဒါမိတိ ဧကော။ ပဉ္စံ မံ ပုစ္ဆန္တိတိ ဧကော။ပဉ္စံ ပုဋ္ဌော ဝိဿဇ္ဇေမိတိ^၂ ဧကော။ ဝိဿဇ္ဇနေန ပရဿ စိတ္တံ အာရာဓေမိတိ ဧကော။ သုတွာ သောတဗ္ဗံ မညန္တိတိ ဧကော။ သုတွာ မေ ပသီဒန္တိတိ ဧကော။ ပသန္နကာရံ ကရေန္တိတိ ဧကော။ ယံ ပဋိပတ္တိံ ဒေသေမိ။ တထတ္တာယ ပဋိပဇ္ဇန္တိတိ ဧကော။ ပဋိပန္နာ စ မံ^၃ အာရာဓေန္တိတိ ဧကော။ ဣတိ ပုရိမာနံ ဒသန္တံ ဧကေကဿ “ပရိသာသု စ နဒတိ”တိအာဒယော ဒသ ဒသ ပရိဝါရာ။ ဧဝံ တေ ဒသ ပုရိမာနံ ဒသန္တံ ပရိဝါရဝသေန သတံ ပုရိမာ စ ဒသာတိ ဒသာမိကံ^၄ သီဟနာဒသတံ ဟောတိ။ ဣတော အညသ္မိံ ပန သုတ္တေ ဧတ္တကာ သီဟနာဒါ ဒုလ္လဘာ၊ တေနိဒံ သုတ္တံ မဟာသီဟနာဒန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဣတိ ဘဂဝါ သီဟနာဒံ ခေါ သမဏော ဂေါတမော နဒတိ။ တဉ္စ ခေါ သုညာဂါရေ နဒတိတိ ဧဝံ ဝါဒါနုဝါဒံ^၅ ပဋိသေဓေတွာ ဣဒါနိ ပရိသတိ နဒိတပုဗ္ဗံ သီဟနာဒံ ဒသေန္တော “**ကေမိဒါဟ**”န္တိအာဒိမာဟ။

တိတ္ထိယပရိဝါသကထာဝတ္ထုနာ

၄၀၄။ တတ္ထံ တတြ မံ အညတရော တပဗြဟ္မစာရီတိ တတြ ရာဇဂဟေ ဂိဇ္ဈကုဋေ ပဗ္ဗတေ ဝိဟရန္တိ မံ အညတရော တပဗြဟ္မစာရီ နိဂြောဓော နာမ

၁-န ပူရေတုံ န သက္ကောန္တိ (သီ)

၂-ပဉ္စံ ဝိဿဇ္ဇေမိတိ (သျှ၊က)

၃-ပဋိပတ္တိယာ မံ (သျှ၊က)

၄-ဒသုတ္တရံ (သီ)

၅-ဝါဒါနံ ဝါဒံ (သီ)၊ ဝါဒိနံ ဝါဒံ (က)

Adhijeguccheti vīriyena pāpajigucchanādhikāre pañham pucchi. Idam yaṁ taṁ Bhagavā Gijjhakūṭe Mahāvihāre nisinno Udumbarikāya deviyā uyyāne nisinnassa Nigrodhassa ca paribbājakassa, Sandhānassa ca upāsakassa dibbāya sotadhātuyā kathāsallāpaṁ sutvā ākāsenāgantvā tesam santike paññatte āsane nisīditvā Nigrodhena adhijegucche puṭṭhapañham vissajjesi, taṁ sandhāya vuttaṁ. **Param viya mattāyāti** paramāya mattāya, atimahanteneva pamāṇenāti attho. **Ko hi bhanteti** ṭhapetvā andhabālāṁ dīṭṭhigatikāṁ añño paṇḍitajātiko “ko nāma Bhagavato dhammaṁ sutvā na attamano assā”ti vadati. **Labheyāhanti** idam so “ciraṁ vata me aniyyānikapakkhe yojetvā attā kilamito, ‘sukkhānādītīre nhāyissāmī’ti samparivattentena viya, thuse koṭṭentena viya na koci attho nipphādito. Handāham attānaṁ yoge yojessāmī”ti cintetvā āha.

405. Atha Bhagavā yo anena Khandhake¹ titthiyaparivāso paññatto, yaṁ aññatitthiyapubbo sāmaṇerabhūmiyaṁ ṭhito “ayaṁ bhante itthannāmo aññatitthiyapubbo imasmim dhammavinaye ākaṅkhāmi upasampadam, svāham bhante saṁghaṁ cattāro māse parivāsaṁ yācāmī”ti-ādimā² nayena samādiyitvā parivasati, taṁ sandhāya “yo kho Kassapa aññatitthiyapubbo”ti-ādimāha.

Tattha **pabbajjanti** vacanasiliṭṭhatāvaseneva vuttaṁ, aparivasitvāyeva hi pabbajjāṁ labhati. Upasampadatthikena pana nātikālena³ gāmapavesanādīni aṭṭha vattāni pūrentena parivasitabbam. **Āraddhacittāti** aṭṭhavattapūraṇena tuṭṭhacittā, ayamettha saṅkhepattho. Vitthārato panesa⁴ titthiyaparivāso samantapāsādikāya **Vinayaṭṭhakathāya**⁵ Pabbajjakhandhakavaṇṇanāya vuttanayena veditabbo. **Api ca metthāti** api ca me ettha. **Puggalavemattatā veditāti** puggalanānattaṁ veditam. “Ayaṁ puggalo parivāsāraho, ayaṁ na parivāsāraho”ti idam mayham pākāṭanti dasseti. Tato Kassapo cintesi “aho acchariyaṁ Buddhasāsanam, yattha evam ghaṁsitvā koṭṭetvā yuttameva

1. Yo kho Khandhake (Sī)

3. Na atidivākāle (Sī, Ka) Vi 3. 100 piṭṭhe.

5. Vi-Ṭṭha 3. 272 piṭṭhe.

2. Vi 3. 99 piṭṭhe.

4. Pana (Ka)

ပရိဗ္ဗာဇကော။ **အဓိဇေရုဇ္ဈေတိ** ဝီရိယေန ပါပဇီရုဇ္ဈနာဓိကာရေ ပဉ္စ ပုစ္ဆိ။ ဣဒံ ယံ တံ ဘဂဝါ ဂိဇ္ဈကုဋေ မဟာဝိဟာရေ နိသိန္ဓော ဥဒုမ္ပရိကာယ ဒေဝိယာ ဥယျာနေ နိသိန္ဓဿ နိဂြောဓဿ စ ပရိဗ္ဗာဇကဿ သန္ဓာနဿ စ ဥပါသကဿ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ ကထာသလ္လာပံ သုတွာ အာကာသေနာဂန္ဓာ တေသံ သန္တိကေ ပညတ္တေ အာသနေ နိသိဒ္ဓိတွာ နိဂြောဓေန အဓိဇေရုဇ္ဈေ ပုဋ္ဌပဉ္စ ဝိဿဇ္ဈေသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ **ပရံ ဝိယ မတ္တာယာတိ** ပရမာယ မတ္တာယ၊ အတိမဟန္တေနဝ ပမာဏေနာတိ အတ္ထော။ **ကော ဟိ ဘန္တေတိ** ဌပေတွာ အန္ဓဗာလံ ဒိဋ္ဌိဂတိကံ အညော ပဏ္ဍိတဇာတိကော “ကော နာမ ဘဂဝတော ဓမ္မံ သုတွာ န အတ္တမနော အဿာ”တိ ဝဒတိ။ **လဘေယျာဟန္တိ** ဣဒံ သော “စိရံ ဝတ မေ အနိယျာနိကပက္ခေ ယောဇေတွာ အတ္တာ ကိလမိတော၊ သုက္ခနဒီတိရေ နှာယိဿာမိတိ သမ္ပရိဝတ္တေန္တေန ဝိယ ထုသေ ကောဇ္ဇေန္တေန ဝိယ န ကောစိ အတ္ထော နိပ္ပာဒိတော၊ ဟန္တာဟံ အတ္တာနံ ယောဂေ ယောဇေဿာမိ”တိ စိန္တေတွာ အာဟ။ အထ ဘဂဝါ ယော အနေန ခန္ဓကေ^၁ တိတ္ထိယပရိဝါသော ပညတ္တော၊ ယော အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော သာမဏေရဘူမိယံ ဌိတော “အဟံ ဘန္တေ ဣတ္ထန္ဓာမော အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော ဣမသ္မိ” ဓမ္မဝိနယေ အာကင်္ခါမိ ဥပသမ္ပဒံ၊ သွာဟံ ဘန္တေ သံဃံ စတ္တာရော မာသေ ပရိဝါသံ ယာစာမိ”တိအာဒိနာ^၂ နယေန သမာဒိယိတွာ ပရိဝသတိ။ တံ သန္ဓာယ “ယော ခေါ ကဿပ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော”တိအာဒိမာဟ။

၄၀၅။ တတ္ထ ပဗ္ဗဇ္ဇန္တိ ဝစနသိလိဋ္ဌတာဝသေနဝ ဝုတ္တံ၊ အပရိဝသိတွာယေဝ ဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ လဘတိ။ ဥပသမ္ပဒတ္တိကေန ပန နာတိကာလေန^၃ ဂါမပ္ပဝေသနာဒိနိ အဋ္ဌ ဝတ္တာနိ ပူရေန္တေန ပရိဝသိတဗ္ဗံ။ **အာရဒ္ဓစိတ္တာတိ** အဋ္ဌဝတ္ထုပူရဏေန တုဋ္ဌစိတ္တာ၊ အယမေတ္ထ သင်္ခေပတ္တော။ ဝိတ္တာရတော ပနေသ^၄ တိတ္ထိယပရိဝါသော သမန္တပါသာဒိကာယ ဝိနယဋ္ဌကထာယံ ပဗ္ဗဇ္ဇခန္ဓကဝဏ္ဏနာယ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ **အပိ စ မေတ္တာတိ** အပိ စ မေ ဇ္ဈေ။ **ပုဂ္ဂလဝေမတ္တာ ဝိဒိတာတိ** ပုဂ္ဂလနာနတ္ထံ ဝိဒိတံ။ “အယံ ပုဂ္ဂလော ပရိဝါသာရဟော၊ အယံ န ပရိဝါသာရဟော”တိ ဣဒံ မယံ ပါကဋ္ဌန္တိ ဒဿေတိ။ တတော ကဿပေါ စိန္တေသိ “အဟော အတ္ထရိယံ ဗုဒ္ဓဿာသနံ၊ ယတ္ထ ဧဝံ ဗံသိတွာ ကောဇ္ဇေတွာ ယုတ္တမေဝ ဂဏ္ဍန္တိ၊ အယုတ္တံ ဆဋ္ဌေန္တိ”တိ၊ တတော သုဠာတရံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ သဇ္ဇာတုဿာဟော “သစေ ဘန္တေ”တိအာဒိမာဟ။

၁-ယော ခေါ ခန္ဓကေ (သီ)

၃-န အတိဒိဝါကာလေ (သီ၊က) ပဿ ဝိ ၃-၁၀၀-ဝိဋ္ဌေ။

၂-ဝိ ၃-၉၉-ဝိဋ္ဌေ။

၄-ပန (က)

gaṇhanti, ayuttam chaḍḍenti”ti, tato suṭṭhutarāṃ pabbajjāya sañjātussāho “sace bhante”ti-ādimāha.

Atha kho Bhagavā tassa tibbacchandataṃ viditvā “na Kassapo parivāsaṃ arahatī”ti aññatarāṃ bhikkhū āmantesi “gaccha bhikkhu Kassapaṃ nhāpetvā pabbājetvā ānehī”ti. So tathā katvā taṃ pabbājetvā Bhagavato santikaṃ āgamāsi. Bhagavā taṃ gaṇamajjhe nisīditvā upasampādesi. Tena vuttaṃ “**alattha kho acelo Kassapo Bhagavato santike pabbajjāṃ, alattha upasampadan**”ti. **Acirūpasampannoti** upasampanno hutvā nacirameva. * **Vūpakatṭho**ti vatthukāmakilesakāmehi kāyena ceva cittaṃ ca vūpakatṭho. **Appamattoti** kammaṭṭhāne satim avijahanto. **Ātāpī**ti kāyikacetasikaṃ khātena vīriyātāpena ātāpī. **Pahitattoti** kāye ca jīvite ca anapekkhatāya pesitacitto vissatṭha-attabhāvo. **Yassatthāyāti** yassa atthāya. **Kulaputtāti** ācārakulaputtā. **Sammadevāti** hetunāva kāraṇeneva. **Tadanuttaranti** taṃ anuttaram. **Brāhmacariyapariyosānanti** maggabrahmacariyassa pariyosānabhūtaṃ arahattaphalaṃ. Tassa hi atthāya kulaputtā pabbajanti. **Diṭṭheva dhammeti** imasmim ye va attabhāve. **Sayaṃ abhiññā sacchikatvāti** attanāyeva paññāya paccakkhaṃ katvā¹, aparappaccayaṃ katvāti attho. **Upasampajja vihāsīti** pāpuṇitvā sampādetvā vihāsi, evaṃ viharanto ca **khīṇā jāti -pa- abbhaññāsīti**.

Evamassa paccavekkhaṇabhūmim dassetvā arahattanikūṭena desanaṃ niṭṭhāpetum “**aññataro kho panāyasmā Kassapo arahataṃ aho**”ti vuttaṃ. Tattha **aññataroti** eko. **Arahatanti** arahantānaṃ, Bhagavato sāvakānaṃ arahantānaṃ abbhantaro ahoti ayamettha adhippāyo. Yaṃ yaṃ pana antarantarā na vuttaṃ, taṃ taṃ tattha tattha vuttattā pākāamevāti.

Iti Sumanāgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Mahāsīhanādasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

* Ma-Ṭṭha 184; Saṃ-Ṭṭha 1. 187 piṭṭhesupi.

1. Sacchikatvā (Ka)

သုတ္တ]

တိတ္ထိယပရိဝါသကထာဝဏ္ဏနာ

၂၉၉

အထ ခေါ် ဘဝဂါ တဿ တိဗ္ဗန္တတံ ဝိဒိတွာ “န ကဿပေါ ပရိဝါသံ အရဟတံ”တိ အညတရံ ဘိက္ခု အာမန္တေသိ “ဂစ္ဆ ဘိက္ခု ကဿပံ နှာပေတွာ ပဗ္ဗာဇေတွာ အာနေဟိ”တိ။ သော တထာ ကတွာ တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဘဝဂတော သန္တိကံ အာဂမာသိ။ ဘဝဂါ တံ ဂဏမဇ္ဈေ နိသီဒါပေတွာ ဥပသမ္ပာဒေသိ။ တေန ဝုတ္တံ “အလတ္တ ခေါ် အစေလော ကဿပေါ ဘဝဂတော သန္တိကေ ပဗ္ဗန္တံ၊ အလတ္တ ဥပသမ္ပဒ”န္တိ။ **အစိရူပသမ္ပန္နော**တိ ဥပသမ္ပန္နော ဟုတွာ နစိရမေဝ။ **ရူပကဋ္ဌော**တိ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေဟိ ကာယေန စေဝ စိတ္တေန စ ရူပကဋ္ဌော။ **အပ္ပမတ္တော**တိ ကမ္မဋ္ဌာနေ သတိ အဝိဇ္ဇာဟန္တော။ **အာတာပီ**တိ ကာယိကစေတသိကသင်္ခါတေန ဝီရိယာတာပေန အာတာပီ။ **ပဟိတတ္တော**တိ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ အနပေက္ခတာယ ပေသိတစိတ္တော ဝိဿဋ္ဌအတ္တဘာဝေါ။ **ယဿတ္တာယာ**တိ ယဿ အတ္တာယ။ **ကုလပုတ္တာ**တိ အာစာရကုလပုတ္တာ။ **သမ္ပဒေဝဂါ**တိ ဟေတုနာဝ ကာရဏေနေဝ။ **တဒနုတ္တရန္တိ** တံ အနုတ္တရံ။ **ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနန္တိ** မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ ပရိယောသာန- ဘူတံ အရဟတ္တဖလံ။ တဿ ဟိ အတ္တာယ ကုလပုတ္တာ ပဗ္ဗန္တိ။ **ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ**တိ ဣမသ္မိယေဝ အတ္တဘာဝေ။ **သယံ အဘိညာ သန္တိကတွာ**တိ အတ္တနာယေဝ ပညာယ ပစ္စက္ခံ ကတွာ^၁၊ အပရပစ္စယံ ကတွာတိ အတ္တော။ **ဥပသမ္ပန္န ဝိဟာသီ**တိ ပါပုဏိတွာ သမ္ပာဒေတွာ ဝိဟာသိ၊ ဧဝံ ဝိဟရန္တော စ ခိဏာ ဇာတိ။ ပ။ အပ္ပညာသီတိ။

ဝေမဿ ပစ္စဝေက္ခဏဘူမိံ ဒေသေတွာ အရဟတ္တနိက္ခုဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေတုံ “အညတရော ခေါ် ပနာယသွာ ကဿပေါ အရဟတံ အဟောသိ”တိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ **အညတရော**တိ ဧကော။ **အရဟတန္တိ** အရဟန္တာနံ၊ ဘဝဂတော သာဝကာနံ အရဟန္တာနံ အပ္ပန္နရော အဟောသီတိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ ယံ ယံ ပန အန္တရန္တရာ န ဝုတ္တံ၊ တံ တံ တတ္ထ တတ္ထ ဝုတ္တတ္တာ ပါကဋမေဝါတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီသနိကာယဋ္ဌကထာယံ

မဟာသီဟနာဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

9. Poṭṭhapādasutta

Poṭṭhapādaparibbājakavatthuvaṇṇanā

406. **Evam me sutam** -pa- **Sāvatthiyanti** Poṭṭhapādasuttam. Tatrāyaṃ apubbapadavaṇṇanā. **Sāvatthiyaṃ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārameti** Sāvatthim upanissāya yo Jetassa kumārassa vane Anāthapiṇḍikena gahapatinā āramo kārito, tattha viharati. **Poṭṭhapādo paribbājakoti** nāmena Poṭṭhapādo nāma channaparibbājako. So kira gihikāle brāhmaṇamahāsālo kāmesu ādīnavam disvā cattālīsakoṭiparimāṇam bhogakkhandham pahāya pabbajitvā titthiyānam gaṇācariyo jāto. Samayaṃ pavadanti etthāti **samayappavādako**, tasmim kira thāne Caṅkītārukkhapokkharasātippabhutayo brāhmaṇā, nigaṇṭha-acelakaparibbājakādayo ca pabbajitā sannipatitvā attano attano samayaṃ vadanti kathenti dīpenti, tasmā so āramo **samayappavādakoti** vuccati. Sveva ca tindukācīrasaṅkhātāya timbarūrukkhapantiyā¹ parikkhattattā **tindukācīro**. Yasmā panettha paṭhamam ekāva sālā ahosi, pacchā mahāpuññaṃ paribbājakaṃ nissāya bahū sālā katā. Tasmā tameva ekaṃ sālā upādāya laddhanāmasena **ekasālakoti** vuccati. Mallikāya pana Pasenadiraṇṇo deviyā uyyānabhūto so pupphaphalasampanno āramoti katvā **Mallikāya āramoti** saṅkhyam gato. Tasmim samayappavādake tindukācīre ekasālake Mallikāya ārame.

Paṭivasatīti nivāsaphāsutāya vasati. Athekadivasam Bhagavā paccūsasamaye sabbaññutaññānam pattharitvā lokam pariggaṇhanto ñāṇajālassa antogataṃ paribbājakaṃ disvā “ayaṃ Poṭṭhapādo mayham ñāṇajāle paññāyati, kinnu kho bhavissatī”ti upaparikkhanto addasa “aham ajja tattha gamissāmi, atha maṃ Poṭṭhapādo nirodhaṇca nirodhavutṭhānaṇca pucchissati, tassāham sabbabuddhānam ñāṇena saṃsanditvā tadubhayaṃ kathessāmi, atha so katipāhaccayena cittam hatthiSāriputtam gahetvā

၉-ပေါဠပါဒသုတ္တ

ပေါဠပါဒပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထုဝတ္ထနာ

၄၀၆။ ဧဝံ မေ သုတံ။ ပ။ သာဝတ္ထိယန္တိ ပေါဠပါဒသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုပ္ဖပဒဝတ္ထနာ။ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထဝိဇ္ဇိကဿ အာရာမေတိ သာဝတ္ထိံ ဥပနိဿာယ ယော ဇေတဿ ကုမာရဿ ဝနေ အနာထဝိဇ္ဇိကေန ဂဟပတိနာ အာရာမော ကာရိတော၊ တတ္ထ ဝိဟရတိ။ **ပေါဠပါဒေါ ပရိဗ္ဗာဇကော**တိ နာမေန ပေါဠပါဒေါ နာမ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော။ သော ကိရ ဝိဟိကာလေ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော ကာမေသု အာဒိနဝံ ဒိဿာ စတ္တာလီသကောဋိပရိမာဏံ ဘောဂက္ခန္ဓံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ တိတ္ထိယာနံ ဂဏာစရိယော ဇာတော။ သမယံ ပဝဒန္တိ ဧတ္တာတိ **သမယပ္ပဝါဒကော**၊ တသ္မိံ ကိရ ဌာနေ စင်္ဂီတာရက္ခပေါက္ခရသာတိပ္ပဘုတယော ဗြာဟ္မဏာ နိဂဏ္ဌအစေလကပရိဗ္ဗာဇကောဒယော စ ပဗ္ဗဇိတာ သန္နိပတိတွာ အတ္တနော အတ္တနော သမယံ ဝဒန္တိ ကထေန္တိ ဒီပေန္တိ၊ တဿ သော အာရာမော **သမယပ္ပဝါဒကော**တိ ဝုစ္စတိ။ သွေဝ စ တိန္ဒြကာစီရသင်္ခါတာယ တိမ္မရု-ရက္ခပန္နိယာ^၁ ပရိက္ခိတ္တတ္တာ **တိန္ဒြကာစီရော**။ ယဿ ပနေတ္ထ ပဌမံ ကောဝ သာလာ အဟောသိ၊ ပစ္စွာ မဟာပုညံ ပရိဗ္ဗာဇကံ နိဿာယ ဗဟူ သာလာ ကတာ။ တဿ တမေဝ ဧကံ သာလံ ဥပါဒါယ လဒ္ဓနာမဝသေန **ကေသာလကော**တိ ဝုစ္စတိ။ မလ္လိကာယ ပန ပသေနဒီရညော ဒေဝိယာ ဥယျာနဘူတော သော ပုပ္ဖဖလသမ္ပန္နော အာရာမေတိ ကတွာ **မလ္လိကာယ အာရာမေ**တိ သင်္ချိံ ဂတော။ တသ္မိံ သမယပ္ပဝါဒကေ တိန္ဒြကာစီရေ ကေသာလကေ မလ္လိကာယ အာရာမေ။

ပဋိဝသတိတိ နိဝါသဗာသုတာယ ဝသတိ။ အထေကဒိဝသံ ဘဂဝါ ပစ္စုသသမယေ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပတ္တရိတွာ လောကံ ပရိဂ္ဂဏန္တော ဉာဏ-ဇာလဿ အန္တောဂတံ ပရိဗ္ဗာဇကံ ဒိဿာ “အယံ ပေါဠပါဒေါ မယံ ဉာဏဇာလေ ပညာယတိ၊ ကိန္တု ခေါ ဘဝိဿတိ”တိ ဥပပရိက္ခန္တော အဒ္ဓသ “အဟံ အဇ္ဇ တတ္ထ ဂမိဿံမိ၊ အထ မံ ပေါဠပါဒေါ နိရောဓေ နိရောဓဝုဋ္ဌာနဉ္စ ပုစ္ဆိဿတိ၊ တဿာဟံ သဗ္ဗဒုဒ္ဓါနံ ဉာဏေန သံသန္တိတွာ တဒုဘယံ ကထေဿံမိ၊ အထ သော ကတိပါဟစ္စယေန စိတ္တံ ဟတ္ထိသာရိပုတ္တံ ဂဟေတွာ

၁-တိမ္မရုက္ခပန္နိယာ (သျှာ)၊ ရုက္ခပန္နိယာ (က)

1. Timbarukkhapantiyā (Syā), rukkhapantiyā (Ka)

mama santikaṃ āgamiṣṣati, tesamahaṃ Dhammaṃ desessāmi, desanāvasāne Poṭṭhapādo maṃ saraṇaṃ gamiṣṣati, Citto hatthisārīputto mama santike pabbajitvā arahattaṃ pāpuṇiṣṣati”ti. Tato pātova sarīrapaṭijaggaṇaṃ katvā surattadupaṭṭaṃ nivāsetvā vijjulatāsadisaraṃ kāyabandhanaṃ bandhitvā yugandharapabbataṃ parikkhipitvā ṭhitamahāmeghaṃ viya meghavaṇṇaṃ paṃsukūlaṃ ekaṃsavaragataṃ katvā¹ paccaggaṃ selamayapattaṃ vāma-amsakūṭe laggetvā Sāvattima² piṇḍāya pavasiṣṣāmi sīho viya Himavantapādā viharā nikkhami. Imamatthaṃ sandhāya “**atha kho Bhagavā**”ti-ādi vuttaṃ.

407. **Etadahosi**ti nagaradvārasamīpaṃ gantvā attano rucivasena sūriyaṃ oloketvā atippagabhāvameva disvā etaṃ ahosi. **Yaṃnūnāhanti** saṃsayaparidīpano viya nipāto, Buddhānañca saṃsayo nāma natthi “idaṃ karissāma, idaṃ na karissāma, imassa dhammaṃ desessāma imassa na desessāma”ti evaṃ parivittakapubbabhāgo panesa sabbabuddhānaṃ labbhati. Tenāha “yaṃnūnāhan”ti, yadi panāhanti attho.

408. **Unnādinīyā**ti uccaṃ nadamānāya, evaṃ nadamānāya cassā uddhaṃ gamanavasena ucco disāsu patthaṭavasena mahā saddoti uccāsaddamahāsaddāya, tesañhi paribbājakaṇaṃ pātova vuṭṭhāya kattaḃbaṃ nāma cetiyavattaṃ vā bodhivattaṃ vā ācariyupajjhāyavattaṃ vā yonisomanasikāro vā natthi. Tena te pātova vuṭṭhāya bālātape nisinnā “imassa hattho sobhano, imassa pādo”ti evaṃ aññamaññassa hatthapādādāni vā ārabha, itthipurisadārakadārīkādināṃ vaṇṇe vā, aññaṃ vā kāmāsādhavassādādivatthum ārabha kathaṃ samuṭṭhāpetvā anupubbena rājakathādi-anekavidhaṃ tiracchānakathaṃ kathenti. Tena vuttaṃ “unnādinīyā uccāsaddamahāsaddāya anekavihiṭaṃ tiracchānakathaṃ kathentiya”ti.

409. Tato Poṭṭhapādo paribbājako te paribbājake oloketvā “ime paribbājaka ativiya aññamaññaṃ agāravā, mayañca samaṇassa Gotamassa pātubhāvato paṭṭhāya suriyuggamaṇe khajjopanakūpamā jātā, lābhasakkoropi no parihīno. Sace paṇimaṃ ṭhānaṃ samaṇo Gotamo vā Gotamassa sāvako vā gihī upaṭṭhāko vā tassa

1. Ekamsaṃ katvā (Sī)

2. Sāvattiyaṃ (Syā)

မမ သန္တိကံ အာဂမိဿတိ၊ တေသမဟံ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ၊ ဒေသနာဝသာနေ ပေါဠပါဒေါ မံ သရဏံ ဂမိဿတိ၊ စိတ္တော ဟတ္ထိသာရိပုတ္တော မမ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿတိ”တိ။ တတော ပါတောဝ သရိရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ သုရတ္တဒုပဋ္ဌံ နိဝါသေတွာ ဝိဇ္ဇုလတာသဒိသံ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ယုဂန္ဓရပဗ္ဗတံ ပရိက္ခိပိတွာ ဌိတမဟာမေဃံ ဝိယ မေဃဝဏ္ဏံ ပံသုကူလံ ဧကံသဝရဂတံ ကတွာ^၁ ပစ္စန္ဓံ သေလမယပတ္တံ ဝါမဒံသကူဠေ လဂ္ဂေတွာ သာဝတ္ထိ^၂ ပိဏ္ဏာယ ပဝိသိဿာမိတိ သီဟော ဝိယ ဟိမဝန္တပါဒါ ဝိဟာရာ နိက္ခမိ။ ဣမမတ္ထံ သန္ဓာယ “အထ ခေါ ဘဂဝါ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

၄၀၇။ **တေဒဟောသီ**တိ နဂရဒ္ဓါရသမိပံ ဂန္ဓာ အတ္တနော ရုစိဝသေန သူရိယံ ဩလောကေတွာ အတိပုဂဘာဝမေဝ ဒိဿာ ဧတံ အဟောသိ။ **ယံနူနာဟန္တိ** သံသယပရိဒီပနော ဝိယ နိပါတော၊ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ သံသယော နာမ နတ္ထိ “ဣဒံ ကရိဿာမ၊ ဣဒံ န ကရိဿာမ၊ ဣဿ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမ၊ ဣဿ န ဒေသေဿာမာ”တိ ဧဝံ ပရိဝိတက္ကပုဗ္ဗဘာဂေါ ပနေသ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ လဗ္ဘတိ။ တေနာဟ “ယံနူနာဟ”န္တိ၊ ယဒိ ပနာဟန္တိ အတ္တော။

၄၀၈။ **ဥန္နာဒိနိယာ**တိ ဥစ္စံ နဒမာနာယ၊ ဧဝံ နဒမာနာယ စဿာ ဥစ္စံ ဂမနဝသေန ဥစ္စော ဒိသာသု ပတ္တဝေသေန မဟာ သဒ္ဓေါတိ ဥစ္စာသဒ္ဓ-မဟာသဒ္ဓါယ၊ တေသဌိ ပရိဗ္ဗာဇကေနံ ပါတောဝ ဝုဠာယ ကတ္တဗ္ဗံ နာမ စေတိယဝတ္ထံ ဝါ ဗောဓိဝတ္ထံ ဝါ အာစရိယုပဇ္ဈာယဝတ္ထံ ဝါ ယောနိသော မနသိကာရော ဝါ နတ္ထိ။ တေန တေ ပါတောဝ ဝုဠာယ ဗာလာတပေ နိသိန္ဓာ “ဣဿ ဟတ္ထော သောဘနော၊ ဣဿ ပါဒေါ”တိ ဧဝံ အညမညဿ ဟတ္ထပါဒါဒိနိ ဝါ အာရဗ္ဘ၊ ဣတ္ထိပုရိသဒါရကဒါရိကာဒိနံ ဝဏ္ဏေ ဝါ၊ အညံ ဝါ ကာမဿာဒဘဝဿာဒါဒိဝတ္ထု အာရဗ္ဘ ကထံ သမုဠာပေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ရာဇကထာဒိအနေကဝိဓံ တိရစ္ဆာနကထံ ကထေန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဥန္နာဒိနိယာ ဥစ္စာသဒ္ဓမဟာသဒ္ဓါယ အနေကဝိဟိတံ တိရစ္ဆာနကထံ ကထေန္တိယာ”တိ။

တတော ပေါဠပါဒေါ ပရိဗ္ဗာဇကော တေ ပရိဗ္ဗာဇကေ ဩလောကေတွာ “ဣမေ ပရိဗ္ဗာဇကော အတိဝိယ အညမညံ အဂါရဝါ၊ မယဉ္စ သမဏဿ ဂေါတမဿ ပါတုဘာဝတော ပဠာယ သူရိယုဂ္ဂမနေ ခဇ္ဇောပနကူပမာ ဇာတာ၊ လာဘသက္ကာရောပိ နော ပရိဟိနော။ သစေ ပနိမံ ဌာနံ သမဏော ဂေါတမော ဝါ ဂေါတမဿ သာဝကော ဝါ ဂိဟီ ဥပဠာကော ဝါ တဿ

āgaccheyya, ativiya lajjanīyaṃ bhavissati, parisadoso kho pana parisajettṭhakkasseva upari ārohatī”ti ito cito ca vilokento¹ Bhagavantam addasa. Tena vuttam “addasā kho Potṭhapādo paribbājako -pa- tuṇhī ahesun”ti.

Tattha saṇṭhapesīti sikkhāpesi, vajjamassā paṭicchādesi. Yathā susaṇṭhitā hoti, tathā nam ṭhapesi. Yathā nāma parisamajjham pavisanto puriso vajjapaṭicchādanattham nivāsanaṃ saṇṭhabeti, pārūpanam saṇṭhabeti, rajokiṇṇatṭhānam puñchatī, evamassā vajjapaṭicchādanattham “appasaddā bhonto”ti sikkhāpento yathā susaṇṭhitā hoti, tathā nam ṭhapesīti attho. **Appasaddakāmoti** appasaddam icchati, eko nisīdati, eko tiṭṭhati, na gaṇasaṅgaṇikāya yāpeti. **Upasaṅkamitabbam maññeyyāti** idhāgantabbam maññeyya. Kasmā panesa Bhagavato upasaṅkamanam paccāsīsatīti²? Attano vuddhim patthayamāno. Paribbājakā kira Buddhesu vā Buddhasāvakesu vā attano santikam āgatesu “ajja amhākam santikam samaṇo Gotamo āgato, Sāriputto āgato, na kho pana te yassa vā tassa vā santikam gacchanti, passatha amhākam uttamabhāvan”ti attano upaṭṭhākanam santike attānam ukkhipanti, ucce ṭhāne ṭhāpentī, Bhagavatopi upaṭṭhāke gaṇhitum vāyamanti. Te kira Bhagavato upaṭṭhāke disvā evam vadanti “tumhākam Satthā bhavam Gotamopi Gotamasāvakaṇi³ amhākam santikam āgacchanti mayam aññamaññaṃ samaggā. Tumhe pana amhe akkhīhipi passitum na icchatha, sāmīcikkammaṃ na karotha, kiṃ vo amhehi aparaddhan”ti. Athekacce manussā “Buddhāpi etesaṃ santikam gacchanti, kiṃ amhākan”ti tato paṭṭhāya te disvā nappamajjanti. **Tuṇhī ahesunti** Potṭhapādam parivāretvā nissaddā nisīdimsu.

410. **Svāgataṃ bhanteti** suṭṭhu āgamanam bhante Bhagavato, Bhagavati hi no āgate ānando hoti, gate sokoti dīpeti. * **Cirassaṃ kho bhanteti** kasmā āha? Kiṃ Bhagavā pubbepi tattha gatapubboti, na gatapubbo. Manussānam pana “kuhim gacchantā, kuto āgatattha, kiṃ maggamūḷhattha, cirassaṃ āgatatthā”ti-evamādayo

1. Olokento (Sī, Ka)

2. Paccāsimsatīti (Sī, Syā)

3. Gotamasāvakaṇi (Syā, Ka)

* Ma-Ṭṭha 2. 201; Ma-Ṭṭha 3. 158 piṭṭhesupi.

အာဂစ္ဆေယျ။ အတိဝိယ လဇ္ဇနီယံ ဘဝိဿတိ။ ပရိသဒေါသော ခေါ ပန ပရိသဇ္ဇေကဿေဝ ဥပရိ အာရောဟတိ”တိ ဣတောစိတော စ ဝိလောကေန္တော ဘဂဝန္တံ အဒ္ဓဿ။ တေန ဝုတ္တံ “အဒ္ဓဿ ခေါ ပေါဠပါဒေါ ပရိဗ္ဗာဇကော။ ပ။ တုဏှိ အဟေသု”န္တိ။

၄၀၉။ တတ္ထ သဏ္ဌပေသီတိ သိက္ခာပေသိ။ ဝဇ္ဇေဿာ ပဋိစ္ဆာဒေသိ။ ယထာ သုသဏ္ဌိတာ ဟောတိ။ တထာ နံ ဌပေသိ။ ယထာ နာမ ပရိသမဇ္ဈိ ပဝိသန္တော ပရိသော ဝဇ္ဇပဋိစ္ဆာဒနတ္ထံ နိဝါသနံ သဏ္ဌပေတိ။ ပါရပနံ သဏ္ဌပေတိ။ ရဇောကိဏ္ဏဌာနံ ပုဉ္ဇတိ။ ဝေမဿာ ဝဇ္ဇပဋိစ္ဆာဒနတ္ထံ အပ္ပသဒ္ဓါ ဘောန္တောတိ သိက္ခာပေန္တော ယထာ သုသဏ္ဌိတာ ဟောတိ။ တထာ နံ ဌပေသီတိ အတ္ထော။ အပ္ပသဒ္ဓကာမောတိ အပ္ပသဒ္ဓိ ဣစ္ဆတိ။ ဧကော နိသီဒတိ။ ဧကော တိဌတိ။ န ဂဏသင်္ဂဏိကာယ ယာပေတိ။ ဥပသင်္ဂဓိတဗ္ဗ မညေယျာတိ ဣဓာဂန္တဗ္ဗ မညေယျ။ ကသ္မာ ပနေသ ဘဂဝတော ဥပသင်္ဂမနံ ပစ္စာသီသတိတိ။ အတ္တနော ဝုဒ္ဓိံ ပတ္တယမာနော။ ပရိဗ္ဗာဇကာ ကိရ ဗုဒ္ဓေသု ဝါ ဗုဒ္ဓသာဝကေသု ဝါ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတေသု “အဇ္ဇ အမှာကံ သန္တိကံ သမဏော ဂေါတမော အာဂတော၊ သာရိပုတ္တော အာဂတော၊ န ခေါ ပန တေ ယဿ ဝါ တဿ ဝါ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တိ။ ပဿထ အမှာကံ ဥတ္တမဘာဝ”န္တိ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကာနံ သန္တိကေ အတ္တာနံ ဥက္ခိပန္တိ။ ဥစ္စေ ဌာနေ ဌပေန္တိ။ ဘဂဝတောပိ ဥပဋ္ဌာကေ ဂဏှိတုံ ဝါယမန္တိ။ တေ ကိရ ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာကေ ဒိသ္မာ ဧဝံ ဝေန္တိ “တုမှာကံ သတ္တာ ဘဝံ ဂေါတမောပိ ဂေါတမသာဝကာပိ အမှာကံ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တိ။ မယံ အညမညံ သမဂ္ဂါ။ တုမေ ပန အမေ အက္ခိယိပိ ပဿိတုံ န ဣစ္ဆထ။ သာမိစိကဗ္ဗံ န ကရေထ။ ကိံ ဝေါ အမေဟိ အပရဒ္ဓ”န္တိ။ အထေကစ္စေ မနဿာ ဗုဒ္ဓါပိ ဧတေသံ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တိ ကိံ အမှာကန္တိ တတော ပဋ္ဌာယ တေ ဒိသ္မာ နပ္ပမဇ္ဇန္တိ။ တုဏှိ အဟေသုန္တိ ပေါဠပါဒံ ပရိဝါရေတွာ နိဿဒ္ဓါ နိသီဒိသု။

၄၁၀။ သွာဂတံ ဘန္တေတိ သုဠ အာဂမနံ ဘန္တေ ဘဂဝတော၊ ဘဂဝတိ ဟိ နော အာဂတေ အာနန္တော ဟောတိ။ ဂတေ သောကောတိ ဒီပေတိ။ စိရဿံ ခေါ ဘန္တေတိ ကသ္မာ အာဟ? ကိံ ဘဂဝါ ပုဗ္ဗေပိ တတ္ထ ဂတပုဗ္ဗောတိ။ န ဂတပုဗ္ဗော။ မနဿာနံ ပန “ကုဟိံ ဂစ္ဆန္တော၊ ကုတော အာဂတတ္ထ၊ ကိံ မဂ္ဂမုဠတ္ထ၊ စိရဿံ အာဂတတ္ထာ”တိဝေမာဒယော

၁-ဩလောကေန္တော (သီက) ၂-ပစ္စာသိသတိတိ (သီသု) ၃-ဂေါတမသာဝကောပိ (သု၊ က)

piyasamudācārā honti, tasmā evamāha. Evañca pana vatvā na mānathaddho hutvā nisīdi, uṭṭhāyāsanā¹ Bhagavato paccuggamanamakāsi. Bhagavantañhi upagataṃ disvā āsanena animantento vā apacitīm akaronto vā dullabho. Kasmā? Uccākulīnatāya. Ayampi paribbājako attano nisinnāsanam papphoṭetvā Bhagavantam āsanena nimantento “nisīdatu bhante Bhagavā, idamāsanam paññattan”ti āha. **Antarākathā vippakatā**ti nisinnānam vo ādito paṭṭhāya yāva mamāgamanam, etasmiṃ antare kā nāma kathā vippakatā, mamāgamanapaccayā katamā kathā pariyantaṃ na gatā, vadatha, yāva nam pariyantaṃ netvā demīti² sabbaññupavāraṇam pavāresi.

Abhisaññānirodhakathāvaṇṇanā

411. Atha paribbājako “niratthakakathā esā nissārā vaṭṭasannissitā, na tumhākaṃ purato vattabbataṃ arahatī”ti dīpento **“tiṭṭhatesā bhante”**ti-ādimāha. **Tiṭṭhatesā bhanteti** sace Bhagavā sotukāmo bhavissati, pacchāpesā kathā na dullabhā bhavissati, amhākaṃ panimāya kathāya attho natthi. Bhagavato panāgamanam labhitvā mayam aññadeva sukāraṇam pucchāmāti dīpeti. Tato taṃ pucchanto **“purimāni bhante”**ti-ādimāha. Tattha **kotūhalasālāyanti** kotūhalasālā nāma paccekasālā natthi. Yattha pana nānātiṭṭhiyā samaṇabrāhmaṇā nānāvidham katham pavattenti, sā bahūnam “ayaṃ kiṃ vadati, ayaṃ kiṃ vadatī”ti kotūhalappattiṭṭhānato³ kotūhalasālāti vuccati. **Abhisaññānirodheti** ettha **abhīti** upasaggamattaṃ. **Saññānirodheti** cittanirodhe, khaṇikanirodhe kathā uppannāti attho. Idam pana tassā uppattikāraṇam. Yadā kira Bhagavā jātakam vā katheti, sikkhāpadam vā paññāpeti, tadā sakalajambudīpe Bhagavato kittighoso pattharati, tiṭṭhiyā taṃ sutvā “bhavam kira Gotamo pubbacariyam kathesi. Mayam kiṃ na sakkoma tādisam kiñci kathetun”ti Bhagavato paṭibhāgakariyam karontā ekaṃ bhavantarasamayam kathenti “bhavam Gotamo sikkhāpadam paññāpeti, mayam kiṃ na sakkoma paññāpetun”ti attano sāvakānam kiñcideva sikkhāpadam paññāpeti. Tadā

1. Uṭṭhāya pana (Sī) 2. Desemīti (Syā, Ka) 3. Kotūhalappavattiṭṭhānato (Sī)

သုတ္တံ]

အဘိသညာနိရောဓကထာဝဏ္ဏနာ

၃၀၃

ပိယသမုဒါစာရာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ ဝေမာဟ။ ဝေဉ္စ ပန ဝတွာ န မာနထဋ္ဌေါ ဟုတွာ နိသီဒိ။ ဥဋ္ဌာယာသနာ^၁ ဘဂဝတော ပစ္စုပ္ပန်မကသိ။ ဘဂဝန္တဉ္စ ဥပဂတံ ဒိသ္မာ အာသနေန အနိမန္တန္တော ဝါ အပစိတိ^၂ အကရောန္တော ဝါ ဒုလ္လဘော။ ကသ္မာ? ဥစ္စာကုလိနတာယ။ အယမ္ပိ ပရိဗ္ဗာဇကော အတ္တနော နိသိန္နာသနံ ပပွေ၍တော ဘဂဝန္တံ အာသနေန နိမန္တန္တော “နိသီဒတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣဒမာသနံ ပညတ္တ”န္တိ အာဟ။ **အန္တရာကထာ ဝိပဿနာ**တိ နိသိန္နာနံ ဝေါ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ မမာဂမနံ၊ ဧတသ္မိ^၃ အန္တရေ ကာ နာမ ကထာ ဝိပဿနာ၊ မမာဂမနပစ္စယာ ကတမာ ကထာ ပရိယန္တံ န ဂတာ၊ ဝဒထ၊ ယာဝ နံ ပရိယန္တံ နေတွာ ဒေဓိတိ^၂ သဗ္ဗညုပဝါရဏံ ပဝါရေသိ။ အထ ပရိဗ္ဗာဇကော “နိရတ္တကကထာ ဧသ နိဿာရာ ဝဋ္ဋသန္ဓိသိတာ၊ န တုမှာကံ ပုရတော ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတိ”တိ ဒီပေန္တော “တိဋ္ဌတေသာ ဘန္တေ”တိအာဒိမာဟ။

အဘိသညာနိရောဓကထာဝဏ္ဏနာ

၄၁၁။ **တိဋ္ဌတေသာ ဘန္တေ**တိသစေ ဘဂဝါ သောတုကာမော ဘဝိသတိ၊ ပစ္ဆာပေသာ ကထာ န ဒုလ္လဘာ ဘဝိသတိ၊ အမှာကံ ပနိမာယ ကထာယ အတ္ထော နတ္ထိ။ ဘဂဝတော ပနာဂမနံ လဘိတွာ မယံ အညဒေဝ သုကာရဏံ ပုစ္ဆာမာတိ ဒီပေတိ။ တတော တံ ပုစ္ဆန္တော “ပုရိမာနိ ဘန္တေ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **ကောတူဟလသာလာယန္တိ** ကောတူဟလသာလာ နာမ ပစ္စေကသာလာ နတ္ထိ။ ယတ္ထ ပန နာနာတိတ္ထိယာ သမဏဗြာဟ္မဏာ နာနာဝိဓံ ကထံ ပဝတ္ထေန္တိ၊ သာဗဟူနံ “အယံ ကိ” ဝဒတိ၊ အယံ ကိ” ဝဒတိ”တိကောတူဟလပုတ္တိဋ္ဌာနတော^၁ ကောတူဟလသာလာတိ ပုစ္ဆတိ။ **အဘိသညာနိရောဓ**တိ ဧတ္ထ **အဘိတိ** ဥပသဂ္ဂမတ္တံ။ **သညာနိရောဓ**တိ စိတ္တနိရောဓ၊ ခဏိကနိရောဓ ကထာ ဥပ္ပန္နာတိ အတ္ထော။ ဣဒံ ပန တဿာ ဥပ္ပတ္တိကာရဏံ။ ယဒါ ကိရ ဘဂဝါ ဇာတကံ ဝါ ကထေတိ၊ သိက္ခာပဒံ ဝါ ပညပေတိ၊ တဒါ သကလဇမ္ပဒီပေ ဘဂဝတော ကိတ္တိဇောသော ပတ္တရတိ၊ တိတ္ထိယာ တံ သုတွာ “ဘဝံ ကိရ ဂေါတမော ပုဗ္ဗစရိယံ ကထေသိ။ မယံ ကိ” န သက္ကောမ တာဒိသံ ကိဉ္စ ကထေတု”န္တိ ဘဂဝတော ပဋိဘာဂကိရိယံ ကရောန္တော ဧကံ ဘဝန္တရသမယံ ကထေန္တိ “ဘဝံ ဂေါတမော သိက္ခာပဒံ ပညပေသိ။ မယံ ကိ” န သက္ကောမ ပညပေတု”န္တိ အတ္တနော သာဝကာနံ ကိဉ္စိဒေဝ သိက္ခာပဒံ ပညပေန္တိ။ တဒါ

၁-ဥဋ္ဌာယ ပန (သီ)

၂-ဒေသေဓိတိ (သျှ၊က)

၃-ကောတူဟလပုတ္တိဋ္ဌာနတော (သီ)

pana Bhagavā aṭṭhavidhapaṇisaṃmajjhe nisīditvā nirodhakathaṃ kathesi.
Titthiyā taṃ sutvā “bhavaṃ kira Gotamo nirodhaṃ nāma kathesi, mayampi
taṃ kathessāma”ti sannipatitvā kathayimsu. Tena vuttaṃ “**abhisaññānirodhe
kathā udapādi**”ti.

Tatrekacceti tesu ekacce. Purimo cettha yvāyaṃ bāhire titthāyatane
pabbajito cittappavattiyaṃ dosaṃ disvā “acittakabhāvo santo”ti samāpattim
bhāvetvā ito cuto pañca kappasatāni asaṇṇibhāve ṭhatvā¹ puna idha
uppajjati, tassa saṇṇupāde ca nirodhe ca hetuṃ apassanto “**ahetū
appaccayā**”ti āha.

Dutiyo naṃ nisedhetvā Migasiṅgātāpasassa² asaṇṇikabhāvaṃ gahetvā
“**upetipi apetipi**”ti āha. Migasiṅgātāpaso kira attantapo ghoratapo
parimāritindriyo³ ahosi. Tassa sīlatejena sakkavimānaṃ uṇhaṃ ahosi. Sakko
devarājā “sakkaṭṭhānaṃ nu kho tāpaso pattheti”ti Alambusaṃ nāma
devakaṇṇaṃ “tāpasassa tapaṃ bhinditvā chi”ti pesesi. Sā tattha gatā. Tāpaso
paṭhamadivase taṃ disvā palāyitvā paṇṇasālaṃ pāvisi. Dutiyadivase
kāmacchandanaṃ varāṇa bhaggo taṃ hatthe aggaḥesi, so tena dibbaphassena
phuṭṭho visaṇṇi hutvā tiṇṇaṃ saṃvaccharānaṃ accayena saṇṇaṃ paṭilabhi.
Taṃ so diṭṭhigatiko “tiṇṇaṃ saṃvaccharānaṃ accayena nirodhā vuṭṭhito”ti
maṇṇamāno evamāha.

Tatiyo naṃ nisedhetvā āthabbaṇapayogaṃ sandhāya “**upakaḍḍhantipi
apakaḍḍhantipi**”ti āha. Āthabbaṇikā kira āthabbaṇaṃ payojetvā sattaṃ
sīsacchinnaṃ viya, hatthacchinnaṃ viya, mataṃ viya ca katvā dassenti.
Tassa puna pākātikabhāvaṃ disvā so diṭṭhigatiko “nirodhā vuṭṭhito ayan”ti
maṇṇamāno evamāha.

Catuttho naṃ nisedhetvā yakkhadāsīnaṃ madaniddaṃ sandhāya “**santi
hi bho devatā**”ti ādimāha. Yakkhadāsīyo kira sabbarattim devatūpahāraṃ
kurumānā naccitvā gāyitvā aruṇodaye ekaṃ surāpātim

1. Uppajjivā (Ka)

2. Isisiṅgātāpasassa (?) Khu 6. 13 piṭṭhepi.

3. Paramadhitindriyo (Syā, Ka)

ပန ဘဂဝါ အဋ္ဌဝိဝေပရိသမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ နိရောဏေ ကထေသိ။ တိတ္ထိယာ
တံ သုတွာ “ဘဝံ ကိရ ဂေါတမော နိရောဓံ နာမ ကထေသိ၊ မယမ္ပိ တံ
ကထေသာမာ”တိ သန္နိပတိတွာ ကထယိံသု။ တေန ဝုတ္တံ “အဘိသညာ-
နိရောဓေ ကထာ ဥပပါဒိ”တိ။

တကြေကစ္ဆေတိ တေသု ဧကစ္ဆေ။ ပုရိမော စေတ္ထ ယှာယံ ဗာဟိရေ
တိတ္ထာယတနေ ပဗ္ဗတိတော စိတ္တပ္ပဝတ္တိယံ ဒေါသံ ဒိသ္မာ အစိတ္တကဘာဝေါ
သန္တောတိ သမာပတ္တိံ ဘာဝေတွာ ဣတော စုတော ပဉ္စ ကပ္ပသတာနိ
အသညိဘဝေ ဌတွာ ပုန ဣမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တဿ သညုပ္ပါဒေ စ နိရောဓေ စ
ဟေတု အပဿန္တော အဟေတု အပ္ပစ္စယာတိ အာဟ။

ဒုတိယော တံ နိသေဓေတွာ မိဂသိင်္ဂတာပဿဿ^၂ အသညကဘာဝံ
ဂဟေတွာ “ဥပေတိဝိ အပေတိဝိ”တိ အာဟ။ မိဂသိင်္ဂတာပသော ကိရ
အတ္တန္တပေါသောရတပေါပရမဒိတိန္ဒြိယော^၃ အဟောသိ။ တဿ သီလတေဇေန
သက္ကဝိမာနံ ဥဏှံ အဟောသိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ “သက္ကဋ္ဌာနံ န ခေါ
တာပသော ပတ္ထေတိ”တိ အလမ္ဗသံ နာမ ဒေဝကညံ “တာပဿဿ တပံ ဘိန္ဒိတွာ
ဧဟိ”တိ ပေသေသိ။ သာ တတ္ထ ဂတာ။ တာပသော ပဌမဒိဝသေ တံ ဒိသ္မာဝ
ပလာယိတွာ ပဏ္ဏသလံ ပါဝိသိ။ ဒုတိယဒိဝသေ ကာမန္တန္တနိဝရဏေန ဘဂ္ဂေါ
တံ ဟတ္ထေ အဂ္ဂဟေသိ။ သော တေန ဒိဗ္ဗဗေဒေန ဖုဋ္ဌော ဝိသညိ ဟုတွာ
တိဏှံ သံဝစ္ဆရာနံ အစ္စယေန သညံ ပဋိလဘိ။ တံ သော ဒိဋ္ဌိဂတိကော
“တိဏှံ သံဝစ္ဆရာနံ အစ္စယေန နိရောဓာ ဝုဋ္ဌိတော”တိ မညမာနော
ဝေမာဟ။

တတိယော တံ နိသေဓေတွာ အာထဗ္ဗဏပယောဂံ သန္ဓာယ “ဥပကမုန္တိဝိ
အပကမုန္တိဝိ”တိ အာဟ။ အာထဗ္ဗဏိကာ ကိရ အာထဗ္ဗဏံ ပယောဇေတွာ
သတ္တံ သီသန္တိန္ဒြိယ ဟတ္တန္တိန္ဒြိယ မတံ ဝိယ စ ကတွာ ဒေသေန္တိ။ တဿ
ပုန ပါကတိကဘာဝံ ဒိသ္မာ သော ဒိဋ္ဌိဂတိကော “နိရောဓာ ဝုဋ္ဌိတော အယ”န္တိ
မညမာနော ဝေမာဟ။

စတုတ္ထော တံ နိသေဓေတွာ ယက္ခဒါသိနံ မဒနိဒ္ဒံ သန္ဓာယ “သန္တိ ဟိ ဘော
ဒေဝတာ”တိအာဒိမာဟ။ ယက္ခဒါသိယော ကိရ သဗ္ဗရတ္တိံ ဒေဝတူပဟာရံ
ကုရမာနာ နစ္စိတွာ ဂါယိတွာ အရုဏောဒယေ ဧကံ သုရာပါတိ^၁

pivivā parivattitvā supitvā divā vuṭṭhahanti. Taṃ disvā so diṭṭhigatiko “suttakāle nirodhaṃ samāpannā, pabuddhakāle nirodhā vuṭṭhitā”ti maññamāno evamāha.

Ayaṃ pana Poṭṭhapādo paribbājako paṇḍitajātiko. Tenassa taṃ kathaṃ sutvā vippaṭisāro uppajji. “Imesaṃ kathā eḷamūgakathā viya, cattāro hi nirodhe ete paññapenti, iminā ca nirodhena nāma ekena bhavitabbaṃ, na bahunā. Tenāpi ekena aññeneva bhavitabbaṃ, so pana aññena ñātum na sakkā aññatra sabbaññunā. Sace Bhagavā idha abhavissa, ‘ayaṃ nirodho ayaṃ nirodho’ti dīpasahassaṃ viya ujjaletvā ajjameva¹ pākāṣaṃ akarissā”ti Dasabalaññeva anussari. Tasmā “**tassa mayhaṃ bhante**”ti-ādimāha. Tattha **aho nūnāti** anussaraṇatthe nipāadvayaṃ, tena tassa Bhagavantaṃ anussarantassa etadahosi “aho nūna Bhagavā, aho nūna Sugato”ti. **Yo imesanti** yo etesaṃ nirodhadhammānaṃ sukusalo nipuṇo cheko, so Bhagavā aho nūna katheyya, Sugato aho nūna katheyyāti ayamettha adhippāyo. **Pakataññūti** ciñṇavasitāya pakatiṃ sabhāvaṃ jānātīti pakataññū. **Kathaṃ nu khoti** idaṃ paribbājako “mayaṃ Bhagavā na jānāma, tumhe jānātha, kathetha no”ti āyācanto vadati.

Ahetukasaññuppadanirodhakathāvaṇṇanā

412. Atha Bhagavā kathento “**tatra Poṭṭhapādā**”ti-ādimāha. Tattha **tatrāti** tesu samaṇabrāhmaṇesu. **Āditova tesam aparaddhanti** tesam ādimhiyeva viraddhaṃ, gharamajjheyeva pakkhalitāti dīpeti. **Sahetū sappaccayāti** ettha hetupi paccayopi kāraṇasseva nāmaṃ, sakāraṇāti attho. Taṃ pana kāraṇaṃ² dassento “**sikkhā ekā**”ti āha. Tattha **sikkhā ekā saññā uppajjantīti** sikkhāya ekaccā saññā jāyantīti attho.

413. **Kā ca sikkhāti Bhagavā avocāti** katamā ca sā sikkhāti Bhagavā vitthāretukamyatāpucchāvasena avoca. Atha yasmā

1. Ajja me (Sī)

2. Sakāraṇaṃ (Syā, Ka)

သုတ္တံ]

အဟေတုကသညပ္ပါဒနိရောဓကထာဝဏ္ဏနာ

၃၀၅

ပိဝိတွာ ပရိဝတ္တိတွာ သုပိတွာ ဒိဝါ ဝုဠဟန္တိ။ တံ ဒိသ္မာ သော ဒိဋ္ဌိဂတိကော “သုတ္တကာလေ နိရောဓံ သမာပန္နာ၊ ပဗုဒ္ဓကာလေ နိရောဓာ ဝုဠိတာ”တိ မညမာနော ဝေမာဟ။

အယံ ပန ပေါဠပါဒေါ ပရိဗ္ဗာဇကော ပဏ္ဍိတဇာတိကော။ တေနဿ တံ ကထံ သုတွာ ဝိပုဋ္ဌိသာရော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ “ဣမေသံ ကထာ လေမူဂကထာ ဝိယ၊ စတ္တာရော ဟိ နိရောဓေ ဧတေ ပညပေန္တိ၊ ဣမိနာ စ နိရောဓေန နာမ ဧကေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ န ဗဟုနာ။ တေနာပိ ဧကေန အညေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သော ပန အညေန ဉှတုံ န သက္ကာ အညတြ သဗ္ဗညုနာ။ သစေ ဘဂဝါ ဣမ အဘဝိဿ၊ ‘အယံ နိရောဓော အယံ န နိရောဓော’တိ ဒီပသဟဿံ ဝိယ ဥဇ္ဇာလေတွာ အဇ္ဇမေဝ^၁ ပါကဋ္ဌံ အကရိဿာ”တိ ဒသဗလ-ညေဝ အနုဿရိ။ တသ္မာ “တဿ မယံ ဘန္တေ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အဟော နူနာ**တိ အနုဿရဏတ္ထေ နိပါတဒ္ဓယံ၊ တေန တဿ ဘဂဝန္တံ အနုဿရန္တဿ ဧတဒဟောသိ “အဟော နူန ဘဂဝါ အဟော နူန သုဂတော”တိ။ **ယော ဣမေသန္တိ** ယော ဧတေသံ နိရောဓဓမ္မာနံ သုကုသလော နိပုဏော ဆေကော၊ သော ဘဂဝါ အဟော နူန ကထေယျ၊ သုဂတော အဟော နူန ကထေ-ယျာတိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ **ပကတညူ**တိ စိတ္တဝသိတာယ ပကတိ^၂ သဘာဝံ ဇာနာတိတိ ပကတညူ။ **ကထံ န ခေါ**တိ ဣဒံ ပရိဗ္ဗာဇကော “မယံ ဘဂဝါ န ဇာနာမ၊ တုမေ ဇာနာထ၊ ကထေထ နော”တိ အာယာစန္တော ဝဒတိ။ အထ ဘဂဝါ ကထေန္တော “တတြ ပေါဠပါဒါ”တိအာဒိမာဟ။

အဟေတုကသညပ္ပါဒနိရောဓကထာဝဏ္ဏနာ

၄၁၂။ တတ္ထ **တတြာ**တိ တေသု သမဏဗြာဟ္မဏေသု။ **အာဒိတောဝ တေသံ အပရဒ္ဓန္တိ** တေသံ အာဒိမိ ယေဝ ဝိရဒ္ဓံ၊ သရမဇ္ဈေယေဝ ပက္ခလိ-တာတိ ဒီပေတိ။ **သဟေတူ သပ္ပစ္စယာ**တိ ဧတ္ထ ဟေတုပိ ပစ္စယောပိ ကာရဏ-သေဝ နာမံ၊ သကာရဏာတိ အတ္ထော။ တံ ပန ကာရဏံ^၂ ဒသေန္တော “သိက္ခာ ကော”တိ အာဟ။ တတ္ထ **သိက္ခာ ကော သညာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ**တိ သိက္ခာယ ကေစ္စာ သညာ ဇာယန္တိတိ အတ္ထော။

၄၁၃။ **က စ သိက္ခာတိ ဘဂဝါ အဝေါစာ**တိ ကတမာ စ သာ သိက္ခာတိ ဘဂဝါ ဝိတ္ထာရေတုကမျတာပုစ္ဆာဝသေန အဝေါစ။ အထ ယသ္မာ

၁-အဇ္ဇ မေ (သိ)

၂-သကာရဏံ (သျှာ၊ က)

ဒီ-ဌ ၁-၂၀

adhisīlasikkhā adhicitasikkhā adhipaññāsikkhātī tisso sikkhā honti. Tasmā tā dassento Bhagavā saññāya sahetukaṃ uppādanīrodhaṃ dīpetuṃ buddhuppādato pabhuṭi tantidhammaṃ ṭhapento “**idha Poṭṭhapāda Tathāgato loka**”ti-ādimāha. Tattha adhisīlasikkhā adhicitasikkhātī dve eva sikkhā sarūpena āgatā, tatiyā pana “ayaṃ dukkhanīrodhagāminī paṭipadāti kho Poṭṭhapāda mayā ekaṃsiko dhammo desito”ti ettha sammādiṭṭhisammāsaṅkappavasena pariyaṇāpannattā āgatāti vedītabbā. **Kāmasaññāti** pañcakāmaguṇikarāgopi asamuppannakāmacāropi¹, tattha pañcakāmaguṇikarāgo anāgāmimaggena samugghātaṃ gacchati, asamuppannakāmacāro pana imasmiṃ ṭhāne vaṭṭati. Tasmā **tassa yā purimā kāmasaññāti** tassa paṭhamajjhānasamaṅgino yā pubbe uppannapubbāya kāmasaññāya sadisattā purimā kāmasaññāti vuccēyya, sā nirujjhati, anuppannāva nuppjatīti attho.

Vīvekajapītisukhasukhumasaccasaññīyeva tasmīṃ samaye hotīti tasmīṃ paṭhamajjhānasamaye vivekajapītisukhasaṅkhātā sukhumasāññā saccā hoti, bhūtā hotīti attho. Atha vā kāmacchandādi-oḷārikaṅgappahānavasena sukhumā ca sā bhūtātāya saccā ca saññāti sukhumasaccasaññā, vivekajehi pītisukhehi sampayuttā sukhumasaccasaññāti vivekajapītisukhasukhumasaccasaññā, sā assa atthīti vivekajapītisukhasukhumasaccasaññāti evamettha attho daṭṭhabbo. Esa nayo sabbattha. **Evampi sikkhāti** ettha yasmā paṭhamajjhānaṃ samāpajjanto adhiṭṭhahanto vuṭṭhahanto ca sikkhati, tasmā taṃ evaṃ sikkhitabbato **sikkhāti** vuccati. Tenapi sikkhāsaṅkhātēna paṭhamajjhānēna evaṃ ekā vivekajapītisukhasukhumasaccasaññā uppajjati. Evaṃ ekā kāmasaññā nirujjhatīti attho. **Ayaṃ sikkhāti Bhagavā avocāti** ayaṃ paṭhamajjhānasāṅkhātā ekā sikkhāti Bhagavā āha. Etenupāyena sabbattha attho daṭṭhabbo.

414. Yasmā pana aṭṭhamasamāpattiyā² aṅgato sammasanaṃ Buddhānaṃyeva hoti, sāvakesu Sāriputtasadisānampi natthi, kalāpato sammasanaṃyeva pana sāvakanāṃ hoti, idaṃca “saññā saññā”ti evaṃ aṅgato

1. Asamuppannakāmarāgopi (Syā)

2. Aṭṭhamāya samāpattiyā (Ka-Sī)

အဓိသီလသိက္ခာ အဓိစိတ္တသိက္ခာ အဓိပညာသိက္ခာတိ တိဿော သိက္ခာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ တာ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ သညာယ သဟေတုကံ ဥပ္ပါဒနိရောဓံ ဒီပေတုံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒတော ပဘုတိ တန္တိဓမ္မံ ဌပေန္တော “ဣဓ ပေါဠပါဒ တထာဂတော လောကေ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ အဓိသီလသိက္ခာ အဓိစိတ္တသိက္ခာတိ ဒွေ ဧဝံ သိက္ခာ သရူပေန အာဂတာ၊ တတိယာ ပန “အယံ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ”တိ ခေါ ပေါဠပါဒ မယာ ဧကံသိကော ဓမ္မော ဒေသိတောတိ ဧတ္ထ သမ္မာဒိဋ္ဌိသမ္မာသင်္ကပ္ပဝသေန ပရိယာပန္တတ္တာ အာဂတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **ကာမသညာ**တိ ပဉ္စကာမဂုဏိကရာဂေါပိ အသမုပ္ပန္နကာမစာရေပိ^၁၊ တတ္ထ ပဉ္စကာမဂုဏိကရာဂေါ အနာဂါမိမဂ္ဂေန သမုပ္ပါတံ ဂစ္ဆတိ၊ အသမုပ္ပန္န-ကာမစာရေ ပန ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝဇ္ဇတိ။ တသ္မာ **တဿ ယာ ပုရိမာ ကာမသညာ**တိ တဿ ပဌမဇ္ဈာနသမဂ္ဂိနော ယာ ပုဗ္ဗေ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗာယ ကာမ-သညာယ သဒိသတ္တာ ပုရိမာ ကာမသညာတိ ဝုစ္ဆေယျ၊ သာ နိရုဇ္ဈတိ၊ အနုပ္ပန္နာဝ နုပ္ပဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။

ဝိဝေကဇေတိသုခသုခမသစ္စသညိယေဝ တသ္မိံ သမယေ ဟောတိတိ တသ္မိံ ပဌမဇ္ဈာနသမယေ ဝိဝေကဇေတိသုခသင်္ခါတာ သုခမသညာ သစ္စာ ဟောတိ၊ ဘူတာ ဟောတိတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိဩဠာရိ-ကင်္ဂပဟာနဝသေန သုခမာ စ သာ ဘူတတာယ သစ္စာ စ သညာတိ သုခမသစ္စသညာ၊ ဝိဝေကဇေတိ ပီတိသုခေတိ သမ္ပယုတ္တာ သုခမသစ္စသညာတိ ဝိဝေကဇေတိသုခသုခမသစ္စသညာ၊ သာ အဿ အတ္တိတိ ဝိဝေကဇေတိသုခ-သုခမသစ္စသညိတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ဝေဗ္ဗိ သိက္ခာ**တိ ဧတ္ထ ယသ္မာ ပဌမဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇန္တော အဓိဋ္ဌဟန္တော ဝုဠဟန္တော စ သိက္ခတိ၊ တသ္မာ တံ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗတော သိက္ခာတိ ဝုစ္ဆတိ။ တေနပိ သိက္ခာသင်္ခါတေန ပဌမဇ္ဈာနေန ဧဝံ ဧကော ဝိဝေကဇေတိသုခသုခမသစ္စ-သညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ဧကော ကာမသညာ နိရုဇ္ဈတိတိ အတ္ထော။ **အယံ သိက္ခာတိ ဘဂဝါ အဝေါစာ**တိ အယံ ပဌမဇ္ဈာနသင်္ခါတာ ဧကော သိက္ခာတိ၊ ဘဂဝါ အာဟ။ ဧတေနုပါယေန သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

ယသ္မာ ပန အဋ္ဌမသမာပတ္တိယာ^၂ အင်္ဂတော သမ္ပသနံ ဗုဒ္ဓါနိယေဝ ဟောတိ၊ သာဝကေသု သာရိပုတ္တသဒိသာနဗ္ဗိ နတ္ထိ၊ ကလာပတော သမ္ပသနိယေဝ ပန သာဝကာနံ ဟောတိ၊ ဣဒဉ္စ သညာ သညာတိ ဧဝံ အင်္ဂတော သမ္ပသနံ ဥဒ္ဓဋ္ဌိ။

၁-အသမုပ္ပန္နကာမရာဂေါပိ (သျှာ)

၂-အဋ္ဌမာယ သမာပတ္တိယာ (က-သီ)

sammasanam uddhaṭam, tasmā ākiñcaññāyatanaparamamyeva saññam dassetvā puna tadeva saññagganti dassetum “yato kho Poṭṭhapāda -pa-saññaggam phusati”ti āha.

Tattha yato kho Poṭṭhapāda bhikkhūti yo nāma Poṭṭhapāda bhikkhu. Idha sasaññī hotīti idha sāsane sakasaññī hoti, ayameva vā pāṭho, attano paṭhamajjhānasaññāya saññavā hotīti attho. So tato amutra tato amutrāti so bhikkhu tato paṭhamajjhānato amutra dutiyajjhāne, tatopi amutra tatiyajjhāneti evam tāya tāya jhānasaññāya sakasaññī sakasaññī hutvā anupubbena saññaggam phusati. Saññagganti ākiñcaññāyatanam vuccati. Kasmā? Lokiyānam kiccakāraṇasamāpattīnam¹ aggattā. Ākiñcaññāyatanasamāpattiyāhi ṭhatvā nevasaññānāsaññāyatanampi nirodhampi samāpajjanti. Iti sā lokiyānam kiccakāraṇasamāpattīnam aggattā saññagganti vuccati, tam phusati pāpuṇātīti attho.

Idāni abhisaññānirodham dassetum “tassa saññagge ṭhitassā”ti-ādimāha. Tattha ceteyyam, abhisankhareyyanti padadvaye ca jhānam samāpajjanto ceteti nāma, punappunam pakappetīti attho. Uparisamāpatti-atthāya nikantiṃ kurumāno abhisankharoti nāma. Imā ca me saññā nirujjheyanti imā ākiñcaññāyatanasaññā nirujjheyanti. Aññā ca oḷārikāti aññā ca oḷārikā bhavaṅgasaññā uppajjeyanti. So na ceva ceteti na abhisankharotīti ettha kāmāñcesa cetentova na ceteti, abhisankharontova nābhisankharoti. Imassa bhikkhuno ākiñcaññāyatanato vuṭṭhāya nevasaññānāsaññāyatanam samāpajjitvā “ekam dve cittavāre ṭhassāmī”ti ābhogasamannāhāro natthi, uparinirodhasamāpattatthāya eva pana ābhogasamannāhāro atthi, svāyamatto puttagharācikkhaṇena dīpetabbo—

Pitugharamajjhena kira gantvā pacchābhāge puttassa gharam hoti, tato paṇītam bhojanam ādāya āsanasālam āgataṃ daharam thero “manāpo piṇḍapāto kuto ābhato”ti pucchi. So “asukassa gharato”ti laddhagharameva ācikkhi. Yena panassa pitugharamajjhena gatopi

1. Kiccakarasamāpattīnam (Sī), kiccakārikasamāpattīnam (Syā)

သုတ္တံ]

အဟေတုကသညပ္ပါဒနိရောဓကထာဝဏ္ဏနာ

၃၀၇

တသ္မာ အာကိဉ္ဇညာယတနပရမံယေဝ သညံ ဒဿေတွာ ပုန တဒေဝ သညဂ္ဂန္တိ ဒဿေတုံ “ယတော ခေါ ပေါဋ္ဌပါဒ။ ပ။ သညဂ္ဂံ ဖုသတိ”တိ အာဟ။

၄၁၄။ တတ္ထ ယတော ခေါ ပေါဋ္ဌပါဒ ဘိက္ခုတိ ယော နာမ ပေါဋ္ဌပါဒ ဘိက္ခု။ ဣမ သကသညိ ဟောတိတိ ဣမ သာသနေ သကသညိ ဟောတိ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော၊ အတ္တနော ပဌမဇ္ဈာနသညာယ သညဝါ ဟောတိတိ အတ္ထော။ သော တတော အမုတြ တတော အမုတြာတိ သော ဘိက္ခု တတော ပဌမဇ္ဈာနတော အမုတြ ဒုတိယဇ္ဈာနော၊ တတောပိ အမုတြ တတိယဇ္ဈာနတိ ဧဝံ တာယ တာယ ဈာနသညာယ သကသညိ သကသညိ ဟုတွာ အနုပဗ္ဗေန သညဂ္ဂံ ဖုသတိ။ သညဂ္ဂန္တိ အာကိဉ္ဇညာယတနံ ဝုစ္စတိ။ ကသ္မာ? လောကီယာနံ ကိစ္စကာရကသမာပတ္တိနံ^၁ အဂ္ဂတ္တာ။ အာကိဉ္ဇညာယတနသမာပတ္တိယဉ္စိ ဌတွာ နေဝသညာနာသညာယတနမ္ပိ နိရောဓမ္ပိ သမာပဇ္ဇန္တိ။ ဣတိ သာ လောကီယာနံ ကိစ္စကာရကသမာပတ္တိနံ အဂ္ဂတ္တာ သညဂ္ဂန္တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ဖုသတိ ပါပုဏာ-တိတိ အတ္ထော။

ဣဒါနိ အဘိသညာနိရောဓံ ဒဿေတုံ “တဿ သညဂ္ဂေ ဌိတဿာ”တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ စေတေယျံ အဘိသင်္ခရေယျန္တိ ပဒဒ္ဒယေ စ ဈာနံ သမာ-ပဇ္ဇန္တော စေတေတိ နာမ၊ ပုနပ္ပုနံ ကပ္ပေတိတိ အတ္ထော။ ဥပရိသမာ-ပတ္တိအတ္ထာယ နိကန္တိ^၂ ကုရုမာနော အဘိသင်္ခရေတိ နာမ။ ဣမာ စ မေ သညာ နိရုဇ္ဈေယျန္တိ ဣမာ အာကိဉ္ဇညာယတနသညာ နိရုဇ္ဈေယျံ။ အညာ စ ဩဋ္ဌာရိကာတိ အညာ စ ဩဋ္ဌာရိကာ ဘဝင်္ဂသညာ ဥပဇ္ဇေယျံ။ သော န စေဝ စေတေတိ န အဘိသင်္ခရေတိတိ ဧတ္ထ ကာမဉ္ဇေသ စေတေန္တောဝ န စေတေတိ၊ အဘိသင်္ခရေန္တောဝ နာဘိသင်္ခရေတိ။ ဣဿ ဘိက္ခုနော အာကိဉ္ဇညာယတနတော ဝုဋ္ဌာယ နေဝသညာနာသညာယတနံ သမာပဇ္ဇိတွာ “ဧကံ ဒွေ စိတ္တဝါရေ ဌဿာမိ”တိ အဘောဂသမန္နာဟာရော နတ္ထိ၊ ဥပရိ-နိရောဓသမာပတ္တတ္ထာယ ဧဝ ပန အဘောဂသမန္နာဟာရော အတ္ထိ၊ သွာယ-မတ္ထော ပုတ္တသရာစိက္ခဏေန ဒီပေတဗ္ဗော—

ပိတုသရမဇ္ဈေန ကိရ ဂန္ဓာ ပစ္ဆာဘာဂေ ပုတ္တဿ သရံ ဟောတိ၊ တတော ပဏီတံ ဘောဇနံ အာဒါယ အာသနဿာလံ အာဂတံ ဒဟရံ ထေရော “မနာပေါ ပိဏ္ဍပါတော ကုတော အာဘတော”တိ ပုစ္ဆိ။ သော “အသုကဿ သရတော”တိ လဒ္ဓသရမေဝ အာစိက္ခိ။ ယေန ပနဿ ပိတုသရမဇ္ဈေန ဂတောပိ

၁-ကိစ္စကာရသမာပတ္တိနံ (သီ)၊ ကိစ္စကာရိကသမာပတ္တိနံ (သျှာ)

āgatopi tattha ābhogopi natthi. Tattha āsanāsālā viya
 ākiñcaññāyatanasamāpatti daṭṭhabbā, pitugehaṃ viya
 nevasaññānāsaññāyatanasamāpatti, puttagehaṃ viya nirodhasamāpatti,
 āsanāsālāya ṭhatvā pitugharaṃ amanasikaritvā puttagehaṃ viya
 ākiñcaññāyatanato vuṭṭhāya nevasaññānāsaññāyatanam samāpajjitvā “ekaṃ
 dve cittavāre ṭhassāmī”ti pitugharaṃ amanasikaritvā
 uparinirodhasamāpattatthāya manasikāro, evamesa cetentova na ceteti,
 abhisankharontova nābhisankharoti. **Tā ceva saññāti** tā jhānasaññā
 nirujjanti. **Aññā cāti** aññā ca oḷārikā bhavaṅgasaññā nuppajjanti. **So**
nirodham phusatiti so evaṃ paṭipanno bhikkhu saññāvedayitanirodham
 phusati vindati paṭilabhati.

Anupubbābhisaññānirodhasampajānasamāpattinti ettha **abhīti**
 upasaggamattaṃ, sampajānapadaṃ nirodhapadena antarikaṃ katvā vuttaṃ.
 Anupaṭipāṭiyā sampajānasaññānirodhasamāpattīti ayaṃ panetthatto. Tatrāpi
sampajānasaññānirodhasamāpattīti sampajānantassa ante saññā
 nirodhasamāpatti sampajānantassa vā paṇḍitassa bhikkhuno
 saññānirodhasamāpattīti ayaṃ visesattho.

Idāni idha ṭhatvā nirodhasamāpattikathā kathetabbā. Sā panesā
 sabbākārena **Visuddhimagge**¹ paññābhāvanānisaṃsādhikāre kathitā, tasmā
 tattha kathitato va gahetabbā.

Evaṃ Bhagavā Poṭṭhapādassa paribbājakassa nirodhakathā kathetvā
 atha naṃ tādīsāya kathāya aññattha abhāvaṃ paṭijānāpetuṃ “taṃ kim
 maññasī”ti-ādimāha. Paribbājakopi “Bhagavā ajja tumhākaṃ kathāṃ
 ṭhapetvā na mayā evarūpā kathā sutapubbā”ti paṭijānanto “no hetam
 bhante”ti vatvā puna sakkaccaṃ Bhagavato kathāya uggahitabhāvaṃ
 dassento “evaṃ kho ahaṃ bhante”ti-ādimāha. Athassa Bhagavā “su-
 uggahitaṃ tayā”ti anujānanto “evaṃ Poṭṭhapādā”ti āha.

415. Atha paribbājako “Bhagavatā ‘ākiñcaññāyatanam saññaggaṃ’ti
 vuttaṃ, etadeva nu kho saññaggaṃ, udāhu avasesasamāpattisupī saññaggaṃ
 atthi”ti cintetvā tamatthaṃ pucchanto “ekaññeva nu kho”ti-ādimāha.

1. Visuddhi 2. 344 piṭṭhe.

အာဂတောပိ တတ္ထ အဘောဂေါပိ နတ္ထိ။ တတ္ထ အသနသာလာ ဝိယ
 အာကိဉ္ဇညာယတနသမာပတ္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ ပိတုဂေဟံ ဝိယ နေဝသညာနာသညာ-
 ယတနသမာပတ္တိ၊ ပုတ္တဂေဟံ ဝိယ နိရောဓသမာပတ္တိ၊ အသနသာလာယ ဌတွာ
 ပိတုသရံ အမနသိကရိတွာ ပုတ္တသရစိက္ခဏံ ဝိယ အာကိဉ္ဇညာယတနတော
 ဝုဋ္ဌာယ နေဝသညာနာသညာယတနံ သမာပဇ္ဇိတွာ “ဧကံ ဒွေ စိတ္တဝါရေ
 ဌဿာမိ”တိ ပိတုသရံ အမနသိကရိတွာ ဥပရိနိရောဓသမာပတ္တိတ္ထာယ မနသိ-
 ကာရော၊ ဧဝမေသ စေတေန္တာဝ န စေတေတိ၊ အဘိသင်္ခရေန္တာဝ
 နာဘိသင်္ခရေတိ။ **တာ ဝေဝ သညာ**တိ တာ ဈာနသညာ နိရုဇ္ဈန္တိ။ **အညာ စာ**တိ
 အညာ စ ဩဋ္ဌာရိကာ ဘဝင်္ဂသညာ နုပုဇ္ဈန္တိ။ **သော နိရောဓံ ဖုသတိ**တိ သော
 ဧဝံ ပဋိပန္နော ဘိက္ခု သညာဝေဒယိတနိရောဓံ ဖုသတိ ဝိန္ဒတိ ပဋိလဘတိ။

အနုပုဗ္ဗာဘိသညာနိရောဓသမ္ပဇာနသမာပတ္တိန္တိ ဧတ္ထ **အဘိ**တိ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ၊
 သမ္ပဇာနပဒံ နိရောဓပဒေန အန္တရိကံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ အနုပဋိပရိယာ သမ္ပ-
 ဇာနသညာနိရောဓသမာပတ္တိတိ အယံ ပနေတ္ထတ္ထော။ တတြာပိ သမ္ပဇာန-
 သညာနိရောဓသမာပတ္တိတိ သမ္ပဇာနန္တဿ အန္တေ သညာ နိရောဓသမာပတ္တိ
 သမ္ပဇာနန္တဿ ဝါ ပဏှိတဿ ဘိက္ခုနော သညာနိရောဓသမာပတ္တိတိ အယံ
 ဝိသေသတ္ထော။

ဣဒါနိ ဣဓ ဌတွာ နိရောဓသမာပတ္တိကထာ ကထေတဗ္ဗာ။ သာ ပနေသာ
 သဗ္ဗကာရေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ပညာဘာဝနာနိသံသာမိကာရေ ကထိတာ၊
 တသ္မာ တတ္ထ ကထိတတောဝ ဂဟေတဗ္ဗာ။

ဧဝံ ဘဂဝါ ပေါဠပါဒဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ နိရောဓကထံ ကထေတွာ အထ နံ
 တာဒိသာယ ကထာယ အညတ္ထ အဘာဝံ ပဋိဇာနာပေတုံ “တံ ကိ” မညသိ”တိ-
 အာဒိမာဟ။ ပရိဗ္ဗာဇကောပိ ဘဂဝါ “အဇ္ဇ တုမှာကံ ကထံ ဌပေတွာ န မယာ
 ဧဝရူပါ ကထာ သုတပုဗ္ဗာ”တိ ပဋိဇာနန္တော “နော ဟေတံ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ
 ပုန သက္ကစ္စံ ဘဂဝတော ကထာယ ဥဂ္ဂဟိတဘာဝံ ဒဿေန္တော “ဧဝံ ခေါ အဟံ
 ဘန္တေ”တိအာဒိမာဟ။ အထဿ ဘဂဝါ “သုဥဂ္ဂဟိတံ တယာ”တိ အနု-
 ဇာနန္တော “ဧဝံ ပေါဠပါဒါ”တိ အာဟ။

၄၁၅။ အထ ပရိဗ္ဗာဇကော “ဘဂဝတာ ‘အာကိဉ္ဇညာယတနံ သညဂ္ဂ’န္တိ ဝုတ္တံ၊
 ဧတဒေဝ န ခေါ သညဂ္ဂံ၊ ဥဒါဟု အဝေသသမာပတ္တိသုပိ သညဂ္ဂံ အတ္ထိ”တိ
 စိန္တေတွာ တမတ္ထံ ပုစ္ဆန္တော “ဧကေညေဝ န ခေါ”တိအာဒိမာဟ။ ဘဂဝါပိဿ
 ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တတ္ထ **ပုထု**တိ ဗဟူနိပိ။ **ယထာ ယထာ ခေါ ပေါဠပါဒ**

Bhagavāpissa vissajjesi. Tattha **puthūpīti** bahūnipi. **Yathā yathā kho Potṭhapāda nirodham phusatīti** pathavīkaṣiṇādīsu yena yena kaṣiṇena, paṭhamajjhānādīnam vā yena yena jhānena. Idam vuttam hoti—sace hi pathavīkaṣiṇena karaṇabhūtena pathavīkaṣiṇasamāpattim ekavāram samāpajjanto purimasāññānirodham phusati ekaṁ saññaggaṁ, atha dve vāre, tayo vāre, vārasatam, vārasahassam, vārasatasahassam vā samāpajjanto purimasāññānirodham phusati, satasahassam saññaggāni. Esa nayo sesakaṣiṇesu. Jhānesupi sace paṭhamajjhānena karaṇabhūtena ekavāram purimasāññānirodham phusati ekaṁ saññaggaṁ. Atha dve vāre, tayo vāre, vārasatam, vārasahassam, vārasatasahassam vā¹ purimasāññānirodham phusati, satasahassam saññaggāni. Esa nayo sesajjhānasamāpattisupi. Iti ekavāram samāpajjanavasena vā sabbampi sañjānanalakkhaṇena saṅgahetvā vā ekaṁ saññaggaṁ hoti, aparāparam samāpajjanavasena bahūni.

416. **Saññā nu kho bhanteti** bhante nirodhasamāpajjanakassa bhikkhuno saññā nu kho paṭhamam uppajjati pucchati. Tassa Bhagavā “saññā kho Potṭhapādā”ti byākāsi. Tattha **saññāti** jhānasaññā. **Ñāṇanti** vipassanāñāṇam. Aparo nayo, **saññāti** vipassanāsaññā. **Ñāṇanti** maggañāṇam. Aparo nayo, **saññāti** maggasāññā. **Ñāṇanti** phalañāṇam.

Tipiṭakamahāśivatto panāha—kim ime bhikkhū bhaṇanti, Potṭhapādo heṭṭhā Bhagavantam nirodham pucchi. Idāni nirodhā vuṭṭhānam pucchanto “Bhagavā, nirodhā vuṭṭhahantassa kim paṭhamam arahattaphalasaññā uppajjati, udāhu paccavekkhaṇaṇāṇam”ti vadati. Athassa Bhagavā yasmā phalasaññā paṭhamam uppajjati, pacchā paccavekkhaṇaṇāṇam. Tasmā “**saññā kho Potṭhapādā**”ti āha. Tattha **saññūppādāti** arahattaphalasaññāya uppādā, **pacchā** “idam arahattaphalan”ti evam paccavekkhaṇaṇāṇuppadō hoti. **Idappaccayā kira meti** phalasamādhisaññāpaccayā kira mayham paccavekkhaṇaṇāṇam uppananti.

Saññā-attakathāvaṇṇanā

417. Idāni paribbājako yathā nāma gāmasūkarō gandhodakena nhāpetvā gandhehi anulimpitvā mālādāmaṁ piḷandhitvā sirisayane

1. Vā samāpajjanto (Sī, Syā)

သုတ္တံ]

သညာအတ္တကထာဝဏ္ဏနာ

၃၀၉

နိရောဓံ ဖုသတိတိ ပထဝီကသိကာဒိသု ယေန ယေန ကသိဏေန ပဌမဇ္ဈာနာဒိနံ ဝါ ယေန ယေန ဈာနေန။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—သဝေ ဟိ ပထဝီကသိဏေန ကရဏဘူတေန ပထဝီကသိဏသမာပတ္တိံ^၁ ဧကဝါရံ သမာပဇ္ဇန္တော ပုရိမသညာနိရောဓံ ဖုသတိ ဧကံ သညဂ္ဂံ။ အထ ခွေ ဝါရေ တယော ဝါရေ ဝါရသတံ ဝါရသဟသံ ဝါရသတသဟသံ ဝါ သမာပဇ္ဇန္တော ပုရိမသညာနိရောဓံ ဖုသတိ၊ သတသဟသံ သညဂ္ဂါနိ။ ဧသ နယော သေသကသိဏေသု။ ဈာနေသုပိ သဝေ ပဌမဇ္ဈာနေန ကရဏဘူတေန ဧကဝါရံ ပုရိမသညာနိရောဓံ ဖုသတိ ဧကံ သညဂ္ဂံ။ အထ ခွေ ဝါရေ တယော ဝါရေ ဝါရသတံ ဝါရသဟသံ ဝါရသတသဟသံ ဝါ^၂ ပုရိမသညာနိရောဓံ ဖုသတိ၊ သတသဟသံ သညဂ္ဂါနိ။ ဧသ နယော သေသဇ္ဈာနသမာပတ္တိသုပိ။ ဣတိ ဧကဝါရံ သမာပဇ္ဇနဝသေန ဝါ သဗ္ဗမ္ပိ သဇ္ဇာနနလက္ခဏေန သင်္ဂဟေတွာ ဝါ ဧကံ သညဂ္ဂံ ဟောတိ။ အပရာပရံ သမာပဇ္ဇနဝသေန ဗဟူနိ။

၄၁၆။ **သညာ န ခေါ ဘန္တေ**တိ ဘန္တေ နိရောဓသမာပဇ္ဇနကဿ တိက္ခုနော “သညာ န ခေါ ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”တိ ပုစ္ဆတိ။ တဿ ဘဂဝါ “သညာ ခေါ ပေါဋ္ဌပါဒါ”တိ ဗျာကာသိ။ တတ္ထ သညာတိ ဈာနသညာ။ ဉာဏန္တိ ဝိပဿနာဉာဏံ။ အပရော နယော၊ သညာတိ ဝိပဿနာ သညာ။ ဉာဏန္တိ မဂ္ဂဉာဏံ။ အပရော နယော၊ သညာတိ မဂ္ဂသညာ။ ဉာဏန္တိ ဖလဉာဏံ။ တိပိဋကမဟာသိဝတ္ထေရော ပနာဟ—

ကို ဣမေ တိက္ခု ဉာဏန္တိ၊ ပေါဋ္ဌပါဒေါ ဟေဋ္ဌာ ဘဂဝန္တံ နိရောဓံ ပုစ္ဆိ။ ဣဒါနိ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆန္တော “ဘဂဝါ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ ကိံ ပဌမံ အရဟတ္တဖလသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥဒါဟု ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ”န္တိ ဝဒတိ။ အထဿ ဘဂဝါ ယသ္မာ ဖလသညာ ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပစ္စာ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ။ တသ္မာ “သညာ ခေါ ပေါဋ္ဌပါဒါ”တိ အာဟ။ တတ္ထ သညုပ္ပါဒါတိ အရဟတ္တဖလသညာယ ဥပ္ပါဒါ။ ပစ္စာ “ဣဒံ အရဟတ္တဖလ”န္တိ ဧဝံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏုပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ **ဣဒပ္ပစ္စယာ ကိရ မေတိ** ဖလသမာဓိသညာပစ္စယာ ကိရ မယံ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ ဥပ္ပန္နန္တိ။

သညာအတ္တကထာဝဏ္ဏနာ

၄၁၇။ ဣဒါနိ ပရိဗ္ဗာဇကော ယထာ နာမ ဂါမသုကရော ဂန္ဓောဒကေန နှာပေတွာ ဂန္ဓေဟိ အနုလိမ္ပိတွာ မာလာဒါမံ ပိဋန္တိတွာ သိရိသယနေ

၁-ဝါ သမာပဇ္ဇန္တော (သိ၊ သျာ)

āropitopi sukhaṃ na vindati, vegena gūthaṭṭhānameva gantvā sukhaṃ vindati. Evameva Bhagavatā saṇhasukhumatilakkhaṇabbhāhatāya desanāya nhāpitavilittamaṇḍitopi nirodhakathāsirisayanam āropitopi tattha sukhaṃ na vindanto gūthaṭṭhānasadisam attano laddhiṃ gahetvā tameva pucchanto “saññā nu kho bhante purisassa attā”ti-ādimāha. Athassānumatiṃ gahetvā byākātukāmo Bhagavā “kaṃ pana tvaṃ”ti-ādimāha. Tato so “arūpī attā”ti evamladdhiko samānopi “Bhagavā desanāya sukusalo, so me āditova laddhiṃ mā viddhamsetū”ti cintetvā attano laddhiṃ pariharanto “oḷārikaṃ kho”ti-ādimāha. Athassa Bhagavā tattha dosam dassento “oḷāriko ca hi te”ti-ādimāha. Tattha **evam santanti** evam sante. Bhummatthe hi etaṃ upayogavacanam. Evam santam attānam paccāgacchato tavāti ayaṃ vā ettha attho. Catunnañca khandhānam ekuppādekanirodhattā kiñcāpi yā saññā uppajjati, sāva nirujjhati. Aparāparam upādāya pana “aññā ca saññā uppajjanti, aññā ca saññā nirujjanti”ti vuttam.

418-420. Idāni aññam laddhiṃ dassento “manomayaṃ kho ahaṃ bhante”ti-ādim vātvā tatrāpi dose dinne yathā nāma ummattako yāvassa saññā nappatiṭṭhāti, tāva aññam gahetvā aññam vissajjeti, saññāpatiṭṭhānakāle pana vattabbameva vadati, evameva aññam gahetvā aññam vissajjetvā idāni attano laddhiṃ yeva vadanto “arūpim kho”ti-ādimāha. Tatrāpi yasmā so saññāya uppādanirodham icchati, attānam pana sassatam maññati. Tasmā tathevassa dosam dassento Bhagavā “evam santampi”ti-ādimāha. Tato paribbājako micchādassanena abhibhūtattā Bhagavatā vuccamānampi taṃ nānattaṃ ajānanto “sakkā panetaṃ bhante mayā”ti-ādimāha. Athassa Bhagavā yasmā so saññāya uppādanirodham passantopi saññāmayam attānam niccāmeva maññati. Tasmā “**dujjānam kho**”ti-ādimāha.

Tatthāyaṃ saṅkhepattho—tava aññā diṭṭhi, aññā khanti, aññā ruci¹, aññathāyeva te dassanam pavattam, aññadeva ca te khamati ceva ruccati ca,

1. Ruciyo (bahūsu)

အာရောပိတောပိ သုခံ န ဝိန္ဒတိ။ ဝေဂေန ဂူထဋ္ဌာနမေဝ ဂန္တူ သုခံ ဝိန္ဒတိ။ ဝေမေဝ ဘဂဝတာ သဏ္ဌသုခမတိလက္ခဏတ္တာဟတာယ ဒေသနာယ နှာပိတ-ဝိလိတ္တမဏ္ဍိတောပိ နိရောဓကထာသိရိသယနံ အာရောပိတောပိ တတ္ထ သုခံ န ဝိန္ဒန္တော ဂူထဋ္ဌာနသဒိသံ အတ္တနော လဒ္ဓိံ ဂဟေတွာ တမေဝ ပုစ္ဆန္တော “သညာ န ခေါ ဘန္တေ ပရိသဿ အတ္တာ”တိအာဒိမာဟ။ အထဿာနမတိ ဂဟေတွာ ဗျာကာတုကာမော ဘဂဝါ “ကံ ပန တွ”န္တိအာဒိမာဟ။ တတော သော “အရူပီ အတ္တာ”တိ ဧဝံလဒ္ဓိကော သမာနောပိ “ဘဂဝါ ဒေသနာယ သုကုသလော၊ သော မေ အာဒိတောဝ လဒ္ဓိံ မာ ဝိဒ္ဓိသေတူ”တိ စိန္တေတွာ အတ္တနော လဒ္ဓိံ ပရိဟရန္တော “ဩဋ္ဌာရိကံ ခေါ”တိအာဒိမာဟ။ အထဿ ဘဂဝါ တတ္ထ ဒေါသံ ဒဿေန္တော “ဩဋ္ဌာရိကော စ ဟိ တေ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဧဝံ သန္တန္တိ ဧဝံ သန္တေ။ ဘုဗ္ဗတ္ထေ ဟိ ဧတံ ဥပယောဂဝစနံ။ ဧဝံ သန္တိ အတ္တာနံ ပစ္စာဂစ္ဆတော တဝါတိ အယံ ဝါ ဧတ္ထ အတ္ထော။ စတုန္တံ ခန္ဓာနံ ဧကုပ္ပါဒကနိရောဓော ကိဉ္ဇာပိ ယာ သညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သာဝ နိရုဇ္ဈတိ။ အပရာပရံ ဥပါဒါယ ပန “အညာ စ သညာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ အညာ စ သညာ နိရုဇ္ဈန္တိ”တိ ဝုတ္တံ။

၄၁၈-၄၂၀။ ဣဒါနိ အညံ လဒ္ဓိံ ဒဿေန္တော “မနောမယံ ခေါ အဟံ ဘန္တေ”တိအာဒိ ဝတွာ တကြာပိ ဒေါသေ ဒိန္တေ ယထာ နာမ ဥဗ္ဗတ္တကော ယာဝဿ သညာ နပ္ပတိဋ္ဌာတိ။ တာဝ အညံ ဂဟေတွာ အညံ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ သညာပတိဋ္ဌာနကာလေ ပန ဝတ္တဗ္ဗမေဝ ဝဒတိ။ ဧဝေဝ အညံ ဂဟေတွာ အညံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဣဒါနိ အတ္တနော လဒ္ဓိံ ယေဝ ဝဒန္တော “အရူပီ ခေါ”တိ-အာဒိမာဟ။ တကြာပိ ယသ္မာ သော သညာယ ဥပ္ပါဒနိရောဓံ ဣစ္ဆတိ။ အတ္တာနံ ပန သဿတံ မညတိ။ တသ္မာ တထေဝဿ ဒေါသံ ဒဿေန္တော ဘဂဝါ ဧဝံ သန္တိပိတိအာဒိမာဟ။ တတော ပရိဗ္ဗာဇကော ဖိစ္ဆာဒဿနေန အဘိဘူတတ္တာ ဘဂဝတာ ဝုစ္စမာနမ္ပိ တံ နာနတ္ထံ အဇာနန္တော “သက္ကာ ပနေတံ ဘန္တေ မယာ”တိအာဒိမာဟ။ အထဿ ဘဂဝါ ယသ္မာ သော သညာယ ဥပ္ပါဒနိရောဓံ ပဿေန္တောပိ သညာမယံ အတ္တာနံ နိစ္စမေဝ မညတိ။ တသ္မာ “ဒုဇ္ဈာနံ ခေါ”တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထာယံ သင်္ခေပတ္ထော—တဝ အညာ ဒိဋ္ဌိ၊ အညာ ခန္တိ၊ အညာ ရုစိ^၁၊ အညထာ ယေဝ တေ ဒဿနံ ပဝတ္တံ၊ အညဒေဝ စ တေ ခမတိ စေဝ ရုစတိ စ၊

aññatra ca te āyogo, aññissāyava paṭipattiyā yuttapayuttatā, aññattha ca te ācariyakam, aññasmiṃ tittāyatane ācariyabhāvo. Tena tayā evaṃ aññadiṭṭhikena aññakhantikena aññarucikena aññatrāyogena aññatrācariyakena dujjānam etanti. Atha paribbājako “saññā vā purisassa attā hotu, añño vā saññato, taṃ sassatādibhāvamassa pucchissan”ti puna “**kiṃ pana bhante**”ti-ādimāha.

Tattha **lokoti** attānam sandhāya vadati. **Na hetam Potṭhapāda atthasamhitanti** Potṭhapāda etaṃ diṭṭhigataṃ na idhalokaparaloka-atthanissitaṃ, na attatthaparathanissitaṃ. **Na dhammasamhitanti** na navalokuttaradhammanissitaṃ. **Nāḍibrahmacariyakanti** sikkhattayasāṅkhātassa sāsanaḥbrahmacariyakassa na ādimattaṃ, adhisīlasikkhāmattampi na hoti. **Na nibbidāyāti** saṃsāravatṭe nibbindanatthāya na saṃvattati. **Na virāgāyāti** vaṭṭavirāgatthāya na saṃvattati. **Na nirodhāyāti** vaṭṭassa nirodhakaraṇatthāya na saṃvattati. **Na upasamāyāti** vaṭṭassa vūpasamanatthāya na saṃvattati. **Na abhiññāyāti** vaṭṭābhijānanāya paccakkhakiriyāya na saṃvattati. **Na sambodhāyāti** vaṭṭasambujjhanatthāya na saṃvattati. **Na nibbānāyāti** amatamahānibbānassa¹ paccakkhakiriyāya na saṃvattati.

Idam dukkhanti-ādisu taṇham ṭhapetvā tebhūmakā pañcakkhandhā dukkhanti, tasseva dukkhassa pabhāvanato sappaccayā taṇhā **dukkhasamudayoti**, ubhinnaṃ appavatti **dukkhanirodhoti**, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo **dukkhanirodhagāminī paṭipadāti** mayā byākatanti attho. Evañca pana vatvā Bhagavā “imassa paribbājakassa maggapātubhāvo vā phalasacchikiriyā vā natthi, mayhañca bhikkhācāraṇelā”ti cintetvā tuṇhī ahoṣi. Paribbājakopi taṃ akāraṃ ñatvā Bhagavato gamanakālaṃ ārocento viya “**evametan**”ti-ādimāha.

421. **Vācāsannitodakenāti** vacanapatodena. **Sañjhabbharimakamsūti** sañjhabbharitaṃ² nirantaraṃ phuṭam akamsu, upari vijjhimsūti vuttaṃ hoti. **Bhūtanti** sabhāvato vijjamānam. **Tacchaṃ tathanti** tasseva vevacanāṃ. **Dhammaṭṭhitanti**

1. Amatamahānibbānāya (Ka)

2. Saṃbharitaṃ (Sī), sañjabbharitaṃ (Syā)

သုတ္တ]

သညာအတ္တကထာဝဏ္ဏနာ

၃၁၁

အညတြ စ တေ အာယောဂေါ၊ အညိဿာ ယေဝ ပဋိပတ္တိယာ ယုတ္တပယုတ္တတာ၊ အညတ္ထ စ တေ အာစရိယကံ၊ အညသ္မိ တိတ္ထာယတနေ အာစရိယဘာဝေါ။ တေန တယာ ဧဝံ အညဒိဋ္ဌိကေန အညခန္တိကေန အညရုစိကေန အညတြာ-ယောဂေန အညတြာစရိယကေန ဒုဇ္ဇာနံ ဧတန္တိ။ အထ ပရိဗ္ဗာဇကော ‘သညာ ဝါ ပုရိသဿ အတ္တာ ဟောတု၊ အညာ ဝါ သညာ၊ တံ သဿတာဒိ-ဘာဝဿ ပုစ္ဆိဿ’န္တိ ပုန “ကိ” ပန ဘန္တေ”တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ လောကောတိ အတ္တာနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ န ဟေတံ ပေါဋ္ဌပါဒ အတ္ထသဋ္ဌိတန္တိ ပေါဋ္ဌပါဒ ဧတံ ဒိဋ္ဌိဂတံ န ဣလောကပရလောကအတ္ထ-နိဿိတံ၊ န အတ္တတ္ထပရတ္ထနိဿိတံ။ န ဓမ္မသံဟိတန္တိ န နဝလောကုတ္တရဓမ္မ-နိဿိတံ။ နာဒိဗြဟ္မစရိယကန္တိ သိက္ခတ္တယသင်္ခါတဿ သာသနဗြဟ္မစရိယကဿ န အာဒိမတ္တံ၊ အဓိသီလသိက္ခာမတ္တမ္ပိ န ဟောတိ။ န နိဗ္ဗိဒါယာတိ သံသာရဝဋ္ဋေ နိဗ္ဗိန္ဒနတ္တယ န သံဝတ္တတိ။ န ဝိရာဂါယာတိ ဝဋ္ဋဝိရာဂတ္တယ န သံဝတ္တတိ။ န နိရောဓာယာတိ ဝဋ္ဋဿ နိရောဓကရဏတ္တယ န သံဝတ္တတိ။ န ဥပသမာယာတိ ဝဋ္ဋဿ ဝူပသမနတ္တယ န သံဝတ္တတိ။ န အဘိညာယာတိ ဝဋ္ဋဘိဇာနနာယ ပစ္စက္ခကိရိယာယ န သံဝတ္တတိ။ န သမ္ဗောဓာယာတိ ဝဋ္ဋသမ္ဗုဇ္ဈနတ္တယ န သံဝတ္တတိ။ န နိဗ္ဗာနာယာတိ အမတမဟာနိဗ္ဗာနဿ^၁ ပစ္စက္ခကိရိယာယ န သံဝတ္တတိ။

ဣဒံ ဒုက္ခန္တိအာဒိသု တဏှံ ဌပေတွာ တေဘူမကာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဒုက္ခန္တိ၊ တဿေဝ ဒုက္ခဿ ဖဘာဝနတော သပ္ပစ္စယာ တဏှာ ဒုက္ခသမုဒယောတိ၊ ဥဘိန္တံ အပ္ပဝတ္တိ ဒုက္ခနိရောဓောတိ၊ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါဒုက္ခနိရော-ဂါမိနိ ပဋိပဒါတိ မယာ ဗျာကတန္တိ အတ္ထော။ ဧဝေ ပန ဝတွာ ဘဂဝါ “ဣမဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ မဂ္ဂပါတုဘာဝေါ ဝါ ဖလသစ္စိကိရိယာ ဝါ နတ္ထိ၊ မယုဉ္စ ဘိက္ခာစာရဝေလာ”တိ စိန္တေတွာ တုဏှိ အဟောသိ။ ပရိဗ္ဗာဇကောပိ တံ အာကာရံ ဥတွာ ဘဂဝတော ဂမနကာလံ အာရောစေန္တော ဝိယ “ဧဝမေတ”န္တိ အာဒိမာဟ။

၄၂၁။ ဝါစာသန္တိတောဒကေနာတိ ဝစနပတောဒေန။ သဗ္ဗုဒ္ဓိရိမကံသုတိ သဗ္ဗုဒ္ဓိရိတံ^၂ နိရန္တရံ ဖုဋ် အကံသု၊ ဥပရိ ဝိဇ္ဇိသုတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဤတန္တိ သဘာဝတော ဝိဇ္ဇမာနံ။ တန္တံ တထန္တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဓမ္မဋ္ဌိတတန္တိ

၁-အမတမဟာနိဗ္ဗာနာယ (က)

၂-သံဘရိတံ (သိ)၊ သဗ္ဗုဒ္ဓိရိတံ (သု)

navalokuttaradhammesu ṭhitasabhāvaṃ. **Dhammaniyāmatanti**
lokuttaradhammaniyāmaniyataṃ. Buddhānañhi catusaccavinimuttā kathā
nāma natthi. Tasmā sā edisā hoti.

Cittahatthisārīputtapoṭṭhapādavatthuvaṇṇanā

422. **Citto ca hatthisārīputtoti** so kira Sāvatthiyaṃ hatthi-ācariyassa
putto Bhagavato santike pabbajitvā tīṇi piṭakāni uggahetvā¹ sukhumesu
atthantaresu kusalo ahosi, pubbe katapāpakammavasena pana sattavāre
vibbhamitvā gihī jāto. Kassapasammāsambuddhassa kira sāsane dve
sahāyakā ahesuṃ, aññamaññāṃ samaggā ekatova sajjhāyanti. Tesu eko
anabhirato gihibhāve cittaṃ uppādetvā itarassa ārocesi. So gihibhāve
ādīnavāṃ pabbajjāya ānisaṃsaṃ dassetvā taṃ ovadi. So taṃ sutvā
abhiramitvā punekadivasāṃ tādise citte uppanne taṃ etadavoca “mayhaṃ
āvuso evarūpaṃ cittaṃ uppajjati ‘imāhaṃ pattacīvaraṃ tuyhaṃ dassāmi’ ti.
So pattacīvaralobhena tassa gihibhāve ānisaṃsaṃ dassetvā pabbajjāya
ādīnavāṃ kathesi. Athassa taṃ sutvāva gihibhāvato cittaṃ virajjitvā²
pabbajjāyameva abhiramī. Evamesa tadā sīlavantassa bhikkhuno gihibhāve
ānisaṃsakathāya kathitattā idāni cha vāre vibbhamitvā sattame vāre
pabbajito³, Mahāmoggallānassa, Mahākoṭṭhikattherassa ca
abhidhammakathaṃ kathentānaṃ antaranāraṇā kathāṃ opādeti. Atha naṃ
Mahākoṭṭhikatthero apasādeti. So mahāsāvakassa kathite patiṭṭhātum
asakkonto vibbhamitvā gihī jāto. Poṭṭhapādassa panāyaṃ gihisahāyako hoti.
Tasmā vibbhamitvā dvīhatīhaccayena Poṭṭhapādassa santikaṃ gato. Atha
naṃ so disvā “samma kiṃ tayā kataṃ, evarūpassa nāma Satthu sāsana
apasakkantopi⁴, ehi pabbajitum idāni te vaṭṭatī” ti taṃ gahetvā Bhagavato
santikaṃ agamāsi. Tena vuttaṃ “**citto ca hatthisārīputto Poṭṭhapādo ca
paribbājako**” ti.

1. Uggāṇhitvā (Ka)

2. Nivattetvā (Ka)

3. Sattavāre pabbajitvā (Ka) Dhammapada-Ṭīha 1. 195; Jātaka-Ṭīha 1. 330 piṭṭhesupī.

4. Pakkantosi (Sī), apakkantopi (Syā)

နဝလောကုတ္တရဓမ္မေသု ဌိတသဘာဝံ။ ဓမ္မနိယာမတန္တိ လောကုတ္တရဓမ္မနိယာ-
မတံ။ ဗုဒ္ဓါနဉ္စိ စတုသစ္စဝိနိမုတ္တာ ကထာ နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ သာ ဒေသိသာ
ဟောတိ။

စိတ္တဟတ္ထိသာရိပုတ္တပေါဠပါဒဝတ္ထုဝတ္ထနာ

၄၂၂။ စိတ္တော စ ဟတ္ထိသာရိပုတ္တောတိ သော ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဟတ္ထိ-
အာစရိယဿ ပုတ္တော ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ တိဏိ ပိဋကနိ
ဥဂ္ဂဟေတွာ^၁ သုခုမေသု အတ္ထန္တရေသု ကုသလော အဟောသိ၊ ပုဗ္ဗေ ကတပါပ-
ကမ္မဝသေန ပန သတ္တဝါရေ ဝိပဉ္စမိတွာ ဂိဟိ ဇာတော။ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ
ကိရ သာသနေ ဒွေ သဟာယကာ အဟေသုံ၊ အညမည သမဂ္ဂါ ဧကတောဝ
သဇ္ဈာယန္တိ။ တေသု ဧကော အနဘိရတော ဂိဟိဘာဝေ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ
ဇုတရဿ အာရောစေသိ။ သော ဂိဟိဘာဝေ အာဒိနဝံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အာနိသံသံ
ဒဿေတွာ တံ ဩဝေဒိ။ သော တံ သုတွာ အဘိရမိတွာ ပုနေကဒိဝသံ တာဒိသေ
စိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ တံ ဧတဒဝေါစ “မယံ အာဂုသော ဧဝရူပံ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ‘ဗုဒ္ဓမဟံ
ပတ္တစိဝရံ တုယံ ဒဿာမိ’ တိ”။ သော ပတ္တစိဝရလောဘေန တဿ ဂိဟိဘာဝေ
အာနိသံသံ ဒဿေတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အာဒိနဝံ ကထေသိ။ အထဿ တံ သုတွာဝ
ဂိဟိဘာဝတော စိတ္တံ ဝိရုဇ္ဇိတွာ^၂ ပဗ္ဗဇ္ဇာယမေဝ အဘိရမိ။ ဧဝမေသ တဒါ
သီလဝန္တဿ ဘိက္ခုနော ဂိဟိဘာဝေ အာနိသံသကထာယ ကထိတတ္ထာ ဣဒါနိ
ဆ ဝါရေ ဝိပဉ္စမိတွာ သတ္တမေ ဝါရေ ပဗ္ဗဇိတော^၃၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ မဟာ-
ကောဠိကတ္ထေရဿ စ အဘိဓမ္မကထံ ကထေန္တာနံ အန္တရန္တရာ ကထံ ဩပါတေတိ။
အထ နံ မဟာကောဠိကတ္ထေရော အပသာဒေတိ။ သော မဟာသာဝကဿ
ကထိတေ ပတိဋ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တော ဝိပဉ္စမိတွာ ဂိဟိ ဇာတော။ ပေါဠပါဒဿ
ပနာယံ ဂိဟိသဟာယကော ဟောတိ။ တသ္မာ ဝိပဉ္စမိတွာ ဒွိဟတိဟစ္စယေန
ပေါဠပါဒဿ သန္တိကံ ဂတော။ အထ နံ သော ဒိသ္မာ “သမ္မ ကိံ တယာ ကတံ၊
ဧဝရူပဿ နာမ သတ္တု သာသနာ အပသက္ကန္တောသိ^၄၊ ဧဟိ ပဗ္ဗဇိတုံ ဣဒါနိ
တေ ဝဇ္ဇတိ” တိ တံ ဂဟေတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ တေန ဝုတ္တံ
“စိတ္တော စ ဟတ္ထိသာရိပုတ္တော ပေါဠပါဒေါ စ ပရိဗ္ဗာဇကော” တိ။

၄၂၃။ အန္တာတိ ပညာစက္ခုနော နတ္ထိတာယ အန္တာ၊ တဿေဝ အဘာဝေန
အစက္ခုကာ။ တံ ယေဝ နေသံ ဧကော စက္ခုမာတိ သုဘာသိတဒုပ္ပာသိတ-
ဇာနနဘာဝမတ္တေန ပညာစက္ခုနာ စက္ခုမာ။ ဧကံသိကာတိ ဧကကောဠာသာ။

၁-ဥဂ္ဂဟိတွာ (က)

၂-နိဝေဇ္ဇေတွာ (က)

၃-သတ္တဝါရေ ပဗ္ဗဇိတွာ (က)

၄-ပက္ကန္တောသိ (သိ)၊ အပက္ကန္တောသိ (သျှာ)

423. **Andhā**ti paññācakkhuno natthitāya andhā, tasseva abhāvena acakkhukā. **Tvaṃyeva nesaṃ eko cakkhumā**ti subhāsitaḍḍbhāsitaajānanabhāvamattena paññācakkhunā cakkhumā. **Ekamsikā**ti ekakoṭṭhasā. **Paññattā**ti ṭhapitā. **Anekamsikā**ti na ekakoṭṭhasā, ekeneva koṭṭhasena sassatāti vā asassatāti vā na vuttāti attho.

Ekamsikadhammavaṇṇanā

425. **Santi**¹ **Poṭṭhapādā**ti idaṃ Bhagavā kasmā ārabhi, bāhirakehi paññāpitaniṭṭhāya aniyyānikabhāvadassanattamaṃ. Sabbe hi titthiyā yathā Bhagavā amataṃ nibbānaṃ, evaṃ attano attano samaye lokathūpikādivasena niṭṭhaṃ paññapenti, sā ca na niyyānikā. Yathāpaññattā hutvā na niyyāti na gacchati, aññadatthu paṇḍitehi paṭikkhattā nivattati, taṃ dassetuṃ Bhagavā evamāha. Tattha **ekantasukhaṃ lokaṃ jānaṃ passantī** puratthimāya disāya ekantasukho loko pacchimādīnaṃ vā aññatarāyāti evaṃ jānantā evaṃ passantā viharatha. Diṭṭhapubbāni kho tasmim loke manussānaṃ sarīrasaṇṭhānādīnīti. **Appāṭihīraka** tanti appāṭihīrakaṃ taṃ paṭiharaṇavirahitaṃ, aniyyānikanti vuttaṃ hoti.

426. **Janapadakalyāṇī**ti janapade aññāhi itthihi vaṇṇasaṇṭhānavilāsakappādīhi asadisā.

Tayo-attapaṭilābhavaṇṇanā

428. Evaṃ Bhagavā paresaṃ niṭṭhāya aniyyānikattaṃ dassetvā attano niṭṭhāya niyyānikabhāvaṃ dassetuṃ “**tayo kho me Poṭṭhapādā**”ti-ādimāha. Tattha **attapaṭilābho**ti attabhāvapaṭilābho, ettha ca Bhagavā tīhi attabhāvapaṭilābhehi tayo bhave dassesi. Oḷārikattabhāvapaṭilābhena Avīcito paṭṭhāya Paranimmitavasavattipariyosānaṃ kāmabhavaṃ dassesi. Manomaya-attabhāvapaṭilābhena paṭhamajjhānabhūmito paṭṭhāya Akaniṭṭhabrahmalokapariyosānaṃ rūpabhavaṃ dassesi. Arūpa-attabhāvapaṭilābhena Ākāśānañcāyatanabrahmalokato paṭṭhāya Nevasaññānāsaññāyatanabrahmalokapariyosānaṃ arūpabhavaṃ dassesi.

1. Santi kho (Sī)

သုတ္တံ]

တယောအတ္တပဋိလာဘဝဏ္ဏနာ

၃၁၃

ပညတ္တတိ ဌဝိတာ။ အနေကံသိကာတိ န ကေနောဌာသာ၊ ကေနောဌာသေန သဿတာတိ ဝါ အသဿတာတိ ဝါ န ဝုတ္တာတိ အတ္ထော။

ကေသိကဓမ္မဝဏ္ဏနာ

၄၂၄-၄၂၅။ သန္တိ^၁ ပေါဠပါဒါတိ ဣဒံ ဘဂဝါ ကဿာ အာရတိ၊ ဗာဟိရ-ကေဟိ ပညာပိတနိဌာယ အနိယျာနိကဘာဝဒဿနတ္ထံ။ သဗ္ဗေ ဟိ တိတ္ထိယာယထာ ဘဂဝါ အမတံ နိဗ္ဗာနံ၊ ဧဝံ အတ္တနော အတ္တနော သမယေ လောကထုပိကာဒိဝသေန နိဌံ ပညပေန္တိ၊ သာ စ န နိယျာနိကာ။ ယထာပညတ္တာ ဟုတ္တာ န နိယျာတိ န ဝစ္ဆတိ၊ အညဒတ္ထ ပဏ္ဍိကေဟိ ပဋိက္ခိတ္တာ နိဝတ္တတိ။ တံ ဒဿေတုံ ဘဂဝါ ဧဝမာဟ။ တတ္ထ **ကေန္တသုခံ လောကံ ဇာနံ ပဿန္တိ** ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ကေန္တသုခေါ လောကော ပစ္ဆိမာဒိနံ ဝါ အညတရာယာတိ ဧဝံ ဇာနန္တာ ဧဝံ ပဿန္တာ ဝိဟရထ။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနိ ခေါ တသ္မိံ လောကေ မနုဿာနံ သရိရသဏ္ဌာနာဒိနိတိ။ **အပ္ပါဒ္ဓိဟိရကတန္တိ** အပ္ပါဒ္ဓိဟိရကတံ ပဋိဟရဏဝိရဟိတံ၊ အနိယျာနိကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၄၂၆-၄၂၇။ **ဇနပဒကလျာဏီ**တိ ဇနပဒေ အညာဟိ ဣတ္ထိဟိ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာန-ဝိလာသာကပ္ပါဒိဟိ အသဒိသာ။

တယောအတ္တပဋိလာဘဝဏ္ဏနာ

၄၂၈။ ဧဝံ ဘဂဝါ ပရေသံ နိဌာယ အနိယျာနိကတ္ထံ ဒဿေတွာ အတ္တနော နိဌာယ နိယျာနိကဘာဝံ ဒဿေတုံ “တယော ခေါ မေ ပေါဠပါဒါ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ **အတ္တပဋိလာဘော**တိ အတ္တဘာဝပဋိလာဘော၊ ဧတ္ထ စ ဘဂဝါ တိဟိ အတ္တဘာဝပဋိလာဘောဟိ တယောဘဝေ ဒဿေသိ။ ဩဠာရိကတ္တဘာဝပဋိလာဘေန အဝိစိတော ပဋ္ဌာယ ပရနိဗ္ဗိတဝသဝတ္ထိပရိယောသာနံ ကာမဘဝံ ဒဿေသိ။ မနောမယအတ္တဘာဝပဋိလာဘေန ပဌမဇ္ဈာနဘူမိတော ပဋ္ဌာယ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောကပရိယောသာနံ ရူပဘဝံ ဒဿေသိ။ အရူပအတ္တဘာဝပဋိလာဘေန အာကာသာနဇ္ဇာယတနဗြဟ္မလောကတော ပဋ္ဌာယ နေဝသညာနာသညာယတနဗြဟ္မလောကပရိယောသာနံ အရူပဘဝံ ဒဿေသိ။ သံကိလေသိကာ ဓမ္မာ နာမ ဒွါဒသအကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါ။ ဝေါဒါနိယာ ဓမ္မာ နာမ သမထဝိပဿနာ။

429. **Samkilesikā** dhammā nāma dvādasa akusalacittuppadā. **Vodāniyā** dhammā nāma samathavipassanā. **Paññāpāripūrim vepullattanti** maggapaññāphalapaññānaṃ pāripūriṇceva vipulabhāvañca. **Pāmojjanti** taruṇapīti. **Pīti**ti balavatutthi. Kim vuttaṃ hoti—yaṃ avocumha “sayāṃ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissatī”ti, tattha tassa evaṃ viharato taṃ pāmojjañceva bhavissati, pīti ca nāmakāyapassaddhi ca sati ca sūpaṭṭhitā uttamaññānañca sukho ca vihāro. Sabbavihāresu ca ayameva vihāro “sukho”ti vattum yutto “upasanto paramamadhuro”ti. Tattha paṭhamajjhāne pāmojjādayo chapi dhammā labbhanti, dutiyajjhāne dubbalapītisaṅkhātāṃ pāmojjaṃ nivattati, sesā pañca labbhanti. Tatiye pīti nivattati, sesā cattāro labbhanti. Tathā catutthe. Imesu catūsu jhānesu¹ Sampasādanasutte suddhavipassanāpādakajjhānameva kathitaṃ. Pāsādikasutte catūhi maggehi saddhiṃ vipassanā kathitā. Dasuttarasutte catutthajjhānikaphalasamāpatti kathitā. Imasmiṃ Poṭṭhapādasutte pāmojjaṃ pītivevacanameva katvā dutiyajjhānikaphalasamāpatti nāma kathitāti veditabbā.

432-437. **Ayaṃ vā soti ettha vā** saddo vibhāvanattho hoti. **Ayaṃ soti** evaṃ vibhāvetvā pakāsetvā byākareyyāma. Yathā pare “ekantasukhaṃ attānaṃ sañjānāthā”ti puṭṭhā “no”ti vadanti, na naṃ evaṃ vadāmāti attho. **Sappāṭihīraka tanti** sappāṭiharaṇaṃ, niyyānikanti attho. **Mogho hotīti** tuccho hoti, natthi so tasmim samayeti adhippāyo. **Sacco hotīti** bhūto hoti, sveva tasmim samaye sacco hotīti attho. Ettha pañāyaṃ citto attano asabbaññutāya tayo attapaṭilābhe kathetvā attapaṭilābho nāma paññattimattaṃ etanti uddharitum nāsakkhi, attapaṭilābhotveva niyyātesī. Athassa Bhagavā rūpādayo cettha dhammā, attapaṭilābhoti pana nāmamattametam, tesu tesu rūpādīsu sati evarūpā vohārā hontīti dassetukāmo tasseva kathaṃ gahetvā nāmapaññattivasena niyyātanatthaṃ “**yasmim citta samaye**”ti-ādimāha.

438. Evañca pana vatvā paṭipucchitvā vinayanatthaṃ puna “**sace taṃ citta evaṃ puccheyyun**”ti-ādimāha. Tattha yo me ahosi atīto

1. Imesu ca jhānesu (Syā), imesu jhānesu (Ka)

၄၂၉။ ပညာပါရိပုရိ ဝေပုဏ္ဏန္တိ မဂ္ဂပညာဖလပညာနံ ပါရိပုရိဇ္ဇေဝ ဝိပုလဘာဝဉ္စ။ ပါပုဇ္ဇန္တိ တရုဏပီတိ။ ပီတိတိ ဗလဝတုဋ္ဌိ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယံ အဝေါဓုမှ “သယံ အဘိညာ သတ္တိကတွာ ဥပသမ္ပန္တ ဝိဟရတိ”တိ။ တတ္ထ တဿ ဧဝံ ဝိဟရတော တံ ပါမောဇ္ဇဉ္ဇေဝ ဘဝိဿတိ။ ပီတိ စ နာမကာယ-ပဿန္တိ စ သတိ စ သူပဋိတာ ဥတ္တမဗြဟ္မဉ္စ သုခေါ စ ဝိဟာရော။ သဗ္ဗဝိဟာရေသု စ “အယမေဝ ဝိဟာရော သုခေါ”တိ ဝတ္ထု ယုတ္တော ဥပသန္တော ပရမမရုရောတိ။ တတ္ထ ပဌမဇ္ဈာနေ ပါမောဇ္ဇာဒယော ဆပိ ဓမ္မာ လဗ္ဘန္တိ။ ဒုတိယဇ္ဈာနေ ဒုဗ္ဗလပီတိသင်္ခါတံ ပါမောဇ္ဇံ နိဝတ္တတိ။ သေသာ ပဉ္စ လဗ္ဘန္တိ။ တတိယေ ပီတိ နိဝတ္တတိ။ သေသာ စတ္တာရော လဗ္ဘန္တိ။ တထာ စတုတ္ထေ။ ဣမေသု စတုသု ဈာနေသု^၁ သမ္ပသာဒနသုတ္တေ သုဒ္ဓဝိပဿနာ ပါဒကဇ္ဈာနမေဝ ကထိတံ။ ပါသဒိကသုတ္တေ စတုဟိ မဂ္ဂေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိပဿနာ ကထိတာ။ ဒသုတ္တရသုတ္တေ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိ ကထိတာ။ ဣမသ္မိံ ပေါဠပါဒသုတ္တေ ပါမောဇ္ဇံ ပီတိဝေဝစနမေဝ ကတွာ ဒုတိယဇ္ဈာနိက-ဖလသမာပတ္တိ နာမ ကထိတာတိ ဝေဒိတဗျာ။

၄၃၂-၄၃၇။ အယံ ဝါ သောတိ ဧတ္ထ ဝါသဒ္ဓေါ ဝိဘာဝနတ္ထော ဟောတိ။ အယံ သောတိ ဧဝံ ဝိဘာဝေတွာ ပကာသေတွာ ဈာကရေယျာမ။ ယထာပရေ “ဧကန္တသုခံ အတ္တာနံ သဉ္ဇာနာထာ”တိ ပုဋ္ဌာ “နော”တိ ဝဒန္တိ။ န ဧဝံ ဝဒါမာတိ အတ္ထော။ သပ္ပါဒိတိရကတန္တိ သပ္ပါဒိဟရဏံ၊ နိယျာနိကန္တိ အတ္ထော။ မောသော ဟောတိတိ တုဇ္ဈော ဟောတိ။ နတ္ထိ သော တသ္မိံ သမယေတိ အဓိပ္ပါယော။ သစ္စော ဟောတိတိ ဘူတော ဟောတိ။ သွေဝ တသ္မိံ သမယေ သစ္စော ဟောတိတိ အတ္ထော။ ဧတ္ထ ပနာယံ စိတ္တော အတ္တနော အသဗ္ဗညုတာယ တယော အတ္တပဋိလာဘော ကထေတွာ အတ္တပဋိလာဘော နာမ ပညတ္တိမတ္တံ ဧတန္တိ ဥဒ္ဓရိတုံ နာသက္ခိ။ အတ္တပဋိလာဘောတွေဝ နိယျာတေသိ။ အထဿ ဘဂဝါ ရူပါဒယော စေတ္ထ ဓမ္မာ၊ အတ္တပဋိလာဘောတိ ပန နာမမတ္တမေတံ၊ တေသု တေသု ရူပါဒီသု သတိ ဧဝရူပါ ဝေါဟာရာ ဟောန္တိတိ ဒသေတုကာမော တသေဝ ကထံ ဂဟေတွာ နာမပညတ္တိဝသေန နိယျာတနတ္ထံ “ယသ္မိံ စိတ္တ သမယေ”တိအာဒိမာဟ။

၄၃၈။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ပဋိပုစ္ဆိတွာ ဝိနယနတ္ထံ ပုန “သစေ တံ စိတ္တ ဧဝံ ပုစ္ဆေယျ”န္တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ယော မေ အဟောသိ အတိတော

၁-ဣမေသု စ ဈာနေသု (သျှာ)၊ ဣမေသု ဈာနေသု (က)

attapaṭilābho, sveva me attapaṭilābho, tasmim samaye sacco ahosi, mogho anāgato, mogho paccuppannoti ettha tāva imamattham dasseti—yasmā ye te atītā dhammā, te etarahi natthi, ahesunti pana saṅkhyam gatā, tasmā sopi me attapaṭilābho tasmim yeva samaye sacco ahosi. Anāgatapaccuppannānam pana dhammānam tadābhāvā tasmim samaye “mogho anāgato, mogho paccuppanno”ti, evaṃ atthato nāmamattameva attapaṭilābham paṭijānāti. Anāgatapaccuppannesupi esevo nayo.

439-443. Atha Bhagavā tassa byākaraṇena saddhim attano byākaraṇam saṃsanditum “**evameva kho citta**”ti-ādini vatvā puna opammato tamattham sādheṇto “**seyyathāpi citta gavā khīraṇ**”ti-ādimāha. Tatrāyam saṅkhepattho—yathā gavā khīraṇ, khīrādīhi ca dadhi-ādini bhavanti, tattha yasmim samaye khīraṇ hoti, na tasmim samaye dadhīti vā navaṇitādisu vā aññataranti saṅkhyam niruttim nāmaṇ vohāraṇ gacchati. Kasmā? Ye dhamme upādāya dadhīti-ādi vohārā honti, tesam abhāvā. Atha kho khīrantveva tasmim samaye saṅkhyam gacchati. Kasmā? Ye dhamme upādāya khīranti saṅkhyā nirutti nāmaṇ vohāro hoti, tesam bhāvāti. Esa nayo sabbattha. **Imā kho citta**ti oḷāriko attapaṭilābho iti ca manomayo attapaṭilābho iti ca arūpo attapaṭilābho iti ca imā kho citta lokasamaññā loka samaññānamattakāni samanujānamattakāni etāni. Tathā lokaniruttimattakāni vacanapathamattakāni vohāramattakāni nāmapaṇṇattimattakāni etānīti. Evaṃ Bhagavā heṭṭhā tayo attapaṭilābhe kathetvā idāni sabbametam vohāramattakanti vadati. Kasmā? Yasmā paramatthato satto nāma natthi, suñño tuccho esa loko.

Buddhānam pana dve kathā sammutikathā ca paramatthakathā ca. Tattha “satto poso devo brahmā”ti-ādikā **sammutikathā** nāma. “Aniccam dukkhamanattā khandhā dhātuyo āyatanāni satipaṭṭhānā sammappadhānā”ti-ādikā **paramattakathā** nāma. Tattha yo sammutidesanāya “satto”ti vā “poso”ti vā “devo”ti vā “brahmā”ti vā vutte vijānitum

သုတ္တံ]

တယောအတ္တပဋိလာဘဝဏ္ဏနာ

၃၁၅

အတ္တပဋိလာဘော၊ သွေဝ မေ အတ္တပဋိလာဘော၊ တသ္မိံ သမယေ သစ္စော အဟောသိ၊ မောသော အနာဂတော မောသော ပစ္စုပ္ပန္နောတိ ဧတ္ထ တာဝ ဣမမတ္ထံ ဒဿေတိ—ယသ္မာ ယေ တေ အတိတာ ဓမ္မာ၊ တေ တေရဟိ နတ္ထိ၊ အဟေသုန္တိ ပန သင်္ချံ ဂတာ၊ တသ္မာ သောပိ မေ အတ္တပဋိလာဘော တသ္မိံ ယေဝ သမယေ သစ္စော အဟောသိ။ အနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာနံ ပန ဓမ္မာနံ တဒါ၊ အဘာဝါ တသ္မိံ သမယေ “မောသော အနာဂတော မောသော ပစ္စုပ္ပန္နော”တိ၊ ဧဝံ အတ္တတော နာမမတ္ထမေဝ အတ္တပဋိလာဘံ ပဋိဇာနာတိ။ အနာဂတပစ္စုပ္ပန္နသုပိ ဒေသေ နယော။

၄၃၉-၄၄၃။ အထ ဘဂဝါ တဿ ဗျာကရဏေန သဒ္ဓိံ အတ္တနော ဗျာကရဏံ သံသန္တိတုံ “ဧဝမေဝ ခေါစိတ္တာ”တိအာဒိနိ ဝတ္တာ ပုန ဩပဗ္ဗတော တမတ္ထံ သာဓေန္တော သေယျထာပိ စိတ္တ ဂဝါ ဒီရန္တိအာဒိမာဟ။ တတြာယံ သင်္ခေပတ္တော၊ ယထာ ဂဝါ ဒီရံ ဒီရဒိဟိ စ ဒမိအာဒိနိ ဘဝန္တိ၊ တတ္ထ ယသ္မိံ သမယေ ဒီရံ ဟောတိ၊ န တသ္မိံ သမယေ ဒမိတိ ဝါ နဝနိတာဒိသု ဝါ အညတ-ရန္တိ သင်္ချံ နိရုတ္တိံ နာမံ ဝေါဟာရံ ဂစ္ဆတိ။ ကသ္မာ? ယေ ဓမ္မေ ဥပါဒါယ ဒမိတိအာဒိ ဝေါဟာရော ဟောန္တိ၊ တေသံ အဘာဝါ။ အထ ခေါ ဒီရန္တေဝ တသ္မိံ သမယေ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ ကသ္မာ? ယေ ဓမ္မေ ဥပါဒါယ ဒီရန္တိ သင်္ချာ နိရုတ္တိံ နာမံ ဝေါဟာရော ဟောတိ၊ တေသံ ဘာဝါတိ။ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ **ဣမာ ခေါ စိတ္တာ**တိ ဩဠာရိကော အတ္တပဋိလာဘော ဣတိ စ မနောမယော အတ္တပဋိလာဘော ဣတိ စ အရူပေါ အတ္တပဋိလာဘော ဣတိ စ ဣမာ ခေါ စိတ္တ လောကသမညာ လောကေ သမညာမတ္တကာနိ သမနုဇာနနမတ္တကာနိ ဧတာနိ။ တထာ လောကနိရုတ္တိမတ္တကာနိ ဝစနပထမတ္တကာနိ ဝေါဟာရ-မတ္တကာနိ နာမပဏ္ဏတ္တိမတ္တကာနိ ဧတာနိတိ။ ဧဝံ ဘဂဝါ ဟေဋ္ဌာ တယော အတ္တပဋိလာဘေ ကထေတွာ ဣဒါနိ သဗ္ဗမေတံ ဝေါဟာရမတ္တကန္တိ ဝဒတိ။ ကသ္မာ? ယသ္မာ ပရမတ္ထတော သတ္တော နာမ နတ္ထိ၊ သုညော တုစ္ဆော ဧသ လောကော။

ဗုဒ္ဓါနံ ပန ဒွေ ကထာ သမ္မုတိကထာ စ ပရမတ္ထကထာ စ။ တတ္ထ သတ္တော ပေါသော ဒေဝေါ မြဟ္ဗာတိအာဒိကာ သမ္မုတိကထာ နာမ။ အနိစ္စံ ဒုက္ခ-မနတ္တာ ခန္ဓာ ဓာတုယော အာယတနာနိ သတိပဋ္ဌာနာ သမ္မုပဓာနာတိ-အာဒိကာ ပရမတ္ထကထာ နာမ။ တတ္ထ ယော သမ္မုတိဒေသနာယ သတ္တောတိ ဝါ ပေါသောတိ ဝါ ဒေဝေါတိ ဝါ မြဟ္ဗာတိ ဝါ ဝုတ္တေ ဝိဇာနိတုံ ပဋိဝိဇ္ဇိတုံ

paṭivijjhitum niyyātum¹ arahattajayaggāham gahetum sakkoti, tassa Bhagavā āditova “satto”ti vā “poso”ti vā “devo”ti vā “brahmā”ti vā katheti, yo paramatthadesanāya “aniccan”ti vā “dukkhan”ti vāti-ādīsu aññataram sutvā vijānitum paṭivijjhitum niyyātum arahattajayaggāham gahetum sakkoti. Tassa “aniccan”ti vā “dukkhan”ti vāti-ādīsu aññataram eva katheti. Tathā sammutikathāya bujjanakasattassāpi na paṭhamam paramatthakatham katheti. Sammutikathāya pana bodhetvā pacchā paramatthakatham katheti. Paramatthakathāya bujjanakasattassāpi na paṭhamam sammutikatham katheti. Paramatthakathāya pana bodhetvā pacchā sammutikatham katheti. Pakatiyā pana paṭhamameva paramatthakatham kathentassa desanā lūkhākārā hoti, tasmā Buddhā paṭhamam sammutikatham kathetvā pacchā paramatthakatham kathenti. Sammutikatham kathentāpi saccameva sabhāvameva amusāva kathenti. Paramatthakatham kathentāpi saccameva sabhāvameva amusāva kathenti.

* Duve saccāni akkhāsi, Sambuddho vadatam varo.

Sammutim paramatthañca, tatiyam nūpalabbhati.

Saṅketavacanam saccam, lokasammutikāraṇam².

Paramatthavacanam saccam, dhammānam bhūtalakkhaṇanti³.

Yāhi Tathāgato voharati aparāmasanti yāhi lokasamaññāhi lokaniruttīhi Tathāgato taṇhāmānadiṭṭhiparāmāsānam abhāvā aparāmasanto voharatīti desanam vinivaṭṭetvā arahattanikūṭena niṭṭhāpesi. Sesam sabbattha uttānatthamevāti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyam.

Paṭṭhapādasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Niyyānitum (Ka)

* Ma-Ṭṭha 1. 142; Saṁ-Ṭṭha 2. 72; Am-Ṭṭha 1. 74; Itivuttaka-Ṭṭha 78 piṭṭhesupi.

2. ...kāraṇā (Ka)

3. Bhūtakāraṇā (Ka)

နိဿာတုံ^၁ အရဟတ္တဇယဂ္ဂါဟံ ဂဟေတုံ သက္ကောတိ၊ တဿ ဘဂဝါ အာဒိတောဝံ သက္ကောတိ ဝါ ပေါသောတိ ဝါ ဒေဝေါတိ ဝါ ဗြဟ္မာတိ ဝါ ကထေတိ၊ ယော ပရမတ္ထဒေသနာယ အနိစ္စန္တိ ဝါ ဒုက္ခန္တိ ဝါတိအာဒိသု အညတရံ သုတွာ ဝိဇာနိတုံ ပဋိဝိဇ္ဇိတုံ နိဿာတုံ အရဟတ္တဇယဂ္ဂါဟံ ဂဟေတုံ သက္ကောတိ။ တဿ အနိစ္စန္တိ ဝါ ဒုက္ခန္တိ ဝါတိအာဒိသု အညတရမေဝ ကထေတိ။ တထာ သမ္မုတိကထာယ ဗုဇ္ဈနကသတ္တဿာပိ န ပဌမံ ပရမတ္ထကထံ ကထေတိ။ သမ္မုတိကထာယ ပန ဗောဓေတွာ ပစ္စာ ပရမတ္ထကထံ ကထေတိ။ ပရမတ္ထကထာယ ဗုဇ္ဈနကသတ္တဿာပိ န ပဌမံ သမ္မုတိကထံ ကထေတိ။ ပရမတ္ထကထာယ ပန ဗောဓေတွာ ပစ္စာ သမ္မုတိကထံ ကထေတိ။ ပကတိယာ ပန ပဌမမေဝ ပရမတ္ထကထံ ကထေန္တဿ ဒေသနာ လူခါကာရာ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓါ ပဌမံ သမ္မုတိကထံ ကထေတွာ ပစ္စာ ပရမတ္ထကထံ ကထေန္တိ။ သမ္မုတိကထံ ကထေန္တာပိ သစ္စမေဝ သဘာဝမေဝ အမုသာဝ ကထေန္တိ။ ပရမတ္ထကထံ ကထေန္တာပိ သစ္စမေဝ သဘာဝမေဝ အမုသာဝ ကထေန္တိ။

ဒုဝေ သစ္စာနိ အက္ခာသိ၊ သမ္မုဒ္ဓေါ ဝဒတံ ဝရေ။

သမ္မုတိံ ပရမတ္ထဉ္စ၊ တတိယံ နူပလဗ္ဘတိ။

သင်္ကေတဝစနံ သစ္စံ၊ လောကသမ္မုတိကာရဏံ။

ပရမတ္ထဝစနံ သစ္စံ၊ ဓမ္မာနံ ဘူတလက္ခဏန္တိ။

ယာဟိ တထာဂတော ဝေါဟရတိ အပရာမသန္တိ ယာဟိ လောက-သမညာဟိ လောကနိရုတ္တိဟိ တထာဂတော တဏှာမာနဒိဋ္ဌိပရာမာသာနံ အဘာဝါ အပရာမသန္တော ဝေါဟရတိတိ ဒေသနံ ဝိနိဝဇ္ဇေတွာ အရဟတ္တ-နိက္ခုဇ္ဇေန နိဋ္ဌာပေသိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ

ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

10. Subhasutta

Subhamāṇavavatthuvaṇṇanā

444. * **Evam me sutam** -pa- **Sāvatthiyanti** Subhasuttam. Tatrāyaṃ anuttānapadavaṇṇanā. **Aciraparinibbute Bhagavatī**ti aciraṃ parinibbute Bhagavati, parinibbānato uddhaṃ māsamatte kāle. Nidānavaṇṇanāyaṃ vuttanayeneva Bhagavato pattacīvaraṃ ādāya āgantvā khīravirecanaṃ pivitvā vihāre nisinnadivasam sandhāyetaṃ vuttam. **Todeyyaputtoti** Todeyyabrāhmaṇassa putto, so kira Sāvatthiyā avidūre Tudigāmo nāma atthi, tassa adhipatittā **Todeyyoti** saṅkhyam gato. Mahaddhano pana hoti pañcacattālīsakoṭivibhavo paramamaccharī, “dadato bhogānaṃ aparikkhayo nāma natthī”ti cintetvā kassaci kiñci na deti, puttampi āha—

* “Añjanānaṃ khayam disvā, vammikānañca sañcayam.

Madhūnañca samāhāraṃ, paṇḍito gharamāvase”ti.

Evam adānameva sikkhāpetvā kāyassa bhedaṃ tasminyeva ghare sunakho hutvā nibbatto. Subho taṃ sunakhaṃ ativiya piyāyati, attano bhuñjanakabhattamyeva bhojeti, ukkhipitvā varasayane sayāpeti. Atha Bhagavā ekadivasam nikkhante māṇave taṃ gharaṃ piṇḍāya pāvisi. Sunakho Bhagavantam disvā bhukkāraṃ¹ karonto Bhagavato samīpaṃ gato. Tato naṃ Bhagavā avoca “Todeyya tvaṃ pubbepi maṃ ‘bho bho’ti paribhavitvā sunakho jāto, idānipi bhukkāraṃ katvā Avīcim gamissasī”ti. Sunakho taṃ katham sutvā vipphaṇṇasārī hutvā uddhanantare chārikāya nipanno, manussā naṃ ukkhipitvā sayane sayāpetum nāsakkhimsu.

Subho āgantvā “kenāhaṃ sunakho sayanā oropito”ti āha. Manussā “na kenaci”ti vatvā taṃ pavattim ārocesum. Māṇavo sutvā “mama pitā brahmaloke nibbatto, samaṇo pana Gotamo me pitaraṃ sunakhaṃ karoti, yaṃ kiñci esa mukhārūḥaṃ bhāsati”ti kujjhitvā Bhagavantam

၁၀-သုဘသုတ္တ

သုဘမာဏဝကဝတ္ထုဝတ္ထုနာ

၄၄၄။ ဧဝံ မေ သုတံ။ ပ။ သာဝတ္ထိယန္တိ သုဘသုတ္တံ။ တကြာယံ အနုတ္တာန-
ပဒဝဏ္ဏနာ။ အဓိရပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိတိ အဓိရံ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ၊
ပရိနိဗ္ဗာနတော ဥဒ္ဓံ မာသမတ္တေ ကာလေ။ နိဒါနဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယေနဝ
ဘဂဝတော ပတ္တစိဝရံ အာဒါယ အာဂန္တာ ဒီရဝိရေစနံ ပိဝိတွာ
ဝိဟာရေ နိသိန္နဒိဝသံ သန္တာယေတံ ဝုတ္တံ။ တောဒေယျပုတ္တောတိ တောဒေယျ-
ဗြာဟ္မဏဿ ပုတ္တော၊ သော ကိရ သာဝတ္ထိယာ အဝိဒူရေ တုဒိဂါမော နာမ
အတ္ထိ၊ တဿ အဓိပတိတ္တာ တောဒေယျောတိ သင်္ချံ ဂတော။ မဟဒ္ဒနော
ပန ဟောတိ ပဉ္စစတ္တာလီသကောဋိဝိဘဝေါ၊ ပရမမစ္ဆရိ၊ “ဒေတော ဘောဂါနံ
အပရိက္ခယော နာမ နတ္ထိ”တိ စိန္တေတွာ ကဿစိ ကိဉ္စ န ဒေတိ၊ ပုတ္တမိ
အာဟ—

“အဉ္ဇနာနံ ခယံ ဒိသွာ၊ ဝဋ္ဌိကာနဉ္စ သဉ္ဇယံ။

မရူနဉ္စ သမာဟာရံ၊ ပဏ္ဍိတော သရမာဝသေ”တိ။

ဧဝံ အဒါနမေဝ သိက္ခာပေတွာ ကာယဿ ဘေဒါ တသ္မိံ ယေဝ
သရေ သုနခေါ ဟုတွာ နိဗ္ဗုတ္တော။ သုဘော တံ သုနခံ အတိဝိယ
ပိယာယတိ၊ အတ္တနော ဘုဉ္ဇနကဘတ္တိယေဝ ဘောဇေတိ၊ ဥက္ခိပိတွာ ဝရ-
သယနေ သယာပေတိ။ အထ ဘဂဝါ ဧကဒိဝသံ နိက္ခန္တေ မာဏဝေ တံ
သရံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ သုနခေါ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ ဘုက္ကာရံ ကရောန္တော
ဘဂဝတော သမိပံ ဂတော။ တတော နံ ဘဂဝါ အဝေါစ “တောဒေယျ တံ
ပုဗ္ဗေပိ မံ ‘ဘော ဘော’တိ ပရိဘဝိတွာ သုနခေါ ဇာတော၊ ဣဒါနိပိ ဘုက္ကာရံ
ကတွာ အဝိစိ ဂမိဿသိ”တိ။ သုနခေါ တံ ကထံ သုတွာ ဝိပုဋ္ဌိသာရိ ဟုတွာ
ဥဒ္ဓနန္တရေ ဆာရိကာယ နိပဇ္ဇော၊ မနုဿာ နံ ဥက္ခိပိတွာ သယနေ သယာပေတံ
နာသက္ခိသု။

သုဘောအာဂန္တာ “ကေနာယံ သုနခေါ သယနာ ဩရောပိတော”တိ အာဟ။
မနုဿာ “န ကေနစိ”တိ ဝတွာ တံ ပဝတ္ထိံ အာရောစေသုံ။ မာဏဝေါ သုတွာ
“မေ ပိတာ ဗြဟ္မဇောကေ နိဗ္ဗုတ္တော၊ သမဏော ပန ဂေါတမော မေ ပိတရံ
သုနခံ ကရေတိ၊ ယံ ကိဉ္စ သေ မုခါရူဠံ ဘာသတိ”တိ ကုဉ္ဇိတွာ ဘဂဝန္တံ

* Ma-Ṭṭha 4. 175 piṭṭhepi.

1. Bhummāraṃ (Sī)

musāvādena codetukāmo vihāraṃ gantvā taṃ pavattiṃ pucchi. Bhagavā tassa tatheva vatvā avisaṃvādanatthaṃ āha “atthi pana te māṇava pitarā na akkhātā dhanan”ti. Atthi bho Gotama sataṣaṣṣagghanikā suvaṇṇamālā, sataṣaṣṣagghanikā suvaṇṇapādukā, sataṣaṣṣagghanikā suvaṇṇapāti, sataṣaṣṣaṇṇa kahāpaṇanti. Gaccha taṃ sunakhaṃ appodakaṃ madhupāyāsaṃ bhojetvā sayanaṃ āropetvā īsakaṃ niddaṃ okkantakāle puccha, sabbaṃ te ācikkhissati, atha naṃ jāneyyāsi “pitā me eso”ti. So tathā akāsi. Sunakho sabbaṃ ācikkhi¹, tadā naṃ “pitā me”ti ñatvā Bhagavati pasannacitto gantvā Bhagavantāṃ cuddasa pañhe pucchitvā vissajjanapariyosāne Bhagavantāṃ saraṇaṃ gato, taṃ sandhāya vuttaṃ “Subho māṇavo Todeyyaputto”ti. **Sāvatthiyaṃ paṭivasatīti** attano bhogagāmato āgantvā vasati.

445. **Aññataraṃ māṇavakaṃ āmantesīti** Satthari parinibbute “Ānandatthero kirassa pattacīvaraṃ gahetvā āgato, mahājano taṃ dassanattāya² upasaṅkamaṃ”ti sutvā “vihāraṃ kho pana gantvā mahājanamajjhe na sakkā sukhena paṭisanthāraṃ vā kātum, dhammakathaṃ vā sotum, gehaṃ āgataṃyeva naṃ disvā sukhena paṭisanthāraṃ karissāmi, ekā ca me kaṅkhā atthi, tampi naṃ pucchissāmi”ti cintetvā aññataraṃ māṇavakaṃ āmantesi. **Appābādhanti**-ādīsu **ābādhoti** visabhāgavedanā vuccati, yā ekadese uppajjitvā cattāro iriyāpathe ayapaṭṭena ābandhitvā viya gaṇhati, tassā abhāvaṃ pucchāti vadati. **Appātaṅkoti** kicchajīvitakaro rogo vuccati, tassāpi abhāvaṃ pucchāti vadati. Gilānasseva ca uṭṭhānaṃ nāma garukaṃ hoti, kāye balaṃ na hoti, tasmā niggelaññabhāvaṇṇa balaṇṇa pucchāti vadati. **Phāsuvihāraṃ** gamanaṭṭhānanisajjasayanesu catūsu iriyāpathesu sukhavīhāraṃ pucchāti vadati. Athassa pucchitabbākāraṃ dassento “**Subho**”ti-ādīmāha.

447. **Kālaṇṇa samayaṇṇa upādāyāti** kālaṇṇa samayaṇṇa paññāya gahetvā, upadhāretvāti attho. Sace amhākaṃ sve gamanakālo bhavissati, kāye balamattā ceva pharissati, gamanapaccayā ca añño

1. Dassesī (Sī)

2. Dassanāya (Sī)

မုသာဝါဒေန စောဒေတုကာမော ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ တံ ပဝတ္တိံ ပုစ္ဆိ။ ဘဂဝါ တဿ တထေဝ ဝတွာ အဝိသံဝါဒနတ္ထံ အာဟ “အတ္ထိ ပန တေ မာဏဝ ပိတရာ န အက္ခာတံ ခန”န္တိ။ အတ္ထိ ဘော ဂေါတမ သတသဟဿဉ္စနိကာ သုဝဏ္ဏမာလာ, သတသဟဿဉ္စနိကာ သုဝဏ္ဏပါဒုကာ, သတသဟဿဉ္စနိကာ သုဝဏ္ဏပါတိ, သတသဟဿဉ္စ နဟာပဏန္တိ။ ဂစ္ဆ တံ သုနခံ အပ္ပေါဒကံ မရပါယာသံ ဘောဇေတွာ သယနံ အာရောပေတွာ ဤသကံ နိဒ္ဒိဋ္ဌက္ခန္ဓကာလေ ပုစ္ဆိ။ သဗ္ဗံ တေ အာစိက္ခိယတိ။ အထ နံ ဇာနေယျာသိ “ပိတာ မေ ဧသော”တိ။ သော တထာ အကာသိ။ သုနခေါ သဗ္ဗံ အာစိက္ခိယံ၊ တဒါ နံ “ပိတာ မေ”တိ ဥတွာ ဘဂဝတိ ပသန္တစိတ္တော ဂန္ဓာ ဘဂဝန္တံ စုဒ္ဒသ ပဉ္စေ ပုစ္ဆိတွာ ဝိဿဇ္ဇနပရိယောသာနေ ဘဂဝန္တံ သရဏံ ဂတော၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “သုဘော မာဏဝေါ တောဒေယျပုတ္တော”တိ။ သာဝတ္ထိယံ ပဋိဝသတိတိ အတ္တနော ဘောဂဂါမတော အာဂန္ဓာ ဝသတိ။

၄၄၅-၄၄၆။ **အညတရံ မာဏဝကံ အာမန္တေသီတိ** သတ္တရိ ပရိနိဗ္ဗုတေ “အာနန္ဒတ္ထေရော ကိရဿ ပတ္တစိဝရံ ဂဟေတွာ အာဂတော၊ မဟာဇေနော တံ ဒဿနတ္ထာယ^၂ ဥပသင်္ကမတိ”တိ သုတွာ “ဝိဟာရံ ခေါ ပန ဂန္ဓာ မဟာဇနမဇ္ဈေ န သက္ကာ သုခေန ပဋိသန္ဓာရံ ဝါ ကာတုံ ဓမ္မကထံ ဝါ သောတုံ၊ ဂေဟံ အာဂတံ ယေဝ နံ ဒိသော သုခေန ပဋိသန္ဓာရံ ကရိဿာမိ၊ ဧကာ စ မေ ကင်္ခါ အတ္ထိ၊ တမ္ပိ နံ ပုစ္ဆိဿာမိ”တိ စိန္တေတွာ အညတရံမာဏဝကံ အာမန္တေသီ။ **အပ္ပါဗာဓန္တိ**အာဒိသု **အာဗာဓောတိ** ဝိသဘာဝဝေဒနာ ဝုစ္စတိ၊ ယာ ဧကဒေသေ ဥပ္ပုဇ္ဈိတွာ စတ္တာရေ ဣရိယာပထေ အယပဋ္ဌေန အာဗန္တိတွာ ဝိယ ဂဏှတိ၊ တဿာ အဘာဝံ ပုစ္ဆာတိ ဝဒတိ။ **အပ္ပါတင်္ကောတိ** ကိစ္ဆဇီဝိတကရော ရောဂေါ ဝုစ္စတိ၊ တဿာပိ အဘာဝံ ပုစ္ဆာတိ ဝဒတိ။ ဂိလာနသေဝ စ ဥဋ္ဌာနံ နာမ ဂရုကံ ဟောတိ၊ ကာယေ ဗလံ န ဟောတိ၊ တသ္မာ နိဂ္ဂေလညဘာဝဉ္စ ဗလဉ္စ ပုစ္ဆာတိ ဝဒတိ။ **ဖာသုဝိဟာရန္တိ** ဂမနဌာနနိသဇ္ဇသယနေသု စတူသု ဣရိယာပထေသု သုခဝိဟာရံ ပုစ္ဆာတိ ဝဒတိ။ အထဿ ပုစ္ဆိတဗ္ဗာကာရံ ဒဿေန္တော “သုဘော”တိအာဒိမာဟ။

၄၄၇။ **ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ဥပါဒါယာတိ** ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ပညာယ ဂဟေတွာ ဥပဓာရေတွာတိ အတ္ထော။ သစေ အမှာကံ သွေ ဂမနကာလော ဘဝိဿတိ၊ ကာယေ ဗလမတ္တာ စေဝ ဖရိဿတိ၊ ဂမနပစ္စယာ စ အညော

aphāsuvihāro na bhavissati, athetaṃ kālāñca gamanakāraṇasamavāya-saṅkhātāṃ samayañca upadhāretvā api eva nāma sve āgaccheyyāmāti vuttaṃ hoti.

448. **Cetakena bhikkhunāti** Cetiyaraṭṭhe¹ jātattā cetakoti evaṃ laddhanāmena. **Sammodanīyaṃ kathaṃ sārāṇīyaṃ** bho Ānanda Dasabalassa ko nāma ābādho² ahosi, kiṃ Bhagavā paribhuñji. Api ca Satthu parinibbānena tumhākaṃ soko udapādi, Satthā nāma na kevalaṃ tumhākaṃyeva parinibbuto, sadevakassa lokassa mahājāni, ko dāni añño maraṇā muccissati, yatra so sadevakassa lokassa aggapuggalo parinibbuto, idāni kaṃ aññaṃ disvā maccurājā lajjissatīti evamādinā nayena maraṇapaṭisaṃyuttaṃ sammodanīyaṃ kathaṃ sārāṇīyaṃ vītisāretvā therassa hiyyo pītabhesajjānurūpaṃ āhāraṃ datvā bhattakiccāvasāne ekamantaṃ nisīdi.

Upaṭṭhāko santikāvacaroti upaṭṭhāko hutvā santikāvacaro, na randhagavesī na vīmaṃsanādhippāyo. **Samīpacārīti** idaṃ purimapadasseva vevacanaṃ. **Yesaṃ so bhavaṃ Gotamoti** kasmā pucchati? Tassa kira evaṃ ahosi “yesu dhammesu bhavaṃ Gotamo imaṃ lokaṃ patiṭṭhāpesi, te tassa accayena naṭṭhā nu kho, dharanti nu kho, sace dharanti, ānando jānissati, handa naṃ pacchāmī”ti, tasmā pucchi.

449. Athassa thero tīṇi piṭakāni tīhi khandhehi saṅgahetvā dassento “**tiṇṇaṃ kho**”ti-ādimāha. Māṇavo saṅkhittena kathitaṃ asallakkhento “vitthārato pucchissāmī”ti cintetvā “**katamesaṃ tiṇṇaṃ**”ti āha.

Sīlakkhandhavaṇṇanā

450-453. Tato therena “ariyassa sīlakkhandhassā”ti tesu dassitesu puna “**katamo pana so bho Ānanda ariyo sīlakkhandho**”ti ekekaṃ pucchi. Theropissa Buddhuppādaṃ dassetvā tantidhammaṃ desento¹ anukkamena Bhagavatā vuttanayeneva sabbaṃ vissajjesi. Tattha

1. Cetiraṭṭhe (Ka)

2. Rogo (Sī, Syā)

3. Dassento (Syā)

သုတ္တံ]

သီလက္ခန္ဓဝဏ္ဏနာ

၃၁၉

အဖာသုဝိဟာရော န ဘဝိဿတိ။ အထေတံ ကာလဉ္စ ဂမနကာရဏသမဝါယသင်္ခါတံ သမယဉ္စ ဥပဓာရေတွာ “အဝိ ဧဝ နာမ သွေ အာဂစ္ဆေယျာမာ”တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၄၄၈။ စေတကေန ဘိက္ခုနာတိ စေတိရဋ္ဌေ^၁ ဇာတတ္တာ စေတကောတိ ဧဝံ လဉ္စနာမေန။ သမ္မောဒနီယံ ကထံ သာရဏီယန္တိ ဘော အာနန္ဒ ဒသဗလဿ ကော နာမ အာဗာဓော^၂ အဟောသိ၊ ကိံ ဘဂဝါ ပရိဘုဉ္စိ။ အဝိ စ သတ္ထု ပရိနိဗ္ဗာနေန တုမှာကံ သောကော ဥဒပါဒိ၊ သတ္ထာ နာမ န ကေဝလံ တုမှာကံ ယေဝ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ သဒေဝကဿ လောကဿ မဟာဇာနိ၊ ကော ဒါနိ အညော မရဏာ မုစ္ဆိဿတိ၊ ယတြ သော သဒေဝကဿ လောကဿ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော ပရိနိဗ္ဗုတော၊ ဣဒါနိ ကံ အညံ ဒိသ္မာ မစ္ဆရာဇာ လဇ္ဈိဿတိတိ ဧဝမာဒိနာ နယေန မရဏပဋိသံယုတ္တံ သမ္မောဒနီယံ ကထံ သာရဏီယံ ဝီတိသာရေတွာ ထေရဿ ဟိယျော ဝီတဘေသဇ္ဇာနုရူပံ အာဟာရံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ဧကမန္တံ နိဿိဒိ။

ဥပဋ္ဌာကော သန္တိကာဝစရောတိ ဥပဋ္ဌာကော ဟုတွာ သန္တိကာဝစရော၊ န ရန္တဂဝေသိ။ သင်္ခါပစာရိတိ ဣဒံ ပရိမပဒဿေဝ ဝေဝစနံ။ ယေသံ သော ဘဝံ ဂေါတမောတိ ကဿ ပုစ္ဆတိ။ တဿ ကိရ ဧဝံ အဟောသိ “ယေသု ဓမ္မေသု ဘဝံ ဂေါတမော ဣမံ လောကံ ပတိဋ္ဌပေသိ၊ တေ တဿ အစ္စယေန နဋ္ဌာ န ခေါ၊ ဓရန္တိ န ခေါ၊ သစေ ဓရန္တိ၊ အာနန္ဒော ဇာနိဿတိ၊ ဟန္တ နံ ပုစ္ဆာမိ”တိ၊ တသ္မာ ပုစ္ဆိ။

၄၄၉။ အထဿ ထေရော တိဏိ ပိဋကနိ တိဟိ ခန္ဓေဟိ သင်္ဂဟေတွာ ဒဿေန္တော “တိဏ္ဏံ ခေါ”တိအာဒိမာဟ။ မာဏဝေါ သင်္ခါတ္တေန ကထိတံ အသလ္လက္ခေန္တော “ဝိတ္ထာရတော ပုစ္ဆိဿာမိ”တိ စိန္တေတွာ “ကတမေသံ တိဏ္ဏံ”န္တိအာဒိမာဟ။

သီလက္ခန္ဓဝဏ္ဏနာ

၄၅၀-၄၅၃။ တတော ထေရေန အရိယဿ သီလက္ခန္ဓဿာတိ တေသု ဒဿိတေသု ပုန “ကတမော ပန သော ဘော အာနန္ဒ အရိယော သီလက္ခန္ဓော”တိ ဧကေကံ ပုစ္ဆိ။ ထေရောပိဿ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒံ ဒဿေတွာ တန္တိဓမ္မံ ဒေသေန္တော^၃ အနုက္ကမေန ဘဂဝတာ ဝုတ္တနယေနေဝ သဗ္ဗံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တတ္ထ

၁-စေတိယရဋ္ဌေ (ဗဟုသု)

၂-ရောဂေါ (သီ၊ သျာ)

၃-ဒဿေန္တော (သျာ)

atthi cevetha uttarikaraṇīyanti ettha Bhagavato sāsane na sīlameva sāro, kevalañhetam patiṭṭhāmatameva hoti. Ito uttari pana aññampi kattabham atthiyevāti dassesi. **Ito bahiddhāti** Buddhasāsanato bahiddhā.

Samādhikkhandhavaṇṇanā

454. **Kathaṇca māṇava bhikkhu indriyesu guttadvāro hotīti** idamāyasmā Ānando “katamo pana so bho Ānanda ariyo samādhikkhandho”ti evaṃ samādhikkhandham puṭṭhopi ye te “sīlasampanno indriyesu guttadvāro satisampajāññena samannāgato santuṭṭho”ti evaṃ sīlānantaram indriyasamvarādayo sīlasamādhīnam antare ubhinnaṃpi upakāradhammā uddiṭṭhā, te niddisitvā¹ samādhikkhandham dassetukāmo ārabhi. Ettha ca rūpajjhānāneva āgatāni, na arūpajjhānāni, ānetvā pana dīpetabbāni. Catutthajjhānena hi asaṅgahitā arūpasamāpatti nāma natthiyeva.

471-480. **Atthi cevetha uttarikaraṇīyanti** ettha Bhagavato sāsane na cīttekaggatāmattakeneva pariyosānappatti nāma atthi, itopi uttari pana aññam kattabham atthiyevāti dasseti. **Natthi cevetha uttarikaraṇīyanti** ettha Bhagavato sāsane ito uttari katabham nāma natthiyeva, arahattapariyosānañhi Bhagavato sāsanti dasseti. Sesam sabbattha uttānamevāti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ.

Subhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Uddisitvā (Ka)

အတ္ထိ စေဝေတ္ထ ဥတ္တရိကရဏီယန္တိ ဧတ္ထ ဘဂဝတော သာသနေန န သီလမေဝ သာရော၊ ကေဝလဥေတံ ပတိဋ္ဌာမတ္ထမေဝ ဟောတိ။ ဣတော ဥတ္တရိ ပန အညဗ္ဗိ ကတ္တဗ္ဗံ အတ္ထိယေဝါတိ ဒဿေသိ။ **ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ**တိ ဗုဒ္ဓသာသနတော ဗဟိဒ္ဓါ။

သမာဓိက္ခန္ဓဝဏ္ဏနာ

၄၅၄။ ကထဉ္စ မာဏဝ ဘိက္ခု၊ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဓါရော ဟောတိတိ ဣဒမာယသ္မာ အာနန္ဒော “ကတမော ပန သော ဘော အာနန္ဒ အရိယော သမာဓိက္ခန္ဓော”တိ ဧဝံ သမာဓိက္ခန္ဓံ ပုဋ္ဌောပိ ယေ တေ “သီလသမ္ပန္နော ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဓါရော သတိသမ္ပဇညေန သမန္နာဂတော သန္တုဋ္ဌော”တိ ဧဝံ သီလာနန္တရံ ဣန္ဒြိယသံဝရာဒယော သီလသမာဓိနံ အန္တရေ ဥဘိန္နဗ္ဗိ ဥပကာရက-ဓမ္မာ ဥဋ္ဌိဋ္ဌာ၊ တေ နိဋ္ဌိသိတွာ^၁ သမာဓိက္ခန္ဓံ ဒဿေတုကာမော အာရဘိ။ ဧတ္ထ စ ရူပဇ္ဈာနာနေဝ အာဂတာနိ၊ န အရူပဇ္ဈာနာနိ၊ အာနေတွာ ပန ဒီပေတဗ္ဗာနိ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနေန ဟိ အသင်္ဂဟိတာ၊ အရူပသမာပတ္တိ နာမ နတ္ထိ-ယေဝ။

၄၇၁-၄၈၀။ အတ္ထိ စေဝေတ္ထ ဥတ္တရိကရဏီယန္တိ ဧတ္ထ ဘဂဝတော သာသနေန န စိတ္တေကဂ္ဂတာမတ္တကေနဝ ပရိယောသာနပ္ပတ္တိ နာမ အတ္ထိ၊ ဣတောပိ ဥတ္တရိ ပန အညံ ကတ္တဗ္ဗံ အတ္ထိယေဝါတိ ဒဿေတိ။ နတ္ထိ စေဝေတ္ထ ဥတ္တရိကရဏီယန္တိ ဧတ္ထ ဘဂဝတော သာသနေန ဣတော ဥတ္တရိ ကာတဗ္ဗံ နာမ နတ္ထိယေဝ၊ အရဟတ္တပရိယောသာနဗ္ဗိ ဘဂဝတော သာသနန္တိ ဒဿေတိ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ

သုဘသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဥဋ္ဌိသိတွာ (က)

11. Kevaṭṭasutta

Kevaṭṭagahapatiputtavattavuṇṇanā

481. **Evam me sutam -pa-** Nālandāyanti Kevaṭṭasuttam. Tatrāyam apubbapadavaṇṇanā. **Pāvārikambavaneti** Pāvārikassa ambavane. **Kevaṭṭoti** idam tassa gahapatiputtassa nāmam, so kira cattālīsakoṭidhano¹ gahapatimahāsālo ativiya saddho pasanno ahosi. So saddhādhikattāyeva “sace eko bhikkhu aḍḍhamāsantarena vā māsantarena vā saṁvaccharena vā ākāse uppatitvā vividhāni pāṭihāriyāni dasseyya, sabbo jano ativiya pasādeyya. Yannūnāham Bhagavantam yācitvā pāṭihāriyakaraṇatthāya ekaṁ bhikkhum anujānāpeyyam”ti cintetvā Bhagavantam upasaṅkamitvā evamāha.

Tattha **iddhāti** samiddhā. **Phīṭāti** nānābhaṇḍa-ussannatāya vuddhippattā. **Ākiṇṇamanussāti** aṁsakūṭena aṁsakūṭam paharitvā viya vicarantehi manussehi ākiṇṇā. **Samādisatūti** āṇāpetu ṭhānantare ṭhapetu. **Uttarimanussadhammāti** uttari manussānam dhammato, dasakusalasaṅkhātato vā manussadhammato uttari. **Bhiyyoso mattāyāti** pakatiyāpi pajjalitapadīpo telasneham² labhitvā viya atirekappamāṇena abhippasādisati. **Na kho ahanti** Bhagavā Rājagahaseṭṭhivatthusmin sikkhāpadam paññāpesi, tasmā “na kho ahan”ti-ādimāha.

482. **Na dhammsemīti** na guṇavināsanena dhammsemi, sīlabhedam pāpetvā anupubbena uccaṭṭhānato otārento nīcaṭṭhāne na ṭhapemi, atha kho aham Buddhasāsanassa vuddhim paccāsīyanto kathamīti dasseti. **Tatiyampi khoti** yāvatatiyam Buddhānam katham paṭibāhitvā kathetum visahanto nāma natthi. Ayam pana Bhagavatā saddhim vissāsiko vissāsam vaḍḍhetvā vallabho hutvā attakāmosmīti tikkhattum kathesi.

Iddhipāṭihāriya-aṇṇanā

483-484. Atha Bhagavā ayam upāsako mayi paṭibāhantepi punappunam yācatiyeva. “Handassa pāṭihāriyakaraṇe ādīnavam dassemī”ti

1. Koṭimattadhamo (Syā, Ka)

2. Telāsekam (Sī)

၁၁-ကောဝုဒ္ဓသုတ္တ

ကောဝုဒ္ဓဂဟပတိပုတ္တဝတ္ထဝတ္ထနာ

၄၈၁။ ဧဝံ မေ သုတံ။ ပ။ နာဠန္ဒာယန္တိ ကောဝုဒ္ဓသုတ္တံ။ တတြာယံ အပုဗ္ဗပဒ-
ဝတ္ထနာ။ ပါဝါရိကဗ္ဗဝနေတိ ပါဝါရိကဿ အဗ္ဗဝနေ။ ကောဝုဒ္ဓောတိ ဣဒံ
တဿ ဂဟပတိပုတ္တဿ နာမံ၊ သော ကိရ စတ္တာလိသကောဋိဓနော^၁
ဂဟပတိမဟာသာလော အတိဝိယ သဒ္ဓေါ ပသန္ဓော အဟောသိ။ သော
သဒ္ဓါမိကတ္တာယေဝ “သစေ ဧကော ဘိက္ခု အမုမာသန္တရေန ဝါ မာသန္တရေန
ဝါ သံဝစ္ဆရေန ဝါ အာကာသေ ဥပ္ပတိဘွာ ဝိဝိဓာနိ ပါဠိဟာရိယာနိ
ဒဿေယျ။ သဗ္ဗော ဇနော အတိဝိယ ပသိဒေယျ။ ယန္တုနာဟံ ဘဂဝန္တံ
ယာစိဘွာ ပါဠိဟာရိယကရဏတ္ထာယ ဧကံ ဘိက္ခု အနုဇာနာပေယျ”န္တိ
စိန္တေဘွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိဘွာ ဧဝမာဟ။

တတ္ထ ဣဒ္ဓါတိ သမိဒ္ဓါ။ ဖိတာတိ နာနာဘဏ္ဍဥဿန္တတာယ ဝုဒ္ဓိပုတ္တာ။
အာကိဏ္ဏမနုဿာတိ အံသကူဠေန အံသကူဠံ ပဟရိဘွာ ဝိယ ဝိစရန္တေဟိ
မနုဿေဟိ အာကိဏ္ဏာ။ သမာဒိသတူတိ အာဏာပေတု ဌာနန္တရေ ဌပေတု။
ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မောတိ ဥတ္တရိ မနုဿာနံ ဓမ္မတော၊ ဒသကုသလသင်္ခါတတော
ဝါ မနုဿဓမ္မတော ဥတ္တရိ။ ဘိယျောသောမတ္တာယာတိ ပကတိယာဝိ
ပဇ္ဇလိတပဒီပေါ တေလသ္မေဟံ^၂ လဘိဘွာ ဝိယ အတိရေကပ္ပမာဏေန အဘိပ္ပ-
သိဒိဿတိ။ န ခေါ အဟန္တိ ဘဂဝါ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိဝတ္ထုသ္မိံ သိဘွာပဒံ
ပညပေသိ၊ တသ္မာ “န ခေါ အဟ”န္တိအာဒိမာဟ။

၄၈၂။ န ဓံသေမီတိ န ဂုဏဝိနာသနေန ဓံသေမိ၊ သီလဘေဒံ ပါပေတွာ
အနုပုဗ္ဗေန ဥစ္စဋ္ဌာနတော ဩတာရေန္တော နိစဋ္ဌာနေ န ဌပေမိ၊ အထ ခေါ
အဟံ ဗုဒ္ဓသာသနဿ ဝုဒ္ဓိံ ပစ္စာသိသန္တော ကထေမီတိ ဒဿေတိ။ တတိယမ္ပိ
ခေါတိ ယာဝတတိယံ ဗုဒ္ဓါနံ ကထံ ပဋိဗာဟိဘွာ ကထေတုံ ဝိသဟန္တော
နာမ နတ္ထိ။ အယံ ပန ဘဂဝတော သဒ္ဓိံ ဝိဿာသိကော ဝိဿာသံ ဝနေဘွာ
ဝလ္လဘော ဟုဘွာ အတ္တကာမောသ္မိတိ တိက္ခတ္ထု ကထေသိ။

ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယဝတ္ထနာ

၄၈၃-၄၈၄။ အထ ဘဂဝါ အယံ ဥပါသကော မယိ ပဋိဗာဟန္တေပိပုနပ္ပုနံ
ယာစတိယေဝ။ “ဟန္တဿ ပါဠိဟာရိယကရဏေ အာဒိနဝံ ဒဿေမိ”တိ

၁-ကောဋိမတ္တဓနော (သျှာ၊ က)

၂-တေလာသေကံ (သီ)

cintetvā “**tīṇi kho**”ti-ādimāha. Tattha **amāhaṃ bhikkhūnti** amuṃ ahaṃ bhikkhuṃ. **Gandhārī**ti Gandhārena nāma isinā katā, Gandhāraratṭhe vā uppannā vijjā. Tattha kira bahū isayo vasiṃsu, tesu ekena katā vijjāti adhippāyo. **Attīyāmīti** atṭo pīlito viya homi. **Harāyāmīti** lajjāmi. **Jigucchāmīti** gūthaṃ disvā viya jiguccham uppademi.

Ādesanāpāṭihāriyavaṇṇanā

485. **Parasattānanti** aññesaṃ sattānaṃ. Dutiyam tasseva vevacanam. **Ādisatīti** katheti. **Cetasikanti** somanassadomanassaṃ adhippetam. **Evampi te manoti** evaṃ tava mano somanassito vā domanassito vā kāmavitakkādisampayutto vā. Dutiyam tasseva vevacanam. **Itipi te cittanti** iti tava cittam, imaṃca imaṃca attham cintayamānaṃ pavattatīti attho. **Maṇikā nāma vijjāti** “cintāmaṇi”ti evaṃ laddhanāmā loke ekā vijjā atthi. Tāya¹ paresaṃ cittam jānātīti² dīpeti.

Anusāsanīpāṭihāriyavaṇṇanā

486. **Evaṃ vitakkethāti** nekkhammavitakkādayo evaṃ pavattento vitakketha. **Mā evaṃ vitakkayitthāti** evaṃ kāmavitakkādayo pavattentā mā vitakkayittha. **Evaṃ manasi karoṭhāti** evaṃ aniccasaññameva, dukkhasaññādīsu vā aññataraṃ manasi karoṭha. **Mā evanti** “niccaṃ”ti-ādinā nayena mā manasi karittha. **Idanti** imaṃ pañcakāmaguṇīkarāgaṃ pajahatha. **Idaṃ upasampajjāti** imaṃ catumaggaphalappabhedam lokuttaradhammameva upasampajja pāpuṇitvā nipphādetvā viharatha. Iti Bhagavā iddhividhaṃ **iddhipāṭihāriyanti** dasseti, parassa cittam ñatvā kathanam ādesanāpāṭihāriyanti sāvakaṇaṃca Buddhānaṃca satatam dhammadesanā **anusāsanīpāṭihāriyanti**.

Tattha iddhipāṭihāriyena anusāsanīpāṭihāriyam Mahāmoggallānassa āciṇṇam, ādesanāpāṭihāriyena anusāsanīpāṭihāriyam Dhammasenāpatissa. Devadatte saṃgham bhinditvā pañca bhikkhusatāni gahetvā Gayāsīse buddhalīlāya tesam dhammam desante hi Bhagavatā pesitesu dvīsu aggasāvakesu Dhammasenāpati tesam cittācāram³ ñatvā dhammam

1. Yāya (Sī)

2. Vijānantīti (Sī)

3. Cittavāram (Syā)

စိန္တေတွာ “တိဏိ ခေါ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ အမာဟံ ဘိက္ခုန္တိ အမံ အဟံ ဘိက္ခု။ ဂန္ဓာရီတိ ဂန္ဓာရေန နာမ ဣသိနာ ကတာ၊ ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ ဝါ ဥပ္ပန္နာ ဝိဇ္ဇာ။ တတ္ထ ကိရ ဗဟူ ဣသယော ဝသိံသု၊ တေသု ဧကေန ကတာ ဝိဇ္ဇာတိ အဓိပ္ပါယော။ အနိယာမီတိ အဇ္ဇော ဝိဇ္ဇိတော ဝိယ ဟောမိ။ ဟရာယာမီတိ လဇ္ဇာမိ။ ဧရုန္တာမီတိ ဂူထံ ဒိသ္မာ ဝိယ ဧရုန္တံ ဥပ္ပါဒေမိ။

အာဒေသနာပါဠိဟာရိယဝဏ္ဏနာ

၄၈၅။ ပရသတ္တာနန္တိ အညေသံ သတ္တာနံ။ ဒုတိယံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ အာဒိသတိတိ ကထေတိ။ စေတသိကန္တိ သောမနဿဒေါမနဿံ အဓိပ္ပေတံ။ ဝေမ္ပိ တေ မနောတိ ဧဝံ တဝ မနော သောမနဿိတော ဝါ ဒေါမနဿိတော ဝါ ကာမဝိတက္ကာဒိသဗ္ဗယုတ္တော ဝါ။ ဒုတိယံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဣတိပိ တေ စိတ္တန္တိ ဣတိ တဝ စိတ္တံ၊ ဣဒဗ္ဗိဒဗ္ဗ အတ္ထံ စိန္တယမာနံ ပဝတ္တတိတိ အတ္ထော။ မဏိကာ နာမ ဝိဇ္ဇာတိ စိန္တာမဏိတိ ဧဝံ လဒ္ဓနာမာ လောကေ ဧကော ဝိဇ္ဇာ အတ္ထိ။ တာယ^၁ ပရေသံ စိတ္တံ ဇာနာတိတိ^၂ ဒိပေတိ။

အနုသာသနီပါဠိဟာရိယဝဏ္ဏနာ

၄၈၆။ ဧဝံ ဝိတက္ကေထာတိ နေက္ခမ္မဝိတက္ကာဒယော ဧဝံ ပဝတ္တေန္တာ ဝိတက္ကေထ။ မာ ဧဝံ ဝိတက္ကယိတ္တာတိ ဧဝံ ကာမဝိတက္ကာဒယော ပဝတ္တေန္တာ မာ ဝိတက္ကယိတ္ထ။ ဧဝံ မနသိ ကရေထာတိ ဧဝံ အနိစ္စသညမေဝ၊ ဒုက္ခသညာဒိသု ဝါ အညတရံ မနသိ ကရေထ။ မာ ဧဝန္တိ နိစ္စန္တိအာဒိနာ နယေန မာ မနသိ ကရိတ္ထ။ ဣဒန္တိ ဣဒံ ပဉ္စကာမဂုဏိကရာဂံ ပဇဟေ။ ဣဒံ ဥပသမ္ပန္နာတိ ဣဒံ စတုမဂ္ဂဗလပ္ပဘေဒံ လောကုတ္တရဓမ္မမေဝ ဥပသမ္ပန္န ပါပုဏိတွာ နိပ္ပါဒေတွာ ဝိဟရေ။ ဣတိ ဘဂဝါ ဣဒိဝိဓံ ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယန္တိ ဒေသေတိ၊ ပရဿ စိတ္တံ ဥတွာ ကထနံ အာဒေသနာပါဠိဟာရိယန္တိ။ သာဝကာနဉ္စ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ သတတံ ဓမ္မဒေသနာ အနုသာသနီပါဠိဟာရိယန္တိ။

တတ္ထ ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယေန အနုသာသနီပါဠိဟာရိယံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ အာစိဏ္ဏံ။ အာဒေသနာပါဠိဟာရိယေန အနုသာသနီပါဠိဟာရိယံ ဓမ္မသေနာပတိဿ။ ဒေဝဒတ္တေ သံဃံ ဘိန္ဒိတွာ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတနိ ဂဟေတွာ ဂယာသီသေ ဗုဒ္ဓလီလာယ တေသံ ဓမ္မံ ဒေသန္တေ ဟိ ဘဂဝတာ ပေသိတေသု ဒ္ဓိသု အဂ္ဂသာဝကေသု ဓမ္မသေနာပတိ တေသံ စိတ္တာစာရံ^၃ ဥတွာ ဓမ္မံ

၁-ယာယ (သိ)

၂-ဝိဇာနန္တိတိ (သိ)

၃-စိတ္တဝါရံ (သျှာ)

desesi, thesa dhammadesanaṃ sutvā pañcasatā bhikkhū sotāpattiphale patitṭhahimsu. Atha nesaṃ Mahāmoggaḷāno vikubbanāṃ dassetvā dassetvā dhammaṃ desesi, taṃ sutvā sabbe arahattaphale patitṭhahimsu. Atha dvepi mahānāgā pañca bhikkhusatāni gahetvā vehāsaṃ abbhuggantvā Veḷuvanamevāgaminīsu. Anusāsanīpāṭihāriyaṃ pana Buddhānaṃ satatāṃ dhammadesanā, tesu iddhipāṭihāriya-ādesanāpāṭihāriyāni sa-upārambhāni sadosāni, addhānaṃ na tiṭṭhanti, addhānaṃ atitṭhanato na niyyanti. Anusāsanīpāṭihāriyaṃ anupārambhaṃ niddosaṃ, addhānaṃ tiṭṭhati, addhānaṃ tiṭṭhanato niyyāti. Tasmā Bhagavā iddhipāṭihāriyañca ādesanāpāṭihāriyañca garahati, anusāsanīpāṭihāriyaṃyeva pasamsati.

Bhūtanīrodhesakavattahuvaṇṇanā

487. **Bhūtapubbanti** idaṃ kasmā Bhagavatā āradhaṃ. Iddhipāṭihāriya-ādesanāpāṭihāriyānaṃ aniyyanīkabhāvadassanattamaṃ, anusāsanīpāṭihāriyasēva niyyanīkabhāvadassanattamaṃ. Api ca sabbabuddhānaṃ mahābhūtapariyesako nāmeko bhikkhu hotiyeva. Yo mahābhūte pariyesanto yāva brahmalokā vicaritvā vissajjetāraṃ¹ alabhitvā āgamma Buddhameva pucchitvā nikkaṅkho hoti. Tasmā² Buddhānaṃ mahantabhāvappakāsanattamaṃ, idaṃ kasmā kārāṇaṃ paṭicchannaṃ, atha naṃ vivaṭaṃ katvā desentopi Bhagavā “bhūtapubban”ti-ādimāha.

Tattha **kattha nu khoti** kismiṃ ṭhāne kiṃ āgamma kiṃ pattassa te anavaśesā appavattivasena nirujjhanti. Mahābhūtakathā paṇesā sabbākārena **Visuddhimagge** * vuttā, tasmā sā tatova gahetabbā.

488. **Devayāniyo maggoti** pāṭiyekko³ devalokagamanamaggo nāma natthi, iddhividhaññasseva panetaṃ adhivacanaṃ. Tena hesa yāva brāhmalokāpi kāyena vasaṃ vattento devalokaṃ yāti. Tasmā taṃ “devayāniyo maggo”ti vuttaṃ. **Yena Cātumahārājikā**ti samīpe ṭhitampi Bhagavantaṃ apucchitvā dhammatāya codito devatā mahānubhāvāti maññaṃ māno upasaṅkami. **Mayampi kho bhikkhu na jānāmāti** Buddhavisaye

1. Vissajjetāraṃ (Syā), vissajjokāsaṃ (Sī-Ṭī Abhinava 2. 415 piṭṭhe)

2. Kasmā (Sī, Syā) * Visuddhi 1. 342 piṭṭhe. 3. Pāṭiyeko (Syā), pāṭekko (Ka)

သုတ္တံ]

ဘူတနိရောဓသေကဝတ္ထုဝတ္ထုနာ

၃၂၃

ဒေသေသိ။ ထေရဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခု။ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ အထ နေသံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဝိကုဗ္ဗနံ ဒေသေတွာ ဒေသေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ တံ သုတွာ သဗ္ဗေ အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ အထ ဒွေဝိ မဟာနာဂါ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ ဂဟေတွာ ဝေဟာသံ အတ္တဂန္တော ဝေဠုဝန-မေဝါဂမိံသု။ အနုသာသနီပဂိဋ္ဌဟာရိယံ ပန ဗုဒ္ဓါနံ သတတံ ဓမ္မဒေသနာ၊ တေသု ဣဒ္ဓိပဂိဋ္ဌဟာရိယအာဒေသနာပဂိဋ္ဌဟာရိယာနိ သဥပါရက္ခနိ သဒေါသာနိ၊ အဒ္ဓါနံ န တိဋ္ဌန္တိ၊ အဒ္ဓါနံ အတိဋ္ဌနတော န နိယုန္တိ။ အနုသာသနီပဂိဋ္ဌဟာရိယံ အနုပါရက္ခံ နိဒ္ဒေါသံ၊ အဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌတိ၊ အဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌနတော နိယုတိ။ တသ္မာ ဘဂဝါ ဣဒ္ဓိပဂိဋ္ဌဟာရိယဉ္စ အာဒေသနာပဂိဋ္ဌဟာရိယဉ္စ ဂရဟတိ၊ အနုသာသနီ-ပဂိဋ္ဌဟာရိယံယေဝ ပသံသတိ။

ဘူတနိရောဓသေကဝတ္ထုဝတ္ထုနာ

၄၈၇။ **ဘူတပုဗ္ဗန္တိ** ဣဒံ ကသ္မာ ဘဂဝတာ အာရဒ္ဓံ။ ဣဒ္ဓိပဂိဋ္ဌဟာရိယ-အာဒေသနာပဂိဋ္ဌဟာရိယာနံ အနိယျာနိကဘာဝဒဿနတ္ထံ၊ အနုသာသနီ-ပဂိဋ္ဌဟာရိယသေဝ နိယျာနိကဘာဝဒဿနတ္ထံ။ အဝိ စ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ မဟာဘူတ-ပရိယေသကော နာမေကော ဘိက္ခု ဟောတိယေဝ။ ယော မဟာဘူတေ ပရိယေသန္တော ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဝိစရိတွာ ဝိဿန္တေတာရံ^၁ အလဘိတွာ အာဂမ္မ ဗုဒ္ဓမေဝ ပုစ္ဆိတွာ နိက္ကဓေါ ဟောတိ။ တသ္မာ^၂ ဗုဒ္ဓါနံ မဟန္တဘာဝပ-ကာသနတ္ထံ၊ ဣဒဉ္စ ကာရဏံ ပဋိစ္ဆန္တိ။ အထ နံ ဝိဝဋ် ကတွာ ဒေသေန္တောဝိ ဘဂဝါ “ဘူတပုဗ္ဗ”န္တိအာဒိမာဟ။

တတ္ထ **ကတ္ထ န ခေါ**တိ ကိသ္မိံ ဌာနေ ကိံ အာဂမ္မ ကိံ ပတ္တဿ တေ အနဝသေသာ အပ္ပဝတ္တိဝသေန နိရုဇ္ဈန္တိ။ မဟာဘူတကထာ ပနေသာ သဗ္ဗာ-ကာရေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ၊ တသ္မာ သာ တတောဝ ဂဟေတဗ္ဗာ။

၄၈၈။ **ဒေဝယာနိယော မဂ္ဂေါ**တိ ပဂိဋ္ဌိယေက္ကာ^၃ ဒေဝလောကဂမန-မဂ္ဂေါ နာမ နတ္ထိ၊ ဣဒ္ဓိဝိဉ္ဇေဏသေဝ ပနေတံ အဓိဝစနံ။ တေန ဟေသံ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာဝိ ကာယေန ဝသံ ဝတ္တေန္တော ဒေဝလောကံ ယာတိ။ တသ္မာ တံ ဒေဝယာနိယော မဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တံ။ **ယေန စာတုမဟာရာဇိကာ**တိ သမိပေ ဌိတမ္ပိ ဘဂဝန္တံ အပုစ္ဆိတွာ ဓမ္မတာယ စောဒိတော ဒေဝတာ မဟာနဘာဝါတိ မညမာနော ဥပသင်္ကမိ။ **မယမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခု** န **ဇာနာမာ**တိ ဗုဒ္ဓဝိသယေ

၁-ဝိဿန္တေတာရံ (သျှာ)၊ ဝိဿန္တေကာသံ (က) ၂-ကသ္မာ (သီ၊ သျှာ)
၃-ပဂိဋ္ဌိယေကော (သျှာ)၊ ပါဠိက္ခော (က)

pañhaṃ pucchitā devatā na jānanti, tenevamaṃsaṃsu. Atha kho so bhikkhu “mama imaṃ pañhaṃ na kathetuṃ na labbhā, sīghaṃ kathethā”ti tā devatā ajjhottharati, punappunaṃ pucchati, tā “ajjhottharati no ayaṃ bhikkhu, handa naṃ hatthato mocessāma”ti¹ cintetvā “**atthi kho bhikkhu cattāro mahārājāno**”ti-ādimāṃsu. Tattha **abhikkantatarā**ti atikkamma kantatarā². **Pañtatarā**ti vaṇṇayasa-issariyādīhi uttamatarā. Etena nayena sabbavāresu attho veditabbo.

491-493. Ayaṃ pana viseso—Sakko kira devarājā cintesi “ayaṃ pañho Buddhavisayo, na sakkā aññena vissajjitum, ayañca bhikkhu aggaṃ pahāya khajjopanakaṃ dhamanto viya, bheriṃ pahāya udaraṃ vādentō viya ca loka aggapuggalaṃ Sammasambuddhaṃ pahāya devatā pucchanto vicarati, pesemi naṃ Satthusantikaṃ”ti. Tato punadeva so cintesi “sudūrampi gantvā Satthu santikeva nikkāṃkho bhavissati, atthi ceva puggalo³ nāmesa, thokaṃ tāva āhiṇḍanto kilamatu pacchā jānissati”ti. Tato taṃ “**ahampi kho**”ti-ādimāha. Brahmāyāniyopi devayāniyasadisova. Devayāniyamaggoti vā brahmāyāniyamaggoti vā dhammasetūti⁴ vā ekacittakkhaṇika-appanāti vā sannitṭhānikacetanāti vā mahaggatacittanti vā abhiññāṇanti⁵ vā sabbametaṃ iddhividhañāṇasseva nāmaṃ.

494. **Pubbanimittanti** āgamanapubbabhāge nimittaṃ sūriyassa udayato aruṇuggaṃ⁶ viya. Tasmā idāneva brahmā āgamissati, evaṃ mayaṃ jānāmāti dīpayimsu. **Pāturahosī**ti pākāto ahosi. Atha kho so brahmā tena bhikkhuna puṭṭho attano avisayabhāvaṃ ñatvā sacāhaṃ “na jānāmī”ti vakkhāmi, ime maṃ paribhavissanti, atha jānanto viya yaṃ kiñci kathessāmi, ayaṃ me bhikkhu veyyākaraṇena anāraddhacitto vādaṃ āropessati. “Ahamasmi bhikkhu brahmā”ti-ādīni pana me bhaṇantassa na koci vacanaṃ saddahissati⁷, yannūnāhaṃ vikkhepaṃ katvā imaṃ bhikkhuṃ satthusantikaṃyeva peseyyanti cintetvā “**ahamasmi bhikkhu brahmā**”ti-ādimāha.

1. Mocemāti (Sī), muñcissāmāti (Ka)

2. Atikkantatarā (Ka) Sī-Ṭī Abhinava 2. 416 piṭṭhe oloketabbā.

3. Aṭṭhivedhapuggalo (Sī) Dī-Ṭītha 2. 299 piṭṭhepi.

5. Abhiññāṇanti (Syā, Ka)

6. Āruṇaggaṃ (Sī)

4. Dhammahetūti (Sī)

7. Na saddahissati (Sī)

ပဉ္စ ပုစ္ဆိတာ ဒေဝတာ န ဇာနန္တိ၊ တေနေဝမာဟံသု။ အထ ခေါ သော ဘိက္ခု “မမ ဣမံ ပဉ္စ န ကထေတုံ န လမ္ဘာ၊ သီဃံ ကထေထာ”တိ တာ ဒေဝတာ အဇ္ဈောတ္ထရတိ၊ ပုနပုနံ ပုစ္ဆတိ၊ တာ အဇ္ဈောတ္ထရတိ နော အယံ ဘိက္ခု၊ ဟန္တ နံ ဟတ္ထတော မောစေဿာမာတိ^၁ စိန္တေတွာ “အတ္တိ ခေါ ဘိက္ခု စတ္တာရော မဟာရာဇာနော”တိအာဒိမာဟံသု။ တတ္ထ **အဘိက္ကန္တတရတိ** အဘိက္ကမ္မ ကန္တတရ၊။ **ပဏီတတရတိ** ဝဏ္ဏယသဇ္ဇဿရိယာဒိဟိ ဥတ္တမတရ၊။ ဧတေန နယေန သဗ္ဗဝါရေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၄၉၁-၄၉၃။ အယံ ပန ဝိသေသော—သက္ကော ကိရ ဒေဝရာဇာ စိန္တေသိ “အယံ ပဉ္စော ဗုဒ္ဓဝိသယော၊ န သက္ကာ အညေန ဝိသဇ္ဇိတုံ၊ အယဉ္စ ဘိက္ခု အဂ္ဂိ^၂ ပဟာယ ခဇ္ဇောပနကံ မေန္တော ဝိယ၊ ဘေရိ^၃ ပဟာယ ဥဒရံ ဝါဒေန္တော ဝိယ စ၊ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ပဟာယ ဒေဝတာ ပုစ္ဆန္တော ဝိစရတိ၊ ပေသေမိ နံ သတ္တုသန္တိက”န္တိ။ တတော ပုနဒေဝ သော စိန္တေသိ “သုဒ္ဓရဗ္ဗိ ဂန္ဓာ သတ္တုသန္တိကေဝ နိက္ကဓေါ ဘဝိဿတိ၊ အတ္ထိ စေဝ ပုဂ္ဂလော^၄ နာမေသ၊ ထောကံ တာဝ အာဟိဏ္ဏန္တော ကိလမတု ပစ္ဆာ ဇာနိဿတိ”တိ။ တတော တံ “အဟဗ္ဗိ ခေါ”တိအာဒိမာဟ။ မြဟ္မယာနိယောဝိ ဒေဝယာနိယသဒိသောဝ။ ဒေဝယာနိယမဂ္ဂေါတိ ဝါ မြဟ္မယာနိယမဂ္ဂေါတိ ဝါ ဓမ္မသေတူတိ^၅ ဝါ ကေစိတ္တက္ခဏိကအပ္ပနာတိ ဝါ သန္နိဋ္ဌာနိကစေတနာတိ ဝါ မဟဂ္ဂတစိတ္တန္တိ ဝါ အဘိညာဉ္ဇကန္တိ^၆ ဝါ သဗ္ဗမေတံ ဣဒ္ဓိဝိညေဏဿေဝ နာမံ။

၄၉၄။ **ပုဗ္ဗနိမိတ္တန္တိ** အာဂမနပုဗ္ဗဘာဂေ နိမိတ္တံ သုရိယဿ ဥဒယတော အရုဏဂ္ဂံ^၆ ဝိယ။ တသ္မာ ဣဒါနေဝ မြဟ္မာ အာဂမိဿတိ၊ ဧဝံ မယံ ဇာနာမာတိ ဒီပယိ^၇သု။ **ပါတုရဟောသိ**တိ ပါကဇော အဟောသိ။ အထ ခေါ သော မြဟ္မာ တေန ဘိက္ခုနာ ပုဋ္ဌော အတ္တနော အဝိသယဘာဝံ ဥတွာ သစာဟံ န ဇာနာမိတိ ဝက္ခာမိ၊ ဣမေ မံ ပရိဘဝိဿန္တိ၊ အထ ဇာနန္တော ဝိယ ယံ ကိဉ္စိ ကထေဿာမိ၊ အယံ မေ ဘိက္ခု ဝေယျာကရဏေန အနာရဒ္ဓစိတ္တော ဝါဒိ အာရောပေဿတိ။ အဟမသ္မိ ဘိက္ခု မြဟ္မာတိအာဒိနိ ပန မေ ဘဏန္တဿ န ကောစိ ဝစနံ သဒ္ဓဟိဿတိ^၇၊ ယန္တုနာဟံ ဝိက္ခေပံ ကတွာ ဣမံ ဘိက္ခု သတ္တုသန္တိကံယေဝ ပေသေယုန္တိ စိန္တေတွာ “အဟမသ္မိ ဘိက္ခု မြဟ္မာ”တိ-အာဒိမာဟ။

၁-မောစေမာတိ (သီ)၊ မုဗ္ဗိဿာမာတိ (က) ၂-အဘိက္ကန္တတရ (က) ဇီကာ ဩလောကေတဗ္ဗော။
 ၃-အဗ္ဗိဝေဓပုဂ္ဂလော (သီ) ၄-ဓမ္မဟေတူတိ (သီ) ၅-အဘိညာဉ္ဇကန္တိ (သျှ၊က)
 ၆-အာရုဏဂ္ဂံ (သီ) ၇-န သဒ္ဓဟိဿတိ (သီ)

495-496. **Ekamantaṃ apanetvā**ti kasmā evamakāsi? Kuhakattā.

Bahiddhā pariyetṭhinti telatthiko vālikaṃ nippīliyamāno viya yāva brahmalokā bahiddhā pariyesanam āpajjati.

497. **Sakuṇanti** kākaṃ vā kusalaṃ vā. **Na kho eso bhikkhu pañho evaṃ pucchitabboti** idam Bhagavā yasmā padesenesa¹ pañho pucchitabbo, ayañca kho bhikkhu anupādinnaṃ gahetvā nippadesato pucchati, tasmā paṭisedheti. Āciṇṇam kiretaṃ Buddhānam, pucchāmūlhaṃ janassa pucchāya dosaṃ dassetvā puccham sikkhāpetvā pucchāvissajjanam. Kasmā? Pucchitum ajānitvā paripucchanto duviññāpayo hoti.

498. Pañham sikkhāpento pana “**kattha āpo cā**”ti-ādimāha. Tattha **na gādhatīti** na patiṭṭhāti, ime cattāro mahābhūtā kiṃ āgamma appatiṭṭhā bhavanti attho. Upādinnaṃyeva sandhāya pucchati². **Dīghaṇca rassaṇcāti** saṇṭhānavasena upādārūpaṃ vuttam. **Aṇum thūlanti** khuddakaṃ vā mahantaṃ vā, imināpi upādārūpe vaṇṇamattameva kathitaṃ. **Subhāsubhanti** subhaṇca asubhaṇca upādārūpameva kathitaṃ. Kiṃ pana upādārūpaṃ subhanti asubhanti atthi? Natthi. Itthāniṭṭhārammaṇam panevaṃ kathitaṃ. **Nāmaṇca rūpaṇcāti** nāmaṇca dīghadibhedam rūpaṇca. **Uparujjhatīti** nirujjhati, kiṃ āgamma asesametaṃ nappavattatīti.

499. Evaṃ pucchitabbaṃ siyāti puccham dassetvā idāni vissajjanam dassento tatra veyyākaraṇam bhavatīti vatvā “**viññāṇam**”ti-ādimāha. Tattha viññāṭabbanti **viññāṇam**, * nibbānassetam nāmaṃ, tadetaṃ nidassanābhāvato **anidassanam**. Uppādanto vā vayanto vā ṭhitassa aññatattanto vā etassa natthīti **anantaṃ**. **Pabhanti** pana etaṃ kira titthassa nāmaṃ, tañhi papanti etthāti **papaṃ**, pakārassa pana bhakāro kato. Sabbatho pabhamassāti **sabbatopabham**. Nibbānassa kira yathā mahāsamuddassa yato yato otaritukāmā honti, tam tadeva tittham, atittham nāma natthi. Evameva atṭhatimsāya kammaṭṭhānesu yena yena mukhena nibbānam otaritukāmā honti, tam tadeva tittham, nibbānassa atittham nāma kammaṭṭhānam³ natthi. Tena vuttam “**sabbatopabham**”ti. **Ettha āpo cāti**

1. Padeseneva (Syā, Ka)

3. Atittham nāma (Ka)

2. Pucchā (Sī)

* Ma-Ṭṭha 2. 310 piṭṭhepi.

သုတ္တ]

ဘူတနိရောဓသေသကဝတ္ထုဝတ္ထုနာ

၃၂၅

၄၉၅-၄၉၆။ **ကေမန္တံ အပနောတွာ**တိ ကသ္မာ ဝေမကာသိ။ ကုဟကတ္တာ။ **ဗဟိဒ္ဓါ ပရိယေဋ္ဌန္တိ** တေလတ္ထိကော ဝါလိကံ နိပ္ပိလိယမာနော ဝိယ ယာဝ မြဟ္မလောကာ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိယေသနံ အာပဇ္ဇတိ။

၄၉၇။ သကုဏန္တိ ကာကံ ဝါ ကုလလံ ဝါ။ **န ခေါ သော ဘိက္ခု ပဉ္စော ဝေ ပုစ္ဆိတဗ္ဗော**တိ ဣဒံ ဘဂဝါ ယသ္မာ ပဒေသေနသံ ပဉ္စော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော၊ အယဉ္စ ခေါ ဘိက္ခု အနုပါဒိန္နကေပိ ဂဟေတွာ နိပ္ပဒေသတော ပုစ္ဆတိ၊ တသ္မာ ပဋိသေခေတိ။ အာစိဏ္ဏံ ကိရေတံ ဗုဒ္ဓါနံ၊ ပုစ္ဆာမူဠဿ ဇနဿ ပုစ္ဆာယ ဒေါသံ ဒေသေတွာ ပုစ္ဆံ သိက္ခာပေတွာ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနံ။ ကသ္မာ? ပုစ္ဆိတုံ အဇာနိတွာ ပရိပုစ္ဆန္တော ဒုဝိညာပယော ဟောတိ။ ပဉ္စံ သိက္ခာပေန္တော ပန “ကတ္တ အာပေါ စာ”တိအာဒိမာဟ။

၄၉၈။ တတ္ထ **န ဂါဓတိတိ** န ပတိဋ္ဌာတိ၊ ဣမေ စတ္တာရော မဟာဘူတာ ကိံ အာဂမ္မ အပ္ပတိဋ္ဌာ ဘဝန္တိတိ အတ္ထော။ ဥပါဒိန္နယေဝ သန္ဓာယ ပုစ္ဆတိ။ **ဒီဃဉ္စ ရဿဉ္စော**တိ သဏ္ဌာနဝသေန ဥပါဒါရူပံ ဝုတ္တံ။ **အဏုံ ဣလန္တိ** ခုဒ္ဒကံ ဝါ မဟန္တံ ဝါ၊ ဣမိနာပိ ဥပါဒါရူပေ ဝတ္ထမတ္တမေဝ ကထိတံ။ **သုဘာသုဘန္တိ** သုဘဉ္စ အသုဘဉ္စ ဥပါဒါရူပမေဝ ကထိတံ။ ကိံ ပန ဥပါဒါရူပံ သုဘန္တိ အသုဘန္တိ အတ္ထိ။ နတ္ထိ။ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာရမ္မဏံ ပနေဝ ကထိတံ။ **နာမဉ္စ ရူပဉ္စော**တိ နာမဉ္စ ဒီဃာဒိဘေဒံ ရူပဉ္စ။ **ဥပရုဇ္ဈတိတိ** နိရုဇ္ဈတိ၊ ကိံ အာဂမ္မ အသေသ-မေတံ နပ္ပဝတ္တတိတိ ဝေ ပုစ္ဆိတဗ္ဗံ သိယာတိ ပုစ္ဆံ ဒေသေတွာ ဣဒါနိ ဝိဿဇ္ဇနံ ဒေသေန္တော တတြ ဝေယျာကရဏံ ဘဝတိတိ ဝတွာ “ဝိညာဏ”န္တိအာဒိမာဟ။

၄၉၉။ တတ္ထ ဝိညာတဗ္ဗန္တိ **ဝိညာဏံ**၊ နိဗ္ဗာနသေသတံ နာမံ၊ တဒေတံ နိဒဿနာဘာဝတော **အနိဒဿနံ**။ ဥပ္ပါဒန္တော ဝါ ဝယန္တော ဝါ ဌိတဿ အညယတ္တန္တော ဝါ ဧတဿ နတ္ထိတိ **အနန္တံ**။ **ပဘန္တိ** ပန ဧတံ ကိရ တိတ္ထဿ နာမံ၊ တဉ္စိ ပပန္တိ ဧတ္ထာတိ ပပံ၊ ပကာရဿ ပန ဘကာရော ကတော။ သဗ္ဗတော ပဘမဿာတိ **သဗ္ဗတောပဘံ**။ နိဗ္ဗာနဿ ကိရ ယထာ မဟာ-သမုဒ္ဓဿ ယတော ယတော ဩတရိတုကာမာ ဟောန္တိ၊ တံ တဒေဝ တိတ္ထံ၊ အတိတ္ထံ နာမ နတ္ထိ။ ဧဝမေဝ အဋ္ဌတိံသာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု ယေန ယေန မုခေန နိဗ္ဗာနံ ဩတရိတုကာမာ ဟောန္တိ၊ တံ တဒေဝ တိတ္ထံ၊ နိဗ္ဗာနဿ အတိတ္ထံ နာမ ? နတ္ထိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗတောပဘ”န္တိ။ **ဧတ္ထ အာပေါ စာတိ**

ettha nibbāne idaṃ nibbānaṃ āgamma sabbametaṃ “āpo”ti-ādinā nayena vuttaṃ upādinna-kadhammajātaṃ nirujjhati, appavattaṃ hotīti.

Idānissa nirujjhanūpāyaṃ dassento “**viññāṇassa nirodhena, etthetaṃ uparujjhati**”ti āha. Tattha **viññāṇanti** carimakaviññāṇampi abhisāṅkhāraviññāṇampi. Carimakaviññāṇassāpi hi nirodhena etthetaṃ uparujjhati. Vijjhātadīpasikhā viya apaṇṇattikabhāvaṃ yāti. Abhisāṅkhāraviññāṇassāpi anuppādanirodhena anuppādavasena uparujjhati. Yathāha “sotāpattimaggañāṇena abhisāṅkhāraviññāṇassa nirodhena ṭhapetvā satta bhava anamatagge saṃsāre ye uppajjeyyuhā nāmañca rūpañca etthete nirujjhanti”ti sabbam Cūḷaniddese¹ vuttanayeneva veditabbaṃ. Sesam sabbattha uttānamevāti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ.

Kevaṭṭasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Mahāniddese (bahūsu) Khu 8. 33 piṭṭhe.

ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနေ ဣဒံ နိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ သဗ္ဗမေတံ အာပေါတိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ ဥပါဒိန္နကမ္မဇာတံ နိရုဇ္ဈတိ၊ အပ္ပဝုတ္တံ ဟောတိတိ။

ဣဒါနိဿ နိရုဇ္ဈနူပါယံ ဒသေန္တော “ဝိညာဏဿ နိရောဓေန ဧတ္ထေတံ ဥပရုဇ္ဈတိ”တိ အာဟ။ တတ္ထ ဝိညာဏန္တိ စရိမကဝိညာဏမ္ဘိ အဘိသင်္ခါရ-ဝိညာဏမ္ဘိ၊ စရိမကဝိညာဏဿာပိ ဟိ နိရောဓေန ဧတ္ထေတံ ဥပရုဇ္ဈတိ။ ဝိညာတဒီပသိခါ ဝိယ အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ ယာတိ။ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿာပိ အနုပ္ပါဒနိရောဓေန အနုပ္ပါဒဝသေန ဥပရုဇ္ဈတိ။ ယထာဟ “သောတာပတ္တိ-မဂ္ဂဉ္စာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန ဌပေတွာ သတ္တဘဝေ အနုမတဂ္ဂေ သံသာရေ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိတိ သဗ္ဗံ စူဠနိဗ္ဗေသေ^၁ ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒိဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ

ကေဝဠသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

12. Lohiccasutta

Lohiccabrāhmaṇavattthuvaṇṇanā

501. **Evam me sutam -pa-** Kosalesūti Lohiccasuttam. Tatrāyaṁ anuttānapadavaṇṇanā. **Sālavatikā**ti tassa gāmassa nāmaṁ, so kira vatiyā viya samantato sālapantiyā parikkhitto. Tasmā Sālavatikāti vuccati. **Lohiccoti** tassa brāhmaṇassa nāmaṁ.

502. **Pāpakanti** parānukampā virahitattā lāmakam, na pana ucchedasassatānaṁ aññataram. **Uppannaṁ hotīti** jātaṁ hoti, na kevalaṇca citte jātamattameva. So kira tassa vasena¹ parisamajjhepi evaṁ bhāsatiyeva. **Kiñhi paro parassāti** paro yo anusāsīyati, so tassa anusāsakassa kiṁ karissati. Attanā paṭiladdhaṁ kusalaṁ dhammaṁ attanāva sakkatvā garuṁ katvā² vihātabbanti vadati.

504. **Rosikaṁ nhāpitaṁ āmantesīti** “Rosikā”ti evaṁ itthiliṅgavasena laddhanāmaṁ nhāpitaṁ āmantesi. So kira Bhagavato āgamanam sutvā cintesi “vihāraṁ gantvā diṭṭhaṁ nāmaṁ³ bhāro, gehaṁ pana āṇāpetvā passissāmi ceva yathāsatti ca āgantukabhikkhaṁ dassāmī”ti, tasmā evaṁ⁴ nhāpitaṁ āmantesi.

508. **Piṭṭhito piṭṭhitoti** kathāphāsukattham pacchato pacchato anubandho hoti. **Vivecetūti** vimocetu⁵, tam diṭṭhigataṁ vinodetūti vadati. Ayaṁ kira upāsako Lohiccassa brāhmaṇassa piyasahāyako, tasmā tassa atthakāmatāya evamāha. **Appeva nāma siyāti** ettha paṭhamavacanena Bhagavā gajjati, dutiyavacanena anugajjati. Ayaṁ kirettha adhippāyo—rosike etadatthameva mayā cattāri asaṅkhyeyyāni, kappasatasahassaṇca vividhāni dukkarāni karontena pāramiyo pūritā, etadatthameva sabbaññutaññānaṁ paṭividdham, na me Lohiccassa diṭṭhigataṁ bhinditum bhāroti imamattham dassento paṭhamavacanena Bhagavā gajjati. Kevalam

1. Tasseva (Ka)

2. Garukatvā (Sī)

3. Daṭṭhabbari nāma (Sī, Syā)

4. Tam (Sī, Syā)

5. Mocetu (Ka)

၁၂-လောဟိစ္ဆသုတ္တ

လောဟိစ္ဆဗြာဟ္မဏဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ

၅၀၁။ ဧဝံ မေ သုတံ။ပ။ ကောသလေသူတိ လောဟိစ္ဆသုတ္တံ။ တကြာယံ အနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ။ သာလဝတိကာတိ တဿ ဂါမဿ နာမံ၊ သော ကိရ ဝတိယာ ဝိယ သမန္တတော သာလပန္နိယာ ပရိက္ခိတ္တော။ တသ္မာ သာလ-ဝတိကာတိ ဝုစ္စတိ။ လောဟိစ္ဆောတိ တဿ ဗြာဟ္မဏဿ နာမံ။

၅၀၂-၅၀၃။ ပါပကန္တိ ပရာနုကမ္ပာ ဝိရဟိတတ္တာ လာမကံ၊ န ပန ဥစ္ဆေဒ-သဿတာနံ အညတရံ။ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိတိ ဇာတံ ဟောတိ၊ န ကေဝလဉ္စ စိတ္တေ ဇာတမတ္တမေဝ။ သော ကိရ တဿ ဝသေန^၁ ပရိသမဇ္ဈေပိ ဧဝံ ဘာသတိယေဝ။ ကိဉ္စိ ပရော ပရဿာတိ ပရော ယော အနုသာသိယတိ၊ သော တဿ အနုသာသကဿ ကိ^၂ ကရိဿတိ။ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓိံ ကုသလံ ဓမ္မံ အတ္တနာဝ သက္ကတွာ ဂရုံ ကတွာ^၂ ဝိဟာတဗ္ဗန္တိ ဝဒတိ။

၅၀၄-၅၀၇။ ရောသိကံ နှာပိတံ အာမန္တေသိတိ ရောသိကာတိ ဧဝံ ဣတ္ထိလိင်္ဂဝသေန လဒ္ဓနာမံ နှာပိတံ အာမန္တေသိ။ သော ကိရ ဘဂဝတော အာဂမနံ သုတွာ စိန္တေသိ “ဝိဟာရံ ဂန္တော ဒိဋ္ဌိံ နာမံ^၃ ဘာရော၊ ဂေဟံ ပန အာဏာပေတွာ ပဿိဿာမိ စေဝ ယထာသတ္ထိံ စ အာဂန္တုကဘိက္ခု ဒဿာမိ”တိ၊ တသ္မာ ဧဝံ^၄ နှာပိတံ အာမန္တေသိ။

၅၀၈။ ဝိဋ္ဌိတော ဝိဋ္ဌိတောတိ ကထာဗာသုကတ္တံ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အနုဗန္တော ဟောတိ။ ဝိဝေစေတုတိ ဝိမောစေတု^၅၊ တံ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဝိနောဒေတုတိ ဝဒတိ။ အယံ ကိရ ဥပါသကော လောဟိစ္ဆဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဝိယ-သဟာယကော။ တသ္မာ တဿ အတ္တကာမတာယ ဝေမာဟ။ အပ္ပေဝ နာမ သိယာတိ ဣတ္ထ ပဌမဝစနေန ဘဂဝါ ဂဇ္ဇတိ၊ ဒုတိယဝစနေန အနုဂဇ္ဇတိ။ အယံ ကိရေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—ရောသိကေ ဧတဒတ္တမေဝ မယာ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ ကပ္ပသတသဟဿဉ္စ ဝိဝိဓာနိ ဒုက္ခရာနိ ကရောန္တေန ပါရမိယော ပူရိတာ၊ ဧတဒတ္တမေဝ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဒ္ဓံ၊ န မေ လောဟိစ္ဆဿ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဘိန္နိတုံ ဘာရောတိ ဣမမတ္ထိံ ဒဿေန္တော ပဌမဝစနေန ဘဂဝါ ဂဇ္ဇတိ။ ကေဝလံ

၁-တဿေဝ (က)
၄-တံ (သီ၊ သျာ)

၂-ဂရုကတွာ (သီ)

၃-ဒဋ္ဌဗ္ဗိ နာမ (သီ၊ သျာ)
၅-မောစေတု (က)

rosike Lohiccassa mama santike āgamanam vā nisajjā vā allāpasallāpo vā hotu, sacepi Lohiccasadisānam satahassassa kaṅkhā¹ hoti, paṭibalo aham vinodetum, Lohiccassa pana ekassa diṭṭhivinodane mayham ko bhāroti imamattham dassento dutiyavacanena Bhagavā anugajjati veditabbo.

Lohiccabrāhmaṇānuyogavaṇṇanā

509. **Samudayasaṇjātī**ti samudayassa saṇjāti bhoguppādo, tato utṭhitam dhanadhaññanti attho. **Ye taṁ upajīvantī**ti ye ñātiparijanadāsakammakarādayo janā taṁ nissāya jīvanti. **Antarāyakaroti** lābhantarāyakaro. **Hitānukampī**ti ettha **hitanti** vuḍḍhi. Anukampatīti **anukampī**, icchatīti attho, vuḍḍhim icchatī vā no vāti vuttam hoti. **Nirayam vā tiracchānayanim vā**ti sace sā micchādiṭṭhi sampajjati, niyatā hoti, ekamsena niraye nibbattati, no ce, tiracchānayaniam nibbattatīti attho.

510-511. Idāni yasmā yathā attano lābhantarāyena sattā saṁvijjanti², na tathā paresam, tasmā suṭṭhutarāṁ brāhmaṇam pavecetukāmo³ “**taṁ kim maññasī**”ti dutiyam upapattimāha. **Ye cimetī** ye ca ime Tathāgatassa dhammadesanam sutvā ariyabhūmim okkamitum asakkuṇantā⁴ kulaputtā. **Dibbā gabbhāti** upayogatthe paccattavacanam, dibbe gabbheti attho. Dibbā, gabbhāti ca channam devalokānametaṁ adhivacanam. **Paripācentī**ti devalokagāminim paṭipadam pūrayamānā, dānam dadamānā, sīlam rakkhamānā, gandhamālādīhi pūjam kurumānā⁵, bhāvanam bhāvayamānā pācenti vipācenti paripācenti pariṇāmam gamenti. **Dibbānam bhavānam abhinibbattiyāti** dibbabhavā nāma devānam vimānāni, tesam nibbattanatthāyāti attho. Atha vā **dibbā gabbhāti** dānādayo puñṇavisesā. **Dibbā bhavāti** devaloke vipākakkhandhā, tesam nibbattanatthāya tāni puñṇāni karontīti attho. **Tesam antarāyakaroti** tesam maggasampattiphalasampattidibbabhavavisesānam antarāyakaro.

1. Satahassasaṅkhyā (Ka) 2. Santāsam vijjanti (Sī) 3. Saṁvejetukāmo (Sī)
4. Asakkontā (Syā, Ka) 5. Pūjayamānā (Ka)

ရောသိကေ လောဟိစ္စဿ မမ သန္တိကေ အာဂမနံ ဝါ နိသဇ္ဇာ ဝါ အလ္လာပ-
သလ္လာပေါ ဝါ ဟောတု၊ သစေပိ လောဟိစ္စသဒိသာနံ သတသဟဿဿ
ကဗ္ဗိ^၁ ဟောတိ၊ ပဋိဗလော အဟံ ဝိနောဒေတုံ၊ လောဟိစ္စဿ ပန ကေဿ
ဒိဋ္ဌိဝိနောဒနေ မယံ ကော ဘာရောတိ ဣမေတ္ထံ ဒဿေန္တော ဒုတိယဝစနေန
ဘဂဝါ အနုဂစ္ဆတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။

လောဟိစ္စဗြာဟ္မဏာနုယောဂဝဏ္ဏနာ

၅၀၉။ သမုဒယသဉ္ဇာတိတိ သမုဒယဿ သဉ္ဇာတိ ဘောဂုပ္ပါဒေါ၊ တတော
ဥဋ္ဌိတံ နေဓညန္တိ အတ္ထော။ ယေ တံ ဥပဇီဝန္တိတိ ယေ ဉှတိပရိဇနဒါသကမ္မ-
ကရာဒယော ဇနာ တံ နိဿာယ ဇီဝန္တိ။ အန္တရာယကရောတိ လာဘန္တရာယ-
ကရော။ ဟိတာနုကမ္ပိတိ ဧတ္ထ ဟိတန္တိ ဝုဗ္ဗိ။ အနုကမ္ပတိတိ အနုကမ္ပိ၊ ဣစ္ဆတိတိ
အတ္ထော၊ ဝုဗ္ဗိ^၂ ဣစ္ဆတိ ဝါ နော ဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ နိရယံ ဝါ တိရစ္ဆာန-
ယောနိ^၃ ဝါတိ သစေ သာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သမ္ပဇ္ဇတိ၊ နိယတာ ဟောတိ၊ ဧကံသေန
နိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ နော စေ၊ တိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တတိတိ အတ္ထော။

၅၁၀-၅၁၂။ ဣဒါနိ ယသ္မာ ယထာ အတ္တနော လာဘန္တရာယေန သတ္တာ
သံဝိဇ္ဇန္တိ^၁၊ န တထာ ပရေသံ၊ တသ္မာ သုဠတရံ ဗြာဟ္မဏံ ပဝေစေတုကာမော^၂
“တံ ကိံမညသီ”တိ ဒုတိယံ ဥပပတ္တိမာဟ။ ယေ စိမေတိ ယေ စ ဣမေ
တထာဂတဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အရိယဘူမိံ ဩက္ကမိတုံ အသက္ကောန္တာ^၃
ကုလပုတ္တာ။ ဒိဗ္ဗာ ဂစ္ဆာတိ ဥပယောဂတ္ထေ ပစ္စတ္တဝစနံ၊ ဒိဗ္ဗေ ဂစ္ဆေတိ အတ္ထော။
ဒိဗ္ဗာ ဂစ္ဆာတိ စ ဆန္တံ ဒေဝလောကာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ပရိပါစေန္တိတိ
ဒေဝလောကဂါမိနိ^၄ ပဋိပဒံ ပူရယမာနာ ဒါနံ ဒေမာနာ သီလံ ရက္ခမာနာ
ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇံ ကုရမာနာ^၅ ဘာဝနံ ဘာဝယမာနာ ပါစေန္တိ ဝိပါစေန္တိ
ပရိပါစေန္တိ ပရိကာမံ ဂမေန္တိ။ ဒိဗ္ဗာနံ ဘဝါနံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိယာတိ ဒိဗ္ဗဘဝါ
နာမ ဒေဝါနံ ဝိမာနာနိ၊ တေသံ နိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ဒိဗ္ဗာ
ဂစ္ဆာတိ ဒါနာဒယော ပုညဝိသေသာ။ ဒိဗ္ဗာ ဘဝါတိ ဒေဝလောကေ ဝိပါ-
ကက္ခန္ဓာ၊ တေသံ နိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယ တာနိ ပုညာနိ ကရေန္တိတိ အတ္ထော။ တေသံ
အန္တရာယကရောတိ တေသံ မဂ္ဂသမ္ပတ္တိဖလသမ္ပတ္တိဒိဗ္ဗဘဝဝိသေသာနံ အန္တရာ-
ယကရော။ ဣတိ ဘဂဝါ ဧတ္တာဝတာ အနိယမိတေနော ဩပမ္ပဝိဓိနာ ယာဝ

၁-သတသဟဿသင်္ချာ (က) ၂-သန္တာသံ ဝိဇ္ဇန္တိ (သီ) ၃-သံဝေစေတုကာမော (သီ)
၄-အသက္ကုဏန္တာ (သီ) ၅-ပူဇယမာနာ (က)

Tayocodanārahavaṇṇanā

513. Iti Bhagavā ettāvatā aniyameteneva opammavidhinā yāva Bhavaggā uggataṃ brāhmaṇassa mānaṃ bhinditvā idāni codanārahe tayo satthāre dassetuṃ “**tayo kho me Lohiccā**”ti-ādimāha. Tattha **sā codanā**ti tayo satthāre codentassa codanā. **Na aññā cittaṃ upaṭṭhapenti**ti aññāya ājānanatthāya cittaṃ na upaṭṭhapenti. **Vokkammā**ti niraṇṭaraṃ tassa sāsanaṃ akatvā tato ukkamitvā ukkamitvā¹ vattantīti attho. **Osakkantiyā vā ussakkeyyā**ti paṭikkamantiyā upagaccheyya, anicchantiyā iccheyya, ekāya sampayogaṃ anicchantiyā eko iccheyyāti vuttaṃ hoti. **Parammukhiṃ vā ālīngeyyā**ti daṭṭhumpi anicchamānaṃ parammukhiṃ ṭhitaṃ pacchato gantvā ālīngeyya. **Evaṃsāmpadamidanti** imassāpi satthuno “mama ime sāvakā”ti sāsanaṃ vokkamma vattamānepi te lobhena² anusāsato imaṃ lobhadhammaṃ evaṃsāmpadamameva īdisameva vadāmi. Iti so evarūpo tava lobhadhammo yena tvaṃ osakkantiyā ussakkanto viya parammukhiṃ ālīnganto viya ahoṣīti taṃ codanaṃ arahati. **Kiñhi paro parassa karissatī**ti yena dhammena pare anusāsi, attānameva tāva tattha³ sampādehi, ujum karohi. “Kiñhi paro parassa karissatī”ti codanaṃ arahati.

514. **Niddāyitabbanti** sassarūpakāni⁴ tiṇāni uppāṭetvā parisuddhaṃ kātābbaṃ.

515. Tatiyacodanāya **kiñhi paro parassā**ti anusāsanaṃ asampaṭicchana-kālato paṭṭhāya paro anusāsitaṃ, parassa anusāsakassa kiṃ karissatīti nanu tattha appossukkataṃ āpajjitvā attanā paṭividdhadhammaṃ attanāva mānetvā pūjetvā vihātabbanti evaṃ codanaṃ arahatīti attho.

1. Okkamitvāpi (Syā), upakkamitvā (Ka)

2. Mohena (Sī)

3. Cettha (Sī)

4. Sassadūsikāni (Sī), sassadūsakāni (Syā)

သုတ္တံ]

တယောစောဒနာရဟဝဏ္ဏနာ

၃၂၉

ဘဝဂ္ဂါ ဥဂ္ဂတံ မြာဟူဏဿ မာနံ ဘိက္ခိတွာ ဣဒါနိ စောဒနာရဟေ တယော သတ္တာရေ ဒဿေတုံ “တယော ခေါ မေ လောဟိစ္စာ”တိအာဒိမာဟ။

တယော စောဒနာရဟဝဏ္ဏနာ

၅၁၃။ တတ္ထ သာ စောဒနာတိ တယော သတ္တာရေ စောဒန္တဿ စောဒနာ။ န အညာ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေန္တိတိ အညာယ အာဇာနနတ္ထာယ စိတ္တံ န ဥပဋ္ဌပေန္တိ။ ဝေါက္ကမ္ပတိ နိရန္တရံ တဿ သာသနံ အကတွာ တတော ဥက္ကမိတွာ ဝတ္တန္တိတိ အတ္ထော။ ဩသက္ကန္တိယာ ဝါ ဥဿက္ကယျာတိ ပဋိက္ကမန္တိယာ ဥပဂစ္ဆေယျ၊ အနိစ္ဆန္တိယာ ဣစ္ဆေယျ၊ ဧကာယ သမ္ပယောဂံ အနိစ္ဆန္တိယာ ဧကော ဣစ္ဆေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပရမ္ပဒိံ ဝါ အာလိင်္ဂေယျာတိ ဒဠုမ္ပိ အနိစ္ဆမာနံ ပရမ္ပဒိံ ဌိတံ ပစ္ဆတော ဂန္တာ အာလိင်္ဂေယျ။ ဧဝံသမ္ပဒမိဒန္တိ ဣမဿာပိ သတ္တုနော “မမ ဣမေ သာဝကာ”တိ သာသနာ ဝေါက္ကမ္ပ ဝတ္တမာနေပိ တေ လောဘေန^၂ အနုသာသတော ဣမံ လောဘဓမ္မံ ဧဝံသမ္ပဒမေဝ ဤဒိသမေဝ ဝဒါမိ။ ဣတိ သော ဧဝရူပေါ တဝ လောဘဓမ္မော ယေန တံ ဩသက္ကန္တိယာ ဥဿက္ကန္တော ဝိယ ပရမ္ပဒိံ အာလိင်္ဂန္တော ဝိယ အဟောသီတိတိ တံ စောဒနံ အရဟတိ။ ကိဉ္စိ ပရော ပရဿ ကရိဿတီတိ ယေန ဓမ္မေန ပရေ အနုသာသိ၊ အတ္တာနမေဝ တာဝ တတ္ထိ သမ္ပာဒေဟိ၊ ဥဇုံ ကရေဟိ။ ကိဉ္စိ ပရော ပရဿ ကရိဿတီတိ စောဒနံ အရဟတိ။

၅၁၄။ နိဒ္ဒါယိတဗ္ဗန္တိ သဿရူပကာနိ^၄ တိဏာနိ ဥပ္ပါဠေတွာ ပရိသုဒ္ဓိ ကာတဗ္ဗံ။

၅၁၅။ တတိယစောဒနာယ ကိဉ္စိ ပရော ပရဿာတိ အနုသာသနံ အသမ္ပုဋ္ဌိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ပရော အနုသာသိတဗ္ဗော၊ ပရဿ အနုသာသကဿ ကိံ ကရိဿတီတိ နန တတ္ထ အပ္ပေါသုက္ကတံ အာပဇ္ဇိတွာ အတ္တနာ ပဋိဝိဒ္ဓဓမ္မံ အတ္တနာဝ မာနေတွာ ပူဇေတွာ ဝိဟာတဗ္ဗန္တိ ဧဝံ စောဒနံ အရဟတီတိ အတ္ထော။

၁-ဩက္ကမိတွာပိ (သျှာ)၊ ဥပက္ကမိတွာ (က)
၃-စေတ္တ (သီ)

၂-မောဟေန (သီ)
၄-သဿဒူသိကာနိ (သီ)၊ သဿဒူသကာနိ (သျှာ)

Nacodanārahasatthuvaṇṇanā

516. **Na codanārahoti** ayañhi yasmā paṭhamameva attānaṃ patirūpe patiṭṭhāpetvā sāvakānaṃ dhammaṃ deseti. Sāvakā cassa assavā hutvā yathānusiṭṭhaṃ paṭipajjanti, tāya ca paṭipattiyā mahantaṃ visesamadhigacchanti. Tasmā na codanārahoti.

517. **Narakapapātaṃ papatantoti** mayā gahitāya diṭṭhiyā ahaṃ narakapapātaṃ papatanto. **Uddharitvā thale patiṭṭhāpitoti** taṃ diṭṭhiṃ bhinditvā¹ dhammadesanāhatthena apāyapatanato uddharitvā saggamaggathale ṭhapitomhīti vadati. Sesamettha uttānamevāti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Lohiccasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

1. Chinditvā (Syā), chinditvāva (Ka)

နစောဒနာရဟတ္ထဝဏ္ဏနာ

၅၁၆။ **န စောဒနာရဟောတိ** အယဉ္ဇိ ယသ္မာ ပဌမမေဝ အတ္တာနံ ပတိရူပေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ သာဝကာနံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ သာဝကာ စသု အသဝါ ဟုတွာ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇန္တိ၊ တာယ စ ပဋိပတ္တိယာ မဟန္တံ ဝိသေသမဓိဂစ္ဆန္တိ။ တသ္မာ န စောဒနာရဟောတိ။

၅၁၇။ **နရကပပါတံ ပပတန္တောတိ** မယာ ဂဟိတာယ ဒိဋ္ဌိယာ အဟံ နရကပပါတံ ပပတန္တော။ **ဥဒ္ဓရိတွာ ထလေ ပတိဋ္ဌာပိတောတိ** တံ ဒိဋ္ဌိံ ဘိဋ္ဌိတွာ^၁ ဓမ္မဒေသနာဟတ္ထေန အပါယပတနတော ဥဒ္ဓရိတွာ သဂ္ဂမဂ္ဂထလေ ဌပိတောမှိတိ ဝဒတိ။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ

လောဟိစ္စသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

၁-ဆိန္ဒိတွာ (သျှာ)၊ ဆိန္ဒိတွာဝ (က)

13. Tevijjasutta

518. **Evam me sutam -pa- Kosalesūti** Tevijjasuttam. Tatrāyam anuttānapadavaṇṇanā. **Manasākaṭanti** tassa gāmassa nāmaṁ. **Uttarena Manasākaṭassāti** Manasākaṭato avidūre uttarapasse. **Ambavaneti** taruṇa-
ambarukkhasaṇḍe. Ramanīyo kira so bhūmibhāgo, heṭṭhā rajatapattasadisā
vālikā vippakiṇṇā, upari maṇivitānaṁ viya ghanasākhāpattam ambavanaṁ,
tasmim Buddhānaṁ anucchavike pavivekasukhe ambavane viharatīti attho.

519. **Abhiññātā abhiññātāti** kulacārittādisampattiyā tattha tattha paññātā. **Caṅkīti**-ādīni tesam nāmāni. Tattha **Caṅkī** Opāsādavāsiko¹.
Tārukkho Icchānaṅgalavāsiko. **Pokkharasāti** Ukkaṭṭhavāsiko. **Jāṇuṣoṇī**
Sāvatthivāsiko. **Todeyyo** Tudigāmaṁvāsiko. **Aññe cāti** aññe ca bahujaṇā.
Attano attano nivāsaṭṭhānehi āgantvā mantasajjhāyakaraṇattham tattha
paṭivasanti. Manasākaṭassa kira ramanīyatāya te brāhmaṇā tattha nadītīre
gehāni kāretvā parikkhipāpetvā aññesaṁ bahūnaṁ pavesanaṁ nivāretvā
antarantarā tattha gantvā vasanti.

520. **Vāseṭṭhabhāradvājānanti Vāseṭṭhassa** ca pokkharasātino
antevāsikassa, **Bhāradvājassa** ca Tārukkhanāteṁvāsikassa. Ete kira dve
jāṭisampannā tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū ahesuṁ. **Jaṅghavīhāranti**
aticiraṇisaṁjapaccayā kilamathavinodanattāya jaṅghacāraṁ. Te kira
divasaṁ sajjhāyaṁ katvā sāyanhe vuṭṭhāya
nhānīyasambhāragandhamālateladhotavattāni gāhāpetvā attano
parijanaparivutā nhāyitukāmā nadītīraṁ gantvā rajatapattavaṇṇe vālikāsaṇḍe
aparāparaṁ caṅkamimsu. Ekaṁ² caṅkamantaṁ itaro anucaṅkami, puna
itaraṁ itaroti. Tena vuttaṁ “**anucaṅkamantānaṁ anuvicarantānaṁ**”ti.
Maggāmaggeti magge ca amagge ca, katamaṁ nu kho paṭipadaṁ pūretvā
katamena maggena sakkā sukhaṁ brahmalokaṁ gantunti evaṁ
maggāmaggaṁ ārabba kathaṁ samuṭṭhāpesunti attho. **Añjasāyanoti**
ujumaggassetam vevacanaṁ,

1. Opāsādavāsiko (Sī, Syā), opahāravāsiko (Ka) Ma 2. 376 piṭṭhe.

2. Etaṁ (Syā), evaṁ (Ka)

၁၃-တေဝိဇ္ဇသုတ္တ

၅၁၈။ ဧဝံ မေ သုတံ။ ပ။ ကောသလေသူတိ တေဝိဇ္ဇသုတ္တံ။ တတြာယံ
အနုတ္တာနပဒဝဏ္ဏနာ။ မနသာကဋ္ဌန္တိ တဿ ဂါမဿ နာမံ။ ဥတ္တရေန
မနသာကဋ္ဌဿာတိ မနသာကဋ္ဌတော အဝိဒ္ဓရေ ဥတ္တရပဿေ။ အဗ္ဗဝနေတိ
တရုဏအဗ္ဗရုက္ခသဏ္ဍေ၊ ရမဏီယော ကိရ သော ဘူမိဘာဂေါ၊ ဟေဋ္ဌာ
ရဇတပဋ္ဌသဒိသာ ဝါလိကာ ဝိပ္ပကိဏ္ဏာ၊ ဥပရိ မဏိဝိတာနံ ဝိယ ဃနသာခါ-
ပတ္တံ အဗ္ဗဝနံ။ တသ္မိ ဗုဒ္ဓါနံ အနုစ္ဆရိကေ ပဝိဝေကသုခေ အဗ္ဗဝနေ ဝိဟရတိတိ
အတ္ထော။

၅၁၉။ အဘိညာတာ အဘိညာတာတိ ကုလစာရိတ္တာဒိသမ္ပတ္တိယာ တတ္ထ
တတ္ထ ပညာတာ။ စင်္ကြံတိအာဒိနိ တေသံ နာမာနိ။ တတ္ထ စင်္ကြံ ဩပါသာဒ-
ဝါသိကော။ တာရုက္ခော ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝါသိကော။ ပေါက္ခရဿာတိ ဥက္ကဋ္ဌ-
ဝါသိကော။ ဇာဏုသောဏီ သာဝတ္ထိဝါသိကော။ တောဒေယျော တုဒိဂါမ-
ဝါသိကော။ အညေ စာတိ အညေ စ ဗဟုဇနာ။ အတ္တနော အတ္တနော
နိဝါသဋ္ဌာနေဟိ အာဂန္တာ မန္တသဇ္ဈာယကရဏတ္ထံ တတ္ထ ပဋိဝသန္တိ။ မနသာ-
ကဋ္ဌဿ ကိရ ရမဏီယတာယ တေ ဗြာဟ္မဏာ တတ္ထ နဒိတိရေ ဂေဟာနိ
ကာရေတွာ ပရိက္ခိပါပေတွာ အညေသံ ဗဟူနံ ပဝေသနံ နိဝါရေတွာ အန္တရန္တရာ
တတ္ထ ဂန္တာ ဝသန္တိ။

၅၂၀-၅၂၁။ ဝါသေဋ္ဌဘာရုဒ္ဓါဇာနန္တိ ဝါသေဋ္ဌဿ စ ပေါက္ခရဿာတိ-
နော အန္တေဝါသိကဿ၊ ဘာရုဒ္ဓါဇဿ စ တာရုက္ခန္တေဝါသိကဿ။ ဧတေ ကိရ
ဒွေ ဇာတိသမ္ပန္နာ တိဏ္ဍံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ အဟေသုံ။ ဇဗ္ဗဝိဟာရန္တိ အတိစိရ-
နိသဇ္ဇပစ္စယာ ကိလမထဝိနောဒနတ္ထာယ ဇဗ္ဗစာရံ။ တေ ကိရ ဒိဝသံ သဇ္ဈာယံ
ကတွာ သာယနေ ဝုဋ္ဌာယ နှာနိယသမ္ဘာရဂန္ဓမာလတေလခေတဝတ္ထာနိ
ဂါဟာပေတွာ အတ္တနော ပရိဇနပရိဝတာ နှာယိတုကာမာ နဒိတိရံ ဂန္တာ
ရဇတပဋ္ဌဝဏ္ဏေ ဝါလိကာသဏ္ဍေ အပရာပရံ စင်္ကြံသု။ ဧကံ ၂ စင်္ကြံမန္တိ ဣတရော
အနုစင်္ကြံမိ။ ပုန ဣတရံ ဣတရောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “အနုစင်္ကြံမန္တာနံ အနုဝိစရန္တာ-
န”န္တိ။ မဂ္ဂါမဂ္ဂေတိ မဂ္ဂေ စ အမဂ္ဂေ စ၊ ကတမံ န ခေါ ပဋိပဒံ ပူရေတွာ
ကတမေန မဂ္ဂေန သက္ကာ သုခံ ဗြဟ္မလောကံ ဂန္တန္တိ ဧဝံ မဂ္ဂါမဂ္ဂံ အာရဗ္ဗ
ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုန္တိ အတ္ထော။ အဇ္ဇသာယနောတိ ဥဇုမဂ္ဂဿေတံ ဝေဝစနံ၊

၁-ဩပါသာဒဝါသိကော (သီ၊ သျှ)၊ ဩဟာရဝါသိကော (က) မ ၂-၃၇၆-ပိဋ္ဌေ။

၂-ဧတံ (သျှ)၊ ဧဝံ (က)

añjasā vā¹ ujukameva etena āyanti āgacchantīti añjasāyano. **Niyyāniko niyyātīti** niyyāyanto niyyāti, gacchanto gacchatīti attho². **Takkarassa brahmasahabyatāyāti** yo taṃ maggaṃ karoti paṭipajjati. Tassa brahmunā saddhiṃ sahabhāvāya, ekaṭṭhāne pātubhāvāya gacchatīti attho. **Yvāyanti** yo ayaṃ. **Akkhātōti** kathito dīpito. **Brāhmaṇena pokkharasātināti** attano ācariyaṃ apadisati. Iti Vāseṭṭho sakameva ācariyavādaṃ thometvā paggaṇhitvā vicarati. Bhāradvājopi sakamevāti. Tena vuttaṃ “**neva kho asakkhi Vāseṭṭho**”ti-ādi.

521-2. Tato Vāseṭṭho “ubhinnampi amhākaṃ kathā aniyyānikāva, imasmiṃca loke maggakusalo nāma bhotā Gotamena sadiso natthi, bhavañca Gotamo avidūre vasati, so no tulaṃ gahetvā nisinnavāṇijo viya kaṅkhaṃ chindissatī”ti cintetvā tamatthaṃ Bhāradvājassa ārocesi, ubhopi gantvā attano kathaṃ Bhagavato ārocesuṃ. Tena vuttaṃ “**atha kho Vāseṭṭho -pa-yvāyaṃ akkhāto brāhmaṇena Tārukkhenā**”ti. **Ettha bho Gotamāti** etasmim maggāmagge. **Viggaho vivādoti**-ādīsu pubbuppattiko viggaho, aparabhāge vivādo. Duvidhopi eso nānā-ācariyānaṃ vādato **nānāvādo**.

523. **Atha kismiṃ pana voti** tvampi ayameva maggoti attano ācariyavādameva paggayha tiṭṭhasi, Bhāradvājopi attano ācariyavādameva, ekassāpi ekasmiṃ saṃsayo natthi. Evaṃ sati kismiṃ vo viggahoti pucchati.

524. **Maggāmagge bho Gotamāti** magge bho Gotama amagge ca, ujumagge ca anujumagge cāti attho. Esa kira ekabrāhmaṇassāpi maggaṃ “na maggo”ti na vadati. Yathā pana attano ācariyassa maggo ujumaggo, na evaṃ aññesaṃ anujānāti, tasmā tamevatthaṃ³ dīpento “**kiñcāpi bho Gotamā**”ti-ādimāha. **Sabbāni tānīti** līṅgavipallāsena vadati, sabbe teti vuttaṃ hoti.

1. Añjasā ca (Sī)

2. Attho. Kva gacchatīti (Sī, Syā)

3. Tameva vatthuṃ (Sī-Ṭī Abhinava 2. 427 piṭṭhe.)

အဉ္ဇသာ ဝါ^၁ ဥဇုကမေဝ စေတန အာယန္တိ အာဂစ္ဆန္တိတိ အဉ္ဇသာယနော။ **နိယျာနိကော နိယျာတိတိ** နိယျာယန္တော နိယျာတိ။ ဂစ္ဆန္တော ဂစ္ဆတိတိ အတ္ထော^၂။

တက္ကရဿ ဗြဟ္မသဟဗျတာယာတိ ယော တံ မဂ္ဂံ ကရေတိ ပဋိပဇ္ဇတိ။ တဿ ဗြဟ္မုနာ သမ္ဘိဝံ သဟဘာဝါယ၊ ကေဋ္ဌာနေ ပါတုဘာဝါယ ဂစ္ဆတိတိ အတ္ထော။ ယွာယန္တိ ယော အယံ။ **အက္ခာတောတိ** ကထိတော ဒိပိတော။ **ဗြာဟ္မဏေန ပေါက္ခရသာတိနာတိ** အတ္တနော အာစရိယံ အပဒိသတိ။ ဣတိ ဝါသေဋ္ဌော သကမေဝ အာစရိယဝါဒံ ထောမေတွာ ပဂ္ဂဏိတွာ ဝိစရတိ။ ဘာရဒ္ဒါဇောပိ သကမေဝါတိ။ တေန ဝုတ္တံ “နေဝ ခေါ အသက္ခိ ဝါသေဋ္ဌော”တိ အာဒိ။

တတော ဝါသေဋ္ဌော “ဥဘိန္နမ္ပိ အမှာကံ ကထာ အနိယျာနိကာဝ၊ ဣမသ္မိဉ္စ လောကေ မဂ္ဂကုသလော နာမ ဘောတာ ဂေါတမေန သဒိသော နတ္ထိ၊ ဘဝဉ္စ ဂေါတမော အဝိဒူရေ ဝသတိ၊ သော နော တုလံ ဂဟေတွာ နိသိန္န-ဝါဏိဇော ဝိယ ကံသံ ဆိန္နိဿတိ”တိ စိန္တေတွာ တမတ္ထံ ဘာရဒ္ဒါဇဿ အာရောစေတွာ ဥဘောပိ ဂန္ဓာ အတ္တနော ကထံ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ ဝါသေဋ္ဌော။ ပ။ ယွာယံ အက္ခာတော ဗြာဟ္မဏေန တာရုက္ခေနာ”တိ။

၅၂၂။ **တ္ထေ ဘော ဂေါတမာတိ** ဧတသ္မိ မဂ္ဂါမဂ္ဂေ။ **ဝိဂ္ဂဟော ဝိဝါဒေါ**တိအာဒိသု ပုဗ္ဗုပ္ပတ္တိကော ဝိဂ္ဂဟော။ အပရဘာဂေ ဝိဝါဒေါ။ ဒုဝိဓောပိ ဒေသော နာနာအာစရိယာနံ ဝါဒတော နာနာဝါဒေါ။

၅၂၃။ **အထ ကိသ္မိ ပန ဝေါတိ** တွမ္ပိ အယမေဝ မဂ္ဂေါတိ အတ္တနော အာစရိယဝါဒမေဝ ပဂ္ဂယ တိဋ္ဌသိ၊ ဘာရဒ္ဒါဇောပိ အတ္တနော အာစရိယဝါဒ-မေဝ၊ ကေဿာပိ ဧတသ္မိ သံသယော နတ္ထိ။ ဧဝံ သတိ ကိသ္မိ ဝေါ ဝိဂ္ဂဟောတိ ပုစ္ဆတိ။

၅၂၄။ **မဂ္ဂါမဂ္ဂေ ဘော ဂေါတမာတိ** မဂ္ဂေ ဘော ဂေါတမ အမဂ္ဂေ စ၊ ဥဇုမဂ္ဂေ စ အနုဇုမဂ္ဂေ စာတိ အတ္ထော။ ဒေ ကိရ ကေဗြာဟ္မဏဿာပိ မဂ္ဂံ န မဂ္ဂေါတိ န ဝဒတိ။ ယထာ ပန အတ္တနော အာစရိယဿ မဂ္ဂေါ ဥဇုမဂ္ဂေါ၊

Bahūnīti aṭṭha vā dasa vā. **Nānāmaggānīti**

mahantāmahantajaṅghamaggasakaṭamaggādivasena nānāvidhāni sāmāntā gāmanadīḷākakkhattādīhi āgantvā gāmaṃ pavisanamaggāni.

Vāsetṭhamāṇavānuyogavaṇṇanā

525. “**Niyyantīti Vāsetṭha vadesī**”ti Bhagavā tikkhattum vacībhedaṃ katvā¹ paṭiññāṃ kārāpesi. Kasmā? Titthiyā hi paṭijānitvā pacchā niggaḃhamānā avajānanti. So tathā kātum na sakkhissatīti.

527-529. **Teva tevijjāti** te tevijjā. Vakāro āgamasandhimattāṃ. ***Andha veṇīti** andhapaveṇī, ekena cakkhumatā gahitayaṭṭhiyā koṭim eko andho gaṇḥati, taṃ andhaṃ añño, taṃ aññoti evaṃ paṇṇāsasaṭṭhi andhā paṭipāṭiyā ghaṭitā andhaveṇīti vuccati. **Paramparasāmsattāti** aññamaññāṃ lagga, yaṭṭhiḃgāhakenapi cakkhumatā virahitāti attho. Eko kira dhutto andhagaṇaṃ disvā “asukasmim nāma gāme khajjabhojjaṃ sulabhan”ti ussāhetvā “tena hi² tattha no sāmī nehi, idaṃ nāma te demā”ti vutte, lañjaṃ gahetvā antarāmagge maggā okkamma mahantaṃ gacchaṃ anuparigantvā purimassa hatthena pacchimassa kacchaṃ gaṇhāpetvā “kiñci kammaṃ atthi, gacchatha tāva tumhe”ti vatvā palāyi, te divasampi gantvā maggaṃ avindamānā “kuhim no cakkhumā, kuhim maggo”ti paridevitvā maggaṃ avindamānā tattheva marimsu. Te sandhāya vuttaṃ “paramparasāmsattā”ti. **Purimopīti** purimesu dasasu brāhmaṇesu ekopi. **Majjhimopīti** majjhimesu ācariyapācariyesu ekopi. **Pacchimopīti** idāni tevijjesu brāhmaṇesu ekopi. **Hassakaññevāti** hasitabbameva. **Nāmakaññevāti** lāmakamyeva. Tadetaṃ atthābhāvena **rittakam**, rittakattāyeva **tucchakam**.

530. Idāni brahmaloko³ tāva tiṭṭhatu, yo tevijjehi na diṭṭhapubbova. Yepi candimasūriye tevijjā passanti, tesampi saḥabyatāya maggaṃ desetum nappahontīti dassanattāṃ “**taṃ kiṃ maññāsī**”ti-ādimāha.

1. Kāretvā (Sī, Syā)

2. Tehi (Sī)

* Ma-Ṭṭha 3. 290 piṭṭhepi.

3. Brahmā (Sī, Syā)

သုတ္တံ]

တေဝိဇ္ဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ

၃၃၃

န ဧဝံ အညေသံ အနုဇာနာတိ၊ တသ္မာ တမေဝတ္ထံ ဒီပေန္တော “ကိဉ္ဇာပိ ဘော ဂေါတမာ”တိအာဒိမာဟ။

၅၂၄။ သဗ္ဗာနိ တာနီတိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဝဒတိ၊ သဗ္ဗေ တေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဗဟူနီတိ အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဝါ။ နာနာမဂ္ဂါနီတိ မဟန္တာမဟန္တဇဉ်မဂ္ဂ- သကဋမဂ္ဂါဒိဝသေန နာနာဝိဇာနိ သာမန္တာ ဂါမနဒိတဋ္ဌာက ခေတ္တာဒိတိ အာဂန္တာ ဂါမံ ပဝိသနမဂ္ဂါနိ။

၅၂၅-၅၂၆။ နိဗ္ဗန္တိတိ “ဝါသေဋ္ဌ ဝဒေသီ”တိ ဘဂဝါ တိက္ခတ္ထု ဝစီဘေဒံ ကတွာ^၁ ပဋိညံ ကာရာပေသိ။ ကသ္မာ? တိတ္ထိယာ ဟိ ပဋိဇာနိတွာ ပစ္ဆာ နိဂ္ဂယမာနာ အဝဇာနန္တိ။ သော တထာ ကာတုံ န သက္ခိယတိတိ။

၅၂၇-၅၂၉။ တေဝ တေဝိဇ္ဇာတိ တေ တေဝိဇ္ဇာ။ ဝကာရော အာဂမ- သန္တိမတ္ထံ။ အန္တဝေဏီတိ အန္တပဝေဏီ၊ ဧကေန စက္ခုမတာ ဂဟိတယဋ္ဌိယာ ကောဋိ^၂ ဧကော အန္တော ဂဏှတိ၊ တံ အန္တံ အညော တံ အညောတိ ဧဝံ ပဏ္ဏာသ သဋ္ဌိ အန္တာ ပဋိပဂ္ဂိယာ သဋ္ဌိတာ အန္တဝေဏီတိ ဝုစ္စတိ။ ပရမ္ပရသံသတ္တာတိ အညမညံ လဂ္ဂါ၊ ယဋ္ဌိဂါဟကေနပိ စက္ခုမတာ ဝိရဟိတာတိ အတ္ထော။ ဧကော ကိရ ခုတ္တော အန္တဂဏံ ဒိသ္မာ “အသုကသ္မိ” နာမ ဂါမေ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇံ သုလဘ”န္တိ ဥဿာဟေတွာ “တေန ဟိ^၂ တတ္ထ နော သာမိ နေဟိ၊ ဣဒံ နာမ တေ ဒေမာ”တိ ဝုတ္တေ၊ လဋ္ဌံ ဂဟေတွာ အန္တရာမဂ္ဂေ မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ မဟန္တံ ဂစ္ဆံ အနုပရိဂန္တာ ပရိမဿ ဟတ္ထေန ဖန္တိမဿ ကစ္ဆံ ဂဏှာပေတွာ ကိဋ္ဌိ ကမ္မံ အတ္ထိ၊ ဂစ္ဆထ တာဝ တုမှေတိ ဝတွာ ပလာယိ၊ တေ ဒိဝသဋ္ဌိ ဂန္တာ မဂ္ဂံ အဝိန္ဒမာနာ “ကုဟိ” နော စက္ခုမာ၊ ကုဟိ” မဂ္ဂေါ”တိ ပရိဒေဝိတွာ မဂ္ဂံ အဝိန္ဒမာနာ တတ္ထေဝ မရိသု။ တေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ “ပရမ္ပရသံသတ္တာ”တိ။ ပုရိမောဒိတိ ပုရိမေသု ဒသသု မြာဟ္မဏေသု ဧကောပိ။ မဇ္ဈိမောဒိတိ မဇ္ဈိမေသု အာစရိယ- ပါစရိယေသု ဧကောပိ။ ပစ္ဆိမောဒိတိ ဣဒါနိ တေဝိဇ္ဇေသု မြာဟ္မဏေသု ဧကောပိ။ ဟဿကညေဝါတိ ဟသိတဗ္ဗမေဝ။ နာမကညေဝါတိ လာမကံ- ယေဝ။ တဒေတံ အတ္တာဘာဝေန ရိတ္တကံ၊ ရိတ္တကတ္တာယေဝ တုစ္ဆကံ။ ဣဒါနိ မြဟ္မလောကော? တာဝ တိဋ္ဌတု၊ ယော တေဝိဇ္ဇေဟိ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗောဝ။ ယေဝိ စန္ဒိမသုရိယေ တေဝိဇ္ဇာ ပဿန္တိ၊ တေသဋ္ဌိ သဟဗျတာယ မဂ္ဂံ ဒေသေတုံ နပ္ပဟောန္တိတိ ဒဿနတ္ထံ “တံ ကိ” မညသီ”တိအာဒိမာဟ။

၁-ကာရေတွာ (သီ၊ သျာ)

၂-တေဟိ (သီ)

၃-မြဟ္မာ (သီ၊ သျာ)

Tattha yato candimasūriyā uggacchantīti yasmim kāle uggacchanti. **Yattha ca oggacchantīti** yasmim kāle atthamenti¹, uggamanakāle ca atthaṅgamanakāle ca passantīti attho. **Āyācantīti** “udehi bhavaṃ canda, udehi bhavaṃ sūriyā”ti evaṃ āyācanti. **Thomayantīti** “sommo cando, parimaṇḍalo cando, sappabho cando”ti-ādīni vadantā pasamsanti. **Pañjalikāti** paggaḥita-añjalikā. **Namassamānāti** “namo namo”ti vadamānā.

531-532. **Yam passantīti** ettha yanti nipātamattaṃ. **Kim pana na kirāti** ettha idha pana kim vattabbaṃ. Yattha kira tevijjehi brāhmaṇehi na brahmā sakkhidiṭṭhoti evamattho daṭṭhabbo.

Aciravatīnadī-upamākathā

542. **Samatittikāti** samabharitā. **Kākapeyyāti** yattha katthaci tīre thitena kākēna sakkā pātunti kākapeyyā. **Pāraṃ taritukāmoti** nadim² atikkamitvā paratīraṃ gantukāmo³. **Avheyāti** pakkoseyya. **Ehi pārāpāranti** ambho pāra apāraṃ ehi, atha maṃ sahasāva gahetvā gamissasi, atthi me accāyikakammanti attho.

544-5. **Ye dhammā brāhmaṇakārakāti** ettha pañcasīladasakusalakammāpathabhedā dhammā brāhmaṇakārakāti veditabbā, tabbiparītā abrahmaṇakārakā. **Indamavhāyāmāti** indaṃ avhāyāma pakkosāma. Evaṃ brāhmaṇānaṃ avhāyanassa niratthakataṃ dassetvā punapi Bhagavā aṇṇavakucchiyaṃ sūriyo viya jalamāno pañcasatabhikkhuparivuto⁴ Aciravatiyā tīre nisinno aparampi nadī-upamaṃyeva āharanto “**seyyathāpī**”ti-ādimāha.

546. **Kāmaguṇāti** kāmayitabbaṭṭhena kāmā, bandhanaṭṭhena guṇā. “Anujānāmi bhikkhave ahatānaṃ vatthānaṃ diguṇaṃ saṅghāṇin”ti⁵ ettha hi paṭalaṭṭho guṇaṭṭho. “Accenti kālā tarayanti rattiyo, vayoguṇā anupubbaṃ jahanti”ti⁶ ettha rāsaṭṭho guṇaṭṭho. “Sataguṇā dakkhiṇā

1. Atthaṅgamenti (Syā, Ka)

2. Nadītīraṃ (Ka)

3. Pattukāmo (Syā)

4. Parivāro (Ka)

5. Vi 3. 403 piṭṭhe.

6. Saṃ 1. 3 piṭṭhe.

၅၃၀။ တတ္ထ ယတော စန္ဒိမသုရိယာ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိတိ ယသ္မိံ ကာလေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ။ ယတ္ထ ဝ ဩဂ္ဂစ္ဆန္တိတိ ယသ္မိံ ကာလေ အတ္ထမေန္တိ^၁၊ ဥဂ္ဂမနကာလေ စ အတ္ထင်္ဂ-မနကာလေ စ ပဿန္တိတိ အတ္ထော။ အာယာစန္တိတိ ဥဒေဟိ ဘဝံ စန္ဒ၊ ဥဒေဟိ ဘဝံ သုရိယာတိ ဧဝံ အာယာစန္တိ။ ထောမယန္တိတိ သောဓမ္မော စန္ဒော၊ ပရိမဏ္ဍလော စန္ဒော၊ သပ္ပဘော စန္ဒောတိအာဒိနိ ဝဒန္တာ ပဿသန္တိ။ ပဇ္ဇလိကာတိ ပဂ္ဂဟိတအဇ္ဈလိကာ။ နမဿမာနာတိ နမော နမောတိ ဝဒမာနာ။

၅၃၁-၅၃၂။ ယံ ပဿန္တိတိတ္ထေ ယန္တိ နိပါတမတ္တံ။ ကိံ ပန န ကိရာတိတ္ထေ ဣမ ပန ကိံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ယတ္ထ ကိရ တေဝိဇ္ဇေဟိ မြာဟ္မဏေဟိ န မြဟ္မာ သက္ခိ-ဒိဋ္ဌောတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။

အစိရဝတီနဒီဥပမာကထာ

၅၄၂။ သမတိတ္ထိကာတိ သမဘရိတာ။ ကာကပေယျာတိ ယတ္ထ ကတ္တမိတိရေ ဌိတေန ကာကေန သက္ကာ ပါတုန္တိ ကာကပေယျာ။ ပါရံ တရိတု-ကာမောတိ နဒိံ^၂ အတိက္ကမိတွာ ပရတိရံ ဂန္တုကာမော^၃။ အဂ္ဂေယျာတိ ပက္ခောသေယျ။ ဧဟိ ပါရာပါရန္တိ အတ္တော ပါရ အပါရံ ဧဟိ၊ အထ မံ သဟသဝံ ဂဟေတွာ ဂမိဿသိ၊ အတ္ထိ မေ အစ္စာယိကကမ္မန္တိ အတ္ထော။

၅၄၄။ ယေ ဓမ္မာ မြာဟ္မဏကာရကာတိတ္ထေ ပဇ္ဇသီလဒသကုသလကမ္မ-ပထဘေဒါ ဓမ္မာ မြာဟ္မဏကာရကာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ တဗ္ဗိပရိတာ အမြာဟ္မဏ-ကာရကာ။ ဣန္ဒြေယာမာတိ ဣန္ဒြ အဂ္ဂါယာမ ပက္ခောသမာ။ ဧဝံ မြာဟ္မဏာနံ အဂ္ဂါယနဿ နိရတ္ထကတံ ဒေသေတွာ ပုနပိ ဘဂဝါ အဏ္ဏဝကုန္တိယံ သုရိယော ဝိယ ဇလမာနော ပဇ္ဇသတဘိက္ခုပရိဂုတော^၄ အစိရဝတီယာ တိရေ နိသိန္ဓော အပရမ္ပိ နဒီဥပမံယေဝ အာဟရန္တော “သေယျထာဝီ”တိအာဒိမာဟ။

၅၄၆။ ကာမဂုဏာတိ ကာမယိတဗ္ဗဋ္ဌေန ကာမာ၊ ဗန္ဓနဋ္ဌေန ဂုဏာ။ “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဟတာနံ ဝတ္တာနံ ဒိဂုဏံ သင်္ခာဒ္ဓိ”န္တိ^၅ ဣတ္ထ ဟိ ပဋ္ဌလဋ္ဌော ဂုဏဋ္ဌော။ “အစ္စေန္တိ ကာလာ တရယန္တိ ရတ္တိယော၊ ဝယောဂုဏာ အနုပုဗ္ဗံ ဇဟန္တိ”တိ^၆ ဣတ္ထ ရာသဋ္ဌော ဂုဏဋ္ဌော။ “သတဂုဏာ ဒက္ခိဏာ

၁-အတ္ထင်္ဂမေန္တိ (သျှာ၊က)

၂-နဒီတိရံ (က)

၃-ပက္ခုကာမော (သျှာ)

၄-ပရိဝါရော (က)

၅-ဝိ ၃-၄၀၃-ပိဋ္ဌေ။

၆-သံ ၁-၃-ပိဋ္ဌေ။

pāṭikaṅkhitabbā”ti¹ ettha ānisaṁsaṭṭho guṇaṭṭho. “Antaṁ antaguṇaṁ² kayirā mālāguṇe bahū”ti³ ca ettha bandhanaṭṭho guṇaṭṭho. Idhāpi eseva adhippeto. Tena vuttaṁ “bandhanaṭṭhena guṇā”ti. **Cakkhuviññeyyā**ti cakkhuviññāṇena passitabbā. Etenupāyena **sotaviññeyyā**dīsupi attho veditabbo. **Itthā**ti pariyaṭṭhā⁴ vā hontu mā vā, iṭṭhārammaṇabhūtāti attho. **Kantā**ti kāmānīyā. **Manāpā**ti manavaḍḍhanakā. **Piyarūpā**ti piyajātikā. **Kāmūpasamhitā**ti ārammaṇaṁ katvā uppajjamānena kāmāna upasamhitā. **Rajanīyā**ti rañjanīyā, rāgupattikāraṇabhūtāti attho.

Gadhitāti gedhena abhibhūtā hutvā. **Mucchitā**ti mucchākārappattāya adhimattakāya taṇhāya abhibhūtā. **Ajjhosannā**ti adhi-osannā ogāḷhā, “idaṁ sānaṁ”ti pariniṭṭhānappattā hutvā. **Anādīnavadassāvinoti** ādīnavaṁ apassantā. **Anissaraṇapaññā**ti “idaṁettha nissaraṇaṁ”ti evaṁ parijānaṇapaññāvirahitā, paccavekkhaṇaparibhogavirahitāti attho.

548-9. **Āvaraṇā**ti-ādīsu āvarantīti **āvaraṇā**. Nivārentīti **nīvaraṇā**. Onandhantīti **onāhanā**⁵. Pariyonandhantīti **pariyonāhanā**. Kāmacchandādīnaṁ vitthāraṇakathā **Visuddhimaggato** * gahetabbā. **Āvutā nivutā onaddhā**⁶ **pariyonaddhā**ti padāni āvaraṇādīnaṁ vasena vuttāni.

Sāmsandanakathāvaṇṇanā

550. **Sapariggahoti** itthipariggahena sapariggahoti pucchatī. **Apariggaho bho Gotamā**ti-ādīsupi kāmacchandassa abhāvato itthipariggahena apariggaho. Byāpādassa abhāvato kenaci saddhiṁ veracittena **avero**. Thinamiddhassa abhāvato cittaḡelaññaṁsaṅkhātēna byāpajjena **abyāpajjo**. Uddhaccakukkuccābhāvato uddhaccakukkuccādīhi saṁkilesehi **asamkiliṭṭhacitto** supārisuddhamānaso. Vicikicchāya abhāvato cittaṁ vase vatteti. Yathā ca brāhmaṇā cittaḡatikā honti, cittaṁ vase vattanti, na tādisoti **vasavattī**.

1. Ma 3. 298 piṭṭhe. 2. Dī 2. 233; Ma 1. 72; Khu 1. 2 piṭṭhesu.
3. Khu 1. 21 piṭṭhe. 4. Pari-iṭṭhā (Sī)
5. Onahā (Sī) * Visuddhi 1. 137 piṭṭhe.
6. Ophuṭā (Sī, Syā), opuṭā (Ka) imāya saṁvaṇṇanāya sāmsandetabbā.

သုတ္တံ]

တေဝိဇ္ဇာသုတ္တဝတ္ထနာ

၃၃၅

ပါဠိကမ္ဘိတဗ္ဗာ”တိ^၁ ဧတ္ထ အာနိသံသဋ္ဌော ဂုဏဋ္ဌော။ “အန္တံ အန္တဂုဏံ၊ ကယိရာ မာလာဂုဏေ ဗဟူ”တိ^၂ စ ဧတ္ထ ဗန္ဓနဋ္ဌော ဂုဏဋ္ဌော။ ဣဓာပိ ဒေသေဝ အဓိပ္ပေတော။ တေန ဝုတ္တံ “ဗန္ဓနဋ္ဌေန ဂုဏာ”တိ။ စက္ခုဝိညေယျာတိ စက္ခု-ဝိညာဏေန ပဿိတဗ္ဗာ။ ဧတေနပါယေန သောတဝိညေယျာဒိသုပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣဒ္ဓာတိ ပရိယိဋ္ဌာ^၃ ဝါ ဟောန္တ၊ မာ ဝါ။ ဣဒ္ဓာရမ္မဏဘူတာတိ အတ္ထော။ ကန္တာတိ ကာမနီယာ။ မနာပါတိ မနဝမုနကာ။ ဝိယဂ္ဂပါတိ ဝိယဇာတိကာ။ ကာမူပသဉ္စိတာတိ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေန ကာမေန ဥပသံဟိတာ။ ရဇနီယာတိ ရဇနီယာ၊ ရာဂုပ္ပတ္တိကာရဏဘူတာတိ အတ္ထော။

ဂမိတာတိ ဂေမေန အဘိဘူတာ ဟုတွာ။ မုန္တိတာတိ မုစ္ဆာကာရပ္ပတ္တယ အဓိမတ္တကာယ တဏှာယ အဘိဘူတာ။ အဇ္ဈောပန္နာတိ အဓိဩပန္နာ ဩဂါဠာ၊ ဣဒံ သာရန္တိ ပရိနိဋ္ဌာနပ္ပတ္တ ဟုတွာ။ အနာဒိနဝဒဿာဝိနောတိ အာဒိနဝံ အပဿန္တာ။ အနိဿရဏပညာတိ ဣဒမေတ္ထ နိဿရဏန္တိ ဧဝံ ပရိဇာနနပညာ ဝိရဟိတာ၊ ပစ္စဝေက္ခဏပရိဘောဂဝိရဟိတာတိ အတ္ထော။

၅၄၈။ အာဝရဏာတိအာဒိသု အာဝရန္တိတိ အာဝရဏာ။ နိဝါရေန္တိတိ နိဝရဏာ။ ဩနန္တန္တိတိ ဩနာဟနာ^၁။ ပရိယောနန္တန္တိတိ ပရိယောနာဟနာ။ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိနံ ဝိတ္တာရကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂတော ဂဟေတဗ္ဗာ။

၅၄၉-၅၅၀။ အာဝုတာ နိဝုတာ ဩနန္ဒါ^၆ ပရိယောနန္ဒါတိ ပဒါနိ အာဝရဏာဒိနံ ဝသေန ဝုတ္တာနိ။ သပရိဂ္ဂဟေတိ ဣတ္ထိပရိဂ္ဂဟေန သပရိဂ္ဂ-ဟေတိ ပုစ္ဆတိ။ အပရိဂ္ဂဟေ ဘော ဂေါတမာတိအာဒိသုပိ ကာမစ္ဆန္ဒဿ အဘာဝတော ဣတ္ထိပရိဂ္ဂဟေန အပရိဂ္ဂဟေ။ ဗျာပါဒဿ အဘာဝတော ကေနစိ သဒ္ဓိ^၇ ဝေရစိတ္တေန အဝေရော။ ထိနမိဒ္ဓဿ အဘာဝတော စိတ္တဂေလည-သင်္ခါတေန ဗျာပဇ္ဇေန အဗျာပဇ္ဇော။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စဘာဝတော ဥဒ္ဓစ္စ-ကုက္ကုစ္စာဒိဟိ သံကိလေသေဟိ အသံကိလိဋ္ဌစိတ္တော သုပရိသုဒ္ဓမာနသော။ ဝိစိကိစ္ဆာယ အဘာဝတော စိတ္တံ ဝသေ ဝတ္ထေတိ။ ယထာ စ မြာဟူဏာ စိတ္တဂတိကာ ဟောန္တိတိ စိတ္တဿ ဝသေန ဝတ္တန္တိ၊ န တာဒိသောတိ ဝသဝတ္တိ။

၁-မ ၃-၂၉၈-ဝိဇ္ဇေ။ ၂-၃၁-၂-ဝိဇ္ဇေ။ ၃-၃ ၁-၂ ၁-ဝိဇ္ဇေ။
၄-ပရိဇ္ဈာ (သီ) ၅-ဩနာဟ (သီ)
၆-ဩဇ္ဇာ (သီ၊ သျာ)၊ ဩဇ္ဇာ (က) ဣမာယ သံဝဏ္ဏနာယ သံသန္တေတဗ္ဗံ။

552. **Idha kho panāti** idha brahmalokamagge. **Āsīditvā**ti amaggameva “maggo”ti upagantvā. **Saṃsīdantī**ti “samatalan”ti saññāya paṅkaṃ otiṇṇā viya anuppavisanti. **Saṃsīditvā visādaṃ**¹ **pāpuṇantī**ti evaṃ paṅke viya saṃsīditvā visādaṃ¹ aṅgamaṅgasambhañjanam pāpuṇanti. **Sukkhatarāṃ maññe tarantī**ti marīcikāya vañcitā “kākaṭṭhā nadi”ti saññāya “tarissāmā”ti hatthehi ca pādehi ca vāyamamānā sukhatarāṇaṃ maññe taranti. Tasmā yathā te hatthapādādīnaṃ sambhañjanam paribhañjanam, evaṃ apāyesu sambhañjanam paribhañjanam pāpuṇanti. Idheva ca sukhaṃ vā sātaṃ vā na labhanti. **Tasmā idaṃ tevijjānaṃ brāhmaṇānanti** tasmā idaṃ brahmasahabyatāya maggadīpakam tevijjakam pāvacaṇam tevijjānaṃ brāhmaṇānaṃ. **Tevijjā-irīṇanti**² tevijjā-araññaṃ, **irīṇanti**³ hi agāmakam mahā-araññaṃ vuccati. **Tevijjāvivananti**⁴ pupphaphalehi anupabhogaruḍḍhehi sañchannaṃ nirudakam araññaṃ. Yattha maggato ukkamitvā parivattitumpi na sakkā honti, taṃ sandhāyāha “tevijjāvivanantipi vuccatī”ti. **Tevijjābyasananti** tevijjānaṃ pañcavidhabyasanasadisametam. Yathā hi ñātirogabhogadiṭṭhisīlabyasanappattassa sukhaṃ nāma natthi, evaṃ tevijjānaṃ tevijjakam pāvacaṇam āgamma sukhaṃ nāma natthīti dasseti.

544. **Jātasamvaḍḍhoti** jāto ca vaḍḍhito ca, yo hi kevalaṃ tattha jātova hoti, aññattha vaḍḍhito, tassa samantā gāmamaggā na sabbaso paccakkhā honti, tasmā jātasamvaḍḍhoti āha. Jātasamvaḍḍhopi yo ciraṇikkhanto, tassa na sabbaso paccakkhā honti, tasmā “**tāvadeva avasaṭṭan**”ti āha, taṅkhaṇameva nikkhantanti attho. **Dandhāyitattanti** “ayaṃ nu kho maggo, ayaṃ na nukho”ti kaṅkhāvasena cirāyitattam. **Vitthāyitattanti**yathā sukhumaṃ atthajātaṃ sahasā pucchitassa kassaci sarīraṃ thaddhabhāvaṃ gaṇhāti, evaṃ thaddhabhāvaggahaṇam. **Na tvevāti** iminā sabbaññutaññāṇassa appaṭihatabhāvaṃ dasseti. Tassa hi purisassa mārāvaṭṭanādivasena siyā

1. Visāraṃ (Ka), visattaṃ (Syā)

3. Irāṇanti (Sī)

2. Tevijjā-irīṇam (Sī, Syā)

4. Tevijjāvivananti (Sī)

၅၅၂။ **ဣဓ ခေါ ပနာတိ** ဣဓ ဗြဟ္မလောကမဂ္ဂေ။ **အာသီဒိတွာ**တိ အမဂ္ဂမေဝ မဂ္ဂေါတိ ဥပဂန္တော။ **သံသီဒန္တိ**တိ သမတလန္တိ သညာယ ပက်^၁ ဩတိဏ္ဏာ ဝိယ အနုပုရိသန္တိ။ **သံသီဒိတွာ ဝိသာရံ**^၂ **ပါပုဏန္တိ**တိ ဧဝံ ပဏေ ဝိယ သံသီဒိတွာ ဝိသာရံ အင်္ဂမာဓိသန္တန္တံ ပါပုဏန္တိ။ **သုက္ခတရံ မညေ တရန္တိ**တိ မရိစိကာယ ဝဇ္ဇေတွာ ကာကပေယျာ နဒီတိ သညာယ တရိသာမာတိ ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ဝါယမမာနာ သုက္ခတရဏံ မညေ တရန္တိ။ တသ္မာ ယထာ ဟတ္ထပါဒါဒိနံ သံဘန္တံ ပရိဘန္တံ၊ ဧဝံ အပါယေသု သံဘန္တံ ပရိဘန္တံ ပါပုဏန္တိ။ ဣဓေဝ စ သုခံ ဝါ သာတံ ဝါ န လဘန္တိ။ **တသ္မာ ဣဒံ တေရိဇ္ဇာနံ ဗြဟ္မဏာနန္တိ** တသ္မာ ဣဒံ ဗြဟ္မသဟဗျတာယ မဂ္ဂဒီပကံ တေရိဇ္ဇကံ ပါဝစနံ တေရိဇ္ဇာနံ ဗြဟ္မဏာနံ။ **တေရိဇ္ဇာဣရိဏန္တိ**^၂ တေရိဇ္ဇာအရညံ၊ **ဣရိဏန္တိ**^၃ တိ အဂါမကံ မဟာအရညံ ဝုစ္စတိ။ **တေရိဇ္ဇာဝိဝနန္တိ**^၄ ပုပ္ဖလေဟိ အပရိဘောဂရုက္ခေဟိ သန္တန္တံ နိရုဒ္ဓကံ အရညံ။ ယတ္ထ မဂ္ဂတော ဥက္ကမိတွာ ပရိဝတ္တိတုမ္ဗိ န သက္ကာ ဟောန္တိ၊ တံ သန္တာယာဟ တေရိဇ္ဇာဝိဝနန္တိပိ ဝုစ္စတိတိ။ **တေရိဇ္ဇာ-ဗျသနန္တိ** တေရိဇ္ဇာနံ ပဉ္စဝိဓဗျသနသဒိသမေတံ။ ယထာ ဟိ ဉှတိရောဂဘောဂဒိဋ္ဌိသီလဗျသနပ္ပတ္တဿ သုခံ နာမ နတ္ထိ။ ဧဝံ တေရိဇ္ဇာနံ တေရိဇ္ဇကံ ပါဝစနံ အာဂမ္မ သုခံ နာမ နတ္ထိတိ ဒဿေတိ။

၅၅၄။ **ဇာတသံဝေဇာတိ** ဇာတော စ ဝဇ္ဇိတော စ၊ ယော ဟိ ကေဝလံ တတ္ထ ဇာတောဝ ဟောတိ၊ အညတ္ထ ဝဇ္ဇိတော၊ တဿ သမန္တာ ဂါမမဂ္ဂါ န သဗ္ဗသော ပစ္စက္ခာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ ဇာတသံဝေဇာတိ အာဟ။ **ဇာတသံဝေဇာပိ** ယော စိရံ နိက္ခန္တော၊ တဿ န သဗ္ဗသော ပစ္စက္ခာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ “တာဝဒေဝ အဝသဋ္ဌ”န္တိ အာဟ၊ တံဇာဏမေဝ နိက္ခန္တန္တိ အတ္ထော။ **ဒန္တာယိတတ္တန္တိ** အယံ န ခေါ မဂ္ဂေါ၊ အယံ န နုခေါတိ ကင်္ခါဝသေန စိရယိတတ္တံ။ **ဝိတ္ထာယိတတ္တန္တိ** ယထာ သုခုမံ အတ္ထဇာတံ သဟသာ ပုစ္ဆိတဿ ကဿစိ သရိရံ ထဒ္ဓဘာဝံ ဂဏှာတိ၊ ဧဝံ ထဒ္ဓဘာဝဂဟဏံ။ **န ဇွေဝါ**တိ ဣမိနာ သဗ္ဗညုတညာဏဿ အပ္ပဋိဟတဘာဝံ ဒဿေတိ။ တဿ ဟိ ပုရိသဿ မာရာဝဇ္ဇနာဒိဝသေန သိယာ

၁-ဝိသာဒံ (သီ)၊ ဝိသတ္တံ (သျှာ)

၂-ဣရိဏန္တိ (သီ)

၂-တေရိဇ္ဇာဣရိဏံ (သီ၊ သျှာ)

၄-တေရိဇ္ဇာဝိဝနန္တိ (သီ)

ñāṇassa paṭighāto. Tena so dandhāyeyya vā vitthāyeyya vā.
Sabbaññutaññāṇaṃ pana appaṭihatam, na sakkā tassa kenaci antarāyo
kāṭunti dīpeti.

555. Ullumpatu bhavaṃ Gotamoti uddharatu bhavaṃ Gotamo.
Brāhmaṇiṃ pajanti brāhmaṇadārakaṃ, bhavaṃ Gotamo mama
brāhmaṇaputtaṃ apāyamaggato uddharitvā brahmalokamagge patiṭṭhapetūti
attho.

Brahmalokamaggadesanāvaṇṇanā

556. Athassa Bhagavā Buddhupādāṃ dassetvā saddhiṃ
pubbabhāgaṭṭhāya mettāvihārādibrahmalokagāmiṃ maggaṃ desetukāmo
“**tena hi Vāsetṭhā**”ti-ādimāha. Tattha “**idha Tathāgato**”ti-ādi sāmāññaphale
vitthāritam, **Mettāsahagatenā**ti-ādīsu yaṃ vattabbaṃ, taṃ sabbaṃ
Visuddhimagge * brahmavihārakammaṭṭhānakathāyaṃ vuttaṃ. **Seyyathāpi**
Vāsetṭha balavā saṅkhadhamoti-ādi pana idha apubbaṃ. Tattha **balavā**ti
balasampanno. **Saṅkhadhamoti** saṅkhadhamako. **Appakasirenā**ti akicchena
adukkheṇa. Dubbalo hi saṅkhadhamo saṅkhaṃ dhamantopi na sakkoti
catasso disā sareṇa viññāpetuṃ, nāssa saṅkhasaddo sabbato pharati.
Balavato pana vipphāriko hoti, tasmā “balavā”ti-ādimāha. **Mettāya**
cetovimuttiyāti ettha “mettā”ti vutte upacāropi appanāpi vaṭṭati,
“cetovimutti”ti vutte pana appanāva vaṭṭati.

Yaṃ pamāṇakataṃ kammanti pamāṇakataṃ kammaṃ nāma
kāmaṇācāraṃ vuccati. Appamāṇakataṃ kammaṃ nāma rūpārūpāvacaraṃ.
Taṃhi pamāṇaṃ atikkamitvā odhisaka-anodhisaka¹ disāpharaṇavasena
vaḍḍhetvā katattā appamāṇakatanti vuccati. **Na taṃ tatrāvasissati na taṃ**
tatrāvatitṭhatīti taṃ kāmaṇācarakammaṃ tasmīṃ
rūpāvacarārūpāvacarakamme na ohīyati, na tiṭṭhati. Kiṃ vuttaṃ hoti—taṃ
kāmaṇācarakammaṃ tassa rūpārūpāvacarakammassa antarā laggituṃ vā
ṭhātuṃ vā rūpārūpāvacarakammaṃ pharitvā pariyādiyitvā attano okāsaṃ
gahetvā patiṭṭhātuṃ na sakkoti. Atha kho rūpāvacarā
rūpāvacarakammameva kāmaṇācāraṃ mahogho viya parittaṃ udakaṃ
pharitvā

* Visuddhi 1. 288 piṭṭhādīsu.

1. Odissaka-anodissaka (Dī-Ṭī 1. 404 piṭṭhe); Visuddhi 1. 302; Paṭisaṃ-Ṭīha 2. 208
piṭṭhesu passitabbaṃ.

ဉာဏဿ ပဋိသာတော။ တေန သော ဒန္ဓာယေယျ ဝါ ဝိတ္တာယေယျ ဝါ။
သဗ္ဗညုတညာဏံ ပန အပ္ပဋိဟတံ၊ န သက္ကာ တဿ ကေနစိ အန္တရာယော
ကာတုန္တိ ဒီပေတိ။

၅၅၅။ ဥဇ္ဈုပ္ပတု ဘဝံ ဂေါတမောဘိဥဒ္ဓရတု ဘဝံ ဂေါတမော။ ဗြာဟ္မဏိ^၁
ပဇ္ဇန္တိ ဗြာဟ္မဏဒါရကံ၊ ဘဝံ ဂေါတမော မမ ဗြာဟ္မဏပုတ္တံ အပါယမဂ္ဂတော
ဥဒ္ဓရိတွာ မြဟ္မလောကမဂ္ဂေ ပတိဋ္ဌပေတုတိ အတ္တော။ အထဿ ဘဂဝါ
ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒံ ဒေသေတွာ သဒ္ဓိံ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါယ မေတ္တာဝိဟာရာဒိ မြဟ္မလောက-
ဂါမိမဂ္ဂံ ဒေသေတုကာမော “တေန ဟိ ဝါသေဋ္ဌာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ “ဇ္ဇေ
တထာဂတော”တိအာဒိ သာမညဖလေ ဝိတ္တာရိတံ။ မေတ္တာသဟဂတေနာတိ-
အာဒိသု ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ မြဟ္မဝိဟာရကမ္မဋ္ဌာနကထာယံ ဝုတ္တံ။
သေယျထာဝိ ဝါသေဋ္ဌ ဗလဝါ သင်္ခမောတိအာဒိ ပန ဇ္ဇေ အပုဗ္ဗံ။ တတ္ထ
ဗလဝါတိ ဗလသမ္ပန္နော။ **သင်္ခမော**တိ သင်္ခမေကော။ **အပ္ပကသီရေနာ**တိ
အကိစ္ဆေန အဒုက္ခေန။ ဒုဗ္ဗလော ဟိ သင်္ခမော သင်္ခံ မေန္တောပိ န သက္ကာတိ
စတသော ဒိသာ သရေန ဝိညာပေတုံ၊ နာဿ သင်္ခသဒ္ဓေါ သဗ္ဗတော ဖရတိ။
ဗလဝတော ပန ဝိပွါရိကော ဟောတိ၊ တသ္မာ ဗလဝါတိအာဒိမာဟ။
မေတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာတိ ဧတ္ထ မေတ္တာတိ ဝုတ္တေ ဥပစာရောပိ အပ္ပနာပိ
ဝုဇ္ဇတိ၊ စေတောဝိမုတ္တိတိ ဝုတ္တေ ပန အပ္ပနာဝ ဝုဇ္ဇတိ။ **ယံ ပမာဏကတံ ကမ္မန္တိ**
ပမာဏကတံ ကမ္မံ နာမ ကာမာဝစရံ ဝုစ္စတိ။ အပ္ပမာဏကတံ ကမ္မံ နာမ
ရူပါရူပါဝစရံ။ တဉ္စိ ပမာဏံ အတိက္ကမိတွာ ဩဒိဿကအနောဒိဿက-
ဒိသာဖရဏဝသေန ဝဇ္ဇေတွာ ကတတ္တာ အပ္ပမာဏကတန္တိ ဝုစ္စတိ။ **န တံ တတြာ-**
ဝသိဿတိ န တံ တတြာဝတိဋ္ဌတိတိ တံ ကာမာဝစရကမ္မံ တသ္မိံ ရူပါဝစရ-
ရူပါဝစရကမ္မေ န ဩဟိယတိ၊ န တိဋ္ဌတိ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တံ ကာမာ-
ဝစရကမ္မံ တဿ ရူပါရူပါဝစရကမ္မဿ အန္တရာ လဂ္ဂိတုံ ဝါ ဌာတုံ ဝါ ရူပါရူပါ-
ဝစရကမ္မံ ဖရိတွာ ပရိယာဒိယိတွာ အတ္တနော ဩကာသံ ဂဟေတွာ ပတိဋ္ဌာတုံ
န သက္ကာတိ။ အထ ခေါ ရူပါဝစရရူပါဝစရကမ္မမေဝ ကာမာဝစရံ
မဟောသော ဝိယ ပရိတ္တံ ဥဒကံ ဖရိတွာ ပရိယာဒိယိတွာ အတ္တနော ဩကာသံ
ဂဟေတွာ တိဋ္ဌတိ။ တဿ ဝိပင်္ဂါပံ ပဋိဗဟိတွာ သယမေဝ မြဟ္မသဟဗျတံ
ဥပနေတိတိ။ **ဧဝံ ဝိဟာရိတိ ဧဝံ မေတ္တာဒိဝိဟာရိ။**

pariyādiyitvā attano okāsaṃ gahetvā tiṭṭhati. Tassa vipākaṃ paṭibāhitvā sayameva brahmasahabyataṃ upaneti. **Evamvihārī**ti evammettādivihārī.

559. **Ete mayaṃ bhavantaṃ Gotamanti** idaṃ tesaṃ dutiyaṃ saraṇagamaṇaṃ. Paṭhamameva hete Majjhimapaṇṇāsake **Vāsetṭhasuttaṃ**¹ sutvā saraṇaṃ gatā, imaṃ pana Tevijjasuttaṃ sutvā dutiyampi saraṇaṃ gatā. Katipāhaccayena pabbajitvā **Aggaññasutte**² upasampadañceva arahattañca alatthum. Sesaṃ sabbattha uttānamevāti.

Iti Sumaṅgalavilāsiniyā Dīghanikāyaṭṭhakathāyaṃ

Tevijjasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhitā ca terasasuttapaṭimaṇḍitassa Sīlakkhandhavaggassa

Atthavaṇṇanāti.

Sīlakkhandhavaggaṭṭhakathā niṭṭhitā.

၅၅၉။ **တေ မယံ ဘဝန္တိ ဂေါတမန္တိ** ဣဒံ တေသံ ဒုတိယံ သရဏဂမနံ။ ပဌမမေဝ ဟေတေ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသကေ ဝါသေဋ္ဌသုတ္တံ သုတွာ သရဏံ ဂတာ။ ဣမံ ပန တေဝိဇ္ဇသုတ္တံ သုတွာ ဒုတိယဗ္ဗိ သရဏံ ဂတာ။ ကတိပါဟစ္စယေန ပဗ္ဗဇိတွာ အဂ္ဂညသုတ္တေ ဥပသမ္ပဒဇ္ဇေဝ အရဟတ္တဉ္စ အလတ္တံ။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥတ္တာနမေဝါတိ။

ဣတိ သုမင်္ဂလဝိလာသိနိယာ ဒီဃနိကာယဋ္ဌကထာယံ
တေဝိဇ္ဇသုတ္တဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နိဋ္ဌိတာ စ တေရသသုတ္တပဋိမဏ္ဍိတသံ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂသံ
အတ္ထဝဏ္ဏနာတိ။

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ နိဋ္ဌိတာ။



1. Ma 2. 406 piṭṭhe.

2. Dī 3. 66 piṭṭhe.

Sīlakkhandhavaggaṭṭhakathāya

Samvaṇṇitapadānaṃ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Akaṭavidhā	151	Aṅgavijjā	88
Akaṭā	151	Aṅgesu	249
Akaṇṭakā	265	Acirapariniḥbute	317
Akathamaṅkathī	189	Acirūpasampanno	299
Akampittha	119	Acelako	291
Akāmakānaṃ	253	Acelo	287
Akāma	235	Accagamā	211
Akālo kho Mahāli	276	Accayena	101
Akiccakārī	264	Accayo	211
Akusalā akusalasaṅkhātā	290	Acchariyaṃ	44
Akkhaṃ	83	Acchādetvā	163
Akkharappabhedo	220	Accho	197
Akkharikā	83	Ajalakkhaṇādīsu	89
Akkhāto	332	Ajātasattu	123
Akkhānaṃ	81	Ajānaṃ	113
Akkhitto	251	Ajinaṃ	293
Akhuddāvakāso	251, 254	Ajinakkhipaṃ	293
Agaru	144, 224	Ajinappaveṇī	83
Agāraṃ	163, 222, 241	Ajjataṃ	211
Agārasmā	104	Ajjatagge	210
Aggabījāṃ	79	Ajjatanāya	247
Aggasaddo	210	Ajjadagge	211
Aggaḷaṃ	225	Ajjhattaṃ	164
Aggiromaṃ	88	Ajjhāvasatā	163
Aṅgaṃ	87	Ajjhāyako	220
Aṅgakūṭaṃ	77	Ajjhāvasati	222

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

သံဝဇ္ဇိတပဒါနိ အနုတ္တမဏိကာ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော်
[အ]		[အ]	
အကဋ္ဌဝိဓာ	၁၅၁	အဂ္ဂိဟောမံ	၈၈
အကဋ္ဌာ	၁၅၁	အင်္ဂုလံ	၇၇
အကဏ္ဍကာ	၂၆၅	အင်္ဂုလိဇ္ဇာ	၈၈
အကမ္ပိတ္ထ	၁၁၉	အင်္ဂေသု	၂၄၉
အကာမကာနံ	၂၅၃	အင်္ဂ	၈၇
အကာမာ ဗျာကာတဗ္ဗော	၂၃၅	အဓိရူပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ	၃၀၉
အကာလော ခေါ် မဟာလိ	၂၇၆-၂၇၇	အဓိရူပသမ္ပန္နော	၂၉၉
		အစေလော	၂၈၇
အကိစ္စကာရီ အဿ	၂၆၄	အစေလကော	၂၉၁
အကုသလာ အကုသလ-		အစ္စယော	၂၁၁
သင်္ခါတာ	၂၉၀	အစ္စော	၁၉၇
အက္ခရပ္ပဘေဒေါ	၂၂၀	အဇလက္ခဏာဒီသု	၈၉
အက္ခရိကာ	၈၃	အဇာတသတ္တု	၁၂၃
အက္ခာတော	၃၃၂	အဇိတော	၁၃၁
အက္ခာနံ	၈၁	အဇိနက္ခိပံ	၂၉၃
အက္ခိတ္တော	၂၅၁	အဇိနပ္ပဝေဏီ	၈၃
အက္ခိ	၈၃	အဇိနံ	၂၉၃
အခုဒ္ဒါဝကာသော	၂၅၄	အဇ္ဇတနာယ	၂၄၇
အခုဒ္ဒါဝကာသော ဒဿနာယ	၂၅၁	အဇ္ဇတံ	၂၁၁
အဂမာ ခေါ် တုံ	၁၄၀	အဇ္ဈာဝသတိ	၂၁၈
အဂမာ ခေါ် တုံ မဟာရာဇ		အဇ္ဈတ္တံ	၁၆၄
ယထာပေမံ	၁၄၀	အဇ္ဈာယကော	၂၂၀
အဂါရသ္မာ	၁၀၄	အဇ္ဈောပန္နာ	၃၃၅
အဂ္ဂ	၂၁၀	အဇ္ဇနံ	၈၄-၉၂
အဂ္ဂဗိဇ္ဇ	၇၉	အဇ္ဇလိ ပဏာမေတွာ	၂၅၇
အဂ္ဂဗ္ဗိ	၂၂၅	အဇ္ဇသာယနော	၃၃၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Ajjhosannā	335	Ativikālo	247
Añjanam	84, 92	Ativelam	104
Añjalim	140	Atītānāgatapaccuppanne	
Añjalim paṇāmetvā	257	atthe cintetum	267
Añjasāyano	331	Attakāre	146
Aññatarasmim vā	162	Attanā	71
Aññataro	299	Attapaṭilābho	313
Aññatra	114	Attamanā	119
Aññathātipi me no	106	Attānañca lokañca	97
Aññadatthu	103	Atthavādī	75
Aññamaññassa	39	Atthasaṃhitam	75, 311
Aññā ca oḷārikā	307	Atthassa	252
Aññā	329	Atthāya	227
Aññe ca	331	Atthikavato	227
Aññena vā aññam	235	Atthi cevetha uttarikaraṇīyam	320
Aññeva	93	Athenena	71
Atṭīyāmi	322	Adinnam	70
Atṭhaṅgiko	280	Adinnādānam	70
Atṭhapadam	82	Addhagato	131, 252
Atṭha purisabhūmiyo	147	Addhamāsikam	293
Atṭhahaṅgehi	266	Addhā	153
Atṭhārasahi	96	Addhānamaggappaṭipanno	36, 199
Addhateḷaschi bhikkhu-		Addhikā	266
satchi	123	Addhuno	101
Addho	251, 263	Adhiciṇṇam	86
Aṇum	325	Adhiccasaṃuppannam	108
Aṇumattesu	163	Adhiccasaṃuppannikā	108
Atakkāvacarā	93	Adhijeguccham	296
Ataramāno	225	Adhijegucche	298
Atithī no te honti	257	Adhipaññam	296

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[အ]		[အ]	
အညတရသ္မိံ ဝါ	၁၆၂	အတ္တကာရေ	၁၄၆
အညတရော	၂၉၉	အတ္တစရကေန	၂၄၇
အညတရံ မာဏဝကံ		အတ္တနာ	၇၁
အာမန္တေသိ	၃၁၀	အတ္တနာ အာပါယိကောပိ	
အညထာတိပိ မေ နော	၁၀၆	အပရိပူရမာနော	၂၄၃
အညဒတ္ထ၊	၁၀၃	အတ္တပဋိလာဘော	၃၁၃
အညာ စ	၃၀၀	အတ္တမနာ တေ ဘိက္ခု	၁၁၉
အညာ စ ဩဠာရိကာ	၃၀၇	အထ ကိသ္မိံ ပန ဝေါ	၃၃၂
အဇ္ဈိယာမိ	၃၂၂	အထ ခေါ ဘဂဝါ	၂၂၆-၂၃၅
အဋ္ဌကော	၂၄၄	အထ ခေါ ဘဂဝါ အဗ္ဗလဋ္ဌိ-	
အဋ္ဌဂီကော	၂၀၀	ကာယံ။ပ။ ဘိက္ခုသံဃေန ၄၂	
အဋ္ဌပဒံ	၈၂	အထ ခေါ ဘဂဝါ။ပ။ ဝိဒိတွာ	၄၅
အဋ္ဌ ပုရိသဘူမိယော	၁၄၇	အထ ခေါ ရာဇာ	၁၃၂
အဋ္ဌဟင်္ဂေဟိ	၂၆၆	အထ စ ပနာဟံ န ဝဒါမိ	၂၀၅
အဋ္ဌာရသဟိ ဝတ္ထုဟိ	၉၆	အထေနန	၇၁
အဗုတေဋ္ဌသေဟိ ဘိက္ခု-		အတ္တဝါဒိ	၇၅
သတေဟိ	၁၂၃	အတ္တသံဟိတံ	၇၅
အဗျော	၂၅၁-၂၆၃	အတ္တဿ ဝိညာပနိယာ	၂၅၂
အဏုမတ္တေသု	၁၆၃	အတ္ထိ စေဝေတ္ထ ဥတ္တရိကရဏီယံ	၃၂၀
အဏု ထူလံ	၃၂၅	အတ္ထိ တွေဝ သဿတိသမံ	၉၀
အတက္ကာဝစရာ	၉၃	အတ္ထိ ပန ဘော ဂေါတမ	၂၇၀
အတရမာနော	၂၂၅	အဒိန္နံ	၇၀
အတိထိနော တေ ဟောန္တိ	၂၅၇	အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယ	၇၀
အတိဝိကာလော	၂၄၇	အဒ္ဓဂတော	၁၃၁-၂၅၂
အတိဝေလံ	၁၀၄	အဒ္ဓမာသိကံ	၂၉၃
အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္န		အဒ္ဓါ	၁၅၃
အတ္ထေ စိန္တေတုံ	၂၆၇	အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော	၁၉၉
အတုရိတစာရိကာ	၂၁၅	အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဟောတိ	၃၆
အန္တောဇာလိကတာ	၁၁၇	အဒ္ဓိကာ	၂၆၆
အန္တောနိမ္မဂ္ဂပေါသိနိ	၁၉၆	အဓိဗ္ဗသမုပ္ပန္နံ	၁၀၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Adhimattagilāno	190	Anīkadassanaṃ	82
Adhivāsetu	247	Anukampī	328
Adhivāsesi Bhagavā		Anukulayaññāni	270
tuṇhībhāvena	247	Anuggaṇhanto	145
Adhivuttipadāni	96	Anuññātapaṭiññāto	221
Adhovirecanaṃ	92	Anudhammaṃ	287
Anagāriyaṃ	104, 163	Anupakkuṭṭho	251
Anattamano	228	Anupakkhandati	259
Anattādhīno	190	Anupagacchati	149
Anantaṃ	325	Anupapanno	239
Anabbhakkhātukāmā	287	Anupubbābhisaññānirodha-	
Anabhinanditvā	145	sampajānasamāpattim	308
Anabhibhūto	103	Anupubbim kathaṃ	248
Anabhirati	102	Anupeti	149
Anabhiraddhi	52	Anuppadātā	73
Anabhisambhuṇaṃāno	240	Anuppadetu	265
Anavajjasukhaṃ	164	Anuppaveccheyya	195
Anavayo	221	Anubandhā	40
Anādīnavadassāvino	335	Anumatā	239
Anāvattidhammo	279	Anumatipakkhā	266
Anāvilo	202	Anumasi	246
Anikkujjanto	145	Anuyogo	97
Aniccā	112	Anuviloketvā parisam	258
Aniccucchādanaparimaddana-		Anusāsanīpāṭihāriyaṃ	322
bhedanaviddhaṃsanadhammo	197	Anussarato	230
Anidassanaṃ	325	Anekaṃsika	313
Animmātā	151	Anekapariyāyena	37
Animmitā	151	Anekavihitaṃ	97
Aniyyānaṃ	89	Anekavihitāni	96
Anissaraṇapaññā	335	Anejamasokaṃ	205

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

၃၄၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋကော်	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋကော်
[အ]		[အ]	
အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိကာ	၁၀၀	အနိဗ္ဗာစာရိကာ	၂၁၆
အဓိစိတ္တံ တေ ဝိပရာဝတ္တံ	၈၆	အနိဗ္ဗာတာ	၁၅၁
အဓိဇေဂုစ္ဆေ	၂၉၀	အနိဗ္ဗိတာ	၁၅၁
အဓိဇေဂုစ္ဆံ	၂၉၆	အနိယျာနံ	၈၉
အဓိပညံ	၂၉၆	အနိဿရဏပညာ	၃၃၅
အဓိမတ္တဝိလာနော	၁၉၀	အနိကဒဿနံ	၈၂
အဓိမတ္တိပဒါနိ	၉၆	အနုကမ္ပတိ	၃၂၀
အဓိဝါသေတု	၂၄၇	အနုကုလယညာနိ	၂၇၀
အဓိဝါသေသိ	၂၄၇	အနုဂ္ဂဏန္တော	၁၄၅
အဓောဝိရေစနံ	၉၂	အနုညာတပဋိညာတော	၂၂၁
အနဂါရိယံ	၁၀၄-၁၆၃	အနုပကုဋ္ဌော	၂၅၁
အနတ္တမနော	၂၂၀	အနုပက္ခန္တတိ	၂၅၉
အနတ္တာဓိနော	၁၉၀	အနုပဂစ္ဆတိ	၁၄၉
အနန္တံ	၃၂၅	အနုပပန္နော	၂၃၉
အနတ္တက္ခာတုကာမာ	၂၀၇	အနုပဒါတာ	၇၃
အနဘိနန္ဒိတွာ	၁၄၅	အနုပဒေတု	၂၆၅
အနဘိဘူတော	၁၀၃	အနုပုဗ္ဗိ ကထံ	၂၄၀
အနဘိရတိ	၁၀၂	အနုပေတိ	၁၄၉
အနဘိရန္တိ	၅၂	အနုမတာ မယာ	၂၃၉
အနဘိသမ္ဘုဏမာနော	၂၄၀	အနုမတိပက္ခာ	၂၆၆
အနဝဇ္ဇသုခံ	၁၆၄	အနုမသိ	၂၄၆
အနဝယော	၂၂၁	အနုဝိလောကေတွာ ပရိသံ	၂၅၀
အနာဝတ္တိဓမ္မော	၂၇၉	အနုယောဂေါ	၉၇
အနာဒိနဝဒဿာဝိနော	၃၃၅	အနုသာသနိပါဠိဟာရိယံ	၃၂၂
အနာဝိလော	၂၀၂	အနုဿရတော	၂၃၀
အနိက္ခုဇ္ဇန္တော	၁၄၅	အနုကပရိယာယေန	၃၇
အနိစ္စာ	၁၁၂	အနုကုပိဟိတာနိ	၉၆
အနိစ္စုတ္တဝဒနပရိမဗ္ဗနဘေဒန-		အနုကုပိဟိတံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ	၉၇
ဝိဒ္ဓိသနဓမ္မော	၁၉၇	အနုကံသိကာ	၃၁၃
အနိဒဿနံ	၃၂၅	အနုလဂလာယ	၂၅၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Anelagaḷāya	252	Aparimāṇavaṇṇo	257
Antaraṃ	268	Apavadati	259
Antarākathā	50, 303	Apasādetabbam	145
Antarā ca Rājagaham		Apassatam	113
antarā ca Nāḷandam	35	Apānako	294
Antarāyakaro	328	Apāpapurekkhāro	255
Antarāyo	52, 106	Apāyamukhāni	240
Antarena	151	Apārutagharā	265
Antalikkhacarā	102	Api ca mettha	298
Antasaññī lokasmim		Apinussa	238
viharati	106	Appam vā	154, 163
Antānantikā	105	Appakasirena	337
Antevāsina	36	Appaccayo	52
Anto	96	Appaṭikkositvā	145
Antojālīkatā	117	Appamattakam	55
Antonimuggaposīni	196	Appamatto	299
Andhakāre	204	Appamādo	97
Andhaveṇī	333	Appasaddakāmo	302
Andhā	312	Appāṭihīraka tam	313
Anvāya	97	Appātaṅko	318
Apacāyanti	228	Appābādham	318
Aparaddham	305	Appeva nāma siyā	327
Aparaddhum	228	Abalā	146
Aparantakappikā	109	Abbhantarānam raññam	
Aparappaccayo	248	upayānam bhavissati,	
Aparāmasam	316	bāhirānam raññam apayānam	89
Aparāmasato cassa		Abbhākuṭiko	256
paccattaññeva nibbuti veditā	100	Abbhuggato	133
Aparipūramāno	243	Abbhujjalanam	91
Apariggaho	335	Abbhutam	44

၃၄၂

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂကထာယ

ပဒါနက္ခမော	ပိဋကော	ပဒါနက္ခမော	ပိဋကော
[အ]		[အ]	
အန္တရာကထာ	၅၀	အပ္ပမတ္တကံ	၅၅
အန္တရာကထာ ဝိပွကတာ	၃၀၃	အပ္ပမတ္တော	၂၉၉
အန္တရာ စ ရာဇဂဟံ အန္တရာ		အပ္ပမာဒေါ	၉၇
စ နာဠန္ဒိ	၃၅	အပ္ပသဒ္ဓကာမော	၃၀၂
အန္တရာယကရော	၃၂၀	အပ္ပါဠိဟိရကတံ	၃၁၃
အန္တရံ	၂၆၀	အပ္ပါတကော	၃၁၀
အန္တလိက္ခမရာ	၁၀၂	အပါနကော	၂၉၄
အန္တသညီ လောကသ္မိ		အပ္ပါဗာဓံ	၃၁၀
ဝိဟရတိ	၁၀၆	အပ္ပံ ဝါ	၁၅၄-၁၆၃
အန္တာနန္တိကာ	၁၀၅	အပ္ပဋ္ဌော ပန မာဏဝကော	၂၂၆
အန္တကာရေ	၂၀၄	အပ္ပလဋ္ဌိကာ	၄၂
အန္တဝေဏီ	၃၃၃	အပ္ပဝနေ	၃၃၁
အန္တာ	၃၁၂	အဗျာပဇ္ဇံ	၂၉၄
အပရဒ္ဓါ	၂၂၀	အဗျာသေကသုခံ	၁၆၅
အပရန္တကပ္ပိကာ	၁၀၉	အဗြဟ္မစရိယံ	၇၁
အပရာမာသတော စသ ပစ္စတ္တညေဝ		အဘဝေါ	၈၆
နိဗ္ဗတိ ဝိဒိတာ	၁၀၀	အဘိ	၃၀၃
အပရိမာဏဝက္ခော	၂၅၇	အဘိက္ကန္တတရာ	၃၂၄
အပဝဒတိ	၂၅၉	အဘိက္ကန္တတရံ	၁၅၄
အပသာဒေတဗ္ဗံ	၁၄၅	အဘိက္ကန္တေ ပဋိက္ကန္တေ	၁၆၅
အပါပပုရေက္ခာရော	၂၅၅	အဘိက္ကန္တံ	၂၀၄
အပါယမုခါနိ	၂၄၀	အဘိက္ကန္တံ ဘန္တေ	၂၀၃
အပါရတသရာ	၂၆၅	အဘိက္ကမ	၁၃၀
အပိ စ မေတ္တ	၂၉၀	အဘိဇာနာတိ ပန ဘဝံ	
အပိ နုဿ	၂၃၀	ဂေါတမော	၂၇၀
အပိ ပုဋ္ဌောသေန	၂၅၇	အဘိဇာနာသိ နော တုံ	၁၄၄
အပ္ပကသိရေန	၃၃၇	အဘိဇ္ဈာယ စိတ္တံ	
အပ္ပစ္စယော	၅၂	ပရိသောဓေတိ	၁၀၉
အပ္ပဋိက္ခောသိတွာ	၁၄၅	အဘိဇ္ဈံ လောကေ	၁၀၉
		အဘိညာ	၁၅၀-၂၇၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Abbhokāsaṃ	188	Abhisāṅkharoti	307
Abbhokāso	162	Abhisajjitaṃ	229
Abyāpajjaṃ	294	Abhisāññānirodhe	303
Abyāsekasukhaṃ	165	Abhisandeti	194
Abrahmacariyaṃ	71	Abhihaṭaṃ	292
Abhavo	86	Abhūtaṃ abhūtato	53
Abhi	18, 303, 308	Amaccā	237, 266
Abhikkantaṃ	203-4	Amarā	106
Abhikkantataṃ	154	Amarāvikkhepikā	106
Abhikkantatarā	324	Amarāvikkhepo	106
Abhikkante	165	Amāhaṃ bhikkhuṃ	322
Abhikkama	138	Amutra	87, 307
Abhijānāti	270	Amutrāgaccha	87
Abhijānāsi no tvaṃ	144	Amhepi	247
Abhijjhaṃ	189	Amheva tattha -pa-	
Abhijjhāya	189	pasāṃseyyuṃ	290
Abhiññā	93, 158, 279, 299	Ayaṃ kho Mahāli hetu	278
Abhiññātakolañño	224	Ayyaputtā	230
Abhiññātassa	224	Araññaṃ	187
Abhiññātā abhiññātā	331	Arahaṃ	133
Abhiññāya	311	Arahataṃ	220, 299
Abhinandum	119	Arahata	44
Abhinibbattiya	328	Ariyaṃ	295
Abhinimanteyyāmapī	153	Ariyasīlī	255
Abhinīharati	197, 201	Ariyassa	211
Abhibhū	103	Ariyā	296
Abhirato	152	Are	237
Abhirūpā	129	Arogo	109
Abhirūpo	251	Alamariyā	290
Abhisāṅkhareyyaṃ	307	Alameva	257
		Avanṇaṃ	37

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော
[အ]		[အ]	
အဘိညာတကောလညော	၂၂၄	အမုတြာဂစ္ဆ	၈၇
အဘိညာတဿ	၂၂၄	အမှေပိဝေ ဥပနေယျ ဥပနေယျ	၂၄၇
အဘိညာတာ အဘိညာတာ	၃၃၁	အမှေဝ တတ္ထ ယေဘုယျေန	
အဘိညာ သတ္တိကတွာ	၂၇၉	ပသံသေယျံ	၂၉၀
အဘိနန္ဒု	၁၁၉	အယံ ခေါ မြာဟ္မဏ ဟေတု။ပ။	
အဘိနိမန္တေယျာမပိ နံ	၁၅၃	မဟာနိသံသတရဇ္ဇ	၂၇၁
အဘိနိဟရတိ	၁၉၇	အယံ ခေါ မဟာလိ ဟေတု	၂၇၈
အဘိဘူ	၁၀၃	အယံ ဝါ သော	၃၁၄
အဘိရတော ပဝိဝေကေ	၁၅၂	အယံ သဒ္ဓိယဓမ္မော	၄၃
အဘိရူပါ	၁၂၉	အယံ သိက္ခာတိ ဘဂဝါ	
အဘိရူပေါ	၂၅၁	အဝေါစ	၃၀၆
အဘိသညာနိရောဓေ	၃၀၃	အယံ သော	၃၁၄
အဘိသန္ဓေတိ	၁၉၄	အယျုပ္ပတ္တာ	၂၃၀
အဘိဟဋ္ဌံ	၂၉၂	အရညံ	၁၈၇
အဘူတံ အဘူတတော		အရဟတံ	၂၉၉
နိဗ္ဗေဒေတဗ္ဗံ	၅၃	အရိယာ ပရမာ	၂၉၆
အဗ္ဘန္တရာနံ ရညံ ဥပယာနံ		အရိယံ	၂၉၅
ဘဝိဿတိ ဗာဟိရာနံ ရညံ		အရောဂေါ	၁၀၉
အပယာနံ	၈၉	အလမေဝ	၂၅၇
အဗ္ဘာကုဋ်ကော	၂၅၆	အဝသာ အဗလာ အဝိရိယာ	၁၄၆
အဗ္ဘဂ္ဂတော	၁၃၃	အဝိနိပါတဓမ္မော	၂၇၉
အဗ္ဘုဇ္ဇလနံ	၉၁	အဝိပရိကာမဓမ္မော	၁၀၄
အဗ္ဗောကာသော	၁၆၂	အဝိသံဝါဒကော လောကဿ	၇၂
အဗ္ဗောကာသံ	၁၈၈	အဝေရံ	၂၉၄
အမစ္ဆာ	၂၃၇-၂၆၆	အဝေယျ	၃၃၄
အမရာ	၁၀၆	အသညသတ္တာ	၁၀၈
အမရာဝိက္ခေပိကာ	၁၀၆	အသဟိတံ တေ	၈၆
အမရာဝိက္ခေပေါ	၁၀၆	အသိတေ	၁၇၉
အမာဟံ ဘိက္ခု	၃၂၂	အသ္မိံ ဝစနေ	၂၃၅
အမုတြ ဣဒံ အာဟရ	၈၇	အဿတ္တရံ	၈၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[Ā]	
Avasā	146	Aho vata	247
Avinipātadhammo	279	Ākāsaṃ	82
Avipariṇāmadhammo	104	Ākāśānañcāyatanūpago	111
Avisaṃvādako lokassa	72	Ākiṇṇamanussā	321
Avīriyā	146	Ākoṭehi	225
Averaṃ	294	Āgaccheyyātha	227
Avheyya	334	Āgatiñca	289
Asaṃkiliṭṭhacitto	335	Āgamentu	249
Asaññasattā	108	Āgamo	145
Asahitaṃ	86	Āghāto	52
Asiṃ	85	Ācamaṇaṃ	92
Asite	179	Ācariyantevāsī	39
Asmiṃ vacane	235	Ācariyapācariyehi	226
Assa	190, 266	Ācariyapācariyo	255
Assattharaṃ	83	Ācāmo	293
Assatha	52	Ācāragocarasaṃpanno	163
Assārohā	142	Āṇaṇyaṃ	192
Assumukhā	253	Ātappamaṇvāya	97
Assosi	219	Ātāpī	299
Ahamassa mātāpitaro jānāmi	259	Ādāya	269
Ahivijjā	88	Ādāsaṃ	84
Ahīnindriyaṃ	198	Ādāsaṇṇaṃ	91
Ahīnindriyo	111	Ādikalyāṇaṃ	158
Ahudeva bhayaṃ	136	Ādiccupaṭṭhānaṃ	91
Ahetū appaccayā	304	Āditova	305
Aho nūna	305	Ādittaṃ	236
Aho yañña aho		Ādisati	322
yaññasampadā	270	Ādesanāpāṭihāriyaṃ	322
		Ānando	53

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[အ]		[အာ]	
အသုမုခါ	၂၅၃	အာဒါသပဉ္စိ	၉၁
အသောသိ	၂၁၉	အာဒါသံ	၈၄
အဟမဿ မာတာပိတရော		အာဒိစ္စပဋ္ဌာနံ	၉၁
ဇာနခိ	၂၅၉	အာဒိတ္တံ	၂၃၆
အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျော	၂၉၅	အာဒိတောဝ တေသံ အပရဉ္စိ	၃၀၅
အဟိဝိဇ္ဇာ	၈၈	အာဒိသတိ	၃၂၂
အဟိနိဇ္ဈိယော	၁၁၁	အာဒေသနာပါဠိဟာရိယံ	၃၂၂
အဟိနိဇ္ဈိယံ	၁၉၈	အာနန္ဒော	၅၃
အဟုဒေဝ ဘယံ	၁၃၆	အာပါယိကောပိ အပရိ-	
အဟော နူန	၃၀၅	ပူရမာနော	၂၄၃
အဟော ယညော အဟော		အာဗာဓိကော	၁၉၀
ယညသမ္ပဒါ	၂၇၀	အာဘုဇိတွာ	၁၈၈
အဟော ဝတ	၂၄၇	အာမကဗျေပဋိဂ္ဂဟဏာ	၇၆
[အာ]		အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏာ	၇၆
အာကာသာနဉ္စာယတနူပဂေါ	၁၁၁	အာမန္တယတံ	၂၆၆
အာကာသံ	၈၂	အာမိသံ	၈၀
အာကိဏ္ဏမနုဿာ	၃၂၁	အာယာစန္ဒိ	၃၃၄
အာကောဇ္ဇေဟိ	၂၂၅	အာယတိံ သံဝရာယ	၂၁၁
အာဂစ္ဆေယျာထ	၂၂၇	အာယမုခံ	၁၉၅
အာဂတိဉ္စ	၂၈၉	အာယုက္ခယာ ဝါ ပုညက္ခယာ ဝါ	
အာဂမာ န ခွိမ ဘော	၂၄၇		၁၀၂
အာဂမေန္တိ	၂၄၉	အာရကာဝ	၂၉၄
အာဂမော	၁၄၅	အာရဗ္ဗစိတ္တာ	၂၉၈
အာဃာတော	၅၂	အာရာစာရီ	၇၁
အာစမနံ	၉၂	အာရောပိတော တေ ဝါဒေါ	၈၇
အာစရိယပါစရိယေဟိ	၂၂၆	အာရောဟဏီယံ	၁၃၄
အာစာမော	၂၉၃	အာလောကသညီ	၁၈၉
အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော	၁၆၃	အာလောကိတေဝိလောကိတေ	၁၇၃
အာတပ္ပမန္တယ	၉၇	အာလောပေါ	၇၈
အာတာပိ	၂၉၉	အာဝဋ္ဌံ ဝါ အဿ အနာဝဋ္ဌံ ဝါ	၂၃၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]		[Ā]	
Āpajjati	106	Āsajja āsajja	247
Āpāyikopi	243	Āsanaṃ vā	238
Ābādhiko	190	Āsanā me -pa- paccuṭṭhānaṃ	261
Ābādho	318	Āsanena	229
Ābhujitvā	188	Āsanenapi nimanteyyāma	153
Ābhogo	112	Āsandiṃ	83
Āmakadhaññapaṭiggahaṇā	76	Āsandipañcamā	149
Āmakamaṃsapaṭiggahaṇā	76	Āsīditvā	336
Āmantayataṃ	266	Āhutiyo	150
Āmisam	80	Ālārikā	143
Āyatanasaddo	115	Ālindam	225
Āyatim	211		
Āyamukham	195	[I]	
Āyācanti	334	Īcchānaṅgalavanasaṇḍe	217
Āyukkhaṃ vā		Īñjanti	151
puññakkhaṃ vā	102	Īṭṭhā	335
Ārakāva	294	Īṇam ādāya	189
Āraddhacittā	298	Īti	70, 162, 267
Ārācārī	71	Ītipi	133, 322
Ārādheti	296	Ītipetaṃ	53
Āropito	87	Ītibhavābhavakathā	86
Ārohaṇīyaṃ	134	Ītiha	39
Ālokasaññī	189	Ītiame	45
Ālokite	173	Ītiḥāsaṇcamānaṃ	220
Ālopo	78	Īto bahiddhā	99, 320
Āvaṭaṃ vā assa anāvaṭaṃ vā	238	Ītthattaṃ	103
Āvaraṇā	335	Ītthattāya	202
Āvāhanaṃ	90	Īthikathāpi	86
Āvutā -pa- pariyonaddhā	335	Īthikumārikapaṭiggahaṇā	76
Āvudham	89	Īthiyā vā itthim karitvā	239
		Īthilakkhaṇādīnīpi	89

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

၃၄၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋကော်	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋကော်
[အ]		[ဣ]	
အာဝရဏာ	၃၃၅	ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ	၃၂၀
အာဝါဟနံ	၉၀	ဣတ္တတ္တာယ	၂၀၂
အာဝုဓံ	၈၉	ဣတ္တတ္တံ	၁၀၃
အာသဇ္ဇ အာသဇ္ဇ	၂၄၇	ဣတ္တိကထာပိ	၈၆
အာသနာ မေ တံ ဘဝံ		ဣတ္တိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏာ	၇၆
ဂေါတမော ပစ္စုဒ္ဓာနံ	၂၆၁	ဣတ္တိယာ ဝါ ဣတ္တိ ကရိတွာ	၂၃၉
အာသနေနပိ နိမန္တယျာမ	၁၅၃	ဣတ္တိလက္ခဏာဒိနိပိ	၈၉
အာသနံ ဝါ ဥဒကံ ဝါ	၂၃၈	ဣတ္ထေကေ	၁၁၁
အာသန္ဓိပဉ္စမာ	၁၄၉	ဣဒပစ္စယာ ကိရ မေ	၃၀၉
အာသန္ဓိ	၈၃	ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါ	၁၁၉
အာသဝါနံ ခယဉာဏာယ	၂၀၀	ဣဒ္ဓါ	၃၂၁
အာသီဒိတွာ	၃၃၆	ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယာ	၃၂၂
အာဟုတိယော	၁၅၀	ဣဒ္ဓိဿ ဟောတိ သီလသ္မိ	၁၆၄
အာဠာရိကာ	၁၄၃	ဣဒံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ	၃၂၂
အာဠိန္ဒ	၂၂၅	ဣဒံ ကုသလန္တိ ယထာဘူတံ	
		နပ္ပဇာနာတိ	၁၀၆
[ဣ]		ဣဒံ ဒုက္ခံ	၃၁၁
ဣစ္ဆာနင်္ဂလေ ဝိဟရတိ		ဣဒံ ဘိက္ခဝေ ပဌမံ ဌာနံ	၉၈
ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝနသဏ္ဍေ	၂၁၇	ဣဒံ ဟရ	၈၇
ဣဋ္ဌာ	၃၃၅	ဣန္ဒြေယာယ	၃၃၄
ဣဏံ အာဒါယ	၁၈၉	ဣန္ဒြိယာနိ	၁၄၉
ဣတိ ဣမာနိ	၂၆၇	ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဓါရော	၁၆၄
ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခတိ	၁၆၂	ဣဓ	၂၃၈-၁၅၅
ဣတိပိ တေ စိတ္တံ	၃၂၂	ဣဓ ခေါ ပန	၃၃၆
ဣတိပေတံ အဘူတံ	၅၃	ဣဓ ဂစ္ဆ	၈၇
ဣတိ ဘဝါဘဝကထာ	၈၆	ဣဓ မဟာရာဇ ဘိက္ခု	
ဣတိ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ	၇၀	သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ	၁၈၂
ဣတိဟ တေ ဥဘော		ဣဓ သကသညိ ဟောတိ	၃၀၇
အာစရိယန္တေဝါသီ	၃၉	ဣဋ္ဌာ	၂၂၇
ဣတိဟ မေ	၄၅	ဣမမေဝ ကာယံ	၁၉၄
ဣတိဟာသပဉ္စမာနံ	၂၂၀		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[I]		[I]	
Itthī	76	Iraṇaṃ	336
Ittheke	111	Issaro	103
Idaṃ	87, 98, 322, 336	[U]	
Idaṃ kusalanti yathābhūtaṃ		Ukkaṃsāvakaṃse	149
nappajānāti	106	Ukkāpāto	90
Idaṃ dukkhaṃ	201, 311	Ukkāsivā	225
Idappaccayā kira me	309	Ukkāsu	135
Idamavoca Bhagavā	119	Ukkaṇṇaparikhāsu	245
Idamassa hoti	164	Ukkujjeyya	204
Idampissa hoti	164	Ukkuṭṭikappadhānamanuyutto	294
Iddhā	321	Ukkoṭanaṃ	78
Iddhipāṭihāriyaṃ	322	Uggamaṇaṃ	90
Idha	87, 155, 238, 307, 336	Uggā rājaputtā	142
Indamavhāyāma	334	Uggehi vā	244
Indriyāni	149	Uccārapassāvakaṃme	180
Indriyesu	164	Uccāsayaṇaṃ	76
Ibbhā	227	Uccesu	229
Imaṃ	157	Ucchādanaṃ	84
Imameva kāyaṃ	194	Ucchinnabhavanettiko	117
Imasmiṃca pana	119	Ucchedaṃ	110
Imā ca me saññā		Ujūṃ	188
nirujjheyyaṃ	307	Ujuvipaccanīkavādā	39
Imāni	267	Uṭṭhānaṭṭhānaṃ	162
Iminā	103, 139, 187	Uṇhīsapaṭṭaṃ	85
Imināpaṅgena	250	Uttaritaṃ pajānāti	116
Imināmaḥaṃ etaṃ jānāmi	98	Uttaritaṃ vā paṇītataṃ vā	203
Ime kho te bhikkhave	101	Uttarimanussadhammā	321
Ime pañca nīvaraṇe appahīne	190	Uttarena manasākaṭassa	311
Imesaṃ	73, 305	Uttānamukho	256
Imehi catūhi	267	Udakaṃ vā	238
		Udakānuggatāni	196

၃၄၆

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[ဣ]		[ဥ]	
ဣမသိဉ္စ ပန ဝေယျာကရဏသိဉ္စ	၁၁၉	ဥစ္စာသယနံ	၇၆
ဣမာ ခေါ ဖိတ္တ	၃၁၅	ဥစ္စိန္တဘဝနေတ္တိကော	၁၁၇
ဣမာ စ မေ သညာ နိရုဇ္ဈေယျံ	၃၀၇	ဥစ္စေဒံ	၁၁၀
ဣမာယ စ ကဿပ မတ္တာယ	၂၉၄	ဥဇုဝိပစ္စနိကဝါဒါ	၃၉
ဣမာယ စ ကဿပ သီလ-		ဥဇုံ ကာယံ ပဏီဓာယ	၁၀၀
သမ္ပဒါယ	၂၉၅	ဥတ္တရိတရံ ပဇာနာတိ	၁၁၆
ဣမိနာ	၁၃၉	ဥတ္တရိတရံ ဝါ ပဏီတတရံ ဝါ	၂၀၃
ဣမိနာမဟံ ဧတံ ဇာနာမိ	၉၀	ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာ	၃၂၁
ဣမိနာ မယံ	၁၀၃	ဥတ္တရေန မနုဿာကဋဿ	၃၃၁
ဣမိနာပဝေဇန	၂၅၀	ဥတ္တာနမုခေါ	၂၅၆
ဣမေ ခေါ တေ ဘိက္ခဝေ	၁၀၁	ဥဒကာနုဂ္ဂတာနိ	၁၉၆
ဣမေ ပဉ္စ နိဝရဏေ အပ္ပဟိနေ	၁၉၀	ဥဒကောရောဟနာနုယောဂံ	
ဣမေသံ ဘေဒါယ	၇၃	အနုယုတ္တော ဝိဟရတိ	၂၉၄
ဣမေဟိ စတူဟိ	၂၆၇	ဥဒပါဒိ	၄၄-၂၆၄
ဣဿရော ကတ္တာ နိဗ္ဗာတာ	၁၀၃	ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ	၁၂၉
[ဥ]		ဥဒ္ဓလောမီ	၀၃
ဥက္ကဋ္ဌံ အဇ္ဈာဝသတိ	၂၁၀	ဥဒ္ဓိဿ ကတံ	၂၉၂
ဥက္ကာပါတော	၉၀	ဥဒ္ဓဂ္ဂိကာ	၁၄၃
ဥက္ကာသိတွာ	၂၂၅	ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စံ	၁၉၂-၁၉၃
ဥက္ကာသု ဓာရိယမာနာသု	၁၃၅	ဥဒ္ဓမာဃာတနိကာ	၁၀၉
ဥတ္တိဏ္ဏပရိခါသု	၂၄၅	ဥဒ္ဓံ ဝိရေစနံ	၉၂
ဥတ္တုဇ္ဇေယျ	၂၀၄	ဥဇ္ဈိယိဿတိ	၂၃၀
ဥတ္တုဂ္ဂိကပ္ပဓာနမနုယုတ္တော	၂၉၄	ဥန္တာဒိနိယာ	၃၀၁
ဥက္ကောဋ္ဌနံ	၇၀	ဥပက္ကောသတိ	၂၀၇
ဥက္ကံသာဝကံသေ	၁၄၉	ဥပက္ခဋ္ဌော	၂၆၃
ဥဂ္ဂမနံ	၉၀	ဥပဋ္ဌာကော သန္တိကာဝစရော	၃၁၉
ဥဂ္ဂါ ရာဇပုတ္တာ	၁၄၂	ဥပနိသိဒ္ဓိတွာ	၂၃၇
ဥဂ္ဂေဟိ ဝါ	၂၄၄	ဥပပတ္တိဉ္စ	၂၀၉
ဥစ္စာရပဿာဝကဓမ္မေ	၁၀၀	ဥပရိပါသာဒဝရဂတော	၁၂၀
		ဥပရုဇ္ဈတိ	၃၂၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]		[U]	
Udakorohanānuyogaṃ -pa-		Upasampajja	194, 279, 299, 322
viharatī	294	Upahatā'yaṃ	212
Udapādi	44, 264	Upādānaṃ	107
Udānaṃ	129	Upādāya	318
Udānesi	129	Upāsakaṃ maṃ bhante	
Uddalomī	83	Bhagavā	209
Uddissakataṃ	292	Upāhanā	85
Uddhaṃ	117	Uposatho	127
Uddhaccakukkuccaṃ	189, 192-3	Uppajjanti	305
Uddhamāghātanikā	109	Uppannaṃ	327
Uddharitvā	330	Uppātaṃ	88
Uddhaṃvirecanaṃ	92	Uppilāvitattaṃ	53
Uddhaggikā	143	Ubbilāvitattaṃ	112
Unnāḍiniyā	301	Ubbhijjivā	195
Undriyissati	238	Ubbhidodako	195
Upakkosati	287	Ubhato	250
Upakkhaṭo	263	Ubhatolohitakūpadhānaṃ	84
Upajīvanti	328	Ubhayaṃsabhāvito	278
Upaṭṭhapetvā	188	Ubho	39
Upaṭṭhāko santikāvacaro	319	Ummujjamānā ummujjanti	117
Upaṇisīditvā	237	Uyyodhikaṃ	82
Upaṇeyya upaṇeyya	247	Urabbhā	263
Upapajjanti	98, 103	Ulūkapakkhikaṃ	294
Upapattiṇca	289	Ullumpatu	337
Uparipāsādavaragato	128	Ussahanti	265
Uparujjhati	325	[E]	
Upavadati	287	Ekam	32
Upavāyatu	275	Ekasabhāvito	278
Upasaṅkamitabbam	302	Ekasikā	312
Upasamāya	311	Ekaccaṃ	287
		Ekaccasassatikā	101

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုတ္တမဏိကာ

၃၄၇

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[ခ]		[ဧ]	
ဥပပဇ္ဇန္တိ	၉၀-၁၀၃	ကေန္တပရိသုဒ္ဓိ	၁၆၃
ဥပဝဒတိ	၂၀၇	ကေန္တလောမိ	၈၃
ဥပဝါယတု	၂၇၅	ကေန္တသုခံ လောကံ ဇာနိ	
ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗံ မညေယျ	၃၀၂	ပဿံ	၃၁၃
ဥပသမ္ပဇ္ဇ	၂၇၉	ကေပဿယိကော	၂၉၄
ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ	၂၉၉	ကေဘတ္တိကော	၇၅
ဥပဟတာယံ	၂၁၂	ကေမန္တံ	၂၇၆
ဥပါသကံ မံ ဘန္တေ ဘဂဝါ		ကေမန္တံ အဋ္ဌာသိ	၁၃၉
ဓာရေတု	၂၀၉	ကေမန္တံ အပနေတွာ	၃၂၅
ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ သောကဏ္ဍပပါယာသာ		ကေမန္တံ နိဿိဒိ	၂၄၀-၂၇၇
	၁၁၂	ကေမိဒါဟံ	၁၄၄-၂၂၀-၂၀၂
ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ	၃၂၇	ကောဂါရိကော	၂၉၃
ဥပ္ပါတံ	၈၀	ကောဂါရိကံ	၁၄၅
ဥပ္ပိလာဝိတတ္ထံ	၅၃	ကောလောဝိကော	၂၉၃
ဥပ္ပိဒေါဒကော	၁၉၅	ကောဟိကံ	၂၉၃
ဥဘတော	၂၅၀	ကောဿာဝိ ဒတ္တိယာ	၂၉၃
ဥဘတော လောဟိတကူပဓာနံ	၈၄	ကောနုပညာသ အာဇီဝက-	
ဥဘယံသဘာဝိတော	၂၇၈	သတေ	၁၄၈
ဥဗ္ဗုဇ္ဇမာနာ ဥဗ္ဗုဇ္ဇန္တိ	၁၁၇	ကေ	၉၅
ဥယျောမိကံ	၈၂	ကေ မံသခလံ	၁၄၅
ဥရုဗ္ဗာ	၂၆၃	ကေသဘာဝိတော	၂၇၈
ဥရုညာယံ	၂၀၇	ကေ သမယံ	၃၅
ဥလူကပက္ခိကံ	၂၉၄	ကေသိကာ	၃၁၂
ဥလ္လုမ္ပတု ဘဝံ ဂေါတမော	၃၃၇	တ္ထေကပရမာ	၂၆၁
ဥဿက္ကေယျ	၃၂၉	တေဒဂေါစ	၂၅၉-၂၆၅
ဥဿဟန္တိ	၂၆၅	တေဒဂေါစုံ	၂၃၇-၂၅၀-၂၀၅
[ဧ]		တေဒဟောသိ	၃၀၁
ကေစ္စသံသတိကာ	၁၀၁	တေနေတံ	၁၁၂
ကေစ္စံ တပဿိ လူခါဇီဝိ	၂၀၇	တေ မဏ္ဍလမာဠေ ဒီပါ	
ကေန္တပရိပုဏ္ဏံ	၁၆၃	ဈာယန္တိ	၁၃၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[E]		[E]	
Ekantaparipuṇṇaṃ	163	Evaṃgatāni	143
Ekantaparisuddhaṃ	163	Evaṃgatikā	100
Ekantalomī	83	Evaṃgahitā	99
Ekantasukhaṃ lokāṃ		Evaṃparāmaṭṭhā	100
jānaṃpassaṃ	313	Evaṃ manasi karoṭṭha	322
Ekapassayiko	294	Evaṃ me sutāṃ	35, 122, 263,
Ekabhattiko	75		276, 283, 287, 300,
Ekamantaṃ	139, 248, 276, 277		317, 321, 327, 331
Ekamidāhaṃ	144, 228, 282	Evaṃ vitakketha	322
Ekarattivāsaṃ	42	Evaṃvipāko	90
Ekaśālako	300	Evaṃvihārī	338
Ekāgārikaṃ	145	Evaṃ vutte	211, 252, 275
Ekāgāriko	293	Evaṃ santaṃ	310
Ekāhikaṃ	293	Evaṃsampadamidaṃ	329
Ekālopiko	293	Evantiṃpi me no	106
Ekissāpi dattiyā	293	Evaṃāha	97, 99
Ekūnapaññāsa ājīvakaṣate	148	Evameva kho	197
Eke	95	Evampi	322
Etadavoca	259, 265	Evampi sikkhā	306
Etadavocum	235-7, 258, 285	Evarūpena -pa- atthacarakena	247
Etadahosi	301	Esā janatā	277
Etenetaṃ	112	Esā'haṃ	204
Ete mayāṃ bhavaṃtaṃ		Esikaṭṭhāyitṭhito	97
Gotamaṃ	338	Ehi	334
Etesaṃ pā aññatarena	99	Ehi svāgataṃvādī	256
Ettakaparamā	261	Elakamantaṃ	292
Ettha	117, 197, 332		
Ettha āpo ca	325	[O]	
Ettha pariyāpannā	117	Okāraṃ	248
Evaṃ	27, 29, 30, 35, 164, 182	Okkamaṃ	90
Evaṃabhisamparāyā	100	Okkhittapalighāsu	245

၃၄၈

သီလက္ခန္ဓာဝဂ္ဂကထာယ

ပဒါနက္ခမော	ပိဋကော်	ပဒါနက္ခမော	ပိဋကော်
[ဇ]		[ဇ]	
ဧတေ မယံ ဘဝန္တိ ဂေါတမံ	၃၃၈	ဧဝံ မေ သုတံ။ ပ။ ဥရုညာယံ	
ဧတေသံ ဓမ္မာနံ သစ္စိကြိယာယ		ဝိဟရတိ	၂၈၇
	၂၈၂	ဧဝံ မေ သုတံ။ ပ။ ကောသမ္ဗိယံ	
ဧတေသံ ဝါ အညတရေန	၉၉		၂၈၃
ဧတ္ထ အာပေါ စ	၃၂၅	ဧဝံ မေ သုတံ။ ပ။ မဂဓေသု	၂၆၃
ဧတ္ထ ပရိယာပန္နာ	၁၁၇	ဧဝံ မေ သုတံ။ ပ။ သာဝတ္ထိယံ	၃၀၀
ဧတ္ထ သိတာ ဝါ	၁၁၇	ဧဝံ ဝိတက္ကေထ	၃၂၂
ဧတ္ထ သိတံ ဧတ္ထ ပဋိဗ္ဗံ	၁၉၇	ဧဝံဝိပါကော	၉၀
ဧဝန္တိဝိ မေ နော	၁၀၆	ဧဝံဝိဟာရီ	၃၃၇
ဧဝမ္ပိ တေ မနော	၃၂၂	ဧဝံ ဝုတ္တေ	၂၁၁-၂၅၂-၂၇၅
ဧဝမ္ပိ သိက္ခာ	၃၀၆	ဧဝံ ဝုတ္တေ အာယသ္မာ အာနန္ဒော	
ဧဝမာဟ	၉၉		၁၁၈
ဧဝမေဝ ခေါ	၁၉၇	ဧဝံ သမ္ပဒမိဒံ	၃၂၉
ဧဝရူပေန ကိရ (ပ) အတ္ထစရ-		ဧဝံ သန္တိ	၃၁၀
ကေန	၂၄၇	ဧသာ ဇနတာ	၂၇၇
ဧဝံ	၂၇-၃၅	ဧသာဟံ	၂၀၄
ဧဝံ အဘိသမ္ပရာယ	၁၀၀	ဧသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတော	၉၇
ဧဝံ ကရောဟိ	၁၅၁	ဧဟိ ပါရာပါရံ	၃၃၄
ဧဝံ ခေါ မဟာရာဇ	၁၈၂	ဧဟိသ္မာဂတဝါဒီ	၂၅၆
ဧဝံ ခေါ မဟာရာဇ ဘိက္ခု			
သီလသမ္ပန္နော ဟောတိ	၁၆၄	[ဩ]	
ဧဝံဂတာနိ	၁၄၃	ဩကာရံ	၂၄၈
ဧဝံဂတိကာ	၁၀၀	ဩက္ခမနံ	၉၀
ဧဝံ ဂဟိတာ	၉၉	ဩက္ခိတ္တပလိဿာသု	၂၄၅
ဧဝံ ပရာမဋ္ဌာ	၁၀၀	ဩဋ္ဌဇ္ဈေါ	၂၇၆
ဧဝံ ဘော	၂၂၄	ဩဒနကုမ္မာသုပစ္စယော	၁၉၇
ဧဝံ မနသိ ကရောထ	၃၂၂	ဩဒါတေန ဝတ္ထေန	၁၉၆
ဧဝံ မေ သုတံ ဧကံ သမယံ		ဩနာဟနာ	၃၃၅
ဘဝဝါ ဝေသာလိယံ	၂၇၆	ဩနိတပတ္တပါဏိ	၂၄၈
		ဩပပါတိကော	၂၇၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[O]		[Ka]	
Ogacchanti	334	Kaṇhā	227
Oṭṭhaddho	276	Kataṃ karaṇīyaṃ	201
Odanakummāsūpacayo	197	Kataparappavādā	108
Odātena vatthena	196	Kattā	103
Onāhanā	335	Kattha nu kho	323
Onītapattapāṇim	248	Katham	221
Opapātikā	149	Katham nu kho	305
Opānabhūto	266	Kathāsallāpo	247
Oramattakaṃ	55	Kadalimigapavarapaccattha-	
Orambhāgiyānaṃ	279	raṇaṃ	84
Osakkantiyā vā ussakkeyya	329	Kadāci	101
Osadhīnaṃ paṭimokkho	92	Kantā	335
[Ka]		Kantāraddhānamaggaṃ	190
Kaṃ nu khvajja	129	Kandaraṃ	188
Kaṃsakūṭaṃ	77	Kapaṇā	266
Kaṃsathāle	195	Kappakā	143
Kaṃso	77	Kappasaddo	96
Kaṃkhati	246	Kappāpetvā	134
Kaṃkhā	245	Kabaḷikārāhārabhakkho	111
Kacchapalakkhaṇaṃ	89	Kammakarā	268
Kaṇcideva desaṃ	140	Kammakāro	152
Kaṭṭissaṃ	83	Kamme ca upaḍḍhakamme ca	147
Kaṇaṃ	293	Kayavikkayā	77
Kaṇo	88	Karakārako	153
Kaṇṭakāpassayiko	294	Karaṇīyena	276
Kaṇṇajappaṇaṃ	91	Karaṇḍā	198
Kaṇṇatelaṃ	92	Karahaci	101
Kaṇṇasukhā	74	Karivā	239, 241
Kaṇṇikālakkaṇaṃ	89	Karoto	144
Kaṇhaṃ nāma	234	Karoto na karīyati pāpaṃ	145
		Kalyāṇavākkaraṇo	235, 252

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုတ္တမဏိကာ

၃၄၉

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[ဩ]		[က]	
ဩပါနဘူတော	၂၆၆	ကတံ ကရဏီယံ	၂၀၁
ဩသက္ကန္တိယာ ဝါ ဥဿက္ကေယျ		ကတ္တ န ခေါ	၃၂၃
ဩသဓိနံ ပဋိမောက္ခော	၃၂၉	ကထဉ္စ မာဏဝ။ပ။ ဂုတ္တဒ္ဓါရော	
ဩရမတ္တကံ	၅၅	ဟောတိ	၃၂၀
ဩရဟ္မဂီယာနံ	၂၇၉	ကထာသလ္လာပေါ	၂၄၇
[က]		ကထံ	၂၂၁
ကဇံတိ	၂၄၆	ကထံ တဿ ရာဇာ	၂၄၃
ကဗ္ဗါ	၂၄၅	ကထံ န ခေါ	၃၀၅
ကစ္စာယနော	၁၃၂	ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္တရဏံ	၈၄
ကစ္စပလက္ခဏံ	၈၉	ကဒါမိ	၁၀၁
ကဉ္စဒေဝ ဒေသံ	၁၄၀	ကန္တာ	၃၃၅
ကဋိဿံ	၈၃	ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂံ	၁၉၀
ကဏော	၈၈	ကန္တရံ	၁၈၈
ကဏံ	၂၉၃	ကပဏာ	၂၆၆
ကဏူကာပဿယိကော	၂၉၄	ကပိလဝတ္ထု	၂၃၂
ကဏ္ဍကတ္တလေ မိဂဒါယေ	၂၈၇	ကပ္ပကာ	၁၄၃
ကဏ္ဍဗျေနံ	၉၁	ကပ္ပါပေတွာ	၁၃၄
ကဏ္ဍတေလံ	၉၂	ကမ္မကရာ	၂၆၈
ကဏ္ဍသုခါ	၇၄	ကမ္မကာရော	၁၅၂
ကဏ္ဍိကလက္ခဏံ	၈၉	ကမ္မေ စ ဥပဗုဒ္ဓကမ္မေ စ	၁၄၇
ကဏှာ	၂၂၇	ကယဝိက္ခယာ	၇၇
ကဏှံ နာမ ဇနေသိ	၂၃၄	ကရကာရကော	၁၅၃
ကတပရပ္ပဝါဒါ	၁၀၈	ကရဏှာ	၁၉၈
ကတမဉ္စ တံ ဘိက္ခဝေ	၆၇	ကရဏီယေန	၂၇၆
ကတမာ ပန သာ ဘော ဂေါတမ		ကရဟိ	၁၀၁
	၂၉၅	ကရောတော	၁၄၄
ကတမေ စ တေ ဘိက္ခဝေ	၉၄	ကရောတော န ကရိယတိ ပါပံ	၁၄၅
ကတမံ ပန တံ မြာဟူဏာ	၂၆၀	ကလျာဏဝါက္ကရဏော	၂၃၅
ကတ္တာ	၁၀၃	ကလျာဏော	၁၃၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]		[Ka]	
Kalyāṇavāco	251	Kārayato	144
Kalyāṇo	133	Kālañca samayañca	318
Kallaṃ tassetam	285-6	Kālavādī	75
Kallaṃ nu kho	285	Kālena	75
Kahaṃ pana samma	138	Kālena kālaṃ	195
Kassako	153	Kāveyyaṃ	90
Kaḷopimukhā	292	Kāsāyāni	163
Kākaṭṭhā	334	Kimkārapaṭissāvī	152
Kāyakammavacīkammena -pa-		Kim tuṇhī	132
parisuddhājīvo	163	Kim pana na kira	334
Kā ca sikkhāti Bhagavā avoca	305	Kim vaṇṇo karissati	259
Kāpotakāni	150	garahissāmi	289
Kāmaṃ gamo	190	Kiñcideva mantanaṃ	244
Kāmaguṇā	334	Kiñhi paro parassa	327, 329
Kāmaguṇehi	111	Kittisaddo	133
Kāmacchando	192	Kilamato	145
Kāmalāpinī	229	Kiñci	190
Kāmasaññā	306	Kismiñcideva	239
Kāmāvacaro	111	Kucchiparihārikena	186
Kāmāsavā	201	Kutoci	164
Kāmūpasamhitāni	278	Kuttakaṃ	83
Kāmūpasamhitā	335	Kuttavālehi	245
Kāyaṃ	188, 194	Kudālapitaṃ	241
Kāya nuttha	49	Kupito	228
Kāya nettha	49	Kumārikapañhaṃ	91
Kāya nottha	49	Kumāre khurappaṃ	
Kāyaparihārikena	186	patiṭṭhapesi	238
Kāyassa bheda	117	Kumbhaṭṭhānakathā	86
Kāyo	194	Kumbhathūṇaṃ	81
		Kumbhimukhā	292
		Kulaputtā	299

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[က]		[က]	
ကလွဲ န ခေါ် တသေတံ		ကာ ဝိပတ္တိ	၂၁၀
ဝစနာယ	၂၀၅	ကာဝေယျ	၉၀
ကသ္မာ ဥပါသကော	၂၀၉	ကာ သမ္ပတ္တိ	၂၁၀
ကသကော	၁၅၃	ကိတ္တိသဒ္ဓေါ	၁၃၃
ကသပေါ	၁၃၀-၂၀၇	ကိမဿ သီလံ	၂၀၉
ကဟံ ပန သမ္ပ	၁၃၀	ကိလမတော	၁၄၅
ကာကပေယျာ	၃၃၄	ကိကာရပဋိဿာဝိ	၁၅၂
ကာ စ သိက္ခာတိ ဘဂဝါ		ကိဉ္ဇိဒေဝ မန္တနံ	၂၄၄
အဝေါစ	၃၀၅	ကိဉ္ဇိ ပရော ပရဿ	၃၂၇-၃၂၉
ကာပေါတကာနိ	၁၅၀	ကိသ္ဋိဒေဝ ပကရဏေ	၂၃၉
ကာမဂုဏာ	၃၃၄	ကိ ပန န ကိရ	၃၃၄
ကာမဂုဏေဟိ	၁၁၁	ကိ ဝဏ္ဏော ကရိဿတိ	၂၅၉
ကာမစ္ဆန္တော	၁၉၂	ကိ သမ္ပ တပံ ဂရဟိဿာမိ	၂၀၉
ကာမလာပိနီ	၂၂၉	ကုမ္ဘိပရိဟာရိကေန	၁၀၆
ကာမသညာ	၃၀၆	ကုတ္တကံ	၈၃
ကာမာဝစရော	၁၁၁	ကုတ္တဝါလေဟိ	၂၄၅
ကာမာသဝါ	၂၀၁	ကုဒါလပိဋကံ	၂၄၁
ကာမူပသဉ္ဇိတာ	၃၃၅	ကုမာရိကပဉ္စ	၉၁
ကာမူပသံဟိတာနိ	၂၇၀	ကုမာရေ ခုရပုံ ပတိဋ္ဌပေသိ	၂၃၀
ကာယကမ္မဝစီကမ္မေန။ ပ။		ကုပိတော	၂၂၀
ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါ	၁၆၃	ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာ	၈၆
ကာယ နုတ္တ	၄၉	ကုမ္ဘထူဏံ	၈၁
ကာယပရိဟာရိကေန	၁၀၆	ကုလပုတ္တာ	၂၉၉
ကာယဿ ဘေဒါ ဥဉ္စိ	၁၁၇	ကုလာဝကေ	၂၂၉
ကာယေန သံဝုတော	၁၅၂	ကုသစီရိ	၂၉၃
ကာရယတော	၁၄၄	ကုသလေသု ဓမ္မေသု	၁၀၉
ကာလဉ္စ သမယဉ္စ ဥပါဒါယ	၃၁၀	ကုဟကာ	၈၇
ကာလဝါဒီ	၇၅-၂၉၁	ကုဋ္ဌဋ္ဌော	၉၇
ကာလေန	၇၅	ကုဋ္ဌဒန္တော	၂၆၃
ကာလေန ကာလံ	၁၉၅	ကုဋ္ဌာဂါရသာလာယံ	၂၇၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌဏော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌဏော
[Ka]		[Kha]		[က]		[ခ]	
Kulāvake	229	Khayañāṇāya	200	ကူဠိ	၇၇	ခလု	၂၁၉
Kusacīraṃ	293	Khayo	200	ကေဠုဘိ	၂၂၀	ခါယိတေ	၁၇၉
Kusalasīlī	255	Khalikaṃ	82	ကေနပိဒေဝ ကရဏီယေန	၂၅၀	ခါရိဝိမောဒါယ	၂၄၀
Kusalasīlena	255	Khalu	219	ကေဝဇ္ဇော	၃၂၁	ခါရိ	၂၄၀
Kusalesu	189	Khāyite	179	ကေဝလံ	၁၆၀	ခိန္နာပဒေါသိကာ	၁၀၄
Kuhakā	87	Kharividhamādāya	240	ကေသကမ္မလော	၁၃၁	ခိဏကာမရာဂေါ	၂၅၅
Kūṭaṃ	77	Khārivividhaṃ	240	ကေသကမ္မလော နာမ	၁၃၂	ခိဏာ ဇာတိ	၂၀၁
Kūṭaṭṭho	97	Khārī	240	ကေသကမ္မလံ	၂၉၃	ခုရပရိယန္တေန	၁၄၅
Kūṭāgārasālāyaṃ	276	Khiḍḍāpadosikā	104	ကော အာဇီဝေါ	၂၁၀	ခုသေန္တော	၂၂၀
Keṭubhaṃ	220	Khīṇakāmarāgo	255	ကော ဥပါသကော	၂၀၉	ခေတ္တံ	၇၆
Kenacideva karaṇīyena	250	Khīṇā jāti	201	ကောတူဟလသာလာယံ	၃၀၃	ခေမဋ္ဌိတာ	၂၆၅
Kevalaṃ	160	Khumsento	228	ကော နေဝံရေ အယံ မယံ		ခေါ	၂၁၉
Kevalaparipuṇṇaṃ	160	Khurapariyanta	145	ဒါသိပုတ္တော	၂၃၇	ခေါ ပန	၂၂၇
Kesakambalaṃ	293	Khurappaṃ	237	ကောမာရဘစ္စော	၁၂၂		
Kesakambalo	131	Khettaṃ	76	ကောမုဒိယာ	၁၂၀	[ဝ]	
Kesamassuṃ	163	Khematṭhitā	265	ကောသလကာ	၂၇၆	ဂဂ္ဂရာယ ပေါက္ခရဏီယာ	
Kotūhalasālāyaṃ	303	Kho	36, 219	ကောသလေသု	၂၁၃	တိရေ	၂၄၉
Komārabhaccassa	122	Kho pana	227	ကောသေယျံ	၈၃	ဂစ္ဆန္တော ဝါ	၂၂၆
Komudiyā	128	Khvajja	129	ကောသောဟိတေ	၂၄၆	ဂဏကာ	၁၄၃
Kosalakā	276			ကော ဟိ ဘန္တေ	၂၉၀	ဂဏနာ	၉၀
Koseyyaṃ	83	[Ga]		ကံ န ခုဇ္ဇေ	၁၂၉	ဂဏာစရိယော	၁၃၀
Koso	264	Gaggarāya pokkharāṇiyā tīre	249	ကံသကူဠိ	၇၇	ဂဏာစရိယော။ ပုထုတိတ္ထ-	
Kosohite	246	Gacchanto vā	226	ကံသထာလေ	၁၉၅	ကရာနံ	၂၅၇
Ko hi bhante	298	Gacchāmi	205			ဂဏီ	၁၃၀-၂၅၆
		Gaṇakā	143			ဂဏီဘူတာ	၂၄၉
[Kha]		Gaṇanā	90	[ခ]		ဂတတ္တော	၁၅၁
Khatā'yaṃ	212	Gaṇācariyo	130, 257	ခတ္တဝိဇ္ဇော	၈၈	ဂတိဉ္စ	၂၀၉
Khattaṃ āmantesi	249	Gaṇī	130, 256	ခတာယံ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ	၂၁၂	ဂတေ	၁၈၁
Khattavijjā	88	Gaṇībhūtā	249	ခန္ဓမ္ပိဇံ	၇၉	ဂမိတာ	၃၃၅
Khandhabījaṃ	79	Gatatto	151	ခလိကံ	၈၂	ဂန္ဓသန္ဓိမိ	၈၀
Khameyya	152						

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ga]		[Gha]	
Gatīṇca	289	Ghaṭikā	82
Gatiyo	222	Ghāsacchādanaparamatāya	152
Gatisaddo	222		
Gate	181	[Ca]	
Gadhitā	335	Cakkaratanam	222
Gandham	76	Cakkavattī	222
Gandhasannidhi	80	Cakkhu	165
Gandhārī	322	Cakkhunā rūpaṃ	165
Gabbhā	328	Cakkhumā	312
Gabbhiniyā	292	Cakkhuviññeyyā	335
Gambhīrā	93	Caṇḍā	228
Garahāya	265	Caṇḍālam	82
Garum	228	Catudvāram	241
Gavesī	237	Candaggāhādayo	90
Gahaṇakūṭam	77	Cammayodhino	143
Gahapatiko	153	Cara	87
Gādhati	325	Caramāno	213
Gāmakathāpi	85	Calakā	142
Gāmadhammā	71	Cavanti	98
Gāmasāmantam vā	241	Cātumahābhūṭiko	110, 149
Giriguham	188	Cātumāsiniyā	128
Gilānapaccayabhesajja-		Cātuyāmasamvarasamvuto	151
parikkhāro	153	Cāturanto	222
Gītam	244	Cārikam	213, 249
Guttadvāro	164	Ciṅgulikaṃ	83
Gotamo	69, 219	Cittam	201, 296
Gottapaṭisārino	239	Cittam samādhīyati	194
Godhāya lakkhaṇe	89	Cittakam	83
Gonako	83	Citte	97
Gosālo	131	Ciram dīghamaddhānam	102

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[ဂ]		[ဝ]	
ဂန္ဓာရီ	၃၂၂	စမ္ပယောဓိနော	၁၄၃
ဂန္ဓံ	၇၆	စရ ဝါဒပ္ပမောက္ခာယ	၈၇
ဂန္ထရာ	၉၃	စလကာ	၁၄၂
ဂရဟာယ	၂၆၅	စဝန္တိ	၉၈
ဂဟဏကုဋ်	၇၇	စာတုမဟာဘူတိကော	၁၁၀-၁၄၉
ဂဟပတိကော	၁၅၃	စာတုမာသိနိယာ	၁၂၈
ဂါမကထာပိ	၈၅	စာတုယာမသံဝရသံဝုတော	၁၅၁
ဂါမဓမ္မာ	၇၁	စာတုရန္တော	၂၂၂
ဂါမသာမန္တံ ဝါ	၂၄၁	စာရိကံ	၂၄၉
ဂိရိဂုဟံ	၁၈၈	စာရိကံ စရမာနော	၂၁၃
ဂိလာနပစ္စယဘောသဇ္ဇ-		စိဂ်လိကံ	၈၃
ပရိက္ခာရာ	၁၅၃	စိတ္တကံ	၈၃
ဂိတံ	၂၄၄	စိတ္တံ အဘိနိဟရတိ	၂၀၁
ဂေါတမော	၆၉-၂၁၉	စိတ္တံ အာရာဇေတိ	၂၉၆
ဂေါဓာယ လက္ခဏေ	၈၉	စိတ္တံ သမာဓိယတိ	၁၉၄
ဂေါနကော	၈၃	စိတ္တော စ ဟတ္ထိသာရိပုတ္တော	၃၁၂
ဂေါသာလော	၁၃၁	စိရပဗ္ဗဇိတော	၁၃၁
	[ဃ]	စိရသံ ခေါ ဘန္တေ	၃၀၂
ဃဋ္ဌိကာ	၈၂	စိရံ ဒိဃမဒ္ဓါနံ	၁၀၂
ဃာသစ္ဆာဒနပရမတာယ	၁၅၂	စုတိဉ္စ	၂၈၉
ဃောသိတာရာမေ	၂၈၃	စေတကေန ဘိက္ခုနာ	၃၁၉
	[ဝ]	စေတသာ စေတောပရိဝိတက္ကံ	၂၅၈
စက္ကရတနံ	၂၂၂	စေတသိကံ	၃၂၂
စက္ခုနာ ရူပံ	၁၆၅	စေတသော	၅၃
စက္ခုဝိညေယျာ	၃၃၅	စေတသော အာဘောဂေါ	၁၁၂
စင်္ကြံ	၃၃၁	စေတသော ဥပ္ပိလာဝိတက္ကံ	၁၁၂
စဏ္ဍာ	၂၂၈	စေတေယျံ အဘိသင်္ခရေယျံ	၃၀၇
စဏ္ဍာလံ	၈၂	စေတောဝိမုတ္တိ	၂၇၉
စတုဒ္ဓါရံ အဂါရံ ကရိတွာ	၂၄၁	စေတောသမာဓိ	၉၇
စန္ဒဂါဟာဒယော	၉၀	စေလကာ	၁၄၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော
[Ca]		[Ja-Jha]		[ဆ]		[ဇ]	
Cirapabbajito	131	Jāgarite	181	ဆန္ဒော ဝါ ရာဂေါ ဝါ	၁၀၇	ဇိဝိတပရိယာဒါနာ	၁၁၇
Cirassam kho bhante	302	Jātarūpaṃ	76	ဆန္ဒံ ဖဿာယတနာနံ	၁၁၆	ဇိဝိတာ ဝေါရောပေသိ	၂၁၁
Cutiṇca	289	Jātasamvaḍḍho	336	ဆမ္ဘိတတ္ထံ	၁၃၆	ဇုဟနံ	၉၂
Ce	52	Jāti	115	ဆဝဒုဿာနိ	၂၉၃	ဇူတပ္ပမာဒဋ္ဌာနံ	၈၂
Cetasā cetoparivitakkaṃ	258	Jātimā	197	ဆသ္မေဝါဘိဇာတိသု	၁၄၆	[ည]	
Cetasikaṃ	322	Jātivādinibaddhā	239	ဆဋ္ဌာဘိဇာတိယော	၁၄၇	ဉာဏံ	၃၀၉
Cetaso	53, 112	Jātivādo	239	ဆိန္ဒတော	၁၄၄	ဉာဏဒဿနံ	၁၉၇
Ceteyyaṃ	307	Jānatā	44	ဆေဒနံ	၇၈	ဉာဏဒဿနာယ စိတ္တံ	
Cetovimuttim	279	Jānato	201	[ဇ]		အဘိနိဟရတိ	၁၉၇
Cetosamādhim	97	Jānapadā	266	ဇဗ္ဗိဟာရံ	၃၃၁	ဉာတိကထာ	၈၅
Celakā	142	Jāniyā	265	ဇနပဒကလျာဏီ	၃၁၃	ဉာတော	၁၃၀
Corakathā	85	Jāliyo	285	ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော	၂၂၂	[ဋ]	
[Cha]		Jigucchāmi	322	ဇနေတသ္မိ	၂၃၉	ဋ္ဌာနံ	၇၆
Chattam	85	Jiṇṇo	252	ဇာဂရိတေ	၁၈၁	ဋ္ဌာနံ ခေါ ပနေတံ	၁၀၄
Chando vā rāgo vā	107	Jivhānibandhanam	91	ဇာဏုသောဏီ	၃၃၁	ဋ္ဌိတတ္တော	၁၅၁
Channam phassāyatanānaṃ	116	Jīvā	146	ဇာတရူပံ	၇၆	ဋ္ဌိတေ	၁၈၁
Chambhitattam	136	Jīvitapariyādānā	117	ဇာတသံဝဇော	၃၃၆	ဋ္ဌိတော ဟောတိ	၂၃၆
Chavadussāni	293	Juhamam	92	ဇာတိ	၁၁၅	[ဍ]	
Chasvevābhijātisu	146	Jūtappamādaṭṭhānam	82	ဇာတိမာ	၁၉၇	ဍေတိ	၁၈၆
Chaḷābhijātiyo	147	Jhāyanti	138	ဇာတိဝါဒဝိနိဗ္ဗုဒ္ဓါ	၂၃၉	[ဎ]	
Chindato	144	[Ña-Ṭha]		ဇာတိဝါဒေါ	၂၃၉	[ဏ]	
Chedanam	78	Ñānam	309	ဇာနပဒါ	၂၆၅	တက္ကပရိယာဟတံ	၉၉
[Ja]		Ñānadassanam	197	ဇာနိယာ	၂၆၅	တက္ကရဿ မြဟ္မသဟဗျတာယ	၃၃၂
Jaṅghavihāram	331	Ñātikathā	85	ဇာလိယော	၂၈၅	တက္ကီ	၉၈
Janatā	277	Ñātiparivaṭṭo	163	ဇိဂုစ္ဆာမိ	၃၂၂	တန္တံ တထံ	၃၁၁
Janapadakalyāṇī	313	Ñāto	130	ဇိက္ခော	၂၅၂	တဉ္ဇ တထာဂတော ပဇာနာတိ	၁၀၀
Janapadatthāvariyaṃ	222	Ṭhānam	76, 98	ဇိဂ္ဂါနိဗ္ဗန္ဓနံ	၉၁	တဉ္ဇ ပဇာနနံ န ပရာမသတိ	၁၀၀
Janetasmim	239	Ṭhānam kho panetaṃ	104	ဇိဝကော	၁၂၂	တုညေဝ ဘဂဝတော	
Janesi	234	Ṭhitatto	151	ဇိဝကဿ ကောမာရဘစ္ဆဿ		အာရောစေဟိ	၂၇၇
				အဗ္ဗုဒ္ဓေန	၁၂၂		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ṭha-Ḍa]		[Ta]	
Ṭhite	181	Tathāgatassa	59
Ṭhito hoti	236	Tathāgate	162
Ḍeti	186	Tathāgato	93, 108
		Tathātipi me no	106
[Ta]		Tathārūpaṃ	97, 246
Taṃ	211, 337	Tathārūpānaṃ	220
Taṃ kho pana Bhagavantam	133	Tathā santamyeva	221
Taṃ bhavantam	221	Tadagge	234
Taṃ mamassa	107	Tadanugāyanti	244
Takkapariyāhataṃ	99	Tadanuttaraṃ	299
Takkarassa		Tadanubhāsanti	244
brahmasahabyatāya	332	Tadapi phassapaccayā	114
Takkī	98	Tadavasari	217
Taggha	211	Tadahu	127
Tacchaṃ tathaṃ	311	Tadeva mantanaṃ	244
Taṇca Tathāgato pajānāti	100	Tanuttā	279
Taṇca pajānaṃ na parāmasati	100	Tapassim	287
Taṇḍulā	88	Tapena	148
Taṇhāgatānaṃ	113	Tapojigucchavādā	296
Tatiyampi kho	321	Tapopakkamā	291
Tato	307	Tameva atthaṃ	227
Tatonidānaṃ	145, 190	Tayidaṃ	99, 228
Tato paraṃ	104	Taritukāmo	334
Tattha	108, 151, 259, 279	Tasmātiha tvaṃ	118
Tattheva	276	Tasmim samaye hoti	306
Tatra	37, 52-3, 297, 305	Tassa	201, 243
Tatrāpi	43	Tassa yā purimā	
Tatrāvatitṭhati	337	kāmasaññā	306
Tatrāvasissati	337	Tassetam	285
Tatrekacce	304	Tā ceva saññā	308
Tathattāya ca paṭipajjanti	296		

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[စ]		[စ]	
တဏှုလာ	၈၈	တဒေဝ မန္တန်	၂၄၄
တတိယမ္ပိ ခေါ	၃၂၁	တနုတ္တာ	၂၇၉
တတောနိဒါနံ	၁၄၅-၁၉၀	တပဿိ	၂၈၇
တတော ပရံ နာနုဿရတိ	၁၀၄	တပေန	၁၄၈
တတြ	၃၇-၅၂-၃၀၅	တပေါဇိဂုစ္ဆဝါဒါ	၂၉၆
တတြ စေ တုမှေ အဿထ	၅၂	တပေါပက္ခမာ	၂၉၁
တတြ တုမှေဟိ	၅၃	တမေဝ အတ္ထံ	၂၂၇
တတြ မံ အညတရော တပ-		တယိဒံ	၂၂၈
မြဟ္မစာရီ	၂၉၇	တယိဒံ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော	
တတြာပိ	၄၃	ပဇာနာတိ	၉၉
တတြေကစ္စေ	၃၀၄	တဿ ဧဝံ ဇာနတော ဧဝံ	
တတ္ထ	၁၅၁	ပဿတော	၂၀၁
တထတ္တာယ	၂၉၆	တဿ ယာ ပုရိမာ	
တထတ္တာယ စ ပဋိပဇ္ဇန္တိ	၂၉၆	ကာမသညာ	၃၀၆
တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယိ	၂၇၉	တဿာတိဟ တံ	၁၁၈
တထာဂတဿ	၅၉	တာ စေဝ သညာ	၃၀၈
တထာဂတေ သဒ္ဓံ ပဋိလဘတိ	၁၆၂	တာဏံ ဂဝေသိ	၂၃၇
တထာတိပိ မေ နော	၁၀၆	တာရက္ခော	၃၃၁
တထာရူပံ	၉၇-၂၄၆	တိဋ္ဌန္တမ္ပိ စရန္တမ္ပိ	၂၀၂
တထာရူပါနံ အရဟတံ	၂၂၀	တိဋ္ဌတေသာ ဘန္တေ	၃၀၃
တထာ သန္တိယေဝ	၂၂၁	တိက္ကုဝိစိကိစ္ဆော	၁၈၉-၂၄၈
တထေဝ	၂၇၆	တိက္ကံ ဝေဒါနံ	၂၂၀
တဒဂ္ဂေ	၂၃၄	တိက္ကံ သံယောဇနာနံ	၂၇၉
တဒနဂါယန္တိ	၂၄၄	တိတ္ထကရော	၁၃၁
တဒနတ္ထရံ	၂၉၉	တိရုဗ္ဗာနကထာ	၈၅
တဒနဘာသန္တိ	၂၄၄	တိရိယံ	၂၇၈
တဒပိ တေသံ ဘဝတံ။ ပ။ ပရိ-		တိရိဋ္ဌာနိ	၂၉၃
တသိတဝိပုဋ္ဌိတမေဝ	၁၁၃	တိရောဇနပဒါ	၂၅၅
တဒပိ ဖဿပစ္စယာ	၁၁၄	တိရောဒုဿန္တေန	၂၄၃
တဒဟု	၁၂၇	တိရောရဋ္ဌာ	၂၅၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ta]		[Ta]	
Tāṇaṃ	237	Tena hi	134, 154
Timse nirayasate	148	Tenupasaṅkami	139
Tiṭṭhatesā bhante	303	Telaṃ	88
Tiṭṭhantampi carantampi	202	Te vata	114
Tiṇṇaṃ vedānaṃ	220	Teva tevijjā	333
Tiṇṇaṃ saṃyojanānaṃ	279	Tevijjā-iriṇaṃ	336
Tiṇṇavicikiccho	189, 248	Tevijjāvivaṇaṃ	336
Titthakaro	131	Tevijjābyasaṇaṃ	336
Tindukācīro	300	Tesaṃ	112, 113, 328
Tiracchānakathā	85	Tesaṃyeva	268
Tiriyaṃ	278	Todeyyaputto	317
Tirīṭāni	293	Tvaṃ mantānaṃ paṭiggahetā	223
Tirojanapadā	255	Tvaññeva Bhagavato ārocehi	277
Tirodussantena	243	[Tha]	
Tiroraṭṭhā	255	Thaṇḍilaseyyaṃ	294
Tirovanasaṇḍagatassa	257	Thale	330
Tividhaṃ	263	Thālipāke	238
Tisso vidhā	267	Thinamiddhaṃ	189, 191, 193
Tucchakaṃ	333	Thusodakaṃ	293
Tuṇhī ahesuṃ	302	Thūṇūpanītāni	263
Tuṇhī ahosi	131, 236	Thūlaṃ	325
Tuṇhībhāve	181	Theto	72
Tuṇhībhūtaṃ tuṇhībhūtaṃ	139	Thomayanti	334
Tuṇhībhūtova nisinno hoti	270	[Da]	
Tumhaṃyevassa	52		
Tūlikā	83		
Te	86-7, 143-4, 211, 322	Dakkhanti	117
Tena	52, 268	Dakkhiṇaṃ	145
Tena kho pana samayena	217, 224		

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[တ]		[တ]	
တိရောဝနသဏ္ဍဂတဿ	၂၅၇	တေဝိဇ္ဇာဗ္ဗရိဏံ	၃၃၆
တိဝိဓံ	၂၆၃	တေဝိဇ္ဇာဗျသနံ	၃၃၆
တိဿော ဝိဓာ ဒေသေသိ	၂၆၇	တေဝိဇ္ဇာဝိဝနံ	၃၃၆
တိဿေ နိရယသတေ	၁၄၈	တေသံ အန္တရာယကရော	၃၂၈
တုစ္ဆကံ	၃၃၃	တေသံယေဝ တေန	၂၆၈
တုဏှိ အဟေသုံ	၃၀၂	တေသံ ဝိပရိဏာမညတာ-	
တုဏှိ အဟေသိ	၁၃၁-၂၃၆	ဘာဝါ	၁၁၂
တုဏှိဘာဝေ	၁၈၁	တောဒေယျပုတ္တော	၃၁၇
တုဏှိဘူတောဝ နိသိန္ဓော		တံ ခေါ ပန	၂၂၀
ဟောတိ	၂၇၀	တံ ခေါ ပန ဘဂဝန္တံ	၁၃၃
တုဏှိဘူတံ တုဏှိဘူတံ	၁၃၉	တံ တေ မယံ ပဋိဂ္ဂဏှာမ	၂၁၁
တုမ္ပယေဝဿ တေန		တံ ဒေဝေါ ပယိရူပါသတု	၁၃၃
အန္တရာယော	၅၂-၅၃	တံ ဓမ္မံ	၁၆၂
တုရိတစာရိကာ	၂၁၃-၂၁၄	တံ ဘဝန္တံ	၂၂၁
တူလိကာ	၈၃	တံ မမဿ ဥပါဒါနံ၊ သော	
တေ ဘိန္နန္တာ မညေ	၁၀၈	မမဿ ဝိသာတော	၁၀၇
တေ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ	၁၄၃	တွံယေဝ နေသံ ဧကော	
တေန ခေါ ပန သမယေန	၂၁၇	စက္ခုမာ	၃၁၂
တေန ဘဂဝတာ ဇာနိတာ။ပ။		[ဇ]	
သုပ္ပဋိဝိဒိတာ	၄၄	ထဏှိလသေယျံ	၂၉၄
တေန မံ သာ ပရိသာ		ထာလိပါကေ	၂၃၈
ပရိဘဝေယျ	၂၆၁	ထိနမိဒ္ဓံ	၁၉၁
တေန ဟိ	၁၃၄-၁၅၄	ထုသောဒကံ	၂၉၃
တေန ဟိ ဘဝံ ရာဇာ	၂၆၅	ထူဏှပနီတာနိ	၂၆၃
တေ မာဏဝကာ ဘဂဝန္တံ		ထေတော	၇၂
တေဒဝေါစုံ	၂၃၅	ထောမယန္တိ	၃၃၄
တေ မံ တတ္ထ	၁၀၈	[ဒ]	
တေလံ	၈၈	ဒက္ခိဏဇနပဒံ	၂၃၇
တေ ဝတ အညတြ ဖဿာ	၁၁၄	ဒက္ခိဏေန ယညဝါဒဿ	၂၇၀
တေဝ တေဝိဇ္ဇာ	၃၃၃		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]		[Da]	
Dakkhiṇajanapadam	237	Dāsīdāsapaṭiggahaṇā	76
Dakkhiṇena	270	Dāsiputto	230
Dakkho	195	Dāso	152
Daṇḍam	85	Diṭṭhadhammanibbānam	111
Daṇḍappahārā	271	Diṭṭhadhammanibbānavādā	111
Dattikaṃ	243	Diṭṭhadhammo	111, 248
Dattupaññattam	150	Diṭṭhiṭṭhānā	99
Daddulaṃ	293	Diṭṭheva dhamme	143, 279, 299
Dandhāyitattam	336	Dinnapāṭikaṅkhī	71
Dabbihomaṃ	88	Dinnādāyī	71
Dabbhā	268	Dibbā gabbhā	328
Damena	145	Dibbā bhavā	328
Dayāpanno	69	Dibbānam bhavānam	328
Dasasahassī	119	Dibbo	111
Dasahākārehi	268	Divasāni	278
Daso	103	Disāḍḍāho	90
Dassanaṃ hoti	220	Dīghañca rassañca	325
Dassanāya	224	Dīghamaddhānam tiṭṭhati	102
Dassanīyā	129	Dīghassa	101
Dassanīyo	251	Dukkaraṃ bho Gotama	294
Dassukhīlam	265	Dukkhā	112
Dahanti	230	Dukkhito	190
Daharo	199	Dujjāno	295
Daharova samāno	253	Duddasā	93
Dānapati	266	Dubbuṭṭhikā	90
Dāyako	266	Dubbhagakaraṇam	91
Dārakatikicchā	92	Duranubodhā	93
Dāsabyā	190	Dūteyyam	77
Dāsā	268	Devadudrabhi	90
Dāsikaputtā	143	Devapañham	91

၃၅၆

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[ခ]		[ခ]	
ဒက္ခိဏံ	၁၄၅	ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒါ	၁၁၁
ဒက္ခော	၁၉၅	ဒိဋ္ဌဓမ္မော	၁၁၁-၂၄၈
ဒုဋ္ဌန္တရကပ္ပါ	၁၄၇	ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ	၂၇၉-၂၉၉
ဒုဋ္ဌိပဋိပဒါ	၁၄၇	ဒိန္နပါဠိကမ္ဘီ	၇၁
ဒဏ္ဍပ္ပဟာရာ	၂၇၁	ဒိန္နာဒါယီ	၇၁
ဒတ္တိကံ	၂၄၃	ဒိန္နံ	၂၉၂
ဒတ္တုပညတ္တံ	၁၅၀	ဒိဗ္ဗာ ဂစ္ဆာ	၃၂၈
ဒဗ္ဗလံ	၂၉၃	ဒိဗ္ဗာနံ ဘဝါနံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ	၃၂၈
ဒန္ဓာယိတတ္ထံ	၃၃၆	ဒိဗ္ဗော	၁၁၁
ဒမေန	၁၄၅	ဒိသာဒါဟော	၉၀
ဒယာပန္နော	၆၉	ဒီဃဉ္စ ရဿဉ္စ	၃၂၅
ဒဿနီယာ	၁၂၉	ဒီဃမဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌတိ	၁၀၂
ဒဿနီယော	၂၅၁	ဒီဃဿ အဒ္ဓါနော	၁၀၁
ဒဿနံ ဟောတိ	၂၂၀	ဒုက္ကရံ ဘော ဂေါတမ	၂၉၄
ဒဿဟဿိ လောကဓာတု	၁၁၉	ဒုက္ခာ	၁၁၂
ဒဿဟာကာရေဟိ	၂၆၈	ဒုက္ခိတော	၁၉၀
ဒဿော	၁၀၃	ဒုဇ္ဇာနော	၂၉၅
ဒဿုဒီလံ	၂၆၅	ဒုဒ္ဓဿာ	၉၃
ဒဟန္တိ	၂၃၀	ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိကာ	၉၀
ဒဟဇရာ	၁၉၉	ဒုဗ္ဗဂကရဏံ	၉၁
ဒဟဇရာဝ သမာနော	၂၅၃	ဒုရနုဗောဓာ	၉၃
ဒါနပတိ	၂၆၆	ဒူတေယျံ	၇၇
ဒါယကော	၂၆၆	ဒေဝဒုဗြဟ္မိ	၉၀
ဒါရကတိကိစ္ဆာ	၉၂	ဒေဝပဉ္စံ	၉၁
ဒါသဗျာ	၁၉၀	ဒေဝယာနီယော မဂ္ဂေါ	၃၂၃
ဒါသိကပုတ္တာ	၁၄၃	ဒေဝေါ	၁၉၅
ဒါသိဒါသပဋိဂ္ဂဟဏာ	၇၆	ဒေဝေါ မညေ	၁၅၂
ဒါသိပုတ္တော	၂၃၀	ဒေါဏမိတေ	၁၄၉
ဒါဇိသော	၁၅၂	ဒေါသိနာ	၁၂၉
		ဒေါသော ဝါ ပဋိသော ဝါ	၁၀၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]		[Dha]	
Devayāniyo maggo	323	Dhammikaṃ	211, 243
Devo	195	Dhammiko	222
Desaṃ	140	Dhammiyā kathāya	261
Deseti	158	Dhammena	223
Doṇamite	149	Dhāraṃ	195
Dosinā	129	Dhāriyamānāsu	135
Doso vā paṭigho vā	107	Dhāretu	209
Dvaṭṭhantarakappā	147	Dhītaraṃ adāsi	238
Dvaṭṭhipaṭipadā	147	Dhuvo	104
Dvāgāriko	293	Dhovanam	82
Dvinnam	292		
Dveyeva	222	[Na]	
		Nam	117, 296
[Dha]		Na-chibhaddantiko	292
Dhamsemi	321	Na kho me bhante garu	144
Dhanukaṃ	83	Nagarūpakārikāsu	245
Dhanuggahā	142	Na codanāraho	330
Dhammaṃ	158	Naccaṃ	81
Dhammacakkhum	212, 248	Naccagītavāditavisūkadassanā	76
Dhammañca	205	Nacchādeyya	190
Dhammaṭṭhitataṃ	311	Na tasmim gāme vā	256
Dhammato	268	Na tiṭṭhabhaddantiko	292
Dhammaniyāmataṃ	312	Natthi ayaṃ loko	149
Dhammamasāṅkhatam	205	Natthi cevettha	
Dhammarājā	222	uttarikaraṇīyaṃ	320
Dhammarājānaṃ	211	Natthi dinnam	149
Dhammavādī	75	Natthi paro loko	149
Dhammasaṃhitam	311	Natthi pitā	149
Dhammasaddo	92	Natthi balaṃ	146
Dhammassa ca	287	Natthi mātā	149
Dhammā	92	Natthukammaṃ	92

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋကော်	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋကော်
[ခ]		[န]	
ခွါဂါရိကာ	၂၉၃	န ဣဇ္ဇန္တိ	၁၅၁
ခွေယေဝ ဂတိယော	၂၂၂	န ဥပသမာယ	၃၁၁
		န ဇေတမန္တရံ	၂၉၂
[ဓ]		န ကလ္လံ တဿေတံ	၂၈၆
ဓနုကံ	၈၃	န ကဠောပိမုခါ	၂၉၂
ဓနုဂဟာ	၁၄၂	န ကုတောစိ ဘယံ သမနု-	
ဓမ္မစက္ခု	၂၁၂-၂၄၈	ပဿတိ၊ ယဒိဒံ သီလ-	
ဓမ္မဋ္ဌိတတံ	၃၁၁	သံဝရတော	၁၆၄
ဓမ္မနိယာမတံ	၃၁၂	န ကုမ္ဘိမုခါ	၂၉၂
ဓမ္မရာဇာ	၂၂၂	န ခေါ အဟံ	၃၂၁
ဓမ္မဝါဒီ	၇၅	န ခေါ မေ ဘန္တေ	၁၄၄
ဓမ္မဿ စ အနုဓမ္မံ ဗျာကရေန္တိ	၂၈၇	န ဂပ္ပိနိယာ	၂၉၂
ဓမ္မသံဟိတံ	၃၁၁	န ဂရူပကာရိကာသု	၂၄၅
ဓမ္မာ	၉၂	န ဂရံ ကရေန္တိ	၂၂၈
ဓမ္မိကော	၂၂၂	န ဂါဓတိ	၃၂၅
ဓမ္မိကံ	၂၄၃	န စ ပဋ္ဌရဏီ	၁၉၅
ဓမ္မိကံ ဓမ္မရာဇာနံ	၂၁၁	န စဿ ကိဗ္ဗိ ဘောဂါနံ	
ဓမ္မိယာ ကထာယ	၂၆၁	ဝယော	၁၉၀
ဓမ္မေန	၂၂၃	န စောဒနာရဟော	၃၃၀
ဓာရံ	၁၉၅	နစ္စဂိတဝါဒိတဝိသုကဒဿနာ	၇၆
ဓိတရံ အဒါသိ	၂၃၈	နစ္ဆာဒေယျ	၁၉၀
ဓုဝေါ	၁၀၄	န တသ္မိံ ဂါမေ ဝါ	၂၅၆
ဓောဝနံ	၈၂	န တံ တတြာဝသိဿတိ န	
		တံ တတြာဝတိဋ္ဌတိ	၃၃၇
[န]		န တံ ဒက္ခန္တိ	၁၁၇
န အညမညံ ဗျာဗာဓေန္တိ	၁၅၁	န တံ ဒေဝ	၁၃၈
န အညာ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေန္တိ	၃၂၉	နတ္ထိ အယံ လောကော	၁၄၉
န အနုပ္ပဝစ္ဆေယျ	၁၉၅	နတ္ထိ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ	၉၉
န အပစာယန္တိ	၂၂၈	နတ္ထိ စေဝတ္ထ ဥတ္တရိကရဏီယံ	၃၂၀
န အဘိညာယ	၃၁၁	နတ္ထိ ဒိန္နံ	၁၄၉
န အလမရိယာ	၂၉၀		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]		[Na]	
Namassamānā	334	Niddāyitabbari	329
Nayidaṃ sukaraṃ	163	Nidhānavatī	75
Narakapapātaṃ papatanto	330	Ninnāmetvā	246
Na hetarā	311	Nipuṇā	93, 108
Nāgassa bhūmi	138	Nippesikā	87
Nāgā	138	Nibbānāya	311
Nāgāvāsasate	148	Nibbidāya	311
Nādibrahmacariyakam	311	Nibbuti	100
Nādhimuccati	246	Nibbuddham	82
Nānattakathā	86	Nibbeḥhiyamānameva	149
Nānādhimuttikatā	44	Nibbeḥhetabbari	53
Nānāmaggāni	333	Nibbeḥhehi vā	87
Nānāverajjakānaṃ	250	Nimantanāṃ	292
Nānussarati	104	Nimittāṃ	87
Nāparaṃ	202	Nimuggaposīni	196
Nāmakaññeva	333	Nimmātā	103
Nāmagottarā	230, 258	Nimmādeti	229
Nāmañca rūpañca	325	Niyati	146
Nālaṃ	151	Niyato	279
Nāhaṃ	295	Niyyanti	333
Nāḷikaṃ	85	Niyyānaṃ	89
Nikati	78	Niyyāniko niyyāti	332
Nikkujjitaṃ	204	Nirayaṃ vā tiracchāna-	
Nigaṇṭhigabbhā	148	yonim vā	328
Nigamanagarajanapadakathā-		Nirodham	308
dīsupi	86	Nirodhāya	311
Nigghoso	137	Nillopaṃ	145
Nighaṇḍu	220	Nisinne	181
Niccadānāni	270	Nihitadaṇḍo nihitasattho	69
Nicco	104	Nīlaṃ	197
Nijigīsītāro	87	Nīvaraṇā	335

၃၅၈

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[န]		[န]	
နတ္ထိ ပရော လောကော	၁၄၉	န ဟေတံ ပေါဋ္ဌပါဒ အတ္ထသဠိတံ ဉာဉာ	
နတ္ထိ ပုရိသကာရေ	၁၄၆	နာဂဿ ဘူမိ	၁၃၈
နတ္ထိ ဗလံ	၁၄၆	နာဂါ ပစ္စောရေဟိတွာ	၁၃၈
နတ္ထိ မာတာ နတ္ထိ ပိတာ	၁၄၉	နာဂါဝါသသတေ	၁၄၈
နတ္ထိ ဝိရိယံ	၁၄၆	နာဠုပ္ပတ္တော	၁၃၂
နတ္ထိ သတ္တာ ဩပပါတိကာ	၁၄၉	နာဒိဗြဟ္မစရိယကံ	၃၁၁
နတ္ထိ ဟာယနဝစုနေ	၁၄၉	နာမိမုစ္ဆတိ	၂၄၆
နတ္ထကမ္မံ	၉၂	နာနတ္ထကထာ	၈၆
န တွေဝ	၃၃၆	နာနာမဂ္ဂါနိ	၃၃၃
န ဓိသေမိ	၃၂၁	နာနာဝေရဇ္ဇကာနံ	၂၅၀
န နိဗ္ဗာနာယ	၃၁၁	နာပရံ ဣတ္ထတ္ထာယ	၂၀၂
န နိဗ္ဗိဒါယ	၃၁၁	နာမကညေဝ	၃၃၃
န နိမန္တနံ	၂၉၂	နာမဂေါတ္တံ	၂၃၀-၂၅၈
န နိရောဓာယ	၃၁၁	နာမဉ္ဇ ရူပဉ္ဇ	၃၂၅
န ပလက္ခေသိ	၁၃၇	နာဟံ တတ္ထ	၂၉၅
န ပူဇေန္တိ	၂၂၈	နာလံ	၁၅၁
နမဿမာနာ	၃၃၄	နိကတိ	၇၈
န မာနေန္တိ	၂၂၈	နိက္ခန္တိတံ	၂၀၄
နယန္တိ	၁၁၇	နိဂဏ္ဌိဂဗ္ဘာ	၁၄၈
န ယတ္ထ သာ	၂၉၂	နိဂမနဂရဇနပဒကထာဒီသုပိ	၈၆
န ယေန ကာမံ ဂမော	၁၉၀	နိဗ္ဗာဏာ	၂၂၀
နရကပပါတံ ပပတန္တော	၃၃၀	နိဋ္ဌေါသော	၁၃၇
န ရက္ခာ ဆိန္ဒိယသုပ။ ဗရိဟိ		နိစ္စဒါနာနိ	၂၇၀
သတ္တာယ	၂၆၈	နိစ္စော	၁၀၄
န ဝိပရိဏမန္တိ	၁၅၁	နိဗ္ဗာယိတဗ္ဗံ	၃၂၉
န ဝိရာဂါယ	၃၁၁	နိဓာနဝတိ	၇၅
န သက္ကရေန္တိ	၂၂၈	နိန္ဒာမေတွာ	၂၄၆
န သမ္ပသိဒတိ	၂၄၆	နိပုဏာ	၉၃-၁၀၈
န သမ္ပာယေယျံ	၁၀၈	နိပ္ပေသိကာ	၈၇
န သမ္ပောဓာယ	၃၁၁	နိဗ္ဗောဓာရိကာ	၂၁၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏော
[Na]		[Pa]		[န]		[ပ]	
Nīvārā	293	Paṅgacīraṃ	83	နိဗ္ဗုဒ္ဓံ	၈၂	ပကတညူ	၃၀၅
Nukhvidha	247	Paggharaṇī	195	နိဗ္ဗေဋ္ဌိယမာနမေဝ ပလေတိ	၁၄၉	ပကတိ ခေါ သော	၂၉၄
Negamā	265	Pacato	144	နိဗ္ဗေဋ္ဌေဟိ ဝါ သစေ		ပကုဓော	၁၃၂
Netam ṭhānaṃ vijjati	244	Paccañjanaṃ	92	ပဟောသိ	၈၇	ပက္ကဇ္ဈာနံ	၈၉
Nettatappanaṃ	92	Paccattaññeva	100	နိဗ္ဗာတာ	၁၀၃	ပက္ကမိဿသိ ဝါ	၂၃၅
Netti	117	Paccatthikato	164	နိမိတ္တံ	၈၇	ပက္ခန္ဓိနော	၁၄၂
Nemittikā	87	Paccayiko	72	နိဗ္ဗာဒေတိ	၂၂၉	ပက္ခိ သကုဏော	၁၈၆
Nelā	74	Paccassosi	155	နိယတော	၂၇၉	ပင်္ဂစီရံ	၈၃
Nevaṃ're	237	Paccājāto	162	နိယတိ သင်္ဂတိဘဝ		ပစတော	၁၄၄
Nesaṃ	234	Pacceka itthiyo	135	ပရိဏတာ	၁၄၆	ပစ္စဇ္ဇနံ	၉၂
No	50, 129	Paccorohitvā	138, 224	နိယုန္တိ	၃၃၃	ပစ္စတ္တညေဝ	၁၀၀
No ca kho dibbāni saddāni	278	Pacchānipātī	152	နိယျာနိကော နိယျာတိ	၃၃၂	ပစ္စယိကော	၇၂
No ca kho sotabbam		Pacchābhattaṃ	188	နိရောဓံ ဖုသတိ	၃၀၉	ပစ္စာဇာတော	၁၆၂
maññanti	296	Pacchimopi	333	နိလ္လောပံ	၁၄၅	ပစ္စေကာ ဣတ္ထိယော	၁၃၅
Notipi me no	106	Pajam	157	နိသိန္ဓေ	၁၈၁	ပစ္ဆာနိပါတိ	၁၅၂
No tvaṃ	144	Pajānāti	99	နိဟိတဒဏ္ဍော နိဟိတသတ္ထော	၆၉	ပစ္ဆာဘတ္တံ	၁၈၈
No notipi me no	107	Pañca ca kammuno satāni	147	နိလံ	၁၉၇	ပစ္ဆိမောပိ	၃၃၃
Nhāpakā	143	Pañcamattāni	134	နိဝရဏာ	၃၃၅	ပဉ္စ စ ကမ္မုနောသတာနိ	၁၄၆
Nhāpanaṃ	84, 92	Pañcamattehi	36	နိဝါရော	၂၉၃	ပဉ္စမတ္တာနိ ဟတ္ထိနိကာသတာနိ	၁၃၄
Nhāpitaṃ	327	Pañcahi	111	နေဂမာ	၂၆၅	ပဉ္စမတ္တေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ	၃၆
		Pañjalikā	334	နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ	၂၄၄	ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ	၁၁၁
		Paññattā	313	နေတ္တတပ္ပနံ	၉၂	ပဉ္စလိကာ	၃၃၄
		Paññatte āsane nisīdi	49	နေမိတ္တိကာ	၈၇	ပညတ္တာ	၃၁၃
		Paññāṇaṃ	259	နေလာ	၇၄	ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ	၄၉
		Paññāpāripūrim	314	နော စ ခေါ ဒိဗ္ဗာနိ သဒ္ဓါနိ	၂၇၈	ပညာဏံ	၂၅၉
		Paññāvimuttiṃ	279	နော စ ခေါ သောတဗ္ဗံ မညန္တိ	၂၉၆	ပညာပါရိပုရိ ဝေပုလ္လတ္တံ	၃၁၄
		Paṭalikā	83	နောတိပိ မေ နော	၁၀၆	ပညာဝိမုတ္တိ	၂၇၉
		Paṭi	27	နောနောတိပိ မေ နော	၁၀၇	ပဉ္စ နံ ပုစ္ဆန္တိ	၂၉၆
		Paṭikarosi	211	နှာပကာ	၁၄၃	ပဉ္စ ပုစ္ဆိတုံ အာဂစ္ဆန္တိ	၂၅၅
		Paṭikā	83	နှာပနံ	၈၄	ပဋ္ဌလိကာ	၈၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]		[Pa]	
Paṭikkante	165	Paṇḍitā	108
Paṭiggaṇhātu	211	Paṭiṭṭhāpito	330
Paṭiggaṇhāma	211	Pattāḷhakaṃ	83
Paṭicarissasi	235	Pathavikāyo	151
Paṭicchannam	204	Pathavī pathavikāyaṃ	149
Paṭicchannakūṭaṃ	77	Padako	220
Paṭipadā	291	Padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi	211
Paṭipanno	27	Padasāyeva	247
Paṭivasanti	263	Padūsikā	104
Paṭibaddhaṃ	197	Padhānaṃ	97
Paṭimantetuṃ	235	Panattāya	227
Paṭimantetu	235	Panthaduhanā	264
Paṭimānento	247	Papātasatāni	148
Paṭilabhati	162	Papātā	148
Paṭivasati	300, 318	Pabbajati	104
Paṭivirato	69	Pabbajeyyaṃ	163
Paṭisaṃvedenti	115	Pabbajjaṃ	298
Paṭisañcikkhati	162	Pabbataṃ	188
Paṭisallīno	276	Pabbatasāṅkhepe	202
Paṭhamam	98, 153	Pabbājanāya	265
Paṭhamena vayasā	253	Pabbājesi	230
Paṇāmetvā	140	Pabyāhāsi	234
Paṇidhāya	188	Pabhaṃ	325
Paṇidhikammaṃ	91	Pamāṇakataṃ kammaṃ	337
Paṇītataṃ	154	Pamuditassa pīti jāyati	194
Paṇītatarā	324	Payātaṃ	243
Paṇītā	93	Payirupāsato	129
Paṇītena	247	Param viya mattāya	298
Paṇḍitakā	247	Paramaṃ	295
Paṇḍitavedanīyā	93	Paramadiṭṭhadhammanibbānaṃ	111

၃၆၀

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော
[ပ]		[ပ]	
ပဋိကာ	၈၃	ပပါတာ	၁၄၈
ပဋိဂ္ဂဏှာတု	၂၁၁	ပပါတသတာနိ	၁၄၈
ပဋိစ္ဆန္တကုဋ်	၇၇	ပဗ္ဗဇတိ	၁၀၄
ပဋိစ္ဆန္တံ	၂၀၄	ပဗ္ဗဇေယျံ	၁၆၃
ပဋိပဒါ	၂၉၁	ပဗ္ဗဇ္ဇံ	၂၉၈
ပဋိပန္နာ စ အာရာဓေန္တိ	၂၉၇	ပဗ္ဗတသင်္ခေပေ	၂၀၂
ပဋိမန္တေတုံ	၂၃၅	ပဗ္ဗတံ	၁၈၈
ပဋိမာနေန္တော	၂၄၇	ပဗ္ဗာဇနာယ	၂၆၅
ပဋိဝသတိ	၃၀၀	ပဗ္ဗာဇေသိ	၂၃၀
ပဋိဝသန္တိ	၂၆၃	ပဗျာဟာသိ	၂၃၄
ပဋိသလ္လိနော ဘဂဝါ	၂၇၆	ပမုဒိတဿ ဝီတိ ဇာယတိ	၁၉၄
ပဌမေန ဝယဿ	၂၅၃	ပယာတံ	၂၄၃
ပဌမံ	၁၅၃	ပရမာယ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ	၂၅၁
ပဏ္ဍိတကာ	၂၄၇	ပရမံ	၂၉၅
ပဏ္ဍိတဝေဒနီယာ	၉၃	ပရမ္မရသံသတ္တာ	၃၃၃
ပဏ္ဍိတာ	၁၀၈	ပရသတ္တာနံ	၃၂၂
ပဏိမိကမ္ပံ	၉၁	ပရသေနပ္ပမဒ္ဒနာ	၂၂၃
ပဏိတတရာ	၃၂၄	ပရိ	၁၈၉
ပဏိတတရံ	၁၅၄	ပရိက္ခရာ ဘဝန္တိ	၂၆၆
ပဏိတာ	၉၃	ပရိစာရကော	၂၄၀
ပဏိတေန	၂၄၇	ပရိစာရေတိ	၁၁၁
ပတ္တာဠကံ	၈၃	ပရိတဿနာ	၁၀၂
ပထဝိကာယော	၁၅၁	ပရိပါစေန္တိ	၃၂၈
ပထဝီ ပထဝိကာယံ	၁၄၉	ပရိပန္နော	၁၄၅
ပဒကော ဝေယျာကရဏော	၂၂၀	ပရိပုဏ္ဏကောသကောဠာ-	
ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ပက္ကာမိ	၂၁၁	ဂါရော	၂၆၄
ပဒသာယေဝ ပဝတ္ထေသိ	၂၄၇	ပရိပုဏ္ဏံ	၁၆၀
ပန္နဒုဟနာ	၂၆၄	ပရိပူရေတိ	၁၉၄
ပဒါနိ	၁၄၉	ပရိပ္ပရတိ	၁၉၄
ပဓာနံ	၉၇	ပရိပ္ပေါသကံ ပရိပ္ပေါသကံ	၁၉၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဇော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဇော
[Pa]		[Pa]		[ပ]		[ပ]	
Paramā	296	Pariyāyasaddo	37	ပရိဗ္ဗာဇကသတေ	၁၄၈	ပဟိတတ္ထော	၂၉၉
Paramāya	251	Pariyodātena	196	ပရိမုခံ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ	၁၈၈	ပဟူတဇာတရူပရဇတော	၂၆၃
Paramparasamsattā	333	Pariyonāhanā	335	ပရိယန္တကတေ	၁၄၉	ပဟူတနေဓညော	၂၆၄
Parammukhiṃ vā āliṅgeyya	329	Parisandeti	194	ပရိယန္တဝတိံ	၇၅	ပဟူတဝိတ္တုပကရဏော	၂၆၃
Parasattānaṃ	322	Parisāsu ca	296	ပရိယာပုဏာမိ	၂၅၇	ပဟူတံ သာပတေယျံ အာဒါယ	၂၆၉
Parasenappamaddanā	223	Parisuddham	160	ပရိယာယဘတ္တဘောဇနံ	၂၉၃	ပါဏမတိပါတာပယတော	၁၄၅
Parādhīno	190	Parisuddhena	196	ပရိယောနာဟနာ	၃၃၅	ပါဏိဿရံ	၈၁
Pari	189	Parisodheti	189	ပရိသန္ဓေတိ	၁၉၄	ပါဏုပေတံ	၂၁၁
Parikkhārā	266	Parihārapatham	82	ပရိသာသု စ	၂၉၆	ပါဏော	၆၈
Paricārako	240	Pare	52-3	ပရိသုဒ္ဓေန စေတသာ		ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော	၁၆၃
Paricāreti	111	Paresam	52	ပရိယောဒါတေန	၁၉၆	ပါတုရဟောသိ	၃၂၄
Paritassanā	102	Parosahassam	223	ပရိသုဒ္ဓိ	၁၆၀	ပါနသန္ဓိမိ	၇၉
Paritassitavipphanditameva	113	Palambhesi	137	ပရိဟာရပထံ	၈၂	ပါပကံ	၃၂၇
Parinibbāyi	279	Palālapuñjam	188	ပရေ	၅၂	ပါပိတော ဘဝိဿတိ	၂၂၈
Paripantho	145	Paleti	149	ပရေသံ	၅၂	ပါဘတံ အနုပ္ပဒေတု	၂၆၅
Paripācenti	328	Pallaṅkam	188	ပရောသဟသံ	၂၂၃	ပါမောဇ္ဇံ ဇာယတိ	၁၉၄
Paripuṇṇam	160	Pallaṅko	83	ပရံ ဝိယ မတ္တာယ	၂၉၈	ပါရိသဇ္ဇာ	၂၃၇-၂၆၆
Paripuṇṇakosakoṭṭhāgāro	264	Pallomo	238	ပလာလပုဉ္ဇံ	၁၈၈	ပါရံ တရိတုကာမော	၃၃၄
Paripūreti	194	Pavattaphalabhojano	240	ပလ္လဇော	၈၃	ပါဝါရိကဗ္ဗဝနေ	၃၂၁
Parippharati	194	Pavattaphalabhojī	293	ပလ္လဇ်	၁၈၈	ပါသာဒိကာ	၁၂၉
Parippheṣakam parippheṣakam	195	Pavattāro	244	ပလ္လောမော	၂၃၈	ပါသာဒိကော	၂၅၁
Paribbājakasate	148	Pavattesi	247	ပဝတ္ထမလဘောဇနော	၂၄၀	ပါဟုနေ	၂၃၈
Paribbājako	36	Paviveke	152	ပဝတ္ထာရော	၂၄၄	ပိ	၃၆
Parimaddanam	84	Pavuṭṭā	148	ပဝုဋ္ဌာ	၁၄၈	ပိညာကာ	၂၉၃
Parimukham	188	Pavuttam	244	ပဝုတ္တံ	၂၄၄	ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော	၃၂၇
Pariyantakate	149	Pavedeti	93, 158	ပဝေဒေတိ	၁၅၈	ပိဏ္ဍဒါယကာ	၁၄၂
Pariyantavatim	75	Pasannākāram karonti	296	ပသန္နာကာရံ ကရေန္တိ	၂၉၆	ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော	၁၈၈
Pariyāpuṇāmi	257	Pasāḍanti	296	ပသိဒန္တိ	၂၉၆	ပိတာမဟယုဂါ	၂၅၀
Pariyāyabhattabhojanam	293	Passatā	44	ပဟာယ	၆၉	ပိယရူပါ	၃၃၅
		Passato	201	ပဟိဏဂမနံ	၇၇	ပိယရူပါနိ	၂၇၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]		[Pa]	
Passambhati	194	Piṭakam	19
Pahāya	69, 189	Piññākādayo	293
Pahiṇagamanam	77	Piṭṭhito piṭṭhito	40, 327
Pahitatto	299	Piṇḍadāyakā	142
Pahūtam	269	Piṇḍapāṭapaṭikkanto	188
Pahūtajātarūparajato	263	Pitā	103
Pahūtadhanadhañño	264	Pitāmahayugā	250
Pahūtavittūpakaraṇo	263	Piyarūpā	335
Pahosi	87	Piyarūpāni	278
Pāṇamatipātāpayato	145	Piyavādī	152
Pāṇā	146	Pisunam vācam	72
Pāṇissaram	81	Piṇenti	143
Pāṇupetam	211	Pīti	314
Pāṇo	68	Pītigatam	112
Pātimokkhasamvarasamvuto	163	Pītibhakkhā	102
Pāturahosi	324	Pītimanassa	194
Pānasannidhimhi	79	Pīte	179
Pāpakam	327	Puggalavemattatā	298
Pāpito bhavissati	228	Puñjam	145
Pābhatam anuppadetu	265	Putamsena	257
Pāmojjam	190, 194, 314	Putosena	257
Pāram taritukāmo	334	Puthujjano	58
Pāragū	220	Puthutitthakarānam	257
Pārāpāram	334	Puthusippāyatanāni	142
Pārisajjā	237, 266	Puthūpi	308
Pāsādikā	129	Pubbanimittam	324
Pāsādiko	251	Pubbantakappikā	95
Pāhunc	238	Pubbapuriso	234
Pi	36	Pubbapetakathā	86
		Pubbabhāsī	256

၃၆၂

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[ဗ]		[ဗ]	
ပိယဝါဒီ	၁၅၂	ပေါရိ	၇၄
ပိသုဏ် ဝါစံ ပဟာယ	၇၂	ပံသုကူလာနိ	၂၉၃
ပိဏေန္တိ	၁၄၃		
ပိတိ	၃၁၄	[ဗ]	
ပိတိဂတံ	၁၁၂	ဖန္ဒတော ဖန္ဒာပယတော	၁၄၅
ပိတိဘက္ခာ	၁၀၂	ဖရုဿ	၂၂၀
ပိတိမနဿ ကာယော		ဖလကသေယျံ	၂၉၄
ပဿန္တိ	၁၉၄	ဖလံ ဝိပါကော	၁၄၉
ပိတေ	၁၇၉	ဖဠဗိဇံ	၇၉
ပုဂ္ဂလဝေမတ္တတာ ဝိဒိတာ	၂၉၀	ဖာသုဝိဟာရံ	၃၁၀
ပုစ္ဆ မဟာရာဇ	၁၄၁	ဖိတာ	၃၂၁
ပုထုပိ	၃၀၀	ဗုသတိ	၉၇
ပုထုသိပ္ပယတနာနိ	၁၄၂	ဗုဿ ဗုဿ ပဋိသံဝေဒေန္တိ	၁၁၅
ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ	၃၂၄		
ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကာ	၉၅	[ဗ]	
ပုဗ္ဗပေတကထာ	၀၆	ဗန္ဓနေန	၂၆၅
ပုဗ္ဗဘာသီ	၂၅၆	ဗန္ဓုပါဒါပစ္စာ	၂၂၇
ပုဗ္ဗဋ္ဌာယီ	၁၅၂	ဗန္ဓော	၇၀
ပုရတ္တိမေန ယညဝါဒဿ	၂၇၀	ဗရိဟိသတ္တာယံ	၂၆၀
ပုရိမာနိ ဘန္ဓေ ဒိဝသာနိ		ဗလဂ္ဂံ	၀၂
ပုရိမတရာနိ	၂၇၀	ဗလမတ္တာ	၁၉၀
ပုရိမောပိ	၃၃၃	ဗလဝါ	၃၃၇
ပုရိသဘူမိယော	၁၄၇	ဗဟုကရဏီယာ	၂၁၁
ပူရဏော	၁၃၀	ဗဟုကိစ္စာ	၂၁၁
ပေက္ခံ	၀၁	ဗဟုဇနကန္တာ	၇၄
ပေမနိယာ	၇၄	ဗဟုဇနဿ	၁၃၁
ပေဿာ	၂၆၀	ဗဟုဇနမနာပါ	၇၄
ပေါက္ခရသာတိ	၂၁၇-၃၃၁	ဗဟိဒ္ဓါ ပရိယေဋ္ဌိ	၃၂၅
ပေါဋ္ဌပါဒေါ ပရိဗ္ဗာဇကော	၃၀၀	ဗဟူနိ	၃၃၃
ပေါရိယာ	၂၅၂	ဗဟူနံ အာစရိယပါစရိယော	၂၅၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa]		[Ba]	
Pubbuṭṭhāyī	152	Bandho	78
Pubbenivāsaṃ	97	Barihisatthāya	268
Purakkhato	139	Balaggaṃ	82
Puratthimena	270	Balamattā	190
Purimatarāṇi	278	Balavā	337
Purimāṇi	278	Bahiddhā	99
Purimopi	333	Bahiddhā pariyetṭhiṃ	325
Purisakāre	146	Bahukaraṇīyā	211
Pūjenti	228	Bahukiccā	211
Pekkhaṃ	81	Bahujanakantā	74
Pemaṇīyā	74	Bahujanamanāpā	74
Pessā	268	Bahujanassa	131
Poriyā	252	Bahūnaṃ	255
Porī	74, 252	Bahūni	333
[Pha]		Bijagāma-bhūtagāma-	
Phandato phandāpayato	145	samārambhā	75
Pharusā	72	Bijabījaṃ	79
Phalaṃ vipāko	149	Buddhassa	37
Phalakaseyyaṃ	294	Byantiṃ kareyya	189
Phassā	114	Byākaroti	296
Phaḷubijaṃ	79	Byākaronti	287
Phāsuviḥāraṃ	318	Byākātabbo	235
Phītā	321	Byāpādapadosaṃ	189
Phusati	97, 308	Byāpādo	193
Phussa phussa	115	Byābādhenti	151
[Ba]		Brahmacariyaṃ	160, 162, 201
Bandhanena	265	Brahmacariyapariyosānaṃ	299
Bandhupādāpaccā	227	Brahmañña-saṅkhātā	291
		Brahmaññāya pajāya	255
		Brahmadeyyaṃ	219

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုတ္တမဏိကာ		၃၆၃	
ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[ဗ]		[ဘ]	
ဗိဇဂါမဘူတဂါမသမာရန္တ	၇၅	ဘဂဝါ စေဝ ပဿတိ	
ဗိဇဗိဇံ	၇၉	အဗ္ဗဋ္ဌော စ	၂၃၆
ဗုဒ္ဓဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ	၃၇	ဘဂဝါ	၃၄-၃၅
ဗေလဋ္ဌပုတ္တော	၁၃၂	ဘတ္တဝေတနံ	၂၆၅
ဗျန္တိံ ကရေယျ	၁၈၉	ဘန္တေ ကဿပ	၂၇၇
ဗျာကရေတိ	၂၉၆	ဘဒြေန်	၂၅၃
ဗျာပါဒပဒေါသံ ပဟာယ	၁၈၉	ဘယဒဿာဝီ	၁၆၃
ဗျာပါဒေါ	၁၉၃	ဘဝေါ	၈၆
ဗြဟ္မစရိယံ	၁၆၂	ဘဿန္တာ	၁၅၀
ဗြဟ္မစရိယံ ပကာသေတိ	၁၆၀	ဘဿပုဇ္ဇေန	၂၃၉
ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ	၂၉၉	ဘဿာ	၂၂၈
ဗြဟ္မညသင်္ခါတာ	၂၉၁	ဘာဝေါ	၁၄၆
ဗြဟ္မညာယ ပဇာယ	၂၅၅	ဘာသိတမနုဘာသန္တိ	၂၄၄
ဗြဟ္မဒတ္တော	၃၆	ဘာသိတေ	၁၈၁
ဗြဟ္မဒေယျံ	၂၁၉	ဘာသိဿာမိ	၁၅၅
ဗြဟ္မမန္တေ	၂၃၇	ဘိက္ခဝေ	၉၅
ဗြဟ္မဝစ္ဆသီ	၂၅၁	ဘိက္ခုသံဃဿ အဉ္ဇလိံ	
ဗြဟ္မဝဏ္ဏီ	၂၅၁	ပဏာမေတွာ	၁၄၀
ဗြဟ္မဝိမာနံ	၁၀၃	ဘိန္နာနံ ဝါ သန္ဓာတာ	၇၃
ဗြဟ္မိတု	၂၃၇	ဘိယျောသောမတ္တာယ	၃၂၁
ဗြာဟ္မဏေသု	၂၃၈	ဘုဇိဿော	၁၉၀
ဗြာဟ္မဏော	၂၁၇	ဘုတ္တာဝိ	၂၄၈
ဗြာဟ္မဏံ အာမန္တေတွာ	၂၆၄	ဘူတပုဗ္ဗံ	၂၆၃-၃၂၃
ဗြာဟ္မဏိံ ပဇံ	၃၃၇	ဘူတဘဗျာနံ	၁၀၃
[ဘ]		ဘူတဝါဒီ	၇၅
ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိံသု	၂၂၅	ဘူတဝိဇ္ဇာ	၈၈
ဘဂဝတော ဘာသိတံ	၁၁၉	ဘူတံ	၃၁၁
ဘဂဝန္တံ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော		ဘူမိဂတဉ္စ ဝေဟာသဋ္ဌဉ္စ	၂၅၃
အနုဗန္ဓာ ဟောန္တိ		ဘူရိကမ္ပံ	၉၁
ဘိက္ခုသံဃဉ္စ	၄၀	ဘူရိဝိဇ္ဇာ	၈၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ba]		[Bha]	
Brahmamante	237	Bhāsitaṃ	119
Brahmavacchasi	251	Bhāsitaṃmanubhāsanti	244
Brahmavaṇṇī	251	Bhāsita	181
Brahmavimāṇaṃ	103	Bhāsissāmi	155
Brāhmaṇaṃ āmantetvā	264	Bhikkhave	95
Brāhmaṇaṃ vā	129	Bhikkhusaṃghaṇca	205
Brāhmaṇā	266	Bhikkhusaṃghassa	140
Brāhmaṇiṃ paṇaṃ	337	Bhikkhusaṃghena	36
Brāhmaṇesu	238	Bhikkhusatehi	36
Brāhmaṇo	217	Bhindantā	108
[Bha]		Bhinnānaṃ vā sandhātā	73
Bhagavantaṃ -pa-		Bhiyyo	295
bhikkhusaṃghaṇca	40	Bhiyyoso	321
Bhagavantaṃ saraṇaṃ		Bhujisso	190
gacchāmi	205	Bhuttāviṃ	248
Bhagavā	34-5	Bhūtaṃ	311
Bhagavā ceva passati		Bhūtapubbaṃ	263, 323
Ambaṭṭho ca	236	Bhūtabhabyānaṃ	103
Bhaṇeyya	259	Bhūtavādī	75
Bhattavetaṇaṃ	265	Bhūtavijjā	88
Bhadrena	253	Bhūtā	146
Bhante Kassapa	277	Bhūmigataṇca	253
Bhayaṃ	136	Bhūrikammaṃ	91
Bhayadassāvī	163	Bhūrivijjā	88
Bhavataṃ	113	Bhedā	117
Bhavanetti	117	Bho	219
Bhavo	86	Bhogakkhandhaṃ	154
Bhassantā	150	Bhojanāni	79
Bhassapuṭṭena	239	Bhotā rañña	267
Bhassā	228	Bhoto rañño	267
Bhāvo	146		

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏိ	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌဏိ
[ဘ]		[မ]	
ဘော	၂၁၉	မနောမယံ	၁၉၈
ဘောဂက္ခန္ဓံ	၁၅၄	မနောပဒေါသိကာ	၁၀၅
ဘောဇနာနိ	၇၉	မန္ဓော	၁၀၈
[မ]		မမညေဝ မညေ	၂၂၉
မက္ခလိ	၁၃၁	မမံ	၅၂
မဂဓေသု	၂၆၃	မယမေဝ အရဟတမ	၂၅၃
မဂ္ဂါ မဂ္ဂေ	၃၃၁	မယမ္ဗိ ခေါ ဘိက္ခု န ဇာနာမ	၃၂၃
မဂ္ဂါ မဂ္ဂေ ဘော ဂေါတမ	၃၃၂	မယာ သဒ္ဓိ ပဋိမန္တေတု	၂၃၅
မဂ္ဂေါ	၂၉၁	မသာဏာနိ	၂၉၃
မဂ္ဂံ အာစိက္ခေယျ	၂၀၄	မဟစ္စ ရာဇာနဘာဝေန	၁၃၅
မစ္ဆဂ္ဂဗ္ဗံ	၂၀၂	မဟတိယာ လိစ္ဆဝိပရိသာယ	၂၇၆
မဇ္ဈိမောပိ	၃၃၃	မဟဒ္ဓနော	၂၅၁
မဏ္ဍလမာဠေ	၄၃	မဟတာ ဘိက္ခုသံဆေန သဒ္ဓိ	၃၆
မဏ္ဍနကဇာတိကော	၁၉၉	မဟတုပဋ္ဌာနံ	၉၁
မဏိကာ နာမ ဝိဇ္ဇာ	၃၂၂	မဟန္တံ ဉ္ဇတိသံဆံ ဩဟာယ	၂၅၃
မဏိလက္ခဏာဒီသု	၈၉	မဟန္တံ ဝါ	၁၅၄
မတ္တာ	၅၅	မဟလ္လကော	၂၅၂
မန္တဓရော	၂၂၀	မဟာကပ္ပိနော	၁၄၈
မန္တပဒံ	၂၄၄	မဟာနာဂါ	၁၄၃
မန္တဝေါ	၂၃၅	မဟာပုရိသလက္ခဏံ	၂၂၀
မန္တေသု	၂၂၁	မဟာပုရိသဿ	၂၂၂
မနသာကဋ္ဌံ	၃၃၁	မဟာဘောဂေါ	၂၅၁-၂၆၃
မနသိ ကရေယျာထ	၂၂၇	မဟာရာဇာ	၁၅၆
မနသိ ကရေဟိ	၁၅၅	မဟာဝနေ	၂၇၆
မနာပစာရီ	၁၅၂	မဟာဝိဇ္ဇိတော	၂၆၃
မနာပါ	၃၃၅	မဟာသယနံ	၇၆
မနေသိကာ	၈၃	မဟေသက္ခတရော	၁၀၃
မနောမယာ	၁၀၂	မာ ဧဝံ	၃၂၂
မနောမယော	၁၁၁	မာ ဧဝံ ဝိတက္ကယိတ္ထ	၃၂၂
		မာ ခေါ တုမှေ မာဏဝကာ	၂၃၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]		[Ma]	
Maṃsakhalaṃ	145	Mayampi kho bhikkhu na	
Maggaṃ ācikkheyya	204	jānāma	323
Maggāmagge	331	Mayhaṃ	237
Maggo	291	Masāṇāni	293
Macchagumbaṃ	202	Mahañca rājānubhāvena	135
Majjhimopi	333	Mahatā	36
Maññe	108, 152, 229	Mahatupaṭṭhānaṃ	91
Maṇi	85	Mahaddhano	251, 263
Maṇikā nāma vijjā	322	Mahantaṃ ñātisaṃghaṃ	
Maṇilakkhaṇādīsu	89	ohāya	253
Maṇḍanakajātiko	199	Mahantaṃ vā	154
Maṇḍalamāle	43	Mahallako	252
Mattāya	294, 321	Mahākappino	148
Manasi kareyyātha	227	Mahānāgā	143
Manasi karohi	155	Mahānisamsatarañca	271
Manāpā	335	Mahāpurisalakkhaṇaṃ	220
Manesikā	83	Mahāpurisassa	222
Manopadosikā	105	Mahābhogo	251-263
Manomayaṃ	198	Mahāvane	276
Manomayā	102	Mahāvijito	263
Manomayo	111	Mahāsayaṇaṃ	76
Mantadharo	220	Mahesakkhataro	103
Mantapadaṃ	244	Mā evaṃ	322
Mantavho	235	Māgadhakā	276
Mantesu	221	Māgadho	123, 249
Mando	108	Māṇavena	36
Mamaṃ	52	Mātāpettikaṃ	230
Mamaññeva	229	Mātāpettikasambhavo	111
Mamassa	106, 108	Mātito ca pitito ca	250
Mayameva arahāma	253	Mānakūṭaṃ	77
		Mānenti	228
		Mā bhāyi mahārāja	137

ပဒါနုတ္တမာ	ပိဋ္ဌဏံ	ပဒါနုတ္တမာ	ပိဋ္ဌဏံ
[ဗ]		[ဗ]	
မာဂဓကော	၂၇၆	မူသိကန္တိန္ဒ	၈၈
မာဂဓေန သေနိယေန		မူသိကဝိဇ္ဇာ	၈၉
ဗိဇ္ဇိသာရေန	၂၄၉	မူဠဿ ဝါ	၂၀၄
မာဂဓော	၁၂၃	မေတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ	၃၃၇
မာဏဝေါ	၃၆	မေထုနာ	၇၁
မာတာပေတ္တိကံ	၂၃၀	မေ သုတံ	၃၅
မာတာပေတ္တိကသမ္ဘဝေါ	၁၁၁	မောက္ခဓိကာ	၈၃
မာတိတော စ ပိတိတော စ	၂၅၀	မောဃော ဟောတိ	၃၁၄
မာနကူဠံ	၇၇	မောမူဟော	၁၀၈
မာ ဘာယိ မဟာရာဇ	၁၃၇	မံ အစ္စဂမာ	၂၁၁
မာလာ	၇၆-၈၄		
မိဂစက္ကံ	၈၉	[ဃ]	
မိဂလက္ခဏံ	၈၉	ယက္ခော	၂၃၆
မုခစုတ္တံ မုခလေပနံ	၈၄	ယဋ္ဌေ	၁၅၃
မုခဟောမံ	၈၈	ယဇတံ ဘဝံ ရာဇာ	၂၆၆
မုခုလ္လောကကော	၁၅၂	ယဇတံ ဘဝံ	၂၆၈
မုစ္ဆိတာ	၃၃၅	ယဇန္တော	၁၄၅
မုဉ္ဇမ္မာ ဤသိကံ	၁၉၈	ယညေ	၂၃၈
မုဏ္ဍိယော	၂၈၅	ယညကာလော မဟာရာဇ	၂၆၆
မုတ္တာစာရာ	၂၉၁	ယညဝါဠဿ	၂၇၀
မုဒါ မောဒမာနာ	၂၆၅	ယတက္ခော	၁၅၁
မုဒ္ဒါ	၉၀	ယတော	၁၁၆
မုဒ္ဒိကာ	၁၄၃	ယတော ခေါ ပေါဠပါဒ ဘိက္ခု	၃၀၇
မုဒ္ဒါဘိသိက္ခော	၁၆၄	ယတော စန္ဒိမသုရိယာ ဥဂ္ဂန္တိ	၃၃၄
မုသာ	၇၁	ယတ္ထ စ ဩဂန္တိ	၃၃၄
မုသာဝါဒဘယာ မုသာဝါဒ-		ယတ္ထ သီလံ တတ္ထ ပညာ	၂၅၉
ပရိဇေဂုစ္ဆာ	၁၀၆	ယထာ	၂၂၁
မုသာဝါဒမ္ပိ ဘဏေယျ	၂၅၉	ယထာ ကထံ ပနာဟံ ဘော တံ	၂၂၁
မူလဗီဇံ	၇၉	ယထာ တေ ခမေယျ	၁၅၂
မူလဘောသဇ္ဇာနံ အနုပ္ပါဒနံ	၉၂	ယထာဓမ္မံ ပဋိကရောသိ	၂၁၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]		[Ma]	
Mālā	76, 84	Me sutam	35
Migadāyo	287	Mokkhacikā	83
Migalakkhaṇam	89	Mogho	314
Mukham	189	Momūho	108
Mukhacūṇaṇam	84		
Mukhalepanam	84	[Ya]	
Mukhahomam	88	Yam	101, 290, 334, 337
Mukhullokako	152	Yam te ekaccaṁ	289
Mucchitā	335	Yannūnāham	152, 229, 301
Muñjamhā isikaṁ	198	Yam vā pana bhonto pare	
Muṇḍakā	227	gaṇācariyā	290
Muṇḍiyo	285	Yakkho	236
Muttācāro	291	Yagghe	153
Mudā modamānā	265	Yajataṁ bhavaṁ	266, 268
Muddā	90	Yajanto	145
Muddikā	143	Yaññakālo mahārāja	266
Muddhābhisitto	164	Yaññavāṭassa	270
Musā	71	Yaññe	238
Musāvādam	71	Yatatto	151
Musāvādaparijegucchā	106	Yato kho	116, 307
Musāvādabhayā	106	Yattha	259, 334
Musāvādampi	259	Yathā katham panāham	221
Mūlabījam	79	Yathādhammaṁ	211
Mūlabhesajjānaṁ anuppādanam	92	Yathābhuccam	93
Mūsikacchinnam	88	Yathābhūtaṁ viditvā	100
Mūsikavijjāyapi	89	Yathā yathā	308
Mūlhasa	204	Yathāvajjam	83
Me	27, 30, 86	Yathā vā tathā vā	257
Mettāya cetovimuttiya	337	Yathāsanthatiko	294
Methunā	71	Yadagge	278

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော်
[ယ]		[ယ]	
ယထာ ဝါ တထာ ဝါ	၂၅၇	ယုဂံ	၂၅၀
ယထာဘုရံ	၉၃	ယုဝါ	၁၉၉
ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ	၁၀၀	ယူပတ္တာယ	၂၆၈
ယထာဝဇ္ဇံ	၈၃	ယေ ဂေါတ္တပဋိသာရိနော	၂၃၉
ယထာ သန္တတိကော	၂၉၄	ယေ စိမေ	၃၂၈
ယထာ သမာဟိတေ စိတ္တေ	၉၇	ယေ တံထာဂတော သယံ အဘိ	
ယဒဂ္ဂေ	၂၇၈	ညာ သန္တိကတွာ ပဝေဒေတိ	၉၃
ယဒါကံသိ	၁၄၁	ယေ တံ ဥပဇိဝန္တိ	၃၂၈
ယဒိ ဧဝံ သန္တေ	၁၅၃	ယေန	၄၉
ယဒိဒံ အဓိဝိမုတ္တိ	၂၉၆	ယေန ပုထုဇ္ဇနော	၅၈
ယဒိဒံ အဓိသီလံ	၂၉၅	ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ	၁၃၉
ယဒိဒံ ပစ္စတ္တိကတော	၁၆၄	ယေန ဣစ္ဆာနင်္ဂလံ	၂၁၇
ယဒိ မေ သကျာ	၂၂၈	ယေန စာတုမဟာရာဇိကာ	၃၂၃
ယသသာ	၂၆၆	ယေဘုယျေန	၁၀၂-၂၄၆
ယသသီ	၁၃၁	ယေသံ	၂၄၄
ယသတ္ထာယ	၂၉၉	ယေသံ သော ဘဝံ ဂေါတမော	၃၁၉
ယဿ ဒါနိ ကာလံ မညသိ	၁၃၅	ယေဟိ	၉၃
ယဿ ဒါနိ တွံ	၂၁၁	ယော ဣမေသံ	၃၀၅
ယာစကာ	၂၆၆	ယောနိပမုဒသတသဟဿာနိ	၁၄၆
ယာနသန္ဓိမိ	၈၀	ယံ	၁၀၁
ယာနဿ ဘူမိ	၂၂၄	ယံ တေ ဧကန္တံ	၂၈၉
ယာနာ ပစ္စောရေဟိတွာ	၂၂၄	ယံ နူနာဟံ	၁၅၂-၂၂၉
ယာနိ ဝါ ပနညာနိဝိ	၁၄၃	ယံ နော ပယိရူပါသတော	၁၂၉
ယာယေဝ ခေါ ပနတ္ထာယ	၂၂၇	ယံ ပမာဏကတံ ကမ္မံ	၃၃၇
ယာဝဉ္ဇိဒံ	၄၄	ယံ ပဿန္တိ	၃၃၄
ယာဝတိကာ ယာနဿ ဘူမိ	၂၂၄	ယံ မမ အဿ	၂၆၆
ယာဝ သတ္တမာ ပိတာမဟယုဂါ	၂၅၀	ယံ ဝါ ပန ဘောန္တော	
ယာဝါဠာဟနာ	၁၄၉	ပရေ ဂဏာစရိယာ	၂၉၀
ယာဟိ တထာဂတော		ယံ ဝိညူ သမနုယုန္တော	၂၉၀
ဝေါဟရတိ အပရာမသံ	၃၁၆	ယွာယံ	၃၃၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ya]		[Ya]	
Yadākaṅkhasi	141	Yehi	93
Yadi evaṃ sante	153	Yo	305
Yadidaṃ	164	Yonipamukhasatasahassāni	146
Yadidaṃ adhivimutti	296	Yvāyaṃ	332
Yadidaṃ adhisīlaṃ	295		
Yadime	228	[Ra]	
Yasasā	266	Rakkhāpentī	245
Yayassī	131	Rakkhāvaraṇaguttim	153
Yassatthāya	299	Rajataṃ	76
Yassa dāni kālaṃ maññasi	135	Rajanīyā	335
Yassadāni tvaṃ	211	Rajanīyāni	278
Yācakā	266	Rajojalladharo	294
Yānasannidhi	80	Rajodhātuyo	148
Yānā	224	Rajopatho	162
Yāni vā panaññānipi	143	Rajjubhedo	78
Yāyeva kho	227	Raññaṃ niyyānaṃ bhavissati	89
Yāvañcidaṃ	44	Raññā -pa- Kosalena dinnam	219
Yāvatikā yānassa bhūmi	224	Rattaññū	131
Yāvālāhanā	149	Rattūparato	75
Yāhi	316	Rathakaṃ	83
Yiṭṭhaṃ	149	Rathikā	142
Yugaṃ	250	Rathūpatthare	244
Yuvā	199	Ramaṇīyā	129
Yūpatthāya	268	Rāgavirāgo	205
Ye cime	328	Rājakathā	85
Ye taṃ	328	Rājaññehi	244
Ye dhammā brāhmaṇakāraḥ	334	Rājadāyaṃ	219
Yena	49, 138, 190, 217	Rājabhaṇitaṃ	244
Yebhuyyena	102, 246	Rājabhoggaṃ	219
Yesam	244	Rājā	123, 222

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုတ္တမဏိကာ

၃၆၇

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော
[၇]		[၇]	
ရက္ခာပေန္တိ	၂၄၅	ရဒန္တာနံ	၂၅၄
ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ	၁၅၃	ရူပကုဋံ	၇၇
ရဇတံ	၇၆	ရူပိ	၁၉၇
ရဇနိယာ	၃၃၅	ရူပိ	၁၁၀
ရဇနိယာနိ	၂၇၈	ရူပိ အတ္တာ	၁၀၉
ရဇောဇလ္လဓရော	၂၉၄	ရူပိ စာတုမဟာဘူတိကော	၁၉၇
ရဇောဓာတုယော	၁၄၈	ရေ	၂၄၇
ရဇောပထော	၁၆၂	ရောသိကံ နှာပိတံ အာမန္တေသိ	၃၂၇
ရညာ ပသေနဒိနာ ကောသလေန		[၈]	
ဒိန္နံ	၂၁၉		
ရညံ နိယျာနံ ဘဝိဿတိ	၈၉	လက္ခညာ	၁၂၉
ရတ္တညူ	၁၃၁	လက္ခဏံ	၈၈
ရတ္တုပရတော	၇၅	လဇ္ဇိ	၆၉
ရထကံ	၈၃	လဇ္ဈကိကာ	၂၂၉
ရထိကာ	၁၄၂	လပကာ	၈၇
ရထူပတ္တရေ	၂၄၄	လဘေထ ပါမောဇ္ဇံ။ပ။	
ရမဏိယာ	၁၂၉	သောမနဿံ	၁၉၀
ရာဇကထာ	၈၅	လဘေယျာဟံ	၂၉၈
ရာဇဂဟေ	၁၂၂	လဟုသာ	၂၂၈
ရာဇညေဟိ	၂၄၄	လဘေန လာဘံ နိဇ္ဇိဂိသိ-	
ရာဇဒါယံ	၂၁၉	တာရော	၈၇
ရာဇဘဏိတံ	၂၄၄	လူခါဇိဝိ	၂၈၇
ရာဇဘောဂ္ဂံ	၂၁၉	လေဏံ ဂဝေသီ	၂၃၇
ရာဇာ	၁၂၃	လောကက္ခာယိကာ	၈၆
ရာဇာမစ္စပရိဝုတော	၁၂၈	လောကာယတံ	၂၂၀
ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တိ	၂၂၂	လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ	၁၅၆
ရာသိကော	၂၆၅	လောကော	၁၅၆-၃၁၁
ရာသိဝဇုကော	၁၅၃	လောမဟံသော	၁၃၆
ရိတ္တကံ	၃၃၃	လောဟိစ္စော	၃၂၇
ရုက္ခမူလံ	၁၈၈	လောဟိတဟောမံ	၈၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ra]		[La]	
Rājāmaccaparivuto	128	Loko	156, 311
Rāsiko	265	Lomahaṁso	136
Rāsivaḍḍhako	153	Lohitahomaṁ	88
Rittakaṁ	333	[Va]	
Rukkhamūlaṁ	188	Vaṁsaṁ	82
Rudantānaṁ	254	Vaṅkakaṁ	83
Rūpakūṭaṁ	77	Vacanāya	285
Rūpasaññānaṁ	111	Vacchatarasatāni	263
Rūpī	110, 197	Vajirapāṇi	236
Rūpī attā	109	Vajjesu	163
Rūpī cātumahābhūṭiko	197	Vañcanaṁ	78
Re	247	Vañjho	97
		Vañibbakā	266
[La]		Vañṇaṁ	38, 93
Lakkhaññā	129	Vañṇapokkharatāya	251
Lakkhaṇaṁ	88	Vañṇavantataro ca	103
Lajjī	69	Vatassāhaṁ	152
Laṭukikā	229	Vatena	148
Lapakā	87	Vatthaguyhe	246
Labheyvāhaṁ	298	Vatthasannidhi	80
Lahusā	228	Vatthāni	163
Lābhena lābhaṁ		Vatthu	76
nijigīsītāro	87	Vatthukammaṁ	92
Lūkhājīvim	287	Vatthuparikammaṁ	92
Leṇaṁ	237	Vatthuvijjā	88
Lokaṁ	157	Vatthūhi	96
Lokakkhāyikā	86	Vadamānā	93
Lokadhātu	119	Vadeyyuṁ	93
Lokāyataṁ	220	Vadhena vā	265
Loke	156, 189	Vadho	78

၃၆၈

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော
[•]		[•]	
ဝက်ကံ	၈၃	ဝါစာသန္တိတောဒကေန	၃၁၁
ဝဇ္ဇနံ	၇၈	ဝါစိတမနုဝါစေန္တိ	၂၄၄
ဝစ္ဆတရသတာနိ	၂၆၃	ဝါဒါနုဝါဒေါ	၂၈၇
ဝဇ္ဇေသု	၁၆၃	ဝါဒေါ	၇၁
ဝဇ္ဇော	၉၇	ဝါယသဝိဇ္ဇာ	၈၉
ဝဏ္ဏဝန္တတရော စ	၁၀၃	ဝါလဝေမိရူပါ	၁၀၈
ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ	၂၅၁	ဝါဠကမ္မလံ	၂၉၄
ဝဏိဗ္ဗကာ	၂၆၆	ဝိကဋ္ဌံ	၂၉၄
ဝဏ္ဏံ	၃၈	ဝိကတိကာ	၈၃
ဝဏ္ဏံ သမ္မာ ဝဒမာနာ ဝဒေယျံ	၉၃	ဝိကိရဏံ	၉၁
ဝတ္တာ ဓမ္မတော နတ္ထိ	၂၆၈	ဝိက္ခေပေါ	၁၀၆
ဝတေန	၁၄၈	ဝိဂတကထံကထော	၂၄၈
ဝတ္ထုယေ	၂၄၆	ဝိဂတစာပလ္လော	၂၅၅
ဝတ္ထသန္တိမိ	၈၀	ဝိဂတာဘိဇ္ဈေန	၁၈၉
ဝတ္ထု	၇၆	ဝိဂ္ဂဟော ဝိဝါဒေါ	၃၃၂
ဝတ္ထုကမ္မံ	၉၂	ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ	၈၆
ဝတ္ထုပရိကမ္မံ	၉၂	ဝိစာရိတံ	၁၁၂
ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာ	၈၈	ဝိစိကိစ္ဆတိ	၂၄၆
ဝစေန ဝါ	၂၆၅	ဝိစိကိစ္ဆာ	၁၉၂-၁၉၄
ဝဓော	၇၈	ဝိစိတကာဠကံ	၂၄၅
ဝနပတ္တိ	၁၈၈	ဝိစ္ဆိကဝိဇ္ဇာ	၈၈
ဝမ္ဘေန္တော	၂၂၈	ဝိဇိတာဝိ	၂၂၂
ဝမနံ	၉၂	ဝိဇိတာဝိ နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ	၂၁၂
ဝယောအနုပ္ပတ္တော	၁၃၁-၂၅၂	ဝိဇိတေ	၁၄၅
ဝဿကမ္မံ ဝေါဿကမ္မံ	၉၁	ဝိညာဏံ	၃၂၅
ဝသီ ဝိတာ ဘူတဘဗျာနံ	၁၀၃	ဝိတက္ကိတံ	၁၁၂
ဝဠုဝါရထမာရုယု	၂၂၄	ဝိတ္ထိ	၂၆၃
ဝါကစိရုဖလကစိရေသု	၂၉၃	ဝိတ္ထုပကရဏံ	၂၆၃
ဝါက္ခရဏံ	၂၅၂	ဝိတ္ထာယိတတ္ထံ	၃၃၆
ဝါစာဝိက္ခေပံ အာပဇ္ဇတိ	၁၀၆		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]		[Va]	
Vanapattham	188	Vighāto	106-8
Vamanam	92	Vicāritam	112
Vambhento	228	Vicikicchati	246
Vayo-anuppatto	131, 252	Vicikicchā	192-4
Vasavattī	103, 335	Vicitakālakam	245
Vasī	103	Vicchikavijjā	88
Vassakammam	91	Vijitāvī	222
Vaḷavārathamārūya	224	Vijite	145
Vā	52, 70, 314	Viññānam	325-6
Vākacīraphalakacīresu	293	Viññāpaniyā	52
Vākkaraṇam	252	Vitakkitaṃ	112
Vācāvikkhepaṃ	106	Vitti	263
Vācāsannitodakena	311	Vittūpakaraṇam	263
Vācītaṃmanuvācenti	244	Vitthāyitattaṃ	336
Vādappamokkhāya	87	Viditā	100, 298
Vādānuvādo	287	Viditvā	45
Vādo	71, 87	Vidhā	263, 267
Vāyasavijjā	89	Vidho	240
Vālakambalaṃ	294	Vinayavādī	75
Vālabījaṇiṃ	85	Vinaye	211
Vāavedhirūpā	108	Vināsaṃ	110
Vikaṭaṃ	294	Viparāmoso	78
Vikatikā	83	Viparāvattaṃ	86
Vikālabhojanā	75	Vipariṇamanti	151
Vikiraṇam	91	Vipariṇāmaññathābhāvā	112
Vikkhepo	106	Vipariṇāmadhammā	112
Vigatakaṭhaṃkatho	248	Vippakatā	50, 303
Vigatacāpallo	255	Vippaṭisāro na karaṇīyo	267
Vigatābhijjhena	189	Vippasanno	197
Viggāhikakathā	86	Vibhavaṃ	110

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော
[•]		[•]	
ဝိဒိတွာ	၄၅	ဝိဟညတိ	၂၅၀
ဝိဓော	၂၄၀	ဝိဟရတိ	၆၉-၁၂၂
ဝိနယဝါဒီ	၇၅	ဝိဟာရပစ္စယာယ	၂၇၇
ဝိနာသံ	၁၁၀	ဝိဟာရော	၂၂၅
ဝိပရာမောသော	၇၀	ဝိတမလံ	၂၁၂
ဝိပရိကာမညထာဘာဝါ	၁၁၂	ဝိထိ သဗ္ဗရန္တေ	၂၀၀
ဝိပရိကာမဓမ္မာ	၁၁၂	ဝိမံသာနုစရိတံ	၉၉
ဝိပ္ပကတာ	၅၀	ဝိမံသီ	၉၀
ဝိပ္ပဋိသာရော န ကရဏီယော	၂၆၇	ဝိရင်္ဂရူပါ	၂၂၃
ဝိပ္ပသန္ဓော	၁၉၇	ဝိရာ	၂၂၃
ဝိဘဝံ	၁၁၀	ဝိသေ ဣန္ဒြိယသတေ	၁၄၀
ဝိမုတ္တမိတိ ဉာဏံ ဟောတိ	၂၀၁	ဝုဗ္ဗသီလီ	၂၅၁
ဝိမုတ္တသ္မိ	၂၀၁	ဝုဗ္ဗိ ဟေသာပ။ ပ။ ဝိနယေ	၂၁၁
ဝိရဇီ	၂၁၂	ဝုဗ္ဗေါ	၂၅၂
ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ	၇၅	ဝုသိတမာနီ	၂၂၀
ဝိရုဒ္ဓဂပ္ပကရဏံ	၉၁	ဝုသိတံ	၂၀၁
ဝိရေစနေ	၉၂	ဝူပကဋ္ဌော	၂၉၉
ဝိလေပနံ	၇၆-၈၄	ဝေကဋ္ဌိကော	၂၉၄
ဝိဝဋ္ဌတိ	၁၀၂	ဝေဋ္ဌကနုတပဿာဟိ	၂၄၅
ဝိဝရိ ဘဂဝါ ခွါရံ	၂၂၅	ဝေတာဠု	၈၁
ဝိဝရေယျ	၂၀၄	ဝေဒနာ	၁၁၅
ဝိဝါဟနံ	၉၀	ဝေဒေဟိပုတ္တော	၁၂၇
ဝိဝိတ္တံ	၁၀၇	ဝေယျာကရဏသ္မိ	၁၁၉
ဝိဝိဓံ	၂၄၀	ဝေယျာကရဏော	၂၂၀
ဝိဝေကဇပ။ ပ။ သမယေ		ဝေရမဏိ	၂၇၂
ဟောတိ	၃၀၆	ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော	၂၄၀
ဝိဝေစေတု	၃၂၇	ဝေသာလိယံ	၂၇၆
ဝိသဝိဇ္ဇာ	၈၀	ဝေဟာသဗ္ဗ	၂၅၃
ဝိသိခါကထာ	၈၆	ဝေါက္ကမ္မ	၃၂၉
ဝိသုဋ္ဌာယ	၂၅၂	ဝေါဒါနံ	၉၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]		[Va]	
Vimati	245	Vītamalaṃ	212
Vimuccati	201	Vītisāretvā	144, 225
Vimuttamiti ñāṇaṃ hoti	201	Vīthim sañcarante	200
Vimuttasmim	201	Vīmaṃsānucaritaṃ	99
Virajaṃ	212	Vīmaṃsī	98
Virato	75	Vīraṅgarūpā	223
Virāgāya	311	Vīrā	223
Viruddhagabbhakaraṇaṃ	91	Vīse indriyasate	148
Virecane	92	Vuddhasīlī	251
Vivaṭṭacchado	223	Vuddhasīlena	251
Vivaṭṭati	102	Vuddhi hesā	211
Vivaraṇaṃ	90	Vuddho	252
Vivari Bhagavā dvāraṃ	225	Vusitaṃ	201
Vivareyya	204	Vūpakaṭṭho	299
Vivādo	332	Vekaṭiko	294
Vivāhanaṃ	90	Veṭhakanatapassāhi	245
Viviceva kāmehi	112, 194	Vetālaṃ	81
Vivittaṃ	187	Vedanā	115
Vividhaṃ	240	Vedayitaṃ	113
Vivekajapītisukhasukhuma-		Vedānaṃ	220
saccasaññīyeve	306	Vepullattaṃ	314
Vivecetu	327	Veyyākaraṇasmim	119
Vilepanaṃ	76, 84	Veyyākaraṇo	220
Vilokite	173	Veramaṇī	272
Visavijjā	88	Vesārajjappatto	248
Visikhākathāpi	86	Vehāsaṭṭhañca	253
Vihaññati	258	Vo	108
Viharati	69, 122	Vokkamma	329
Vihārapacchāyāyaṃ	277	Vodānaṃ	90
Vihāro	225	Voropesiṃ	211

ပဒါနက္ခမော	ပိဋကော	ပဒါနက္ခမော	ပိဋကော
[ဝ]		[သ]	
ဝေါဿကမ္ပံ	၉၁	သစ္စော ဟောတိ	၃၁၄
ဝံသံ	၈၂	သစ္စိကတွာ	၁၅၈-၂၇၉
	[သ]	သဇောတိဘူတံ	၂၃၆
သဥတ္တရစ္ဆန္ဒံ	၈၄	သဇ္ဇတံ	၂၆၈
သကဏိကံ	၁၉၉	သဇ္ဇယော	၁၃၂
သကဏ္ဍကော	၂၆၄	သဇ္ဇသန္တာ	၂၂၉
သကမ္ပပသုတာ	၂၆၅	သဇ္ဇဗ္ဗရိမကံသု	၃၁၁
သကုဏဝိဇ္ဇာ	၈၉	သညဂ္ဂံ	၃၀၇
သကုဏံ	၃၂၅	သညာ	၃၀၉
သက္ကာ ပန ဘန္တေ အညမ္ပိ		သညာနိရောဓေ	၃၀၃
ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ	၁၅၄	သညာ န ခေါ ဘန္တေ	၃၀၉
သက္ခရကထလံ	၂၀၂	သညီဝါဒါ	၁၀၉
သက္ခရပဘေဒါ	၂၂၀	သညပ္ပါဒါ	၃၀၉
သကျကုမာရာ	၂၂၉	သဏ္ဌပေသိ	၃၀၂
သကျကုလာ ပဗ္ဗဇိတော	၂၁၉	သဏ္ဌသဏ္ဌစာရိနီ	၂၉၂
သကျပုတ္တော	၂၁၉	သတိ	၁၈၉
သကျာ ဝတ ဘော	၂၃၄	သတိဏကဋ္ဌောဒကံ	၂၁၈
သခိလော	၂၅၆	သတိသမ္ပဇညေန	
သင်္ခမော	၃၃၇	သမန္နာဂတော	၁၆၄
သင်္ခလိဒိတံ	၁၆၃	သတိ သမ္ပုဿတိ	၁၀၄
သင်္ခါနံ	၉၀	သတော	၁၁၀
သဂ္ဂသံဝတ္တနိကာ	၁၄၃	သတော သမ္ပဇာနော	၁၈၉
သင်္ဂတိ	၁၄၆	သတ္တ အသညိဂစ္ဆာ	၁၄၈
သင်္ဘာဋီပတ္တစီဝရဓာရဏေ	၁၇၇	သတ္တ ဒေဝါ	၁၄၈
သင်္ဃီ	၁၃၀-၂၄၉-၂၅၆	သတ္တန္တေဝ ကာယာနံ	၁၅၁
သစေ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတိ	၂၂၂	သတ္တ ပိသာစာ	၁၄၈
သစေ တေ အဂရု	၁၄၄	သတ္တ သညိဂစ္ဆာ	၁၄၈
သစ္စဝဇ္ဇေန	၁၄၅	သတ္တုဿဒံ	၂၁၈
သစ္စဝါဒီ	၇၂	သတ္တာရာ ဝါ သတ္တာရံ	၂၉၀
သစ္စသန္ဓော	၇၂	သဒေဝကံ	၁၅၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va-Sa]		[Sa]	
Vossakammam	91	Saṅkhadhamo	337
Samkittisu	292	Saṅkhalikhitam	163
Samkiranam	91	Saṅkhānam	90
Samkilesam	90	Saṅkhiyadhammam	45
Samkīḷantā	229	Saṅkhiyadhammo	43
Samghāṭipattacīvaradhāraṇe	177	Saṅgati	146
Samgho	205	Saṅghī	130, 249, 256
Samyamena	145	Sace	87, 144, 222
Samvaṭṭati	102	Saccavajjena	145
Samvaraṇam	90	Saccavādī	72
Samvarāya	211	Saccasandho	72
Samvuto	152	Sacco	314
Samsaranti	98	Sacchikatvā	93, 158, 279, 299
Samsīdanti	336	Sajitā	103
Samsīditvā visādam pāpuṇanti	336	Sajotibhūtam	236
Samsuddhagahaṇiko	250	Sajjatanam	268
Sa-uttaracchadam	84	Sañjagghantā	229
Sakaṇikam	199	Sañjhabbharimakamsu	311
Sakaṇṭako	264	Saññaggam	307
Sakammapasutā	265	Saññā	309
Sakuṇam	325	Saññānirodhe	303
Sakuṇavijjā	89	Saññā nu kho bhante	309
Sakkaronti	228	Saññivādā	109
Sakkharakathalam	202	Saññuppādā	309
Sakyakumārā	229	Sanḍasaṇḍacārinī	292
Sakyakulā pabbajito	219	Sanṭhapesi	302
Sakyaputto	219	Satim	188
Sakyā	228, 234	Sati	189
Sakhilo	256	Satipakattṭhodakam	218
Saggasamvattanikā	143	Satisampajaññena	164

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ဂော
[သ]		[သ]	
သဒေဝမနုဿံ	၁၅၇	သဗ္ဗပါဏဘူတဟိတာနုကမ္ပိ	၆၉
သဒ္ဓါဒေယျာနိ	၇၉	သဗ္ဗဝါရိဗုဒ္ဓော	၁၅၁
သဒ္ဓေ	၂၃၀	သဗ္ဗဝါရိဗုဒ္ဓော	၁၅၁
သဒ္ဓေါ	၂၆၆	သဗ္ဗဝါရိယုတ္တော	၁၅၁
သဒ္ဓိံ အန္တေဝါသိနာ		သဗ္ဗဝါရိဝါရိတော စ	၁၅၁
ဗြဟ္မဒတ္တေန မာဏဝေန	၃၆	သဗ္ဗကာရသမ္ပန္နော	၁၉၇
သဓညံ	၂၁၀	သဗ္ဗာနိ တာနိ	၃၃၃
သန္တတာယ	၁၀၉	သဗ္ဗာဝတော ကာယဿ	၁၉၄
သန္တပေသိ	၂၄၇	သဗ္ဗေ ဇီဝါ	၁၄၆
သန္တရဗာဟိရာ	၁၉၅	သဗ္ဗေ ပါဏာ	၁၄၆
သန္တာ	၉၃	သဗ္ဗေ ဘူတာ	၁၄၆
သန္တိ	၉၅	သဗ္ဗေ သတ္တာ	၁၄၆
သန္တိကံ	၀၂	သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂီ	၁၁၁
သန္တိကမ္ပံ	၉၁	သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂီ	၁၉၀
သန္တိ ပေါဋ္ဌပါဒ	၃၁၃	သဗြဟ္မကံ	၁၅၇
သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏ-		သမဏဗြာဟ္မဏာ	၉၅
ဗြာဟ္မဏာ	၉၄	သမဏော	၆၉-၂၁၉
သန္တုဋ္ဌော	၁၆၄	သမဏံ ဝါ ဗြာဟ္မဏံ ဝါ	၁၂၉
သန္တုဿသိ	၂၆၀	သမတိတ္ထိကာ	၃၃၄
သန္တာဂါရံ	၂၂၀	သမနုဂါဟေယျံ	၁၀၀
သနိဗ္ဗာဏုကေဋ္ဌဘာနံ	၂၂၀	သမနုဘာသေယျံ	၁၀၀
သနိမိကာရပရိဘောဂံ	၇၉	သမနုယုဉ္ဇန္တံ	၂၉၀
သနိပတိတာနံ	၄၃	သမနုယုဉ္ဇေယျံ	၁၀၀
သနိသိန္ဓာနံ	၄၃	သမသမော	၂၅၉
သန္ဓေယျ	၁၉၅	သမင်္ဂီဘူတော	၁၁၁
သပရိဂ္ဂဟော	၃၃၅	သမန္တာဂတော	၂၅၁
သပ္ပါဋိဟိရကတံ	၃၁၄	သမန္ဓေသိ	၂၄၆
သပ္ပိ	၀၀	သမပ္ပိတော	၁၁၁
သပ္ပိတေလ။ပ။နိဋ္ဌာနမဂမာသိ	၂၆၉	သမယပ္ပဝါဒကော	၃၀၀
သဗ္ဗတောပဘံ	၃၂၅	သမာဒါယ	၁၆၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sati sammussati	104	Sannidhikāraparibhogam	79
Sato	110	Sannipatitānam	43
Sato sampajāno	189	Sannisinnānam	43
Satta asaṇṇīgabbhā	148	Sanneyya	195
Satta devā	148	Opapātiko	279
Sattannaṃ tveva kāyānam	151	Sapariggaho	335
Satta pisācā	148	Sappāṭihīraka taṃ	314
Satta saṇṇīgabbhā	148	Sappi	88
Sattussadam	218	Sappitela -pa-	
Satthārā vā satthāraṃ	290	niṭṭhānamagamāsi	269
Sadevakam	157-8	Sabbaṅgapaccaṅgim	198
Sadevamanussam	157	Sabbaṅgapaccaṅgī	111
Saddham	162	Sabbatopabham	325
Saddhādeyyāni	79	Sabbapāṇabhūtahitānukampī	69
Saddhim	36, 235	Sabbavāridhuto	151
Saddhe	238	Sabbavāriphuṭo	151
Saddho	266	Sabbavāriyutto	151
Sadhaṇṇam	218	Sabbavārivārīto ca	151
Sanighaṇḍukeṭubhānam	220	Sabbaso	111
Santatāya	109	Sabbākārasampanno	197
Santappesi	247	Sabbāni tāni	332
Santarabāhirā	195	Sabbāvato kāyassa	194
Santā	93	Sabbe sattā	146
Santikam	82	Sabrahmakam	157-8
Santikammam	91	Samaggakaraṇim vācam bhāsītā	73
Santuṭṭho	164, 182	Samagganandī	73
Sandassetvā	261	Samaggarato	73
Sandassesī	268	Samaggārāmo	73
Sandhāgāram	228	Samaṅgībhūto	111
Sandhim	145	Samaṇam vā	129
		Samaṇabrāhmaṇā	95

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[သ]		[သ]	
သမာဒါယေဝ ပတ္တမတိ	၁၈၆	သမ္မာအာဇီဝေါ	၂၈၀
သမာဒပေသိ	၂၆၈	သမ္မာကမ္မန္တော	၂၈၀
သမာဒိသတု	၃၂၁	သမ္မာဒိဋ္ဌိ	၂၈၀
သမာဓိဘာဝနာနံ	၂၇၉	သမ္မာမနသိကာရော	၉၇
သမာနာ	၂၂၈	သမ္မာဝါစာ	၂၈၀
သမာရကံ	၁၅၇	သမ္မာဝါယာမော	၁၈၀
သမိဇ္ဈိတေ ပသာရိတေ	၁၇၆	သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ	၂၈၀
သမိဟိတံ	၂၄၄	သမ္မာသတိ	၂၈၀
သမိပစာရီ	၃၁၉	သမ္မာသမာဓိ	၂၈၀
သမုဒယသဉ္ဇာတိ	၃၂၈	သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန	၄၄
သမုဒယံ	၁၁၆	သမ္ဗုဒ္ဓိဘာဝမ္ဘိ န ဒဒါတိ	၂၄၃
သမုဒါဂစ္ဆတိ	၂၅၇	သမ္မောဒကော	၂၅၆
သမုတ္တေဇေသိ	၂၆၈	သမ္မောဒနိယံ။ပ။ ဝိတိ-	
သမုဒ္ဒက္ခာယိကာ	၈၆	သာရေတွာ	၁၄၄
သမ္မဟနိဿာမိ	၂၆၅	သယံ	၁၅၈
သမ္မဇ္ဇလိတံ	၂၃၆	သယနသန္ဓိမိ	၈၀
သမ္မဇာနကာရီ ဟောတိ	၁၆၅	သယံ	၂၇၉
သမ္မဝါရေသိ	၂၄၈	သယံ အတိညာ သန္တိ-	၉၃-၂၉၉
သမ္မဟံသေသိ	၂၆၈	ကတွာ	
သမ္မဟုလာနံ	၄၃	သယံပဋိဘာနံ	၉၉
သမဂ္ဂကရဏိ။ပ။	၇၃	သယံပဘာ	၁၀၂
သမဂ္ဂနန္ဒိ	၇၃	သရဏံ ဂဝေသိ	၂၃၇
သမဂ္ဂရတော	၇၃	သရပရိတ္တာဏံ	၈၉
သမဂ္ဂါရာမော	၇၃	သရာ	၁၄၈
သမ္မာဓော သရာဝါသော	၁၆၂	သလာကဟတ္ထံ	၈၂
သမ္မာဟနံ	၈၄	သလ္လကတ္တိယံ	၉၂
သမ္မောဓိပရာယဏော	၂၇၉	သဿတဝါဒါ	၉၇
သမ္မ	၁၃၇	သဿတိသမံ	၉၈
သမ္မဒေဝ	၂၉၉	သဿတော	၁၀၄
သမ္မန္တိ	၂၃၄	သဿတံ အတ္တာနဉ္စ လောကဉ္စ	၉၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Samaṇabrāhmaṇānaṃ	113	Samudāgacchati	257
Samaṇā	266	Samuddakkhāyikā	86
Samaṇuddeso	277	Samuttejetvā	261
Samaṇo	69, 219	Samuttejesi	268
Samatikkamā	111	Samūhanissāmi	265
Samatittikā	334	Sampajānakārī	165
Samanugāheyyuṃ	108	Sampajjalitaṃ	236
Samanubhāseyyuṃ	108	Sampavāresi	248
Samanuyuñjantaṃ	290	Sampasīdati	246
Samanuyuñjantā	290	Sampahaṃsesi	268
Samanuyuñjeyyuṃ	108	Sampāyeyyaṃ	108
Samannāgato	164, 251	Sambahulānaṃ	43
Samannesī	246	Sambādho gharāvāso	162
Samappito	111	Sambāhanaṃ	84
Samayaṃ	32	Sambodhāya	311
Samayappavādako	300	Sambodhiparāyaṇo	279
Samasamo	259	Samma	137
Samādapetvā	261	Sammadeva	299
Samādapesi	268	Sammanti	234
Samādāya	163	Sammā	93
Samādāyeva	186	Sammā-ājīvo	280
Samādisatu	321	Sammākammanto	280
Samādhibhāvanānaṃ	279	Sammādiṭṭhi	280
Samānā	228	Sammā manasikāro	97
Samārakaṃ	157-8	Sammāvācā	280
Samāhite	97	Sammāvāyāmo	280
Samihitaṃ	244	Sammāsaṅkappo	280
Samīpacārī	319	Sammāsati	280
Samudayaṃ	116	Sammāsamādhi	280
Samudayasañjāti	328	Sammāsambuddhena	44

ပဒါနုက္ကမော	ဝိဋ္ဌဏံ	ပဒါနုက္ကမော	ဝိဋ္ဌဏံ
[သ]		[သ]	
သဿမဏဗြာဟ္မဏိ°	၁၅၇	သာဝတ္ထိယံ ပဋိဝသတိ	၃၁၈
သဟတ္ထာ	၂၄၇	သိက္ခတိ သိက္ခာပဒေသု	၁၆၃
သဟဓမ္မိကော	၂၃၅	သိက္ခာ ဧကော သညာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ	၃၀၅
သဟဓမ္မိကော ဝါဒါနုဝါဒေါ	၂၈၇	သိပ္ပိသဗ္ဗကံ	၂၀၂
သဟဓမ္မေန	၂၅၉	သိရိဝါယနံ	၉၁
သဟဗျတံ	၁၀၃	သိဝိဇ္ဇာ	၈၈
သဟသာကာရော	၇၈	သီတာ ဝါရိဓာရာ ဥပ္ပိဇ္ဇိတွာ	၁၉၅
သဟိတံ မေ	၈၆	သီသဝိရေစနံ	၉၂
သဟေတူ သပ္ပစ္စယာ	၃၀၅	သီလပညာဏံ	၂၅၉
သကာဘက္ခော	၂၉၃	သီလပရိခေတာတာ	၂၅၉
သက္ခရာပဘေဒါနံ	၂၂၀	သီလပရိခေတာတာ ပညာ	၂၆၀
သာစိယောဂေါ	၇၈	သီလမတ္တကံ	၅၅
သာ စောဒနာ	၃၂၉	သီလဝါ	၂၅၁
သာဏာနိ	၂၉၃	သီလသမ္ပန္နော	၁၆၄
သာတ္ထံ သဗျူဓံ	၁၅၉	သီလေန	၁၄၈
သာဓကံ မနသိ ကရောဟိ	၁၅၄	သီဟော သမဏုဒ္ဓေသော	၂၇၇
သာဓု ခေါ ပန	၂၂၀	သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနံ	၁၄၉
သာဓုသမ္ပတော	၁၃၁	သုခဒုက္ခေ	၁၄၈
သာပတေယျံ	၂၆၉	သုခဝိပါကာ	၁၄၃
သာပဒေသံ	၇၅	သုခမတ္တိကေန	၁၁၇
သာမညဇလံ	၁၄၃	သုခေန္တိ	၁၄၃
သာမညသင်္ခါတာ	၂၉၁	သုခံ ဝေဒေတိ	၁၉၄
သာမာကာဘက္ခော	၂၉၃	သုစိဘူတေန	၇၁
သာမုက္ကံသိကာ	၂၄၈	သုဇံ ပဂ္ဂဏန္တာနံ	၂၅၈-၂၆၇
သာယတတိယကံ	၂၉၄	သုညာဂါရေ	၂၉၆
သာယိတေ	၁၇၉	သုညံ ဗြဟ္မဝိမာနံ	၁၀၂
သာရဏီယံ	၁၄၄	သုဏာတိ ဂဟပတိ ဝါ	၁၆၂
သာလဝတိကာ	၃၂၇	သုဏောဟိ	၁၅၄
သာလာကီယံ	၉၂	သုတဇာတသံ	၂၆၇
သာဝဇ္ဇာ	၂၉၀	သုတ္တရဋ္ဌေ	၁၄၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sammodako	256	Sā codanā	329
Sammodanīyaṃ	144, 225, 319	Sāṇāni	293
Sammodimsu	225	Sātthaṃ sabyañjanam	159
Sayaṃ	93, 158, 279, 299	Sādhu	154
Sayaṃpaṭibhānam	99	Sādhukam	154
Sayaṃpabhā	102	Sādhu kho pana	220
Sayanasannidhi	80	Sādhusammato	131
Saraṇam	205, 237	Sāpateyyam	269
Sarā	148	Sāpadesam	75
Salākahattham	82	Sāmaññaphalam	143
Sallakattiyam	92	Sāmaññasaṅkhātā	291
Sasaññī	307	Sāmābhikkho	293
Sahatthā	247	Sāmukkaṃsikā	248
Sahadhammiko	235, 287	Sāyatatiyakam	294
Sahadhammena	259	Sāyite	179
Sahabyatam	103	Sāraṇīyam	144, 225
Sahasākāro	78	Sālākiyam	92
Sahitam	86	Sāvajjā	290
Sahetū sappaccayā	305	Sikkhati sikkhāpadesu	163
Sassatam	97	Sikkhā ekā saññā	305
Sassatavādā	97	Sikhābhedo	77
Sassatisamam	98	Sitam	197
Sassato	104	Sitāva	117
Sassato attā ca loka ca	98	Sippisambukam	202
Sassamaṇabrāhmaṇim	157	Sirivhāyanam	91
Sā	292	Sivavijjā	88
Sākabhakkho	293	Sītā vāridhārā	195
Sākkharappabhedānam	220	Sīlapaññānam	259
Sāciyogo	78	Sīlaparidhotā	259
		Sīlaparidhotā paññā	260

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋ္ဌကော
[သ]		[သ]	
သုတ္တ	၁၀၁	သော စ နေသံ ပုဗ္ဗပုရိသော	၂၃၄
သုဒ္ဓိ	၃၇	သောစယတော	၁၄၄
သုပရိကမ္မကတော	၁၉၇	သောစာပယတော	၁၄၄
သုပိနသတာနိ	၁၄၀	သော တတော အမုတြ	
သုပိနာ	၁၄၀	တတော အမုတြ	၃၀၇
သုပိနံ	၈၀	သောတဗ္ဗံ စဿ မညန္တိ	၂၉၆
သုပ္ပိယော	၃၆	သောတာပန္နော ဟောတိ	၂၇၉
သုပ္ပိယောပိ ခေါ	၄၂	သော တံ ခုရပ္ပံ	၂၃၇
သုဘဂကရဏံ	၉၁	သောတ္ထိ ဘဝိဿတိ ရညော	၂၃၀
သုဘဋ္ဌာယိနော	၁၀၂	သော ဓမ္မံ ဒေသေတိ အာဒိ-	
သုဘာသုဘံ	၃၂၅	ကလျာဏံ။ ပ။ ပရိယော-	
သုဘော	၁၉၇	သာနကလျာဏံ	၁၅၀
သုဝုဋ္ဌိကာ	၉၀	သော နိရောဓံ ဖုဿတိ	၃၀၀
သုသု ကာဠကေသော	၂၅၃	သောဘနကံ	၈၁
သုရကထာ	၈၆	သော ဘောတော ရညော	၂၆၇
သုရာ	၁၄၃-၂၂၃	သောမနဿံ	၅၃
သေဋ္ဌော သဇိတာ	၁၀၃	သော မမဿ အန္တရာယော	၁၀၆
သေနာဗျူဟံ	၈၂	သော မမဿ	
သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ	၁၁၀	ဝိဿာတော	၁၀၆-၁၀၈
သေယျထာပိ မဟာရာဇ		သောဝဂ္ဂိကာ	၁၄၃
အာဏဏျံ	၁၉၂	သော ဝတဿာဟံ ပုညာနိ	
သေယျထာပိ မဟာရာဇ	၁၀၉	ကရေယျံ	၁၅၂
သေယျထိဒံ ၇၉-၁၄၂-၂၂၂-၂၄၄		သောဟံ ဘန္တေ	၁၅၂
သေယျံ	၂၉၄	သောဋ္ဌသပရိက္ခာရံ	၂၆၃
သွေဟပရေတာ	၁၉၅	သံကိတ္တိသု	၂၉၂
သွေဟာနဂတာ	၁၉၅	သံကိရဏံ	၉၁
သော ဣဒံ ဒုက္ခံ	၂၀၁	သံကိလေသံ	၉၀
သော ဣမံ လောကံ	၁၅၇	သံကိဋ္ဌန္တာ	၂၂၉
သော ဧဝမာဟ	၉၇	သံယမေန	၁၄၅
သော ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေ	၂၀၀	သံဝုဇ္ဇတိ	၁၀၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sīlamattakaṃ	55	Suppaṭivīditā	44
Sīlavā	251, 255	Subhagakaraṇaṃ	91
Sīlasaṃvarato	164	Subhaṭṭhāyino	102
Sīlasampadāya	295	Subhāsubhaṃ	325
Sīlasampanno	164	Subho	197
Sīlasmim	164	Suvuṭṭhikā	90
Sīlena	148	Susukāḷakeso	253
Sīsavirecanaṃ	92	Sūcibhūtena	71
Sukatadukkaṭāṇaṃ	149	Sūdā	143
Sukhaṃ	194	Sūrakathāpi	86
Sukhadukkhe	149	Sūrā	143, 223
Sukhavipākā	143	Senābyūhaṃ	82
Sukhumacchikena	117	Senāsaṇaṃ	187
Sukhenti	143	Seniyena	249
Sukkhataṛaṃ maññe taranti	336	Seyyaṃ	294
Sujaṃ paggaṇhantānaṃ	258, 267	Seyyathāpi	118, 189,
Suññaṃ brahmavimāṇaṃ	102		192, 315
Suññāgāre	296	Seyyathidaṃ	79, 142, 222, 244
Suṇāti gahapati vā	162	So	97, 157-8, 187, 194,
Suṇohi	154		201, 234, 237, 267, 307-8
Sutaṃ	29, 30	So evaṃ samāhite -pa-	
Sutajātassa	267	āneñjappatte	196, 200
Suttaḡuḷe	149	Sokaṇaridevadukkha-	
Sutte	181	domaṇassupāyāsā	112
Sudaṃ	37	Socayato	144
Suparikammaḡato	197	Socāpayato	144
Supinaṃ	88	Sotthi bhavissati rañña	238
Supinasatāni	148	Sotabbaṃ cassa maññaṇti	296
Supinā	148	Sotāpanno hoti	279

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုတ္တမဏိကာ

၃၇၅

ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်	ပဒါနုတ္တမော	ပိဋကော်
[သ]'		[ဟ]	
သံဝရဏံ	၉၀	ဟတ္ထာရောဟာ	၁၄၂
သံသရန္တိ	၉၀	ဟတ္ထိယာနာနိ	၁၃၄
သံသီဒန္တိ	၃၃၆	ဟဒယင်္ဂမာ	၇၄
သံသုဒ္ဓဂဟဏိကော	၂၅၀	ဟနုသံဟနနံ	၉၁
သွာဂတံ ဘန္တေ	၃၀၂	ဟန္တ	၂၁၁
သွာတနာယ	၂၆၁	ဟရာယာမိ	၃၂၂
		ဟဿကညေဝ	၃၃၃
		ဟဿဒိဉ္စာရတိဓမ္မသမာပန္နာ	၁၀၄
ဟဋ္ဌံ	၂၉၃	ဟိတာနုကမ္ပိ	၃၂၀
ဟတာဝသေသကာ	၂၆၅	ဟုတံ	၁၄၉
ဟတ္ထတ္ထရံ	၈၃	ဟေဝံ နတ္ထိ	၁၄၈
ဟတ္ထာပလေခနော	၂၉၂	ဟောတိ တထာဂတော	၁၀၈
ဟတ္ထာဘိဇ္ဇပ္ပနံ	၉၁		

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Ha]	
So dhammaṃ deseti		Hatthāpalekhano	292
ādikalyāṇaṃ -pa-		Hatthābhijappanaṃ	91
pariyosānakalyāṇaṃ	158	Hatthārohā	142
So na ceva ceteti	307	Hatthinikāsātāni	134
Sobhanakaṃ	81	Hatthiyānāni	134
Somanassaṃ	53	Hadayaṅgamā	74
Sovaggikā	143	Hadayabhedo	77
So vatassāhaṃ puññāni		Hanusamhananaṃ	91
kareyyaṃ	152	Handa	211
Sohaṃ	152	Harāyāmi	322
Soḷasaparikkhāraṃ	263	Hassakaññeva	333
Svāgataṃ bhante	302	Hassakhiḍḍaratidhammasamā-	
Svātanāya	261	pannā	104
Snehaparetā	195	Hāyanavaḍḍhane	149
Snehānugatā	195	Hi	70
		Hitam	328
[Ha]		Hitānukampī	328
Haṭaṃ	293	Hutaṃ	149
Hatāvasesakā	265	Hevaṃ natthi	148
Hatthattharaṃ	83	Hoti	27, 36

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ...သီဟဋ္ဌပေါတ္တကံ၊ သျှာ...သျှာမပေါတ္တကံ၊ ကံ...ကမ္မောဇပေါတ္တကံ၊ ဣ...ဣရ်လိသပေါတ္တကံ၊ က...ကေသုစိ မရမ္မ- ပေါတ္တကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ...ကေသုစိ သီဟဋ္ဌပေါတ္တကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ ဌ...အဋ္ဌကထာ။

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
[အ]	
အဂရ အဿ = အဂရ (သျှာ၊ က)	၂၃၆
အဂ္ဂနခေဟိ = အဂ္ဂနခေန (သီ၊ သျှာ)	၂၂၅
အဂ္ဂိဇဟနံ = အဂ္ဂိ ဇဟန္တိ (က)	၈၈
အင်္ဂကော = အင်္ဂါတိကော (သီ)၊ မဏ္ဍဗျော (သျှာ)	၃၇
အင်္ဂလဋ္ဌိ = အင်္ဂလဋ္ဌိ (ဒိကာ)	၈၈
အစိတ္တုပ္ပါဒါ ရူပမတ္တကအတ္တဘာဝါတိ = အစိတ္တုပ္ပါဒရူပမတ္တက- အတ္တဘာဝါတိ (သီ)	၁၀၈
အတ္ထိဒ္ဓကဂဏနာ = အတ္ထိဒ္ဓကဂဏနာ (သျှာ၊ က)	၉၀
အတ္ထိဒ္ဓကပါဌကော = အတ္ထိဒ္ဓပါဌကော (သီ)၊ အတ္ထိဒ္ဓကပါဌကော (က)	၁၄၃
အဇာနန္တောပိ = အပ္ပုဋ္ဌိဇာနန္တောပိ (သျှာ)၊ အသမ္ပဇာနန္တောပိ (က)	၁၀၇
အဇ္ဇ အဂ္ဂန္တိ အတ္ထော = အဇ္ဇ အဂ္ဂံ ကတွာတိ အတ္ထော (သီ၊ သျှာ)	၂၁၁
အဇ္ဇမေဝ = အဇ္ဇ မေ (သီ)	၃၀၅
အဇ္ဇသာ ဝါ = အဇ္ဇသာ စ (သီ)	၃၃၂
အဇ္ဈောပန္နာ = အဇ္ဈောသန္နာ (သျှာ၊ က)	၅၉
အညထာ = အညထာဝီတိ (က)	၁၀၆
အဋ္ဌမသမာပတ္တိယာ = အဋ္ဌမာယ သမာပတ္တိယာ (က-သီ)	၃၀၆
အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ ဟိ = အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယံ ဟိ (သီ၊ က)	၅၁
အတိဘရိတာ = အတိဘရိတာယ (က)	၁၈၀
အတိဝိယ ပပဇ္ဇော = အတိပပဇ္ဇော (သီ၊ သျှာ)	၆၉
အတိတ္ထံ နာမ = အတိတ္ထံ နာမ ကမ္မဋ္ဌာနံ (သီ၊ သျှာ)	၃၂၅

Sīlakkhandhavaggaṭṭhakathāya

Lakkhitabbapadānaṃ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A-Ā]	
Aggadhammā dasa	143	Abhijātiyo cha	247
Aṅguttaranikāyaṃ vīsati- bhāṇavārasataparimāṇaṃ	15	Abhihāro duvidho	153
Aṭṭhakathānayo	44	Ambaṭṭhaṃ nāma vijjaṃ adāsi	237
Aṭṭhaṅgikamaggānaṃ desanākkamo	281	Arahasaddassa atthā pañca	133
Aṭṭhidhovanāṃ nāma	82	Ariyaphalaṃ sāmāññaphalaṃ	143
Aturitacārikā duvidhā	216	Avadhāraṇatthe nipāto	219
Aturitacārikā nāma	215	Avahārā pañca	70
Attabhāvapaṭilābhā tayo	313	Asappurisabhūmiṃ atikkamati	31
Attasanniyyātaṇaṃ	206	Āciṇṇaṇcetaṃ	
Attho duvidho	32	caṅkamādhiṭṭhānaṃ nāma	245
Adinnādānassa sambhārā pañca	70	Ājivaṭṭhamakaṃ sīlaṃ	281
Anādaratthe sāmivacanaṃ	253	Āthabbaṇavedaṃ catutthaṃ	220
Anibaddhacārikā	215-6	Āthabbaṇikānaṃ visaññi- bhāvāpādanappayogaṃ	304
Anusandhī tayo	112	Āsavānaṃ khayā cattāro	200-1
Anussaraṇatthe nipātadvayaṃ	305	Āhāraṃ	
Antomaṇḍalaṃ tiyojana- satikaṃ	215	aṭṭhaṅgasamannāgataṃ	171
Andhā paṇṇāsasaṭṭhi	333	[I]	
Apaṇṇakaṃ brahmacariyaṃ	279	Itthambhūtākhyānatthavaseneva	
Apanetabbaṃ nāma natthi	12	upayogavacanaṃ	221
Appaccakkaṃ nāma natthi	5	Iddhividhañāṇassa pariyāyo	324
Appamāṇakataṃ kammaṃ		Iddhividhañāṇasseva nāmaṃ	
nāma	337	sabbametaṃ	324
Abhikkamapaṭikkamānaṃ		Iriyāpathā cattāro	318
viseso	165	Isiṅgaṭāpasassa vatthu	304
		Issarānuvattako hi loko	144

၃၇၈

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂနိကာယ

နာနာပါဌာ

[အ]

ပိဋကံ

အတုရိတော = အတုရန္တော (သီ)	၂၂၅
အတ္တနာ = အတ္တနော (သီ၊ သျှာ)	၁၃၇
အန္တရေ နိဝါသိနီ = အန္တရနိဝါသိနီ (သီ)	၂၂၉
အန္တေဝါသိဥတ္တရဿ = အန္တေဝါသိနံ ဥတ္တရဿ (သျှာ၊ က)	၂၄၆
အန္တောကတဘာဝဒဿနန္တိ = အန္တောဂတဘာဝဒဿနန္တိ (က)	၁၁၇
အန္တောမဇ္ဈိန္ဒကေန = အန္တောမဇ္ဈိန္ဒကေန (သီ၊ သျှာ)	၇၅
အတ္ထမပေက္ခိတွာ = အတ္ထမဝေက္ခိတွာ (သီ၊ သျှာ)	၃၄
အတ္ထမေန္တိ = အတ္ထင်္ဂမေန္တိ (သျှာ၊ က)	၃၃၄
အတ္ထရဏအတ္ထရကာယေဝ = အတ္ထရဏကအတ္ထရကာဝ (သီ)၊ အတ္ထရဏအတ္ထရဏာနိယေဝ (က)	၈၃
အတ္ထသမိပံ ဂတော = အတ္ထင်္ဂသမိပံ ဂတော (သျှာ)၊ အတ္ထင်္ဂတော (က)	၄၂
အတ္ထိ စေဝ ပုဂ္ဂလော = အဋ္ဌိဝေဓပုဂ္ဂလော (သီ)	၃၂၄
အတ္ထော = အတ္ထော။ က ဂစ္ဆတိတိ (သီ၊ သျှာ)	၃၃၂
အဓိမုတ္တိပဒါနီ = အဓိဝုတ္တိပဒါနီ (သီ)	၉၆
အဓိပ္ပေတာနိ = အဓိပ္ပေတာ (သီ၊ က)	၂၄၅
အန္တိတမံ = အန္တတမံ (သျှာ၊ က)	၅၂
အနဓိမုစ္စနတာယ = အနဓိမုစ္စတာယ (သီ)	၂၄၆
အနသနေန = အနသုကေန (သျှာ)	၁၂၇
အနိစ္ဆာရယမာနာ = အနစ္စာရမာနာ (သျှာ)	၁၃၇
အနိဋ္ဌဘိတွာဝ = အနုဋ္ဌဘိတွာ (သီ)၊ အနုဋ္ဌဟိတွာဝ (သျှာ၊ က)	၁၂၆
အနိဗ္ဗာပေတဗ္ဗာတိ = အနိဗ္ဗာတဗ္ဗာတိ (သီ)	၁၅၁
အနုဓာရိယမာနော = အနုဟိရမာနော (သီ)	၆၀
အနုပစာရဋ္ဌာနံ = အသဉ္ဇရဏဋ္ဌာနံ (က)	၁၈၈
အနုပုဗ္ဗိ ကထာ = အနုပုဗ္ဗကထာ (သီ)၊ အနုပုဗ္ဗိကထာ (သျှာ)	၂၃၀
အနုဗန္ဓာ = အနုဗဒ္ဓါ (သီ)	၄၀
အနုယုတ္တော = အနုယုတ္တော (သီ)၊ အနုယုကော (သျှာ)	၂၂၂
အနုဿဝါဒိမတ္တသမ္ပန္နိတေန = အနုဿဝါဒိမတ္တသံဝိတေန (သီ၊ သျှာ)	၃၉
အန္တာဿဝိဿန္တိ'တိ = အန္တာဿဝေယျန္တိ (သီ၊ သျှာ)	၁၇၃
အပကတညနာ = အပကတညနာ ဘိက္ခုနာ (သျှာ)	၁၉၁
အပရန္တကပ္ပိကေ = ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိကေ (သျှာ၊ က)	၁၁၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]		[Ka]	
Upakāradakadhammā uddiṭṭhā	320	Kavī cattāro	90
Upakkilesā pañca	129	Kāko seto	86
Upaḍḍhuposatham kātum		Kāmaguṇā duvidhā	111
sakkā	84	Kiccakaraṇīyānam viseso	276
Upamāsaṃsandanam		Kiccaṇca nāmetam duvidham	45
veditabbam	197	Kuṭṭham nāma	
Upayogatthe paccattavacanam	328	kāyasaṃsaggavasena	
Upayogavacanāniddeso	33-4	anugacchati	243
Upāhanasaṅghāḍa dve	80	Keci (Khandhakabhāṇakattherā)	
Uposathuddesā pañca	291	vadanti	16
Uposatho tividho	128	Koṭṭhāgāram tividham	264
Ubhatovibhaṅgo nāma	13	Kotūhalasālā nāma	303
Usūyakāraṇāni dve	42	Koso catubbidho	264
[E-O]		[Kha-Ga-Gha]	
Ekaccasassatikā duvidhā	101	Khandhakam asītibhāṇavāra-	
Ekekassa tīṇi tīṇi kiccāni	280	parimāṇam	13
Eke vadanti	11	Khuddakagantho	16
Okkākavaṃsā tayo	230	Khuddakanikāyo	
Opammasaṃsandanam		pannarasappabhedo	17
veditabbam	117, 199	Gaṇasajjhāyamakamsu	13, 15
Ovādadānakālo	8	Gambhīrabhāvo catubbidho	20
[Ka]		Gahaṭṭhassa yānam	80
Kaṇcukapajahanā cattāro	199	Guṇasaddassa atthuddhāro	334
Kathā duvidhā	79	Gocarasampajaññassa	
Kapilavatthunti nāman		catukkam veditabbam	167
karoṭha	232	Godhāya viya urena gantvā	279
Kappā dve	96	Ghosakadevaputtotveva	
Kammaṭṭhānavinimuttā		nāman	283
dhammakathā nāma natthi	168	Ghosakasetṭhi nāma jāto	283
Karaṇatthe sāmivacanam	267		
Karaṇavacanena niddeso	33-4		

နာနာပါဌာ

၃၇၉

နာနာပါဌာ

ပိဋက

[အ]

အပရာဇကောရကော = အပရာဇကော (က)	၁၄၀
အပရာမာသပစ္စယာ = အပရပစ္စယာ (သိ)	၁၀၀
အပရိပတန္တံ = အပတန္တံ (သိ၊ က)	၁၂၂
အပသက္ကန္တောသိ = ပက္ကန္တောသိ (သိ) အပက္ကန္တောပိ (သျှာ)	၃၁၂
အပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ = အနုပုဗ္ဗပဒဝဏ္ဏနာ (သျှာ၊ က)	၁၂၂
အပ္ပဋိကုဋ္ဌာနိ = အပ္ပတိကုဋ္ဌာနိ (သိ)	၂၇၃
အပ္ပဝတ္တနံ သောပုံ = အပ္ပဝတ္တံ သုတ္တံ (သျှာ၊ က)	၁၀၁
အဗျာပဇ္ဈိ = အဗျာပဇ္ဇံ (က)	၂၇၃
အဗျာပဇ္ဇန္တိ = အဗျာပဇ္ဈန္တိ (သိ)	၂၉၄
အဘိမနာပတရံ အတိသေဋ္ဌတရန္တိ = အဘိက္ကန္တတရံ	
အဘိမနာပတရန္တိ (သိ၊ က)	၁၅၄
အဘိဟရိတွာပိ = အဘိနိဟရိတွာပိ (သျှာ)	၁၅၃
အဘိညာဉာဏန္တိ = အဘိညာဏန္တိ (သျှာ၊ က)	၃၂၄
အဗ္ဗေယျမာသုရက္ခရာဇသတ္တာဒိသတ္တံ = အင်္ဂေယျမာသုရက္ခာဒိ-	
နိတိသတ္တံ (သိ)၊ အဗ္ဗေယျ... (သျှာ)	၈၈
အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ သမ္မာပိတွာ = အမတမဟာပရိနိဗ္ဗာနသမ္မာပိကာ (သိ)	၄၈
အမတမဟာနိဗ္ဗာနဿ = အမတမဟာနိဗ္ဗာနာယ (က)	၃၁၁
အယာနဘူမိ° = အဘူမိ° (သိ)	၂၂၄
အရာဇကေ ဌာနေ = အရာဇကဌာနေ (သိ)	၂၁၇
အရဏုဂ္ဂံ = အာရဏုဂ္ဂံ (သိ)	၃၂၄
အလ္လကပ္ပရဋ္ဌံ = အဇိတရဋ္ဌံ (သိ)၊ ဒမိဋ္ဌရဋ္ဌံ (သျှာ)	၂၈၃
အဝက္ခလိတံ = အပက္ခလိတံ (သိ)	၆၅
အဝန္တိရဋ္ဌံ = အနန္တရဋ္ဌံ (သိ)	၂၈၃
အသဒိသသံယောဂေ = အသဒိသသမ္ပယောဂေန (သိ)၊	
အသဒိသသမ္ပယောဂေ (သျှာ)	၂၃၂
အသ္မမုဋ္ဌိကာ = အယမုဋ္ဌိကာ (သျှာ၊ က)	၂၄၁
အသမုပ္ပန္နကာမစာရောပိ = အသမုပ္ပန္နကာမရာဂေါပိ (သျှာ)	၃၀၆
အသာမပါကာ = အသာမပါကိကာ (သိ)	၂၄၁
အဿမေဏ္ဍာဒယော = အဿဗန္ဓာဒယော (သိ၊ သျှာ)	၁၄၂
အသက္ကောန္တော = အသက္ကုဏန္တာ (သိ)	၃၂၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca]		[Ta-Tha]	
Catu-iriyāpathavirahitaṃ	11	Tathāgatassa kāraṇā aṭṭha	59
Catutthanayaṃ		Tathāgatassa pamāṇaṃ	
titthiyaṃvasena āgataṃ	288	gahetaṃ na sakkā	254
Catutthanayo vutto	288	Tapparāyaṇatā	206
Catusaccavinimuttā kathā		Tayo pucchā Bhagavato natthi	68
nāma natthi	312	Tāpasapabbajjā saṅkhepato	
Caraṇaṃ aṭṭhapi samāpattiyo	240	cattāro	242
Cārikakāraṇā cattāro	216	Tāpasapabbajjā sāsanaṃ	
Cārikā duvidhā	213	vināsamukhaṃ	240
Cintanākārā tividhā	267	Tāpasā aṭṭhavidhā	241
		Tāpasā tividhā	242
[Cha-Ja]		Tikkhattuṃ sādhu-kāramadāsi	11
Chadanā satta	223	Tiṇṇaṃ pāṭihāriyaṇaṃ	
Chabbaṇṇarasmiṇaṃ		viseso	322-3
pamāṇaṃ	40	Tiṇṇaṃ suttānaṃ viseso	314
Janasaṅgahatthaṃ		Titthiyaparivāso pañṇatto	298
dhammakathā nāma		Titthiyassa anussaraṇa-	
kātabbāyeva	168	paricchedā tayo	98
Janā tayo vinayapariyāyena	43	Tisso cetanā niccalāva	
Jānaṇā pañca	45	kātabbā	267
Jīvikā dve	81	Tiṇi saṃvaccharāṇi visañṇī	304
[Ña-Tha]		Tuṇhībhūtassa padassa	
Ñattidutiyā kammavācā	6	adhippāyattho	132
Ñāṇānaṃ ārammaṇa-		Turitacārikā nāma	213, 4
vibhāgo	202-3	Tulākūṭaṃ catubbidhaṃ	77
Ñāṇāni dasa	202	Thomanavacanāni pañca	129
Ṭhapanāni tiṇi	267		
[Ta]		[Da]	
Takkī catubbidho	99	Datti nāma ekā khuddakapāti	293
Tatiyanayo vutto	288	Dasādhikaṃ sīhanādasataṃ	297

နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
[အ]	
အာဏဏှိဒါနံ = အာဏဏှိဒါနံ (သီ)၊ အာနဏှိဒါနံ (က)	၁၉၀
အာဏဏှံ = အာနဏှံ (သီ၊ သျှာ)	၄
အာဒိဋ္ဌဉ္စက္ခန္တိ = အရိဋ္ဌ ဉ္စက္ခန္တိ (သီ)၊ အဒိဋ္ဌဉ္စက္ခန္တိ (သျှာ)	၈၉
အာဗဒ္ဓံ = အာရဒ္ဓံ (သျှာ)	၅၅
အာမလကပတ္တောတိပိ = အမိလာတပဇ္ဇောတိပိ (သီ)၊ အာလမက- ပတ္တောတိပိ (သျှာ)	၈၃
အာမိသဂဟဏတ္ထံ = အာမိသသင်္ဂဟဏတ္ထံ (သျှာ)	၂၄၁
အာဝဇ္ဇ၊ သမန္နာဟရာတိ = အာဝဇ္ဇံ သမန္နာဟရာဟိတိ (သျှာ)	၁၅၅
အာသဘိ° ဝါစံ = အာသဘိဉ္စ ဝါစံ (သီ)၊ အာသဘိဝါစံ (သျှာ)	၆၀
အာသင်္ဂေါ ဝါ ဗန္ဓော ဝါ = သံသဂ္ဂေါ ဝါ ဗန္ဓေါ ဝါ (သျှာ)	၁၈၆
အာသဠိပုဏ္ဏမာယံ = အာသဠပုဏ္ဏမာယံ (သျှာ)	၉
[ဣ]	
ဣတ္တရာနိ = ဣတရာနိ (သီ၊ သျှာ)	၁၇၅
ဣတ္တဘာဝတော = ဣတ္တန္တဘာဝတော (သီ)	၂၀၂
ဣဒါနိ ပုညာနိ = ဣဒါနိပိ ပုညာနေဝ (သီ၊ သျှာ)	၂၈၈
ဣဒံ ဓမ္မတာသိဒ္ဓန္တိ စ = ဣဒမ္ပိ ဓမ္မတာသိဒ္ဓန္တိ (သီ)	၂၇၃
ဣဒဉ္စ တေ နာဂ = အက္ခာဟိ မေ နာဂ (သီ)	၁၆၀
ဣမေသု စတုသု ဈာနေသု = ဣမေသု စ ဈာနေသု (သျှာ)၊ ဣမေသု ဈာနေသု (က)	၃၁၄
ဣရိဏန္တိ = ဣရန္တိ (သီ)	၃၃၆
ဣဿရိယလီလာယ = ဣဿရိယလိဠာယ (သီ)၊ ဣဿရိယလိဠာယ (သျှာ)	၁၃၈
[ဥ]	
ဥက္ကမိတွာ = ဩက္ကမိတွာပိ (သျှာ)၊ ဥပက္ကမိတွာ (က)	၃၂၉
ဥက္ကာသတနိပါတသမာကုလမိဝ = ဥက္ကသန္တိပါတသမာကုလမိဝ (သျှာ)	၄၀
ဥဂ္ဂတမြာဟူဏော = ဥက္ကမမြာဟူဏော (က)	၂၅၀
ဥဂ္ဂဟေတွာ = ဥဂ္ဂဟိတွာ (က)	၃၁၂
ဥဂ္ဂိလေတွာ = ဥက္ကိလေဒေတွာ (သီ)၊ ဥက္ကိရေတွာ (သျှာ)	၂၂၈
ဥစ္ဆိန်° = ဥစ္ဆင် (သျှာ၊ က)၊ ဥစ္ဆိန်° (ဋီကာ)	၁၂၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Da]		[Na]	
Dānaṃ tividhaṃ	266	Nāmāni cattāri	280
Dāsā cattāro	152	Nikāyo pañcavidho	23
Diṭṭhigatāni dvāsaṭṭhi	95	Nidhaya cattāro	253
Diṭṭhigatikassa gāho ummattaka-		Nibaddhacārikā	216
pacchisadiso	110	Nivāro nāma vihiṇīti	293
Diṭṭhiṭṭhānāni aṭṭha	99	[Pa]	
Divasassa tikkhattuṃ	294	Pamsukūlaṃ meghavaṇṇaṃ	41, 301
Dīghanikāyaṃ catusaṭṭhibhāṇa-		Pakati hesā rājakulānaṃ	138
vāraparimāṇaṃ	15	Pakārassa bhakāro kato	325
Dīghanikāye suttantā		Paccattavacanatthe etaṃ	
catuttimsa	15	bhummaṃ	164
Dīghabhāṇakā vadanti	16	Pacchābhattakiccaṃ	47
Dīghāgamo nāma	2	Pacchimayāmakiccaṃ	48
Dutiyānayo vutto	288	Pañca therasatāni	6
Duppaṭipannassa ādīnavā	22-3	Pañcannaṃ hatthīnaṃ balaṃ	
Dullabhā pañca	47	dhāreti	137
Devadatto navamāsaṃ		Paṭikūlabhāvo dasavidho	180
gilāno	127	Paṭhamajavane satekicchā	150
Dosapaṭighānaṃ viseso	107	Paṭhamanayo vutto	287
[Dha]		Paṭhamamahāsaṅgīti nāma	3
Dhammakathikassa thāmo	39	Paṇipāto catubbidho	206-7
Dhammakkhandhassa		Pathavīkampakāraṇā aṭṭha	120
paricchedo	25	Padapūraṇamatte vā nipāto	219
Dhammo sotabbo	31	Padasambandho veditabbo	294
Dhītarō pañca	230	Padumapuṇḍarīkānaṃ viseso	196
[Na]		Pabbajitassa yānaṃyeva	80
Nagare karaṇīyāni dve	250	Pabbajitā nāma na bahukā	162
Na hi Tathāgatā ekabyañjanampi		Pamāṇakataṃ kammaṃ nāma	337
niratthakaṃ vadanti	12	Payogā cha	69
		Parikkhārā dvādasa	185

နာနာပါဌာ

၃၈၁

နာနာပါဌာ

ပိဋက

[ဥ]

ဥဇုံ = ဥဇုကံ (သီ၊ သျှာ)
ဥဋ္ဌဟိ = ဥဋ္ဌာသိ (သီ၊ သျှာ)
ဥတ္တမသေနာသနံ = ဥတ္တဋ္ဌသေနာသနံ (သျှာ)
ဥတ္တရာဘိမုခေါ = ဥတ္တရေနမုခေါ (ဒီ ၂-၁၃-ပိဋေ)
ဥတ္တရိ = ဥတ္တရိ (သီ၊ သျှာ)
ဥတ္တရံ = ဥတ္တရိ (သျှာ)၊ ဥတ္တရိ (က)
ဥဒကဂဏ္ဍသံ = ဥဒကဂဏ္ဍသံ (သျှာ)
ဥပကာရာဝဟံ = ဥပကာရာယ (သီ)
ဥပဂတောတိ = ဥပသင်္ကမန္တောတိ (သီ၊ သျှာ)
ဥပပါတံ = ဥပပတ္တိ (သီ၊ သျှာ)
ဥပမာသံသန္ဓနံ = ဥပမာသမ္ပာဒနံ (က)
ဥပနိဗ္ဗုတုက္ကုရော = ဥပနိဗ္ဗုတုက္ကုရော (က)
ဥပါဒါပညတ္တိ = ဥပါဒါယပညတ္တိ (သီ)
ဥပဋ္ဌပေတွာ = ဥဋ္ဌာပေတွာ (သီ၊ သျှာ)
ဥပဋ္ဌာနေ = ဥပဋ္ဌာကေန ပညတ္တာသနေ (သီ)၊ ဥပဋ္ဌာနေ
ပညတ္တာသနေ (က)
ဥပဋ္ဌဟတိ = ဥပဋ္ဌာသိ (သျှာ၊ က)
ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗံ = အနုပသင်္ကမိတဗ္ဗံ (သီ)
ဥပ္ပတိတံ = ဥပ္ပါဒိ (သီ)၊ ဥပ္ပါတံ (သျှာ)
ဥပ္ပိလာဝိနော = ဥပ္ပိလ္လာဝိနော (သီ၊ သျှာ)
ဥပ္ပဇ္ဇမာနေ = ဥပ္ပဇ္ဇမတ္တေ (သျှာ)၊ ဥပ္ပဇ္ဇမာနမတ္တေ (က)
ဥမဂ္ဂသဒိသံ = ဥမ္မဂ္ဂသဒိသံ (သျှာ)၊ ဥမဂ္ဂသဒိသံ (က)
ဥဘယပ္ပဋိဗာဟကာ = ဥဘယံ ပဋိဗာဟကာ (က)
ဥလ္လောကယမာနော = ဩလောကယမာနော (သျှာ၊ က)
ဥဿာဒေါ = ဥဿာရော (က)

[ဇ]

ဇကေနနာနိ = ဇကေနန (သီ)
ဇကောဘာသဇာတေ ဝိယ = ဇကောဘာသဇာတော ဝိယ (သီ၊ က)
“ဇကံ သမယ”န္တိ = တံ သမယန္တိ (သီ၊ သျှာ၊ က)

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Pa-Ba]		[Ba]	
Paritassanā catubbidhā	102	Buddhaṭṭhānāni cattāri	94
Pariyattiyo tisso	21	Buddhadāyajjaṃ te dassāmi	214
Pariyosānasaddassa		Buddhamantā nāma soḷasa-	
atthā dve	159	sahassagāthāparimāṇā	220
Parisadoso parisajettha-		Buddhamantā nāmete	221
kassa upari ārohati	302	Buddhānaṃ kathā sammuti-	
Parisaniccalakāraṇāni dve	43	paramatthavasena dve	315
Parihārikā dve	184-5	Buddhānaṃ saṃsayo nāma	
Pallaṅko cuddasahattho	58	natthi	301
Pahānāni tīṇi	20	Buddhānañca kathādosā	
Pahānāni pañca	291	nāma natthi	10
Pākāro aṭṭhārasa-		Bodhikkhandho paññāsahattho	58
hatthubbedho	123	Bodhi vanditabbā	167
Pāṇātipātassa sambhārā		Byasanāni pañca	336
pañca	69	Brahmajālasuttaṃ nāma	14
Pānāni aṭṭha	79	Brāhmaṇakārakā dhammā	334
Pārājikāni tīṇi	13	[Bha]	
Piṭakāni tīṇi	19	Bhattāni dve	75
Pituvadho pañcaparivaṭṭo	139	Bhayaṃ catubbidhaṃ	136
Pisūṇavācāya sambhārā		Bhāvena bhāvalakkhaṇattho	34
cattāro	73	Bhummajālaṃ nāma vijjaṃ	
Pucchā pañcavidhā	67	jānāti	231
Puttā cattāro	230	Bhummatthe upayogavacanāṃ	
Puthujjanā duve	58	veditabbāṃ	218, 310
Purimayāmakiccaṃ	48	Bhummatthe kāraṇavacanāṃ	49
Purisabhūmiyo aṭṭha	147	Bhummaṇḍanaṇiddeṣo	33-4
Purisaliṅgavaseneva vuttaṃ	227	Bhūtabhabyānaṃ viseso	103
Purebhattakiccaṃ	46	[Ma]	
Balākā rattā	86	Maggakusalo nāma	332
Bijagāmaṃ pañcavidhaṃ	75	Majjhimanikāyaṃ asītibhāṇa-	
		vāraparimāṇaṃ	15

နာနာပါဌာ

ဝိဇ္ဇင်္ကာ

[ဇ]

ဧကံသဝရဂတံ ကတွာ = ဧကံသံ ကတွာ (သီ)	၃၀၁
ဧကဂ္ဂိဇာလဘူတန္တိ = ဧကဂ္ဂိဇာလီဘူတန္တိ (သျှာ)	၂၃၆
ဧကစ္စသဿတံ = ဧကစ္စသဿတံ ဧကစ္စအသဿတံ (သျှာ၊ က)	၁၀၆
ဧလဂဠေန = ဧလဂဠေန (သျှာ၊ က)	၂၅၂
ဧဝမေဝံ = ဧဝမေဝ (က)	၂၇
ဧဝရူပိ = ဧဝရူပံ (သျှာ၊ က)	၁၃၆
ဧဝဉ္ဇေတံ = ဧဝဉ္ဇိဒံ (သီ၊ သျှာ၊ က)	၁၁၅

[ဩ]

ဩနာဟနာ = ဩနဟာ (သီ)	၃၃၅
ဩနီတပတ္တပါဏိန္တိ = ဩဏီတပတ္တပါဏိန္တိ (သီ)	၂၄၈
ဩနဒ္ဓါ = ဩနုဒ္ဓါ (သီ၊ သျှာ)၊ ဩနုဒ္ဓါ (က)	၃၃၅
ဩပါသာဒဝါသိကော = ဩပသာဒဝါသိကော (သီ၊ သျှာ)၊ ဩပဟာရဝါသိကော (က)	၃၃၁
ဩရောဓေဟိ စ = ဩရောဓေဟိ စ နာဠကေဟိ စ (သီ၊ သျှာ)	၂၃၃
ဩဝုတာ = ဩဝုဒ္ဓါ (က)	၅၉

[က]

ကတမသ္မိ = ကတရသ္မိ (သီ)	၂၉၅
ကတမာနိ စ = ကတမဉ္ဇ (သီ၊ သျှာ၊ က)	၁၄၃
ကထလာနိ = ကဋ္ဌလာနိ (သီ)	၂၀၂
ကထိတော မြာဟ္မဏေန ပဉ္ဇော = ကထိတေ မြာဟ္မဏေန ပဉ္ဇေ (သျှာ၊ က)	၂၅၉
ကထေတိ = ဝီတိသာရေတိတိ (သျှာ)	၂၂၆
ကထေတုံ ဝနုတိ = ကထေတဗ္ဗံ (သဗ္ဗတ္ထ)	၈၅
ကထံ ဝေါ = ကထံ ဝါ (သီ၊ သျှာ၊ က)	၂၈
ကဗဠိကာရံ = ကဗဠိကာရံ (သီ)	၁၁၁
ကဗျကရဏံ = ကဗ္ဗကရဏံ (သီ)၊ ကတ္တဗ္ဗကရဏံ (သျှာ)	၉၀
ကရဏီယံ = ကတကရဏီယံ (သျှာ)	၂၀၂
ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကမ္ပံ = ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒိကမ္ပံ (သီ၊ သျှာ)	၁၆၃
ကာယတိကိစ္ဆန္တံ = ကာယတိကိစ္ဆကံ (သျှာ)၊ ကာယတိကိစ္ဆတံ (က)	၉၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]		[Ma]	
Majjhimapadesassa		Muttaharītakaṃ nāma	
paricchedo	156	Buddhādīhi vaṇṇitaṃ	184
Majjhimabhāṇakā vadanti	11	Musāvādassa sambhārā	
Majjhimamaṇḍalaṃ		cattāro	71
chayojanasatikaṃ	215	[Ya]	
Majjhimayāmakiccaṃ	48	Yo pañca sikkhāpadāni	
Maṇikā nāma vijjā	322	ekato gaṇhati, tassa	
Maṇḍanāni tīṇi	255	ekasmiṃ bhinne sabbāni	
Maṇḍalāni tīṇi	215	bhinnāni	272
Matake uddissa katabhattaṃ		[Ra]	
saddhaṃ nāma	238	Rakkhituṃ garukasīlaṃ	274
Manasikārā dve	97	Rajatapaṭṭasadisā vālikā	331
Manussānaṃ bhuttāhāro		Rājagahato Nālandā	
sattāhampi upatthambhetuṃ		yojanaṃ eva	36
sakkā	104	Rāhu-asurindassa pamāṇaṃ	254
Maraṇapaṭisaṃyuttaṃ kathaṃ	319	[La]	
Mahā-anatthakarā pañca	193	Liṅgavipallāsena vadati	333
Mahā-anatthakārikā		Liṅgavipallāso veditabbo	296
vicikicchā	194	Lekhā dve āgatā	126
Mahākappo eko	148	Lokassa pakatiyeva	139
Mahādānāni pañca	273	Lokiyānaṃ aggattā	
Mahāmaṇḍalaṃ navayojana-		saññaggaṃ	307
satikaṃ	215	Lokiyasaraṇagamanassa	
Mahāvihārā aṭṭhārasa	9	bhedo duvidho	209
Mahāsammatassa vaṃsā	230	Loko tividho	156
Mahāsarā satta	148	Loko suñño	315
Mahesiyo pañca	230	[Va]	
Mānakūṭaṃ tividhaṃ	77	Vacanassa atthavasā dve dve	204
Māsakā tayo	76	Vaṇṇo duvidho	55
Micchāvanijjā pañca	210		

	နာနာပါဌာ	၃၈၃
	နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
	[က]	
ကာရဏတော = ကာရဏဝသေန	(က)	၁၀၃
ကာရဏံ = သကာရဏံ	(သျှ၊ က)	၃၀၅
ကာရိတံ = ကာရေတုံ	(က)	၂၇၁
ကာလာရောစနတ္ထံ = ဝေလာရောစနတ္ထံ	(သျှ၊)	၂၀၃
ကာလင်္ကတေ = ကာလကတေ	(သီ၊ သျှ၊ ဣ)	၈၂
ကာဠကာရာမသုတ္တေ = ကာလကာရာမသုတ္တေ	(သီ၊ က)	၁၂၀
ကာဠတိလကဝဂ်မုခုသိပိဋကဒီနံ = ကာလတိလကဝနမုခု... (သျှ၊)		၁၉၉
ကိလမတောတိ = ကိလမယတော	(သျှ၊)	၁၄၅
ကိလေသဂဏ္ဌရဟိတာ = ကိလေသဂဏ္ဌိရဟိတာ	(သီ၊ က)	၁၃၂
ကိသာ = ကိသာ	(သျှ၊)	၁၂၃
ကိသာ = ကိသော	(သျှ၊)၊ ကိစ္ဆော (က) အံ ၂-၃၃၇ ပိဋေ။	၁၄၇
ကုဒါလဇ္ဇေဝ = ကုဒ္ဒါလဇ္ဇေဝ	(သီ၊ သျှ၊)	၂၄၁
ကုရုရကမ္ပန္တာ = ဂရုကမ္ပန္တာ	(သျှ၊)	၁၄၇
ကေဏိယဇဠိလော = ကေနိယဇဠိလော	(သီ၊ က)	၂၄၁
ကောတူဟလပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတော = ကောတူဟလပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတော	(သီ)	၃၀၃
ကောလာဟလော = အာကုလော	(သီ၊ သျှ၊)	၂၆၄
ကောသေယျကဋ္ဌိဿ = ကောသေယျကဋ္ဌိဿ	(သီ၊ သျှ၊)	၈၃
ကိ° = ကံ =	(သျှ၊ က)	၁၁
ကဋ္ဌိ = ကိဋ္ဌိ	(သျှ၊ က)	၂၀၈
ကတွာ = ကာရေတွာ	(သီ၊ သျှ၊)	၃၃၃
ကတ္တုဝိသယဂ္ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ = ကတ္တုဝိသယေ ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ	(သီ)	၃၀
ကဏ္ဍသက္ခလိယံ = ကဏ္ဍသံခလိယံ	(သျှ၊)	၂၇၈
ကဏှာတိ = ကိဏှာတိ	(သီ)	၂၂၇
ကန္ဓမာနောယေဝ = ဖန္ဓမာနောယေဝ	(သျှ၊)	၁၂၈
ကန္ဓရသာလပရိဝေဏေ = ကန္ဓရသာရပရိဝေဏေ	(သီ)	၂၆၀
ကန္ဓလမကုဋသဒိသာ = ကုန္ဓလမကုဋသဒိသာ	(သျှ၊ က)	၂၃၆
ကိစ္စကာရကသမာပတ္တိနံ = ကိစ္စကာရသမာပတ္တိနံ	(သီ)၊	
ကိစ္စကာရိကသမာပတ္တိနံ	(သျှ၊)	၃၀၇
ကုဋ္ဌရောဂေါ = ကုဋ္ဌရောဂီ	(သီ၊ သျှ၊)	၂၃၃
ကုဋ္ဌာဒိသု = တိရောကုဋ္ဌာဒိသု	(က)	၇၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]		[Sa]	
Vāsetṭhabhāradvājānaṃ		Sattarasānisamsā khandhaka-	
arahattūpagamaṇaṃ	338	pariyāyena	271
Viggahavivādānaṃ viseso	332	Sattā ekajjhāsayaṃ dullabhā	45
Vijjā aṭṭhavidhāpi paññā	240	Sattā kammassakā	38
Vijjā nāma tayo vedā	239	Saddhāsampanno nāma	
Vinayo nāma Buddhasāsanassa		kulaputto	282
āyu, vinaye ṭhite		Santoso dvādasavidho	182
sāsaṇaṃ ṭhitaṃ nāma	12	Sabbiriyāpathesu vīriyaṃ	
Vimuttiparamavimuttīnaṃ		samārabhitabbaṃ	281
viseso	296	Sabhāgameva sappāyaṃ	167
Virati tividhā	272	Samaṇaparikkhārā aṭṭha	184
Viratiyo tisso	291	Samayā dasadhā	33
Viratīnaṃ ārammaṇaṃ	272	Samādhībhāvanā sāsaṇato	
Viveko tividho	152	bāhirā	279
Visuddhipavāraṇaṃ		Sampajāññaṃ catubbidhaṃ	165
pavāresuṃ	171	Sampadā tisso	295
Vihāradānaṃ navānisamsā	271	Samphappalāpassa sambhārā	
Vihārā tayo	285	dve	74
Vedā tayo	220	Sammāsaṅkappaṃ upamā	281
Veramaṇiyo pañca	209	Sammūlho samattho na hoti	30
Vesārajāni cattāri	296	Saraṇagamaṇaṃ catubbidhaṃ	206
Vodāniyā dhammā nāma	313	Saraṇagamaṇaṃ duvidhaṃ	206
[Sa]		Saraṇagamaṇassa ānisamsā	208
Samyuttanikāyaṃ satabhāṇa-		Saraṇagamaṇesu vidhayo satta	205
vāraparimāṇaṃ	15	Sāttakakiccaṃ pañcavidhaṃ	46
Samvarā pañca	291	Sādhukāradānaṃ yuttameva	11
Sa-upāhanagamaṇassa		Sādhukīlanadivasā nāma	7
nissando	126	Sāsaṇabrahmacariyaṃ nāma	
Sakuṇena viya uppatitvā	279	sikkhattayaṃ	311
Sattame atekicchā	150		

နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
[ခ]	
ခါဒယမာနံ = ခါဒမာနံ (သီ၊ သျှာ)	၁၉၉
ခါရောဒကံ = နခောဒကံ (ဣ)၊ ခရောဒကံ (ဋိကာ)	၃၈
ခိရိမိဿကေ ဥဒကေ = ခိရိမိဿဒကေ (သီ)	၂၇၃
ခတ္တဝိဇ္ဇာယ = ခေတ္တဝိဇ္ဇာယ (သျှာ၊ က)	၂၄၃
[ဂ]	
ဂဇင်္ဂလံ = ကဇင်္ဂလံ (သီ)၊ ဇင်္ဂလော (သျှာ)	၁၅၆
ဂထိတာ = ဂမိတာ (သျှာ၊ က)	၅၉
ဂမနဝစသာယံ = ဂမနဝဝသာယံ (သီ)	၂၁၁
ဂရုံ ကတွာ = ဂရုကတွာ (သီ)	၃၂၇
ဂါဟေယျန္တိ = ဂါဟယာတိ (သီ၊ သျှာ)	၁၀၈
ဂေါပါလကေန စ = ဂေါပါလကာနံ စ (သီ)	၂၈၃
ဂန္တုကာမတာ = ဂန္တုကာမော (က)၊	
ကာမော (မဟာအဿပုရသုတ္တဝတ္ထနာယံ)	၁၉၀
ဂန္တုကာမော = ပတ္တုကာမော (သျှာ)	၃၃၄
ဂန္ဓမာလာဒီနိ = ဂန္ဓပုပ္ဖဒီနိ (သျှာ)	၁၃၅
ဂဗ္ဘောက္ကန္တိသမယော = ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိသမယော (က)	၃၃
[ဃ]	
ဃရဒါသယောဓာ = ဃရဒါသိကပုတ္တာ (သျှာ၊ က)	၁၄၃
ဃရုဃရုပဿာသိနော = ဃုရုဃုရုပဿာသိနော (သီ)	၄၃
ဃာတေတွာ = ဈာပေတွာ (က)	၂၆၀
ဃာတေသတိယေဝ = ဃာတေသိယေဝ (သီ)	၁၃၉
ဃောသကသေဋ္ဌိ = ဃောသိတသေဋ္ဌိ (သျှာ၊ က)	၂၈၃
ဃောသန္တာ = ဃောသေန္တာ (သီ၊ သျှာ)	၁၃၆
[ဇ]	
ဇတုဇရိယာပထံ = သဗ္ဗိရိယာပထံ (က)	၁၉၀
ဇတုရတနမတ္ထံ ဝါ = ဇတုရင်္ဂလမတ္ထံ ဝါ (သျှာ)	၈၁
ဇာတုမဟာရာဇိကဘဝနံ = ဇာတုမဟာရာဇိကဘဝနံ (သီ၊ သျှာ)	၄၇
ဇာရိကာတိ = အတုရိတဇာရိကာတိ (သျှာ၊ က)	၂၁၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sāsanaraso nāma jhāna-		Suttageyyādīnaṃ viseso	25
sukhādibhedo	191	Suttanikkhepā cattāro	50
Sāsanassa pariyosānaṃ	295	Suttantā terasa	14
Sikkhā tisso	20, 306	Suttasaddassa vacanatto	18
Sikkhāpadāni tīṇi satāni		Sunakkhatto tīṇi	
cattāri ca	13	saṃvaccharāni upaṭṭhāsi	278
Sissabhāvūpagamaṇaṃ	206	Suppaṭipannassa ānisaṃsā	22
Sīlakhandaḥvāraṃ bandhitvā	217	Subhasuttaṃ nāma	8
Sīlaparamasīlānaṃ viseso	295	Setṭhī tayo	284
Sīlavipattidhammā pañca	210	Senāsaṇaṃ catubbidham	187
Sīlasampattidhammā pañca	210	[Ha]	
Sīhanādā samodhāne-		Hotisaddo atītakālattho	36
tabbā	297		

နာနာပါဌာ

၃၈၅

နာနာပါဌာ

ပိဋကံ

[ဝ]

စုဠသီလံ = စုလ္လသီလံ (သီ၊ သျှာ)
 စေတိရဋ္ဌေ = စေတိယရဋ္ဌေ (ဗဟူသု)
 စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ = စက္ကဝတ္တိရာဇာ (က)
 စက္ခနာ မနာပံ ရူပံ = စက္ခနာ နာမရူပံ (က)
 စတ္တာလိသကောဋိဓနော = ကောဋိမတ္တဓနော (သျှာ၊ က)
 စန္ဒပမံ = စန္ဒပမံ သူရိယူပမံ (က)
 စိတ္တကမ္မေ = စိတ္တကမ္မေန (သျှာ)
 စိတ္တာစာရံ = စိတ္တဝါရံ (သျှာ)
 စိတ္တပ္ပကောပနော = စိတ္တပလုဇ္ဇနော (သျှာ)
 စိတ္တဝသိဘာဝံ = ဝသိဘာဝံ (သီ၊ သျှာ)
 စိန္တေသုံ = စိန္တေယျုံ (က)

၇၈

၃၁၉

၁၅၆

၂၈၉

၃၂၁

၅၁

၈၉

၃၂၂

၅၄

၁၉၆

၁၅၈

[ဆ]

ဆေဒနဘေဒနပစနာဒိဘာဝေန = ဆေဒနပစနာဒိဘာဝေန (သီ)

၇၅

[ဇ]

ဇနိတသ္မိံ = ဇနတသ္မိံ (သီ၊ သျှာ)
 ဇဋ္ဌေ = ဇလေ (က)
 ဇာတမဟာဝဏ္ဏော = ဇာတမဟာဝဏ္ဏော (သျှာ)
 ဇာနပဒိနော = ဇနပဒိနော (သျှာ၊ က)
 ဇာနန္တပိ = သဗ္ဗာနေန္တပိ (သီ)
 ဇိဏ္ဏောတိ = ဇိန္တောတိ (သီ)

၂၃၉

၂၅၉

၁၁၈

၂၁၃

၁၃၈

၂၅၂

[တ]

တဂရစန္ဒနံ = တဂရစန္ဒနီ (သီ၊ သျှာ၊ ဣ)
 တဏှာဒိဋ္ဌိသံကိလေသပ္ပဟာနံ = တဏှာဒိဋ္ဌိသံကိလေသာနံ
 ပဟာနံ (သီ)
 တဝ ဒေါသော = တဝ ဝါဒေ ဒေါသော (သျှာ၊ က)
 တတုတ္တရိယလက္ခဏံ = တဒုတ္တရိယလက္ခဏံ (သျှာ)
 တိစိဝရံ ကာယပဋိဗ္ဗံ = တိစိဝရေ ကာယဗန္ဓနံ (သျှာ)

၅၆

၂၀

၈၇

၆၄

၁၈၅

Sīlakkhandhavaggaṭṭhakathāya

Nāmānaṃ anukkamaṇikā

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[Ā]	
Aṅkurapeta	161	Ākaṅkheyyasutta	113
Aṅga (janapada)	249	Ānandatthera	3, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 16, 25, 230-ādi
Aṅgulimāla	213	Ālindaka	169
Aciravatī (nadī)	334	Ālavaka (yakkha)	51, 207
Ajātasattu (rājā)	9, 123, 124, 126, 127, 139, 140-ādi	[I-U]	
Ajitakesakambala	131, 150	Ichchānaṅgala	217
Aṭṭhakathāyaṃ	104, 105, 151	Indajāla	82
Aṭṭhaka (brāhmaṇa)	244	Ukkaṭṭha	218
Atthajāla	118	Uttara	246
Anāthapiṇḍika	270, 284, 300	Udaya	139, 140
Anuruddhatthera	15, 140, 172	Udumbarikā (devī)	298
Anomā (nadī)	57, 75	Upatissa	42
Abbheyya (sattha)	88	Upavara	230
Amarā (macchajāti)	106	Upālitthera	12, 14, 16, 172
Ambaṭṭha (māṇava)	37, 216, 224, 226-7, 229, 230, 235	Uposatha	230
Ambaṭṭha (vijjā)	237	Uppala (nidhi)	253
Ambalaṭṭhikā (uyyāna)	14, 42-3	Uruññā (nagara)	287
Ambavana	122, 123, 137	Uruvela (gāma)	57
Alambusā (devakaññā)	304	Usiraddhaja (pabbata)	156
Allakappa (raṭṭha)	283	[E-O]	
Avanti (raṭṭha)	283	Ela (nidhi)	253
Avīci	313	Okkaṭṭha	218
Asurinda	255	Okkāka	230, 233-4, 237
		Okkā mukha	230

၃၈၆

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

[၈]

ပိဋကံ

တိရိစ္ဆာန်တိ ရုက္ခတစဝတ္ထာနိ = တိရိစ္ဆာန်တိ တိရိစ္ဆကရုက္ခတစ-
ဝတ္ထာနိ (သီ)

၂၉၃

တိရောဒုဿေန = တိရောဒုဿအန္တေန (သျှာ)

၂၄၃

တူရိယာနိ = တူရိယာနိ (သီ၊ သျှာ)

၁၃၆

တေ ဘိန္ဒုန္တာ = ဝေါ ဘိန္ဒုန္တာ (သီ)

၁၀၈

တေလဿေဟံ = တေလသေကံ (သီ)

၃၂၁

တေဝိဇ္ဇာဗျူဟန္တိ = တေဝိဇ္ဇာဗျူဟိန္တိ (သီ၊ သျှာ)

၃၃၆

တေဝိဇ္ဇာဝိဝနန္တိ = တေဝိဇ္ဇာဝိဝိနန္တိ (သီ)

၃၃၆

“တောသေဿာမီ”တိ = န နာသေဿာမီတိ (သီ)

၂၃၈

တံ ပဝတ္ထိံ = တံ မတပဝတ္ထိံ (က)

၁၂၆

တက္ကိဝါဒေ = တက္ကိဝါရေ (သျှာ၊ က)

၁၀၅

တဂ္ဂရမလ္လိကာ = တဂရမလ္လိကာ (ဗဟူသု)

၅၆

တတ္ထ ကတမာ အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာ = တတ္ထ

အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ နာမ (သီ၊ က)

၆၇

တတ္ထ ဘဂဝါ = တတြိ ဘဂဝါ (သီ) တတြိ တံ ဘဂဝါ (သျှာ)

၂၁၅

တန္တာဝုတာနံ ဝတ္ထာနံ = တန္တာဝုတာနိ ဝတ္ထာနိ (သီ၊ သျှာ)

၁၃၂

တဿ စေတနိ = တဿိစ တာနိ (သီ၊ က)

၂၂၂

တဿ ဝသေန = တဿေဝ (က)

၃၂၇

တဿတ္တဘာဝဿ = တဿ ဘဝဿ (သျှာ)

၁၅၀

တဿံ ဟိ ပရိသတိ = တဿံ ဟိ ပရိသတိံ (သီ) တသ္မိဉ္ဇိ

ပရိသတိ (သျှာ၊ က)

၁၂၉

တိဿမဟာရာဇာ = ဝသဘမဟာရာဇာ (သီ) တိဿဝသဘ-

မဟာရာဇာ (သျှာ)

၂၆၀

တိဗ္ဗရုက္ခပန္နိယာ = တိဗ္ဗရုက္ခပန္နိယာ (သျှာ) ရုက္ခပန္နိယာ (က)

၃၀၀

[၉]

ထိနမိဉ္ဇံ = ထိနမိဉ္ဇံ (သီ၊ သျှာ)

၁၈၄

ထိရကထောတိ = ဌိတကထောတိ (သျှာ၊ က)

၇၂

ထေရဝံသဒိပါနံ = ထေရဝံသပုဒိပါနံ (သျှာ) ထေရဝံသပဒိပါနံ (က)

၂

ထူဏံ = ထူနံ (သျှာ)

၁၅၆

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]		[Ka]	
Kakusandha	59	Kosambakasutta	113
Kaccāna	258	Kosambī (nagara)	283-4
Kaṇṇakatthala	287	Kosala (janapada)	213, 217
Kandarasālapariveṇa	260	Kosala (raṭṭha)	276, 331
Kapila (brāhmaṇa)	231	Kosala (rājā)	218, 219
Kapilavatthu	232, 234		
Kappina (bhikkhu)	127	[Kha-Ga]	
Kamboja (raṭṭha)	115	Khandhaka	122, 124, 127, 271
Karakaṇḍu	230	Kharaloma (yakkha)	51
Kalambatitthavihāra	170-1	Gaggarā (rājamaheśī)	249
Kalyāṇa	230	Gajaṅgala (nigama)	156
Kalyāṇiyavihāra	120	Gandhāra (isi)	322
Kassapa	130	Gandhāra (raṭṭha)	322
Kassapa (acela)	287, 289, 294, 298	Gayāsīsa	322
Kassapa (Buddha)	218, 312	Gavampati	61
Kassapa (bhikkhu)	3, 4, 277	Gijjhakūṭa	127, 297
Kāḷakārāmasutta	120	Gotamakasutta	120
Kāḷavallimaṇḍapa	170-1	Gotama (Buddha)	9, 37, 39, 42, 61, 70-ādi
Kirāta (milakkhu)	159		
Kukkuṭaseṭṭhi	284	[Gha]	
Kukkuṭārāma	285	Ghosakadevaputta	283
Kusinārā (nagara)	3, 4, 7	Ghosaka (seṭṭhi)	283
Kūṭadanta (brāhmaṇa)	263, 275	Ghosita (seṭṭhi)	283
Kevaṭṭa	321	Ghositārāma	282-3
Koṇāgamana (Buddha)	59		
Koṇḍañña	141	[Ca]	
Kotūhalika	283	Caṅkī (brāhmaṇa)	331
Kolanagara	234	Cikkhallika (nikāya)	24
Kolita	42	Citta (Hatthisāriputta)	301, 312

နာနာပါဌာ

၃၈၇

နာနာပါဌာ

ပိဋကံ

[ခ]

ဒမိဋ္ဌကိရာတသဝရာဒိမိလက္ခနံ = ဒမိဋ္ဌကိရာတယဝနာဒိမိလက္ခာနံ (သီ)
ယဝနာဒိ မိလက္ခနံ (သျှာ)

၁၅၉

ဒယန္တိ = ဥပနယန္တိ (သျှာ၊ က)

၁၄၂

ဒလိဒ္ဓါပိ = ဒဠိဒ္ဓါပိ (သီ) ဒလိဒ္ဓေပိ (က)

၂၇၀

ဒသဗလဒေသိတံ = ဒသဗလေန ဒေသိတံ (က)

၅

ဒသာမိကံ = ဒသုတ္တရံ (သီ)

၂၉၇

ဒါနံ = ဒါနိ (သီ၊ သျှာ) ဒါနေ (က)

၂၆၅

ဒုတိယပဒေန = ဒုတိယဝါဒေန (သီ)

၁၄၆

ဒေမိတိ = ဒေသေမိတိ (သျှာ၊ က)

၃၀၃

ဒေသကော = ဒေသေတာ (သျှာ)

၃၅

ဒေသနာဝိလာသမယော စေဝ = ဒေသနာဝိလာသော

၆၆

စေဝ (သီ၊ သျှာ)

ဒေသာပဒေသေ = ဒေသောပဒေသေ (က)

၁၅၅

ဒေသေထာတိ = ဒေထာတိ (သီ) ဒေသေထာတိ (က)

၅၀

ဒန္တကဋ္ဌံ ဝါ ဝါသိံ = ကဋ္ဌံ ဝါ ဝါသိံ ဝါ (သျှာ) ဒန္တကဋ္ဌဝါသိံ ဝါ (က)

၆၉

ဒဏ္ဍကိရညော = ဒဏ္ဍကိရညော (သျှာ၊ က)

၂၃၇

ဒတ္တိ နာမ = ဧကဒတ္တိ နာမ (က)

၂၉၃

ဒသိတုံ = ဒက္ခိတုံ (သီ)

၁၂၉

ဒိဋ္ဌိယောဝ = ဒိဋ္ဌိယေဝ (က)

၉၉

ဒိဋ္ဌိသဇ္ဇာနေနေဝ = ဒိဋ္ဌိသံဝရေနေဝ (သီ) ဒိဋ္ဌိသဇ္ဇာရေနေဝ (သျှာ)

၂၅၈

ဒိဋ္ဌိ နာမံ = ဒဠိဗ္ဗိ နာမံ (သီ၊ သျှာ)

၃၂၇

ဒိပ္ပတိ = ဒိဗ္ဗတိ (က)

၄

ဒိဗ္ဗသောတာဂိဂမာယ = ဒိဗ္ဗသောတာဂိဂမဿ (သီ၊ သျှာ)

၂၇၈

ဒိသ္ဗာ ဘော = ဒိသ္ဗာ ကိံ ဘော (သီ၊ သျှာ)

၁၀၅

ဒုက္ခဝုပသမနန္တိ = ဒုက္ခဝုပသမောတိ (သျှာ)

၁၁၁

ဒွါဒသဝဿပတ္တကာလေ = ဒွါဒသဝဿမတ္တကာလေ (သီ)

၈၄

ဒွါဒသမတ္တဝဿပတ္တကာလေ (သျှာ)

ဒွါရကဝါဠံ = ကဝါဠံ (သီ၊ သျှာ)

၂၂၅

ဒွါသိတိ = ဒွါသိတိံ (သီ)

၅

ဒုတ္တိံသသက္ကဒေဝရာဇ = ဒုတ္တိံသဒေဝရာဇ (သီ၊ သျှာ)

၄၁

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ca]		[Ta-Tha]	
Cittā (mahesī)	230	Tudi (gāma)	317
Cunda (bhikkhu)	65	Tusitabhavana	157
Cūḷaniddesa	326	Todeyya (brāhmaṇa)	317, 331
Cetakatthera	8, 319	Thūṇa (brāhmaṇagāma)	156
Cetiya (raṭṭha)	319	[Da]	
[Cha]		Dakkhiṇajanapada	237
Chaddanta (nāgarājā)	41	Dakkhiṇāpatha	115, 237
Channatthera	54	Damiḷa (milakkhu)	159
Channa (paribbājaka)	36	Dasuttarasutta	314
[Ja]		Dīghanikāyaṭṭhakathā	83
Janavasabha (yakkha)	126	Dīpaṅkara (Buddha)	157
Jantu (kumāra)	230	Devadatta	124-5, 127, 129, 140, 322
Jantu (mahesī)	230	[Dha]	
Jambudīpa	218, 224, 231-2, 303	Dhataratṭha (haṃsarājā)	41
Jāṇusoṇī (brāhmaṇa)	331	Dhanapāla (hatthi)	138
Jālinī (mahesī)	230	Dhaniya	213
Jīvaka	122, 129, 132, 134, 137-8	Dhammapada	254
Jeta (kumāra)	300	Dhammāsoka (rājā)	85
Jetavanamahāvihāra	8, 127, 300	[Na]	
Jotivana	120	Nanda (bhikkhu)	173
[Ta]		Nandimitta (yodha)	86
Tārukkha (brāhmaṇa)	331	Nāgadāsa	140
Tittirajāta	161	Nāgasenatthera	246
Tipiṭakamahāsivatthera	181-2	Nāgitatthera	277
	309	Nāḷandā (nagara)	14, 35, 40, 321
		Nāḷāgiri (hatthi)	127, 140

နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
[ဝ]	
ဓာတာ = ဓတာ (သီ၊ သျှာ၊ ဣ)	၃၁
ဓိတာ သာဓိတိ = ဓိတဒ္ဓိတိ (သျှာ) ဓိတာဒ္ဓိတိ (က)	၂၃၃
ဓုတဝါဒေါ ဝါ = ဓုတဝါဒိ ဝါ (သီ) ဓုတင်္ဂဓရော ဝါ (သျှာ)	၁၇၂
ဓုနန္ဒော ဝိယ = ဩပုဏန္ဒော ဝိယ (သီ) ဥတ္တုနန္ဒော (သျှာ)	၂၃၉
ဓမ္မဝဿေန = ဓမ္မဿဝနေန (သျှာ) ဓမ္မဒေသနာယ (က)	၂၁၆
ဓမ္မသေတူတိ = ဓမ္မဟေတူတိ (သီ)	၃၂၄
[န]	
န ကိလမထ = န ကိလမတိ (က) န ကိလမသိ (?)	၂၂၆
နခပတ္တတုဏ္ဍာဒိဟိ = နခပက္ခတုဏ္ဍာဒိဟိ (သီ)	
နခမုခတုဏ္ဍာဒိဟိ (က)	၁၈၆
နဋ္ဌသမဇ္ဇံ = နဋ္ဌသမဇ္ဇော (သီ) နဋ္ဌာဒိသမဇ္ဇံ (သျှာ)	၈၁
န တံ ဒက္ခန္တိတိ = န တံ ဒက္ခန္တိတိ (သီ)	၁၁၇
နဒိကုဉ္ဇန္တိပိ = နဒိကုဉ္ဇန္တိပိ (သျှာ)	၁၈၈
နယနဓနရဇပုတ္တဒါရပရိစ္စာဂန္တိ = နပုတ္တဒါရဇီဝိတပရိစ္စာဂန္တိ (သျှာ)	၆၀
န ဝါယံ = နေဝါယံ (သျှာ)	၅
န ဝိပရိဏမန္တိတိ = န ဝိပရိဏာမေန္တိတိ (က)	၁၅၁
နာဋဿ = နာထဿ (သီ)	၁၃၂
နာတိကာလေန = န အတိဒိဝါကာလေ (သီ၊ က)	၂၉၈
နာနာရတနဝိစိတ္တ = ရတနဝိစိတ္တ (သီ၊ သျှာ)	၁၀
နိကာယောတိ = နိကာယာတိ (သီ)	၂၃
နိကေတနမိဝ = ဇလန္တမိဝ (သျှာ၊ က)	၁၀
နိဃဏ္ဍုရက္ခာဒိနံ = နာမနိဃဏ္ဍုရက္ခာဒိနံ (သီ)	၂၂၀
နိပန္နော = နိသိန္နော (က)	၁၇၈
နိပန္နောဝဿ = နိပန္နော စဿံ (သီ) နိပန္နော ပနဿ (သျှာ)	၂၅၅
နိပဇ္ဇေါ = နိပန္နော (သျှာ)၊ နိဗ္ဗုဇ္ဇေါ (က)	၁၇၀
နိမိတ္တံ = နိမိတ္တသညံ (သီ၊ သျှာ) နိမိတ္တံ သညံ (က)	၆၂
နိမိလိတမတ္တေသု = နိမ္မိလိတမတ္တေသု (သျှာ)	၁၂၈
နိယတာ = နိယတ္တာ (သီ)	၁၄၆
နိယူဟာဒယော ပရိပူရေတွာ = နယူဟာဒယောပိ ပူရေတွာ (သီ)	
နိယူဟာဒယော ပန ပူရေတွာ (သျှာ)	၂၅၃

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]		[Ba]	
Nigaṇṭha	210	Bāvarī (brāhmaṇa)	141, 246
Nigaṇṭhanāṭaputta	132, 151	Bāhiyadārucīriya	172
Nigrodha (paribbājaka)	45, 298	Bimbisāra (rājā)	125, 139, 249
Nimijātaka	161	Bojjhaṅgasamyutta	223
[Pa]		Byagghapatha	234
Pakudhakaccāyana	132, 151	Brahmajāla	118
Pakkusāti (rājā)	213	Brahmadatta (māṇava)	15, 36, 38, 43, 55, 92
Pañcasikha	161	Brahmāyu (brāhmaṇa)	207, 246
Paṭisambhidā	189	[Bha]	
Paṭṭaṇṇa	177	Bhaddāli (bhikkhu)	32
Paṇḍu (rājā)	87	Bhārata	81, 85
Paranimmitavasavatti	313	Bhāradvāja (māṇava)	331
Pasenadi (rājā)	300	Bhummajāla	231
Pāṭali (gāma)	45	[Ma]	
Pāvā (nagara)	4	Makkhaligosāla	131, 150
Pāvārikambavana	285, 321	Magadha (janapada)	263
Pāvāriyasetṭhi	284	Magadha (raṭṭha)	276
Pāsādikasutta	161, 314	Maghadeva	230
Piṇḍapātiyatthera	120	Manasākaṭa (gāma)	331
Piyā	230	Mandhātā (mahāsammata)	85, 111, 122, 230
Puṇḍarīka (nidhi)	253	Malla (rājā)	3
Puṇṇakajātaka	160	Mallikā (devī)	300
Puṇṇatthera	7, 172	Mahā-aṭṭhakathā	164
Pūraṇa	130, 150	Mahākappina (rājā)	213
Pokkharasāti (brāhmaṇa)	216-7, 219, 224, 331	Mahākassapatthera	3, 6, 11-2, 14-5, 26-7, 124-ādi
Poṭṭhapāda			
(channaparibbājaka)	300		
Poṇika (nikāya)	24		

နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
[န]	
နီဝါရော နာမ = နီဝါရ နာမ (သျှာ၊က)	၂၉၃
နေဝံရေ = နေဝရေ (သီ)	၂၃၇
နှာနကောဌက = နဟာနကောဌက (သီ)	၈
နှာပနံ = နဟာပနံ (သီ) နဟာပနံ ဝိယ (သျှာ)	
နှာပနံ ဝိယ နှာပနံ (က)	၈၄
နှာပိကာ = နဟာပိကာ (သီ)	၁၄၃
နိစ္စာဒိတော = နိစ္စတော (သီ)	၂၀၈
နိဋ္ဌိသိတွာ = ဥဋ္ဌိသိတွာ (က)	၃၂၀
နိဋ္ဌမထ = နိဋ္ဌရထ (က)	၇၄
နိဗ္ဗတ္တိကံ = နိဗ္ဗတ္တနိကံ (က)	၂၀၁
နိဗ္ဗဒ္ဓနဿ = နိဗ္ဗထနဿ (သီ၊ သျှာ)	၆၁
နိယျာတုံ = နိယျာနိတုံ (က)	၃၁၆
[ဖ]	
ပကတိနိဗ္ဗတ္တိဌာနေသုယေဝ = ပကတိနိဗ္ဗတ္တိဌာနေယေဝ (သျှာ)	၁၀၂
ပစ္စယောတိ ဟေတုဝေဝစနမေဝ = ပစ္စယော ဟေတုဝေဝစနမေဝ (သျှာ)	
ပစ္စယော ဟေတုတိ ဝေဝစနမေဝ (က)	၁၄၆
ပဋ္ဌပဋ္ဌာယန္တာ = တဋ္ဌတဋ္ဌာယန္တာ (ဗဟုသု)	၁၇၃
ပရမမိတိန္ဒြိယော = ပရိမာရိတိန္ဒြိယော (သီ)	၃၀၄
ပရသံဟရဏံ = ပရဿ ဟရဏံ (သီ၊ သျှာ၊က)	၇၀
ပဟတောကာသဉ္စ = ဂတောကာသံ (သီ) ဟတောကာသံ (သျှာ)	၁၉၂
ပကာသာ = ပကာသိတာ (က)	၃၃
ပဝါသဂမနံ = သင်္ဂါမဂမနံ (က)	၈၉
ပဋိဇာနာတိ = ပဋိဝိဇာနာတိ (သီ) ပဇာနာတိ (သျှာ)	၃၀
ပဋိပန္နာ စ မံ = ပဋိပတ္တိယာ မံ (သျှာ၊က)	၂၉၇
ပဋိပန္နော = မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော (သျှာ၊က) အဋ္ဌါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော (က)	၃၆
ပဋိပရိဝတ္တိတွာ = ပဋိနိဝတ္တိတွာ (က)	၂၂
ပဋိဗာဟယမာနော = ပဋိဗာဟိယမာနော (သီ၊က)	၄၀
ပဋိဗာဟိယုတိ = ပဋိဗာဟိယတိ (သီ၊ သျှာ)	၄
ပဋိဗာဟိတုံ = ပဋိပ္ပရိတုံ (သီ၊ သျှာ)	၁၉၁

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ma]		[Ra]	
Mahākoṭṭhikatthera	312	Rājagaha (nagara) 6, 7, 9, 14, 35,	
Mahāgovinda (rājā)	122	40, 48, 122, 137-ādi	
Mahāgovindasutta	161	Rājāñña	37
Mahātissatthera	170	Rājāgāraka	42
Mahāthera	176	Rāma (Bārāṇasirājā)	233
Mahādhammapāla-jātaka	161	Rāhu (Asurinda)	255
Mahānāgattthera	170-1	Rāhula (Buddhaputta)	51, 172
Mahānāma	209	Revatattthera	172
Mahāphussadevatthera	169	Roja	230
Mahābodhi	260	Rosikā	327
Mahābhūtapariyesaka		[La]	
(bhikkhu)	323	Licchavi (rājā)	276
Mahāmahindattthera	120	Lomahaṃsanāsutta	161
Mahāmuṇḍika	140	Lohakumbhī	212
Mahāmoggallānatthera	124, 127,	Lohapāsāda	120
172, 208, 255, 312, 322		Lohicca (brāhmaṇa)	327
Mahāli (Licchavi)	277	[Va]	
Mahāvana	276	Vatthasutta	113
Mahāvihāra	2	Vanavāsītissa	213
Mahāsaṭṭhivassatthera	260	Vara	230
Mahāsatipaṭṭhānasutta	182, 192	Varakalyāṇa	230
Mahinda	1	Varamandhātā	230
Māsurakkha (sattha)	88	Vararoja	230
Migadāya	287	Vāsetṭha (māṇava)	220, 258,
Migasiṅgātāpasa	304		331, 337
Milinda (rājā)	246	Vijitasena	230
Mūladeva (cora)	85	Vijitā	230
Meghamāla (cora)	85	Vijitāvī (paccekabuddha)	212

နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
[ပ]	
ပဋိမုခံ = ပရိမုခံ (က)	၂၂၃
ပဋိသံဝေဒယမာနာနံ = ပဋိသံဝေဒိယမာနာနံ (သီ၊ က)	၁၁၆
ပဋိသန္ဓာရံ = ပဋိသန္ဓာရံ (သျှာ) ပဋိသန္ဓာရံ (က)	၈၁
ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂ = ပဋိသန္တိဒါ (သီ၊ သျှာ)	၁၇
ပဏိပါတေနာတိ = ပါဏိပါတေနာတိ ((သျှာ၊ က)	၂၀၆
ပတိကုဋ္ဌော စ = ပတိကိဋ္ဌော စ (သီ) ပဋိကိဋ္ဌော စ (သျှာ၊ က)	၂၁၀
ပရိနိဗ္ဗာနဓမ္မော = နိဗ္ဗာနဓမ္မော (သျှာ)	၂၇၉
ပရိမဒ္ဓိတုံ = မဒ္ဓိတုံ (သီ၊ သျှာ)	၂၂၃
ပရိယိဋ္ဌာ = ပရိဇ္ဈဋ္ဌာ (သီ)	၃၃၅
ပရိဝါရေယျာထာ'တိ = ပရိဝါရေယျာထာတိ (သီ)	၁၃၄
ပရိယတ္တိဗ္ဗာဇနတ္ထတော = ပရိယတ္တိဘာဇနတ္ထတော (သီ၊ သျှာ)	၁၉
ပရိတုဋ္ဌာ ဘတ္တပုဋ် = ပရိဘုတ္တဘတ္တပုဋ် (သျှာ)	
တုဋ္ဌာယ ဘတ္တပုဋ် (က)	၂၄၁
ပရိသာဝစရာ = ပရိသာ ဇနာ (က)	၂၃၇
ပရုဋ္ဌမသုဒါဋ္ဌိကံ = ပရုဋ္ဌကေသမသုဒါဋ္ဌိကံ (သျှာ)	၂၃၄
ပဝေစေတုကာမော = သံဝေစေတုကာမော (သီ)	၃၂၈
ပဟေဏကသက္ကာရော = ပဟေနကသက္ကာရော (သီ)	
ပါဟုနကသက္ကာရော (သျှာ)	၁၄၉
ပသေနဒိနာ = ပသေနဒိနာ (က)	၂၁၉
ပဝုဋ္ဌာတိ = သပုဋ္ဌာတိ (က)	၁၄၈
ပဝတ္တနံ = ပဝတ္တံ (သျှာ၊ က)	၁၈၁
ပဝတ္တဖလဘောဇနာ = ပဝတ္တဖလဘောဇိနော (သီ)	၂၄၁
ပါကဋ္ဌဇနပဒံ = ဇနပဒံ (သျှာ၊ က)	၂၃၇
ပါစိနအဗ္ဗလဋ္ဌိကဋ္ဌာနံ = ပါစိနံ အဗ္ဗလဋ္ဌိကဋ္ဌာနံ (သီ၊ က)	၁၂၀
ပါစိနာဘိမုခါ = ပါစိနမုခါ (သီ)	၂၃၁
ပါဠိယေက္ကာ = ပါဠိယေက္ကာ (သီ) ပဋိကော (သျှာ)	၁၃၅
ပါဠိယေက္ကာ = ပါဠိယေကော (သျှာ) ပါဠေက္ကာ (က)	၃၂၃
ပါတရာသဘတ္တံ = ပါဒဝတ္တံ (သီ၊ သျှာ)	၂၁၄
ပါတိမောက္ခသံဝရသီလာ = ပါတိမောက္ခသီလံ (သီ)	၂၉၅
ပါတိကဝဂ္ဂေါတိ = ပါဠိကဝဂ္ဂေါတိ (သီ) ပါတိယဝဂ္ဂေါတိ (သျှာ)	၂

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Va]		[Sa]	
Vinayaṭṭhakathā	122, 298	Sandhāna (upāsaka)	45, 298
Vipassī (Buddha)	59, 60	Samaṇamuṇḍikaputtasutta	163
Vibhaṅgappakaraṇa	182	Samantapāsādikā	79
Vibhaṅga	36, 187, 189	Sampasādanasutta	314
Visākhā (upāsaka)	159, 281	Sambhavaajāta	142
Visākhā (upāsikā)	127	Sarabhaṅga	142
Visākhā (mahesī)	230	Sallavatī (nadī)	156
Visuddhimagga	35, 87, 97, 102, 111, 112, 115, 133, 153, 156, 163, 165, 180, 188, 189, 196, 199, 203, 308, 323, 335, 337	Sallekhasutta	161
Vissakamma (devaputta)	10	Savara (milakkhu)	159
Vedehī (devī)	127	Sāgara (deva)	86
Vebhāra (pabbata)	9	Sāriputtatthera	15, 34, 124, 127, 154, 161, 172-ādi
Verañjā (nagara)	13	Sīlavatikā (gāma)	327
Velāmasutta	209	Sīvatthi (nagara)	7, 57, 284, 300, 317
Vesālī (nagara)	12, 276	Sikhī (Buddha)	59
Vessantarajāta	120	Sinisūra	230
Vessantara (rājā)	99	Sītā (devī)	74
Vessabhū (Buddha)	59	Sīha (samaṇuddesa)	277
Vessavaṇa	126	Sīhaḷadīpa	1, 169
Veḷuvana	123, 323	Sujātā (setṭhidhītā)	57, 157
[Sa]		Suttanta	271
Saṅkha (nidhi)	253	Sudinna (Kalandaputta)	12
Sañjayabelatṭhaputta	36, 42, 132, 151	Sunakkhatta	278
Sattapaṇṇiguhā	9	Suppiya (paribbājaka)	15, 36, 38, 40, 42-5
Santatimahāmatta	260	Suppiyā	230
		Subhaddakaṇḍa	4

[ဝ]

ပါနိယပါနကာဒိနိ = ပါနိယနဟာနောဒကာနိ (သိ)	၂၀၄
ပါသာဒိက'တ္ထ = ပါသာဒိကာနိ ယတ္ထ (သျှာ)	၂၂၆
ပိလက္ခေ = ပိလက္ခ (သျှာ၊ က)	၇၉
ပိဇ္ဇန္တဿ = ပိဇ္ဇန္တဿ တဇ္ဇန္တဿ ဝါ (သျှာ၊ က)	၁၄၄
ပုထု = ပုထု (သျှာ)	၅၉
ပုဗ္ဗုဋ္ဌကေဟိ = ပုဗ္ဗုဋ္ဌကေဟိ (က)	၁၉၅
ပုရက္ခတ္တာ = ပုရက္ခိတ္တာ (က)	၂၅၅
ပုရိမပဒေသံယေဝ = ပုရိမပါဒေယေဝ (က)	၁၆၉
ပုရိမဝစနံ = ပုရိမသဝနံ (သိ၊ သျှာ)	၃၂
ပူဇ် ကုရုမာနာ = ပူဇယမာနာ (က)	၃၂၀
ပူရေတုံ သက္ကောန္တိ = န ပူရေတုံ န သက္ကောန္တိ (သိ)	၂၉၇
ပုဝိကာ = ဘတ္တကာရကာ (သိ၊ က)	၁၄၃
ပက္ကံ ပက္ကံ = ပက္ကပက္ကံ (သိ)	၁၇၉
ပက္ခန္ဓော = ပက္ခန္ဓော (သိ၊ သျှာ)	၃၉
ပစ္စယပရမ္ပရံ = ပစ္စယပရမ္ပရာယာ (က)	၁၁၅
ပစ္စာသီသတိတိ = ပစ္စာသီသတိတိ (သိ၊ သျှာ)	၃၀၂
ပစ္စာ ဒုဂ္ဂတပုရိသေဟိပိ = ပစ္စာနုဂ္ဂတပုရိသေဟိပိ (က)	၂၇၀
ပဉ္စပရိဝဇ္ဇော = ပဉ္စပရိဝဇ္ဇော (က)	၁၃၉
ပဉ္စမတ္တာ ပဉ္စမမာဏ်"န္တိ = ပဉ္စမတ္တာ ပမာဏာတိ (ဋီကာ)	၃၆
ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝုတော = ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော (က)	၃၃၄
ပညာသင်္ကလနနိစ္ဆယော = ပညာသင်္ကလနနိစ္ဆယော (သိ)	
ပညာသကလဝိနိစ္ဆယော (သျှာ) ပညာသင်္ကလဝိနိစ္ဆယော (က)	၂
မညာဂတေန = ပညာဗလေန (သျှာ)	၁၀၀
ပုဗ္ဗုတ္တနံ = ပညာပုတ္တနံ (သျှာ၊ က)	၉၁
ပတ္တပရိဝါရိတံ ဝိယ ကေသရံ = ပိဝပရိဝါရိတော ဝိယ ကေသရော (သျှာ) ၄၁	
ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော = ပတိအာယိတဗ္ဗကော (သိ)	
ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော (သျှာ)	၇၂
ပဉ္စကော = ပဉ္စကော (သိ)	၁၄၀
ပိဋကဏ္ဍကဋ္ဌိကေ = ပိဋကဏ္ဍကေ (သိ)	၁၀၀
ပုစ္ဆိတာ = ပုစ္ဆိတ္ထ (သိ)	၁၄၄

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko	Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Subhadda (paribbājaka)	3, 45	Sela (brāhmaṇa)	246
Subhadda (vuḍḍhapabbajita)	3, 7	Soṇadaṇḍa (brāhmaṇa)	249, 261
Subha (māṇava)	8, 27, 317	[Ha]	
Subhasutta	8	Hatthā (mahesī)	230
Sūciloma (yakkha)	51	Hatthinika	230
Setakaṇṇika (nigama)	156	Hārīta (mahābrahmā)	41
Setavāhana (raṭṭha)	270		

နာနာပါဌာ	ပိဋကံ
[ဝ]	
ပုစ္ဆတိ = ပုစ္ဆာ (သီ)	၃၂၅
ပုဗ္ဗဏ္ဏာဒိနိ ဝါ = ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏာဒိနိ ဝါ (သီ၊ သျှာ)	၂၄၁
ပုဗ္ဗန္တာပရန္တကပ္ပိကေ = အပရန္တကပ္ပိကေ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ-	
ကပ္ပိကေ စ (သျှာ၊ က)	၁၁၂
ပုဠေန = ပုဠေ အာဟ စ (က)	၂၄၆
ပုဗ္ဗေပါဟံ = ပုဗ္ဗေပဟံ (သီ) ပုဗ္ဗေဝါဟံ (သျှာ)	၂၀၀-၂၀၉
ပေါက္ခရသာတိတိ = ပေါက္ခရသာဒိတိ (သီ၊ ဣ)	၂၁၇
ပေါဗ္ဗိနုပေါဗ် = ပေါဗ္ဗိနုပေါဗ် (သျှာ)	၁၆၀
ပေါတ္တနိယံ = ပေါတ္တနိယံ (သျှာ) ပေါတ္တနိကံ (က)	၁၂၄
ပေါသိနိ၊ ဝနီနိတိ အတ္ထော = ပုဿန္တိ ဝနုန္တိတိ အတ္ထော (သီ)	
ပေါသိန္တိ ဝနုန္တိတိ အတ္ထော (သျှာ)	၁၉၆
[ဖ]	
ဖရုသဝစနသမုဒါစာရေ = ဖရုသဝစနသမုဒါစာရေန (သျှာ၊ က)	၂၂၀
ဖုသတိ = ဖရတိ (သျှာ)	၁၉၄
[ဗ]	
ဗလာကာ = ဗကာ (က)	၈၆
ဗဟုကာရတ္တာ = ဗဟုပကာရတ္တာ (သျှာ၊ က)	၂၀၁
ဗဟုဝစနနိဋ္ဌေသော = ပုထုဝစနနိဋ္ဌေသော (သီ၊ သျှာ)	၉၃
ဗဟုံ ဓနံ = ဗဟုဓနံ (သျှာ) ပဟုတံ ဓနံ (က)	၂၆၉
ဗာလာတပသမ္ပဿေနံ = ဗာလာတပဒဿနေနံ (သီ)	၂၅၆
ဗာလေ စ ပဏ္ဍိတေ စ = ဗာလော စ ပဏ္ဍိတော စ (သျှာ၊ က)	၁၄၀
ဗာဝရိဿ = ဗာဝရိယဿံ (သီ၊ က)	၁၄၁
ဗိဇနိ = ဝိဇနိ (သီ၊ သျှာ၊ ဣ)	၁၂
ဗဒ္ဓိ ပုဋ္ဌကံ = ဗန္ဓုပုဋ္ဌကံ (သျှာ)	၂၃၅
ဗျုပ္ပထန္တိ = ဗျုပ္ပထန္တိ (သီ)	၂၃၄
ဗြဟ္မလောကော = ဗြဟ္မာ (သီ၊ သျှာ)	၃၃၃
ဗြဟ္မဝစ္ဆသိတိ = ဗြဟ္မဝနီတိ (သီ)	၂၅၁
ဗြာဟ္မဏောဝ = ဗြာဟ္မဏာဝ (သျှာ)	၃၀
ဗန္ဓကရဏံ = ထဒ္ဓကရဏံ (သီ)	၉၁

Sīlakkhandhavaggaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṃ, Syā = Syāmapotthakaṃ, Kaṃ = Kambojapotthakaṃ, I = Inḡalisapotthakaṃ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

Sīlakkhandhavaggaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā	Piṭṭhankā
[A]	
Agaru assa = Agaru (Syā, Ka)	236
Agganakhehi = Agganakhena (Sī, Syā)	225
Aggijuhanaṃ = Aggim̐ juhanti (Ka)	88
Aṅgako = Aṅgātiko (Sī) Maṇḍabyo (Syā)	37
Aṅgalaṭṭhim̐ = Aṅgulaṭṭhim̐ (bahūsa)	88
Acittuppādā rūpamattaka-attabhāvāti = Acittuppādarūpamattaka-attabhāvāti (Sī)	108
Acchiddakagaṇanā = Acchindakagaṇanā (Syā, Ka)	90
Acchiddakapāṭhakā = Acchiddapāṭhakā (Sī) Acchindakapāṭhakā (Ka)	143
Ajānantopi = Appaṭijānantopi (Syā) Asampajānantopi (Ka)	107
Ajja aggaṃ katvāti attho = Ajja agganti attho (Ka)	211
Ajjakaṃ = Ajjukaṃ (Vi 2. 52 piṭṭhe)	79
Ajjameva = Ajja me (Sī)	305
Ajjhosannā = Ajjhoppannā (Ka)	59
Añjasā vā = Añjasā ca (Sī)	332
Aññathā = Aññathāpīti (Ka)	106
Aṭṭhamasamāpattiyā = Aṭṭhamāya samāpattiyā (Ka-Sī)	306
Aṭṭhuppattiyā hi = Aṭṭhuppattiyaṃ hi (Sī, Ka)	51
Atitthaṃ nāma kammaṭṭhānaṃ = Atitthaṃ nāma (Ka)	325
Atibharitā = Atibharitāya (Ka)	180

နာနာပါဌာ

၃၉၃

နာနာပါဌာ

ပိဋကံ

[ဗ]

ဗိန္ဒု၊ ဗိန္ဒု = ဗိန္ဒုဗိန္ဒုန္တိ (သီ၊ သျှာ)	၁၉၅
ဗိဗ္ဗောဟနံ = ဗိဗ္ဗောဟနံ (သျှာ)	၁၀
ဗုဒ္ဓိ သရဏဂမနံ = ဗုဒ္ဓသရဏဂမနံ (သျှာ)	၂၀၀
ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ = ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ (က)	၁၂၃

[ဘ]

ဘဂဝတော = ဘဂဝတာ (သီ၊ သျှာ)	၂၅၀
ဘာဝါနုက္ကမော = ဝိဘာဝနာနုက္ကမော (သျှာ) ဘာဝါနုက္ကမော (က)	၁၅၀
ဘောဂနာသနဘယာ = ဘောဂနာသနဘယေန (သျှာ၊ က)	၂၆၁
ဘောတော စ ဂေါတမဿ = ဘော ဂေါတမ (က)	၂၂၅
ဘတ္တကာရကာ = သူပိကာ (သီ)	၁၄၃
ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ = ဘတ္တကိစ္စကာလေ (သီ၊ သျှာ)	၂၀၃
ဘဒ္ဒမုတ္တကန္တိ = ဘဒ္ဒမုတ္တကန္တိ (သျှာ)	၇၉
ဘဒ္ဒိ = ဘဒ္ဒိ (သီ)	၂၃၇
ဘဇ္ဇိတွာ = ဘဇ္ဇိတွာ (သျှာ)	၆၂
ဘဿာတိ = ရဘဿာတိ (သီ၊ သျှာ)	၂၂၀
ဘုက္ကာရံ = ဘုံကာရံ (သီ)	၃၁၇
ဘုတ္တော = ဘုတ္တန္တော (က)	၂၀၃
ဘုမ္မဇာလံ = ဘုမ္မဇာလံ (သီ) ဘုမ္မပါသံ (သျှာ)	၂၃၁
ဘိက္ခာပဋိဂ္ဂဟဏာဒိဝသေန = ဘိက္ခာဂဟဏာဒိဝသေန (က)	၁၇၇
ဘိန္ဒိတွာ = ဆိန္ဒိတွာ = (သျှာ) ဆိန္ဒိတွာဝ (က)	၃၃၀

[မ]

မတဿ ဂဗ္ဘဿ = ဝိနဿမာနဿ ဂဗ္ဘဿ (သီ)	၉၁
မဒဟတ္ထိ = မတ္တဟတ္ထိ (သီ၊ သျှာ)	၁၀၆
မဟတာ = မဟတိယာ (က)	၂၁၆
မဟာဘာရာတိ = ဒုဗ္ဘရာတိ (သျှာ) မဟာဂဇာ (ဋီကာ)	၁၀၅
မဟာသီဟနာဒံ = ဗုဒ္ဓသီဟနာဒံ (သီ)	၂၉၅
မဟန္တဘာဝဒီပနတ္ထံ = ဂုဏမဟန္တဘာဝဒီပနတ္ထံ (သျှာ)	၂၅၃
မဟိံသီ = မဟိသီ (သီ၊ သျှာ)	၇၃
မာဏဝါပိ = မာဏဝကာတိ (သျှာ၊ က)	၂၂၄

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Ativiya papañco = Atipapañco (Sī, Syā)	69
Aturito = Aturanto (Sī)	225
Attanā = Attano (Sī, Syā)	137
Atthamapekkhitvā = Atthamavekkhitvā (Sī, Syā)	34
Atthamenti = Atthaṅgamenti (Syā, Ka)	334
Attharaṇa-attharakāyeva = Attharaṇaka-attharakāva (Sī)	
Attharaṇa-attharaṇāniyeva (Ka)	83
Atthasamīpaṃ gato = Atthaṅgasamīpaṃ gato (Syā) Atthaṅgato (Ka)	42
Atthi ceva puggalo = Aṭṭhivedhapuggalo (Sī)	324
Attho = Attho. Kva gacchatīti (Sī, Syā)	332
Adhippetāni = Adhippetā (Sī, Ka)	245
Adhivuttipadāni = Adhimuttipadāni (Syā, Ka)	96
Anadhimuccanatāya = Anadhimuccatāya (Sī)	246
Anasanena = Anussukena (Syā)	127
Anicchārayamānā = Anuccāramānā (Syā)	137
Animmāpetabbāti = Animmātabbāti (Sī)	151
Anuññātakāle = Anuññātakālaṃ (Sī)	80
Anuṭṭhubhitvāva = Anuṭṭhubhitvā (Ka) Anuṭṭhahitvāva (Syā, Ka)	126
Anupacāraṭṭhānaṃ = Asañcaraṇaṭṭhānaṃ (Ka)	188
Anupubbī kathā = Anupubbakathā (Sī) Anupubbikathā (Syā)	230
Anubandhā = Anubaddhā (Sī)	40
Anuyutto = Anussukko (Sī) Anussuko (Syā)	222
Anussavādimattasambandhitena = Anussavādimattasaṃvaḍḍhitena	
(Sī, Syā)	39
Anuhīramāne = Anudhāriyamāne (Syā, Ka)	60
Antare nivāsini = Antaranivāsini (Sī)	229
Antevāsi-uttarassa = Antevāsinaṃ uttarassa (Syā, Ka)	246
Antokatabhāvadassananti = Antogadhabhāvadassananti (Ka)	117
Antomajjhanhikena = Antomajjhantikena (Sī, Syā)	75
Andhamāmaṃ = Andhatamaṃ (Syā, Ka)	52
Anvāssavissanti'ti = Anvāssaveyyunti (Sī, Syā)	173

နာနာပါဌာ

ပိဋကံ

[မ]

မာတုဋ္ဌာနေ = မာတိဋ္ဌာနေ (သီ) မာတိကဋ္ဌာနေ (သျှာ)	၂၃၂
မာနသကာ = မာနသိကာ (က)	၁၁၁
မာနသကေသု = မာနဿကေသု (က)	၁၇၅
မာလာဂန္ဓရူမဝတ္ထာဒီဟိ = မာလာဂန္ဓရူပဝတ္ထာဒီဟိ (သီ၊ သျှာ)	၁၇၈
မိယမာနော = မိယမာနော (သီ) နိယမာနော (သျှာ)	၂၅၈
....မုဏ္ဍကရဏံ = ...မုဏ္ဍကကရဏံ (သျှာ)....မုဏ္ဍိကကရဏံ (က)	၂၆၅
မူလသစ္စံ = မူလစ္စံ (သျှာ) မူလစ္စေဇ္ဇံ (က)	၁၂၅
မောဝေသာမာတိ = မောဝေမာတိ (သီ) မုဇ္ဈိဿာမာတိ (က)	၃၂၄
မောဒါ မောဒမာနာ = မုဒမောဒမာနာ (သီ)	၂၆၅
မဇ္ဈိဋ္ဌိကာယ = မေဇ္ဈိဋ္ဌိကာယ (သီ)	၈၂
မဇ္ဈိနိကေ = မဇ္ဈိနိကေ (သီ၊ သျှာ)	၂၈၄
မန္တာဏိပုတ္တော = မန္တာနိပုတ္တော (သီ) မန္တာနိပုတ္တော (သျှာ၊ က)	၁၇၂
မိတ္တာနမဒ္ဓုဗ္ဗော = မိတ္တာနမဒ္ဓိဗ္ဗော (သျှာ၊ က)	၁၅၄
မုစ္ဆန္တိ = မုဇ္ဈန္တိ (သျှာ)	၁၆၈
မုဇ္ဇာပေတွာ = ပမုဇ္ဇာပေတွာ (သျှာ၊ က)	၁၃၈
မုစ္ဆိတုကာမာ = မုဇ္ဈိတုကာမာ (သျှာ)	၁၆၉
မုစ္ဆိသု = မုဇ္ဈိသု (သျှာ၊ က)	၁၃၈
မုဇ္ဇေ = မုဇ္ဇတော (က)	၉၇
မုတ္တဟရိဋ္ဌကံ = ဂေါမုတ္တဟရိဋ္ဌကံ (သျှာ၊ က)	၁၈၄
မုဏ္ဍိယောတိ = မုဏ္ဍိယောတိ (သီ၊ သျှာ)	၂၈၅
မောရသဒိသေ = မောရသမေ (သီ၊ သျှာ)	၂၂၉

[ယ]

ယထာ ကထဉ္စ = ယထာ ကထဉ္စိ (သီ)	၂၅၄
ယထာနာမဝသေနဝ = ယထာရုစိဝသေနဝ (သျှာ)	၂၆၉
ယမကယမကာ ဝိယ = ပုရိမယမကာ ဝိယ (က)	၅၇
ယာဝဒေ = ယာဝဒေဝ (သီ၊ သျှာ)	၃
ယေ တေ = ယေ ဝေါ (သီ၊ သျှာ)	၁၀၁
ယေနိစ္ဆကံ = ယထိစ္ဆကံ (သျှာ) ယဒိစ္ဆကံ (က)	၁၈၅
ယေန ကေနစိ = ယေန တေန (သီ)	၂၆၆

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A]

Apakataññunā = Apakataññunā bhikkhunā (Syā)	191
Aparantakappike = Pubbantakappike (Syā, Ka)	112
Aparādhakārako = Aparādhako (Ka)	140
Aparāmāsapaccayā = Aparappaccayā (Sī)	100
Aparipatantaṃ = Apatantaṃ (Sī, Ka)	122
Apasakkantopi = Pakkantosi (Sī) Apakkantopi (Syā)	312
Apubbapadavaṇṇanā = Anupubbapadavaṇṇanā (Syā, Ka)	122
Appaṭikuṭṭhāni = Appatikuṭṭhāni (Sī)	273
Abbheyyamāsurakkharājasatthādisatthaṃ = Aṅgeyyamāsurakkhādi-nītisatthaṃ (Sī) Ajjheyya... (Syā)	88
Abyāpajjanti = Abyāpajjhanti (Sī)	294
Abyābajjhaṃ = Abyāpajjhaṃ (Sī, Syā) Abyāpajjaṃ (Ka)	273
Abhiññāñāṇanti = Abhiññāṇanti (Syā, Ka)	324
Abhimanāpataraṃ atiseṭṭhataranti = Abhikkantataraṃ atimanāpataranti (Sī, Ka)	154
Abhiharitvāpi = Abhinīharitvāpi (Syā)	153
Amatamahānibbānaṃ sampāpikā = Amatamahāparinibbāna-sampāpikā (Sī)	48
Amatamahānibbānassa = Amatamahānibbānāya (Ka)	311
Ayānabhūmiṃ = Abhūmiṃ (Sī)	224
Arājake ṭhāne = Arājakaṭṭhāne (Sī)	217
Aruṇaggaṃ = Āruṇaggaṃ (Sī)	324
Allakappaṭṭhaṃ = Ajitaraṭṭhaṃ (Sī) Damiḷaraṭṭhaṃ (Syā)	
Addillaraṭṭhaṃ nāma (I)	283
Avakkhalitaṃ = Apakkhalitaṃ (Sī)	65
Avantiraṭṭhaṃ = Anantararaṭṭhaṃ (Sī)	283
Asakkuṇantā = Asakkontā (Syā, Ka)	328
Asadisasaṃyoge = Asadisasampayogena (Sī)	
Asadisasampayoge (Syā)	232
Asamuppannakāmacāropi = Asamuppannakāmarāgopi (Syā)	306
Asāmapākā = Asāmapākikā (Sī)	241
Asmamutṭhikā = Ayamutṭhikā (Syā, Ka)	241

နာနာပါဌာ

၃၉၅

နာနာပါဌာ

ပိဋကံ

[ယ]

ယညဝါဠိ = ယညာဝါဠိ (သဗ္ဗတ္ထ)	၂၇၅
ယုတ္တံ န ခေါ် ဧတံ ဝတ္ထုန္တိ အတ္ထော = ဧတံ ဝစနာယ ဧတံ ဝတ္ထု ယုတ္တန္တိ အတ္ထော (သီ) ဧတံ ဝစနာယ ဝတ္ထု ယုတ္တန္တိ အတ္ထော (သျှာ) ယုတ္တံ န ခေါ် ဝစနာယ၊ ဧတံ ဝတ္ထု ယုတ္တန္တိ အတ္ထော (?)	၂၀၅

[ရ]

ရဇော = ဝုမရဇော (သျှာ)	၁၂၉
ရဇောပထော = ရဇောပထော (သီ၊ သျှာ)	၁၆၂
ရထာ ပတ္တိတိ = ရထော ရဋ္ဌန္တိ (သီ)	၂၆၄
ရာဇလီလာယ = ရာဇလီဠာယ (သီ)	၂၁၉
ရာဇဂ္ဂမဟေသိယာ = ရာဇမဟေသိယာ (သီ၊ သျှာ)	၂၄၉
ရာသိကတံ = ရာသိရာသိကတံ (သီ)	၂၄၄
ရုစိ = ရုစိယော (ဗဟူသု)	၃၁၀
ရူပါ စ = ရူပဇ္ဇ (သီ)	၁၇၅
ရဇ္ဇအနုသာသနသာလာ = ရဇ္ဇံ အနုသာသနသာလာ (သီ၊ သျှာ)	၂၂၀
ရတ္တာ = ရတာ (သျှာ)	၁၀၀

[လ]

လဘတိ”တိ = လဘိဿတိတိ (သျှာ)	၂၆၀
လဘိ = ဥပေတိ (သျှာ) လဘတိ (က)	၂၁၂
လိင်္ဂဝိပရိယာယော = လိင်္ဂဝိပရိယာသော (သီ)	၁၃၅
လိစ္ဆဝိရာဇာ = လိစ္ဆဝိ (သီ)	၂၇၉
လိစ္ဆဝိပရိသာယာတိ = လိစ္ဆဝိပရိသာယာတိ (သီ၊ သျှာ)	၂၇၆
လေယုဗ္ဗိ = လေဟဗ္ဗိ (သျှာ)	၀၂
လောဘသဟဂတာ = ရာဂသဟဂတာ (သီ၊ က)	၅၄
လောမသာယ = လောမသာယ ဗာဟာယ (သီ)	၂၀၀
လဂ္ဂါမ = အလဂ္ဂါ (သီ၊ သျှာ)	၂၃၉

[ဝ]

ဝစနဗျတ္တယော = ဝစနဗျတ္တယောဂေါ (သျှာ၊ က)	၁၂၉
ဝစနသဗ္ဗဋ္ဌိဂ္ဂဟေ = ဝစနပဋ္ဌိဂ္ဂဟေ (သျှာ)	၂၇
ဝစသာယတ္ထေ = ဝဝသာယတ္ထေ (သီ)	၂၁၁

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[A-Ā]

Assameṇḍādayo = Assabandhādayo (Sī, Syā)	142
Āṇaṇyaṃ = Ānanyaṃ (Sī, Syā)	4
Āṇaṇyanidānaṃ = Āṇanyanidānaṃ (Sī) Āṇaṇyanidānaṃ (Ka)	190
Ādiṭṭhañāṇanti = Ariṭṭhaṃ ñāṇanti (Sī) Adiṭṭhañāṇanti (Syā)	89
Ābaddhaṃ = Āraddhaṃ (Syā)	55
Ābādho = Rogo (Sī, Syā)	319
Āmalakapattotipi = Amilātapattotipi (Sī)	
Ālamakapattotipi (Syā)	83
Āmisagahaṇatthaṃ = Āmisasaṅgahaṇatthaṃ (Syā)	241
Ārohaṇasajjanaṃ = Ārohaṇasajjāni (bahūsu)	134
Āvajja, samannāharāti = Āvajjaṃ samannāharāhīti (Syā)	155
Āsaṅgo vā bandho vā = Saṃsaggo vā baddho vā (Syā)	186
Āsabhiṃ vācaṃ = Āsabhiṃca vācaṃ (Sī) Āsabhivācaṃ (Syā)	60
Āsāḥhipuṇṇamāyaṃ = Āsāḥhapuṇṇamāyaṃ (Syā)	9

[I]

Itarassa = Tassa (Ka)	285
Ittarāni = Itarāni (Sī, Syā)	175
Itthabhāvato = Itthambhāvato (Sī)	202
Idaṃ dhammatāsiddhanti ca = Idampi dhammatāsiddhanti (Sī)	273
Idaṃca te nāga = Akkhāhi me nāga (Sī)	160
Idāni puññāni = Idānipi puññāneva (Sī, Syā)	288
Imesu catūsu jhānesu = Imesu ca jhānesu (Syā)	
Imesu jhānesu (Ka)	314
Iraṇanti = Iraṇanti (Sī)	336
Issariyalīlāya = Issariyalīlāya (Sī) Issariyalīlāya (Syā)	138

[U]

Ukkamitvā = Okkamitvāpi (Syā) Upakkamitvā (Ka)	329
Ukkāsatanipātasamākulamiva = Ukkasannipātasamākulamiva (Syā)	40

၃၉၆

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယံ

နာနာပါဌာ

[•]

ဝစတ္တံ = ဝစတ္တံ (သီ) ဝပတ္တံ (သျှာ)	၇၉
ဝဏမတ္တစောဠကာနိ = ဝဏပဋ္ဌစောဠကာနိ (သီ)	
ဝဏပဋ္ဌစောဠကာနိ (သျှာ)	၁၇၀
ဝတစရိယာဒိ = ဝတ္တစရိယာဒိ (သျှာ)	၂၅၂
ဝတဿ'ဿန္တိပိ = ဝတဿာယန္တိပိ (ဗဟုသု)	၁၅၂
ဝနပဗ္ဗာရံ = နဝံ နဝံ (သီ)	၁၀၆
ဝသနဝနံ = ဝသန္တဝနံ (သီ) ဝသနဌာနံ ဝနံ (က)	၁၂၂
ဝသလိ = ဝသလီ (သီ)	၂၃၁
ဝသိသတေဟိ = ဝသိသတေဟိ (သီ၊ သျှာ)	၁
ဝသီ'တိ = ဝသသီတိ (သျှာ)	၂၁၄
ဝသန္တာနိ = ဝသန္တာ (သီ)	၆
ဝါဒသံဃဇ္ဇေ = ဝါဒသံဃာဇ္ဇေ (သီ၊ သျှာ)	၂၃၆
ဝါဒါနုဝါဒံ = ဝါဒါနံ ဝါဒံ (သီ) ဝါဒီနံ ဝါဒံ (က)	၂၉၇
ဝါလုကပုဉ္ဇံ = ဝါလိကပုဉ္ဇံ (သီ)	၄၉
ဝါသေဋ္ဌ = ဝါသေဋ္ဌာ (သီ၊ သျှာ)	၂၂၀
ဝိစ္စုတေဟိ = ဝိစ္စရိတေဟိ (သျှာ၊ က)	၁၂၀
ဝိရုနန္တာ = ဝိတုဒန္တာ (သျှာ)	၁၀၆
ဝိဇဟတိတိ = ဇဟတိတိ (သီ) ပဇဟတိတိ (သျှာ)	၁၀၉
ဝိဇန္တိတ = ပဝိဇန္တိတ (သီ၊ သျှာ)	၅၀
ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒံ = ဝိဇ္ဇာစရဏံ (သီ၊ သျှာ)	၂၃၉
ဝိဇိတာဝိ နာမ = ဝိဒိတဝိသေသော နာမ (သီ)	
ဇိဝိတဝိသေသော နာမ (သျှာ)	၂၁၂
ဝိနိစ္ဆိနိတုံ = ဝိနိစ္ဆေတုံ (သီ) ဝိနိစ္ဆိတုံ (သျှာ)	၂၄၅
ဝိပရိဝတ္တမာနာ = ပရိဝတ္တမာနာ (သီ၊ သျှာ)	၂၃၆
ဝိပ္ပလန္တယသိ = ဝိပ္ပလန္တယသျှာသိ (သျှာ၊ က)	၁၃၇
ဝိပဿနာပညာယ = ဝိပဿနာဒိပညာယ (သီ၊ သျှာ)	၂၆၃
ဝိမောစေတု = မောစေတု (က)	၃၂၇
ဝိယာကရိဿံ = ဗျာကရိဿံ (သီ၊ သျှာ)	၁၄၁
ဝိရာဇေတွာ = ဝိရဇ္ဇိတွာ (သျှာ)	၆၂
ဝိရဇ္ဇိတွာ = နိဝတ္တေတွာ (က)	၃၁၂

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[U]

Uggahetvā = Uggāṇhitvā (Ka)	312
Uggiletvā = Ukkiledetvā (Sī) Ukkiretvā (Syā)	228
Ucchaṅgaṃ = Ucchaṅge (Syā, Ka)	
Uccaṅgaṃ (Sī-Ṭī Abhinava 2. 8 piṭṭhe)	125
Ujūṃ = Ujukaṃ (Sī, Syā)	271
Uṭṭhahi = Uṭṭhāsi (Sī, Syā)	126
Uttamabrāhmaṇo = Uggatabrāhmaṇo (Sī, Syā)	250
Uttamasenāsaṇaṃ = Ukkatṭhasenāsaṇaṃ (Syā)	184
Uttaraṃ = Uttariṃ (Syā) Uttari (Ka)	235
Uttarābhimukho = Uttarenamukho (Dī 2. 13 piṭṭhe)	60
Uttari = Uttariṃ (Sī, Syā)	229
Udakagaṇḍusaṃ = Udakagaṇḍasaṃ (Syā)	170
Upakārāvahaṃ = Upakārāya (Sī)	220
Upagatoti = Upasaṅkamantoti (Sī, Syā)	139
Upaṭṭhāne = Upaṭṭhākena paññattāsane (Sī) Upaṭṭhāne paññattāsane (Ka)	47
Upaṭṭhāsi = Upaṭṭhahati (Sī)	283
Upanibaddhakukkuro = Upanibandhakukkuṭo (Ka)	116
Upapātaṃ = Upapattiṃ (Sī, Syā)	110
Upamāsaṃsandanaṃ = Upamāsaṃpādanaṃ (Ka)	197
Upasaṅkamitabbhaṃ = Anupasaṅkamitabbhaṃ (Sī)	267
Upādāpaññatti = Upādāyapaññatti (Sī)	30
Uppajjamāne = Uppannamatte (Syā) Uppajjamānamatte (Ka)	174
Uppatitaṃ = Uppādaṃ (Sī) Uppātaṃ (Syā)	88
Uppilāvino = Ubbillāvino (Sī, Syā)	53
Uppīlentassa = Pīlentassa tajjentassa vā (Syā, Ka)	144
Ubbilāvitattaṃ = Uppilāvitattaṃ (Ka)	112
Ubhayappaṭibāhakā = Ubhayaṃ paṭibāhakā (Ka)	150
Umaggasadisāṃ = Ummaṅgasadisāṃ (Syā) Umaṅgasadisāṃ (Ka)	188
Ullokayamāno = Olokayamāno (Syā, Ka)	152
Ussādo = Ussāro (Ka)	113

နာနာပါဌာ

၃၉၇

နာနာပါဌာ

[•]

ဝိလာသ = ဝိလသိတ (သီ) ဝိလာသိတ (သျှာ)	၅၀
ဝိလောကေန္တော = ဩလောကေန္တော (သီ၊ က)	၂၂၄-၃၀၂
ဝိလုတ္တောကာသံ = ဝိလုပ္ပမာနောကာသံ (သျှာ)	
ဝိလုပ္ပနောကာသံ (က)	၁၉၂
ဝိဝရဏံ = ဝိဝဒနံ (သီ၊ သျှာ)	၉၀
ဝိသဝန္တမေဝ = ဝိသတန္တမေဝ (သီ) ဝိသမန္တရမေဝ (သျှာ)	၈၈
ဝိသာခ = ဝဟပတိ (ဗဟုသု)	၂၈၁
ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ = ဝိသာခပုဏ္ဏမီဒိဝသေ (သျှာ)	၃
ဝိသာရံ = ဝိသာဒံ (သီ) ဝိသတ္တံ (သျှာ)	၃၃၆
ဝိသဋ္ဌာ = ဝိဿတ္တာ (သီ) ဝိဿဋ္ဌာ (သျှာ)	၉
ဝိသုကံ = ဝိသုကံ (က)	၇၅
ဝိဟေဌနဘာဝတော = ဝိဟိသနဘာဝတော (သီ)	၆၉
ဝိသမ္ဗိ = ဝိသတိမ္ဗိ (သီ)	၁၆၉
ဝေဒသင်္ခါတံ = ဗေဒတ္တယသင်္ခါတံ (က)	၂၄၄
ဝင်္ကန္တိဋ္ဌေ = ဝင်္ကန္တိဋ္ဌေန (သျှာ၊ က)	၁၀၃
ဝဋ္ဋခါဏု = ဝဋ္ဋခါဏုကော (သျှာ၊ က)	၁၅၀
ဝမ္ပိတကသိဏော = ဝမ္ပိတကသိဏေ (သျှာ၊ က)	၁၀၆
ဝဏုစ္ဆေဒါ = ဝဏေ ဆိန္နံ (က)	၁၁၈
ဝန္တနံ နာမ = ဝန္တိတံ နာမ (သီ)	၂၅၇
ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော = ဝိက္ခိတ္တော (သီ၊ သျှာ)	၃၀
ဝိဂ္ဂဟကထာ = ဝိဂ္ဂါဟကထာ (သျှာ)	၈၆
ဝိတ္တာရတ္တော = ဝိတ္တာရတော အတ္တော (သီ၊ သျှာ)	၃၅
ဝိဿကမ္ပုနာ = ဝိသုကမ္ပုနာ (သျှာ) ဝိသုကမ္ပုနာ (က)	၁၀
ဝိဿဇ္ဇေမိတိ = ပဉ္စံ ဝိဿဇ္ဇေမိတိ (သျှာ၊ က)	၂၉၇
ဝိဿဇ္ဇေတာရံ = ဝိဿဇ္ဇေတာရံ (သျှာ) ဝိဿဇ္ဇေကာသံ (က)	၃၂၃
ဝိဿဇ္ဇောပေထ = ဝိဿဇ္ဇောပေသိ (သီ)	၁၂၆
ဝိဿတ္တော = ဝိဿဋ္ဌံ (ဒွိကာ)	၁၃၄
ဝဿဝိဗန္ဓောတိ = ဝဿမန္ဓောတိ (သျှာ)	၉၀
ဝေဿဝဏဿ = ဝေဿဝဏ္ဏဿ (သျှာ)	၁၂၆
ဝေဒေဟမုနိတိ = ဝေဒေဟိမုနိတိ (သျှာ)	၁၂၇

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[E]

‘Ekaṁ samayan’ti = Taṁ samayanti (Sī, Syā, Ka)	34
Ekamsavaragataṁ katvā = Ekamsaṁ katvā (Sī)	301
Ekaggijālabhūnti = Ekaggijālībhūnti (Syā)	236
Ekaccasassataṁ = Ekacasassataṁ ekacca-asassataṁ (Syā, Ka)	106
Ekasmim kulaghare = Ekassa kulassa ghare (Ka)	283
Ekenūnāni = Ekenūna (Sī)	5
Ekobhāsajāto viya = Ekobhāsajāte viya (Syā)	224
Ete = Ye te (Sī, Syā)	257
Ettakā = Ekamhā (Sī)	148
Evañcetaṁ = Evañcidaṁ (Sī, Syā, Ka)	115
Evamevaṁ = Evameva (Ka)	27
Evarūpiṁ = Evarūpaṁ (Syā, Ka)	136
Elagaḷena = Elagaḷena (Sī)	252

[O]

Odhisaka-anodhisaka = Odissaka-anodissaka (Dī-Tī 1. 404 piṭṭhe)	337
Onaddhā = Ophuṭā (Sī, Syā) Opuṭā (Ka)	335
Onāhanā = Onahā (Sī)	335
Onītapattapāṇinti = Onītapattapāṇinti (Sī)	248
Opāsādavāsiko = Opasādavāsiko (Sī, Syā)	
Opahāravāsiko (Ka)	331
Orodhehi ca = Orodhehi ca nātakehi ca (Sī, Syā)	233
Ovutā = Ophuṭā (Ka)	59

[Ka]

Kañci = Kiñci (Syā, Ka)	208
Kaṇṇasakkhaliyaṁ = Kaṇṇasaṁkhaliyaṁ (Syā)	278
Kaṇhāti = Kiṇhāti (Sī)	227
Katamasmim = Katarasmim (Sī)	295

၃၉၈

သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌာ

ပိဋကံ

[သ]

သကာရဏေန = သဟကာရဏေန (က)	၂၅၉
သဇိတာ = သဇ္ဇိတာ (သျှာ)	၁၀၃
သဇောတိဘူတန္တိ = သံဇောတိဘူတန္တိ (သျှာ)	၂၃၆
သဏိကံ = ဤသကံ (သီ)	၂၂၅
သတသဟဿဿ ကင်္ခါ = သတသဟဿသင်္ခါ (က)	၃၂၀
သတဠှနိကာနိ = သတသဟဿဠှနိကာနိ (သီ)	၁၃၆
သမဏမုဏ္ဍိကပုတ္တသုတ္တန္တဝသေန = မေဏ္ဍိယပုတ္တသုတ္တန္တဝသေန (သီ)	၁၆၃
သမဏမုဏ္ဍိကာပုတ္တော = သမဏမုဏ္ဍိကာပုတ္တော (သီ)	၃၂
သမဏေဟိ မြာဟ္မဏေဟိ = သမဏေဟိ ဝါ	
မြာဟ္မဏေဟိ ဝါ (သျှာ၊ က)	၂၇၃
သမပဿဒ္ဓကာယစိတ္တော = သမဿတ္တကာယစိတ္တော (သီ)	
ပဿဒ္ဓကာယစိတ္တော (သျှာ)	၂၅၀
သမိဟိတန္တိ = သမိဟိတန္တိ (သီ၊ သျှာ)	၂၄၄
သမိပနိဝါသနဌာနပရိဒီပနံ = သမိပေ နိဝါသနဌာနပရိဒီပနံ (သီ၊ က)	၁၂၂
သမုပဗျူဠံ = သမုပဗျူဠံ (သီ)	၂၄၄
သမုတ္တရံ = မဟုတ္တရံ (သီ)	၇၇
သမန္တာဂတော = သမ္ပန္တာ (သီ၊ သျှာ)	၁၆၄
သမိဉ္ဇိတေ = သမ္ပိဉ္ဇိတေ (သီ၊ သျှာ)	၁၇၆
သမိဉ္ဇေသိ = သမိဉ္ဇတိ (က)	၁၇၆
သမုစ္ဆေဒနလက္ခဏံ = သမုစ္ဆေဒလက္ခဏံ (က)	၆၄
သမုဋ္ဌာနလက္ခဏံ = သမုဋ္ဌာပနလက္ခဏံ (က)	၆၃
သရဏဂမနံ ဝိယ = သရဏဂမနေ ဝိယ (သီ၊ က)	၂၀၇
သရဏတ္ထတော = ပဒတ္ထတော (သီ၊ သျှာ)	၂၀၅
သရီရသမ္ပတ္တိံ = သရီရနိပ္ပတ္တိံ (သီ၊ သျှာ)	၂၉၀
သလဋ္ဌဝတီ = သလလဝတီ (သီ) သလ္လဝတီ (သျှာ)	၁၅၆
သသမ္ပယုတ္တေသု = သမ္ပယုတ္တေသု (သျှာ၊ က)	၁၇၅
သဟဇာတပစ္စယော = သဟဇာတာဒိပစ္စယာ (သျှာ၊ က)	၁၇၅
သဟဿဿေဝ = သဟဿေဝ (သျှာ)	၄၅
သာကုဏိကာ = သာကုန္တိကာ (သီ)	၁၄၇
သံတိရေကာနိ = အတိရေကာနိ (သီ၊ သျှာ၊ ဣ)	၂၁၃

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Katamāni ca = Katamañca (Sī, Syā, Ka)	143
Kattu visaye gahaṇasanniṭṭhānaṃ = Kattuvisayaggahaṇasanniṭṭhānaṃ (Syā, Ka)	30
Katvā = Kāretvā (Sī, Syā)	333
Kathaṃ vo = Kathaṃ vā (Sī, Syā, Ka)	28
Kathalāni = Kaṭhalāni (Sī)	202
Kathito brāhmaṇena pañho = Kathite brāhmaṇena pañhe (Syā, Ka)	259
Katheti = Vītisāretīti (Syā)	226
Kathetuṃ vaṭṭati = Kathetabbāṃ (sabbattha)	85
Kandamānoyeva = Phandamānoyeva (Syā)	128
Kandarasālapariveṇe = Kantakasārapariveṇe (Sī)	260
Kandalamakuḷasadisā = Kundalamakuḷasadisā (Syā, Ka)	236
Kabalīkārāṃ = Kabalīmīkārāṃ (Sī)	111
Kabyakaraṇaṃ = Kammakaraṇaṃ (Sī) Kattabbakaraṇaṃ (Syā)	90
Karaṇīyaṃ = Katakaraṇīyaṃ (Syā)	202
Kasivāṇijjādikammaṃ = Kasivaṇijjādikammaṃ (Sī, Syā)	163
Kākaṇikāpi = Santakakākaṇikāpi (Sī)	272
Kāyatikicchanaṃ = Kāyatikicchakaṃ (Syā) Kāyatikicchataṃ (Ka)	92
Kāraṇaṃ = Sakāraṇaṃ (Syā, Ka)	305
Kāraṇato = Kāraṇavasena (Ka)	103
Kāritaṃ = Kāretuṃ (Ka)	271
Kālaṅkate = Kālakate (Sī, Syā, I)	82
Kālārocanatthaṃ = Velārocanatthaṃ (Syā)	283
Kāḷakārāmasutte = Kālakārāmasutte (Sī, Ka)	120
Kāḷatilakavaṅgamukhadūsipīlakādīnaṃ = Kāḷatilakavanamukha... (Syā)	199
Kim = Kaṃ (Syā, Ka)	11
Kim = Kiñci (Sī)	258
Kiccakāraḷasamāpattīnaṃ = Kiccakarasamāpattīnaṃ (Sī)	
Kiccakārikasamāpattīnaṃ (Syā)	307
Kilamatoti = Kilamayato (Syā)	145

နာနာပါဌ

[သ]

သာတ္ထံ = သာတ္ထကံ (သျှာ)	၁၆၆
သာဓိပ္ပါယယောဇနာ = အဓိပ္ပါယယောဇနာ (ဗဟုသု)	၂၀၄
သာဓုကာရဒါနံ = သာဓုကာရဿ ဒါနံ (သျှာ)	၁၁
သာမိနော ပုတ္တာ = သာမိနော (သျှာ)	၂၃၀
သာဝတ္ထိ = သာဝတ္ထိယံ (သျှာ)	၃၀၁
သိနိပူရေတိ = ကာသိနိပူရေတိ (သီ) သိနိပူရေတိ (သျှာ)	၂၃၀
သိရေ = သရီရေ (သျှာ၊ က)	၉၁
သီတလဘေသဇ္ဇနံ = ဘာဝနီယသီတလဘေသဇ္ဇနံ (သီ)	၉၂
သီလေဟိ'လက်တော = သီလေဟလက်တော (သီ)	၅၅
သီဟသေယျကပ္ပနကာလော = သီဟသေယျ ကပ္ပနကာလော (သီ)	
သီဟသေယျကပ္ပနကာလော (သျှာ)	၈
သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနံ = သုကတဒုက္ကတနံ (သီ)	၁၄၉
သုကတဒုက္ကဋ္ဌာနန္တိ = သုကဋ္ဌဒုက္ကဋ္ဌာနန္တိ (သီ)	၁၄၉
သုခုမအတ္ထန္တရံ = သဏ္ဌသုခုမ အတ္ထန္တရံ (သျှာ)	၁၀၈
သုစိရတေန = သုစိကရေန (သျှာ) သုစိရကေန (က)	၁၄၂
သုညတာပကာသနဝိဘာဝနတ္ထံ = သုညတာပကာသနတ္ထံ (သီ)	
သုညတာပကာသနဘာဝတ္ထံ (သျှာ)	၉၅
သုဋ္ဌ၊ ဒါသာဒိဘာဝံ = သုဒ္ဓဒါသာဒိဘာဝံ (သီ၊ သျှာ)	၂၄၇
သုတ္တန္တိ = သုတ္တံ သုတ္တန္တိ (သီ၊ သျှာ)	၁၈
သုလဘဘိက္ခံ = သုလဘဘိက္ခုပါတံ (သီ)	၄၀
သုဝိဒိတာ = သုဝိဇ္ဇာနာ (သျှာ) သုဝိဇာနနာ (က)	၁၀၅
သုဒတိ စေတံ = သုဒတိ စ (သီ) သုဒတိ အတ္ထေ (သျှာ)	၁၈
သုပဋ္ဌပိတံ = သုပဋ္ဌိတံ (သီ) သုပဋ္ဌိတံ (သျှာ)	၁၇၁
သုပဋ္ဌိတာ = သုပတိဋ္ဌိတာ (သျှာ) သုပဋ္ဌိတာ (က)	၂၈၂
သေက္ခာ = သေခါ (သီ၊ သျှာ)	၂၀၁
သေတတ္ထရဏော = သေတပစ္စတ္ထရဏော (သျှာ)	၈၃
သေနိယော = သေဏိယော (သီ)	၁၃၆
သေယျထိဒံ = သေယျထိဒံ (သီ၊ သျှာ၊ ဣ)	၄၆
သောတုကာမတံ = သောတုကာမုတံ (သီ၊ သျှာ)	၂၈
သောဘနကရံ = သောဘနဃရကံ (သီ) သောဘနဂရကံ (သျှာ)	၈၂

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kilesagaṇṭharahitā = Kilesagaṇṭhirahitā (Sī, Ka)	132
Kisā = Kīsā (Syā)	123
Kisā = Kīso (Syā) Kiccho (Ka) Am 2. 337 piṭṭhe.	147
Kuṭṭharogī = Kuṭṭharogo (Ka)	233
Kuḍḍādīsu = Tirokuṭṭādīsu (Sī-Ṭī Abhinava 1. 337 piṭṭhe.)	72
Kudālañceva = Kuddālañceva (Sī, Syā)	241
Kurūrakammantā = Garukammantā (Syā)	147
Kule = Kulesu (Sī, Ka)	270
Kenīyajaṭilo = Keniyajaṭilo (Sī, Ka)	241
Kotūhaluppattiṭṭhānato = Kotūhalappavattiṭṭhānato (Sī)	303
Kolāhalo = Ākulo (Sī, Syā)	264
Koseyyakaṭṭissamayaṃ = Koseyyakaṭṭhissamayaṃ (Sī, Syā)	83

[Kha]

Khattavijjāya = Khetavijjāya (Syā, Ka)	243
Khādayamānaṃ = Khādamānaṃ (Sī, Syā)	199
Khārodakaṃ = Nakhabhedakaṃ (I), Kharodakaṃ (Ṭikā)	38
Khīramissake udake = Khīramissa-udake (Sī)	273

[Ga]

Gajaṅgalaṃ = Kajaṅgalaṃ (Sī) Jaṅgalo (Syā)	156
Gathitā = Gadhitā (Syā, Ka)	59
Gantukāmatā = Gantukāmo (Ka), Kāmo (Ma-Ṭṭha 2. 217 piṭṭhe Mahā-assapurasuttavaṇṇanāyaṃ)	190
Gantukāmo = Pattukāmo (Syā)	334
Gandhamālādīni = Gandhapupphādīni (Syā)	135
Gabbhokkantisamayo = Gabbhavokkantisamayo (Ka)	33
Gamanavacasāyaṃ = Gamanavavasāyaṃ (Sī)	211
Garuṃ katvā = Garukatvā (Sī)	327
Gahetvāpi = Gahetvā (Ka)	257

နာနာပါဌာ

[သ]

သောဘဏာ = သောဘနာ (သီ)	၄၂
သံဃရိတ”န္တိ = သင်္ခရိတန္တိ (က)	၂၆၄
သံဃရိတွာ = သင်္ခရိတွာ (က)	၂၆၄
သံဝရဏန္တိ သံဝရဏံ နာမ = သံဝဒနန္တိ သံဝဒနံ နာမ (သီ၊ သျှာ)	၉၀
သံဝိသဇေတာ = သံဝိဘဇိတာ (သျှာ) သံဝိဘဇေတာ (က)	၁၀၃
သံဝိဇ္ဇန္တိ = သန္တာသံ ဝိဇ္ဇန္တိ (သီ)	၃၂၀
သံသာရေဿန္တိ”တိ = သံသာဒေဿန္တိတိ (သီ)	
သံသီဒေဿန္တိတိ (သျှာ)	၄၉
သံသီဒေါ = သံသာဒေါ (သီ) သံသာရော (သျှာ)	၁၁၃
သံသုမာရပတိတေန = သံသုမာရပတိတေန (သီ)	၂၆၀
သံဟရိတွာ = သံဃရိတွာ (သီ)	၂၆၉
သက္ခာ = သက္ကာ (က)	၂၃၄
သက္ခိဿတိ = သက္ခိ (သီ) အသက္ခိ (သျှာ)	၄၉
သင်္ကလနသဠုပ္ပါဒနာဒိဝသေန = သင်္ကလနသဒ္ဓပ္ပါဒနာဒိဝသေန (က)	၉၀
သင်္ခလိတကုဋ် = သင်္ခပလိတကုဋ် (သီ)	၂၄၃
သဗ္ဗုတ္တရိကံ = သံဘရိတံ (သီ) သဗ္ဗုတ္တရိတံ (သျှာ)	၃၁၁
သဇ္ဇနကာလေ = မဇ္ဇနကာလေ (က)	၁၀၅
သဇ္ဈာယပရိယောသာနေပိ = သဇ္ဈာယနပရိယောသာနေပိ (က)	၁၂၀
သတ္တပဏ္ဍိဂဟာဒ္ဓါရေ = သတ္တပဏ္ဍိဂဟဒ္ဓါရေ (သီ)	
သတ္တပဏ္ဍိဂဟာဒ္ဓါရေ (သျှာ)	၉
သတ္တမေ ဝါရေ ပဗ္ဗဇိတော = သတ္တဝါရေ ပဗ္ဗဇိတွာ (က)	၃၁၂
သတ္တရတနာနံ ပူရေတွာ = သတ္တရတနပူရာ ကတွာ (သီ၊ သျှာ)	၂၅၃
သတ္တဝိသာမိကာနိ = ဝိသာမိကာနိ (သီ၊ က)	၁၃
သဒ္ဓဟိဿတိ = န သဒ္ဓဟိဿတိ (သီ)	၃၂၄
သဒ္ဓသုဏနံ = သဒ္ဓံ သုဏာတိ (သျှာ၊ က)	၂၇၀
သဒ္ဓါယ = သဒ္ဓါ (သျှာ)	၂၄၀
သဿရူပကာနိ = သဿဒူသိကာနိ (သီ) သဿဒူသကာနိ (သျှာ)	၃၂၉
သန္တကာ ဟိ ကာကဏိကာပိ = သန္တကာကဏိကာပိ (သီ)	၂၇၂
သန္တိကကိဋ္ဌနံ = သန္တိကကိဋ္ဌာကိဋ္ဌနံ (သီ)	၀၂
သန္တုစ္ဆာယံ = သန္တုစ္ဆာယံ (က)	၁၀၀

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ga]

Gāhaye''ti = Gāhayāti (Sī, Syā) 108

Gopālakena ca = Gopālakānaṃ ca (Sī) 283

[Gha]

Gharadāsayodhā = Gharadāsikaputtā (Syā, Ka) 143

Gharugharupassāsino = Ghurughurupassāsino (Sī) 43

Ghātetvā = Jhāpetvā (Ka) 260

Ghātessatiyeva = Ghātesiyeva (Sī) 139

Ghositasetṭhi = Ghosakasetṭhi (Sī) 283

Ghosentā = Ghosantā (Ka) 136

[Ca]

Cakkavattī rājā = Cakkavattirājā (Ka) 156

Cakkhunā manāpaṃ rūpaṃ = Cakkhunā nāmarūpaṃ (Ka) 289

Catu-iriyāpathaṃ = Sabbiriyāpathaṃ (Ka) 190

Caturatanamattaṃ vā = Caturaṅgulamattaṃ vā (Syā) 81

Cattālīsakoṭṭidhano = Koṭṭimattadhano (Syā, Ka) 321

Candūpamaṃ = Candūpamaṃ sūriyūpamaṃ (Ka) 51

Cātumahārājikabhavanaṃ = Cātummahārājikabhavanaṃ (Sī, Syā) 47

Cārikāti = Aturitacārikāti (Syā, Ka) 216

Ciṇṇavasābhāvaṃ = Vasābhāvaṃ (Sī, Syā) 196

Cittakamme = Cittakammena (Syā) 89

Cittappakopano = Cittapalujjano (Syā) 54

Cittācāraṃ = Cittavāraṃ (Syā) 322

Cintesuṃ = Cinteyyumu (Ka) 158

Cūlasīlaṃ = Cullasīlaṃ (Sī, Syā) 78

Cetiyaṛaṭṭhe = Cetiraṭṭhe (Ka) 319

[Cha]

Chedanabhedanapacanādibhāvena = Chedanapacanādibhāvena (Sī) 75

နာနာပါဌာ

၄၀၁

နာနာပါဌာ

[သ]

သန္တိဋ္ဌိလမ္ဗိတာဒိ = သန္တိဋ္ဌိလမ္ဗိတာဒိ (သီ၊ သျှာ) ၂၅၂

သန္တာဂါရသာလာယံ = သန္တာဂါရသာလာယံ (သီ၊ သျှာ၊ ဣ) ၇

သန္တာနံ = သန္တာနဿ (သျှာ) ၇၃

သန္တဟိတံ = သန္တဟိတံ (သီ) သန္တယုတိ တံ (သျှာ) ၂၃၇

သန္တိမိ = ဂန္ထသန္တိမိ (ဗဟုသု) ၈၀

သန္တေန္တဿ = သန္တေန္တဿ (က) ၁၉၅

သန္တေတုဉ္စ = သန္တေတုဉ္စ (က) ၁၉၅

သမ္ပဇညမေဝ = သမ္ပဇညဿေဝ (သီ၊ သျှာ) ၁၆၅

သမ္ပတ္တိ = ခဏသမ္ပတ္တိ (သီ၊ သျှာ) ဦးကာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။ ၄၇

သမ္ပတ္တိမဟန္တတာယ = သမ္ပတ္တိယာ မဟန္တတာယ (က) ၁၀၄

သမ္ပဝါရိဇ္ဇောတိ = သမ္ပဝါရိဇ္ဇောတိ (သီ၊ သျှာ) ၁၅၁

သမ္ပသတ္တသတိကယာဂံ = သတ္တသတ္တသတိကံ ယာဂံ (က) ၂၆၃

သမ္ပကာ စ = ကသမ္ပကာ စ (သျှာ) ၂၀၂

သမ္ဘာဝေါ = သဘာဝေါ (သီ၊ သျှာ) ၂၂၃

သမ္ပတိ = သမ္ပတိ (သျှာ) ၆

သမ္ပန္နံ = ပမ္ပန္နံ (သီ၊ သျှာ) ၃၀

သိတ္တသမ္ပန္နံ = သုသိတ္တသမ္ပန္နံ (သျှာ) သုသမ္ပန္နံ (က) ၁၂၈

သိင်္ဂါလရုတဝိဇ္ဇာတိပိ = သိင်္ဂါလရုတဝိဇ္ဇာတိပိ (သီ) ၈၈

သွာဂတဝါဒိတိ = သာဂတဝါဒိတိ (သီ) ၂၅၆

[ဟ]

ဟဒယင်္ဂမာ = ဟဒယသုခါ (သျှာ) ၇၂

ဟလိဒ္ဓိရာဂေါ ဝိယ = ဟလိဒ္ဓိရာဂေါ ဝိယ (သျှာ) ၇၂

ဟလိဒ္ဓိ သိင်္ဂါဝေရံ = ဟလိဒ္ဓိ သင်္ဂါဝေရံ (သျှာ) ၇၉

ဟသိတမတ္တ = သိတမတ္တ (သီ၊ သျှာ) ၂၂၉

ဟာရိတော မဟာဗြဟ္မာ = မဟာဗြဟ္မာ (က) ၄၁

ဟတ္ထိနိကော = ဟတ္ထိနိ (သီ) ၂၃၀

ဟတ္ထိမေဏ္ဍာဒယော = ဟတ္ထိဗန္ဓာဒယော (သီ၊ သျှာ) ၁၄၂

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ja-Ṭha]

Janapadino = Jānapadino (Sī)	213
Janitasmim̐ = Janatasmim̐ (Sī, Syā)	239
Jaḷe = Jale (Ka)	259
Jātamahāvaṇṇo = Jātamahāvaṇṇo (Syā)	118
Jānantāpi = Sañjānentāpi (Sī)	138
Ṭhatvā = Uppajjitvā (Ka)	304
Ṭhitam̐ = Ṭhitam̐ nāma (Ka)	12

[Ta]

Tam̐ pavattim̐ = Tam̐ matappavattim̐ (Ka)	126
Takkīvāre = Takkīvāde (Ka)	105
Tagaracandanam̐ = Tagaracandanī (Sī, Syā, I)	56
Taggaramallikā = Tagaramallikā (bahūsu)	56
Taṇhādiṭṭhisam̐kilesappahānam̐ = Taṇhādiṭṭhisam̐kilesānam̐ pahānam̐ (Sī)	20
Tatuttariyalakkhaṇam̐ = Taduttariyalakkhaṇam̐ (Syā)	64
Tato tam̐ = Tato param̐ (Ka)	272
Tattha katamā adiṭṭhajotanā pucchā = Tattha adiṭṭhajotanāpucchā nāma (Sī, Ka)	67
Tattha Bhagavā = Tatra Bhagavā (Sī) Tatra tam̐ Bhagavā (Syā)	215
Tantāvutānam̐ vatthānam̐ = Tantāvutāni vatthāni (Sī, Syā)	132, 293
Tanti = Pāḷi (Vi-Ṭṭha 1. 18 piṭṭhe)	20
Tamevattham̐ = Tameva vatthum̐ (Sī-Ṭī Abhinava 2. 427 piṭṭhe)	333
Tava vāde doso = Tava doso (Sī)	87
Tasmā tassāpi desanāya pariyādānatthametam̐ vuttanti veditabbar̐ = Yasmā pana tena samannāgato, tasmā parisuddhājīvoti veditabbo. (Ka)	164
Tassam̐ hi parisati = Tassam̐ hi parisatim̐ (Sī) Tasmiñhi parisati (Syā, Ka)	129
Tassa cetāni = Tassīdha tāni (Sī, Ka)	222

န-ဗ-သ-စ—ဒီ-ဋ-ဘ—၂၀-၉-၅၆—၅၀၀၀။

တောဓမ္မ

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tassattabhāvassa = Tassa bhavassa (Syā)	150
Tassa vasena = Tasseva (Ka)	327
Ticīvaraṃ kāyapaṭibaddhaṃ = Ticīvare kāyabandhanaṃ (Syā)	185
Timbarūrukkhapantiyā = Timbarukkhapantiyā (Syā)	
Rukkhapantiyā (Ka)	300
Tirīṭānīti rukkhatacavatthāni = Tirīṭānīti tirīṭakarukkhatacavatthāni (Sī)	293
Tirodussena = Tirodussa-antena (Syā)	243
Tissamahārājā = Vasabhamahārājā (Sī) Tissavasabhamahārājā (Syā)	260
Tūriyāni = Turiyāni (Sī, Syā)	136
Te tato = Te taṃ (Syā)	283
Tenassa = Therassa (Syā)	277
Telasnehaṃ = Telāsekaṃ (Sī)	321
Tevijjā-iriṇanti = Tevijjā-iriṇaṃ (Sī, Syā)	336
Tevijjāvivananti = Tevijjāvīpinanti (Sī)	336
“Tosessāmī” ti = Na nāsessāmīti (Sī)	238
Tvampi = Tvaṃ pana (Ka)	277

[Tha]

Thinamiddhaṃ = Thīnamiddhaṃ (Sī, Syā)	184
Thirakathoti = Ṭhitakathoti (Syā, Ka)	72
Thūṇaṃ = Thūnaṃ (Syā)	156
Theravaṃsapadīpānaṃ = Theravaṃsappadīpānaṃ (Syā)	
Theravaṃsadīpānaṃ (Sī)	2

[Da]

Daṇḍakīraṇṇo = Daṇḍakiraṇṇo (Syā, Ka)	237
Datti nāma = Ekadatti nāma (Ka)	293
Dantakaṭṭhaṃ vā = Kaṭṭhaṃ vā vāsīm vā (Syā) Dantakaṭṭhavāsīm vā (Sī-Ṭī Abhinava 1. 328 pāṭhantaraṃ)	69



Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Da]

Damiḷakirātasavarādimilakkhūnaṃ = Damiḷakirātayavanādi- milakkhānaṃ (Sī) ...yavanādimilakkhūnaṃ (Syā)	159
Dayanti = Upanayanti (Syā, Ka)	142
Daliddāpi = Daḷiddāpi (Sī) Daliddepi (Ka)	270
Dasabaladesitaṃ = Dasabalena desitaṃ (Ka)	5
Dasādhikaṃ = Dasuttaraṃ (Sī)	297
Dassitum = Dakkhitum (Sī)	129
Dāne = Dāni (Sī, Syā) Dānaṃ (Ka)	265
Diṭṭhaṃ nāmaṃ = Daṭṭhabbaṃ nāma (Sī, Syā)	327
Diṭṭhiyova = Diṭṭhiyeva (Ka)	99
Diṭṭhisañjāneneva = Diṭṭhisamvareneva (Sī) Diṭṭhisañcāreneva (Syā)	258
Dippiati = Dibbati (Ka)	4
Dibbasotādhigamāya = Dibbasotādhigamassa (Sī, Syā)	278
Disvā “Bho = Disvā kiṃ bho (Sī, Syā)	105
Dukkhavūpasamananti = Dukkhavūpasamoti (Syā)	111
Dutiyapadena = Dutiyavādena (Sī)	146
Demīti = Desemīti (Syā, Ka)	303
Desako = Desetā (Syā)	35
Desanāvilāsamayo ceva = Desanāvilāso ceva (Sī, Syā)	66
Desethāti = Dethāti (Sī) Dassetthāti (Ka)	50
Desento = Dassetto (Syā)	319
Desopadese = Desāpadese (Sī, Syā)	155
Dvattiṃsasakkadevarāja = Dvattiṃsadevarāja (Sī, Syā)	41
Dvādasavassapattakāle = Dvādasavassamattakāle (Sī)	
Dvādasamattavassapattakāle (Syā)	84
Dvārakavāṭaṃ = Kavāṭaṃ (Sī, Syā)	225
Dvāsīti = Dvāsītiṃ (Sī)	5

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Dha]

Dhammavassena = Dhammassavanena (Syā) Dhammadesanāya (Ka)	216
Dhammasetūti = Dhammahetūti (Sī)	324
Dhātā = Dhatā (Sī, Syā, I)	31
Dhītā sāmīti = Dhītāmhīti (Syā) Dhītāmhīti (Ka)	233
Dhutavādo vā = Dhutavādī vā (Sī) Dhutaṅgadhāro vā (Syā)	172
Dhunanto viya = Opuṇanto viya (Sī) Utthunanto (Syā)	239

[Na]

Na kilamasi = Na kilamati (Ka) Na kilamatha (Sī, Syā)	226
Nakhapattatuṇḍādīhi = Nakhapakkhātuṇḍādīhi (Sī)	
Nakhamukhatuṇḍādīhi (Ka)	186
Naṭasamajjaṃ = Naṭasamajjā (Sī) Naṭadisamajjaṃ (Syā)	81
Nadīkuñjantipi = Nadīkujjantipi (Syā)	188
Na naṃ dakkhantīti = Na taṃ dakkhintīti (Sī)	117
Nayanadhanarajjaputtadāra pariccāganti =	
Dhanaputtadārajīvitapariccāganti (Syā)	60
Na vāyaṃ = Nevāyaṃ (Syā)	5
Na vipariṇāmantīti = Na vipariṇāmentīti (Ka)	151
Nāṭassa = Nāthassa (Sī)	132
Nātikālena = Na atidivākāle (Sī, Ka)	298
Nānāratānavicitta = Ratanavicitta (Sī, Syā)	10
Nikāyoti = Nikāyāti (Sī)	23
Niketanamiva = Jalantamiva (Syā, Ka)	10
Nighaṇḍurukkhādīnaṃ = Nāmanighaṇḍurukkhādīnaṃ (Sī)	221
Niccato = Niccādito (Syā, Ka)	208
Niccharitehi = Viccharitehi (Syā, Ka) Viccutehi (Ka)	128
Niṭṭhite = Ṭhite (Syā, Ka)	292
Niddisitvā = Uddisitvā (Ka)	320
Niddhamatha = Niddharatha (Ka)	74
Nipanne = Nisinne (Ka)	178
Nipannovassa = Nipanno cassa (Sī) Nipanno panassa (Syā)	255

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nibaddho = Nibandho (Syā) Nibbuddho (Ka)	170
Nibbattikaṃ = Nibbattanikaṃ (Ka)	201
Nimittarṃ = Nimittasaññaṃ (Sī, Syā) Nimittarṃ saññaṃ (Ka)	62
Nimīlitamattesu = Nimmilitamattesu (Syā)	128
Nimmathanassa = Nimmaddanassa (Ka)	61
Niyatā = Niyattā (Sī)	146
Niyūhādayo paripūretvā = Nayyūhādayopi pūretvā (Sī)	
Niyūhādayo pana pūretvā (Syā)	253
Niyyāturṃ = Niyyāniturṃ (Ka)	316
Nīvārā nāma = Nīvāro nāma (Sī)	293
Nevam're = Nevare (Sī)	237
Nhānakoṭṭhaka = Nahānakoṭṭhaka (Sī)	8
Nhāpanaṃ = Nahāpanaṃ (Sī) Nahāpanaṃ viya (Syā)	
Nhāpanaṃ viya nhāpanaṃ (Ka)	84
Nhāpikā = Nahāpitā (Sī)	143

[Pa]

Pakatinibbattiṭṭhānesuyeva = Pakatinibbattaṭṭhāneyeva (Syā)	102
Pakkaṃ pakkaṃ = Pakkapakkaṃ (Sī)	179
Pakāsā = Pakāsītā (Ka) Suppakāsā (Am-Ṭṭha 1. 9 piṭṭhe)	33
Pakkhando = Pakkhanto (Sī, Syā)	39
Paccañjanaṃ = Saccañjanaṃ (Sī-Ṭṭi Abhinava 1. 377 piṭṭhe)	92
Paccayaparamparaṃ = Paccayaparamparāyā (Ka)	115
Paccayoti hetuvevacanameva = Paccayo hetuvevacanameva (Syā)	
Paccayo hetūti vevacanameva (Ka)	146
Paccāsīsātīti = Paccāsimsasīti (Sī, Syā)	302
Pacchā duggatapuriṣhipi = Pacchānugatapurisehipi (Ka)	270
Pajānaṃ = Pajānanaṃ (bahūsu)	100
Pañcaparivaṭṭo = Pañcaparivaṭṭe (Sī, Syā)	139

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pañcamattā pañcapamāṇan”ti = Pañcamattā pamāṇāti (Sī-Tī Abhinava 1. 183 piṭṭhe)	36
Pañcasatabhikkhuparivuto = Pañcasatabhikkhuparivāro (Ka)	334
Paññāgatena = Paññābalena (Syā)	108
Paññāsaṅkalananicchayo = Paññāsaṅkhalananicchayo (Sī)	
Paññāsakalavinicchayo (Syā) Paññāsaṅgahavinicchayo (Ka)	2
Pañham piṭṭho vissajjemīti = Pañham vissajjemīti (Syā, Ka)	297
Pañhapucchanam = Pañhāpucchanam (Syā, Ka)	91
Paṭapaṭāyantā = Taṭataṭāyantā (bahūsu)	173
Paṭikkhipāmāti = Paṭikkhipissāmāti (Ka)	259
Paṭijānāti = Paṭivijānāti (Sī) Pajānāti (Syā)	30
Paṭipannā ca maṁ = Paṭipattiyā maṁ (Syā, Ka)	297
Paṭipanno = Maggappaṭipanno (Syā, Ka)	
Addhānamaggappaṭipanno (Ka)	36
Paṭiparivattitvā = Paṭinivattitvā (Ka)	22
Paṭibāhayamāno = Paṭibāhiyamāno (Sī, Ka)	40
Paṭibāhitum = Paṭippharitum (Sī, Syā)	191
Paṭibāhiyyati = Paṭibāhīyati (Sī, Syā)	4
Paṭimukham = Parimukham (Ka)	223
Paṭisaṁvedayamānānam = Paṭisaṁvediyamānānam (Sī, Ka)	116
Paṭisanthāram = Paṭisaṇṭhāram (Syā) Paṭisandhāram (Ka)	81
Paṭisambhidāmagga = Paṭisambhidā (Sī, Syā)	17
Paṇipātenāti = Pāṇipātenāti (Syā, Ka)	206
Paṭikiṭṭho ca = Patikuṭṭho ca (Ka) Paṭikiṭṭho ca (Syā, Ka)	210
Pattaparivāritam viya kesaram = Migaparivārito viya kesaro (Syā)	41
Pattiyāyitabbako = Pati-ayitabbako (Sī) Paṭiyāyitabbako (Syā)	72
Patvā = Pattā (Ka)	284
Panettha = Padesu (Ka)	290
Panesa = Pana (Ka)	298
Pannako = Paṇṇako (Sī)	148

Nānāpāṭhā

Piṭṭhāṅkā

[Pa]

Parasamharaṇaṃ = Parassa haraṇaṃ (Sī, Syā, Ka)	70
Parigatā = Pariggahitā (Sī-Tī Abhinava 2. 137 piṭṭhe)	195
Parituṭṭhā bhattapuṭaṃ = Paribhuttabhattapuṭaṃ (Syā)	
Tuṭṭhāya bhattapuṭaṃ (Ka)	241
Parinibbānadhammo = Nibbānadhammo (Syā)	279
Parimadditum = Madditum (Sī, Syā)	223
Parimāritindriyo = Paramadhitindriyo (Syā, Ka)	304
Pariyattibbhājanatthato = Pariyattibhājanatthato (Sī, Syā)	19
Pariyitṭhā = Pari-itṭhā (Sī)	335
Parivāreyyāthā”ti = Parivāressathāti (Sī)	134
Parisā ca mahāti = Parisāti (Sī)	124
Parisāvacarā = Parisā janā (Ka)	237
Parūḷhamassudāṭhikaṃ = Parūḷhakesamassudāṭhikaṃ (Syā)	234
Palaḷati = Laḷati (bahūsu)	111
Pavattaphalabhojanā = Pavattaphalabhojino (Sī)	241
Pavāsagamanam = Saṅgāmagamanam (Ka)	89
Pavuṭāti = Sapuṭāti (Ka)	148
Pavecetukāmo = Saṃvejetukāmo (Sī)	328
Pasenadinā = Passenadinā (Ka)	219
Pahatokāsaṅca = Gatokāsaṃ (Sī) Hatokāsaṃ (Syā)	192
Pahāya gato = Pahāya (Ka)	61
Pākaṭajanapadaṃ = Janapadaṃ (Syā, Ka)	237
Pācīna-ambalaṭṭhikaṭṭhānaṃ = Pācīnaṃ ambalaṭṭhikaṭṭhānaṃ (Sī, Ka)	120
Pācīnābhimukhā = Pācīnamukhā (Sī)	231
Pāṭiyekkā = Pāṭi-ekkā (Sī) Paṭi-ekā (Syā)	135
Pāṭiyekko = Pāṭiyeko (Syā) Pāṭekko (Ka)	323
Pātarāsabhattaṃ = Pādavattaṃ (Sī, Syā)	
Pānavattaṃ (Ma-Tṭha 2. 55 piṭṭhe)	214
Pātimokkhasaṃvarasīlā = Pātimokkhasīlaṃ (Sī)	295
Pāthikavaggoti = Pāṭikavaggoti (Sī) Pāṭiyavaggoti (Syā)	2

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Pāṇīyapānakādīni = Pāṇīyanahānodakāni (Sī)	284
Pāsādikatthaṃ = Pāsādikāni yattha (Syā) Pāsādikā'ttha (Sī)	226
Pāhunakasakkāro = Pāhenakasakkāro (Sī) Pāheṇakasakkāro (Ka)	149
Piṭṭhikaṇṭake = Piṭṭhikaṇṭakatṭhike (Syā, Ka)	188
Pilakkho = Milakkhu (Syā, Ka)	79
Pucchatī = Pucchā (Sī)	325
Pucchitā = Pucchittha (Sī)	144
Putṭhena = Putṭhena āha ca (Ka)	246
Puthu = Puthū (Syā)	59
Pubbaṇṇādīni vā = Pubbaṇṇāparaṇṇādīni vā (Sī, Syā)	241
Pubbantāparantakappike = Aparantakappike pubbantāparanta- kappike ca (Syā, Ka)	112
Pubbepāhaṃ = Pubbepahaṃ (Sī) Pubbevāhaṃ (Syā)	288-289
Purakkhatvā = Purakkhitvā (Ka)	255
Purimapādeyeva = Purimapadesaṃyeva (Sī, Syā)	169
Purimasavanaṃ = Purimavacanaṃ (Ka)	32
Pūjaṃ kurumānā = Pūjayamānā (Ka)	328
Pūretuṃ sakkonti = Na pūretuṃ na sakkonti (Sī)	297
Pūvikā = Bhattakārakā (Sī, Ka)	143
Pokkharasātīti = Pokkharasādīti (Sī)	217
Poṅkhānupoṅkhaṃ = Pokhānupokhaṃ (Syā)	168
Potthaniyaṃ = Potthanīyaṃ (Syā) Potthanikaṃ (Ka)	124
Posīni, vaḍḍhīnīti attho = Pussanti vaḍḍhantīti attho (Sī)	
Posinti vaḍḍhantīti attho (Syā)	196

[Pha]

Pharusavacanasamudācāre = Pharusavacanasamudācārena (Syā, Ka)	228
Phusati = Pharati (Syā)	194

Nānāpāṭhā

Piṭṭhāṅkā

[Ba]

Baddhaṃ puṭakaṃ = Bandhapuṭakaṃ (Syā)	235
Bandhakaraṇaṃ = Thaddhakaraṇaṃ (Sī)	91
Balākā = Bakā (Ka)	86
Bahuṃ dhaṇaṃ = Bahudhaṇaṃ (Syā) Pahūtaṃ dhaṇaṃ (Ka)	269
Bahuvacananiddeso = Puthuvacananiddeso (Sī, Syā)	93
Bahūpakārattā = Bahukārattā (Sī)	281
Bālātapasamphassena = Bālātapadassanena (Sī)	256
Bāle ca paṇḍite ca = Bālo ca paṇḍito ca (Syā, Ka)	148
Bāvarissa = Bāvariyassa (Sī, Ka)	141
Bimbohanaṃ = Bibbohanaṃ (Syā)	10
Bījanaṃ = Vijanaṃ (Sī, Syā, I)	12
Buddhappamukhaṃ bhikkhusaṃghaṃ = Buddhapamukhassa bhikkhusaṃghassa (Ka)	123
Bubbuḷakehi = Pupphuḷakehi (Ka)	195
Byagghapathanti = Byagghapajjanti (Sī)	234
Brahmaloko = Brahmā (Sī, Syā)	333
Brahmavacchasīti = Brahmavaḍḍhīti (Sī)	251
Brāhmaṇova = Brāhmaṇāva (Syā)	38

[Bha]

Bhagavato = Bhagavatā (Sī, Syā)	258
Bhañjivā = Bhajivā (Syā)	62
Bhatakārakā = Sūpikā (Sī)	143
Bhatakiccapariyosāne = Bhattakiccakāle (Sī, Syā)	283
Bhaddamuttakanti = Bhaddamuddhakanti (Syā)	79
Bhadraṃ = Bhaddaṃ (Sī)	237
Bhassāti = Rabhasāti (Sī, Syā)	228
Bhāvānukkamo = Vibhāvanānukkamo (Syā) Bhavānukkamo (Ka)	158
Bhikkhāpaṭiggahaṇādivasena = Bhikkhāgahaṇādivasena (Ka)	177
Bhinditvā = Chinditvā (Syā) Chinditvāva (Ka)	330

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Bha]

Bhukkāraṃ = Bhumkāraṃ (Sī)	317
Bhutto = Bhuñjanto (Ka)	283
Bhummajālaṃ = Bhūmicālaṃ (Sī) Bhummapāsaṃ (Syā)	231
Bhūtalakkhaṇanti = Bhūtakāraṇā (Ka)	316
Bhoganāsanabhayā = Bhoganāsanabhayena (Syā, Ka)	261
Bhoto ca Gotamassa = Bho Gotama (Ka)	225

[Ma]

Majjhanhike = Majjhantike (Sī, Syā)	284
Mañjiṭṭhikāya = Mañjeṭṭhikāya (Sī)	82
Madahatthī = Mattahatthī (Sī, Syā)	186
Mantāṇiputto = Mantāniputto (Sī) Mantānīputto (Syā, Ka)	172
Mahañca = Mahacca (sabbattha)	135
Mahatā = Mahatiyā (Ka)	216
Mahantabhāvadīpanatthaṃ = Guṇamahantabhāvadīpanatthaṃ (Syā)	253
Mahābhārāti = Dubbharāti (Syā) Mahāgajā (Ṭīkā)	185
Mahāsīhanādaṃ = Buddhasīhanādaṃ (Sī)	295
Mahimsī = Mahisī (Sī, Syā)	73
Māṇavāpi = Māṇavakāti (Syā, Ka)	224
Mātuṭṭhāne = Mātiṭṭhāne (Sī) Mātikatṭhāne (Syā)	232
Mānusakā = Mānusikā (Ka)	111
Mānusakesu = Mānussakesu (Ka)	175
Mālāgandhadhūmavattthādīhi = Mālāgandhadhūpavattthādīhi (Sī, Syā)	178
Mittānamaddubbho = Mittānamadrubbho (Syā, Ka)	154
Miyamāno = Miyyamāno (Sī) Niyyamāno (Syā)	258
Muccanti = Muñcanti (Syā)	168
Muccitukāmā = Muñcitukāmā (Syā)	169
Muccimsu = Muñcimsu (Syā, Ka)	138
Muñcāpetvā = Pamuñcāpetvā (Syā, Ka)	138
Muñje = Muñjato (Ka)	97

Nānāpāṭhā

Piṭṭhāṅkā

[Ma]

...muṇḍakaraṇaṃ = ...muṇḍakakaraṇaṃ (Syā)...muṇḍikakaraṇaṃ (Ka)	265
Muṇḍiyoti = Maṇḍiyoti (Sī, Syā)	285
Muttaharītakam = Gomuttaharītakam (Syā, Ka)	184
Mūlaghaccaṃ = Mūlacchaṃ (Syā) Mūlacchejjaṃ (Ka)	125
Mocessāmāti = Mocemāti (Sī) Muñcissāmāti (Ka)	324
Modā modamānā = Mudamodamānā (Sī)	265
...morasame = ...morasadise (Ka)	229

[Ya]

Yaññavāṭaṃ = Yaññāvāṭaṃ (sabbattha)	275
Yathākathaṅca = Yathā kathaṅci (Sī)	254
Yathānāmasaseneva = Yathārucivaseneva (Syā)	269
Yathāssa = Yathā (Ka)	193
Yamakayamakā viya = Purimayamakā viya (Ka)	57
Yāvade = Yāvadeva (Sī, Syā)	3
Yuttaṃ nu kho etaṃ vattunti attho = Etaṃ vacanāya etaṃ vattum yuttanti attho (Sī) Etaṃ vacanāya vattum yuttanti attho (Syā) Yuttaṃ nu kho vacanāya, etaṃ vattum yuttanti attho (?)	285
Yena kenaci = Yena tena (Sī)	266
Yenicchakaṃ = Yathicchakaṃ (Syā) Yadicchakaṃ (Ka)	185
Ye vo = Ye te (Ka) (Sī-Ṭī-Abhinava 1. 410 piṭṭhe.)	101
Yo anena Khandhake = Yo kho Khandhake (Sī)	298

[Ra]

Rajo = Dhūmarajo (Syā)	129
Rajopatho = Rajāpatho (Sī, Syā)	162
Rajja-anusāsanasālā = Rajjaṃ anusāsanasālā (Sī, Syā)	228
Rattā = Ratā (Syā)	100
Rathā pattīti = Ratho raṭṭhanti (Sī)	264
Rājaggamahesiyā = Rājamahesiyā (Sī, Syā)	249

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Ra]

Rājalīḷāya = Rājalīḷhāya (Sī)	219
Rāsikataṃ = Rāsirāsikataṃ (Sī)	244
Ruci = Ruciyo (bahūsu)	310
Rūpā ca = Rūpañca (Sī)	175

[La]

Laggāma = Alaggā (Sī, Syā)	239
Labhatī'ti = Labhissatīti (Syā)	268
Labhi = Upeti (Syā) Labhati (Ka)	212
Liṅgavipariyāso = Liṅgavipariyāyo (Ka)	135
Licchavirājā = Licchavi (Sī)	280
Leyyampi = Lehampi (Syā)	82
Lobhasahagatā = Rāgasahagatā (Sī, Ka)	54
Lomasāya = Lomasāya bāhāya (Sī)	288

[Va]

Vacattaṃ = Vacatthaṃ (Sī) Vapatthaṃ (Syā)	79
Vacanabyattayo = Vacanabyattayogo (Syā, Ka)	129
Vacanasampañṭiggahe = Vacanapaṭṭiggahe (Syā)	27
Vaṇamattacoḷakāni = Vaṇapaṭṭacoḷakāni (Sī) Vaṇapaṭacoḷakāni (Syā)	178
Vatacariyādi = Vattacariyādi (Syā)	252
... Vatassa'ssan'tipi = "Vatassāyan'tipi (bahūsu, Sī-Ṭī Abhinava 2. 54 piṭṭhe)	152
Vanapabbhāraṃ = Navaṃ navaṃ (Sī)	186
Vandanaṃ nāma = Vanditaṃ nāma (Sī)	257
Vavassaggatthe = Vacasāyatthe (Ka)	211
Vasanavanaṃ = Vasantavanaṃ (Sī) Vasanaṭṭhānaṃ vanaṃ (Ka)	122
Vasantāni = Vasantā (Sī)	6
Vasali = Vasalī (Sī)	231

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Va]

Vasasī”ti = Vasīti (Sī, Ka)	214
Vasisatehi = Vasīsatehi (Sī, Syā)	1
Vā = Vā samāpajjanto (Sī, Syā)	309
Vādasam̐ghaṭṭe = Vādasam̐ghāṭe (Sī, Syā)	236
...vādīnaṃ vādaṃ = Vādānaṃ vādaṃ (Sī) Vādānuvādaṃ (Syā)	297
Vālukapuñjaṃ = Vālikapuñjaṃ (Sī)	49
Vāseṭṭha = Vāseṭṭhā (Sī, Syā)	220
Vijambhita = Pavijambhita (Sī, Syā)	50
Vijahatīti = Jahatīti (Sī) Pajahatīti (Syā)	189
Vijitāvī nāma = Veditaviseso nāma (Sī) Jivitaviseso nāma (Syā)	212
Vijjācaraṇasampadaṃ = Vijjācaraṇaṃ (Sī, Syā)	239
Vidhūnantā = Vitudantā (Syā)	186
Vinassamānassa = Matassa (Syā, Ka)	91
Vinicchinituṃ = Vinicchetuṃ (Sī) Vinicchituṃ (Syā)	245
Viparivattamānā = Parivattamānā (Sī, Syā)	236
Vipassanāpaññāya = Vipassanādīpaññāya (Sī, Syā)	261
Vipassanāññāsseva = Vipassanāviññāsseva (Sī-Ṭī Abhinava 2. 146 piṭṭhe)	198
Vippalambheyyāsi = Vippalambhayasi (Sī)	137
Vimocetu = Mocetu (Ka)	327
Viyākarissaṃ = Byākarissaṃ (Sī, Syā)	141
Virajjitvā = Nivattetvā (Ka)	312
Virājetvā = Virajjitvā (Syā)	62

[Sa]

Saṃgharitaṃ”ti = Saṅkharitanti (Ka)	264
Saṃgharivā = Saṅkharivā (Ka)	264
Saṃvaraṇanti saṃvaraṇaṃ nāma = Saṃvadananti saṃvadaṇaṃ nāma (Sī, Syā)	90
Saṃvijjanti = Santāsaṃ vijjanti (Sī)	328

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Samvisajetā = Samvibhajitā (Syā) Samvibhajetā (Ka)	103
Samśādessantī'ti = Samśāressantīti (Ka) Samśādessantīti (Syā)	49
Samśādo = Samśādo (Sī) Samśāro (Syā)	113
Samsumārapatitena = Samsumārapatitena (Sī)	260
Samharitvā = Samgharitvā (Sī)	269
Sakāraṇena = Sahakāraṇena (Ka)	259
Sakkhissati = Sakkhi (Sī) Asakkhi (Syā)	49
Sakyā = Sakkā (Ka)	234
Samkalanasatuppadanādivasena = Samkalanasaduppadanādivasena (Ka)	90
Samkhalalitakuṭṭham = Samkhalalitakuṭṭham (Syā, Ka)	243
Sajitā = Sajjitā (Syā)	103
Sajotibhūranti = Samjotibhūranti (Syā)	236
Sajjanakāle = Majjanakāle (Ka)	185
Sajjhāyapariyosānepi = Sajjhāyanapariyosānepi (Ka)	120
Samjhābbharitam = Sambhāritam (Sī) Samjhābbharitam (Syā)	311
Samīkam = Isakam (Sī)	225
Samhasukhumam atthantaram = Sukhuma-atthantaram (Sī-Ka)	108
Satagghanikāni = Satasahassagghanikāni (Sī)	136
Satasahassassa kamkhā = Satasahassasamkhyā (Ka)	328
Sattapaṇṇiguhādvāre = Sattapaṇṇiguhādvāre (Sī)	
Sattapaṇṇaguhādvāre (Syā)	9
Sattame vāre pabbajito = Sattavāre pabbajitvā (Ka)	312
Sattaratanānam pūretvā = Sattaratanapūrā katvā (Sī, Syā)	253
Sattavīsādhikāni = Vīsādhikāni (Sī, Ka)	13
Saddasūṇanam = Saddam suṇāti (Syā, Ka)	279
Saddahissati = Na saddahissati (Sī)	324
Saddhāya = Saddhā (Syā)	248
Santakā hi kāmāṇikāpi = Santakakāmāṇikāpi (Sī)	272
Santi = Santi kho (Sī)	313

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Santikakīḷanaṃ = Santikakīḷākīḷanaṃ (Sī)	82
Sandacchāyaṃ = Santacchāyaṃ (Ka)	188
Sandetuñca = Sannetuñca (Sī, Syā)	195
Sandentassa = Sannentassa (Sī, Syā)	195
Sandhāgārasālāyaṃ = Santhāgārasālāyaṃ (Sī, Syā, I)	7
Sandhānaṃ = Sandhānassa (Syā)	73
Sannahitaṃ = Sannihitaṃ (Sī) Sannayhati taṃ (Syā)	237
Sanniddhivilambitādi = Sandiṭṭhivilambitādi (Ka)	
Sandindhivilambitādi (Dī-Tī 1. 315 piṭṭhe)	252
Sannidhi = Gandhasannidhi (bahūsu)	80
Sabbapaṭhamāṃ = Paṭhamataraṃ (Ka)	136
Sabbavāriphuṭoti = Sabbavāriphuṭṭhoti (Sī, Syā)	151
Sabbasattasatikayāgaṃ = Sattasattasatikaṃ yāgaṃ (Ka)	263
Sabhāvo = Sabbhāvo (Ka)	223
Samagghataraṃ = Mahagghataraṃ (Sī)	77
Samaṇamuṇḍikaputtasuttantavasena = Meṇḍiyaputtasuttantavasena (Sī)	163
Samaṇamuṇḍikāputto = Samaṇamaṇḍikāputto (Sī)	32
Samaṇehi brāhmaṇehi = Samaṇehi vā brāhmaṇehi vā (Syā, Ka)	273
Samannāgato = Sampanno (Sī, Syā)	164
Samapassaddhakāyacitto = Samassatthakāyacitto (Sī)	
Passaddhakāyacitto (Syā)	258
Samiñjite = Sammiñjite (Sī, Syā)	176
Samiñjesi = Samiñjati (Ka)	176
Samihitanti = Samīhitanti (Sī, Syā)	244
Samīpanivāsanaṭṭhānaparidīpanaṃ = Samīpe nivāsanaṭṭhāna paridīpanaṃ (Sī, Ka)	122
Samucchedanalakkhaṇaṃ = Samucchedalakkhaṇaṃ (Ka)	64
Samuṭṭhānalakkhaṇaṃ = Samuṭṭhāpanalakkhaṇaṃ (Ka)	63
Samupabyūḷhaṃ = Samupabbūḷhaṃ (Sī)	244
Sampajaññameva = Sampajaññasseva (Sī, Syā)	165
Sampatti = Khaṇasampatti (Sī, Syā) Sī-Tī Abhinava 1. 208 piṭṭhe.	47

Nānāpāṭhā

Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Sampattimahantatāya = Sampattiyā mahantatāya (Ka)	104
Sambukā ca = Kasambukā ca (Syā)	202
Sammuṭṭhaṁ = Pammuṭṭhaṁ (Sī, Syā)	30
Sammuti = Sammati (Syā)	6
Sammutikāraṇaṁ = ...kāraṇā (Ka)	316
Saraṇagamanāṁ viya = Saraṇagamane viya (Sī, Ka)	207
Saraṇatthato = Padatthato (Sī, Syā)	205
Sarīrasampattiṁ = Sarīranipphattiṁ (Sī, Syā)	290
Sallavatī = Salalavatī (Sī) Salaḷavatī (Ka)	156
Sasampayuttesu = Sampayuttesu (Syā, Ka)	175
Sassarūpakāni = Sassadūsikāni (Sī) Sassadūsakāni (Syā)	329
Sahajātapaccayo = Sahajātādipaccayā (Syā, Ka)	175
Sahassasseva = Sahasseva (Syā)	45
Sākuṇikā = Sākuntikā (Sī)	147
Sātirekāni = Atirekāni (Sī, Syā, I)	213
Sātthaṁ = Sāttakam (Syā)	166
Sādhukāradānaṁ = Sādhukārassa dānaṁ (Syā)	11
Sāmino puttā = Sāmino (Syā)	230
Sāvatthiṁ = Sāvatthiyaṁ (Syā)	301
Siṅgālarutavijjātipi = Sigālarutavijjātipi (Sī)	88
Sittasammaṭṭhaṁ = Susiṭṭhasammaṭṭhaṁ (Syā) Susammaṭṭhaṁ (Ka)	128
Sinisūroti = Kāsinīpuroti (Sī) Sinipuroti (Syā)	230
Sire = Sarīre (Syā, Ka)	91
Sītalabhesajjañjanaṁ = Bhāvanīyasītalabhesajjañjanaṁ (Sī)	92
Sītā vāridhārā taṁ = Sītaṁ dhāraṁ uggantvā (Sī-Tī Abhinava 2. 139 piṭṭhe)	195
Sīlehi'laṅkato = Sīlehalāṅkato (Sī)	55
Sīhaseyyakappanakālo = Sīhaseyyaṁ kappanakālo (Sī)	
Sīhaseyyākappanakālo (Syā)	8
Sīho = Sīhopi (Syā) Sīho ca (Ka)	277

Nānāpāṭhā

Piṭṭhāṅkā

[Sa]

Sukatadukkaṭṭānaṃ = Sukatadukkaṭṭānaṃ (Sī)	149
Sukatadukkaṭṭānanti = Sukaṭadukkaṭṭānanti (Sī)	149
Suciratena = Sucikarena (Syā) Sucirakena (Ka)	142
Suññatāpakāsanavibhāvanattham = Suññatāpakāsanattham (Sī)	
Suññatāpakāsanabhāvattham (Syā)	95
Suṭṭhu dāsādibhāvaṃ = Suddadāsādibhāvaṃ (Sī, Syā)	247
Suttanti = Suttam suttanti (Sī, Syā)	18
Sulabhabhikkham = Sulabhapiṇḍapātaṃ (Sī)	40
Suviditā = Suvijjānā (Syā) Suvijjānā (Ka)	105
Sūdati cetam = Sūdati ca (Sī) Sūdati atthe (Syā)	18
Sūpaṭṭhapitaṃ = Sūpaṭṭhitaṃ (Sī) Supaṭṭhitaṃ (Syā)	171
Sūpaṭṭhitā = Supaṭṭhitā (Syā) Supaṭṭhitā (Ka)	282
Sekkhā = Sekhā (Sī, Syā)	201
Setattharaṇo = Setapaccattharaṇo (Syā)	83
Seniyo = Seṇiyo (Sī)	136
Seyyathidaṃ = Seyyathīdaṃ (Sī, Syā, I)	46
Sesamettha = Sesam sabbattha (Sī)	286
Sotukāmataṃ = Sotukāmyataṃ (Sī, Syā)	28
Sobhanakaraṃ = Sobhanagharakaṃ (Sī) Sobhanagaraṃ (Syā)	82
Sobhanā = Sobhaṇā (Syā, Ka)	42
Svāgatavādīti = Sāgatavādīti (Sī)	256

[Ha]

Hatthiniko = Hatthinī (Sī)	230
Hatthimeṇḍādayo = Hatthibandhādayo (Sī, Syā)	142
Hadayaṅgamā = Hadayasukhā (Syā)	72
Haliddirāgo viya = Haliddarāgo viya (Syā)	72
Haliddi siṅgiveraṃ = Haliddam saṅgaveraṃ (Syā)	79
Hasitamatta = Sitamatta (Sī, Syā)	229
Hārīto mahābrahmā = Mahābrahmā (Ka)	41

Sīlakkhandhavaggaṭṭhakathāya

Gāthāsūci

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A-Ā]		[Ka]	
Añjanānaṃ khayāṃ ditvā	317	Karuṇāsītalahadayaṃ	1
Aññaṃ uppajjate cittaṃ	173	Kim te vataṃ kiṃ pana	
Atthappakāsanatthaṃ	1	brahmacariyaṃ	160
Atthānaṃ sūcanato	18	Kikīva aṇḍaṃ camarīva	
Anatthajanano kodho	52	vāladhiṃ	56
Anatthajanano lobho	54	Kuddho atthaṃ na jānāti	52
Anekajātisamsāraṃ	16	Kena pāṇi kāmado	160
Apanetvāna tatohaṃ	2	Koṇḍañña pañhāni viyākarohi	141
Appakenapi medhāvī	265	Ko me vandati pādāni	203
Appamatto ayaṃ gandho	56		
Ahañca bhariyā ca		[Ga]	
manussaloke	160	Gantvāna so satta padāni	
Ādimhi sīlaṃ dasseyya	159	Gotamo	61
		Gahakāraka diṭṭhosi	16
[I]		[Ca]	
Iceva kato tasmā	2	Catuttimseva suttantā	23
Iti pana sabbaṃ yasmā	2	Catudhā vibhaje bhoge	207
Iti me pasannamatino	1	Candanāṃ tagaraṃ vāpi	56
Idheva tiṭṭhamānassa	156	Cātuddiso appaṭigho ca hoti	186
[E]		Cirappavāsīṃ purisaṃ	119
Etaṃ kho saraṇaṃ khemaṃ	208	Coditā devadūtehi	36
Evaṃ yassānubhāvena	121		
[Ka]		[Tha]	
Katāvakāsā pucchantu bhonto	141	Thapetvā caturopete	24

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ta]		[Pa]	
Taṃ taṃ atthamaṭṭhivā	34	Piṭakaṃ piṭakatthavidū	19
Taṃ me vataṃ taṃ pana		Puccha maṃ sabhiya pañhaṃ	141
brahmacariyaṃ	160	Puccha vāsava maṃ pañhaṃ	141
Taggha te ahamakkhissā	142	Puthūnaṃ jananaḍḍhi	59
Tasmā akalyāṇajanaṃ	150	[Ba]	
Ticīvaraṇca patto ca	184	Bāvarissa ca tuyhaṃ vā	141
Te tādisa pūjayato	254	Buddhoti kittayantassa	54
Tena pāṇi kāmadaḍḍo	161	Buddhopi Buddhabhāvaṃ	1
Tesaṃ sampannasīlānaṃ	56	Buddhopi Buddhassa	
[Da]		bhaṇeyya vaṇṇaṃ	257
Diṭṭhe dhamme ca yo attho	32	Brahmajālassa tassīdha	121
Diyaḍḍhasatasuttanta	24	[Bha]	
Dīghassa dīghasutta	1	Bhagavāti vacanaṃ seṭṭhaṃ	34
Dukkhaṃ dukkhasamuppādaṃ	208	Bhaye kodhe pasaṃsāyaṃ	203
Duve puthujjana vuttā	58	Bhavaṅgāvajjanañceva	174
Duve saccāni akkhāsi	316	Bhāgyavā bhaggavā yutto	34
Desanāsāsanakathā	19, 21	Bhīruṃ pasaṃsanti na hi tattha	
Dvāsīti Buddhato gaṇhiṃ	5, 25	sūraṃ	136
[Dha]		[Ma]	
Dhammoti kittayantassa	54	Majjhe visuddhimaggo	2
[Na]		Mayaṇca bhariyā nātikkamāma	161
Na pupphagandho paṭivātameti	56	Muhuttajātova gavampatī	
Nava suttasahassāni	24	yathā	61
Na harāmi na bhañjāmi	39	[Ya]	
Na hi dhammo adhammo ca	92	Yaṃ ettha vuḍḍhimanto	18, 19
[Pa]		Yattha ca	
Paravajjānupassissa	200	dinnamahapphalaṃ māhu	205
Pariyattibhedāmsampattiṃ	19, 21, 23	Yatheva lokamhi Vipassi-	
		ādayo	60

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā	Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]		[Sa]	
Ye keci Buddhāṃ saraṇaṃ		Sabbā ca abhiññāyo	2
gatā se	208	Samayaṃ avilomento	2
Yo ca Buddhaṅca dhammaṅca	208	Samavāye khaṇe kāle	32
[Ra-La-Va]		Sādhū dhammaruci rājā	154
Rāgavirāgaṃ jamaṃ sokāṃ	205	Sithilaṃ dhanitaṅga	
Luddho atthaṃ na jānāti	54	dīgharassaṃ	159
Vināsayati assaddhaṃ	32	Sītaṃ uṇhaṃ paṭihanti	271
Vividhaviśesaṇayattā	17	Sīlaṃ yogissa'laṅkāro	55
[Sa]		Sīlakathā dhutadhammā	2
Samkhittenaṃ deseti	155	Sīle paṭiṭṭhāya naro	
Samghoti kittayaṇassa	54	sapañño	56
Samketavacanaṃ saccaṃ	316	Sīhaḍḍipāṇaṃ pana ā	1
Saccāni paccayākā	2	Sugatassa orasānaṃ	1
Satehi pañcahi katā	26	Subhāsitaṃ sulapitaṃ	119
Satta suttasahassāni	24	So ahaṃ vicarissāmi	207
		[Ha]	
		Hitvā punappunāgata	2
		Hīnena brahmacariyena	161